MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

GEDRUKT EN UITGEGEVEN OP
LAST VAN DE DEPARTEMENTEN
VAN MARINE EN VAN OORLOG.

DEEL IV.

's-GRAVENHAGE. — MOUTON & Co.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Bijzondere rechtskennis bij Marine-officieren.

Ten vervolge op hetgeen betreffende dit onderwerp in den vorigen jaargang (blz. 241) is opgenomen kunnen wij het volgende mededeelen.

In afwijking van de tot dusverre gevolgde praktijk is bij min. beschikking van 27 December 1907 nº. 51 (circulaire voor de Zeemacht nº. 411) bepaald dat de Officieren, die zich den graad van meester of doctor in de rechtswetenschap hebben verworven, alvorens zij voor de toekenning der toelage kunnen worden voorgedragen, zijn gehouden om op voldoende wijze een aanvullings-examen in Militair Recht (formeel en materieel Militair Strafrecht en Tuchtrecht) af te leggen voor de examencommissie te Amsterdam.

Wij juichen dit nieuwe voorschrift toe; de universitaire studie toch geeft niet den minsten waarborg voor kennis van het Militair Recht; de meeste rechtsgeleerden hebben bij het verlaten der universiteit van dat vak nooit gehoord en weten somtijds niet eens welke wetboeken door de militaire rechters worden toegepast. Wel kan in het algemeen worden aangenomen dat de Officieren die zich de moeite hebben getroost om aan de universiteit den doctorstitel te behalen het militair recht hebben bestudeerd, maar dit zal hun dan ook het voldoen aan den in bovengenoemde circulaire gestelden eisch gemakkelijk maken. Meestal echter zullen zij zich hebben bepaald tot het militair recht van het gedeelte der weermacht waartoe zij behooren, terwijl blijkens de algemeene omschrijving de eischen — o. i. terecht — verder gaan.

Voorts zijn de navolgende bepalingen bij de circulaire voor de zeemacht nº. 416 (Min. Beschikking van 13 Februari 1908 nº. 55) vastgesteld:

Ter verhooging van de rechtskennis van de hieronder aangeduide officieren wordt voor hen, die het verlangen daartoe te kennen geven en aan de na te melden eischen voldoen, de gelegenheid opengesteld zich aan een der Universiteiten hier te lande in de rechtswetenschap verder te bekwamen.

Zij die voor deze studie roeping gevoelen, zullen een cursus van $1^1/_2$ à 2 jaar aan een der Universiteiten (naar keuze) hebben te volgen, gedurende dien tijd in het genot worden gesteld van activiteitstractement bij plaatsing aan wal zonder vrije woning, en vergoeding van de collegegelden à *f* 200.— 's jaars ontvangen. Het aantal open te stellen plaatsen wordt jaarlijks door den Minister van Marine bepaald.

Om voor deze opleiding in aanmerking te komen moet worden voldaan aan de volgende eischen;

1°. indiening aan den Minister van Marine van een verzoekschift om voor de studie in het recht in aanmerking te komen, vóór 1 Juli; (zij die reeds eenige studie gemaakt hebben van de rechtswetenschap genieten de voorkeur);

2°. *voor Luitenants ter zee 1ste klasse:*
vijf jaren effectieven dienst in hunnen rang. Bij gelijke aanspraken hebben zij de voorkeur die het langst op actieve oorlogsbodems buitengaats hebben gediend, en van deze laatsten wederom zij die geheel voldaan hebben aan de eischen in art. 10 van de bevorderingswet voor de Zeemacht gesteld; (1)
voor *kapiteins der Mariniers*:
het voldoen aan de eischen voor de bevordering tot hoogeren rang voor zoover betreft het dienen bij de troep;
voor *Officieren van administratie:*
vier jaren effectieven dienst in den rang van Officier van administratie der 2de klasse en voldoend afgelegd examen voor dien rang.
Bij overigens gelijke aanspraken heeft een zee-officier de voorkeur boven een officier der Mariniers.
Na het verlaten der Universiteit zullen de officieren, niet behoorende tot het korps officieren van administratie, eene nastudie van een drietal maanden speciaal in militair recht maken onder leiding van den Officier van administratie, leeraar in dat vak bij de opleiding van adspirant-administrateurs.
Na afloop van hun studie zullen de officieren kunnen dingen naar de toelage, verbonden aan het bezit van meer uitgebreide kennis in rechtswetenschap, bedoeld in artikel 5 van Hoofdstuk XI Deel 1 der Verordeningen.

Ook het leerplan en de samenstelling der commissie belast met het afnemen van het examen zijn eenigszins gewijzigd. Het afzonderlijk examineeren in het Sub 4 van de vastgestelde eischen genoemde vak: *„hoofdbeginselen van het civielrecht, voor zoover die te pas komen bij de toepassing van het strafrecht"* heeft in het geheel niet voldaan; bij de laatste examens is dan ook een anderen weg gevolgd, waardoor de strekking der clausule „voor zoover die te pas komen bij de toepassing van het strafrecht" ook beter tot haar recht kwam. Maar daarbij bleek dan ook te meer, dat het eigenlijk iets anders is wat de candidaten, buiten de sub 1, 2 en 3 genoemde vakken moeten kennen, dan juist en alleen „hoofdbeginselen van civiel recht." Waar zij niet door studies van Romeinsch recht en van rechtsencyclopaedie op gelijke wijze zijn voorbereid als de aankomende juristen en zij toch juridische takken moeten beheerschen is het gewenscht, dat hun worde bijgebracht, wat zou kunnen worde aangeduid als *eenige algemeene rechtskennis* en welke betrekking zou hebben op hoofdbegrippen uit de algemeene rechtsleer, op hoofdbegrippen uit het privaatrecht, op den algemeenen historischen gang der rechtsontwikkeling hier te lande e. z. m. en waarin niet afzonderlijk zal worden geëxamineerd, doch van welke kennis de commissie tot beoordeeling der meer uitgebreide rechtskennis bij officieren der Zeemacht zich bij het examineeren in de andere vakken kan overtuigen.
Waar aan een universiteit de colleges in rechtsencyclopaedie den officieren niet geven wat zij behoeven — immers deze zijn ingericht voor studenten die terzelfder tijd Romeinsch recht studeeren — heeft de commissie zich gaarne bereid verklaard om alle gewenschte voorlichting te geven en eventueel een leider van voormeld onderricht, welke in een

(1) Bij circulaire n°. 430 (Min. beschikking van 11 Juni 1908 n°. 50) is het sub 2°. bepaalde vervangen door:
voor *Luitenant ter Zee:*
het hebben voldaan aan het examen voor den rang van Luitenant ter Zee der 1e klasse.

Universiteitsstad of onder de Marine-officieren gemakkelijk te vinden zal zijn, uiteen te zetten wat zij beoogt.

De omschrijving van het sub 2 genoemd vak: *internationaal recht* moest ook noodwendig eenige wijziging ondergaan, immers deze uitdrukking is, voor hetgeen bedoeld wordt, minder gebruikelijk en omvat, naar de letter, ook internationaal privaatrecht, wat geheel buiten het programma ligt, terwijl de hoofdpunten van z.g. internationaal strafrecht bij het strafrecht behooren. Wat bedoeld wordt is het volkenrecht, het „droit des gens", wat niet tot het maritiem recht beperkt behoort te worden. Wel ligt het in den aard der zaak dat bij het examen meer bizonder bij het maritiem recht zal worden stilgestaan maar het is toch niet goed dit in het program aldus uit te drukken. De bedoeling der Regeling is, wetenschappelijke vorming in eenig vak te bevorderen en daartoe is noodig inzicht in het vak als geheel. De candidaten, wetende dat hun kennis in de eerste plaats aan de Zeemacht moet ten goede komen zullen dat bij hunne studie in het oog houden, maar wij behooren het verband met het geheel niet uit het oog te verliezen.

wat het sub 3 van het program genoemde vak betreft, ook hier heeft de ervaring geleerd dat eenige wijziging niet mocht uitblijven; telkens is bij het examineeren gebleken dat beperking tot eenige onderdeelen van het staatsrecht als: wetgeving, justitie, defensie onmogelijk is. Men bedenke slechts dat de zoo gewichtige materie van de macht des Konings en van de z.g. vrijheidsrechten hier geheel buiten zou vallen; voor een goede opvatting der studiën kan zulk een programsbeperking bedenkelijk zijn.

In overeenstemming met deze beschouwingen is dan ook bij Min. Resolutie van 15 Juni 1908 n°. 61 het leerprogram opgenomen in Hoofdstuk XIA Deel I der Verordeningen voor de Koninklijke Marine als volgt gewijzigd:

1°. strafrecht in zijn vollen omvang, gewoon en militair, materieel en formeel;

2°. de beginselen van het volkenrecht;

3°. de beginselen van het Nederlandsche Staatsrecht; eenige kennis van het Staatsrecht der koloniën en bezittingen van het Rijk in andere wereld-deelen hieronder begrepen;

Eenige algemeene rechtkennis, ook omtrent begrippen uit het privaatrecht, voor zoover die bij de studie van bovenvermelde vakken onmisbaar is, wordt mede verlangd, zonder dat hierin afzonderlijk zal worden geëxamineerd; de commissie zal zich bij het examineeren in de vakken 1—3 van het aanwezig zijn der algemeene rechtskennis overtuigen.

In verband met de voorbereiding der candidaten is ook de wenschelijkheid gebleken om voor het examineeren in de vakken sub 2 en 3 genoemd een hoogleeraar in de rechtsgeleerdheid te benoemen. Immers gelijk reeds boven werd opgemerkt, is, voor een degelijke vorming in wetenschappelijken zin, studie aan een universiteit gewenscht, het volgen dus van universitaire colleges. De vakken 1—3 nu zijn bepaaldelijk aan de universiteit te Amsterdam, waar thans vier officieren zich voor het examen voorbereiden — over twee hoogleeraren verdeeld (het militair strafrecht, dat niet aan de universiteit gedoceerd wordt, buiten beschouwing gelaten): de hoogleeraar in het materieel en formeel strafrecht en de hoogleeraar in het volkenrecht en het staatsrecht. Met deze hoogleeraren komen de officieren, hun lessen volgende, in aanraking; bij hen kunnen zij voorlichting en raad vragen voor den gang hunner studiën; hen kunnen zij inlichten omtrent hunne bizondere studiebelangen in verband met hunne functiën als officieren der Zeemacht. Zoo

moet ook het examen in voormelde universitaire vakken eenvoudig vormen het natuurlijk einde van een goed besteden studietijd. En uit dit gezichtspunt is het dan gewenscht dat — evenals dit geldt voor de faculteitsexamens der studenten — in de universitaire vakken door de hoogleeraren zelven worde geëxamineerd. Ofschoon natuurlijk officieren die zich elders of anders voorbereiden niet worden geweerd, is het toch in het belang der studiën dat het volgen van voorschreven weg worde bevorderd.

Zoo is dan ook bij laatstgenoemde min. resolutie tot lid der commissie benoemd de hoogleeraar mr. dr. A. A. H, Struycken, die deze benoeming heeft aangenomen. Bij dezelfde beschikking is de advocaat-fiskaal onder dankbetuiging voor de bewezen diensten eervol van het lidmaatschap ontheven zoodat dus de commissie tot onderzoek naar de meer uitgebreide rechtskennis bij officieren der Zeemacht thans als volgt is samengesteld: prof. mr. G. A. v. Hamel, prof. mr. dr. A. A. H. Struiken en de Inspecteur van Administratie N. J. J. v. Rijn v. Alkemade; laatstgenoemd lid zal examineeren in het militair strafrecht, terwijl de verdeeling der vakken onder de beide andere leden uit het voorafgaande is gebleken.

Rechtsgeleerde studie bij de Landmacht.

Naar ons uit de dagbladen is gebleken is bij de korpsen van het leger een opgave gevraagd van officieren die genegen zijn om zich bij een der universiteiten hier te lande in de rechtswetenschap te bekwamen.

Dat wij deze hernieuwde poging om de juridische ontwikkeling der officieren van de landmacht te verhoogen ten zeerste toejuichen behoeven wij nauwelijks te zeggen.

Over het leerprogram en de eventueel aan de volbrachte studie verbonden voordeelen blijkt uit ons bericht niets. Waar echter het doel is algemeen wetenschappelijke vorming op rechtsgeleerd gebied hopen wij dat aansluiting worde verkregen met het bij de Marine bestaande studieplan hetwelk wij hierboven uitvoerig hebben toegelicht. Juist omdat hier dat leerplan naar de eischen die zich bij het examineeren aan de commissie als van zelve voordeden is gewijzigd biedt dit o. i. voor de Landmacht een goeden leidraad aan. Nader gevraagde inlichtingen hebben ons niet tot de wetenschap kunnen brengen welke richting aan de studie behoort te worden gegeven, wat het eindoel zal zijn en welke functiën in de toekomst voor de candidaten zijn weggelegd.

Rechtsbijstand voor den Krijgsraad.

Wij willen betreffende de hierachter op bladzijde 66 medegedeelde zaak van verduistering (Sententie van het H. M. G. van 6 September 1904) een korte opmerking hier niet achterwege laten.

Zooals wij al elders in dit tijdschrift hebben aangetoond ziet de militaire rechter kans om met de slechte doch zeer lenige militaire wetboeken wonderen te verrichten waarvan de ontwerpers der wet waarschijnlijk nooit hebben gedroomd. Het geheele instituut der verdediging bij de krijgsraden toch berust op de bepaling der rechtspleging (art. 169 R. Z., 187 R. L.) waarbij aan beklaagde of aan diens echtgenoote en nabestaanden is vergund aan den krijgsraad zoodanige stukken aan te bieden als zij vermeenen tot bewijs van onschuld te kunnen dienen. Zelfs hebben we gezien (vorigen jaargang pag. 419, 429) dat ons hoogste militaire rechtscollege heeft

verklaard dat de toelating van den verdediger in den krijgsraad niet met eenig wetsvoorschrift in strijd is te achten.

Nu betreuren wij het echter dat in deze zaak de fiskaal van zijn recht om bij de aangeboden memorie van verdediging zijn consideratien te voegen heeft gebruik gemaakt en aldus aan het effect der verdediging een gevoelige knak heeft toegebracht; immers van den inhoud dier uitvoerige memorie is de verdediger onkundig gebleven en zoo is hij dan ook niet in de gelegenheid geweest om nogmaals zijn meening met bestrijding van de door den fiskaal aangevoerde gronden te verdedigen.

Wij hopen niet te worden misverstaan; we geven gaarne toe dat het niet te doen moet zijn om een schijn van recht maar om het recht zelf, zoodat het in het belang van den Staat is en tegenover den beklaagde zeker niet onbillijk om de quaestie wie het recht aan zijn zijde heeft van alle kanten te bekijken. Daarom kunnen we ons dan ook zeer goed voorstellen dat de fiskaal behoefte gevoelde om het standpunt waarop hij zijn eisch tot schuldigverklaring had gegrond, nu dit door den verdediger wordt aangevallen en deze hem op verkeerde toepassing der in ons recht gehuldigde bewijsleer meent te kunnen wijzen, opnieuw met klem van argumenten voor te dragen. De billijkheid tegenover den beklaagde eischt echter volstrekt dat die beschouwingen aan den verdediger worden medegedeeld om hem in de gelegenheid te stellen daarop te antwoorden. Wil men dit niet of meent men dat het niet kan (de fiskaal schijnt van het laatste uit te zijn gegaan waar in bedoelde consideratie wordt gezegd dat slechts een nadere toelichting op enkele punten wordt gegeven omdat aan de verdediging niet het laatste woord is gegund) dan is het o.i. honderdmaal beter dat de geheele tegenmemorie achterwege blijft.

Het is reeds vier jaar geleden dat deze zaak bij den zeekrijgsraad te Amsterdam is behandeld; wij hopen en vertrouwen dat deze praktijk niet heeft standgehouden; immers niet alleen wordt aan het hoofdbeginsel van elke verdediging dat aan den defendens het laatste woord wordt toegekend, op schromelijke wijze te kort gedaan, doch wij voorzien zeer zeker ook dat de prikkel bij officieren en rechtsgeleerden om op geheel belangelooze wijze den beklaagde voor den krijgsraad bij te staan spoedig zou verdwijnen. En terecht. Het moet voor den verdediger teleurstellend werken wanneer hij bespeurt dat zijn geheele betoog wordt weerlegd zonder dat het hem wordt vergund de kracht dier weerlegging voor den rechter aan wet en rechtsgevoel te mogen toetsen.

Over de zaak zelf valt niet veel te zeggen. Het ging hier om het al of niet bewezene der telastgelegde feiten wat in dit geval in hoofdzaak hierop neerkwam of er overtuiging van bekl.'s schuld bestond. Toch is het wel eigenaardig om eens uit deze zaak te zien van hoeveel nut in zulke betrekkelijk weinig belangrijke zaken de verdediging is en van hoeveel belang het dus is dat de verdediging bij de krijgsraden (we denken aan de landmacht waar deze verdediging nog uiterst zeldzaam is) zich meer en meer ontwikkele.

We behoeven dit hier niet alleen op te maken uit het feit dat het Hof tegenover de meening van den krijgsraad met de verdediging is meegegaan, maar er is nog iets anders in deze zaak dat te merkwaardig is om het hier niet even aan te stippen. Het is ons nl. bekend hoe de beklaagde zelf dacht over den afloop van zijn zaak. En dan is het zeker verrassend om te vernemen dat beklaagde's rechtsgevoel absoluut niet door zijne veroordeeling in prima was beleedigd. Terwijl het hier juist ging om het bewijs van de opzettelijke toeëigening, speelde deze factor in beklaagdes

gedachtengang blijkbaar in het geheel geen rol. De krijgsraad was van meening dat de opzettelijke toeëigening i. c. wettig en overtuigend was bewezen; beklaagde vond het zijnerzijds heel natuurlijk dat iemand, indien hij niet kan aantoonen dat hij het hem toevertrouwde geld geheel zonder zijn schuld is kwijtgeraakt, eenigen tijd in een strafinrichting werd afgezonderd om over zijn nalatigheid na te denken; althans meende hij dat het zoo in onze wetten bepaald was.

Nu spreekt het van zelf dat de rechter zich door eene opvatting als die van dezen beklaagde nooit zal laten leiden, maar in een geval als het onderhavige zou de beklaagde indien hij geen verdediger had gehad zeer zeker met zijn straf van 14 dagen tevreden zijn geweest, dus geen appèl hebben aangeteekend, zoodat de min juiste opvatting van beklaagde tot zijn geluk door het advies der verdedigers kon worden gecorrigeerd. Door de sententie van den Hove werd hij gerehabiliteerd.

Eenige belangrijke punten betreffende het klachtrecht.

Wij geven hieronder eenige opmerkingen naar aanleiding van twee in deze aflevering gepubliceerde dispositie van het Hoog Militair Gerechtshof (resp. van 4 Dec. 1906 en van 7 Februari 1908, pag. 86 en 92), waarbij het ons de moeite waard schijnt om eenigszins uitvoerig stil te staan.

De beslissing in eerstgenoemde zaak achten wij bizonder belangrijk omdat daarbij een uiterst gewichtige principieele quaestie van het klachtprocesrecht aan de orde is gesteld en de meening van ons hoogste rechtscollege te dezer zake duidelijk is gebleken; wij kunnen ons echter met de zienswijze van het Hof niet vereenigen en maken van deze gelegenheid gebruik om dit nader te argumenteeren.

Het gaat hier om deze vraag: Op welk standpunt moet degene aan wien de beschikking over een klacht ter zake van een opgelegde disciplinaire straf is opgedragen zich stellen? Moet hij zich afvragen: „Hoe zou ik, indien ik de plaats van den strafoplegger had ingenomen, in dit geval hebben gehandeld", wat practisch hierop neerkomt: „is door het opleggen der straf de krijgstucht naar behooren gehandhaafd?" Of moet hij overwegen: „Heeft de strafoplegger bij het opleggen van de straf eenig voor„schrift geschonden dat hem in casu aanleiding had moeten geven om „niet of anders te straffen?" m. a. w. „miste de strafoplegger formeel het „recht om te straffen of om zóó te straffen als hij gedaan heeft?"

Nu kunnen wij wel aannemen dat de tweede vraag steeds a priori zal behooren te worden uitgemaakt zoodat de quaestie eenvoudiger aldus kan worden gesteld: Is er na ontkennende beantwoording van de tweede vraag nog plaats voor de eerste en zoo ja, in hoeverre?

Ziehier waar het op aankomt.

In vele gevallen zal botsing van beide meeningen niet blijken, immers al dadelijk niet, indien hij die op de klacht heeft te beschikken, juist zoo gehandeld zou hebben als de strafoplegger gedaan heeft. Hier is het o. i. echter anders en juist omdat de invloed van het standpunt dat bij het beslissen van klachtzaken wordt ingenomen hier zoo duidelijk voor den dag komt en de feitelijke toedracht der zaak daarbij geheel buiten bespreking kan blijven, vormt dit geval een uitstekende gelegenheid om de juistheid en doelmatigheid van het door het Hof ingenomen standpunt eens nader te onderzoeken.

De beide vragen, zooals die hierboven zijn aangegeven, vinden ook in

de dispositie van het Hof hare beantwoording; echter wordt aan de eerste vraag, n.l.: „hoe zou ik in dit geval hebben gehandeld?" op de eindbeslissing allen invloed ontzegd.

Wat toch is het geval? Het Hof heeft eerst uitgemaakt dat klager zich aan een overtreding der krijgstucht heeft schuldig gemaakt en daarna: „dat de ontdekking van het gebeurde bijna een jaar nadat het had plaats „gehad en de reden waarom het door B. B. is aangebracht den straffer „wel aanleiding had kunnen geven om den klager ernstig over het gebeurde „te onderhouden en hem, ook met 't oog op zijn steeds goed volbrachten „dienst, niet krijgstuchtelijk te straffen, maar dat — *nu straffer heeft ge„oordeeld dat de handhaving der krijgstucht het opleggen eener straf aan „klager vordert* (1) — die straf niet gezegd kan worden ten onrechte te „zijn opgelegd."

Dus m. a. w. zegt het Hof: „gij, klager, hebt een krijgstuchtelijke over„treding begaan; wij zouden u om verschillende redenen niet hebben ge„straft, maar nu de strafoplegger het voor de handhaving der krijgstucht „noodig vond om een straf op te leggen, handhaven wij die straf."

Aldus komt het door het Hof ingenomen standpunt scherp uit.

Wij moeten hier goed onderscheiden; er zal wel niemand zijn die zich strikt op het hiervoren in de tweede plaats genoemde standpunt stelt en zich dus alleen afvraagt of de strafoplegger recht had om te straffen in dien zin dat door hem bij het opleggen dier straf geen rechtsvoorschrift is geschonden.

Dat het Hof dit blijkbaar hier doet is hoogstwaarschijnlijk een vergissing; immers bij elke zaak waarbij over een opgelegde straf wordt geklaagd maakt het Hof bovendien uit of de straf al of niet te zwaar is in verband met het gepleegde feit.

We mogen dus gerustelijk aannemen dat het Hof dit hier ook gedaan heeft, doch dat de desbetreffende overweging ten onrechte niet in de dispositie zelve is opgenomen. Toch valt het niet te ontkennen dat de aanwezigheid dier overweging in deze zaak een eenigszins vreemden indruk zou gemaakt hebben, want al zou deze overeenkomen met die in andere klachtbeschikkingen voorkomende, zij zou het inconsequente van deze beslissing meer op den voorgrond stellen. Het is toch immers niet mogelijk om over de zwaarte van een opgelegde straf een oordeel uit te spreken zonder daarbij eerst de vraag te hebben beantwoord of de strafoplegger bij het opleggen der straf rekening heeft gehouden met alle omstandigheden waarmede door een goed strafoplegger rekening moest worden gehouden. Hierbij moet dan wel worden uitgemaakt of de krijgstucht naar behooren is gehandhaafd en we moeten dan wel tot het eerste standpunt naderen. Wij zeggen *naderen,* want hoewel de vraag: „hoe zou ik in dat geval hebben gehandeld?" de hoofdlijn aangeeft waarlangs de gedachtengang van den klachtbeschikker zich naar onze meening behoort te bewegen, moeten we niet vergeten dat hij zich niet voor het vraagpunt ziet gesteld of en hoe het feit moet worden gestraft maar of de *opgelegde* straf goed is.

Dit maakt practisch eenig verschil en dat is o. i. ook goed. Het onderscheid komt hierop neer dat bij een zeer gering verschil men zich wel met de straf zal kunnen vereenigen; een zekere speling, vooral in de keuze van de soort der straf, moet er blijven bestaan. Immers bij veel voorkomende wijzigingen der straffen bij zeer geringe verschillen zou het belang

---

(1) Wij cursiveeren. (Red. M. R. T.)

der klagers zeer weinig, het algemeen militair belang zeer slecht gediend zijn.

In ons geval is de zaak zeer eenvoudig; voor dengene die in den geest van het bovenstaande het eerste standpunt inneemt, zou na de overweging van het Hof over het doelmatige van het opleggen eener straf in deze zaak geheel anders zijn beslist; het gaat hier om straf of geen straf.

Laten we de conclusie van het Hof betreffende het al of niet strafbare van het gepleegde feit tot uitgangspunt nemen en dus uitgaan van de omstandigheid dat door klager een krijgstuchtelijke overtreding is begaan; iedereen zal dus toegeven dat i. c. aan den strafoplegger formeel het recht toekwam om te straffen. Maar hiermede zijn wij er niet.

De nog altijd in ons tuchtrecht neergeschreven regel dat de krijgstucht o. a. bestaat in de onvermijdelijke bestraffing der geringste nalatigheden of misslagen, wordt gelukkig door geen enkelen strafoplegger nagekomen en hij zou dan ook moeilijk hier tegenover klager kunnen worden ingeroepen. Trouwens dit doet het Hof ook niet en dat het Hof die regel dan ook niet toepast blijkt niet alleen uit de negatieve inkleeding der beslissing nl. dat door het opleggen der straf geen voorschrift is geschonden maar bovendien zeer duidelijk uit de daaraan voorafgaande overweging dat het Hof zelf in prima geen straf zou hebben opgelegd.

Hiermede spreekt dus het Hof als zijn oordeel uit dat het beter ware geweest — om de redenen in die overweging vermeld — dat geen straf ware opgelegd en toch volgt daarop de overweging dat nu de strafoplegger oordeelt dat de handhaving der krijgstucht het opleggen eener straf vordert die straf zal worden gehandhaafd.

Wij kunnen ons hiermede in geenen deele vereenigen. Zooals we hiervoren reeds aanstipten is vooreerst met de beslissing dat de straf niet ten onrechte is opgelegd niet uitgemaakt of de straf goed is maar dan: juist het beoordeelen van de vraag of door het opleggen van de straf de krijgstucht voldoende is gehandhaafd is aan het Hof opgedragen; het Hof schuift die taak terug op de schouders van den strafoplegger tegenover wien juist de klager zich bij het Hof beroept.

Hier is het straffen een daad van handhaving der krijgstucht en moet nu uitgemaakt worden of dit goed is, geschied. Daartoe wordt „de zaak" (art. 16 R. L.) aan het oordeel van het Hof onderworpen.

Wij zijn in de gelegenheid om hieronder op een beschikking van ons hoogste rechtscollege te wijzen waarin wij tot ons groot genoegen zagen dat wat de al of niet ontvankelijkheid eener klacht betrof een zeer ruime opvatting wordt gehuldigd; daarom stelt het ons teleur dat het Hof hier zulk een door geen enkel wetsvoorschrift geboden enge opvatting heeft gehuldigd door slechts uit te maken dat door het opleggen der straf geen enkel voorschrift is geschonden.

Het Hof is tuchtrechter in hooger beroep; "de zaak" wordt onderzocht. Deelt de militaire rechter de motieven niet op grond waarvan de straf werd opgelegd, dan is het o. i. zijn plicht zich daarvan geheel los te maken en naar eigen inzicht te doen wat de taak des eersten rechters d. i. van den strafoplegger, naar zijn oordeel had moeten zijn. Wanneer het Hof daarbij dan ook tot de conclusie komt dat het opleggen eener straf niet noodig was, dan behoort o. i. de straf te worden geroyeerd. Natuurlijk moet hierbij juist onderzocht worden of het handhaven der krijgstucht het opleggen eener straf vordert en het komt ons onverklaarbaar voor dat het Hof zich hiertoe niet bevoegd acht en dat nog wel na eenige gewichtige omstandigheden te hebben opgenoemd welke daarbij ter sprake komen en

welke het Hof aanleiding zouden hebben gegeven om niet te straffen, nl. het langdurige tijdsverloop tusschen het plegen en de ontdekking der overtreding en last not least de wijze waarop het feit is aangebracht nl. uit wraakneming door den vader van een onderofficier die door klager was gestraft.

Doet zich hier niet als van zelve de vraag aan ons op of het niet mogelijk is dat door de opgelegde straf de krijgstucht minder gebaat is dan zij is benadeeld door het gelukken van het laakbaar streven van een inferieur van den gestrafte om zijn compagniescommandant voor een door dezen niet ontdekte onregelmatigheid een straf te bezorgen, terwijl uit het tijdstip waarop een familielid van dien inferieur het feit aanbracht nog kan blijken of hier al of niet het streven voorzat om ernstige misstanden aan den dag te brengen.

Ziehier de hoogst gewichtige vragen aan welker beantwnording het Hof zich naar onze meening niet had mogen onttrekken en aan welker beslissing naar onze overtuiging die invloed had moeten zijn toegekend welke zij volgens de desbetreffende overweging van het Hof in eerste instantie zouden hebben gehad.

Immers: het handhaven der krijgstucht is bij een tuchtzaak in appèl gelegd in handen van het Hof.

Wij hopen dat het Hof bereid zal worden bevonden om deze quaestie bij voorkomende gelegenheid nader te overwegen, zoodat het onderzoeken der „zaak" niet met zich brengt om een belangrijk onderdeel daarvan nl. of de handhaving der krijgstucht een straf vorderde aan den oorspronkelijken strafoplegger over te laten, waardoor het rechtsmiddel dat den gestrafte is toegekend — naar onze overtuiging tegen de bedoeling der wet — belangrijk zou worden verzwakt.

Het ook reeds vroeger door het Hof ingenomen standpunt (vlg. Disp. van 4 October 1904 M. R. T. blz. 174) moge hoe eer hoe beter worden verlaten.

De tweede hierboven genoemde dispositie hebben wij met groote ingenomenheid begroet al kan o. i. de wenschelijkheid niet worden ontkend dat het Hof zich op enkele punten duidelijker hadde verklaard. Doch hierover straks.

Zeer terecht is o. i. ook de klacht over de eerste straf als tijdig ingediend beschouwd; ook naar onze meening toch staat het ontwijfelbaar vast dat klager door zijne bewering dat hij zich bij het Hof over het rapport wenschte te beklagen daarmede voldoende te kennen gaf dat hij zijn zaak door den rechter wenschte te doen onderzoeken, en wij zouden het ten zeerste betreuren indien klager door slechte woordenkeus of eene met de letterlijke omschrijving in de bepalingen niet overeenkomende, doch aan het innerlijke wezen dier voorschriften volkomen beantwoordende formuleering verhinderd zou zijn om van het hem bij de wet toegekende recht gebruik te maken; aan middeleeuwsche processueele opvattingen en gebruiken ware dan veel te veel eer bewezen.

Indien iemand zich beklaagt over een rapport *ter zake waarvan hij is gestraft*, dan beklaagt hij zich over de straf. Het is toch immers duidelijk dat de straf — haar aard en grootte — met het rapport — in casu de omschrijving der strafreden — niet alleen ten nauwste samenhangt maar daarmede een onafscheidelijk geheel vormt. Met het tot strafreden geworden rapport staat of valt de rechtmatigheid der straf.

Wij hebben hier opzettelijk gesproken van een klacht over de straf waarmede wij bedoelen een klacht over de straf in haar geheel, nl. over

de soort en zwaarte alsmede over de omschrijving der strafreden. Het bij het inbrengen van een klacht maken van een onderscheid tusschen de eigenlijke straf en de omschrijving der strafreden, gelijk dit ook in de nieuwe militaire strafwetgeving is aangenomen, — welk onderscheid dan formeele gevolgen in de klachtprocedure medebrengt — heeft nooit onze sympathie gehad. De onderscheiding is, rekening houdende met het peil van intellectueele en juridische ontwikkeling der klagers — naar onze meening geheel ongeschikt.

Men versta ons wel. Hoezeer het meerendeel der klachten beide onderdeelen betreffen, kunnen zich zeer goed gevallen voordoen dat klager het met de omschrijving der strafreden geheel eens is, doch de straf te zwaar vindt; ook kan het voorkomen dat hij de straf zeer goed vindt doch alleen de omschrijving verkeerd acht. Hij kan dit alles in zijn klaagschrift mededeelen. Zoodra echter dit onderscheid in de praktijk processueele gevolgen heeft doet het geen goed.

Men blijve niet aan woorden hangen en stelle duidelijk in de wettelijke voorschriften, dat de *materieele omvang* van eene klacht zich ook tot de omschrijving der strafreden, als een onafscheidelijk geheel met de opgelegde straf vormende, uitstrekt. De gemaakte onderscheiding klopt voorts niet met de thans nog geldende wetgeving volgens welke — het Hoog Militair Gerechtshof wees er reeds op — „*de zaak*" door den rechter behoort te worden onderzocht. Bovendien springt het in het oog dat al is de man met zijn straf tevreden doch niet met de omschrijving, de billijkheid eischt dat die straf worde veranderd indien zij volgens het oordeel van den beschikker over de klacht aan de veranderde omschrijving niet meer beantwoordt.

Men bedenke derhalve wel dat volgens het bestaande recht elke klacht *de geheele zaak* opnieuw aan de orde brengt. Men wachte zich dus voor het maken van het gesignaleerde formalistisch onderscheid en wijze geen klager af omdat zijn klacht van de bij de nieuwe behandeling ontdekte onjuistheid of onbillijkheid niet repte.

Voor herstel van dergelijke fouten dient juist de tweede instantie, ook al vestigde het klaagschrift daarop niet rechtstreeks de aandacht. Zoo is o. i. de geest der wet en zoo spreken de Justitieele voorschriften.

Nu lezen we in laatstgenoemde voorschriften verder: „Aan het recht van reclame zal geen verdere uitbreiding worden gegeven, daar elke uitbreiding onwettig is en leidt tot verzwakking der krijgstucht".

Hoewel niet voorbij ziende dat deze overbodige zinsnede een „strictissima interpretatio" in de hand werkt, gelooven wij dat de bedoeling van die woorden slechts is dat alleen *straf* of *arrest* het onderwerp van een klacht, als in art. 9 R. Z. bedoeld, kunnen zijn, dus niet, zooals Huart en Salmon in dit verband opmerken, een klacht over onbillijke behandeling, over een gegeven order, enz. Dat echter iemand, die zich beklaagt over een rapport ter zake waarvan hij is gestraft, niet moet beschouwd worden als zich bezwaard te gevoelen over de straf, of, om met het Reglement op den Inwendigen Dienst te spreken, als zich over die omschijving te beklagen, valt o. i. daaruit zeker niet af te leiden. En indien dit de bedoeling van den steller der Justitieele Voorschriften mocht zijn geweest, geven wij elken tuchtrechter in ernstige overweging, die woorden als niet geschreven te beschouwen.

Hoe kan ook de krijgstucht worden verzwakt door het toelaten van een klacht, welke door klager, uit welke oorzaak dan ook wordt omschreven

met andere termen dan de bepalingen aangeven, indien redelijkerwijs mag worden aangenomen, dat zij in wezen daarmede één is?

Dit wat het ontvankelijk zijn der klacht betreft.

We willen echter ook nog op een andere aangelegenheid, welke in deze zaak is ter sprake gekomen, de aandacht vestigen en hierop hadden wij het oog toen wij aan het begin van deze bespreking op een meer duidelijke verklaring van het Hof aandrongen.

Betreffende de tweede straf nl. is blijkens 's Hofs dispositie verklaard:

door klager: „dat hij zich niet kan begrijpen waarvoor hij zes dagen „strafdienst kreeg, terwijl hij op een gepaste wijze bij den commandant „kwam en steeds den officieelen weg heeft gevolgd;"

door straffer: „dat de bewering te goeder trouw van onjuistheid van „het rapport, nadat dit door den Eersten Officier was onderzocht, niet vrij „was van lichtvaardigheid; dat hij daarom besloot aan klager een lichte straf op te leggen;"

waaromtrent door het Hof wordt overwogen, dat nu, door straffer ten gevolge van het indienen der klacht over het rapport, een gedeelte van de strafreden der straf van 3 December 1907, in klager's voordeel, is gewijzigd, de bewering van klager, dat dit rapport onjuist was, niet lichtvaardig, doch gegrond en dus niet strafbaar is.

Er is hier een lacune; het punt verdiende o. i. zeer zeker een meer algemeene behandeling.

Het is naar onze meening ongeoorloofd hier argumento a contrario aan te nemen dat het Hof wel strafbare lichtvaardigheid zou hebben aangenomen indien ware gebleken dat de man zich te goeder trouw vergiste; over dit punt dat blijkbaar wel door klager aan de orde is gesteld, is geen beslissing genomen, omdat reeds door het gedeeltelijk gelijk hebben van klager het Hof zijn bewering niet strafbaar achtte.

Wij voor ons kunnen met de conclusie van den strafoplegger moeilijk instemmen en zien niet in, dat het op gepaste wijze te goeder trouw langs den officieelen weg te kennen geven dat men een te zijnen aanzien gemaakt rapport onjuist acht eene strafbare handeling zou opleveren; de instandhouding van eene goede krijgstucht vordert o. i. geenszins, dat men niet te goeder trouw aan de uitspraak of het onderzoek van een meerdere zou mogen twijfelen en dat niet op gepaste wijze aan den commandant zou mogen mededeelen. Integendeel schept de wet daartoe zelve de mogelijkheid. Daarom ware het in deze zaak gewenscht geweest, dat het Hof, zonder de juistheid van klagers bewering in de beslissing te vermelden, of wel deze slechts als reden als fortiori of als bewijs der goede trouw aanvoerende, had uitgemaakt dat het te goeder trouw op gepaste wijze langs officieelen weg te kennen geven, dat een te zijnen aanzien gemaakt rapport onjuist is, niet strafbaar is, immers niet tegen de krijgstucht strijdt.

Ten slotte willen wij betreffende deze zaak nog aantippen, dat hier aangaande de eerste straf een onregelmatigheid is voorgevallen, welke o. i. ongeoorloofd is. De omschrijving der strafreden werd eenige dagen, nadat klager was gestraft, gewijzigd. Dergelijke herziening door den strafoplegger zelf kent de wet niet.

Wij achten het in casu echter gelukkig, dat die herziening heeft plaats gevonden, omdat zij thans de rechtstreeksche aanleiding vormde, dat overeenkomstig klager's wensch in zijne zaak recht is gedaan.

Ten slotte mogen wij niet nalaten er nogmaals op te wijzen dat, wat de klacht over het rapport betreft, niet de strafoplegger maar de militaire rechter (resp. de hoogere militaire autoriteit) behoort te oordeelen over de

vraag of de klacht al dan niet ontvankelijk is; vloeit dit reeds voort uit een gezonde opvatting van het geldend maken der bij de wet toegekende rechten, uit het hiervoren gebleken meeningsverschil tusschen dien rechter en den strafoplegger moge de noodzakelijkheid van handhaving van dit beginsel ten overvloede blijken.

Militaire Rechtspleging in West-Indië.

De wetsontwerpen tot wijziging van de Regeeringsreglementen van Suriname en Curaçao (zie vorigen jaargang blz. 127, 233 en 331) zijn door de Eerste Kamer in de zitting van 18 Juni j.l. in openbare behandeling genomen.

De heer STAAL had tegen het inschakelen van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht in de militaire rechtspraak in West-Indië groote bezwaren en vreesde dat door den grooten afttand dit college minder dan wenschelijk en goed is zal overgaan tot het hooren van getuigen, zoodat het dus uitsluitend op de stukken zal oordeelen terwijl, zelfs wanneer het Hof de getuigen enz. zou willen doen overkomen, aan het gezamenlijk reizen van die personen eigenaardige nadeelen zijn verbonden.

Waar de Regeering meent tot den voorgestelden maatregel te moeten overgaan uit gebrek aan officieren, meende spreker, dat een eenvoudiger oplossing ware te vinden door zoowel den Krijgsraad als het Hof te Paramaribo uit drie leden te doen bestaan.

Ook kon de afgevaardigde voor Noord-Holland de meening der Regeering niet deelen waar deze in de memorie van antwoord te kennen gaf dat door de inschakeling van het Hoog Militair Gerechtshof, op het punt der waarborgen voor een goede rechtsbedeeling, eerder van een schrede voorwaarts dan van achteruitgang zou kunnen worden gesproken; immers de wetsvoordracht is niet gebaseerd op onvoldoende ontwikkeling als militaire rechters en waar wij toch ook rechtbanken kennen, bestaande uit drie leden, kan er, naar sprekers meening, ook geen bezwaar bestaan om ook in de West den Krijgsraad en het Hof uit drie leden samen te stellen, terwijl al moge er misschien minder groote rechtsdeskundigheid zijn bij de officieren in West-Indië dan bij de leden van het Hoog Militair Gerechtshof, dit zal worden opgewogen door de omstandigheid dat de eerstbedoelden beter dan de rechters in Utrecht bekend zijn met de invloeden welke zich in West-Indië doen gelden en met de impulsen waaronder aldaar wordt gehandeld.

Spreker maakte voorts nog een opmerking naar aanleiding van de door den vorigen Minister van Koloniën in een nota aan de Tweede Kamer gedane mededeeling nl. dat het denkbeeld om in de krijgsraden rechtsgeleerden te doen zitting nemen bij hem in overweging was terwijl die nota ook door den Minister van Justitie was onderteekend; het kwam spr. voor dat het niet goed was dat de Minister van Koloniën dit denkbeeld in overweging nam alvorens in het algemeen is beslist over de vraag, of rechtsgeleerden — waarmede zeker niet-militaire rechtsgeleerden worden bedoeld — al dan niet in krijgsraden zullen zitting nemen; eerst dient een principieele heslissing op dit punt te worden afgewacht alvorens deze zaak incidenteel aan de orde te stellen voor wat de rechtspleging in West-Indië betreft.

De Minister van Koloniën IDENBURG, den vorigen spreker beantwoordende, gaf als zijn meening te kennen dat hij het gevoelen van den Minister FOCK deelde, dat uitvoering van het denkbeeld, thans door den heer STAAL verdedigd zou beteekenen vermindering van de positie van den militair in

Suriname bij hetgeen naar de bedoeling van dien Minister voor hem was weggelegd. Spr. doet uitkomen dat de heer STAAL den vollen nadruk heeft gelegd op het persoonlijk hooren van getuigen en beklaagde, wat, als spr. zich niet bedriegt, in Nederland een gewoonte van den lateren tijd is terwijl het noch in Indië noch in Suriname voorkomt, wat dan ook door de groote afstanden (Ternate, de Molukken, Noord-Sumatra zijn zeker niet dichter bij Batavia, dan Curaçao of Paramaribo bij Utrecht) zeer goed is te verklaren; voorts, dat het juist de bijzondere toestand in Suriname is die den Minister FOCK deed verklaren dat vermindering van het getal rechters als thans door den heer STAAL aangegeven, de rechtswaarborgen van den militair zouden verminderen; dat immers de kring waaruit de militaire rechters gekozen kunnen worden waaronder twee tijdelijke officieren van gezondheid, die absoluut nooit iets met de militaire rechtspraak te maken hebben gehad en twee militaire apothekers die zoo van de universiteit tot militair apotheker benoemd zijn en die met militaire rechtspraak ook niets te maken hadden, niet groot is, terwijl zij, die iets van militaire rechtspraak door opleiding weten, de troepenofficieren, tevens degenen zijn die al de getuigen en al de beklaagden uit hun dagelijkschen omgang kennen.

Spr. acht het in de eerste plaats een zeer groot voordeel wanneer het getal rechters niet wordt verkleind, opdat men tenminste een zoo veelzijdig ontwikkeld oordeel verkrijge vindt het zeer goed dat er een beroep is, dat er een nazien is van het vonnis en de stukken door een college zoo competent als het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht.

De bezwaren aan den overtocht van getuigen en beklaagde verbonden erkent de Minister, maar hij acht ze niet onoverkomelijk terwijl de kosten ruimschoots gedekt worden door de bezuiniging die het gevolg zal zijn van de inkrimping van het garnizoen welke tot deze wetsvoordracht aanleiding heeft gegeven.

Wat voorts het denkbeeld van minister FOCK betreft om den Krijgsraad door een rechtsgeleerde, een lid van het Hof van Justitie te doen voorzitten; dat denkbeeld is spr. niet geheel vreemd en lacht hem zeer toe omdat de Krijgsraad in Suriname normaal juist door een zoo jong officier (het is gebeurd dat behalve de luitenant-adjudant, die zes jaar officier was, geen andere officieren bij de troepen waren dan die welke nog geen vier jaren officier waren) kan worden voorgezeten. Spr. meent dan ook dat bij opdracht van het presidium van den krijgsraad aan een lid van het Hof van Justitie de leiding beter verzekerd zal zijn, en de verhouding van den president tot den auditeur-militair gemakkelijker zal zijn dan wanneer een luitenant van zes of vier jaren dienst president is.

De minister kon dan ook geen toezegging doen om het hem sympathieke denkbeeld eenvoudig op zijde te zetten, doch merkte tevens op dat daardoor niets zal worden gepraejudicieerd ten aanzien van de regeling in het moederland te treffen, daar de kolonie in een zeer buitengewonen toestand is die niet met Nederland is te vergelijken en waaruit dan ook, naar sprekers oordeel, niets voor Nederland kan worden afgeleid; wel zou de minister over de zaak raadplegen met zijne ambtgenooten van Justitie en Oorlog en mocht het blijken dat de bezwaren overwegend zijn, aan het denkbeeld, hoe sympathiek het hem overigens is, geen gevolg geven.

De heer STAAL zeide hierop tegenover de stellige verklaring van een zoo bij uitstek deskundige, als deze minister is, dat de bijzondere toestand in de West het inschakelen van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht wenschelijk maakt, te moeten en willen wijken, en, waar voorts door dezen minister is geconstateerd, dat indien men ook al in verband met de bijzondere omstandigheden waarin men in de West verkeert, er toe zou overgaan

om aldaar niet-militaire rechtsgeleerden in den Krijgsraad te brengen, dit niet zou praejudicieeren met betrekking tot de samenstelling van krijgsraden in het algemeen, wil spreker met die verklaring genoegen nemen.

De wetsontwerpen werden hierop achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Zij dragen als wet de dagteekening van 20 Juni 1908 (*Stbl.* n°. 209 en 210).

Ontheffing van Militiedienst wegens dubbele inschrijving.

Bij Kon. Besluit van 7 Mei 1908 n°. 48 is aan W. B. ontheffing van den werkelijken dienst waartoe hij als loteling voor Schiermonnikoog verplicht was voor zijn geheelen diensttijd verleend op de volgende gronden:

dat W. B., geboren 18 September 1888, voor de lichting der nationale militie van 1908 is ingeschreven zoowel te Hilversum als te Schiermonnikoog;

dat zijne inschrijving te Hilversum terecht geschiedde overeenkomstig art. 13, eerste zinsnede, 2°., en art. 14, eerste zinsnede, 2°., juncto de laatste zinsnede der Militiewet 1901, in verband met art. 12 dier wet, omdat zijne moeder, die ingevolge art. 5, eerste lid, van de overgangsbepalingen der wet van 6 Februari 1901 (*Staatsblad* n°. 62) op 1 Januari 1907 de voogdij over hem uitoefende, op dat tijdstip in laastgenoemde gemeente woonplaats had;

dat zijne inschrijving te Schiermonnikoog ten onrechte gedaan is, omdat zijn vader, hoewel op 1 Januri 1907 aldaar woonplaats hebbende, ingevolge art. 5, eerste lid, van evenbedoelde overgangsbepalingen niet de voogdij over hem uitoefende;

dat vermits eerst na afloop van den tijd bij art. 24. laatste zinsnede, der Militiewet 1901 bepaald, is gebleken, dat de inschrijving te Schiermonnikoog niet had moeten geschieden, daarop niet meer kon worden teruggekomen;

dat B. voornoemd als loteling zoowel voor Hilversum als voor Schiermonnikoog bij onherroepelijke uitspraak van den militieraad tot den dienst is aangewezen;

dat er onder deze omstandigheden termen bestaan om hem te ontheffen van den werkelijken dienst bij de militie, waartoe hij als loteling voor Schiermonnikoog verplicht is.

Tevens werd bij voornoemd Kon. Besluit bepaald dat die loteling nadat hij voor de lichting van 1908 uit de gemeente Schiermonnikoog bij de militie zal zijn ingelijfd, niet in persoon aan de militaire autoriteit zal worden afgeleverd, maar dat zijne inlijving bij de militie enkel op overgifte van den staat model n°. 14, voorgeschreven bij art. 61 van het Kon. Besluit van 17 October 1904 (*Staatsblad* n°. 234) zal geschieden.

Ontheffing van den werkelijken dienst ingevolge art. 113 3°. al. M. W. 1901 in plaats van vrijstelling wegens broederdienst.

Bij Kon. Besluit van 7 Mei 1908 n°. 49 is aan T. M. M. ontheffing van den werkelijken dienst bij de militie verleend voor het onvervulde gedeelte van zijn dienstijd op de volgende gronden:

dat genoemde loteling bij den militieraad vrijstelling van militiedienst heeft gevraagd op grond van den dienst van zijnen eenigen broeder, die op 3 Maart 1904 als loteling is ingelijfd bij het 2de regiment infanterie en daarbij thans nog in dienst is;

dat de gevraagde vrijstelling echter niet kon worden verleend omdat

bedoelde broeder, buiten huwelijk geboren, ofschoon bij akte, verleden voor den ambtenaar van den burgerlijken stand te 's Hertogenbosch op 3 Februari 1887 door zijne beide ouders, die op 28 Juli 1886 in even vermelde gemeente zijn gehuwd, erkend, op 1 October 1907 niet was de wettige broeder van den loteling;

dat zoodra bekend was geworden dat deze omstandigheid aan het verleenen van de ingeroepen vrijstelling in den weg stond, stappen zijn gedaan om de vereischte brieven van wettiging te bekomen, doch dat inachtneming van de wettelijke formaliteiten oorzaak is geweest dat die brieven, verleend bij ons besluit van 21 December 1907, niet konden zijn verkregen ten dage waarop volgens de eerste zinsnede van art. 52 der Militiewet 1901 de reden van vrijstelling moest hebben bestaan;

dat de reden, waarom niet vroeger de vereischte brieven van wettiging zijn verzocht, hierin is gelegen, dat de op 3 Februari 1887 gedane ouderlijke erkenning werd geacht aan het onwettig geboren kind den staat van wettig kind te verzekeren;

dat het onder deze omstandigheden in den geest der wet ligt den loteling T. M. M. van den werkelijken dienst bij de militie te ontheffen.

Is het opzettelijke van een handeling vatbaar voor rechtstreeksch bewijs door getuigen?

Dit vraagpunt is onlangs aan het oordeel van den Hoogen Raad onderworpen en hoewel dat college zijn jurisprudentie getrouw is gebleven dus niets nieuws heeft uitgemaakt, willen we hier even de aandacht op deze quaestie vestigen vooral omdat de beslissing door den Hoogen Raad gegeven, niet algemeen wordt gedeeld.

In cassatie was tegen een arrest van het Gerechtshof te Amsterdam o.a. aangevoerd: schending of verkeerde toepassing van art. 398 2° lid van het Wetboek van Strafvordering omdat de getuige L. slechts door redeneering zou kunnen mededeelen dat zij gezien heeft dat beklaagde opzettelijk een duw gaf.

De advocaat-generaal betoogde: „Waarom men niet met de zintuigen „zou kunnen waarnemen, zien met zijn oogen en hooren met zijn ooren „dat iets opzettelijk geschiedt, ontgaat me," en de Hooge Raad overwoog:

„dat het tweede middel blijkens pleidooi, daarop steunt, dat getuige L. „slechts door redeneering kon mededeelen, dat zij gezien heeft dat de „beklaagde opzettelijk een duw gaf;

„dat het bestreden arrest daaromtrent inhoudt, dat genoemde getuige „„waarnam dat deze (beklaagde) zijn vrouw opzettelijk een duw gaf"";

„dat door de omstandigheden, waaronder een duw wordt gegeven, kan „worden waargenomen, dat zulks opzettelijk geschiedt, zoodat ook dit „middel niet tot cassatie kan leiden."

De redacteur van het Weekblad van het Recht teekent hierbij het volgende aan:

„De H. R. is ook bij dit arrest aan zijne latere jurisprudentie getrouw „gebleven, dat het „opzettelijke" van eene handeling voor waarneming door „de zintuigen vatbaar is. Ik blijf die meening bepaald onjuist achten. Door „de omstandigheden waaronder een handeling geschiedt kan niet worden „*waargenomen*, dat zij „opzettelijk" geschiedt, doch wel kan dit uit die „omstandigheden worden *afgeleid*, wat geheel iets anders is. Opzet is „eene gesteldheid van den wil, een interne psychische toestand, die daarom „voor zintuigelijke waarneming niet vatbaar is. De advocaat-generaal, „Mr. VAN DER DOES DE WILLEBOIS, verklaarde, dat het hem ontgaat, waarom

„men niet met zijn oogen kan zien en met zijn ooren kan hooren, dat „iets opzettelijk geschiedt. Indien hij nog eens zou willen nalezen de „aanteekening van prof. Pols in T. v. Str. III blz. 560, zou hij wellicht „tot eene andere opvatting komen. Leerzaam zou ook kunnen zijn de „vergelijking met het arrest van 5 November 1900 W. 7512."

Wij scharen ons aan de zijde van den Hoogen Raad al is het dan ook voornamelijk uit praktische overwegingen en meenen dat de tegenstanders der gegeven beslissing zich ten onrechte op zuiver psychologisch standpunt stellen wat o.i. door de wet niet wordt gevorderd; wij geven gaarne toe dat een waarneming als bovenbedoeld meestal onbewust als resultaat van een reeks waarnemingen wordt weergegeven die aan het licht kunnen komen door de verplichting van den getuige om de redenen van wetenschap op te geven; uit de overweging van den H. R. blijkt dan ook dat dit rechtscollege zich hiervan ten volle bewust is; immers de omstandigheden waardoor kan worden waargenomen dat een duw opzettelijk wordt toegebracht zijn ook door den getuige waargenomen.

Wij gelooven dan ook dat het niet is vol te houden om de vereischten van art. 398 Sr. slechts uit een zuiver psychologisch oogpunt te beschouwen; ook bij vele andere waarnemingen toch die niet een internen psychischen toestand betreffen en wier rechtsgeldigheid als rechtstreeksche waarneming niet in twijfel wordt getrokken blijft, van dat standpunt gezien, niet veel over. Zoo kan ik waarnemen dat iemand een ander een klap geeft d.w.z. ik zie de hand bewegen; maar kan ik nu ook *waarnemen* dat de hand dengenen naar wien geslagen wordt raakt? Naar onze meening is een compromis tusschen de psychologische en praktische eischen noodzakelijk en ook in het geheel niet gevaarlijk waar door het opgeven der redenen van wetenschap voldoende contrôle aanwezig is. Kan er eigenlijk wel van reden van wetenschap sprake zijn indien men slechts met opgaven, die in den strengsten zin opgevat directe zinsindrukken weergeven, wil genoegen nemen?

Tusschen waarnemen en afleiden bestaat hetzelfde verschil als tusschen wil en wilsverklaring. De wil wordt ondersteld aanwezig te zijn als de verklaring redelijkerwijze in die richting duidt. Hoe weet ik dat ik de beslissing van den rechter bezit, als ik slechts de afspiegeling daarvan, het vonnis voor mij heb? Het gaat hier op strafrechterlijk gebied over de theorie door wijlen prof. Modderman op civiel-rechterlijk terrein bij ons ingeleid: „wil of vertrouwen." Past men deze op de getuigen toe, dan zou in de oogen van prof. Simons nooit eenige verklaring van een getuige betrouwbaar zijn omdat hij slechts weergeeft — en hoe nog dikwijls? — wat de getuige meent te hebben waargenomen.

Amerikaansch.

In het Weekblad v. h. Recht nº. 8633 vinden we onder het opschrift „*een maatregel van preventie*" het volgende vermeld:

In de nieuwere strafrechtslitteratuur, die in strijd met wat zoo vaak wordt beweerd, lang niet altijd uitmunt door bijzondere zachtheid tegenover misdadigers, is ook wel eens het voorstel verdedigd aan gevaarlijke beroeps- en gewoonte-misdadigers door middel van eene chirurgische operatie de geschiktheid tot voortplanting te ontnemen. Tusschen het doen van zoodanig voorstel door dezen of genen, voor niet enkele consequentie terugschrikkenden schrijver, en de overneming door den wetgever ligt gelukkig een groote afstand. De misschien ietwat twijfelachtige eer nu

in deze een voorbeeld te hebben gegeven komt toe aan de wetgevende macht van een der Staten van Noord-Amerika en wel aan die van den Staat Indiana. Bij eene wet van 9 Maart 1907 worden te dien opzichte zeer eigenaardige voorschriften gegeven. Op grond van de overweging, dat „heredity plays a most important part in the transmission of crime, idiocy, and imbecility", wordt aan ieder gesticht, waarin onverbeterlijke misdadigers, idioten en krankzinnigen worden opgenomen, de plicht opgelegd twee ervaren chirurgen van erkende bekwaamheid onder het gestichtspersoneel op te nemen. Aan deze zal worden opgedragen met den eersten geneesheer van het gesticht een onderzoek in te stellen naar den psychischen en lichamelijken toestand van die verpleegden, die door den geneeskundige of het gestichtsbestuur daarvoor worden aangewezen. Wanneer het èn naar het oordeel van dat bestuur èn naar dat der deskundigen niet wenschelijk is bij het onderzochte individu voortplanting toe te laten en de waarschijnlijkheid ontbreekt, dat zijn psychische toestand zal verbeteren, zullen de deskundigen bevoegd zijn eene zoodanige operatie ter voorkoming van de voortplanting te verrichten als naar hunne meening daartoe het zekerste en doelmatigste is (safest and most effective). Alleen in die gevallen mag tot die operatie worden overgegaan, waarin de verpleegde onverbeterlijk verklaard is.

Militair-rechtelijke Statistiek.

In navolging van hetgeen op dit gebied door den Officier van administratie 1e. klasse, J. Lombaard is verricht (zie vorigen jaargang blz. 141) ontvingen wij van den officier van administratie 2e klasse M. Meinesz, dienende bij de zeemacht in Oost-Indië, een overzicht van de bij den zeekrijgsraad aan boord van het wachtschip te Soerabaja behandelde zaken over de jaren 1896 tot en met 1905.

Wij zijn den inzender zeer dankbaar voor zijne opgaven, waaraan wij hier gaarne een plaats verleenen. Wat de samenstelling der statistiek betreft, veroorlove hij ons één opmerking. Wij hadden nl. zoo gaarne gezien dat de splitsing der beklaagden naar hun landaard (Europeanen en Inlanders) ook bij verdeeling der zaken naar de delicten ware doorgevoerd. Voor het maken van vergelijkingen met andere opgaven moet zulk een splitsing onmisbaar worden geacht; bovendien is zij op zichzelf van zeer veel gewicht. Het zou ons b.v. niet verwonderen indien van de 200 opgegeven desertiegevallen er 175 voor rekening van de inlandsche schepelingen kwamen en van de 47 dienstweigeringen 45 voor rekening der Europeesche beklaagden.

Ook mogen we een enkel woord van commentaar betreffende het aantal behandelde zaken hier niet achterwege laten; de lezer, die met de Indische Marine-toestanden niet bekend is, zou allicht tot een zeer bedenkelijke toename der criminaliteit concludeeren. Toch moet men hiermede uiterst voorzichtig zijn: behalve tal van omstandigheden, welke hier moeten worden meegerekend (samenstelling en sterkte der zeemacht) kunnen we al dadelijk een omstandigheid noemen, welke voor de aanzienlijke vermeerdering van het aantal zaken in de laatste vijf behandelde jaren een voldoende verklaring geeft nl. de opheffing in 1900 van het wachtschip te Batavia. De tot de competentie van den krijgsraad aan boord van genoemd wachtschip behoorende zaken werden alle naar Soerabaia overgebracht; ook de opheffing der scheepsmacht te Atjeh met afzonderlijk rechtsgebied en nog andere wijzigingen in de verdeeling van het maritieme jurisdictie-gebied zijn niet zonder invloed gebleven.

Het zou ons dan ook niet verwonderen indien op het bizonder gunstige jaar 1898 (in het geheel 9 zaken waarvan nog 2 voor het zeldzaam voorkomende delict van art. 306 Swb.) de invloed van dergelijke factoren ware aan te wijzen; waren toen wellicht bijna alle schepen, behalve dan het wachtschip zelf, aan het rechtsgebied, waartoe dit schip behoort, onttrokken?

Men ziet het, het is zoo verleidelijk om naar een verklaring van statistisch geconstateerde verschillen te zoeken; wij hebben daartoe echter geen voldoende gegevens ter beschikking; dat zal in het algemeen voor den samensteller der statistiek, althans wanneer deze zijn statistisch materiaal aan de bron zelf heeft verzameld, gemakkelijker zijn; we bevelen ons daartoe bij voorkomende gelegenheid aan.

OVERZICHT van bij den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. WACHTSCHIP te SOERABAIA in behandeling geweest zijnde strafzaken, gedurende de jaren 1896 tot en met 1905.

Jaar.	Aantal zaken.	Beklaagden.			Vrijgesproken.		Veroordeeld.		Overleden.	AANMERKINGEN.
		Europeanen	Inlanders.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.		
1896	27	10	18	28	1	—	9	17	(1) 1	(1) inlander.
1897	20	6	23	29	—	7	6	16	—	
1898	9	3	7	10	—	1	3	6	—	
1899	16	(2) 5	11	16	1	—	(2) 4	11	—	(2) waaronder één officier.
1900	35	14	23	37	3	5	11	18	—	
1901	23	12	13	25	—	1	12	12	—	
1902	57	19	40	59	3	2	16	38	—	
1903	59	18	42	60	2	3	16	39	—	
1904	48	10	39	49	1	6	9	33	—	
1905	72	15	59	74	2	6	13	53	—	
Totaal	366	112	275	387	13	31	99	243	1	

OVERZICHT van bij den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. WACHTSCH
volgens de toegepaste strafwetten. Zaken leidende tot toepassing van verschillen
is gesteld.

ARTIKELEN.	OMSCHRIJVING,	1896	1897	1898	18
Wetb. v. Strafr.					
180	Wederspannigheid	—	—	—	
181 1e lid.	Wederspannigheid, lich. letsel tengevolge hebbende	—	—	—	
195	Het uitoefenen van een recht, waarvan iemand bij rechterlijke uitspraak is ontzet . . .	—	—	—	
207	Meineed	—	—	—	
239 1e lid.	Openbare schennis van de eerbaarheid . . .	—	—	—	
285	Bedreiging	—	—	—	
287	Doodslag	—	—	—	
289	Moord	—	—	—	
300	Mishandeling	2	—	—	
301	Mishandeling met voorbedachten rade . . .	—	4	—	
302	Zware mishandeling	—	—	—	
304	Mishandeling van ambtenaren in functie . .	—	—	—	
306 1e lid.	Deelneming aan een aanval of vechterij, die zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft.	—	—	2	
307	Veroorzaken van den dood door schuld . .	—	—	—	
310	Eenvoudige diefstal	—	1	1	
311	Gequalificeerde diefstal	—	—	—	
321	Verduistering	1	—	—	
322	Verduistering, gepleegd in dienstbetrekking. beroep enz.	—	—	—	
350	Vernieling, wegmaking of zaakbeschadiging.	—	—	—	
363 1e lid.	Het aannemen van een gift of belofte enz. enz.	—	1	—	
Crim. Wetb. Kr. te Water.					
98	Dienstweigering	8	2	1	
99 1e ged.	Insubordinatie door woorden en gebaren . .	—	2	2	
99 2e ged	Feitelijke insubordinatie	1	—	—	
145	Desertie	14	12	3	
	Totalen . . .	26	22	9	

SOERABAIA veroordeelde personen, gedurende het tienjarig tijdvak 1896-1905
tikelen, werden gerangschikt onder het misdrijf, waarop de zwaarste hoofdstraf

900	1901	1902	1903	1904	1905	Totaal.	TOELICHTINGEN.
—	—	—	—	—	1	1	Van de 342 veroordeelde personen waren er 16 veroordeelingen wegens meer dan één strafbaar feit,
—	—	—	1	—	1	2	Hiervan waren:
—	—	—	—	1	—	1	Meervoudige militaire delicten . . 4
—	1	—	—	—	—	1	Meervoudige commune delicten . 3
—	—	2	—	—	—	2	Gemengde zaken (militaire en commune) waarvan op een commun
—	—	2	—	—	—	2	delict de zwaarste hoofdstraf is
—	—	1	—	—	—	1	gesteld 6
—	1	—	—	—	1	2	Gemengde zaken, waarvan op een
1	—	1	1	1	1	7	militair delict de zwaarste hoofd-
—	—	—	—	—	—	4	straf is gesteld 3
—	—	1	1	—	—	2	
2	—	—	—	—	—	2	Te zamen 16
—	—	—	—	—	—	2	
—	—	—	—	—	—	1	
5	1	3	4	4	4	24	Van de 342 veroordeelingen waren dus:
—	1	—	—	1	—	2	Zuiver militaire delicten . . . 269
—	—	—	1	—	—	2	Gemengde delicten 9
							Zuiver commune delicten . . . 64
—	1	—	—	—	—	1	
1	—	4	2	2	1	10	Te zamen 342
—	—	—	—	—	—	1	
						70	
5	1	6	9	7	6	47	
—	1	2	1	3	2	13	
1	2	1	—	1	6	12	
14	15	31	35	22	43	200	
						272	
						70	
29	24	54	55	42	66	342	

CORRESPONDENTIE.

Wij schreven op blz. 245 van den vorigen jaargang, naar aanleiding van de beëindiging der rechtsgeleerde studien door eenige officieren der Zeemacht, een opwekkend woord tot het inzenden van opstellen of kortere meedeelingen op militair-rechtelijk gebied ter opname in dit tijdschrift en tot het vormen van plaatselijke correspondentschappen. Dat juist door den grooten afstand die de koloniën van het moederland scheidt, door de andere toestanden welke daar heerschen en die vanzelf andere vragen en andere gezichtspunten openen, het voor ons tijdschrift van groot belang is om met hen die daar op militair-rechtelijk gebied praktisch werkzaam zijn, steeds voeling te houden, behoeven wij niet te zeggen.

Daarom is het ons een bizonder groot genoegen hier te kunnen meedeelen dat de secretaris van den zeekrijgsraad aan boord van het wachtschip te Soerabaja, de officier van administratie der 2de klasse P. A. Snellen van Vollenhoven zich bereid heeft verklaard om als correspondent van dit tijdschrift te Soerabaia op te treden.

Moge zijn voorbeeld navolging vinden. Zeer zeker is ook van uit Batavia of van het Nederlandsch eskader in O.-I., dat een eigen rechtsgebied heeft, zoo nu en dan wel wat wetenswaardigs te vertellen. We houden ons aanbevolen.

Met meerdere mededeelingen van dezen aard, naar wij hopen, in het vooruitzicht, hebben wij besloten die voortaan op te nemen in eene afzonderlijke rubriek onder bovenstaand opschrift. Wat in de vorige jaargangen hier werd vermeld zal van nu af aan in eene rubriek, getiteld „Vragenbus" worden ondergebracht.

De heer Snellen van Vollenhoven werpt reeds aanstonds eenige militair-justitieele puzzles op, die hij in zijn tegenwoordige betrekking heeft ontmoet.

Zonder daar thans volledig op in te gaan, deelen we ze hier nu reeds mede, vooral omdat de inzender zelf een oplossing aan de hand doet. We geven dus het woord aan onzen correspondent te Soerabaia:

Bij een geval dat zich hier onlangs heeft voorgedaan en waarbij de commandant der zeemacht aanvulling der instructie op een bepaald punt gelastte aan welken last de officieren-commissarissen meenden niet te kunnen voldoen, stonden we voor de vraag: Is de commandeerende officier, die de informatie heeft bevolen, na ontvangen rapport van officieren-commissarissen, dat de informatiën zijn afgeloopen, verplicht om een krijgsraad te ordonneeren of kan hij eene naar zijne meening onvolledige instructie doen aanvullen en na ontvangen rapport, dat die aanvulling heeft plaats gehad, den krijgsraad benoemen?

Met bescheidenheid ben ik van meening, dat de opdracht tot aanvulling der informatiën in alle opzichten in strijd met de wet is; nergens toch

wordt aan den vlootvoogd het recht toegekend om op deze wijze in te grijpen; de wet schrijft in art. 108 R. Z. uitdrukkelijk voor benoeming van den krijgsraad na het ontvangen van het rapport van officieren-commissarissen en laat aan den krijgsraad en aan niemand anders de beslissing of de instructie volledig is geweest of niet (art. 161 R. Z. e. v.). De bedoeling van den wetgever kan, dunkt mij, ook niet geweest zijn, dat de kommandeerende officier zou ingrijpen, in geen der ontwerpen komt een bepaling in dien geest voor en dit zou daarin ook zeker niet mogelijk geweest zijn, want in die ontwerpen ging de benoeming van den krijgsraad vooraf aan die van officieren-commissarissen, die door den president uit den krijgsraad werden benoemd (ontwerp 1807 kap. 12 art. 12, ontwerp C. W. L. 1808 kap. 18 art. 13, ontwerp 1810 art. 554) en was aan den krijgsraad uitdrukkelijk de beslissing opgedragen of de zaak voor voldongen kon worden gehouden. Wel is waar worden nu officieren-commissarissen vóór den krijgsraad benoemd, maar dit kan m. i. nog niet ten gevolge hebben dat de kommandeerende officier nu mag ingrijpen en dus vooruitloopen op het oordeel van den onafhankelijken rechter.

Nu mag ik niet ontkennen, dat er wel eens informaties voor gesloten verklaard worden, die nog zeer onvolledig zijn en waarvan aanvulling hoogst wenschelijk zou zijn; aanvulling moet dan toch door den krijgsraad gelast worden en vraagartikelen via Batavia opgezonden naar het schip, waar de informatie gehouden is en dat vaak zeer ver van Soerabaia verwijderd en moeilijk te bereiken is; toch rechtvaardigt dit niet een onwettige inmenging.

Vreest men voor moeilijkheden is het dan niet juister om de stukken te doen opzenden, vóór het rapport van den afloop der informatie gedaan wordt en van den fiskaal die eisch zal moeten doen advies te vragen? Natuurlijk is ook deze methode omslachtig, maar is zij niet juister? (1) Voor den fiskaal die bij de informaties werkzaam was is deze controle minder aangenaam dit laat zich begrijpen, maar mij dunkt, als men met zorg en oordeel het onderzoek gehouden heeft en dus de kans op aanvulling zeer gering is, gaat er van dat onaangename zeer veel verloren. Er mag niet vergeten worden dat in deze gewesten vaak zeer jeugdige officieren van administratie zelfstandig dienen en bij hen de zoo noodige ervaring ontbreekt; hun kennis trek ik niet in twijfel, integendeel, maar de praktische blik ontbreekt vaak. Ik zelf ondervind dagelijks dat naast studie, ervaring noodig is en deze kan men alleen bij een krijgsraad opdoen; daarom zou het m. i. zoo nuttig zijn dat een der vereischten voor toelating tot de studie rechtskennis was een jaar of langer onafgebroken werkzaam geweest zijn als secretaris bij een krijgsraad.

Deze beschouwing brengt mij tot een andere vraag en wel tot deze: op een schip is eene informatie voor Officieren-commissarissen gehouden waarbij een officier van administratie tweede klasse als fiscaal tevens secretaris heeft gefungeerd (2). Door toevallige omstandigheden is het schip te Soerabaia

---

(1) Steller heeft hier het oog op het geval dat de instructie voor Officieren-Commissarissen plaats heeft aan boord van en klein schip, waarop geen krijgsraad kan worden gehouden, terwijl het proces voor den krijgsraad dan plaats heeft aan boord van het Wachtschip te Soerabaia. Er zijn dan bij de zaak twee fiskaals betrokken.

(2) Wij stippen hier voorloopig slechts aan dat, naar onze meening, een regeling der informatie, als hier bedoeld, en zooals die in Indië veelvuldig voorkomt nl. Officieren-Commissarissen met fiskaal tevens secretaris aan boord van een klein schip en daarna krijgsraad aan boord van het Wachtschip te Soerabaia, geheel in de lucht hangt en geen steun vindt in de wet.

(Red. M. R. T.)

gekomen als het rapport van den afloop der informatie gedaan is. Het schip blijft eenigen tijd te Soerabaia dus aan de bepalingen van art. 109, 115 en 116 R.Z. kan worden voldaan. Moet nu de fiskaal van de informatie fiskaal worden in den zeekrijgsraad ook al is de secretaris die voor vast is aangewezen ouder in dienst dan hij; moet die Officier secretaris worden of mag hij geheel buiten den krijsraad blijven?

Het laatste vond hier onlangs plaats, vermoedelijk wel zéér in het belang der zaak. Ik voor mij zie er geen groote bezwaren in dat de fiskaal tevens secretaris gepasseerd wordt, mits op duidelijke wijze blijke dat de gewichtige verhindering bedoeld in art. 115 en 116 R. Z. bestaan heeft.

Mijn derde vraag staat in verband met het toepassen van art. 56 R. Z. Een beklaagde pleegt tijdens hij krijgsraadarrestant is opnieuw een strafbaar feit. Dit feit wordt onderzocht door een commissie van voorloopig onderzoek en de commandeerende officier van het schip oordeelt dat de zaak niet buiten de krijgsraad kan worden afgedaan.

Moet de kommandeerende officier van het schip nu toch zijn rapport uitbrengen aan den vlootvoogd of kan hij direct kennis geven aan de officieren-commissarissen?

Indien de kommandeerende officier van het schip het rapport (procesverbaal van voorloopig onderzoek) heeft opgezonden aan den vlootvoogd, is het dan niet juister dat de vlootvoogd dit zonder meer zendt aan officieren commissarissen opdat zij zullen handelen overeenkomstig art. 56 R. Z., dan dat hij de bestaande telastlegging aanvult in eene beschikking en daarbij het proces verbaal van voorloopig onderzoek stelt in handen van den fiskaal om het noodige te verrichten? M. i. moet de fiskaal zelf in deze alle handelingen verrichten die hem noodzakelijk voorkomen en dus ook de beschuldiging opstellen.

Soerabaia, 10 Mei 1908.

VRAGENBUS.

Bemoeienis van de Officieren van Administratie der Zeemacht met de inning van belasting in Ned.-Indië.

De officier van administratie der 2de klasse M. MEINESZ, dienende aan boord Hr. Ms. „Borneo'' in Oost-Indië doet ons van uit Makassar onder dagteekening van 15 Mei jl. de volgende vraag:

Is de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië bevoegd, aan de officieren van administratie aan boord Hr. Ms. schepen in Oost-Indië werkzaamheden op te dragen, die met hunnen eigenlijken werkkring niets te maken hebben?

Als toelichting en beantwoording voegt de geachte inzender hieraan toe:

Bij Koninklijk Besluit van 16 Maart 1904 no. 2 (Hoofdstuk III Deel I der Verordeningen voor de Koninklijke Marine) is de regeling van het korps Officieren van Administratie bij de Zeemacht vastgesteld.

In artikel 3 van genoemd Besluit worden in alinea 5 de dienstbetrekkingen opgesomd, waarmede de officieren kunnen worden belast, terwijl artikel 4 van hetzelfde Besluit bepaalt, dat behalve de in artikel 3 opgenoemde dienstbetrekkingen de officieren van administratie door de Koningin kunnen worden belast met andere diensten al dan niet betrekking hebbende op het Zeewezen.

Terwijl de diensten van de ingescheepte Officieren van Administratie in Oost-Indië, zich, met uitzondering van de fiskaals, uitsluitend bepalen tot het *„administratief beheer van verschillende oorlogsbodems''* (art. 3 sub 5[1a]) heeft de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, bij Besluit van 16 Januari 1907 no. 12 aan die officieren werkzaamheden opgedragen, die *geheel* buiten hun eigenlijken werkkring vallen.

Bij genoemd Gouvernements Besluit toch zijn aan die officieren verschillende werkzaamheden opgedragen in verband met de in Oost-Indie geheven wordende *patentbelasting*. O. m. zijn zij belast met het ontvangen der belastingpenningen en het storten daarvan in 's Lands kassen.

Volgens mijne bescheiden meening was de Gouverneur-Generaal niet bevoegd tot het nemen van zijn besluit van 16 Januari 1907 no. 12 en is dit zelfs in strijd met meergenoemd Koninklijk Besluit, in het bizonder met artikel 4 van dat Besluit, waarin *de Koningin* het recht aan *Zich* houdt, om de officieren van Administratie te belasten met *andere* diensten al dan niet betrekking hebbende op het zeewezen.

Wij teekenen hierbij het volgende aan: De heer Meinesz beschouwt de

werkzaamheden, welke aan de officieren van administratie in zake de inning der patentbelasting zijn opgedragen als te vallen geheel buiten hun eigenlijken werkkring. Dit wordt blijkbaar als zoo vanzelf sprekend opgevat, dat eenige toelichting op die stelling ontbreekt. Toch is dit juist het punt waarop wij met den geachten inzender van meening verschillen en wij gelooven dat juist dáárom de hierboven bedoelde opdracht aan de officieren van administratie is gedaan omdat die diensten geacht werden volkomen te strooken met den werkkring van den officier van administratie aan boord van een oorlogsschip. De bepalingen, zooals die nader zijn uitgewerkt in een circulaire van den commandant der zeemacht in O.-I. (en dáárin is eigenlijk voor de officieren van administratie de opdracht gelegen) zijn dan ook niet in de eerste plaats gemaakt ten behoeve van den fiscus, maar voornamelijk in het belang van de belastingschuldigen; en nu wil het ons voorkomen dat, waar de officieren van administratie in vele gevallen met het overmaken van gelden van schepelingen zijn belast (men denke slechts aan wissels, delegaties, postspaarbank) en hun meermalen de verrekening van Nederlandsche belastingen wordt opgedragen, het geheel in de lijn van hun werkkring valt dat hij de gelden, die door de belastingplichtigen worden gestort in kas neemt en die bedragen gezamelijk in 's lands kas doet overbrengen.

Wij meenen te weten dat bij het ontwerpen der desbetreffende regeling juist alle bepalingen zijn vermeden, die zouden doen denken aan de functie van den officier van administratie als agent van het Gouvernement voor belastingzaken; zoo behoeft hij b.v. geen betaling van belasting te vorderen, hij heeft slechts de aan hem betaalde bedragen aan 's lands kas over te maken en moet voor de administratie daarvan natuurlijk eenige papieren aanhouden; hij is geen agent van de schatkist maar agent van de belastingbetalers, zijnde officieren en machinisten aan boord van zijn schip. Hiervan kan toch o. i. moeilijk worden gezegd dat het geheel buiten zijn eigenlijken werkkring ligt.

Waar het verschil van inzicht tusschen den geachten inzender en ons, wat deze belastingquaestie aangaat, bestaat in de opvatting van den aard der werkzaamheden van den officier van administratie aan boord van een oorlogsschip, en dit verschil blijkens de inkleeding der vraag en de uiteenzetting der zaak de geheele vraag beheerscht, terwijl nog bovendien volgens onze meening de opdracht aan de officieren van administratie in de circulaire van den commandant der zeemacht die naar aanleiding van het bewuste Gouvernementsbesluit is gemaakt, gelegen is, daar behoeven we hier niet nader te treden in een onderzoek naar de rechten van den Gouverneur-Generaal ontleend aan het opperbevel over de zeemacht in Indië.

We gelooven ook niet dat dit de bedoeling van den inzender is, in elk geval meenen wij dat de diensten, welke door de officieren van administratie in zake de patentbelasting worden verricht, geheel terecht aan die officieren zijn opgedragen.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Het achterzeilen als verzwarende omstandigheid bij desertie.

De vraag, nog steeds van actueel belang vooral voor de Zeemacht, nl. wat moet worden verstaan onder verzwarende omstandigheden in art. 144 C. W. Z. (overeenkomende met art. 158 C. W. L.), heeft bij twee op blz. 320 van den vorigen jaargang van dit Tijdschrift medegedeelde beslissingen betreffende een pensioensquaestie een beantwoording gevonden, waarmede ik mij geenszins kan vereenigen.

Nu bovendien blijkens een onlangs in dit Tijdschrift opgenomen mededeeling die beslissingen bij sommigen de meening hebben doen ontstaan dat voortaan achterzeilen niet meer als verzwarende omstandigheid in den zin der wet mag worden beschouwd, schijnt het mij van dringend belang om, waar een andere meening mij de juiste toeschijnt, hier een bescheiden poging te wagen, om dat zoo duidelijk mogelijk in het licht te stellen.

Hoe meer men met de uitlegging van onze verouderde militaire wetgeving te maken heeft, des te meer komt men in vele gevallen voor een ontmoedigend *nescimus* te staan en dan wordt de verleiding groot om het wenschelijk geachte hinein te interpretiren ; ik heb getracht zoo veel mogelijk aan den invloed daarvan te ontkomen al moet van zelf, eenmaal aangenomen dat aan den rechter in de appreciatie der verzwarende omstandigheden volgens meergenoemd art. 144 volledige vrijheid is gelaten, de wenschelijkheid om het achterzeilen als zoodanig te beschouwen, ter sprake komen; naar een bepaling der wet echter waaruit de bedoeling des wetgevers zou kunnen spreken om die vrijheid aan den rechter te onthouden heb ik te vergeefs gezocht; noch ook heb ik in de wet eenige bepaling kunnen vinden waaruit uitdrukkelijk van het niet toekennen dier vrijheid zou blijken.

Alvorens op de quaestie in te gaan een enkel woord over het door de opname der beide hoogerbedoelde beslissingen gekweekte misverstand; mij komt het niet voldoende gegrond voor om naar aanleiding van de motieven waarop die beide beslissingen rusten de gevolgtrekking te maken dat het achterzeilen als verzwarende omstandigheid zou hebben afgedaan.

Waarom toch ? Omdat in het jaar 1900 op die motieven in een geval van desertie gepaard met achterzeilen gratie is verleend? (1) Omdat in 1907

(1) Kan het wel de bedoeling van het gratierecht zijn om in een geval waarin een vonnis is gewezen in overeenstemming met het gevoelen van ons hoogste rechtscollege en de vaststaande jurisprudentie, dit recht toe te passen op grond van onjuiste uitlegging der wet ?

de consequentie van dat besluit is aanvaard door nu ook de aan die desertie voorafgegane diensttijd mede te tellen voor de pensioensberekening? Of omdat in 1907 de Minister van Justitie verklaarde zich met de adviezen van den vorigen Advocaat-Fiskaal te kunnen vereenigen?

De leer toch der beperkte opvatting van art. 158 C. W. L. is nl., hoewel niet breed gemotiveerd, bij POLS in zijn commentaar op het C. W. L. te vinden. Tegen die leer in echter en in strijd met de beweegredenen van het gratiebesluit van 1900 is steeds, althans in de laatste twintig jaren, bij de Zeemacht het achterzeilen als verzwarende omstandigheid in den zin van art. 144 C. W. Z. beschouwd; honderde veroordeelingen hebben b.v. in Ned.-Indië nà 1900 plaats gehad waarbij het juist het achterzeilen was dat het feit van krijgstuchtelijk vergrijp in de rij der misdrijven deed treden. Dit alles geschiedde overeenkomstig het door het Hoog Militair Gerechtshof kenbaar gemaakte gevoelen, zooals dit in aanvullingsblad 2 der Justitieele Voorschriften voor de Zeemacht is opgenomen en in het daaropvolgende aanvullingsblad nader is toegelicht. Aldus had zich een vaste jurisprudentie gevormd zoodat de onbeperkte macht van den rechter om maar iedere omstandigheid welke volgens zijn oordeel aan de desertie een ernstig karakter verleende als verzwarende omstandigheid in den zin der strafwet te beschouwen, een theoretisch schrikbeeld kan worden genoemd, dat nu wel kan dienen om te laten zien dat de wet niet mooi is, doch waarvan in de praktijk nooit iets is gebleken.

Daarom is het mij niet duidelijk waarom nu in eens het gevoelen van het Hoog Militair Gerechtshof zou moeten worden op zijde gezet. Al zal het geval zich zeldzaam voordoen dat het Hof in een sententie gelegenheid heeft om zich op dit punt uit te spreken, het mag toch met reden worden verwacht dat, waar in evengenoemd aanvullingsblad der Justitieele Voorschriften op de opinie van het Hof een beroep wordt gedaan, dit College bij verandering van zienswijze den Minister van Marine zoude verzoeken om die bepalingen in te trekken; te meer waar de talrijke evenbedoelde vonnissen in Oost-Indië gewezen alle aan het Hof zijn toegezonden en onze hoogste militaire rechter dus volkomen van die rechtspraak in Ned.-Indië op de hoogte moet worden geacht. En nu is het zeer waar dat door de Justitieele Voorschriften de strafwet niet kan worden uitgebreid, doch het Hoog Militair Gerechtshof deelde in bedoeld voorschrift slechts mede hoe dat College over dit punt dacht, wat tot het brengen van eenheid in de rechtspraak zeer nuttig kan genoemd worden, vooral waar het middel van appèl ontbreekt, om die eenheid op andere wijze te bereiken.

Maar ter zake.

Mogen onder de verzwarende omstandigheden bij desertie in art. 144 C. W. Z. bedoeld ook worden verstaan andere omstandigheden dan die welke door de wet uitdrukkelijk worden aangewezen?

Ziedaar de vraag welke bij de hiervoren bedoelde beslissingen ontkennend wordt beantwoord, van welke beantwoording een gunstige beschikking op een gratieverzoek en in verband daarmede uitsluiting van art. 13 1°. Sub. g der pensioenwet voor de Zeemacht 1902 het gevolg is geweest.

In de praktijk komt voor de Zeemacht de vraag hierop neer: Moet de schepeling die bij zijn desertie zijn schip achterzeilt met de wetenschap dat hij daardoor wellicht voor geruimen tijd van zijn schip afwezig zal blijven (aldus de vereischten van het achterzeilen volgens de gevestigde jurisprudentie) en die zich binnen veertien dagen na den aanvang van zijn ongeoorloofde afwezigheid vrijwillig terugmeldt, voor den krijgsraad worden terechtgesteld of moet de behandeling zijner zaak aan de krijgstucht worden

overgelaten? Over deze quaestie toch liep niet alleen de bovenbedoelde zaak doch alle gevallen van desertie bij de Zeemacht waar het hierboven meer algemeen gestelde vraagpunt een rol speelt, komen dáárop neer.

Zooals wij hierboven reeds aanstipten, komt de wenschelijkheid, om het achterzeilen tot de verzwarende omstandigheden van art. 144 C. W. Z. te rekenen, eerst ter sprake wanneer uitgemaakt is, dat de wet de waardeering van die omstandigheden aan den rechter overlaat. Dit neemt niet weg dat wij met deze utiliteits-quaestie reeds nu kunnen afrekenen.

Wanneer we het desertiegeval, waarop het gratiebesluit betrekking heeft als voorbeeld nemen, dan zal wel niemand ontkennen dat het achterzeilen aan die desertie een zeer ernstig karakter verleende en zullen de tegenstanders der ruimere opvatting van art. 144 het zeker betreuren dat volgens hunne meening de wet verbiedt om die omstandigheid onder genoemd artikel te brengen. Immers beklaagde was 19 Augustus achtergebleven van passagieren, terwijl hij wist dat zijn schip waarschijnlijk den 20sten naar zee zou vertrekken; het vertrek heeft den 27sten plaats en den 28sten meldde hij zich terug. Hij onttrekt zich dus aan het meemaken van een vastgestelde reis waarvoor veelal een ander zal moeten invallen.

Men lette ook op het volgende: Wanneer van een klein schip, b.v. een flottieljevaartuig, te Tandjoengprioek een zestal stokers achterblijft en er zijn daar geen schepen, welke personeel voor aflossing disponibel hebben, wat zeker niet zelden zal gebeuren, dan kan dat schip niet vertrekken. En wanneer er wel andere schepen zijn, moeten stokers dier schepen voor de achterblijvers invallen, waardoor zij wellicht een groote reis moeten meemaken, waarop zij in het geheel niet gerekend hadden. Zoo vormt het achterzeilen bij desertie van schepelingen een omstandigheid die zich als van zelf als verzwarende omstandigheid voordoet. Hierover zal wel geen verschil van meening bestaan.

Maar nu de wettigheid.

Gaan we na wat door degenen die zonder aarzelen het achterzeilen uit de rij der verzwarende omstandigheden van art. 144 willen verbannen, wordt aangevoerd.

Immers, zoo lezen we op blz. 321 van den vorigen jaargang van dit tijdschrift, onder verzwarende omstandigheden kunnen in gemeld artikel 144 niet worden verstaan alle omstandigheden, die aan de gepleegde desertie een ernstig karakter geven, maar alleen die, welke bij de wet als verzwarende omstandigheden zijn genoemd.

Ik zou willen beginnen met erop te wijzen, dat dit nergens staat; en waar vervolgens wordt opgemerkt dat dit volgt in het algemeen uit den aard eener strafwet (hierover straks) en het *ten overvloede uitdrukkelijk* (de cursiveering is van mij) in de wet is bepaald, dan mag toch zeker een antwoord worden verwacht op de vraag welke zich bij ieder zal opdoen: waar staat dan toch dat uitdrukkelijk voorschrift? Een bevredigend antwoord daarop is naar mijne meening in bovenbedoelde beschouwingen niet te vinden; art. 135 toch dat blijkbaar als zoodanig wordt bedoeld, kan m. i. moeilijk als beperking van art. 144 gelden, gelijk nog nader blijken zal.

Een uitdrukkelijk voorschrift in evenbedoelden zin zou ik zeer zeker willen aannemen indien er in de wet een algemeen artikel was luidende ongeveer zoo: „de verzwarende omstandigheden waaronder de desertie kan worden begaan zijn de volgende: enz." De wijze echter waarop het Crimineel Wetboek van de Zeemacht die verzwarende omstandigheden ten tooneele voert is naar mijne meening allerminst geschikt om de opvatting

te rechtvaardigen als zou de wetgever van 1814 uitbreiding van de met name genoemde verzwarende omstandigheden ongeoorloofd hebben geacht.

Men oordeele. Om bij het C. W. Z. te blijven, de wet noemt enkele verzwarende omstandigheden bij desertie nl. in artt. 138, 139 en 140 (of het feit in art. 152 strafbaar gesteld een aangewezen verzwarende omstandigheid bij desertie kan worden genoemd, is m. i. zeer twijfelachtig, echter hier van geen belang). Ze voegt er echter in al die gevallen angstvallig aan toe uitdrukkingen als deze: „zonder meer verzwarende omstandigheden", „zonder eenige andere verzwarende omstandigheden", alsof ze voor het grijpen liggen. Toch wijst de wet er slechts enkele bij name aan.

Geeft dit niet te denken en is het rationeel om te meenen dat diezelfde wetgever bij het aanwijzen van die enkele omstandigheden heeft willen zeggen: „hiermede is het uit"?

Neen, zeker niet; de wet moest natuurlijk wel die omstandigheden noemen waarvan ze een bizondere casuspositie wilde maken, immers, waarbij een zwaardere straf werd bepaald dan op de eenvoudige desertie was gesteld. Zoo staat op eenvoudige desertie voor mindere schepelingen éénmaal ravallen en laarzen en bij desertie van de wacht driemaal ravallen en laarzen, enz. Dáárom was afzonderlijke vermelding noodig. Of de wetgever bij de samenstelling van het wetboek aan het achterzeilen heeft gedacht, doet niets ter zake; genoeg is het te weten dat de wetgever, blijkens de hierboven aangehaalde uitdrukkingen zich een grooter aantal verzwarende omstandigheden heeft voorgesteld dan de enkele voorbeelden, die ze met name noemt.

Merkwaardig is het in dit opzicht zeker om eens na te gaan hoe de woorden van art. 135 C. W. Z.: „als hierna in dit hoofdstuk aangewezen", welke woorden m. m. door de voorstanders der enge opvatting van art. 144 m. i. ten onrechte ook in laatstgenoemd artikel worden gelezen, in de wet zijn gekomen. Ook hier kan het bekende werk van Van der Hoeven: „Onze militaire strafwetgeving" het noodige licht verschaffen.

De artt. 135 en 144 C. W. Z. komen beide voor in het ontwerp 1810 nl, als de artt. 117 en 127. De hiervoren aangehaalde woorden staan er echter niet bij. Wat gebeurde nu bij de samenstelling van het ontwerp 1814? De bewuste woorden werden *wél* opgenomen in art. 146 (= art. 135 van het Wetboek) doch *niet* in art. 155 (= ons art. 144).

Uitdrukkelijk wil ik er hierop wijzen dat hiermede nu naar mijn meening nog niet onomstootelijk vaststaat, dat de wetgever de beperking van art. 135, niet bij art. 144 heeft gewild; immers altijd waar blijven de woorden van Pols dat het doorloopend gebrek aan consequentie in onze militaire strafwetgeving het maken van gevolgtrekkingen bij tegenstelling slechts zelden veroorlooft; het hier gegeven historisch argument pleit echter zeker niet voor de opvatting van hen die ook de verzwarende omstandigheden van art. 144 tot de enkele door de wet genoemde omstandigheden beperkt willen zien.

We moeten dan ook niet vergeten dat andere dan in de wet genoemde verzwarende omstandigheden de straf op eenvoudige desertie gesteld dan ook niet verzwaren; zoo wordt de achterzeiler gestraft met de straf gesteld op desertie „zonder zoodanige verzwarende omstandigheden als hierna in dit hoofdstuk worden aangewezen." En ook daarom kunnen in die woorden nooit het uitdrukkelijk voorschrift worden gelezen dat de voorstanders der enge opvatting van art. 144 C. W. Z. daarin zien.

Er hier komen we op het cardinale punt waarover het hier gaat.

Wat is de beteekenis en de invloed der verzwarende omstandigheden van art. 144?

Die beteekenis is niet om aan de eenvoudige desertie van art. 135 een zwaarder karakter te geven en die invloed is dan ook niet dat de bij art. 135 bepaalde straf wordt verzwaard, maar eenvoudig dat de gunstige uitzonderingsbepaling van art. 142 C. W. Z., volgens welke de deserteur bij vrijwillige terugkomst binnen veertien dagen krijgstuchtelijk wordt gestraft, wordt opgeheven. Niets meer en niets minder.

Regel is dat de desertie voor den Krijgsraad wordt gestraft (art. 135 C. W. Z.), een uitzondering wordt gemaakt voor hen die zich binnen een bepaalden tijd vrijwillig terugmelden, doch die uitzonderingsbepaling geldt niet, m. a. w. er wordt teruggekeerd tot den normalen toestand, wanneer de desertie met een verzwarende omstandigheid gepaard gaat. Is zulk een verzwarende omstandigheid afzonderlijk in de wet behandeld dan wordt nog bovendien de straf op de desertie gesteld verzwaard.

Zoo moet, dunkt mij, de quaestie worden gesteld en zoo wordt ze naar mijn meening in het juiste licht bezien.

Dat de wetgever nu voor die omstandigheden welke geen verzwaring der straf op de eenvoudige desertie gesteld doch alleen niet-toepassing der gunstige uitzonderingsbepaling ten gevolge hebben aan den rechter volledige vrijheid laat, is zeker niet mooi. De bepaling is uit een crimineel-legislatief oogpunt beschouwd zeer leelijk, maar ze is er nu eenmaal, en ze heeft gelukkig in de praktijk in het geheel niet rechterlijke willekeur, rechtonzekerheid enz. ten gevolge.

Wat die rechtsonzekerheid betreft, ook al in theorie een hoogst gewichtig bezwaar, daar behoeft men zich heusch niet bezorgd om te maken. Iedereen bij de Marine weet hoe het achterzeilen wordt beschouwd; schrijver dezes heeft meermalen aan boord de krijgsartikelen voorgelezen, waarbij het bewuste artikel 144 in de volgende bewoordingen aan de bemanning werd bekend gemaakt:

„Geen vrijwillige terugkomst zal baten, nadat de tijd van veertien dagen, sedert de gepleegde desertie zal zijn verloopen, noch ook wanneer de desertie met eenige verzwarende omstandigheden is gepaard geweest, *waaronder ook wordt gerekend het achterzeilen van zijn schip.*"

Gaat men nu nog na dat alleen het achterzeilen de eer geniet van onder die omstandigheden van art. 144 C. W. Z., te worden gerekend dan is het dus met die willekeur en rechtsonzekerheid zoo erg niet gesteld.

En hiermede komen we op het hiervoren reeds ter loops aangehaalde argument nl. de ruimere opvatting van art. 144 zou strijden in het algemeen met den aard eener strafwet. Nu zijn zulke argumenten (men denke aan het geliefkoosde argument: „uit den aard der zaak") meestal zeer zwak omdat zij altijd een petitio principii inhouden nl. dat die aard door den wetgever de bepaling in quaestie werkelijk in het oog is gehouden, wat nu toch voor den wetgever van 1814 niet zoo grif kan worden toegegeven.

Immers, ook al bevat art. 1 der Rechtspleging van de Zeemacht (ook van 1814) de bepaling dat geen militair in rechten betrokken mag worden dan in de gevallen door de wet voorgeschreven, zou men nu werkelijk meenen dat het tegen den aard van den wetgever van 1814 streed dat de rechter zelf de verzwarende omstandigheden bepaalt die de uitzonderingsbepaling van art. 142 C. W. Z, te niet doen en aldus tot het normaal gestelde geval doen terugkeeren?

Ik voor mij geloof stellig van niet en ik meen mij ontslagen te mogen

rekenen van het geven van voorbeelden uit onze militaire wetgeving waarin nog wel meer aan den rechter is overgelaten.

Dat echter de vrijheid aan den rechter verleend volgens de moderne strafwetten somtijds niet minder groot is, óók in de uitlegging van de vereischten van een strafbaar feit, daarvan zag ik in een artikel van het Weekblad van het Recht een treffend voorbeeld aangaande de eenige maanden geleden in de dagbladen gevoerden strijd over de houding van den Nederlandschen strafrechter ter zake van het bestrijden der pornografie. Art. 240 Swb. straft o.a. het verspreiden van een voor de eerbaarheid aanstootelijke afbeelding of vliegend blaadje. Daargelaten nog het feit dat hier noodwendig aan den rechter is overgelaten wat als aanstootelijk voor de eerbaarheid moet worden geacht (rechtsonzekerheid?) moet de rechter ook uitmaken wat een vliegend blaadje is. Hoe groot is zulk een geschrift? De meesten zullen het er wel over eens zijn dat de wetgever bij het maken dezer strafbepaling wel geen boeken van 200 bladzijden op het oog heeft gehad. Toch heeft de Amsterdamsche rechtbank dit aangenomen. De man is dus gestraft volgens een aan het plegen van het feit voorafgegane wettelijke strafbepaling (art. 1 Swb); alleen betwijfel ik of hij wist of kon weten wat een vliegend blaadje is.

Hoewel ik dus de bepaling van art. 144 C. W. volgens welke het aan den rechter is overgelaten om uit te maken wat een verzwarende omstandigheid daarstelt, in het geheel niet in bescherming wil nemen, moet het bezwaar tegen die bepaling toch niet te zeer worden opgeblazen; eensdeels gaat het hier slechts om het opheffen van een uitzonderingsbepaling, het terugkeeren tot het normale geval, anderzijds is in werkelijkheid noch van willekeur noch van rechtsonzekerheid sprake.

Het voorafgaande meen ik in de volgende conclusies te kunnen samenvatten:

1. Art. 144 C. W. Z. bevat betreffende de verzwarende omstandigheden geen enkele beperking.
2. Art. 135 C. W. Z. kan niet als beperking van art. 144 C. W. Z. dienst doen.
3. Ook de wijze waarop de wet over de verzwarende omstandigheden in de bijzondere artikelen spreekt doet niet aan beperking denken.
4. De verzwarende omstandigheden van art. 144 C. W. Z. hebben een geheel ander karakter dan de met name genoemde.
5. De rechter moet uitmaken wat onder de uitdrukking „verzwarende omstandigheden" van art. 144 moet worden verstaan.
6. Het is gewenscht dat het achterzeilen hieronder worde gerekend.

Laten we ten slotte in het kort nagaan of de bestudeering der desertie bij de Landmacht hier nog licht kan verschaffen; zooals aan het begin van dit opstel werd gereleveerd aangaande het met art. 144 C. W. Z. overeenkomende art. 158 C. W. L., leert Pols, dat onder die verzwarende omstandigheden van Art. 158 geen andere omstandigheden kunnen worden verstaan dan die welke de wet aanwijst.

In velerlei opzicht is de behandeling van de desertie in het Crimineel Wetboek voor de Landmacht leerzamer dan die bij de Zeemacht; daar toch vinden we een groote verscheidenheid van gevallen en een groot aantal bepaald aangewezen verzwarende omstandigheden.

Ook het instituut der vrijwillige terugkomst is hier anders behandeld; bij alle casusposities toch wordt de invloed der vrijwillige terugkomst, hetzij deze tot krijgstuchtelijke in plaats van rechterlijke afdoening leidt,

dan wel een vermindering der straf ten gevolge heeft, afzonderlijk geregeld. En toch volgt daarna het met art. 144 C. W. correspondeerende art. 158 luidende: „Geene vrijwillige terugkomst zal baten, indien de „desertie met eenige verzwarende omstandigheden is gepaard geweest, dan „alleen in gevallen, welke bij dit Wetboek speciaal zijn uitgezonderd."

Nu is het wel merkwaardig dat, indien er werkelijk geen andere omstandigheden in dit artikel zijn bedoeld dan die welke de wet bepaaldelijk aanwijst, dit artikel in het geheel geen zin heeft; zonder bij den wetgever van 1814 een nauwgezet doorgevoerde consequentie te veronderstellen mag toch m. i. bij de uitlegging van zulk een voorschrift wel vermoed worden dat het eenige beteekenis heeft; en alleen volgens de ruimere opvatting van het begrip verzwarende omstandigheid van dat artikel heeft dit voorschrift reden van bestaan.

Ook hier echter is naar mijne meening de beperkende opvatting een gevolg van de miskenning van het karakter der verzwarende omstandigheden zooals dit hierboven is uiteengezet.

Juli 1908.

Mr. B. M. TAVERNE,
Officier van administratie 2e klasse.

Blok's opmerkingen over straffen in de nieuwe militaire wetten (blz. 362, deel III, afl. 5).

Op blz. 367 geeft Blok een beschouwing over de handhaving van de krijgstucht bij de Marine zonder straf- en tuchtklassen. De korte inhoud daarvan is dat strafklasse hoofdzakelijk wordt opgelegd om een voordracht tot ontslag te kunnen indienen; dat voor iemand op wien de zwaarste straffen zonder succes zijn toegepast geen plaats meer behoort te zijn bij de militaire macht; dat de beste handelwijze is onverbeterlijke militairen na eene herhaalde toepassing van de aan boord uitvoerbare straffen, uit den dienst te ontslaan met een gemerkt paspoort.

Ik acht dit standpunt verjaard al moge het in overeenstemming zijn met den letter van art. 11 van de wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 194); meer verjaard nog dan de termen gemerkt paspoort en rood paspoort.

Gelukkig toch heeft zich een ander, humaner en het belang des lands beter dienend inzicht baan gebroken. Art. 11 bovengenoemd spreekt van „herhaald wangedrag"; de bepalingen betreffende de ontslagbrieven bij de Marine spreken van „wangedrag"; en in de practijk wordt meermalen ontslagen vóórdat er sprake is van wangedrag; vóordat de heele lijst van straffen is afgeloopen; vóórdat er strafklasse is ondergaan.

De straf van plaatsing in de strafklasse is aan boord der grootere moderne schepen en aan boord van kleine schepen zoo goed als onuitvoerbaar, althans veel moeilijker uitvoerbaar dan op de oudere en groote schepen; maar bovendien kan van eene straf, die voornamelijk bestaat uit het doen van het vuilste werk in een vuil zeildoeksch werkpak weinig invloed ten goede verwacht worden.

De heer Blok heeft nagegaan hoe het ging met de uit het dépot van discipline ontslagen militairen; de verdere levensloop van met strafklasse

gestrafte schepelingen zouden weinig troostvoller zijn. Al ware de straf goed uitvoerbaar, het zoude toch beter zijn haar niet toe te passen.

Wat was het doel der methode van aan een zich slecht gedragend schepeling een reeks van straffen en ten slotte strafklasse op te leggen? Niet anders dan ongevoeligheid voor krijgstuchtelijke straffen te constateeren en den man op dien grond uit den dienst te kunnen wegzenden — met een gemerkt paspoort. Al den tijd aan vruchtelooze correctie besteed werd de omgeving van deze militairen door hen „moreel vergiftigd" (woorden van Blok) en zij keerden terug in de maatschappij, gebrandmerkt, met den „hoogst onaangenamen nasleep van hun ontslag" (woorden van Blok) van geen werk te kunnen bekomen.

Blok acht dit den besten maatregel. Is het echter geen betere maatregel wanneer hetzelfde doel wordt bereikt na eene kortere vergiftigingsperiode en zonder onaangenamen nasleep voor den ontslagene? Een rood paspoort of, gelijk wij thans zeggen, een ontslagbrief 2e of 3e soort, heeft toch eene eigenaardig-pedante beteekenis. Wij kenmerken iemand daarmede als ongeschikt voor den militairen dienst. Is hij daarmede ongeschikt in het algemeen? Niemand kan dit staande houden, maar de „nasleep" waarvan Blok gewaagt wijst uit dat dit eene gangbare opvatting is. Er wordt daarbij vergeten, dat vooral in den zeedienst de mensch in abnormale levensomstandigheden is geplaatst en uit zijn gedrag onder die verhoudingen niet mag worden afgeleid dat hij ook in het normale leven onbruikbaar zal zijn.

Hoe kan hetzelfde doel worden bereikt zonder de nadeelen voor den dienst en den belanghebbende aan Blok's besten maatregel verbonden? Door te ontslaan zoodra vastgesteld kan worden, onverbeterlijkheid, ongevoeligheid voor straf, ongeschiktheid voor een leven onder de abnormale omstandigheden van den zeedienst, enz. De belanghebbende kan dan terugkeeren in de maatschappij met de getuigenis dat hij voor de Marine niet te gebruiken was; maar hij wordt niet belemmerd in zijn pogingen om een nieuw bestaan te zoeken onder omstandigheden, die hem vergunnen zich van zijne goede zijde te laten kennen of voor de ontwikkeling zijner goede eigenschappen een gunstig midden bieden.

De door mij als beter beschouwde maatregel is moeilijker uitvoerbaar dan Bloks beste maatregel. Men kan zich vergissen, men kan bedrogen worden, maar hoe ook, men verliest er geen goede elementen door, men raakt alleen kwijt zwakkelingen en onwilligen. Evenwel, als er gegevens zijn om tot onverbeterlijkheid te besluiten vóór het zeildoeksche pak den jeugdigen schepeling om de schouderen glijdt, waarom die dan niet gebruikt? Er wordt een zekere karakterstudie voor vereischt, vooral van de officieren der divisiën; maar is dat geen mooi werk, iets dat hen meer zal prikkelen tot inspanning dan opmaken van plunjelijsten en aanvragen om eereteekenen, médailles en chevrons? Hier staan zij voor den moeilijken eisch niet alleen te oordeelen naar feiten en cijfers; niet alleen het belang te behartigen van den schepeling hunner divisie, maar ook van het land. Het is de beste voorbereiding voor de bevelvoering.

VAN ASBECK.

Paramaribo, 27 April 1908.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 25 September 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Een marinier beklaagt zich over de reden van de straf hem door zijn commandant opgelegd wegens: „een sloepsgelegenheid te laat aan boord gekomen waardoor hij geen deel kon nemen aan den marsch."

Klacht wettig verklaard, strafreden gewijzigd.

De straf wordt gehandhaafd omdat ook volgens de nieuwe omschrijving de straf geacht wordt in juiste verhouding te staan tot de zwaarte van het feit.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de verklaring dd. 26 Juli 1906 van een marinier 1e klasse, dienende aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Soerabaia, houdende dat hij zich wenscht te beklagen bij het Hoog Militair Gerechtshof over de reden van de straf van zes dagen scheepsarrest hem 24 Juli 1906 opgelegd door zijnen commandant, den Kapitein-Luitenant ter Zee W. N. TEN C., wegens: „een sloepsgelegenheid te laat van passagieren aan boord „terug en daardoor te laat om deel te nemen aan een bevolen oefening."

Gelezen de bij deze klacht behoorende processtukken.

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende tot wettigverklaring der klacht en wijziging der strafreden.

Overwegende dat gezegde straf aan klager is opgelegd omdat hij den 24sten Juli 1906 eene sloepsgelegenheid te laat van passagieren aan boord terugkwam en, volgens mededeeling van den Eerste Officier aan straffer, bij het onderzoek van het rapport, niets had in te brengen tegen de omschrijving daarvan: „een sloepsgelegenheid te laat aan boord gekomen, „waardoor hij geen deel kon nemen aan den marsch."

Overwegende dat klager bij het onderzoek voor Officieren-Commissarissen heeft verklaard dat hij op genoemden morgen wel een sloepsgelegenheid te laat van passagieren is aan boord gekomen, doch niet te laat was voor den marsch, omdat hij daarvoor niet was aangewezen, doch wel den vorigen avond voor de wacht op 24 Juli was gecommandeerd en dat door zijn te laat komen een ander een kwartier voor hem heeft op post gestaan.

Overwegende dat bij het onderzoek voor Officieren-Commissarissen is gebleken dat klagers beweren in deze juist is.

Overwegende dat straffer in zijne memorie aan het Hof heeft medegedeeld dat ook aan hem bij nader onderzoek is gebleken dat klager in deze gelijk had.

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt dat klager den 24sten Juli 1906 een sloepsgelegenheid te laat van passagieren is aan boord teruggekomen en dus daarvoor terecht is gestraft en dat de opgelegde straf niet te zwaar is, omdat hij, door zijn te laat aan boord komen, te laat kwam voor de wacht waarvoor hij gekommandeerd was.

Overwegende dat echter het tweede gedeelte der strafreden niet juist is en dient te worden gewijzigd.

Gezien de artikelen 9—11 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie.

Beschikkende op voormelde klacht.

Verklaart die te zijn wettig.

Handhaaft de opgelegde straf.

Gelast dat de strafreden zal worden gewijzigd in: „een sloepsgelegenheid „te laat van passagieren aan boord terug en daardoor te laat gekomen „voor de wacht, waarvoor hij gekommandeerd was."

Heft op het arrest hetwelk klager ter zake van het indienen zijner klacht ondergaat.

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan straffer en aan den Advocaat-Fiskaal en een uittreksel aan klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 25 September 1906.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Een tamboer bij het kader van het algemeen Depôt van Discipline is door den commandant van voornoemd Depôt gestraft met acht dagen politiekamer welke straf door den hoofdofficier bedoeld bij art. 3 van het Kon. besluit van 2 Juli 1878 nº. 28 is veranderd in 14 dagen provoost om den anderen dag te water en te brood met eene kleine wijziging in de omschrijving.

Klacht gegrond verklaard omdat de strafreden niet duidelijk en de straf te zwaar is.

Het Hof bepaalt de straf en de strafreden zooals die door den commandant van het Depôt waren gegeven.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht van 12 Juli 1906 van een tamboer, vroeger bij het kader van het algemeen Depôt van Discipline, thans bij het 4de Regiment Infanterie in garnizoen te Delft, over de straf van 14 dagen provoost om den anderen dag te water en te brood, hem den 11den te voren te Vlissingen opgelegd door den hoofdofficier bedoeld bij artikel 3 van het Koninklijk besluit van 2 Juli 1878 no. 28, met de strafreden: „Zich in „het bijzijn van meerderen uitgelaten een kat mishandeld te hebben het- „geen hij echter bij het onderzoek ontkende."

Gelezen de berichten van den bestraffer, de verklaringen van den klager, die voor het Hof onder eede afgelegd van een der getuigen en de verschillende bescheiden ter zake dienende.

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende om, met handhaving der straf, de reden te wijzigen.

Overwegende dat de straf werd opgelegd nadat klager op den 12den Juli, zittende op het privaat, had gehoord dat er een kat, toebehoorende aan den adjudant-onderofficier, was gevonden met een knijper op zijn staart; dat hij dit leuk vindende zich op de kamer door hem, en andere korporaals en soldaten behoorende tot het kader van het depôt, bewoond, had uitgelaten dit te hebben gedaan; dat deze uitlating, aan den luitenant van politie overgebracht, aanleiding gaf tot een onderzoek waarbij klager niet ontkende dit te hebben gezegd, maar wel het feit te hebben bedreven; dat daarop de kapitein M., commandant van het Depôt van Discipline, klager had gestraft met acht dagen politiekamer met de strafreden: „zich „in het bijzijn van meerderen uitgelaten een kat mishandeld te hebben, „welke mishandeling hij bij onderzoek echter ontkende"; dat deze straf, ter kennis gebracht van den majoor, na schriftelijk en mondeling onderzoek, werd veranderd in die waarover thans wordt geklaagd.

Overwegende dat klager blijft erkennen het te hebben doen voorkomen alsof hij de kat den knijper op den staart had gezet maar tevens dat dit eene onwaarheid is waaraan hij zich schuldig maakte om den lachlust zijner kameraden op te wekken maar dat hij het feit niet gepleegd heeft; dat hij dit ook bij herhaling aan den bestraffer op het rapport heeft gezegd; dat deze echter aannam dat klager het wel gedaan had en daarom met wijziging van de door den kapitein opgelegde straf en die der strafreden, hem eerst strafte met tien dagen provoost en hem liet weggaan; dat daarna klager teruggaande met zijn geleider naar de kazerne werd teruggeroepen en toen van bestraffer vernam dat deze het feit zeer zwaar opnam, dit aan klager wilde toonen en hem daarom, ook met het oog op den duur der Vlissingsche kermis, in plaats van tien, veertien dagen provoost om den anderen dag te water en brood oplegde met de strafreden, hierboven opgegeven.

Overwegende dat door den bestraffer is bericht:

1°. dat hij de door den kapitein-commandant van het Depôt opgelegde straf van acht dagen politiekamer aanvankelijk heeft overgenomen en verzwaard omdat hij overtuigd was dat de mishandeling door klager was bedreven en er zich bij het bedoeld depôt in den laatsten tijd meermalen dergelijke mishandelingen hebben voorgedaan; dat zelfs, aangenomen dat klager het feit niet zou hebben bedreven, de verklaring van klager dat hij dit wel gedaan heeft zoo onwaardig is voor iemand die deel uitmaakt van het vaste personeel van het depôt, dat zij volgens hem, een strenger

straf verdient; dat hij dierenmishandeling in het algemeen zeer laag vindt; dat hij tot de daarna gevolgde tweede verzwaring is overgegaan omdat hij eerst voornemens was om klager bovendien, in verband met het gestelde in artikel 350 van het Wetboek van Strafrecht voor eenen Krijgsraad te doen terechtstaan doch hiervan terugkwam door de bedenking dat de mishandeling niet bewezen was; dat hij, als gevolg van deze bedenking, de straf niet alleen nog zwaarder heeft gemaakt maar haar heeft verlengd tot na expiratie van de Vlissingsche kermis;

2°. dat hij de strafreden aldus samenstelde omdat daarin het woord „hetgeen" zou slaan op het ontkennen der mishandeling; dat hij echter erkent dat deze redactie aanleiding kon geven tot eene reclame doch dat hij den klager alsnog duidelijk heeft uiteengezet dat het bedoelde woord in deze alleen betrekking heeft op de mishandeling.

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt dat klager, met het doel om den lachlust van zijne kameraden op te wekken, den schijn op zich heeft geladen van een kat te hebben mishandeld terwijl hij later ontkend heeft die mishandeling te hebben bedreven en er omtrent den persoon des daders niets is aan het licht gebracht; dat na een onderzoek, ingesteld door eene daartoe later door den bestraffer benoemde commissie, deze tot het besluit is gekomen dat zij geene personen heeft kunnen vinden, die zouden kunnen getuigen dat de bedoelde mishandeling door klager zou zijn bedreven; dat er dus van den aanvang af geen redelijke grond heeft bestaan om klager voor de mishandeling zelve te straffen en nog minder om de eens opgelegde straf, om welke reden dan ook, nog te verzwaren.

Overwegende echter dat het zich, in het bijzijn van anderen, beroemen op eene daad welke elk beschaafd mensch streng afkeurt eene onwaardige handeling is, zelfs wanneer men die daad niet heeft bedreven, welke in eene kazerne niet mag geduld worden, als zijnde niet overeen te brengen met de instandhouding eener goede krijgstucht vooral niet wanneer die handeling geschiedt door een militair die deel uitmaakt van het kader van een korps als het Depôt van Discipline.

Gezien de artikelen 15, 16 en 17 der Rechtspleging bij de Landmacht, 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie.

Beschikkende op bovengenoemde klacht.

Verklaart die gegrond, zijnde de strafreden niet duidelijk en de straf te zwaar.

Bepaalt dat de strafreden zal luiden:

„Zich in het bijzijn van meerdere personen uitgelaten een kat te hebben „mishandeld, welke mishandeling hij bij het onderzoek echter ontkende", terwijl de straf zal zijn acht dagen politiekamer.

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan den bestraffer en aan den Advocaat-Fiskaal en een uittreksel aan den klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 16 November 1906.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. E. O. J. M. baron van Hövell tot Westerflier.

*Een 17-jarig huzaar is door den Krijgsraad met toepassing van art. 39*septies *Swb. wegens diefstal veroordeeld tot gevangenisstraf met ontzegging, en zulks op grond dat beklaagde den diefstal heeft gepleegd met het kennelijk doel om uit den dienst te worden verwijderd en dat bij hem geen verdorvenheid van karakter op den voorgrond staat.*

*De verdediger vraagt terbeschikkingstelling van de Regeering en het hooren, althans het oproepen van de ouders ingevolge art. 149*bis *Sv.* (1)

Het Hof is van oordeel dat vrijheidsberooving gepaard met strenge tucht onder kundige leiding beter op beklaagde zullen werken dan een korte gevangenisstraf met verwijdering uit den dienst.

Plaatsing in een tuchtschool voor zes maanden.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 2den November 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, den 24sten October 1906 gewezen in de zaak tegen een huzaar bij het 3de Regiment Huzaren, oud 17 jaren, geboren te Rotterdam, gedetineerd te 's Gravenhage, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), 27, 39*septies* laatste lid, 310 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht is schuldig verklaard aan diefstal en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf van zes weken, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met bepaling dat de tijd, na beklaagdes eerste verhoor in de Residentie van den Krijgsraad op den 19den October 1906 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf,

(1) Het behoeft geen betoog dat dit artikel niet van toepassing is op de militaire rechtspleging. (Red. M. R. T.).

alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Welke Advocaat-Fiskaal, met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde op 5 of 6 October 1906 te 's Gravenhage heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, een kistje gevuld met een aantal sigaren, toebehoorende aan den winkelier S. F., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;

dat Vertooner zich met die schuldigverklaring wèl, maar met de opgelegde straffen niet vereenigen kan;

dat naar Vertooner dunkt die straffen, voor dezen jeugdigen delinquent, behooren te worden vervangen door plaatsing in eene tuchtschool;

dat te hopen en te verwachten is dat vrijheidsberooving en gestrenge tucht, onder kundig toezicht, zal vermogen om, wat tot dusverre niet gelukte, het karakter van beklaagde ten goede te vervormen en hem in het gareel te brengen;

verzocht en bij Resolutie van den 6den November 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis, voor wat de opgelegde straffen en hare motiveering betreft, en dat de gedaagde alsnog, met weglating der artikelen 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 27 en 39*septies* laatste lid van het Wetboek van Strafrecht en aanhaling der artikelen 9, 26, 27*bis* en *ter*, 39*septies* eerste lid van dat Wetboek, zal worden veroordeeld tot de straf van plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van een jaar, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima,

en

genoemden huzaar, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat hij het gevoelen van den Advocaat-Fiskaal niet deelt en van oordeel is, dat het niet gewenscht is dezen gedaagde in eene tuchtschool te plaatsen en hij vreest dat vrijheidsberooving den gedaagde zal verbitteren en bovendien eene zeer nadeelige uitwerking zal hebben op zijn verder leven, althans zal kunnen hebben;

dat zoowel gevangenisstraf als plaatsing in eene tuchtschool een smet op gedaagdes leven zullen werpen, die hem hoogstwaarschijnlijk de gelegenheid zal benemen om ooit weer eene goede betrekking te krijgen;

dat gedaagde tot hiertoe niet in aanraking is geweest met de justitie en er, volgens de voorlaatste overweging van het beroepen vonnis, „geen „verdorvenheid van karakter op den voorgrond staat";

dat artikel 37, alinea 1, Wetboek van Strafrecht, den rechter vrij laat om te bevelen dat jeugdige misdadigers gesteld worden ter beschikking der Regeering, zonder toepassing van eenige straf;

dat het hem gewenscht voorkomt dit artikel in dit geval toe te passen;
dat de opvoeding van gedaagde dient te worden opgedragen aan eene vereeniging of stichting;
dat het hem voorkomt dat eene dergelijke maatregel veel meer zal vermogen het karakter van gedaagde ten goede te vervormen en hem in het gareel te brengen, dan de strenge tucht en het toezicht gedurende één jaar in eene tuchtschool op hem uitgeoefend, 1°. omdat hij dan in de maatschappij kan blijven en er niet van vervreemdt, 2°. omdat tucht en toezicht niet beperkt worden tot één jaar, maar kunnen worden uitgeoefend tot zijn 21ste jaar;
dat naast artikel 39 alinea 1 ook nog artikel 39*ter* van het Wetboek van Strafrecht kan worden toegepast en gedaagde derhalve, behalve dat hij ter beschikking der Regeering gesteld wordt, bovendien veroordeeld kan worden tot eene gevangenisstraf;
dat het hem op bovengenoemde gronden minder gewenscht voorkomt gevangenisstraf op te leggen;
dat, mocht het Hof eene andere meening zijn toegedaan en gedaagde niet slechts ter beschikking der Regeering stellen, maar hem bovendien veroordeelen tot eene gevangenisstraf, voor dat geval de mogelijkheid nog openstaat, dat die gevangenisstraf, bij besluit van het Hoofd van het Departement van Justitie, worde opgeschort ingevolge artikel 39*quater* van het Wetboek van Strafrecht;
dat het hem van groot belang voorkomt in deze de ouders van gedaagde te hooren overeenkomstig het bepaalde in artikel 149*bis* van het Wetboek van Strafvordering,
en is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen:
1°. de ouders van gedaagde te hooren, althans op te roepen,
2°. gedaagde te stellen ter beschikking der Regeering, waarbij tevens de hoop wordt uitgesproken dat het den Advocaat-Fiskaal moge behagen alsdan den Minister van Justitie te adviseeren gedaagdes verpleging toe te vertrouwen aan particuliere zorg en hem uit te besteden buiten gestichten.

HET HOF,

Gelet op de verklaring. door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;
Gezien de processtukken;
Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:
dat hij op vijf of zes October 1906 te 's Gravenhage heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een kistje gevuld met een aantal sigaren, toebehoorende aan den winkelier S. F., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;
Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de bekentenis van beklaagde bevestigd door de wettige bewijsmiddelen, alle in het vonnis weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard het feit aan beklaagde ten laste gelegd, doch dat dit bewezen verklaarde feit, naar aanleiding van de in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen, moet worden aangevuld in dier voege dat dat feit heeft plaats gehad in den nacht tusschen 5 en 6 October 1906 omstreeks te twaalf uur;
Overwegende dat de Krijgsraad ten aanzien van den beklaagde die, blijkens ten processe aanwezig uittreksel uit een der registers van den Burgerlijken Stand van Rotterdam, afgegeven door den ambtenaar van den

Burgerlijken Stand dier gemeente, is geboren den 21sten Maart 1889 en dus, tijdens de uitspraak van het vonnis, den leeftijd van zeventien, maar nog niet dien van achttien jaren had bereikt, heeft recht gedaan volgens de bepalingen ten aanzien van personen boven den leeftijd van achttien jaren geldende, zulks op grond dat beklaagde den diefstal heeft gepleegd met het kennelijk doel om uit den dienst te worden verwijderd en dat bij beklaagde geen verdorvenheid van karakter op den voorgrond staat;

Overwegende dat beklaagde, bij zijn verhoor voor den Inspecteur van politie tevens onbezoldigd gemeente-veldwachter P. K. te 's Gravenhage, blijkens het door dezen op den ambtseed den 6den October 1906 opgemaakt proces-verbaal heeft opgegeven en dat hij die opgave bij zijn verhoor voor Officieren-Commissarissen heeft herhaald, dat hij vóór zijn in dienst treden reeds twee malen door de Justitie te Rotterdam is vermaand en wel ter zake van diefstal van koper en van medeplichtigheid aan diefstal van ijzer;

dat echter die omstandigheid in verband met beklaagdes opgave, dat hij den diefstal pleegde om van zijne dienstverbintenis te worden ontslagen, veeleer grond oplevert om te verwachten dat vrijheidsberooving gepaard met strenge tucht onder kundige leiding beter op hem zullen werken dan een korte gevangenisstraf met verwijdering uit den dienst;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen behalve de artikelen 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 27 en 39*septies* laatste lid van het Wetboek van Strafrecht en gezien bovendien de artikelen 9, 26, 27*bis* en *ter* en 39*septies* eerste lid van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 24sten October 1906 door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Gravenhage, tegen beklaagde gewezen, alleen voor zooveel beklaagde daarbij is veroordeeld tot gevangenisstraf van zes weken met toerekening van den tijd in verzekerde bewaring doorgebracht sedert 19 October 1906 en hem voor vijf jaren het recht is ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

En in zooverre opnieuw recht doende;

Veroordeelt beklaagde tot de straf van plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van zes maanden;

Houdt overigens het vonnis, ten aanzien van het bewezen verklaarde feit aangevuld als voormeld, in stand;

Verwijst den beklaagde in de kosten van het hooger beroep;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 30 November 1906.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Klacht van een matroos 3e klasse bij het Hof over een straf hem opgelegd

door zijn commandant omdat hij zich beklaagd had over een door een meerdere „valschelijk" tegen hem ingebrachte beschuldiging dat hij met het distinctief van matroos 2e klasse had geloopen, welke beschuldiging echter volkomen juist bleek te zijn.

Het Hof oordeelt de klacht zóó lichtvaardig, dat het indienen daarvan slechts kan worden toegeschreven aan verregaande oneerbiedigheid en legt deswege een straf op van één dag provoost.

Aanvulling der strafreden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht van een matroos 3e klasse, dd. 3 October 1906, dienende aan boord van het Wachtschip te Amsterdam over eene hem den 3den October jl. door den commandant van dien bodem opgelegde straf van 24 uren provoost-arrest te water en te brood (goede conduite gedurende den laatsten tijd in aanmerking genomen) wegens: „handelingen gepleegd „in strijd met de handhaving van eene goede discipline bij den dienst ter „zee door: zich er over te beklagen dat een meerdere in rang hem val„schelijk beschuldigd heeft van met een uitmonstering van matroos 2e „klasse te hebben geloopen, terwijl bij commissoriaal onderzoek is gebleken „dat hij, tijdens zijn verloftijd, zich wel degelijk aan die overtreding heeft „schuldig gemaakt";

Gelezen de aan het Hof betrekkelijk die klacht ingezonden toelichtingen alsmede de processen-verbaal der voor het Hof afgenomen getuigenverklaringen;

Gelezen de consideratiën en het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht te dezer zake door het Hof ingenomen, strekkende de klacht zóódanig ongegrond en lichtvaardig te verklaren dat zij niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven en den klager deswege disciplinair te straffen; verder de strafreden eenigszins te wijzigen;

Overwegende dat klager opgeeft, dat hij na terugkeer uit Oost-Indië een maand verlof heeft gehad, welk verlof hij in Amsterdam heeft doorgebracht;

dat hij gedurende dien tijd onder geneeskundige behandeling was op het Wachtschip en hij daarvoor op gezette tijden daar aan boord in de ziekenboeg moest zijn;

dat, toen hij later daar aan boord geplaatst was, hem door bootsman S. werd verweten dat hij gedurende zijn verloftijd met een uitmonstering van matroos 2e klasse had geloopen, hoewel hij nog maar 3e klasse was;

dat het verwijt onverdiend was, daar hij nooit met een anker op zijn mouw geloopen had en dat hij zich daarover heeft beklaagd omdat hij meende dat zijn reputatie door die beschuldiging reeds schade was gaan lijden;

dat de commandant hem toen heeft gestraft met de strafreden als boven genoemd;

dat hij blijft volhouden niet met een distinctief van hooger rang te hebben geloopen, en hij dus de straf, waarover beklag, niet verdiend heeft;

Overwegende dat de bestraffer opgeeft, dat hij. na de ontvangst van de klacht van klager, eene commissie benoemd heeft, om te onderzoeken in hoeverre klager verongelijkt was;

dat uit het rapport van die commissie bleek, dat èn bootsman S. èn sergeant-ziekenverpleger W., èn bootsman J. hem herhaaldelijk aan boord

van het Wachtschip hadden zien komen met bedoeld distinctief op de mouw;

dat hij daarom klager, wegens ongerechtvaardigd beklag over een meerdere had gestraft;

Overwegende dat voor het Hof onder eede is verklaard door:

A. J. S., bootsman aan boord van het Wachtschip te Amsterdam, dat hij in de maand September belast zijnde met de werkzaamheden op het bovendek op verschillende ochtenden een matroos 2e klasse opmerkte, die aan boord kwam om bij den dokter te gaan en welke matroos later bleek 3e klasse te zijn, en hij zich niet in den persoon kan vergissen;

dat hij dien persoon door anderen ..... hoorde noemen;

C. H. W., sergeant-ziekenverpleger, dat hij klager, gedurende eenigen tijd, verbonden heeft aan boord van het Wachtschip;

dat klager dan gekleed was in de tenue van den dag met het distinctief van matroos 2e klasse;

dat hij het zeker weet en nooit een oogenblik aan den persoon of de zaak getwijfeld heeft;

J. J., bootsman: dat klager zich bij aanboordkomst bij hem (onderofficier van de wacht) kwam melden;

dat hij niet kan verklaren dat klager altijd het distinctief van 2e klasse droeg, maar wèl dat hij het meer dan eens heeft waargenomen;

Overwegende dat klager vele personen noemt, die kunnen verklaren dat hij niet met het distinctief heeft geloopen;

dat eenige dier personen dan ook verklaard hebben òf het niet te hebben gezien òf dat het hun niet opgevallen is;

dat echter die verklaringen geen afbreuk kunnen doen aan de kracht en de betrouwbaarheid der stellige, onder eede afgelegde getuigenissen van de drie genoemde onderofficieren;

Overwegende dat het dus vaststaat dat klager geloopen heeft in zijn verloftijd met het distinctief van matroos 2e klasse op de mouw en zijn klacht, dat hij daarvan door bootsman S. valschelijk werd beschuldigd, eene handeling is, welke met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den dienst ter zee onbestaanbaar is;

Overwegende dat klager dus terecht is gestraft en de straf niet te zwaar is;

dat aan de strafreden moet worden toegevoegd, dat de klacht werd ingediend „bij de bevoegde autoriteit";

dat deze weglating uit de strafreden echter geenszins het indienen der klacht rechtvaardigt en de klacht dus alleen kan worden toegeschreven aan verregaande oneerbiedigheid;

Gezien de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht, 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie en 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 194).

Beschikkende op bovengenoemde klacht;

Verklaart die ongegrond en zóó lichtvaardig, dat het indienen daarvan alleen kan worden toegeschreven aan verregaande oneerbiedigheid;

Legt den klager deswege een disciplinaire straf op van een dag provoost;

Gelast dat aan de strafreden zal worden toegevoegd, dat de klacht werd ingediend bij de bevoegde autoriteit;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiskaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 18 December 1906.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Het inbrengen door een luitenant van een geheel ongegrond beklag bij den bataillonscommandant wegens ondervonden opzettelijke onaangename bejegening van de zijde van zijn compagniescommandant is zeer oneerbiedig vooral wanneer dit beklag is samengesteld uit gegevens welke in een lang tijdsverloop, blijkbaar zijn bijeengebracht met de bedoeling om op zijn compagniescommandant de verdenking te laden dat deze zijn gezag misbruikt om het dien ondergeschikten officier onaangenaam te maken.

De Min. circ. van 18 Augustus 1905 (IIe afd. nº. 202) waarop klager zich beroept, spreekt alleen van te goeder trouw ingebrachte klachten en zulks kan van dit beklag niet gezegd worden omdat de stof voor dit beklag is bijeengegaard gedurende twee jaren en klager intusschen hem, wien het beklag gold, in den waan liet dat de verstandhouding niets te wenschen overliet en deze dan ook in dien waan verkeerde.

Klacht ongegrond. Wegens verregaande oneerbiedigheid straf opgelegd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht dd. 6 November 1906 van een Eerste Luitenant van het 4de bataillon, 3de Regiment Infanterie over de straf van acht dagen kamerarrest met acces, hem den 29sten October te voren opgelegd door zijnen bataillonscommandant met de strafreden: „Zeer oneerbiedig gedrag „tegenover zijn compagniescommandant door dezen bij den bataillonscom- „mandant te beschuldigen hem reeds sedert nagenoeg twee jaren met opzet „onaangenaam te behandelen, welke bewering door geen enkel overtuigend „bewijs wordt gestaafd en in zijne schriftelijke verklaring het onderzoek „betreffende zich over het optreden van dien kapitein zeer ongepast uit „te laten";

Gelezen de betreffende mededeelingen van den klager en den bestraffer en de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gehoord de voor dit Hof gegeven verklaringen van den klager en den bestraffer en die onder eede van klagers compagniescommandant;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende om, met wijziging van de strafreden, de gedane klacht ongegrond te verklaren en de opgelegde straf te handhaven;

Overwegende dat de straf werd opgelegd nadat klager zich op den 23sten October jl. bij den bestraffer, zijn bataillonscommandant, mondeling had beklaagd over de ondervonden behandeling van zijn compagniescommandant, vermeenende dat die behandeling niet was overeenkomstig het voorgeschrevene in de eerste alinea en de vier eerste regels van de tweede alinea van artikel 1 van het Reglement op den Inwendigen dienst: dat de bestraffer, na klager te hebben gehoord, dezen in eene nota opdroeg zijne grieven op schrift te stellen ten einde den compagniescommandant in de

gelegenheid te stellen zich daaromtrent te verantwoorden, terwijl hij hem, in verband met het mondeling medegedeelde, de vijf punten aangaf over welke het mondeling beklag zich had bewogen; dat, nadat de compagniescommandant inzage had gekregen van de beantwoorde nota, deze den bataillonscommandant daarop had gediend van bericht en laatstbedoelde op grond van de bedoelde en aanvullende schrifturen, aanleiding had gevonden te straffen met de straf en de strafreden welke den grond van het beklag daarstelt;

Overwegende dat klager, in verband met zijne klacht over de opgelegde straf, aanvoert, dat hij in deze onschuldig is; dat hij met zijn mondeling beklag over zijn compagniescommandant nooit heeft vermeend eene oneerbiedigheid te begaan maar meende daardoor te handelen zooals is voorgeschreven in de circulaire van Zijne Excellentie den Minister van Oorlog, II^{de} Afdeeling n°. 202, dd. 18 Augustus 1905; dat hij zich onbewust is te hebben te kennen gegeven dat zijn compagniescommandant hem met opzet onaangenaam heeft behandeld doch de ondervonden bejegening meer heeft toegeschreven aan onvormelijkheid van dezen; dat hij vermeende bij het onderzoek niets onvermeld te mogen laten wat betrof het optreden van zijn compagniescommandant en van meening is dat het kenbaar maken der volle waarheid hem nooit als eene ongepastheid kan worden aangerekend;

Overwegende dat de vijf punten, welke het onderwerp uitmaken van klagers beklag aan zijn bataillonscommandant over de ondervonden behandeling van zijnen compagniescommandant, door klager als volgt zijn aangegeven:

1o. dat hij in het jaar 1904 met de 2^{e} compagnie, waartoe hij behoort, en nog eene andere compagnie op de achterplaats der kazerne „Arsenaal" te Vlissingen 's namiddags aan eene oefening werkzaam zijnde, zich bij het verschijnen van zijnen compagniescommandant op die achterplaats naar dezen begaf om zijne opwachting te maken waarop hem werd medegedeeld dat, als deze plichtpleging alleen eene begroeting gold, hij, compagniescommandant, daarop niet gesteld was en klager voor het vervolg kon volstaan met dien groet uit de verte te brengen indien toevallig door hem, compagniescommandant, naar zijn kant werd uitgezien; dat het terugwijzen van deze beleefdheid welke hem, klager, altijd als eene noodzakelijkheid was voorgehouden, hem voorkwam eene uitzondering op den regel te zijn, welke de compagniescommandant te zijnen opzichte maakte;

2o. dat, terwijl hij officier van wapening was, hij bij de voorbereidende oefeningen in het proefschieten der compagnie, op 20 en 22 Juli jl., telkens heeft moeten wachten totdat verschillende geëmployeerden en posten hadden geschoten en dat deze achterstelling zóó opvallend is geweest, dat de jongere luitenant der compagnie, bij de eerstgenoemde oefening tegenwoordig, aan den compagniescommandant toen heeft gevraagd of hij, klager, niet moest schieten; dat hij de beide keeren hoopte, als zijnde eveneens uit zijn werk gehaald, vóór de andere geëmployeerde onderofficieren en soldaten te mogen schieten;

3o. dat hem op den 10^{den} October 1905 door zijnen compagniescommandant werd medegedeeld dat hij, klager, op het compagniesbureau eene opgave zou hebben in te vullen voor officieren genegen tot het houden eener voordracht voor H.H. Officieren van het bataillon in den volgenden winter; dat hij daarop antwoordde dit over te laten aan de oudere officieren en, na door zijnen compagniescommandant te zijn aangespoord tot het houden eener zoodanige voordracht, dezen ten antwoord gaf nog geen

behoefte te gevoelen om tot den volke te spreken; dat hij den volgenden dag van zijnen compagniescommandant over dit antwoord eene berisping ontving waarbij o. a. werd gezegd: „dat lachje van jou vond ik ongepast „en ik verwacht zulk een optreden van jou niet meer, en nu kun je er „den majoor over spreken of niet, dat kan me allemaal niets schelen"; dat op zijne, klagers, betuiging van spijt toen geen acht werd geslagen en de compagniescommandant toch bleef bij zijn gevoelen van onbehoorlijkheid zijnerzijds; dat deze berisping hem heeft verbaasd als zijnde eerst den volgenden dag gegeven en bovendien heeft gegriefd door den vorm waarin zij werd vervat, te meer omdat de compagniescommandant hem, door zijn voorbeeld, nooit duidelijk had gemaakt dat hij dienstzaken in den stipt militairen vorm wilde behandeld zien terwijl hij, die nà dat oogenblik meer in het bijzonder aandacht gewijd heeft aan de houding van zijnen compagniescommandant tegenover minderen zoowel als meerderen, tot op dit oogenblik niets uit het voorbeeld van den compagniescommandant heeft kunnen leeren; dat toch de compagniescommandant kort na de berisping eenige dagen met verlof vertrok zonder daarvan klager, die als fd. compagniescommandant moest optreden, mededeeling te doen; dat de compagniescommandnnt vergat hem, klager, kenbaar te maken de beslissing genomen op een door hem ingediend verzoek in zake bijslag op zijn traktement en dat de compagniescommandant, op een rijwiel gezeten, zijn groet heeft beantwoord met een sigaar in den mond;

4°. dat hem door zijn compagniescommandant eene aanmerking was gemaakt dat hij, zoowel als zijn collega bij de compagnie — steeds zonder voorkennis — op het dagelijksch rapport verlof voor den Zondag aanvroeg; dat zijn antwoord daarop was geweest dat dit de schuld dan was van den sergeant-majoor die den compagniescommandant niet tijdig op die aanvrage had attent gemaakt aangezien hij, klager, aan dien sergeant-majoor had opgedragen voor hem dat verlof aan te vragen telkens als hij niet door dienst verhinderd was van zoodanig verlof, dat in de bedoeling van den bataillonscommandant lag, gebruik te maken; dat de compagniescommandant daarop gezegd had dat hij den sergeant-majoor voortaan niet meer als tusschenpersoon voor zoodanige aanvrage wenschte te zien gebruikt en klager hem, compagniescommandant, dit verlof voortaan mondeling of schriftelijk moest vragen; dat het hem, klager, voorkomt dat door zoodanigen eisch het verkrijgen eener gunst wordt bemoeilijkt daar het optreden van den sergeant-majoor als tusschenpersoon, in dergelijke gevallen, een veelvuldig voorkomend verschijnsel is;

5°. dat hij vermeent ten onrechte door zijnen kapitein te zijn berispt, toen deze waarnemend bataillonscommandant was, over den aanhef van een schrijven dd. 16 October jl., waarin hij dezen kennis gaf dat hij zich verplicht zag zich op dien dag ziek te melden; dat de aanhef van dat schrijven inhield, dat de waarnemende bataillonscommandant ten opzichte en ten nadeele van hem, klager, eene beslissing had genomen afwijkende van het besluit van den bataillonscommandant; dat die afwijking werkelijk had plaats gehad daar de bataillonscommandant, gehoord het advies van den compagniescommandant, hem, klager, op den 30sten September jl. twee dagen vrij van dienst had toegezegd gedurende de toen verwachte bevalling zijner echtgenoote, van welk feit hij dan aan zijn chef, den compagniescommandant, moest kennis geven; dat dit besluit door den waarnemenden bataillonscommandant is veranderd; dat hem, klager, dit besluit mondeling was medegedeeld door den bataillonscommandant met opdracht het aan zijnen compagniescommandant kenbaar te maken en dat later de bataillons-

commandant dit besluit zelf aan dien compagniescommandant heeft medegedeeld; dat hij, daarom op 16 October zijnen compagniescommandant, die intusschen waarnemend bataillonscommandant was geworden, van het feit der bevalling kennis gevende, meende twee dagen vrij van dienst te zijn; dat hij dan ook aan den sergeant-majoor liet weten dat hij, klager, tot afdoening van zaken niet wenschte lastig gevallen te worden als zijnde vrij van dienst; dat hij kort daarop een briefje ontving van den waarnemenden bataillonscommandant, die hem mededeelde dat hij voor eene manoeuvre door hem was ingedeeld omdat hij nog geene aanvrage om vrij van dienst had ontvangen; dat hij daarop antwoordde dat hij door den bataillonscommandant vrij van dienst was gesteld met de voorwaarde van kennisgeving welke door hem was vervuld; dat hij den korporaal-fourier, die met de stukken ter teekening kwam, een standje gaf en terugzond met de boodschap dat hij vrij van dienst was; dat hij eenigen tijd later een dienstbrief van den waarnemenden bataillonscommandant ontving waarin deze hem mededeelde dat hij klager niet kon ontheffen van het commando der compagnie omdat tot hem geen verzoek tot vrijstelling van dienst was gericht, doch hij hem vrijstelde van de manoeuvre; dat hij toen den brief schreef waarin hij zich ziek meldde, met den aanhef waarover hij z. i. ten onrechte werd berispt;

Overwegende dat door den compagniescommandant van den klager, zoowel schriftelijk als onder eede mondeling voor dit Hof, is verklaard, dat hij destijds met de grootste verbazing van het beklag van zijnen luitenant aan den bataillonscommandant heeft kennis genomen omdat daaruit bleek dat de bedoelde luitenant sedert 1904 daartoe redenen had bijeen verzameld met vermelding van data en gebezigde woorden en het vermoeden ontstaat dat klager reeds twee jaar met zijne klacht bezig was en van wat gebeurde aanteekening hield; dat uit de schrifturen van den klager ook blijkt dat deze het zelfs noodig vond meer in het bijzonder zijne aandacht te moeten schenken aan de houding van zijnen compagniescommandant, zoowel tegenover zijn meerderen als tegenover zijn minderen; dat klager verder verklaart dat hij, luitenant, uit het voorbeeld van zijnen compagniescommandant tot op het oogenblik zijner klacht niets heeft kunnen leeren wat evenwel verklaarbaar is omdat klager nooit eenige terechtwijzing of goeden raad aanneemt, overtuigd als hij is steeds goed en correct te handelen; dat hij zal trachten licht te verspreiden over de vijf punten, waarin hem door klager wordt ten laste gelegd dat hij te kort is geschoten in zijne verplichtingen jegens zijnen luitenant doch dat hij zich in hoofdzaak aan zijne herinneringen moet houden omdat hij niet heeft kunnen handelen als klager en van voorvallen, als de door klager genoemde, geen aanteekening heeft gehouden; dat hij echter in verband met het bovenstaande, ten opzichte der bedoelde punten het volgende opmerkt:

ad 1um: dat hij zich omtrent het aangevoerde niets precies herinnert maar het zeer goed mogelijk acht dat hij, als commandant van een compagnie welke op het aangegeven terrein eene oefening hield, telkens aldaar verschijnend, omdat hij ook in de aangrenzende kazerne te doen heeft, heeft willen vermijden dat de luitenant, die zijn aandacht heeft te schenken aan de oefening zelve, zich daarvan liet afleiden door meermalen van het eene einde van het terrein naar het andere te gaan om zijne opwachting te maken, en hij daarom dezen luitenant heeft ontslagen van de verplichting tot de bedoelde plichtpleging; dat, indien wellicht dit geval zich ook in 1904 heeft voorgedaan, klager daarin alleen een bewijs van belangstelling in den dienst en voorkomendheid had behooren te zien;

ad 2um: dat hij zich ook ten deze niets herinnert omdat hem voor deze daaromtrent niets is medegedeeld maar wel weet dat hij willens en wetens den klager, als officier van wapening, niet zou hebben achtergesteld bij de geëmployeerde onderofficieren en minderen die moesten schieten; dat als dit dan ook onwillekeurig geschiedde, het dan voor den klager, die zich toen verongelijkt achtte, gemakkelijk ware geweest de aandacht van den compagniescommandant op zijn persoon te vestigen en dat, nu dat blijkbaar niet is geschied, het aangegeven bezwaar allen grond mist;

ad 3um: dat de klager beaamt aan zijnen compagniescommandant het aangehaalde ongepaste antwoord, betreffende een opgave van den bataillonscommandant, glimlachend te hebben gegeven, terwijl dit antwoord inderdaad nog veel ongepaster was dan door klager wordt opgegeven, omdat het luidde: „laat ze daarvoor aanwijzen die het beter kunnen, ik kan het „niet"; dat klager door hem, compagniescommandant, met voordacht eerst den volgenden dag daarover werd onderhouden omdat hij niet wenschte te spreken onder den invloed van de ondervonden hoogst onaangename gewaarwording; dat de toen volgende betuiging van leedwezen onmogelijk kon wegnemen het zeer verkeerde van de gebezigde uitdrukking; dat hij, compagniescommandant, ernstig opkomt tegen de aantijging als zoude hij den klager niet met goede voorbeelden voorgaan en hij deze aantijging ongepast en aanmatigend vindt; dat de bewijzen die klager daarvoor bijbrengt slechts algemeenheden bevatten die niet voor weerlegging vatbaar zijn; dat b. v. het gezegde, waarin ligt opgesloten eene verwijzing naar den bataillonscommandant indien klager niet genoegen nam met eene uitspraak van den compagniescommandant, zeker wel het gevolg zal geweest zijn van het niet willen erkennen van ongelijk van klagers zijde; dat het beantwoorden van den militairen groet, van een mindere door een meerdere die op een rijwiel is gezeten, met de woorden: „bonjour....." eerder een bewijs van welwillendheid dan van nalatigheid oplevert; dat de beslissing op het door den klager gedaan verzoek, waarvan klager in punt 4 gewaagt, reeds langs anderen weg aan hem was bekend geworden en dat de compagniescommandant dit wist aangezien bij die beslissing de mededeeling was gevoegd dat de kwartiermeester de bedoelde beslissing aan klager zoude mededeelen ongeveer op den datum der uitbetaling;

ad 4um: dat klager, in dit nummer zijner grieven, eene onware voorstelling van het voorgevallene geeft, zooals hij trouwens zelf moet weten, omdat hij verzuimt daarbij te vermelden wat tot het voorgevallene aanleiding heeft gegeven; dat toch op 21 Juni te voren de compagniescommandant klager had gewezen op de noodzakelijkheid om zich tot het verkrijgen van verlof te wenden tot zijnen compagniescommandant en niet zooals de sleur is eene aanvrage daartoe te laten zetten op het dagelijksch rapport, dat hij, compagniescommandant, twee dagen later ontwarende dat klager zich weder aan dezelfde onordelijkheid had schuldig gemaakt, allen grond had om klager ditmaal schriftelijk van zijne ontevredenheid te doen blijken en dat, zoo hij klager toen niet strafte, dit alleen het gevolg was van den wensch om jegens klager niet tot strenge maatregelen over te gaan; dat van bemoeilijking tot het verkrijgen van verlof nooit bij hem, compagniescommandant, de gedachte heeft bestaan;

ad 5um: dat klager in dit punt ten onrechte spreekt van eene berisping dáár waar hem slechts eene aanmerking is gemaakt; dat ook in deze klager verzuimt het gebeurde in zijn geheel weer te geven, hoewel wordt erkend dat de bataillonscommandant hem destijds had medegedeeld dat hij aan klager twee dagen vrij van dienst had toegezegd bij de aanstaande bevalling

zijner vrouw; dat dan ook onmiddellijk, nadat klager hem daarvan had kennis gegeven, hij op een visitekaartje zette: „Ik feliciteer je met de „heuglijke gebeurtenis; gelieve mij op te geven of gij vrij van dienst wilt „zijn want gij zijt opgegeven voor partijcommandant"; dat hij daarom verwachtte daarop alsnog eene aanvrage voor de toegezegde twee dagen vrij van dienst op het dagelijksch rapport te vinden, te meer omdat alsdan een ander officier als commandant der compagnie behoorde te worden aangewezen; dat het werk van klager als compagniescommandant zich dien dag bepaalde tot het teekenen van drie stukken; dat klager uit het gestelde op het kaartje wist dat de waarnemende bataillonscommandant, die enkele huizen van hem vandaan woont, tot regeling van den dienst eene nadere aanvraag voor de twee dagen vrij van dienst verwachtte terwijl een boodschap aan den sergeant-majoor der compagnie die aanvraag op het dagelijksch rapport zou hebben gebracht waarna die aanvraag was goed gedaan; dat de aanhef van den brief van klager aan hem, waarnemend bataillonscommandant, ongepast is te noemen.

Overwegende dat uit eene overgelegde nota van den bestraffer en uit diens mondelinge verklaring is gebleken dat hij tot straffen is overgegaan nadat een uitgebreid onderzoek had aangetoond dat al de grieven, door klager bij diens beklag over de ondervonden behandeling van zijn compagniescommandant opgenoemd, elken goeden grond misten, waardoor hij tot het besluit was gekomen dat klager, hoewel reeds eerste-luitenant, nog zeer weinig met de begrippen van militaire ondergeschiktheid was vereenzelvigd; dat hij bij het aanhooren der grieven den indruk kreeg dat klagers doel was zijnen compagniescommandant bij hem, bataillonscommandant, aan te wijzen als missende goede vormen; dat hij ten opzichte van het 5e punt der grieven alsnog vermeent te moeten opmerken, dat hij van oordeel is dat klager in de daar genoemde omstandigheden ten onrechte gedacht heeft: „ik heb nu eenmaal verlof van den afwezigen bataillonscommandant en zal „er van gebruik maken ook".

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager op 23 October 1906 zich gewend heeft tot straffer met de klacht dat zijn compagniescommandant, de kapitein W. F. D. R., hem niet steeds had behandeld zooals in artikel 1 alinea 1 en de vier eerste regels van alinea 2 van het Reglement op den Inwendigen dienst der Infanterie is voorgeschreven en deze zijne meening heeft gegrond op de volgende vijf feiten:

1°. dat de kapitein in 1904 hem, dienstdoende bij de 4de compagnie, op de achterplaats der kazerne „Arsenaal" te Vlissingen, heeft gezegd: „er niet op gesteld te zijn" dat hij (klager) telkens, wanneer hij (kapitein) op het terrein verscheen, hem zijne opwachting kwam maken, waarin klager ziet eene uitzondering te zijnen aanzien op den regel;

2°. dat de kapitein hem in Juni 1906, bij de voorbereidende oefening in het proefschieten twee malen heeft laten wachten, eer hij hem in de gelegenheid stelde om te schieten, totdat de andere geëmployeerden hadden geschoten, zulks ofschoon de kapitein wist dat hij daarvoor uit zijne werkzaamheden was gehaald;

3°. dat op 10 October 1905 de kapitein hem gezegd had dat hij eene opgave moest invullen tot het houden eener voordracht voor de officieren van het bataillon, waarop hij aan den kapitein heeft gezegd daartoe geene neiging te gevoelen, na welke mededeeling de kapitein hem den volgenden dag op — naar zijn oordeel — onaangename wijze heeft onderhouden;

4°. dat de kapitein hem er zijne ontevredenheid over heeft betuigd dat

hij, door tusschenkomst van den sergeant-majoor, tegen 24 Juni 1906 aan den bataillonscommandant voor dien dag, verlof had aangevraagd zonder zijn verlangen daaromtrent vooraf aan den kapitein mede te deelen;

5°. dat de kapitein hem op 17 October 1906 eene berisping heeft toegediend over den aanhef van een schrijven door hem den 16den October tevoren tot den kapitein gericht.

Overwegende dat straffer, naar aanleiding van die klacht, zoowel den klager als den kapitein D. R. in de gelegenheid heeft gesteld zich omtrent een en nader nader te verklaren en dat te dien aanzien door beiden breedvoerig schriftelijk is gerapporteerd, waarna straffer de klachten van klager ongegrond heeft bevonden en bij gemotiveerde beschikking van 29 October 1906 — die aan klager ter inzage is verstrekt — de straf heeft opgelegd waartegen het beklag gericht is.

Overwegende dat uit die wederzijds gewisselde stukken en uit de verhooren van partijen en van den getuige D. R. is gebleken,

ten aanzien van het hiervoren onder 1°. gemelde:

dat dit voorval — meer dan twee jaren geleden — den getuige D. R. geheel is ontgaan, zoodat deze daaromtrent niets heeft kunnen verklaren;

dat klager bij zijn verhoor heeft opgegeven *niet* den indruk te hebben verkregen dat de kapitein het voormelde tot hem gezegd heeft om hem onaangenaam te zijn, maar omdat hij het niet noodig vond dat klager hem zijn opwachting maakte;

Overwegende dat dit voorval den klager geen grond kon opleveren om zich over zijn compagniescommandant te beklagen, gelijk hij dan ook getoond heeft door er meer dan twee jaren lang over te zwijgen, en dat het in klager niet kan worden goedgekeurd, dat hij een zoodanig gezochte grief na zoo lang tijdsverloop oprakelt en daardoor aan den kapitein, tegen wien zij gericht was, de gelegenheid benam om zich over het al dan niet gegronde daarvan uit te spreken toen het voorgevallene nog in diens geheugen was bewaard;

Overwegende ten aanzien van het hiervoren onder 2°. gemelde:

dat niet is gebleken van eenig opzet van den kapitein D. R. om den klager bij de bedoelde schietoefeningen langer dan noodig te laten wachten;

dat integendeel bij de eerstvermelde klager moest schieten op een anderen afstand dan waarop men bezig was te schieten, terwijl de tweede maal het den klager — indien hij door het wachten werd afgehouden van zijne andere werkzaamheden — volkomen vrij stond zulks aan den kapitein te zeggen, en hij zich eerst dan over terugstelling had kunnen beklagen, indien de kapitein, zonder geldige reden een gepast verzoek van hem, klager, om te mogen voorgaan, had in den wind geslagen.

Overwegende dat derhalve ook tot het doen gelden van deze grief geen grond aanwezig was.

Overwegende ten aanzien van het hiervoren onder 3°. gemelde:

dat klager, zooals hij zelf opgeeft, op de opmerking van den kapitein omtrent het invullen der opgaven tot het houden van voordrachten, heeft geantwoord op „railleerenden toon" en onder meer gezegd heeft: „dat hij „dat liever aan de oudere officieren overliet; dat hij nog geen behoefte „gevoelde om tot den volke te spreken", en „laat ze daarvoor aanwijzen „die het beter kunnen, ik kan het niet";

dat de kapitein D. R. hem den volgenden dag als zijn oordeel heeft medegedeeld:

dat hij dit antwoord „en dat lachje van jou" zeer ongepast vond.

Overwegende dat het door klager aan zijn kapitein gegeven antwoord

inderdaad zeer ongepast was en de deswege door dezen aan hem toegediende berisping volkomen gegrond;

dat klager wel beweert terstond daarna aan den kapitein zijn spijt over het gezegde te hebben betuigd, maar hij er in geen geval tegen den kapitein een grief van kan maken — gelijk hij deed — dat deze die verontschuldiging niet terstond heeft aangenomen maar zijn opmerking herhaald.

Overwegende dat derhalve ook deze grief van klager tegen den kapitein D. R. allen grond mist.

Overwegende ten aanzien van het hiervoren onder 4°. vermelde:

dat al moge het bij de compagnie, waartoe klager behoorde, eene verkeerde gewoonte zijn geworden, dat de sergeant-majoor voor elken Zondag de beide luitenants, die geen dienst hadden te doen. op het dagelijksch rapport plaatste met een aanvraag om verlof, uit de stukken is gebleken, dat kapitein D. R. op Donderdag 21 Juni 1906 aan klager zijn verlangen had medegedeeld: dat aanvragen om permissie van de luitenants, door zijne — des kapiteins — tusschenkomst, op het dagelijksch rapport zouden vermeld worden, en dat klager, in weerwil van die mededeeling, op Vrijdag 22 Juni d.a.v. toch aan den sergeant-majoor heeft verzocht hem voor Zondag 24 Juni met een aanvraag om permissie op het dagelijksch rapport te plaatsen, waarna de kapitein hem op den 25sten Juni deswege schriftelijk heeft berispt;

Overwegende dat die berisping door den kapitein volkomen terecht aan klager is toegediend en dat klagers verontschuldiging voor de door hem gedane aanvrage door tusschenkomst van den sergeant-majoor geen steek houdt, vermits hij na de mededeeling van den kapitein op 21 Juni aan diens last had gevolg te geven en hij niets opgeeft waaruit zou kunnen worden opgemaakt dat de permissie voor den eerstkomenden Zondag reeds door den kapitein was goedgevonden;

dat dus deze berisping geen grond voor klager opleverde om zich bij den bataillonscommandant over zijne compagniescommandant te beklagen, gelijk ook weder daaruit blijkt dat hij daarover gedurende vier maanden het stilzwijgen heeft bewaard;

Overwegende ten aanzien van het hiervoren onder 5°. vermelde:

dat klager met het oog op de aanstaande bevalling zijner echtgenoote in October 1906 aan zijn bataillonscommandant heeft gevraagd bij die gebeurtenis vrij van dienst te mogen hebben waarop deze hem zulks voor twee dagen heeft toegestaan, welke dagen zouden aanvangen nadat hij van de bevalling aan den kapitein kennis had gegeven;

dat de bevalling heeft plaats gehad in den nacht van 15 op 16 October 1906 en dat klager daarvan aan den kapitein heeft bericht gezonden, waarop deze hem een kaartje heeft gezonden met gelukwensch en daarop de vraag heeft gesteld of hij nog vrij van dienst begeerde te zijn omdat hij opgegeven was voor partijcommandant en opgetreden was als compagniescommandant daar kapitein D. R. wegens afwezigheid van den bataillonscommandant de functiën van dezen waarnam;

Overwegende dat ten deze eenig misverstand tusschen klager en den kapitein D. R. heeft bestaan, hebbende klager in de meening verkeerd dat het enkel kennis geven van de bevalling aan den kapitein voldoende was om de vrijstelling van dienst voor twee dagen te doen ingaan, terwijl de kapitein, kennis dragende van de verleende vergunning door den bataillonscommandant, in de meening heeft verkeerd, dat de aanvang van de verleende vrijstelling nog op het dagelijksch rapport vermeld zou worden;

dat dientengevolge aan klager nog is gevraagd wanneer hij als waarnemend

compagniescommandant de stukken kwam afdoen, waarop is gevolgd een briefje van den kapitein, waarnemend bataillonscommandant, berichtende dat hij hem voor 17 October bij eene manoeuvre had ingedeeld, waarop klager heeft geantwoord dat hij door den majoor voor twee dagen was vrijgesteld, waarop volgde een schrijven van den kapitein waarbij deze berichtte hem niet te kunnen ontheffen van de waarneming van het commando der compagnie, maar hem wel vrijstelde van het bijwonen der manoeuvre;

dat klager daarop den 16^{en} October aan den waarnemend bataillonscommandant zich ziek heeft gemeld „naar aanleiding van diens afwijking „van het besluit van den heer majoor" en dat kapitein D. R. hem, over het bezigen van die uitdrukking, den 18^{den} October heeft berispt;

Overwegende dat, tengevolge van dat misverstand, klager wel is waar niet volledig heeft kunnen gebruik maken van de hem door zijn bataillonscommandant voorwaardelijk verleende vrijstelling van dienst voor twee dagen maar dat klager, indien hij bezwaar gevoelde om het commando der compagnie waar te nemen, zich daaromtrent tot den kapitein D. R. had kunnen wenden om het misverstand op te helderen en zijne bezwaren te doen gelden, maar het bezigen der aangehaalde woorden in een schrijven aan den waarnemend bataillonscommandant ongepast was en hij zich derhalve ook over de te dier zake hem toegediende berisping ten onrechte bij den straffer heeft beklaagd.

Overwegende verder dat klager zijn beklag bij den bataillonscommandant heeft aangevuld door de vermelding van eenige handelingen van den kapitein D. R. te zijnen aanzien welke, zooals hij het uitdrukt, niet geschikt waren om hem het stipt in achtnemen van vormen in den militairen dienst te leeren;

dat al deze handelingen niet van dien aard of van zooveel gewicht zijn, dat zij een opzettelijk onderzoek en beoordeeling noodig maken, maar dat zij in geen geval den klager grond konden opleveren om zijnerzijds zich de handelingen te veroorloven, waarover de kapitein D. R. hem heeft berispt, terwijl zij zeer zeker niet getuigden van eene mindere welwillende houding van dien kapitein te zijnen aanzien, en het niet kan worden goedgekeurd dat klager, gedurende een tijdsverloop, dergelijke kleinigheden zorgvuldig onthoudt en verzamelt om ze later als grieven tegen zijnen compagniescommandant te doen gelden.

Overwegende dat derhalve geen der grieven, waaruit het beklag bij den bataillonscommandant heeft bestaan, eenigen grond had en het beklag zelf dus ongegrond is geweest;

Overwegende dat het inbrengen door een luitenant van een geheel ongegrond beklag tegen zijnen compagniescommandant bij diens bataillonscommandant zeer oneerbiedig is vooral wanneer dit beklag is samengesteld uit gegevens welke, in een lang tijdsverloop, blijkbaar zijn bijeengebracht met de bedoeling om op zijn compagniescommandant de verdenking te laden dat deze zijn gezag misbruikt om het dien ondergeschikten officier onaangenaam te maken zonder hem een goed voorbeeld te geven; dat in artikel 2 van het Reglement op den Inwendigen dienst, op welks eerste artikel klager zich beroept, staat dat de mindere militair in alles wat het welzijn van den dienst betreft aan zijne meerderen eerbied moet betoonen en dat die eerbied uit het oog wordt verloren waar een mindere zich met gezochte en ongegronde grieven over zijn meerdere bij diens chef beklaagt; dat de Ministerieele circulaire, waarop klager zich eveneens beroept, ook dergelijk ongegrond beklag niet wettigt omdat daarin sprake is van te goeder trouw

ingebrachte klachten en zulks van dit beklag niet gezegd kan worden omdat de stof voor dat beklag is bijeengegaard gedurende twee jaren en klager intusschen hem, wien het beklag gold, in den waan liet dat de verstandhouding niets te wenschen overliet en deze dan ook in dien waan verkeerde, zooals blijkt uit den gelukwensch aan klager gezonden ter gelegenheid van de heuglijke gebeurtenis waarvan sprake is in punt 5;

Overwegende dat straffer, op bovenstaande gronden, niet alleen tot straffen bevoegd maar zelfs verplicht was; dat de strafreden juist weergeeft waarin de overtreding der krijgstucht heeft bestaan en de opgelegde straf niet te zwaar is;

Overwegende dat klager, in plaats van te berusten in deze welverdiende niet te zware straf, zich daarover heeft beklaagd bij dit Hof en zijne klacht zóódanig ongegrond is dat zij niet anders dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Gezien de artikelen 15, 16 en 18 der Rechtspleging bij de Landmacht, 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op bovengenoemde klacht;

Verklaart haar ongegrond en zóódanig lichtvaardig dat zij niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Legt klager deswege de straf op van acht dagen kamerarrest met accès;

Bepaalt dat deze straf zal beschouwd worden als reeds te zijn ondergaan door het arrest gehouden ingevolge artikel 16 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiskaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 4 Januari 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Qualificatie te geven aan het misdrijf van art. 95 C. W. L.
De door den Krijgsraad opgelegde straf wordt verminderd omdat beklaagde bij het weigeren van den hem opgedragen dienst in de meening verkeerde dat die dienst door een ander moest worden verricht.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een milicien-soldaat bij het 10de Regiment Infanterie, oud 20 jaar, geboren te Nibbixwoud, eerst gedetineerd te Haarlem, doch ingevolge 's Hofs

Resolutie van den 4den Januari 1907, den 5den Januari d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, gewezen den 20sten November 1906, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengeen die boven hem gesteld is te gehoorzamen of na te komen, niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is, en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van vier maanden, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van 6 November 1906 in mindering zal worden gebracht, hebbende op genoemden datum plaats gehad zijn eerste verhoor als beklaagde voor Officieren-Commissarissen uit den Krijgsraad, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklaagde te Hoorn, in de Infanterie-kazerne op 29 October 1906 toen de korporaal S. hem, beklaagde, die kamerwacht was, gelastte water te halen, daar het filter op de kamer leeg was, opzettelijk nagelaten en uitdrukkelijk geweigerd heeft met de woorden: „ik doe het niet", aan dien last te voldoen;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove, zoowel wat betreft het al of niet bewezene van het ten laste gelegde feit en de qualificatie daaraan te geven als den aard en duur der op te leggen straf.

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 30sten November 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien voor antwoord in appèl bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat in het vonnis alsnog moeten worden aangehaald de artikelen 10, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en aan de qualificatie van het misdrijf toegevoegd: „het door een minder militair uitdrukkelijk enz.";

en is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen den impetrant, behoudens de hierboven aangehaalde aanvulling, te verklaren bij het vonnis niet te zijn bezwaard, met de kosten in appèl gevallen.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij te Hoorn in de Infanterie-kazerne op 29 October 1906, toen de korporaal S. hem, die kamerwacht was, gelastte water te halen, daar het filter op de kamer ledig was, opzettelijk nagelaten en uitdrukkelijk geweigerd heeft, met de woorden: „ik doe het niet," aan dien last te voldoen;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen in het vonnis weergegeven wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, wat aan den beklaagde was ten laste gelegd;

dat echter de deswege aan beklaagde opgelegde straf te zwaar is in verband met de omstandigheid dat beklaagde, bij het weigeren van den hem bevolen dienst, in de meening verkeerde dat het water moest gehaald worden door den kamerwacht van de kamer, die inmiddels gekomen was;

dat voorts de qualificatie aan het bewezen verklaarde feit gegeven moet worden aangevuld;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien de artikelen 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis den 20sten November 1906 door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem, tegen beklaagde gewezen, voor zooveel betreft de daarbij aan het bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie en den duur der opgelegde straf;

En in zooverre opnieuw recht doende.

Verklaart beklaagde schuldig aan het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten eene order van dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen of na te komen, niet in een affaire tegen den vijand of in een plaats welke dadelijk belegerd of berend is;

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire gevangenisstraf van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde sedert zes November 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf in mindering zal worden gebracht;

Houdt overigens het vonnis in stand;

De kosten in hooger beroep te dragen door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 18 Januari 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Het bestelen van een kameraad in het slaapkwartier.
De invrijheidstelling van beklaagde moest i. c. niet worden gelast bij het

gewezen vonnis — immers dan is die invrijheidstelling afhankelijk gemaakt van het verkrijgen van rechtskracht van het vonnis — maar bij processueelen maatregel.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een soldaat bij het Regiment Genietroepen, oud 17 jaren, geboren te Rotterdam, eerst gedetineerd te Arnhem, doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 14den December 1906, den 17den December d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, gewezen den 3den December 1906, met aanhaling der artikelen 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 19 en 7 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64), 9, 27*bis*, 39*septies* 1e lid en 91 van het Wetboek van Strafrecht, der Wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. 63) en van artikel 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het zijn kameraad in het slaapkwartier bestelen, met last tot zijne plaatsing in eene tuchtschool voor zes maanden en met bevel tot zijne invrijheidstelling, alsmede verwezen in de kosten;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde op 1 November 1906, des voormiddags omstreeks 9½ uur, te Utrecht op de kamer van de school- en depôtcompagnie van het Regiment Genietroepen, uit een kepidoos, heeft weggenomen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, een verlakt lederen buitenmodel koppel, toebehoorende aan den medebewoner der kamer, den geniesoldaat A. L. S., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven dat hij zich voor eisch en conclusie wenscht te rèfereeren aan de prudentie van den Hove zoowel wat betreft het al of niet bewezene van het ten laste gelegde feit en de qualificatie daaraan te geven als den aard en duur der op te leggen straf, doch dat het den Hove moge behagen de bepaling te maken dat de proceskosten in beide instantiën zullen komen ten laste van den Staat,

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 14den December 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij op 1 November 1906 des voormiddags omstreeks half tien te Utrecht op de kamer van de school- en depôtcompagnie van het Regiment Genietroepen een verlakt lederen buitenmodel koppel, in eigendom toebehoorende aan den medebewoner dier kamer, den geniesoldaat A. L. S., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, uit een kepidoos heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening:

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen in het vonnis opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat den beklaagde ten laste was gelegd, dat dat feit bij het vonnis met juistheid is gequalificeerd en de daarbij opgelegde straf in goede verhouding staat tot de zwaarte van het feit in verband met den persoon des beklaagden;

dat echter minder juist bij het vonnis de invrijheidstelling van den beklaagde is bevolen vermits daardoor die invrijheidstelling is afhankelijk gémaakt van het verkrijgen van rechtskracht van het vonnis, terwijl het door den krijgsraad terecht gewilde ontslag van beklaagde uit de voorloopige hechtenis waarin hij zich bevond op meer doeltreffende wijze ware te verkrijgen geweest door daartoe bij wijze van processueelen maatregel, te besluiten, gelijk dan ook, krachtens 's Hofs Resolutie van 14 December, den 17den December 1906 de beklaagde bij handtasting is ontslagen, weshalve de voormelde bepaling uit het vonnis kan vervallen;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart beklaagde bij het vonnis, den 3den December 1906 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement tegen hem gewezen, niet te zijn bezwaard;

Bekrachtigt dat vonnis met uitzondering van het daarin vervatte bevel tot beklaagdes invrijheidstelling;

Verwijst den appellant in de kosten van het hooger beroep.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 25 Januari 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. F. A. C. Schröder.

Wijziging der telastelegging in hooger beroep.

Het trekken en rukken aan een arrestant, om hem aan zijne arrestatie door de politie te onttrekken gequalificeerd als wederspannigheid en niet als het door geweld een ambtenaar dwingen tot het nalaten eener rechtmatige ambtsverrichting.

Huisvredebreuk. Wederrechtelijk binnendringen door meer dan twee vereenigde personen. Wat te verstaan onder rechthebbende.
De door de beklaagden ter zake van de gepleegde feiten reeds ondergane krijgstuchtelijke straffen geven het Hof aanleiding om de door den Krijgsraad opgelegde straffen te verminderen.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof,

tusschen

1°. E, oud 24 jaren, geboren te Blokzijl, milicien-soldaat bij het 5de Regiment Infanterie,
2°. L., oud 28 jaren, geboren te Blokzijl, gepasporteerd milicien-huzaar van het 4de Regiment,
3°. S., oud 26 jaren, geboren te Steenwijkerwold, milicien-kanonnier bij het 1ste Regiment Veld-Artillerie,
de eerste en derde met groot verlof, allen wonende te Blokzijl en gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden, gewezen den 20sten October 1906, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 138, 300, 181 en 57 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 15 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zijn schuldig verklaard aan:
1°. het te zamen en in vereeniging met elkander in de woning bij een ander in gebruik wederrechtelijk binnendringen en zich niet op de vordering van wege den rechthebbende aanstonds verwijderen,
2°. mishandeling,
L. bovendien aan wederspannigheid, en veroordeeld tot gevangenisstraf: E. van twee maanden, L. van drie maanden en S. van zes weken,
alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;
bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagden den 5den Juni 1906, des namiddags omstreeks half drie uur, te zamen en in vereeniging, de woning van den hotelhouder G. S. te Zwartsluis zijn binnengedrongen en zich op de vordering van diens zoon R., die hem als hôtelhouder tijdens zijne ziekte verving, niet hebben verwijderd;
dat E., R. S. voornoemd met aaneengebonden schoenen op den neus heeft geslagen, waardoor hij aan dit lichaamsdeel bloedend verwond werd, S. hem met een paar aan elkander gebonden laarzen op hoofd en schouders heeft geslagen en L. hem tegen de beenen geschopt en met zijn inspectiezak waarin zich harde voorwerpen bevonden, op het hoofd heeft geslagen;
dat L. den Rijksveldwachter H., toen deze E. had gegrepen, van achteren heeft aangegrepen en met een inspectiezak, waarin zich harde voorwerpen bevonden, tegen het hoofd heeft geslagen, getracht heeft E. aan de handen van genoemden Rijksveldwachter te onttrekken en, gesommeerd E. los te laten, is blijven volhouden;
van welk vonnis beklaagden zich beroepen hebben op het Hof, alzoo impetranten van mandament van appèl en eischers, ter eenre, voor wie bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:
dat de verklaringen van den getuige H. in strijd zijn met die van G. L., Gzn. en B. v, S,;

dat eerstgenoemde getuige verklaard heeft dat hij zich in tweeërlei opzicht vergist heeft in het ambtseedig proces-verbaal hetwelk ten dage waarop de feiten zijn voorgevallen, opgemaakt is n.l. wat betreft „de gelagkamer" en de „vier militairen";

dat in het ambtseedig proces-verbaal staat, dat S. verklaard zou hebben, dat vier militairen in de gang waren geweest en geslagen hebben, terwijl deze getuige voor het Hof verklaart, dat slechts zeker te weten van twee (proces-verbaal 5 Juni, n.l. van denzelfden dag);

dat hij in het proces-verbaal van getuigenverhoor voor den Rechter van Instructie verklaart dat R. S. hem later heeft medegedeeld dat de impetranten beschonken waren omdat zij in zijne „gelagkamer" zoo woest zich aanstelden, terwijl S. zelf beslist ontkent, dat zij in de „gelagkamer" geweest zijn. (Het laat zich niet denken dat H. zoo slecht met de inrichting van het koffiehuis bekend was, dat hij de gang voor de gelagkamer aanziet, daar hij wel wist dat getuige S. in de plaats van zijn vader de koffiehuiszaak waarnam);

dat getuige H. verklaart, dat hij L. op den grond bij de trap liggende heeft zien schoppen (hetgeen niet in het proces-verbaal is opgenomen), wat echter eene onmogelijkheid is, daar getuige toen niet alleen afwezig, maar hij dit niet zien kon van de straat af;

dat H. zegt, dat L. achter hem stond toen hij hem met zijn stok een bloedende wonde bezorgde, terwijl èn B. v. S. èn G. L., beiden verklaren, dat hij vóór hem stond, terwijl L. iets aan hem wilde mededeelen;

dat de beide laatstgenoemde getuigen niets van trekken en rukken hebben gezien;

dat uit het een en ander wel is op te maken, dat H. zich door zijne verklaringen zelf een beetje heeft schoon willen wasschen van de aantijging, dat hij L. ongemotiveerd met een stok geslagen heeft, wat dan ook duidelijk blijkt uit zijne overdreven voorstelling van de worsteling tusschen de drie beklaagden met S., die doet denken aan een moordaanslag, terwijl P., d. i. de gelaedeerde zelf, verklaart dat het zoo erg niet was;

dat wat het ten laste gelegde betreft:

het sub *a* gestelde niet bewezen is,

het sub *b* gestelde niet bewezen is betreffende den beklaagde S.,

het sub *c* gestelde evenmin bewezen is;

dat sub *a* gesteld wordt dat de gebruiker, en derhalve de rechthebbende, G. S. is en tevens dat door een ander dan den rechthebbende de vordering gedaan is om het huis te verlaten;

dat echter niet is bewezen dat degeen die hem verzocht het huis te verlaten, dit gedaan heeft „vanwege" den rechthebbende, daar hiervan door den getuige niets gezegd is;

dat getuige S. wel heeft verklaard, dat hij de zaak namens zijn vader exploiteerde, doch hierin niet een lastgeving ligt opgesloten om bepaalde personen niet toe te laten;

dat dit bovendien, een element van het strafbaar feit, niet door de verklaringen van één getuige kan worden vastgesteld;

dat onder *a* twee strafbare feiten zijn samengevlochten: 1°. het wederrechtelijk binnendringen en 2°. het wederrechtelijk vertoeven, terwijl het eerste strafbare feit onmogelijk gebeuren kan zonder het tweede, daar het overschrijden van den drempel het eerste daarstelt, het overschreden hebben (een noodzakelijk gevolg) het tweede;

dat derhalve geacht moet worden te zijn ten laste gelegd: „het wederrechtelijk binnendringen";

dat dit echter alleen geconstateerd is door één getuige n.l. S., terwijl H.'s verklaring liep over het wederrechtelijk vertoeven, hetgeen voor dit misdrijf niet als aanwijzing gebruikt kan worden, daar het een ander (niet te laste gelegd) misdrijf daarstelt;

dat — en dit aangaande het sub *b* gestelde — hierover betreffende S. alleen getuigenis is afgelegd door H., hetgeen op zich zelf voldoende bewijs daarstelt, daar hij dit in zijn ambtseedig rapport gerelateerd heeft, doch het een open vraag blijft, waarom dat de vierde militair niet vervolgd wordt;

dat S. zelf zich wel herinnert en dit zonder eenige moeilijkheid dat E. en L. bij hem binnengedrongen waren en geslagen hebben, doch dit niet weet van S.;

dat hierbij in aanmerking genomen moet worden dat de getroffene zelf zeide, dat deze mishandeling niet erg was;

dat de verhooren van H. v. d. W. en H. S., waarop door den Advocaat-Fiskaal een beroep wordt gedaan, buiten beschouwing moeten blijven, daar deze, in strijd met de wettelijke voorschriften, hebben plaats gehad, vermits nergens dien ambtenaar het recht wordt toegekend getuigen onder eede te doen hooren;

dat het bewijs van het sub *c* ten laste gelegde geëxtraheerd wordt uit de verklaringen van H. die in lijnrechten strijd zijn met hetgeen L. en S. getuigden;

dat deze laatsten, aan elkaar onbekend, meer geloof verdienen, daar H. is belanghebbende;

dat getuige H. wel verklaard heeft dat H., E. beet had en dat L., H. van achteren vast had en dezen met een inspectiezak sloeg, doch tevens dat hij niets van het slaan met den stok gezien heeft en evenmin dat L. op den grond gevallen is;

dat H. (wat wel begrijpelijk is) derhalve weer wat anders gezien heeft, daar het vaststaat dat H. geslagen heeft en L. op den grond is gevallen, na het trekken aan de jas van H.;

dat dit ook zou moeten volgen uit de verklaring van H. die getuigde dat H. er was bijgekomen „na" de stokscène;

dat derhalve E. en L. slechts kunnen gestraft worden voor het sub *b* ten laste gelegde d. i. eenvoudige mishandeling;

en is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen het vonnis waarvan appèl te vernietigen en opnieuw recht doende den beklaagde S. vrij te spreken van het ten laste gelegde; E. en L. te veroordeelen wegens eenvoudige mishandeling tot geldboete elk van 25 gulden, subsidiair hechtenis van acht dagen of zooveel als naar goede Justitie oorbaar is met vrijspraak van het meerder ten laste gelegde en veroordeeling van den Staat in de kosten, — en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima tevens verweerders à minima,

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 30sten October 1906 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den Auditeur-Militair in het Vijfde Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, tevens eischer a minima, door wien, voor antwoord in appel en eisch a minima, bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat Vertooner met 's Hofs toestemming ter 's Hofs terechzitting van 4 Januari 1907 aan de gerequireerden nader te last heeft gelegd:

dat zij zijn beklaagd te Zwartsluis in den namiddag van den 5den Juni 1906, na 2 uur, de volgende strafbare feiten te hebben gepleegd:

a. de woning bij G. S., in gebruik, waarin deze tevens een hotelzaak uitoefent, te zamen en in vereeniging, wederrechtelijk te zijn binnengedrongen en, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van wege dien rechthebbende door diens zoon R. S.. gedaan, aanstonds te hebben verwijderd; *b.* gezegden R. S., te hebben mishandeld:

de gerequireerde L.:

door, opzettelijk hem eerst tegen de beenen te schoppen en daarna met een inspectiezak, waarin harde voorwerpen, tegen het hoofd te slaan:

de gerequireerden E. en S.:

door moedwillig hem, met laarzen en schoenen op het hoofd en den neus te slaan, tengevolge waarvan R. S. aan laatstgenoemd lichaamsdeel bloedend verwond werd, zulks terwijl nog geen vijf jaren waren verloopen sedert E. eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel had ondergaan;

c. de gerequireerde L. daarenboven zich met geweld te hebben verzet tegen den rijksveldwachter K. H. toen die den gerequireerde E. beetpakte om hem verder slaan te beletten en naar zijn naam te vragen en derhalve werkzaam was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening door H. en E. vast te grijpen en aan dezen laatsten te rukken, ten einde hem aan H. te ontrukken en, niettegenstaande aanmaning van H. om los te laten, hen te blijven vasthouden en met een inspectiezak, waarin harde voorwerpen, moedwillig H. tegen het hoofd te slaan, wat voor H. eenig lichamelijk letsel, pijn, tengevolge had;

dat vervolgens daaromtrent de gerequireerden als beklaagden en R. S., K. H., E. H., G. L. Pzn. en B. v. S., als getuigen en onder eede, zijn gehoord;

dat voorts aan de gerequireerden zijn voorgehouden en zij zijn gehoord omtrent de beëedigde getuignissen van H. v. d. W., en H. S. door dezen voor den Rechter-Commissaris, belast met de instructie van strafzaken in het Arrondissement Zwolle, afgelegd;

dat wijders nog aan den gerequireerde E. afzonderlijk is voorgehouden en hij is gehoord omtrent het uittreksel uit het vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Zwolle (Kamer van Strafzaken) van 1 Februari 1906, waarbij hij is schuldig verklaard aan mishandeling en deswege veroordeeld tot veertien dagen gevangenisstraf, met de op dat uittreksel gestelde ambteedige verklaring van den Officier van Justitie te Zwolle dat die straf, met ingang van 1 Maart 1906 geheel heeft ondergaan;

dat nu door de bewijzen, zoo in eersten aanleg als in appel bijgebracht, alles in onderling verband en samenhang beschouwd. waarvoor Vertooner ook wijst op hetgeen de gerequireerde bij hunne verschillende verhooren, het verhoor voor den Burgemeester, tevens Hulp-officier van Justitie, te Blokzijl inbegrepen, hebben bekend, bij welk laatste verhoor de gerequireerde L. o. a. heefd gezegd: „dat hij, bij het verlaten van de herberg van S., „buiten zag dat een agent E. beet had en dat hij aan den agent heeft „gevraagd om met E. naar de boot te gaan, waarop hij een klap tegen zijn hoofd kreeg," wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan de gerequireerden in hooger beroep nader te last gelegd, evenals de schuld van de gerequreerden daaraan;

dat de bewezen strafbare feiten opleveren:

1°. het door meer dan twee vereenigde personen in de woning bij een ander in gebruik wederrechtelijk binnendringen en, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering vanwege den rechthebbende aanstonds verwijderen;

2°. mishandeling, voor wat den gerequireerde E. betreft op een tijdstip toen nog geen vijf jaren waren verloopen, sedert hij eene tegen hem, wegens mishandeling, uitgesproken gevangenisstraf geheel had ondergaan;

3°. het door geweld een ambtenaar dwingen tot het nalaten eener rechtmatige ambtsvervulling eenig lichamelijk letsel tengevolge hebbende;

en is geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat alsnog de impetanten en verweerders, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 10, 57, 1°. en 4°. lid, 181 1°. j^to^. 179—300, 1°. lid, 422 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886, (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zullen worden schuldig verklaard aan 1°. het door meer dan twee vereenigde personen in de woning bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringen en, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering vanwege den rechthebbende aanstonds verwijderen, 2°. mishandeling, voor wat den gerequireerde E. betreft gepleegd op een tijdstip toen nog geen vijf jaren waren verloopen sedert hij eene tegen hem, wegens mishandeling, uitgesproken gevangenisstraf geheel had ondergaan; en de gerequireerde L. bovendien aan 3°. het door geweld een ambtenaar dwingen tot het nalaten eener rechtmatige ambtsvervulling eenig lichamelijk letsel tengevolge hebbende, en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf E. voor den tijd van twee maanden. L. voor den tijd van drie maanden. S. voor den tijd van zes weken, — alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en die van den processie in eersten aanleg en in appel gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellanten, bij hun verhoor voor dit Hof, hebben in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring, door de partijen ter rolle gedaan dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagden voor den Krijgsraad hebben terechtgestaan beschuldigd:

dat zij den 15^den^ Juni 1906 des voormiddags te omstreeks half drie uur de woning van den hotelhouder G. S., te Zwartsluis zijn binnengedrongen en op de vordering van diens zoon R., die hem als hotelhouder verving tijdens diens ziekte, zich niet hebben verwijderd, maar deze hebben geslagen:

beklaagde E., met aan elkaar gebonden schoenen, op zijn neus, tengevolge waarvan hij aan dat lichaamsdeel bloedend verwond werd;

L., met zijn inspectiezak, waarin zich voorwerpen bevonden op het hoofd;

S., met een paar aan elkaar gebonden laarzen, op zijn hoofd en schouder;

welke telasteleggingen in hooger beroep zijn aangevuld en gewijzigd als volgt:

dat zij te Zwartsluis, in den namiddag van 5 Juli 1906 na twee uur, de volgende strafbare feiten hebben gepleegd:

a. de woning bij G. S., in gebruik, waarin deze tevens eene hotelzaak uitoefent, te zamen en in vereeniging wederrechtelijk te zijn binnenge-

drongen, en wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering vanwege den rechthebbende, door diens zoon R. S., gedaan, aanstonds te hebben verwijderd;

b. gezegden R. S., te hebben mishandeld,

de beklaagde L., door opzettelijk hem eerst tegen de beenen te schoppen en daarna met een inspectiezak, waarin harde voorwerpen, tegen het hoofd te slaan,

de beklaagden E. en S.. door moedwillig hem met laarzen en schoenen op het hoofd en den neus te slaan, tengevolge waarvan R. S. aan laatstgenoemd lichaamsdeel bloedend verwond werd, zulks terwijl nog geen vijf jaren waren verloopen sedert E. eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel had ondergaan;

c. de beklaagde L. daarenboven, zich met geweld te hebben verzet tegen den Rijksveldwachter H. H., toen die den beklaagde beetpakte om hem verder slaan te beletten en naar zijn naam te vragen en derhalve werkzaam was in de rechtmatige uitoefening zijner bediening, door A. en E. vast te grijpen en aan den laatste te rukken, ten einde hem aan H. te ontrukken en, niettegenstaande aanmaning van H. om los te laten, hem te blijven vasthouden en met een inspectiezak, waarin harde voorwerpen, moedwillig H. tegen het hoofd te slaan, wat voor H. eenig lichamelijk letsel, pijn, tengevolge had;

hebbende de beklaagde E. de hem te last gelegde mishandeling gepleegd, na bij vonnis der Arrondissements Rechtbank te Zwolle van 1 September 1906 te zijn schuldig verklaard aan mishandeling en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf van veertien dagen welke hij geheel had ondergaan;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht, door het op den ambtseed opgemaakt proces-verbaal van den rijksveldwachter H. en door de onder eede afgelegde verklaringen van de getuigen R. S. en H. voornoemd en den gemeente- en onbezoldigd rijksveldwachter H., van welk een en ander de hoofd-inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan de beklaagden in eersten aanleg was te last gelegd, zulks niettegenstaande zij hadden ontkend zich daaraan te hebben schuldig gemaakt;

Overwegende dat door diezelfde bewijsmiddelen ook wettig en overtuigend is bewezen hetgeen den beklaagden in hooger beroep nader is ten laste gelegd, uitgezonderd de omstandigheid dat H. ten gevolge van den hem toegebrachten slag pijn heeft ondervonden zijnde bij het nader in hooger beroep gehouden verhoor der genoemde getuigen het door hen in eersten aanleg verklaarde in allen deele bevestigd en niet ontzenuwd door de verklaringen der in hooger beroep gehoorde getuigen G. L. en B. v. S.;

dat door het ten processe voorhanden aan beklaagde E. vertoonde extract-vonnis der Arrondissements-Rechtbank te Zwolle van den 1st2 Februari 1906 met daarop gestelde verklaring van den Officier van Justitie bij die Rechtbank en zijne in hooger beroep afgelegde bekentenis te dien aanzien wettig en overtuigend is bewezen, dat hij bij dat vonnis, wegens mishandeling, is veroordeeld tot gevangenisstraf van veertien dagen en dat hij die straf met ingang op 1 Maart 1906 geheel heeft ondergaan;

Overwegende dat, naar aanleiding van de in hooger beroep nader gedane formuleering van het ten laste gelegde en het daaromtrent bewezene, de qualificatiën bij het vonnis aan de bewezen verklaarde feiten gegeven, moeten worden gewijzigd en dat de door beklaagden, ter zake van het door hen gepleegde reeds ondergane krijgstuchtelijke straffen, grond opleveren om de bij het vonnis opgelegde straffen te verminderen;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen uitgezonderd artikel 181 van het Wetboek van Strafrecht en gezien bovendien de artikelen 180 en 422 van dat Wetboek;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis den 20sten October 1906 door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Leeuwarden, tegen beklaagde gewezen voor zooveel betreft de daarbij aan de bewezen verklaarde feiten gegeven qualificatiën en de aan beklaagden opgelegde straffen;

En in zooverre opnieuw rechtdoende;

Verklaart de beklaagden E., L., en S. schuldig aan:

1°. door het meer dan twee vereenigde personen in de woning bij een ander in gebruik wederrechtelijk binnendringen;

2°. mishandeling;

voor zooveel E. betreft, gepleegd toen nog geen vijf jaren waren verloopen sedert hij eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel had ondergaan;

den beklaagde L. bovendien aan wederspannigheid;

Veroordeelt:

E. tot gevangenisstraf van drie weken;

L. tot gevangenisstraf van eene maand;

S. tot gevangenisstraf van acht dagen;

Houdt het vonnis overigens in stand voor zooveel de beklaagden daarbij zijn verwezen in de kosten in eersten aanleg;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Zeekrijgsraad
aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam.

Vonnis van 4 Juli 1904.

President: Kapitein-Luitenant ter Zee G. F. TYDEMAN.

Leden: de Officier van Gezondheid der 1ste klasse Dr. C. PH. HUMME, de luitenants ter Zee der 1ste klasse A. v. d. DRIESSEN MAREEUW en P. SODENKAMP, de Officier van Administratie der 1ste klasse J. M. LANGLOIS VAN DEN BERGH, de Luitenants ter Zee der 2de klasse E. J. LANGELAAN en R. H. ARNTZENIUS,

Fungeerend Fiskaal: Officier van Administratie der 1ste klasse N. J. J. VAN RIJN VAN ALKEMADE.

Raadsman: Officier van Administratie der 2de klasse Mr. B. M. TAVERNE.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 6 September 1904.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN C. J. G. DE BOOY, en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. Dr. W. A. VAN ZIJST.

Verduistering van gelden gepleegd door hem die het goed uithoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking, i. c. die van bediende bij de machinisten aan boord van een oorlogschip, onder zich heeft.

Dronkenschap in verband met het herinneringsvermogen van beklaagde ten aanzien van het verstrekken van opgaven aangaande het verdwijnen der hem toevertrouwde gelden.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad maakt van zijne bevoegdheid van art. 170 R. Z. gebruik om betreffende de memorie van verdediging waarin tot vrijspraak wordt geconcludeerd zijne consideratiën aan den Krijgsraad over te leggen.

De Krijgsraad verwerpt beklaagdes verweer.

Het vonnis van den Krijgsraad door het Hof vernietigd en beklaagde vrijgesproken omdat de opzettelijke wederrechtelijke toeëigening niet overtuigend noch wettig is bewezen.

Eisch en conclusie den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, overgegeven door den fungeerenden Fiskaal, eischer ambtshalve ter eenre, op en jegens B. gedaagde en gerequireerde in voorschreven zaak, ter andere zijde.

De eischer ambtshalve draagt voor:

dat uit de ten processe overgelegde stukken is bewezen:

dat de beklaagde, oud naar zijne opgave 27 jaren, geboren te Monster, laatstelijk gediend hebbende als marinier der 1ste klasse aan boord van Hr. Ms. monitor „Cerberus", gerequireerde in persoon, zich den 17den Augustus 1896 vrijwillig voor den tijd van zes jaren heeft verbonden bij het Korps Mariniers en sedert zijn diensttijd heeft verlengd tot 16 Augustus 1908 en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

dat bij de beschikking van den Directeur en Commandant der Marine te Amsterdam dd. 1 Juni 1904, no. 1428, waarbij rechtsingang tegen den beklaagde werd verleend, is bepaald dat de beklaagde voorloopig op vrije voeten zal verblijven;

dat de beklaagde terecht staat, beschuldigd van het feit:

dat hij tusschen 23 Mei 1904 des voormiddags omstreeks 8 ure en 24 Mei d. a. v. des namiddags omstreeks 7 ure, te Amsterdam opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend eenig geld tot een bedrag van *f* 4.41, toebehoorende aan de gamelle der machinisten aan boord van Hr. Ms. monitor „Cerberus", op welken bodem hij diende, althans niet aan hem, beklaagde; welk bedrag was begrepen in eene hem door den machinist E. M. A. B. ter hand gestelde som van *f* 5.— en was bestemd tot het doen van aankoopen tegen gereede betaling ten behoeve van voornoemde gamelle en welk bedrag, tot gemeld doel aan hem verstrekt uit hoofde van zijne dienstbetrekking als bediende der machinisten, hij alzoo anders dan door misdrijf onder zich had.

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1o. E. M. A. B. machinist oud 24 jaren:

dat hij op den 23sten Mei j.l. des voormiddags omstreeks 8 ure aan den beklaagde heeft ter hand gesteld een bedrag van *f* 13.75, met opdracht daarvan een postwissel ad *f* 13.50 te betalen en te verzenden en de resteerende *f* 0,25 bestemd was voor het frankeeren van dien postwissel en het aankoopen van postzegels;

dat hij ten zelfden tijde of mogelijk daags te voren, en dan naar hij vermeent op het midden van den dag, in zijne hoedanigheid van gamellechef der machinisten, aan den beklaagde, die door den eersten-officier was aangewezen als bediende der machinisten en als zoodanig door den gamellechef was belast met het doen van inkoopen, heeft ter hand gesteld eene som van *f* 5 toebehoorende aan de gamelle der machinisten met opdracht verschillende artikelen aan te koopen en van dat geld te betalen en met die artikelen uiterlijk des morgens van den 24sten Mei d. a. v. aan boord te zijn,

dat de beklaagde van hem een bedrag van f 0.59 te vorderen had en hij den beklaagde wel niet juist vergunning had gegeven om dat bedrag van die *f* 5 af te houden doch dat de beklaagde kon begrijpen daartoe gerechtigd te zijn, omdat zulks altijd op die wijze geschiedde wanneer zij iets te verrekenen hadden en het de gewoonte was dat de beklaagde, van het inkoopen aan boord terugkeerende, dadelijk met getuige afrekende;

dat beklaagde den 24sten Mei j.l. bij vertrek van H. M. „Cerberus", niet aan boord teruggekeerd was en van hetgeen beklaagde had moeten inkoopen en betalen van bedoelde *f* 5 voor het vertrek van het schip uit Amsterdam door getuige eenige artikelen waren ontvangen;

dat hem eenige dagen later aan boord door den commandant in tegenwoordigheid van den beklaagde, het recu van den postwissel werd overhandigd en beklaagde blijkbaar postzegels had gekocht, aangezien de brieven waarvoor ze bestemd waren, zijn terecht gekomen;

dat hem den 1sten Juni j.l. door den Korporaal der Mariniers uit naam

van den beklaagde, die in arrest was, een bedrag van *f* 4.41 is ter hand gesteld, zijnde dit alles wat hij nog van den beklaagde had te vorderen;

2°. W. v. A. melkslijter, oud 30 jaar:

dat de beklaagde op den 1sten Pinksterdag, 22 Mei j.l. 's middags te ongeveer 4 ure, in getuiges winkel aan de Korte Prinsengracht n°. 3 te Amsterdam, aan getuige persoonlijk heeft besteld melk, eieren, enz., voor de machinisten van de „Cerberns", zeggende dat bij het bestelde den volgenden dag 's avonds zou komen halen en dat het, wanneer hij dan niet kwam, Dinsdagochtend aan boord bezorgd moest worden;

dat de beklaagde des avonds van den 23sten Mei j.l. het bestelde niet heeft afgehaald en getuige dit Dinsdagochtend aan boord „Cerberus" heeft bezorgd en daarvan eerst ongeveer drie weken later van den Machinist van dat schip betaling heeft ontvangen;

3°. H. D. K., broodbakkeres, oud 41 jaar:

dat de beklaagde in den namiddag van 23 Mei j.l. in den winkel aan de Kalkmarkt n°. 2 te Amsterdam, aan haar persoonlijk heeft verzocht den volgenden morgen vijf brooden te brengen aan de gamelle der machinisten Hr. Ms. „Cerberus"; dat de beklaagde het bestelde niet heeft betaald en getuige daarvoor eerst den 22sten Juni j.l. van den machinist betaling ontving;

dat de beklaagde alleen in haar winkel kwam en getuige niets bijzonders aan hem heeft bemerkt;

4°. M. S. huisvrouw van P. J. J. v. D. P. oud 31 jaar:

dat de beklaagde den 2den Pinksterdag (alzoo 23 Mei j.l.) 's morgens omstreeks half negen alléén het koffiehuis — de tapperij — van haren vader aan den Nieuwendijk n°. 224, een huis of drie van den Dam binnenkwam en getuige aldaar toen achter den toonbank stond en bediende;

dat vóór den toonbank een burgerkleermaker stond, die de tapperij meer bezocht doch dien zij den laatsten tijd niet meer zag en wiens naam en adres zij niet weet; dat de beklaagde met dien kleermaker kennis maakte en zij aan dezen en aan den beklaagde ieder ongeveer vijf borrels jenever schonk, alles voor rekening van en betaald door den beklaagde; dat de beklaagde haar nog heeft gevraagd of zij hem een briefje van tien gulden kon wisselen;

dat zij de beklaagde tot den kleermaker heeft hooren zeggen „dat hij te 9 ure een postwissel moest verzenden" en ook „dat hij het niet deed, dat hij dien dag op stap ging en dat de kleermaker met hem mede moest gaan";

dat de beklaagde gedurende zijn verblijf in het koffiehuis alleen met den kleermaker in aanraking is geweest en dit met dezen heeft verlaten; dat zij aan den beklaagde bij diens binnenkomen niets heeft bemerkt doch nadat hij eenige borrels op had, vond dat hij eenigszins onder den invloed geraakte.

Overwegende dat blijkens een ten processe overgelegd behoorlijk gewaarmerkt extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, de beklaagde zich op den 24sten Mei 1904 namiddags 7 ure, vrijwillig aan boord van dien bodem heeft gemeld.

Overwegende dat de beklaagde heeft erkend:

dat hij aan boord van Hr Ms. „Cerberus" was aangewezen als bediende der machinisten, daarvoor maandelijks *f* 2.50 toelage van het Rijk ontving en als oudste oppasser met het inkoopen was belast;

dat hij den 22sten Mei j.l. des voormiddags omstreeks 11 ure van den machinist B., die gamellechef was, twee rijksdaalders ontving met mededeeling dat hij den volgenden dag voor de gamelle moest inkoopen en die inkoopen van dat geld contant moest betalen; dat hij daarna dien dag aan den wal is geweest, o. a. bij den melkboer, — getuige van A. —;

dat hij den 23sten Mei d. a. v. 's morgens omsteeks half acht van genoemden machinist nog *f* 13.75 (waaronder een muntbillet van tien gulden) ontving om daarvoor een postwissel te verzenden van *f* 13.50 en de overige *f* 0.25 bestemd was om dien wissel en een paar brieven te frankeeren en dat hij te 8¼ ure met dit bedrag, de voormelde *f* 5 en *f* 3 van zich zelf, alles bijeen los in zijn zak gestoken, te Amsterdam van boord ging;

dat het bedrag van *f* 4.41, in de telastlegging genoemd, hem als bediende was toevertrouwd en het hem bekend was dat hij de hem tot het doen van inkoopen ter hand gestelde gelden, dus ook dat bedrag, uithoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekkking onder zich had en hij verplicht was die gelden voor het bestemde doel aan te wenden en te verantwoorden.

Overwegende dat de beklaagde overigens heeft ontkend zich aan het hem ten laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt, immers dat hij heeft verklaard niet, zooals hem in de beschuldiging is ten laste gelegd, opzettelijk wederrechtelijk zich het bedrag van *f* 4.41 te hebben toegeeigend, doch dat dit bedrag hem, zonder dat hij zulks wilde, is ontrold, en dienaangaande en in verband met de voormelde beëedigde getuigenverklaringen heeft opgegeven:

dat hij 's morgens van den 23sten Mei j.l. aan den wal komende, dadelijk naar den melkboer is gegaan en melk en eieren bestelde, dat getuige v. A. toen niet thuis was, doch wel diens vrouw; dat hij toen niet betaalde, zeggende dat hij 's avonds het bestelde zou komen halen; dat hij zich niet herinnert dien dag in den winkel van getuige K. te zijn geweest, evenmin dat hij brood heeft besteld;

dat hij — volgens zijne eerste verklaringen afgelegd voor Officieren-Commissarissen — „dien dag 's morgens te ongeveer 9 ure in eene herberg op den Nieuwendijk, vlak bij den Dam, vier hem onbekende burgers ontmoette, omtrent welke hij geen aanwijzing kan geven, met welke burgers hij in die herberg bier heeft gedronken" en — volgens zijne nadere verklaring afgelegd voor Officieren-Commissarissen na voorhouding der beëedigde verklaring van de sub 4 genoemde getuige — „dat hij met den door die getuige bedoelden kleermaker omtrent wiens persoon ook hij geene aanwijzing weet te geven die herberg is uitgegaan en dezen op den Dam heeft verlaten en kort daarna op straat de vier hem onbekende burgers heeft ontmoet en dat hij gemeend heeft, doch zich niet zeker kan herinneren dat die vier burgers in die herberg waren, doch dat hij zeker weet met hen en niet met den kleermaker te zijn uitgegaan";

dat hij zich niet kan herinneren dat, en ook niet kan verklaren waarom hij aan getuige S. v. D. B. zou hebben gevraagd hem een muntbiljet van tien gulden te wisselen, want dat hij geld genoeg bij zich had;

dat het wel mogelijk is dat hij over het niet verzenden van dien postwissel heeft gesproken, doch zich dat niet herinnert en hij zich dan heeft bedacht, want dat het niet zijn plan was om dat geld niet te verzenden;

dat hij, na het verlaten van die herberg, met de hiervoor bedoelde vier burgers eene andere herberg heeft bezocht, waar hij jenever en bier dronk en dat hij, te ongeveer 12 of 1 ure uit die herberg komende, zeer licht in het hoofd was; daarna door het gebruik van spuitwater wat bijkwam en vervolgens in eene andere herberg, zonder dat de vier burgers zulks konden zien, het bedrag van *f* 13.75 in zijn horlogezakje heeft gestoken, zijnde het te laat om den postwissel te verzenden, doch niet het geld der gamelle, omdat hij dacht 's avonds nog te gaan inkoopen;

dat hij dien dag verder met die burgers aan den rol is geweest en 's avonds in eene herberg in zijn zak grijpende om te betalen, bemerkte

dat zijn geld weg was; dat hij zulks aan een der burgers mededeelde, zijnde de drie anderen inmiddels plotseling verdwenen, en dat die burger toen betaalde en hem naar een logement gebracht heeft, waar hij heeft overnacht;

dat hij den volgenden morgen (alzoo 24 Mei jl.) te ongeveer 9 ure ontwakende, het bedrag van *f* 13.75 nog in zijne korte jas aanwezig vond, zich bedacht dat zijn schip dien morgen weg zou gaan en zoo gauw mogelijk en zonder in de haast om de betaling te denken, dat logement is uitgeloopen, den postwissel heeft verzonden en ook de brieven heeft bezorgd en toen is gaan kijken of het schip er nog lag;

dat hij daarop in de stad nog vruchteloos naar die vier burgers heeft gezocht, er niet aan dacht bij de politie aangifte te doen van het vermiste geld en zich 's avonds te ongeveer half zes of mogelijk te 7 ure heeft gemeld aan boord van dit Wachtschip en toen die vermissing niet durfde mededeelen, doch trachtte *f* 4.50 te leenen, o.a. van den matroos 1ste klasse C.;

dat zijne vertering tusschen zijn vertrek van boord en zijne aanmelding op het wachtschip bedroeg, ongeveer *f* 1.— of *f* 1.25 vóór dat hij de bewuste *f* 13.75 had opgeborgen en daarna voor zoover hij weet, nog *f* 0.25 en dat hij aan den wal zijnde niet heeft gegeten;

dat hij niet weet aan te geven, in welke herbergen hij achtereenvolgens die *f* 13.75 heeft opgeborgen en het geld uit zijn zak heeft vermist, evenmin in welke buurt die herbergen of het logement waar hij heeft overnacht, gelegen waren;

dat hij den 28sten Mei jl. naar de „Cerberus", toen liggende te Hoorn is teruggezonden en bij zijne aanboordkomst aan den commandant het reçu van den postwissel vertoonde, en dezen mededeelde dat het overige geld hem was ontrold maar dat hij dit met tractement zou terug betalen;

dat hij den 1sten Juni jl. terwijl hij in arrest was, den korporaal der Mariniers die zijn traktement ontving, heeft verzocht daarvan dadelijk aan den Machinist B. *f* 4.41 af te dragen, omdat hij — beklaagde — van de bewuste *f* 5.— nog *f* 0.59 moest ontvangen, wegens door hem gedane voorschotten.

Overwegende dat, in verband met de voorschriften bij de Kon. Ned. Zeemacht, krachtens welke aan manschappen van het korps Mariniers den dienst van bediende kan worden opgedragen, tegen genot eener maandelijksche toelage van Rijkswege ad *f* 2.50, door de erkentenis van den beklaagde en de beëedigde verklaring van getuige B. wettig en overtuigend is bewezen: „dat den beklaagde op den 22sten Mei jl. door voormelde getuige is ter hand gesteld eene som van *f* 5.— in welke som was begrepen een bedrag van *f* 4.41, toebehoorende aan de gamelle der machinisten aan boord van H. M.'s „Cerberus", op welken bodem de beklaagde diende, althans niet aan den beklaagde; welk bedrag was bestemd tot het doen van aankoopen tegen gereede betaling ten behoeve van voornoemde gamelle, en welk bedrag, tot gemeld doel aan den beklaagde verstrekt uithoofde van zijne dienstbetrekking als bediende der machinisten, de beklaagde alzoo anders dan door misdrijf onder zich had";

dat, daargelaten de vraag in hoeverre de beklaagde ook verplicht ware geweest, na het doen van aankoopen tegen gereede betaling als boven vermeld, de *geheele* hem ter hand gestelde som van *f* 5.— te verantwoorden aan den gamellechef der machinisten, in ieder geval op hem rustte en ook door hem is erkend de verplichting om na betaling der door hem gedane inkoopen, verantwoording te doen van het voormelde bedrag van *f* 4.41;

dat door beklaagdes opgaven en de beëedigde verklaring van getuige B.

en het voormelde extract-scheepsjournaal in onderling verband beschouwd, is bewezen dat de beklaagde den 23sten Mei jl., omstreeks 8 ure van zijn schip is vertrokken, den 24sten Mei d.a.v. bij vertrek van zijn schip niet aan boord terug was, zich dien dag des namiddags omstreeks 7 ure vrijwillig op dit wachtschip aanmeldde en den 28sten Mei d.a.v. op zijn schip is teruggekeerd;

dat door de beëedigde verklaringen der getuigen van A., F. en B., in hun onderling verband en samenhang beschouwd en in verband met de opgaven van den beklaagde, wettig en overtuigend is bewezen de omstandigheid dat de beklaagde wel uit de hem verstrekte opdracht voortvloeiende aankoopen, althans bestellingen tot die aankoop leidende, heeft gedaan, maar dat hij het aldus aangekochte, althans na bestelling geleverde, niet heeft betaald, in gebreke is gebleven het bedrag van *f* 4.41 voor die aankoopen bestemd, te verantwoorden zooals dat gebruikelijk was en bij zijne terugkomst aan boord niet zoodanig bedrag bezat om dat aan de rechthebbende uit te keeren.

Overwegende dat de beklaagde heeft getracht het verlies van dat bedrag buiten zijn toedoen aannemelijk te maken, door zijn hiervoor vermeld verhaal betreffende zijne ontmoeting op den 23sten Mei jl. met vier hem onbekende personen, in wier gezelschap hij zich dien dag zou hebben bevonden;

dat dit verhaal op zich zelf voor Eischer onaannemelijk is en door niets wordt gestaafd, vallende daarbij inzonderheid de aandacht op de navolgende punten:

a. beklaagde's tegenstrijdige opgaven betreffende de plaats waar hij het eerst die vier onbekenden zou hebben ontmoet en het door hem aanvankelijk verzwijgen van zijne ontmoeting en zijn onderhoud met den kleermaker door getuige v. D. B. S. bedoeld; aangezien die ontmoetingen en dat onderhoud hebben plaats gehad zeer kort na beklaagde's van boord gaan en terwijl hij of niet beschonken, of althans niet zoodanig beschonken was, dat hij zich zulks niet met juistheid zou kunnen herinneren;

b. dat de beklaagde geenszins heeft doen blijken bij zijne opgaven dat hij verder in den loop van dien dag en ten tijde der voorgegeven vermissing van zijn geld, voortdurend in een zoodanigen staat van dronkenschap zou verkeerd hebben, dat hij zich ten eenenmale onbewust zou zijn geweest van de plaatsen waar hij zich heeft opgehouden; dat beklaagde geacht moet worden dienaangaande ophelderingen te moeten en kunnen geven;

c. dat de beklaagde de waarheid van de beëedigde verklaring van getuige A. niet ontkent of weerlegt, immers alleen opgeeft zich niet te herinneren bij die getuige geweest te zijn; blijkende uit die getuigenis dat dat de beklaagde in den winkel van getuige komende zooal onder den invloed van drank, toch niet verkeerde in kennelijken staat van dronkenschap;

dat de verdediging van den beklaagde als onaannemelijk behoort te worden verworpen.

Overwegende dat de beklaagde die het bedrag van *f* 4.41, gelijk boven bewezen, tot het in de beschuldiging omschreven doel ontvangen heeft, niet tot dat doel heeft gebruikt en niet heeft kunnen opleveren, noch eenigszins waarschijnlijk heeft kunnen maken, hoe hij het buiten zijn schuld zou zijn kwijt geraakt, geacht moet worden het zich opzettelijk te hebben toegeëigend, zijnde deze toeëigening wederrechtelijk.

dat alzoo wettig en overtuigend is bewezen en dat wel door de hiervoor uit wettige bewijsmiddelen bewezen omstandigheden en de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëedigde verklaring van getuige v. D. B. S. en

uit beklaagdes opgaven, dat de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan het hem ten laste gelegde, in de beschuldiging nader omschreven feit;

dat dit feit behoort te worden gequalificeerd als: „Verduistering gepleegd door hem die het goed uithoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich had."

Overwegende dat bij de beoordeeling van het gepleegde feit, in verband met de straftoemeting, in aanmerking wordt genomen:

dat uit de beëedigde verklaring van den getuige J. P. DE C. inderdaad blijkt dat beklaagde voor zijn terugkeer naar zijn schip heeft getracht geld op te nemen alzoo van eene poging om het hem ontbrekende aan te zuiveren;

dat beklaagde het bedrag van *f* 4 41 zoo spoedig hij zulks kon doen, heeft terugbetaald;

dat beklaagde blijkens het extract uit zijn conduite boekje steeds gunstig door zijne superieuren is beoordeeld, terwijl uit de verklaringen der getuigen B. en DE C. blijkt dat beklaagde bij zijn superieuren en kameraden vertrouwen genoot;

dat de weinige ernstige krijgstuchtelijke straffen, aan beklaagde blijkens zijn strafregister opgelegd, het gevolg waren van feiten door hem gepleegd terwijl hij onder den invloed van sterken drank verkeerde en het aannemelijk is dat hij ook het nu gepleegde misdrijf onder den invloed van drank beging;

dat geen voldoende grond aanwezig is om beklaagde ter zake van dit misdrijf ongeschikt te achten om in den militairen stand te blijven.

En vermits het alzoo uit al het vorenstaande blijkt, dat de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan het vorenomschreven en gequalificeerde feit, waartegen is voorzien bij de artikelen 1, 2, en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water; 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 321 en 322 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

zoo concludeert de Eischer ambtshalve dat de gedaagde en gerequireerde zal worden veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van eene maand; mitsgaders in de kosten en misen van de justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den krijgsraad, of te worden veroordeeld tot zoodanige andere straf als de krijgsraad in goede justitie zal verstaan te behooren.

Memorie van Verdediging.

Met verwondering heeft ondergeteekende van den eisch van den fiscaal kennis genomen, verwondering gepaard met een zekere vrees dat er onverhoopt leden in den krijgsraad worden gevonden die, zich op het standpunt van den eischer plaatsende tot eene veroordeeling in deze zaak willen medewerken en met leedwezen, dat door de gebrekkige inrichting van de verdediging in het militaire strafproces, ondergeteekende niet op die wijze als hij wel wenschte en de billijkheid tegenover beklaagde dat volstrekt eischt in de gelegenheid is de belangen van zijn client gedurende het onderzoek te behartigen en de gronden waarop de fiscaal zijne meening baseert te bestrijden.

Het proces dat hier onze aandacht bezig houdt is een zaak waarbij zoowel het moeilijke als het gevaarlijke van een indirect bewijs ten volle uitkomt; bij geen enkel bewijs toch is de overtuiging van den rechter zoo

nauw met de wettigheid van het bewijs samengeweven als bij het bewijs door aanwijzingen; het beschouwen toch van een omstandigheid als een aanwijzing van het feit of van de schuld van den beklaagde daaraan is zoozeer een subjectieve opvatting dat men er onbewust zoo licht toe komt om, eenmaal een overtuiging gevormd hebbende, aanwijzingen te zien in omstandigheden die bij een geheel nuchtere beschouwing blijken niet die plaats in het bewijsmateriaal waardig te zijn.

Wanneer ik zelf de overtuiging had van beklaagdes schuld dan zou ik dit punt laten rusten en mij slechts tot het wijzen op het gebrek aan wettig bewijs bepalen, maar nu zou ik willen vragen: „wat kan in deze zaak de overtuiging schenken van beklaagdes schuld?", een vraag die ik niet wil beantwoorden zonder er vooraf met nadruk op te wijzen welke materieele omvang die overtuiging noodzakelijk moet hebben, nl. dat zij zich moet uitstrekken tot alle elementen van het strafbaar feit en dus ook wat mij het moeilijkst zou zijn, tot de opzettelijke toeëigening. Men wijst op het ontbreken van een nauwkeurig verhaal en de fiskaal noemt de beweringen van beklaagde onaannemelijk, maar ik vraag in gemoede: is het dan waarschijnlijker dat deze beklaagde die nog nooit eenige oneerlijkheid ten zijne laste heeft gehad, het hem toevertrouwde geld opzettelijk ten eigen bate zou hebben aangewend? Ligt het dan meer voor de hand dat deze beklaagde, die een uitstekend gedrag heeft en al geruimen tijd die post van vertrouwen zonder eenige klacht daarover vervulde, zich het geld opzettelijk d. i. willens en wetens zou hebben toegeëigend? Is het eindelijk gemakkelijk aan te nemen, dat, indien hij wilde verduisteren, hij hij zich tot het luttele bedrag van *f* 4.41 zou bepalen en de som van *f* 13.75, welke hem voor een postwissel was toevertrouwd, onaangeroerd zou hebben gelaten, te meer waar beklaagde niet door een omstandigheid buiten zijn wil in zijn verblijf aan den wal is gestoord, maar zich vrijwillig heeft aangemeld? Ik wil hierbij geenszins beweren, dat het nu overtuigend vaststaat dat het geld hem is ontrold; — daarvoor is de herinnering van beklaagde zelf van al het gebeurde op dien 2den Pinksterdag veel te vaag; hij herinnert zich dat hij het geld kwijt was na met die vreemde personen te zijn uitgeweest, en nu acht hij het het meest waarschijnlijk dat het hem afhandig is gemaakt, — maar de mogelijkheid zou ik niet gaarne ontkennen en nog veel minder juist van die opzettelijke toeëigening overtuigend zijn.

Dat in een normaal geval van hem aan wien geld is toevertrouwd verantwoording kan gevorderd worden, ondergeteekende zal de laatste zijn om dit tegen te spreken; maar dit hier te eischen is niet mogelijk daar beklaagde voortdurend in een toestand van dronkenschap heeft verkeerd. De alcohol is de grootste vijand in beklaagdes leven en hij oefent op hem een noodlottigen invloed, ja zij maakt hem volgens de eigen woorden van beklaagde, dikwijls geheel suf en beneveld. Gelukkig blijkt nu echter ook van elders dat die bewering van beklaagde, dat hij dien dag steeds dronken is geweest, in geenen deele onaannemelijk is. Uit de verklaring toch van de getuige P. v. d. B., blijkt dat hij reeds vroeg in den morgen, om half negen, is begonnen met aan de toonbank 5 borrels jenever te drinken.

Maar genoeg over de overtuiging betreffende de schuld van beklaagde. Is hier het wettig bewijs geleverd? Welk bewijsmateriaal is door den fiskaal in zijn eisch verzameld? Vast staat dat hij het geld heeft ontvangen en dat hij het bedrag van *f* 4.41 bij aanboordkomst niet had, welke feiten ook zouden vaststaan als hij zijn plicht had gedaan. Nu moet de toeëigening worden bewezen; deze toeëigening en wel de opzettelijke toeëigening wordt

bij redeneering opgemaakt, niet uit van elders gebleken verteringen die beklaagde zou hebben gemaakt, maar omdat hij, volgens den fiskaal niet eenigzins waarschijnlijk heeft kunnen maken dat hij het geld buiten zijn schuld zou zijn kwijtgeraakt. Maar heeft hij zijn dronkenschap nu niet eens waarschijnlijk gemaakt en is het dan zoo wonderlijk dat hij in de handen valt van menschen die hem willen afzetten? Dat beklaagde werkelijk in de vaagheid van zijn herinneringen te goeder trouw is moge blijken uit het feit dat hij niet eens de herberg wist op te geven, waar hij die 5 borrels achter elkaar had gedronken, terwijl het voor hem toch van belang was zijn dronkenschap aannemelijk te maken.

Hoe nu uit deze redeneering de Fiskaal tot de opzettelijke toeëigening kan besluiten is mij geheel onbegrijpelijk. Kan men hier dan zeggen: òf hij moet het geld hebben òf hij moet het kunnen verantwoorden, tertium non datur? In geenen deele; er zijn zoovele mogelijkheden, o. a. verliezen, ontrollen, niet-opzettelijke toeëigening enz. Waarom nu, gegeven beklaagdes dronkenschap, gegeven de andere omstandigheden hierboven nader aangevoerd, juist die voor beklaagde zoo bezwarende oplossing wordt gekozen, er zijn in het geding geen omstandigheden die deze conclusie wettigen.

Hoe wordt nu het bewijs door den Fiskaal geadstrueerd? We lezen: „dat alzoo wettig en overtuigend is bewezen, en dat wel door de hiervoor „uit wettige bewijsmiddelen bewezen omstandigheden en de aanwijzingen, „voortvloeiende uit de beëedigde verklaring van den getuige S. v. D. B. „en uit beklaagdes opgaven dat beklaagde zich heeft schuldig gemaakt „aan het hem ten laste gelegde, in de beschuldiging nader omschreven feit." Het begin is vaag, het spreekt van: uit wettige bewijsmiddelen bewezen omstandigheden, maar hiermede kunnen moeilijk anders bedoeld zijn dan de omstandigheden: *a.* dat het geld is ontvangen, *b.* dat hij het niet meer had bij aanboordkomst, *c.* dat hij niet nauwkeurig weet op te geven hoe hij het is kwijtgeraakt.

Dit zijn ook alle omstandigheden welke door beklaagde worden erkend; andere omstandigheden schijnen niet bedoeld te zijn daar dan toch ook wel, indien zij eene aanwijzing van schuld zouden vormen, de getuigenverklaringen of andere bewijsmiddelen zouden zijn genoemd, waardoor die aanwijzing bewezen werd geacht, zooals bij de verklaring van getuige S. het geval is. Hiervoren is reeds aangetoond hoe natuurlijk het in casu is dat beklaagde geen nauwkeurige opgave kan doen en hoe onwaarschijnlijk juist bij den beklaagde de opzettelijke toeëigening zou zijn.

Verder wordt eene aanwijzing geput uit de verklaring van getuige S. v. D. B.; ook hierin echter is met den besten wil geen aanwijzing van schuld te ontdekken. Dat beklaagde gezegd zou hebben, dat hij den postwissel niet zou bezorgen maar „op stap" zou gaan, het is door de daad zelf weersproken. Ligt dan een aanwijzing van schuld in de omstandigheid dat beklaagde eerst niet over dien kleermaker heeft gesproken en zich niet met juistheid de plaats herinnert waar hij de burgers heeft ontmoet? Is dit gerechtvaardigd? Zijn herinnering van al het gebeurde is zoo vaag dat het voor zijn schuld toch niet van het geringste gewicht kan zijn of hij beweert die burgers in de herberg ontmoet te hebben of eenige tientallen meters daarbuiten. En ook het zwijgen over dien kleermaker duidt toch niet in het minst op beklaagdes schuld; toen het beklaagde werd verteld kwam het hem wel weer voor den geest. Zelfs al zou hij met opzet gezwegen hebben — wat hier geenszins het geval is — dan zou dit nog geen aanwijzing van schuld kunnen zijn, daar zelfs het ontkennen van een bewezen omstandigheid geen aanwijzing oplevert. Eindelijk wordt door den Fiskaal

besloten dat hij bij die ontmoetingen of niet beschonken of althans niet zoodanig beschonken was, dat hij zich zulks niet met juistheid zou kunnen herinneren. En dit wordt gezegd na de verklaring van getuige S., die hem even aan den toonbank 5 borrels jenever had geschonken! Hoe men tot dit besluit kan komen is ondergeteekende onbegrijpelijk; hoe men ook een verhaal over het uitgaan met 4 onbekende personen geheel onaannemelijk kan verklaren terwijl beklaagde, nog vóór de ontmoeting met die burgers, volgens dezelfde getuige S., den kleermaker, *met wien hij aan de toonbank kennis maakte*, uitnoodigde om mee „op stap" te gaan, is mij eveneens een raadsel en schijnt mij, bij onbevooroordeelde beschouwing, voor beklaagde onbillijk;

Eindelijk wordt nog het bewijs samengesteld uit „beklaagdes opgaven". Ook hier is de aanwijzing niet nader gepreciseerd en niet opgegeven wat nu in beklaagdes opgaven als aanwijzing wordt beschouwd. Zijn het de punten waarop de Fiskaal sub *a*, *b* en *c* de aandacht vestigt? Sub *a* waarover tegenstrijdige opgaven van beklaagde wordt gesproken is hierboven bij de verklaring van getuige S. behandeld. Sub *b* handelt over hetgeen beklaagde niet heeft opgegeven is ook hierboven uitvoerig verklaard. Sub *c* lezen we: „dat de beklaagde de waarheid van de beëedigde ver„klaring van getuige K. niet ontkent of weerlegt, immers alleen opgeeft „zich niet te herinneren bij die getuige geweest te zijn"; wanneer men nu nagaat dat volgens een arrest van den Hoogen Raad van 24 October 1892 W. nº. 6258 zelfs het ontkennen door beklaagde van een van elders gebleken feit niet als aanwijzing mag worden aangenomen, dan toch zeker niet de bewering van beklaagde dat hij het zich met den besten wil niet kan herinneren. Eindelijk wordt nog bij deze opgave van beklaagde in den eisch vermeld: „blijkende uit die getuigenis dat de beklaagde in den winkel „van getuige komende zooal onder den invloed van drank, toch niet ver„keerde in kenlijken staat van dronkenschap." Nu kan toch onmogelijk eene aanwijzing van beklaagdes schuld liggen in het feit dat getuige K. niet bemerkt heeft of beklaagde dronken was, vooral waar zij zich niet stellig durft te verklaren en zich tot die negatieve opmerking bepaalt. Blijkbaar echter heeft ook de eischer uit de verklaring van getuige K. geen aanwijzing geput daar dan toch zeker wel bij de opsomming van de bewijsmiddelen der aanwijzingen, hare verklaring naast die van getuige S. ware genoemd. Aangezien echter in dezelfde bewijsclausule wordt gesproken van „uit wettige bewijsmiddelen bewezen omstandigheden", moesten deze laatste opmerkingen hier hun plaats vinden.

En hiermede is het bewijsmateriaal uitgeput en meen ik genoegzaam te hebben aangetoond dat van wettig bewijs in deze zaak geen sprake kan zijn; een overtuiging uit wettige bewijsmiddelen geput, zooals door de wet wordt gevorderd is hiermede dus uitgesloten; maar afgescheiden daarvan meen ik voldoende te hebben in het licht gesteld dat geen omstandigheden de overtuiging wettigen dat beklaagde het hem toevertrouwde geld opzettelijk wederrechtelijk zou hebben toegeëigend; dat toch juist door de verklaring van de getuige S. v. D. B., niet alleen uit beklaagdes opgaven maar ook van elders zoowel zijn dronkenschap aannemelijk is gemaakt als zijne stemming om met onbekende personen uit te gaan afdoende is gebleken, zoodat dus geenszins zijn beweringen als onaannemelijk kunnen worden ter zijde gelegd en men nog veel minder overtuigd zal kunnen zijn van zijn schuld.

Het is daarom met vertrouwen dat ondergeteekende deze beschouwingen

aan den Krijgsraad voorlegt en met aandrang verzoekt om dezen beklaagde vrij te spreken van het hem ten laste gelegde.

Amsterdam, 1 Juli 1904.

(get.) B. M. TAVERNE.

Considerati ën van den Fiskaal betreffende de Memorie van Verdediging.

De Memorie van Verdediging beoogt hoofdzakelijk aan te toonen:
1°. dat de *overtuiging* van beklaagdes schuld *niet* kan bestaan;
2°. dat in den eisch en conclusie door ondergeteekende aan den Krijgsraad ingediend, het *wettig bewijs* van schuld *niet* is geleverd;
immers het aangevoerde bewijsmateriaal onvoldoende is, terwijl het vermoeden wordt uitgesproken dat als aanwijzing zou zijn gebruikt de bewering van den beklaagde „zich niet te herinneren bij getuige K. te zijn geweest", waardoor zou zijn geschonden art. 406 S.v.; dat, van wettig bewijs in deze zaak geen sprake zijnde, de overtuiging van schuld — zooal bestaanbaar — niet door wettige bewijsmiddelen kan verkregen zijn, zooals de wet vordert.

Ondergeteekende vermeent, ten einde den indruk der verdediging niet te verzwakken waar aan haar niet het laatste woord is vergund, zich te kunnen bepalen tot eene nadere toelichting op enkele punten der memorie in verband met hetgeen in den eisch werd aangevoerd, alzoo geen wederlegging van de meening der verdediging in alle opzichten, waarin wordt geoordeeld dat den Krijgsraad, gehoord den Fiskaal en verdediging beiden, de beslissing moet worden overgelaten of het wettig en overtuigend bewijs al dan niet verkregen is.

Ondergeteekende heeft na alles wat het onderzoek in deze zaak heeft opgeleverd, *wel* de overtuiging van beklaagdes schuld verkregen en is van oordeel dat de omstandigheden, als wettige aanwijzingen aangevoerd, zoowel in onderling verband als in verband met het ten laste gelegde feit, de overtuiging, gegrond op wettig bewijs, rechtvaardigen. Betreffende de voormelde punten der verdediging wordt het volgende aangevoerd:

Ad. 1°. Met betrekking tot het niet kunnen bestaan der overtuiging van beklaagdes schuld, zegt de Memorie van Verdediging o. m.: „dat in een normaal geval van hem aan wien geld is toevertrouwd, verantwoording kan gevorderd worden, doch die eisch in casu onmogelijk is, daar beklaagde voortdurend in een toestand van dronkenschap heeft verkeerd" en „dat de bewering van beklaagde dien dag (t. w. 23 Mei) steeds dronken te zijn geweest, in geenen deele onaannemelijk is", tot staving van welke stelling wordt aangehaald de beëdigde verklaring van getuige v. d. B.-S.: „dat beklaagde — reeds vroeg in den morgen — aan den toonbank 5 borrels dronk".

Eerstgemelde meening der verdediging, waaruit zou volgen dat vrijwillige dronkenschap iemand ontheft van de verantwoordelijkheid voor hem toevertrouwde gelden, kan ondergeteekende niet onderschrijven. Waar beklaagde heeft beweerd den dag van 23 Mei j.l. *steeds* dronken te zijn geweest, is zulks aan ondergeteekende uit beklaagdes verklaringen voor den rechter afgelegd, niet gebleken; terwijl het feit dat beklaagde in den vroegen morgen van dien dag 5 borrels dronk — misbruik van sterken drank is dezen beklaagde niet vreemd — ondergeteekende onvoldoende voorkomt tot staving van zoodanige bewering.

Trouwens, ondergeteekende heeft in zijn eisch het geenszins onaannemelijk verklaard dat beklaagde dien dag beschonken zou zijn geweest doch verworpen, dat beklaagde op bepaalde oogenblikken, juist dan wanneer zijn toestand in verband met het ten laste gelegde feit van belang was vast te stellen in een staat van onbewustzijn zou verkeerd hebben.

Beklaagde heeft voor Officieren-Commissarissen *niet* beweerd, bij zijne komst in de herberg Nieuwendijk 224, reeds dronken en beneveld te zijn geweest; getuige v. d. B.-S., heeft bij zijn binnenkomen niets bijzonders aan hem bemerkt en „vond" — nam dus waar — dat hij na het gebruik van ongeveer 5 borrels onder den invloed geraakte. Ondergeteekende neemt op dezen grond aan, dat beklaagde, zoolang hij in die herberg was, niet zoodanig onder den invloed van sterken drank verkeerde, dat hij zich van zijn doen en laten en van zijn omgeving onbewust was.

Beklaagde heeft voorts verklaard, in eene volgende herberg bier en jenever te hebben gedronken en dat hij, uit die herberg komende, „erg licht in zijn hoofd" was, maar na het gebruik van spuitwater weer wat is „bijgekomen", vervolgens in eene volgende herberg *f* 13.75 in zijn horlogezakje te hebben geborgen „omdat het te laat was dit geld te verzenden" en het gamellegeld in zijne zak hield „omdat hij dacht dien avond nog te gaan inkoopen". Zijne opgaven, inzonderheid de laatste, waaruit blijkt dat hij in staat was met zich zelf te overleggen over de bewaring van het hem toevertrouwde geld, schenkt ondergeteekende de overtuiging, dat hij op dat oogenblik niet door drankmisbruik buiten bewustzijn van zijn doen en laten en van zijne omgeving was.

Beklaagde heeft verder verklaard, dat hij 's avonds in eene herberg het gelag willende betalen het geld uit zijn zak miste, dat drie van de hem vergezellende personen plotseling verdwenen waren, dat de vierde het gelag betaalde en hem naar een logement bracht waar hij overnachtte en den volgenden morgen bij zijn ontwaken dadelijk onderzocht of de *f* 13.75 nog aanwezig waren, zich bedacht dat zijn schip weg zou gaan, zonder om betaling te denken overhaast het logement verliet en den postwissel ad *f* 13.50 en brieven verzond. Op grond van deze opgaven neemt ondergeteekende aan, dat beklaagde des avonds bij het vermissen van zijn geld niet buiten bewustzijn is geweest en den volgenden morgen niet geheel beneveld was.

Beklaagde heeft niet weersproken de beëedigde verklaring van getuige K. dat beklaagde den 23sten Mei jl. in den namiddag bij haar is geweest, hij heeft alleen verklaard zich zulks niet te herinneren. Die getuige geeft op dat zij aan den beklaagde niets bijzonders heeft bemerkt. Deze vage waarneming sluit nu niet uit dat beklaagde toen onder den invloed van sterken drank kan zijn geweest, wèl dat hij toen volslagen dronken, geheel beneveld was.

Ad 2°. Ook ondergeteekende heeft in deze zaak gevoeld het gewicht van art. 408 S. V. ook in verband met beklaagdes antecedenten en zou aan de bijgebrachte aanwijzingen niet voldoende bewijskracht hebben toegekend wanneer beklaagde zijne verdediging eenigszins aannemelijk had kunnen maken.

Blijkens den eisch en conclusie werden door ondergeteekende als wettig en overtuigend bewezen aangenomen en wel op grond van wettige bewijsmiddelen — beëedigde verklaringen der getuigen B., van A., K., extractscheepsjournaal, eigen erkentenis en opgaven van beklaagde — de navolgende omstandigheden:

a. dat beklaagde den 23sten Mei jl. v.m. omstreeks 8 ure van zijn

schip is vertrokken; 24 Mei d.a.v. bij vertrek van zijn schip niet aan boord terug was, dien dag n.m. omstreeks 7 ure zich vrijwillig meldde op dit wachtschip en 28 Mei d.a.v. op zijn schip terugkeerde;

b. dat den beklaagde 22 Mei jl. door getuige B. is ter hand gesteld eene som van *f* 5.—, in welke som was begrepen een bedrag van *f* 4.41, toebehoorende aan de gamelle der machinisteu Hr. Ms. „Cerberus," op welken bodem beklaagde diende, althans niet aan beklaagde; welk bedrag was bestemd tot het doen van aankoopen tegen gereede betaling ten behoeve van voornoemde gamelle, en welk bedrag, tot gemeld doel aan beklaagde verstrekt uithoofde van zijne dienstbetrekking als bediende der machinisten, de beklaagde alzoo anders dan door misdrijf onder zich had;

c. dat beklaagde het bedrag van *f* 4.41 niet tot het doel waarvoor het hem was verstrekt heeft gebruikt, in gebreke is gebleven dat bedrag te verantwoorden zooals dat gebruikelijk was, en bij zijn terugkomst aan boord niet zoodanig bedrag bezat, om dit aan de rechthebbende uit te keeren.

Het bewijs van die omstandigheden, bevattende elementen van het den beklaagde te last gelegde feit, zooals dat in de beschuldiging is omschreven, werd vóóropgesteld, omdat zoodoende bleek, dat beklaagde het hem tot een bepaald doel toevertrouwde bedrag van *f* 4.41 niet tot dat doel gebruikt hebbende en het niet kunnende opleveren, geacht moet worden dit te zijn kwijtgeraakt, hetzij dan buiten zijn toedoen — dat hij het heeft verloren, dat het hem is ontstolen —, hetzij door zijn toedoen — dat hij het heeft weggegooid of weggegeven, dat hij het ten eigen bate heeft besteed, met anderen verteerd. — Op deze wijze toch blijft ten aanzien van hetgeen hem is te last gelegd over de vraag of al dan niet wettig en overtuigend is bewezen dat hij zich dat bedrag opzettelijk wederrechtelijk heeft toegeëigend.

Het verlies van het bedrag buiten zijn toedoen heeft beklaagde getracht aannemelijk te maken door een verhaal, volgens hetwelk hij met vier hem onbekende personen zou zijn uitgeweest en op een gegeven oogenblik zijn geld vermiste en dit hem is ontrold, althans hij vermoedt dat het hem ontrold is, dat hij het hem toevertrouwde geld niet heeft verteerd en zich niet herinnert hoe hij het kwijt raakte. Dit gebrek aan herinnering moet dan zijn toe te schrijven daaraan, dat beklaagde in een toestand van geheele beneveldheid, onbewustzijn, verkeerde.

Nu behoeft beklaagde allerminst zijn onschuld te bewijzen, maar wanneer hij zich beroept op omstandigheden die het hem te last gelegde feit onmogelijk of onwaarschijnlijk zouden maken, zal hij die omstandigheden toch zooveel mogelijk aannemelijk maken, zooveel mogelijk bevorderen dat het onderzoek ook van elders van die omstandigheden kan doen blijken.

Niettegenstaande ondergeteekende nu zoowel uit eigen ervaring, als door de lectuur van tal van zaken door den burgerlijken strafrechter behandeld, waarbij een beroep wordt gedaan op „onbekenden," heeft geleerd voorzichtigheid in de geloofwaardigheid van zoodanig beroep te betrachten, is eene ontmoeting van beklaagde in eene herberg met vier „onbekenden" en dat beklaagde daarna met die „onbekenden" uitgaat, voor hem niet onaannemelijk, maar, terwijl beklaagde dit bij zijn eerste verhoor stellig opgeeft, verklaart hij later — wanneer de onjuistheid daarvan blijkt — hen „op straat" te hebben ontmoet en vervolgens, na gewezen te zijn op de onwaarschijnlijkheid van zijn verhaal, „het zich niet te herinneren." Op deze wijze wordt de waarschijnlijkheid der ontmoeting met die vier „onbekenden" toch zeker zeer twijfelachtig.

Terwijl nu, naar het oordeel van ondergeteekende, de opgaven door beklaagde aan den rechter gedaan van het verloop van den bewusten dag, niet zóó vaag zijn als de verdediging die beoordeelt, kan hij juist *die* punten welke voor het onderzoek van belang om tot de aannemelijkheid van zijn verhaal te geraken, zich niet herinneren en wanneer hij op de onwaarschijnlijkheden in zijn betoog wordt gewezen, volstaat hij met te zeggen daaromtrent geene verklaring te kunnen geven.

Beklaagde heeft zijne verdediging voor den rechter niet aannemelijk gemaakt en ook niet waarschijnlijk gemaakt dat hij het hem toevertrouwde bedrag buiten zijn toedoen zou zijn kwijt geraakt; beklaagdes verdediging is door ondergeteekende verworpen.

Er blijft dus over dat hij het door eigen toedoen is kwijt geraakt en het bewijs te leveren dat hij het zich opzettelijk wederrechtelijk heeft toegeëigend.

Beklaagde moest zich toen hem bij zijn eerste verhoor eene nauwkeurige opgave werd afgevraagd van het met hem voorgevallene, kunnen herinneren het gebeurde in de herberg Nieuwendijk 224; hij was toen niet geheel beneveld. Waarom gaf hij toen niet op dat zijn geheugen hem in de steek liet en verklaarde hij zonder bedenking dat hij daar met de vier „onbekenden" in aanraking kwam, het uitgangspunt van zijn betoog? Waarom verzweeg hij toen zijne ontmoeting met den kleermaker? Door zijne houding, nadat hem de verklaring van getuige v. d. B., S., was voorgehouden in verband met den inhoud dier getuigenis, werd het vermoeden gerechtvaardigd dat beklaagde er belang bij had die ontmoeting met den kleermaker te verzwijgen en dat een onderzoek naar die herberg hem ongewenscht was — hij heeft aan o.g. afzonderlijk verklaard deze zelfs niet meer te kunnen aanwijzen.

De opgaven van den beklaagde van zijne ontmoeting in die herberg mogen dan wellicht niet als „tegenstrijdig" zijn te bestempelen, vaststaat dat er een ongemotiveerd verschil is tusschen zijne eerste en latere verklaring dienaangaande, zijnde in verband met het verzwijgen der ontmoeting met den kleermaker, voor o.g. eene aanwijzing voortvloeiende uit beklaagdes eigen opgaven.

Niet aannemende dat beklaagde in de herberg komende waar hij het bedrag van *f* 13.75 afzonderde, onbewust zou zijn geweest van zijn doen en laten en van zijne omgeving, had beklaagde naar het oordeel van o.g. althans eenige aanwijzing kunnen doen — in het belang van het onderzoek naar de juistheid zijner beweringen —, aangaande het stadsgedeelte waarin die herberg gelegen was.

Evenmin aannemende dat beklaagde den volgenden morgen ontwakende en na het verlaten van zijn logement onbewust zou zijn geweest van zijn doen en laten en van zijne omgeving en zich geen rekenschap zou hebben gegeven waar hij zich bevond, waar hij immers den weg naar een postkantoor moet gevonden hebben — had beklaagde naar het oordeel van ondergeteekende — eveneens in het belang van het onderzoek —, althans eenige meerdere aanwijzing kunnen doen betreffende het stadgedeelte waarin dit logement gelegen was.

Beklaagdes opgaven op die punten vestigen het vermoeden dat hij er belang bij heeft dat ook daarnaar geen onderzoek plaats heeft, of dat zijn verhaal onwaar is. In ieder geval blijft hij in gebreke opheldering te geven, die hij naar het oordeel van o.g. moest en kon geven, en wordt ook hieruit eene aanwijzing geput, voortvloeiende uit beklaagdes opgaven.

Ten onrechte rijst bij de verdediging het vermoeden dat als aanwijzing

zou zijn gebruik gemaakt van de omstandigheid dat beklaagde verklaart zich niet te herinneren bij getuige K. te zijn geweest. De beëedigde verklaring dier getuige heeft o.a. gediend tot bewijs van het feit dat beklaagde in den winkel bij die getuige is geweest, eene bestelling heeft gedaan voortvloeiende uit de hem gegeven opdracht en het bestelde niet heeft betaald, noch toen noch later; verder is daarvan gebruik gemaakt ter weerlegging van de uit beklaagdes opgaven voortvloeiende onderstelling dat hij den geheelen dag — 23 Mei — in kennelijken staat van dronkenschap zou hebben verkeerd.

Uit de beëedigde verklaring van getuige v. d. B. S. heeft o.g. eene eveneens onbelangrijke aanwijzing geput. Immers beklaagde gaf ten aanhoore van die getuige te kennen dat hij niet het geld van den wissel ging verzenden, maar met den kleermaker op stap wilde gaan en vroeg zelfs, geheel onnoodig, aan die getuige hem een biljet van tien gulden te wisselen. Hoe het nu ook staat met de verzending van den postwissel, vaststaat dat beklaagde, op dat oogenblik van volkomen bewustzijn in plaats van aan de vervulling der hem gedane opdrachten, dacht aan „op stap" gaan en dat beteekent aan den rol gaan, verteringen maken. En dat een persoon als beklaagde, die zich, blijkens de verdediging, bewust is spoedig suf en beneveld te zijn.

Aan het oordeel van den beslissenden rechter wenscht o.g. overigens over te laten de waardeering van beklaagdes uitlating in de eerst door hem bezochte herberg, door genoemde getuige geconstateerd.

Ook zal o.g. niet verder in weerlegging der verdediging treden waardoor hij ook weder zou worden teruggevoerd tot beschouwingen omtrent de overtuiging van beklaagdes schuld.

De bewijskracht van aanwijzingen staat geheel aan de beoordeeling van den rechter. Voor o.g. is de bewijskracht der aanwijzingen welke medewerken tot het wettig bewijs van beklaagdes schuld aan het hem te last gelegde feit, voldoende.

De motiveering in den eisch van de gronden waarop tot het wettig en overtuigend bewijs van het te last gelegde feit en beklaagdes schuld daaraan wordt geconcludeerd, acht o.g. niet in strijd met de wet en zulks in verband met hetgeen aan die conclusie voorafgaat.

Behalve van beklaagdes erkentenis, is bij de constructie van het bewijs o.m. als aanwijzing gebruik gemaakt van de omstandigheid dat de beklaagde in gebreke is gebleven opheldering te geven, welke hij naar het oordeel van o.g. had moeten en kunnen geven. (Arrest H. R. 11, 12—93).

Beklaagde heeft het bedrag van *f* 4.41, tot het in de beschuldiging omschreven doel door hem ontvangen, niet tot dat doel gebruikt en niet kunnen opleveren, zooals bewezen is door de beëedigde verklaringen der getuigen van A., K. en B., in hun onderling verband en samenhang beschouwd en in verband met beklaagdes erkentenis, noch voor o.g. waarschijnlijk kunnen maken, dat hij het *buiten* zijn toedoen is kwijt geraakt.

Op grond der aanwijzingen voortvloeiende uit de beëedigde verklaringen der getuigen B., van A., K. en v. d. B., P., en uit beklaagdes opgaven, in onderling verband beschouwd, neemt o.g. als wettig en overtuigend bewezen aan dat de beklaagde zich als eigenaar heeft gedragen over dat geld, dat hij zooals uit zijne opgave blijkt, bij het maken van verteringen met zijn eigen geld vermengd in zijne zak droeg; hetzij hij het heeft weggeworpen, weggeven, alleen of met anderen heeft verteerd, hij heeft zich mitsdien dat geld *toegeëigend* en die toeëigening was, gelijk bewezen

wordt door zijne erkentenis en de beëedigde verklaring van getuige B. wederrechtelijk.

Evenmin als de toeëigening is in deze het „opzet" vatbaar voor direct bewijs. Het opzet is niet anders dan af te leiden uit bewezen omstandigheden, te bewijzen door aanwijzingen. Dat beklaagde, toen hij zich het geld toeëigende, onder den invloed van drank zal zijn geweest, sluit het bestaan van opzet niet uit, hij heeft zich vrijwillig in dien toestand gebracht nadat hij het voornemen opvatte om, niettegenstaande hij geld, dat niet aan hem toebehoorde, onder zich had, aan den rol te gaan, mitsdien verteringen te maken, waarvan hij het gevaarlijke voldoende kon overzien. Van nadere beschouwingen, die tot uiteenzetting van het begrip „opzet" zouden moeten leiden, zal o. g. zich onthouden en zich bepalen tot de meening van terecht met het bewijs van wederrechtelijke toeëigenlng het bewijs van het opzet aangenomen te hebben.

Het bewijs van den tijd omstreeks welken en de omstandigheden waaronder de opzettelijk wederrechtelijke toeëigening plaats had, zooals die in de beschuldiging zijn vermeld en welke leiden tot de in den eisch gegeven qualificatie, is voorts verkregen door beklaagdes erkentenis, de beëedigde verklaring van getuige B. en het overgelegd extract-journaal.

Op andere wijze dan in den eisch, hoewel met hetzelfde resultaat, zoude de motiveering aldus hebben kunnen luiden: „dat door de erkentenis van den beklaagde en de aanwijzingen uit zijne verklaringen voortvloeiende, de beëedigde verklaring van den getuige B., en de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëedigde verklaringen van dien getuige en de getuigen van A., K., en v. d. B., — S., in hun onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen het feit in de beschuldiging omschreven en den beklaagde te last gelegd, zoomede diens schuld daaraan.

Amsterdam, den 4en Juli 1907.

De Fungeerende Fiskaal,

(get.) VAN RIJN VAN ALKEMADE.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN Hr. Ms. WACHTSCHIP TE AMSTERDAM.

Gezien den eisch en de conclusie van den Eischer ambtshalve mitsgaders de verdere processale stukken door denzelven onder behoorlijken inventaris overgelegd; houdende schuldigverklaring aan: „verduistering, gepleegd door hem die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich had" en veroordeeling tot een maand gevangenisstraf.

Gelet op de door den beklaagde gevoerde verdediging,

Overwegende, dat uit de ten processe overgelegde stukken is gebleken:

dat de gerequireerde, oud naar zijne opgave 27 jaren, geboren te Monster, laatstelijk dienende als marinier 1e klasse aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, thans gerequireerd aan boord van dezen bodem zich den 17den Augustus 1896 vrijwilllg voor den tijd van zes jaren bij het Korps Mariniers heeft verbonden en sedert zijn diensttijd heeft verlengd tot 16 Augustus 1908 en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

dat hij voor den zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van het feit:

dat hij tusschen 23 Mei 1904 des voormiddags omstreeks 8 ure en 24 Mei d. a. v. des namiddags omstreeks 7 ure te Amsterdam opzettelijk

wederrechtelijk zich heeft toegeëigend eenig geld tot een bedrag van *f* 4.41, toebehoorende aan de gamelle der machinisten aan boord van Hr. Ms. Monitor „Cerberus", op welken bodem hij diende, althans niet aan hem beklaagde; welke bedrag was begrepen in eene hem door den Machinist E. M. A. B., ter hand gestelde som van f 5 en was bestemd tot het doen van aankoopen tegen gereede betaling ten behoeve van voornoemde gamelle en welk bedrag, tot gemeld doel aan hem verstrekt uithoofde van zijne dienstbetrekking als bediende der machinisten, hij alzoo anders dan door misdrijf onder zich had;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1°. enz.

2°. enz.

3°. enz.

4°. enz.

Overwegende enz.

Overwegende dat in verband met de voorschriften bij de Kon. Ned. Zeemacht krachtens welke aan manschappen van het Korps Mariniers den dienst van bediende kan worden opgedragen, tegen genot eener maandelijksche toelage van Rijkswege ad *f* 2.50, door de erkentenis van den beklaagde en de beëedigde verklaringen van getuige B. wettig en overtuigend is bewezen; „dat den beklaagde op den 22sten Mei jl. door voormelde getuige is ter hand gesteld een som van *f* 5 in welke som was begrepen een bedrag van *f* 4.41, toebehoorende aan de gamelle der machinisten aan boord van Hr. Ms. „Cerberus" op welken bodem de beklaagde diende, althans niet aan den beklaagde, welk bedrag was bestemd tot het doen van aankoopen tegen gereede betaling ten behoeve van voornoemde gamelle en welk bedrag, tot gemeld doel aan den beklaagde verstrekt uithoofde van zijne dienstbetrekking als bediende der machinisten, de beklaagde alzoo anders dan door misdrijf onder zich had;"

dat, daargelaten de vraag in hoeverre de beklaagde ook verplicht ware geweest, na het doen van aankoopen tegen gereede betaling als boven vermeld, de geheele hem ter hand gestelde som van *f* 5 te verantwoorden aan den gamellechef der machinisten, in ieder geval op hem rustte en ook door hem is erkend de verplichting om, na betaling der door hem gedane inkoopen, verantwoording te doen van het voormelde bedrag van f 4.41;

dat door beklaagdes opgaven en de beëedigde verklaring van getuige B. en het voormelde extract scheepsjournaal in onderling verband beschouwd, is bewezen dat beklaagde den 23sten Mei jl. omstreeks 8 ure van zijn schip is vertrokken, den 24sten Mei d. a. v. bij vertrek van zijn schip niet aan boord terug was, zich dien dag des namidaags omstreeks 7 ure vrijwillig op dit Wachtschip aanmeldde en den 28sten Mei d. a. v. op zijn schip is teruggekeerd;

dat door de beëedigde verklaringen der getuigen van A., K. en B., in hun onderling verband en samenhang beschouwd en in verband met de opgaven van den beklaagde wettig en overtuigend is bewezen de omstandigheid dat de beklaagde wel uit de hem verstrekte opdracht voortvloeiende aankoopen, althans bestellingen tot die aankoopen leidende heeft gedaan, maar dat hij het aldus aangekochte, althans na bestelling geleverde, niet heeft betaald, in gebreke is gebleven het bedrag van *f* 4.41 voor die aankoopen bestemd, te verantwoorden zooals dat gebruikelijk was en bij zijne terugkomst aan boord niet zoodanig bedrag bezat om dat aan de rechthebbende uit te keeren.

Overwegende dat beklaagde het hem tot een bepaald doel toevertrouwde bedrag van *f* 4.41 niet tot dat doel gebruikt hebbende en het niet kunnende opleveren, geacht moet worden dit te zijn kwijtgeraakt, hetzij buiten zijn toedoen, hetzij door zijn toedoen;

dat de beklaagde heeft getracht het verlies van dit bedrag buiten zijn toedoen aannemelijk te maken, door zijn hiervoor vermeld verhaal, betroffende zijne ontmoeting op den 23sten Mei jl. met vier hem onbekende personen, in wier gezelschap hij zich dien dag zou hebben bevonden, terwijl hij dien dag voortdurend dronken zou zijn geweest, welke verdediging door den Krijgsraad niet aannemelijk wordt geacht en mitsdien wordt verworpen.

Overwegende dat de beklaagde, die het bedrag van *f* 4 41 gelijk boven bewezen, tot het in de beschuldiging omschreven doel ontvangen heeft, niet tot dat doel heeft gebruikt en niet heeft kunnen opleveren, noch eenigszins waarschijnlijk heeft kunnen maken hoe hij het buiten zijn schuld zou zijn kwijtgeraakt, geacht moet worden het zich opzettelijk te hebben toegeëigend; zijnde deze toeëigening wederrechtelijk;

dat door de erkentenis van den beklaagde en de aanwijzingen uit zijne verklaringen voortvloeiende, de beëedigde verklaring van den getuige B. en de aanwijzingen voortvloeiende uit de beëedigde verklaringen van dien getuige en de getuigen VAN A. K., en V. D. B. S., in hun onderling verband en samenhang beschouwd wettig en overtuigend is bewezen het feit in de beschuldiging omschreven en den beklaagde te last gelegd, zoomede diens schuld daaraan;

Overwegende, dat bij de beoordeeling van het gepleegde feit in verband met de straftoemeting in aanmerking is genomen:

dat uit de beëedigde verklaring van den getuige J. P. DE C., inderdaad blijkt dat de beklaagde voor zijn terugkeer naar zijn schip heeft getracht geld op te nemen; alzoo eene poging om het hem ontbrekende aan te zuiveren;

dat de beklaagde het bedrag van *f* 4.41 zoo spoedig hij zulks kon doen heeft terugbetaald;

dat de beklaagde blijkens het extract uit zijn conduiteboekje steeds gunstig door zijne superieuren is beoordeeld, terwijl uit de verklaringen der getuigen B. en DE C. blijkt, dat beklaagde bij zijn superieuren en kameraden vertrouwen genoot;

dat de weinige ernstige krijgstuchtelijke straffen, aan beklaagde blijkens zijn strafregister opgelegd, het gevolg waren van feiten door hem gepleegd, terwijl hij onder den invloed van sterken drank verkeerde en het aannemelijk is dat hij ook het nu gepleegde misdrijf onder den invloed van sterken drank beging;

dat geen voldoende grond is gevonden om beklaagde ter zake van het gepleegde misdrijf ongeschikt te achten om in den militairen stand te blijven.

Gezien de artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water, 1 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64), 321 en 322 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht,

De Zeekrijgsraad aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam,

Rechtdoende in naam en van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau enz., enz., enz.,

Verklaart den gerequireerde schuldig aan: „Verduistering, gepleegd door hem die het goed uithoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich had;"

Veroordeelt hem tot eene gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen; Veroordeelt hem eindelijk in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad.

Ontzegt den eischer ambtshalve allen verderen of anderen eisch ten deze gedaan of genomen.

Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

B., oud 27 jaar, geboren te Monster, marinier 1ste klasse, gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam, gewezen den 4den Juli 1904, met aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64), 321 en 322 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht is schuldig verklaard aan verduistering, gepleegd door hem die het goed uithoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich had, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde, dienende aan boord van Harer Majesteits Monitor „Cerberus", tusschen 23 Mei 1904 des voormiddags omstreeks 8 uur en 24 Mei d. a. v. des namiddags omstreeks 7 uur, te Amsterdam opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend eenig geld, tot een bedrag van *f* 4.41, toebehoorende aan de gamelle der machinisten aan boord van gemelden bodem, althans niet aan hem, beklaagde, welk bedrag was begrepen in eene hem door den machinist E. M. A. B. ter hand gestelde som van *f* 5,— en was bestemd tot het doen van aankoopen tegen gereede betaling ten behoeve van gemelde gamelle, hebbende beklaagde dit bedrag, hetwelk tot gemeld doel aan hem verstrekt was, uithoofde van zijne dienstbetrekking als bediende der machinisten, anders dan door misdrijf onder zich had;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl gratis en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat appellant zich in alle opzichten vereenigt met de in eerste instantie overgelegde memorie van verdediging en zich daaraan refereert;

en is geconcludeerd tot vrijspraak van het aan appellant ten laste gelegde,

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 13den Juli 1904 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den fungeerenden Fiskaal bij den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de stukken van den processe;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij tusschen 23 Mei 1904 des voormiddags te omstreeks acht uur en 24 Mei d. a. v. des namiddags te omstreeks zeven uur, te Amsterdam opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend eenig geld tot een bedrag van *f* 4.41, toebehoorende aan de gamelle der machinisten aan boord van Harer Majesteits monitor „Cerberus", op welken bodem hij diende, althans niet aan hem, beklaagde; welk bedrag was begrepen in eene hem door den machinist E. M. A. B. ter hand gestelde som van vijf gulden en was bestemd tot het doen van aankoopen tegen gereede betaling ten behoeve van voornoemde gamelle en welk bedrag, tot gemeld doel aan hem verstrekt uithoofde van zijne dienstbetrekking als bediende der machinisten, hij alzoo anders dan door misdrijf onder zich had;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht, door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaringen der getuigen van A., K. en B., als wettig en overtuigend bewezen heeft aangenomen, dat beklaagde heeft gedaan de bestellingen voor de aankoopen, welke hem waren opgedragen, maar dat hij dat door hem bestelde niet heeft betaald en bij zijne terugkomst aan boord een bedrag van vier gulden een en veertig cents voor die betaling bestemd, niet kon verantwoorden en dat bedrag niet bij zich had om het aan den rechthebbende uit te keeren.

Overwegende dat echter niet overtuigend noch wettig is bewezen dat beklaagde zich dat bedrag opzettelijk wederrechtelijk heeft toegeëigend en dat door zijne gedragingen, t. w. het pogen om vóór zijne terugkomst aan boord het te kort komend bedrag te leenen, en het, zoodra hij geld ontving, aan den machinist doen ter hand stellen, het niet onwaarschijnlijk is dat hij het hem toevertrouwde geld hetzij tegen zijn wil is kwijt geraakt, hetzij heeft uitgegeven zonder te weten, dat zijn eigen geld reeds verteerd was;

dat mitsdien beklaagde van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken.

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht.

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 4den Juli 1904 door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam tegen beklaagde gewezen.

En opnieuw recht doende:

Spreekt den beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde;

Heft op het verband waaronder hij zich, tengevolge van het ontslag onder handtasting, bevindt.

Laat aan den Commandeerenden Officier van den bodem, waarop hij dient, ter beoordeeling of appellant door zijne gedragingen op 23 en 24 Mei 1904 de krijgstucht heeft overtreden.

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 4 December 1906. (1)

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Art. 14 van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Infanterie bepaalt dat aan den compagniescommandant de zorg voor den geregelden gang van den dienst in zijn compagnie is opgedragen; deze zorg heeft ontbroken, waar een der voor eerste oefening opgekomen miliciens, zonder medeweten van den compagniescommandant, gedurende zes achtereenvolgende dagen, door strafbare aanmatiging van den sergeant-majoor-administrateur, van de compagnie afwezig is gebleven.

Slechts dàn zou de compagniescommandant kunnen geacht worden van de verantwoordelijkheid deswege ontslagen te zijn, indien door dien sergeant-majoor zoodanige middelen waren aangewend dat zijn zorg daardoor verijdeld werd, wat i. c. niet het geval is geweest.

De ontdekking van het gebeurde bijna een jaar nadat het had plaats gehad en de reden waarom het is aangebracht (uit wraakneming door den vader van een onderofficier die door klager was gestraft) had den straffer aanleiding kunnen geven om den klager ernstig over het gebeurde te onderhouden en hem, ook met het oog op zijn steeds goed volbrachten dienst, niet krijgstuchtelijk te straffen.

Nu straffer oordeelt dat de handhaving der krijgstucht het opleggen eener straf aan klager vordert, kan die straf niet gezegd worden ten onrechte te zijn opgelegd.

Klacht ongegrond.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht dd. 3 October 1906 van een kapitein, commandant van de 4de compagnie, 2de bataillon, 7de Regiment Infanterie te Amsterdam, over de straf van vier dagen kamerarrest met accès hem den 20sten Augustus te voren opgelegd door zijnen bataillonscommandant, met de strafreden: „In October 1905 verzuimd stiptelijk toezicht te houden op zijne compagnie, „waardoor het mogelijk is geweest dat, met medeweten en door toedoen „van den sergeant-majoor-administrateur dier compagnie een milicien van „deze compagnie gedurende zes achtereenvolgende dagen onwettig van de „compagnie afwezig heeft kunnen blijven";

Gelezen de betreffende mededeelingen van den klager en den bestraffer en de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gehoord de verklaringen van den klager en bestraffer en die onder eede afgelegd door de getuigen die in de zaak betrokken zijn geweest;

Gelet op het ingewonnen advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende om de gedane klacht ongegrond te verklaren en, met eene geringe wijziging der strafreden, de straf te handhaven;

Overwegende dat, volgens de verklaringen van den bestraffer, de straf

(1) Zie over deze dispositie Mededeelingen der Redactie blz. 6. (Red. M. R. T.).

werd opgelegd nadat uit een ingesteld onderzoek was gebleken dat aan een zeer bekenden gefortuneerden Israëlitischen milicien-soldaat van de lichting 1905, behoorende tot klagers compagnie, gedurende zes achtereenvolgende dagen in de maand October van dat jaar, door den sergeant-majoor-administrateur van klagers compagnie, vrijstelling was gegeven van alle diensten, oefeningen en verplichtingen zonder dat de daaruit volgende wederrechtelijke afwezigheid van den milicien, bij de verschillende appèls, exercitiën, schietoefeningen, corvéeën, wachten en andere diensten, door den compagniescommandant en de officieren der compagnie was opgemerkt, uit welke omstandigheid de bestraffer had opgemaakt dat het toezicht bij klagers compagnie, gedurende de bedoelde dagen in velerlei opzicht te wenschen had overgelaten en een plichtsverzuim opleverde dat hij gestraft had met de straf en om de reden waarover thans wordt geklaagd;

Overwegende dat door klager schriftelijk en mondeling is opgegeven:

dat hij erkent dat de bedoelde milicien-soldaat gedurende zes achtereenvolgende dagen bij zijne compagnie in October 1905 vrij van alle diensten is gesteld door den sergeant-majoor-administrateur, die voor deze handelwijze van hem op 18 Augustus 1906 is gestraft geworden met acht dagen kamerarrest, welke straf later door den Regimentscommandant is verzwaard tot veertien dagen (gehoord den Auditeur-Militair); dat die sergeant-majoor aan den bedoelden milicien-soldaat, die hem verzocht had verlofsverlenging voor hem te vragen, voorloopig vergunning heeft verleend om één dag buiten de kazerne te verblijven en die vergunning opvolgend heeft verlengd tot zes dagen toe; dat hem, klager, van deze vergunning geen mededeeling is gedaan, aanvankelijk, zooals de sergeant-majoor beweert, door diens vergeetachtigheid, later uit angst voor de straf die daarop moest volgen; dat hij, klager, ook na het plegen van deze overtreding, daarvan onkundig is gebleven totdat zij hem door den bestraffer is aangewezen, maar dat z.i. dit geen strafbare overtreding daarstelt; dat hij integendeel meent steeds te hebben gedaan wat zijn plicht was; dat het niet aanwezig zijn van den bedoelden milicien-soldaat buiten zijn weten mogelijk is geweest, omdat, gedurende dien tijd, aanhoudend de grootste helft der manschappen belet wordt bij de diensten en oefeningen der compagnie aanwezig te zijn en wel zooals bijv. op 24 Augustus jl. toen de uitrukkingsstaat aanwees dat er van de 59 presente manschappen maar 29 in het gelid konden zijn; dat hij door den sergeant-majoor is misleid en dat in het artikel van den Inwendigen Dienst, waar sprake is van zijne verantwoordelijkheid, hem niet wordt opgelegd de verantwoordelijkheid voor alles wat ten gevolge van misleiding door een ondergeschikte, in strijd met de reglementaire orde, plaats vindt, dat hij op 23 October 1905, na den terugkeer van den bedoelden Israëlitischen milicien van verlof, niet afzonderlijk aan dezen gedacht heeft en, hem op het dagelijksch rapport als teruggekeerd gemeld vindende, dit voor waar heeft aangenomen en waarschijnlijk stilzwijgend zou hebben vermeend, toen hij hem daarna niet bij eenigen dienst aantrof, dat hij met tal van andere miliciens in anderen dienst was als dien waarbij hij, klager, als compagniescommandant kwam; dat het hem niet bekend is dat hem ergens wordt voorgeschreven op bepaalde tijden vergelijkingen met de betreffende schrifturen te maken, ter zake van betaling en voeding, waarbij de strafbare handeling van den sergeant-majoor zoude zijn aan het licht gekomen; dat bij zijne compagnie de luitenant van de week bij het uitbetalen der soldij komt ingevolge artikel 124 van het Reglement op den Inwendigen Dienst, hij persoonlijk ook dikwerf daarbij komt, maar zich niet herinnert of dit op 25 October

1905 het geval is geweest; dat het betalingsboek bij die soldij-uitbetaling, om zijne doelmatigheid gebruikt, eerst na October 1905 werd voorgeschreven, doch reeds vroeger, op eigen initiatief, door hem was ingevoerd en het hem thans, ten onrechte, als een middel ten dienste eener nauwgezette contrôle wordt aangeduid daar, hoe nuttig dit boek ook zij, het onmogelijk kan aan het licht brengen dat heimelijk door een sergeant-majoor aan een man vrij van dienst is gegeven; dat de uitrukkingsstaat, bedoeld in artikel 89 van den Inwendigen Dienst, buiten de verantwoordelijkheid van den compagniescommandant, samengesteld en onderteekend werd door denzelfden sergeant-majoor die den bedoelden milicien-soldaat valschelijk kan hebben verantwoord; dat, op 24 en 26 October 1905, gezamenlijke oefeningen hebben plaats gehad onder leiding van de commandanten van het 4de en 2de bataillon van het Regiment en het hem niet bekend is of daarbij uitrukkingsstaten zijn opgemaakt maar dat in elk geval het controleeren van de deugdelijkheid dier staten is opgedragen aan den adjudant-onderofficier van het bataillon en hij, klager, daarmede geen bemoeiing heeft; dat hij op den 26sten October 1905 is tegenwoordig geweest; dat, als het geluk hem toen dienstig was geweest, hij de afwezigheid van den bedoelden milicien had kunnen ontdekken, althans wanneer hij op het denkbeeld was gekomen om den dienst van den luitenant van de week, die het appel had gehouden bij het aantreden, te controleeren; dat het z.i. louter toeval is, dat de onwettige afwezigheid hij het houden der appèls, aan de luitenants en onderofficieren van de compagnie onbekend is gebleven maar dat van valschelijke presentmelding geen sprake behoeft te zijn aangezien de sergeant-majoor den bedoelden milicien als met verlof aan den sergeant der week had opgegeven; dat op 25 October 1905 zijne onderhebbende compagnie eene oefening heeft gehouden onder de leiding van zijnen luitenant en hij daarbij ruim een uur tegenwoordig was; dat hij toen geen appèl heeft gehouden omdat de oefening zijn doel was en dit appèl trouwens bezwaarlijk kon plaats hebben omdat de opstelling zijner compagnie eene verspreide was, nl. eene oefening in de bewaking der kust; dat op den 27sten October 1905, onder zijne leiding op de schietbanen van „het Vosje" is geschoten alleen op afstanden kleiner dan die waarop, volgens het schietregister, de bedoelde milicien moest schieten en daarom diens afwezigheid voor hem, klager, geen nadere toelichting behoefde; dat op den 28sten October 1905 de bedoelde milicien wegens den Sabbath, vrij van diensten was, terwijl het op den 29sten October 1905 Zondag was; dat het verifieeren der corvée-roosters het werk is van den luitenant der week, terwijl dat van de wachtroosters alleen neerkomt op de vraag of ieder op zijn beurt gecommandeerd wordt, niet of juist het opgegeven aantal manschappen is gecommandeerd, van welk getal alleen de sergeant-majoor opgave krijgt, die de onwettige afwezigheid heeft bevorderd; dat de wacht en corvée-roosters, die in 1905 gediend hebben niet meer bij de compagnie aanwezig zijn; dat het onderzoek eener commissie, om te komen tot het bewijs dat de sergeant-majoor de compagnies-administratie heeft vervalscht, niet tot een bevestigend antwoord is gekomen omdat is gebleken dat hij den bedoelden milicien zes achtereenvolgende dagen, telkens voor één dag, vergunning heeft gegeven om buiten de kazerne te blijven wat administratief geen beteekenis heeft; dat eene doorloopende vergunning als een bewijs zou kunnen dienen dat gebrek aan contrôle van klagers zijde werd verwacht, maar dat het telkens geven van één dag vrij van dienst dit bewijs niet oplevert; dat het den sergeant-majoor bekend was dat de geringe sterkte van het uitrukkend personeel zijner compagnie

aanleiding had gegeven tot het dikwerf persoonlijk appèl houden door klager en die sergeant-majoor dus dagelijksch moet hebben gewikt en gewogen dat er voor den volgenden dag mogelijkheid bestond om met het geven van vergunning door te gaan; dat hij in de maand October 1905 door werkzaamheden op de deponeerkamer werd beziggehouden en de sergeant-majoor dit wist; dat hij in het bedoeld tijdperk geen reden had om argwaan te koesteren jegens den sergeant-majoor omdat deze, hoewel den laatsten tijd vergeetachtig, een strafregister had dat niet op plichtverzuim wees; dat hij zich ook bezwaard gevoelt omdat de straffer hem niet gehoord heeft nadat door hem, klager, schriftelijk was geconstateerd dat de onwettige afwezigheid ook ongemerkt had kunnen plaats vinden bij eene goede plichtsbetrachting zijnerzijds; dat de strafreden hem ten onrechte de mogelijkheid der afwezigheid toeschrijft; terwijl het hem bovendien grieft dat de zaak is aangebracht door den vader van een onderofficier zijner compagnie, welke onderofficier, wegens herhaalde tekortkomingen en plichtsverzuim is gestraft moeten worden en wien het dus om wraakneming te doen is geweest;

Overwegende, dat door den straffer is opgegeven: dat hem de onwettige afwezigheid van den milicien-soldaat ter oore is gekomen door den vader van een der onderofficieren behoorende tot klagers compagnie en hij het overeenkomstig zijn plicht heeft geacht het ernstige geval, waarbij over onrechtvaardig en verderfelijk gunstbetoon werd geklaagd, aan den dag te brengen; dat het antwoord van klager op de vragen betreffende dat gunstbetoon en den loop welken de zaak der geconstateerde onwettige afwezigheid van den bedoelden milicien daarna genomen heeft, voor hem, straffer, voldoenden grond hebben opgeleverd voor de overtuiging dat klager zich aan de achteloosheid heeft schuldig gemaakt waarvoor hij is gestraft; dat hij niet precies kan opgeven het tijdstip waarop door den klager te kort is geschoten in zijn contrôle der oefeningen en der administratie, maar dat het daarom toch niet minder vaststaat dat zoodanige contrôle, mits nauwgezet uitgeoefend, de grove en aanhoudende overtreding van den sergeant-majoor had aan het licht gebracht; dat zulks te eer zou hebben plaats gehad omdat de bedoelde milicien een buitengewoon kenbaar man is, bekend ook als eigenaar van een automobiel, waarvan hij en anderen veel gebruik maakten, terwijl hij bij klagers compagnie de eenige Israëliet was, die, gedurende het groote Israëlitisch verlof van 25 dagen, dat elk jaar omstreeks de maand October gegeven wordt, buitenlandsch verlof had gekregen, waarvan hij, vóór het zes dagen lang onwettig gegeven vrij van dienst, terug moest wezen; dat het hem onverklaarbaar is hoe klager dien buitengewoon kenbaren milicien, na een afwezigheid van 25 + 6 dagen, weer eens vóór zich ziende, wat toch moet hebben plaats gehad, hem niet gevraagd heeft waar hij al dien tijd geweest was, dat het groote verschil in uitrukkende- en bij de compagnie presente manschappen juist de aanleiding had moeten zijn om bij de appèls voor de oefeningen bijzonder goed op te letten of te laten opletten en dat, zoo dit in de week van 23 op 30 October 1905 was geschied, de onwettige afwezigheid had moeten worden ontdekt; dat bovendien het dagelijksch rapport der compagnie elken dag de sterkte der presenten en der absenten aangeeft en dat op het dagelijksch rapport der compagnie van klager, op den datum van 23 Oct. 1905, staat vermeld dat de eenige met verlof afwezige bedoelde milicien van dat buitengewoon verlof was teruggekeerd; dat dit rapport van klagers paraaf was voorzien als een bewijs dat dit door hem, op welke wijze dan ook, was of werd gecontroleerd; dat ook het administratie-boek

bij de contrôle van de officieren, onderofficieren en soldaten, nominatief, en, bij de dagelijksche aanteekeningen der sterkte, numeriek, als een middel van verificatie moest en kon zijn aangewend, want dat dit boek, op beide plaatsen, den bedoelden milicien bij de compagnie terug meldt; dat op 25 October 1905 de uitbetaling der soldij niet nauwgezet, dat is in dit geval zonder iemands naam over te slaan, heeft plaats gevonden, omdat, ware dit wel nauwgezet geschied, de afwezigheid toen had moeten blijken, te meer omdat de bedoelde milicien, als Israëliet, buiten de menage was en daarom bij die uitbetaling vergoeding voor levensmiddelen in geld behoorde te ontvangen; dat op den 27sten October 1905, toen wel door de compagnie aan „het Vosje" werd geschoten, maar bedoelde milicien dàár niet kon schieten, juist bij het appèlhouden en bij het regelen der oefening van dien dag, diens onwettige afwezigheid had moeten blijken, omdat, uitgezonderd bij algeheele achteloosheid, de naam van den bedoelden milicien vóór, tijdens of nà de schietoefening, is moeten worden afgelezen en diens afwezigheid, omdat hij toen in geen 28 dagen aan eenige schietoefening had deelgenomen, opvallend was; dat de onwettige en onrechtvaardige bevoorrechting van den bedoelden milicien zeker de opmerkzaamheid der andere miliciens, die inmiddels den dienst van den bevoorrechte moesten waarnemen, moet hebben opgewekt en dat dit ook, blijkens de aanbrenging, heeft plaats gehad en het onbegrijpelijk is dat deze, door velen gevoelde onrechtvaardigheid, den klager, die de zorg voor allen heeft, onbekend is kunnen blijven; dat klager opkomt tegen de zinsnede zijner strafreden, welke, volgens hem, te verstaan geeft dat de nalatigheid van klager de mogelijkheid der afwezigheid in het leven heeft geroepen, maar dat deze opvatting geen grond vindt in de redactie die duidelijk doet zien dat de onwettige afwezigheid is ontstaan door toedoen van den sergeant-majoor doch dat het onopgemerkt blijven en de lange duur daarvan mogelijk is gemaakt doordat het toezicht van den klager, in en na die dagen onvoldoende is geweest;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken dat, in October 1905, in de compagnie waarvan klager toen het bevel had, met medewerking en door toedoen van den sergeant-majoor-administrateur dier compagnie een milicien-soldaat, gedurende zes achtereenvolgende dagen afwezig is gebleven buiten wetenschap van den compagnies-commandant en de straf, waarover het beklag loopt, daarom is opgelegd; dat het er dus alleen op aankomt om te onderzoeken of het onbekend blijven dezer langdurige onwettige afwezigheid aan klager als een strafbaar verzuim en, zooals de strafreden vermeldt, een gemis aan stipt toezicht kan worden aangerekend;

Overwegende dat in artikel 14 van het Reglement op den Inwendigen Dienst wordt bepaald dat aan den compagnies-commandant de zorg voor den geregelden gang van den dienst in zijne compagnie is opgedragen en dat die zorg heeft ontbroken waar een der voor eerste oefening opgekomen miliciens, zonder medeweten van den compagnies-commandant, gedurende zes achtereenvolgende dagen, door de strafbare aanmatiging van den sergeant-majoor-administrateur der compagnie, niet is geoefend, de wacht niet heeft betrokken geen corvée- of andere diensten heeft gedaan, maar hem daarentegen wel zijn soldij en vergoeding voor levensmiddelen is uitbetaald, terwijl anderen zijn dienst, als wachten en kamerwachten en zijn corvée-diensten moesten verrichten; dat die zorg te meer noodig was waar de compagnies-commandant (klager) te doen had met een vergeetachtig sergeant-majoor-administrateur wiens gebrek al heel gemakkelijk tot verzuimen aanleiding kon geven en met een milicien-soldaat die, in een tijdperk van

acht maanden en 21 dagen, niet minder dan 42 dagen verlof had verkregen en dit in een eerste oefeningstijd, waarvan, voor dien Israëlitischen milicien de weken in den regel slechts uit vijf oefeningsdagen bestaan en voor wiens vorming de overige uren en dagen dus goed moeten worden besteed; dat een geregelde gang van den dienst elk onrechtvaardig gunstbetoon uitsluit en de zorg van den compagnies-commandant ten opzichte van dezen milicien, die veel geld had en, zooals de compagnies-commandant wist, een automobiel hield, waarvan hij zelf als eigenaar en anderen voor hun genoegen gebruik maakten, tegen misbruiken moest gericht zijn; dat in het genoemd reglement de wijze, waarop die zorg moet worden aangewend, niet in onderdeelen is uitgewerkt, zoodat aan het beleid en de waakzaamheid van den compagnies-commandant is overgelaten, welke middelen hij meent te moeten aanwenden om op de hoogte te blijven van hetgeen met de manschappen zijner compagnie geschiedt en hij, bij het voorkomen van zoo onbehoorlijke bevoorrechting als hier door den sergeant-majoor ten aanzien van den milicien v. D. had plaats gehad, slechts dán van verantwoordelijkheid deswege zou kunnen worden geacht te zijn ontheven indien door dien sergeant-majoor zoodanige middelen of kunstgrepen waren aangewend dat zijn zorg daardoor verijdeld werd;

Overwegende dat van zoodanige middelen niets is gebleken en klager reeds op 23 October 1905, uit het dagelijksch rapport ziende dat een milicien van verlof terug was, bij navraag had kunnen vernemen, indien hij 't niet reeds wist, dat v. D. die milicien was, en het dan voor de hand had gelegen eens na te gaan, of die milicien, zoo tot het voortzetten zijner reeds herhaaldelijk onderbroken oefening als tot het vervullen zijner verplichtingen tot wacht- en corvéedienst, wel geregeld werd aangewezen;

dat zoodanig onderzoek de verkeerde handeling van den sergeant-majoor terstond aan het licht zou hebben gebracht en deze alleen is verborgen gebleven, doordat klager, in te groot vertrouwen op den sergeant-majoor eigen onderzoek achterwege liet;

Overwegende dat klager daardoor is te kort geschoten in de zorg die van hem als compagnies-commandant redelijkerwijze kon worden gevorderd;

dat de ontdekking van het gebeurde bijna een jaar nadat het had plaats gehad en de reden waarom het door B. B. is aangebracht, den straffer wel aanleiding hadden kunnen geven om den klager ernstig over het gebeurde te onderhouden en hem, ook met 't oog op zijn steeds goed volbrachten dienst, niet krijgstuchtelijk te straffen, maar dat — nu straffer heeft geoordeeld dat de handhaving der krijgstucht het opleggen eener straf aan klager vordert — die straf niet gezegd kan worden ten onrechte te zijn opgelegd;

Gezien de artikelen 15 en 16 der Rechtspleging bij de Landmacht, 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande en 51 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof;

Beschikkende op bovengenoemde klacht;

Verklaart die ongegrond;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiskaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 7 Februari 1908. (1)

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Klager is 3 December 1907 gestraft met vijf dagen provoostarrest en den 9den December d. a. v. (volgens extract conduiteboekje den 10den December) met vijf dagen strafdienst omdat hij bij het indienen van een verzoek om bij den militairen rechter aanhangig te maken zijn beklag over het rapport dat aanleiding gaf tot de eerste straf, den inhoud van dit rapport onjuist had genoemd.

Over beide straffen beklaagt zich de gestrafte blijkens een verklaring d.d. 12 December 1907 voor het Hoog Militair Gerechtshof.

Het Hof oordeelt óók de klacht over de eerste straf ontvankelijk omdat, toen klager tijdig mededeelde zich over het rapport bij het Hof te willen beklagen, hij daarmede voldoende zijn wensch te kennen gaf dat, zooals art. 9 R. Z. zegt: „de zaak door een krijgsraad worde onderzocht".

Hoewel de strafoplegger de klacht over de eerste straf niet-ontvankelijk oordeelde, acht het Hof ook de omstandigheden, die straf betreffende, voldoende onderzocht, zoodat ook daaromtrent uitspraak kan worden gedaan.

Eerste straf verminderd. Tweede straf geroyeerd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de verklaring dd. 12 December 1907 van een marinier 2de klasse, dienende aan boord van Hr. Ms. pantserdekschip „Gelderland", houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straffen van vijfmaal 24 uren provoost met vermindering van kost en van zes dagen strafdienst, hem onderscheidenlijk den 3den en den 9den December 1907 (volgens het extract conduiteboekje: op den 10den December 1907) opgelegd door zijnen commandant, en wel: die op den 3den December wegens: „langzaam loopen „bij het uitvoeren van een opgedragen dienstverrichting, tot meer spoed „aangemaand, hieraan niet naar behooren voldaan en onnoodige praatjes „gemaakt", en die op den 9den December wegens: „beweerd, dat een onjuist „rapport van hem was gemaakt (zie straf van 3 December), voor welke „bewering ten aanzien van het eerste en laatste der drie punten, waarover „het rapport liep, geen grond bleek te bestaan, en ten aanzien van het „tweede punt mogelijk eenige grond aanwezig was".

Gelezen de bij deze klacht behoorende bescheiden:

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende, wat aangaat de klacht over de eerste straf tot wijziging der strafreden en verlichting der straf en wat aangaat de klacht over de tweede straf, tot wettigverklaring;

Overwegende dat deze straffen aan klager zijn opgelegd, de eerste naar aanleiding van een rapport van den Luitenant ter Zee 2de klasse K. A. T., luidende: „Langzaam loopen bij uitvoeren van een opgedragen dienstver- „richting; tot meer spoed aangemaand, hieraan niet voldaan en onnoodige

(1) Zie over deze dispositie Mededeelingen der Redactie blz. 6. (Red. M. R. T.)

„praatjes gemaakt", de tweede naar aanleiding van het feit dat klager, toen hij zich wilde beklagen over de eerste straf, beweerde dat het rapport, waarvoor hij die straf had gekregen, onjuist was, terwijl na een onderzoek bleek, dat voor die bewering alleen ten opzichte van het tweede punt, waarover het rapport liep, mogelijk eenige grond aanwezig was;

Overwegende dat, daar door straffer wordt aangevoerd dat de klacht over de eerste straf niet tijdig is ingediend, dit punt eerst dient te worden onderzocht;

Overwegende dat uit de overgelegde bescheiden blijkt dat klager, reeds twee dagen nadat hem de eerste straf was opgelegd, heeft te kennen gegeven, dat hij zich bij het Hoog Militair Gerechtshof wilde beklagen over het over hem uitgebrachte rapport, ter zake waarvan hem die straf was gegeven; dat toen aan klager is medegedeeld dat hij moest opgeven dat hij zich wenschte te beklagen over straf of strafreden, doch dat hij aan die opdracht niet dadelijk heeft willen voldoen;

Overwegende dat de Wet (Rechtspleging bij de Zeemacht) dergelijke bepaling niet kent, doch alleen zegt (art. 9 der Rechtspleging bij de Zeemacht) dat, indien een gearresteerde zich over de hem opgelegde straf bezwaard vindt, hij daarvan zijne klachten zal kunnen inbrengen en zelfs mogen verzoeken dat *de zaak* door een krijgsraad worde onderzocht;

Overwegende dat klager, die opgaf dat hij zich wilde beklagen over het *rapport*, daarmede voldoende te kennen gaf dat hij *de zaak* wenschte te hebben onderzocht; dat hij dit tijdig deed en dus de klacht ontvankelijk is;

Overwegende dat bij het op last van straffer ingesteld onderzoek betreffende de klacht over de tweede straf, ook alle omstandigheden aangaande de eerste straf volledig zijn onderzocht en dus daaromtrent geen nader onderzoek noodig is;

Overwegende dat, ten aanzien van de eerste straf, door den Luitenant ter Zee 2de klasse K. A. F., als getuige onder eede is verklaard: dat klager en twee andere mariniers den 2den December 1907, toen zij zich voor het uitbrengen van een tros naar de campagne moesten begeven, hem in een langzamen pas passeerden en dat, daar hij vond dat zij te langzaam liepen om een opgedragen dienstverrichting te gaan uitvoeren, hij hen tot meer spoed aanmaande door te zeggen: „jelui moet wat vlugger doorloopen" of „wat aanloopen"; dat klager daarop op dezelfde langzame manier bleef doorloopen; dat hij aan klager toen gezegd heeft, dat, wanneer hij hem aanmaande om vlugger te loopen, hij hieraan had te voldoen; dat klager hierop antwoordde dat hij er pas voor was gecommandeerd; dat hij (getuige) hierop zeide dat zulks er niets toe deed, maar dat hij vlugger moest doorloopen als hij een order had uit te voeren; dat daarop klager zeide: „als „de commandant daar staat kan ik toch niet hard loopen" en daarop in denzelfden langzamen pas naar de campagne is doorgegaan; dat hij aan klager toen rapport aanzegde en, omdat deze zich nog in 't minst niet haastte, hij hem toevoegde: „je bent een vlegel"; dat misschien klager hem al even gepasseerd was toen hij zeide flinker door te loopen, doch dat hij het op luiden toon zeide; dat tamboer 2de klasse J. W., die direct achter klager was, er onmiddellijk aan voldeed, zoodat hij klager dadelijk voorbij was; dat hij dus niet kan aannemen, dat klager niet zoude begrijpen dat het ook op hem was bedoeld;

Overwegende dat door den marinier 1ste klasse C. K. en door den tamboer 2de klasse J. W., als getuigen, onder eede eene verklaring omtrent het gebeurde is afgelegd, in hoofdzaak overeenkomende met die van den Luitenant ter zee 2de klasse K. A. F., doch daarvan afwijkende doordat

zij verklaren dat klager, na de aansporing van den Luitenant ter zee 2de klasse F., wel vlugger heeft doorgeloopen dan te voren;

Overwegende dat klagers verklaring omtrent het gebeurde op den 2den December 1907 in hoofdzaak overeenkomt met die van den Luitenant ter zee 2de klasse T., doch dat hij ontkent langzaam te hebben geloopen, en te zijner verdediging verder het volgende aanvoert: dat, wanneer hij langzaam had geloopen, hij nooit de eerste had kunnen zijn en dat bij niet begrijpen kon dat het „doorloopen" van den Luitenant ter zee T. ook op hem bedoeld was; dat hij na het gesprek met den Luitenant ter zee T. direct weer met spoed naar zijn werk is gegaan; dat zijne gezegden tegen den Luitenant dienden om zijn verontschuldigingen in te brengen;

Overwegende dat straffer in zijn memorie heeft medegedeeld dat bij hem geen twijfel is of klager heeft langzaam geloopen; dat hij, gehoord de verklaringen van den marinier K. en van tamboer W., in verband met die van den Luitenant ter zee T. moet aannemen dat klager in een later stadium, wel meer, maar niet voldoenden spoed betrachtte, weshalve hij het daarop betrekking hebbende deel der strafreden heeft gewijzigd in: „tot meer spoed aangemaand daaraan niet naar behooren voldaan"; dat klagers gezegden tegen den Luitenant ter zee T. geen zin hadden ten aanzien van de aanmaning tot harder loopen, dat hij (straffer) geheel buiten den loop der manschappen stond en er tegen een matigen draf in geenen deele bezwaar zoude zijn geweest; dat er dus bij hem geen twijfel bestaat aan het maken van onnoodige praatjes door klager;

Overwegende dat de verklaring van den Luitenant ter zee 2de klasse T. niet wordt ontzenuwd door die van marinier R., van tamboer W., en van klager:

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt, dat klager zich heeft schuldig gemaakt aan de in de strafreden genoemde feiten en dat die strafbaar zijn ingevolge artikel 28 van het Reglement van krijgstucht voor het Krijgsvolk te water;

Overwegende dat klager dus den 3den December terecht is gestraft, de reden der straf met juistheid is omschreven, doch dat die straf te zwaar is voor de gepleegde overtredingen in verband met straffers oordeel op 25 Juni 1907 omtrent klagers geschiktheid aan boord en diens militaire eigenschappen, terwijl klager, na dien datum tot 3 December 1907, voor geene overtreding aan boord gepleegd, is gestraft;

Gezien de artikelen 9 en 12 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof;

Beschikkende op voormelde klacht wat de straf van 3 December 1907 betreft;

Handhaaft de strafreden, doch vermindert de straf tot driemaal 24 uren provoost.

Overwegende dat, naar aanleiding van zijne klacht over de straf van 9 December 1907 (volgens het conduiteboekje: 10 December 1907), door klager is verklaard dat hij zich niet kan begrijpen waarvoor hij zes dagen strafdienst kreeg, terwijl hij op een gepaste wijze bij den Commandant kwam en steeds den officieelen weg heeft gevolgd;

Overwegende dat straffer in zijne memorie heeft medegedeeld, dat, hoewel hij geen gevolg konde geven aan klagers wensch om zich te beklagen over het rapport in zake de straf van 3 December 1907 bij het Hoog Militair Gerechtshof hij toch den indruk had gekregen dat klagers bewering, als zoude hij — straffer — onjuist zijn ingelicht, wel eenigen grond konde hebben; dat hij, daaromtrent zekerheid verlangende, een

Commissie van onderzoek benoemde en dat het proces-verbaal van dat onderzoek hem er toe bracht om een deel der strafreden te wijzigen; dat de bewering te goeder trouw van onjuistheid van het rapport, nadat dit door den Eerste-officier was onderzocht, niet vrij was van lichtvaardigheid; dat hij daarom besloot aan klager een lichte straf op te leggen;

Overwegende dat nu, door straffer, ten gevolge van klagers klacht over het rapport, een gedeelte van de strafreden der straf van 3 December 1907, in klagers voordeel, is gewijzigd, de bewering van klager, dat dit rapport onjuist was, niet lichtvaardig, doch gegrond en dus niet strafbaar is;

Overwegende dat klager dus ten onrechte op 9 December (volgens het conduiteboekje 10 December) 1907 daarvoor is gestraft;

Gezien de artikelen 9 en 11 der Rechtspleging bij de Zeemacht en 50 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof;

Beschikkende op voormelde klacht wat de straf van 9 (10) December 1907 betreft:

Verklaart die wettig;

Gelast dat straf en strafreden in klagers conduiteboekje en in het strafregister zullen worden doorgehaald;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan straffer en aan den Advocaat-Fiskaal en een uittreksel aan klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 13 Januari 1906.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Een korporaal-torpedist is door den waarnemenden korpscommandant gedegradeerd, welke straf door den Krijgsraad is gehandhaafd met wijziging der strafreden, van welke dispositie zoowel klager als bestraffer in hooger beroep zijn gekomen.

Op verzoek van den bestraffer wordt nog een getuige gehoord ten einde een door den Krijgsraad als onbewezen aangenomen omstandigheid, welke door dat college was geschrapt uit de oorspronkelijke strafreden, alsnog te bewijzen.

Handhaving der straf. Wijziging der strafreden in verband met hetgeen door den bestraffer in zijn bezwaarschrift is aangevoerd, gelijk dat door den in appèl gehoorden getuige wordt gesteund.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de dispositie van den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement standplaats 's-Gravenhage van den 6den October jl. op de klacht van een torpedist 2de klasse (vroeger korporaal), over eene hem door den waarnemend korps-commandant opgelegde straf van degradatie tot torpedist 2de klasse, met de strafreden: „als geleider van een detachement torpedisten

„van Brielle naar het fort de Ruijter niet verhinderd, dat eenigen der „minderen zich op het perron der Rotterdamsche tramweg-maatschappij „misdroegen, en onder den invloed van sterken drank gearmd met eenigen „zijner manschappen en zingende door de straten van Willemstad geloopen, „waardoor een volksoploop verwekt en de openbare orde verstoord werd. „Een Officier, die hem gelastte naar de kazerne te gaan, ongepast bejegend „en in arrest in de politiekamer gesteld, zich daar onordelijk gedragen „(Dronkenschap)", bij welke dispositie de straf onveranderd is gebleven, als zijnde niet te zwaar doch de strafreden is gewijzigd als volgt: „Als „commandant van een detachement torpedisten van Brielle naar Fort de „Ruijter in opgewonden toestand, waarschijnlijk tengevolge van gebruikten „drank, met de manschappen zingende door de straten van Willemstad „geloopen, waardoor een volksoploop werd verwekt en de openbare orde „werd verstoord. Een Officier, die hem gelastte naar de kazerne te gaan. „ongepast bejegend en in arrest in de politiekamer zich daar onordelijk gedragen;"

van welke dispositie, zoowel de klager als de bestraffer, zijn gekomen in hooger beroep bij dit Hof;

Gelezen de klacht alsmede de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gehoord den klager, den bestraffer en, onder eede, een der nog niet gehoorde in de klacht betrokken getuigen;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende tot bevestiging der dispositie van den Krijgsraad;

Overwegende dat klager in zijn bezwaarschrift, als reden van zijn bezwaar tegen de dispositie van den Krijgsraad, aanvoert dat daarin zijne verlaging wordt gehandhaafd terwijl hij, voor dit Hof, nogmaals heeft verklaard, dat hij op den dag, in de strafreden bedoeld, niet dronken is geweest daar hij slechts één glas bier had gebruikt; dat hij te Willemstad niet heeft loopen zwaaien maar wel heeft loopen zingen en dat hij zich dan ook door de dispositie bezwaard gevoelt omdat in de gewijzigde strafreden staat vermeld dat hij toen was opgewonden door sterken drank:

Overwegende dat bij het onderzoek door dit Hof is gebleken dat door den Krijgsraad terecht de juistheid der in de strafreden vermelde en aan den klager toegeschreven overtreding is aangenomen en tevens dat deze behoorde te worden gestraft, terwijl de waarschijnlijkheid in de strafreden uitgedrukt, dat klagers zeer onbehoorlijk gedrag het gevolg is geweest van het gebruiken van sterken drank, zeker niet gewaagd is omdat niet kan worden aangenomen dat een korporaal, die zich in gewonen onbenevelden toestand bevindt en op detachement is, zich, in een garnizoensplaats, in het openbaar zoude gedragen zooals klager deed;

Overwegende dat derhalve vaststaat, dat de overtredingen, waarvoor de straf is opgelegd, voor zoover die in de gewijzigde strafreden zijn genoemd, juist zijn aangeduid terwijl zij, in aanmerking genomen de omstandigheden, waaronder zij plaats vonden, grove overtredingen der krijgstucht zijn, welke een strenge straf verdienden die, in dit geval, degradatie moest zijn;

Overwegende dat de bestraffer in zijn bezwaarschrift en ook voor dit Hof als reden daarvoor heeft opgegeven dat z. i. voldoende voor den Krijgsraad, door getuigen, bewezen had kunnen worden dat, zooals bestraffer in de oorspronkelijke strafreden heeft vermeld, klager met de manschappen, behoorende tot zijn detachement, gearmd door Willemstad, heeft geloopen en dat hij daarom in dit bezwaarschrift verzocht, nu de Krijgsraad in de gewijzigde strafreden dit gedeelte der aanleiding tot straffen,

als onbewezen, schrapte, dat de andere der twee marechaussée's, die te Willemstad het gearmd loopen waarnamen, ook zou worden gehoord;

Overwegende dat inderdaad bij het verhoor voor dit Hof van den marechaussée F. door dezen onder eede is verklaard, dat hij op den bedoelden dag klager gearmd met de manschappen van zijn detachement, hossende en liedjes zingende door Willemstad heeft zien loopen, terwijl deze getuige er nog bijvoegt, dat klager toen blijkbaar was onder den invloed van sterken drank en liep te zwaaien en dat er bij het bedoelde detachement maar één korporaal was;

Overwegende, dat door deze verklaring in verband met die van den maréchaussée F., het Hof de overtuiging heeft erlangd, dat klager inderdaad, op den bedoelden dag te Willemstad, met de manschappen van zijn detachement, gearmd heeft geloopen en de Krijgsraad derhalve ten onrechte dit feit, dat eene overtreding der krijgstucht vormt, uit de strafreden heeft geschrapt;

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt, dat klager zich aan al de hem in de gewijzigde strafreden toegeschreven overtredingen, schuldig maakte en hij bovendien gearmd met de manschappen van zijn detachement door Willemstad heeft geloopen terwijl hij door de straf van degradatie niet te zwaar is gestraft;

Gezien de bij de dispositie aangehaalde wetsartikelen en artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op de bezwaarschriften tegen de dispositie van den Krijgsraad bovenbedoeld;

Verklaart den klager door die dispositie niet bezwaard en

Bepaalt dat, in verband met hetgeen in het bezwaarschrift van den bestraffer voorkomt, de door den Krijgsraad in de dispositie geformuleerde strafreden zal luiden: „Als commandant van een detachement torpedisten „van Brielle naar Fort de Ruijter in opgewonden toestand, waarschijnlijk „tengevolge van gebruikten sterken drank, gearmd met de manschappen „zingende door de straten van Willemstad geloopen, waardoor een volks„oploop werd verwekt en de openbare orde werd verstoord. Een officier „die hem gelastte naar de kazerne te gaan, ongepast bejegend en, in arrest „in de politiekamer, zich daar onordelijk gedragen;"

Bepaalt, dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan bestraffer, aan klager en aan den Advocaat-Fiskaal.

Wij vestigen er de aandacht op dat in deze dispositie het Hof, getrouw aan zijn vroegere opvatting, een klachtrecht óok van den bestraffer erkent, wat ons ten eenenmale onjuist voorkomt en in strijd met den aard van het recht van reelame. Men kan in het reclameproces niet spreken van twee partijen nl. straffer en gestrafte; de klager slelt zich eenvoudig in de positie van beklaagde opdat zijn zaak worde onderzocht. Bovendien, al zou men hierover ook anders denken dan zou toch nog dat recht van den bestraffer in de wet te vinden moeten zijn, wat, we behoeven het nauwelijks te zeggen, geenszins het geval is.

[Red. M. R. T.]

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Mr. L. M. Rollin Couquerque.

Met groot leedwezen zullen voorzeker de lezers van dit Tijdschrift de tijding vernemen dat Mr. L. M. ROLLIN COUQUERQUE, door zijn benoeming tot gouvernementssecretaris van Suriname, de betrekking van redacteur van het Militair Rechtelijk Tijdschrift heeft moeten neerleggen en dan ook bij beschikking van den Minister van Marine van 4 Augustus 1908 op zijn verzoek eervol van die betrekking is ontheven terwijl hem den bijzonderen dank van den Minister werd betuigd voor de als zoodanig bewezen zeer gewaardeerde diensten. Toch zal, als zoo dikwijls, dat leedwezen met vreugde zijn gemengd, want wij kunnen ons er slechts in verheugen dat, waar de heer ROLLIN COUQUERQUE met koloniale zaken nooit officieele bemoeienis heeft gehad, de Regeering blijkbaar in zijn energie en werkkracht zoo groot vertrouwen stelt dat zij hem tot dit gewichtige ambt heeft geroepen.

Het mag zeer zeker voor onze lezers overbodig worden genoemd om de groote verdiensten van Mr. ROLLIN COUQUERQUE als redacteur hier in den breede uit te meten; immers het tijdschrift, waarvan hij steeds de voortstuwende kracht en de ziel is geweest, is daar om te toonen wat hij voor de militaire rechtsspraak heeft gedaan. Vijf jaargangen, waarvan twee onder den naam van militaire jurisprudentie, liggen thans voor ons en het kan niet ontkend worden dat de afgetreden redacteur met groote voldoening kan terugzien op den door hem verrichten arbeid.

Was reeds door de enkele opname van belangrijke beslissingen van ons hoogste rechtscollege, zooals dit in de eerste twee jaren geschiedde, in een lang gevoelde behoefte bij de krijgsraden nl. publicatie op ruimer schaal en vooral op meer doeltreffende wijze dan tot dusverre geschiedde, voorzien, later, toen de uitgave zich tot een tijdschrift had ontwikkeld, bleek ook, door de aanteekeningen op de gepubliceerde beslissingen en door de principieele behandeling van militair-rechtelijke vraagstukken en andere mededeelingen op dat gebied, dat het zich in de praktijk der militaire rechtsspraak een plaats heeft veroverd die zeer noode zou worden gemist.

Dat dit alles het werk is van Mr. ROLLIN COUQUERQUE, is onzen lezers bekend. Door zijn uitgebreide kennis der Nederlandsche rechtsgeschiedenis was hij dan ook als redacteur van een militair-rechtelijk orgaan als bij uitstek aangewezen, en het is zeker niet onbelangrijk om te weten dat hij

juist door zijn studies in het oud-vaderlandsche recht tot het bestudeeren van het militaire recht is overgegaan: de opvallende gelijkenis trof hem en hij had dus bij den aanvang zijner militair-rechtelijke studies een degelijke en benijdenswaardige voorstudie achter den rug welke hem de stof niet alleen licht toegankelijk maakte maar welke hem ook in staat stelde om, van den geest der militaire wetgeving doordrongen, waar mogelijk, met zekerheid en beslistheid den weg in den militair-rechtelijken doolhof te vinden.

Zoo ergens toch dan is juist op het gebied der militaire wetgeving — helaas nog een stuk oude historie — de kennis der geschiedenis van het grootste gewicht; met logische interpretatie alleen komt men bij de uitlegging dezer honderdjarige regelen — en vele zijn van nog belangrijk ouderen datum — niet ver; waar deze wetgeving onder geheel gewijzigde omstandigheden nog ongewijzigd van kracht is gebleven daar kan slechts door diepgaande studie van hare wordingsgeschiedenis en door grondige kennis van de omstandigheden en toestanden welke bij haar ontstaan golden de exegetische behandeling der stof tot een vruchtbaar resultaat leiden. Dit alles is van groot nut om tot de meest rationeele opvatting van de vele duistere — maar ook veelal slechts duister schijnende — bepalingen te komen.

In een ander opzicht echter bleef de geest der militaire wetgeving bij den heer Rollin Couquerque niet zijn geest beheerschen en wist hij, waar de tegenwoordige begrippen omtrent de rechtspositie van den beklaagde in het strafproces dit gebiedend eischten, met die wetgeving te woekeren en waar maar eenigszins mogelijk die begrippen aan die wetgeving aan te passen zoodat de oude niets kwaads vermoedende teksten, waar zij niet al te weerspannig bleken te zijn, met een modern kleed werden omhangen.

Wij hebben hier voornamelijk het oog op de verdediging in het militair strafproces; steeds is door den heer Couquerque met warmte die verdediging bij de krijgsraden bepleit en is zelfs zijn laatste poging om de wettigheid der toelating van een raadsman in de vergadering, en dus de mogelijkheid van het houden van pleidooien in den krijgsraad door een beslissing van ons hoogste rechtscollege te doen uitmaken, met succes bekroond. Zoo had dus onze redacteur bij zijn pogingen om in den geest der wetgeving door te dringen niet uit het oog verloren dat, zoolang niet met die wetgeving in aperten strijd werd gehandeld, aan de veranderde eischen van het moderne procesrecht, zooveel dit maar eenigszins mogelijk was, moest worden toegegeven, m. a. w. dat van onze oude en slechte doch gelukkig zeer lenige militaire wetgeving moest worden gemaakt wat er van te maken viel. Het „wachten tot de wetgever ingrijpt", is nooit zijn wachtwoord geweest.

Onbekend maakt onbemind, dit geldt voorzeker voor de militaire rechtsspraak. Velen die niet schromen een streng afkeurend oordeel over de militaire rechtsspraak uit te spreken, blijken dikwijls van die rechtsspraak ongeveer niets af te weten; wij gelooven dat het bij nadere kennismaking nog al mee zou vallen en juist door het meer bekend maken van die rechtsspraak, door het publiceeren van verschillende beslissingen, het ijveren voor de uitbreiding der verdediging en het oplichten van den sluier waarin voor velen de krijgsraden en hunne werkzaamheden waren omneveld, heeft de heer Rollin Couquerque de militaire justitie ten zeerste aan zich verplicht. Dat aan de militaire rechtsspraak nog veel te verbeteren valt, dat is uit zijn streven om in het belang der juridische ontwikkeling der officieren werkzaam te zijn voldoende gebleken, maar dat de reputatie welke die rechtsspraak bij de outsiders genoot, onverdiend was is niet minder duidelijk door den afgetreden redacteur in het licht gesteld.

Wij zouden zoo nog kunnen doorgaan, maar zooals wij hierboven reeds zeiden is het voor de lezers van dit tijdschrift onnoodig om bij de verdiensten van Mr. ROLLIN COUQUERQUE als redacteur langer stil te staan.

Het kan niet anders — en wij weten dat het zoo is — of het moet ook den heer ROLLIN COUQUERQUE zelf zeer hard vallen om van dit tijdschrift, dat hij gemaakt heeft tot wat het is en dat zich van menig studeervertrek — ook wel buiten de militaire wereld — de deur heeft zien ontsluiten, te moeten scheiden.

Wij zijn er echter van overtuigd — en dit is voor ons een niet geringe troost — dat de banden, welke den heer COUQUERQUE zoo nauw aan dit tijdschrift hebben verbonden, niet geheel en al verbroken zullen worden; zij zullen blijken te hecht te zijn geweest dan dat zij onder de verwijdering van het militair-rechtelijk leven, welke hij nu te gemoet gaat, zouden bezwijken.

Alles wat door hem op militair-rechtelijk gebied is gepraesteerd — en zijn werkzaamheden als redacteur stonden waarlijk niet alleen — zijn door hem verricht in den vrijen tijd welke zijn ambtelijke betrekking hem overliet. In dien tijd heeft hij zijn bekwaamheden en groote werkkracht, naast andere zaken die zijn aandacht eischten, ook aan de herziening der militaire rechtspleging en de voorbereiding van de invoering der nieuwe militaire strafwetten gewijd.

Daarom willen wij eindigen met een verzoek dat, hoe onbescheiden het ook klinken moge, naar wij hopen en vertrouwen een gewillig oor zal vinden; wij weten dat de voor hem geheel vreemde werkking zeer veel van zijn krachten zal vergen en voorzeker in den beginne al zijn tijd zal in beslag nemen; met de hem eigene vlugheid echter om zich in te werken in de taak waarvoor hij is geroepen zal dat spoedig anders worden en zal er dan wel eenige tijd voor andere zaken beschikbaar komen. Wij vindiceeren een gedeelte van dien tijd en wij verzoeken onzen afgetreden redacteur dan ook met aandrang om ook in zijn nieuwen werkkring nog in het belang van dit tijdschrift werkzaam te zijn en ons zoo mogelijk op bijdragen of mededeelingen op militair-rechtelijk gebied te vergasten.

Moge ten slotte, waar het scheiden van zijn arbeid als redacteur van dit tijdschrift den heer ROLLIN COUQUERQUE moeilijk valt, de verzekering van onze zijde hem eenige voldoening schenken, dat wij bij de voortzetting van zijn arbeid met onze bescheiden krachten zullen pogen den door hem gebaanden weg te volgen, en dat wij ons gelukkig zullen rekenen indien wij bij de verdere uitgave van het Militair Rechtelijk Tijdschrift er in slagen om te handelen in zijnen geest.

Weigering om op strafdienst te komen.

Wij vestigen de aandacht op het op blz. 146 hierachter opgenomen vonnis van den Zeekrijgsraad aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam waarin de vraag is ter sprake gekomen of weigering om op strafdienst te komen, wat den aard der gegeven order betreft, moet beschouwd worden als dienstweigering in den zin van art. 97 C. W. Z. (art. 95 C. W. L.).

De quaestie zelf is niet nieuw; toch willen wij hier de zaak nog eens nader onder de oogen zien, niet alleen omdat een enkel punt in deze zaak, dat de aandacht alleszins waard is, blijkbaar onbesproken is gebleven, maar zeker niet het minst omdat de zaakrijke verdediging van Mr. G. J. JUTTE daartoe een uitstekende gelegenheid biedt.

Wij veroorloven ons echter op enkele punten met den geachten verdediger

van meening te verschillen; ook al neemt hij bij de grillige lijn welke de jurisprudentie op dit punt tusschen misdrijf en krijgstuchtelijk vergrijp heeft getrokken geen besliste stelling in, toch blijkt duidelijk uit zijn memorie van verdediging tot welke opinie hij overhelt.

Hoewel blijkens het bovenstaande hier een onderzoek naar den aard van het gegeven bevel aan de orde is, zij even aangestipt dat dit niet het eenige punt vormt waarop de verdediging is gericht; ook het karakter van het door de wet gevorderde opzet is door den verdediger helder en duidelijk ontleed; hiér is hij veel beslister en spreekt hij de meening uit dat, afgescheiden van den aard van het bevel, bij dezen beklaagde, die uit baloorigheid handelde, in geen geval het door de wet vereischte opzet aanwezig was; zijne beschouwingen over de tegenstelling van „losheid of onachtzaamheid" en opzet, hetwelk dan, naar verdediger nader argumenteert, niet anders kan zijn dan boos opzet — immers iets dat men uit *losheid* doet geschiedt altijd *opzettelijk* — zijn alleszins belangrijk; wij kunnen ons in het algemeen zeer goed met die redeneering vereenigen en wij bepalen ons, wat dit punt betreft, slechts tot een korte opmerking of liever een vraag. Is de aandacht hier niet te zeer bij die woorden „losheid of onachtzaamheid" bepaald en is niet te veel uit het oog verloren dat het woordje „verzuimt" van art. 12 Regl. Kr. Z. het geheele artikel beheerscht? Moet het dan niet opvallen dat, toegegeven dat hier boos opzet tegenover losheid staat, art. 12 in elk geval aangaande den aard van het opzet bij *weigering* niet beslist. En was in deze zaak ook niet het „uitdrukkelijk weigeren" telaste gelegd en als bewezen aangenomen en is daarbij het handelen uit losheid wel denkbaar?

Maar laten wij terugkeeren tot de hoofdzaak: den aard van de gegeven order. Het spreekt van zelf dat art. 12 Regl. Kr. Z. (cfr. artt. 10 en 11 Kr. L.) hier ter sprake is gekomen. Na een uiteenzetting te hebben gegeven van de jurisprudentie op dit punt en na te hebben aangetoond hoe weifelend de lijn van scheiding tusschen misdrijf en disciplinair vergrijp zich beweegt, betoogt de verdediger dat althans voor dit geval, nl. weigering om op strafdienst te komen, de wet zelf een vingerwijzing geeft en wel door aan het slot van art. 12 Kr. Z. te vermelden: „ook dan zelfs wanneer die order bestaat in het ondergaan van een opgelegde straf"; uit die woorden zou dan kunnen worden afgeleid dat de wetgever althans de hier bedoelde weigering bij het disciplinaire recht heeft willen trekken.

Wij voor ons zijn van meening dat, indien dit werkelijk door den wetgever is beoogd, hij zich dan wel op zeer onvolledige wijze zou hebben uitgedrukt; immers zou dit weer alleen op het uit losheid of onachtzaamheid verzuimen betrekking hebben en niets zeggen betreffende het uitdrukkelijk weigeren of opzettelijk nalaten. Deze onvolmaaktheid in de wet zou ons echter desnoods geen verwondering behoeven te baren; er is hier echter meer; ook al zou men de door den verdediger bedoelde vingerwijzing in de wet op de krijgstucht van 1814 willen lezen, dan zou men toch door de verandering die de wetgever van 1815 heeft aangebracht, aan de richting van die vingerwijzing moeten gaan twijfelen. Wat toch is het geval? In het ontwerp 1814 van het Reglement Kr. L. luidde art. 10 woordelijk gelijk aan art. 12 Kr. Z.; eerst in het ontwerp 1815 is art. 10 in twee artikelen gesplitst en zoo is het in de wet gekomen. Van de zooeven aangehaalde slotwoorden van art. 12 Kr. Z. zijn de woorden: „het ondergaan van een opgelegde straf" vervallen en is het „uitvoeren of doen uitvoeren van een geordonneerde straf" daarvoor in de plaats gekomen. Dit was iets nieuws en die woorden kunnen niet op den gestrafte slaan. Het ondergaan van de straf is echter in een nieuw artikel (11) ondergebracht, luidende:

„Al wie zich niet voegzaam onderwerpt aan het ondergaan van de geor-„donneerde straf of correctie".

Zoo zal men het ook wel in 1814 hebben bedoeld, maar men heeft in 1815 bemerkt dat de wetgever zich ongelukkig had uitgedrukt. De slotwoorden van art. 12 Kr. Z. passen niet bij het voorafgaande. Er worden in *strikten* zin geen orders gegeven tot het ondergaan van een opgelegde straf. Er wordt niet gezegd tegen den gestrafte: „begeef u naar de provoost" maar hij wordt naar de provoost geleid en heeft zich te onderwerpen. Hoe dit ook zij, ook al is een order tot het ondergaan van een straf wel denkbaar, wat de wetgever van 1814 met art. 12 Kr. Z. bedoelde, is, naar onze meening, in 1815 gebleken.

Wij hebben hier over de beteekenis van art. 12 Kr. Z. en de bedoeling van den wetgever het een en ander in het midden gebracht, omdat wij ons met de beschouwingen van den verdediger niet geheel konden vereenigen en de quaestie op zich zelf zeer zeker belangrijk en interessant is; wij zijn niettemin van meening dat aan de beteekenis van dat artikel, hoe men het ook opvat, aangaande het punt waarover het hier gaat, geen invloed kan worden toegekend en dat wel omdat, ook al bestond dat artikel niet, het toch nooit met de vaststaande opvatting betreffende de vereischten van de gegeven order bedoeld in art. 97 C. W. Z. (95 C. W. L.) zou zijn overeen te brengen om het weigeren van of niet voldoen aan een order tot het ondergaan van een straf — in strikten zin opgevat — als dienstweigering, als misdrijf te beschouwen.

Hiervoor hebben wij o. i. geen nadere vingerwijzing van den wetgever noodig; voor het misdrijf van art. 97 C. W. Z. is een order tot een bepaalde dienstverrichting noodig of althans moet uit de order duidelijk blijken dat een bepaalde dienstverrichting daaraan ten grondslag ligt. Hoewel wij ons niet gaarne aan een definitie van het woord dienst zullen wagen, wil het ons toch voorkomen dat het ondergaan van een straf op zichzelf — d. i. zonder dat ze in het volvoeren van handelingen bestaat die algemeen, dus ook voor niet gestraften, als dienstverrichtingen gelden — niet onder het begrip dienstverrichting is te rangschikken. Daarom spraken wij van het ondergaan van een straf in strikten zin, b.v. het vertoeven in het cachot, het aanhebben van de boeien, enz.

Met strafdienst is het echter geheel iets anders; de benaming der straf drukt het al zelf uit, nl. het verrichten van dienst als straf, dus het volvoeren van verrichtingen die uit hun aard, dus ook als zij door niet-gestraften worden vervuld, als dienstverrichtingen worden beschouwd. Er is dan ook o. i. geen enkel motief aan te voeren waarom het karakter dier verrichtingen van aard zou veranderen, omdat zij worden volvoerd krachtens een opgelegde straf.

De overwegingen der sententie van het H. M. G. van 11 Maart 1881, zooals die bij Koolemans Beijnen is vermeld (pag. 221 uitgave 1898), komen ons dan ook even helder en duidelijk voor als de noot van den schrijver ons minder juist wil toeschijnen; de niet-strafbaarheid van weigering om te strafexerceeren volgens het C. W. zou volgens schrijver dáaruit blijken dat het exerceeren qua dienstverrichting niet noodig is. Waar zou men blijven als men dit element er in haalde. Met het slot der aanteekening nl. dat strafexerceeren is eene straf evenals politiekamer of provoost kan alleen worden ingestemd wanneer er wordt bijgevoegd dat eerstgenoemde straf tegelijk de dienstverrichting van het exerceeren omvat.

De dienstverrichting moet dus het criterium blijven van art. 97 C. W. Z. (art. 95 C. W. L.) ook bij de order om op strafdienst te komen.

En hier zijn wij genaderd op het punt, dat wij hierboven bedoelden en dat naar onze meening in deze zaak meerdere aandacht had verdiend. In welke bewoordingen is de order gegeven? De beklaagde zelf geeft op dat hem gelast is om een geweer te krijgen en op strafdienst te komen, terwijl de Officier van de wacht getuigt dat de order in diezelfde bewoordingen door hem is herhaald en nog daarbij opgeeft dat de strafdienst van beklaagde daarin bestond dat hij met een geweer aan dek moest staan.

Is nu die bepaalde dienstverrichting welke van den beklaagde werd gevorderd in de telastlegging opgenomen of althans, blijkt uit de in de telastlegging vermelde omstandigheden dat die dienstverrichting aan de order om op strafdienst te komen ten grondslag lag? Vergelijken wij met deze zaak eens het vonnis dat op pag. 158 is afgedrukt en dat een geval van dienstweigering behandelt, zooals zich dit aan boord van Hr. Ms. Tromp heeft voorgedaan. Ook daar werd door een strafdienstgast geweigerd om den dienst te verrichten welke hem als zoodanig was opgedragen, nl. om zakken te schrobben; deze bepaalde dienstverrichting is bij het geven der order uitgedrukt en in de telastlegging opgenomen.

In deze zaak echter is de dienstverrichting blijkbaar wel in de order doch niet in de telastlegging opgenomen; dit komt ons niet aanbevelenswaardig voor, immers is het zeer twijfelachtig of strafdienst zonder meer als een bepaalde dienstverrichting kan worden beschouwd waar de wet zelf aangeeft dat zij vele zeer verschillende dienstverrichtingeu omvat.

Ook al zou men met behulp van een voorwaardelijk opzet bij de hier gegeven order de dienstweigering willen construeeren en zeggen dat hij, door te weigeren om op strafdienst te komen, weigert om de dienstverrichting welke hem als strafdienst zal worden opgedragen, waarin die ook moge bestaan, te vervullen, dan moet niet uit het oog worden verloren dat het niet ondenkbaar is dat de werkzaamheden welke hem zouden zijn opgedragen het karakter van een dienstverrichting ten eenenmale missen.

Daarom, wanneer wij vasthouden aan de vereischte van het misdrijf van dienstweigering wat de gegeven order betreft nl. dat daaraan een bepaalde dienstverrichting ten grondslag ligt, wil het ons noodzakelijk voorkomen dat dit niet alleen uit de gegeven order — zooals in deze zaak werkelijk het geval schijnt te zijn — maar zeer zeker ook uit de telastelegging blijkt, al is het dan ook slechts door de vermelding van omstandigheden waaruit beklaagde kon en moest opmaken welke bepaalde dienstverrichting hem werd opgedragen.

Er is o. i. geen redenen om bij deze soort van order, nl. om op strafdienst te komen, waaraan reeds uit anderen hoofde wordt getornd, minder eischen te stellen om tot dienstweigering te worden gerekend dan aan een order waarbij geen straf in het spel is; de order om op strafdienst te komen staat voor een order, waarbij geen straf is betrokken, gelijk met de order om „aan het werk" te gaan; uit die order blijkt, *zonder nadere opgave van de omstandigheden waaronder de order werd gegeven*, niet dat daaraan een bepaalde dienstverrichting ten grondslag ligt.

Statistiek van het Rijkstucht- en -opvoedingswezen.

Onlangs is verschenen de statistiek van het Rijkstucht- en opvoedingswezen over het jaar 1906. (Bijdragen tot de statistiek van Nederland, nieuwe volgreeks XCVIII), alzoo de eerste van dezen aard na het inwerkingtreden der kinderwetten op 1 December 1905, aan welke statistiek is

toegevoegd een opstel van Mr. J. R. B. DE ROOS over „Een en ander over jeugdige delinquenten".

Wij ontleenen aan de belangrijke inleiding tot die statistiek het volgende:

De gegevens, welke in 12 tabellen zijn bewerkt, sluiten aan bij wat de gevangenisstatistiek al sinds eenige jaren pleegt te geven en hebben betrekking op gebouwen, personeel, bevolking der gestichten, onderwijs, arbeid, gedrag, gezondheidstoestand en zoo meer.

De gestichten waarop deze statistiek betrekking heeft betreffen de nieuw gebouwde *tuchtscholen* en de reeds onder de oude wetgeving bestaande *rijksopvoedingsgestichten*. Het verschil in karakter tusschen beide soorten van gestichten is, dat, overeenkomstig de hoofdbestemming, de eerstgenoemde zijn *strafgestichten*, bestemd tot het ondergaan van een speciale betrekkelijk korte vrijheidsstraf, voor welker duur als hoogste maximum een termijn van een jaar, als minimum een termijn van eene maand is gesteld, terwijl de laatstgenoemde voor *dwangopvoeding*, welke uiterlijk tot het bereiken van den 21-jarigen leeftijd kan duren, doch indien dit wenschelijk blijkt, ook vroeger beëindigd kan worden, zijn bestemd.

Van de tuchtscholen waren er op 1 Januari 1906 reeds drie in gebruik, te Haren en Nijmegen voor jongens en te Zeist voor meisjes, terwijl een vierde, te Ginneken, voor jongens in den zomer van dat jaar in dienst werd gesteld. De vijfde tuchtschool, te Velzen, eveneens voor jongens, is in 1908 geopend.

Voor opvoedingsgestichten doen dezelfde gebouwen dienst als voorheen: te Alkmaar (thans bestemd voor bijzondere verpleging); te Avereest, voor jongens, ten tijde der opneming jonger dan 14 jaar; te Doetichem, voor jongens, ten tijde der opneming 14 jaar of ouder; en te Montfoort voor meisjes (waarin afdeelingen met gelijke bestemming als het gesticht te Alkmaar).

Wat den geneeskundigen dienst aangaat, verdient het vermelding, dat deze in de vier tuchtscholen is opgedragen aan geneesheeren, die tevens belast zijn met psychiatrisch onderzoek en toezicht, terwijl in de rijksopvoedingsgestichten Alkmaar en Montfoort, in verband alweer met de bijzondere bestemming dezer gestichten, naast de gewone geneesheeren ook psychiaters zijn aangesteld.

Aangaande de beweging der bevolking van de tuchtscholen blijkt het volgende:

Op 1 Januari 1906, dus een maand na het inwerking treden der kinderwetten, waren er in de tuchtscholen nog bijna geen kinderen aanwezig, het totaal in den loop des jaars nieuw opgenomenen bedroeg 307, waarvan 24 in de school voor meisjes te Zeist.

Deze nieuw opgenomenen zijn in twee groepen te verdeelen: vooreerst 269 schuldigen aan eenig strafbaar feit, die er geplaatst waren overeenkomstig de boven omschreven hoofdbestemming der tuchtscholen, teneinde een door den strafrechter uitgesproken straf te ondergaan. De tuchtscholen nu hebben nog een tweede bestemming, te weten de opneming van minderjarigen krachtens bevel van den burgerlijken rechter, op verzoek van ouders of voogden, die gewichtige redenen van misnoegen hebben over het gedrag van kind of pupil, overeenkomstig de artt. 357 en 442 B. W. (z. g. correction paternelle). Deze groep van tuchtscholieren heeft een eigenaardige bekendheid gekregen door de minder juiste toepassing der betreffende bepalingen door sommige rechtbanken.

In de Memorie van Toelichting bij het bij Koninklijke Boodschap van 6 Mei 1908 aan de Tweede Kamer aangeboden ontwerp van wet tot wijziging

en aanvulling van de wet van 12 Februari 1901, *Stbl.* n°. 64 en van enkele bepalingen van het Burgerlijk Wetboek worden daaromtrent eenige mededeelingen gedaan.

„Van de bevoegdheid tot plaatsing in de tuchtscholen — zoo luidt het — „aan den burgerlijken rechter bij de artt. 357 en 442 B. W. j°. art. 4 der „Beginselenwet, gegeven, werd door sommige arrondissements-rechtbanken „gebruik gemaakt op een wijze, welke weinig strookt met den geest dier „voorschriften, in zooverre rechterlijke beschikkingen werden gegeven, „waarbij opname in de tuchtscholen voor den duur van meerdere jaren „werd gelast" (er was b.v. één veroordeeling tot 7 jaren).

Dat is geheel in strijd met het stelsel der tuchtscholen, welker doel niet is opvoeding, maar straf. Deze minder juiste toepassing der betreffende bepalingen schaadt het belang der minderjarigen zelf „omdat zij gedurende „de jaren, dat zij een eigenlijke vakopleiding zouden moeten ontvangen, „overeenkomstig het leerplan der tuchtscholen slechts het gewone school-„onderwijs genieten en bij hun ontslag, zonder met behoorlijke vakkennis „te zijn toegerust, aan de ouders of voogden worden teruggegeven."

Daarom is thans voorgesteld, den duur der correction paternelle in overeenstemming met art. 27*bis* Swb. te beperken. En — daaruit blijkt wel hoezeer deze categorie van tuchtscholieren tot bedenkelijke toestanden aanleiding kan geven — bijzondere bepalingen zijn noodig gebleken, eenerzijds met het oog op het feit „dat zich reeds eenige malen in de tucht-„scholen kinderen bevonden, die naar het oordeel der gestichtshoofden daar „niet langer behoefden of behoorden te verblijven in het belang hunner „zedelijke verbetering, doch welke de ouders niettemin weigerden terug te „nemen, en anderzijds dat reeds herhaaldelijk in de tuchtschool opgenomen „minderjarigen, hetzij tot herstel van geestelijke of lichamelijke gezondheid, „hetzij wegens vergevorderde zwangerschap, naar ziekeninrichtingen moesten „worden overgebracht."

In de rijksopvoedingsgestichten waren uit den aard der zaak op 1 Januari een zeker aantal verpleegden aanwezig, welke nog onder de oude wetgeving waren opgenomen.

Hier bedraagt het aantal in 1906 nieuw, d. w. z. uit de vrije maatschappij opgenomenen, 266; dat zijn allen schuldigen aan een strafbaar feit, die door den rechter ter beschikking van de Regeering zijn gesteld. Ook in deze categorie van gestichten is nog een tweede groep van verpleegden aanwezig. Art. 16 der Beginselenwet opent namelijk voor particuliere vereenigingen, stichtingen of instellingen de gelegenheid, om verwaarloosde kinderen, over wie haar, na ontheffing of ontzetting van beide of een der ouders, de voogdij is opgedragen, in een rijksinrichting te doen opnemen, indien de pupillen door hun gedrag van een verdorven of weerbarstig karakter doen blijken. In het Kon. Besluit van 15 Juni 1905, *Stbl.* n°. 209, is hiervoor aangewezen het rijksopvoedingsgesticht te Alkmaar.

In tabel IV worden verschillende mededeelingen gedaan omtrent den omvang van de bevolking, hare verblijfdagen en hare plaatsing (afzondering en gemeenschap). Er blijkt, dat er tijden zijn geweest, waarop in de tuchtscholen te Haren en Nijmegen de capaciteit der gebouwen is overschreden. Deze toch beloopt in genoemde gestichten 48, of wanneer men zoowel de chambretten als de afzonderlijke dag- en nachtverblijven, welke laatste echter alleen voor de nieuw inkomenden gebruikt kunnen worden, meetelt, 56 personen; de grootste bevolking welke tegelijk aanwezig was, bedroeg in deze gestichten achtereenvolgens 57 en 54 personen.

In Zeist bleef de grootste bevolking (17 meisjes) ver beneden de capaciteit

van het gesticht (48 of 56 personen); in Ginneken beliep zij bij een gelijke capaciteit als in andere scholen, 32 personen. In de rijksopvoedingsgestichten kwam overbevolking.

Overeenkomstig art. 43 van het Besluit van 15 Juni 1905, *Stbl.* nº. 209, worden de verpleegden in de tuchtscholen ingedeeld in vier klassen, in welke het regime verschilt door toekenning van zekere voorrechten, of door beperkingen enz. De eerste klasse is bestemd voor de opneming van alle nieuwinkomenden en sedert de aanvulling van art. 43 bij Kon. Besluit van 10 Mei 1907, *Stbl.* nº. 99, bovendien voor hen, die door den directeur na bekomen machtiging van den Minister van Justitie naar deze klasse worden terug geplaatst.

De tweede klasse is bestemd voor opneming van hen, die uit de eerste klasse worden ontslagen en van hen, wier gedrag in de derde klasse niet blijft voldoen aan de eischen voor verblijf in die klasse te stellen.

De derde klasse is bestemd voor opneming van hen, die in de tweede klasse door goed gedrag blijk hebben gegeven van goeden wil.

De vierde klasse ten slotte is bestemd voor opneming van hen, die zich in de tweede klasse aan voortgezet wangedrag schuldig maken.

In tabel VIII vinden we een overzicht van het gedrag van de bevolking der tuchtscholen en opvoedingsgestichten.

Volgens art. 71 jº. 111 van meergenoemd Kon. Besluit worden in de tuchtscholen en rijksopvoedingsgestichten alle inbreuken op orde en tucht, de regelen van zindelijkheid, arbeidzaamheid en gezondheid en alle moedwillige beschadig.ng van goederen gestraft met een of meer der straffen in art. 10 der Beginselenwet genoemd. Dat zijn: onthouding van briefwisseling, bezoek of andere voorrechten; verstrekking van water en brood in plaats van het gewone voedsel; opsluiting in een cachot en gewone sluiting in de boeien. Van de laatstgenoemde dier straffen is de maximumduur bij de wet bepaald en verschillend met den leeftijd; voorts behoort de directeur over de oplegging van een dezer drie straffen den geneesheer te hooren, die zich bovendien dagelijks vergewist van de werking dier straffen op het gestel der verpleegden en zoo noodig tot opheffing of omzetting adviseert.

De straffen kunnen voorwaardelijk worden uitgesproken, in dier voege, dat zij, indien de verpleegde voldoet aan bepaalde te stellen verplichtingen, worden beschouwd als niet te zijn opgelegd. Zij kunnen ook worden ingekort, wanneer de verpleegde daadwerkelijk berouw aan den dag legt.

Zooals wij reeds meedeelden is bij de hierboven beschreven statistiek ook opgenomen een opstel van Mr. J. R. B. DE ROOS, getiteld: Een en ander over jeugdige delinquenten.

Als ervaren statisticus heeft schrijver het hem door de Vereenigingen Pro Juventute te Amsterdam, Rotterdam, 's Gravenhage en Utrecht geleverde materiaal betreffende 328 pupillen met zorg en groote duidelijkheid bewerkt. Op de meest verschillende wijze zijn de cijfers gegroepeerd, niet alleen naar de leeftijden der pupillen en den aard der door hen gepleegde delicten doch ook, voor zoover dit door volledigheid der gegevens mogelijk was, naar den stand en levenswijze der ouders, het schoolbezoek, de grootte der gezinnen waartoe de pupillen behoorden en de erfelijke belasting.

We kunnen hier geen volledig overzicht van dit belangrijke opstel geven omdat wij het dan in zijn geheel zouden moeten overnemen; een enkel voorbeeld dus aangaande de laatstgenoemde factor. De Pro Juventute-dossiers zijn helaas in dit opzicht niet volledig, immers, een of meer afwijkingen

bij de ouders werden geconstateerd in Amsterdam in 29 van de 60 gevallen, dus ongeveer de helft, in Rotterdam slechts in 8 van de 63 gevallen, waaruit met grond kan worden afgeleid dat in Rotterdam naar de psychische eigenschappen der ouders veelal niet opzettelijk een onderzoek zal zijn ingesteld. Toch kunnen de gezamenlijke 59 gevallen waarin over de vier bovengenoemde arrondissementen afwijkingen zijn geconstateerd worden gegroepeerd, wat dan ook is geschied in ondervolgende tabel:

		MOEDER.							
		Krankzinnigheid.	Zenuwlijden.	Zenuwachtig en driftig.	Alcoholisme.	Prostitutie en overspel.	Tuberculose.	geen dezer afwijkingen geconstateerd.	Totaal.
VADER.	Krankzinnigheid . .	—	—	—	—	—	—	—	—
	Zenuwlijden	—	—	—	—	—	—	2	2
	Zenuwachtig en driftig	—	—	1	—	—	1	1	3
	Alcoholisme	—	1	2	4	2	—	24	33
	Prostitutie en overspel	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tuberculose	—	—	2	—	—	—	4	6
	Geen dezer afwijkingen geconstateerd . .	3	1	1	—	6	4	—	15
	Totaal . . .	3	2	6	4	8	5	31	59

Wat in dit staatje de meeste aandacht trekt, is het op den voorgrond treden van alcoholisme bij den vader. In het geheel werd bij deze 59 gevallen 33 maal drankmisbruik bij den vader geconstateerd.

Drankmisbruik van de moeder kwam slechts 4 maal voor, en het verdient vermelding dat in al die 4 gevallen de vader ook alcoholist was.

De gegevens van de ouders worden eindelijk, voor zooverre dit uit de dossiers is na te gaan, uitgestrekt tot de verdere familie.

Zooals gezegd moeten wij het hierbij laten; wij kunnen echter de lezing van het opstel ten zeerste aanbevelen.

Krijgsman in werkelijken dienst.

Ingevolge art. 23*k* der Gemeentewet is het zijn van krijgsman in werkelijken dienst onvereenigbaar met het lidmaatschap van den Raad eener Gemeente.

Naar aanleiding van een adres van het Gemeentebestuur te Velsen waaraan vele andere Gemeenten adhaesie hebben betuigd, is bij Kon. Boodschap van 1 Juni 1908 bij de Tweede Kamer een wetsontwerp aanhangig gemaakt ten einde elken twijfel betreffende de beteekenis van de uitdrukking „krijgs-

man in werkelijken dienst" weg te nemen of althans om voor de toepassing der gemeentewet niet als zoodanig te beschouwen miliciens, landweerplichtigen en reservekader.

Na een den 21sten Juli ingediende nota van wijziging strekt het wetsvoorstel om aan art. 23 der gemeentewet het volgende lid toe te voegen: „De bepaling der zinsnede *k* is niet van toepassing op hen, die hetzij „krachtens wettelijke verplichting, hetzij krachtens vrijwillige verbintenis, „gehouden zijn tot het met tusschenpoozen vervullen van werkelijken „dienst."

Er bestaat blijkens de tot nog toe verschenen kamerstukken in deze zaak nogal verschil van inzicht; vooreerst meenden sommigen dat, om te bereiken, wat de Regeering met het voorstel beoogt, geen wetswijziging noodig was; naar hunne meening is met „krijgsman in werkelijken dienst" in de Gemeentewet niet anders bedoeld dan „beroepskrijgsman" en gaat het niet aan om het begrip werkelijke dienst voorkomende in de Gemeentewet (van 1851) te verklaren met voorschriften van de Militiewet 1901 en de Landweerwet, waarin bepaald wordt, wanneer de manschappen der militie en het personeel der Landweer geacht worden „onder de wapenen" te zijn voor de toepassing der militaire strafwetten.

Deze opmerking werd gemaakt naar aanleiding van een in de Tweede Kamer door den ambtsvoorganger van den tegenwoordigen Minister van Binnenlandsche Zaken gegeven verklaring volgens welke een milicien of dienstplichtige bij de landweer moet worden beschouwd als een krijgsman in werkelijken dienst volgens art. 23*k* Gemeentewet: 1°. zoolang hij zich bij het korps bevindt; 2°. gedurende den tijd dat het in art. 125 der Militiewet 1901 en art. 29 der Landweerwet bedoelde onderzoek duurt en 3°. wanneer hij in uniform is gekleed.

De zooeven bedoelde opvatting komt ons onjuist voor; daargelaten toch dat aan de tegenwoordig vigeerende militie- en landweerwet kan worden getoetst of het *feitelijk* onder de wapenen zijn *rechtens* plaats heeft kan de uitdrukking in geschil zeer voldoende worden uitgelegd naar hare gewone beteekenis; wanneer de milicien, die voor eerste of herhalingsoefening onder de wapenen is, niet moet worden beschouwd als te zijn in werkelijken dienst, dan zou men uitsluitend met de bedoeling van de wet te rade gaan en de voor dit geval niets aan duidelijkheid te wenschen overlatende woorden buiten beschouwing laten.

Daarom komt ons het wetsvoorstel van de Regeering zeer gegrond voor omdat, zooals de wet nu luidt, de miliciens en landweerplichtigen, zoolang ze in werkelijken dienst zijn, onder art. 23*k* der Gemeentewet vallen en dus geen lid van den Raad kunnen zijn.

Nu deed zich nog de meer scherpzinnige dan gegronde vraag voor: hoe staat het met de miliciens die voor eerste oefening onder de wapenen zijn? Hoewel deze quaestie, wat de compatibiliteit met het lidmaatschap van den Raad betreft, wel bijna uitsluitend van theoretisch belang zal zijn, achtten sommigen practische beteekenis van dit vraagstuk, vooral bij de bereden wapens, — men denke ook aan verleend uitstel — niet uitgesloten en meenden zij in elk geval dat de door de Regeering voorgestelde bepaling nieuwen twijfel had in het leven geroepen; moest niet, zoo vroegen zij, het met tusschenpoozen vervullen van dienst beschouwd worden als eerst aan te vangen *na* volbrachte eerste oefening? Hierop werd o. i. terecht opgemerkt dat de vraag of miliciens die voor eerste oefening onder de wapenen zijn lid van den Raad kunnen zijn, bevestigend moet worden beantwoord. Immers de militiedienst is een achtjarige dienst met tusschen-

poozen; van den aanvang af zijn dus de miliciens gehouden tot het met tusschenpoozen vervullen van werkelijken dienst, zoodat zij in het voorgestelde wetsartikel vallen.

Men ziet, wat al scherpzinnigheden voor een zaak die zoo eenvoudig is indien maar niet uit het oog wordt verloren — wat echter bij uitlegging van wetten nog al eens gebeurt — dat de woorden der wet: „krijgsman in werkelijken dienst" nog zoo iets hebben als een gewone, alledaagsche beteekenis, welke aan duidelijkheid niets te wenschen overlaat.

Hoe het ook zij, voor allen zal het thans duidelijk zijn dat, indien het hier behandelde regeeringsvoorstel kracht van wet heeft bekomen, aan geen milicien of landweerplichtige op grond van zijn dienstverband het lidmaatschap van den Raad kan worden onthouden.

Tot het geheel schrappen van art. 23*k*, waarop door sommige leden blijkens het voorloopig verslag der Tweede Kamer werd aangedrongen, was de Regeering vooralsnog niet te vinden; dat punt zou bij een meer algemeene herziening der Gemeentewet nader ter sprake komen.

Hoog Militair Gerechtshof.

Het lid van het Hoog Militair Gerechtshof Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum heeft zich door ziekte genoodzaakt gezien om als zoodanig eervol ontslag aan te vragen, hetwelk met ingang van 1 Juli 1908 is verleend.

In de aldus ontstane vacature is bij Kon. Besluit van 19 Augustus 1908 n°. 47 voorzien door de benoeming van mr. H. J. M. Tijssens, rechter in de arrondissements-rechtbank te Dordrecht.

Omtrent den nieuwbenoemde vinden wij in *De Dordrechtsche Courant* het volgende vermeld:

„Mr. Tijssens werd 4 Augustus 1852 te Dordrecht geboren. Na zijn „promotie tot doctor in de rechtswetenschap vestigde hij zich in 1875 in „zijn geboortestad als associé van procureur mr. Bredius. Later oefende hij „zelfstandig de rechtspraktijk uit en werd na mr. A. den Bandt tot Deken „der Orde gekozen.

„In 1899 werd Mr. Tijssens tot rechter in de arrondissementsrechtbank „te Dordrecht benoemd, nadat hij geruimen tijd rechter-plaatsvervanger was „geweest.

„Behalve zijn beroeps- en ambtsbezigheden heeft mr. Tijssens o.a. het „secretariaat der commissie van toezicht op het lageronderwijs, het secre„tariaat en rentmeesterschap van het Geneeskundig gesticht voor Krank„zinnigen, het secretariaat der afdeeling Dordrecht van de Hollandsche „Maatschappij van Landbouw bekleed. De laatste betrekking van af 1875 „tot nu toe. De afdeeling Dordrecht vaardigde hem herhaaldelijk af ter „algemeene vergadering terwijl Mr. Tijssens deel uitmaakte van menige „speciale commissie, die de moeilijke vraagstukken had op te lossen, die „deze belangrijke Maatschappij op haar weg ontmoet. Ook als bestuurder „der te Dordrecht gevestigde Rijkslandbouw-winterschool heeft zijn werk„zaamheid waardeering ondervonden."

Wij wenschen Mr. Tijssens geluk met zijn benoeming en wij hopen van harte dat hij door de waarneming van zijn nieuw ambt zich er toe aangetrokken zal gevoelen om met kracht werkzaam te zijn in het belang der militaire justiciabelen.

Statistiek van Fransche ambtenaren.

In de Fransche Economiste komt wederom een opstel voor over hetgeen

de schrijver, de heer A. DE FOVILLE, brengt onder den gangbaren term „la plaie du fonctionnarisme" in Frankrijk. Het opstel is verdeeld in twee deelen, opgenomen in de nummers van 4 en van 11 Juli 1908, blz. 4 en 43, en draagt tot opschrift: „*La statistique des fonctionnaires.*" Een overzicht van den inhoud moge hier volgen.

„La France,", zoo vangt de schrijver aan, „produit en abondance le blé, „la vigne et les fonctionnaires." Dit laatste product reeds sedert lang: in 1788 werd reeds getuigd dat de ambtenaren „forment un peuple entier." De schuld van deze overdaad wordt toegeschreven aan de zeer ver doorgedreven zucht tot reglementeering van overheidswege, een zucht die reeds bestond onder de oude monarchie en die thans bestaat bij het socialisme. Reeds onder Lodewijk XIV waren er tallooze ambtenaren; tusschen 1691 en 1709 werden er meer dan 40.000 nieuwe posten geschapen, veelal sinecures doch waaraan voorrechten verbonden waren en dus zeer gewild. Bij zekere gelegenheid kreeg Lodewijk XIV dan ook te hooren de navolgende boutade: „Chaque fois que Votre Majesté crée un office, Dieu crée un sot „pour l'acheter." In tegenstelling met Engeland, waar men weinige doch goed bezoldigde ambtenaren kent, gold in Frankrijk het stelsel van veel ambtenaren met geringe bezoldiging. Dit laatste stelsel is verreweg nadeeliger gebleken dan het eerste.

In den tegenwoordigen tijd vindt de ambtenarij steun in drie factoren: „le socialisme d'Etat, la mégalomanie ministerielle et les convoitises ambiantes." De meeste jeugdige staatsburgers begeeren bij gebreke van een belangrijk, dan toch een min aanzienlijk baantje. „Les familles sont prêtes à tous les sacrifices, à toutes les sollicitations, parfois à toutes les compromissions pour atteindre ce bût." Er wordt reeds bij de geboorte van elk kind gedacht over latere plaatsing in publieken dienst en daarnaar het leven ingericht. Men komt in de stad wonen en zoekt zijne relatiën in de goede richting. Zekere statistiek meldt dat bij de préfecture de la Seine voor 400 plaatsen in ondergeschikte betrekkingen, als die van cartonnier, klerk en concierges van scholen, vijftigduizend sollicitanten zich opdoen.

Sedert 1905 rust op den Minister van Financiën de plicht om bij de begrooting jaarlijks over te leggen een staat, „présentant, au 1er Janvier „précédent, les fonctions de toute nature retribuées, en tout ou en partie, „sur le budget de l'Etat ou sur les budgets des départements et des com„munes et, pour chaque fonction, le nombre des fonctionnaires correspondent." Voor het eerst verscheen deze opgave over 1906. Daarin waren vermeld de ambtenaren naar gelang van de pensioenen welke zij onder bepaalde voorwaarden kunnen erlangen. Er ontbreekt echter elk gegeven omtrent de traktementen. Daarentegen blijkt uit de vergelijking van de drie thans verschenen staten over 1906, 1907 en 1908, de twijfel die er bij de administratie bestaat over de vraag, wie inderdaad als ambtenaar te beschouwen is. Geen definitie is moeilijker te geven dan deze. Zoo waren aanvankelijk niet opgenomen de „débitants de tabacs de première classe", de officieren en de gereëngageerde of van eene commissie voorziene onderofficieren, korporaals en soldaten van het leger, de officieren van zeemacht en mariniers, de veteranen der marine, de gendarmerie. Deze allen zijn in 1908 vermeld, zoodat men in dit jaar voor het aantal geheel of gedeeltelijk door den Staat bezoldigde ambtenaren vindt het respectabele getal van 640.883. Daarbij komt nog, ook in 1908, het getal van 272.309 departementale en gemeentelijke ambtenaren. Alles samen dus omstreeks 915000 ambtenaren. En dan zijn nog vergeten de spoorwegambtenaren die de Staat nu reeds bezit of, na naasting van de Wester-spoorwegonderneming, bezitten

zal. Zelfs al neemt men het getal ambtenaren zonder de militairen, bedragende in een rond cijfer 750.000, dan is dat op een bevolking van nog geen 40 millioen zielen enorm. Dergelijke verhouding is nergens aanwezig. Toch schijnt niets te kunnen worden verricht om deze ziekte met succes te bestrijden.

Naast deze ministerieele statistiek is thans verschenen de uitkomst van een soortgelijk onderzoek ondernomen op initiatief van de algemeene statistische bureaux in Frankrijk. Deze resultaten zijn neergelegd in een rapport aan den Conseil supêrieur de Statistique.

Intusschen is niet te ontkennen, dat men onder het begrip ambtenaar te veel titularissen heeft gebracht en is het criterium niet te vinden in de herkomst der bezoldiging. Senatoren en députés zijn, al genieten zij ook van het Rijk een inkomen, nog geen ambtenaren. Daarentegen zijn hypotheekbewaarders en ambtenaren van den waarborg wel tot deze groep te brengen ofschoon zij niet door den Staat doch door particulieren worden betaald voor hunne diensten. En op welken grond worden de tabaksverkoopers er onder gerangschikt? Dit alles duidt op willekeur, op een moeilijk te geven definitie van het begrip „ambtenaar".

Wat is een ambtenaar? Littré zegt: celui, celle qui remplit une fonction. Daaronder vallen ook de organen van het menschelijk lichaam en nog veel meer. Bedoeld is: une fonction publique. In een wetsontwerp sur le statut des fonctionnaires worden als ambtenaren beschouwd: „tous ceux qui en qualité de délégués de l'autorité publique, d'employés, d'agents et de sous-agents, font partie de cadres permanents organisés pour assurer le fonctionnement d'un service public." In zijn werk over l'Administration de la France zegt Henri Chardon onder ambtenaren te begrijpen: „tous les agents de la corporation sociale, tous ceux qui ont pour mission de créer, d'assurer et de perfectionner sans cesse les services (qu'on considère) comme la conséquence nécessaire de la vie en société." De heer Léon Duquit, professor te Bordeaux, noemt ambtenaren „tous les individus associés directement et d'une manière permanente et normale au fonctionnement d'un service public." Doch wat verstaat men onder een service public? Hier komt een nevel opzetten: un service public est une certaine activité, l'accomplissement d'une certaine besogne qui à un moment donné, est considérée comme étant d'une importance telle pour le groupement social que c'est un devoir juridique pour les gouvernants d'en assurer l'accomplissement."

Hoe zulks zij, alle definitiën zijn vaag, te vaag voor een statistiek. Vandaar dat de statistische bureaux naar betere maatstaven hebben omgezien.

Sedert lang achtte men de fransche ambtenaarswereld minder vruchtbaar in nakomelingschap dan de rest der natie. In die richting is thans een onderzoek gedaan, waarbij men zich steunde op de vier volgende stellingen:

1°. La statistique projetée devra être étendue à toutes les personnes rétribuées sur le budget de l'Etat ou sur les budgets des départements et des communes, conformément à la formule inscrite dans la loi de finance de 1905,

2°. Elle devra avoir pour instrument le bulletin individuel dont la commission a arrêté la disposition et le texte.

3°. Pour éviter un travail considérable aux services chargés du personnel dans chaque Administration, chaque fonctionnaire ou agent établira lui-même le bulletin qui le concerne et le transmettra au chef de service.

4°. Les bulletins de chaque service seront groupés dans une chemise du modèle établi par la commission.

Men besloot aan de formule van 1905 een minder ruime uitleg te geven. Verwacht mocht dus worden het erlangen van de werkelijke getalsterkte der ambtenaren en tevens van de noodige demografische gegevens. Evenwel werd niet overal de noodige medewerking gevonden. Er waren zelfs departementen van algemeen bestuur die geen formulieren terugzonden. In totaal ontving de statistische commissie er drie honderd duizend ingevuld terug. Dit materiaal werd gesplitst als volgt:

a. departementen van algemeen bestuur;
b. andere diensten te Parijs;
c. andere diensten buiten Parijs;
d. de préfecture van de Seine;
e. personeel van prefecturen en mairiën, de politie inbegrepen;
f. garde-champêtres;
g. cantonniers.

Uit dezen voorraad zijn zeer interessante conclusiën getrokken, al mogen die dan nog niet in alle opzichten betrouwbaar zijn.

Zoo bezitten de departementsambtenaren meer kinderen van het manlijk dan van het vrouwelijk geslacht.

Hoe jonger een cantonnier trouwt, hoe meer kans op het krijgen van jongens bij bezit. En dergelijke resultaten meer. Ten aanzien van het aantal ambtenaarshuwelijken wordt het volgend staaltje medegedeeld, berekend per 1000:

	Employés de ministères.	Ouvriers et agents.	Cantonniers et similaires.
Célibataires.	273	121	66
Mariés	684	816	860
Veufs.	38	51	61
Divorcés.	5	12	13

Het cijfer der vrijgezellen voor de departementale ambtenaren is ongeveer normaal, 27% in totaal, of 25% na aftrek van de vrijgezellen van minder dan 25 jaren. Doch dit aantal is 12% voor de werklieden en 6% à 7% voor de cantonniers. Goed dat de huwelijksakten van de getrouwden niet opgevraagd waren!

Voor het aantal kinderen dient het onderstaand overzicht:

	PROPORTIONS POUR MILLE FAMILLES.			
Nombre des naissances.	Français en général.	Employés.	Ouvriers.	Cantonniers.
0	155	278	179	146
1	263	267	214	181
2	236	212	205	200
3	147	117	147	156
4	88	62	94	112
5	50	34	60	76
6	29	15	39	49
7 et plus de 7. .	32	15	62	80

Voorts is gebleken dat per 100 van deze drie groepen van ambtenaren in leven waren respectievelijk 121, 221 en 265 kinderen. Voor de departementsambtenaren, die zich niet zonder zekeren trots „ronds-de cuir" noemen beschamend en „le prototype de cette stérilité systématique qui menace d'être, pour la France, la commencement de la fin." Verschillen blijven te constateeren: „La stérilité absolue", zegt het rapport, „parait diminuer à mesure que le traitement s'élève. Au contraire, les familles restreintes — un ou deux enfants — sont plus rares parmi les employés recevant un petit traitement que parmi ceux qui reçoivent plus de 4000 francs. Les familles quelque peu nombreuses (4 enfants ou plus) forment à peu près uniformément le cinquième du total. En résumé, il semblerait que, pour les employés, la seule alternative possible soit, sauf exception, un ou deux enfants ou pas d'enfants du tout. Si l'employé est peu payé, il préfère cette seconde solution. S'il reçoit plus de 2500 francs, il préfère la premiére." Meer dan de helft der departementsambtenaren zijn ongehuwd of zonder kinderen, en meer dan een vierde deel heeft slechts één klnd. „C'est le comble de l'infécondité" zegt de heer DE FOVILLE, die daarna de volgende conclusie formuleert: „L'incessante multiplication du fonctionnarisme bureaucratique, déja surabondant, est chose d'autant plus regrettable pour notre pays, que ce groupe social donne, aujourd'hui, l'exemple d'une stérilité sans égale."

Het luchtschip.

De luchtscheepvaart kan wellicht binnen niet al te langen tijd hare plaats opeischen onder de internationale verkeersmiddelen. Nieuwe vragen zullen dan van rechtswetenschap en wetgever een antwoord behoeven. Dr. Grünwald, Kriegsgerichtsrat b. d. 1ste Garde-Division, heeft dat oogenblik niet afgewacht en reeds nu aan de bespreking van die vragen een boekje gewijd tot titel voerend: „Das Luftschiff in völkenrechtlicher und strafrechtlicher Beziehung". Na een korte uiteenzetting van de beginselen, welke thans ten aanzien van schepen gelden, zoowel in de open zee, in de zoogenaamde kustzee als in de territoriale wateren, stelt hij de gedeeltelijk bevestigend beantwoorde vraag, of diezelfde regelen ook ten aanzien van het luchtschip zouden kunnen worden toegepast. De uitkomsten van zijn onderzoek vat hij samen in de volgende conclusiën:

1°. Der Luftraum über einem Staate ist dessen Eigentumssphäre, der Luftraum über den Küstengewässern eines Staates ist dessen Interressensphäre, der Luftraum über der hohen See oder Staatenfreien Landstrecken ist freies Gebiet.

2°. Der Eigentum des Grundstaates an den Raum über ihm darf nicht weiter ausgeübt werden, als das Interesse des Grundstaates es erfordert. Dem internationalen Verkehr dürfen nur die Beschränkungen auferlegt werden, die das Interesse des Grundstaates dringend erheischt.

3°. Nur soweit das Interesse des Grundstaates reicht, ist er Zur Ausübung der Jurisdiktion über die in seiner Eigentumssphäre verübten Delikte befugt.

4°. Zu unterscheiden sind Staats- und Privatluftschiffe. Erstere sind schwebende Teile ihres Heimatstaates, sie sind exterritorial in fremden Gebiet. Die Privatluftschiffe können den Seeschiffen analog nur dan behandelt werden, wenn ihnen die Nationalität ihres Heimatstaates verliehen ist."

Wat het laatste punt betreft merken wij op, dat voor ons recht zou

noodig zijn eene uitbreiding van de bepaling van art. 3 Sv. tot het luchtschip. Hetzelfde zou moeten geschieden met art. 25 Sv. De denkbeelden van den schrijver zijn overigens eene toepassing van het beginsel voor het privaatrecht neergelegd in § 905 B. G. B., waarmede voor ons recht kan worden vergeleken de in lid 1 van art. 626 B. W. opgenomen bepaling.

(*W. v. h. R.*).

Redactie Militair Rechtelijk Tijdschrift.

Ter vervanging van Mr. L. M. Rollin Couquerque is bij gemeenschappelijke beschikking van de Ministers van Oorlog en Marine tijdelijk benoemd tot redacteur van dit Tijdschrift Mr. B. M. Taverne, Officier van Administratie der 2de klasse, geplaatst bij het Departement van Marine.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De beste maatregel.

De kapitein ter zee Bn. VAN ASBECK wijdt op blz. 33 van Deel II van dit Tijdschrift eenige beschouwingen aan den „besten" maatregel, waarover op blz. 367 van Deel III door mij wordt gesproken.

Het moet aan mij liggen dat mijne opmerkingen ten deze niet zijn opgevat, zooals ik verwachtte.

Ik wensch eenvoudig dat de „onverbeterlijkheid" van den militair niet zal blijken door ongevoeligheid voor zware krijgstuchtelijke straffen, *waaronder* de plaatsing in de klasse van discipline, in de strafklasse of in de tuchtklasse, doch wel *zonder* deze laatste straffen, waarvan ik ter plaatse de onvruchtbaarheid bepleitte.

Met „onverbeterlijke militairen" — aan wie als „beste" maatregel het ontslag uit den dienst *met een gemerkt paspoort* moet worden verleend, voorafgegaan door eene eenige malen herhaalde krachtige toepassing der aan boord uitvoerbare krijgstuchtelijke straffen — bedoel ik de militairen, die, zooals de wet het uitdrukt, door herhaald wangedrag blijken ongevoelig te zijn voor krijgstuchtelijke bestraffing; daarentegen bedoel ik met die uitdrukking *niet* de militairen, wier hiervoor bedoelde onverbeterlijkheid slechts wordt vermoed (omdat de zwaarste straffen nog niet zijn toegepast), *niet* de militairen met anti-militaire karaktereigenschappen, *niet* de militairen die ongeschikt bleken te zijn voor een leven onder de abnormale omstandigheden van den zeedienst.

Wordt mijn standpunt verjaard genoemd, dan eerbiedig ik zulks, doch blijf van eene andere meening.

Gaarne — doch met nadruk — wensch ik er op te wijzen dat ik in mijn opstel eenige in wetten vermelde onderwerpen van militair straf- en tuchtrecht behandelde en dat in het Reglement van of in de Wet op de Krijgstucht het ontslag uit den dienst om *andere* redenen dan „herhaald wangedrag, blijkende door ongevoeligheid voor krijgstuchtelijke bestraffing (of om de buiten beschouwing gelaten liederlijkheid)" niet is vermeld; het ontslag uit den dienst om andere redenen — hoewel mogelijk van groot belang voor de goede handhaving der krijgstucht — viel, evenals het optreden van officieren der divisies aan boord, buiten de door mij behandelde onderwerpen.

Natuurlijk, mag ik wel zeggen, acht ik het een zeer goeden maatregel dat een slecht militair kan worden ontslagen zonder rood paspoort, vóórdat hij door eene reeks van zwaar bestrafte vergrijpen van zijne onverbeterlijkheid blijk heeft gegeven en met volledige instemming las ik de opwekking,

gericht tot de officieren der divisies aan boord, die dit Tijdschrift lezen, om de karakters hunner ondergeschikten te bestudeeren, ten einde op de beste wijze de belangen van het Rijk en de schepelingen te kunnen behartigen.

Ten slotte wenschte ik ter voorkoming van verder misverstand er op te wijzen dat hèt onderzoek naar het gedrag in den dienst van de uit het depôt van discipline te Vlissingen ontslagen militairen, werd ingesteld door de Officieren van Gezondheid der Landmacht, TEMPELMANS PLAT en Dr. CASPARIE; *mijne* ondervinding betreffende dit onderwerp deed ik op als fiskaal bij den Zeekrijgsraad.

Willemsoord, 8 Augustus 1908.

C. J. BLOK,

Inspecteur van Administratie.

Aanvulling van het onderzoek voor Officieren-Commissarissen.

In de 1e aflevering van Deel IV van dit Tijdschrift — blz. 22 en 23 — bespreekt de correspondent te Soerabaia de vraag, of de Commandeerende Officier, die de informatiën heeft bevolen, na ontvangen rapport van Officieren-Commissarissen, dat de informatiën zijn afgeloopen, een naar zijne meening onvolledige instructie kan doen aanvullen, alvorens over te gaan tot de benoeming van een krijgsraad.

Steller beantwoordt deze vraag beslist ontkennend; z. i. is de opdracht tot aanvulling der informatiën in alle opzichten in strijd met de wet.

Ter oplossing der moeilijkheid geeft de correspondent de idée aan, om de stukken te doen opzenden vóór dat het rapport van den afloop der informatiën gedaan wordt, en advies vragen van den fiskaal, die eisch zal moeten doen.

Of deze methode juister is, m. a. w. de moeilijkheid voorkomt, zooals steller meent, mag naar mijne bescheiden meening betwijfeld worden.

Wat toch zal het gevolg zijn, wanneer de aangegeven methode wordt gevolgd, en de fiskaal, die de zaak bij den krijgsraad te behandelen zal krijgen, adviseert dat de instructie onvolledig is? Dan zal dus — wanneer ik den correspondent tenminste goed begrijp — de vlootvoogd de stukken toch moeten terugzenden aan Officieren-Commissarissen, met uitnoodiging om de instructie alsnog aan te vullen op die punten, waarop aanvulling door den adviseerenden fiskaal werd gewenscht. En zulks wordt juist door den correspondent in flagranten strijd met de wet geacht!

Het doet immers niets tot de zaak af, of deze aanvulling door den vlootvoogd wordt gelast vóór of nà het officiëele rapport van Officieren-Commissarissen, dat zij de instructie als afgeloopen beschouwen; dit rapport is niets meer dan een voren. Uit het opzenden der stukken aan den vlootvoogd, al is dit dan ook in dit geval eene voorloopige inzending, blijkt toch voldoende, dat Officieren-Commissarissen de instructie als geëindigd beschouwen.

De onopgeloste moeilijkheid schuilt echter in de vraag of de commandeerende Officier het recht heeft, zich op eenigerlei wijze in het onderzoek te mengen.

In de bestaande commentaren op de R. Z. (HUART en SALMON en BLOK) is hieromtrent weinig te vinden. BLOK zegt alleen dat de artt. 30 en 31 R. Z. den vlootvoogd de gelegenheid geven om toezicht te houden op het geregeld voortzetten der informatiën, terwijl hij ook geacht moet worden het recht te hebben, om inzage van de processale stukken te vorderen (advies Adv.-fiskaal, 5 Juni 1856).

In de handleiding van COLLETTE en VAN DIJK („Militaire Rechtspleging" 1901) wordt meer aandacht aan de quaestie gewijd, naar aanleiding der artt. 51 en 52 R. L., overeenkomende met de artt. 30 en 31 R. Z. Deze, op het gebied der militaire rechtspleging, zeer zeker deskundigen, komen tot de conclusie, dat de Garnizoens Commandant (d. i. de autoriteit, die bij de Landmacht de Officieren-Commissarissen en later den Krijgsraad benoemt) *niet* het recht heeft den Officier-Commissaris en Auditeur-Militair bevelen te geven omtrent de wijze van het hooren van den beklaagde, de aanvulling van verhooren, het houden van confrontatiën, enz. Zij beroepen zich hierbij op eene beslissing van het H. M. G. in Indië, dat vragen, die tegen den wil van Officieren-Commissarissen en Auditeurs-Militair, op last van den Garnizoens-Commandant zijn gedaan en beantwoord, nietig zijn.

In hare algemeenheid kan ik voor deze stelling ook veel gevoelen.

Maar zou, uit een oogpunt van utiliteit, bij de zeemacht niet van deze algemeene opvatting kunnen worden afgeweken voor die gevallen als datgene, waarop de correspondent te Soerabaia doelt; de gevallen nl. dat de instructie eener zaak plaats heeft aan boord van een klein schip, waarop geen krijgsraad kan worden gehouden, terwijl de behandeling voor den krijgsraad plaats heeft op het Wachtschip te Soerabaia — aangenomen dan, dat dergelijke behandeling eener zaak wettig is.

Die goede oude rechtspleging van ons, waar al zooveel mee gedaan wordt, zal ook dit werkelijk wel toelaten. Wat zou er inderdaad tegen zijn, om uit de artt. 30 en 31 een recht voor den vlootvoogd te distilleeren, om Officieren-Commissarissen uit te noodigen tot eventueele aanvulling der instructie. Pas hierdoor kan deze autoriteit eenig profijt trekken van het hem reeds toegekende recht om inzage der processtukken te verlangen. (Zie het hierboven aangehaalde uit BLOK's Commentaar op de R. Z.). En zou de bedoeling van art. 108 R. Z. wel zoo streng wezen, dat zelfs in het geval, dat aanvulling der instructie noodzakelijk is, de krijgsraad toch binnen 24 uur benoemd moet worden? In het belang van den beklaagde, dat altijd — en terecht — zoo'n groote rol speelt bij de soms zeer vèr gaande uitlegging der R. Z., is het zeker. Onthoudt men nl. den vlootvoogd het bedoelde recht, dan wordt de krijgsraad benoemd te Soerabaia, terwijl het schip, waarop het feit is voorgevallen en dus de getuigen zich waarschijnlijk bevinden, misschien op Atjeh ligt. Er zal niet anders op overschieten dan dat de krijgsraad de instructie aanvulle; getuigen zullen naar Soerabaia moeten worden gerequireerd, 't geen zeer veel tijd en zeer veel geld zal kosten. En alles „ten koste" van beklaagde! Waarom deze werkelijk niet geringe bezwaren niet ontkomen, door eene, misschien wat ruime maar toch niet onwettige interpretatie der artt. 30 en 31 R. Z.

Een blik in het Wetboek van Strafvordering kan mij slechts sterken in mijne overtuiging, dat deze opvatting niet „uit den booze" is; dat in 't algemeen de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering niet van toepassing zijn op de Militaire Rechtspleging, is mij wel bekend, maar we

zijn toch steeds geneigd om bij de interpretatie der R. Z. het oog gevestigd te houden op de civiele strafrechtspleging. En niet ten onrechte, want al moge ook deze niet geheel „up to date" zijn, ze is het toch zeker heel wat meer dan de R. Z. van 1814. Wij kunnen dan den Vlootvoogd, die rapport ontvangt van den afloop eener instructie, teneinde den krijgsraad te kunnen benoemen, het best vergelijken met de Rechtbank in raadkamer, die na afloop der instructie moet beslissen op de vordering van den Officier van Justitie (art. 125 Sv.) En kent art. 126 Sv. aan de Rechtbank in raadkamer de bevoegdheid toe om een nader onderzoek te bevelen, met aanduiding van het onderwerp, voor het geval zij de instructie niet volledig oordeelt.

Ik begrijp best, dat tegen de door mij voorgestelde interpretatie der R. Z. bezwaren zijn in te brengen; zeker, men kan nu eenmaal uit de Rechtspleging vrijwel alles halen, wat men verkiest. Men schermt zoo gaarne met het groote argument „vrees voor misbruik", bij eene ruime wetsuitlegging. Maar ik zou willen vragen, welk misbruik een Vlootvoogd nu kan maken, van de eenvoudige bevoegdheid om in de enkele gevallen, als het hier besprokene, eventueel aanvulling der instructie te kunnen gelasten. Allicht zal dit wel nooit gebeuren, dan nadat deze autoriteit zich door een deskundig adviseur heeft doen voorlichten (1), en dan is toch Justitia zeker wel door dien maatregel gebaat.

Het bovenstaande was tenminste een bescheiden poging mijnerzijds om dit aan te toonen.

T. MEIJER.

Officier v. Administratie der 2de kl.

(1) De laatste jaren was er reeds altijd een Officier met bijzondere rechtskennis gedetacheerd bij het Departement van Marine te Batavia. M.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 24 Mei 1907.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. C. DE WILDE.

Mishandeling den dood tengevolge hebbende.

De in eersten aanleg benoemde deskundigen komen tot de conclusie dat aan beklaagde de door hem gepleegde daad wegens ziekelijke stoornis en gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend (epilepsie op imbecillen bodem).

Krijgsraad kan zich met deze conclusie niet vereenigen. Veroordeeling tot 3 jaar gevangenisstraf.

Aanvulling der telastelegging in hooger beroep.

Benoeming van deskundigen door het Hof. Deze concludeeren tot toerekeningsvatbaarheid, met welke conclusie het Hof zich vereenigt.

Veroordeeling van beklaagde tot de straf hem door den Krijgsraad opgelegd met vervallenverklaring van den militairen stand, welke bijkomende straf door den Krijgsraad verzuimd was op te leggen.

Rapporten der deskundigen zoowel in prima als in hooger beroep.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

C., oud 22 jaar, geboren te 's Hertogenbosch, milicien-stukrijder bij het 3de Regiment Veld-Artillerie, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, gewezen den 2den November 1906 met aanhaling der

artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191), 10, 11, 27, 300 3e lid en 422 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan mishandeling, den dood tengevolge hebbende, gepleegd op een tijdstip toen nog geen vijf jaren waren verloopen, sedert de schuldige eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie jaren, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 20 Juni 1906 in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde in den avond van den 4den Juni 1906 te omstreeks 11 uur, in de Lange Gampelstraat te Breda, J. D. H. heeft mishandeld, door hem opzettelijk met een mes zulke verwondingen toe te brengen, welke op den 5den Juni 1906 den dood van genoemden J. D. H. tengevolge hebben gehad, en zulks na reeds op den 12den November 1903 wegens mishandeling tot gevangenisstraf te zijn veroordeeld;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, op de gronden nader bij pleidooi te ontwikkelen, dat het den Hove moge behagen den impetrant te veroordeelen tot eene geringere straf dan de Krijgsraad hem oplegde, — en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima,

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 13den November 1906 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat Vertooner, met 's Hofs toestemming, ter 's Hofs terechtzitting van 25 April 1807, aan den impetrant nader heeft ten laste gelegd:

„immers en in ieder geval, dat hij op tijd en plaats vermeld, toen nog „geen vijf jaren waren verloopen sedert hij eene tegen hem, wegens mis„handeling, uitgesproken gevangenisstraf, geheel had ondergaan, genoemden „J. D. H., opzettelijk door middel van een geopend mes, een zoogenaamd „„aardappelenschillertje", heeft geslagen en gestoken, waardoor D. H. „bekwam:

„*a.* eene ondiepe ongeveer 8 centimeter lange en in het onderhuidsch „bindweefsel eindigende wond, loopende van boven het rechtersleutelbeen, „over de streek van den rechterlongpijp, naar de rugvlakte;

„*b.* eene ongeveer 3 centimeter lange wond op de linkerrugvlakte, schuin „van boven links, naar beneden en binnen rechts verloopende, tusschen de „4e en 5e rib doordringende in de linker borstholte en, ter diepte van 1 „centimeter, in de achtervlakte van de benedenkwab van de linker long;

„*c.* eene dwarse wond, ongeveer 2 centimeter lang, op de rechter rugvlakte, „over eene lengte van 9 centimeter schuin naar beneden en binnen ver„loopende, zonder in de borstholte door te dringen; en

„*d.* eene 10 centimeter diepe wond aan de buitenzijde van den linker „bovenarm, tengevolge van welke verwondingen, die groot bloedverlies „deden ontstaan, terwijl daarenboven, door het longwondje, de linker long „minder goed kon functioneeren, D. H. op 5 Juni 1906 is overleden";

dat het Hof daaromtrent den impetrant heeft gehoord, die bekent zich er aan schuldig gemaakt te hebben;

dat door die bekentenis, en de overige in prima bijgebrachte bewijsmiddelen, rechtens is bewezen hetgeen den impetrant nader is ten laste gelegd;

dat de in het vonnis a quo aan de bewezen strafbare feiten gegeven qualificatie Vertooner juist, doch de voor die feiten opgelegde straf hem te licht voorkomt;

dat de vader van het meisje van C. zeer zeker bevoegd en gerechtigd was zijne dochter over haar te laat thuis komen te onderhouden en dit voor impetrant allerminst eene reden was om zijn mes te trekken, er mede op los te steken en zijnen aanstaanden schoonvader overhoop te steken;

dat met den duur der gevangenisstraf op vier jaren te bepalen, met hetgeen ten voordeele van den impetrant kan worden bijgebracht, nog ruimschoots rekening zou zijn gehouden;

dat bij veroordeeling tot eene gevangenisstraf van drie jaren, of meer, de vervallenverklaring van den militairen stand of van de betrekking van militairen geëmployeerde, door den militairen Rechter moet worden vrijgesproken en dat dit door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement is verzuimd;

en is geconcludeerd tot correctie van het vonnis wat het bewijs der beklaagde feiten, den duur der opgelegde gevangenisstraf en het niet uitspreken der vervallenverklaring van den militairen stand betreft, en dat alsnog de impetrant en verweerder, met aanhaling tevens van de artikelen 2 en 11 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), zal worden veroordeeld tot vier jaren gevangenisstraf en vervallen verklaard van den militairen stand, of van de betrekking van militairen geëmployeerde, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, alsmede veroordeeld in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij in den avond van 4 Juni 1906 te omstreeks elf uur in de Lange Gampelstraat te Breda J. D. H. heeft mishandeld door hem opzettelijk met een mes zulke verwondingen toe te brengen, welke op den 5^{den} Juni 1906 den dood van genoemden J. D. H. tengevolge hebben gehad, en zulks na reeds op den 12^{den} November 1903 wegens mishandeling tot gevangenisstraf te zijn veroordeeld;

waarna hem in hooger beroep subsidiair is ten laste gelegd: immers en

in ieder geval, dat hij op tijd en plaats vermeld, toen nog geen vijf jaren waren verloopen sedert hij eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel had ondergaan, genoemden J. D. H. opzettelijk door middel van een geopend mes, een zoogenaamd „aardappelschillertje", heeft geslagen en gestoken waardoor D. H. bekwam:

a. eene ondiepe, ongeveer acht centimeter lange en in het onderhuidsche bindweefsel eindigende wond, loopende van boven het rechter sleutelbeen over de streek van den rechter longtop naar de rugvlakte;

b. eene ongeveer drie centimeter lange wond op de linker rugvlakte schuin van boven links, naar beneden en binnen rechts verloopende, tusschen de vierde en vijfde rib, doordringende in de linker borstholte en, ter diepte van één centimeter, in de achtervlakte van de benedenkwab van de linker long;

c. eene dwarse wond ongeveer twee centimeter lang op de rechter rugvlakte over een lengte van negen centimeter, schuin naar beneden en binnen verloopende, zonder in de borstholte door te dringen, en

d. eene tien centimeter diepe wond aan de buitenzijde van den linker bovenarm;

tengevolge van welke verwondingen, die groot bloedverlies deden ontstaan, terwijl daarenboven door het longwondje de linker long minder goed kon functioneeren, D. H. op 5 Juni 1906 is overleden;

Gezien een uittreksel uit het register van overlijden, afgegeven door den ambtenaar van den burgerlijken stand der gemeente Breda den 14den Juni 1906, waaruit blijkt dat op den 5den Juni 1906 te Breda is overleden J. D. H., echtgenoot van A. N.;

Gezien een extract-vonnis der Arrondissements-Rechtbank te Breda, afgegeven door den griffier dier rechtbank, waaruit blijkt dat beklaagde door die rechtbank den 12den November 1903, wegens mishandeling drie malen gepleegd, is veroordeeld tot gevangenisstraf van vijf en veertig dagen, welke straf hij, blijkens op het extract gestelde verklaring van den Officier van Justitie te Breda, heeft ondergaan, ingaande 4 December 1903;

Overwegende dat beklaagde, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep, heeft bekend wat hem is ten laste gelegd, daarbij in hooger beroep nog opgevende: dat hij zich wel herinnert den verslagene gestoken te hebben met een mesje en ook dat hij, na het gebeurde, aan de vrouw van den verslagene heeft gezegd: „daar ligt je man half kapot", maar niet kan bekennen het met opzet gedaan te hebben en ook niet weet waarom hij zulks gedaan heeft;

Overwegende dat door de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen A. V., weduwe van J. D. H. en H. R., in verband met het proces-verbaal op den ambtseed opgemaakt door den commissaris van politie te Breda H. V., en het proces-verbaal van Mr. G. F. M. P. C., Rechter-Commissaris, belast met de instructie van strafzaken in het Arrondissement Breda, van welk een en ander de zakelijke inhoud in het vonnis is weergegeven, alsmede door den inhoud der boven aangehaalde akte van overlijden, wettig en overtuigend is bewezen dat op den 5den Juni 1906 te Breda is overleden J. DE H.;

dat door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaringen der twee eerstgenoemde getuigen, wettig en overtuigend is bewezen dat gezegde J. D. H. in den avond van 4 Juni 1906 omstreeks elf uur, ter plaatse in de telastelegging vermeld, door den beklaagde is aangevallen en dat beklaagde hem met een mes verschillende verwondingen heeft toegebracht, waarna hij erg bloedende is gebracht in zijne woning en vandaar naar het ziekenhuis, waar hij in den avond van 5 Juni 1906 is overleden;

Overwegende dat op den 6den Juni d. a. v. door de deskundigen A. B. en J. W. D., nadat dezen den eed en de belofte als zoodanig hadden afgelegd, het lijk van J. D. H. is geschouwd en daarop door die deskundigen, blijkens hunne later met eede bevestigde verklaring, een en ander in het vonnis opgenomen, zijn bevonden de verwondingen hiervoren in de telastelegging omschreven, waarna zij als hun oordeel hebben uitgebracht op de in hun verslag vermelde gronden, waarmede het Hof zich vereenigt evenals de Krijgsraad heeft gedaan: dat de dood is ingetreden door groot bloedverlies uit de gevonden wonden in verband met het minder goed kunnen functioneeren van de linker long en dat de wonden werden toegebracht met een scherp werktuig;

Overwegende dat mitsdien wettig en overtuigend is bewezen wat aan den beklaagde zoo in eersten aanleg als in hooger beroep nader omschreven is ten laste gelegd;

Overwegende dat door de in eersten aanleg als deskundigen gehoorde Dr. J. M. W. K. en A. D. v. Z., geneesheeren aan het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen te 's Hertogenbosch is uitgebracht een verslag omtrent den geestestoestand van beklaagde, waarin zij, na onderzoek van den beklaagde, op de gronden in dat verslag uiteengezet, als hun gevoelen te kennen geven: „dat beklaagde is een epilepticus op imbecillen bodem, „dat hij zijne daad heeft gepleegd in een aanval van aequivalentie van „epilepsie en dat hem de daad, waarvoor hij thans beklaagde is, wegens „een ziekelijke stoornis en gebrekkige ontwikkeling zijner geestvermogens „*niet* kan worden toegerekend".

Overwegende dat naar aanleiding van dit deskundig oordeel in verband met de daarvan afwijkende zienswijze van den Krijgsraad, die zich met dat oordeel niet heeft vereenigd, in hooger beroep opnieuw een onderzoek naar beklaagdes geestestoestand is ingesteld door de deskundigen Dr. K. H., hoogleeraar, en Th. W. G. Gzn., arts, assistent, beiden in de psychiatrie aan de Rijks-Universiteit te Utrecht, die op den 23sten November 1906 den eed als deskundigen hebben afgelegd, en, na onderzoek van den beklaagde en van de stukken van het proces, op den 25sten Maart 1907 een uitvoerig schriftelijk verslag hebben uitgebracht, waarvan de slotsom is: dat het door hen ingesteld onderzoek het niet aannemelijk heeft kunnen maken dat beklaagde, tijdens hij het feit pleegde, waarvoor hij terechtstaat, lijdende was aan eenige ziekelijke storing of aan gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens;

Overwegende dat deze conclusie der deskundigen in hoofdzaak berust op de volgende gronden:

dat het onderzoek van beklaagde, nòch aan diens inwendige organen nòch aan het zenuwstelsel, noemenswaardige afwijkingen heeft aangetoond, en dat het onderzoek naar beklaagdes vroegeren levensloop geene feiten aan den dag heeft gebracht, die bij de beoordeeling van zijn geestestoestand in aanmerking kunnen komen;

dat met name, uit de herhaalde waarneming van beklaagde, hun is gebleken dat zijne vermogens als soldaat niet zoo heel veel verschillen van het gemiddelde; dat zijn gedrag in den dienst niet wijst op imbecilliteit; dat hij tijdens zijn verblijf in de gevangenis zeer veel nut heeft getrokken van het hem daar verstrekt onderwijs, waarbij hij zelf ijverig heeft medegewerkt en reeds veel heeft aangevuld van 't geen aan zijne opvoeding — door het nagenoeg niet genieten van schoolonderwijs — heeft ontbroken; weshalve zij niet van meening zijn dat beklaagde is een imbecil;

dat zij evenmin aannemen dat beklaagde is een epilepticus en ook niet

dat hij het feit gepleegd heeft in een epileptischen toestand van welken aard ook;

dat toch van het bedwateren, waarvan beklaagde last heeft gehad, te weinig is waargenomen of gebleken om het aan te nemen als bewijs van epilepsie, terwijl van het toeval, dat beklaagde in de kazerne omstreeks het eind van het jaar 1904 gehad zou hebben, bij het nader ingesteld nauwgezet onderzoek, te weinig is gebleken om beslist aan te nemen dat het een epileptisch toeval is geweest;

dat — ook al ware zulks 't geval — daarin nog niet voldoende grond is gelegen om beklaagde te beschouwen als epilepticus; dat wel niet met zekerheid is uit te maken dat beklaagde niet aan epilepsie lijdt maar dat — ook al ware zulks wel het geval — die epilepsie dan toch niet heeft geleid tot stoornis zijner verstandelijke vermogens vermits niet is gebleken van dementie, noch van acute epileptische psychose nl. van een droomtoestand of van aequivalentie, noch van neiging tot zware affect-explosie, terwijl ook de daad zelve niet daarop wijst noch grond geeft om te besluiten tot een pathologischen affect-toestand;

Overwegende dat dit oordeel der deskundigen, ook gegrond op de nader in hooger beroep ingewonnen inlichtingen, alleszins aannemelijk is, weshalve het Hof, de gronden in het verslag aangeroerd overnemende, tot het besluit komt, waartoe op andere gronden ook de Krijgsraad is gekomen, dat er geen grond bestaat om aan te nemen dat het bewezen verklaarde feit den beklaagde wegens de gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend, zoodat de Krijgsraad hem te recht aan dat feit heeft schuldig verklaard en het met juistheid heeft gequalificeerd als: mishandeling den dood tengevolge hebbende, gepleegd op een tijdstip toen nog geen vijf jaren waren verloopen sedert hij eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan;

Overwegende dat ook de deswege door den Krijgsraad opgelegde gevangenisstraf van drie jaren in goede verhouding staat tot de zwaarte van het feit;

dat echter, krachtens artikel 2 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), gewijzigd bij de Wetten van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en van 19 April 1886 (*Staatsblad* n°. 91), bij veroordeeling tot gevangenisstraf van drie jaren, de veroordeelde moet worden vervallen verklaard van den militairen stand, zoodat het vonnis in dien zin moet worden aangevuld;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien de artikelen 2 en 11 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) gewijzigd als vermeld;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis den 2^{den} November 1906 gewezen door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, waarbij beklaagde is schuldig verklaard aan mishandeling den dood tengevolge hebbende, gepleegd op een tijdstip toen nog geen vijf jaren waren verloopen sedert de schuldige eene tegen hem wegens mishandeling uitgesproken gevangenisstraf geheel heeft ondergaan en deswege is veroordeeld tot gevangenisstraf van drie jaren met toerekening van den tijd door hem sedert twintig Juni 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht;

Verklaart hem vervallen van den militairen stand;

Houdt overigens het vonnis in stand ook wat betreft de toerekening der voorloopige hechtenis;

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep;
Ontzegt allen anderen eisch.

1o. *Gerechtelijk geneeskundig onderzoek in zake den milicien-stukrijder bij het 3de Regiment Veld-Artillerie C.*

Op mondeling requisitoir van den heer Auditeur-Militair in het 2de Militaire Arrondissement, te 's Hertogenbosch, hebben ondergeteekenden A. D. VAN ZUTPHEN en Dr. J. M. W. KRAMER, beiden geneesheeren te 's Hertogenbosch, een onderzoek ingesteld naar de geestvermogens van C., milicien-stukrijder bij het 3de Regiment 4de bataillon Veld-Artillerie.

De bedoeling der opdracht was den Krijgsraad te 's Hertogenbosch voor te lichten in hoeverre gemelde C. die verdacht is van mishandeling met doodelijken afloop, lijdende is of althans toen hij gemelde feiten pleegde lijdende was aan eene ziekelijke stoornis of gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens, waardoor hem gemelde feiten niet zouden kunnen worden toegerekend.

Ten einde deze vraag te kunnen beantwoorden hebben wij, nadat wij in handen van den heer Auditeur-Militair den gevorderden eed hadden afgelegd, de processtukken ingezien. Wij hebben C. in het huis van bewaring te 's Bosch herhaaldelijk bezocht en onderzocht, omtrent hem de noodige inlichtingen ingewonnen en hebben de eer het navolgend rapport uit te brengen.

De vader van C. was metselaar. Hij is overleden. Waaraan is niet bekend. Het schijnt dat hij een vrij gewoon man is geweest, maar beslist uit den minsten stand der maatschappij. Het onderzoek naar het voorkomen van geesteszieken in de voorouders leverde weinig resultaat omdat men zeide er niets van te weten.

De moeder van beklaagde leeft nog en woont in Breda in een der mindere buurten. Voor haar huwelijk was de moeder bevallen van een anderen man dan C., dit kind, een jongen, leeft nog en woont in de Vuchterstraat alhier. Hij is vrij oppassend. De familie in Breda houdt zoo weinig conversatie met hem dat zij hem niet kenden. De moeder is zenuwlijderes. Zij is vroeger verpleegd geweest in het krankzinnigengesticht Voorburg te Vucht. Wij hebben haar bezocht en bleek ons dat zij van bekrompen geestvermogens was en nog zeer zenuwachtig. Beklaagde heeft drie broers en eene zuster. Een broer is in Indië, een nog tehuis en de zuster gaat nog op school. Wij hebben den broer van beklaagde ook gesproken. Dat is een zenuwachtige jongen die met negotie langs de deuren vent en wiens geestesontwikkeling ook niet groot was. De opvoeding scheen ook vrij verwaarloosd. Bij ons bezoek in Breda hebben wij ook gepoogd inlichtingen te krijgen van het meisje waarmede beklaagde verkeering had. Wij konden haar niet anders te spreken krijgen dan in tegenwoordigheid harer moeder. De mededeelingen, die zij ons deed, waren blijkbaar niet geheel juist, maar werden onder den invloed der moeder gegeven. Zij had van beklaagde een kind van ongeveer twee jaar en was thans weer van hem zwanger. Zij erkende dat beklaagde haar herhaaldelijk geslagen had maar vond dit in haar stand zoo erg niet. Beklaagde was om een kleinigheid soms enorm driftig, maar dadelijk weer goed en had er dan spijt van. Hij was overigens goed voor haar en droeg zooveel hij kon bij om haar en het kind te onder-

houden. Hij was volgens haar zoo weinig intelligent, dat hij geen vak kon leeren. Zij was dan ook van plan de verkeering in ieder geval te verbreken wat de moeder goedkeurend beaamde. In haar stand waren de beide kinderen, die zij van C. had, geen bezwaar om tot een huwelijk met een ander te komen. Zij liet zelfs doorschemeren dat zij al aanzoek had.

Beklaagde is op 14 Augustus 1884 geboren en ging van 11 April 1893 tot 9 September 1893 in den Bosch op de fraterschool. Zoover men daar aanteekeningen of herinneringen van hem had, leerde hij slecht. Veel onderwijs schijnt hij daarna niet te hebben gehad, maar ging al spoedig met negotie venten bij de boeren. Dit is hij blijven doen tot hij voor zijn nummer in dienst kwam. Behalve een geval van mishandeling in een herberg te Princenhage was hij nooit met de justitie in aanraking geweest, ook onder dienst heeft hij goed opgepast en kreeg weinig straf. Het geld dat hij ontving droeg hij aan zijn meisje af. Hij verteerde voor zich zelven zeer weinig en was bijna nooit dronken.

De heeren onderofficieren, die hem hebben opgeleid, verklaren zeer beslist, dat hij minder begrip had dan een gewoon soldaat. Vooral in de theorielessen kwam dat uit. Hij was overigens zeer gewillig en zeer stipt op zijn dienst. Hij was in zooverre een goede jongen en had toch geen enkelen vriend. Hij ging altijd alleen uit. Hij leed aan zelfoverschatting, zooals de korporaal zeide speelde hij den grooten piet. Deze had hem niet zoover kunnen brengen, dat hij zijn naam kon schrijven. Hij ging er groot op, dat hij zoo goed zingen kon, ofschoon dat maar zeer middelmatig was. Ook hadden zijn kameraden bezwaar met hem uit te gaan omdat zijn familie in een zeer min straatje dicht bij de kazerne woonde. Hij is eens van zijn paard gevallen bij het over een sloot springen. Nog als milicien leed hij aan bedwateren en is daarvoor in het hospitaal geweest.

Dit bedwateren op dezen leeftijd is zeer dikwijls een verschijnsel van nachtelijke epilepsie en in dit verband is de volgende mededeeling zeer merkwaardig.

Op zekeren avond kreeg C. toen hij op de slaapkamer was, een toeval. Dit ging gepaard met blijkbaar geheele bewusteloosheid; het schuim kwam voor den mond, beklaagde viel neer en sloeg met armen en beenen. Wegens het belang van dit verschijnsel hebben wij ook gehoord de soldaten die er bij tegenwoordig waren. Hun beschrijving was geheel eensluidend en maakte het al zeer waarschijnlijk, dat beklaagde daar een epileptisch insult heeft gehad. Het duurde vrij kort en beklaagde ging aanstonds te bed en sliep direct in. Hij was dien avond — zooals trouwens nooit — niet dronken.

Beklaagde zelf ontkent beslist dit toeval te hebben gehad, wel geeft hij toe veel aan hoofdpijn en duizeligheid te lijden.

Van het feit waarvan hij thans beklaagd is geeft C. steeds dezelfde lezing. De vader van het meisje was tegen de verkeering en speelde dien avond op omdat zijn meisje eenige minuten te laat te huis gekomen was. Hij beweert dat de vader eens naar zijn meisje zou hebben getrapt. Hij was zoo driftig geworden, dat hij niet meer wist wat hij deed. Het verloop der handeling zooals dat in de processtukken beschreven wordt spreekt hij niet tegen maar erkent dat hij het zich uit zichzelven niet herinnert.

Status praesens. Beklaagde, een lichtgebouwd persoon van iets onder de middelbare lichaamslengte, heeft een weinig intelligent uiterlijk. Zijn schedel is niet geheel symmetrisch en eenigszins abnormaal gevormd. De schedelmaten zijn beneden 't gemiddelde. Overigens vertoont beklaagde geen degeneratie-teekenen. Zijn reflexen zijn allen normaal. Tast- of pijngevoels-

stoornissen zijn niet aanwezig. Aan de inwendige organen is niets abnormaals geconstateerd.

Zijn intellectueele ontwikkeling is ver beneden de normale. Hij heeft in de gevangenis nog wat schrijven geleerd en is ijverig genoeg, maar het gelukt niet hem veel wetenschap bij te brengen. Hij kent van aardrijkskunde of geschiedenis zoo goed als niets. Amsterdam houdt hij voor de hoofdstad van Noord-Brabant. Vóór dat de Koningin geboren was zou Onze Lieve Vrouw Koningin zijn geweest. Hij kent de voornamen van zijn grootvader niet en weet ook niet hoe diens naam was. Eindelijk zegt hij dat die ook wel C. zal hebben geheeten. Van zijn meisje kent hij maar een voornaam en weet niet hoe zij verder heet. Van rekenen had hij ook weinig begrip. Met centen ging het nog eenigszins maar de tafel van vermenigvuldiging ging slecht. 3 × 18 is 54 en 3 × 19 = 56. Zoo gauw het geld betrof rekende hij beter, vooral met kleine sommen.

Conclusie. Beklaagde C. is een erfelijk belast persoon. Zijn opvoeding is wel wat verwaarloosd, maar zijne geringe ontwikkeling is voor 't grootste deel toe te schrijven aan zijn gebrekkigen aanleg. Hij is een imbecil. Op dezen imbecillen bodem zijn ontwijfelbaar epileptische insulten voorgekomen. Het goed geconstateerde geval in de kazerne en het langdurig bedwateren geven er doorslaand bewijs van al ontkent beklaagde het eerste. Beklaagde is dus epilepticus. Zijn driftig karakter is in dit verband ook geheel verklaard. Nu is het eigenaardige van de lijders aan epilepsie dat zij periodes hebben van ongemotiveerde drift en opgewektheid, waarin zij tot de meest woeste handelingen komen en waartegen zij zich niet kunnen verzetten. De eigentlijke aanval treedt dan niet meer op, maar is dit als een aequivalent voor de aanval. De daden die een epilepticus in zoo'n aanval pleegt, karakteriseeren zich juist door dezelfde feiten en omstandigheden waaronder de feiten door C. zijn gepleegd. Het weinig gemotiveerde en woeste van het optreden, het in den blinde er op lossteken (meestal doen epileptici in dien toestand moorden) en het zich daarna onmiddellijk zelf aangeven. Het komt voor dat zij de feiten ontkennen of gedeeltelijk ontkennen maar dat is slechts schijnbaar een slimmigheid, maar berust op hun amnaesie, dat is verlies van geheugen.

Wij geven daarom als ons gevoelen te kennen dat C. is een epilepticus op imbecillen bodem, dat hij zijn daad heeft gepleegd in een aanval van aequivalentie van epilepsie en dat hem de daad, waarvan hij thans beklaagd is wegens een ziekelijke stoornis en gebrekkige ontwikkeling zijner geestvermogens *niet* kan worden toegerekend.

's Hertogenbosch, 23 October 1906.

(get.) A. D. VAN ZUTPHEN.
(get.) KRAMER.

2o. *Gerechtelijk geneeskundig onderzoek in zake den milicien-stukrijder bij het 3de Regiment Veld-Artillerie C.*

Op verzoek van het Hoog Militair Gerechtshof brengen wij na inzage èn van de stukken èn van de op ons verzoek nog verder ingewonnen inlichtingen èn op grond van ons eigen onderzoek op 28 November, 1, 3 en 28 December 1906 en 4 Maart 1907 omtrent den geestestoestand van C.,

oud 22 jaar, milicien-stukrijder bij de 4de batterij van het 3de Regiment Veld-Artillerie, het hiervolgend rapport uit, welk rapport onder verwijzing naar den op 23 November 1906 in handen van de commissarissen VAN ITTERSUM en WALAARDT SACRÉ afgelegden eed naar ons geweten is gegeven.

I.

Reeds vroeger is C. met het gerecht in aanraking geweest en wel naar aanleiding van een mishandeling op den 4den October 1903 in de herberg van een zekeren M. P. te Prinsenhage gepleegd. C., toen ter tijd galanterie-koopman, was met twee kameraden in bovengenoemde herberg gekomen, waar zij begonnen muziek te maken. Toen hun dit verboden werd, schijnt een vechtpartij gevolgd te zijn, waarbij C. den waard, diens vrouw en een bediende mishandelde en ook zelf een klap met een hamer kreeg. C. heeft toen ter tijd aangegeven zich van de geheele mishandeling niets te herinneren; alleen wist hij, dat hun verboden was muziek te maken en dat hem een klap was gegeven, maar van de mishandeling zelf wist hij niets aan te geven. Ook hebben zijn twee makkers toen verklaard van de vechtpartij niets gezien te hebben.

Voor zoover uit de bijgevoegde stukken is na te gaan, schijnt dit door C. aangegeven herinneringsdefect geen aanleiding te hebben gegeven tot het instellen van een onderzoek naar zijn geestestoestand, en werd hij bij besluit van de rechtbank te Breda bij vonnis dd. 12 November 1903 veroordeeld tot 45 dagen gevangenisstraf.

In de stukken vinden we omtrent de zaak, waarvoor C. thans terecht staat, het volgende:

In den avond van den 4den Juni 1906 heeft C. in de Lange Campelstraat te Breda J. D. H. met een mes mishandeld, welke mishandeling den 5den Juni 1906 den dood van genoemden D. H. tengevolge had.

Volgens de stukken — wij volgen hier het resumé der feiten in de conclusie van eisch (cf B.) — had C. verkeering met de dochter van den verslagene, bij welke dochter hij reeds een kind had, terwijl zij in dien tijd wederom zwanger van hem was. Zooals vaker gebeurde, ging hij ook 4 Juni 1906 met zijn meisje uit, doch had voor zekerheid, daar zijn broer den vorigen dag gestoken was, een mes in zijn zak gestoken. C., 's avonds zijn meisje te laat thuis brengend, hoort D. H. zijn dochter daarover uitschelden. De moeder van het meisje verklaarde echter, dat haar man zijn dochter slechts „op zachten toon had gevraagd, waarom deze niet aan het „moederlijk bevel had voldaan", terwijl daarentegen een zekeren H. R., oud 33 jaren, sjouwer te Breda, verklaart, dat hij, in een huis tegenover dat van D. H. zijnde, hoorde, dat D. H. zijn dochter een uitbrander gaf. C. zou evenwel zijn doorgeloopen om een drie huizen verder een kleine behoefte te doen. Toen zou D. H. buiten gekomen zijn en aan C. gezegd hebben, dat, als hij wilde luisteren, hij maar bij hem moest komen, waarop C. beweerd zou hebben niets met hem te maken te hebben, waarna D. H. wederom naar binnen ging en begon te schelden. Door dit schelden is C. driftig geworden, zou op de luiken geklopt hebben, waarna D. H. naar buiten is gekomen, welke door C. werd aangegrepen en gestoken. D. H. rukte zich los, liep de straat in, gevolgd door C., zakte ineen, waarna C. terugkeerde, de moeder in 't voorbijgaan toeroepend: „daar ligt je man „kapot". C. heeft zelf bij zijn verhoor door den Commissaris van politie te Breda dd. 4 Juni 1906 (cf D.) het verloop van het hem ten laste gelegde feit als hierboven aangegeven, alleen wist hij zich niet te herinneren, wat

de andere getuigen verklaarden, dat hij, voor dat D. H. de laatste maal buiten kwam, aan de luiken gerammeld of er op geslagen heeft.

5 Juni 1906 is D. H. overleden en wel volgens de verklaring van de deskundigen A. B., dirigeerend Officier van Gezondheid 2e klasse te Breda en J. W. D., arts, Officier van Gezondheid te Teteringen, tengevolge van het groote bloedverlies uit de door hen gevonden wonden in verband met het minder goed kunnen functioneeren van de linker long. Deze deskundigen constateerden een viertal wonden en wel: *a.* een ondiepe wond van 8 cM. over den rechter schouder heen; *b.* een 3 cM. lange wond op de linker rugvlakte, doordringend in de borstholte en een 1 cM. diep in de achtervlakte van de benedenkwab van de linkerlong; *c.* een dwarse 2 cM. lange wond, naar beneden verloopend over een afstand van 9 cM. op de rechter rugvlakte, zonder in de borstholte in te dringen; *d.* een wond van 10 cM. diep aan de buitenzijde van den linker bovenarm.

In het strafregister van C., die 11 Maart 1904 in dienst getreden was, vinden wij vermeld, dat hij eens twee dagen kamerarrest heeft gekregen omdat hij, stalwacht zijnde, zich eigendunkelijk had verwijderd uit den stal om zich in de cantine op te houden. Verder vonden we in de dossiers een brief, waarschijnlijk namens de moeder van C. geschreven aan den heer Auditeur-Militair, waarin zij verklaart altijd zenuwachtig te zijn geweest en vier maanden in een krankzinnigengesticht te zijn verpleegd en dat haar zoon ook niet vreemd is aan die kwaal, waarom zij verzocht, dat hiermede rekening gehouden worde. Een onderzoek naar den geestestoestand van C. werd bij mondeling requisitoir van den Auditeur-Militair ingevolge opdracht van Officieren-Commissarissen den 21sten Juni opgedragen aan Dr. J. M. W. Kramer en A. D. van Zutphen, geneesheeren aan het gesticht Reinier van Arkel. De deskundigen hebben hun bevindingen neergelegd in hun rapport dd. 23 October 1906. Deze deskundigen meldden, dat de moeder zenuwachtig is en vroeger in het krankzinnigengesticht Voorburg te Vucht is verpleegd geweest, dat de broer van beklaagde ook een zenuwachtige jongen is (van de verdere familieleden vinden we niets vermeld), dat C. nog geen half jaar de school bezocht en slecht leerde, voor zoover men daar aanteekeningen van had of zich herinnerde; dat hij daarna niet veel onderwijs schijnt gehad te hebben, dat hij is voortgekomen uit den beslist minsten stand der maatschappij. De deskundigen vatten hun bevindingen aldus samen: „C. is een epilepticus op imbecillen bodem, hij heeft zijn daad gepleegd in een aanval van aequivalentie van epilepsie en de daad, waarvoor hij thans beklaagd is, kan hem wegens de ziekelijke stoornis en de gebrekkige ontwikkeling zijner geestvermogens *niet* worden toegerekend." De deskundigen steunen hun bevindingen deels op eigen onderzoek, volgens welk onderzoek het zou blijken dat C.'s kennis een minimale is, deels op de verklaringen van onderofficieren en van den korporaal van wie de eersten verklaarden, dat C. minder begrip had, en de tweede, dat hij „de groote Piet" speelde. Voorts voeren de deskundigen als argumenten voor hun conclusie aan het driftige karakter, het bedwateren nog als militair en een goed geconstateerden aanval; terwijl de deskundigen juist in het woeste van de daad een steun meenen te vinden voor hun diagnose: epilepsie. Voor de details zie later.

De Auditeur-Militair evenwel kan zich met de gronden waarop door de deskundigen tot ontoerekenbaarheid van beklaagde wordt geconcludeerd, niet vereenigen, zich daarbij beroepende op aanhalingen uit: Oppenheim's Lehrbuch der Nervenkrankheiten, Hoche's Handbuch der gerichtlichen Psychiatrie en Ziehen's Psychiatrie, alsmede aanvoerende als getuigen voor

zijn meening de verklaringen van J. L. J. C., onderwijzer bij de gevangenissen te 's Hertogenbosch; D. D. B., bewaarder 1e klasse, brigadier bij de gevangenissen te 's Hertogenbosch en M. M., bewaarder 3e rang bij de gevangenissen te 's Hertogenbosch, uit welke verklaringen zou moeten blijken dat C.'s bevattingsvermogen redelijk, zelfs goed mag genoemd worden, redenen waarom de Auditeur-Militair bij conclusie van eisch dd. 2 November 1906 eischt, dat C. zal worden schuldig verklaard.

Het vonnis vonden wij niet in de dossiers doch in een schrijven van den heer VAN BOLHUIS, president van het Hoog Militair Gerechtshof aan prof. Dr. K. HEILBRONNER dd. 7, I '07 wordt gemeld, dat C. veroordeeld is geworden tot een gevangenisstraf van drie jaren. Waar de zaak nu in beroep is, wordt daarop bij resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof dd. 20 November 1906 besloten door de ondergeteekenden opnieuw een onderzoek te laten instellen naar de verstandelijke vermogens van C. De ondergeteekenden hebben gemeend niet te kunnen volstaan met het inwinnen van particuliere inlichtingen, waarom zij het Hof verzocht hebben inlichtingen te willen inwinnen naar tal van punten, neergelegd in hun schrijven dd. 10 December 1906 en 5 Januari 1907.

Ter vereenvoudiging zullen de ondergeteekenden de aldus verkregen getuigenverhooren en -verklaringen, alsmede de desbetreffende verklaringen uit het rapport der eerste deskundigen onder vier rubrieken kunnen samenbrengen, en wel:

A. Intelligentie.

Het rapport meldt: de heeren onderofficieren die hem hebben opgeleid, verklaren zeer beslist, dat hij minder begrip had dan een gewoon soldaat; vooral in de theorielessen kwam dit uit. Hij was overigens zeer gewillig en zeer stipt op zijn dienst. Hij leed aan zelfoverschatting. Zooals de korporaal zei speelde hij „de groote Piet"; de korporaal had hem niet zoover kunnen brengen, dat hij zijn naam kon schrijven. Hij ging er groot op, dat hij zoo goed zingen kon, ofschoon dit maar zeer middelmatig was (cf R. pg 3).

H. S., wachtmeester 4e batterij 3e Regiment Veld-Artillerie, verklaart: dat C. bij zijn indiensttreding lezen noch schrijven kon, dat hij volstrekt niet dom was en bij de theorie volstrekt niet achterlijk (cf. g.).

J. H., stukrijder 2de klasse 4e batterij 3e Regiment Veld-Artillerie, verklaart dat C., al kon hij lezen noch schrijven, volstrekt niet dom was. Als hij hem wat vroeg, wist hij hem dikwijls beter raad te geven dan hij zelf had kunnen doen (cf. g.).

H. C. M. C. v. S. V., kapitein 3de Regiment Veld-Artillerie, verklaart: dat hij C. vaak als kind bij zich aan de deur heeft gehad en dat het hem en zijne huisgenooten steeds opviel, de bijzondere handige wijze, waarop hij als knaap van dien leeftijd — het was tusschen de jaren 1889 en 1894 — zijn koopwaar wist aan te prijzen en partij wist te trekken van de ongelukkige omstandigheden, waarin zijn ouders verkeerden om medelijden in te roepen (cf. g.).

R. D. V., wachtmeester bij het depôt 3de Regiment Veld-Artillerie te Breda, verklaart: dat C. aan zelfoverschatting leed, omdat deze bij de theorie wel eens zeide, wanneer hij meende, dat een ander iets verkeerds zeide: „neen dat heb ik in den Bosch allang geleerd, daar deden ze het op die manier en dat is goed", dat getuige niet gezegd heeft C. niet zoover te kunnen brengen, dat hij zijn naam niet kon schrijven, doch dat hij hem niet zoo ver kon brengen. dat hij zijn naam kon lezen; dat C. de menschen met zijn eeuwigdurend gezang verveelde en dat, als hem dit gezegd werd, hij verklaarde: „Er is toch niemand die me d'er uit

zingt." Volgens deze getuige zong C. niet mooi, veel te schel, net een liedjeszanger (cf. w.).

C. F. A., wachtmeester bij het 2e bat. 3e Regiment Veld-Artillerie, verklaart, dat C. bij de recrutenopleiding erg dom was; als men hem iets vertelde, was hij het na vijf minuten weer vergeten; dat hij in begripsvermogen de slechtste van allemaal was, dat dit laatste vooral bij de theorie uitkwam, doch ook bij het exerceeren en paardrijden was hij achterlijk; dat C. overigens zeer gewillig was en dat op de gewone dagelijksche diensten geen aanmerkingen op hem waren te maken (cf. x.).

H. D., wachtmeester 3e Regiment Veld-Artillerie verklaart, dat C. zeer slecht verstandelijk ontwikkeld was, wel de domste van allen, uitermate beleefd, dat hij geen oogendienaar was, dat hij met den meesten spoed verrichtte, wat hem was opgedragen; dat hij door zijn kameraden ietwat voor den gek werd gehouden (cf. ij.).

J. L. J. C., onderwijzer bij de gevangenissen te 's Hertogenbosch, verklaart, dat C.'s kennis van schrijven en lezen bij zijn komst in de gevangenis hoogst gebrekkig was, dat hij over de resultaten van de 10 à 12 aan hem gegeven lessen tevreden is, zoodat de moeite aan hem besteed niet verloren is; dat C. niet stompzinnig is, dat hij veel ambitie bij de les toont en ook studeert als getuige er niet bij is; dat C. altijd beleefd en voorkomend was. Getuige verklaart verder wel iets bijzonders aan C. te hebben opgemerkt, b.v. dat als hij voor den gek werd gehouden, hij medelachte, dat C. zich kinderlijk voordoet (cf. B. pag. 12.).

D. D. B., bewaarder 1e rang, brigadier bij de gevangenis te 's Hertogenbosch, verklaart, dat C. beleefd, proper, netjes en ijverig is; dat hij, wat verstand aangaat, even goed, zoo niet beter is dan vele andere gevangenen, dat hij vlug heeft leeren breien, en in korten tijd lezen en schrijven heeft geleerd in de gevangenis (cf. B. pag. 13.).

M. M., bewaarder 3e rang bij de gevangenissen te 's Hertogenbosch, verklaart dat C. buitengewoon zindelijk. zeer ijverig, netjes, kalm en beleefd is; dat hij, wat de hersens aangaat. nooit iets abnormaals heeft bemerkt; dat hij in 12 lessen kon lezen (cf. B. pag. 14).

B. Aanval.

Het rapport meldt: 1. Op zekeren avond kreeg C., toen hij op de slaapkamer was, een toeval; dit ging gepaard met blijkbaar geheele bewusteloosheid, het schuim kwam voor den mond, beklaagde viel neer, en sloeg met armen en beenen. Wegens het belang van dit verschijnsel hebben wij ook gehoord de soldaten, die er bij tegenwoordig waren. Hun beschrijving was geheel eensluidend. 2. Het (d. w. z. de toeval) duurde kort. Beklaagde ging aanstonds (d. w. z. na den toeval) te bed en sliep direct in. Beklaagde ontkent beslist dien toeval te hebben gehad (ef R pag. 4).

S. verklaart dat hij, noch iemand van de batterij, iets van een toeval afweet (cf. g).

H. verklaart, dat hij nooit iets van een toeval gehoord heeft (cf. g).

De waarnemende chef van het militaire hospitaal te Breda verklaart, dat C. 20 Mei 1905—23 Mei 1905 in het militaire hospitaal te Breda is behandeld wegens netelroos; dat van een toeval, voor zooverre dit is na te gaan, niets bekend is (cf. n).

Officieren-Commissarissen verklaren, dat het niet aan te nemen is, dat een soldaat in dienst in de kazerne een zwaar epileptisch toeval had kunnen hebben, en dat hij den volgenden dag zijn dienst zou hervatten, zonder dat hieromtrent het oordeel van den Officier van Gezondheid is gevraagd; dat zij niet gelooven, dat er een officier of een onderofficier in het Neder-

landsche leger is, die een dergelijke verantwoordelijkheid op zich zou willen nemen (cf. g).

W. V., milicien 4e bat. 3e Regiment Veld-Artillerie verklaart, dat hij nooit iets van een toeval heeft gemerkt (cf. n).

J. O., milicien 4e bat. 3e Regiment Veld-Artillerie verklaart, dat hij nooit iets van een toeval heeft gemerkt (cf. p),

J. V., milicien 4e bat. 3e Regiment Veld-Artillerie verklaart, dat C. eens een soort toeval had ongeveer tegen het eind van het jaar 1904, dat C. toen ineens neerviel tusschen de kribben; hij heeft hem wat te drinken gegeven, waarna C. weer spoedig opknapte; dit heeft 4 à 5 minuten geduurd, tijdens lag hij stil, bijna zonder eenige beweging te maken, van tongbeet niets bekend, geen schuim of bloederig vocht uit den mond, niets gemerkt van urineloozing. Toen hij was bijgekomen, heeft C. zich uitgekleed, is naar bed gegaan en sliep in (cf. r).

C. Enuresis.

Het rapport meldt: Nog als milicien leed hij aan bedwateren en is daarom in het hospitaal geweest (cf, R. pag. 3/4).

G. K., fourier-opperwachtmeester 4e bat. 3e Regiment Veld-Artillerie verklaart, dat C. gedurende zijn geheelen diensttijd van 20 Mei tot en met 22 Mei 1905 in het hospitaal is behandeld, de reden waarom, is bij de batterij niet bekend (cf. g).

H. S. verklaart, dat C. tijdens zijn verblijf te Breda de gewoonte had, wat herhaalde malen gebleken is, om in zijn bed te wateren, dat hij op zijn last wegens die kwaal op ziekenrapport is geplaatst en opgenomen in het hospitaal. Getuige kan evenwel de frequentie van het bedwateren niet precies aangeven, noch een bepaalde reden (cf. g),

J, H. verklaart, dat hij wel gemerkt heeft, dat C. meermalen in zijn bed waterde, dat C. een fleschje van huis heeft gehad en dat het gebrek ongeveer 3 weken is weggebleven (cf. g).

De waarnemende chef van het militair hospitaal te Breda verklaart, dat C, 20 Mei 1905—23 Mei 1905 in het hospitaal te Breda is behandeld wegens netelroos, dat van bedwateren niets vermeld staat op de betreffende ziektekaart (cf. h).

W. V. verklaart, dat C. wel eens in zijn bed waterde, hoe vaak weet hij niet (cf. n).

J. O. verklaart, dat hij nooit iets van bedwateren gemerkt heeft (cf. p).

J. V. verklaart, dat C. wel eens in zijn bed waterde, dat dit nogal vaak gebeurde, dat C. erg vast sliep en 's nachts snurkte, zoo erg zelfs dat hij C. meermalen heeft wakker gemaakt, daar deze stoorde (cf. r).

R. D. V. verklaart, dat hij van bedwateren persoonlijk nooit iets heeft gemerkt, doch dit wel van zijn kameraden heeft gehoord (cf. w).

C. F. A. verklaart, dat C. vaak in zijn bed waterde en dat dit door getuige is gerapporteerd (cf. x).

H. D. verklaart, dat bedwateren wel eens voorkwam, dat C. daar niet geneeskundig voor is behandeld (cf. ij).

D. D. B. en M. M., bewaarders der gevangenissen te 's Herfogenbosch, verklaren van bedwateren nooit bespeurd te hebben. (Getuigenverklaring 31 X '06) (cf. V. en W.).

D. Alcoholmisbruik.

Het rapport meldt: Hij verteerde voor zich zelven weinig en was *bijna nooit* dronken (cf. R. pag. 3). Hij was dien avond (zooals trouwens *nooit*) niet dronken (cf. R. pag. 4).

H. S. verklaart, dat C. zich aan drank te buiten ging, dat hij 's morgens dan naar sterken drank rook en er slecht uitzag (cf. g).

J. V. verklaart, dat C. bijna iederen avond uitging en somtijds bij zijn terugkomst onder den invloed van sterken drank was (cf. r),

II,

C. is een krachtig gebouwd, goed gespierd individu van 1 el 81 duim lichaamslengte (een meer moderne maat stond in het huis van bewaring niet ter onzer beschikking). Zijn voorkomen is wat jonger dan naar zijn leeftijd van 22 jaar te verwachten was. Baard ontbreekt nog bijna geheel. De huig is zeer duidelijk gespleten, op het hoofd links van de middellijn bevinden zich twee litteekens, een op de hoogte ongeveer van de kruin, een iets meer naar voren, beide niet verdikt, niet pijnlijk en niet met de schedelbeenderen vergroeid. Naar de onderzochte bericht zijn deze twee litteekens afkomstig van een vechtpartij (cf. later). Aan het linker onderbeen bevindt zich nog een litteeken, dat afkomstig moet zijn van een jaren geleden ondergane verbranding. De eerste hartstoon is iets onzuiver; verder heeft het onderzoek, in zooverre dit onder de gegeven omstandigheden kon plaats vinden, noch aan de inwendige organen, noch aan het zenuwstelsel noemenswaardige veranderingen aan het licht gebracht.

Het psychisch onderzoek kon zonder moeielijkheden gebeuren. C. verscheen steeds in militaire houding en scheen alle moeite te doen onze vragen, zoo goed hij kon, te beantwoorden.

Zijn antwoorden waren niet breedsprakig. Hij was in 't algemeen noch opvallend opgeruimd, noch opvallend gedeprimeerd, terwijl het aanroeren van zijn strafdaad zeer vaak tot huiluitbarstingen aanleiding gaf, tenminste aan zijn spreken een eigenaardig, haast stotterend karakter gaf; toch kon een kleinigheid hem ook weer in lachen doen uitbarsten. Hij bericht over zijn antecedenten in hoofdzaak overeenkomstig de stukken. Ook hij vertelt, dat de moeder in een krankzinnigengesticht geweest is en ook nu nog „soms raar doet", zonder echter in staat te zijn het laatste nader uiteen te zetten of voorbeelden aan te geven. De vader is metselaar, heeft echter in tijden van werkeloosheid evenals de andere mannelijke familieleden met negotie geloopen. Van vroegere belangrijke ziekten weet hij niet te berichten. Hij is eens bij het visschen duizelig geworden; naar zijn uiteenzetting door $2^1/_2$ uur op den dobber te staren, die op een door de zon beschenen watervlakte danste. Van andere toevallen weet hij *niets* te berichten en ontkent ook bij herhaald ondervragen van een toeval in de kazerne te weten, of zelfs van iemand vroeger in de kazerne gehoord te hebben. Wel weet hij, dat hij een zekeren tijd lang — naar hij meent ongeveer 3 weken — en wel zeer vaak maar niet iederen dag in bed waterde. Daarentegen beweert hij noch vroeger, noch later daarvan last gehad te hebben. Zijn verklaringen over de reden tot zijn verpleging in het hospitaal komen overeen met den inhoud van de stukken. Hij ontkent zich aan drank te buiten gegaan te hebben, daaraan heeft hij niet veel gedaan. Hij kan 6 of 7 glazen bier verdragen, zwaar dronken is hij maar eens in huis geweest en wel bij een feest naar aanleiding van de aanneming van zijn zusje, „omdat wij maar één meisje hebben". Hij meent zelf iets vergeetachtig te zijn, dit moet niet alleen bij de theorie in de kazerne, maar ook vroeger soms gebleken zijn, daar hij een of andere opdracht was vergeten. Hij is haast niet, zooals hij zelf meent misschien een paar maanden, op school geweest; van zijn prille jeugd af, reeds op $6^1/_2$-jarigen leeftijd, heeft hij,

naar zijn zeggen, met negotie geloopen. Daar hij geen schoolkennis had, had hij, wat hem te weten noodig was, vooral het rekenen „van zelf" moeten leeren. Een half jaar is hij, evenals zijn broer, in een galanterie-winkel geweest, waar hij een klein kapitaaltje *f* 15.— tot *f* 18.— bespaarde. waarmede hij later zijn handel op iets uitgebreider schaal kon drijven. Hij bericht ook, dat toen zijn zusje op school kwam, hij moeite deed om met haar een beetje mee te leeren; toch was hij, voor hij in de gevangenis kwam, niet in staat te lezen of meer dan zijn naam te schrijven. Ook het laatste had hij eerst eenigszins door een der onderofficieren geleerd, terwijl het onderwijs in de kazerne hem niet baatte, omdat dit, zooals hij dit uiteenzet, meer voor diegenen berekend was, die reeds schoolonderwijs genoten hadden. Toen wij hem onderzochten, was zijn kennis reeds belangrijk uitgebreid; hij deed, zooals hij haast bij ieder onderzoek gelegenheid vond ons te vertellen, zijn best om van het onderwijs te genieten; en bleek heel dankbaar voor deze gelegenheid zijne leemten aan te vullen. Als eerste bewijs van de uitkomsten van dit onderwijs werd ons een nog vóór het eerste onderzoek door C. geschreven brief aan zijn familie ter hand gesteld, die in geen opzicht noemenswaard afweek van wat men heel vaak van onbeschaafde menschen met weinig schoolkennis te lezen krijgt.

Ons eigen onderzoek leverde in hoofdzaak het volgende: Hij blijkt zeer wel te weten, hoever zijn kennis strekt. Het trof ons altijd, hoe precies hij in vele gevallen aangaf „dat weet ik niet" of „daarvan begrijp ik niets" en dit gold ook voor tal van woorden en uitdrukkingen die hem blijkbaar tot nu toe vreemd waren gebleven. Wat hij wist, vermocht hij niet onaardig te vertellen; zoo gaf hij ons bij het eerste onderzoek een zeer levendige uiteenzetting van zijn werkzaamheid als koopman, van de wisselende kansen, afhankelijk van de tijden van het jaar, het doen van inkoopen, het gemiddelde van zijn netto-opbrengst, waarbij hij niet vergeet de onkosten van het verblijf buitenshuis in rekening te brengen. Hij weet ons ook een globale berekening te geven van de waarde van zijn waren. Naar zijn zeggen is deze 's morgens, als hij met de negotie aanvangt, circa *f* 18.— tot *f* 20.—. Ook weet beklaagde aan te geven in welke gevallen het hem voordeeliger is bij zijn trekken van het eene naar het andere dorpje een paar centen voor trammen uit te geven, waardoor hij tijd spaart en meerdere plaatsen kan bezoeken. Hij heeft ook van economische verhoudingen buiten den engen kring van zijn zaakje eenig besef. Hij weet, hoeveel zijn vader als metselaar hier, en hoeveel meer in Antwerpen kan verdienen; hij is nauwkeurig er van op de hoogte hoeveel zijn meisje verdient. Gevraagd, of hij plannen had te trouwen, antwoordt hij zonder aarzelen, dat hij daarvoor reeds een sommetje op de spaarbank heeft. Hij heeft berekend, dat hij met *f* 9 — tot *f* 10.— per week in zijn huishouden zou kunnen rondkomen; hij weet, hoeveel hij voor een woning te besteden heeft („in Breda zijn deze nogal goedkoop") hij weet ook, wat de voornaamste levensmiddelen kosten; hoe men het goedkoopst aan vleesch komt („van die kleine stukjes krijgt men voor 20 cents al een heeleboel") en weet ook hoeveel van deze dingen in het huishouden der ouders gemiddeld gebruikt worden. Bij deze gelegenheid hebben wij C. — dit was reeds begin December — laten rekenen. Sommetjes aangepast aan zijn zaak, rekende hij niet veel langzamer uit dan wij; ook wist hij nog betrekkelijk handig uit te rekenen hoeveel hij moest teruggeven, als hij ter betaling van dergelijke sommen een rijksdaalder of dergelijke geïnd had. Zelfs wist hij uit te rekenen, hoeveel een metselaar met 18 cents uurloon in 13 uur verdient, wel is waar langzaam en volgens een methode van eigen maaksel, die met de schoolsche blijkbaar

niets te maken heeft. Begin Maart rekent hij echter geheel zooals het behoort op zijn lei vermenigvuldigingen uit, die hem de onderwijzer voor de volgende keer had opgegeven. Van aardrijkskunde en geschiedenis wist hij natuurlijk niets. Wel echter vertelt hij, dat hij de omstreken van Breda best kende en nooit misliep. Hoewel het begrip landkaart hem eerst niet duidelijk was, lukte het ons toch hem er toe te brengen den platten grond van Breda en omstreken te ontwerpen, die gecontroleerd, in hoofdzaak goed bleek te zijn. Ook over zijn militaire verhoudingen heeft hij een heele reeks weten te berichten (hier zijn wij niet altijd in staat de juistheid na te gaan). Hij meent dat men geen *recht* heeft zich voor een zeker wapen op te geven; toen echter gevraagd werd, of er liefhebbers voor de artillerie waren, had hij zich opgegeven, hoewel hij langer dienen moest, maar met het oog op het voordeel minder herhalingsoefeningen te behoeven te doen dan bij de infanterie. Hij bericht duidelijk hoe er voor gezorgd werd dat aangename en minder aangename plichten onder de soldaten gelijkmatig verdeeld werden om geen schele oogen te maken, en hij verklapt ook hoe een bijzonder slechte ruiter meestal op den hooizolder werd bezig gehouden en dat deze bij paraden en dergelijke als kamerwacht achterbleef. Heel eigenaardig waren zijn tijdsbegrippen; de dagen van de week wist hij, ook ongeveer de maanden, daarentegen bericht hij heel typisch, dat hij wel zoo in het algemeen wist welke maand het was, maar niet juist wanneer de een eindigde en een ander begon. Zoo zijn ook de groote feesten bij hem alleen eenigszins in zekere tijdelijke verhouding tot elkaar en tot de jaargetijden gelocaliseerd. Met voorliefde berekent hij tijdruimten naar weken. Bij ons laatste bezoek gevraagd, wanneer wij het laatst bij hem geweest zijn, antwoordt hij: „zeker op een Vrijdag" (dit is juist) maar ik weet niet meer zeker of het nu 7 of 10 weken geweest zijn. Zijn inprentingsvermogen blijkt uit de zekerheid, waarmee hij bij volgende bezoeken den inhoud van het gevraagde, zelfs getallen, waarmede hij moest rekenen in vroegere onderzoekingen, weet aan te geven. Wij hebben ook voor een bijzonder doel associatieproeven bij C. genomen, welker uitkomsten hier buiten bespreking kunnen blijven; hier verdient alleen vermelding, dat hij de taak zonder eenige moeite begreep; hij wist verder na afloop van het onderzoek een betrekkelijk hoog percentage der reacties goed te herhalen en hij wist circa 10 weken later niet alleen, zijn ontwikkeling in aanmerking genomen, goed weer te geven hoe het onderzoek gebeurd was, maar zelfs van de 100 prikkelwoorden ook nog *9* juist op te geven. Wij hebben moeite gedaan nadere bijzonderheden over de eerste strafdaad van C. te vernemen; hij weet echter niet veel te vertellen, alleen dat het een algemeene vechtpartij was en dat hij zelf er bij half dood geslagen is geworden, zoodat hij weken lang onder dokters handen (Dr. Bossers te Breda, Katerstraat) is geweest. De bovenvermelde litteekens op het hoofd zouden van deze vechtpartij afkomstig zijn. Over de nu aanhangige strafdaad en wat daarmede samenhangt, hoorden wij het volgende: Hij liep met het meisje al vier jaren, haar moeder vond het goed, de vader was er tegen, omdat deze hem eens aantrof, toen hij met een groote som gelds, die wel is waar voor inkoopen zou bestemd geweest zijn, in zijn zak biljartte. De vader schold het meisje herhaaldelijk uit, wat zij aan haar vrijer weer berichtte. Hij zelf verzekert echter met den vader nooit ruzie gehad te hebben; hij was van plan met het meisje te trouwen, gaf haar naar zijn zeggen zelfs van zijne karige soldij het gr. otste gedeelte tot onderhoud van het kind af (hij hoopte ook nu nog haar te trouwen en meent daaruit, dat zij onder de brieven van zijn moeder altijd nog een groet schrijft, het gevolg te mogen trekken, dat ook zij

het gebeurde niet als aanleiding beschouwt om met hem te breken). Den dag van de strafdaad (Pinkstermaandag) had hij met haar samen van 3 uur af op de kermis rondgeloopen, eerst met het kind, dat nu twee jaar oud is, terwijl zij van een sinds geboren en weer overleden zwanger was.

Eerst nadat het kind om 5 uur naar huis gebracht was, gingen C. met zijn meisje naar de kermis terug en begonnen te verteren. Hij zelf meent 4 glazen bier en een citroentje gebruikt te hebben, terwijl zijn meisje een boerenjongens en 2 glaasjes zoete drank gebruikte; aan deze mededeelingen legt hij ten grondslag een uitvoerige berekening van wat hij aan geld medegenomen had, dat hij tot op 5 cents toe verbruikt had. Over het gebeurde voor het huis zelf heeft hij nieuwe bijzonderheden niet bericht; hij vertelt conform de stukken het gebeurde tot op het oogenblik, waarop hij op de luiken moet geslagen hebben; van dit slaan zelf, van het weer naar buiten komen van den vader noch van het toebrengen der verwonding beweert hij iets te weten. Wel echter weet hij, dat de gestokene wegliep en dat hij hem circa 100 passen naliep; hij beweert ook dat hij eerst moeite deed hem op te beuren en dat hij hem reeds bij de hand gegrepen had. Hij dacht echter, dat het niet zoo erg was en liep terug en weet, dat de vrouw en dochter van den verwonde aan de deur stonden te schelden. Hoe zij zoo vlug naar buiten kwamen weet C. niet, hij weet wel wat hij de vrouw toeriep en dat ineens een hoop buren samenliepen. Deze uitlegging heeft ons de beklaagde in herhaalde ondervragingen volkomen gelijk aangegeven, ook de tijdsruimte, waarvan hij niets weet, steeds gelijk afgrenzend. Hij ging eerst naar het huis zijner ouders, dat in de onmiddellijke nabijheid gelegen was; dezen wisten niets van het gebeurde en hij heeft ook niets aan hen bericht. Met zijn jongeren broer, die nu naar Indië vertrokken is, ging hij naar de kazerne waar hij nog vóór 12 uur aankwam, en nog voor dat hij uitgekleed was, werd hij in 't cachot gezet. Hij heeft tot 3 uur geslapen, toen werd hij wakker en dacht vol berouw aan datgene, wat hij gedaan had.

Dat het met den gestokene slecht stond, hoorde hij echter eerst later. Hij weet, dat hij tot drie jaren veroordeeld, in hooger beroep gegaan en daarom nu naar Utrecht gekomen is. Hij weet verder dat hij reeds in 's Hertogenbosch door twee medici is onderzocht en dat deze een rapport uitgebracht hebben, waarin van de krankzinnigheid van zijn moeder, van bedwateren enz. sprake was. Heel juist heeft hij echter de strekking van dit rapport evenmin begrepen als van andere stukken, die hem zijn voorgelezen; wel echter weet hij, dat dit rapport een „verschil in de straf" kan uitwerken. De strekking van onderzoek naar den geestestoestand en van toerekenbaarheid is hem niet duidelijk; immers hij kent die woorden niet, wel echter beseft hij, dat het een verschil uitmaakt, indien hij er niets aan doen kan, en dat het dan beter zal afloopen; hij beseft ook hier onmiddellijk, dat wij weer twee medici zijn, die hem weer zullen ondervragen net zooals in 's Hertogenbosch gedaan is, weet echter ook onze taak niet beter te omschrijven dan die der vroegere deskundigen. Hij weet ook, dat hij hier een advocaat, Mr. DE WILDE, heeft; hij heeft dit uit een stuk in 's Hertogenbosch vernomen, meent hem echter nog niet gezien te hebben. Zooals boven vermeld, barst hij bij een onderhoud over zijn strafdaad vaak in tranen uit Hij spreekt dikwijls van berouw, dat hij over het gebeurde gevoelt en bericht ook, dat hij heel spoedig na het gebeurde voor den gewonde gebeden heeft. Hij denkt ook nu veelal, hoe het wel zal afloopen en hoopt, dat hem zijn goed gedrag in de gevangenis, waarvoor hij bijzonder moeite gedaan heeft, ten goede zal komen. Bij het laatste onder-

zoek tracht hij ook van ons te weten te komen, hoe wij over den afloop denken.

Wij hebben eindelijk nog de gelegenheid te baat genomen de twee in aanmerking komende bewaarders in het huis van bewaring te Utrecht, N. en D. L., 4 Maart 1907 voorloopig te ondervragen of zij aan den beschuldigde eenige bijzonderheid konden opmerken. Beiden ontkenden deze vragen, vooral heeft geen van beiden aanvallen of bedwateren waargenomen, terwijl tenminste het laatste naar zijn meening niet over het hoofd zou kunnen gezien worden. Beiden afzonderlijk gehoord, gaven te kennen, dat zijn gedrag niets te wenschen overliet, dat hij, hoewel soms bewogen door de onzekerheid van zijn toestand en den langen duur van het proces toch geen buitengewoon affect vertoonde; beiden berichtten verder dat hij zich *zeer* ijverig met zijne lesjes enz. bezighield en dat zij verbaasd waren over de vorderingen die hij gedurende zijn verblijf in schoolkennis gemaakt had.

Wij moeten natuurlijk aan het Hof overlaten te beslissen, of een verhoor der bewaarders door den rechter noodig geacht wordt.

III.

Waar over den toestand van beklaagde reeds een deskundig rapport uitgebracht is, meenen wij het best te doen met ons oordeel eenigszins aan de hand van de in het eerste rapport te berde gebrachte overwegingen uit te brengen. Wij achten dit te meer gerechtvaardigd, daar ons onderzoek geen nieuwe positieve feiten aan den dag gebracht heeft, die bij de beoordeeling van beklaagdes geestestoestand in aanmerking zouden kunnen komen. Het rapport neemt twee feiten als bewezen aan: eerstens de imbecilliteit van beklaagde, ten tweede zijn lijden aan toevallen van epilepsie. Wij meenen deze twee punten afzonderlijk te moeten bespreken. Immers de imbecilliteit is als zoodanig een continue toestand, die tot op zekere hoogte althans door een onderzoek aan het licht moet komen. De epileptische aanvallen echter zijn uit den aard der zaak door de eerste deskundigen evenmin waargenomen als door ons, en het oordeel dienaangaande moet dus op de in de stukken aangevoerde feiten worden gegrond. Imbecilliteit is een zwakte van geestvermogens, die 't zij aangeboren, 't zij door een op vroeger leeftijd doorgemaakte ziekte verworven is. Eenigszins overeenkomstige, hoewel niet identieke verschijnselen, worden teweeggebracht door ziekten op lateren leeftijd en wij moeten derhalve ook de mogelijkheid in het oog houden, dat bij C. een dergelijke later verworven toestand van geesteszwakte zou kunnen bestaan, zooals deze zich bijvoorbeeld heel dikwijls tengevolge van epilepsie ontwikkelt. Het spreekt vanzelf, dat van uit het psychiatrisch gezichtspunt alleen in aanmerking komen kan, in hoeverre zich laat aantoonen, dat defecten bestaan, die geweten moeten worden aan een of andere ziekelijke afwijking; dat echter de toestand, die uit gebrekkige opvoeding of nog meer uit gemis van schoolkennis voortvloeit, niet als imbecilliteit of dergelijke mag worden beschouwd. Evenzoo vanzelf spreekt het dan ook, dat bij een individu, dat zoo goed als geen schoolonderwijs genoten heeft, de anders zoo belangrijke onderzoeking der schoolkennis geen voor de beoordeeling bruikbare resultaten kan opleveren. Er komt echter nog een tweede onzes inziens zeer gewichtige overweging bij. Ongetwijfeld is, wat men intelligentie in zijn geheel noemt, een aangeboren van de organisatie der hersenen afhankelijke qualiteit. Dit neemt echter niet weg dat de mogelijkheid om van het virtueel aanwezige intellect gebruik te maken, eerst door zekere systematische ontwikkeling gewekt

moet worden. Paedagogen en onderwijzers kunnen niet nalaten er telkens en telkens op te wijzen, dat de school in haar geheel niet alleen de taak heeft een zekere maat van positieve kennis bij te brengen, maar ook juist deze sluimerende capaciteiten tot ontwikkeling te brengen. Waar men dus te doen heeft met individuen, die zoo goed als geen schoolonderwijs genoten hebben en wier gezin zeker, zooals hier het geval is, allerminst geschikt geacht kan worden om deze leemten aan te vullen, zal men niet alleen de schoolkennis missen, maar ook rekening moeten houden met deze onbekende vorming van den geest. Waar ieder onzer in den nieuweren tijd haast uitsluitend met menschen te doen heeft, die ten minste eenige jaren geregeld onderwijs genoten hebben en waar wij niet gewoon zijn menschen van 22 jaar voor ons te zien, die in *dit* opzicht gelijk staan met kinderen van 6 jaar, is het zeker niet al te gemakkelijk over den toestand van een dergelijk individu tot een juist oordeel te geraken. Een oordeel dienaangaande zou in de eerste plaats moeten berusten op de overweging in hoeverre een dergelijk individu in staat geweest is, van wat hij buiten de school te leeren gelegenheid had, profijt te trekken en in hoeverre zich bij deze eenigszins autodidactische manier van doen ook bij hem, behalve zekere kennis, ook misschien eenige meer samengestelde vermogens hebben ontwikkeld. Het spreekt vanzelf, dat het juist bij dergelijke individuen ook van veel belang is, in hoeverre zij in staat geweest zijn zich in de maatschappij een positie overeenkomstig hun gebrekkige voorbereiding te verzekeren, zich in nieuwe omstandigheden in te werken en vooral ook van een eventueel later geboden gelegenheid tot 't verkrijgen van schoolkennis profijt te trekken. C. heeft zoo goed als niet de school bezocht en die paar maanden op 8-jarigen leeftijd kunnen geen blijvenden invloed uitgeoefend hebben. Het spreekt dus van zelf, dat bijvoorbeeld de kennis van historische en geographische feiten, die hij op school niet geleerd heeft, van hem niet mag verwacht worden en daar hij niet lezen kon, was hij ook niet in de gelegenheid deze leemte eventueel door lectuur aan te vullen, terwijl evenmin kan verwacht worden, dat hij daartoe in de conversatie gelegenheid vond, immers aardrijkskunde en wereldgeschiedenis zullen zeker in die kringen, waaruit C. afkomstig is en waarmede hij omgang heeft, een zeer ongewoon thema voor een gesprek zijn. Wat C. van dergelijke dingen wetenswaard mocht schijnen, heeft hij geleerd. Hij weet best uiteen te zetten, hoe hij naar de verschillende dorpjes moet loopen en wanneer het voordeeliger is voor een paar centen te trammen om tijd te besparen. Lezen en schrijven kon hij missen, hoewel hij dit betreurde. Rekenen moest hij voor zijn handel kennen, dit heeft hij geleerd en wat hij op dit gebied presteert (of het uitrekenen van het dagloon van zijn vader), is voor een autodidakt nog niet eens zoo weinig. Rekensommetjes, zooals hij die dagelijksch noodig heeft, laten heelemaal niets te wenschen over. Hij weet en wist allang zaken te doen, bewijs de opmerking van den heer v. S. V. en zijn eigen aanschouwelijk verhaal van het drijven van zijn zaakje. Hij heeft ook een betrekkelijk goed inzicht in iets ingewikkelder verhoudingen, wat daaruit blijkt, dat hij op de vraag naar zijn trouwplannen onmiddellijk een beroep doet op een spaarbankboekje, daargelaten dat hij misschien gerenommeerd heeft. Dat hij zonder aarzelen weet te berichten, hoeveel een arbeidershuishouden voor de verschillende behoeften en in 't geheel noodig heeft, pleit voor een vooruitzien, dat men zelfs bij niet-imbecille jongelui uit zijn stand niet altijd vindt. Hij heeft zich, daargelaten zijn nog te bespreken prestaties, zeker handig in den militairen dienst weten te schikken zonder, zooals in het bijzonder opgemerkt werd, in een ander uiterste te vervallen n.l. „oogendienerij".

Hij heeft evenzeer hier in de gevangenis zich tot bijzondere tevredenheid der bewaarders in alles weten te schikken. Wij weten wel, dat al deze prestaties zeer zeker niet voor een *bijzonder hooge* intelligentie pleiten, ja voor een gedeelte tenminste met een lichten graad van zwakzinnigheid zou te vereenigen zijn, maar wij hebben niet te vergeten, dat lichtere graden van imbecilliteit juist meer door het gedrag onder eenigszins aan het gewone dagelijksche leven overeenkomstige omstandigheden, dan door ondervragingen in een kunstmatig veranderd milieu duidelijk worden. Juist daarom waren ons de eenigste in de stukken te vinden gegevens over zijn prestaties als koopman van bijzondere waarde en juist daarom hebben wij dan ook gemeend vooral uitvoerig naar zijn gedrag als soldaat te moeten rechercheeren. Recapituleeren wij, wat in dit opzicht eenigszins afwijkend van het oorspronkelijk verslag voor den dag kwam. Nemen we in aanmerking, dat juist bij de theoretische lessen natuurlijk een analphabeet bij de anderen moet achterstaan wegens de boven omschreven redenen en dat niet ieder onderofficier in gelijke mate geschikt is met een minder geestelijke vorming rekening te houden en nemen wij ten slotte nog in aanmerking, dat iedere vraag naar bijzonderheden omtrent den geestestoestand van een individu aan een leek gericht heel vaak een ongewenschte suggestieve werkzaamheid uitoefent, dan meenen wij uit de elkaar tegensprekende berichten, nu eens over zijn buitengewoon geringe prestaties dan weer over zijn buitengewoon goed raadgeven, te kunnen besluiten, dat zijn vermogens als soldaat niet zoo heel ver van het gemiddelde afgeweken zijn. Overweegt men verder, hoe imbecillen juist door hun ongeschiktheid zich naar de omstandigheden te schikken zoo vaak als militair straf op straf plegen op te loopen, dan pleit het feit, dat C. — zooals uit het register blijkt — slechts eens met twee dagen kamerarrest is gestraft, zeer zeker ook niet voor een eenigszins belangrijken graad van imbecilliteit. Het behoeft geen betoog, dat wat in het eerste rapport over de grootheidsideeën van C. vermeld staat na de uitvoeriger gegevens, die nu voor den dag zijn gekomen, voor een beoordeeling van zijn geestestoestand niet ernstig meer in aanmerking kunnen komen. Wij hebben hier niet alle de in deel II gemelde feiten afzonderlijk aangehaald, die er voor pleiten, dat de onderzochte niet noemenswaardig zwakzinnig kan zijn, wel echter meenen wij hier nog twee feiten te moeten aanhalen, die direct er voor pleiten, dat tenminste het opvattings- en inprentingsvermogen niet onder het gemiddelde kunnen zijn. Wij bedoelen daarmede de uitkomst van de bovengemelde associatieproeven, vooral het feit, dat de onderzochte binnen weinige maanden een aanmerkelijke hoeveelheid van schoolkennis te verwerven in staat was; immers, toen hij hier kwam, kon hij al een brief schrijven. Ongetwijfeld is dit aan het methodisch onderwijs te wijten en zeer zeker bewijst dit feit ook, dat de mislukte poging van een der onderofficieren hem zijn naam te leeren lezen niet zoo zeer aan het gebrekkige opvattingsvermogen, dan wel aan een gebrekkige methode van onderwijs te wijten is. Juist dit eene bijzonder duidelijke voorbeeld, zooals ons de ondervinding ook in andere gevallen meerdere heeft doen kennen, heeft ons toch eenigszins huiverig er voor gemaakt aan de door sommigen der onderofficieren gegeven slechte qualificatie van den geestestoestand des beklaagden een al te groote waarde te hechten. Juist waar hier van een methode van onderwijs sprake is, meenen wij verder er ook op te moeten wijzen, dat, wat C. geleerd heeft, niet alleen een product is van een soort africhting, daarvoor toch is het aantal lesuren veel te klein geweest; integendeel hij heeft zelf ijverig gewerkt en wij meenen, dat het tot in zekeren zin vóór het oordeelsvermogen van den onderzochte pleit,

dat hij zoo goed beseft, wat de te verwerven kennis hem waard kan zijn, waarom hij zich derhalve gaarne deze moeite getroost op een leeftijd, waarop het in het algemeen niet meer zoo heel gemakkelijk is zich de eerste schoolkennis eigen te maken. Al het vermelde samenvattende, meenen wij, niettegenstaande het tengevolge van de omstandigheden gebrekkige onderzoek, die het ons vooral ook onmogelijk maakten het gedrag van den beklaagde gade te slaan, toch te kunnen concludeeren, dat bij hem een strafrechterlijk in aanmerking komende graad van geesteszwakte niet bestaat.

Het tweede te bespreken punt is dat der epilepsie, hetwelk te splitsen is in twee vragen:

prima: is C. lijdende aan epilepsie? en

secundo: zoo ja, heeft hij de strafdaad gepleegd in een epileptischen toestand van welken aard ook?

Voor de diagnose „epilepsie" zijn in het eerste rapport voornamelijk twee anamnestische gegevens in het midden gebracht: het bedwateren en een toeval. Wat het bedwateren aangaat, zouden wij haast kunnen volstaan met ons aan te sluiten bij de bedenkingen, geuit door den heer Auditeur-Militair in zijn conclusie van eisch. Volledigheidshalve meenen wij echter het volgende hier te moeten uiteenzetten. Het gebeurt vaak, dat gedurende een epileptischen toeval urine geloosd wordt. Dat zich de epileptische toevallen (goede observatie ondersteld) uitsluitend uiten zouden door urineloozing, zou een heel ongewoon verschijnsel zijn en dat een heele reeks achtereenvolgende epileptische toestanden uitsluitend door urineloozing gekenmerkt worden zonder dat, zooals hier het geval was, de op dezelfde kamer slapende makkers ooit iets van convulsies, kreunen of dergelijke zouden gemerkt hebben, zou een singulier verschijnsel moeten zijn. Daarentegen is het wel bekend, dat dikwijls herhaalde nachtelijke urineloozing gedurende den slaap heel vaak als een, naar zijn genese nog wel niet doorgrond, maar van epilepsie volgens algemeene wetenschappelijke opvatting strikt te scheiden verschijnsel is, dat derhalve als essentieel bedwateren betiteld wordt. In het rapport is helaas met dit onderscheid tusschen urineloozing door epilepsie en het essentieel bedwateren geen rekening gehouden. Het is derhalve uit het rapport niet met zekerheid op te maken, hoelang en met welke intervallen het bedwateren naar de door deze deskundigen gegeven inlichtingen geobserveerd werd. In het algemeen is nachtelijke onzindelijkheid bij epileptici — heel zware gevallen van epilepsie met zeer vaak herhaalde epileptische toevallen, die hier zeker niet in aanmerking komen, daargelaten — een met grootere intervallen optredend verschijnsel. Het essentieele bedwateren daarentegen doet zich meestal zeer vaak, dikwijls geregeld iederen nacht, voor; het treedt, zooals ook aan de leeken bekend is, vooral bij kinderen op, soms echter ook bij oudere individuen. Bij dergelijke individuen kan het gedurende een zekere periode optreden om daarna met of zonder behandeling te verdwijnen. Het heeft ons niet mogen gelukken door de gerechtelijke nasporingen uit te maken hoe de frequentie en duur van het bedwateren bij C. geweest zijn; de twee getuigen, die eenigszins de frequentie aanduidden, J. V. en C. F. A., berichten, dat het nog al vaak gebeurde. Hij zelf beweert, dat hij daaraan maar drie weken geleden heeft en dat het zich gedurende dien tijd, hoewel niet iederen nacht, toch dikwijls heeft voorgedaan. In de gevangenis te 's Hertogenbosch is tot 31 October 1906 en in het huis van bewaring te Utrecht van zijn komst tot 4 Maart 1907 niets van bedwateren opgemerkt. Zekere gevolgtrekkingen zijn uit deze gegevens niet te maken. Meer waarschijnlijk lijkt het ons, dat wij met essentieel bedwateren te doen hebben. In geen geval

echter meenen we het recht te hebben het verschijnsel als bewijs van epilepsie op te vatten.

Wat den toeval aangaat, zoo ontveinzen wij ons niet, dat de in het eerste rapport opgenomen getuigenverklaring ten zeerste aan een gewoon epileptisch insult doet denken. Het trof ons dus ten zeerste, dat wij door de gerechtelijke nasporingen geen overeenkomstige verklaring konden krijgen. De meest in aanmerking komende personen wisten van niets; daarbij kunnen tusschen de door de eerste deskundigen gedane nasporingen en de door ons uitgelokte gerechtelijke verhooren niet meer dan een paar maanden verloopen zijn. De eenigste getuige (J. V.), die wel iets positiefs weet te berichten, beschrijft een toeval in het jaar 1904 en ontkent uitdrukkelijk trekkingen, schuim op den mond en dergelijke opgemerkt te hebben. De schamele gegevens in het eerste rapport maken het helaas weer onmogelijk na te gaan, of het gerecht er in geslaagd is na te gaan de zegslieden der eerste rapporteurs te vinden en maakt het nog meer onmogelijk uit te maken of de verklaring van V. al dan niet op dezelfde gebeurtenis slaat als in het eerste rapport vermeld staat en of dus de nieuwe gegevens als aanvulling van de vroegere dan wel als met deze in tegenspraak moeten beschouwd worden. Het is jammer, dat de verklaringen der leeken in het eerste rapport niet onmiddellijk door recherche door de betrokken officieren van gezondheid gecontroleerd zijn; immers, dat een zware epileptische toeval, zooals in het rapport beschreven, niet ter kennis der geneeskundigen zou gekomen zijn en dat iemand den dag, volgende op zoo'n toeval, gewoonweg weer in dienst zou gegaan zijn, lijkt ons zeer onwaarschijnlijk en dat deze meening ook door de tot oordeelen meer bevoegden wordt gedeeld, spreekt ten duidelijkste uit de pertinente door ons uitgelokte verklaring der Officieren-Commissarissen. Wij meenen ons hier van gissing te moeten onthouden, wat misschien bij een eenigszins op eigen gelegenheid ondervragen aanleiding zou kunnen gegeven hebben tot minder juiste inlichtingen, die, zooals dat meer gebeurt bij een getuigenverhoor, niet staande gehouden worden. Wij willen onderstellen dat een toeval, zooals deze in het eerste rapport geschetst wordt, inderdaad plaats gehad heeft, dan nog blijft de vraag: is C. als een epilepticus te beschouwen? Het is bekend, dat toevallen, op die der epilepsie gelijkend — en daarom epileptiform genoemd — door zeer verschillende omstandigheden kunnen uitgelokt worden. *Eén* toeval mag ons dus nooit doen besluiten den betrokken persoon als epilepticus, dus lijdende aan de ziekte epilepsie te beschouwen. In het bijzonder is het bekend, dat alcohol zeer vaak tot dergelijke toevallen aanleiding geeft; en daar uit de gerechtelijke nasporingen, al weer in tegenspraak met het rapport, toch wel gebleken is, dat C. in dit opzicht geenszins zoo zonder bedenking is, meenen we dus aan de ook over dien avond afgegeven getuigenverklaring, dat hij niet dronken was, geen al te groote waarden te mogen hechten. Nog minder kan de toestand, die door V. beschreven wordt, als een bewijs voor epilepsie beschouwd worden. Wat van prikkelbaarheid vermeld staat, kan als bewijs voor epilepsie geenszins opgevat worden; immers dit verschijnsel doet zich zoo dikwijls onder zoo verschillende omstandigheden voor en het oordeel van leeken over haar al of niet bestaan loopt zoo uiteen, dat daaraan voor de diagnose maar heel subsidiair waarde zou kunnen gehecht worden. Wat dus voor de stelling van de diagnose „epilepsie" aangevoerd is, komt ons, ook al rekenen wij alle momenten — enuresis, prikkelbaarheid, toeval — samen, niet voldoende voor om deze diagnose te stellen. Wij aarzelen echter niet toe te geven, dat wij niet in

staat zouden zijn te bewijzen, of ook maar slechts te beweren, dat hij niet epilepticus kan zijn. Waar echter ons rapport de geruststellende beslistheid van het eerste dus niet bereikt, meenen wij toch verplicht te zijn op het volgende te wijzen. Het is meestal zeer gemakkelijk, des te gemakkelijker naar mate meer feiten bewezen zijn of als bewezen beschouwd worden, tot een zekere *positieve* diagnose van geestesstoornis te geraken, maar het is moeilijk onzekere anamnestische gegevens, die — zooals deze hier en uit den aard der zaak heel dikwijls juist bij de diagnose van epilepsie — in aanmerking komen, naar hun diagnostische waarde af te wegen, en het is direct onmogelijk positief het bewijs te leveren, dat iemand geestes*gezond* is. Wij meenen, dat wij van verder wikken en wegen kunnen afstappen zelfs verondersteld, dat C. inderdaad lijdende ware aan epilepsie, dan nog zou te bewijzen vallen, dat deze epilepsie inderdaad ook tot een stoornis der verstandelijke vermogens geleid had. Wij moeten vooraf laten gaan, dat wij ons met de desbetreffende beschouwingen in het eerste rapport absoluut niet kunnen vereenigen. De epilepsie qua talis is geen geestesziekte, zij kan echter — zooals de ondervinding leert — tot psijchische stoornissen aanleiding geven en oude zware epileptici blijven van dergelijke stoornissen maar zelden verschoond. Deze stoornissen kunnen zich, wat de forense beteekenis aangaat, op drie verschillende wijze voordoen: 1°. als dementie; 2°. als acute epileptische psijchose, veelal ook droomtoestand of aequivalentie genoemd; en 3°. als een neiging tot zware affectexplosies, nauw verband houdende met de boven reeds kort behandelde verhoogde prikkelbaarheid. Wij meenen deze drie afzonderlijk te moeten bespreken, en daarbij vooral duidelijker, dan in het rapport gedaan is, het verschil tusschen het sub 2 en 3 genoemde te doen uitkomen, ad 1°. Dat een epileptische dementie niet bestaat, blijkt uit wat boven aangaande de imbecilliteit is betoogd; immers wat voor de aangeboren dementie (imbecilliteit) geldt, geldt ook voor de verworven epileptische dementie, afgezien van fijnere verschillen die voor de forense beoordeeling niet in aanmerking komen. Ad. 2. De acute epileptische psijchosen behooren — tenminste wat de hier alleen in aanmerking komende, binnen weinige minuten afloopende aangaat — tot de allerzwaarste toestanden; zij zijn meestal gekenmerkt door absolute gedesorienteerdheid, veelal zware angstige personen-miskenning en zij leiden juist daarom vaak tot heftige daden van geweld. Wij merken hierbij op, dat dezelfde overwegingen, die voor deze peracute epileptische psijchosen gelden, ook voor de pathologische roestoestanden gelden, die dus niet nog eens afzonderlijk zullen behandeld worden. Niets in de berichten over het gebeurde pleit er voor, dat zich deze of andere aanverwante verschijnselen bij C. voorgedaan hebben en verondersteld, dat een dergelijke droomtoestand bij C. aanwezig ware geweest, dan zou deze bovendien moeten beperkt geweest zijn tot het minimum van tijd, verstreken tusschen het kloppen op de luiken en het toebrengen van den steek, immers de feiten, die voorafgegaan zijn, èn uit de getuigenverklaringen èn uit het eigen verhaal van C. bekend, pleiten zeker allerminst voor een droomtoestand. Evenzeer is bekend, wat hij na het toebrengen van den steek heeft uitgevoerd en ook daarin geenerlei aanwijzing van de bovengenoemde verschijnselen. Het eenigste, wat misschien voor een dergelijken epileptischen toestand zou kunnen pleiten is de toestand van herinnering voor het tusschen deze beide perioden liggende tijdstip. Ook het eerste rapport hecht daaraan waarde. Wij meenen echter er op te moeten wijzen, dat tusschen de ons verstrekte inlichtingen van C., het in het eerste rapport neergelegde en zijn uitlatingen tegenover de

eerste deskundigen een zeker verschil bestaat, immers het herinnerings defect, in het rapport niet nader omschreven, wordt door den heer Dr. Kramer bij zijn verhoor op 29 October 1906 aldus geformuleerd: „hij vertelde ons niet steeds in de finesses hetzelfde", terwijl het ons bij meer dan eens herhaalde ondervraging bleek, dat het defect tijdelijk steeds even nauwkeurig begrensd bleef. Nu is in de eerste plaats mogelijk, dat C. ons in dit opzicht voorgelogen heeft en deze conclusie zou zeker zeer gesteund worden, indien men met absolute zekerheid kon aannemen, dat het proces-verbaal van den Commissaris van Politie te Breda, waarin hij direct bericht zijn schoonvader de H. in drift vastgegrepen met een mes opzettelijk geslagen en gestoken te hebben, waar hij hem maar raken kon, inderdaad onveranderd de *spontane* verklaring van den beklaagde behelsde. Niet alleen de herhaalde en vaak door deskundigen betreurde ondervinding maar ook in dit geval een bijzonder detail laten ten minste het vermoeden gerechtvaardigd zijn, dat deze uiting in het proces-verbaal alleen weergeeft, wat C. op ondervraging heeft toegestemd; immers, het zou heel merkwaardig zijn, als C. het toch alleen voor de strafrechterlijke qualificatie van zijn daad belangrijke woord „opzettelijk" aan zijn verklaring zou hebben toegevoegd. Belangrijk is het in ieder geval, dat C. reeds bij dit eerste verhoor van het betrekkelijk onschuldige kloppen op de luiken zich niets te herinneren beweert. De deskundige heeft geen middel deze vraag uit te maken, maar ook al bestaat herinneringsdefect, dan behoeft dit nog geenszins epileptisch of ook maar pathologisch te zijn en dat de finesses, zooals C. die aan de eerste deskundigen verschillend heeft aangegeven, in het algemeen slecht opgevat, dus ook gebrekkig gereproduceerd worden, is allang bekend en in de laatste jaren door de opzienbarende onderzoekingen over „die Aussage" nog in 't bijzonder in 't licht gesteld, terwijl het evenzeer bekend is, dat iedere zware emotie — schrik, hevige angst enz. — een herinneringsverlies kan tengevolge hebben. Het lijkt ons aannemelijk, dat het herinneringsverlies door de emotie na de noodlottige gebeurtenis, mocht het inderdaad bestaan hebben, verklaard wordt. Het zou inderdaad moeite kosten zich *die* kortdurende epileptische psychose te denken, die in staat was, zonder tot andere zichtbare verschijnselen aanleiding te geven alleen een daad uit te lokken, die in heel nauw verband staat met al het voorafgegane en die den betrokkene in staat stelt, onmiddellijk daarop weer het in dien toestand begonnene voort te zetten (in casu den gestokene achterna te loopen en dan een poging te doen om hem op te beuren.) Veel aannemelijker zou eventueel nog een *derde* mogelijkheid zijn, dat namelijk het gebeurde een gevolg was van een pathologische uitbarsting van woede bij een epilepticus. Daar echter de epilepsie zelf geenszins bewezen is en de verhoogde prikkelbaarheid — zooals boven uiteengezet — evenmin als vastgesteld mag beschouwd worden en dus de ziekte voor een gedeelte door het feit zelf zou moeten bewezen worden, waartoe zij aanleiding moet gegeven hebben, meenen wij toch eenigszins nauwkeurig de vraag te moeten nagaan, of dan inderdaad het gebeurde een verklaring door een pathologischen affect-toestand rechtvaardigt, hoezeer wij ook anders in 't algemeen dergelijke beschouwingen over de niet pathologische motieven voor een strafdaad achten buiten de competentie der psychiatrische deskundigen te liggen. C. heeft al eens een analoog feit begaan, ook toen gebeurde dit op een Zondag, ook toen — daar het in een kroeg voorviel — zeker niet buiten den invloed van alcohol, ook toen had hij amnestie — merkwaardiger wijze ook zijn makkers — en aangezien het toen beter afliep dan thans — de

afloop van dergelijke vechtpartijen is altijd toevallig — is toen naar den toestand van beklaagde niet verder gerechercheerd. Meer dan deze gebeurtenis, die een scepticus immers ook als bewijs van epilepsie zou kunnen aanhalen, pleit zeker een ander feit daarvoor, dat C. niet juist in epileptische aequivalentie behoeft te vervallen om messteken uit te deelen; immers tot voorbereiding van zijn kermisbezoek steekt hij het mes in zijn zak, dat hij misschien dezen dag zou kunnen noodig hebben. Daar wij allen weten, welke gevolgen meestal de kermisvreugde in den lateren avond na zich pleegt te slepen, zal men in dezen maatregel zeker niets abnormaals zien. Hij zwerft — tenminste volgens zijn verhaal — met zijn meisje langer dan 7 uur over de kermis heen, gebruikt — weer volgens zijn verhaal — in de laatste uren tenminste vier glazen bier en een glas sterken drank, komt dus, ook al was hij niet dronken, toch zeker onder den invloed van alcohol voor het huis van zijn meisje. Hier moet hij eerst toehoorder zijn van het uitschelden van zijn meisje, dat toch zoo heel zacht niet kan geweest zijn, daar een der overburen het mede kon aanhooren. Het laat zich begrijpen, dat reeds daardoor zijn wrevel tegen den schoonvader, die ook anders tegen zijn verkeering gekant was, wordt wakker geschud. Zijn ergernis neemt toe, toen hij zelf — naar zijn verhaal heelemaal ten onrechte — door den schoonvader wegens luisteren werd uitgescholden, vooral waar dit in tegenwoordigheid en ten aanhoore van zijn meisje, gebeurde. Wie eenigszins de totstandkoming van dergelijke vechtpartijen heeft gevolgd, die weet, dat zij heel vaak om de meisjes beginnen, heel dikwijls echter daardoor, dat de vrijer door een heldendaad naar zijn vermogen het meisje wil imponeeren.

Zoo laat zich onzes inziens ongekunsteld verklaren, dat C. van zijn kant begon te dreigen en te kloppen, en wij meenen, dat men geen pathologisch affect behoeft te hulp te roepen om te verklaren, dat C. bij de ontmoeting met den uit de deur komenden schoonvader het zoo reeds „los in de scheede stekende" mes trok; en dat daarbij er dan blindelings op los gestoken wordt, kenmerkt onzes inziens niet een pathologischen toestand, maar gebeurt zoo vaak bij deze stekerijen. Zeer zeker zou zonder affect en zonder alcohol het feit niet gebeurd zijn en ook niet iedereen komt door affect en alcohol er toe messteken uit te deelen. Wij ontkennen ook niet, dat onder de daders van dergelijke feiten bij nauwkeurige nasporingen, zooals dat in dit geval gebeurd is, een overwegend percentage gevonden wordt, dat in een of ander opzicht van het wenschelijk normaal individu afwijkt. Het lijkt ons ook zeer plausibel, dat èn de erfelijke belasting èn een zeker achterblijven in de ontwikkeling — zooals zich dit bij C. vooral op lichamelijk gebied openbaart — zeker voor alcohol en affecten minder weerstandskrachtig maakt.

Wij meenen echter dat deze beschouwing nog lang geen recht geeft een individu als C. 't zij voortdurend, 't zij tijdelijk krankzinnig te achten.

Wij concludeeren dus: ons onderzoek heeft het niet aannemelijk kunnen maken, dat beklaagde, tijdens hij het feit pleegde, waarvoor hij terecht staat, lijdende was aan eenige ziekelijke storing of aan gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens.

Utrecht, 25 Maart 1907.

(get.) HEILBRONNER.

(get.) TH. W. POLET PZN.

Zeekrijgsraad
aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam.

Vonnis van 4 Mei 1908.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof den 12den Mei 1908.

President: N. J. J. van Rijn van Alkemade, Inspecteur van Administratie.

Leden: de luitenants ter zee 1ste klasse R. F. van Brakel Schimmel en M. K. Medenbach, de Officieren van Adminisiratie der 2de klasse J. R. J. de Raadt en J. F. Hackfoort en de luitenants ter zee der 2de klasse B. J. Heilbron en C. L. M. Bijl de Vroe.

Fungeerend Fiskaal: E. G. de Wijs, Officier van Administratie 1ste klasse.

Verdediger: Mr. G. J. Jutte, Officier van Administratie 2de klasse.

Weigeren om op strafdienst te komen.

Beklaagde heeft niet „uit losheid of onachtzaamheid" verzuimd (art. 12 Regl. Krijgstucht Zeemacht), doch bij hem bestond de bepaalde onwil om datgene uit te voeren waartoe hij gecommandeerd was.

Uit het slot van art. 12 R. K. kan geenszins de gevolgtrekking worden gemaakt dat elke weigering tot het volvoeren van een dienstverrichting, waartoe iemand bij een opgelegde straf wordt verplicht, krijgstuchtelijk moet worden afgedaan.

De order om op strafdienst te komen heeft betrekking op een bepaalde dienstverrichting tot welker uitvoering beklaagde verplicht was op grond van de hem opgelegde straf.

Krachtens art. 6 der Wet van 14 November 1879 (Stbl. 194) bestaat strafdienst in strafwacht, strafschilderen, strafexercitie of eenig scheepswerk onder de rusttijden, zoodat het omvat het verrichten van verschillende zuiver militaire diensten.

Deze diensten veranderen niet van aard doordat ze als straf worden uitgevoerd.

Het uitdrukkelijk nalaten en opzettelijk weigeren als één voortgezette handeling beschouwd.

Plaatsing in een tuchtschool voor den tijd van zes weken.

Eisch en conclusie den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, overgegeven door den Fiskaal, eischer ambtshalve ter eenre op en jegens B., gedaagde en gedetineerde ter andere zijde.

De eischer ambtshalve draagt voor:

dat de beklaagde volgens zijne opgave is oud 16 jaren, geboren te Nieuwenhoorn, zich den 7den April 1905 vrijwillig als jongen in 's lands zeedienst heeft verbonden voor den tijd van acht jaren, hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen en hij laatstelijk heeft gediend als matroos 3de klasse aan boord van Hr. Ms. Pantserschip „Piet Hein";

dat hij blijkens de benoeming van den zeekrijgsraad, terechtstaat ter zake:

dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Piet Hein" en gestraft zijnde met strafdienst in den middag van 22 April 1908, aan boord van dien bodem liggende te Amsterdam, uitdrukkelijk en herhaaldelijk heeft geweigerd en bovendien opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de hem door den korporaal-torpedomaker J. F. W. korporaal der wacht, gegeven order om op strafdienst te komen";

dat de beklaagde bekent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en daarbij opgeeft:

dat hij in den morgen van 22 April 1908 was gestraft met veertien dagen strafdienst met inhouding her halve soldij;

dat hij dien morgen van half twaalf tot twaalf uur ook werkelijk strafdienst heeft verricht, maar toen hij om half een weder op den strafdienst moest komen, dat niet heeft gedaan doch in het tusschendeks is gebleven;

dat daarop namens den onderofficier der wacht iemand beneden kwam om hem op te halen, aan wien hij zeide dat hij niet kwam;

dat die onderofficier, de korporaal-torpedomaker W., toen zelf in het tusschendek is gekomen en hem gelast heeft zijn geweer te krijgen en op strafdienst te komen, waarop beklaagde antwoordde dat hij dat niet deed;

dat hij daarop voor den officier der wacht is gebracht, op wiens last de korporaal hem nogmaals meergenoemde order gaf, maar hij weigerde;

dat de officier der wacht hem toen op de gevolgen van zijn weigeren gewezen en vervolgens dezelfde order gaf, maar hij toen weder weigerde, daarop in arrest is gesteld en in werkelijkheid ook de order niet heeft uitgevoerd;

Overwegende dat bovenstaande bekentenis geheel bevestigd wordt door de navolgende onder eede afgelegde getuignissen:

1°. Van den korporaal-torpedomaker J. F. W., die verklaart dat hij op 22 April 1908, korporaal der wacht was aan boord van de „Piet Hein" te Amsterdam; dat de beklaagde, gestraft met strafdienst, dien morgen van half twaalf tot twaalf uur op strafdienst had gestaan, maar om half één tot het weder ondergaan dier straf niet verscheen; dat hij, getuige, onder wiens toezicht de beklaagde zijn strafdienst moest verrichten, na eerst nog een jongen naar beneden te hebben gezonden, zelf in het tusschendeks is gaan kijken en beklaagde toen op het dek vond liggen; dat hij den beklaagde, die zeide wel te weten dat hij op strafdienst moest komen, met een „vooruit dan naar boven" heeft gelast op strafdienst te gaan maar beklaagde antwoordde: „dat doe ik niet korporaal, ik kom niet op strafdienst"; dat hij, getuige, die order nog eens heeft herhaald, maar toen hij weer een weigerend antwoord ontving, den beklaagde heeft medegenomen naar den adelborst der wacht, op wiens waarschuwing de officier der wacht, de luitenant ter zee S., aan dek is gekomen en getuige op diens last dezelfde order nogmaals aan beklaagde heeft gegeven, doch deze weder antwoordde, dat hij het niet deed;

dat de officier der wacht na beklaagde op de gevolgen van zijne weigering te hebben gewezen, hem ook persoonlijk nog meergenoemde order heeft gegeven, maar beklaagde ook toen bleef weigeren waarop hij door den officier der wacht in arrest is gesteld; dat beklaagde in werkelijkheid dien middag ook niet op strafdienst is gekomen;

2°. Van den luitenant ter zee 2de klasse R. P. C. S., die verklaart:

dat hij als officier der wacht aan boord van de „Piet Hein", in den middag van 22 April j.l., omstreeks half één rapport kreeg dat de matroos 3de klasse B. niet op strafdienst wilde komen, daarin bestaande,

dat hij met een geweer aan dek moest staan; dat hij zich naar dek heeft begeven en toen van den korporaal der wacht dezelfde mededeeling kreeg, terwijl beklaagde op getuiges vraag, waarom hij die order niet had opgevolgd het antwoord schuldig bleef; dat de korporaal der wacht op getuiges last aan beklaagde de order herhaalde om op strafdienst te komen maar deze antwoordde: „ik doe het niet"; dat getuige den beklaagde toen erop gewezen heeft dat hij zich zoodoende aan dienstweigering zou schuldig maken en hem op de gevolgen daarvan heeft gewezen; dat hij vervolgens persoonlijk aan beklaagde heeft gezegd: „ik gelast je een geweer te halen en op strafdienst te gaan staan", dat de beklaagde ook toen weder antwoordde: „ik doe het niet", dat hij beklaagde eindelijk in arrest heeft gesteld en deze daadwerkelijk niet aan de gegeven order heeft voldaan;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de beëedigde verklaringen van de getuigen W. en S. wettig en overtuigend is bewezen het aan den beklaagde ten laste gelegde alsmede zijne schuld daaraan;

dat dit feit valt in de bepaling van art. 97 j°. 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;

dat toch een korporaal-torpedomaker is de superieur van een matroos 3de klasse en bovendien in casu als korporaal van de wacht, ingevolge art. 432^3 j°. 429^1 van het reglement op den Inwendigen Dienst onder den onderofficier van politie belast met de zorg voor de goede uitvoering van de opgelegde straffen volkomen bevoegd, ja zelfs verplicht was meergenoemde order te geven:

dat verder de rechtspraak, wel buiten de woorden van art. 97 om maar toch tot zekere hoogte in overeenstemming met art. 84 aanneemt dat de order moet betreffen een bepaalde dadelijke dienstverrichting en stellig tot één persoon moet zijn gericht doch in het onderhavige geval ook aan dien eisch is voldaan;

dat toch het vervullen van eene verplichting, rechtstreeks uitvloeisel van de oplegging eener wettelijk vastgestelde straf en overeenkomstig de administratieve voorschriften (art. 107^1 Regl. Inw. Dienst) opgelegd zeker eene *dienst*verrichting omvat, gelijk dan ook in een volkomen gelijksoortig geval uitdrukkelijk werd aangenomen bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 11 Maart 1881 (te vinden bij Koolemans Beijnen blz. 221);

dat eindelijk de als bewezen aangenomen feiten twee samenloopende misdrijven daarstellen; door den beklaagde toch is niet alleen geweigerd, maar ook nagelaten het bevel na te komen;

dat evenwel deze beide misdrijven in zoodanig nauw verband staan dat zij beschouwd moeten worden als ééne voortgezette handeling, nu immers zoowel het weigeren als het nalaten betrekking hebben op éénzelfde order en als het ware het uitvloeisel zijn van één ongeoorloofd besluit;

dat de qualificatie mitsdien zal moeten luiden: „het in andere gelegenheden dan in eene affaire tegen den vijand, in de nabijheid van denzelven of in oorlogstijd op de brandwacht, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de door zijn superieur gegeven orders na te komen," beschouwd als ééne voortgezette handeling;

Overwegende ten slotte betreffende de op te leggen straf;

dat *in het algemeen* dienstweigering uit een militair oogpunt een zeer zwaar misdrijf is, waartegen vooral in onzen tijd met kracht moet worden front gemaakt, nu den schepeling meermalen wordt ingegeven dat dienst-

weigering zoo ongeveer overeenkomt met werkstaking door particuliere werklieden;

dat het nochtans in dit speciale geval aan Eischer niet noodig voorkomt dezen beklaagde een strenge straf op te leggen;

dat hij toch, ofschoon inziende dat dit niet de goede manier was, als reden voor zijn misdrijf opgeeft dat hij uit den dienst wilde, omdat het hem zoo hinderde dat men aan boord voortdurend wat op zijn vader had te zeggen;

dat deze bewering wel moeilijk is te controleeren, temeer omdat hij juist op de „Piet Hein" daarvan weinig last had, maar zij toch aan Eischer, ook door de wijze waarop zij geuit werd, wel geloofwaardig voorkomt en dan zeker als verschoonende omstandigheid kan gelden;

dat ook beklaagdes conduitebeoordeelingen gunstig zijn, hoewel anderzijds zijn gemis aan berouw over zijn nu gepleegd misdrijf niet in zijn voordeel pleit;

dat eindelijk zijn jeugdige, zestienjarige, leeftijd, de vraag doet rijzen of in casu eene plaatsing in een tuchtschool niet doelmatiger straf zal zijn dan opname in eene gevangenis;

dat Eischer meent die vraag bevestigend te moeten beantwoorden, omdat voor zoo'n jong persoon van ettelijke maanden celstraf weinig heil is te verwachten, zij alleen het gevolg heeft dat hem zijn leven lang het stigma drukt van te hebben „gezeten";

dat daarentegen het opvoedkundig element in de tuchtschool veel meer tot zijn recht komt en met grond verwacht kan worden dat het verblijf in die inrichting — vooral als hij ook na het ontslag onder wat goede leiding komt — een gunstigen invloed voor den vervolge zal hebben, terwijl de daar gehandhaafd wordende strenge tucht en het gemis der vrijheid, toch tevens eene ernstige straf zijn.

Vermits uit al het bovenstaande blijkt dat de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan het hiervoren gequalificeerde misdrijf, zoo concludeert de Eischer ambtshalve dat de beklaagde met toepassing van art. 97 Jº 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, artt. 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 193), art. 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) artt. 9, 39 septies, 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en art. 167 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, daaraan zal worden schuldig verklaard en veroordeeld tot plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van vijf maanden, mitsgaders in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad of te worden veroordeeld tot zoodanige andere straf als de krijgsraad in goede Justitie zal verstaan te behooren.

Memorie van Verdediging aan den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam in zake den matroos 2e klasse B. overgelegd in zijne zitting van 1 Mei 1908.

Door den eischer ambtshalve wordt voor Uwen Raad op grond van het wettig en overtuigend bewijs der feiten den beklaagde ten laste gelegd, toepassing gevraagd van art. 97 jº 98 C. W. K. t. W.

Geschiedt dit terecht? ziedaar een vraag die ondergeteekende hieronder gaarne wenschtte te bespreken.

Met de redactie van art. 97 C. W. K. t. W. is het zóó gesteld, dat het

slaat op reeksen van gevallen, zelfs op reeksen, die er, zekerlijk ook naar de bedoeling van den wetgever zelven, niet onder behooren te vallen. Zoo is reeds door Mr. POLS in zijn bekend commentaar op het C. W. K. t. L. op historische gronden aangetoond, dat art. 95 en 96 — en mutatis mutandis zal die bewijsvoering ook wel opgaan voor de artikelen die hier ter sprake zijn — in beperkten zin moeten worden opgevat; dat de orders daarbedoeld slechts zijn „de zoodanige, 1° die betrekking hebben tot den dienst, de orders tot het verrichten van een bepaalden dienst, en 2°. wier verzuim niet reeds bij andere wetsbepalingen als speciaal misdrijf is strafbaar verklaard" (POLS. Het Crimineel Wetboek v/h K. t. L. pag. 296);

maar dan nog zijn oòk die gevallen aan den sfeer van art. $\frac{95 \text{ C. W. K. t. L.}}{97 \text{ C. W. K. t. W.}}$ ontrokken, welke te brengen zijn tot de categorie waarop art. $\frac{10 \text{ Kr. L.}}{12 \text{ Kr. Z.}}$ toepasselijk is.

De beperking kent Mr. POLS niet, omdat naar zijne meening de feiten bedoeld in art $\frac{10 \text{ Kr. L.}}{12 \text{ Kr. Z.}}$ qualitatief zijn onderscheiden van die vallende onder $\frac{95 \text{ C. W. K. t. L.}}{97 \text{ C. W. K. t. W.}}$; immers zijn uitspraak luidt: „De grond der strafbaarheid (dier misdrijven dan) is de onwil, het opzet, in tegenstelling van de onachtzaamheid of nalatigheid, waartegen bij art. $\frac{10 \text{ Kr. L.}}{10 \text{ Kr. Z.}}$ gewaakt is." (t. a. p. blz. 297). Tegen de uitspraak van een zoo bij uitstek deskundige te ageeren is gevaarlijk, doch ondergeteekende meent die uitspraak als onjuist te kunnen aantoonen. Mr. P. stelt hier tegenover elkaar „opzet" en „onachtzaamheid en nalatigheid" en inderdaad daarin ligt eene tegenstelling, maar deze tegenstelling wordt niet gevonden in de artikelen $\frac{95 \text{ C. W. K. t. L.}}{97 \text{ C. W. K. t. W.}}$ en $\frac{10 \text{ Kr. L.}}{12 \text{ Kr. Z.}}$. In dit laatste artikel wordt gesproken van nalaten uit, „losheid of onachtzaamheid" en tusschen „opzettelijk nalaten" en „uit losheid nalaten" bestaat geene tegenstelling als door Mr. P. wordt aangegeven, want iets uit „losheid nalaten" geschiedt altijd opzettelijk.

Losheid wordt hier gebruikt in tegenstelling van onbedachtzaamheid; onbedachtzaamheid tegengesteld aan opzet, hier opzet met een bijzondere beteekenis, geen boos opzet d. i. opzet met bewustzijn van het zedelijk ongeoorloofde, doch opzet....uit losheid, geboren uit eene overweging: „wat zal 't nu hinderen of ik de order niet opvolg; ik doe er niemand te kort mee"; opzet van een knaap van 16 jaar, die, baloorig om de een of andere futiele reden, zonder aan rechtsschennis, ja zonder aan iets anders te denken dan aan zijn door jongensoogen vergrootte grieven, nu eens niets wil doen;

Dat het des wetgevers bedoeling niet geweest is eene scheiding te maken tusschen de gevallen van dienstweigering van art. $\frac{95 \text{ C. W. K. t. L.}}{97 \text{ C. W. K t. W.}}$ en $\frac{10 \text{ Kr. L.}}{12 \text{ Kr. Z.}}$ zooals mr. P. aangeeft, moge ook blijken uit een der artikelen van het ontwerp 1808 (XIII 13) waaruit onze artikelen zijn afgeleid: daarin toch wordt „losheid of onbedachtzaamheid" gesteld tegenover „kwaad opzet". Zeker, niet de wet trekt de scheiding tusschen dienstweigering als misdrijf en als krijgstuchtelijk vergrijp langs de lijn opzet en onbedachtzaamheid, maar langs „boos opzet" en „losheid of onbedachtzaamheid."

Is de jurisprudentie er in geslaagd een bepaalde grenslijn te trekken tusschen dienstweigering als misdrijf en als krijgstuchtelijk vergrijp? zoo ja, hoe loopt zij dan?

Bij resolutie van 8 Juni 1819 van het Hoog Militair Gerechtshof en een

Sententie van 24 September 1819 en 17 November 1870 is beslist, dat het weigeren van diensten, voorgeschreven bij artikel 46 C. W. en 30 kr. (L.), niet beschouwd kan worden als eene weigering van diensten in den zin van art. 95 (L.).

Bij sententie van 13 Maart 1835 werd aangenomen, dat eene (mobiele) schutter, die opgeroepen wordt om de inspectie bij te wonen en zonder wettige reden wegblijft, schuldig is niet naar art. 95, maar naar art. 10.

Bij sententie van 11 Mei 1831, 6 October 1834 en 24 October 1853 is beslist dat militairen, die weigeren op last van meerderen of van een patrouille een herberg te verlaten, naar de kazerne terug te keeren, zich in arrest te laten brengen, aan het misdrijf van art. 95 schuldig zijn (Mr. Pols kan zich met deze uitspraak niet vereenigen).

Bij sententie van 3 Januari 1862 en 29 Juni 1870 werd art. 95 niet toepasselijk verklaard op eene weigering om zich op last van een meerdere in arrest te begeven of te laten brengen.

Bij sententie van 11 September 1861 werd art. 95 ook niet toepasselijk verklaard op eene weigering om zich met het oog op eene plaatsing bij het depôt van discipline te laten visiteeren en om zich naar dat depôt op marsch te begeven.

Al deze sententies zijn door Mr. Pols aangehaald (t. a. p. blz. 291 vlg.).

Bij Blok in zijne „Aanteekeningen behoorende bij de Militaire wetten" blz. 46-47 vinden wij deze beslissing van het H. M. G.: Als dienstweigering werd beschouwd het weigeren van het opvolgen van orders in de navolgende gevallen: strafexerceeren: het met boeistang aan den voet schrobben van eigen kooi; het kleeden in het voorgeschreven tenue tot het ondergaan van provoostarrest: het zich verschoonen of het wasschen van plunjes; het uitpakken van een plunjezak ten einde dien te doen inspecteeren, alhoewel ten onrechte als strafdienst opgelegd; het aantrekken van een zeildoeksch werkpak, bevolen aan een in de strafklasse geplaatsten schepeling; het uittrekken van een werkpak en het in de vlet gaan om strafdienst te verrichten.

Niet als dienstweigering werd beschouwd:

het uitdrukkelijk weigeren door een provoostarrestant om een paar boeken af te geven; het niet nakomen van de order om naar boord terug te keeren tot het ondergaan van straf; het weigeren om te voldoen aan het bevel om van hemd te verwisselen, gegeven aan een provoostarrestant; het niet voldoen aan het bevel om zich in arrest te begeven of te laten brengen, het weigeren om een meerdere in rang te volgen naar de politiekamer; weigeren om met een boeistang aan den voet van het Wachtschip te Willemsoord naar het provoostenhuis aldaar te loopen.

Geen wonder de, laat o. g. het noemen: verzuchting van den schrijver: Het is niet mogelijk juist te beschrijven hoever het begrip dienstverrichting zich uitstrekt. Ondergeteekende zou liever zeggen: de demarcatielijn tusschen dienstweigering als misdrijf en als disciplinair vergrijp wordt door de Jurisprudentie al heel grillig getrokken.

Dank zij de uitgave van het Militair Rechtelijk Tijdschrift is o. g. in staat nog eenige meer recente gevallen van dienstweigering te beschrijven. Groot is het aantal niet.

Een stoker was met anderen aan het strafexerceeren. Er werd gecommandeerd „looppas"; 10 Meter loopt hij mee, dan niet meer, voorgevende daarin verhinderd te zijn door pijnen in zijn rechter been. De commandant, na advies van den Officier van Gezondheid dat de stoker zijn vollen dienst kon doen, straft hem met 24 uur provoost. Vandaar beklag bij het Hof.

Bij dispositie van 21 Augustus 1900 overweegt het Hof, dat er voor den straffer geen enkele aanleiding was om ook maar eenigszins te twijfelen aan de juistheid der opvatting van den Officier van Gezondheid in deze, en hij dus niet alleen bevoegd maar ook verplicht was, klager voor de beide gerapporteerde feiten (er was nog een dergelijk feit waarvan beklag) te straffen."

Geen zweem van twijfel dus of een disciplinair vergrijp lag voor (M. R. T. Deel I blz. 10)

Een soldaat bij de Koloniale Reserve wordt door den Krijgsraad te 's Gravenhage bij vonnis van 15 September 1906 o. m. schuldig verklaard aan het misdrijf omschreven in art. 95 C. W. k. t. L., 2 maal gepleegd, omdat hij opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan de lastgeving van zijn meerdere in rang:

a. den sergeant H. v. D. om zich te verschoonen en uitdrukkelijk heeft geweigerd daaraan te voldoen met de woorden: „ik doe niets van middag, „ik ben te lui er voor";

b. den sergeant D. om zijne werkkleeding aan te trekken en zelfs uitdrukkelijk heeft geweigerd met de woorden: „neem het maar weer mee, „ik trek het toch niet aan".

De Advocaat fiskaal met overweging „dat toch de in arrest gestelde militair, die weigert de orders van zijn meerdere in rang om zich te verschoonen en de werkkleeding aan te trekken op te volgen, zich niet aan dienstweigering, maar aan overtreding van de krijgstucht schuldig maakt," vraagt vrijspraak.

Het H. M. G. bij dententie van 26 October 1906 is het eens met den krijgsraad en veroordeelt den beklaagde tot één maand milt. gev. straf (M. R. T. Deel III blz. 391/394.

De Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te Arnhem vraagt vrijspraak van den ziekenoppasser, die geweigerd heeft om ten bureele van zijn Chef te komen om te worden gehoord over een te zijnen laste ingebracht rapport, uit overweging dat de gerequireerde zich niet schuldig maakte aan dienstweigering in den zin der wet, doch slechts aan een krijgstuchtelijke overtreding.

De krijgsraad is het hiermede niet eens, past art. 95 C. W. K. t. L. toe en veroordeelt gerequireerde tot 14 dagen mil. gev. straf. Het H. M. G. heeft dit vonnis geapprobeerd. (M. R. T. Deel III bldz. 72/75).

Men ziet: het vast criterium is nog niet gevonden; vroeger niet en nu ook nog niet.

Hoe heeft het nieuwe Militair Strafwetboek deze quaestie opgelost? Heel eenvoudig. In het kort zou men kunnen zeggen zóó: dienstweigering is een misdrijf als het geval ernstig is, een krijgstuchtelijk vergrijp als het zoo erg niet is $\frac{\text{art. 98 Wetb. M. S.}}{\text{art. 2 no. 2a W. o. d. Kr.}}$

Een oplossing dus die ons thans niet helpen kan.

Hoe nu in het geval dat thans voorligt, te beslissen? Voorwaar, met de jurisprudentie voor oogen, geen gemakkelijke taak. Men zou haast, ware de zaak niet zoo ernstig, zeggen: knobelen!

Gelukkig geeft voor dit speciale geval nl. weigeren om een order op te volgen tot het ondergaan van de straf, de wet eene vingerwijzing; Geeft art. 97 C. W. K. t. W. en 12 kr. Z. slechts den rechtsregel, geen casuïstiek, voor één geval wordt een uitzondering gemaakt: art. 12 Kr. Z. luidt: „Al wie, uit losheid of onachtzaamheid verzuimt uit te voeren hetgeen waartoe hij gecommandeerd is, of te volbrengen de orders welke

aan hem, door iemand in hoogeren rang gesteld, gegeven zijn: *ook dan zelfs wanneer die order bestaat in het ondergaan van een opgelegde straf.*"

Het Reglement Kr. L. laat dan ook op *zijn* artikel 12, d. i. art. 10 volgen dit: „Al wie zich niet voegzaam onderwerpt aan het ondergaan van de geordonneerde straf of correctie." Dit artikel komt in het Regl. Kr. Z. niet voor, doch het spreekt wel van zelf dat uit art. 11 Regl. Kr. L. niet à contrario geredeneerd mag worden.

De laatste woorden van art. 12 Kr. Z. zullen er toch wel met eene bepaalde bedoeling zijn neergeschreven. Is 't niet alsof de wetgever dacht: niemand onderteekent gaarne zijn eigen doodvonnis, niemand voert 't zelf gaarne uit. Toch moet ik den rechtsplicht tot gehoorzaamheid, zelfs tot het ondergaan van straf voorschrijven. En dat deed hij, niet bij art. 97 C. W. k. t. W. maar wel bij de vergrijpen tegen de krijgstucht.

Maar buitendien een 16 jarige knaap, die gedurende zijn opleidingstijd — hij is van 7 April 1905 in dienst — in $2^1/_2$ jaar tijd nimmer en, toen hij op 16 jarigen leeftijd voor het eerst eenigszins op eigen beenen ging staan, een enkele maal is gestraft, kan deze, baloorig geworden door eene grievende behandeling van andere schepelingen, die zijn vader als schipper bij de Marine hadden gekend, misschien ook baloorig om eene andere in zijn jongensbrein gewichtige reden, plotseling niets willende doen, ten einde, zoo hij zegt, een doel te bereiken, dat hij onmiddellijk erkent op die wijze niet te kunnen bereiken, kan deze, zoo vraagt o. g. geacht worden uit „boos opzet" te hebben gehandeld? Als dat dan niet een, als 't ware, klassiek voorbeeld van losheid — echt dom jongensachtig handelen los van zedelijke motieven — is, wat is dan wèl losheid? Wat losheid is — o. g. betoogde dit reeds te voren — niet synoniem met onachtzaamheid; het zijn verschillende begrippen, ook naar des wetgevers bedoeling.

Het is echter mogelijk dat men over deze zaak anders denkt, de jurisprudentie is niet bemoedigend; een vaste lijn ontbreekt. Maar dan is het o. g. misschien toch wel gelukt aan te toonen, dat het niet opvolgen van een order tot het ondergaan van een straf nu eens werd geoordeeld naar art. $\frac{97\text{ C. W. K. t. W.}}{95\text{ C. W. K. t. L.}}$, dan weer naar art. $\frac{12\text{ Kr. Z.}}{10\text{ Kr. L.}}$; dat hier op zijn minst een grensgeval voorligt.

En moge de Krijgsraad dan ook geen termen aanwezig achten om zich van een oordeel te onthouden, met de wetenschap dat in tal van dergelijke gevallen de correctie van militairen is overgelaten aan met tuchtrecht toegeruste autoriteiten, zal er voor hem geen voldoende reden bestaan om eene zwaardere straf op te leggen dan de beklaagde beloopen zoude hebben, ware de zaak disciplinair behandeld.

De opvatting van den Krijgsraad te Arnhem schijnt mij juist (de zaak werd hierboven in het kort beschreven), de ziekenverpleger wilde niet ten bureele van zijn Chef komen; de Auditeur vindt het geen dienstweigering volgens 95 C. W., de krijgsraad wel. Goed, maar de straf was dan ook in dit grensgeval 14 dagen mil. gevangenisstraf. Het feit alleen dat men voor den Krijgsraad terecht staat behoeft er toch niet toe te leiden dat men plotseling zooveel zwaarder wordt gestraft!

En waarom wordt nu zoo een zware straf tegen dezen beklaagde geëischt? 5 maanden plaatsing in eene tuchtschool, 5 maanden nog wel, terwijl het O. M. verschoonende omstandigheden aanneemt! Waarom en waartegen moet toch vooral in onzen tijd front gemaakt worden? tegen menschen die den schepelingen ingeven dat dienstweigeren zoo ongeveer gelijk is aan werkstaking bij particuliere werkgevers! Maar waar blijkt

dit? Uit dit geval? Soms uit het geval dat eenige maanden geleden Uw aandacht vroeg? Uit de recente gevallen hierboven behandeld? Waar zijn die woelige tijden die een voorbeeld vragen!

Maar dan nog zou o. g. het Staatsgezag dat zoo wilde optreden, tegenvoeren: zoek uw partij, maar woed niet tegen dit jongetje van 16 jaar, dat met verbazing, nu misschien voor het eerst, gehoord heeft van een parallel die getrokken wordt door sommige menschen tusschen een dienstverhouding die in het civielrecht wortelt en eene die zich beweegt op publiekrechtelijk terrein.

Met bovenstaand betoog heeft o. g. getracht aan te toonen:

dat er bestaat legio van gevallen die alle aangeduid kunnen worden met den naam dienstweigering;

dat die gevallen gebracht kunnen worden deels onder artikel $\frac{97\text{ C. W. k. t. W.}}{95\text{ C. W. k. t. L.}}$ deels onder $\frac{12\text{ Kr. Z.}}{10\text{ Kr. L.}}$;

dat de grenslijn tusschen het misdrijf van dienstweigering en het disciplinaire vergrijp van dien naam in de gangbare doctrine onjuist is getrokken;

dat de jurisprudentie er niet in is geslaagd een vast criterium voor het misdrijf van dienstweigering te formuleeren, geen vasten steun aanbiedt;

dat de wet niet gevende eene opsomming van gevallen, die òf onder $\frac{97\text{ C. W. Kr. t. W.}}{95\text{ C. W. Kr. t. L.}}$ òf onder $\frac{12\text{ Kr. Z.}}{10\text{ Kr. L.}}$ behooren te worden gebracht, eene uitzondering maakt voor het geval dat de niet nagekomen order bestaat in het ondergaan van eene opgelegde straf;

dat deze psychologisch te verklaren uitzondering wijst op den wil van den wetgever om althans die gevallen te brengen onder het disciplinaire recht;

dat het begrip „nalaten uit losheid" verklaard moet worden uit zijne tegenstelling „nalaten uit kwaad opzet."

Voor het geval de Rechter met deze beschouwingen niet mee mocht gaan, moge althans zijn aangetoond:

dat het geval dat hier voorligt, is een grensgeval;

dat, wanneer dit feit als misdrijf wordt gequalificeerd, er voor den Rechter volstrekt geen reden behoeft te bestaan om eene straf op te leggen, gaande in zwaarte boven de straf, die den beklaagde zoude zijn opgelegd met toepassing van het disciplinair recht;

dat er eindelijk volstrekt geen aanleiding bestaat om tegen dezen beklaagde te ageeren op grond van een economischen strijd tusschen arbeider en ondernemer, waarbij de arbeider zich bedient van een scherp en misschien wel eens misbruikt, doch in alle gevallen geoorloofd strijd of verdedigingswapen: dat tusschen dien economischen strijd en het onderhavige geval alle verband ontbreekt.

Ten slotte sluit o. g. zich gaarne aan bij het betoog van het O. M., waar deze van oordeel is, dat gevangenisstraf geene geschikte straf voor dezen beklaagde is.

Het moge Uwen Raad behagen:

uit overweging dat het ten laste gelegde niet daarstelt het misdrijf van dienstweigering, beklaagde vrij te spreken;

subsidiair: hem eene veel lichtere straf dan de geëischte op te leggen.

Amsterdam, 1 Mei 1908.

(get.) JUTTE,
toegevoegd Raadsman.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN Hr. Ms. WACHTSCHIP TE AMSTERDAM.

Gezien de processtukken.

Overwegende dat de beklaagde, oud 16 jaren, geboren te Nieuwenhoorn, matroos 3de klasse, laatstelijk dienende aan boord van Hr. Ms. Pantserschip „Piet Hein" en thans gedetineerd aan boord van opgemeld Wachtschip, zich den 7den April 1908 vrijwillig in 's Rijksdienst heeft verbonden als jongen voor den tijd van acht jaren, en hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

dat de beklaagde voor den Zeekrijgsraad terechtstaat, beschuldigd van.... enz. (zie e. v. eisch).

Gelet op den eisch en de conclusie van den eischer ambtshalve, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan „het in andere gelegenheden dan in eene affaire tegen den vijand, in de nabijheid van denzelven of in oorlogstijd op de brandwacht, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de door zijn supereur gegeven orders na te komen", beschouwd als eene voortgezette handeling; en zijne veroordeeling te dier zake tot plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van vijf maanden, mitsgaders in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

Gelet op de verdediging door den beklaagde bij den Krijgsraad ingebracht, bij schriftelijke memorie, in zijnen naam en van zijnentwege door zijn raadsman opgemaakt; daartoe strekkende dat het den Krijgsraad moge behagen, uit overweging dat het den beklaagde ten laste gelegde niet daarstelt het misdrijf van dienstweigering, den beklaagde vrij te spreken: subsidiair, hem eene veel lichtere straf dan de geëischte op te leggen.

Overwegende dat de beklaagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en dienaangaande heeft opgegeven:

dat hij in den morgen van 22 April j.l..... enz. (zie eisch).

Overwegende dat de navolgende getuigen, onder eede en volgens eigen waarneming, hebben verklaard:

1°. J. F. W., korp.-torpedomaker: enz. (zie eisch).

2°. R. P. C, luitenant ter zee 2e klasse (zie eisch).

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de voormelde beëedigde getuigenverklaringen, wettig en overtuigend is bewezen het aan den beklaagde ten laste gelegde, alsmede zijne schuld daaraan;

dat toch, wat betreft het den beklaagde bij de beschuldiging toegeschreven *opzet,* uit zijne opgaven en de daarmede volkomen overeenstemmende verklaringen der voormelde getuigen omtrent zijne gedragingen blijkt, dat de beklaagde, nadat de order om op strafdienst te komen hem herhaaldelijk gegeven was en hem met nadruk op het ernstige zijner weigering en de gevolgen daarvan gewezen werd, met beslistheid bij zijne weigering om die order na te knmen, heeft volhard; dat bij hem inderdaad bestond de bepaalde *onwil* om datgene uit te voeren waartoe hij gecommandeerd werd; dat hij daaraan willens en wetens — alzoo opzetttelijk — geen uitvoering gegeven heeft, zoodat dan ook de geïncrimineerde feiten niet, zooals van de zijde der verdediging betoogd, zouden zijn te brengen onder art. 12 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water, waarbij toch als krijgstuchtelijk vergrijp wordt aangemerkt het niet-opzettelijk, immers „uit losheid of onachtzaamheid", *verzuimen* door een militair om uit te

voeren hetgeen waartoe hij gecommandeerd is of te volbrengen de orders welke aan hem door iemand in hoogeren rang gesteld, gegeven zijn;

dat voorts de aan den beklaagde gegeven order om op strafdienst te komen, betrekking had op eene bepaalde dienstverrichting, tot welker uitvoering de beklaagde verplicht was, als gevolg van de hem opgelegde en wettelijk vastgestelde krijgstuchtelijke straf, en niet opgaat het betoog van de zijde der verdediging, in zooverre dit strekt om beklaagdes nietnakoming der order om op strafdienst te komen te beschouwen als een krijgstuchtelijk vergrijp, voorzien bij art. 12 van eerstgenoemd Reglement van Krijgstucht, doordat die order bestond in het ondergaan van eene opgelegde straf;

dat in deze het oordeel van den Krijgsraad niet slechts berust op de bestaande jurisprudentie, doch mede gegrond is op de Wet;

dat toch, krachtens art. 6 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 194), tot wijziging van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water, „strafdienst bestaat in strafwacht, strafschilderen, strafexercitie of eenig scheepswerk onder de rusttijden" en alzoo omvat het verrichten van verschillende zuiver militaire diensten, als: wachtdoen — b.v. als uitkijk of beurtgast, — op schildwacht staan, oefening in en bekwaming tot den dienst, het verrichten van werkzaamheden tot onderhoud van het schip e. d., kortom dezulke welke, door het algemeen belang van den dienst, van den militair gevorderd worden en waartoe deze als zoodanig verplicht is; dat deze diensten niet van aard veranderen doordat ze als straf verricht worden, doch de straf, den militair opgelegd, alleen tengevolge heeft, dat hij die diensten moet verrichten gedurende den tijd in art. 117 van het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord van Hr. Ms. Oorlogsschepen aangegeven, welke door hem, ware hij niet gestraft, als rusttijd doorgebracht zou kunnen worden;

dat de order om op strafdienst te komen, aan den beklaagde persoonlijk en stellig gegeven is door zijn meerdere in rang, immers door den sub 1°. genoemden getuige, korporaal-torpedomaker, die bovendien in casu als korporaal der wacht, ingevolge de artt. 432 (3) j° 429 (1) van het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord van Hr. Ms. Oorlogsschepen, onder den onderofficier van politie belast met de goede zorg voor de goede uitvoering der opgelegde straffen, volkomen bevoegd en zelfs verplicht was de bedoelde order te geven;

dat mitsdien de als bewezen aangenomen en door den beklaagde gepleegde feiten, voldoen aan de vereischten van dienstweigering, als misdrijf strafbaar gesteld bij art. 97 (2e ged.) j°. 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water:

dat die feiten opleveren twee samenloopende misdrijven; immers door den beklaagde is niet alleen geweigerd, doch ook opzettelijk nagelaten de gegeven order na te komen;

dat evenwel deze beide misdrijven in zoo nauw verband staan, dat zij beschouwd moeten worden als eene voortgezette handeling, waar toch zoowel de weigering als het opzettelijk nalaten betrekking hebben op een en dezelfde order en het uitvloeisel zijn van een en hetzelfde ongeoorloofde besluit;

Overwegende met betrekking tot de toe te passen straf:

dat in het algemeen dienstweigering uit een militair oogpunt een inderdaad zeer ernstig misdrijf is, doch in het onderhavige geval geene aanleiding bestaat den beklaagde eene gestrenge straf op te leggen;

dat de reden, als voormeld door den beklaagde voor zijn ongehoor-

zaamheid opgegeven, wel is waar moeilijk is te controleeren, te meer omdat hij volgens zijne verklaring juist aan boord van Hr. Ms. „Piet Hein" den door hem beweerden hinder weinig of niet ondervonden heeft, doch zijne bewering, ook door de wijze waarop zij geuit werd, niet ongeloofwaardig is te achten en dan zeker als een verschoonende omstandigheid kan gelden;

dat ook de beoordeeling van beklaagdes gedrag, blijkens het ten processe aanwezige extract uit zijn conduiteboekje gunstig is, hoewel anderzijds het door hem in deze zaak betoond gemis aan berouw niet in zijn voordeel pleit;

dat verder, in verband met zijnen jeugdigen leeftijd — hebbende hij toch blijkens het ten processe aanwezige extract uit het geboorteregister der gemeente Nieuwerhoorn, op 3 Augustus 1907 eerst den leeftijd van 16 jaren bereikt —, onverminderd zijne aansprakelijkheid voor het door hem gepleegde misdrijf, de beklaagde niet als een volwassen persoon is te beschouwen en zijne opname in eene gevangenis niet gewenscht is, omdat voor zulk een jeugdig persoon van de celstraf weinig heil is te verwachten daargelaten nog dat zij ten gevolge heeft dat op hem als 't ware zijn leven lang het stigma drukt van te hebben „gezeten";

dat daarentegen voor dezen beklaagde veeleer aangewezen is een straf welke, nevens de onderwerping aan een gestrenge tucht en het gewennen aan den gehoorzaamheidsplicht, een opvoedend karakter draagt, en derhalve meer doelmatig is zijne plaatsing in eene tuchtschool van eene zoodanigen duur dat met grond verwacht kan worden, dat het verblijf in die inrichting een gunstigen invloed voor den vervolge op hem zal hebben.

Gezien de artikelen 97 jo 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water; 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 193); 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64); 9, 39 septies, 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht.

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam;

Rechtdoende in naam en van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Verklaart den beklaagde schuldig aan: „Het in andere gelegenheden dan in eene affaire tegen den vijand, in de nabijheid van denzelven of in oorlogstijd op de brandwacht, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de door zijn superieur gegeven orders na te komen", beschouwd als eene voortgezette handeling.

Veroordeelt hem te dier zake tot: plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van zes weken.

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten en misen van de justitie en die van den processe — desnoods ter taxatie en moderatie van dezen krijgsraad.

Ontzegt den eischer ambtshalve allen anderen eisch.

Zeekrijgsraad
aan boord van Hr. Ms. Pantserschip „Tromp".

Vonnis van 27 Juli 1907.

Fiat-executie verleend te Ampenan den 30sten Juli 1907 door den kapitein ter zee Commandant van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië F. C. E. L. Kostfr.

President: H. W. G. van Bleijswijk Ris, luitenant ter zee der 1e klasse.

Leden: S. Overdiep, Officier van Gezondheid der 1e klasse; de Luitenant ter Zee 1e klasse Jhr. J. H. O. van den Bosch, de Officier-Machinist der 1e klasse G. H. Brakke, de Luitenants ter Zee der 2e klasse W. J. Janssens en P. H. Bussemaker, en de 1e Luitenant der Mariniers P. J. J. Michielsen.

Fungeerend Fiskaal: W. F. van Grasstek, Off. v. Adm. 1e klasse.

De uitdrukkelijke weigering van beklaagde om zakken te schrobben, welke werkzaamheid hem als strafdienst was opgedragen, stelt daar dienstweigering volgens art. 97 jo. 98 C. W. Z.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN Hr. Ms. PANTSERSCHIP „TROMP", IN ZEE,

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den Fung.-Fiskaal eischer ambtshalve op en jegens Z., matroos 3e klasse, oud naar zijne opgave 19 jaren, geboren te Alkmaar, gedetineerd aan boord van gemelden bodem.

Gezien den eisch en de conclussie van den eischer ambtshalve mitsgaders de verdere processale stukken door dezen onder behoorlijke inventaris overgelegd;

Overwegende dat de gedetineerde voor den Zeekrijgsraad terecht staat beschuldigd van het feit:

„dat hij in den namiddag van den 12den Juli 1907 aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Tromp" gedurende strafdienst, uitdrukkelijk geweigerd heeft op te volgen de order hem door den Korporaal der Mariniers C. G. B. gegeven: Z. ik gelast je om bij het zakkenschobben te gaan", door te zeggen: „ik doe het niet korporaal, meld me maar gerust bij den officier van de wacht."

Overwegende dat de gedetineerde bekent zich aan het hem te laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt;

dat hij opgeeft: „Vrijdag 12 Juli j.l. 's middags omstreeks één uur had ik strafdienst en moesten wij zakken zand overnemen en deze zakken daarna schrobben; toen wij de zakken overgenomen hadden kregen we een korte rust en ben ik naar het galjoen gegaan; korporaal B. kwam mij eenigen tijd daarna daar opzoeken en zeide tot mij: „je moet bij het zakkenschrobben gaan", waarop ik antwoordde „dat ik het niet deed."

De korporaal is toen weggegaan en eenige minuten later teruggekomen,

hij heeft mij tot drie maal toe gelast om bij het zakken schrobben te gaan door te zeggen: „Z. ik gelast je bij het zakkenschrobben te gaan." Ik heb daarop geantwoord: „Ik doe het niet korporaal, meld me maar gerust bij den officier van de wacht". Ik werd eenigen tijd later bij den officier van de wacht, luitenant ter zee der 2de klasse B. geroepen en vroeg deze mij of ik de order nog wilde opvolgen of niet, waarop ik antwoordde dat ik het niet deed.

Ik kreeg toen nog ongeveer een kwartier om me te bedenken, werd weer bij den officier van de wacht geroepen en gevraagd of ik me bedacht had en antwoordde ik weer dat ik het niet deed en werd daarop door den korporaal van de wacht in arrest gesteld.

Gedetineerde verklaart verder op de aan hem gestelde vragen, dat hij de order van den korporaal B. om bij het zakkenschrobben te gaan, niet opgevolgd heeft, omdat hij weggejaagd wil worden daar zijne moeder hem om geld schreef en hij in de burger-maatschappij meer denkt te verdienen; dat hij geen delegatie op zijne moeder gemaakt heeft, terwijl hij toch de volle afbetaling had en geen schuld, omdat hij er geen geld voor had;

dat hij geen brief kan toonen van zijne moeder waaruit blijkt dat zij zijn steun noodig heeft, daar hij dien kort geleden verscheurd heeft; dat hij nooit een verzoek om ontslag ingediend heeft, omdat hij nog nooit iemand uit den dienst zag gaan die ontslag had aangevraagd;

dat hij geen kans ziet om buiten straf te blijven, om zijne moeder met geld te steunen, en dat de plunjes die hij weggegeven heeft, waardoor hij weer in de schuld zou komen oude rommel was;

dat hij bij vonnis van den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Tromp van den 10den Mei 1907 wegens desertie in tijd van vrede veroordeeld is tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

dat deze bekentenis wordt bevestigd door:

de verklaringen der navolgende onder eede gehoorde getuigen:

1°. C. G. B. korporaal der Mariniers, die verklaart dat hij Vrijdag 12 Juli j.l. korporaal van de wacht was en als zoodanig toezicht had op de strafdienstgasten die dien dag aangewezen waren om zakken zand uit de sloep binnen boord te halen, en daarna de zakken te schrobben; dat tot die strafdienstgasten behoorde matroos 3de klasse Z. die medegeholpen heeft om de zakken binnen boord te halen; dat hij alvorens de zakken te laten schrobben, den strafdienstgasten vijf minuten rust gaf en hij ze hierna ging opzoeken daar ze verspreid waren en tot matroos Z. die naar het galjoen ging zeide: „Z. je moet bij het zakkenschrobben gaan", waarop deze zeide: „korparaal ik werk niet meer;"

dat hij (getuige) denkende dat het eene opwelling van drift was, hem ongeveer 10 minuten later bij het galjoen is gaan opzoeken en tot hem gezegd heeft: „Z. je moet wat voortmaken, je moet bij het zakkenschobben komen", waarop hij antwoordde: „Ik doe het niet, want ik werk niet meer;"

dat hij hem toen aangeraden heeft geen dienst te weigeren en na eenigen tijd terugkomende, Z., die juist van het galjoen kwam de order gaf: „Z. ga bij het zakken-schrobben," waarop hij antwoorde dat hij het niet deed, daar hij niet meer werkte;

dat hij dezelfde order nog eens herhaald heeft en hetzelfde antwoord kreeg! dat hij tenslotte gezegd heeft: „Z. ik gelast je om bij het zakkenschrobben te gaan," waarop hij antwoordde: „Ik doe het niet korporaal, meld me maar gerust bij den officier van de wacht;"

dat hij het voorgevallene aan den officier van de wacht, luitenant ter zee B. gerapporteerd heeft en eenigen tijd later Z. op diens order in arrest gesteld;

dat hij geen reden weet waarom Z. dienstweigerde en deze zelfs tijdens het overnemen van de zakken zand goed heeft aangepakt; dat hij niets bijzonders aan hem merkte en hij (Z.) niet driftig of opgewonden was;

2°. W. B., luitenant ter zee der 2de klasse, die verklaart:

dat Vrijdag 12 Juli j.l. ongeveer 2 uur n.m. de korporaal van de wacht hem kwam rapporteeren dat Z. die strafdienst had, weigerde te werken;

dat hij Z. bij zich liet komen en hem vroeg waarom hij niet wilde werken, ten antwoord kreeg dat hij geen zin had 10 dagen strafdienst uit te dienen en net zoo lief in de gevangenis zat, dat hem dit niets kon schelen.

dat hij (getuige) hem vroeg waarom hij gestraft was en Z. hem zeide dat hij eenige kleedingstukken mankeerde, toen hij uit de gevangenis kwam, zooals een oude broek, een oud baaien hemd enz. en op zijn (getuiges) opmerking van twee en twintig of zeventien stuks ten antwoord kreeg: „ja een ander heeft die ook niet;"

dat hij hem vroeg of hij vond dat hij onrechtvaardig gestraft was, waarop hij „ja" antwoordde, en op de vraag waarom hij zich dan niet beklaagde over zijn straf in plaats van nu niet te willen werken zeide: „ja, eerst uitdienen",

dat hij gedetineerde er op wees dat hij het recht had zich direct te beklagen, hij antwoordde echter dat hij niet van plan was te werken;

dat hij beklaagde daarop achteruit gezet en aangeraden heeft zich nog eens te bedenken, een en ander den Eersten Officier gerapporteerd heeft, die order gaf te wachten tot de andere strafdienstgasten ingerukt waren en dan Z. gelegenheid te geven den verloren tijd in te halen;

dat hij te ongeveer half drie Z. in tegenwoordigheid van den Korporaal B. gevraagd heeft of hij van plan was te werken, waarop hij zeer beslist ten antwoord gaf, dat hij het niet deed en daarop in arrest is gesteld;

dat toen Z. de eerste maal bij hem kwam, hij den indruk gaf dat hij zich zelf had zitten opwinden;

Overwegende dat de Korporaal der Mariniers C. G. B. is de meerdere in rang van den gedetineerde;

dat de order hem door dezen superieur gegeven om bij het zakken schrobben te gaan, eene dienstverrichting betrof die door de strafdienstgasten waartoe gedetineerde behoorde moest uitgevoerd worden;

dat de gedetineerde uitdrukkelijk geweigerd heeft, deze order op te volgen door te zeggen: „Ik doe het niet Korporaal, meld me maar gerust bij den Officier van de wacht";

dat mitsdien door de bekentenis van den gedetineerde, bevestigd door de beëedigde verklaring van den hiervoren genoemden getuige C. P. B. en door de aanwijzingen vervat in de beëedigde verklaring van den getuige W. B., in hun onderling verband en samenhang beschouwd wettig en overtuigend is bewezen wat gedetineerde is ten laste gelegd benevens zijn schuld daaraan.

Overwegende dat gedetineerde herhaalde malen de order om bij het zakken schrobben te gaan heeft ontvangen en hem door de getuigen B. en B. ruimschoots gelegenheid is gegeven zich te bedenken;

dat geen enkele verschoonende omstandigheid van deze handelwijze van gedetineerde is aan te voeren;

dat hij blijkens zijne bekentenis en een bij de processtukken gevoegd extract-vonnis, den 10den Mei '07 veroordeeld is wegens desertie tot zes weken militaire gevangenisstraf, welke straf geëindigd is den 3en Juli j.l.;

dat hij bij het plegen van deze desertie reeds getracht heeft zich aan zijne dienstverplichtingen te ontrekken en de gevangenisstraf blijkbaar geen indruk op hem gemaakt heeft;

Overwegende dat gedetineerde als reden voor zijne dienstweigering opgeeft, dat hij weggejaagd wil worden, daar zijne moeder hem om geld schreef en hij in de burgermaatschappij meer denkt te verdienen;

dat hij op geen enkele wijze aannemelijk kan maken dat het zijn streven is zijne moeder financieel te steunen, daar hij dan gezorgd zou hebben buiten straf te blijven en zuinig te zijn op zijn plunjes waardoor hij meer soldij zou kunnen overleggen.

Gezien de artikelen 1, 2, 87, 97, 2e ged., en 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, artikelen 7 en 20 der wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 193) gewijzigd bij art. 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) en artikel 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht,

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Tromp".

Rechtdoende in Naam en vanwege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau, enz. enz. enz.

Verklaart den gedetineerde schuldig aan: „het uitdrukkelijk weigeren de orders hem door zijn superieur gegeven na te komen.

Veroordeelt hem tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden.

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad

Ontzegt den eischer ambtshalve allen verderen of anderen eisch.

Zeekrijgsraad
aan boord van Hr. Ms. Pantserschip „Tromp".

Vonnis van 22 Juni 1907

Fiat-executie verleend te Tandjong Priok den 27sten Juni 1907 door den Kapitein ter Zee Commandant van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië J. VAN DEN BOSCH.

President: F. C. E. L. KOSTER, Kapitein ter Zee, Commandant van Hr. Ms. „Tomp".

Leden: de Luitenant ter Zee der 1e klasse Jhr. J. H. O. VAN DEN BOSCH, de Luitenants ter Zee 2e klasse G. H. BUSSEMAKER en W. BRANDT, de 1e Luitenant der Mariniers P. J. J. MICHIELSEN, de Officier van Gezondheid 2e klasse L. J. BÜLLER en de Adelborst der 1e klasse op folio van Luitenant ter Zee 2e klasse F. W. COSTER.

Fungeerend Fiskaal: W. F. VAN GRASSTEK. Off. v. Adm. 1e klasse.

Een marinier dienstdoend hofmeester bij de adelborsten aan boord van een oorlogsschip, die geld ontvangt om daarmede voor die adelborsten boodschappen te verrichten, heeft dat geld onder zich uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking (art. 322 Swb.),

Het achterblijven van zijn schip te Tandjong Priok, wetende dat die bodem naar Ampenan zou vertrekken, welk vertrek dan ook werkelijk tijdens zijn achterblijven heeft plaats gehad, moet beschouwd worden als te zijn geschied onder een verzwarende omstandigheid (achterzeilen) bedoeld bij art. 144 C. W. Z., zoodat de vrijwillige terugkomst binnen 14 dagen niet baat.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN Hr. Ms. PANTSERSCHIP „TROMP" TE TANDJONG PRIOK,

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den Fung. Fiskaal eischer ambtshalve, op en jegens een marinier der 2e klasse, oud naar zijne opgave 24 jaren geboren te Blerick (prov. Limburg), gedetineerd aan boord van gemelden bodem.

Gezien den eisch en de conclusie van den eischer ambtshalve mitsgaders de verdere processale stukken door dezen onder behoorlijken inventaris overgelegd.

Overwegende, dat zoo uit de bekentenis van den gedetineerde als uit de verdere ten processe overgelegde stukken is bewezen:

dat de gedetineerde laatst gediend hebbende als Marinier der 2e klasse, thans gedetineerd aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Tromp", zich den 13den Maart 1902 vrijwillig voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden den 6den Januari 1906 zijnen diensttijd heeft verlengd met 3 jaren en den 30sten Maart 1907 met 2 jaar, zoodat zijn diensttijd eindigt den 13den Maart 1913 en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen.

Overwegende dat de gedetineerde voor den zeekrijgsraad terecht staat beschuldigd van:

1°. dat hij op den 19den Mei 1907 aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Tromp", liggende te Tandjong Priok, terwijl hij dienstdoend hofmeester bij de adelborsten was, van den adelborst der 1e klasse H. A. C., een bankbiljet van f 25.— heeft gekregen, ten einde een paar schoenen te koopen voor den Adjunct-Administrateur C. de P. van welk geld hij zich de som van f 24.44 opzettelijk wederrechtelijk heeft toegeeigend; (1)

2°. dat hij den 20sten Mei 1907 ten 6 uur 50 voormiddag te Tandjong Priok zonder vergunning is achtergebleven van passagieren van Hr. Ms. pantserschip „Tromp", op welken bodem hij diende, terwijl het hem bekend was, dat dit schip den 22sten Mei d. a. v. naar zee zou vertrekken en welk schip ook werkelijk op dezen dag des middags ten 12 uur vertrokken is, afwezig is gebleven en zich in den namiddag van 22 Mei 1907 bij het Subsistentenkader te Batavia vrijwillig heeft gemeld, van waar hij opgezonden en den 7den Juni d. a. v. aan boord van Hr. Ms. „Tromp" te Ampenan is teruggebracht.

Overwegende dat de gedetineerde aanvankelijk gedeeltelijk, later geheel bekend heeft, zich aan de hem te laste gelegde feiten te hebben schuldig gemaakt.

Overwegende dat die bekentenis wordt bevestigd door: *a.* de verklaringen van de navolgende onder eede gehoorde getuigen:

1°. H. A. C., adelborst der 1e klasse, die verklaart:

de beklaagde was op den 19den Mei jl. dienstdoend hofmeester bij de adelborsten; deze kwam op dien dag Zondagmiddag bij mij en vroeg om geld om een paar schoenen te koopen voor den adjunct-administrateur de

(1) In deze telastelegging ontbreekt een der elementen van het misdrijf waaraan beklaagde is schuldig verklaard nl. dat die f 25.— aan een ander dan aan hem — i. c. aan den adelborst 1ste klasse C. toebehoorden; wel is dit in de 3de overweging op pag. 164 opgenomen, hetgeen niet wegneemt dat geen strafbaar feit is ten laste gelegd.
(Red. M. R. T.)

P., voorgevende geen geld meer te hebben daar hij reeds eenige dingen voor ons betaald had. Ik had toen niets kleiner dan een bankbiljet van f 25 en heb dit aan beklaagde gegeven, daarbij vragende, of ik er op kon rekenen het geld terug te krijgen.

Ik herinner mij niet precies meer wat ik gezegd heb, mij het geld terug te geven of de rest terug te geven, doch het was mijne bedoeling, dat hij een paar schoenen zou koopen en mij het overblijvende van de 25 gulden teruggeven.

dat de adjunct-administrateur de P. hem niet gevraagd heeft, om geld voor de schoenen aan beklaagde te geven

dat hij de vijf en twintig gulden niet aan beklaagde geleend heeft en van dit bedrag niets heeft teruggekregen

dat hij (getuige) dacht, dat beklaagde Zondagavond bij tafel zou komen, om te bedienen en hem dan het geld terug zou geven nadat de schoenen door beklaagde gekocht waren;

2°. C. de P., adjunct-administrateur die verklaart:

Ik heb den beklaagde geen speciale order gegeven om schoenen te koopen, maar op een morgen, vermoedelijk Zondagmorgen 19 Mei heb ik hem gevraagd, om wanneer hij naar den wal ging een paar witte schoenen voor mij mede te brengen van een soort, dat ik hem had aangewezen en tegen den prijs van ongeveer f 1.25; mijne bedoeling was, dat hij vóórdat hij naar den wal ging bij mij zou komen om geld, voor het koopen van deze schoenen te vragen, tenzij hij geld genoeg van de gamelle in voorraad had, om mij het bedrag voor de schoenen tijdelijk voor te schieten, zooals wel meer gebeurt;

Beklaagde is dien dag niet bij mij geweest om geld te vragen; ik ben Zondag 19 Mei 's middags te ongeveer één uur naar den wal gegaan en ongeveer om 6 uur aan boord teruggekomen.

C. heeft mij na aanboordkomst verteld, dat beklaagde hem geld gevraagd had, om schoenen voor mij te koopen, en dat hij hem een bankbiljet van f 25.— gegeven had, omdat hij geen kleiner geld had;

getuige geeft verder op, dat de adelborst C. hem niets verteld heeft omtrent geld leenen aan den beklaagde en dat deze geen schoenen voor hem heeft medegracht.

Overwegende dat gedetineerde opgeeft:

dat hij dienstdoende hofmeester bij de adelborsten was;

dat hij Zondagmiddag, toen het schip op Tandjong Priok was, den 19den Mei 1907 naar den wal is gegaan om te passagieren; dat hij in den loop van den avond eenige Japansche vrouwen ontmoet heeft en met één van hen is medegegaan en den nacht van Zondag op Maandag bij haar gebleven is en daar hij meer geld verteerd had dan hij mocht, niet meer naar boord dorst terug te gaan, omdat hij zich schaamde; dat hij Woensdagmiddag tegen een uur of drie naar Priok is gegaan en zag dat de „Tromp" en de „Wilhelmina" reeds vertrokken waren, toen naar Batavia is teruggegaan en zich gemeld heeft bij het subsistentenkader aldaar;

dat hij daar kwartierarrest kreeg en onder geleide van een kwartiermeester op 27 Mei naar Soerabaia gebracht is aan boord van Hr. Ms. „de Ruijter" en van dit schip met Hr. Ms. „Zeeland" op den 7den Juni na theewater op Hr. Ms. „Tromp" ter reede Ampenan teruggebracht is;

dat hij vergunning had om te passagieren tot Maandagmorgen 20 Mei met den trein die te 6 uur 12 minuten te Priok aankomt;

dat het hem bekend was, dat het schip Woensdag 22 Mei naar zee zou vertrekken, doch niet precies hoe laat, daar hij het niet heeft hooren fluiten, omdat hij als dienstdoend hofmeester bij de adelborsten niet op baksgewijs

komt en dat hij het ook niet gelezen heeft in het tusschendeks, omdat hij er niet naar gekeken heeft;

dat hij wist, dat hij door het schip te achterzeilen geruimen tijd daarvan zou verwijderd blijven en dat het schip naar Ampenan ging;

dat gedetineerde in zijn eerste verhoor opgeeft geld van den getuige C. te hebben geleend, doch in zijn tweede verhoor hierop terugkomt en bekent het geld gevraagd en ontvangen te hebben op de wijze, zooals door getuige C. verklaard wordt.

dat hij juist dien Zondagmiddag het geld vroeg omdat mijnheer D. P. hem 's morgens gezegd had een paar schoenen voor hem te koopen en omdat hij (beklaagde) dien middag naar den wal ging;

dat hem echter niet gezegd was dat de schoenen dien dag moesten gekocht worden, dat hij zich gewend heeft tot den adelborst C., omdat hij mijnheer D. P. niet zag; dat hij geen schoenen gekocht heeft en dat hij nu en dan naar eene Japansche vrouw te Batavia ging en dat hij onder dien invloed meer geld noodig had dan zijn traktement bedroeg;

dat hij, eenmaal aan den wal zijnde, op het denkbeeld is gekomen naar die vrouw toe te gaan; dat hij Dinsdagnacht bij die Japansche vrouw gebleven is tot den volgenden ochtend 12 uur en 's middags naar Priok is teruggegaan om zich te melden, daar hij dacht dat het schip er nog was en omdat hij nog maar zeventig cents overhad;

dat hij dacht, dat het schip er nog was, omdat het schip wel eens meer 's middags vertrok;

dat hij nog 56 cent heeft teruggebracht van de vijf en twintig gulden, die hem door den heer C. zijn ter hand gesteld;

Overwegende, dat bovenstaande bekentenis nog bevestigd wordt door:

1°. het extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. Pantserschip „Tromp", waaruit blijkt: dat op Vrijdag 17 Mei 1907 door fluiten en aanplakken in alle verblijven is bekend gemaakt, dat het schip Woensdag 22 Mei ten 12 uur 's middags zal vertrekken naar Ampenan;

dat op Maandag 20 Mei 1907 ten 6 uur 50 minuten mankeert van passagieren de marinier 2de klasse G., stamboek n°. 75 en dat Woensdag 22 Mei ten 12 uur 's middags het schip vertrokken is en nog mankeert dezelfde marinier 2de klasse;

2°. een gewaarmerkt afschrift van een telegram aan den eskadercommandant, waaruit blijkt dat beklaagde zich den 22sten Mei gemeld heeft bij het subsistentenkader te Batavia en den 27sten Mei opgezonden zou worden naar de „de Ruijter" te Soerabaia;

3°. een extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „de Ruijter", dat vermeldt dat op 28 Mei 1907 aan boord is gebracht de marinier der 2de klasse G.

4°. een extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. Pantserschip „Tromp", waaruit blijkt, dat beklaagde op den 7den Januari 1907 ten 5 uur namiddags aan boord is teruggebracht.

Overwegende dat de gedetineerde een bankbillet van vijf en twintig gulden van den getuige C. heeft gekregen om daarvan schoenen te koopen, welk geld de beklaagde dus anders dan door misdrijf onder zich had;

dat hij dit geld gekregen heeft in zijne kwaliteit van dienstdoend hofmeester der adelborsten, in welke hoedanigheid hij boodschappen doet voor de adelborsten, tot wie hij in persoonlijke dienstbetrekking staat;

Overwegende, dat hij van dit geld geen schoenen gekocht heeft, doch eene som van *f* 24.44 heeft gebruikt om te Batavia bij een Japansche vrouw te verblijven, en hij dus dit geld, dat aan den getuige C. toebehoorde,

zich zonder diens vergunning opzettelijk wederrechtelijk heeft toegeëigend;

Overwegende, dat mitsdien door de bekentenis van den gedetineerde bevestigd door de beëedigde verklaringen van de hiervoren genoemde getuigen H. A. C. en C. D. P. in hun onderling verband en samenhang beschouwd wettig en overtuigend is bewezen, wat hem sub 1 is ten laste gelegd, benevens zijne schuld daaraan;

Overwegende, dat eveneens door gedetineerdes bekentenis, bevestigd door de extracten uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. Pantserschip „Tromp" en „de Ruijter", benevens het gewaarmerkt afschrift van een telegram van den eskader-commandant, in hun onderling verband en samenhang beschouwd wettig en overtuigend is bewezen hetgeen hem sub 2°. is ten laste gelegd, benevens zijne schuld daaraan;

Overwegende, wat het sub 1°. ten laste gelegde betreft, dat beklaagde als verontschuldiging opgeeft, dat hij stond onder den invloed van een Japansche vrouw, waarom hij meer geld verteerde dan zijn traktement bedroeg;

dat beklaagde evenwel had moeten bedenken dat waar getuige C. hem een bankbiljet van vijf en twintig gulden gaf, omdat hij op dat oogenblik geen kleiner geld had, dit een bewijs was van groot vertrouwen in hem gesteld, hetgeen hij had moeten waardeeren en welk vertrouwen hij thans heeft misbruikt;

dat hofmeesters en dienstdoende hofmeesters wel meer en nog grooter sommen dan vijf en twintig gulden moeten worden toevertrouwd, o. a. voor inkoopen bij vertrek naar zee.

Overwegende dat gedetineerde door den 20sten Mei ten 6 uur 50 voormiddag achter te blijven van passagieren en den 22sten Mei d. a. v. zich te melden bij het subsistentenkader te Batavia zonder vergunning langer dan 2 dagen van zijn schip afwezig is gebleven en hij deze afwezigheid niet ten genoegen des rechters kan bewijzen.

Overwegende, dat terwijl het hem bekend was, dat zijn schip den 22sten Mei naar zee zou vertrekken en hij de wetenschap had door het te achterzeilen daarvan geruimen tijd kon verwijderd blijven, dit achterzeilen i. c. als eene verzwarende omstandigheid moet aangemerkt worden en zijne vrijwillige aanmelding op den 22sten Mei alzoo niet kan baten.

Gelet op het gunstige gedrag van den beklaagde blijkens zijn extract-conduiteboekje met de daarbij vermelde gunstige beoordeelingen.

Gezien de artikelen 1, 2, 12, 135, 137, 144 2e gedeelte en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, gewijzigd bij de Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), art. 1, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 321, 322, 55 2e lid, 58 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht.

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Tromp".

Recht doende in naam en vanwege Harer Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau. enz. enz. enz.

Verklaart den gedetineerde schuldig aan:

1°. Verduistering gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijne persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft.

2°. Desertie in tijd van vrede, door zonder verlof langer dan twee dagen van den bodem, waarop hij diende, afwezig te zijn geweest, opgevolgd door eene vrijwillige terugkeer binnen den tijd van veertien dagen sedert den aanvang van zijne ongeoorloofde afwezigheid, doch gepaard gaande met

eene verzwarende omstandigheid en zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen.

Veroordeelt hem ter zake van het sub 1°. genoemde misdrijf tot:
eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;
ter zake van het sub 2°. genoemde misdrijf tot:
eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van één maand.

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van dezen Krijgsraad.

Ontzegt den eischer ambtshalve allen verderen of anderen eisch ten deze gedaan en genomen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 31 December 1906.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. F. A. C. SCHRÖDER.

De woorden „'t is een schandaal, zijn jelui burgers, laten jelui dat toe; „als 't in Amsterdam gebeurde dan sprongen wij er voor; enfin, dien toestand „hebben wij aan Brammetje Kuyper te danken; ik gevoel mij mensch, een „beest wordt niet eens geslagen, laat staan dat die menschen geslagen worden", gesproken tot het bij de arrestatie van eenige visscherlieden aanwezige publiek bevatten wel een onbetamelijke afkeuring van de handeling der politieagenten doch niet een aansporing tot het verleenen van daadwerkelijke hulp aan die visscherlieden tegen de politie, veelmin tot bevrijden van die personen uit de verzekerde bewaring waarin zij zich op openbaar gezag bevonden, noch de aansporing tot eenig ander strafbaar feit, dus geen strafbare opruïing.

Verwijzing van beklaagde naar zijn commandant.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een marinier 1ste klasse, oud 34 jaren, geboren te Dordrecht, gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis, gewezen den 8sten November 1906, met aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te water 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193) 23, 131 en 191 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht is schuldig verklaard aan in het openbaar mondeling opruien tot eenig strafbaar feit, en veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door tien dagen hechtenis,

alsmede verwezen in een tiende deel der kosten en misen van de Justitie en die van den processe desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen:

dat beklaagde op den 6den September 1906, des avonds te omstreeks half twaalf uur in het openbaar op het Willemsplein voor den politiepost te IJmuiden, gemeente Velsen, alwaar een volksoploop plaats had naar aanleiding van onder hevig verzet plaats gehad hebbende arrestatie en opsluiting van eenige visscherlieden door in uniform gekleede politiebeambten, werkzaam in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, waarbij deze krachtdadig hadden moeten optreden, het bij dien volksoploop aanwezige publiek opzettelijk heeft aangespoord tot het hulp verleenen aan de zich in genoemden post bevindende gearresteerde visscherlieden tegen de politie, door te zeggen: „'t is een schandaal, zijn jelui burgers, laten jelui dat „zoo toe, als 't in Amsterdam gebeurde dan sprongen wij er voor; enfin, „dien toestand hebben wij aan Brammetje Kuijper te danken; ik gevoel „mij mensch, een beest wordt niet eens geslagen, laat staan dat die „menschen geslagen worden;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appel en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven;

dat het overtuigend bewijs van het ten laste gelegde niet geleverd is;

dat, mocht ook al het materieele feit door de verklaringen der politieagenten H. en D. B., geconstateerd zijn, niet bewezen is dat impetrant zich schuldig gemaakt heeft aan het delict, omschreven in artikel 131 van het Wetboek van Strafrecht, daar, voor het aanwezig zijn van strafbare opruiïng gevorderd wordt de aansporing tot een strafbaar feit, dat, al moge het niet noodig zijn daarbij de juiste woorden der Wet te gebruiken, als zoodanig op voor een ieder kenbare wijze moet zijn aangeduid;

en is gecloncudeerd dat het den Hove behage den impetrant vrij te spreken, kosten rechtens;

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 20sten November 1906 geautoriseerd om dit appel r. o. voor den fungeerend Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, door wien voor antwoord in appel bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat ten deze geen grond bestaat om niet de kosten ten laste van den impetrant te brengen, het vonnis dan ook, voor wat de beslissing omtrent de kosten betreft, verbetering behoeft en de impetrant alsnog geheel in de kosten moet worden veroordeeld;

en is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen den impetrant te verklaren bij het vonnis niet te zijn bezwaard, met de kosten in eersten aanleg en in appel gevallen.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd van op den 1sten September 1906 des avonds te omstreeks half twaalf uur in het openbaar op het Willemsplein voor den politiepost te IJmuiden, gemeente Velsen, alwaar een volksoploop plaats had naar aanleiding van ionder hevig verzet plaats gehad hebbende arrestatie en opluiting van een ge visscherlieden door in uniform gekleede politiebeambten, werkzaam in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, waarbij deze krachtdadig hadden moeten optreden, het bij dien volksoploop aanwezig publiek opzettelijk te hebben aangespoord tot het hulp verleenen aan de zich in genoemden post bevindende gearresteerde visscherlieden tegen de politie door te zeggen: „'t is een schandaal, zijn jelui burgers, laten jelui „dat zoo toe; als 't in Amsterdam gebeurde dan sprongen wij er voor; „enfin, dien toestand hebben wij aan Brammetje Kuijper te danken; ik „gevoel mij mensch, een beest wordt niet eens geslagen, laat staan dat „die menschen geslagen worden";

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard dat de beklaagde op tijd en plaats en bij gelegenheid als in de telastelegging vermeld tot het op de openbare straat aanwezige publiek de woorden heeft gericht, hierboven aangegeven;

dat echter ten onrechte door den Krijgsraad is aangenomen dat het uiten dier woorden oplevert het misdrijf van mondelinge opruiïng tot een strafbaar feit;

dat toch die woorden wel strekten om, door op onbetamelijke wijze af te keuren de handelingen der politie-agenten, het publiek tegen dezen in te nemen, maar zij niet bevatten eene aansporing tot het verleenen van daadwerkelijke hulp aan die visscherlieden tegen de politie, veelmin tot het bevrijden van die personen uit de verzekerde bewaring, waarin zij zich op openbaar gezag bevonden.

dat die woorden ook niet bevatten de aansporing tot een andere bepaald aangewezen daad, waarvan de uitvoering een strafbaar feit zou opleveren, weshalve beklaagde van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken, blijvende het aan zijn commandant te beoordeelen in hoeverre hij door zijn gedrag op straat op 6 September 1906 de krijgstucht heeft overtreden;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 8sten November 1906 door den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis tegen beklaagde gewezen;

Verwijst hem naar den Commandeerenden Officier ter beoordeeling of hij ter zake van de voormelde feiten krijgstuchtelijk behoort te worden gestraft;

Spreekt hem vrij van het hem ten laste gelegde;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 31 December 1906.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. J. Hamburger A.Dzn.

Aanvulling der telastelegging in hooger beroep.

Een soldaat die zich zonder verlof van zijn korps verwijdert met medeneming van een sabel, drager en scheede boven de voor hem voorgeschreven tenue van den dag en binnen vier weken vrijwillig bij zijn korps terugkomt, moet niet volgens art. 140 j°. 158 C. W. L. worden gestraft doch met toepassing van art. 17 C. W. L. volgens art. 142 van dat Wetboek omdat al heeft beklaagde zich niet in arrest begeven (art. 142), hij toch getoond heeft van zijn desertie af te zien.

Aangaande het medenemen van een kepi, welke beklaagde later heeft verkocht, wordt i. c. het opzet van wederrechtelijke toeëigening op het oogenblik der wegneming niet als bewezen aangenomen, zoodat noch art. 194 C. W. L. (adv.-fisk.) noch art. 310 Swb. (verdediger), doch art. 321 Swb. (krijgsraad) toepassing moet vinden.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 30sten November 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, den 16den November 1906 gewezen in de zaak tegen een soldaat bij het 4de Regiment Infanterie, in onderhoud bij het Regiment Grenadiers en Jagers, oud 21 jaren, geboren te Kralingen (thans gemeente Rotterdam) gedetineerd te 's Gravenhage, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 15, 140, 158 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 November 1887 (*Staatsblad* n°. 35), der artikelen 321, 58 en 27 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 4. 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: 1°. desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, met medeneming van goederen boven de tenue van den dag, 2°. verduistering. en veroordeeld tot eene mililaire detentie van één maand en eene gevangenisstraf van zes weken, met bepaling dat de tijd, na beklaagdes eerste verhoor in de Residentie van den Krijgsraad op den 6den November 1906 in voorloopige verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering zal strekken van de opgelegde straf van militaire detentie, zoo noodig, daarna van de ge-

vangenisstraf, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad, terwijl aan den betrokken korpscommandant de beslissing is gelaten in hoeverre beklaagde voor diens nadere onwettige verwijdering op 21 October 1906 disciplinair zal behooren te worden gestraft,

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde te 's Gravenhage:

1°. op den 6den October 1906 zonder verlof zijn korps en garnizoen heeft verlaten met medeneming van een sabel, drager en scheede boven de voor hem voorgeschreven tenue van den dag en voortdurend is afwezig gebleven tot 21 October d. a. v., als wanneer hij weder vrijwillig en zonder achterhaald te zijn bij zijn korps is teruggekomen, hebbende hij zich op genoemden 21sten October weder van zijn korps verwijderd en zijnde hij weder afwezig gebleven tot hij op 23 October d. a. v. door de politie te Rotterdam is gearresteerd;

2o. Op den 21sten October 1906 heeft weggenomen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, op de chambrée der Oranje-kazerne, een model-kepi, toebehoorende aan zijn kameraad milicien J. H., althans dat hij bedoelde kepi, in gebruik genomen hebbende met het voornemen deze bij terugkomst weder mede te brengen en deze alzoo anders dan door misdrijf onder zich hebbende, opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, door meerbedoelde kepi, op genoemden dag, te verkoopen voor *f* 0.35 en de opbrengst ten eigen bate aan te wenden;

dat Vertooner met 's Hofs toestemming, ter 's Hofs terechtzitting van 11 December 1906 aan beklaagde sub 2°. nog heeft ten laste gelegd: „immers „en in ieder geval, dat hij op dien 21sten October op kamer n°. 13, waarin „hij in genoemde kazerne met den voornoemden milicien-soldaat J. H. „was gelogeerd, een model-kepi, aan het Rijk toebehoorende en van Rijks„wege aan H. ten gebruike gegeven, heeft ontvreemd, door dat hoofddeksel „weg te nemen met het oogmerk om het zich wederrechtelijk toe te eigenen";

waarna daaromtrent beklaagde en H., als getuige onder eede, zijn gehoord;

dat thans de aan beklaagde sub 1°. ten laste gelegde desertie en de hem sub 2°. meer subsidiair ten laste gelegde ontvreemding van equipementsgoed, naar eisch van rechten, zijn bewezen;

dat de qualificatie dier strafbare feiten behoort te luiden:

ad Ium. eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, zonder verlof en zonder geldige reden, langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, met medeneming van goederen tot zijne uitrusting behoorende, boven de zoodanige, welke hij moest of konde aanhebben, gevolgd door vrijwillige terugkomst binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat met medeneming van goederen boven die der dagtenue, gevolgd door vrijwillige in arrest begeving binnen vier weken;

ad IIum. het door een militair ontvreemden van equipementsgoed;

dat beklaagde voor die feiten eene ietwat zwaardere bestraffing verdient dan de eerste rechter hem oplegde en dat, ad secundum, aan beklaagde in plaats van gevangenisstraf, militaire gevangenisstraf moet worden opgelegd;

verzocht en bij Resolutie van den 14den December 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van

het vonnis voor wat het bewijs der ten laste gelaste feiten, de qualificatie daaraan gegeven en de soort en den duur der opgelegde straffen betreft en dat de gedaagde alsnog met aanhaling tevens der artikelen 17, 142 en 194 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) 10 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en weglating der artikelen 13 van genoemd Crimineel Wetboek, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staijtsblad* n°. 191) en 321 van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan 1°. eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door zonder verlof en zonder geldige reden, langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, met medeneming van goederen tot zijne uitrusting behoorende boven de zoodanige welke hij moest of konde aanhebben, gevolgd door vrijwillige terugkomst binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, met medeneming van goederen boven die der dag-tenue, gevolgd door vrijwillige in-arrest begeving binnen vier weken; 2°. het door een militair ontvreemden van equipementsgoed en deswege veroordeeld tot *a.* zes weken militaire detentie, *b.* twee maanden militaire gevangenisstraf, met vrijspraak van hetgeen den gedaagde meer is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen en instandhouding overigens van het beroepen vonnis, ook wat betreft de toepassing van artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den proecsse in appèl gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre, en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

genoemden beklaagde, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat gedaagde, na zich op 6 October 1906 verwijderd te hebben, op den 21sten October d. a. v. is teruggekomen, voor welk feit, op grond van art. 135 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, de correctie aan de krijgstucht moet worden overgelaten;

dat het door gedaagde aanhebben van de sabel met toebehooren niet eene verzwarende omstandigheid is als bedoeld in artikel 158 van het Crimineel Wetboek, doch eene overtreding is van een maatregel van orde door den Regiments-Commandant, overeenkomstig de bepalingen op den Inwendigen dienst genomen, voor welke overtreding gedaagde disciplinair gestraft behoort te worden volgens artikel 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande;

dat terecht de Advocaat-Fiskaal opmerkt dat gedaagde de kepi in gebruik *genomen* heeft zijnde die bij H. in gebruik was, door de daad van beklaagde wederrechtelijk in de macht en het bezit van beklaagde overgegaan;

en is geconcludeerd, dat het den Hove moge behagen: 1°. het vonnis te vernietigen; 2°. den impetrant diens eisch te ontzeggen, en 3°. den gedaagde vrij te spreken van het hem sub 1°. ten laste gelegde en hem te veroordeelen wegens diefstal ter zake van het sub 2°. ten laste gelegde.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de beklaagde bij zijn verhoor voor dit Hof heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstaan doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd, dat hij te 's Gravenhage:

1°. op den 6den October 1906 zonder verlof zijn korps en garnizoen heeft verlaten met medeneming van een sabel, drager en scheede boven de voor hem voorgeschreven tenue van den dag en voortdurend is afwezig gebleven tot 21 October d. a. v. als wanneer hij weder vrijwillig en zonder achterhaald te zijn bij zijn korps is teruggekomen, hebbende hij zich op genoemden 21sten October weder van zijn korps verwijderd en zijnde hij weder afwezig gebleven tot hij op 23 October d. a. v. door de politie te Rotterdam is gearresteerd;

2°. op den 21sten October 1906 heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening op de chambree der Oranje-kazerne een modelkepi, toebehoorende aan zijn kameraad milicien J. H., althans dat hij, bedoelde kepi in gebruik genomen hebbende met het voornemen deze bij terugkomst weder mede te brengen en deze alzoo anders dan door misdrijf onder zich hebbende, opzettelijk wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door die te verkoopen voor f 0.35 en de opbrengst ten eigen bate aan te wenden;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde onder 1°. en onder 2°. subsidiair is ten laste gelegd;

dat echter bij het vonnis minder juist, met toepassing van artikel 158 van het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te Lande, beklaagde is schuldig verklaard aan het misdrijf bij artikel 140 van dat Wetboek omschreven, vermits beklaagde, door zijn terugkeer op 21 October 1906, al had hij zich nog niet in arrest begeven, toch getoond had van het door hem gepleegde misdrijf van desertie af te zien, weshalve, met toepassing van artikel 17 van het Crimineel Wetboek van het Krijgsvolk te Lande, op hem de strafbepaling van artikel 142 van dat Wetboek behoort te worden toegepast;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde bij het medenemen der kepi van H. op 21 October 1906 het opzet had om zich die wederrechtelijk toe te eigenen weshalve beklaagde terecht bij het vonnis is schuldig verklaard aan verduistering, maar hij alsnog van het hem onder 2°. primair ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Overwegende dat de straffen, aan beklaagde ter zake van de bewezen feiten opgelegd in goede verhouding staan tot de zwaarte daarvan en dat hij terecht ter zake van de verwijdering op 21 October 1906 is verwezen naar zijn Korps-commandant;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen en bovendien de artikelen 17 en 142 van Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 181 der Rechtpleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin:

Verbetert het vonnis den 16den November 1906 door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement ter hoofdplaats 's Gravenhage, tegen beklaagde gewezen alleen voor zooveel betreft de qualificatie daarbij ge-

geven aan het onder 1°. bewezen verklaarde feit en voor zooveel hij daarbij niet is vrijgesproken van het hem onder 2°. primair ten laste gelegde;

Verklaart beklaagde schuldig aan 1e desertie in tijd van vrede gepleegd door een soldaat door zonder verlof en zonder geldige reden langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn met medeneming van goederen tot zijne uitrusting behoorende boven de zoodanige. welke hij moest of konde aanhebben, gevolgd door vrijwillige terugkomst binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met gelijke desertie gevolgd door zich vrijwillig in arrest begeven binnen vier weken;

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire detentie van ééne maand;

Houdt overigens het vonnis in stand voor zoover hij daarbij is schuldig verklaard aan verduistering en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf van zes weken, voor zoover daarbij de tijd, door hem sedert 6 November 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht op de hem opgelegde straffen van eene maand militaire detentie en van zes weken gevangenisstraf, in de eerste plaats van de militaire detentie, in mindering zal worden gebracht, en voor zoover daarbij aan de betrokken Korpscommandant de beslissing is gelaten in hoever beklaagde door zijn onwettige verwijdering op 21 October 1906 krijgstuchtelijk moet worden gestraft, en beklaagde is verwezen in de kosten;

Spreekt hem vrij van het hem meer ten laste gelegde;

De kosten in hooger beroep te dragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Krijgsraad
in het 1ste Militaire Arrondissement.

Dispositie van 23 November 1907.

President: Luitenant-Kolonel Jhr. E. G. Boogaert.

Leden: kapiteins Jhr. L. Op ten Noort, J. C. M. Pompe, ritmeester J. M. Bn. van Boecop, kapiteins W. H. van Wieringhen Borski, A. F. K. Gramwinckel en C. P. Goffin van der Star.

Auditeur-Militair: Mr. G. M. Palthe Wesenhagen.

Weigering van een korporaal die wegens neuralgie van de rechteronderbuikstreek in het hospitaal werd verpleegd om een geneeskundige behandeling (electriseering) te ondergaan.

Klager, die deswege door zijn compagniescommandant was gestraft na tweemaal de behandeling te hebben ondergaan geeft op de pijnen door het electriseeren veroorzaakt niet meer te kunnen verdragen. Klacht ongegrond verklaard omdat de Krijgsraad onwil bij den gestrafte aanneemt op grond van de verklaring van den behandelenden geneesheer dat de door hem toegepaste stroom die hij van te voren had gecontroleerd, bij alle gevallen van zenuwpijnen kan worden verdragen zonder erge pijn te veroorzaken.

De Krijgsraad in het 1ste Militaire Arrondissement te 's-Gravenhage;

Gezien en geëxamineerd de klacht van een korporaal, dienende bij de 3e Compagnie 2e bataljon van het Regiment Grenadiers en Jagers, ingebracht wegens de hem op 5 November 1907 door zijn compagnies-commandant opgelegde krijgstuchtelijke straf van acht dagen provoost ter zake van :

„In het hospitaal verpleegd zijnde, geweigerd te voldoen aan den hem door den behandelenden Officier van gezondheid verstrekten last, om een geneeskundige behandeling (electriseering) te ondergaan, welke voor zijn herstel noodig werd geacht, zijnde dit een behandeling welke het leven van den patient niet in gevaar konde brengen, noch diens gezondheid benadeelen of het gebruik van een zijner ledematen ontnemen, (de verklaring van den officier van gezondheid ambtshalve afgelegd, gezien);

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gezien de verhooren en de verdere informatien ten deze ingewonnen;

Gehoord de mondelinge voordracht van den Auditeur-Militair;

Overwegende dat den Krijgsraad uit al deze stukken is gebleken;

1°. dat klager heeft opgegeven dat hij wenscht te reclameeren over de strafreden en dientengevolge over de straf; dat hij eind September j.l. onder behandeling is geweest van Dr. v. L. wegens pijn in den buik en daarvoor tweemaal is geëlectriseerd, hetgeen hem erge pijn deed; dat hij er tegen op zag om zich voor de derde maal te laten electriseeren en hij toen tegen voornoemden dokter heeft gezegd, dat hij verdere behandeling op die manier weigerde te ondergaan; dat hij niet heeft geweigerd een andere behandeling te ondergaan, doch nu niet meer kon volhouden te worden geelectriseerd; dat de dokter een keer den stroom op zijn hand heeft geprobeerd en hij den tweeden keer bemerkte dat de dokter onder de behandeling den stroom versterkte en hij het toen niet meer kon uithouden; dat hij meent op goede gronden te hebben geweigerd een behandeling te ondergaan, die hem teveel pijn deed;

dat strafoplegger heeft opgegeven klager op 5 November 1907 als voorzegd te hebben gestraft op grond van de verklaring van den betrokken officier van gezondheid en met zijn volle overtuiging omdat hij van het grondbeginsel uitgaat, dat iedereen, een soldaat in de eerste plaats, verplicht is om pijn te verdragen zoo lang als hij dat kan en hij dan ook meent zeker te zijn, dat een deskundige aan de verschijnselen die zich bij den patient voordoen kan zien of hij in de nabijheid van de grens komt, waarop die pijn al dan niet verdragen kan worden; dat hij vóór de oplegging der straf kennis nam van het schrijven van den Advocaat Fiscaal dd. 21 September 1891 L. V n°. 4, over deze quaestie, 't welk hem in zijn meening bevestigde;

Overwegende dat uit de onder eede afgelegde verklaring van den getuige-deskundige Dr. v. L., zijn verslag naar zijn geweten uitbrengende, blijkt dat klager in het hospitaal alhier eind September j.l. wegens neuralgie van de rechteronderbuikstreek werd behandeld, dat hij het noodig vond hem hiervoor te electriseeren, welke behandeling tweemaal plaats had, dat klager onder die behandeling hevig lawaai maakte en gilde, dat hij van te voren den stroom heeft gecontroleerd en deze van geringe sterkte was, dat hij den sterksten stroom, die het apparaat in quaestie kan leveren, door zijn, getuiges, hand heeft laten gaan en de ervaring heeft geleerd dat zoodanige stroom kan worden verdragen zonder erge pijn te veroorzaken bij alle gevallen van zenuwpijnen, dat klager, na tweemaal de behandeling te hebben ondergaan, heeft verklaard zich niet verder te willen laten electriseeren en de manier waarop klager dit

weigerde op hem den indruk maakte dat hier onwil in het spel was; dat eene andere behandeling hem niet gewenscht voorkwam; dat de door hem gedane behandeling nòch klagers leven in gevaar kon brengen, nòch diens gezondheid benadeelen kon, nòch hem het gebruik van een zijner ledematen tijdelijk of blijvend kon doen verliezen; dat er voor klager geen grond bestond de door hem, getuige, noodig geachte behandeling door electriciteit te weigeren;

Overwegende dat de pertinente verklaring van den getuige deskundige voornoemd — in overeenstemming met het ter zake uitgebrachte ambtsbericht van den Chef van het Militair Hospitaal te 's-Gravenhage, voldoende aanleiding geeft om ten deze aan te nemen dat de pijn — door de geneeskundige behandeling (electriseering) welke voor klager's herstel werd noodig geacht en dan ook als eenig gewenscht middel voorkwam — niet van dien aard moet worden geacht, dat klager zulks niet zou hebben kunnen verdragen, weshalve hier aan onwil moet worden gedacht;

Overwegende dat de straf mitsdien terecht is opgelegd en niet te zwaar is te achten;

Gezien artt. 15, 17 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Disponeerende op gemelde klacht:

Verklaart haar ongegrond;

Gelast het ontslag uit het arrest, waarin de klager zich tengevolge van de door hem ingediende klacht bevindt.

Men vergelijke bij deze beslissing de dispositie van het Hoog Militair Gerechtshof van 31 Maart 1903 (Mil. Jurisprudentie I nº. 9) in een dergelijk geval genomen. Het hierboven aangehaald advies van den Advocaat-fiskaal luidt als volgt:

Het behaagde Uwe Excellentie bij schrijven van 3 dezer Kabinet La. nº. 49 onder toezending van de daaromtrent tusschen Uwer Excellenties Ambtsvoorganger en den Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht daaromtrent gewisselde brieven, mij uit te noodigen, Uwe Excellentie mijne zienswijze te doen kennen omtrent de vraag of een militair, die weigert van de hem aangeboden hulpmiddelen tot voorkoming of genezing van ziekte gebruik te maken, of wel om het, tot het beoordeelen van zijn toestand noodig geoordeelde diagnostisch onderzoek toe te laten, disciplinair kan worden gestraft.

Blijkens het schrijven van Uwer Excellenties ambtsvoorganger van 23 Juli jl. La. O 42 aan den Generaal Majoor Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht, was eerstgenoemde van oordeel dat verpleegden in een militair hospitaal, voor zooveel zij wat hun geestestoestand betreft kunnen beschouwd worden normaal te zijn, *tegen hun zin* niet kunnen worden onderworpen aan kunstbewerkingen, electriseeren, masseeren, chloroformiseeren, het in staat van narcose brengen, enz. en werd de Heer Inspecteur voornoemd dientengevolge uitgenoodigd de onder hem dienende Officieren van gezondheid in bedoelden zin de noodige bevelen te geven. Tevens gaf Zijne Excellentie daarbij als zijne zienswijze te kennen dat een in een militair kospitaal verpleegd wordend militair, die pertinent weigert geneesmiddelen te gebruiken, zich aan geene overtreding der krijgstucht schuldig maakt, en bijgevolg te dier zake niet disciplinair mag worden gestraft.

Ik kan mij in het algemeen met deze zienswijze niet vereenigen.

Indien op den militair de verplichting rust om, voor zooveel dit van

hem afhangt, te zorgen dat hij voortdurend in staat zij de militaire diensten die van hem gevorderd zullen worden, naar behooren te volbrengen, volgt daaruit naar mijne zienswijze niet alleen de plicht om te zorgen dat zijne militaire uitrusting en het materieel van het wapen waartoe hij behoort, steeds in zoodanigen toestand verkeere dat hij in staat is aan al zijne dienstverplichtingen te voldoen, maar rust in niet mindere mate op hem de plicht om, voor zooveel dit van hem afhangt, te zorgen dat zijn physieke toestand steeds zoodanig zij, dat hij in staat is aan zijne bestemming als militair te beantwoorden.

Hij schendt zonder eenigen twijfel de laatstgenoemde plicht wanneer hij niet al datgene vermijdt, waardoor zijne gezondheid wordt benadeeld en waardoor zijne weerbaarheid als soldaat vermindert of verloren gaat, maar evenzeer wanneer hij, ingeval van ziekte of tijdelijk het gebruik van een zijner ledematen missende, niet de voorschriften opvolgt, die hem van wege den militair geneeskundigen dienst gegeven worden om zijn spoedig herstel te bevorderen en hem weder in een weerbaren toestand te brengen.

Wanneer men zich op dit, m. i. eenig juiste standpunt plaatst, maakt de militair, die nalaat of weigert van de hem tot zijn herstel gegeven geneesmiddelen gebruik te maken, of die weigert zich aan de kunstbewerkingen die voor zijn herstel noodig worden geacht, te onderwerpen, zich zonder eenigen twijfel aan overtreding der krijgstucht schuldig.

De ter bestrijding van dit standpunt gemaakte opmerking, dat het aan het innemen van geneesmiddelen verbondene, moeielijk kan vergeleken worden met het in goeden staat houden van de militaire kleedingstukken, omdat het laatste positief en onwedersprekelijk goed is, terwijl het eerste altijd problematiek blijft, komt mij minder afdoende voor.

Het is hier toch niet de vraag wat objectief goed *is* om den soldaat aan zijne bestemming te doen beantwoorden, maar wat als zoodanig goed*geacht wordt*.

En waar het nu, blijkens de organisatie van een geneeskundigen dienst bij het leger in het belang van dat leger wordt geacht dat de militair, die ziek is, of die tijdelijk het gebruik van een zijner ledematen mist, geneesof heelkundig wordt behandeld, kan een militair zich niet aan de behandeling onttrekken op grond dat hij persoonlijk geen vertrouwen stelt in de gunstige resultaten van zoodanige behandeling.

Op den bovengestelden regel behoort echter m. i. één uitzondering te worden toegelaten. De Staat heeft het recht niet van den militair te eischen dat deze zich aan eene kunstbewerking onderwerpe die onder ongunstige omstandigheden het leven van den patient in gevaar kan brengen, diens gezondheid blijvend kan benadeelen of hem het voortdurend gebruik van een zijner ledematen kan ontnemen, en in zoodanig geval behoort, zooals naar mijne meening zeer terecht door den heer Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst werd opgemerkt, niet tot de kunstbewerking te worden overgegaan dan met voorafgaande uitdrukkelijke instemming van den patient.

Dat onder zoodanige kunstbewerkingen mede het chloroformiseeren begrepen is, komt mij niet twijfelachtig voor, waar vaststaat dat aan het toedienen van chloroform steeds eenig, zij het dan ook zeer gering, levensgevaar verbonden is.

De bijlagen van Uwer Excellenties schrijven van 3 September jl. gaan met uitzondering van de daarbij gevoegde afschriften der brieven van 23 Juli en 11 Augustus jl. Kabinet La O 42 en W 45, hierbij terug.

De Advocaat-Fiskaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht,
(get.) VER LOREN VAN THEMAAT.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement.

Beschikking van den 18den Februari 1908.

President: Majoor B. J. LAND.

Leden: de kapiteins J. C. A. DRABBE, B. W. KRAAKE, G. C. E. D'ENGELBRONNER, H. G. POST, A. S. VORSTMAN en K. L. L. H. VAN NISTELROOY.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Wanneer een gestrafte heeft verzocht dat zijn zaak door een Krijgsraad worde onderzocht, behoort de hoogere militaire autoriteit zich te onthouden van elke inmenging.

De omstandigheid dat klager te goeder trouw in de meening verkeerde dat hij in het voorgeschreven tenue gekleed was, had er aanleiding toe moeten geven om de order om zich te verkleeden op een anderen toon te geven dan i. c. is geschied.

Aangezien echter klager heeft nagelaten aan de driemaal gegeven order te voldoen en hij een ongepaste houding heeft aangenomen terwijl van grievend of beleedigend optreden van den sergeant die evenbedoelde order gaf niet is gebleken, bestaat er geen reden om de straf te wijzigen en moet de klacht aan verregaande oneerbiedigheid worden toegeschreven, ter zake waarvan alsnog een straf wordt opgelegd,

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM.

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord den reclamant en den strafoplegger, zoomede het advies van den auditeur-militair, strekkende tot ongegrondverklaring der reclame, met handhaving van de straf en de strafreden;

Overwegende dat klager, korporaal bij het 8ste Regiment Infanterie, in garnizoen te Doesburg, op 7 Februari 1908 door zijn compagnies-commandant is gestraft met acht dagen provoost om deze reden: „Uit losheid „niet onmiddellijk voldoen aan een order van een sergeant, het aannemen „van een ongepaste houding tegenover dien sergeant en zich over dit „laatste trachten te verontschuldigen door ten onrechte dien sergeant te „verwijten grievend en beleedigend te zijn opgetreden"; dat reclamant op 8 Februari 1908 heeft verzocht, dat deze zaak door een Krijgsraad worde onderzocht, aangezien hij meent onschuldig te zijn gestraft;

Overwegende dat op dit verzoekschrift, voor gezien geteekend door den Compagnies-Commandant, en den Bataljons-Commandant, de Kolonel Regiments-Commandant op 12 Februari 1908 heeft aangeteekend, dat Z.H.E.G. een onderzoek heeft ingesteld omtrent het voorgevallene met reclamant, ten einde na te gaan of er termen waren de aan dien korporaal opgelegde straf in te trekken, te verlichten of te verzwaren, doch dat het onderzoek Z.H.E.G. geen aanleiding gaf eenige wijziging te brengen in de krijgstuchtelijke afdoening door den Compagnies-Commandant;

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is, dat de tusschenkomst

van de hoogere militaire autoriteit niet toelaatbaar is, nadat een gestrafte verzocht heeft dat zijn zaak door een Krijgsraad worde onderzocht;

Overwegende dat de navolgende militairen, allen dienende bij het 8 ste Regiment Infanterie te Doesburg, hebben verklaard, die sub 3—6 als getuigen onder eede;

1°. reclamant, korporaal:

In den middag van 1 Februari 1908 was als tenue opgegeven, kepi, overjas en sabel; in deze tenue ging ik naar beneden met korporaal S., die evenzoo gekleed was. Bij de wacht zeide sergeant D. tot korporaal S.: „S. ga naar boven en trek je overjas uit." De sergeant schoot plotseling een halven meter vooruit in mijn richting en zeide: „Korporaal, trek je overjas uit"; daarbij met de hand naar boven wijzende. Ik heb aan dien last niet voldaan, daar ik verbluft was. De sergeant herhaalde den last, zonder handgebaar. Ik vraagde den sergeant den luitenant te mogen spreken, zeggende dat het te koud was zonder overjas. De sergeant herhaalde den last nogmaals, waaraan ik toen dadelijk voldaan heb. Ik stond op de plaats rust. Ik had de kepi iets achterover, maar dat is altijd bij mij het geval. Ook achtte ik den toon van den sergeant zeer grievend, hij schreeuwde. Al moet ik toegeven, dat ik niet onschuldig ben wat betreft het eerste gedeelte der strafreden, en al moet ik schuld bekennen, in zoover in het tweede gedeelte der strafreden staat, dat ik op de plaats rust stond toen de sergeant tegen mij sprak, toch blijf ik er bij, dat ik onschuldig ben gestraft. De houding van den sergeant tegenover mij was grievend, omdat hij drukte op den rang dien ik bekleed, en beleedigend, omdat hij mij als een hond naar boven wees.

Ik heb mij niet tot de hoogere militaire autoriteit gewend, omdat ik dat te veel moeite vond voor mij zelf.

2°. de strafoplegger, kapitein:

Naar aanleiding van het rapport van sergeant A. D. heb ik dezen en luitenant B. v. H., zoomede reclamant gehoord. Naar aanleiding van diens bewering, op 1 Februari 1908 niet in de bevolen tenue te zijn gekomen, aangezien hem niet bekend was dat de tenue voor de oefening niet was zooals gewoonlijk, is mij gebleken, dat de bepaling omtrent de tenue (geweer met bajonet zonder overjas) door luitenant B. v. H. gegeven is. Deze liet even vóór den aanvang der oefening sergeant van de week blazen en gaf de order omtrent de tenue aan twee sergeanten die zich bij hem aanmeldden. Sergeant M. die den dienst van sergeant van de week bij de 2e en 3e compagnie verrichtte (reclamant dient bij de 3e compagnie) heeft zich toen *niet* bij luitenant B. v. H. aangemeld. Na dit onderzoek beweerde reclamant dat zijn ongepaste houding tegenover sergeant D. was uitgelokt door het voor hem grievend en beleedigend optreden van dien onderofficier. Naar aanleiding van deze nieuwe grief heb ik nogmaals dezelfden gehoord, zoomede den commandant van de kazernewacht sergeant T. en de korporaals S., S., E. en K. Daarna is door mij gestraft met de strafreden, zooals in de straflijst is vermeld. Reclamant heeft zich tegenover mij er niet op beroepen, dat het niet-nakomen der orders van den sergeant in verband zou staan met verbluftheid. Ik houd hem niet voor iemand die spoedig verbluft is. Hij heeft geen gevoel voor orde en tucht.

3°. A. D., sergeant:

In den middag van 1 Februari 1908 stond ik tusschen tambourappèl (1.20) en het appèl (1.30) onder de poort van de Mauritskazerne te Doesburg met eenige onderofficieren en korporaals. Luitenant B. v. H. riep mij en deelde mij mede, dat de tenue voor het uitrukken was met koppel,

bajonet en geweer, waaruit ik besloot dat het was zonder overjas. Ik zeide in het algemeen tegen de onderofficieren en korporaals, die bij mij stonden, de tenue van het uitrukken. Ik ging naar boven om mij te kleeden; beneneden komende onder de poort, kwamen korporaal S. en reclamant in de bevolen tenue, maar met overjas. Ik ging naar hen toe — ik was de oudste sergeant van de compagnie en moest dus het kader verantwoorden — en gelastte hun; „Gaat naar boven en trek je overjas uit". Korporaal S. verwijderde zich; reclamant gaf ten antwoord: „Het is te koud zonder overjas". Ik heb hem nogmaals gelast: „Ga naar boven en trek je overjas uit", waarbij ik met de rechterhand wees in de richting van de chambrée. Hij gaf mij ten antwoord: „Dat zal ik dan nog eens eerst aan den luitenant vragen". Toen heb ik hem ten derden male gelast naar boven te gaan en zijn jas uit te trekken en, toen hij daaraan nog niet voldeed heb ik mij omgedraaid. Hij bleef nog een oogenblik op dezelfde plaats staan en werd hierop door luitenant B. v. H. geroepen. Hij had de houding van op de plaats rust, de muts achterover op het hoofd, de linkerhand in het split van de overjas, overigens in zeer onverschillige houding. Ik heb de order op de gewone manier gegeven en was in het geheel niet opgewonden.

4°. W. F. K. B. v. H., tweede luitenant:

In den middag van 1 Februari 1908 te ongeveer $1^1/_2$ uur in de Mauritskazerne te Doesburg komende, heb ik den last gegeven. dat de tenue voor den namiddagdienst, waarmede ik belast was, zou bestaan uit geweer, en koppel met bajonet zonder overjas. Ik heb tegen eenige onderofficieren en korporaals, o. a. sergeant D., die met overjas, koppel en sabel onder de poort stonden, gezegd, hoe ik de tenue wenschte. Ik heb „sergeant van de week" laten blazen, er kwam één sergeant aan wien ik de tenueverandering mededeelde. Ik heb mij niet overtuigd, dat ik tot den sergeant van de week sprak. Daarop kwamen de korporaals S. en reclamant met overjas onder de wapenen. Ik zag sergeant D., die als oudste der compagnie de compagnie aan mij moest presenteeren, praten met korporaal S., waarop deze zich verwijderde. Daarop sprak de sergeant met reclamant, de sergeant wees met de hand naar boven. Reclamant stond tegenover hem in zeer antimilitaire en uittartende houding. De sergeant draaide zich om en voegde zich bij eenige andere onderofficieren. Ook reclamant draaide zich om; ik riep hem en deelde hem mede, dat zijn houding meer dan antimilitair was, waarop hij antwoordde dat zijn houding goed was. Reclamant stond tijdens het gesprek met den sergeant met het ééne been vóór en zijwaarts van het andere, hand in het split van de overjas, kwartiermuts achter op het hoofd, met een uittartend air. De houding van den sergeant was noch grievend noch beleedigend, doch zuiver militair;

en 5°. C. T., sergeant:

Ik was op 1 Februari 1908 commandant van de kazernewacht. Te ongeveer half twee 's middags kwam luitenant B. v. H. en gelastte tenuewijziging. De luitenant liet „sergeant van de week" blazen en ik hoorde hem tegen sergeant B. zeggen, dat de tenue veranderd moest worden in koppel met bajonet en geweer zonder overjas. Een oogenblik later zag ik reclamant onder de poort bij de wacht staan, met overjas. Sergeant D. zeide tegen hem: „Ga je overjas uitdoen"; reclamant mompelde wat; sergeant D. zei nogmaals: S. ga je overjas uitdoen", en toen nogmaals: „Vooruit, ga je overjas uitdoen." Reclamants houding was ongepast. Hij stond niet in de houding, had de kwartiermuts achter op het hoofd, de rechterhand langs den geweerriem omlaag en een der voeten een eind vooruit. Het was een zeer onverschillige houding. Die van sergeant D. was kalm, ik

vond in den toon waarop hij die order gaf niets grievends en beleedigends. Ik stond op ongeveer zeven pas afstand.

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is, dat reclamant aanvankelijk het slachtoffer is geweest van een misverstand, dat tenueverandering was bevolen, maar niet was zorg gedragen, dat die behoorlijk ter kennisse van de troep was gekomen; dat de strafoplegger wel aanvoert, dat, „kan worden aangenomen", dat die order algemeen bekend was, maar voor deze opvatting geen gronden aangeeft; dat de strafoplegger er op wijst dat reclamant geweer en bajonet bij zich had, overeenkomstig de laatstelijk uitgegeven order omtrent de tenue, in plaats van koppel en sabel, volgens de aanvankelijk uitgegeven order; dat reclamant hieromtrent aanvoert, dat hij van een ander korporaal vernomen had, dat de tenue was met geweer en bajonet en niet met koppel en sabel; dat onder deze omstandigheden begrijpelijk is, dat reclamant. meenende volgens de gegeven orders gekleed te zijn, getroffen werd, toen hem plotseling door sergeant D. — omtrent wiens hoedanigheid als oudste sergeant reclamant beweert in onwetendheid te hebben verkeerd — met handgebaar gelast werd naar boven te gaan en de jas uit te trekken, te eer indien de sergeant zich bij het geven van dien last plaatste op het standpunt van luitenant B. v. H., die in zijn verantwoording tegenover den compagnies-commandant aanvoerde: „Ik zou evenals de sergeant het bevel: „Ga naar boven korporaal, je jas uittrekken" niet op zeer vriendelijke wijze hebben geuit", hoewel er juist alleszins termen waren het bevel op gewone wijze te uiten, aangezien het misverstand ontstaan was buiten de schuld van reclamant; dat reclamant niet hieromtrent eerbiedig aan den sergeant inlichting verzocht heeft, maar heeft nagelaten te voldoen aan de driemaal gegeven order; dat hij daarbij een ongepaste houding heeft aangenomen, terwijl niet gebleken is dat de sergeant grievend en beleedigend is opgetreden; dat, wat de opgelegde straf van provoost betreft, beklaagde meermalen wegens insubordinatie is gestraft en op 1 Februari 1908 een straf van 14 dagen politiekamer onderging waarmede hij op 30 Januari 1908 was gestraft;

Overwegende dat derhalve geen redenen zijn tot wijziging van de straf of van de strafreden en de klachten ongegrond zijn bevonden en wel zoodanig ongegrond en lichtvaardig dat die niet anders dan aan een verregaande oneerbiedigheid kunnen worden toegeschreven;

Beschikkende volgens de artikelen 15—18 Rechtspleging bij de Landmacht:

Verklaart de gedane klachten ongegrond;

Handhaaft de straf en de strafreden;

Straft reclamant met vier dagen cachot om deze reden: Klachten ingebracht tegen een krijgstuchtelijke bestraffing, zoodanig ongegrond en lichtvaardig dat die niet anders dan aan een verregaande oneerbiedigheid kunnen worden toegeschreven."

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 21 April 1908.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

De begunstigde termijn van art. 135 C. W. L. moet ook geacht worden van toepassing te zijn op de desertie van een landweerplichtige die niet voldoet aan een oproeping voor den werkelijken dienst, zoodat dit feit bij vrijwillige terugkeer binnen vier weken krijgstuchtelijk moet worden afgedaan.

Hoezeer niet is gebleken dat aan beklaagde onjuiste inlichtingen zijn verstrekt is het mogelijk dat hij uit hetgeen hem is medegedeeld te goeder trouw opmaakte dat door hem voorhands niets behoefde te worden gedaan zoodat daarin een grond is gelegen om de door den Krijgsraad opgelegde straf alsnog te verminderen.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

G. L., oud 32 jaar, geboren te Benschop, landweerplichtig korporaal thans bij de 14de compagnie Landweer-Vesting-Artillerie, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, gewezen den 28sten Februari 1908, met aanhaling der artikelen 11 en 36 der Landweerwet, 3 der Wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* no. 159), 9 al. 1 van het Koninklijk Besluit van 11 April 1904 (*Staatsblad* no. 68), 134 en 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* no. 35) en van artikel 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede, door het als verlofganger der Landweer niet voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, met vrijwillige aangifte na vier weken, misdrijf wat het misdadige betreft, de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, opgevolgd door arrestatie, en veroordeeld tot eene militaire detentie van acht dagen, alsmede verwezen in de proceskosten;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde, behoorende tot de lichting der Landweer van 1904 en wel tot de 13de compagnie Landweer Vesting-Artillerie in het XIXde Landweerdistrict, en als verlofganger gevestigd in de gemeente Utrecht, bij openbare kennisgeving van den burgemeester dier gemeente van 19 Februari 1906 aldaar opgeroepen om op 28 Mei 1906 op het fort Rijnauwen te Utrecht onder de wapenen te komen tot het honden van oefeningen, niet aan die oproeping heeft voldaan, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 19 November 1907 te Utrecht bij den Commandant in het XIXde Landweerdistrict heeft gemeld;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandamant van appèl en eischer, ter eenre

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 10den Maart 1908 geautoriseerd om dit appél voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

gehoord de pleidooien,

gezien de processtukken,

overwegende dat Appellant voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij, behoorende tot de lichting der Landweer van 1904 en wel tot de 13de compagnie Landweer-Vesting-Artillerie in het XIXde Landweerdistrict en als verlofganger gevestigd in de gemeente Utrecht, bij openbare kennisgeving van den Burgemeester dier gemeente van 19 Februari 1906 aldaar opgeroepen om op 28 Mei 1906 op het fort Rijnauwen te Utrecht onder de wapenen te komen tot het houden van oefeningen, niet aan die oproeping heeft voldaan, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 19 November 1907 te Utrecht bij den Commandant in het XIXde Landweerdistrict heeft gemeld.

Overwegende dat de Krijgsraad terecht, door de wettige bewijsmiddelen in het vonnis opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde was te lastgelegd;

dat daaruit volgt dat beklaagde, toen hij op 28 Mei 1906 niet had voldaan aan de oproeping tot den werkelijken dienst, als deserteur moest worden behandeld, en hij dus, toen hij eerst na dien dag vernam te zijn opgeroepen, de vervolging wegens desertie had kunnen voorkomen door zich binnen vier weken na den dag voor de opkomst bepaald bij zijn korps aan te melden, in welk geval zijn bestraffing aan de krijgstucht zou zijn overgelaten, maar dat hij zulks niet heeft gedaan en derhalve terecht is schuldig verklaard gelijk bij het vonnis is geschied;

dat, hoezeer niet is gebleken van eenige minder juiste opgave hem omstreeks half Juni 1906 ten stadhuize te Utrecht verstrekt, het echter wel mogelijk is dat beklaagde uit hetgeen hij daar vernam van den ambtenaar met wien hij sprak, te goeder trouw heeft opgemaakt dat door hem voorshands niets behoefde gedaan te worden, en daarin grond is gelegen om de aan beklaagde opgelegde straf alsnog te verminderen;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen.

Rechtdoende in hooger Beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis den 21sten Februari 1908 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement ter hoofdplaats Arnhem, tegen Appellant gewezen, alleen voor zooveel betreft den duur der hem daarbij opgelegde straf van militaire detentie.

Bepaalt den duur dier straf op drie dagen.

Houdt overigens het vonnis in stand.

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen komen ten laste van den Staat.

Ontzegt allen anderen eisch.

Wij vestigen de aandacht op de in deze sententie voorkomende overweging

waarbij de begunstigde termijn van vier weken ook op deze soort van desertie van toepassing wordt geacht. Men vergelijke POLS *bladz. 602 en de door* KOOLEMANS BEYNEN *medegedeelde sententie van het H. M. G. van 8 Februari 1887, waarin anders wordt geleerd.*

Terecht merkt KOOLEMANS BEYNEN *(uitgave 1898 pag. 297 noot 1) dan ook op dat in de overweging van het Hof, waarbij die toepasselijkheid niet wordt aangenomen, de ubiliteitsgrond sterker dan de rechtsgrond schijnt te spreken te meer indien men met* POLS *aanneemt dat alle bepalingen omtrent desertie, ook die op tweede en derde desertie, en dus de verzwarende omstandigheden wel van toepassing zijn.*

Tot ons genoegen heeft het Hof den o. i. onjuiste leer laten varen.

(Red. M. R. T.).

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement.

Vonnis van 1 Juli 1908.

Geapprobeerd door bet Hoog Militair Gerechtshof bij dispositie van 27 Juli 1908.

President: Majoor J. D. GREVINCK.

Leden: Kapiteins H. G. POST en W. J. VAN DER HURK; Luitenants C. D. VIEHOFF, W. F. NIJLAND, H. J. KOOLE en N. J. M. VAN EVERDINGEN.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Raadsman: Kapitein J. MIDDELAER.

Bestelen van zijn kameraad in het slaapkwartier gepleegd door een korporaal, escouadecommandant van den bestolene (milicien-soldaat).

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM;

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den Auditeur-militair schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat beklaagde. oud 18 jaar, geboren te Delft, korporaal bij het 9e regiment Infanterie, gedetineerd te Arnhem, voor den Krijgsraad is gesteld als beschuldigd:

dat hij te Utrecht op 7 Mei 1901 des namiddags omstreeks 3½ uur, op kamer 50 in de Infanteriekazerne, heeft weggenomen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een portemonnaie inhoudende een kwartje, veertien dubbeltjes en negen centen, toebehoorende aan den medebewoner dier kamer den milicien-soldaat H. v. d. H. — althans aan een ander dan hem beklaagde — uit diens burgerjas;

Gezien de memorie van Verdediging, door beklaagdes raadsman overgelegd;

Overwegende dat beklaagde heeft ontkend zich aan het hem ten laste

gelegde te hebben schuldig gemaakt, opgevende dat hij zich op 7 Mei 1908 des namiddags omstreeks 3.30 uur op kamer 50 in de Infanteriekazerne te Utrecht bevond: dat aldaar de sergeant-fourier zijner compagnie met twee miliciens kwam; dat zij een zak, benevens burger- en militaire kleeren, op tafel neerlegden, waarna zij de kamer verlieten en hij aldaar alleen achterbleef: dat hij uit nieuwsgierigheid naar de tafel is gegaan, in den zak heeft gekeken en de tuniek in handen heeft genomen; dat korporaal v. d. Z., die zich op de aangrenzende kamer bevond, hem toeriep: „uit den zak blijven"; dat hij hierop in de cantine geweest is; dat hij uit de grap tegen den bediende B. aldaar gezegd heeft: „Kun je ook voor een gulden dubbeltjes wisselen?"; dat hij voor 5 centen cigaretten heeft gekocht en toen nog 2 à 3 centen overhad; dat het niet waar is dat hij tien dubbeltjes voor B. op de toonbank heeft uitgeteld met verzoek die tegen een gulden te wisselen; dat korporaal B. hem kwam roepen om bij den fourier te komen; dat hij nog eerst naar het privaathuisje is gegaan, dat het dichtst bij de cantine staat, alwaar hij de tweede ton van links gebruikt heeft; dat de sergeant-majoor S., uit den binnenzak van zijn tuniek 3 dubbeltjes en een cent heeft te voorschijn gehaald; dat hij niet weet hoe dat geld daarin is gekomen; dat hij eenige weken vroeger geld is kwijtgeraakt, twee dubbeltjes of meer, die hij wellicht onnadenkend in den binnenzak heeft geborgen;

Overwegende dat de navolgende getuigen, allen dienende bij het 9e regiment Infanterie en in garnizoen te Utrecht, onder eede hebben verklaard:

1°. H. v. d. H., milicien-soldaat:

In begin van Mei 1908 ben ik bij de 3e compagnie ingedeeld; ik logeerde op dezelfde kamer als beklaagde die mijn escouade-commandant was op 7 Mei 1908. Dien middag tusschen 2 en 3 uur verwisselde ik in de rustkamer dier compagnie in de Infanteriekazerne mijn burgerkleeren tegen mijn militaire kleeren; in den binnenzak van mijn burgerjas bevond zich mijn portemonnaie inhoudende een kwartje, veertien dubbeltjes en negen centen. Bij het verlaten van de kamer draaide de fourier v. d. E. de deur op slot. Na eenigen tijd ben ik aldaar teruggekeerd, nadat de fourier de deur geopend had. Mijn burgerkleeren lagen daar nog precies zooals ik die daar voor mijn vertrek had neergelegd. Ik heb die over mijn arm genomen en op kamer 50 op een tafel nedergelegd, met een zak waarin ondergoed was. Ik heb mij niet overtuigd of mijn portemonnaie zich nog in den binnenzak van mijn burgerjas bevond. Vervolgens verliet ik met den fourier de kamer; aldaar bevond zich beklaagde alleen. Na een paar minuten keerde ik terug; de kleeren waren door elkaar gewoeld. Niemand was meer op de kamer. De portemonnaie met den inhoud was verdwenen.

2°. T. v. d. Z., korporaal:

Op 7 Mei 1908 bevond ik mij op de kamer der 3e sectie in de Infanteriekazerne te Utrecht, welke kamer grenst aan kamer 50. Opstaande zag ik beklaagde in kamer 50 staan bij een tafel waarop een zak en uitrustingsstukken lagen. Beklaagde was bezig met de hand in den zak te snuffelen.

3°. W. v. d. E., sergeant-fourier:

Op 7 Mei 1908 ben ik omstreeks $2^1/_2$ uur met den eersten getuige naar het Kleedingmagazijn gegaan; hij liet zijn burgerkleeren in de rustkamer achter; ik sloot die kamer achter hem met den sleutel. Te $3^1/_2$ uur kwamen wij daar terug. De eerste getuige nam zijn burgerkleeren mede naar kamer 50, alwaar beklaagde alleen aanwezig was, en legde die aldaar op

een tafel neder. Wij verlieten de kamer en begaven ons naar de wapenkamer; beklaagde bleef alleen achter. Na een paar minuten terugkeerende was niemand meer op de kamer.

4. J. W. N., sergeant:

Op 7 Mei 1908 omstreeks 3½ uur heb ik op kamer 50 in de Infanteriekazerne in den binnenzak der tuniek, die beklaagde juist had uitgetrokken, drie dubbeltjes en een cent gevonden. Beklaagde was toen juist door den sergeant-majoor S. van de kamer weggehaald, nadat zijn kast en zijn kleedingstukken op last van den vorigen getuige doorzocht waren.

5°. J. B., korporaal:

Op 7 Mei 1908 omstreeks 3¾ uur 's middags heb ik op last van den sergeant-fourier v. d. E. beklaagde uit de cantine der Infanteriekazerne gehaald. Onderweg is beklaagde gegaan naar de privaat die het dichtst bij de cantine staat; hij heeft daar gebruik gemaakt van de tweede ton van links, aangenomen dat men front maakt naar die tonnen. Zeer kort nadat hij die verlaten had heb ik aldaar in de ton een kwartje en een dubbeltje gevonden.

6°. W. B., soldaat:

Op 7 Mei 1908 tusschen 3 en 4 uur kwam beklaagde in de cantine. Hij kocht voor een stuiver cigaretten bij mij en vroeg mij of ik tien dubbeltjes wilde hebben voor een gulden. In twee reien telde hij de dubbeltjes op den toonbank uit. Ik weigerde. Hij herhaalde zijn verzoek een andermaal en stak toen de dubbeltjes weer bij zich.

7°. W. L. G., milicien-soldaat:

Op 7 Mei 1908 des namidags tusschen 3 en 4 uur kwam beklaagde in de manschappen-cantine, in de Infanteriekazerne te Utrecht, alwaar ik achter het buffet stond. Hij vroeg aan den vorigen getuige, of deze 10 dubbeltjes voor een gulden wilde inwisselen, welk verzoek deze niet inwilligde.

8°. J. E. S., korporaal-fourier:

Op tijd en plaats als vermeld ben ik met den vijfden getuige gegaan naar het privaathuisje, dat het dichtst bij de cantine is gelegen. Aldaar heeft hij uit de tweede ton van links — aangenomen dat men front maakt naar die tonnen — een dubbeltje en een kwartje gehaald.

Overwegende dat wettig en overtuigend bewezen is, dat beklaagde zich aan het hem ten laste gelegde heeft schuldig gemaakt door de beëedigde verklaringen der getuigen bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit beklaagdes erkentenis, dat hij nadat de kleeren van den eersten getuige op kamer 50 — waarin, naar vaststaat, toen diens portemonnaie met geld was — waren achtergelaten, diens kleeren bevoeld heeft; dat hij zich toen alleen op die kamer heeft bevonden; dat hij kort daarna na de vermissing van de portemonnaie met geld, in de cantine geroepen om bij den fourier te komen, naar het privaat is gegaan dat het dichst bij de cantine staat en aldaar de tweede ton van links gebruikt heeft, alwaar onmiddellijk daarop een kwartje en een dubbeltje zijn gevonden en dat bij onderzoek, onmiddellijk na de vermissing van de portemonnaie met geld, in zijn tuniek 3 dubbeltjes en een cent zijn gevonden, waarvan hij de herkomst niet kon opgeven;

Overwegende dat in de Memorie van Verdediging wordt aangevoerd:

1. dat beklaagde ook volgens de beëedigde getuigenis van den tweeden getuige korporaal v. d. Z., niet de kleeren van v. d. H., heeft bevoeld doch wel gesnuffeld heeft in den zak met waschgoed van v. d. H.,

II. dat niet is bewezen dat de portemonnaie zich toen nog in de burgerjas van v. d. H. bevond,

III. dat beklaagde zich weliswaar alleen op kamer 50 heeft bevonden, terwijl aldaar het goed van v. d. H. was, maar dat deze kamer als het ware een lokaal vormt met de aangrenzende kamer, waarvan de verbindingsdeur wijd openstond en vanwaar alles wat op de kamer 50 geschiedt zeer goed kon worden waargenomen;

VI. dat niet in de 2 á 3 minuten, tusschen het vertrek van en den terugkeer op kamer 50 door v. d. H., zich het ten lastegelegde kan hebben afgespeeld,

V. dat niet onmiddellijk, na het gebruik maken door beklaagde van de bewuste privaatton, aldaar een kwartje en een dubbeltje zijn gevonden,

VI. dat niet onmiddellijk na de vermissing van de portemonnaie met geld in beklaagdes tuniek zijn bevonden 3 dubbeltjes en 1 cent; en

VII. dat beklaagde van deze in zijn tuniek bevonden 3 dubbeltjes en 1 cent weliswaar niet dadelijk de herkomst heeft kunnen opgeven, maar wel later, bij eenig nadenken.

Overwegende hieromtrent:

ad I. dat niet juist is, dat getuige v. d. Z. verklaard heeft dat beklaagde niet de kleeren van v. d. H. heeft bevoeld; dat deze getuige, die op de aangrenzende kamer zat te lezen, heeft gezien dat beklaagde met de hand snuffelde in een linnen zak; dat getuige eerst later, toen de fourier v. d. E. wederom op kamer 50 was gekomen, gezien heeft, dat achter den linnenzak hing burgerkleeding, die getuige vanaf zijn zitplaats niet had kunnen zien;

ad II. dat v. d. H. zich op de rustkamer overtuigd heeft dat de portemonnaie in den binnenzak van zijn burgerjas was; dat hij in gezelschap van den fourier v. d. E. en van den milicien v. S. van de rustkamer naar de, mede in de kazerne gelegen kamer 50 is gegaan en aldaar zijn goed, waaronder de burgerjas, heeft neergelegd; dat, indien de portemonnaie in dien tusschentijd was verloren, zulks allicht door een hunner zou zijn bemerkt; dat wel is waar de oppasser-rustkamer H. alleen op de rustkamer is geweest, maar geen redenen zijn aangevoerd waarom tegen hem eenige verdenking zou kunnen rijzen;

ad III. dat niet is gebleken — en ook niet door beklaagde wordt beweerd — dat zich gedurende de enkele oogenblikken dat getuige v. d. H. zijn goed alleen op kamer 50 heeft gelaten, iemand anders dan beklaagde op die kamer geweest is;

ad IV. dat zeer wel al het gebeurde op kamer 50 in een kort tijdsbestek kan zijn geschied;

ad V. dat, al is niet met juistheid na te gaan hoeveel minuten na het bezoek door beklaagde van het privaathuisje, in de aldaar aanwezige ton de ten processe aanwezige kwartje en dubbeltje zijn gevonden, in ieder geval kort daarna die geldstukken aldaar zijn gevonden;

ad VI. dat de fourier v. d. E. eerst de zakken van beklaagdes tuniek *van buiten af* betast heeft en daarin niets heeft gevonden; dat, nadat beklaagde, die ontboden bij den sergeant-majoor, zijn tuniek tegen zijn werkkiel verwisseld had, sergeant N. in den binnenzak van beklaagdes tuniek 3 dubbeltjes en 1 cent vond, terwijl niemand die tuniek in handen heeft gehad vanaf het oogenblik dat beklaagde die uittrok totdat het geld daarin gevonden werd;

ad VII. dat de aanwezigheid van de 3 dubbeltjes en 1 cent, toen los in den binnenzak van beklaagdes tuniek bevonden, moeilijk kan verklaard worden uit een beweerde vermissing van 2 dubbeltjes, die 3 à 4 weken

vroeger volgens beklaagde, zou hebben plaats gevonden, daargelaten dat het weinig aannemelijk is dat beklaagde gedurende dien tijd geldstukken los in zijn tuniek zou hebben gedragen, zonder hiervan de aanwezigheid te ontdekken, hoewel hij uiteraard, na de beweerde vermissing, nasporing naar het vermiste, allereerst in zijn kleedingstukken, zal hebben ingesteld;

Overwegende dat beklaagde wel heeft aangevoerd, dat hij getuige B. ongeloofwaardig acht; dat deze getuige — die gedegradeerd is niet wegens eenig feit waardoor zijn geloofwaardigheid in verdenking zou kunnen komen, maar wegens desertie krachtens vonnis van dezen Krijgsraad — aan korporaal B. de mededeeling gedaan heeft, dat beklaagde dubbeltjes had willen wisselen; dat getuige deze mededeeling aan korporaal B. gedaan heeft, voordat eenige verdenking wegens diefstal tegen beklaagde gerezen was; dat beklaagde overigens geen steekhoudende redenen heeft aangevoerd, waarom aan de verklaring van B. geen geloof zou mogen worden gehecht; dat diens opgave bevestigd wordt door die van getuige C.; dat beklaagde beweert aan getuige B. uit de grap gezegd te hebben: „Kun je ook voor een gulden dubbeltjes wisselen?"; dat niet aannemelijk is, dat beklaagde zich een grap zou veroorloven tegenover iemand, met wien hij zegt persoonlijke kwesties te hebben; dat beklaagde bovendien, wat dit punt betreft, in tegenspraak is met hetgeen hij dadelijk na het gebeurde aan den sergeant-majoor-administrateur S. heeft medegedeeld, dat hij (bekl.) toen voor de aardigheid aan B. gevraagd had hem „voor een dubbeltje guldens" te geven;

Gezien de artt. 191 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 19, 12 en 7 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64). 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

verklaart het aan beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

kwalificeert het als; het zijnen kameraad in het slaapkwartier bestelen;

verklaart hem hieraan schuldig;

veroordeelt hem tot een militaire gevangenisstraf van zes maanden;

bepaalt dat de tijd, door beklaagde sedert 16 Mei 1908 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht;

ontzegt hem het reeht om bij de gewapende macht of als militair geemployeerde te dienen voor vijf jaar;

verwijst hem in de proceskosten.

Wij veroorloven ons een korte opmerking naar aanleiding van dit vonnis omdat wij ons met de hier gegeven bewijsvoering moeilijk kunnen vereenigen en van meening zijn dat het vonnis niet voldoende met redenen is omkleed.

Daargelaten dat het minder eigenaardig voorkomt om de beslissing aangaande het bewijs te vermelden vóórdat wordt gereleveerd wat door den verdediger van beklaagde is aangevoerd, komt de bewijsclausule zelve ons minder juist voor. Zij luidt: „dat wettig en overtuigend bewezen is dat „beklaagde zich aan het hem ten laste gelegde feit heeft schuldig gemaakt „door de beëedigde verklaringen der getuigen, bevestigd door de aanwijzingen „voortvloeiende uit beklaagdes erkentenis, dat ....."

Vooreerst missen wij de scheiding van het bewijs der feiten en van het bewijs der schuld van beklaagde daaraan (art. 211 Sw.); maar voorts valt uit de aangehaalde overweging niet op te maken welk gebruik van de ge-

citeerde getuigenverklaringen is gemaakt; zij zijn immers niet als getuigenbewijs bedoeld maar als bewijs van aanwijzingen, wat toch zeer zeker uit het vonnis behoort te blijken.

[Red. M, R. T.]

Krijgsraad
in het 3de militaire Arrondissement.

Vonnis van 13 Juni 1908.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof, bij dispositie van 10 Juli 1908.

President: Majoor J. D. Grevink.

Leden: de Kapiteins H. G. Post en F. J. G. W. Leers en de Luitenants G. D. Viehoff, W. W. Nijland, H. J. Koole en N. J. H. F. van Everdingen.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. van Meurs.

Het dreigend toevoegen der woorden: „over drie dagen als ik de politieke pet op heb zullen we wel afrekenen" en „later zullen we wel afrekenen, want ik heb nu geen zin om voor jou de nor in te vliegen" valt in de termen van art. 99 C. W. L.; beide feiten te zamen met een bedreiging met gebaren als één voortgezette handeling beschouwd.

De getuigenis van een meerdere in rang als volledig bewijs aangenomen volgens art. 211 C. W. L.

De bewezen verklaarde feiten kunnen aan beklaagde wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet worden toegerekend. Vrijspraak.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM,

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den Auditeur-Militair schriftelijk ter tafel overgelegd, strekkende tot vrijspraak op grond van ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad is gesteld als beschuldigd:

dat hij in uniform gekleed op 6 April 1908 des namiddags omstreeks 2 uur in de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem den sergeant v. E., die zich als sergeant-planton-hek voor het wachtlokaal in den corridor van gebouw A. bevond en tot beklaagdes broeder zeide zich te moeten verwijderen daar de dienst bij de Landweer om 2 uur begon, dreigend heeft toegevoegd: „Over 8 dagen als ik de politieke pet op heb, zullen we wel afrekenen", en hem kort daarna aan de poort dier kazerne andermaal dreigende heeft toegevoegd, den opgestoken rechter wijsvinger dreigend voor het gezicht van den sergeant op en neer bewegend: „Later zullen

we wel afrekenen, want ik heb nu geen zin om voor jou de nor in te vliegen".

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven niet te weten of hij het te laste gelegde gepleegd heeft; dat hij op 5 April 1908 ongeveer zes borrels heeft gedronken en in den avond van dien dag ruzie heeft gehad met zijn vrouw; dat hij zich toen erg opgewonden heeft en hiervan steeds het gevolg is dat hij gedurende eenigen tijd niet weet wat hij doet; dat hij op 6 April 1908 als landweerplichtige moest opkomen en dien morgen in uniform gekleed omstreeks 9 uur in de Menno van Coehoornkazerne is gekomen; dat hij aldaar met zijn broeder, een koloniaal-soldaat, gebiljart heeft en alleen een potje bier heeft gedronken; dat zijn broeder hem mededeelde dat een sergeant hem gezegd had de kazerne te moeten verlaten; dat hij zich wel herinnert te zijn opgestoven tegen dien hem onbekenden sergeant, die hem door zijn broeder werd aangewezen als de zegsman; dat hij volstrekt niet weet in welke bewoordingen;

Overwegende dat de navolgende militairen, allen op 6 April 1908 in garnizoen te Arnhem, onder eede hebben verklaard, die onder 1—5 als getuigen, de laatste als deskundige:

1°. D. v. E.. sergeant bij het 8e regiment Infanterie.

Ik was in den morgen van 6 April 1908 sergeant-planton-hek voor het wachtlokaal in den corridor van gebouw A. der Menno van Coehoornkazerne te Arnhem. Te 9 uur kwam de Landweer onder de wapenen. Te 2 uur kwam beklaagde aan met een koloniaal achter zich. Daar de dienst te 2 uur begon, riep ik den koloniaal bij mij en verzocht hem de kazerne te verlaten. Beklaagde voegde zich bij ons en zeide mij, onder vloeken: „Wil je mijn broeder de kazerne uitzetten? Ik heb langer gediend dan jij. Over acht dagen als ik de politieke pet op heb, zullen wij wel afrekenen."

Die uitdrukkingen werden dreigende tegen mij gezegd. Hij rook naar jenever. Hij was kennelijk kwaad. Er kwamen een heele massa landweerplichtigen omheen staan. Ik heb luitenant Thieme het gebeurde gerapporteerd. Een half uur later stond ik in den gang. Beklaagde kwam op mij af op een oogenblik dat niemand in de buurt was en zeide vlak bij mij, den opgeheven wijsvinger dreigend voor mijn gezicht heen en weer bewegend: „Later zullen wij wel afrekenen, want ik heb geen zin om voor jou de nor in te vliegen."

2°. F. J., milicien-soldaat als 1:

Op 6 April 1908 kwam een landweerplichtige met een koloniaal bij de wacht in de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem. Ik was dien dag op wacht evenals de vorige getuige. Deze zeide tot den landweerplichtige, dat hij zijn kameraad zou laten schieten, want dat beklaagde te half twee, of twee uur, op appel moest zijn. De landweerplichtige zeide hierop tegen den sergeant: „Denk eens aan, over 6 of 7 dagen heb ik de politieke pet op." Hij zwaaide wat, zoodat hij op mij den indruk maakte, eenigszins beschonken te zijn. Ik kan niet verklaren, dat beklaagde die landweerplichtige was;

3°. H. v. R., milicien-soldaat als 1:

Op 6 April 1908 heb ik omstreeks 2 uur in den corridor der Menno van Coehoornkazerne een landweerplichtige gezien met een koloniaal; ik kan niet zeggen dat beklaagde die landweerplichtige was.

De eerste getuige, die daarop wacht was, zei tegen den koloniaal, dat hij de kazerne moest verlaten, daar de dienst bij de Landweer begon. De landweerplichtige die op mij den indruk maakte een borreltje op te hebben, voegde den sergeant op vrij luiden toon toe: „Denk er om, sergeant,

binnen 5 of 6 dagen ben ik burger." De sergeant stond tusschen verschillende manschappen, het was een relletje.

4°. J. A. B., milicien-soldaat als 1:

Ik kwam dien dag omstreeks 2 uur des namiddags den corridor afloopen, in de Menno van Coehoornkazerne te Arnhem. Ik zag een oploop van militairen; in het midden bevonden zich de eerste getuige en beklaagde. Ik hoorde dezen tot den sergeant eenige woorden zeggen; ik heb de woorden „dagen" en „burger" opgevangen. Beklaagde's optreden vond ik min of meer dreigend,

en 5°. J. S., kapitein als 1:

Ik ben de compagnies-commandant van den eersten getuige en ken hem ongeveer twee jaar. Ik vind hem een alleszins betrouwbaar persoon.

Overwegende dat door de gedeeltelijke bekentenis van beklaagde, bevestigd door de beëedigde verklaringen der vier eerste getuigen, wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde zich aan het eerste hem bij klachte te laste gelegde heeft schuldig gemaakt;

Overwegende, wat het tweede hem bij klachte te laste gelegde betreft, dat het feit in dienstzaken is gepleegd en dat de getuigenis van sergeant v. E. door geen andere omstandigheid wordt verzwakt of tegengesproken; dat door zijn beëedigde verklaring mede wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde zich aan het tweede hem bij klachte te laste gelegde heeft schuldig gemaakt;

Overwegende dat de feiten ofschoon elk op zich zelf misdrijf opleverende in zoodanig verband staan, dat zij, als uitvloeisel van één ongeoorloofd besluit, als één voortgezette handeling moeten worden beschouwd;

Overwegende dat dr. J. A. R., Officier van Gezondheid 1e klasse, als deskundige voor den Krijgsraad heeft verklaard, dat beklaagde op 7 April 1908 in het Militaire Hospitaal te Arnhem is opgenomen in een in hoogen mate overprikkelden zenuwachtigen toestand; dat hij over al zijn leden beefde, stotterde en uiterst gedeprimeerd was over hetgeen met hem was voorgevallen en waarvan de herinnering hem geheel was ontgaan; dat aan den deskundige is gebleken, dat beklaagde uit een zeer armoedige en onbeschaafde omgeving voorkomt; dat hij bij afwisseling steeds leed aan zenuwhoofdpijnen en een enkele maal aan zenuwtoevallen; dat hij de dagen vóór zijn opkomst nacht en dag had doorgewerkt aan zijn stoommachine, in een spinnerij te Arnhem, om te maken dat zijn plaatsvervanger gedurende de week dat hij als landweerplichtige moest opkomen het werk goed zou afkunnen; dat beklaagde daardoor in een door oververmoeidheid prikkelbaren toestand was geraakt en daags vóór zijn opkomst, na een huiselijke twist, eenige borrels had gedronken; dat hij, in dezen toestand zeer intolerant voor alcohol zijnde, nu in een zeer abnormale toestand kwam, die de oorzaak was dat hij des anderen daags op een eenvoudige opmerking van een sergeant, dien hij volstrekt niet kende en tegen wien hij niets had, op een dergelijke ongemotiveerde impulsieve wijze reageerde als ten processe is gebleken; dat bij het onderzoek kort na dit feit en ook gedurende de observatie in het hospitaal van bijna een maand bleek, dat beklaagde leed aan sterke overprikkelingen van het zenuwstelsel, met angstgevoel, gejaagdheid, zenuwhoofdpijnen, onrustigen slaap, slaapwandelen, stotteren en stoornissen in de gevoelsgewaarwording en de reflexprikkelbaarheid; dat zijn patroon verklaarde, dat hij een flink werkman is, maar dat men hem zijn gang moet laten gaan; dat hij gedurig lijdt aan zenuwhoofdpijnen en aan buien, dat hij ook niet de minste opmerking of tegenspraak kan verdragen;

dat beklaagde op grond van de straks genoemde zenuwstoornissen ongeschikt is verklaard voor den dienst bij de Landweer; dat de deskundige de overtuiging heeft dat beklaagde, toen hij het feit beging verkeerde in een toestand van ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens, die zijn vrije wilsbeschikking, dus zijn toerekenbaarheid, buitensloot;

Overwegende dat de Krijgsraad, zich met het gevoelen van den deskundige vereenigende en dat tot het zijne makende, van oordeel is dat beklaagde niet strafbaar is, weshalve hij behoort te worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde.

Gezien de artt. 99 en 211 Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande; 19 wet 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191); 9 wet 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64); 91, 56 en 37 Wetboek van Strafrecht en 21 der Landweerwet en 181 Rechtspleging bij de Landmacht.

Verklaart het aan beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Kwalificeert het als: 1e. het als soldaat zijn meerdere in rang met woorden dreigen, en 2e. het als soldaat zijn meerdere in rang met woorden en gebaren dreigen, één voortgezette handeling uitmakende;

Verklaart hem hieraan schuldig;

Verstaat dat beklaagde, een feit hebbende begaan dat hem wegens de ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegekend, niet strafbaar is;

Spreekt hem vrij;

Verwijst den Staat in de proceskosten.

PENSIOENZAKEN.

Militaire pensioenwetten.

Naar aanleiding van het op pag. 482 van den vorigen jaargang opgenomen Voorloopig Verslag omtrent het wetsontwerp tot Wijziging en aanvulling van de „Pensioenwet voor de zeemacht 1902" en de „Pensioenwet voor de landmacht 1902" (wetten van 9 Juni 1902, *Staatsblad* nos. 87 en 90) verscheen van de betrokken Minister de navolgende memorie van antwoord waarbij tevens een nota van wijzigingen en een gewijzigd ontwerp van wet werden overgelegd.

Het was den ondergeteekenden aangenaam uit het Verloopig Verslag te zien, dat de voorgestelde wijziging en aanvulling der beide militaire pensioenwetten geacht wordt verschillende wezenlijke verbeteringen te brengen.

Verscheidene leden waren evenwel van gevoelen, dat, na het tot stand komen dezer wet, eene herziening der bepalingen omtrent de pensioenen van zee- en landmacht op een drietal punten alsnog dringend gewenscht zal blijven.

Ondergeteekenden meenen de dienaangaande gemaakte opmerkingen in het kort te mogen beantwoorden, en wel met de hiernavolgende beschouwingen.

Ad 1*m*. De strekking van het bepaalde bij art. 7 der militaire pensioenwetten komt ook in de andere pensioenwetten voor. De bepaling is een uitvloeisel van het juiste beginsel, dat een persoon, die onafgebroken in 's lands dienst blijft, niet voor pensionneering in aanmerking kan komen,

Een militair, die recht op pensioen kan doen gelden, maar in militairen dienst blijft, staat in dit opzicht gelijk met den militair, die onder dezelfde omstandigheid in een anderen Rijksdienst overgaat. Eerst wanneer het einde van de loopbaan geacht moet worden daar te zijn, kan er sprake wezen van het toekennen van pensioen, voor alle diensten te zamen.

Nu wordt in het Voorloopig Verslag gewezen op eene ongelijke behandeling, welke van dit beginsel het gevolg kan zijn.

De ongelijkheid, waarop hier gedoeld wordt, ligt evenwel naar het gevoelen van ondergeteekenden niet in het aangeduide beginsel; zij is een gevolg van de bepaling, dat een gepensionneerde, aan wien opnieuw een betrekking wordt opgedragen, zijn pensioen geheel of gedeeltelijk mag behouden.

Alleen daardoor kunnen zoowel gepensionneerde militairen als gepensionneerde burgelijke ambtenaren bij het aanvaarden van eene Rijksbetrekking, ten aanzien van hunne inkomsten, in eene andere positie komen dan de niet-gepensionneerden in gelijke betrekking.

Men houde bij de beoordeeling van deze aangelegenheid in het oog, dat overgang in dienst niet dan vrijwillig kan plaats hebben.

Het is echter niet te ontkennen, dat ten gevolge van het groote verschil in de regelen, waarna krachtens de onderscheidene wetten pensioen wordt verleend, de militairen door bedoelden overgang zeer in hunne aanspraken op pensioen kunnen worden benadeeld.

Derhalve zal, wanneer het in 's lands belang wenschelijk is, dat een militair, die in de termen valt voor pensioen, in eene burgelijke betrekking wordt geplaatst, meerbedoelde overgang uit een billijkheidsoogpunt vermeden moeten worden, ingeval daarvan door den betrokkene nadeel is te voorzien, en zal alsdan ontslag uit den militairen dienst onder toekenning van pensioen aan de opdracht der betrekking moeten voorafgaan.

Ad 2m. Ondergeteekenden kunnen niet toegeven, dat de practijk meer en meer aan het licht brengt, dat de toepassing der aangehaalde bepaling van art. 2, sub 2°., der beide pensioenwetten tot groote onbillijkheden voert. Zeer zeker blijft het artikel moeilijkheden geven bij het streven naar de zoo zeer gewenschte gelijkmatige toepassing der wet, maar dit ligt *in den aard der zaak*. Van een andere redactie, zoo dikwijls reeds beproefd, is het wegnemen dier moeilijkheden niet te verwachten, en allerminst schijnt het mogelijk eene regeling te bedenken, welke geene gelegenheid zal geven, niet zoo zeer tot bedrog, als wel tot reclames, die, al mogen zij in het oog der belanghebbenden gegrond schijnen, inderdaad toch niet kunnen leiden tot het toekennen van pensioen.

Ad 3m. Wat betreft de non-activiteit der officieren in verband met hunne pensioensaanspraken, zijn de ondergeteekenden het vrijwel eens met de ter dezer zake geuite meening, dat leger en vlootbesturen er op bedacht moeten zijn, dat het op non-activiteit stellen een maatregel moet wezen, die op dienstbelangen steunt, en niet een, die zijn motief (alleen) vindt in het particulier belang van den officier.

Bij de Zeemacht bestaat zelfs de zoogenaamde gedwongen non-activiteit, die wel steunt op dienstbelangen, maar die dikwijls lijnrecht tegen het particulier belang van den officier kan indruischen.

Waar het op non-activiteit stellen wegens tijdelijke ongeschiktheid, al dan niet op verzoek, wordt toegepast, heeft de verantwoordelijke Minister, gesteund door de uitspraak van den geneeskundigen dienst, het in de hand om, geheel onafhankelijk van den wil van den betrokkene, te beslissen, wanneer de tijd gekomen is, dat de officier, die niet in beterschap toeneemt, wegens voortdurende ongeschiktheid uit den dienst behoort ontslagen te worden. Bij eene beslissing; als hier bedoeld, dient, naar het gevoelen van ondergeteekenden, evenzeer vermeden te worden het *bespoedigen* van een ontslag *enkel* om den betrokkene het genot van een hooger pensioen te onthouden, als *vertraging* van een ontslag, *enkel* om het hoogere pensioen te kunnen toekennen.

Hierbij zij geconstateerd, dat er zich gevallen kunnen voordoen, waarin het bespoedigen van ontslag in verband met een te verleenen lager pensioen, als een groote hardheid of onbillijkheid zou moeten worden aangemerkt. Dit laatste geldt zoowel voor officieren op non-activiteit als voor militairen beneden den rang van officier, die wegens ziekte in een hospitaal ter verpleging zijn opgenomen.

De amendementen, waarop in het Voorloopig Verslag wordt gedoeld,

hadden de strekking om de pensioensbedragen voor alle rangen beneden dien van officier te verhoogen. Zij werden in de zitting van 18 Maart 1902 ingetrokken, nadat zij door den Minister Bergansius met het oog op 's Rijks financiën waren bestreden.

Genoemde Minister wees er op, dat bij het voornemen tot *verhooging* van pensioensbedragen zeer zeker de vraag zou rijzen, of deze wel alleen zou moeten gelden de bedragen beneden *f* 500, en of dan niet op den voorgrond zou moeten treden eene herziening van de pensioensregeling in haar geheelen grondslag.

In de overtuiging, dat billijkheidshalve deze vraag niet eenvoudig ter zijde is te stellen, meenen ondergeteekenden, dat het, bij den nog steeds belangrijk stijgenden last der militaire pensioenen, niet zonder bedenking zou zijn om thans reeds eene verhooging in overweging te nemen.

De vraag, of het in 1902 door de Regeering gemaakte bezwaar niet is vervallen, moet derhalve door ondergeteekenden ontkennend beantwoord worden.

Zij meenen daarbij te mogen opmerken, dat in de laatste jaren de pensioenen over het algemeen zeer veel verbeterd zijn.

Ten aanzien van de opmerkingen betreffende de artikelen van het ontwerp moge het navolgende dienen.

Artikel 1.

§ *b*. Van iemand, die ten gevolge van de niet-naleving van administratieve voorschriften, of zelfs geheel zonder schuld van zijnentwege, als deserteur werd aangemerkt, zal ten slotte niet gezegd kunnen worden, dat hij deserteur geweest is, In dit opzicht achten de ondergeteekenden eene wijziging van deze paragraaf niet noodig.

De gemaakte opmerking heeft echter aanleiding gegeven tot eene wijziging van het ontwerp, waarbij rekening is gehouden met de mogelijkheid, dat het recht van strafvordering wegens desertie verjaart.

§ *d*. De vraag omtrent het weglaten van het derde lid van het bestaande artikel 22 wordt bevestigend beantwoord.

Toekennen van het zoogenaamde smartegeld voor het gemis van één oog komt niet wenschelijk voor.

Artikel 4.

Het bepaalde bij § *d* van artikel 1 behoeft geen terugwerkende kracht. Er hebben zich nog geen gevallen voorgedaan, waarbij militairen door het gemis van de gewijzigde bepaling benadeeld zijn.

Naar het gevoelen van ondergeteekenden zijn in het ontwerp behalve de hiervoren ad artikel 1, § *b*, bedoelde wijziging nog enkele andere aanvullingen of verbeteringen noodig, welke, met de vereischte toelichting, zijn aangegeven op nevensgaande Nota van Wijziging.

Een gewijzigd ontwerp wordt mede hier bijgevoegd.

De Minister van Marine,
J. WENTHOLT.

De Minister van Oorlog,
F. H. A. SABRON.

Nota van Wijziging.

Ad Artikel 1, § *b*. Aan het slot van het voorkomende onder letter *g* wordt toegevoegd:

„wanneer hij wegens desertie is veroordeeld bij een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, of wel wanneer het recht tot strafvordering te dier zake is verjaard;"

De aanhef van de bepaling onder letter *h* wordt gelezen:

„de militaire diensttijd, voorafgegaan aan de hiervoren onder letter *g* bedoelde *desertie*. tenzij er . . . . enz."

Ad Artikel 1, § *c*. Het voorkomende in den derden en vierden regel van deze paragraaf wordt vervangen door het hierna volgende:

„indien hij, verlaagd of bij administratieven maatregel teruggesteld zijnde, den dienst verlaat binnen twee jaar na het tijdstip van verlaging of terugstelling".

Artikel 2 wordt vervangen door het navolgende nieuwe artikel:

De „Pensioenwet voor de zeemacht 1902" wordt aangevuld als hierna volgt:

a. Aan het einde van artikel 16 wordt toegevoegd een lid, luidende.

„Voor de toepassing van dit artikel ten aanzien van het personeel van den marine-stoomvaartdienst beneden den rang van officier wordt de opeenvolging van betrekkingen, vermeld op den bij deze wet gevoegden staat, beschouwd als een opeenvolging van rangen."

b. Tusschen het derde en het vierde lid van artikel 57 wordt ingevoegd een nieuw lid, luidende:

„Bij de verdere toepassing der meergemelde gewijzigde wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* nº. 127) worden de woorden: „zonder eenige verhooging", voorkomende in het vierde lid van artikel 24 dier wet, als vervallen beschouwd."

c. Op den Staat van het bedrag der pensioenen, zooals die is gewijzigd bij de wet van 2 Januari 1905 (*Staatsblad* nº. 3) wordt voor „korporaal-stoker der 2de klasse", gelezen: „korporaal-stoker der 2de en der 3de klasse",

Toelichting.

Ad Artikel 1, § *b*. Zie de Memorie van Antwoord.

Ad Artikel 1, § *c*. Met de wijziging van het bepaalde onder 1*a e* van artikel 16 wordt beoogd overeenstemming te verkrijgen met het nieuwe Militaire Strafwetboek. In dat wetboek komt echter de uitdrukking „verlaging in rang" niet voor, maar daarin wordt het woord „verlaging" (zonder meer) gebruikt voor de beide begrippen, welke thans worden aangeduid door de woorden „degradatie" en „vermindering in klasse".

De bij deze Nota voorgestelde verandering, waardoor de onjuiste uitdrukking „in rang verlaagd zijnde" vervalt, wordt derhalve door de ondergeteekenden als eene verbetering beschouwd.

Ad Artikel 2, § *a*. Aangezien voor onderscheidene *klassen* van korporaal-stoker en stoker verschillende standpensioenen zijn vastgesteld, is het voor de toepassing van artikel 16 der Pensioenwet voor de zeemacht 1902 noodig, dat bedoelde standpensioenen worden beschouwd als te behooren bij opeenvolgende rangen. Ofschoon de korporaal-stoker der 1ste en die der 2de klasse beiden denzelfden rang bekleeden, moet niettemin *voor bedoelde toepassing* eerstgenoemde geacht worden in rang te staan boven laatstgenoemde.

Ad Artikel 2, § *b*. Zie de Memorie van Toelichting op het oorspronkelijk artikel.

Ad Artikel 2, § *c*. De hier voorgestelde aanvulling houdt verband met het Koninklijk besluit van 25 September 1907 nº. 71, waarbij is ingesteld de qualiteit van korporaal-stoker der 3de klasse, uitsluitend voor die stokers, welke, zonder voldoende ambachtskennis om aan de voor korporaal-stoker der 2de klasse gestelde eischen te kunnen volkoen, blijken hebben gegeven van bijzondere bekwaamheid bij de werkzaamheden voor de vuren en op de stookplaatsen.

De Minister van Marine,
J. WENTHOLT.

De Minister van Oorlog,
F. H. A. RABRON.

Gewijzigd ontwerp van wet.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodig is over te gaan tot wijziging en aanvulling van enkele artikelen der „Pensioenwet voor de zeemacht 1902" (wet van 9 Juni 1902, *Staatsblad* nº. 87, gewijzigd bij die van 2 Januari 1905, *Staatsblad* nº. 3), en der „Pensioenwet voor de landmacht 1902" (wet van 9 Juni 1902, *Staatsblad* nº. 90, gewijzigd bij die van 6 Juni 1905, *Staatsblad* nº. 177);

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

De „Pensioenwet voor de zeemacht 1902" en de „Pensioenwet voor de landmacht 1902" worden gewijzigd en aangevuld als in de hierna volgende paragrafen is aangegeven:

§ *a*.

Aan het slot van artikel 11 van beide wetten wordt de bepaling, luidende:

„en niet reeds met pensioen of gagement zijn vergolden", gelezen als volgt: „en niet reeds met voortdurend pensioen of gagement zijn vergolden".

§ *b.*

In artikel 13 van beide wetten wordt het voorkomende onder 1°. letter *g*, vervangen door twee bepalingen onder de letters *g* en *h*, luidende:

g. de tijd, gedurende welken de militair *deserteur* is geweest, wanneer hij wegens desertie is veroordeeld bij een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, of wel wanneer het recht tot strafvordering te dier zake is verjaard;

h. de militaire diensttijd, voorafgegaan aan de hiervoren onder letter *g* bedoelde *desertie*, tenzij er in de omstandigheden, waaronder de desertie plaats had, of in het gedrag van den betrokkene gedurende zijn lateren diensttijd door Ons termen zijn gevonden om het hier bepaalde niet te doen toepassen.

§ *c.*

In artikel 16 van beide wetten wordt het voorkomende onder letter *e* gelezen als volgt:

„indien hij, verlaagd of bij administratieven maatregel teruggesteld zijnde, den dienst verlaat binnen twee jaar na het tijdstip van ingang der verlaging of terugstelling".

Aan het stot van het tweede lid van hetzelfde artikel wordt voor de woorden: „rang of stand" gelezen: „rang of stand, door den betrokkene werkelijk bekleed".

§ *d.*

Artikel 22 der beide wetten wordt gelezen als volgt:

„Het overeenkomstig artikel 18 toe te kennen pensioensbedrag wordt met *een vierde* gedeelte van het bij artikel 15 bedoelde volle pensioensbedrag vermeerderd, wanneer de verwonding, verminking en ziels- of lichaamsgebreken, bij artikel 2 onder 2°. bedoeld, het verlies of het geheel en onherstelbaar gemis van het gebruik van *een* der ledematen (handen of voeten) ten gevolge hebben gehad of een toestand hebben doen ontstaan, met zoodanig verlies of gemis gelijk te stellen.

Hebben omstandigheden als bij het vorig lid bedoeld, het verlies of het geheel en onherstelbaar gemis van het gebruik van *twee* of *meer* ledematen (handen of voeten), dan wel het geheel en onherstelbaar verlies van het gezichtsvermogen in beide oogen of onherstelbare krankzinnigheid ten gevolge gehad, of hebben zij een toestand doen ontstaan, met zoodanig verlies of gemis dan wel met onherstelbare krankzinnigheid gelijk te stellen, dan wordt het overeenkomstig artikel 18 toe te kennen pensioensbedrag vermeerderd met *de helft* van het volle pensioensbedrag."

§ *e.*

In het derde lid van artikel 24 van beide wetten worden de woorden: „in dien rang" vervangen door de woorden: „in dien hoogeren rang".

§ *f*.

Het vierde lid van artikel 24 van beide wetten wordt vervangen door het hierna volgende:

„Zou hij volgens de bepalingen van dit artikel recht hebben gehad op hooger pensioensbedrag, indien hij tot op het tijdstip van zijn ontslag uit den dienst in een vroeger door hem bekleeden lageren rang ware blijven voortdienen, dan zal — met afwijking in zooverre van artikel 16 dezer wet — hem dat hoogere bedrag worden toegekend."

§ *g*.

Aan artikel 26 van eerstgemelde wet en artikel 25 van laatstgemelde wet wordt toegevoegd een vierde lid, luidende:

„De verhooging, in dit artikel bedoeld, wordt toegekend naar den rang of stand, volgens welken het pensioen moet worden geregeld".

§ *h*.

In den aanhef van artikel 39 der eerstgenoemde wet en van artikel 37 der laatstgemelde wet vervallen de woorden: „volgens deze wet".

Artikel 2.

De „Pensioenwet voor de zeemacht 1902" wordt aangevuld als hierna volgt:

a. Aan het einde van artikel 16 wordt toegevoegd een lid, luidende:

„Voor de toepassing van dit artikel ten aanzien van het personeel van den Marine-stoomvaartdienst beneden den rang van officier wordt de opeenvolging van betrekkingen, vermeld op den bij deze wet gevoegden staat, beschouwd als eene opeenvolging van rangen."

b. Tusschen het derde en het vierde lid van artikel 57 wordt ingevoegd een nieuw lid, luidende:

„Bij de verdere toepassing der meergemelde gewijzigde wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 127) worden de woorden: „zonder eenige verhooging", voorkomende in het vierde lid van artikel 24 dier wet, als vervallen beschouwd."

c. Op den Staat van het bedrag der pensioenen, zooals die is gewijzigd bij de wet van 2 Januari 1905, *Staatsblad* n°. 3, wordt voor „korporaal-stoker der 2de klasse" gelezen: „korporaal-stoker der 2de en der 3de klasse."

Artikel 3.

De „Pensioenwet voor de landmacht 1902" wordt gewijzigd en aangevuld als hierna volgt:

a. In artikel 2 onder 6°. wordt in plaats van: wet op de reserve voor de landmacht" gelezen: „Wet voor het reservepersoneel der landmacht 1905".

b. Tusschen het vierde en het vijfde lid van artikel 54 wordt ingevoegd een nieuw lid, luidende:

„Bij de verdere toepassing der meergemelde gewijzigde wet van 28 Augustus

1851 (*Staatsblad* n°. 129) worden de woorden: „zonder eenige verhooging", voorkomende in het vierde lid van artikel 23 dier wet, als vervallen beschouwd".

Artikel 4.

Het bepaalde bij § *f* van artikel 1 dezer wet wordt geacht te zijn in werking getreden met 1 Maart 1903.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministrieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Marine,

De Minister van Oorlog,

Dit ontwerp is in de vergadering der Tweede Kamer van 23 Juni jl. en in die der Eerste Kamer van 21 Juli jl. zonder hoofdelijke stemming aangenomen en als wet van 24 Juli in het *Staatsblad* geplaatst onder no. 257. Bij de discussies in de Tweede Kamer werden geen nieuwe gezichtspunten geopend terwijl in de Eerste Kamer geen beraadslagingen werden gevoerd en de Minister van Marine zich bepaalde tot een duidelijke uiteenzetting van de beteekenis van art. 7 van de pensioenwet in den geest van de memorie van antwoord op het voorloopig verslag der Tweede Kamer.

Pensioen Löscher. Pensionneering van een intendant en kwartiermeester van het korps Mariniers.

Ten vervolge op onze vroegere mededeelingen dienaangaande (zie vorigen jaargang pag. 485 en 421) zij medegedeeld dat bovengenoemde wetsontwerpen zoowel in de tweede als in de eerste kamer der Staten-Generaal zonder hoofdelijke stemming zijn aangenomen (wetten van 25 Mei 1908 (*Staatsblad* n°s. 148 en 147).

Ministerspensioenen.

Wij ontvingen van zeer gewaardeerde zijde de volgende bijdrage:

In de laatste jaren zijn de ministerieele portefeuilles van Oorlog en Marine herhaaldelijk van hand tot hand gegaan, en het is niet van belang ontbloot eens te wijzen op eene moeilijkheid, die zich bij het berekenen van het pensioen der Hoofden van de Militaire Departementen voordoet, vooral wanneer zij reeds vrij spoedig na hunne benoeming tot dit hooge ambt, daaruit door H. M. de Koningin ontslagen worden.

Artikel 21 der Pensioenwetten voor Land- en Zeemacht 1902 bepaalt, dat de tijd in de betrekking van Hoofd van Algemeen Bestuur doorgebracht, *niet geldt als militaire diensttijd.* De vraag rijst echter, welken invloed deze

bepaling uitoefent op het voorschrift van de artikelen 16*a* der beide wetten, wanneer de gewezen Minister niet als zoodanig wordt gepensionneerd, maar, na eerst in actieven militairen dienst te zijn teruggetreden, kort daarna uit dien dienst eervol wordt ontslagen.

Art. 16*a* luidt: „De regeling van het pensioen geschiedt naar den rang „of stand laatstelijk door den betrokkene bekleed:

„*a.* indien hij den rang heeft bekleed gedurende de laatste twee jaren „werkelijken dienst."

Wanneer dus een officier, die b.v. een half jaar na tot den rang van kolonel te zijn bevorderd, Minister wordt en dit ambt gedurende een jaar bekleedt, voor 8 maanden in bedoelden rang in actieven militairen dienst terugtreedt en daarna eervol wordt ontslagen; of wanneer, om een ander voorbeeld te noemen, een Minister een jaar vóórdat hij dit ambt neerlegt, tot een hoogere rang wordt bevorderd en een jaar ná dat tijdstip den dienst verlaat, dan doet de vraag zich voor, of hij, met het oog op art. 16*a*, geacht kan worden werkelijk twee jaren in den laatstelijk door hem bekleeden rang te hebben gediend.

De zooeven aangehaalde bepaling van art. 21, dat de tijd van het Ministerschap niet geldt als militaire diensttijd schijnt hier beslissend.

Toch verdienen de gronden, welke voor eene andere opvatting pleiten, vermelding en overweging. Zoowel art. 22 der Bevorderingswet voor de Zeemacht 1902 als art. 20, 4de lid sub *c*, der Bevorderingswet voor de LM 1902 bepalen, dat officieren, die aan het hoofd van een Departement van algemeen bestuur worden geplaatst voor bevordering in aanmerking blijven komen.

De officier die Minister wordt blijft dus militair; hij wordt niet eervol ontslagen (zie de artt. 28/39 der evengenoemde wetten); evenmin wordt hij op non-activiteit gesteld, noch wordt hem verlof verleend. Hij wordt slechts door de Koningin belast met de bepaalde functiën van Hoofd van een militair departement. Is deze opvatting juist, dan zou art. 2, tweede lid der Burgerlijke Pensioenwet verbieden hem als burgerlijk ambtenaar aan te merken. Want de officier, die zelfs zijne aanspraak op bevordering tot hoogeren rang behoudt, mag toch geacht worden, ook tijdens zijn ministerschap, „in eene militaire betrekking te zijn geplaatst."

Zoo beschouwd bevat art. 21 slechts een verbod, om de tijd in het Ministersambt doorgebracht, die krachtens art. j. 7, jto. 4*a* der Burgerlijke Pensioenwet op geheel bijzondere wijze met pensioen wordt vergolden „als diensttijd" bij het militair pensioen nogmaals in rekening te brengen, maar beslist dit voorschrift niets nopens den tijd in den rang doorgebracht (art. 16*a*).

Ook de tegenwerping, dat de Ministers van Oorlog en Marine geen werkelijken dienst verrichten (art. 16*a*) wordt door geen enkele positieve wetsbepaling ondersteund. (Zie art. 2 laatste lid).

Evenwel schijnen deze gronden niet voldoende, om de opvatting, dat art. 21, van beide wetten verbiedt den als Minister in den rang doorgebrachten tijd bij de toepassing van art. 16*a* in berekening te brengen, te ontzenuwen!

Ontegenzeggelijk toch beschouwt de Burgerlijke Pensioenwet de Hoofden der Departementen van Algemeen Bestuur als Burgerlijke Ambtenaren en kan het slechts tot verwarring leiden, wanneer men op hetzelfde diensttijdvak de regelen van twee verschillende wetten zou willen toepassen. Feitelijk moge de officier-Minister, officier blijven — over de toepassing van de bepalingen der Pensioenwetten is hij alleen burgerlijk-ambtenaar. Dit schijnt van art. 21 der beide militaire Pensioenwetten de strekking te zijn — al wordt het daarin niet duidelijk gezegd. Tot groote moeilijkheden leidt dit in de practijk niet. Hoogstens zal de gewezen Minister, die gedurende het bekleeden

van dit ambt werd bevorderd tot hoogeren rang — wil hij naar dien rang gepensionneerd worden — nog een tweetal jaren in dienst moeten blijven en vermoedelijk van dien tijd een groot deel op non-activiteit worden gesteld.

Wat de bij de Landmacht dienende officieren aangaat, verdient het voorts nog de aandacht, dat art. 70 2° der Bevorderingswet, spreekt van „*herplaatsing* in den rang", na ontslag als Minister. Het woord „herplaatst" zou niet wel te verklaren zijn, wanneer de wetgever niet had aangenomen, dat tijdelijk ontheffing van rangsbekleeding had plaats gehad.

Ten slotte houde men in het oog dat, evenmin als de Burgerlijke Pensioenwet, de Militaire Pensioenwetten onderscheid maken tusschen de Hoofden der Militaire Departementen en de overige Ministers. En dat een officier, b.v. van de genie, die Minister van Waterstaat wordt, tevens in werkelijken dienst officier zou blijven zal al dadelijk minder gereedelijk worden toegegeven, dan men geneigd zou zijn dit te doen, wanneer het een minister van Oorlog of Marine geldt.

Liesbreuken in verband met pensioensaanspraken.

Naar aanleiding van een aan de Tweede Kamer door den gewezen milicien v. A. ingediend adres om pensioen of gratificatie wegens een hem als militair overkomen ongeval (nadat door den pensioenraad afwijzend was beschikt en de Koningin zich met die beslissing na ingewonnen advies van den Raad van State, afdeeling geschillen bestuur, had vereenigd) is door de commissie in wier handen het verzoekschrift was gesteld, verslag uitgebracht met dankzegging aan den Minister van Oorlog voor de verstrekte inlichtingen.

Bij dit punt kwam wederom ter sprake de oorzaak van het ontstaan van een breuk (zie hieromtrent het medegedeelde op blz. 324 van den vorigen jaargang). Adressant gevoelde toen hij aan een oefening in het polstokspringen deelnam, na den sprong op den grond terechtkomende, een steek in zijn lies, doch vermeende dat die niet zoo erg was en gaf er daarom geen kennis van aan den officier met de oefening belast; den volgenden dag constateerde de officier van gezondheid een breuk waarna bedoelde milicien in het hospitaal werd opgenomen.

Aangezien volgens verklaring van belanghebbende vroeger reeds eene rechterliesbreuk bestaan had (voor 3 jaren), het weder te voorschijn treden der breuk bij een springoefening plaats had, zonder zoodanige stoornis dat hij daarvan op dat oogenblik iets mededeelde, terwijl hij zich eerst den volgenden morgen ziek meldde en toen ook aan het lieskanaal en de omgeving geen uitwendige beleedigingen zichtbaar waren, werd aangenomen dat hier de vroeger bestaan hebbende en volgens belanghebbende genezen breuk, weder langzaam dalende is geworden en bij een klein geweld, het springen met een polstok, is te voorschijn getreden, zoodat hier wat het ontstaan der breuk betreft geen oorzakelijk verband kan worden aangenomen met de dienstoefeningen.

WETGEVING.

Wijziging der Militiewet 1901.

Als gevolg van de toezegging door de Regeering op 10 Maart 1908 in de Tweede Kamer gedaan, nl. om een opkomst van de militie bij de onbereden wapens in twee ploegen voor te stellen ten einde de bezwaren aan het blijvend gedeelte verbonden zoo min mogelijk te doen gevoelen is bij Kon. Boodschap van 6 Juni 1908 een wetsontwerp ingediend tot nadere wijziging der Militiewet 1901. Hoewel deze herziening uit den aard der gedane belofte een partieel karakter draagt is zij toch niet geheel tot de gegeven toezegging beperkt. De opkomst immers ook van de zeemilitie in twee ploegen staat met het blijvend gedeelte niet in verband en vormt een op zich zelf staande aangelegenheid welke zich echter, nu uit anderen hoofde hare wenschelijkheid is gebleken, bij uitstek leent tot een behandeling bij dit wetsontwerp.

Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat de Regeering zich voorstelt de nieuwe regeling — althans wat de landmacht betreft — reeds voor de lichting 1909 te doen gelden. Waar in de gewisselde stukken zoowel door voor- als tegenstanders van het wetsvoorstel hulde wordt gebracht aan de voortvarendheid der Regeering om dit onderwerp aan de orde te stellen, dient ook op de medewerking van de volksvertegenwoordiging te worden gewezen. Immers het voorloopig verslag verscheen 6 Augustus terwijl, nadat 29 September de Memorie van Antwoord was ingekomen, het ontwerp 21 October in openbare behandeling is genomen. Dit laatste vond echter geen algemeene instemming; in de zitting der Tweede Kamer van 1 October 1908 kwam het lid VERHEIJ er tegen op dat een ontwerp, dat zulke ingrijpende veranderingen beoogde, zóó spoedig werd behandeld als door den voorzitter werd voorgesteld. Deze afgevaardigde bracht in herinnering dat in den laatsten tijd van het holderdebolder behandelen van wetsontwerpen al eens de wrange vruchten waren geplukt. Ook het lid VAN VLIJMEN sprak in denzelfden geest.

Tegen een en ander voerde de voorzitter aan dat alleen door reeds dadelijk het ontwerp aan de orde te stellen de mogelijkheid bestond om de nieuwe regeling op de lichting 1909 toe te passen, welke mogelijkheid echter door het lid VERHEIJ toch niet werd aangenomen op grond van enkele in de wet voorkomende bepalingen, al tracht, zoo zeide spreker, de Regeering daarin in het gewijzigd ontwerp van wet te voorzien.

Na eenige discussie werd het voorstel van genoemd lid om het wetsontwerp tot wijziging der Militiewet 1901 van de agenda vóór het reces (nl. het reces vóór de openbare beraadslagingen over de begrooting) af te voeren met 39 tegen 35 stemmen verworpen.

Hieronder volgen de over dit wetsontwerp gewisselde stukken nl. de Memorie van Toelichting, het Voorloopig Verslag en de Memorie van Antwoord. Noch het oorspronkelijk wetsontwerp noch het bij de Memorie

van Antwoord door de Regeering overgelegd gewijzigd ontwerp tot nadere aanvulling en wijziging der Militiewet 1901 drukken wij hier af omdat wij hier laten volgen de mede door de Regeering ingezonden opgave van de artikelen der Militiewet waarvan wijziging of aanvulling wordt voorgesteld zooals zij thans luiden en zooals zij na de voorgestelde verandering zullen worden.

Uit de Memorie van Antwoord blijkt voorts voldoende welke wijzigingen bij het oorspronkelijk en welke bij het gewijzigd ontwerp zijn voorgesteld. Het wetsontwerp bestaat uit twee artikelen; art. 1 bevat de in de Militiewet aan te brengen veranderingen terwijl art. 2 het inwerkingtreden regelt. Dit artikel luidde in het oorspronkelijk wetsontwerp: „Deze wet treedt „in werking op een nader door Ons te bepalen dag, met dien verstande, „dat de aflevering van de in art. 99 der Militiewet 1901 bedoelde lote„lingen, begrepen in de lichting, voor welke de aflevering krachtens art. „96 van evengenoemde wet alsdan laatstelijk zal hebben plaats gehad, „geschiedt naar de regelen, welke bij laatstbedoelde aflevering geldende „waren", terwijl art. 2 van het gewijzigd ontwerp luidt als volgt:

„Deze wet treedt in werking:

„*a.* voor zooveel betreft de daarbij gebrachte wijzigingen in de artt. 95, „eerste en tweede zinsnede, 96, 99, 101, 103, 111, 137, 139 en 144 der „Militiewet 1901, met den dag harer afkondiging, met dien verstande, dat „de oproeping en de aflevering van de in art. 99 der Militiewet 1901 be„doelde lotelingen, begrepen in de lichting, voor welke de aflevering „krachtens art. 96 van evengenoemde wet alsdan laatstelijk zal hebben „plaats gehad, geschieden naar de regelen, welke bij laatstbedoelde afle„vering geldende waren;

„*b.* voor zooveel betreft de daarbij gebrachte wijzigingen in de artt. 2, „3, 20, 23, 24, 25, 52, 58, 72, (1) 138 en 159, alsmede de daarbij ingevoegde „zinsnede in art. 95 der Militiewet 1901, op een nader door Ons te bepalen„ „dag vóór 30 Juni 1909".

Het zou te veel van onze plaatsruimte vergen om hier ook nog een overzicht te geven van de uitvoerige discussies in de Tweede Kamer over dit wetsontwerp gehouden.

Hier zij dus volstaan met de mededeeling dat de Regeering tijdens de mondelinge behandeling bij Nota van Wijzigingen nog enkele veranderingen heeft aangebracht (zie noot hieronder en op blz. 215); toegegeven werd aan den ook in het Voorloopig Verslag geuiten wensch om de verkorting van den duur van opkomst van het blijvend gedeelte vast te leggen in de wet, terwijl ook in art. 111 betreffende de herhalingsoefeningen een wijziging werd aangebracht. Overigens bleef het regeeringsvoorstel onveranderd en werden de vele bij de behandeling der artikelen ingediende amendementen ingetrokken of verworpen. Het wetsontwerp werd ten slotte in de zitting van 23 October aangenomen met 62 tegen 13 stemmen.

Eindelijk zij hier nog vermeld dat de Regeering het door de 1ste afdeeling van den Raad van Defensie uitgebracht advies, dat ongunstig luidde, heeft gepubliceerd; met dat advies kon bij de samenstelling van het ontwerp geen rekening worden gehouden omdat, toen het ontwerp het Departement van Oorlog verliet, de Raad van Defensie nog niet was geïnstalleerd; wel werden de door den Raad ontwikkelde bezwaren door den Minister van Oorlog in de Tweede Kamer besproken.

---

(1) Bij Nota van Wijziging na „72" ingevoegd: „109".

Tekst der Militiewet 1901.

I.

TEGENWOORDIGE TEKST der bij het gewijzigd ontwerp van wet voor aanvulling of wijziging voorgestelde artikelen der Militiewet 1901 (Staatsblad nº. 212 van 1901) laatstelijk aangevuld en gewijzigd bij de wet van 5 December 1903 (Staatsblad nº. 293).

Art. 2.

Jaarlijks worden bij de militie ingelijfd:

1º. ter volledige oefening, ten hoogste 12 300 man;

2º. Tot korte oefening, ten hoogste 5200 man.

De hoegrootheid van elke ligting en van het daarin door elke provincie te dragen aandeel wordt jaarlijks door Ons bepaald bij een in het Staatsblad te plaatsen besluit, met bepaling tevens van het aantal ter volledige oefening en van het aantal tot korte oefening in te lijven manschappen.

Dit aandeel wordt bepaald in evenredigheid tot het getal der in de provinciën vóór den 1sten September van het loopend jaar voor de ligting van het volgend jaar voor de militie ingeschrevenen, voor zoover zij op den 31sten Augustus van eerstgenoemd jaar in leven waren. Daarbij worden niet in

II.

TEKST van de hiernevens bedoelde artikelen der Militiewet 1901, zooals deze met inachtneming van de bij het gewijzigd ontwerp van wet voorgestelde aanvullingen en wijzigingen moet worden gelezen.

N.B. De voorgestelde aanvullingen, alsmede de deelen van den tekst, meer in het bijzonder de aandacht verdienende bij de beoordeeling van de voorgestelde wijzigingen, zijn *cursief* gedrukt.

De aanvullingen en wijzigingen in de artikelen en de zinsnede. voor welke het teeken * is geplaatst, zullen ingevolge *artikel 2* van het gewijzigd ontwerp van wet eerst worden ingevoerd op een nader door de Koningin te bepalen dag vóór 30 Juni 1909.

Art. 2.

* Jaarlijks worden bij de militie ingelijfd:

1º. ter volledige oefening, ten hoogste 12 300 man;

2º. tot korte oefening, ten hoogste 5200 man.

De hoegrootheid van elke ligting en van het daarin door elke provincie te dragen aandeel wordt jaarlijks door Ons bepaald bij een in het Staatsblad te plaatsen besluit, met bepaling tevens van het aantal ter volledige oefening en van het aantal tot korte oefening in te lijven manschappen.

Dit aandeel wordt bepaald in evenredigheid tot het getal der in de provinciën vóór *den 1sten Julij* van het loopend jaar voor de ligting van het volgend jaar voor de militie ingeschrevenen, voor zoover zij op *den 30sten Junij* van eerst-

I.

rekening gebragt zij, die vóór den 1sten Januari van evenbedoeld jaar bij de zeemagt, de marine-reserve en het corps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij de koloniale troepen in dienst getreden zijn en zich nog in dienst bevinden.

Art. 3.

Het door elke gemeente in het aandeel der provincie te dragen gedeelte wordt door Gedeputeerde Staten bij een in het Provinciaal blad te plaatsen besluit bepaald in evenredigheid tot het getal der in de gemeenten vóór den 1sten September van het loopend jaar voor de ligting van het volgend jaar voor de militie ingeschrevenen, voor zoover zij op den 31sten Augustus van eerstgenoemd jaar in leven waren. Daarbij worden niet in rekening gebragt zij, die vóór den 1sten Januari van evenbedoeld jaar bij de zeemagt, de marine-reserve en het corps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij de koloniale troepen in dienst getreden zijn en zich nog in dienst bevinden.

Ter bepaling van dat gedeelte kunnen, zoo noodig, twee of meer gemeenten, voor elke ligting afzonderlijk, door Gedeputeerde Staten worden zamengevoegd.

Bij het in de eerste zinsnede van dit artikel bedoelde besluit wordt tevens bepaald hoevelen van dat gedeelte ter volledige en hoevelen tot korte oefening zullen worden ingelijfd.

Art. 20.

Hij, die zich na den 31sten Januari, doch vóór den 31sten Augustus, ter inschrijving aangeeft, wordt alsnog ingeschreven.

II.

genoemd jaar in leven waren. Daarbij worden niet in rekening gebragt zij, die vóór den 1sten Januari van evenbedoeld jaar bij de zeemagt, de marine-reserve en het corps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij de koloniale troepen in dienst getreden zijn en zich nog in dienst bevinden.

Art. 3.

* Het door elke gemeente in het aandeel der provincie te dragen gedeelte wordt door Gedeputeerde Staten bij een in het Provinciaal blad te plaatsen besluit bepaald in evenredigheid tot het getal der in de gemeenten vóór *den 1sten Julij* van het loopend jaar voor de ligting van het volgend jaar voor de militie ingeschrevenen, voor zoover zij op *den 30sten Junij* van eerstgenoemd jaar in leven waren. Daarbij worden niet in rekening gebragt zij, die vóór den 1sten Januari van evenbedoeld jaar bij de zeemagt, de marine-reserve en het corps mariniers hieronder begrepen, bij het leger hier te lande of bij de koloniale troepen in dienst getreden zijn en zich nog in dienst bevinden.

Ter bepaling van dat gedeelte kunnen, zoo noodig, twee of meer gemeenten, voor elke ligting afzonderlijk, door Gedeputeerde Staten worden zamengevoegd.

Bij het in de eerste zinsnede van dit artikel bedoelde besluit wordt tevens bepaald hoevelen van dat gedeelte ter volledige en hoevelen tot korte oefening zullen worden ingelijfd.

Art. 20.

* Hij, die zich na den 31sten Januari, doch vóór *den 30sten Junij*, ter inschrijving aangeeft, wordt alsnog ingeschreven.

I.

Art. 23.

Het register van inschrijving wordt jaarlijks op den 31sten Januari voorloopig en op den 31sten Augustus voor goed gesloten, op beide dagen des namiddags ten 4 ure.

Na de sluiting, die op het register vermeld en door de onderteekening van den burgemeester en den secretaris bekrachtigd wordt, worden geene personen meer ingeschreven dan de in art. 18 bedoelde.

Hij, die bewijst na zijne inschrijving en vóór de sluiting voor goed van het register, hetzij opgehouden te hebben Nederlander te zijn, zonder ingezetene te wezen; hetzij opgehouden te hebben ingezetene te zijn; hetzij geraakt te zijn in een der gevallen, in art. 15 vermeld, wordt van het register afgevoerd, zoo hij het vraagt vóór den afloop van den tijd, bij de laatste zinsnede van art. 24 bepaald.

Art. 24.

Het register wordt met eene daaruit opgemaakte alphabetische naamlijst, vóór den 7den September van het jaar der inschrijving, door den burgemeester gezonden aan Onzen commissaris in de provincie, die deze stukken onderzoekt, zoo noodig verbetert en vóór den 22sten September aan den burgemeester terugzendt.

Register en lijst worden daarna, uiterlijk den 27sten September, gedurende ten minste acht dagen, op de secretarie der gemeente voor elk ter lezing nedergelegd.

Van die nederlegging geschiedt openbare kennisgeving.

Tegen register en lijst kan binnen den tijd der nederlegging op de wijze, in art. 83 vermeld, bezwaar worden ingebragt bij Onzen commissaris in de

II.

Art. 23.

* Het register van inschrijving wordt jaarlijks op den 31stenJanuarij voorloopig en op *den 30sten Junij* voor goed gesloten, op beide dagen des namiddags ten 4 ure. *Is 31 Januarij of 30 Junij een Zondag, dan geschiedt de sluiting op den eerstvolgenden werkdag.*

Na de sluiting, die op het register vermeld en door de onderteekening van den burgemeester en den secretaris bekrachtigd wordt, worden geene personen meer ingeschreven dan de in art. 18 bedoelde.

Hij, die bewijst na zijne inschrijving en vóór de sluiting voor goed van het register, hetzij opgehouden te hebben Nederlander te zijn, zonder ingezetene te wezen; hetzij opgehouden te hebben ingezetene te zijn; hetzij geraakt te zijn in een der gevallen, in art. 15 vermeld, wordt van het register afgevoerd, zoo hij het vraagt vóór den afloop van den tijd, bij de laatste zinsnede van art. 24 bepaald.

Art. 24.

* Het register wordt met eene daaruit opgemaakte alphabetische naamlijst, vóór den *7den Julij* van het jaar der inschrijving, door den burgemeester gezonden aan Onzen commissaris in de provincie, die deze stukken onderzoekt, zoo noodig verbetert en vóór den *22sten Julij* aan den burgemeester terugzendt.

Register en lijst worden daarna, uiterlijk den *27sten Julij*, gedurende ten minste acht dagen, op de secretarie der gemeente voor elk ter lezing nedergelegd.

Van die nederlegging geschiedt openbare kennisgeving.

Tegen register en lijst kan binnen den tijd der nederlegging op de wijze, in art. 83 vermeld, bezwaar worden ingebragt bij Onzen

I.

provincie, die daaromtrent ten spoedigste eene uitspraak doet.

Art. 25.

De loting der vóór den 1sten September van het jaar voor de ligting van het volgend jaar voor de militie ingeschrevenen geschiedt tusschen den 7den October en den 7den November van eerstbedoeld jaar.

Art. 52.

Elke der in art. 45 onder een ander nummer dan 1°. of 2°. vermelde reden van vrijstelling, alsmede de reden van vrijstelling in art. 46 genoemd, moet bestaan hebben op den 1sten October van het jaar, volgende op dat, waarin hij, voor wien vrijstelling wordt gevraagd, het 18de levensjaar volbragt.

Vrijstelling, aangevraagd wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken of wegens gemis aan lengte, wordt niet verleend, wanneer de loteling, die haar vraagt, niet voor den militieraad is verschenen, behoudens het geval, bedoeld in art. 75.

Art. 58.

Indien het blijkt, dat een loteling, die in het geval van art. 54 verkeert, tot de dienst is aangewezen, of wanneer een tot de dienst verpligt loteling na zijne aanwijzing tot de dienst en vóór zijne inlijving bij de militie in dat geval is geraakt, dan wordt dit terstond ter kennis gebragt van Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke hij voor de militie is ingeschreven.

Gedeputeerde Staten onderzoeken het geval en doen daaromtrent ten spoedigste eene uitspraak, en brengen die terstond ter kennis van burgemeester en wethouders der gemeente, waartoe

II.

commissaris in de provincie, die daaromtrent ten spoedigste eene uitspraak doet.

Art. 25.

* De loting der voor den *1sten Julij* van het jaar voor de ligting van het volgend jaar voor de militie ingeschrevenen geschiedt tusschen den *7den Augustus* en den *7den September* van eerstbedoeld jaar.

Art. 52.

* Elke der in art. 45 onder een ander nummer dan 1°. of 2°. vermelde reden van vrijstelling, alsmede de reden van vrijstelling in art. 46 genoemd, moet bestaan hebben op den *1sten Augustus* van het jaar, volgende op dat, waarin hij, voor wien vrijstelling wordt gevraagd, het 18de levensjaar volbragt.

Vrijstelling, aangevraagd wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken of wegens gemis aan lengte, wordt niet verleend, wanneer de loteling, die haar vraagt, niet voor den militieraad is verschenen, behoudens het geval, bedoeld in art. 75.

Art. 58.

* Indien het blijkt, dat een loteling, die in het geval van art. 54 verkeert, tot de dienst is aangewezen, of wanneer een tot de dienst verpligt loteling na zijne aanwijzing tot de dienst en vóór zijne inlijving bij de militie in dat geval is geraakt, dan wordt dit terstond ter kennis gebragt van Gedeputeerde Staten der provincie, binnen welke hij voor de militie is ingeschreven.

Gedeputeerde Staten onderzoeken het geval en doen daaromtrent ten spoedigste eene uitspraak, en brengen die terstond ter kennis van burgemeester en wethouders der

I.

hij, wien de uitspraak geldt, behoort.

Burgemeester en wethouders geven van de uitspraak dadelijk kennis aan den loteling, die ten gevolge daarvan zal worden opgeroepen, of aan zijn vader, moeder, voogd of curator.

Van die uitspraak kan bij ons in beroep worden gekomen. Hierbij gelden de artt. 87—89.

Is de loteling, in de eerste zinsnede van dit artikel bedoeld, ingelijfd en wordt hij bij de einduitspraak van de dienst uitgesloten, dan wordt hij terstond daaruit weggezonden.

Geschiedt de wegzending vóór den 15den October van het jaar, waartoe de ligting behoort, voor welke hij is ingelijfd, dan wordt de houder van het aan de beurt liggend hooger nummer der ligting van dat jaar en van de gemeente, voor welker aandeel hij is opgetreden, ter inlijving opgeroepen. Is den houder van dat nummer tijdelijk het regt ontzegd om bij de gewapende magt of als militair geëmployeerde te dienen, dan wordt de oproeping uitgesteld tot na afloop van den tijd, waarvoor de ontzegging is uitgesproken.

II.

gemeente, waartoe hij, wien de uitspraak geldt, behoort.

Burgemeester en wethouders geven van de uitspraak dadelijk kennis aan den loteling, die ten gevolge daarvan zal worden opgeroepen, of aan zijn vader, moeder, voogd of curator.

Van die uitspraak kan bij Ons in beroep worden gekomen. Hierbij gelden de artt. 87—89.

Is de loteling, in de eerste zinsnede van dit artikel bedoeld, ingelijfd en wordt hij bij de einduitspraak van de dienst uitgesloten, dan wordt hij terstond daaruit weggezonden.

Geschiedt de wegzending vóór den *31sten Januarij, volgende op het jaar,* waartoe de ligting behoort, voor welke hij is ingelijfd, dan wordt de houder van het aan de beurt liggend hooger nummer der ligting van dat jaar en van de gemeente, voor welker aandeel hij is opgetreden, ter inlijving opgeroepen. Is den houder van dat nummer tijdelijk het regt ontzegd om bij de gewapende magt of als militair geëmployeerde te dienen, dan wordt de oproeping uitgesteld tot na afloop van den tijd, waarvoor de ontzegging is uitgesproken.

Art. 72.

De zitting van den militieraad wordt geopend den tweeden Maandag in December.

Tot het doen van uitspraak omtrent zaken, waarin ten dienenden dage geen uitspraak kan geschieden, bepaalt de militieraad een anderen dag vóór 1 Februarij.

De werkzaamheden worden dagelijks gedurende ten minste zes uren, zoolang personen te onderzoeken of zaken te behandelen zijn, voortgezet, uitgezonderd op Zon- en algemeene Christelijke feestdagen.

Art. 72.

* De zitting van den militieraad wordt geopend den tweeden Maandag in *October*.

Tot het doen van uitspraak omtrent zaken, waarin ten dienenden dage geen uitspraak kan geschieden, bepaalt de militieraad een anderen dag vóór *1 December*.

De werkzaamheden worden dagelijks gedurende ten minste zes uren, zoolang personen te onderzoeken of zaken te behandelen zijn, voortgezet, uitgezonderd op Zon- en algemeene Christelijke feestdagen.

I.

Art. 95.

De voor de dienst aangewezen lotelingen worden tot zamenstelling van het aandeel van elke gemeente in de ligting opgeroepen naar de volgorde der door of voor hen getrokken nummers, te beginnen met het laagste. Ten aanzien van hen, aan wie tijdelijk het regt is ontzegd om bij de gewapende magt of als militair geëmployeerde te dienen, wordt de oproeping uitgesteld tot na afloop van den tijd, waarvoor de ontzegging is uitgesproken.

Bij de oproeping, in de vorige zinsnede vermeld, wordt het bepaalde bij de tweede zinsnede van art. 104 in acht genomen. De tijd, waarop het bewijs, dat aan de in de tweede zinsnede van dat artikel bedoelde eischen is voldaan, bij Onzen Commissaris in de provincie, tot welke de loteling behoort, moet zijn ingeleverd, wordt door Ons bepaald.

Elk loteling, in het in de eerste zinsnede bedoeld aandeel begrepen, ontvangt, ten minste tien dagen vóór den dag, waarop hij zal worden afgeleverd, een aan zijne woning of aan die van zijn vader, moeder, voogd of curator door tusschenkomst van den burgemeester der gemeente, waar hij voor de militie werd ingeschreven, te bezorgen, door Onzen commissaris in de provincie uitgevaardigden brief van oproeping, vermeldende den dag, het uur en de plaats, voor de aflevering bepaald. Zijn de woning van den in het aandeel begrepen loteling en die van zijn vader, moeder, voogd of curator niet binnen het Rijk gelegen, dan wordt de brief van oproeping door den burgemeester van bovenvermelde gemeente bij aangeteekenden brief gezonden.

Hetgeen in de vorige zinsneden is bepaald ten aanzien der oproeping van tot de dienst aangewezen lotelingen, die naar het hun bij de loting ten deel gevallen nummer moeten worden af-

II.

Art. 95.

Uit de voor de dienst aangewezen lotelingen geschiedt de zamenstelling van het aandeel van elke gemeente in de ligting naar de volgorde der door of voor hen getrokken nummers, te beginnen met het laagste. Ten aanzien van hen, aan wie tijdelijk het regt is ontzegd om bij de gewapende magt of als militair geëmployeerde te dienen, wordt de oproeping uitgesteld tot na afloop van den tijd, waarvoor de ontzegging is uitgesproken.

Bij de *zamenstelling,* in de vorige zinsnede vermeld, wordt het bepaalde bij de tweede zinsnede van art. 104 in acht genomen. De tijd, waarop het bewijs, dat aan de in de tweede zinsnede van dat artikel bedoelde eischen is voldaan, bij Onzen commissaris in de provincie, tot welke de loteling behoort, moet zijn ingeleverd, wordt door Ons bepaald.

Elk loteling, in het in de eerste zinsnede bedoeld aandeel begrepen, ontvangt, ten minste tien dagen vóór den dag, waarop hij zal worden afgeleverd, een aan zijne woning of aan die van zijn vader, moeder, voogd of curator door tusschenkomst van den burgemeester der gemeente, waar hij voor de militie werd ingeschreven, te bezorgen, door Onzen commissaris in de provincie uitgevaardigden brief van oproeping, vermeldende den dag, het uur en de plaats, voor de aflevering bepaald. Zijn de woning van den in het aandeel begrepen loteling en die van zijn vader, moeder, voogd of curator niet binnen het Rijk gelegen, dan wordt de brief van oproeping door den burgemeester van bovenvermelde gemeente bij aangeteekenden brief gezonden.

Hetgeen in de vorige zinsneden is bepaald ten aanzien der oproeping

I.

geleverd, geldt niet met betrekking tot hen, die reeds in vrijwillige krijgsdienst zijn, of door wie op grond van de eerste zinsnede van art. 113 ontheffing van de werkelijke dienst is gevraagd. De inlijving van de hier bedoelde lotelingen geschiedt naar door Ons te geven voorschriften.

Zij, die, ter aflevering opgeroepen tegen een ander tijdstip dan overeenkomstig art. 96 onder 1°. en 2°. aangewezen is, binnen den door Ons bepaalden tijd aanvrage hebben gedaan om ingevolge de eerste zinsnede van art. 113 van de werkelijke dienst te worden ontheven, behoeven, zoolang op hunne aanvrage niet is beschikt, niet op den tijd, in den hun bezorgden oproepingsbrief aangeduid, ter aflevering op te komen. Wordt de gevraagde ontheffing verleend, dan gelden ten aanzien van hunne inlijving de voorschriften bedoeld in den laatsten volzin der vorige zinsnede. Wordt hunne aanvrage om ontheffing niet ingewilligd, dan worden zij op nieuw ter aflevering opgeroepen.

Art. 96.

Behoudens de uitzonderingen bij de wet gemaakt, geschiedt de aflevering van de tot de dienst aangewezen en in de ligting van het jaar begrepen lotelingen jaarlijks:

II.

van tot de dienst aangewezen lotelingen, die naar het hun bij de loting ten deel gevallen nummer moeten worden afgeleverd, geldt niet met betrekking tot hen, die reeds in vrijwillige krijgsdienst zijn, of door wie op grond van de eerste zinsnede van art. 113 ontheffing van de werkelijke dienst is gevraagd. De inlijving van de hier bedoelde lotelingen geschiedt naar door Ons te geven voorschriften,

* *Het bepaalde bij de derde zinsnede is niet van toepassing op de voor de zeemilitie bestemde lotelingen, die niet dadelijk na hunne inlijving tot eerste-oefening in werkelijke dienst worden gesteld. De hier bedoelde lotelingen komen niet ter aflevering op. Hunne inlijving geschiedt naar door Ons te geven voorschriften.*

Zij, die, ter aflevering opgeroepen tegen een ander tijdstip dan overeenkomstig art. 96 onder 1°. en 2°. aangewezen is, binnen den door Ons bepaalden tijd aanvrage hebben gedaan om ingevolge de eerste zinsnede van art. 113 van de werkelijke dienst te worden ontheven, behoeven, zoolang op hunne aanvrage niet is beschikt, niet op den tijd, in den hun bezorgden oproepingsbrief aangeduid, ter aflevering op te komen. Wordt de gevraagde ontheffing verleend, dan gelden ten aanzien van hunne inlijving de voorschriften bedoeld in den laatsten volzin der *vierde* zinsnede. Wordt hunne aanvrage om ontheffing niet ingewilligd, dan worden zij op nieuw ter aflevering opgeroepen.

Art. 96.

Behoudens de uitzonderingen bij de wet gemaakt, geschiedt de aflevering van de tot de dienst aangewezen en in de ligting van het jaar begrepen lotelingen jaarlijks:

I.

1°. in Maart van hen, die ter volledige oefening moeten worden ingelijfd;

2°. tusschen den 15den Mei en den 15den Junij van hen, die ter korte oefening moeten worden ingelijfd.

Voor de toepassing van art. 107 worden de aldus afgeleverden der onbereden corpsen gerekend onder de wapenen te zijn gekomen: de onder 1°. bedoelde op den 15den Maart, de onder 2°. bedoelde op den 1sten Junij. Worden echter de ingelijfden bij deze corpsen wegens bijzondere omstandigheden dadelijk na hunne inlijving met verlof gezonden, dan wordt de bij art. 107 bepaalde duur gerekend van den dag van opkomst onder de wapenen tot eerste-oefening.

II.

1°. van hen, die ter volledige oefening moeten worden ingelijfd, *in twee gedeelten van door Ons te bepalen sterkte en zamenstelling, het eene gedeelte in het tijdvak van 1 tot 15 Maart, het andere gedeelte in het tijdvak van 16 tot 30 September.*

2°. van hen, die ter korte oefening moeten worden ingelijfd, *in het tijdvak van 16 tot 31 Mei.*

Voor de toepassing van art. 107 en art. 141 worden de aldus afgeleverden gerekend onder de wapenen of in werkelijke dienst te zijn gekomen: de onder 1°. bedoelde onderscheidenlijk op den 15den Maart en op den 30sten September, de onder 2°. bedoelde op den 31sten Mei; de ingelijfden bij de zeemilitie echter, die niet dadelijk na hunne inlijving in werkelijke dienst worden gesteld, worden voor die toepassing gerekend in werkelijke dienst te zijn gekomen op den datum bedoeld bij de eerste zinsnede van art. 139. Voor de toepassing van art. 48, 2°. c, worden de in het tijdvak van 16 tot 30 September afgeleverden niettemin beschouwd te zijn ingelijfd op den 15den Maart. Worden *de ingelijfden* wegens bijzondere omstandigheden dadelijk na hunne inlijving met verlof gezonden, dan wordt de bij art. 107 *en art. 141* bepaalde duur gerekend van den dag van opkomst onder de wapenen *of in werkelijke dienst* tot eerste-oefening.

Indien wegens de inlijving, krachtens dit artikel, van een loteling in het tijdvak van 16 tot 30 September van het jaar der ligting, waartoe hij naar zijn leeftijd behoort, een voor de ligting van het volgende jaar ingeschreven broeder van dezen niet op grond van art. 46, in verband met art. 52, van de dienst kon worden vrijgesteld, dan wordt de jongere broeder, zoo deze het verlangt, uit de dienst ontslagen zoodra

I.

Art. 99.

Onze commissaris in de provincie zorgt, dat ter inlijving worden opgeroepen:

1°. zij, die ingevolge art. 44, 57, 58 of 101 moeten worden ingelijfd;

2°. de houders van de aan de beurt liggende hoogere nummers, ter vervulling van de plaatsen der manschappen, die op den 15den October van het jaar der aflevering aan het aandeel van elke gemeente in de ligting ontbreken.

De aflevering van de hier bedoelde personen — wat de onder 1°. vermelden betreft, voor zoover zij niet in Maart kon plaats hebben — geschiedt overeenkomstig art. 96, in Maart, Mei of Junij van het volgend jaar met inachtneming van het bepaalde in de tweede zinsnede van art. 104; met betrekking tot de toepassing van art. 6, eerste zinsnede, of van art. 100, eerste zinsnede, worden de dan afgeleverden niettemin beschouwd te zijn ingelijfd in Maart, Mei of Junij van het vorig jaar. Ten aanzien van hem, wien tijdelijk het regt is ontzegd om bij de gewapende magt of als militair geëmployeerde te dienen, wordt de oproeping uitgesteld tot na afloop van den tijd, waarvoor de ontzegging is uitgesproken. Hierbij geldt niet de tijd van aflevering, bij den eersten volzin van deze zinsnede bepaald.

II.

hij bij de militie is ingelijfd, mits de oudere broeder op het tijdstip dat op de aanvrage om ontslag wordt beschikt, niet in het genot is van ontheffing van de werkelijke dienst.

Art. 99.

Onze commissaris in de provincie zorgt, dat ter inlijving worden opgeroepen:

1°. zij, die ingevolge art. 44, 57, 58 of 101 moeten worden ingelijfd:

2°. de houders van de aan de beurt liggende hoogere nummers, ter vervulling van de plaatsen der manschappen, die *op den 31sten Januarij volgende op het jaar hunner ligting* aan het aandeel van elke gemeente in de ligting ontbreken.

De aflevering van de hier bedoelde personen — wat de onder 1°. vermelden betreft, voor zoover zij niet *in het tijdvak van 16 tot 30 September* kon plaats hebben — geschiedt overeenkomstig art. 96, *in Maart of Mei van het jaar, volgende op dat hunner ligting,* met inachtneming van bet bepaalde in de tweede zinsnede van art. 104; met betrekking tot de toepassing van art. 6, eerste zinsnede, *van art. 48, 2°. c en 3°. b,* of van art. 100, eerste zinsnede, worden de *ingevolge het bepaalde bij dezen volzin* afgeleverden niettemin beschouwd te zijn ingelijfd *in Maart of Mei van het jaar hunner ligting.* Ten aanzien van hem, wien tijdelijk het regt is ontzegd om bij de gewapende magt of als militair geëmployeerde te dienen, wordt de oproeping uitgesteld tot na afloop van den tijd, waarvoor de ontzegging is uitgesproken. Hierbij geldt niet de tijd van aflevering, bij den eersten volzin van deze zinsnede bepaald.

I.

Indien, wegens de inlijving, krachtens dit artikel, van een loteling in het jaar, volgende op dat van de ligting, waartoe hij naar zijn leeftijd behoort, een voor de ligting van eerstbedoeld jaar ingeschreven broeder van dezen niet op grond van art. 46 van de dienst kon worden vrijgesteld, dan wordt de jongere broeder, zoo deze het verlangt, uit de dienst ontslagen zoodra de oudere broeder bij de militie is ingelijfd, mits deze op het tijdstip dat op de aanvrage om ontslag wordt beschikt, niet in het genot is van ontheffing van de werkelijke dienst.

Art. 101.

Indien de loteling, in het voorgaand artikel bedoeld, door Gedeputeerde Staten wordt afgekeurd, wordt hij uit de dienst ontslagen.

Geschiedt die afkeuring vóór den 15den October van het jaar, waartoe de ligting behoort, voor welke hij is ingelijfd, dan wordt de houder van het aan de beurt liggend hooger nummer der ligting van dat jaar en van de gemeente, voor welker aandeel hij is opgetreden, ter inlijving opgeroepen.

Art. 103.

Zoodra de manschappen, die ter aflevering worden opgezonden, hunne woonplaats verlaten, komen de kosten van hunne reis, voeding en huisvesting, voor zooveel de reis is geschied binnen het Rijk, en de reis- en verblijfkosten hunner geleiders ten laste van 's Rijks kas.

II.

Indien, wegens de inlijving, krachtens dit artikel, van een loteling in het jaar, volgende op dat van de ligting, waartoe hij naar zijn leeftijd behoort, een voor de ligting van eerstbedoeld jaar ingeschreven broeder van dezen niet op grond van art. 46 van de dienst kon worden vrijgesteld, dan wordt de jongere broeder, zoo deze het verlangt, uit de dienst ontslagen zoodra de oudere broeder bij de militie is ingelijfd, mits deze op het tijdstip dat op de aanvrage om ontslag wordt beschikt, niet in het genot is van ontheffing van de werkelijke dienst.

Art. 101.

Indien de loteling, in het voorgaand artikel bedoeld, door Gedeputeerde Staten wordt afgekeurd, wordt hij uit de dienst ontslagen.

Geschiedt die afkeuring vóór *den 31sten Januarij, volgende op het jaar*, waartoe de ligting behoort, voor welke hij is ingelijfd, dan wordt de houder van het aan de beurt liggend hooger nummer der ligting van dat jaar en van de gemeente, voor welker aandeel hij is opgetreden, ter inlijving opgeroepen.

Art. 103.

Zoodra de manschappen, die ter aflevering worden opgezonden, hunne woonplaats verlaten, komen de kosten van hunne reis, voeding en huisvesting, voor zooveel de reis is geschied binnen het Rijk, en de reis- en verblijfkosten hunner geleiders ten laste van 's Rijks kas.

Ten laste van 's Rijks kas komen ook de kosten van de reis en van het verblijf der lotelingen, die vóór hunne aflevering worden onderworpen aan een onderzoek naar hunne geschiktheid voor inlijving bij de zeemilitie of bij een bepaald corps.

I.

Aan ter aflevering opgeroepen militiepligtigen, die tijdens de oproeping hun gewoon verblijf buiten het Rijk hebben, wordt, indien blijkt dat zij niet of niet genoegzaam bij magte zijn de reis van hunne verblijfplaats naar de voor hunne aflevering bestemde plaats te bekostigen, naar door Ons te stellen regelen eene tegemoetkoming in de kosten van deze reis ten laste van 's Rijks kas toegekend. De uitbetaling der tegemoetkoming geschiedt naar voorschriften van Onzen Minister van Oorlog, zoo de militiepligtige bij de militie te land wordt ingelijfd, van Onzen Minister van Marine, zoo hij bij de zeemilitie wordt ingelijfd.

Art. 111.

De ingelijfden bij de militie te land, die den bij art. 107 bepaalden tijd onder de wapenen hebben doorgebragt, en zich overeenkomstig art. 118 met verlof bevinden, komen voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst:

1°. bij de onbereden corpsen in het geheel voor twaalf weken, verdeeld over ten hoogste drie perioden;

2°. bij de bereden corpsen voor niet langer dan acht weken, verdeeld over ten hoogste twee perioden.

Door Ons kunnen de duur en het aantal der herhalingsoefeningen worden verminderd voor de ingelijfden

II.

Aan ter aflevering opgeroepen militieplichtigen, die tijdens de oproeping hun gewoon verblijf buiten het Rijk hebben, wordt, indien blijkt dat zij niet of niet genoegzaam bij magte zijn de reis van hunne verblijfplaats naar de voor hunne aflevering bestemde plaats te bekostigen, naar door Ons te stellen regelen eene tegemoetkoming in de kosten van deze reis ten laste van 's Rijks kas toegekend. De uitbetaling der tegemoetkoming geschiedt naar voorschriften van Onzen Minister van Oorlog, zoo de militiepligtige bij de militie te land wordt ingelijfd, van Onzen Minister van Marine, zoo hij bij de zeemilitie wordt ingelijfd. (1)

Art. 111.

De ingelijfden bij de militie te land, die den bij art. 107 bepaalden tijd onder de wapenen hebben doorgebragt, en zich overeenkomstig art. 118 met verlof bevinden, komen voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst:

1°. bij de onbereden corpsen voor (2) *niet langer dan* twaalf weken, verdeeld over ten hoogste drie perioden;

2°. bij de bereden corpsen voor niet langer dan acht weken, verdeeld over ten hoogste twee perioden.

Door Ons kunnen de duur en het aantal der herhalingsoefeningen worden verminderd voor de inge-

(1) Bij Nota van Wijziging door de Regeering ingediend tijdens de mondelinge behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer is nog de volgende wijziging voorgesteld van art. 109, eerste zinsnede.
In plaats van: „bij de overige corpsen voor niet langer dan vier maanden" wordt gelezen:
„bij de onbereden corpsen, waarbij de ter volledige oefening in te lijven lotelingen overeenkomstig art. 96, eerste zinsnede, onder 1o., in twee gedeelten worden afgeleverd. voor niet langer dan twee maanden,
bij de overige onbereden corpsen voor niet langer dan vier maanden".

(2) Bij evengenoemde Nota van Wijzigingen zijn tusschen de woorden „voor" en „niet" de volgende woorden gevoegd: „*niet korter dan negen weken en*".

I.

bij de administratietroepen, voor de telegraphisten van de genietroepen, voor hen, die krachtens art. 109 onder de wapenen zijn gehouden of geroepen, alsmede voor hen, die, om tot een rang of graad te worden opgeleid, krachtens art. 112 der wet vrijwillig onder de wapenen zijn gebleven of gekomen.

Art. 137.

De zeemilitie wordt zamengesteld uit hen, die voor volledige oefening bij de militie te land zouden moeten worden ingelijfd, voor zoover zij door de uitoefening van een der door Onzen Minister van Marine aan te wijzen beroepen geacht kunnen worden het meest geschikt te zijn ter opleiding voor de hun op te dragen diensten bij de zeemilitie. Uit dezen wordt de voorkeur gegeven aan hen, die zich overeenkomstig het volgend artikel voor de dienst ter zee hebben aangemeld of hebben doen opgeven. De overigen worden aangewezen door loting; deze geschiedt naar regelen en op de wijze door Ons te bepalen.

Onze commissaris in de provincie zendt jaarlijks vóór den 1sten October aan Onzen Minister van Marine eene opgaaf, van elk beroep afzonderlijk, van het aantal voor de ligting van het volgend jaar ingeschrevenen in zijne provincie, die volgens de inschrijvingsregisters een der beroepen uitoefenen, in de voorgaande zinsnede bedoeld.

Art. 138.

Jaarlijks vóór den 15den Januarij geschiedt door burgemeester en wethouders in elke gemeente eene openbare kennisgeving, waarbij de lotelingen, die voor volledige oefening bij de militie te land zouden moeten worden ingelijfd, een der beroepen uitoefenen, in de eerste zinsnede van art. 137

II.

lijfden bij de administratietroepen, voor de telegraphisten van de genietroepen, voor hen, die *ter volledige oefening zijn ingelijfd en* krachtens art. 100 onder de wapenen zijn gehouden of geroepen, alsmede voor hen, die, om tot een rang of graad te worden opgeleid, krachtens art. 112 der wet vrijwillig onder de wapenen zijn gebleven of gekomen.

Art. 137.

De zeemilitie wordt zamengesteld uit *ter volledige oefening bij de militie in te lijven lotelingen, die, als uitoefenende een van de door Onzen Minister van Marine aan te wijzen beroepen of behoorende tot eene der door dien Minister aan te wijzen categorieën van leerlingen of studenten aan eene inrigting van onderwijs, geacht kunnen worden het meest geschikt te zijn ter opleiding voor de hun op te dragen diensten bij de zeemilitie, en* zich overeenkomstig het volgend artikel voor de dienst ter zee hebben aangemeld of hebben doen opgeven.

Art. 138.

* Jaarlijks vóór den *15den October* geschiedt door burgemeester en wethouders in elke gemeente eene openbare kennisgeving, waarbij de lotelingen, die *een der beroepen uitoefenen of tot eene der categorieën behooren in art. 137 bedoeld, en in geval van inlijving ter volledige*

I.

bedoeld, en verlangen bij de zeemilitie te dienen, worden uitgenoodigd zich vóór den 1sten Februarij bij hen aan te melden of bij hen te doen opgeven.

Burgemeester en wethouders zenden vóór den 8sten Februarij aan Onzen commissaris in de provincie eene naamlijst van hen, die zich overeenkomstig de voorgaande zinsnede bij hen hebben aangemeld of hebben doen opgeven om bij de zeemilitie te dienen. De naamlijst is ingerigt in den vorm door ons bepaald.

Onze commissaris in de provincie zendt de door hem ontvangen naamlijsten vóór den 15den Februarij aan Onzen Minister van Marine.

Art. 139.

De voor de zeemilitie bestemde manschappen worden bij de aflevering in art. 97 vermeld, aan eenen daarvoor aangewezen zeeofficier overgegeven.

Art. 144.

Het Crimineel Wetboek en het Reglement van Krijgstucht voor het krijgsvolk te water, zoomede de wet van den 14den November 1879 (Staatsblad nº. 194), zijn op de manschappen der zeemilitie, die zich in werkelijke dienst bevinden, van toepassing en, met opzigt tot de verschillende gevallen van

II.

oefening verlangen te dienen bij de zeemilitie, worden uitgenoodigd, zich vóór den *1sten November* bij hen aan te melden of bij hen te doen opgeven.

Burgemeester en wethouders zenden vóór den *15den November* aan Onzen commissaris in de provincie eene naamlijst van hen, die zich overeenkomstig de voorgaande zinsnede bij hen hebben aangemeld of hebben doen opgeven om bij de zeemilitie te dienen. De naamlijst is ingerigt in den vorm door Ons bepaald.

Onze commissaris in de provincie zendt de door hem ontvangen naamlijsten vóór *den 12den December* aan Onzen Minister van Marine, *na van die lijsten te hebben afgevoerd de lotelinyen, die niet of vooralsnog niet voor inlijving bestemd zijn.*

Art. 139.

Een deel van de voor de zeemilitie bestemde manschappen, tot een door Onzen Minister van Marine te bepalen aantal, kan worden aangewezen om dadelijk na inlijving in het genot van verlof te worden gesteld tot een door dien Minister te bepalen datum.

De overige voor de zeemilitie bestemde manschappen worden bij de aflevering, in art. 97 vermeld, aan een daarvoor aangewezen officier of onderofficier der zeemagt overgegeven.

Art. 144.

Het Crimineel Wetboek en het Reglement van krijgstucht voor het krijgsvolk te water, zoomede de wet van den 14den November 1879 (Staatsblad nº. 194), zijn op de manschappen der zeemilitie, die zich in werkelijke dienst bevinden. van toepassing en, met opzigt tot de

I.

desertie, op al de bij de zeemilitie ingelijfden.

De manschappen worden geacht in werkelijke dienst te zijn van het oogenblik af, dat zij zijn overgenomen door den daartoe aangewezen zeeofficier, tot dat zij met groot verlof van boord vertrekken.

Art. 159.

Is hij voor de dienst geschikt bevonden, dan wordt hij, welke ook zijn leeftijd zij, voor den in de eerste zinsnede van art. 6 onder *a* bepaalden tijd ingelijfd.

De aldus ingelijfde wordt gedurende de eerste vijf jaren onder de wapenen gehouden, tenzij Gedeputeerde Staten hebben beslist, dat omstandigheden, van zijnen wil onafhankelijk, hem hebben belet, aan de oproeping te voldoen.

Bij zijne inlijving wordt de houder van het nummer, dat ten gevolge van zijn achterblijven mogt zijn in dienst gesteld, daaruit ontslagen, zoo de houder van bedoeld nummer het verlangt.

Is de ligting, waarvoor hij is opgeroepen geweest, reeds ontslagen, dan komt hij in mindering van de ligting van het jaar, waarin zijne inlijving geschiedt,

Is die ligting reeds afgeleverd, dan wordt bij zijne inlijving de houder van het hoogste van de voor die ligting in dienst gestelde nummers uit de gemeente, waartoe hij behoort, ontslagen, zoo de houder van bedoeld nummer het verlangt.

Het bepaalde in de eerste zinsnede

II.

verschillende gevallen van desertie, op al de bij de zeemilitie ingelijfden.

De manschappen worden geacht in werkelijke dienst te zijn van het oogenblik af, dat zij zijn overgenomen door den daartoe aangewezen *officier of onderofficier der zeemagt,* tot dat zij met groot verlof van boord vertrekken.

Art. 159.

Is hij voor de dienst geschikt bevonden, dan wordt hij, welke ook zijn leeftijd zij, voor den in de eerste zinsnede van art. 6 onder *a* bepaalden tijd ingelijfd, *tenzij hij was opgeroepen ter inlijving bij de zeemilitie, in welk geval hij wordt ingelijfd voor den in de eerste zinsnede van art. 6 onder b bepaalden tijd.*

De aldus ingelijfde *bij de militie te land wordt gedurende de eerste vijf jaren onder de wapenen, en de aldus ingelijfde bij de zeemilitie gedurende de eerste drie jaren in werkelijke dienst gehouden,* tenzij Gedeputeerde Staten hebben beslist, door omstandigheden, van zijnen wil onafhankelijk, hem hebben belet, aan de oproeping te voldoen.

Bij zijne inlijving wordt de houder van het nummer, dat ten gevolge van zijn achterblijven mogt zijn in dienst gesteld, daaruit ontslagen, zoo de houder van bedoeld nummer het verlangt.

Is de ligting, waarvoor hij is opgeroepen geweest, reeds ontslagen, dan komt hij in mindering van de ligting van het jaar, waarin zijne inlijving geschiedt.

Is die ligting reeds afgeleverd, dan wordt bij zijne inlijving de houder van het hoogste van de voor die ligting in dienst gestelde nummers uit de gemeente, waartoe hij behoort, ontslagen, zoo de houder van bedoeld nummer het verlangt.

Het bepaalde in de eerste zinsnede

is niet toepasselijk in de gevallen waarin de wet inlijving of indienststelling voor korter tijd voorschrijft dan in die zinsnede is aangeduid. In die gevallen is de tweede zinsnede toepasselijk, met dien verstande, dat de tijd, aldaar bedoeld, dien, voor welken de inlijving of indienststelling plaats had, niet kan overschrijden.

is niet toepasselijk in de gevallen waarin de wet inlijving of indienststelling voor korter tijd voorschrijft dan in die zinsnede is aangeduid. In die gevallen is de tweede zfnsnede toepasselijk, met dien verstande, dat de tijd, aldaar bedoeld, dien, voor welken de inlijving of indienststelling plaats had, niet kan overschrijden.

Memorie van Toelichting.

De verklaring, door de Regeering op 10 Maart 1908 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal afgelegd, hield onder meer in, de toezegging tot het aanhangig maken van eene wijziging in de Militiewet 1901, ten doel hebbende de opkomst der militie bij de onbereden korpsen in twee ploegen mogelijk te maken.

Het hiernevens aangeboden ontwerp van wet strekt om evenbedoelde toezegging gestand te doen.

De bedoeling is de tweedeelige inlijving slechts toe te passen, voorloopig althans, voor de aan de infanterie ter volledige oefening toe te wijzen lotelingen. Evenwel laat de redactie, waarin de voorgestelde wijzigingen zijn belichaamd, vrijheid haar desgewenscht ook in te voeren voor de bij de overige wapens en korpsen ter volledige oefening in te deelen manschappen.

Bij aanneming der wetsvoordracht bestaat het voornemen, bij de infanterie de eerste-oefening en den dienst voor het blijvend gedeelte aldus te regelen.

Elke halve lichting achtmaanders telt ongeveer 4000 man. De eerste halve lichting volbrengt hare eerste-oefening van 15 Maart tot 30 November. De manschappen dezer halve lichting zouden bij elk bataljon kunnen worden verdeeld over 2 compagnieën. De andere twee compagnieën van het bataljon zouden dan 31 Mei alle viermaanders en 30 September de tweede halve lichting achtmaanders ontvangen. Elk jaar wisselt deze indeeling om; de twee compagnieën, die in het voorafgaande jaar de eerste helft der achtmaanders en geen viermaanders ontvingen, krijgen dan alle viermaanders en de tweede helft der achtmaanders; en omgekeerd krijgen de twee compagnieën, die het vorig jaar de viermaanders en de najaarshelft der achtmaanders ontvingen, dan de voorjaarshelft der achtmaanders en geen viermaanders. Deze jaarlijksche omwisseling verzekert aan de compagnieën eene gelijke sterkte en samenstelling, alsook eene gelijkmatige onderlinge verdeeling van zomer- en winterdiensten, terwijl de toewijzing van elke halve lichting telkens aan slechts twee compagnieën steeds aan elke dezer compagnieën evenveel recruten geeft als vroeger het geval was, zoodat in dit opzicht aan de voorwaarde voor eene deugdelijke compagniesopleiding geheel wordt voldaan.

Intusschen wordt voorbehouden, aangaande de indeeling van de halve lichtingen in de onderdeelen van het bataljon zoodanige wijziging te brengen als in het belang van eene goed geregelde oefening noodig zal blijken.

Na en in aansluiting met de eerste-oefening van elke halve lichting achtmaanders volgt dienst voor het blijvend gedeelte gedurende twee maanden. De sterkte van het blijvend gedeelte zal niet grooter worden genomen dan waarop bij de definitieve begrooting voor 1908 was gerekend, alzoo ongeveer 4000 man infanterie. De viermaanders loten voor den dienst voor de

helft mede met de voorjaars-halve lichting en voor de wederhelft met de najaars-halve lichting achtmaanders. De kans op vrijloten zal dezelfde zijn als bij het tegenwoordige stelsel; alleen de duur van den dienst voor elke ploeg wordt van 4 tot 2 maanden ingekort.

Door eene regeling op den hiervoren omschreven voet springt de werkelijke dienst — eerste-oefening en blijvend gedeelte te zamen — van de eene halve lichting telkens ongeveer 4 maanden over dien der andere helft heen, waardoor wordt bereikt, dat de nieuwe halve lichting ongestoord kan worden geoefend zonder voor wacht- en corvéediensten aan de geregelde opleiding te worden onttrokken.

Voorts zal er steeds een voldoend aantal manschappen der infanterie onder de wapenen zijn ter voorziening in de eischen, bedoeld in den aanhef van art. 108 der Militiewet 1901. Voor handhaving of herstel van rust en orde zal, in gewone omstandigheden, steeds naar eisch zijn gezorgd. Ook is de uitvoering van de ter verzekering van een behoorlijk verloop der mobilisatie vastgestelde maatregelen gewaarborgd. Ook in de kadervorming kan voldoende worden voorzien.

Er zal derhalve worden verkregen eene inkorting van den dienst voor het blijvend gedeelte tot op den halven duur.

De ondervinding met de nieuwe regeling bij de infanterie zal kunnen leeren, of deze ook aanbeveling zal verdienen voor de onbereden korpsen der artillerie en de genie. Voorshands zullen de bij deze korpsen in te deelen lotelingen allen in Maart worden ingelijfd, terwijl zoowel de eerste-oefening als de tegenwoordige wijze van dienstvervulling voor het blijvend gedeelte onveranderd zullen blijven gehandhaafd.

De aan de bereden artillerie en aan de cavalerie toe te wijzen lotelingen zullen onderscheidenlijk te gelijk met de voorjaars- en met de najaarshelft der infanterie worden ingelijfd. De voor art. 103 der Militiewet 1901 voorgestelde aanvulling biedt gelegenheid om de lotelingen, die hun wensch te kennen geven om bij een dezer deelen der landmacht te worden geplaatst, reeds vóór de inlijving een onderloek te doen ondergaan naar hunne geschiktheid voor zoodanige plaatsing. Bij geschiktbevinding zullen zij aan de Commissarissen der Koningin in de provinciën worden opgegeven om, naar gelang hunner bestemming, hetzij in Maart, hetzij in September ter aflevering te worden opgeroepen. Zijn de voor de bereden artillerie en voor de cavalerie vastgestelde aandeelen niet ten volle door vrijwillige aanmelding te verkrijgen, dan zal de voltalligmaking van het aandeel voor de bereden artillerie geschieden uit hen, die in het voorjaar, en van het aandeel voor de cavalerie uit hen, die in het najaar worden afgeleverd.

Alle bij de bereden korpsen ingedeelde lotelingen zullen dadelijk na de inlijving tot eerste-oefening in werkelijken dienst worden gehouden, Zoodoende zal er geen grond meer aanwezig zijn voor de klacht over de maatschappelijke nadeelen, welke de aan deze korpsen toegewezen lotelingen bij de thans gevolgde wijze van indeeling veeltijds ondervinden, doordat zij na de inlijving voor een half jaar met verlof worden gezonden na te voren, uit onbekendheid met dit hun wachtende verlof, reeds hunne betrekking in de burgermaatschappij te hebben opgezegd.

Het voornemen bestaat om ook voor de zeemilitie de oefeningen voortaan in twee verschillende tijdperken te doen plaats hebben, ten einde gedurende het geheele jaar een gedeelte van de bemanning der defensie-schepen uit miliciens te kunnen doen bestaan: een maatregel, waarvan de wenschelijkheid zich reeds lang heeft doen gevoelen. De eigenaardige eischen, welke

de dienst bij de zeemilitie stelt, maken het evenwel niet mogelijk de eerste-oefening voor de tweede helft der lichting zeemiliciens te gelijk met die der najaarshelft der infanterie eerst in het eind van September te doen aanvangen.

Bij opkomst in het eind van September toch zouden de oefeningen, die vooraf moeten gaan om hen geschikt te maken voor plaatsing aan boord van de defensie-schepen en op de torpedobooten en die $3^1/_2$ à 4 maanden duren, gedeeltelijk juist vallen in een tijd, die voor de doeltreffendheid dezer oefeningen bijzonder ongunstig is te achten. Het ligt daarom in de bedoeling den aanvang der eerste-oefening voor de tweede helft der zeemilitie op omstreeks 1 Augustus te stellen. De keuze van dezen datum heeft bovendien het voordeel dat bedoelde voorbereidende oefeningen voor deze helft afgeloopen kunnen zijn op het tijdstip, waarop de manschappen, die in Maart bij de eerste helft zijn ingedeeld, met groot verlof vertrekken, en derhalve de manschappen der tweede helft onmiddellijk die der eerste helft aan boord der defensie-schepen kunnen vervangen. Tusschen het vertrek met groot verlof van de tweede ploeg en het aan boord komen van de zeemiliciens der eerste ploeg van het volgend jaar zal alsdan eene tijdruimte liggen van circa 12 weken, die op doelmatige wijze kan worden aangewend om daarin de zeemiliciens van de lichting, die zich in haar derde dienstjaar bevindt, in twee achtereenvolgende ploegen elk voor den tijd van zes weken voor herhalingsoefeningen aan boord der defensie-schepen te doen opkomen.

Het wordt echter niet wenschelijk geacht, voor de tweede helft der lichting in Augustus eene afzonderlijke aflevering te doen plaats hebben; evenmin scheen het aanbeveling te verdienen, de voor deze helft bestemde lotelingen na opkomst ter aflevering in Maart tot omstreeks 1 Augustus met verlof te doen gaan; immers, voor dien korten tijd nog weer een passende werkkring te vinden, is uiteraard hoogst moeielijk, in het bijzonder voor zeevarenden. Vandaar het voornemen om het tot dusver met de inlijving in Maart samenvallend onderzoek naar de geschiktheid voor de zeemilitie in den vervolge te doen geschieden in December of Januari, in den geest als hiervoren ten aanzien van de bereden korpsen is aangegeven. Het aantal lotelingen, die zich telken jare voor de zeemilitie aanmelden, is ruimschoots voldoende voor de behoefte. Uit dat aantal zal nu tijdig vóór de Maart-inlijving eene keuze gedaan worden en de gekozenen zullen aan de Commissarissen der Koningin in de provinciën worden opgegeven, met vermelding, of zij bij de aflevering in Maart dadelijk in werkelijken dienst zullen worden gesteld, dan wel alsdan slechts, zonder opkomst ter aflevering, op extract-staat model n°. 14 zullen worden overgegeven om tot Augustus in het genot van verlof te blijven. Bij de toewijzing aan een dezer helften zal voor zooveel mogelijk met de wenschen der lotelingen worden rekening gehouden.

In verband met den tijd, voor het uitkiezen van de zeemiliciens vereischt, was het noodig, de sluiting van het inschrijvingsregister en de daarop volgende handelingen van loting en zitting van den militieraad met twee maanden te vervroegen.

De bij het ontwerp voor onderscheidene artikelen der Militiewet 1901 voorgestelde wijzigingen bepalen zich, in verband met het hiervoren omschreven doel, tot de strikt noodzakelijke.

De hoofdgedachte van het ontwerp is neergelegd in de eerste zinsnede onder 1°. van art. 96 dier wet. Die hoofdgedachte en de meeste der bij

het ontwerp voorgestelde wijzigingen schijnen in het vorenstaande reeds voldoende toegelicht. Voor zooveel sommige der in overweging gegeven wijzigingen overigens nog toelichting behoeven, is deze hierna voor de onderscheidene artikelen vermeld.

Ad art. 95 der Militiewet 1901. De omstandigheid, dat voor de *oproeping ter aflevering* niet meer de volgorde der lotingsnummers zal worden inachtgenomen, maakte wijziging van de eerste zoowel als van de tweede zinsnede noodzakelijk.

Voor de aanvulling van het artikel met eene nieuwe zinsnede wordt verwezen naar de algemeene toelichtingen hiervoren.

Ad art. 96 der Militiewet 1901. De voor den eersten volzin van de tweede zinsnede in overweging gegeven wijziging houdt verband met die, voorgesteld voor de eerste zinsnede van het artikel, en bovendien met de bedoeling om de eerste-oefening van de helft der zeemiliciens eerst omstreeks 1 Augustus te doen aanvangen.

De wijziging van den tweeden volzin bedoelt enkel redactieverbetering, noodig geworden door de voor den eersten volzin voorgestelde nieuwe lezing.

In verband met de voorgestelde wijziging van de tijdsbepaling, vervat in de eerste zinsnede van art. 52, en met het bij de eerste zinsnede, 2°. van het onderwerpelijk artikel voorgestelde tijdvak, waarin het tweede gedeelte van de ter volledige oefening bestemde lotelingen zullen worden ingelijfd, kan het geval zich voordoen, dat aan den één jaar jongeren broeder van een loteling, die in vorenbedoeld tijdvak (van 16 tot 30 September van het lichtingsjaar) bij de militie moet worden ingelijfd, niet op grond van art. 46, juncto art. 48, 1°., der Militiewet 1901 vrijstelling van militiedienst kan worden verleend, omdat bedoelde loteling op 1 Augustus van het jaar, waarin het recht op vrijstelling van diens jongeren broeder moet bestaan, nog niet bij de militie is ingelijfd.

Hieruit kan voortvloeien, evenals in het geval, voorzien bij de laatste zinsnede van art. 99, dat van het aantal tot één gezin behoorende zonen meer gevorderd wordt dan bij de eerste zinsnede van art. 47 der wet is bedoeld, of dat niet gevolgd kan worden de orde van aanwijzing tot den dienst, aangegeven in de tabel, vermeld in de tweede zinsnede van laatstgenoemd artikel. Niet alleen op de gronden, welke blijkens de toelichting betrekkelijk de bij de wet van 5 December 1903 (*Staatsblad* n°. 293) in art. 99 der Militiewet 1901 opgenomen derde zinsnede voor die aanvulling hebben gepleit (Gedrukte Stukken II, Zitting 1903—1904, **57**), doch bovendien op grond van de omstandigheid, dat een jongere broeder van een loteling, die overeenkomstig de voorgestelde redactie van art. 96 reeds in Maart of Mei van het lichtingsjaar is ingelijfd, wèl recht op vrijstelling wegens broederdienst krachtens art. 48, 1°., zal kunnen doen gelden, is het billijk, dat art. 96 in den voorgestelden zin worde aangevuld. Vermits het onderwerpelijk geval in het wezen der zaak gelijk zal zijn aan dat, voorzien bij de derde zinsnede van art. 99, heeft de voorgestelde aanvulling de strekking om op overeenkomstige wijze als bij laatstgenoemd wetsartikel is geschied, aan de bezwaren tegemoet te komen.

Ad art. 99 der Militiewet 1901. Doordat het einde der hoofdinlijving eerst zal vallen op 30 September in stede van op 15 Juni van het lichtingsjaar, is ook in de eerste zinsnede van dit artikel, zoomede in de artt. 58

en 101 der wet de daar genoemde datum $3^1/_2$ maand naar achteren verplaatst.

Zooals voorts uit de in overweging gegeven redactie van den eersten volzin der tweede zinsnede blijkt, bestaat het voornemen, de aanvullingsinlijving van het in Maart afgeleverde gedeelte te doen plaats hebben in September daaraanvolgende, die van het in September afgeleverde gedeelte in Maart daaraanvolgende en die van de viermaanders in Mei van het jaar, volgende op dat der lichting.

Ad art. 137 der Militiewet 1901. Het is niet noodig geacht, de bepaling te bestendigen, dat bij tekort aan lotelingen die zich vrijwillig voor de zeemilitie aanmelden, aanwijzing door loting zal plaats vinden, welke aanwijzing trouwens bij het voorgenomen stelsel van voorafgaand geneeskundig onderzoek op te groote bezwaren zou stuiten. De ervaring heeft geleerd, dat zich steeds een voldoend aantal lotelingen, die de gewenschte beroepen uitoefenen, voor indeeling bij de zeemilitie beschikbaar stellen.

Mocht het op den duur blijken, dat het vereischte contingent voor de zeemilitie niet is voltallig te maken uit hen die zich daarvoor hebben opgegeven, dan kan nader worden overwogen, welke maatregelen zouden zijn te treffen ter voorziening in het tekort.

Wenschelijk echter scheen het, de omschrijving der categorie van lotelingen, waaruit de zeemiliciens moeten worden gekozen, zoodanig te wijzigen, dat de keuze niet beperkt behoeft te blijven tot hen die een aangewezen beroep reeds uitoefenen, maar dat daarin ook kunnen worden begrepen jongelieden, die voor zulk een beroep worden opgeleid en die daardoor eveneens geacht kunnen worden geschikte elementen voor de zeemilitie te zijn, zooals leerlingen van zeevaart- en machinisten-scholen, studenten in de werktuigkunde of in de electrotechniek aan de Technische Hoogeschool en dergelijken.

Ad art. 138 der Militiewet 1901. Bij de bepaling der in dit artikel genoemde data is in de eerste plaats rekening gehouden met den eisch. dat er voldoende tijd beschikbaar blijve voor de verschillende werkzaamheden, noodig ter bepaling wie der sollicitanten voor inlijving bij de zeemilitie moeten worden bestemd. Rangschikking der in de naamlijsten vermelde personen naar hunne beroepen, berekening van het percentage, dat ten naastenbij uit elk beroep of beroepsgroep moet worden getrokken: oproeping der voor onderzoek in aanmerking komende sollicitanten; hun onderzoek; — al deze werkzaamheden moeten aan de bestemming van belanghebbenden voor de zeemilitie voorafgaan, en van die bestemming dient aan de Commissarissen der Koningin in de provinciën eenigszins spoedig te worden kennis gegeven, opdat dezen in staat zijn om den belanghebbenden zoo tijdig mogelijk te doen weten, in welken tijd zij voor eerste oefening zullen hebben op te komen.

Vandaar dat 1 December gekozen is als uiterste termijn voor de inzending der naamlijsten aan den Minister van Marine. Met dien datum kunnen de gewone zittingen der Militieraden reeds lang zijn afgeloopen en kunnen de Commissarissen der Koningin in de provinciën weten wie zij van de naamlijsten behooren af te voeren als zijnde niet bestemd voor inlijving bij de militie, en wie zij daarvan hebben te laten vervallen als komende, in verband met nog te verwachten uitspraken in eene nazitting of in hooger beroep, *voorloopig* nog niet voor inlijving in aanmerking.

Ad art. 139 der Militiewet 1901. Voor de toelichting van de nieuw voorgestelde eerste zinsnede wordt verwezen naar de hiervoren gegeven algemeene beschouwingen.

Waar het uitkiezen der zeemiliciens door den zeeofficier, na geneeskundig onderzoek, voortaan zal plaats hebben op een afzonderlijk tijdstip vóór de inlijving, zal het vermoedelijk onnoodig blijken bij de aflevering der uitgekozenen in Maart altijd een zeeofficier te doen tegenwoordig zijn. Vandaar het voorstel om de mogelijkheid te laten tot aflevering der zeemiliciens aan een onderofficier.

Ad art. 144 der Militiewet 1901. De voorgestelde wijziging houdt verband met die van art. 139 der wet.

Ad Art. 2 van het wetsontwerp.

Regelmatig is het, de aanvullingsinlijving eener lichting te doen geschieden naar dezelfde regelen, welke voor de hoofdinlijving dier lichting hebben gegolden.

De Minister van Oorlog,
F. H. A. SABRON.

De Minister van Marine,
J. WENTHOLT.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
HEEMSKERK.

Voorloopig Verslag.

Het afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen en opmerkingen.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Verscheidene leden hadden het wetsontwerp met ingenomenheid begroet, als strekkende om op het punt van den dienst bij het blijvend gedeelte tot een belangrijke vermindering van persoonlijke en financieele lasten te komen. In tegenstelling met de stappen van de Ministers Staal en van Rappard, die een geheel incidenteel karakter droegen, wenscht deze Minister van Oorlog door wetswijziging een toestand te scheppen, welke inkrimping van den dienst bij het blijvend gedeelte mogelijk maakt, zonder nadeelen voor de defensie. Die inkrimping bestaat in een verkorting van den dienst tot op twee maanden, voorloopig alleen voor de infanterie, maar met het uitzicht, dat wellicht een dergelijke maatregel ten opzichte van de andere onbereden troepen en ook voor de bereden wapens mogelijk zal zijn. Een aanzienlijke besparing, door sommige leden op ruim *f* 300 000 berekend, zal daarvan het direct gevolg zijn. Er aan herinnerende, dat hunnerzijds steeds was verklaard, dat zij in principe geen voorstanders van het blijvend gedeelte waren, noemden verscheidene leden de voorgenomen regeling een in vele opzichten gelukkige oplossing der reeds zoo

lang hangende quaestie. Aan de Regeering werd hulde gebracht voor den in deze gemaakten spoed.

Een aantal leden stonden op een ander standpunt. Ook van deze zijde werd gaarne hulde gebracht aan de voortvarendheid, in deze door de Regeering aan den dag gelegd. Echter hadden deze leden verschillende gewichtige bezwaren tegen de ontworpen plannen. Eenigen hunner wenschten in het bijzonder op te komen tegen het afkeurend oordeel over het beleid der Ministers STAAL en VAN RAPPARD met betrekking tot het blijvend gedeelte. Zij maakten de opmerking, dat het onderhavig voorstel van wet hoogstwaarschijnlijk niet zoude zijn ingediend, indien genoemde Ministers niet met hunne plannen voor den dag waren gekomen.

Enkele dezer leden verklaarden het in de eerste plaats te betreuren, dat deze herziening der Militiewet een zoo partieel karakter draagt. Zij zouden liever hebben gezien, dat met dit voorstel, betreffende een andere wijze van opkomst der lichting, gewacht ware tot ook de plannen der Regeering op andere belangrijke punten rijp waren om in den vorm van een wetsontwerp aan het oordeel der Volksvertegenwoordiging te worden onderworpen. Door telkens nieuwe wijzigingen tot stand te brengen in een wet, wier bepalingen de burgerij zoo van nabij raken, wordt een zekere onrust in het land onderhouden, die beter vermeden ware. En de onderhavige wetswijziging had te beter kunnen worden uitgesteld tot ook de andere, welke in voorbereiding zijn, aan de orde komen, wijl het toch niet is aan te nemen, dat deze wijziging reeds ten aanzien van de lichting 1909 haar invloed zal kunnen doen gelden. De vervroeging van onderscheidene administratieve maatregelen, die door het nieuwe stelsel noodzakelijk wordt, maakt dat onmogelijk.

Sommige leden hadden voorts ernstige principieele bedenkingen. Voor hen was het einddoel, naar hetwelk bij elke hervorming van ons legerstelsel is te streven, een volksleger, in dezen zin, dat het kazerneverblijf der miliciens strikt beperkt zij tot den tijd, noodzakelijk voor hun vorming tot soldaat, en overigens de weerbaarheid des lands ruste op de, in dienst verkregen, geschiktheid van alle burgers om in tijden van gevaar hun plaats in de gelederen in te nemen. Voor zoover er geen manschappen in opleiding zijn — en zoodanige opleiding kan bij goede voorbereiding en doelmatige oefening in korten tijd worden voltooid — behoeven de kazernes geen of zoo goed als geen manschappen te herbergen. Tegen dit streven gaat echter het onderhavige wetsontwerp lijnrecht in. Het strekt er juist toe steeds manschappen in de kazernes te houden; te allen tijde de beschikking te hebben over een vrij belangrijke troepenmacht, al is voor de opleiding het verblijf in de kazerne voor die manschappen niet noodig. Het ontwerp kiest tegenover het volksleger partij voor het stelsel van het staande leger. Afschaffing van het blijvend gedeelte wordt niet voorgesteld, hoezeer, blijkens de geschiedenis der laatste jaren, er een sterke drang bestaat, juist op dit punt tot een ingrijpende wijziging van het bestaande te komen. Aan die beweging komt het voorstel in geenen deele tegemoet: het strekt integendeel tot bevestiging van dat instituut. En evenmin wordt een stap gezet in de richting van een eersten oefeningstijd van zes maanden, een duur, die tegenwoordig vrij algemeen in het leger voldoende wordt geoordeeld.

In het licht van een en ander beschouwd, vond de hoofdgedachte van het nieuwe stelsel, de opkomst der lichting in twee ploegen, bij laatstbedoelde leden weinig sympathie. Op zich zelf oordeelden sommigen dat

denkbeeld niet verwerpelijk, maar dan als tijdelijken maatregel, nl. om, zoolang men meent te allen tijde een zeker aantal soldaten voor eventueele politiediensten beschikbaar te moeten hebben, het blijvend gedeelte nochtans te kunnen ontberen. In de voorgestelde regeling wordt echter, *naast* de gesplitste opkomst, het blijvend gedeelte behouden; hoewel de nieuwe regeling der opkomst reeds medebrengt, dat er steeds een zeker aantal manschappen in de kazerne beschikbaar zullen zijn, wenscht de Minister toch het blijvend gedeelte te handhaven. Moet daaruit niet worden afgeleid, dat aan het blijvend gedeelte een andere bestemming wordt gegeven dan daaraan, volgens art 109 der Militiewet, toekomt? Het instituut dient dan niet meer, om bij gebreke van miliciens in opleiding, de voortdurende aanwezigheid in de kazernes van een genoegzaam aantal manschappen te verzekeren ter voorziening in de eischen van den dienst, maar de dienst bij het blijvend gedeelte wordt eenvoudig een verlenging van den eersten oefeningstijd, die voor het meerendeel der miliciens niet 4 of $8^1/_2$ maand, doch 6 of $10^1/_2$ maand zal duren. Een splitsing in de opkomst, die hiertoe leidt, had in de oogen van bovenbedoelde leden niets aantrekkelijks.

Andere leden droegen beschouwingen voor, die zich bij de vorenstaande aansloten. Het ontworpen stelsel, zoo betoogden zij, moge inderdaad een vooruitgang beteekenen, vergeleken bij het geldende, — het bestaande mag in deze de toetssteen niet zijn. Als minste eisch, die bij een wijziging van de Militiewet moet worden gesteld, gold in hun oogen een terugkeer tot den diensttijd van $8^1/_2$ maand zonder eigenlijk blijvend gedeelte. Aldus zou de toestand zijn geweest volgens het ontwerp-Militiewet, zooals dat luidde toen het amendement-VAN GILSE, den diensttijd op genoemden termijn stellende, was aangenomen. De Kamer heeft echter nadat die beslissing was gevallen, toegestemd in de invoeging van het tegenwoordige art. 109, niet vermoedende, dat daardoor de gevallen beslissing, strekkende tot het invoeren van een korteren diensttijd dan de Regeering aanvankelijk wenschte, voor een goed deel ongedaan werd gemaakt. Inderdaad is dat het geval geweest, doordat de opvolgende Ministers, met geheel voorbijzien van de redactie van art. 109 en in strijd met de uitdrukkelijke toelichting tot dat artikel van den Minister KOOL, het daar genoemde maximum tot het normale getal hebben gemaakt en zoodoende voor het overgroot gedeelte der miliciens den duur der eerste opkomst hebben verlengd. Alsof art. 107 geen termijnen stelde voor de eerste oefening, en het blijvend gedeelte niet bestemd was alleen voor den in art. 109 genoemden dienst, heeft men vrijheid gevonden den eersten oefeningstijd met de in laatstgenoemd artikel genoemde tijdperken uit te breiden; voor wat de bereden wapens betreft, is het met zooveel woorden gezegd, dat de dienst bij het blijvend gedeelte strekt ter voltooiing van de opleiding, omdat de door de wet aangegeven oefeningstijd daartoe onvoldoende zoude zijn. De indertijd begane fout moet worden hersteld, te eerder, nu, naar de meening der hier aan het woord zijnde leden, de sedert opgedane ervaring de overbodigheid van het blijvend gedeelte heeft bewezen. En men meende, dat, waar van de rechterzijde zoo dikwijls is verklaard, dat men daar principieel geenszins een voorstander van het blijvend gedeelte was, ook van dit Kabinet een voorstel in die richting had mogen worden verwacht. Daarentegen wordt thans, te gelijk met een gesplitste opkomst, voorgesteld het blijvend gedeelte op de maximum sterkte te laten, d. w. z. het wetsontwerp strekt ter bekrachtiging van een practijk, die tegen de redactie van art. 109 ingaat. Het is, onder den schijn van een tegemoetkoming aan de wenschen dergenen, die voor korteren dienstplicht ijveren, in waarheid een stap in achter-

waartsche richting. Wordt het aangenomen, dan schijnt voorgoed de hoop te moeten worden opgegeven, dat het tot afschaffing van het blijvend gedeelte zal komen.

In verband met vorenstaande opmerkingen werd er de aandacht nog op gevestigd, dat in de Memorie van Toelichting, bladz. 2, waar sprake is van de manschappen, die steeds onder de wapenen zullen zijn, wordt gezegd „voor handhaving of herstel van rust en orde zal, in gewone omstandig„heden, steeds, naar eisch zijn gezorgd". Met bevreemding hadden sommige leden deze woorden gelezen. Zij gaven hun aanleiding tot de opmerking, dat voor handhaving van rust en orde in gewone omstandigheden de militie onder de wapenen niet bestemd is. Voor zooveel het leger met handhaving of herstel van de openbare rust of orde te maken heeft, wordt die taak bepaald door art. 110 Militiewet, voorschrijvende, dat de ingelijfden onder de wapenen kunnen worden gehouden of geroepen wanneer het ter handhaving of tot herstel van de openbare rust of orde, tot uitvoering van wettelijke voorschriften of om andere overwegende redenen noodig is. Te allen tijde, ter waarborging der rust, manschappen beschikbaar te willen houden, past slechts in een opvatting, die tegen het denkbeeld van een volksleger lijnrecht indruischt.

Wat de financieele gevolgen der voorgenomen regeling betreft, werd er op gewezen, dat tegenover de besparing, welke de verkorting van den dienst bij het blijvend gedeelte zal medebrengen, die regeling in ander opzicht waarschijnlijk niet onbelangrijke financieele offers zal vragen. Men had hierbij het oog op de noodzakelijkheid, die zich zal voordoen om in verscheidene garnizoensplaatsen behoorlijk te verwarmen loodsen te bouwen, waarin de in den winter onder de wapenen zijnde miliciens kunnen worden geoefend en opgeleid. Thans, nu in de wintermaanden geen lichting in opleiding is, ontbreken in vele garnizoensplaatsen zulke gebouwen; voortaan zal, indien men daarover niet beschikt, de opleiding der tweede ploeg onmogelijk naar behooren kunnen plaats hebben. Men vroeg, of de Regeering reeds berekeningen heeft gemaakt van de uitgaven, hiervoor vereischt, en verklaarde het op prijs te zullen stellen omtrent het bedrag, dat die uitgaven naar 's Ministers meening zullen beloopen, te worden ingelicht.

Voorts wenschten sommige leden er in het bijzonder de aandacht op te vestigen, dat de geldelijke besparing, aan het nieuwe stelsel verbonden, in elk geval belangrijk zal achterstaan bij de bezuiniging, welke van de doorvoering der plannen van den Minister Staal het gevolg zoude zijn geweest.

Eindelijk werd van deze zijde de opmerking gemaakt, dat in het stelsel van den Minister in de maanden Februari—Juni steeds twee compagniën in het geheel geen miliciens zullen hebben. Men zag daarin geen bezwaar, maar wel bevreemdde het den leden, die hierop de aandacht vestigden, in hooge mate, dat de Minister zich daarbij meent te kunnen neerleggen. Bij de behandeling van het wetsontwerp, dat heeft geleid tot de wet van 31 Maart jl. (*Staatsblad* nº. 104), bleek toch, dat de Minister, met het oog op een eventueele mobilisatie, de aanwezigheid te allen tijde van een zeker aantal manschappen per compagnie noodzakelijk oordeelde. De taak dier manschappen, bestaande o. a. in het treffen van maatregelen, voor de ontvangst der troepen noodig, zou, naar toen beweerd is, niet door andere personen, die op dat moment niet bij de compagnie dienen, kunnen worden vervuld. Volgens 's Ministers regeling ontbreken echter in genoemde maanden bij twee compagniën de manschappen volkomen. Men zal daar dus, in geval van mobilisatie, tot het inroepen van andere hulp wel *moeten* overgaan.

Van de zijde der leden, die hunne ingenomenheid met het wetsontwerp reeds hadden te kennen gegeven, werd tegen vorenstaande beschouwingen aangevoerd, dat indien de voorgestelde regeling inderdaad een verbetering zal zijn in vergelijking met den bestaanden toestand — welke erkenning zij met waardeering hadden vernomen — het weinig doelmatig schijnt haar af te wijzen, omdat daarin niet aan alle verlangens wordt voldaan. Deze leden hadden in tegendeel verwacht, dat het ontwerp in beginsel als een stap in de goede richting algemeene instemming zou hebben gevonden, zij het, dat men tegen de uitwerking wellicht bedenkingen had en in dat opzicht een andere regeling boven de voorgestelde verkoos. Wat dit punt betreft, blijkt trouwens de Minister zelf niet van oordeel te zijn, dat zijn plannen de eenig juiste zijn. In de Memorie van Toelichting wordt immers gezegd: „Intusschen wordt voorbehouden, aangaande de indeeling van de „halve lichtingen in de onderdeelen van het bataljon zoodanige wijziging „te brengen als in het belang van eene goed geregelde oefening noodig „zal blijken." Met het oog hierop schijnt het niet wel verdedigbaar het stelsel op grond van technische bezwaren te verwerpen. Die bezwaren zullen hoogstwaarschijnlijk door wijzigingen in de uitvoering kunnen worden ondervangen. In elk geval late men hier, alvorens tot een definitief oordeel te komen, de practijk spreken. Men geve den Minister de gelegenheid met zijn systeem een proef te nemen.

Wie bij gelegenheid van deze wetswijziging een ingrijpende herziening van het stelsel der Militiewet op het punt van contingent, oefeningstijd en blijvend gedeelte had gewenscht, ziet voorbij, zoo merkte men voorts op, dat het wetsontwerp een beperkte strekking heeft. Het strekt ter inlossing van de toezegging, gedaan in de Regeeringsverklaring van 10 Maart jl., dat „ten einde aan de bezwaren voortvloeiende uit de bestaande wettelijke „bepalingen aangaande het blijvend gedeelte, zonder te groot nadeel voor „andere belangen, zooveel mogelijk te gemoet te komen, de Regeering zich „voor(stelt) een wijziging in de Militiewet aanhangig te maken, welke, „wordt zij aangenomen, een opkomst der militie bij de onbereden wapens „in twee ploegen mogelijk maakt". Het Kabinet besefte bij zijn optreden, dat na de politieke gebeurtenissen der laatste jaren, waarin de quaestie van het blijvend gedeelte zulk een overwegende rol had gespeeld, een voorziening op dit punt urgent moest worden geacht. Hoe eer hoe beter behoorde men met betrekking tot deze zaak tot een definitieven toestand te komen, in de eerste plaats omdat een voortduren van de onzekerheid der laatste jaren tot ernstig nadeel van 's lands weerbaarheid zoude strekken, maar ook opdat de belanghebbenden, bij wie door de maatregelen van de vorige Ministers verwachtingen waren opgewekt, spoedig zouden weten, waarop zij ten deze mochten rekenen. Daarmede kon niet gewacht worden tot dat het tijdstip van een herziening der Militiewet in meer algemeenen zin zou zijn gekomen. Overigens bracht men in herinnering, dat in de genoemde Regeeringsverklaring zulk een wijziging in uitzicht is gesteld. Alsdan zullen waarschijnlijk andere wijzigingen worden voorgesteld, zich aan de onderhavige logisch aansluitende. Met name vertrouwden sommigen der hier aan het woord zijnde leden, dat dan de afschaffing der viermaanders aan de orde zal komen. Een legerorganisatie, die zoude medebrengen, dat op sommige tijden zoo goed als geen manschappen onder de wapens zijn, verwachtten zij echter niet van dezen Minister. Zulk een toestand oordeelt het Kabinet blijkbaar — en dat terecht naar zij meenden — in het belang onzer defensie niet mogelijk.

Onder deze leden waren er voorts ook, die, wat betreft de vraag van

het meest wenschelijke legerstelsel, als hun meening te kennen gaven dat zij een kern van vrijwilligers noodzakelijk oordeelden, in dit opzicht van de hier bovenbedoelde leden principieel verschillend. Ten aanzien van het blijvend gedeelte verklaarden zij, dat het in den huidigen vorm hun sympathie niet had. Zij zouden wenschen, dat niet door loting maar door aanwerving van vrijwilligers in den dienst van het blijvend gedeelte werd voorzien. De maatregel van den tegenwoordigen Minister van oorlog, waarvoor de gelden werden toegestaan bij de wet van 31 Maart 1903 (*Staadsblad* nº. 104), is huns inziens een voorbeeld, dat tot regel verdiende te worden verheven. Immers de financieele offers, die daardoor van de schatkist worden gevraagd, zijn veel gemakkelijker te dragen dan de persoonlijke lasten, welke de dienst bij het blijvend gedeelte den miliciens, die daarvoor worden aangewezen, oplegt. De splitsing der lichting in twee deelen, op verschillende tijdstippen opkomende, had in beginsel de sympathie dezer leden niet. Zij vreesden, dat daarvan het gevolg zal zijn, dat te weinig geoefenden te gelijk onder de wapenen zullen zijn. Dat zij zich nochtans met het wetsontwerp konden vereenigen, was, omdat zij vertrouwden, dat de in voorbereiding zijnde wetswijzigingen het thans voorgestelde in gunstigen zin zouden aanvullen. Ook deze leden hadden hierbij in de eerste plaats het oog op de afschaffing der viermaanders, waardoor hun bezwaren voor een goed deel zouden vervallen.

Andere leden oordeelden het een verkeerd standpunt, er minder tegen op te zien de financieele lasten onzer defensie te verzwaren dan de persoonlijke offers iets hooger te stellen. Zij meenden omgekeerd, dat eerder de financieele draagkracht der natie beperkt moet worden geacht dan de geschiktheid der burgers, om door persoonlijke dienstvervulling tot de weerbaarheid van het volk bij te dragen. Zij wezen er op, dat de dienst niet alleen moet strekken tot het weerbaar maken van het volk, maar dat hij ook groote beteekenis heeft voor de moreele ontwikkeling der burgers.

Wat betreft de bovengemaakte opmerking aangaande de medewerking der militie tot handhaving van rust en orde, verklaarden ten slotte verscheidene leden, dat zij niet inzagen tot welke gegronde bedenking de gewraakte woorden in de Memorie van Toelichting stof konden geven. De uitdrukking „gewone omstandigheden" moge niet volkomen juist zijn, in zooverre als steeds, wanneer de gewapende macht tot handhaving der orde optreedt, de omstandigheden „ongewoon" zijn, het is duidelijk, dat hier het geval is bedoeld, dat de hulp van het leger noodig is, terwijl nochthans voor toepassing van art. 110 het tijdstip nog niet is gekomen. De wet verzet zich daartegen in geen enkel opzicht en bij de vele mondelinge en schriftelijke discussiën over het blijvend gedeelte in de laatste jaren is dan ook steeds deze bestemming van het blijvend gedeelte als een deel van zijn taak eenerzijds op den voorgrond gesteld en anderzijds erkend.

Naar aanleiding dezer laatste beschouwingen werden van de zijde dergenen, wier bezwaren hierboven reeds werden medegedeeld, nog eenige vragen gedaan en opmerkingen gemaakt.

In de eerste plaats werd de vraag gedaan, of de ontworpen regeling als een definitieve is te beschouwen dan wel als een overgang tot het drieploegenstelsel.

Voorts werd gevraagd, of inderdaad dit voorstel is aan te merken als het eerste van meerdere, die een logisch geheel vormen en, zoo ja, of dan kan worden medegedeeld, waarin die andere voorstellen hoofdzakelijk zullen bestaan. Is, gelijk boven werd verondersteld, eerlang de afschaffing van

het instituut der viermaanders als aanvulling van den onderhavigen maatregel te verwachten, dan zou het wetsontwerp om die reden nog minder aannemelijk worden in de oogen van sommige leden. Deze zouden zich met afschaffing der viermaanders alleen kunnen vereenigen, indien die afschaffing gepaard ging met invoering van den zesmaandschen dienst voor allen. Van het onvoldoende der uitkomsten, met de viermaanders verkregen, waarover door zoo velen wordt geklaagd, waren deze leden niet allen overtuigd; zij vroegen om inlichtingen op dit punt.

Verscheidene andere leden stemden het echter den hierboven bedoelden toe, dat de ondervinding, met de viermaanders opgedaan, ongunstig is en het raadzaam maakt de wet ten spoedigste te herzien. De oorzaak van de slechte werking van dit instituut moet zeker in de eerste plaats worden gezocht in de omstandigheid, dat, ten gevolge van de bepaling van art. 3, het beginsel, hetwelk aan de invoering der viermaanders ten grondslag ligt en in art. 104 neergelegd, in het geheel niet tot zijn recht komt. Tot welke irrationeele toestanden dat heeft geleid, blijkt o.a. duidelijk uit de in de Memorie van Antwoord betreffende de definitieve Oorlogsbegrooting voor 1908, bladz. 13, voorkomende gegevens. In het licht dier cijfers is wijziging van de betrekkelijke bepalingen zeer urgent te achten.

Sommige leden verdedigden in dit verband met klem het denkbeeld de afschaffing der viermaanders gepaard te doen gaan met de invoering van den zevenmaandschen eerste oefeningstijd voor allen. Bij de mondelinge behandeling der Oorlogsbegrooting voor 1908 is de wenschelijkheid van zulk een stap uitvoerig toegelicht. Men bleef overtuigd, dat op die wijze een toestand ware te verkrijgen, die zeer velen zoude bevredigen. Van dezelfde zijde werd ook aangedrongen op een energieke doorvoering van het beginsel van kaderplicht.

Van verschillende zijden werd de opmerking gemaakt, dat de nieuwe regeling van den dienst bij het blijvend gedeelte, zooals die in de Memorie van Toelichting is beschreven en die feitelijk het belangrijkste is in 's Ministers plannen, in de voorgestelde wetswijziging niet is neergelegd. De dienst bij het blijvend gedeelte zal van vier op twee maanden worden gebracht, maar een bepaling, die deze verkorting inderdaad verzekert, komt niet in de wet te staan. Alles blijft overgelaten aan het beleid van den Minister, met de uitvoering der wet belast. De tegenwoordige titularis zal zich wel gebonden rekenen door zijn verklaringen, in de Memorie van Toelichting afgelegd, maar wie waarborgt, dat ook zijn opvolgers zich naar die verklaringen zullen richten? Alleen lettende op de wet, zullen zij volkomen vrijheid hebben de door dezen Minister ingevoerde verkorting weer ongedaan te maken. Men drong er daarom ten zeerste op aan, dat 's Ministers voornemen ten opzichte van het blijvend gedeelte in de wet zelve tot uitdrukking zouden worden gebracht en daartoe in art. 109 de termijn van vier maanden voor zooveel de infanterie betreft in een van twee maanden zou worden veranderd.

Overigens vond de vorm van het wetsontwerp bij sommige leden bedenking. Zij achtten het niet zeer doelmatig, dat alle wijzigingen, in de Militiewet aan te brengen, in één artikel zijn vereenigd. Het overzicht wordt daardoor huns inziens niet bevorderd en het zal vooral de toepassing van het amendeeringsrecht bemoeilijken. Bedoelde leden drongen alsnog op wijziging aan.

Voorts zouden meerdere leden gaarne bij de stukken een vergelijkend

overzicht hebben aangetroffen van de voorgestelde wijzigingen in de Militiewet en de artikelen zooals die thans luiden.

De toelichting tot het wetsontwerp werd door verscheidene leden gebrekkig geoordeeld. Zij is onvoldoende om bij den lezer eene duidelijke voorstelling te vestigen van de regeling, die der Regeering voor oogen staat en op vele vragen, die zich naar aanleiding van de voorstellen vanzelf opdoen, ontbreekt het antwoord. Te meer is dit te betreuren, wijl, wegens zijn technisch karakter, het wetsontwerp, ondanks de nog later aan de leden der Kamer toegezonden graphische voorstelling, bijzondere moeilijkheden aan de beoordeeling biedt. Men drong er daarom op aan, dat er in de Memorie van Antwoord naar zal worden gestreefd de bedoeling der Regeering nog zooveel mogelijk te verduidelijken en geen punt onbelicht te laten.

Gevraagd werd of de Raad van Defensie over het wetsontwerp is gehoord.

§ 2. De opmerkingen van meer technischen aard, waartoe 's Ministers plannen, voor zooveel de infanterie betreft, aanleiding gaven, waren voornamelijk de volgende:

a. Vooreerst werd er op gewezen, dat het nieuwe stelsel overmatige inspanning van het kader vorderen zal. Het kader der compagnieën, die in zeker jaar de viermaanders en de tweede helft der achtmaanders ontvangen, zal van af Juni van dat jaar tot December van het volgende onafgebroken bezig zijn met de opleiding van miliciens. Van Juni tot October met de viermaanders, van October tot midden Juni van het volgend jaar met de tweede helft der achtmaanders, terwijl middelerwijl, midden Maart, de eerste helft achtmaanders der volgende lichting bij die compagnieën zal zijn ingedeeld. Eerst in Februari van het tweede jaar, volgend op dat, waarin de opleiding der viermaanders begon, wanneer het blijvend gedeelte van de eerste ploeg der nieuwe lichting naar huis gaat, zal het kader rust krijgen.

Men achtte dit een onhoudbaren toestand. Vermoeidheid en lusteloosheid zullen niet zijn te vermijden, waaronder in het bijzonder de opleiding van de eerste helft der tweede lichting lijden zal, welke immers aanvangt op het tijdstip, waarop de inspanning van officieren en minder kader, met de opleiding van de tweede helft der eerste lichting, juist haar hoogtepunt heeft bereikt. De tijd, om de bij die opleiding opgedane ondervinding eens rustig te overzien en een regeling van de nieuwe opleiding te ontwerpen, waarin eventueel aan het licht gekomen gebreken worden vermeden, zal ontbreken. Naar de meening van sommige der hier aan het woord zijnde leden is bij een diensttijd van $8^1/_2$ maand aan deze bezwaren niet te ontkomen en zij achtten die zoo gewichtig, dat met het oog daarop het wetsontwerp huns inziens onaannemelijk is.

Voorts vreesde men, dat deze langdurige en onafgebroken dienst bij de compagnie ook zoude medebrengen, dat de gelegenheid ontbreekt voor het tijdig verrichten van de noodige onderhoudswerken aan materieel en goederen, tot schade van de schatkist.

Andere leden meenden, dat vorenstaande, ook huns inziens gewichtige bezwaren door een wijziging van 's Ministers plannen op de onderdeelen zouden kunnen worden ondervangen. Het denkbeeld werd o.a. geopperd kader van de compagnieën, die in de voorjaarsmaanden werkeloos zijn, bij de compagnieën, die dan twee lichtingen hebben, te detacheeren. Ook dat om desnoods uitbreiding aan het kader te geven. Sommigen stonden een

stelsel voor, waarin elke halve lichting achtmaanders in haar geheel bij één compagnie werd ingedeeld. In een bepaald jaar zou dan de eerste compagnie van het bataljon de voorjaarshelft der achtmaanders ontvangen, de tweede al de viermaanders, de derde de najaarshelft der achtmaanders, terwijl dat jaar bij de vierde compagnie geen miliciens zouden worden ingedeeld. Het volgende jaar zou dan de toestand zijn: 1ste c. de viermaanders, 2de c. de najaarshelft, 3de c. geen manschappen, 4de c. de voorjaarshelft. Het 3de jaar: 1ste c. de najaarshelft, 2de c. geen manschappen, 3de c. de voorjaarshelft, 4de c. de viermaanders, en het 4de jaar: 1ste c. geen manschappen, 2de c. de voorjaarshelft, 3de c. de viermaanders, 4de c. de najaarshelft. Het gemis aan tijdige rustperioden zou in dit systeem niet voorkomen en het kader zou nimmer over twee lichtingen behoeven te worden verdeeld; de compagnieën zouden steeds volledig kunnen worden geëncadreerd.

Hiertegen werd echter opgemerkt, dat bij deze regeling de compagnieën, die in zeker jaar geen manschappen ontvangen en de compagnieën, waarbij de viermaanders worden ingedeeld, te lange rustperioden zouden hebben. De laatste compagnieën zouden, indien de dienst der viermaanders in Juni aanvangt en dus het blijvend gedeelte einde November vertrekt, van laatstgenoemd tijdstip tot October van het volgend jaar, wanneer zij de najaarshelft der achtmaanders ontvangen, volslagen rust hebben.

De voorstanders van het denkbeeld meenden, dat de dan beschikbaar komende officieren en minder kader gereedelijk met allerlei andere diensten nuttig konden worden belast.

b. De opleiding van de eerste helft der achtmaanders zal in dezelfde maanden vallen, waarin zij thans plaats vindt. In dit opzicht is er tusschen het nieuwe en het bestaande stelsel geen verschil; ook onder het nieuwe zal er dus plaats zijn voor de reeds zoo dikwijls gemaakte opmerking, dat juist een eerste oefening, die midden Maart aanvangt en die de groote manoeuvres, in September, insluit, niet langer dan $6^1/_2$ maand behoeft te duren. De oefening der miliciens na hun terugkeer van de manoeuvres is van geen beteekenis. De twee maanden, gedurende welke zij dan nog in de kazerne plegen te worden gehouden, hebben op hun eigenschappen als soldaat eer een nadeeligen dan een gunstigen invloed. Het hoogtepunt der oefening is in de manoeuvres bereikt. Daarna ontbreekt aan de oefeningen een rationeel doel; de ijver verslapt zoowel bij de miliciens zelve als bij het kader en de tijd wordt, in afwachting van het vertrek in November, in ledigheid doorgebracht.

De tweede helft der lichting zal van October tot midden Juni onder de wapens zijn. De opmerking werd gemaakt, dat, aangezien gedurende een groot deel van dit tijdvak de weersgesteldheid geen velddienst zal toelaten, de oefening dezer miliciens onvoldoende zal zijn, ook wat het schieten betreft. Andere leden wezen er echter op, dat de eerste oefeningen der miliciens, die deels van gymnastischen aard zijn, even goed, zoo niet beter, in de kazernes kunnen worden gehouden als in het vrije veld. Zijn die achter den rug en moet men tot veldoefeningen overgaan, dan is inmiddels het voorjaar gekomen en biedt dus de weersgesteldheid geen beletsel meer. Zij zagen daarom niet in, dat, uit het oogpunt van opleiding, een diensttijd van October tot Juni voor de tweede helft der lichting tot bezwaren aanleiding geeft. Ook werd er door sommigen op gewezen, dat met het oog op de vermoedelijke oorlogstaak onzer troepen, nl. te ageeren

in geïnundeerd terrein, veldoefeningen op slecht begaanbare kleiwegen nuttig zijn te achten.

Sommige leden spraken de vrees uit, dat de veldoefeningen van de tweede ploeg in den zomer, welke oefeningen voor de opleiding van zoo groot belang moeten worden geacht, niet tot haar recht zullen komen van wege de wacht- en corveediensten, die in dien tijd op deze miliciens drukken. In de Memorie van Toelichting, bladz. 1 onderaan, wordt uitdrukkelijk te kennen gegeven, dat, opdat de inmiddels in Maart opgekomen nieuwe lichting ongestoord zal kunnen worden geoefend, de onder de wapens zijnde miliciens der vorige lichting wacht- en corveediensten zullen hebben te verrichten. Is hier, zoo werd gevraagd, niet te zeer voorbij gezien, dat die miliciens zelve dan nog verre van volledig geoefend zijn?

Er werd voorts door eenige leden op gewezen, dat bij de nieuwe regeling in de bataljons een voldoend aantal gelijk geoefenden, om daarmede vruchtbare bataljonsoefeningen te houden, steeds zal ontbreken. De bataljons, als eenheden beschouwd, zullen nooit uit de allereerste oefening komen; het geheele bataljon, als geoefende manschappen, zal de bataljonscommandant nimmer onder zijn bevelen hebben. Het gewicht der bataljonsoefeningen hoog stellende, achtte men dat een belangrijk bezwaar. Andere leden deelden deze bedenking echter niet. Zij meenden, dat het getal voor bepaalde oefeningen bruikbare manschappen in de bataljons groot genoeg zoude zijn.

Ook werd het een groot nadeel geacht, dat de in October opkomende miliciens niet zullen kunnen deelnemen aan de groote manoeuvres, die in het najaar plegen te worden gehouden.

Sommige leden verklaarden niet zoo zeer te vreezen, dat de oefening van de tweede ploeg onvoldoende zoude zijn, maar merkten op, dat, als gevolg van het feit, dat eerst in het voorjaar met veldoefeningen kan worden begonnen, de volledige oefening van deze miliciens zeker meer tijd zal kosten dan anders het geval zoude zijn. De belangrijkste oefeningen zullen eerst in de laatste maanden van den diensttijd aan de beurt komen; de acht maanden zullen ten volle noodig zijn om het oefeningsprogramma af te werken. Zij zagen hierin dit nadeel, dat zoodoende de schijn wordt gewekt alsof voor volledige opleiding van miliciens in het algemeen acht maanden noodig zouden zijn. Naar de meening dezer leden lijdt het geen twijfel, of bij doelmatige oefening kan men met zes maanden volstaan en bij een diensttijd, aanvangende in Maart en waarin in September de groote manoeuvres vallen, waarvoor de miliciens geschikt moeten worden gemaakt, is er huns inziens jaarlijks gelegenheid de juistheid dezer meening bevestigd te zien. Geeft de dienstvervulling, aanvangende in October, straks niet dezelfde uitkomst, blijken dan acht maanden onmisbaar, dan zal dat alleen te wijten zijn aan de omstandigheid, dat de eerste maanden van zulk een diensttijd gedeeltelijk onbruikbaar zijn voor de oefening, met andere woorden de opleiding niet op zoo doelmatige wijze kan worden ingericht als wenschelijk ware.

c. Een ander bezwaar tegen de voorgenomen regeling achtte men gelegen in de omstandigheid, dat voortaan bij elke compagnie miliciens van twee verschillende lichtingen gelijktijdig zullen dienen. Men vreesde daarvan ongunstigen invloed op de jonge lichting, vooral wat haar ambitie in den dienst betreft. De jonge miliciens hebben gewoonlijk nog vele illusies aangaande het militaire leven, welke degenen, die reeds vele maanden dienst achter den rug hebben, meestal niet meer bezitten. De omgang van de laatsten met de eersten zal den geest van ijver en toewijding bij dezen verslappen.

Hiertegen werd echter opgemerkt, dat deze voorstelling niet vrij is van groote overdrijving. Van den geregelden omgang met beroepssoldaten, lang in dienst, zou misschien een ongunstigen invloed op de jonge miliciens zijn te duchten, maar zulk een invloed zal niet uitgaan van de miliciens der slechts één jaar oudere lichting. Voorts werd er op gewezen, dat het gelijktijdig dienen van oudere en jongere miliciens ook zijn voordeel heeft, in zooverre als dan het verrichten van eventueele bewakingsdiensten, bijv. bij het heerschen van veeziekte, en het handhaven der orde bij werkstakingen nimmer aan jonge recruten behoeft te worden opgedragen.

Van de zijde der voorstanders van een indeeling der halve lichting bij één compagnie werd er op gewezen, dat in dat stelsel het bezwaar van het samendienen van verschillende lichtingen bij één compagnie wordt vermeden.

d. De aansluiting van den dienst bij het blijvend gedeelte aan den eersten oefeningstijd, voor beide helften der achtmaanders, werd algemeen een voordeel van de nieuwe regeling geacht, waardoor aan ernstige klachten zal worden te gemoet gekomen. Echter werd het betreurd, dat voor de viermaanders die aansluiting niet zal bestaan. Voor dezen zal de afzonderlijke opkomst voor den dienst bij het blijvend gedeelte grooten last beteekenen; men wees bijv. op de jongelieden, die aan een Hoogeschool studeeren. Andere leden meenden, dat laatstbedoeld bezwaar niet al te zeer moet worden uitgemeten. Studenten behoeven, naar zij opmerkten, hun vacantiën slechts weinig langer te stellen dan zij gewoon zijn te doen, om hun geheelen dienst als viermaander in die vacantiën te kunnen verrichten.

Voorts werd gewezen op de moeilijkheid, die het in de practijk zal hebben de helft der viermaanders voor den dienst bij het blijvend gedeelte te doen medeloten met de tweede helft der achtmaanders. De eersten zijn immers vertrokken wanneer de laatsten opkomen; hoe zullen de beide categorieën aan één loting kunnen deelnemen? Het kan toch niet de bedoeling zijn de viermaanders nog enkele dagen na de aankomst der achtmaanders in dienst te houden? Welke oplossing stelt de Minister zich voor aan deze moeilijkheid te geven?

Bij indeeling der halve lichting bij één compagnie zou, naar werd opgemerkt, ook voor de viermaanders de aansluiting worden verkregen, wat ook dit voordeel zou hebben, dat de opleiding van kader uit de viermaanders er door bevorderd wordt.

e. Sommige leden zouden gaarne nader worden ingelicht omtrent de wijze, waarop de Minister zich voorstelt dat in zijn stelsel de kaderopleiding zal plaats vinden. Is de Minister van oordeel, dat een diensttijd van $10^1/_2$ maand, $8^1/_2$ maand eerste oefening en 2 maanden dienst bij het blijvend gedeelte, volstaat om tot korporaal en sergeant te worden opgeleid? Enkelen meenden dat te moeten afleiden uit de woorden in de Memorie van Toelichting: „Ook in de kadervorming kan voldoende worden voorzien". Anderen meenden echter, dat die woorden bedoelen te zeggen, dat in 's Ministers regeling steeds genoeg manschappen voorhanden zijn, die bij de opleiding tot kader als materieel dienst kunnen doen. Dat in $10^1/_2$ maand goed kader kan worden gevormd, betwijfelen deze leden. Intusschen blijkt uit de Memorie van Toelichting niet, dat het voornemen bestaat degenen, die voor kader bestemd zijn, langer dan twee maanden bij het blijvend gedeelte te houden.

f. Sommige leden vestigden er in het bijzonder de aandacht op, dat blijkens de noot, voorkomende op de overgelegde graphische voorstelling, de Minister ook onder de werking van het nieuwe stelsel aan drie herhalingsoefeningen wenscht vast te houden. Zij verklaarden dit te betreuren. Voor enkelen hunner, die van oordeel waren, dat een wijziging der wet op dit punt tot de meest urgente behoort, was genoemde omstandigheid zelfs een reden om niet met het wetsontwerp te kunnen medegaan. In bedoelde noot wordt voorts gezegd, dat de miliciens in den zomer, volgende op het jaar der inlijving, voor herhalingsoefeningen onder de wapenen zullen komen. Men wees er op, dat dit voor de tweede helft der achtmaanders wil zeggen, dat voor hen de eerste herhalingsoefening onmiddellijk op hun eerste oefening volgt. Immers in den zomer van het jaar, volgende op dat der inlijving, eindigt voor hen eerst de eerste oefening; in midden Jnni voor degenen, die niet bij het blijvend gedeelte dienen en in midden Augustus voor de overigen. Is de Minister op deze omstandigheid bedacht geweest, en vond hij er geen aanleiding in een andere regeling te treffen? Een herhalingsoefening, die aansluit aan den eersten oefeningstijd, verdient toch bezwaarlijk dien naam en zal ook weinig beantwoorden aan het doel, met herhalingsoefeningen beoogd. En feitelijk wordt op deze wijze de eerste oefeningstijd voor de tweede helft achtmaanders tot twaalf volle maanden uitgebreid.

§ 3. Wat de bereden artillerie en cavalerie betreft, is de Minister voornemens de aan die wapens toe te wijzen lotelingen onderscheidenlijk te gelijk met de voorjaars- en met de najaarshelft der infanterie in te lijven. Het had velen leden bevreemd, dat de reden, die tot dit voornemen heeft geleid, niet wordt medegedeeld. Voor de artillerie zag men daarvan zeer nadeelige gevolgen te gemoet, zich beroepende op de ervaring, opgedaan vóór dat de Minister Bergansius de opkomst in het najaar stelde. Des zomers zijn geen paarden beschikbaar voor de opleiding der recruten en dan zal, nadat de miliciens in de eerste maanden van hun diensttijd tot kanonnier zijn opgeleid en als geoefend kanonnier dienst hebben gedaan, eerst in het najaar voor diezelfde manschappen de opleiding tot stukrijder een aanvang moeten nemen. De bezwaren dezer regeling liggen zoo voor de hand, meende men, dat het plan wel ten zeerste moet verbazen; het zou nog beter zijn de cavalerie in Maart en de bereden artillerie in October te doen opkomen dan omgekeerd, zooals de Minister wenscht.

Overigens werd voor de bereden artillerie ook voor een opkomst in twee ploegen gepleit, met dien verstande, dat de voorjaarshelft voor den dienst als kanonnier, de najaarshelft voor dien als stukrijder worde bestemd.

§ 4. Ook voor de zeemilitie bestaat het voornemen de oefeningen voortaan in twee verschillende tijdperken te doen plaats hebben. Uitteraard geldt hier niet hetzelfde motief, dat het Kabinet leidt tot de tweeledige inlijving der infanterie; van een blijvend gedeelte is immers bij de zeemilitie geen sprake. Welke reden er dan wel bestaat voor de invoering van hetzelfde beginsel bij de zeemilitie, is echter tot bevreemding van vele leden, in de Memorie van Toelichting uiterst sober toegelicht „ . . . . ten einde „gedurende het geheele jaar een gedeelte van de bemanning der defensie„schepen uit miliciens te kunnen doen bestaan", zoo heet het aldaar, „een „maatregel, waarvan de wenschelijkheid zich reeds lang heeft doen gevoelen". Hoe is thans, zoo werd gevraagd, de bemanning der defensieschepen ge-

vormd en waarom is het wenschelijk op dit punt wijzigingen in te voeren? Eenige nadere inlichtingen kwamen aan vele leden niet overbodig voor.

Er werd voorts gewezen op verschillende bezwaren, die aan de gesplitste opkomst der zeemilitie verbonden zijn. Vooreerst meende men uit de Memorie van Toelichting te moeten besluiten, dat zij gepaard zal gaan met dienstverlenging. De in Maart opgekomen miliciens gaan eerst met groot verlof als de voorbereidende oefeningen der tweede helft zijn afgeloopen, dus eerst in de tweede helft van November en de miliciens der tweede helft blijven blijkbaar tot midden April. Zoowel in verband hiermede als ten gevolge van het langer in gebruik houden der schepen, waarop de voorbereidende oefeningen zullen worden gehouden, zal de nieuwe regeling verhooging van kosten medebrengen. En aan den anderen kant rijst de vraag, of de oefeningen des winters wel doeltreffend kunnen zijn. Op onze rivieren en zeegaten oefeningen te houden in het gure jaargetijde, nog wel met miliciens, die pas voor den dienst aan boord der defensieschepen geschikt zijn gemaakt, heeft groote bezwaren. Uit een oogpunt van huisvesting en verpleging der miliciens zijn de schepen, waarmede de oefeningen zullen zijn te houden, voor den actieven dienst des winters ook niet geschikt. Thans plegen die schepen des winters in de havens te liggen en worden bovendien vele manschappen met verlof gezonden om zoodoende de overblijvende bemanning te beter te kunnen herbergen. Zijn de schepen echter met groote aantallen miliciens bevolkt en kunnen zij niet in de havens blijven, dan zullen de daarop verblijvenden aan groote ontberingen bloot staan. Heeft de Minister van Marine dat bezwaar voldoende onder de oogen gezien en, zoo ja, welke voorziening denkt hij daartegen te treffen? En hoe denkt de Minister voorts de moeielijkheden te ondervangen, verbonden aan de groote vermeerdering der bewoners van de wacht- en logementschepen, die van de nieuwe regeling het gevolg zal zijn? Te meer was men verlangend hieromtrent nader te worden ingelicht, wijl het bekend is, dat de Minister van kazerneering van het niet-varend marinepersoneel geen voorstander is.

De herhalingsoefeningen der zeemilitie zullen in het stelsel van den Minister ook den maximum-duur hebben, dien de wet toestaat. Ook in dit opzicht beteekent dat stelsel een verzwaring van den dienst. De Minister wenscht met de herhalingsoefeningen van twee achtereenvolgende ploegen de tijdruimte van circa 12 weken te vullen, die ligt tusschen het vertrek met groot verlof van de tweede ploeg en het aan boord komen der eerste ploeg van het volgend jaar. Is het echter noodig, vroegen enkele leden, dat ook gedurende deze volle 12 weken de defensieschepen met miliciens bemand zijn?

Ten slotte spraken verscheidene leden de vrees uit, dat de nieuwe regeling den lust om bij de zeemilitie te dienen, bedenkelijk zal doen verminderen. Onbreekt de zekerheid, dat men slechts in de zomermaanden te dienen heeft, dan zal de dienstvervulling bij de zeemilitie ongetwijfeld veel van haar aantrekkelijkheid verliezen. En dat nog te meer, indien daarmede belangrijke verlenging van den dienst, op het punt van eerste oefening en van herhalingsoefening, gepaard gaat. Het werd in verband hiermede afgekeurd, dat de Minister het niet noodig acht de bepaling (in art. 137) te bestendigen, dat bij tekort aan lotelingen, die zich vrijwillig aanmelden, aanwijzing door loting zal plaats vinden. Men oordeelde het allerminst uitgesloten, dat de behoefte aan zulk een bepaling zich in een niet te ver verwijderde toekomst zal doen gelden, vooral indien het contingent der zee-

militie eerlang zal moeten worden vergroot in verband met de taak der zeemacht ten opzichte van de verdediging ter kustversterkingen.

ARTIKEL 1.

De opmerking werd gemaakt, dat de uitdrukking „zinsnede" in dit artikel in anderen zin wordt gebruikt dan in wetten en in van de Departementen van Algemeen Bestuur uitgaande stukken pleegt te geschieden. Men drong er op aan ten deze zich aan de gebruikelijke terminologie te houden.

De voorgestelde wijzigingen in de Militiewet gaven voorts aanleiding tot de volgende opmerkingen, naar de artikelen, welke zij betreffen, gerangschikt.

Art. 2. Er werd op gewezen, dat in het wetsontwerp een drukfout is ingeslopen, in zooverre als de aanhalingsteekens in den eersten regel vóór in stede van achter „van" staan.

Art. 96. Volgens de eerste alinea, onder 1°., heeft de aflevering van hen, die ter volledige oefening moeten worden ingedeeld, plaats in twee gedeelten *van door Ons te bepalen sterkte en samenstelling*, het eene gedeelte in het tijdvak van 1 tot 15 Maart, het andere gedeelte in het tijdvak van 16 tot 30 September. Tot het eerste gedeelte zullen o. a. behooren de ingedeelden bij de bereden artillerie, tot het tweede de miliciens voor de cavallerie bestemd. Ten aanzien van deze beide categorieën van miliciens bestaat de bedoeling in de eerste plaats met vrijwillige aanmelding rekening te houden. Gevraagd werd of op dit punt niet eenige nadere regeling in de wet behoorde voor te komen, bijv. een bepaling in den geest van art. 138 voor de zeemilitie, die voor de vrijwillige aanmelding een termijn stelt.

Verscheidene leden stelden voorts de vraag hoe, afgezien van de miliciens der bereden artillerie en de cavalerie, die zich daarvoor vrijwillig opgaven, de samenstelling der twee gedeelten zal plaats vinden. Behooren ook hieromtrent geen voorschriften in de wet te worden neergelegd, zoodat niet alles aan de Kroon blijft overgelaten? Zij zouden in de wet althans een bepaling wenschen, die de aanwijzing der miliciens voor het eerste of het tweede deel aan zekeren termijn bindt, opdat deze zoo tijdig mogelijk zekerheid hebben omtrent het tijdstip hunner opkomst. En zal, behalve voor zooveel vrijwillige aanmelding voor den dienst bij de bereden artillerie of cavalerie plaats vond, aan de miliciens geenerlei invloed worden gelaten op hun bestemming voor het eerste of het tweede deel en voor de verschillende wapens? Men meende. dat de verdeeling over de beide deelen en over de wapens niet geheel buiten de belanghebbenden om behoorde te worden geregeld. Is dat wel de bedoeling, dan zou men gaarne vernemen, naar welk beginsel die verdeeling zal geschieden. Blijkens de toelichting tot de in art. 95 voorgestelde wijziging zal de volgorde der lotingsnummers niet in acht worden genomen voor de oproeping ter aflevering. Welke factoren zullen dan wel voor de bestemming der miliciens voor de eerste of tweede helft en dus voor het tijdstip hunner aflevering beslissend zijn?

Van andere zijde werd opgemerkt, dat, wat betreft de aanwijzing voor de verschillende wapens, ook thans te dien aanzien geenerlei bepaling bestaat en dat er geen aanleiding aanwezig schijnt om hierin verandering te brengen.

Voorts werd er op gewezen, dat, terwijl in de wet, zooals die thans luidt, voor de aflevering der achtmaanders en der viermaanders respectie-

velijk is aangewezen de maand Maart en de termijn tusschen 15 Mei en 15 Juni, volgens het gewijzigd artikel de aflevering zal moeten plaats hebben, voor de achtmaanders in de eerste helft van Maart (of tusschen 16 en 30 September) en voor de viermaanders in de tweede helft van Mei. Opmerkende, dat voor een zeker gedeelte der lichting nl. het deel, dat thans in de tweede helft van Maart en in de eerste helft van Juni pleegt te worden opgeroepen, deze wijziging een verlenging van diensttijd beteekent, vroeg men op grond waarvan zij wordt voorgesteld. Enkele leden meenden, dat, ter voorkoming van dit gevolg, verlenging van diensttijd, de data, in de tweede zinsnede voorkomende, moesten worden veranderd in 1 Maart, 16 September en 16 Mei.

Gevraagd werd, of, in aansluiting aan de wijziging der artt. 95 en 96, het opschrift van hoofdstuk VIII der Militiewet niet behoorde te worden gewijzigd, zoodat daarin ook van samenstelling wordt gewaagd.

Art. 109. Sommige leden had het teleurgesteld, dat te gelijk met deze wetswijziging niet de afschaffing is voorgesteld van de gelegenheid tot nummerverwisseling, wat betreft den dienst bij het blijvend gedeelte. Zij meenden, dat in het nieuwe stelsel, waarin de dienst bij het blijvend gedeelte slechts twee maanden duurt, er nog minder aanleiding dan thans bestaat om den meergegoeden gelegenheid te geven zich voor geld aan den dienst te onttrekken. Er wordt soms geklaagd over de curruptie, die in het leger zou bestaan als gevolg van het naast elkaar dienen van rijken en armen. Wat van die klachten waar is, verklaarden deze leden niet te kunnen beoordeelen, maar zij achtten het in elk geval geraden, dat de Regeering in deze niet de misbruiken in de hand werkt door den afkoop van diensten in het groot toe te laten.

Van andere zijde werd dit betoog bestreden met de opmerking dat in verband met den aard van den dienst bij het blijvend gedeelte nummerverwisseling hier niet misplaatst schijnt; men verwees ter adstructie naar de beschouwingen, op dit punt gevoerd bij het tot stand komen der wet. Dat de positie van alle miliciens volkomen dezelfde moet zijn, valt niet in te zien. Dat beginsel zou zich ook verzetten tegen het stelsel van aanwijzing voor kaderopleiding, waarvan de hier aan het woord zijnde leden zich voorstanders verklaarden. Immers, in dat stelsel zullen de aangewezenen noodzakelijk langer moeten dienen dan de overigen, en, zoo voegde men hier aan toe, die aangewezenen zullen uitteraard allen meergegoeden zijn. Moet dus, op grond van achterstelling der meergegoeden, dat stelsel worden verworpen? Laatstbedoelde leden oordeelden allerminst zoo, maar zij meenden, dat in den gedachtengang der vorigen die conclusie niet is te ontgaan.

Art. 137. Het geneeskundig onderzoek dergenen, die zich hebben opgegeven voor den dienst bij de zeemilitie, zal voortaan plaats hebben in December of Januari, waarna dan tijdig vóór de Maart-inlijving een keuze uit hen zal worden gedaan. Sommige leden opperden de vrees, dat, hoe zeer deze regeling in ander opzicht de voorkeur verdient boven de bestaande, zij ook een nadeel zal medebrengen in dezen zin, dat het voor vele zeevarende miliciens bezwaarlijk zal zijn in December of Januari voor de keuring op te komen. Heeft de Minister zich van de vermoedelijke werking der nieuwe regeling op dit punt vergewist?

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 6den Augustus 1908.

SCHOKKING.
JANSEN.
PLATE.
ELAND.
DE BEAUFORT.

Memorie van Antwoord.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. Het was den ondergeteekenden zeer aangenaam uit het Voorloopig Verslag te ontwaren, dat verscheidene leden het wetsontwerp met ingenomenheid hadden begroet. Dat bovendien de leden, die een ander standpunt innamen, niettemin zich aansloten bij de hulde aan de voortvarendheid, in deze door de Regeering aan den dag gelegd, mocht hun evenzeer voldoening schenken.

Zooals reeds in den aanhef van de Memorie van Toelichting werd opgemerkt, is de indiening van het ontwerp een gevolg van de toezegging door de Regeering op 10 Maart j. l. in de Tweede Kamer gedaan, waarin zij verklaarde: „Ten einde aan de bezwaren, voortvloeiende uit de bestaande wettelijke bepalingen aangaande het blijvend gedeelte zonder te groot nadeel voor andere belangen, zooveel mogelijk tegemoet te komen, stelt de Regeering zich voor eene wijziging in de Militiewet aanhangig te maken, welke, wordt zij aangenomen, eene opkomst der militie bij de onbereden wapens in twee ploegen mogelijk maakt".

Uit de toen door de Regeering gebezigde woorden valt af te leiden, dat zij niet voorbijziet, dat het wetsontwerp bezwaren met zich brengt. Doch deze zijn niet van dien aard, dat zij zich daardoor mocht laten weerhouden den gekozen weg in te slaan, waar de voorgenomen regeling, zonder de geoefendheid der miliciens te schaden, niet onbelangrijke voordeelen zal opleveren door verlichting van persoonlijken druk en vermindering van financieele lasten.

Het was te verwachten, dat bij het afdeelingsonderzoek de plannen van de Ministers Staal en van Rappard niet geheel buiten bespreking zouden blijven. Daarbij werd de opmerking gemaakt, dat het onderhavig voorstel van wet hoogstwaarschijnlijk niet zou zijn ingediend, indien genoemde Ministers niet met hunne plannen voor den dag waren gekomen. In hoeverre die opmerking juist is, kan uiteraard niet worden nagegaan. Wel kan worden medegedeeld, dat de Minister van Rappard, blijkens diens rede in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 20 December 1907 (*Handelingen* blz. 1296, rechterkolom) reeds in April t. v. het tweeploegenstelsel in overweging had genomen, maar, vermits dat stelsel wetswijzing zou eischen, de zaak had laten rusten om haar later *à fond* te regelen. De eerstondergeteekende kan hier nog aan toevoegen, dat hij bij zijn optreden aan het Departement van Oorlog een ontwerpwijziging

van de Militiewet heeft gevonden, op last van den Minister van Oorlog bewerkt, strèkkende om het tweeploegenstelsel mogelijk te maken.

Afgescheiden van het hierboven vermelde, was er bij het in de laatste jaren meer en meer op den voorgrond getreden streven naar inperking van militaire lasten ook overigens gereede aanleiding om te zoeken naar eene oplòssing, welke, zonder aan de legerbelangen te kort te doen, aan dien drang zou te gemoet komen, al zou het daarbij dan ook niet mogen gelukken aan allen bevrediging te schenken.

Gaarne zou de Regeering reeds dadelijk een meer algemeene herziening der wetten, tot regeling van den verplichten krijgsdienst, hebben voorgedragen. Evenwel, het is genoegzaam bekend hoeveel tijd zulk een arbeid vordert, ook al heeft de Regeering op de belangrijkste punten eener zoodanige herziening eene gevestigde overtuiging. Daarom scheen het raadzaam om, met voorbijgang voorhands van het overige, reeds dadelijk te besluiten tot eene poging om hare stellige toezegging met betrekking tot de thans voorgedragen wijziging gestand te doen. Het bezwaar, door enkele leden in partieele wijziging gezien, namelijk dat daardoor eene zekere onrust wordt onderhouden, is naar de overtuiging der Regeering niet van zoo groot gewicht, dat men, in stede van te aanvaarden wat thans wordt aangeboden, beter zou doen zich de voordeelen, aan de zooeven bedoelde wijziging verbonden, nog gedurende een vrij aanmerkelijken tijd te ontzeggen. En dit te minder, omdat haar geen reden bekend is, waarom de ontwerp-regeling — althans voor zoover de landmacht betreft — niet reeds voor de lichting van 1909 zou kunnen gelden.

Aangaande de door sommige leden geopperde principieele bedenkingen, moge worden opgemerkt, dat het ontwerp van wet in geen enkel opzicht in den weg treedt aan het streven naar een volksleger als door deze leden bedoeld. Aard en strekking van het voorstel beoogen geenszins eene afdoende herziening der Militiewet. Het bedoelt slechts te zijn een hulpmaatregel, die, den duur van de eerste oefeningstijd onaangetast latende, in verkorting van den dienst bij het blijvend gedeelte het middel aan de hand doet om zonder uitstel te komen tot aanzienlijke beperking van druk. Algeheele afschaffing van het blijvend gedeelte kan, naar de Regeering meent, eerst in nauwgezette overweging worden genomen bij eene ingrijpende herziening der Militiewet. Zonder twijfel zal de toestand, dien het ontwerp wil scheppen, eene dienstplichtregeling zonder blijvend gedeelte meer nabijkomen dan de bestaande toestand zulks doet. Ten onrechte wordt voorts door de leden, die hier aan het woord waren, vermeend, dat bij het ontwerp partij wordt gekozen voor het stelsel van het staande leger tegenover het volksleger zooals deze leden zich dat denken. Dat geen stap gezet wordt in de richting van een eerste-oefeningstijd van zes maanden, is hieraan toe te schrijven, dat de tegenwoordige duur naar het oordeel der Regeering vooralsnog niet verminderd kan worden zonder de geoefendheid te schaden. Het blijvend gedeelte is in het ontwerp behouden, om de eerste opleiding der recruten althans in de eerste vier maanden van hun verblijf onder de wapenen ongestoord te kunnen doen plaats hebben. Wel is waar zullen er bij de gesplitste opkomst steeds een zeker aantal manschappen in de kazernes zijn, maar die manschappen zijn in de eerste maanden nog te weinig geoefend om als bruikbare soldaten te worden gebezigd voor de diensten, welke de Staat op elk tijdstip van de landmacht moet kunnen vorderen. Aan de bestemming die het blijvend gedeelte ingevolge den aanhef van art. 108 der Militiewet heeft te vervullen, wordt door de ontwerp-regeling niets veranderd; aan de leden die van gevoelen

waren, dat de dienst van het blijvend gedeelte daarbij eenvoudig eene 2-maandsche verlenging van den eerste-oefeningstijd zou worden, zij opgemerkt, dat in hunne redeneering het blijvend gedeelte bij den bestaanden toestand slechts als eene verlenging van den eerste-oefeningstijd met 4 maanden is te beschouwen.

Zich aansluitende bij de beschouwingen van laatsbedoelde leden werd van andere zijde voorgedragen als minste eisch die bij eene wijziging der Militiewet moet worden gesteld, terugkeer tot een diensttijd van $8^1/_2$ maand zonder blijvend gedeelte, zooals in 1901 het toenmalig ontwerp-Militiewet luidde, nadat het amendement-VAN GILSE was aangenomen. Van die zijde volgde verder de voorstelling alsof aan de beslissing nopens de sterkte van het blijvend gedeelte, na de aanneming van bedoeld amendement gevallen, eene uitvoering was gegeven, die geenszins in de bedoeling lag en nog minder kon worden voorzien.

Het schijnt niet ondienstig hier aan te halen, wat Minister KOOL ter zake mededeelde in de vergadering van 23 April 1901. Op bladz. 1510, linkerkolom, van de *Handelingen* der Tweede Kamer staat het volgende:

„Nu de quaestie van de grootte van het blijvend gedeelte. De heer DE RAS heeft in zijne redevoering die grootte opgegeven. Ik heb zijn cijfers niet zoo voetstoots kunnen volgen, maar ik heb hier voor mij de officieele cijfers, die als volkomen betrouwbaar zijn aan te nemen.

„Volgens die cijfers bedraagt het blijvend gedeelte van de lichting 1900 voor de onbereden wapens 4218 soldaten. Nu moet ik intusschen rekenen op de uitbreiding die het leger zal ondergaan ten gevolge van het verhoogde contingent. Wanneer ik dat doe en ik leg een zuinigen maatstaf aan, die op dit oogenblik wordt voorgelegd, dan heb ik daarvoor noodig 1402 man. Ik kom dus voor de onbereden wapens op eene sterkte van 5620 man. Daarbij moet ik tellen de sterkte van het blijvend gedeelte van de bereden wapens. Wanneer ik daarvoor neem de helft van de sterkte der lichting, dan geeft dit 610 man. Maar daarbij kan ik het niet laten, want ik moet voor de toekomst — want wij maken eene wet voor de toekomst — rekenen op het mogelijk geval dat het blijvend gedeelte van cavalerie en artillerie niet wordt opgeroepen in twee gedeelten, maar dat het noodzakelijk is het in eens op te roepen. Dit geval kan zich voordoen bij aanzienlijke vermindering van het aantal vrijwilligers. Tel ik bij de 5620 man, die ik op dit oogenblik als voor de onbereden wapens als vaststaande heb aangenomen, de geheele lichting van de bereden wapens, dan kom ik op eene sterkte van 6840 man.

„Intusschen heb ik gevraagd 7500 man. De heer VAN GILSE zou mij kunnen toeroepen: ziet ge wel, dat ge overvraagd hebt; maar ik zie met genoegen, dat hij dit niet doen zal; het is inderdaad dan ook niet het geval. Ik moet echter rekening houden met: 1°. het mij bekende feit, dat het blijvend gedeelte voor kadervorming al onvoldoende is; en 2°. moet ik altijd in gedachten houden de mogelijke uitbreiding van het aantal communicatiën, die in geval van mobilisatie gedekt moeten worden.

„Wanneer ik dus voor die twee zaken het verschil neem tusschen 7500 en 6840, zal de Kamer mij niet kunnen verwijten, dat ik mij aan overdrijving schuldig gemaakt heb.

„Ik geloof dus, dat ik mijn getal behoorlijk heb verantwoord."

Het hier aangehaalde laat voorzeker aan duidelijkheid niets te wenschen. Er kan dus bezwaarlijk worden aangenomen, dat de Kamer in het onzekere zou hebben verkeerd, toen zij het tegenwoordig art. 109 der Militiewet voteerde. Duidelijk ook kan gebleken zijn, op hoe wankelenden grond de

voorstelling berust, dat door opvolgende Ministers van Oorlog aan dat wetsartikel eene uitvoering zou zijn gegeven met geheel voorbijzien van de redactie van het artikel en in strijd met de toelichting door Minister Kool gegeven. Sedert 1901 is het aantal vrijwilligers nog met omstreeks 1300 gedaald. Eene sterkte, die in de maanden waarin het blijvend gedeelte van bereden en onbereden wapens samenvalt, de maximale grens van 7500 man nabijkomt, heeft alzoo niets abnormaals. Integendeel, deze is door den wetgever aldus gewild. Dat met de bepaling van dat maximum eene fout zou zijn begaan, kan niet worden toegegeven; evenmin, dat de opgedane ervaring de overbodigheid van het blijvend gedeelte heeft bewezen. In dit verband werd ook gesproken over de bestemming van het blijvend gedeelte bij de bereden wapens. Door den eerstondergeteekende is nooit beweerd, dat hier het blijvend gedeelte strekt ter voltooiing van de opleiding; wel echter is door hem gezegd, dat een tweejarige werkelijke dienst onmisbaar is om het wapen berekend te doen zijn voor zijne taak. De hier behandelde beschouwingen leiden dan in het Verslag tot de slotsom, dat de thans voorgestelde maatregel als strekkende ter bekrachtiging van eene practijk die tegen de redactie van art. 109 der wet ingaat, een stap is in achterwaartsche richting. De bedoeling van het wetsontwerp kan nauwelijks meer volledig worden miskend. Dat voorts de aanneming van het ontwerp een onoverkomelijke hinderpaal zou zijn om ooit tot afschaffing van het blijvend gedeelte te geraken, is eene bewering, waarvan zonder nadere toelichting de juistheid niet zoo dadelijk is in te zien.

De Regeering is van oordeel, dat er het geheele jaar door een voldoend aantal manschappen onder de wapenen aanwezig moet zijn. Niet alleen omdat zoo noodig onmiddellijk kan voldaan worden aan eene vordering om rust en orde te helpen handhaven of herstellen, maar ook om de preventieve werking, welke van die aanwezigheid uitgaat. Volgens hare overtuiging zou zonder die aanwezigheid niet aan den eisch van het eerste lid van art. 181 der Grondwet zijn voldaan. Moet de verwaarloozing van dien eisch gelden als bestaansvoorwaarde voor een volksleger, dan zal dit ongetwijfeld bij velen de sympathie voor zulk een leger niet verhoogen. Art. 110 der Militiewet dient, zooals te recht elders in het Verslag wordt opgemerkt, voor gevallen, die „ongewoon" zijn. Tot toepassing van dit wetsartikel zal niet worden overgegaan „dan om redenen van het hoogste gewicht", zoo luidde het in de toelichting (Toelichting op de vijfde Nota van Wijzigingen Gedrukte Stukken Zitting 1900—1901 — **21** nº. 41). Trouwens de groote stoornis die zich in het geheele maatschappelijk bedrijf zal doen gevoelen zoodra art. 110 in werking treedt, maakt het wenschelijk, dat tot die toepassing niet dan in hoogst zeldzame gevallen behoort te worden overgegaan.

Wat de financieele gevolgen der voorgenomen regeling betreft, werd de verwachting uitgesproken, dat tegenover de besparing, welke de verkorting van den dienst bij het blijvend gedeelte zal medebrengen, in ander opzicht niet onbelangrijke geldelijke offers zouden staan.

Men ging hier uit van de onderstelling, dat in onderscheidene garnizoensplaatsen behoorlijk te verwarmen loodsen zouden moeten worden gebouwd. Het is echter de bedoeling om in den winter voor de oefening en opleiding, voor zooveel die uit hoofde van ongunstige weersgesteldheid binnenskamers moet geschieden, te gebruiken de lokalen, welke, omdat er minder personeel onder de wapenen zal zijn dan thans, onbewoond zullen blijven. Loodsen zullen derhalve niet noodig zijn en ook andere bijzondere voorzieningen behoeven niet te worden getroffen.

Het is mogelijk, dat evenbedoelde geldelijke besparing eenigszins zal achterstaan bij die, welke het gevolg zou zijn geweest van de doorvoering der plannen van Minister Staal. Het is echter niet in de eerste plaats de vraag, of een zeker stelsel goedkooper, doch wel of het deugdelijker is. Overigens leerde de ondervinding, dat er soms een breed verschil kan liggen tusschen de geraamde kosten van legerplannen en de kosten, verbonden aan de uitvoering der wet, waartoe die plannen ten slotte hebben geleid.

Komt de voorgenomen regeling tot stand, dan zullen er, naar te recht wordt opgemerkt, in sommige tijdvakken bij elk bataljon twee compagnieën zijn die geen manschappen onder de wapenen hebben. Dit heeft aanleiding gegeven tot bevreemding, omdat de eerstondergeteekende bij de behandeling van het wetsontwerp, dat geleid heeft tot de wet van 31 Maart 1908 (*Staatsblad* n°. 104), met het oog op eene eventueele mobilisatie, de aanwezigheid te allen tijde van een zeker aantal manschappen per compagnie noodzakelijk heeft geoordeeld. Dit is volkomen juist; bij die gelegenheid is het aldus gezegd en de eerstondergeteekende geeft gaarne toe, dat die mededeeling zóó kan worden begrepen, dat, als er in een zeker garnizoen vier compagnieën zijn, er dan naar zijne meening bij elke compagnie een bepaald aantal manschappen aanwezig zou moeten zijn, tot die compagnie behoorende. De bedoeling was echter wat ruimer: voor de mobilisatieeischen acht hij het geheel voldoende, indien in zoodanig garnizoen zooveel manschappen zijn, dat voor elke compagnie het vereischte aantal beschikbaar is. Of de manschappen bij hun eigen compagnie dan wel bij eene andere compagnie in hetzelfde garnizoen zijn, is in dit opzicht eene zaak van zeer ondergeschikt belang.

Komende tot de beschouwingen der leden die zich als voorstanders van het ontwerp deden kennen, spreken de ondergeteekenden gaarne hun dank uit voor de krachtige wijze, waarop het ontwerp van die zijde werd verdedigd.

In de eerste plaats werd daarbij gewezen, en naar dezerzijdsche meening te recht. op het weinig doelmatige om de voorgedragen regeling, uit overweging dat zij niet alle verlangens bevredigt, af te wijzen, in weerwil van de erkenning, dat zij in vergelijking van den bestaanden toestand eene verbetering zal zijn. Na voorts uiting te hebben gegeven aan de verwachting, dat het ontwerp als een stap in de goede richting in beginsel algemeene instemming zou hebben gevonden, zij het dan wellicht met mogelijke bedenking tegen de gevolgde en van voorkeur voor eene andere uitwerking, meende men grond te hebben voor de opmerking, dat de eerstondergeteekende zelf zijne plannen niet als de eenig juiste zou hebben voorgesteld. Tot staving van die meening werd gewezen op de zinsnede van de Memorie van Toelichting, waar gezegd wordt: „Intusschen wordt voorbehouden, aangaande de indeeling van de halve lichtingen in de onderdeelen van het bataljon, zoodanige wijziging aan te brengen als in het belang van eene goed geregelde opleiding noodig zal blijken." De eerstondergeteekende stelt er prijs op in deze geen ruimte te laten voor misverstand. Hij vertrouwt wel degelijk met het stelsel, zooals dit in bedoeld Staatsstuk is uiteengezet, de meest doeltreffende regeling te hebben gekozen.

Zoolang echter de practijk dit vertrouwen nog niet heeft bevestigd, schijnt het geraden rekening te houden met de toch altijd bestaande mogelijkheid, dat zij eene andere toepassing als begeerlijker aanwijst. Vandaar het voorbehoud. Mocht later blijken, dat eene andere toepassing meer

voordeelen biedt, dan laat de wet volkomen vrijheid hiertoe over te gaan.

Verder deed men tegenover de leden, die bij gelegenheid der thans voorgestelde wetswijziging eene ingrijpende herziening van het stelsel der Militiewet hadden gewenscht op het punt van contingent, oefeningstijd en blijvend gedeelte, niet ten onrechte uitkomen, dat het hier is een wetsontwerp van beperkte strekking.

Dat deze beperkte strekking juist het eigenaardig karakter moest uitmaken van het wetsvoorstel, treedt duidelijk in het licht, als men zich de vóórgeschiedenis van het ontwerp in het geheugen terugroept. In de parlementaire gebeurtenissen der laatste jaren toch heeft het vraagstuk van het blijvend gedeelte een al te overwegende rol gespeeld. Dien toestand te bestendigen, zou niet zijn goed te keuren geweest. De Regeering rekende het zich daarom van den aanvang af tot plicht, om te trachten aan den strijd een einde te maken. Zij vond bij haar optreden het zoogenaamde kleine blijvend gedeelte. Met die geringe sterkte achtte de Regeering zich in hare verantwoordelijkheid niet gedekt. De eerste stap moest daarom zijn, in de bestaande leemte te voorzien. Dit gelukte door de totstandkoming der wet van 31 Maart 1908 (*Staatsblad* n°. 104). Deze wet is echter slechts bedoeld als eene tijdelijke oplossing.

Aan de bezwaren tegen het blijvend gedeelte ingebracht, kwam zij niet te gemoet.

Bevrediging kon daarmede derhalve, de Regeering voorzag dit aanstonds, niet verkregen zijn. Vandaar reeds op 10 Maart t. v. de Regeeringsverklaring, toezeggende een tweede ontwerp van wet, met de strekking om door het in het leven roepen van de bevoegdheid tot tweeledige opkomst der militie bij de onbereden wapens, zooveel mogelijk te gemoet te komen aan de zooeven bedoelde bezwaren, zonder te groot nadeel voor andere belangen. Dit ontwerp nu maakt thans het onderwerp van behandeling uit. Het beoogt zonder onnoodig stelsel te komen tot een meer definitieven toestand, waarin geen plaats meer is voor de thans omtrent het blijvend gedeelte heerschende onzekerheid, zoo nadeelig voor 's lands weerbaarheid en schadelijk ook voor belanghebbenden. Zoowel om deze uitkomst te bereiken, als om de goede werking daarvan reeds ten nutte van de lichting van 1909 te kunnen brengen, moest het ontwerp zich leenen tot behandeling op korten termijn en mocht het niet anders bevatten dan wat voor het doel noodzakelijk was. Dit was een eisch, die onverkorte erkenning vorderde en waaraan derhalve bij de samenstelling van het ontwerp vastgehouden is. Andere meer ingrijpende wijziging in de Militiewet, hoe wenschelijk zij ook op zich zelve mocht zijn, werd aangehouden tot de reeds in uitzicht gestelde meer algemeene herziening der wet.

Ware deze reeds thans aan de orde geweest, dan zou zeer zeker ook het instituut der viermaanders niet zijn buitengesloten. De daarin voorgenomen en dus later voor te stellen wijziging zal ook aan de goede werking van het stelsel der opkomst van de militie in twee ploegen in niet geringe mate bevorderlijk kunnen zijn. Overigens aarzelt de eerstondergeteekende niet hier de bevestiging te geven van de meening der leden, dat van hem geen legerorganisatie is te wachten, waarbij in sommige tijden van het jaar zoo goed als geen manschappen onder de wapenen zouden zijn.

Een onderwerp van bespreking heeft mede uitgemaakt de vraag, hoe op andere dan de bestaande wijze in den dienst van het blijvend gedeelte ware te voorzien. Enkele leden spraken daarbij den wensch uit, dat het blijvend gedeelte niet meer worde aangewezen door loting, doch dat het,

naar het voorbeeld der wettelijke regeling van 31 Maart 1908 (*Staatsblad* n°. 104), worde samengesteld uit vrijwilligers met premie. Alhoewel uit de toen opgedane ervaring wel eenige leering is te putten met betrekking tot de van zoodanigen maatregel te wachten financieele gevolgen, zouden toch wellicht de kosten niet medevallen. Al is gebleken, dat voor de maanden April—Juli met *f* 120 premie kan worden volstaan, indien men niet meer dan 2000 zoodanige vrijwilligers wenscht en er eene vrij algemeene slapte in de bedrijven heerscht, daaruit valt geenszins met zekerheid af te leiden, dat die som ook voldoende zou blijken zoo men onder gunstiger toestand in de bedrijven pl.m. 5000 van deze personen noodig heeft. Integendeel is er alle reden om aan te nemen, dat de gewone regelen van vraag en aanbod ook hier van invloed zouden zijn en wordt alleen eene aanwijzing gemist van de mate, waarin deze invloed het kostenvraagstuk zou beheerschen. Voor zooveel de voorstanders tot de aanbeveling van het premiestelsel werden geleid door de overweging, dat aan de gesplitste opkomst het nadeel zou kleven van ongenoegzamen waarborg te schenken, dat er steeds een voldoend aantal geoefenden te gelijk onder de wapenen zal zijn, kan de eerstondergeteekende de verzekering geven, dat in deze richting geen vrees behoeft te bestaan, al moet de juistheid worden erkend van de hier verkondigde meening, dat eene omzetting van vier- in achtmaanders den maatregel zeer zou ten goede komen.

Tegen het premiestelsel werd aangevoerd, dat de financiëele draagkracht der natie beperkt moet worden geacht en dat hetzelfde niet in die mate is te zeggen van de geschiktheid der burgers om door persoonlijke dienstvervulling tot de weerbaarheid van het volk bij te dragen. Waar van die zijde echter gewezen werd op de wel algemeen als juist erkende stelling, dat de militaire dienst niet alleen moet strekken tot weerbaar maken van het volk, maar dat hij ook groote beteekenis heeft voor de moreele ontwikkeling der burgers, is echter de vraag gerezen of daarbij wel voldoende in het oog is gehouden, dat de zaak, waarom het hier gaat, niet betreft den militairen dienst in het algemeen, maar slechts geldt den dienst voor het blijvend gedeelte, die ten deze toch wel eene eigen plaats inneemt.

Het Verslag wijdt voorts eenige regelen aan de bestemming van art. 110 der wet. Met de ter zake aldaar geleverde beschouwingen vereenigt de Regeering zich ten volle. Na hetgeen elders in deze Memorie reeds aangaande laatstgenoemd wetsartikel werd in het midden gebracht, meent zij thans met deze verklaring te kunnen volstaan.

De hiervoren behandelde beschouwingen gaven van de zijde der leden, wier bezwaren reeds in het eerste gedeelte dezer paragraaf zijn besproken, nog aanleiding tot eenige vragen en opmerkingen, die in de thans volgende regelen hare beantwoording mogen vinden.

De regeling, zooals deze bij het ontwerp is voorgesteld, zal alleen dan als eene definitieve te beschouwen zijn, als zij blijkt in de practijk aan de verwachtingen te voldoen; als overgang naar het drieploegenstelsel is zij niet bedoeld.

Het wetsvoorstel is niet aan te merken als het eerste van meerdere, die samen een logisch geheel vormen; het heeft een eigen strekking en vormt op zich zelf een afgerond geheel. Dientengevolge loopt het in geen enkel opzicht op de toekomst vooruit, alzoo ook niet op de afschaffing van het viermaanders-instituut. Tegenover dit vraagstuk staat men ook na aanneming van het wetsontwerp geheel vrij. Dit neemt echter niet weg, dat het instituut, naar de stellige overtuiging van den eerst-ondergetee-

kende, niet ongewijzigd mag blijven voortbestaan, zoodat het bij wetswijziging van meer algemeenen aard aan de orde zal moeten komen. De met de viermaanders verkregen uitkomsten zijn inderdaad zeer teleurstellend.

Aan de leden, die niet overtuigd waren van het onvoldoende der uitkomsten met de viermaanders verkregen en daaromtrent inlichtingen vroegen, kan worden medegedeeld, dat de eerst-ondergeteekende ten vorigen jare, in zijne toenmalige dienstbetrekking van chef van den generalen staf, aan de korpscommandanten heeft gevraagd hoe hunne meening was omtrent de bruikbaarheid der viermaanders bij eene eventueele moblisatie.

Uit de antwoorden dier commandanten bleek, dat door de meesten hunner de bedoelde bruikbaarheid over het algemeen niet voldoende werd geacht. Bij de vesting-artillerie luidt het oordeel nog het gunstigst.

In verband met eene daarvoor door den ambtsvoorganger van den eerst-ondergeteekende verstrekte opdracht, werd in het vorige jaar bovendien een onderzoek ingesteld naar de geoefendheid der vóórgeoefende viermaanders der lichting 1904, in vergelijking met die der achtmaanders van dezelfde lichting op het oogenblik waarop die lichting 1904 voor herhalingsoefeningen onder de wapenen kwam. Het onderzoek kon, door bijzondere omstandigheden, alleen bij de 3de divisie naar eisch plaats hebben. De uitslag was van dien aard, dat uit het gemiddelde der door de 48 compagniescommandanten van de 3de divisie uitgebrachte beoordeelingen overtuigend bleek, dat de geoefendheid der vóórgeoefende viermaanders minder was dan die van de achtmaanders en de practische geschiktheid dier voorgeoefenden niet voldoende kon worden genoemd.

Dat de niet vóórgeoefende viermaanders omtrent wier geoefendheid toen echter geen opzettelijk onderzoek was bevolen, nog minder bruikbaar waren, behoeft geen betoog.

Door den eerstondergeteekende is een onderzoek bevolen bij de drie overige divisiën naar de geoefendheid van de voor de herhalingsoefeningen opgekomen miliciens der lichting van 1905. Omtrent de uitslag van dit onderzoek, hetwelk nog niet is afgeloopen, zullen nader mededeelingen worden gedaan.

Het vorenstaande moge doen zien, dat er alle reden is om in te stemmen met de leden die de met het instituut opgedane ervaring ongunstig noemden. Ongetwijfeld zijn de onvoldoende uitkomsten voor een deel te wijten aan de wijze van samenstelling van het contingent, waardoor de bepaling der tweede zinsnede van art. 104 der Militiewet niet tot haar recht komt. Evenwel zijn er ook onder de dubbel-getuigschrifthouders niet weinigen, die bij het einde van den eersten oefeningstijd nog onvoldoende geoefend zijn.

Ter aanvulling van de gegevens, voorkomende op bladz. 13 der Memorie van Antwoord betrekkelijk de definitieve Oorlogsbegrooting voor 1908, volgt hier een staat waarin met betrekking tot de viermaanders de gegevens zijn opgenomen aangaande den definitieven afloop van de indeeling der lichting van 1907 en den voorloopigen afloop van de indeeling der lichting van 1908.

Provinciën.	Aantal lotelingen ingelijfd tot korte oefening. op grond van een getuigschrift.	Aantal lotelingen ingelijfd tot korte oefening. zonder getuigschrift.	Aantal lotelingen ingelijfd tot volledige oefening, hoezeer in het bezit van een getuigschrift.	Aantal gemeenten waarin alle tot korte-oefening ingelijfde lotelingen in het bezit waren van een getuigschrift.	Aantal gemeenten waarin van de tot korte-oefening ingelijfde lotelingen niemand in het bezit was van een getuigschrift.	Aantal gemeenten waarin lotelingen In het bezit van een getuigschrift toch zijn ingelijfd tot volledige oefening.
A. Definitieve afloop der lichting van 1907.						
Noordbrabant .	148	465	15	12	85	9
Gelderland . .	95	538	4	7	72	4
Zuidholland . .	391	809	39	41	58	28
Noordholland .	332	849	26	35	47	20
Zeeland . . .	21	170	2	5	65	2
Utrecht . . .	112	182	8	10	18	7
Friesland . . .	102	276	2	2	12	2
Overijssel . . .	49	324	1	1	38	1
Groningen . .	125	237	11	7	16	7
Drenthe . . .	45	124	5	7	12	4
Limburg . . .	45	242	2	4	84	2
Totaal .	1 465	4 216	115	131	507	86
B. Definitieve afloop der lichting van 1908.						
Noordbrabant .	150	371	25	28	87	12
Gelderland . .	103	456	3	1	67	2
Zuidholland . .	349	813	35	54	55	24
Noordholland .	315	688	15	35	52	13
Zeeland , . .	14	148	3	4	70	2
Utrecht . . .	103	149	4	9	24	3
Friesland . . .	96	233	1	2	15	1
Overijssel . . .	38	346	—	5	40	—
Groningen . .	138	170	5	11	13	5
Drenthe . . .	44	99	—	5	14	—
Limburg . . .	25	253	1	3	98	1
Totaal .	1 375	3 726	92	157	535	63

Met groote belangstelling is kennis genomen van het door den heer ELAND bij de mondelinge behandeling van de oorspronkelijke begrooting voor 1908 geleverd betoog om de afschaffing der viermaanders gepaard te doen gaan met de invoering van een zevenmaandschen eerste-oefeningstijd en van kaderplicht. Of en in hoeverre de bij die gelegenheid voorgedragen denkbeelden dezerzijds voor verwezenlijking vatbaar worden geacht, zal eerst moeten blijken zoodra eene meer ingrijpende herziening der Militiewet aan de orde zal zijn gesteld. Tot zoolang wenscht de Regeering zich haar oordeel in deze voor te behouden. Wat aangaat eene energieke doorvoering van het beginsel van kaderplicht, dient te worden opgemerkt, dat voor

het tegenwoordige rekening moet worden gehouden met de beperkende bepaling van art. 106 van evengenoemde wet.

De juistheid wordt erkend van de opmerking, dat bij het wetsontwerp geen wijziging wordt voorgesteld van art. 109 der Militiewet, waardoor de voorgenomen verkorting van het blijvend gedeelte bij de infanterie in het ontwerp niet tot uitdrukking komt. Naar aanleiding van het gestelde in het Verslag heeft de eerstondergeteekende opnieuw overwogen of aanvulling van het wetsvoorstel in dat opzicht inderdaad aanbeveling zou verdienen. Hij is daarbij tot eene ontkennende beantwoording gekomen. (1) Immers de practijk moet nog bewijzen, dat de voorgenomen regeling doelmatig is. Zoolang dat bewijs niet is geleverd, zou het geen aanbeveling verdienen zich de handen te veel te binden. Voldoet het nieuwe stelsel, dan zal het zeer zeker ook in beproeving genomen worden bij de overige onbereden korpsen, zoodat eene bepaling alleen voor de infanterie toch onvolledig zou zijn. Overigens geldt het hier, zooals reeds meer in deze Memorie is gezegd, slechts een hulpmaatregel, waarbij de voorgestelde wijzigingen zich niet verder dan tot de noodzakelijke moeten uitstrekken. Aan dit beginsel wenscht hij vast te houden. De eenige reden, die het Verslag vermeldt tot aanbeveling der aanvulling, is het gemis van den waarborg, dat de opvolgers van den eerstondergeteekende zich zullen richten naar de in de Memorie van Toelichting gegeven verklaringen. Daar der Kamer bij het jaarlijksch begrootingsontwerp steeds van de voornemens des Ministers blijkt, kan in de aangevoerde reden geen grond worden gevonden om van evengenoemd beginsel af te wijken.

Dat de vorm van het wetsontwerp niet doelmatig zou zijn kan niet worden ingezien. Het zooveel grootere ontwerp van 1899, dat leidde tot de Militiewet 1901, was op dezelfde wijze ingericht. Toen zijn, voor zoover bekend, geen klachten vernomen noch over minder duidelijk overzicht, noch over geringere geschiktheid voor toepassing van het amendeeringsrecht. Trouwens de talrijkheid der amendementen, op dat ontwerp ingediend wijst geenszins op moeilijkheden, toen bij de amendeering ondervonden. Het mag daarom betwijfeld worden of eene wijziging van den vorm van het ontwerp in den door sommige leden gewenschten zin wel algemeen als eene verbetering zou worden beschouwd, zoodat het niet raadzaam is voorgekomen daartoe alsnog over te gaan.

Ter voldoening aan het verzoek van meerdere leden wordt bij deze Memorie gevoegd een overzicht, waarin naast elkander zijn gedrukt de tegenwoordige tekst der voor wijziging of aanvulling voorgedragen artikelen der Militiewet 1901 en de tekst dier artikelen, zooals deze met inachtneming van de bij het gewijzigd ontwerp van wet voorgestelde aanvullingen en wijzigingen zou luiden.

Verschillende leden oordeelden de toelichting van het ontwerp gebrekkig, in dien zin dat den lezer geen duidelijke voorstelling zou worden gegeven van de voorgestelde regeling. Het wil voorkomen dat dit minder gunstig oordeel wel eenigermate weerlegging vindt in den overigen inhoud van het Verslag, waaruit een vaak helder inzicht blijkt zelfs in de détails van uitvoering. Niettemin heeft de eerstondergeteekende er naar gestreefd om het bij deze Memorie aan duidelijkheid niet te doen ontbreken.

Het advies van den Raad van Defensie over het wetsontwerp, zooals dit aan de Tweede Kamer is aangeboden, wordt bij deze Memorie overgelegd.

(1) Zie noot op blz. 215.

§ 2. Ter beantwoording der opmerkingen van meer technischen aard, waartoe de plannen van den eerstondergeteekende, voor zooveel de infanterie betreft, aanleiding hebben gegeven, moge het volgende dienen.

a. Uit het voorgedragen stelsel zou overmatige inspanning van het kader voortvloeien, doordat de compagnieën, die in zeker jaar de viermaanders en de najaarshelft der achtmaanders krijgen, reeds in het volgend jaar, als de opleiding dier najaarshelft nog niet is afgeloopen, reeds weder de voorjaarshelft der nieuwe lichting zullen ontvangen. Met het blijvend gedeelte mede vormt dit een aansluitend tijdvak van 20 maanden, waarin voortdurend van het geheele kader zoo groote inspanuing zou worden gevorderd, dat men den toestand van het kader onhoudbaar achtte.

Bij den eersten aanblik kan het den schijn hebben, dat de eischen, aan het kader te stellen, bij de voorgedragen regeling inderdaad hoog zijn. Bij nadere beschouwing wordt echter de indruk wel eenigszins anders. Immers het is volstrekt onnoodig om bij de opleiding van een 40-tal recruten steeds alle officieren en overige kaderleden aanwezig te hebben. In de eerste paar weken, waarin die opleiding slechts in kleine klassen geschiedt, kan de tegenwoordigheid van het voltallig kader wellicht aanbeveling verdienen, na die eerste weken kan niet alleen met een gedeelte van het kader worden volstaan, maar is zelfs zijne aanwezigheid tot de volle sterkte eer schadelijk dan nuttig. Men zal er eindelijk bij onze infanterie toe moeten komen om, evenals bij de andere wapens reeds lang geschiedt en in andere legers ook plaats vindt, de rollen te verdeelen en aan ieder der kaderleden eene passende taak met de daarbij behoorende verantwoordelijkheid moeten opdragen. Hoe zou men er zonder zoodanige arbeidsverdeeling komen in andere legers, waar eenige weken na de groote inspanning der najaarsoefeningen de nieuwe recruten opkomen ten getale van pl. m. 80 per compagnie, terwijl dan ook nog de manschappen der lichting van het vorig jaar onder de wapenen zijn, zoodat alsdan ook voor de leiding der met deze manschappen te houden oefeningen nog kader noodig is.

De grootere verantwoordelijkheid, die de nieuwe regeling bestemd is aan het kader te brengen, zal het plichtsbesef verhoogen en de gewichtiger taak zal leiden tot verhooging van eigen bruikbaarheid. Zij zal daarom, zonder te groote inspanning te vorderen, het kader ten nutte zijn, mits gehandeld worde op de wijze hiervoren omschreven. Overigens mag niet worden voorbijgezien, dat na de 20 maanden van inspanning eene rustperiode valt van 4 maanden, terwijl bovendien in de laatste twee dier 20 maanden de door het kader te verrichten diensten minder zwaar zullen zijn, omdat zich alsdan bij de compagnie geen andere manschappen dan die voor het blijvend gedeelte onder de wapenen zullen bevinden.

Voor het ontbreken van de gelegenheid om zorg te dragen voor het onderhoud van materieel en goederen behoeft geen vrees te bestaan. De voortdurende aanwezigheid onder de wapenen van een voldoend aantal manschappen staat daarvoor borg.

Van detacheering van de eene compagnie naar de andere is de eerstondergeteekende geen voorstander; die detacheering behoort slechts te geschieden in gevallen waarin zij onmogelijk is te ontgaan.

Bij het afdeelingsonderzoek werd het denkbeeld besproken, om de verdeeling der lotelingen over de compagniën van het bataljon te doen plaats hebben op eene andere wijze dan in de Memorie van Toelichting is aangegeven. Volgens dat denkbeeld zou in het eerste jaar de eerste compagnie van het bataljon de voorjaarshelft der achtmaanders ontvangen, de tweede

al de viermaanders en de derde de najaarshelft der achtmaanders, terwijl in het tweede jaar de 4de compagnie aan de beurt zou zijn voor de voorjaarshelft der nieuwe lichting, de 1ste kompagnie voor de viermaanders, enz. Bij dat stelsel zouden bij de compagnie die de helft der achtmaanders ontvangt, pl. m. 80 man te gelijk opkomen. Dit aantal is, naar de meening van den eerstondergeteekende, te groot om eene deugdelijke opleiding door het kader van ééne compagnie te verzekeren; men zal dan gedwongen zijn van andere compagniën kader bij die compagnie te detacheeren, waartoe dan zeker in de eerste plaats in aanmerking zou komen de compagnie die in het jaar in het geheel geen manschappen krijgt. Daardoor zou wel het nadeel van eene te lange rustperiode voor het kader van evenbedoelde compagnie verloren gaan, maar dan verliest het stelsel daarmede tevens het voordeel, dat daaraan volgens de voorstanders zou verbonden zijn en zou het ten slotte voor het kader ongeveer op hetzelfde neerkomen als bij eene toewijzing van elke helft der lichting achtmaanders aan twee compagniën. De ontwerp-regeling, zooals die in de Memorie van Toelichting is aangegeven, verdient daarom de voorkeur; elke compagnie volbrengt dan hare taak met eigen kader.

Niet geheel juist is evenwel de opmerking in het Verslag, dat verwezenlijking van het denkbeeld rustperioden zou scheppen van 10 maanden (einde November—begin October); hierbij schijnt voorbijgezien, dat bij alle compagniën herhalingslichtingen zullen opkomen, en wel in de maanden Augustus en September.

b. De eerstondergeteekende kan geenszins toegeven, dat hetgeen onder dit punt wordt opgemerkt juist zou zijn, n.l. dat de oefening der miliciens na hun terugkeer van de manoeuvres van geen beteekenis zou wezen en dat de twee maanden welke daarop volgen, op hunne eigenschappen als soldaat eer een nadeeligen dan een gunstigen invloed zouden hebben. De bedoelde twee maanden zijn in de eerste plaats noodig om al datgene wat in de voorafgaande 6 maanden wegens gebrek aan tijd of terrein dan wel wegens andere omstandigheden niet of onvoldoende beoefend werd, te doen aanleeren. Wil men de jongste miliciens tijdens de eerste maanden niet aan overmatige lichamelijke inspanning blootstellen, dan is het onvermijdelijk den duur van den dagelijkschen oefeningstijd niet te ruim te stellen. Maar daarvan is het gevolg dat, om toch op een bepaald tijdstip — d. i. op den datum van aanvang der bataljons- en regimentsoefeningen — het aangewezen deel van het leerprogramma te hebben doorloopen, verscheidene onderdeelen van hetgeen onderwezen moest worden slechts oppervlakkig konden worden beoefend. In het bijzonder is dit het geval met het afstanden schatten, het schieten, de pionieroefening en het bajonetschermen.

Hoezeer het rationeeler schijnt de manoeuvres de bekroning te doen zijn van het geheele te doorloopen oefeningsprogramma, is het volstrekt niet zeker dat dit ook inderdaad het geval is; de waarde van de aanvulling en eene degelijke herhaling van het vroeger geleerde, vóór het vertrek met groot verlof, mag inderdaad niet gering worden geacht, mits de daarvoor beschikbare tijd goed wordt benuttigd. Wordt die tijd, zooals in het Voorloopig Verslag wordt gezegd „in ledigheid doorgebracht", dan zou een verblijf onder de wapenen tot December geen zin hebben. Doch als dat mocht hebben plaats gehad — hetgeen wordt betwijfeld —, is er toch zeker voor te waken dat zulk eene tekortkoming zich niet herhaalt.

De eerstondergeteekende meent verder tegenover de opmerking in het Voorloopig Verslag gemaakt ten aanzien van de mindere geschiktheid van

het tijdvak October—Juni voor de oefeningen, m.n. in den velddienst en in het schieten, te kunnen verklaren dat in de maanden van genoemd tijdvak in menig opzicht méér gelegenheid zal bestaan om die oefeningen vruchtbaar te doen houden dan in den zomer.

Al moge de weersgesteldheid in den regel tusschen Juni en October gunstiger zijn dan in de overige maanden van het jaar, men moet niet voorbijzien, dat in het warme seizoen niet zelden de hitte remmend werkt op den gang der oefeningen. Het belang van den gezondheidstoestand van den troep vordert dan meermalen, dat deze op de warmste middaguren onder dak is en rust heeft. Niet alleen kan bij dergelijke splitsing van den dag van groote oefeningen weinig sprake zijn, maar bovendien komt de morgenoefening niet volledig tot haar recht en moet de namiddagoefening onder zulke omstandigheden veelal tot eene kleinere in of nabij de kazerne worden bepaald.

Het is dan ook reeds uit dien hoofde zeer de vraag of inderdaad de zomermaanden voor eerste oefening zoo bijzonder geeigend zijn. Daarbij komt nog, dat in bedoeld seizoen, in ons land, nagenoeg nergens vergunning kan worden verkregen om terreinen, buiten de wegen, door den troep te doen betreden. Hier worden niet zoozeer bedoeld de terreinen, als de heidevelden, vereischt om grootere afdeelingen gevechtsoefeningen te doen houden — welke trouwens slechts in de nabijheid van enkele garnizoensplaatsen worden aangetroffen —, als wel die uit de naaste garnizoensomgeving, welke voor eene doelmatige beoefening van den velddienst onmisbaar zijn te achten. Het gevolg is, dat men zich in dat seizoen veelal tot de wegen moet beperken, en dat allerlei schikkingen moeten worden gemaakt om te zorgen, dat de eene compagnie de andere in hare oefening niet hindert.

Wat betreft het schijfschieten, is het een bekend feit, dat de gelegenheid tot beoefening van dit onderdeel der opleiding in ons land slechts spaarzaam nabij de garnizoenen voorhanden is, waaruit volgt, dat er, als in de maanden Juni—September wordt schrijfgeschoten, met den daarvoor beschikbaren tijd moet worden gewoekerd, wil men bij elke compagnie de voorgeschreven oefeningen kunnen houden. Daardoor ontstaat eene zekere gejaagdheid, welke aan eene goede opleiding van den soldaat niet bevorderlijk is. Het zal geen uitvoerig betoog behoeven, dat bij eene opkomst in twee ploegen, waarbij dus het getal zich te gelijker tijd oefenende compagniën wordt verminderd, de gelegenheid voor de oefeningen in het algemeen aanmerkelijk wordt verbeterd. Daarbij komt nog, dat het betreden van terreinen door eene geoefend wordende afdeeling in het tijdvak October—Maart minder bezwaar ondervindt, dat de zoo onmisbare oefeningen bij duisternis niet in den nacht behoeven plaats te hebben, zooals in de zomermaanden het geval is en waardoor alsdan, in verband met het late uur van terugkeer in de kazerne, de dienst van den volgenden dag eerst laat kan aanvangen. Wat de weersgesteldheid betreft, is de eerstondergeteekende van meening, dat de maanden October en November zich zeker niet minder goed dan de maanden Maart en April leenen voor de eerste oefening der recruten; terwijl de behoorlijk warm gekleede en goed gevoede soldaat er inderdaad geen schade van zal ondervinden, als hij ook in den winter buiten exercitieloodsen enz. geoefend wordt. Mocht er vroeger, toen aan vele exercitiën een langdurig stilstaan verbonden was, gevaar hebben bestaan, dat in de wintermaanden temperatuur of weersgesteldheid den soldaat daarbij nadeelig zouden zijn, daarvan behoeft in den tegenwoordigen tijd geen sprake te zijn. In verband met de aanmerkelijke wijzigingen in de

tactiek, dragen de opleiding en de oefening van den soldaat een ander karakter dan vroeger.

De in het Voorloopig Verslag gestelde vraag, of niet is voorbijgezien, dat de miliciens van de tweede ploeg, die tijdens de in Maart opgekomen nieuwe lichting geoefend wordt, wacht- en corveediensten zullen hebben te verrichten, terwijl zij zelven nog verre van volledig geoefend zijn, wordt door den eerstondergeteekende ontkennend beantwoord.

In de eerste plaats dient hieromtrent te worden opgemerkt, dat de bedoelde wacht- en corveediensten geenszins van zoodanigen omvang zijn, dat zij een grooten invloed op de oefeningen zouden hebben. De wachtdienst is in de laatste jaren zóó beperkt, dat het aantal malen waarop de soldaat op wacht komt, gemiddeld niet meer bedraagt dan zes.

De corveediensten, welke den soldaat aan de oefeningen onttrekken, zijn evenzeer ten gevolge van het in dienst nemen van burgerwerklieden aanmerkelijk verminderd, en, zoo dit in verband met den aard dezer te verrichten diensten mogelijk blijkt, zal in die richting nog verder worden gegaan.

Al valt het nu niet tegen te spreken, dat voor beide diensten in het tijdvak waarop het Voorloopig Verslag het oog heeft, miliciens zullen worden gebezigd die in October zijn opgekomen voor eerste oefening, mag, naar de meening van den eerstondergeteekende, niet worden voorbijgezien dat wachtdienst volstrekt niet is te beschouwen als iets wat de oefening zou schaden. Het tegendeel is het geval; het verrichten van dezen dienst, behoorlijk geregeld, is eene hoogst nuttige en zelfs onmisbare oefening. De soldaat leert daarmede oplettendheid, waakzaamheid, op zich zelf handelen, het goed opvolgen van gegeven bevelen, enz.

Hetzelfde kan natuurlijk niet in die mate worden gezegd van corveeën. Toch mag ook aan dezen dienst voor de vorming van den soldaat niet alle waarde worden ontzegd. Bij verschillende corveeën kan de milicien iets leeren, wat hem later in zijn dienst kan te pas komen. Bovendien de meeste corveeën hebben plaats vóór of nà den uitrukkenden dienst en brengen dan ook in dezen niet zóóveel stoornis als wel menigmaal wordt vermeend.

En wat nu de opmerking betreft, dat door wacht- en corveediensten voor de bedoelde miliciens van de tweede ploeg de veldoefeningen niet tot haar recht zouden komen, mag de eerstondergeteekende er wel op wijzen, dat door deze miliciens in de eerste vier maanden van hun oefeningstijd geen wacht- en corveediensten zijn gedaan, en dat ook bij de bestaande regeling dergelijke diensten worden verricht door miliciens voor eerste oefening onder de wapenen.

Naar aanleiding van hetgeen onder *b* aangaande de bataljonsoefeningen werd opgemerkt, mag niet worden verzwegen, dat de toestand, mocht het ontwerp tot wet worden verheven en het voornemen van den eerstondergeteekende worden verwezenlijkt, naar zijn gevoelen niet minder goed zal worden dan de bestaande.

Op den voorgrond stellende dat voor den soldaat de compagniesoefening verreweg het voornaamste bevat wat voor zijne opleiding noodig is, zij hier medegedeeld, dat het voornemen bestaat om in het jaar volgende op dat der indeeling eener lichting, deze in haar geheel in de maand Augustus onder de wapenen te doen komen voor de z.g. bataljonsoefeningen, zoodat de bataljonscommandant wel alle geoefende manschappen van eene lichting onder zijne bevelen zal hebben en oefenen. Zulk eene regeling heeft te minder bezwaar, omdat ook thans eene lichting voor herhalingsoefeningen

onder de wapenen wordt geroepen in het tijdperk der bataljonsoefeningen, welke lichting dan niet deelneemt aan regimentsoefeningen of manoeuvres. Bij de ontworpen regeling zal de bataljonscommandant onder zijne leiding oefeningen houden met een bataljon, samengesteld uit eene complete lichting 8- en 4-maanders van het vorige jaar, eene halve lichting 8-maanders en eene volle lichting 4-maanders van het loopende jaar. De daarmede te bereiken sterkte is zeer voldoende voor de genoemde soort van oefeningen Overigens moge ten aanzien van dit punt worden verwezen naar het hieronder ad *f* opgenomene.

Dat de in October opkomende miliciens niet zullen kunnen deelnemen aan de groote manoeuvres, die in het najaar plegen te worden gehouden, kan de eerstondergeteekende geen groot nadeel achten, waar deze miliciens toch in den loop van hun diensttijd bij de militie nog twee malen zullen onder de wapenen moeten komen in het tijdperk der bedoelde groote manoeuvres. Hoe nuttig deze laatste ook in het algemeen voor het leger moge zijn, voor den soldaat zijn zij minder noodzakelijk dan voor de kaders, officieren inbegrepen; terwijl het ook thans geenszins voor alle miliciens regel is, dat zij telken jare waarin zij onder de wapenen zijn of komen, aan groote manoeuvres deelnemen.

Tegenover het bezwaar, dat de miliciens der tweede ploeg niet tijdens hunne eerste-oefening aan de groote manoeuvres zouden deelnemen, staat het niet te verwerpen voordeel, dat aan hunne opleiding in de compagnie 2 maanden meer kunnen worden besteed dan aan de miliciens van de eerste ploeg. Wel is waar wordt door sommige leden beweerd, dat het geen twijfel lijdt dat bij doelmatige oefening met 6 maanden (Maart—September) kan worden volstaan, doch dat de juistheid dezer meening jaarlijks bevestigd wordt, kan door den eerstondergeteekende niet worden toegegeven. Maar al te zeer is men bij den bestaanden toestand verplicht de opleiding in de compagnie wegens gebrek aan tijd vóór de manoeuvres niet ten volle tot haar recht te laten komen. Overigens moge hier nogmaals worden aangeteekend, dat de eerste maanden van den diensttijd van de tweede ploeg volstrekt niet gedeeltelijk onbruikbaar zijn voor de oefening, zooals door deze leden werd gezegd.

Mocht de weersgesteldheid geen oefening in de open lucht toelaten, dan zal men bij de nieuwe regeling, doordat er minder personeel onder de wapenen is dan thans, in de onbewoonde localiteiten van de kazernes voldoende gelegenheid vinden voor detailoefening. Het aantal dagen waarop niet buiten geoefend zou kunnen worden is ook in dit seizoen niet zóó groot als somwijlen wel wordt gedacht.

c. De ontwerp regeling brengt mede, dat op 15 Maart de voorjaarshelft der achtmaanders opkomt bij dezelfde twee compagnieën, die 1 October te voren de najaarshelft der vorige lichting hebben ontvangen.

Vandaar een gelijktijdig verblijf onder de wapenen bij dezelfde compagnieën van manschappen van twee verschillende lichtingen. Dit samenzijn, dat, met het blijvend gedeelte mede gerekend, 5 maanden duurt, zal, zoo vreesde men, niet goed werken op de jongeren, doordat de ouderen hun de illusie van het militaire leven zullen benemen en daardoor hunnen geest van ijver en toewijding doen verslappen.

De eerstondergeteekende stemt geheel in met de leden, die deze voorstelling niet vrij achten van overdrijving. Terecht werd van die zijde opgemerkt, dat de gekoesterde vrees wellicht reden van bestaan zou hebben, indien het gold een langdurig samenzijn met beroepssoldaten, maar dat

van een omgang met manschappen, die nog geen vol half jaar te voren hunne intrede in de kazerne deden, redelijkerwijs niet die nadeelige invloed is te duchten. Het is overigens niet aan te nemen, dat de jongelieden, die met dergelijke voornemens bezield het militaire leven ingaan, door enkele laakbare voorbeelden of uitlatingen reeds hunne ambitie zouden verliezen; het zijn enkel de ondegelijke elementen, die door een minder gunstig voorgaan in daad of woord tot navolgen kunnen worden gewekt Bij die zwakke elementen zou echter het gebrek aan ijver en toewijding toch later aan den dag zijn getreden; het slechte voorbeeld verhaast alleen het ziekteproces en verlengt daardoor de gelegenheid de ziekte zelve te overwinnen. Het samenzijn van twee lichtingen heeft ook plaats bij het bestaande stelsel en nimmer nog heeft de eerstondergeteekende het middel zien toepassen om de jonge manschappen zooveel mogelijk van de oudere afgescheiden te houden. Integendeel, men logeert de nieuwaangekomenen bij voorkeur tusschen de oudere makkers, opdat dezen ben op kameraadschappelijke wijze vertrouwd maken met de huishoudelijke toestanden in de kazerne. Maar meer nog dan in de kazerne zal de gemeenschappelijke tegenwoordigheid bij sommige diensten en oefeningen aan de resultaten der opleiding ten goede komen. Niet alleen in het leger, maar ook in het maatschappelijk leven moeten de ouderen medewerken aan de vorming van de jongeren, moeten de meer bedrevenen de ongeoefenden helpen opleiden in bruikbaarheid. Worden daarbij ook minder wenschelijke opvattingen overgenomen, dan is dit zeker te betreuren, maar daarom nog niet te ontgaan.

Voor het verrichten van eventueele bewakingsdiensten, bijv. bij het heerschen van veeziekte en het handhaven der orde bij werkstakingen, mogen de manschappen in de eerste maanden na hunne opkomst niet worden gebruikt; niet alleen dat hunne opleiding daardoor zou worden onderbroken, maar bovenal, omdat het gebruiken van soldaten voor eene taak, waarvoor zij nog niet berekend zijn, aanleiding zou kunnen geven tot zeer ongewenschte gevolgen.

d. Ingevolge de ontwerp-regeling zullen alle voor het blijvend gedeelte aangewezen achtmaanders dezen dienst vervullen in aansluiting met de eerste-oefening. Het deed den eerstondergeteekende genoegen dit algemeen als een voordeel van de regeling te zien erkend, en het zou hem aangenaam zijn geweest indien het had mogen gelukken die aansluiting ook tot stand te brengen voor de viermaanders. Door den korten duur hunner eerste-oefening blijven dezen evenwel ook bij de bestendiging van den voor hen bestaanden toestand in buitengewoon gunstige verhouding tegenover de achtmaanders verkeeren, vooral omdat, op gelijken voet als voor de achtmaanders, ook voor hen de bevoegdheid tot nummerruiling openstaat. De bezwaren die voor de viermaanders-studenten uit den dienst voor het blijvend gedeelte zouden voortvloeien, vinden in het Verslag zelf reeds afdoende weerlegging.

Men duchtte, dat het in de practijk moeilijkheden zou opleveren om voor de aanwijzing tot den dienst voor het blijvend gedeelte de helft der viermaanders te doen medeloten met de tweede helft der achtmaanders, omdat de eersten reeds met verlof zullen zijn als de laatsten opkomen. In die omstandigheid kan echter geen overwegende bedenking gelegen zijn. Immers die loting, zooals zij bij de artt. 76—79 van het Koninklijk besluit van 2 December 1901 (*Staatsblad* n°. 230) is geregeld, geeft volledigen waarborg voor eerlijkheid ook voor hen, die daarbij niet in persoon tegen-

woordig zijn. In laatstgenoemd artikel is bovendien niet nauwkeurig omschreven, op welke wijze voor den afwezige moet worden geloot. Dit artikel zal bij totstandkoming van het wetsvoorstel enkel eenige aanvulling behoeven in dien zin, dat den viermaanders tijdig zal worden kennis gegeven van dag en uur der loting, opdat zij desverkiezende daarbij persoonlijk aanwezig kunnen zijn, en dat den afwezigen viermaander het voor hem door den bataljonscommandant getrokken en door dezen geparafeerd lotingsbiljet zal worden toegezonden. Het ligt alzoo niet in de bedoeling, de viermaanders na volbrachte eerste-oefening ter wille van de loting, nog eenige dagen onder de wapenen te houden.

Hoewel wordt toegegeven, dat bij het hiervoren in het laatste gedeelte onder *a* bedoelde stelsel ook voor de viermaanders aansluiting zou worden verkregen tusschen den dienst voor eerste-oefening en dien voor het blijvend gedeelte, kan zulks in het stelsel bezwaarlijk als een voordeel worden beschouwd, omdat er dan een blijvend gedeelte zou zijn in een tijdvak, waarin geen blijvend gedeelte noodig is. Immers de achtmaanders der voorjaarshelft hebben reeds begin October eene zoodanige geoefendheid verkregen dat zij zoo noodig kunnen voorzien in de te vorderen diensten.

e. Wat de kaderopleiding betreft, zal het geen betoog behoeven dat, aangezien bij de opkomst in 2 ploegen het geheele jaar door manschappen onder de wapenen zijn, er in het algemeen meer dan nu het geval is, gelegenheid zal wezen om vrijwillig dienend kader tot een hoogeren graad op te leiden. Doch ook voor de vorming van militiekader zal de regeling goede resultaten kunnen hebben. De eerstondergeteekende is van oordeel dat, ook al kwam de onderwerpelijke wetswijziging niet tot stand, de tot dusverre gevolgde methode van kadervorming herziening zou behoeven, niet in dien zin dat er centrale kaderscholen opgericht zouden moeten worden, doch wel zóó dat aan de rechtstreeksche chefs van de opgeleid wordenden, dat zijn de compagniescommandanten, in deze belangrijke aangelegenheid meer mede-zeggenschap, meer verantwoordelijkheid wordt gegeven, en dat in de bepaling van het tijdstip van aanstelling tot een rang of van bevordering tot een hoogeren meer vrijheid wordt gelaten, waardoor het mogelijk zal zijn, de miliciens die zich door lichamelijke eigenschappen en snelle vorderingen bij de oefeningen boven de anderen onderscheiden, en van wie, ook door hun moreele eigenschappen, door hun overwicht op anderen te verwachten is dat zij allen aanleg bezitten om aanvoerder te worden, ook spoediger dan minder begaafden, een rang te doen verwerven. Het vaststellen van voor allen zonder onderscheid geldende data van examens acht de eerstondergeteekende niet goed. Waar door sommigen examens onvermijdelijk noodig worden geacht, moet men ze zijns inziens afnemen zoodra de compagniescommandant oordeelt, dat daarvoor het tijdstip gekomen is. Bij zulk een examen moet de practijk op den voorgrond staan, en wel in dien zin dat minder waarde moet worden toegekend aan veel theoretische kennis van reglementen en voorschriften dan aan flink optreden, handigheid en geschiktheid bij het vervullen van eene opdracht enz. Daarnaast dient echter groote waarde te worden gehecht aan het oordeel der officieren van de compagnie over de wijze waarop de milicien, die een rang zal krijgen, zich in vergelijking met en tegenover zijn kameraden doet kennen. Het zijn volstrekt niet altijd de verstandelijk meest ontwikkelden die op de anderen overwicht uitoefenen, die aanleg hebben om gezag te voeren, en die door karaktereigenschappen boven anderen uitblinken. En daar zulke qualiteiten bij examens niet aan

den dag komen, is het, omdat zij in deze meer gewicht in de schaal leggen dan andere eigenschappen, van veel belang dat zij den doorslag geven.

De vraag in het Voorloopig Verslag onder punt *e* van § 2 gesteld, is in verband met het voorgaande door den eerstondergeteekende niet met eene voor alle gevallen geldende bevestiging of ontkenning te beantwoorden. Naar zijn inzien kan het zeer wel mogelijk blijken in den daar vermelden tijdsduur uit de militie alleszins voor hunne taak bekwame korporaals en ook wel eenige sergeanten te vormen. Voor den laatstgenoemden rang zal het echter z. i. regel zijn, dat daarvoor meer tijd dan 8 maanden wordt gebezigd. In geen geval mag er bij het verleenen van rangen toegeeflijkheid plaats hebben; de rangbekleeders behooren ten volle berekend te zijn voor hunne taak, en de verplichtingen van den rang naar behooren te kunnen vervullen. In verband daarmede komt het raadzaam voor den in een rang te benoemen of te bevorderen milicien, vóór dat de aanstelling geschiedt, minstens eene maand den dienst van den hem wachtenden rang te doen vervullen, en zijne bevordering afhankelijk te stellen van de wijze waarop hij daarbij heeft voldaan. De eerstondergeteekende is van oordeel, dat door het meerendeel der aan te stellen milicien-sergeanten deze rang eerst zal kunnen worden verkregen na de bataljonsoefeningen in het jaar volgende op dat der opkomst voor eerste-oefening, maar tevens is hij van meening dat miliciens, die een langer tijdsverloop zouden behoeven om dien rang in allen deele te verdienen, daardoor niet geschikt zijn te achten voor dien rang.

Uit het voorafgaande zal genoegzaam kunnen blijken dat classicale opleiding, waarbij de miliciens uit de compagnie worden genomen, en buiten rechtstreeksche medewerking en toezicht van den compagniescommandant worden bekwaam gemaakt voor een rang, naar het gevoelen van den eerstondergeteekende geen aanbeveling verdient. Ook op het gebied der kadervorming is decentralisatie noodig. Dat daarvan mingunstige gevolgen te wachten zouden zijn, kan niet worden toegegeven.

f. Voor het overige de beperkte strekking van het ontwerp in haren vollen omvang handhavende, wenscht de eerstondergeteekende op het stuk der herhalingsoefeningen aan de wenschen van vele leden der Kamer te gemoet te komen. Zooals uit het bij deze Memorie gewijzigde ontwerp van wet moge blijken, wordt thans voorgesteld om onder 1°. der eerste zinsnede van art. 111 der Militiewet in plaats van „in het geheel voor twaalf weken" te lezen: „voor niet langer dan twaalf weken". (1)

Behalve van de eerste zinsnede wordt ook wijziging voorgesteld van de tweede zinsnede van evenvermeld art. 111. Bij de behandeling toch van de definitieve Oorlogsbegrooting voor 1908 is gebleken, dat er verschil van gevoelen bestond nopens de vraag of de verkorting, die ingevolge de bepaling van bedoelde zinsnede kan worden toegekend aan hen, die krachtens art. 109 onder de wapenen zijn geweeet, ook van toepassing zou mogen zijn ten aanzien van hen, die tot korte oefening zijn ingelijfd. Voor die verkorting acht de eerstondergeteekende geen redelijke grond aanwezig en het is niet zijne overtuiging, dat in 1901 aan zoodanige verkorting niet is gedacht. Nu art. 111 thans toch aan de orde komt, heeft hij gemeend de gelegenheid niet te mogen laten voorbijgaan om te trachten ten deze alle onzekerheid weg te nemen. Vandaar de voor de tweede zinsnede voorgestelde invoeging.

(1) Zie noot op blz. 215.

Blijkens de noot, voorkomende op de aan de Kamer toegezonden graphische voorstelling, ligt het in het voornemen om de eerste herhalingsoefening te doen houden in het tweede dienstjaar. De tijd van opkomst is met opzet aldus gekozen om den bataillonscommandanten de gelegenheid te geven ongeveer eene maand lang hun bataljon te oefenen op voldoende sterkte, bestaande uit de volle lichting van het vorig jaar en de voorjaarshelft der achtmaanders, vermeerderd met de viermaanders der lichting van het loopende jaar. Tevens zullen bij die opkomst de milicien-korporaals der lichting van het vorig jaar, die in aanmerking kunnen komen voor bevordering tot milicien-sergeant, bewijzen moeten geven van werkelijke geschiktheid voor laatstgenoemden rang. Overigens geeft de vervroeging der eerste herhalingsoefening voor belanghebbenden een niet gering voordeel: immers met de toeneming in leeftijd vermeerdert gewoonlijk voor de personen wie het hier geldt, het gewicht en de verantwoordelijkheid der maatschappelijke verhoudingen zeer snel; hoe vroeger alzoo de eerste herhalingsoefening, gemeenlijk het langst van duur, kan worden volbracht, hoe minder hun gemis in de burgerlijke samenleving zal worden gevoeld.

§ 3. Mede naar aanleiding van het gestelde in deze paragraaf heeft de eerstondergeteekende nader onderzocht, tot welke gevolgen voor de bereden artillerie de verplaatsing der opkomst van na- naar voorjaar zou leiden. Hij is daarbij tot de overtuiging gekomen, dat die verplaatsing niet zou zijn in het belang van het bereden deel der artillerie; alleen voor de treinsoldaten zal de opkomst zonder bezwaar in Maart kunnen geschieden. Daarna is overwogen, of voor de cavalerie de aanvang der eerste-oefening in het voorjaar ware te stellen. Ook hiertegen rezen overwegende bedenkingen.

Ten gevolge van de uitkomsten van het nader onderzoek moest worden afgezien van het in de Memorie van Toelichting ontwikkelde plan voor de indeeling bij de bereden korpsen. Thans is het voornemen om van de in Maart aan de bereden troepen toe te wijzen lotelingen dadelijk voor eerste-oefening onder de wapenen te houden de treinsoldaten en de paardenverzorgers, terwijl de overigen met verlof zullen worden gezonden tot omstreeks 1 October. De in het tijdvak van 16—30 September ingelijfde lotelingen, die bestemd zijn voor de bereden korpsen, zullen allen dadelijk hunne eerste-oefening aanvangen. Bovendien ligt het in de bedoeling om de lotelingen die zich vrijwillig aanmelden voor plaatsing bij een dezer korpsen en daarvoor geschikt zijn bevonden, nog vóór hunne indeeling in kennis te stellen met den datum waarop voor hen de eerste-oefening zal aanvangen.

Al is de eerstondergeteekende er alzoo niet in geslaagd om voor alle aan de bereden korpsen toe te wijzen lotelingen het bezwaar weg te nemen, dat uit onbekendheid met het hun wachtende verlof veelal aan die toewijzing verbonden is, toch zal de voorgenomen regeling het voordeel opleveren, dat het geschetste bezwaar zich alsdan slechts voor de kleinere helft dezer lotelingen zal doen gevoelen.

§ 4. Naar aanleiding van het met betrekking tot de zeemilitie opgemerkte zij medegedeeld, dat de reeds sinds lang gevoelde wenschelijkheid om gedurende het geheele jaar een gedeelte der bemanning van de defensieschepen uit miliciens te doen bestaan, zich door het navolgende laat verklaren.

De bemanningen der defensieschepen zijn gedurende den tijd dat geen miliciens in werkelijken dienst zijn, geheel samengesteld uit vrijwilligers. Ongeveer 10 April komen de miliciens voor de herhalingsoefeningen op, om half Mei met onbepaald verlof te vertrekken; zij worden gedurende

dien tijd verdeeld over het defensiematerieel en daarvoor moet een evenredig deel van de vrijwilligersbemanning op andere schepen overgeplaatst worden, om na het vertrek dier miliciens hunne plaats weder in te nemen tot ongeveer half Juli, wanneer zij andermaal moeten plaats maken en wel voor de miliciens der nieuwe lichting, die na afloop van hun eerste-oefeningstijd aan boord van het logementschip *Neptunus* hunne practische vorming aan boord der defensieschepen moeten verkrijgen. Na het vertrek dier miliciens in October embarkeeren de vrijwilligers weder op die schepen tot het volgende voorjaar.

Dat de goede gang van den dienst op de vloot door deze herhaalde mutatiën belangrijk wordt geschaad, behoeft geen betoog, waarbij niet mag worden voorbijgezien, dat de vele overplaatsingen die volgens den bestaanden toestand daarvan het gevolg zijn voor de vaste bemanningen (vrijwilligers), een nadeeligen invloed op hen uitoefenen. Het kan toch niet anders, of de wetenschap dat men slechts zeer tijdelijk aan boord van een schip dienst zal moeten doen, doet de belangstelling daarvoor verflauwen en maakt dat men er zich niet op thuis gevoelt.

Elke maatregel die meerdere stabiliteit in die bemanning brengt, dient dan ook als van het hoogste belang te worden beschouwd.

Maar behalve het voordeel van stabiliteit onder de bemanning te brengen, heeft het voortdurend aan boord zijn der militie ook nog dit groote voordeel, dat bij mobilisatie de bemanning der in dienst zijnde schepen onaangetast kan blijven en het schip dus dadelijk gereed kan zijn voor zijne taak, terwijl nu bij mobilisatie, en geen miliciens in werkelijken dienst zijnde, een gedeelte van de bemanning moet verwisseld worden tegen de dan opgeroepen miliciens.

De gesplitste opkomst van de zeemilitie maakt, dat de miliciens iets langer in werkelijken dienst zullen blijven dan thans het geval is, maar de tijd hiervan blijft toch altijd binnen het door de wet aangegeven tijdperk.

Het ligt evenwel in het voornemen van den tweeden ondergeteekende om de voorbereidende oefeningen, die, zooals in de Memorie van Toelichting reeds is aangegeven, onder de tegenwoordige omstandigheden pl. m. 4 maanden duren, zooveel mogelijk te verkorten, ten gevolge waarvan de eerste-oefeningstijd voor beide ploegen en ook de herhalingsoefeningen, hoewel iets langer dan onder de bestaande regeling, toch korter zullen kunnen zijn dan in het Voorloopig Verslag is aangenomen.

De tweede ondergeteekende maakt van deze gelegenheid gebruik om eene uitdrukking in de Memorie van Toelichting te wijzigen, die aanleiding zoude kunnen geven tot misverstand. In de Memorie wordt toch gesproken van eerste en tweede „helft" der zeemilitie. Ten rechte moet dit zijn eerste en tweede „gedeelte", waarbij het eerste „gedeelte" een grooter aantal opgekomenen zal omvatten dan het tweede. Het ligt toch in het voornemen om aan dat eerste gedeelte ook die miliciens toe te voegen, wier oefeningen in den winter aan groote bezwaren zouden onderhevig zijn, zooals die bestemd voor den torpedodienst en de kustwacht. Dat de Minister geen miliciens zal plaatsen op schepen waarmede 's winters niet kan geoefend worden, zooals b. v. riviervaartuigen, mag veilig aan zijn beleid worden overgelaten. Ook nu hebben in den winter steeds oefeningen plaats zoowel in de zeegaten, als op de Zuiderzee en in het Zuiderfrontier en zijn deze steeds van veel nut, zoowel voor de officieren als voor de verdere bemanning. Mogen ook al door ijsgang die vaaroefeningen tijdelijk gestaakt worden, hiertegenover staat, dat door de gesplitste opkomst, dus met een

kleiner aantal miliciens, de oefeningen individueel meer tot haar recht komen.

Bezwaren uit een oogpunt van huisvesting of verpleging doen zich bij de vaaroefeningen des winters niet voor; zelfs jeugdige schepelingen maken dergelijke oefeningen mede zonder daarvan nadeeligen invloed te ondervinden. Het kan dan ook niet verwacht worden, dat zich deze bezwaren voor de in leeftijd oudere miliciens wel zullen voordoen.

De mededeeling, dat met het oog op de huisvesting des winters vele manschappen met verlof worden gezonden, moet op een misverstand berusten. Om dergelijke redenen zijn toch geen verloven noodig en worden die dan ook daarvoor nimmer verleend.

Eene vermeerdering van de bewoners van de wacht- en logementschepen in den geest als in het Voorloopig Verslag is aangegeven, kan van de voorgestelde wijziging niet worden verwacht. Voor de voorbereidende oefeningen wordt de geheele lichting slechts op één schip, het logementschip *Neptunus*, geëmbarkeerd. Bij gesplitste opkomst kan voor dit schip alleen sprake zijn van eene belangrijke vermindering der bemanning, terwijl voor de instructieschepen (logementschepen) van den torpedodienst de toestand in verband met het hiervoren medegedeelde zal blijven zooals hij was; deze laatste schepen verkeeren overigens ten opzichte van de zeemilitie in dezelfde omstandigheden als de defensieschepen.

Alleen op de wachtschepen zullen de bemanningen, doch echter alleen in een bepaald gedeelte van het jaar, bij vergelijking met het gelijke tijdvak bij de bestaande regeling, grooter zijn en wel omdat de verwisseling van miliciens op de defensieschepen, bij vertrek met verlof, door vrijwilligers niet meer plaats zal hebben. In het ten deze voor de wachtschepen ongunstigste tijdperk, n.l. tijdens het embarkement der zeemilitie op de defensieschepen, zijn tot nu toe nimmer moeilijkheden te ondervangen geweest, ook zelfs niet toen het contingent der zeemilitie 600 man bedroeg en dus een zeer belangrijk grooter aantal vrijwilligers op de wachtschepen werd gehuisvest.

Bij de gesplitste opkomst zal, bij het in dienst houden van hetzelfde materieel, een kleiner aantal vrijwilligers dan nu, plaats makend voor de miliciens, aan boord van de wachtschepen geplaatst worden. Wel zullen, zooals hiervoor is aangegeven, bij vergelijking van bepaalde tijdperken de wachtschepen eene grootere bemanning hebben, doch nimmer zullen deze bemanningen, in verband met de door de nieuwe regeling te stellen eischen, zoo groot worden als in de genoemde ongunstigste tijdperken van de bestaande regeling.

Wat de kosten aangaat, deze zullen voor het bij de wijziging voorgestelde langer in dienst houden van het logementschip *Neptunus* weinig meer zijn. De traktementen voor den commandant en verdere bemanning blijven bij de bestaande regeling toch ook doorgaan. Alleen zullen meer kosten ten laste van de voor vaaroefeningen aangewezen schepen komen, voornamelijk ten gevolge van het grooter steenkolengebruik.

De tweede ondergeteekende zoude echter niet gaarne in deze grootere kosten eene aanleiding vinden om een voor de marine zoo nuttigen maatregel als de gesplitste opkomst achterwege te doen blijven.

In de vrees van verscheidene leden, dat de nieuwe regeling den lust om bij de zeemilitie te dienen *bedenkelijk* zal doen verminderen, wordt door den tweeden ondergeteekende niet gedeeld. Aangenomen dat de kans om voor den dienst in de wintermaanden te worden aangewezen, aan de dienst-

vervulling bij de zeemilitie veel van hare aantrekkelijkheid zal ontnemen, zoo is er toch reden om te betwijfelen, of die mindere aantrekkelijkheid velen zal weerhouden om zich voor de zeemilitie op te geven. Belanghebbenden hebben toch, gelijk reeds uit het ter zake medegedeelde op bladz. 3 der Memorie van Toelichting blijkt, het uitzicht, dat bij de toewijzing aan voorjaars- of najaarsploeg zooveel mogelijk met de door hen kenbaar gemaakte wenschen zal worden rekening gehouden: waartegenover staat, dat zij, bij niet aanmelding voor de zeemilitie, kans zouden hebben te worden ingedeeld bij de najaarsploeg van de militie te land en dus evenmin aan het dienen in de wintermaanden te ontkomen. Ook is het niet onwaarschijnlijk, dat anderen juist de dienst in de wintermaanden zal aanlokken boven dien in de zomermaanden, o.a. omdat eerstbedoelde dienst hen minder zal schaden in hunne particuliere belangen dan laastbedoelde.

Wat betreft het verlies van aantrekkelijkheid door verlenging van de oefeningstijden, welke verlenging trouwens blijkens het hiervoren medegedeelde niet van veel beteekenis zal zijn, ook dit schijnt niet van dien aard, dat het voldoende gewicht in de schaal legt tegenover de belangrijke voordeelen die de dienst bij de zeemilitie nog altijd zal blijven bieden boven den dienst bij de militie te land, en tegenover de gelegenheid die de dienst aan boord aan velen verschaft om in hun vak werkzaam te blijven en hunne beroepskennis uit te breiden.

Moge er ook al aanleiding bestaan om te verwachten, dat het gemiddeld aantal van pl. m. 1125 man, die zich jaarlijks voor de zeemilitie aanmelden, ten gevolge van de nieuwe regeling wel eenige daling zal ondergaan, zoo is er toch naar de meening van den tweeden ondergeteekende weinig grond om aan te nemen, dat deze daling in die mate zal plaats hebben, dat het niet mogelijk zou blijken om, zonder aanwijzing van niet-vrijwilligers, tot het in de tegenwoordige omstandigheden benoodigd contingent van 400 zeemiliciens te geraken. Eerst wanneer verhooging van dit contingent noodig mocht worden in verband met het aan de marine toe te wijzen aandeel in de verdediging der kustversterkingen, zal naar zijn oordeel de tijd daar zijn om te overwegen, of er behoefte is aan eene bepaling, die het mogelijk maakt ook anderen dan vrijwilligers voor den dienst aan boord of bij de kustversterkingen aan te wijzen, eene bepaling die c. q. te gelijk met de andere door de nieuwe omstandigheden gevorderde wijzigingen in de wet zal kunnen worden opgenomen. Eene bepaling als thans in artikel 137 der wet voorkomt in zake aanwijzing door loting, zal echter alsdan bezwaarlijk kunnen dienen, daar bij toepassing van het stelsel van voorafgaand geneeskundig onderzoek, gelijk reeds in de Memorie van Toelichting werd betoogd, het houden van eene loting op te groote moeilijkheden zou stuiten. Vandaar dan ook, dat werd voorgesteld om de bedoelde bepaling uit het genoemde artikel te doen vervallen.

Artikel 1.

Had bij de samenstelling van het wetsvoorstel algeheele vrijheid bestaan in het kiezen van uitdrukkingen, dan had in het Verslag vermoedelijk geen plaats behoeven te zijn ingeruimd aan de opmerking nopens het gebruik in dit artikel van het woord „zinsnede" De beteekenis echter, waarin dit w ord in den tekst der Militiewet steeds is gebezigd, legde hier een band aan, die niet mocht worden verbroken ter wille van de gelijkheid met andere wetten en met de van de Departementen van algemeen bestuur uitgaande stukken. Het gewijzigd ontwerp van wet spreekt daarom ook van „zinsnede".

De bij evenbedoeld ontwerp voor sommige artikelen der Militiewet nader voorgestelde wijzigingen en aanvullingen worden hierna voor zooveel noodig toegelicht bij de beantwoording der opmerkingen, waartoe de aanvankelijk voorgestelde wijzigingen voorts aanleiding gaven.

Art. 2. De hierbedoelde drukfout is bij het gewijzigd ontwerp vermeden.

Art. 96. Ingevolge de eerste zinsnede onder 1°. zal de aflevering van de ter volledige oefening bestemde lotelingen geschieden in twee gedeelten *naar door Ons te bepalen sterkte en samenstelling.* Hoewel het in de bedoeling ligt te bevorderen, dat het contingent voor de bereden korpsen zooveel mogelijk wordt samengesteld uit hen die zich daartoe vrijwillig aanmelden, wordt het nochthans niet noodig geacht voor deze vrijwillige aanmelding eene nadere regeling in de wet op te nemen in den geest van art. 138. Voor de zeemilitie toch met haar korten werkelijken dienst verkeert men in de gelukkige omstandigheid, dat het aanbod grooter is dan de vraag, zoodat art. 138 het middel biedt om uit de gegadigden de meest geschikte elementen voor den dienst ter zee te kiezen. Voor de bereden korpsen echter met hun langdurig eerste verblijf onder de wapenen doet zich het omgekeerde verschijnsel voor; aan eene bepaling in den zin van evenvermeld wetsartikel bestaat hier alzoo geen behoefte. De lotelingen die plaatsing verlangen bij de bereden troepen, zullen zich evenals thans rechtstreeks tot den Minister van Oorlog kunnen wenden. De algemeene bekendheid met deze wijze van aanmelding zal zooveel doenlijk worden bevorderd. Naar gelang van het korps waarvoor de vrijwillige aanmelding geschiedt, zal het Departement van oorlog zorg dragen, dat de inlijving plaats heeft hetzij in Maart hetzij in September.

Wordt het alzoo niet noodig geoordeeld om bij de wet eene regeling te treffen nopens de vrijwillige aanmelding voor de bereden troepen, evenmin zou het aanbeveling verdienen de sterkte en de wijze van samenstelling der twee gedeelten waarin de achtmaanders zullen worden afgeleverd, bij bij wettelijk voorschrift vast te stellen. Hiertoe zou de wet moeten treden in bijzonderheden, die meer op hare plaats zijn in de uitvoeringsbepalingen.

Tot het in Maart in te lijven gedeelte zullen in de eerste plaats behooren zij die daarvoor krachtens hunne plaatsing bij de zeemilitie zijn aangewezen. De verdere voltalligmaking van dat gedeelte zal geschieden in de volgorde der lotingsnummers, te beginnen met het laagste, en met voorbijgaan van de houders der nummers, die in verband met hunne bestemming — op verzoek — voor de bereden troepen zijn aangewezen voor inlijving in September. De niet voor het 1ste gedeelte bestemde lotelingen behooren tot het 2de gedeelte. Het toch reeds ingewikkelde stelsel van indeeling zou niet toelaten bovendien aan de lotelingen nog invloed toe te kennen op hunne toewijzing aan een der twee gedeelten. Voor de indeeling bij de korpsen zullen overigens, gelijk het Verslag reeds zegt, de thans geldende bepalingen van kracht blijven. De derde zinsnede van art. 95 schrijft reeds nu voor, dat de lotelingen die ter inlijving zullen moeten opkomen, ten minste tien dagen te voren bij brief van oproeping worden in kennis gesteld met dag, uur en plaats der aflevering. In dit voorschrift wordt geen verandering gebracht. Het ligt echter in de bedoeling om ongeveer gelijktijdig met de oproepingsbrieven voor de lotelingen van het eerste gedeelte eene mededeeling te doen toekomen aan de lotelingen van het tweede gedeelte, dat hunne aflevering eerst in September zal plaats hebben. Overeenkomstige mededeeling zal ook geschieden aan de lotelingen die

bestemd zijn om in de plaats te treden van afgekeurde lotelingen en dientengevolge in September van het loopende jaar dan wel in Maart van het volgend jaar aan de beurt van inlijving zullen komen.

Bij de bestaande regeling der indeeling worden in Maart aan de militaire autoriteit opgegeven in de eerste plaats alle achtmaanders der lichting van het loopende jaar, de groote meerderheid der vervangers der achtmaanders van de lichting van het vorig jaar en een klein gedeelte der vervangers der lichting van het loopend jaar. Bij de voorgestelde regeling zal in Maart en September de inlijving zich niet verder uitstrekken dan over ongeveer de helft eener lichting achtmaanders en de vervangers van de laatstvoorgaande halve lichting achtmaanders.

Door deze groote vermindering van het aantal der in Maart in te lijven lotelingen ontstond gelegenheid het tijdvak voor de aflevering van eene maand terug te brengen op eene halve maand.

De viermaanders werden nu reeds in de tweede helft van Mei ingelijfd; hier zal de voorgestelde wettelijke regeling niet anders doen dan zich aanpassen aan de bestaande practijk. Hoewel het verkorten van het afleveringstijdvak leidt tot bespoediging in het vormen van vaste opleidingsklassen, ligt het echter voor de hand, dat van een geregelden gang der opleiding eerst sprake kan zijn, zoodra alle in het tijdsbestek in te lijven manschappen hunne intrede in de kazerne hebben gedaan, dat is op 15 Maart, 30 September en 31 Mei. Van deze data af kan de eerste-oefeningstijd alzoo gerekend worden eerst een aanvang nemen, en niet van 1 Maart, 16 September en 16 Mei, data waarop pas de eerste der in het dan nauwelijks aangevangen veertiendaagsche tijdvak af te leveren lotelingen kunnen opkomen.

Het is nader noodig voorgekomen, in de tweede zinsnede van art. 96 tusschen den eersten en den tegenwoordigen tweeden volzin een volzin in te voegen, luidende: „Voor de toepassing van art. 48, 2°., *c*, worden de in het tijdvak van 16 tot 30 September afgeleverden niettemin beschouwd te zijn ingelijfd op den 15den Maart". Immers daar ingevolge art. 6, onder *a*, een ingelijfde bij de militie te land wordt ontslagen op 1 Augustus van het jaar waarin hij een 8-jarigen dienst heeft of zou hebben volbracht, behoeft een in September afgeleverde loteling geen volle acht jaren bij de militie te dienen, zoodat bij het ontbreken eener bepaling als thans wordt voorgesteld, aan den dienst van een in die maand afgeleverde loteling, nadat hij wegens diensteindiging ontslag uit den dienst der militie verkregen heeft, geen recht op vrijstelling wegens broederdienst zou kunnen worden ontleend.

In verband met vorenbedoelde aanvulling zijn, ter bevordering van een goed overzicht bij het gewijzigd ontwerp, alle voor art. 96 voorgestelde wijzigingen en aanvullingen samengevat in eene geheel nieuwe lezing van het artikel.

Art. 99, *tweede zinsnede.* Zooals de eerste volzin thans en ook bij het oorspronkelijke ontwerp luidt, kan aan den dienst bij de militie van den na diensteindiging ontslagen ingelijfde, wiens inlijving plaats had in het jaar volgende op dat zijner lichting, geen recht op vrijstelling van den dienst worden ontleend voor eenen broeder. Dit zou niet billijk zijn en heeft dan ook niet in de bedoeling gelegen. De bepaling, dat voor de berekening van den diensttijd van een aldus ingelijfde deze wordt geacht reeds in het vorig jaar te zijn afgeleverd, geeft dit reeds voldoende aan.

Ten einde echter zeker te stellen, dat aan den dienst van den hier bedoelden loteling recht op vrijstelling van den dienst voor een broeder kan worden ontleend, is de zinsnede bij het gewijzigd ontwerp van wet aangevuld in dien zin, dat bij inlijving in het jaar volgende op dat der lichting, de diensttijd, ook voor de toepassing van art. 48, 2°., *c*, en 3°., *b*, wordt gerekend te zijn aangevangen in Maart of Mei van het lichtingsjaar.

Het wetsontwerp beoogt niet wijziging in de samenstelling der gemeentelijke aandeelen. Voor wijziging van het opschrift van hoofdstuk VIII der Militiewet 1901 bestaat derhalve voor het tegenwoordige geen aanleiding.

Art. 109. Wijziging van dit artikel is bij het ontwerp van wet niet voorgesteld. Niettemin had bij het afdeelingsonderzoek eene gedachtenwisseling plaats over het voor en tegen van de bevoegdheid tot nummerruiling voor den dienst bij het blijvend gedeelte, waarbij sommige leden er hunne teleurstelling over uitspraken, dat het ontwerp geen voorstel inhoudt tot intrekking dezer bevoegdheid. Bij de beperkte stekking, die een der kenmerken is van dit wetsontwerp, kan echter de afwezigheid van zoodanig voorstel geen bevreemding wekken, ook al zou er overigens aanleiding bestaan om in te stemmen met de afkeuring die van de zijde van evenbedoelde leden aan het stelsel van nummerverruiling ten deel viel.

Het vorenstaande moge reeds doen zien, dat de Regeering het thans niet de meest geschikte gelegenheid acht om diep op het vraagstuk in te gaan. Zij wenscht zich daarom te bepalen tot slechts enkele opmerkingen in verband met den inhoud van het Verslag.

Bij het wetsontwerp tot afschaffing van de dienstvervanging bij de militie werd vrij algemeen erkend, dat in beginsel wel was te onderscheiden tusschen den aard van den dienst voor eerste-oefening en dien van den dienst voor het blijvend gedeelte, en dat de laatste meer was te beschouwen als „arbeid", die niet in persoon behoeft te worden verricht en waarvan alzoo afkoop kan worden toegelaten. Het is niet gebleken, dat en waarom in het toen vrij algemeen gevoelen sedert een omkeer is gekomen. Evenwel ook voor hen die blijk gaven thans dezen afkoop niet te kunnen goedkeuren, zal zonder twijfel het wetsontwerp reeds uit dezen hoofde eenige aantrekkelijkheid bezitten, omdat het den duur van den dienst die kan worden afgekocht, althans voor het hoofdwapen, tot op de helft wil terugbrengen.

De drang tot invoering van den persoonlijken dienstplicht sproot voor een niet gering deel voort uit de heilzame gevolgen die men van het naast elkaar dienen van rijken en armen te gemoet zag. De ervaring heeft wellicht niet alle in dezen zin gekoesterde verwachtingen in vervulling gebracht; of er echter grond is om in dit verband te spreken van corruptie, wordt ten zeerste betwijfeld.

In ieder geval ontbreekt elke aanwijzing, dat de bevoegdheid tot nummerruiling het bestaan van misbruiken zou bevorderen.

Art. 111. Voor de bij het gewijzigd ontwerp van dit artikel voorgestelde wijzigingen moge worden verwezen naar het gestelde onder *f* van § 2 dezer Memorie.

Art. 137. Door den tweeden ondergeteekende is niet over het hoofd gezien, dat het voor sommige zeevarenden, die plaatsing bij de zeemilitie wenschen, bezwaarlijk zal zijn om in December of Januari voor het geneeskundig onderzoek op te komen; doch naar zijn oordeel weegt dit

bezwaar niet op tegen de vele voordeelen die dit stelsel van vóór-keuring oplevert. Ook komt het hem voor, dat, wanneer belanghebbenden tijdig worden in kennis gesteld met de tijdruimte, binnen welke het onderzoek zal plaats hebben, er voor hen kans bestaat in de gelegenheid te zijn om zoodanige voorzieningen te treffen, dat zij zich ten tijde van het onderzoek binnenslands kunnen bevinden.

Door eenerzijds het tijdperk voor het onderzoek zoo ruim mogelijk te stellen en anderzijds bij afwezigheid buitenslands van de belanghebbenden aan eventueele aanvragen om verandering van den voor hen aangewezen datum van keuring zooveel mogelijk gevolg te geven, zal getracht worden de voor sommigen aan het nieuwe stelsel verbonden bezwaren tot een minimum te beperken.

In dit opzicht zal zelfs de nieuwe regeling voor sommige zeevarenden gunstiger kunnen zijn dan de tegenwoordige, welke geen indeeling bij de zeemilitie meer toelaat van hen die, zooals jaarlijks met verscheidene zeevarenden gebeurt, niet op den voor hunne inlijving bepaalden datum ter plaatse van indeeling aanwezig kunnen zijn.

Art. 138. Bij nadere overweging is het wenschelijk gebleken den termijn voor inzending van de in dit artikel bedoelde naamlijsten aan den Minister van Marine met eenige dagen te verlengen, aangezien in verband met het bepaalde in de tweede zinsnede van art. 72 de mogelijkheid bestaat dat de Commissaris der Koningin vóór 1 December nog niet in het bezit is van het lotingsregister, waaruit de gegevens voor het opmaken van de lijsten moeten worden geput.

Art. 159. De voorgestelde aanvullingen van dit artikel zijn noodig geworden, doordat onder de nieuwe regeling de voor de zeemilitie bestemde lotelingen reeds eenigen tijd vóór de inlijving daarvoor zullen worden aangewezen en dus bepaaldelijk zullen worden opgeroepen ter inlijving bij de *zeemilitie.*

Aangezien de diensttijd bij de zeemilitie ongeveer het $^5/_8$ deel bedraagt van dien bij de militie te land, is voor den nalatigen zeemilicien de duur van den werkelijken dienst ook gesteld op pl. m. $^5/_8$ van den duur van het verblijf onder de wapenen van den nalatigen ingelijfd bij de militie te land.

ARTIKEL 2.

De bij het wetsontwerp voorgestelde vervroeging der tijdstippen voor de sluiting van het inschrijvingsregister enz. tot en met die voor de zitting van den militieraad kan uiteraard voor de lichting van 1909 niet meer worden toegepast. Opdat de invoering van de tweedeelige opkomst dientengevolge geen vertraging behoeve te ondervinden, wordt bij het gewijzigd ontwerp van wet voor artikel 2 eene lezing in overweging gegeven, die de mogelijkheid openstelt om die wijze van opkomst ook voor evengenoemde lichting nog in toepassing te brengen.

De Minister van Oorlog,
F. H. A. SABRON.

De Minister van Marine,
J. WENTHOLT.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
HEEMSKERK.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Hoog Militair Gerechtshof. Installatie Mr. Tijssens.

In de op 23 Sept. j.l. te half drie ure gehouden openbare plechtige terechtzitting van het Hoog Militair Gerechtshof, had de installatie plaats van het in dat college nieuwbenoemde lid, den heer mr. H. J. M. TIJSSENS, vroeger rechter in de arrondissements-rechtbank te Dordrecht. Nadat het Hof, in gala gekleed, de audientiezaal was binnengekomen en de zitting door den president, den heer mr. G. H. VAN BOLHUIS, was geopend, verzocht deze den griffier den nieuwbenoemde binnen te geleiden, waarna het woord werd verleend aan den advocaat-fiskaal voor Hr. Ms. Zee- en Landmacht, den heer jhr. mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT, tot het nemen van zijn requisitoir, luidende als volgt:

„Wegens ziekte en gevorderden leeftijd werd dit voorjaar door mr. P. A. L. A. baron VAN ITTERSUM ontslag gevraagd als lid van uw college; op 11 Juni l.l. werd hem dat ontslag eervol verleend, onder dankbetuiging voor de bewezen diensten. Die diensten zijn goed en langdurig geweest. Niet minder dan 37 jaren was de heer VAN ITTERSUM in de militaire justitie werkzaam. In al dien tijd heeft hij zich steeds als een rechtschapen rechterlijk ambtenaar getoond, heeft hij in eenvoud zijn plicht gedaan.

Het heeft H. M. nu behaagd, in de plaats van mr. VAN ITTERSUM, tot lid van uw Hof te benoemen mr. H. J. M. TIJSSENS, tot dusverre rechter in de arrondissementsrechtbank te Dordrecht. Die keuze is door mij met veel sympathie begroet. Van den nieuwbenoemde toch wordt algemeen getuigd, dat hij is een bekwaam jurist, een degelijk rechter, een welwillend collega.

Den heer TIJSSENS, met zijne benoeming hartelijk gelukwenschende, hoop ik en verwacht ik dan ook, dat hij hier nuttig en met zelfvoldoening werkzaam zal zijn!

Mijne Heeren, het is reeds ruim vijf jaren geleden, sedert een nieuw Wetboek van militair strafrecht en eene nieuwe wet op de krijgstucht werden vastgesteld. Het in werking treden van dat Wetboek en van die wet laat echter nog altijd op zich wachten! Moge de wet, regelende de inwerkingtreding, nu toch eindelijk eens tot stand komen; het is o zoo noodig; zij wordt met ongeduld verbeid!

En thans heb ik de eer te verzoeken, dat mr. TIJSSENS zal worden toegelaten tot het afleggen van den bij de wet voorgeschreven eed en dat van dit verzoek mij zal worden verleend akte!"

Nadat die akte verleend was, nam mr. VAN BOLHUIS het woord en sprak als volgt:

„Mijne Heeren leden van dit Hooge Militaire Gerechtshof, advocaat-fiscaal en griffier!

Waar wij in deze bijzondere daartoe belegde zitting gereed zijn om het nieuwbenoemde lid van ons college op te nemen, wendt onze blik zich onwillekeurig naar de opengevallen plaats die door hem wordt ingenomen en denken we dus aan den man, die ons verliet.

Sedert Juni 1871 aan dit college verbonden, eerst als commies ter griffie, later, sedert Maart 1883 als griffier, heeft mr. VAN ITTERSUM sedert April 1892 daarin als lid zitting gehad en deelgenomen aan onze werkzaamheden.

In die verschillende betrekkingen hebben wij hem leeren kennen en hem steeds gewaardeerd als een nauwgezet man, die zijn plicht vervulde en zijn werk naar kracht en vermogen volbracht en die in den collegialen omgang een voorbeeld was van vriendelijke welwillendheid. Met leedwezen zien wij hem heengaan, maar daarbij waardeeren wij 't dat hij, zoodra het hem bleek dat droevige ongesteldheid hem de vervulling zijner betrekking verder onmogelijk maakte, terstond zijn besluit had genomen om ontslag te vragen. Het werd hem verleend eervol, met dankbetuiging voor de goede diensten door hem bewezen. Moge 't hem gegund zijn nog in redelijken welstand zijne rust te genieten; bij ons blijft de herinnering aan de vele jaren van aangename samenwerking met hem.

Het heeft H. M. onze geëerbiedigde Koningin behaagt u tot zijn opvolger te benoemen mr. HERMAN JOHANNES MARIUS TIJSSENS, en wanneer ik u met die benoeming geluk wensch, voeg ik er de verklaring bij dat wij met genoegen u in ons college zien zitting nemen.

Na u gedurende ongeveer 24 jaren in uwe geboorteplaats Dordrecht als advocaat aan de practijk gewijd te hebben, zijt ge, na u als rechterplaatsvervanger daartoe te hebben voorbereid, overgegaan tot de magistratuur; ge hebt dus het rechtsleven leeren kennen in de beide betrekkingen, die zoozeer bij elkaar behooren en zoozeer op elkaar inwerken.

Tot nog toe aan de gewone rechtspleging uwe krachten gewijd hebbende, zult ge u in ons college aanvankelijk eenigszins vreemd vinden. Immers ge wordt geroepen tot toepassing eener strafwetgeving, die reeds sedert vijf jaren is vervangen door eene nieuwe, naar wij vertrouwen, betere, maar welke betere tot nog toe alleen prijkt in het Staatsblad en niet kan worden toegepast omdat de maatregelen tot hare invoering op zich laten wachten.

En — wat u meer zal treffen — gij zult de strafrechtspleging zien werken, en medewerken tot eene strafrechtspleging die in 1814 is vastgesteld en sedert onveranderd is gebleven. Gij zult met name bij dit Hof een procedure zien voorgeschreven, tot welker recht verstand het vaak noodig is de schrijvers uit de 17de en 18de eeuw te raadplegen of terug te gaan tot de instructie van den Hove van Hollandt vastgesteld door Keizer Karel en de ordonnantie op den stijl van Koning Philips.

Ge zult bij de toepassing dier wetgeving van 1814 u afvragen, wat toch wel de reden mag zijn, dat onze wetgever niet kan slagen in datgene wat elders zonder bezwaar gelukt: het inrichten der strafrechtspleging voor militairen naar de eischen van den tegenwoordigen tijd; en ge zult daarbij met vreugde begroeten een wetsontwerp tot wijziging der oude rechtspleging, ingebracht bij Koninklijke Boodschap van 8 Maart 1904; met belangstelling zult ge kennis nemen van de daarover gewisselde stukken tusschen de Tweede Kamer en de Regeering; maar wanneer ge het laatste gewijzigde ontwerp van 1905 ter zijde legt en zoekt naar hetgeen te dier zake verder is geschied, zult ge ontwaren dat sedert dien van eenigen arbeid tot geheele of zelfs maar gedeeltelijke wijziging, niets is te vinden.

Zal u dit teleurstellen, het ontmoedige u niet, evenmin als het ons tot

nog toe den moed en de opgewektheid heeft benomen om de rechtspraak over militairen uit te oefenen en te leiden.

Want het zal u spoedig blijken dat ook hier, evenals op zoo menig ander gebied, het niet uitsluitend, zelfs niet in de eerste plaats de instellingen zijn die de practijk beheerschen, maar dat zoo veel afhangt van de personen die geroepen zijn haar uit te oefenen en van den geest waarin zij dat doen.

En moge nu al het noodlot onzer wetgevende macht ons nog altijd binden aan eene rechtspleging, die met rassche schreden haar eeuwfeest nadert, wij die haar toepassen, zijn kinderen van een anderen tijd en wij kunnen niet anders leven, denken en werken dan naar de begrippen, die zich in die eeuw hebben ontwikkeld en òf de proef hebben doorstaan òf op hunne beurt moeten plaats maken voor ander inzicht en begrip dat zich baan breekt in den nooit stilstaanden ontwikkelingsgang van het recht.

Dat gij daartoe met opgewektheid zult medewerken en dat gij daarbij voor u zelven de voldoening zult vinden eigen aan het overwinnen van bezwaren waar het geldt het recht te doen heerschen, dat vertrouwen wij en dat wenschen wij u van harte toe. En dat wij ons daarbij zullen mogen verheugen in aangename en vriendschappelijke samenwerking, daarop rekenen wij vast.

Ik verzoek den griffier voor te lezen het K. B. uwer benoeming, en den inhoud van den door u af te leggen eed".

Nadat de griffier aan dat verzoek had voldaan, legde mr. Tijssens den bij de wet gevorderden eed in handen van den president af, waarna de president mr. Tijssens als geïnstalleerd verklaarde en hem verzocht de voor hem bestemden zetel in te nemen.

Mr. Tijssens, het woord verkregen hebbende, dankte in de eerste plaats H. M. de Koningin voor het in hem gestelde vertrouwen en daarna voor de hartelijke woorden van welkom, door den president tot hem gericht. Het vertrouwen, in hem gesteld, hoopte Z.H.E.G. niet te beschamen. Zijne tekortkomingen in de bekendheid van het militair recht hoopte hij door studie en werkzaamheid aan te vullen en rekende daarbij op de welwillendheid zijner ambtgenooten. Ook de advocaat-fiskaal en griffier hadden hem van af het begin eene groote welwillendheid betoond. In zijne vorige woonplaats Dordrecht had hij veel, wat hem lief was, moeten achterlaten, doch hij hoopte hiervoor door vriendschappelijken omgang vergoeding te vinden. Ook aan de heeren praktizijns van het Hof beval hij zich in hunne vriendschap aan. En hiermede verklaarde mr. Tijssens zijn nieuw ambt te aanvaarden.

Namens de balie wenschte mr. J. Hamburger A.Dzn. den nieuwbenoemde geluk en hoopte, dat ook hij, evenals zijn voorganger, mr. Van Itterrum, de aangename en welwillende bejegening, die de advocaten steeds mochten ondervinden, zoude toepassen en de mondelinge toelichting, die de verdediger zich genoodzaakt ziet te geven, met dezelfde welwillende aandacht door hem worde aangehoord en overwogen, als tot dusverre het Hof gewoon was zulks te doen. Daarvoor verdient het Hof van ons, als verdedigers, grooten dank en erkentelijkheid.

Daarna werd deze plechtige zitting, die door vele militaire en burgerlijke autoriteiten, alsmede een aantal dames, werd bijgewoond, door den president gesloten, waarna door den nieuwbenoemde receptie werd verleend.

Rechtsgeleerde studie bij de Landmacht. Verdediging bij de Krijgsraden.

Wij hebben in de vorige jaargangen van dit tijdschrift reeds een en ander in het midden gebracht over wat wij zouden kunnen noemen de lijdensgeschiedenis van de rechtsstudie bij de landmacht; tevens hebben wij in de eerste aflevering van dezen jaargang (pag. 4) medegedeeld dat hernieuwde pogingen werden aangewend om de juridische ontwikkeling van de officieren te verhoogen, waardoor de landmacht in de gelegenheid wordt gesteld om den voorsprong, welken de Marine daarbij heeft, in te halen. Wij weten ook dat er den Minister van Oorlog, een krachtig voorstander der militaire rechtsspraak, zeer veel aan gelegen is om, door verhooging van het peil der juridische ontwikkeling, de officieren, die tot het rechterambt worden geroepen, te vormen tot degelijk onderlegde juristen, aan wie met het volste vertrouwen de toepassing van de *ars boni et aequi* kan worden opgedragen.

Zeer zeker ligt in dit streven, dat zooals wij hierboven reeds aanstipten, bij de Zeemacht al met succes heeft gewerkt, de erkenning opgesloten dat die toestand op het oogenblik niet is zooals die behoort; wat niet wegneemt dat het toch wel eens noodig is dat dit nog eens uitdrukkelijk wordt uitgesproken. Maar al te zeer heerscht bij de tegenstanders der militaire rechtspraak de meening dat door de voorstanders, om buiten de rechtspraak zelve gelegen redenen, de militaire rechtspraak als noodwending wordt voorgesteld, zonder dat aan de deugdelijkheid dier rechtspraak hooge eischen behoeven te worden gesteld.

Niets is echter minder waar dan dat. De voorstanders der militaire rechtsspraak — niet der *justice militaire sans phrase*, om een variant op een bekend gezegde te bezigen — zijn niet blind voor de heilzame werking der militaire justitie op de tucht en het prestige van den meerdere bij leger en vloot, maar vóór alles moet die rechtspraak goed zijn, en juist omdat dit zeer goed mogelijk is, wordt de rechtsgeleerde studie bij leger en vloot zoo krachtig bevorderd.

Dat het bij de landmacht — door allerlei oorzaken buiten de officieren gelegen — nog niet heeft willen vlotten is te betreuren; het is te hopen dat deze Minister van Oorlog zijn doel zal weten te bereiken.

Waar wij echter vooral op willen wijzen is, dat bij de ondervonden tegenslag bij maatregelen van hooger hand, het initiatief bij de officieren niet stil heeft gezeten; overal toch zijn symptonen waar te nemen, die er op wijzen, dat het inzicht dat juridische studie bij militairen noodig is, niet alleen gekomen is van boven af, maar dat zich onder de officieren zelf een streven openbaart om aan de eischen des tijds tegemoet te komen en de militaire rechtspraak te wapenen met krachtige en deugdelijke wapenen nl. rechtsgeleerde kennis en ontwikkeling bij hare beoefenaren.

Met groot genoegen ontwaarden wij dan ook dat de 1ste luitenant der infanterie J. S. Barbas zijn rechtsgeleerde studie heeft voltooid en den 16den October j.l. aan de universiteit te Utrecht promoveerde tot doctor in de rechtswetenschap.

Wij bieden dezen rechtsgeleerden officier van harte onze gelukwenschen aan en wij hopen dat de jonge doctor voor de militaire rechtspraktijk behouden blijve. Wij hopen dit des te meer omdat de heer Barbas blijkens zijn 21ste stelling een voorstander der militaire rechtspraak blijkt te zijn.

Behalve deze stelling vinden wij er nog verscheidene waaruit zijn belangstelling voor het militaire strafrecht moge blijken.

Wij hopen dat de heer BARBAS deze promotie niet beschouwe als de eindpaal van zijn studies doch integendeel zich aangetrokken zal gevoelen om met ijver en lust voort te gaan op den ingeslagen weg en zijn verkregen kunde in dienst te stellen van de rechtspraak over de militaire justiciabelen.

Nog een ander punt, dat wij al dikwijls in dit tijdschrift hebben ter sprake gebracht willen we even releveeren nl. de verdediging in het militair strafproces. Reeds meerdere malen is er door ons op gewezen, en voor hem die met aandacht de door ons gepubliceerde jurisprudentie heeft gevolgd is het reeds genoegzaam bekend, dat ook in die aangelegenheid de Zeemacht hare tweelingzuster verre vooruit is. We kunnen wel zeggen dat, althans hier te lande, bij de Zeemacht voor eenigszins ingewikkelde of uit anderen hoofde belangrijke zaken de verdediging regel is geworden terwijl daarvan bij de landmacht nog niet veel werd bemerkt. Daarom verheugde het ons ten zeerste om in de vorige aflevering een vonnis te publiceeren gewezen door den krijgsraad te Arnhem (zie pag. 183) waarin, zoor zoover ons bekend voor het eerst, een raadsman nl. de kapitein J. MIDDELAER, is opgetreden om de belangen van den beklaagde te behartigen.

Wij bespreken deze zaak in dit verband nl. bij de rechtsgeleerde studie bij de Landmacht, omdat het twee zaken zijn die noodwendig zullen samengaan. De lust om als raadsman in een militair strafproces op te treden, brengt van zelf den lust tot rechtsstudie mede en omgekeerd; het rechtsgevoel moge bij velen den eersten stoot hebben gegeven, al spoedig zal dan tevens worden ingezien dat men er met rechtsgevoel alleen, hoe noodzakelijk dit vereischte ook bij rechters en verdedigers moge zijn, niet komt, dat men ook een groote dosis positieve rechtskennis moet bezitten om den eisch van het Openbaar Ministerie aan de wet te toetsen, om met kracht er voor te kunnen waken dat den stelregel *nulla poena sine praevia lege penali* alle recht wedervare.

Omgekeerd zal de studie van het recht, de bestudeering van de eischen der moderne strafrechtspleging, de kennismaking met den stand der burgerlijke wetgeving en der wetenschap op dat gebied, het onderzoek naar de philosophische en sociale beteekenis der straf, de studie van den persoon des misdadigers, en zooveel andere zaken, ons met schrille kleuren de achterlijkheid van het militaire strafproces voor den geest teekenen en zal de behoefte zich hoe langer hoe sterker doen gevoelen om binnen de, gelukkig zeer elastische, grenzen der militaire wetten, al het mogelijke in het werk te stellen om het nadeel dat die achterlijke wetten voor den beklaagde meebrengen tot zijn geringste proportie terug te brengen.

Daarom hopen wij dat de kapitein MIDDELAER het bij deze zaak niet zal laten en dat vele officieren van de landmacht zijn voorbeeld zullen volgen. Laten zij zich, om de verdediging van een zaak op zich te nemen, niet laten afschrikken door de omstandigheid dat „er niets aan te doen is". Vooreerst is dit veelal slechts schijnbaar het geval en zal men bij nadere bestudeering dikwijls punten vinden waarop de aandacht van den rechter zal moeten gevestigd worden; maar bij die zaken, waarbij de juridische zijde *luce clarius* is, kan voor den raadsman nog zooveel te doen overblijven: het is de nauwere aanraking met den persoon van den beklaagde, met zijn geschiedenis, zijn opvoeding, het sociale milieu waaruit hij is voortgekomen, welke den verdediger gelegenheid geven om het *Suum cuique tribuere* ook op strafrechtelijk gebied tot zijn volle recht te doen komen. Om slechts een enkel punt te noemen: zien wij het in de burgerlijke strafrechtspraak niet herhaaldelijk gebeuren dat het onderzoek naar den psychischen toestand van den beklaagde op verzoek van zijn

raadsman plaats heeft? Zeker, de militaire rechter heeft getoond dat ook zonder de verdediging de psyche van den beklaagde zijn volle aandacht heeft, maar het is zeer goed mogelijk dat een beklaagde bij zijn verhooren een normalen indruk maakt welke eerst later, bij nauwere kennismaking, waartoe de raadsman bij uitstek in de gelegenheid is, voor twijfel plaats maakt.

En ook geheel afgescheiden van die abnormale geestestoestanden welke tot niet-strafbaarheid van den dader moeten leiden, is de studie van den persoon des beklaagden, van zijn drijfveeren en zijn gedachtengang van het hoogste gewicht. De rechter heeft daarin voorlichting noodig en de beklaagde zelf zal, afgescheiden van de omstandigheid dat vooral in die gevallen verdediging in eigen zaak moeilijk en onaangenaam is, ook dikwijls het juiste inzicht in die zaken missen.

Wij deden slechts een greep. Ongetwijfeld is er ook in het militair strafproces voor de verdedigers een vruchtbaar arbeidsveld gelegen en wij twijfelen dan ook niet of niet alleen in Arnhem maar ook in andere militaire arrondissementen zullen zich officieren voor de verdediging beschikbaar stellen.

Trouwens, ook van een ander arrondissement bereikten ons in dat opzicht verblijdende berichten. Bij den Krijgsraad te 's Gravenhage heeft nl. Jhr. Mr. H. Laman Trip, advocaat en procureur aldaar, zich welwillend voor de verdediging beschikbaar gesteld.

Wij waardeeren dit ten zeerste en wij wenschen niets liever dan dat ook niet-militairen eens een kijkje achter de schermen komen nemen bij de uitoefening der militaire justitie; dit kan er o. i. slechts toe medewerken om de verkeerde denkbeelden die nog bestaan bij velen van hen die met die rechtspraktijk volslagen onbekend zijn, te doen verdwijnen. Onlangs heeft genoemde advocaat in zijn eerste zaak voor den Krijgsraad gefungeerd en wij vestigen er de aandacht op dat de raadsman in de zitting van den Krijgsraad is toegelaten om zijn ingediende memorie mondeling toe te lichten; wij herinneren aan hetgeen wij dienaangaande op pag. 429 van den vorigen jaargang mededeelden naar aanleiding van de bekende uitspraak van het Hof en wij verheugen ons ten zeerste in het door den president van den Krijgsraad genomen besluit. Konden wij ons zooeven aangehaald artikel eindigen met de woorden: „En hiermede is o. i. ook de zaak der mondelinge toelichting van de memorie — alias pleidooi — gewonnen." Wij kunnen er thans aan toevoegen: „en gaat de praktijk bij de krijgsraden — ook die der landmacht — zich in die richting bewegen."

Op een enkel punt wenschen wij echter vooral de aandacht te vestigen en wij roepen den officieren die zich voor de verdediging beschikbaar stellen met nadruk toe: laat u niet door een teleurstelling ontmoedigen. Die teleurstelling zal natuurlijk zich voordoen wanneer het blijkt dat de officier-verdediger niet aanstonds het vertrouwen van den beklaagde heeft gewonnen. Het geval heeft zich voorgedaan dat een beklaagde voor de toevoeging van een officier als raadsman bedankte maar wel een burger-verdediger wilde hebben, welke verdediger hem dan ook kon worden toegewezen omdat een advocaat zich beschikbaar had gesteld. Het moet natuurlijk altijd een onaangename, teleurstellende gewaarwording zijn wanneer men ontwaart dat de hand, welke tot hulp wordt uitgestoken, niet wordt aangenomen, maar laten we toch bedenken dat de gewijzigde denkbeelden bij de officieren, waardoor velen zich tot de rechtsstudie en de verdediging aangetrokken gevoelen, niet aanstonds hun terugslag kunnen vinden in het vertrouwen van de beklaagden in die ook voor hen geheel

nieuwe positie van zijn meerdere als raadsman in een militair strafproces. Wij kunnen dan ook den beklaagde niet altijd ten volle aansprakelijk stellen voor zijn meening in dat opzicht; immers, al is het duidelijk, dat bij een officier, die zich geheel vrijwillig en belangeloos opwerpt om zijn zaak te bepleiten en voor een rechtvaardige en juiste toepassing van de wet te waken, het belang van beklaagde in goede handen is, wij moeten ons niet er over verwonderen dat het wel eens kan gebeuren dat de beklaagde zelf dat nog niet inziet.

Daarom nog eens, een enkele teleurstelling moet bij zulk een belangrijke zaak niet zwaar wegen; het proces waarvan het einde is dat de beklaagde in zijn superieur niet alleen zijn rechter maar ook zijn raadsman in een strafproces ziet, kan niet zoo vlug gaan. Waar ook bij de officieren die overtuiging langzamerhand veld wint en waar er natuurlijk ook nog wel officieren zijn, die niet zoo met hun tijd zijn meegegaan, daar spreekt het van zelf dat ook het vertrouwen der minderen in die nieuwe taak van de officieren langzamerhand moet worden veroverd. Daarom steeds voortgegaan op den ingeslagen weg die, reeds vóór de langverwachte wetswijziging tot zulk een belangrijke verbetering van ons verouderd strafproces kan leiden, en niet ontmoedigd wanneer zoo nu en dan eene teleurstelling wordt ondervonden.

Geen overwinning is schooner dan die welke met moeite en opoffering, met volharding na tegenslag, is verkregen.

Zelfbeschuldiging van verdachten. Uitlokken van een bekentenis.

Wij vestigen de aandacht op een interessante zaak welke door den zeekrijgsraad aan boord van het wachtschip te Willemsoord is behandeld nl. een geval van brandstichting, waarbij de houding van den beklaagde, naar wij vermoeden ook voor ervaren psychologen en psychiaters, alleszins belangwekkend mag worden genoemd.

Geheel kunnen wij instemmen met de bewering van den verdediger in deze zaak, nl. dat ook al zouden wij niet ten volle overtuigd zijn van de oprechtheid van beklaagdes beweringen voor den rechter gedaan, waar door het rapport van den psychiater-deskundige de zekerheid die wij eerst meenden te bezitten voor twijfel plaats maakt, niet veroordeeld mag worden.

Voor de merkwaardigheid van dit geval komt het er dus niet opaan of hier in concreto juist is beslist, genoeg is het dat de deskundige de houding van beklaagde, een hystericus, logisch uit zijn psychose meent te kunnen verklaren en dan staan wij in abstracto dus voor een geval dat iemand, ongeveer een uur na het gebeurde, een volledige bekentenis van schuld aflegt voor den ambtenaar van politie, dat hij den volgenden morgen, *ongeveer vier uur daarna* zijn bekentenis voor den commissaris van politie volhoudt en dat hij zelfs in beide gevallen *uitvoerige en zeer plausibile redenen* voor zijn daad opgeeft — plausibel natuurlijk in dien zin opgevat dat de redenen die hij aanvoerde veelvuldig tot de hem ten laste gelegde feiten hebben geleid —, terwijl hij voor den rechter verklaart geheel onschuldig te zijn en zich van zijn afgelegde bekentenissen niets te herinneren. Niet alleen heeft de beklaagde bij zijn beide verhooren door de politie afgenomen volledig bekend maar hij heeft zich ook tegen agenten van politie tusschen die beide bekentenissen in geheel als de schuldige gedragen door te zeggen; „O God wat ben ik begonnen" en aan een ander: „wat heb ik er berouw van" en „wat zal ik daar wel voor krijgen?"

Hoewel het hier niet gaat om een bekentenis voor den rechter afgelegd

maar om een buitengerechtelijke bekentenis, blijft het belang van de zaak hetzelfde; nu deze buitengerechtelijke bekentenis uit het bewijsmateriaal werd geëlimineerd, verviel de voornaamste aanwijzing van schuld en werden de andere aanwijzingen niet voldoende geoordeeld.

Bekend is het standpunt dat onze wet ten opzichte van de bekentenis inneemt; het is ook een in de wetenschap algemeen erkend beginsel dat een bloote bekentenis van schuld nooit voldoende kan worden geacht om die schuld overtuigend vast te stellen. Er zijn dan ook bij geheel normale menschen vele redenen die tot zelfsbeschuldiging kunnen leiden; wij noemen slechts vrees, opoffering ten einde den ware schuldige te redden, en gebrek ten einde in de gevangenis kosteloos te worden gehuisvest en gevoed. Reeds het Romeinsche recht leert dat hem, die een misdaad bekent, *non semper fides habenda est*, terwijl ook bij het inquistorisch strafproces, waar alles op de bekentenis is gericht, met een bloote bekentenis geen genoegen werd genomen; in de militaire rechtsplegingen, die helaas nog vrijwel op evengenoemd standpunt staan, kwam daarbij nog een andere overweging. Niet zelden toch gebeurde het dat een beklaagde zich zelf bezwaarde ten einde uit den dienst te worden weggejaagd. (vgl. artt. 78 R. L. en 57 R. L.).

Latere onderzoekingen hebben nog bovendien aan het licht gebracht hoe voorzichtig men in het beoordeelen van beweringen van beklaagden zijn moet en hoe gevaarlijk het is om in het ontkennen van een van elders bewezen omstandigheid een aanwijzing te zien van beklaagdes schuld. Wel heeft de Hooge Raad uitgemaakt dat daaruit geen aanwijzing van schuld mag worden geput, maar wie zegt ons hoe de overtuiging van den rechter wordt gevormd en kan die overtuiging er niet onbewust toe leiden om aanwijzingen te zien in omstandigheden die bij geheel onbevooroordeelde beschouwing wellicht als zoodanig niet in aanmerking zouden gekomen zijn?

Het komt meermalen voor dat dikwijls volmaakt onschuldige verdachten feiten ontkennen ten einde geen verdenking op zich te laden en zoo begon de beklaagde in deze zaak — nu aannemende dat hij volmaakt onschuldig is, wat door den psychiater mogelijk en waarschijnlijk wordt geacht — met te ontkennen dat hij op den avond waarop de brand uitbrak in zijn huis was geweest. De deskundige acht het mogelijk dat de psychose, welke beklaagde een volledige bekentenis deed afleggen en hem een volmaakte amnesie daaromtrent bezorgde, eerst op het politiebureau is ontstaan door de schrik, zoodat het mogelijk is dat de zooevengenoemde ontkentenis eenvoudig uit vrees voor verdenking kan worden verklaard.

Wij hebben hier slechts aangestipt waarom het hier gaat en bevelen overigens de lezing der hierachter gepubliceerde stukken aan. Slechts één opmerking moge hier worden gedaan. De vraag drong zich bij ons op: het rappport van den deskundige is weifelend; zou het wellicht aanbeveling verdiend hebben om een hernieuwd psychiatrisch onderzoek te gelasten? Het komt wel eens voor dat de deskundigen het niet eens zijn en de rechter een keuze moet doen zooals o. a. kan blijken uit de op pag. 120 van dezen jaargang medegedeelde zaak; vooral in dit geval scheen voor hernieuwd onderzoek aanleiding omdat, terwijl de amnesie uit zijn psychopatischen toestand wordt verklaard, ten aanzien van het afleggen der bekentenis zelf slechts wordt medegedeeld dat de mogelijkheid dat een hystericus in een toestand van omneveld bewustzijn anders handelt dan in gewonen toestand, stellig moet worden erkend. Kan nu echter ook die uitvoerige en zeer gedetailleerde opgaaf van redenen psychologisch worden verklaard? Wij zouden ons kunnen voorstellen dat nog nadere voorlichting hieromtrent gewenscht werd geacht.

Er is echter nog een ander punt waarover wij hier een opmerking willen maken, dat is de wijze waarop het bewijsmateriaal in strafzaken wordt verkregen vóórdat de rechter ervan kennis neemt.

Men heeft meermalen de meening verkondigd dat rechter-commissarissen en ambtenaren van het Openbaar Ministerie, niet onbevooroordeeld genoeg staan tegenover de tot hunne bemoeienis behoorende zaken omdat het bij hen tot een tweede natuur zou zijn geworden om toch vooral bij verdachten schuld te zoeken; bij de bespreking op de jongst gehouden vergadering van de Nederlandsche juristenvereeniging was er dan ook een advocaat die eenige middelen aan de hand deed om onze rechtspraak te verbeteren waarvan een ons in dit opzicht trof nl.: om geen leden der staande magistratuur bij de zittende magistratuur te benoemen.

Nu is in dit verband bij ons dikwijls de vraag gerezen, zijn die eigenschappen die men bij rechter-commissaris en O. M. onderstelt niet bij de politie te vinden? En heeft men daar vooral onder de lagere ambtenaren niet veel minder waarborgen — mindere ontwikkeling, geringere kennis van strafrechtsplegingsbeginselen, enz. — dat die eigenschappen niet op ongewenschte wijze tot uiting komen?

Wij doen slechts een vraag en hebben op dit gebied te weinig ondervinding; wij willen ook geenszins aannemen dat als regel zoo gehandeld wordt als in deze zaak door den beklaagde is beweerd maar wij hebben er dikwijls aan gedacht, als de verdediging bij het vooronderzoek werd bepleit, dat dan menigmaal feitelijk al alles of althans veel is beslist. Beklaagde en getuigen komen niet zoo gauw terug op wat zwart op wit staat; trouwens veelal zal dit terugkomen hen niet zoo heel veel helpen, en het komt er dus op aan om tegen ongewenschte toestanden op de politiebureau's — die niet alleen in ongeoorloofde pressie tot het verkrijgen van een bekentenis maar ook in het doen van suggestieve en strikvragen kunnen bestaan — in den persoon van den politieambtenaar voldoende waarborgen te stellen.

Beklaagde verhaalt hier dat de inspecteur van politie hem overhaalde om te bekennen door hem voor te spiegelen dat dan zijn zaak wel met een sisser zou afloopen. Het is natuurlijk altijd zeer bezwaarlijk om in deze de ware toedracht der zaak op te sporen; waar hier trouwens de psychische gesteldheid van den beklaagde tot vrijspraak leidde werd een onderzoek naar de waarheid van beklaagdes beweringen betreffende zijn verhoor op het politiebureau voor *zijn* belang niet direct noodzakelijk; wij meenen niettemin goed te doen de aandacht te vestigen op dit punt n.l. het voorgerechtelijk onderzoek dat veelal zulk een belangrijke rol speelt bij de vorming van het bewijsmaterieel in strafzaken.

Hermaphrodisie en Uranisme.

Bij de firma T. VAN ROSSEN te Amsterdam is in druk verschenen de voordracht over bovengenoemde onderwerpen den 5den Juni 1908 te Amsterdam voor de candidaten der juridische faculteit van het A. S. C. gehouden door Dr. A. ALETRINO, privaat docent aan de Universiteit te Amsterdam.

Het hoofddoel van deze voordracht is om degenen die als rechter of verdediger worden geroepen om 's menschen daden te beoordeelen of wel een beklaagde of civiele partij met raad en daad ter zijde te staan, op de hoogte te stellen van het onderwerp.

Spreker herinnert vooreerst aan de beteekenis der beide woorden. De

naam hermaphrodiet is afgeleid van de namen Ἑρμῆς (Hermes) en Ἀφροδίτη (Aphrodité) en is volgens het verhaal door Ovidius in zijn Metamorphosen medegedeeld, ontstaan, doordat de zoon van Hermes en Aphrodite zich in de bron Salmeikis baadde, waardoor de bronnymph verliefd op hem werd. Wijl hij haar echter verstootte smeekte zij de goden haar met het lichaam van haar geliefde te vereenigen. De goden willigden het verzoek in en daaruit is het tweeslachtig wezen de „hermaphrodiet" geworden.

Wij zullen de belangrijke historische en anthropologische gegevens welke de voordracht bevat hier voorbijgaan en het zou ons ook te ver voeren om aan de hand dezer lezing de verschillende soorten van hermaphroditismus nader uit een te zetten, zoodat wij ons hier zullen bepalen tot het beschouwen van den hermaphrodiet als medeburger, als lid van onze samenleving en wel in zijn betrekking tot ons positieve recht. En dan is de kennis van het hermaphroditisme in verschillende opzichten van belang, niet alleen op strafrechterlijk gebied (wij wijzen op verschillende misdrijven tegen de zeden waarbij zekerheid omtrent de sexe van den dader of andere bij het misdrijf betrokkenen een eerste vereischte is) maar ook op het terrein van het burgerlijk recht. Vooreerst de gevallen van zoogenaamde *erreur de sexe* waarin nl. het individu door een vergissing is ingeschreven bij den burgerlijken stand als behoorende tot eene sexe en naderhand of op later leeftijd bemerkt dat hij tot de andere sexe behoort en nu van sexe wil veranderen; voorts de gevallen waarin door een hermaphrodiet een huwelijk is gesloten en waarin op grond daarvan, dat de vrouw eigenlijk een man of de man eigenlijk een vrouw is, nietigverklaring van het huwelijk gevraagd wordt.

Nu is de vraag: op welken rechtsgrond zou in dit geval de nietigverklaring van het huwelijk moeten worden gevraagd? Dat een huwelijk alleen volgens onze maatschappelijke orde denkbaar is tusschen man en vrouw spreekt zoo van zelf dat de wetgever er wel niet op verdacht zal zijn geweest om dit uitdrukkelijk in de wet voor te schrijven. Ons art. 84 van het burgerlijk wetboek luidende: „de man kan te gelijkertijd slechts met ééne vrouw, „de vrouw slechts met éénen man door het huwelijk verbonden zijn" zou wellicht in dit opzicht kunnen worden te baat genomen, immers kan volgens art. 141 B. W. de nietigverklaring worden gevraagd van een huwelijk dat in strijd met art. 84 is aangegaan. Toch is het duidelijk dat genoemd art. slechts tegen de bigamie en polygamie is gericht.

Ook art. 85 B. W. dat de *vrije* toestemming der echtgenooten eischt zou in geval van dwaling in het geslacht van een der echtgenooten wellicht baten doch is ook niet rechtstreeks op ons geval van toepassing en het succes van een op grond van dat artikel ingestelde actie zou zeer twijfelachtig zijn

Bekend is het stelsel van onze wet, eene afwijking van het Romeinsche recht, nl. dat geen enkel huwelijk van rechtswege nietig is doch dat de nietigheid door den rechter moet worden uitgesproken. Wel komt hier natuurlijk in de eerste plaats de vraag ter sprake of er een huwelijk *is voltrokken* en zijn de meeste schrijvers van meening dat men dit niet kan volhouden indien twee personen van het zelfde geslacht door den echt zijn vereenigd, maar dan is vooreerst de vraag gewettigd of de wet niet juist heeft bedoeld dat, indien alle formaliteiten welke de wet voor het voltrekken van een huwelijk eischt zijn vervuld, het prestige van die voorschriften eischt dat slechts door een formeele rechterlijke uitspraak aan die formaliteiten hunne wettige kracht kan worden ontnomen — altijd

uitgaande van het beginsel van onze wet nl. geen nietigheid zonder rechterlijke uitspraak; voorts zullen zich juist bij hermaphroditisme overgangstoestanden voordoen die tot twijfel aanleiding geven en die een rechterlijke uitspraak altijd gewenscht doen zijn.

Wij zien dus dat onze wet die verschillende gronden in het oude recht — en thans nog in het cannonieke recht — bestaande tot nietigheid van een huwelijk en waarin het geslachtelijk verkeer der echtgenooten direct betrokken was, niet heeft overgenomen, geen absolute zekerheid biedt om op de wijze die men wel wenschte nl. nietigverklaring alleen op grond van den physieken toestand van den hermaphrodiet, afdoende hulp te verschaffen.

Maar er is een uitweg. Ons is het geval bekend dat een hermaphrodiet die als man was opgevoed en bij den burgelijken stand als zoodanig ingeschreven een huwelijk sloot en dat na eenigen tijd van de zijde der vrouw of haar familie de hulp van een advocaat werd ingeroepen. De „man" die verklaarde te zijn gehuwd om ook eens op een eigen hoeve te zitten (hij was boer) werd door een advocaat aangezegd dat zijn vrouw ontbinding van het huwelijk zou vragen en hem werd de keus gelaten uit een der middelen welke art. 264 van ons Burgelijk Wetboek verschaft om tot ontbinding te geraken, waarvoor hij dan ook, na op het immoreele van zijn daad te zijn gewezen, te vinden bleek te zijn.

Voor hen die van ons burgerlijk recht geen stndie hebben gemaakt moet hier een kleine toelichting volgen. Alvorens de gronden op te sommen welke echtscheiding ten gevolge kunnen hebben, en terwijl de wetgever uitdrukkelijk zegt dat die gronden alleen bestaan in de door hem opgenoemde, wordt nog een algemeen voorschrift gegeven luidende: „Echt„scheiding kan nimmer door onderlinge toestemming plaats hebben." (Art. 263 B. W.)

Bij oppervlakkige beschouwing schijnt dit artikel overbodig; immers de wet geeft de gronden limitatief aan, en daarbij is de onderlinge toestemming tot de echtscheiding niet genoemd. Toch heeft dit artikel gedurende langen tijd beteekenis gehad. Wij zeggen *gehad*, want thans is dit voorschrift door de jurisprudentie tot een doode letter gemaakt. Vroeger stelde de rechterlijke macht zich op het standpunt dat wanneer de eene echtgenoot echtscheiding eischte b.v. op grond van overspel en de andere echtgenoot was niet verschenen, de eisch niet kon worden toegewezen indien het bewijs niet door de eischende partij werd aangevuld of geleverd; dit vormde dus een uitzondering op den algemeenen regel in ons burgerlijk recht (art. 76 B. Rv.) geldende dat bij niet-verschijning van den gedaagde de conclusiën van den eischer zullen worden toegewezen (ten ware zij den rechter onrechtmatig of ongegrond voorkomen).

Er is zelfs een tijd geweest dat er slechts een enkel rechtscollege in ons land was dat evengenoemd voorschrift van art. 76 hier toepaste, waardoor dus het verbod van art. 268 B. W. geheel illusoir werd en echtscheiding met onderlinge toestemming feitelijk werd toegelaten. Het gebeurde dan wel dat het domicilie van den man naar het arrondissement van dat college werd verlegd, de eischende partij legde fictief aan de gedaagde partij overspel ten laste, gedaagde verscheen niet en de eisch werd toegewezen.

Meer en meer hebben de rechtbanken deze jurisprudentie gevolgd en thans is ze vrij wel algemeen.

Om nu op ons voorbeeld van het huwelijk van dien hermaphrodiet terug te komen: de advocaat stelde hem voor de keus, hij koos n.b. het eerste in art. 264 genoemd middel en zoo werd dit huwelijk ontbonden.

Door de onzekerheid van de wet op dit punt, de groote gemakkelijkheid van fictieve telastleggingen in zake echtscheiding bij de huidige jurisprudentie en ten einde zedekwetsend onderzoek te vermijden, werd dus deze omweg gekozen; het spreekt van zelf dat bij onwil van den hermaphrodiet wel op andere wijze zou zijn geageerd.

Thans zijn wij genaderd tot het tweede gedeelte der voordracht nl. het uranisme. Na het hermaphroditisme te hebben beschreven als een verwisseling in de primaire en secundaire geslachtskenmerken, betoogt de schrijver dat evengoed in een andere groep der geslachtskenmerken nl. de geslachts*richting* verwisseling kan plaats hebben. Waar dit het geval is hebben wij te maken met de groote groep van menschen die zich van hun jeugd af voelen aangetrokken tot d'autres individus du même sexe, met de homosexueelen, de urningen, de uranisten. De naam homosexueel is afgeleid van het Grieksche *Ὁμόιος* dat gelijk beteekent en het Latijnsche *sexualis* en staat tegenover heterosexueel (van „*Ἕτερος*" = de een van twee, de andere).

Het zou ons te ver voeren om den schrijver hier op den voet te volgen; daarom slechts enkele hoofdpunten. De heer Aletrino waarschuwt tegen de verwarring van het uranisme met het plegen van homosexueele geslachtsdaden; wel worden deze door uranisten begaan en hebben deze dan ook *natura sua* een afkeer van heterosexueel geslachtsverkeer, maar die homosexueele geslachtsdaden komen ook bij heterosexueelen voor. Schrijver vestigt de aandacht op het feit dat het eerst in 1852 door den Duitschen gerechtelijk geneeskundige Casper er op is gewezen dat homosexualiteit en uranisme niet altijd de gevolgen zijn van zedebederf en van onzedelijkheid, terwijl de tegenovergestelde opvatting, niettegenstaande de tegenwerpingen van den kant der nieuwere onderzoekers ingebracht, tot nu toe heeft stand gehouden.

Wanneer de schrijver hiermede niets anders bedoelt dan dat er menschen zijn nl. de pur sang uranisten die hunne gevoelens bezitten en hun daden plegen omdat zij door de natuur zoo zijn gemaakt, dan schijnt die stelling thans wetenschappelijk vast te staan — en alleen reeds om dit punt duidelijk op den voorgrond te hebben gesteld en in ruimen kring te hebben verbreid moet een verdienste van deze voordracht worden geacht — maar wanneer de woorden zedebederf of althans het woord onzedelijkheid wordt gebezigd dan komen we op geheel ander terrein en wij zouden niet gaarne de stelling onderschrijven dat het uranisme en de daden waartoe het leidt nu dáárom niet onzedelijk moeten worden geacht omdat de psychische gesteldheid van de ware uranisten tot vorenomschreven daden leidt. Het is hier de plaats niet om deze bewering nader uit te werken; de maatschappij is in dit opzicht althans een heel eind verder gekomen als ze erkent dat die met on-sociale neigingen begiftigde en daarom ongelukkige menschen niet altijd uit liederlijkheid tot hun daden komen, als zij beseft hoe dikwijls veel strijd is gestreden en veel leed is geleden voordat de uranist een inzicht heeft gekregen in zijn waren toestand, voordat hij zich in onvermijdelijke berusting daarbij neerlegde maar vooral voordat hij er toe gekomen is om aan zijn neiging toe te geven. Dan moet de beoordeeling minder hard, de veroordeeling minder grievend zijn dan zij tot dusverre is geweest.

Toch schuilt ook hier een gevaar, althans wanneer men zoover gaat als Dr. Aletrino. Wij behooren niet tot degenen die zijne bedoelingen in twijfel trekken en hem aanzien voor een bewust propagandist dier abnormale (het woord is o. i. nog zeer goed op zijn plaats) geslachtsuitingen. Toch ontmoeten wij enkele plaatsen in de voordracht die ons minder aangenaam

aandoen en waar de schrijver zich beklaagt over de onverdiende bejegeningen welke hij naar aanleiding van zijn beweringen op het congres voor crimineele anthropologie in 1901 heeft moeten verduren, daar is de vraag gewettigd of de woordenkeus of uitdrukkingswijze wel altijd gelukkig is geweest. Ons zou b.v. in plaats van de uitroep, die de schrijver „bijna" had gedaan op pag. 55, nl.: „si elle n'existait pas, (l'uranisme) il faudrait l'inventer!" sympathieker geklonken hebben de uitroep: wat is de natuur hard en wreed, wat zou het heerlijk zijn als de varieteit waartoe de ware uranisten behooren door de natuur niet werd voortgebracht! Wij gelooven zelfs dat de schrijver ook dezen uitroep voor zijn rekening zou willen nemen, maar de schijn is door dergelijke gezegden tegen hem. De door schrijver bijna gedane uitroep doet pijn, als we bedenken dat hier niet een plant of zelfs een deel van het menschelijk lichaam wordt besproken, maar hoe hier worden geobserveerd de eigenschappen der psyche, de uitingen der menschelijke ziel. Juist waar schrijver zegt het onderwerp niet alleen uit wetenschappelijk, maar ook uit humanitair oogpunt te bestudeeren, moet zulk een uitroep aanstoot geven en is dit o. i. dubbel jammer waar de schrijver aan het sympathieke slot van zijn voordracht op zoo duidelijke wijze zijn menschelijk gevoel laat meespreken.

Wij zouden op een en ander gaarne nader ingaan maar kunnen dit hier niet doen. Slechts een enkel woord dus nog over een uiterst belangrijke zijde van het onderwerp, belangrijk uit maatschappelijk oogpunt, waarover schrijver aan het slot van zijn voordracht handelt. Wij lezen op pag. 75: „Er zijn er die vreezen, dat wanneer de theorie die ik heb meegedeeld — „namelijk dat de uranist een varieteit is — in ruimen kring bekend wordt, „geen enkele uranist zich meer zal intoomen en dat ieder uranist zich maar „aan zijn geslachtslust zal te buiten gaan, dat velen die op het oogenblik „uit angst voor de verachting der menschen hun lusten intoomen, aan hun „lusten den vrijen teugel zullen vieren. Maar bovenal vreest men, dat „velen door de openbaarmaking van deze theorie uranist zullen worden".

Schrijver tracht die vrees te weerleggen en wat het laatste betreft wijst hij op de omstandigheid dat het uranisme niet verkregen wordt doch altijd is aangeboren. De vraag rijst echter of dat gevaar zoo denkbeeldig moet worden geacht voor de tallooze overgangsvormen. Wij kunnen echter hierover met den geleerden schrijver niet twisten; wellicht zouden wij hem bij onze beschouwingen te dier zake ook niet eens ontmoeten; immers dr. Aletrino stelt bij den aanvang van zijn voordracht de stelling voorop dat niemand het recht heeft zich met de geslachtsdaden van anderen te bemoeien of die te veroordeelen, wanneer door deze niet een van de twee personen, tusschen wie de daad geschiedt, of een ander benadeeld wordt; wij echter zien niet in waarom men niet in abstracto — en daar komt het hierop aan — zekere daden mag beoordeelen; tusschen zich bemoeien en beoordeelen — wat veroordeelen in zich sluit — is een groot verschil en wij begrijpen niet waarom men b.v. om een sprekend voorbeeld te noemen, den *incestus* niet zou mogen afkeuren en nog zooveel andere zaken meer op sexueel gebied.

Er zou trouwens over die door spreker vooropgezette stelling, speciaal over het woord „benadeeld" nog veel te vragen overblijven, maar we mogen hier niet langer bij de anthropologische en humanitaire zijde van het onderwerp blijven stilstaan.

Ons rest dus nog om evenals we dit bij het hermaphroditisme hebben gedaan, de juridische zijde van het uranisme, of liever de daden waartoe die psychische gesteldheid veelal voert, te bespreken.

Het is wel merkwaardig hoevele niet-juristen nog onbekend zijn met het standpunt van onze wetgeving tegenover zulk een gewichtig verschijnsel als het uranisme waar zich dat in homosexueele geslachtsdaden uit; velen toch zijn van meening dat het z.g. *crimen nefandum* bij ons strafbaar is gesteld. Nu staat echter juist onze strafwet op een geheel ander standpunt dan die van enkele andere Europeesche landen en vooral dan de Duitsche strafwet.

Bekend is hoe onze strafwet in navolging van den Code Penal, het aantal misdrijven tegen de zeden belangrijk heeft ingekort; zoo is bij ons ook de incestus in tegenstelling met de Duitsche wet (§ 173 D.S.G.) niet strafbaar, terwijl, gelijk wij hierboven reeds aanstipten, de z.g. tegennatuurlijke ontucht qua talis, door onze wet niet met straf wordt bedreigd, ook al weer in tegenstelling met de Duitsche wet (§ 175 D.S.G.). In enkele opzichten heeft echter onze wet bij de strafbaarstelling van de in de artt. 244, 245, 247 en 249 Swb genoemde misdrijven, het voorbeeld van Duitschland gevolgd.

Toch kan de strafrechter met het uranisme in aanraking komen en wel omdat het crimen nefandum, het moge dan niet qua talis strafbaar zijn, in elk geval wel strafbaar is in alle gevallen waarin de wet ontucht of ontuchtige handelingen strafbaar stelt. En dan zal, ook al zijn vele dier strafbare feiten meer misdrijven tegen de maatschappelijke orde dan tegen de zeden, ook al wordt de moraal door het recht op den achtergrond gedrongen, de kennis van den aard der sexueele afwijkingen zooals die door dr. Aletrino in zijn voordracht worden behandeld, beslist noodzakelijk zijn om een straf uit te spreken die zoo rechtvaardig mogelijk is en die zoowel met den psychischen toestand van den delinquent als het sociale doel der straf zooveel mogelijk rekening houdt. Ook dat de uranisten — *ceteris paribus* — als normale menschen moeten worden beschouwd, is een stelling welke van buitengewoon gewicht moet worden geacht bij de berechting der sexueele handelingen, welke door hen worden gepleegd.

Gezondheidstoestand der manoeuvreerende troepen.

Tijdens de in dit najaar gehouden manoeuvres deden onrustbarende berichten de ronde in de pers betreffende den gezondheidstoestand der manoeuvreerende troepen.

Te dier zake is overeenkomstig art. 89*a* van het Reglement van Orde door het lid der Tweede Kamer Thomson den 23sten September de volgende vraag aan den Minister van Oorlog gedaan: „Is het juist dat de „gezondheidstoestand bij een deel der manoeuvreerende troepen veel te „wenschen heeft overgelaten; indien ja, waaraan is dat te wijten, en zijn „er doeltreffende maatregelen genomen om na de eerste ongunstige ver„schijnselen eene wijziging ten goede te brengen?"

Hierop werd den 8sten October het volgende antwoord ontvangen:

De gezondheidstoestand der kampeerende en manoeuvreerende troepen in de maanden Augustus en September 1908 was over het algemeen zeer gunstig te noemen, zooals blijkt uit de hierbij overgelegde afschriften van de rapporten van den inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht en van den chef van den geneeskundigen dienst bij de derde divisie.

Uit deze rapporten moge tevens blijken, dat de berichten, welke in sommige dagbladen, betreffende een minder gunstigen gezondheidstoestand voorkwamen, voor wat betreft het veelvuldig voorkomen van longziekten als *onwaar* en voor wat betreft het ziekencijfer (voornamelijk voetziekten)

als *overdreven* zijn te beschouwen. Hierbij zij nog aangeteekend dat uit het aantal militairen, die zich op het ziekenrapport deden overschrijven, niet moet worden afgeleid, dat al deze militairen ziek waren.

Het antwoord op het eerste gedeelte der vraag moet dan ook ontkennend luiden, in verband waarmede het tweede en het derde gedeelte der vraag geen antwoord meer behoeven.

Ontheffing van militiedienst inplaats van vrijstelling wegens broederdienst.

Bij Kon. Besluit van 23 October 1908 n° 43 is op voordracht van de Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Oorlog aan H. J. P., loteling voor de lichting der nationale militie 1908 voor de gemeente Enschedé en behoorende tot het 8ste Regiment Infanterie, ontheffing van den werkelijken dienst bij de militie voor het nog onvervuld gedeelte van zijn diensttijd verleend.

Dit besluit berust op de volgende overwegingen:

dat vermelde loteling is de jongste van een gezin van twee zonen, van welke de oudste, als loteling voor de lichting van 1906, krachtens art. 99, tweede zinsnede, der Militiewet 1901, in 1907 ter inlijving bij de militie opgeroepen zijnde, aan die oproeping niet heeft voldaan, omdat hij zich op dat tijdstip in hechtenis bevond;

dat op laatstgenoemde door Gedeputeerde Staten van Overijssel art. 158 der Militiewet 1901 is toegepast en hij, nadat dit college de redenen zijner niet-opkomst als geldig had aangenomen en hij voor den dienst geschikt was bevonden, op 28 April bij de militie is ingelijfd;

dat aan adressant door den militieraad geen vrijstelling van dienst op grond van art. 46, in verband met art. 48, 1°, van vorenaangehaalde wet kon worden verleend, omdat zijn voormelde broeder op het tijdstip, bedoeld in de eerste zinsnede van art. 52 dier wet, niet in dienst was;

dat het in dit bijzonder geval niet billijk zou zijn adressant tot verderen werkelijken dienst bij de militie te verplichten, nu zijn broeder in dienst is als lofeling voor de lichting van 1906.

De Verklaring van Parijs van 16 April 1856.

Bij Kon. Besluit van 23 October 1908 *Staatsblad* n°. 325 is bekend gemaakt de lijst van de namen der Staten en partijen tot de Verklaring van Parijs betreffende beginselen van zeerecht in oorlogstijd van 16 April 1856.

Deze zijn in alfabetische volgorde: Argentinië, België, Brazilië, Chili, Denemarken, Duitsche Rijk, Ecuador, Frankrijk, Griekenland, Groot-Brittannië en Ierland, Guatamala, Haiti, Italië, Japan, Mexico, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk-Hongarije, Peru, Portugal, Rusland, Salvador, Spanje, Turkije, Zweden, Zwitserland.

Bij datzelfde Kon. Besluit is tevens gevoegd de tekst dier Verklaring met vertaling, luidend als volgt:

VERKLARING.

De gevolmachtigden, die het tractaat van Parijs van 30 Maart 1856 onderteekend hebben, in conferentie vereenigd zijnde,

In overweging nemende:

dat het zeerecht in tijden van oorlog gedurende langen tijd een onderwerp van betreurenswaardige geschillen is geweest;

dat de onzekerheid omtrent het recht en de verplichtingen ten deze tusschen de onzijdige en de oorlogvoerende Staten tot verschil van meeningen aanleiding geeft, waaruit ernstige moeilijkheden en zelfs botsingen kunnen voortvloeien;

dat het bijgevolg nuttig is, ten aanzien van een zoo belangrijk punt een eenvormig stelsel aan te nemen;

dat de op het Congres te Parijs vergaderde gevolmachtigden niet beter aan de bedoelingen hunner Regeeringen kunnen beantwoorden, dan door te beproeven om in de internationale betrekkingen vaste beginselen te dezen aanzien in te voeren;

zoo zijn de voorzegde gevolmachtigden, behoorlijk daartoe gemachtigd, overeengekomen om zich onderling omtrent de middelen tot bereiking van het doel te verstaan, en hebben, na het dienaangaande te zijn eens geworden, de volgende plechtige Verklaring vastgesteld:

1° De kaapvaart is en blijft afgeschaft;

2° De onzijdige vlag dekt de vijandelijke lading, met uitzondering van oorlogscontrabande;

3° De onzijdige lading, met uitzondering van oorlogscontrabande, kan, ook onder vijandelijke vlag varende, niet in beslag worden genomen;

4° De blokkaden moeten, om verbindend te wezen, effectief zijn, dat is: zij moeten gehandhaafd worden door strijdkrachten, die voldoende zijn om metterdaad den toegang tot de kusten des vijands te beletten.

De Regeeringen der ondergeteekende gevolmachtigden verbinden zich om deze Verklaring ter kennis van de Staten te brengen, die niet tot deelneming aan het Congres te Parijs geroepen zijn geworden, en om hen uit te noodigen daartoe toe te treden.

Overtuigd dat de beginselen, welke zij hierboven hebben vastgesteld, niet dan met dankbaarheid door de geheele wereld zullen worden aangenomen, twijfelen de ondergeteekende volmachtigden niet, of de bemoeiingen hunner Regeeringen, om de algemeene erkenning daarvan te bevorderen, zullen met den besten uitslag bekroond worden.

De tegenwoordige Verklaring is en zal alleen verbindend zijn tusschen de Mogendheden, die tot haar zullen zijn toegetreden.

Gedaan te Parijs, den 16de April 1856.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Tuchtmaatregelen bij de Fransche Zeemacht.

In het Bulletin Officiel de la Marine, Partie principale N°. 20, bis, 1908, gedrukt door de Imprimerie nationale te Parijs (prijs van het afzonderlijk nummer 60 centimes) is opgenomen het „Décret définissant l'armée de mer et portant réorganisation des Corps des équipages de la flotte". Het presidentiëel besluit, medeonderteekend door den onlangs afgetreden Minister van Marine GASTON THOMSON, wordt voorafgegaan door een rapport van genoemden Minister aan President Faillières, waarin de verschillende wijzigingen, die het besluit in den bestaanden toestand znllen brengen, kort worden opgesomd.

1. de samenstelling van het personeel der Marine, regelen van subordinatie en krijgstucht, plichten van meerderen tegenover minderen en omgekeerd, eerbewijzen; 2. de werving; 3. verlenging van dienstverband, ook elders dan in eene der marine-havens; 4. regelen van discipline (objet d'une refonte complête); 5. regeling van verloven en „permissions."

Hoofdzakelijk op het punt van krijgstucht volgt hieronder een uittreksel uit het besluit; het komt mij voor dat in menig opzicht — en niettegenstaande onze verouderde wetgeving — het personeel van onze Zeemacht dat van de Fransche Marine niet behoeft te benijden.

In het 1ste hoofdstuk: „De l'armée de mer", zegt art. 1. dat „l'armée de mer" bestaat uit:

a. korpsen en personeel meer speciaal bestemd voor de bemanning van de vaartuigen der „Marine nationale";

b. korpsen en personeel uitsluitend aangewezen voor maritieme diensten aan den wal.

Art. 2 stelt vast dat behooren tot de diensten in art. 1*a* genoemd:

1°. het korps der equipages van de vloot (Wet van 10 Juni 1896);
2°. het personeel der muziekkorpsen van de vloot;
3°. het militaire korps der armuriers (geweermakers, etc.) der Marine;
4°. het korps veteranen;
5°. de korpsen inlandsche schepelingen.

Tot die van art. 1*b* worden gerekend:

1°. het korps maritieme gendarmerie;
2°. het maritiem-militaire-brandweerkorps;
3°. het militaire korps der „guetteurs-sémaphoriques";
4°. het militaire korps der „gardes consignes";
5°. het korps der militaire opzieners van maritieme gevangenissen.

Art 4 (1) luidt: Tout homme de l'armée de mer est tenu d'obéir aux ordres qu'il reçoit de l'un de ses superieurs.

Dit en eenige volgende artikelen behandelen zaken van discipline, eerbewijzen, voorschriften van inwendigen dienst, bij ons geregeld ten deele in de I. C. O. en den I. D. dan wel voorgeschreven in de militaire strafwetten.

Over het geheel is het decreet een mixtum van organieke bepalingen, dienst- en disciplinaire voorschriften.

Zoo zegt art. 11: Les hommes de tous grades des corps et personnels militaires de l'armée de mer, en *activité* de service, sont soumis aux dispositions du Code de justice militaire pour l'armée de mer.

Art. 12 (1) Toute infraction qui ne tombe pas sous le coup de l'un des articles du Code de just. mil. pour l' armée de mer ou dont la répression n'est pas prévue expressément par les lois en vigueur, peut être punie disciplinairement.

(2) *L'acquittement* par un Conseil de guerre ou de justice ou par une juridiction de droit commun *ne fait pas obstacle* à l'exercice du pouvoir disciplinaire.

Art. 13. (1) Les hommes de tous grades des corps ou personnels militaires *ne peuvent exercer le droit de vote* que quand ils sont dans l' une des positions de congé definies par les décrets organiques qui les régissent ou dans la position de disponibilité s'il s'agit d'officiers-mariniers du corps des èquipages de la flotte. (1)

(2) Eu ancun cas ce droit ne peut être exercé par les hommes en permission, quelle que soit la durée. (Over congés et permissions handelen de artt. 358—381.)

Art. 16 (1) bepaalt dat het personeel, bestemd „sous le commandement des Officiers de Marine" voor den militairen dienst bij de nationale Marine, en meer in het bijzonder tot het bemannen van de vloot, een militair korps vormt, dat den naam draagt van: Corps des équipages de la flotte.

Art. 17. De eerste graad in de militaire hiërarchie vormen de apprentis-marins en de matelots, met den rang van soldaat (art. 20, Loi du 10 juin 1896).

De stokers (matelots-mécaniciens) en oliemannen (chauffeurs-graisseurs) hebben denzelfden rang als de matrozen.

Art. 18. De overige rangen van de „équipages de la flotte" zijn:

Quartier-maitre, (korporaal).

Second-maitre, (sergeant).

Maitre, (sergeant-majoor).

Premier-matre en Premier-maitre-éléve-officier (adjudant-onderofficier).

Deze rangen, uitgezonderd de quartier-maitres, worden genoemd: „Officiers-mariniers". Zij vormen la Maistrance de la Flotte.

(Het geheele decreet is niet bestemd om te behandelen of te regelen de positie en de belangen der officieren).

Hoofdstuk XVI draagt tot opschrift Discipline (art. 326—357).

De 1e afdeeling behandelt de gevolgen van veroordeelingen, de 2e bestraffing van disciplinaire overtredingen.

Art. 330. (1) Behalve in de gevallen bedoeld in art. 12 van dit besluit bestraft de disciplinaire macht (pouvoir) de overtredingen der krijgstucht.

Overtredingen der krijgstucht zijn, en als worden zoodanig gestraft naar mate van hunne zwaarte: Van de zijde van den meerdere, elke daad getuigende van zwakheid, elk misbruik van gezag, elk beleedigend woord, elke onrechtvaardig opgelegde straf;

Van de zijde der minderen: alle gemopper (tout murmure) onbehoorlijke uitingen of ongehoorzaamheid, welke reden men ook moge hebben om zich verongelijkt te gevoelen, enz. enz. — de bekende opsomming van ons R. v. Kr. — om dan (natuurlijk!) te eindigen met de woorden: „enfin, d' une maniere générale, toute faute contre le devoir militaire provenant de nègligence, de paresse on de mauvaise volonté.

(1) Zie art. 2 Wet van 30 November 1875 „sur l'élection des députés."

(2) Est également réputée faute contre la discipline la *publication* d' un *écrit*, quel qu'il soit, sans *l'autorisation préalable* du Ministre de la Marine. (Het zéér . . . radicaal getinte Fransche ministerie handhaafde dus dergelijke bepaling.)

Art. 331. (1) Elke krijgstuchtelijke overtreding heeft krijgtuchtelijke bestraffing tengevolge, waarvan de aard en de wijze van uitvoering geregeld worden *bij besluit van den Minister van Marine.*

(2) De straffen moeten worden opgelegd met rechtvaardigheid en onpartijdigheid en nooit uit een gevoel van wraak of in een toestand van drift. Zij moeten . . . . enz.

(3). De straffen mogen niet te boven gaan de *maxima* voor alle speciale gevallen *vastgesteld door den Minister van Marine.* (Arrêté du 30Avril 1907).(1)

Niettemin kunnen de „Commandants en Chef" in zekere bijzonder ernstige gevallen die maxima overschrijden op voorwaarde van dadelijk bericht aan den Minister en onder voorbehoud dat de straf niet zwaarder zij dan *60* dagen „de prison effective" (!)

Art. 332 (2). De delicten en overtredingen waarop de straf van licht of streng arrest (arrêts simples ou de rigueur) gesteld is voor de „officiers-mariniers" of „prison" voor de „quartiers-matres" en matrozen (marins) zijn onderworpen aan de beoordeeling van den Commandant, die *altijd* den verdachte (l'auteur!) *moet ondervragen* voordat hij, bij geschrifte, den duur der straf vaststelt.

Art. 333. (1) Voor sommige overtredingen bestaat verplichte schorsing der uitvoering van krijgst. straf volgens de bepalingen vastgesteld door den Minister van Marine.

(2) Elke herhaling heeft zwaardere bestraffing tengevolge. De omschrijving en de bestraffing (répression) van krijgstuchtelijke récidive worden vastgesteld bij ministeriëel besluit (Arrêté ministériel).

(3) Indien de récidive zich niet heeft voorgedaan na eene overtreding waarbij schorsing is toegepast, wordt de straf geschrapt. In het tegenovergestelde geval wordt de straf waarvan schorsing plaats had ondergaan zonder dat zij ineen kan smelten met de tweede straf.

(4) (5) De ongegraduëerde vrijwilligers, voor 3 jaren aangenomen, de miliciens (inscrits-maritimes) met of *zonder* rang (bedoeld is in den rang van matroos of daarboven) enz. die de straf van „prison effective" ondergaan, worden in dienst gehouden om hunne straf geheel te ondergaan. Enz.

Art. 334. De krijgst. straffen die aan de officiers-mariniers, quartiersmaîtres en marins *kunnen* worden opgelegd, zijn:

a. Voor alle marins:

De disc. straffen bepaald in art. 335.

b. Voor de off^{rs}-mariniers:

De berisping (le blâme), voorzien bij art. 344. (2)

c. Voor de off^{rs}-mariniers et quartiers maîtres:

1. Tijdelijke terugstelling met één trap op de soldijtoekenning in hun rang.

2. Schorsing in den rang.

3. Verlaging (één of meer rangen).

d. Voor de off^{rs}-mariniers behoorende tot het cadre de maistrance:

Schrapping uit dat kader.

---

(1) Zie Bulletin Officiel n°. 13bis 1907. *Tarif* (!) de Punitions.

(2) De „blame" wordt door den Minister uitgesproken en kan op bevordering van invloed zijn. Hij wordt opgelegd wegens beroepsfouten of strafbare nalatigheid in dienstzaken.

e. Voor de matrozen (met brevet):
1. Tijdelijke ontneming van brevet of certificaat.
2. Definitieve ontneming daarvan.
f. Voor de matrozen in het algemeen:
1. Terugstelling tot lagere klasse of opneming in den graad van leerling (apprenti-marin).
2. Plaatsing in de compagnie van discipline.

Art. 335. (1) De krijgst. straffen op te leggen (à infliger) aan de officiers-mariniers en daarmede gelijkgestelden zijn:
Consigne (niet langer dan 8 keeren permissie).
Licht arrest.
Streng arrest.
De laatste twee straffen tot *30* dagen op te leggen door den Commandant, tot *60* dagen door den Commandant en Chef.
Bij consigne en licht arrest blijft de gestrafte dienst doen, bij streng arrest niet.
(2) De aan quartiers-maîtres en matrozen (en daaraan geassimileerden) op te leggen krijgst. straffen zijn:
1°. Strafpeleton van 1 tot 8 dagen, 2 uren per dag.
Het peleton wordt zooveel mogelijk onder toezicht gesteld (surveillé) van quartiers-maîtres die met dezelfde straf zijn gestraft.
De straf kan gewapend of ongewapend worden ondergaan, in het 1e geval wordt geëxerceerd.
2°. Consigne (ten hoogste 8 keer permissie).
3°. Police simple (niet langer dan 10 dagen).
Deze straf bestaat uit:
a. Strafpeleton, gewapend, gedurende een uur op door den C. O. vastgestelden tijd.
b. Ontnemen van de hangmat. De gestraften slapen op eene daarvoor ingerichte plank en krijgen als kooigoed slechts één deken; bij strenge koude twee.
Ze doen geen dienst, worden afgezonderd gehouden en onder toezicht van een schildwacht gesteld. De quartiers-maitres ondergaan die straf zooveel mogelijk in eene afzonderlijke localiteit.
4°. Police double (niet langer dan 10 dagen).
Zij bestaat (behalve uit de maatregelen voor de police simple voorgeschreven) uit gewapend strafpeleton gedurende een uur, „dans la journée" op den door den C. O. vastgestelden tijd.
De gestraften blijven dienst doen.
5°. Prison nominale.
Zij wordt tot 30 dagen opgelegd door den C. O., tot 60 dagen door den Vlootvoogd (Cdt. en Chef).
Zij bestaat uit de maatregelen voorgeschreven voor de police double, inhouding van de soldij (*behalve van gedelegeerde gelden*) voor den ganschen duur der straf.
De gestraften blijven dienst doen.
6°. Prison effective.
Tot 30 dagen door C. O., tot 60 dagen door Vlootvoogd op te leggen. De gestraften worden *opgesloten* (enfermés) in daartoe bestemde lokalen of in eene localiteit aangewezen door den C. O. Zij doen geen dienst en ontvangen geen wijn bij het avondeten. Zij worden tweemalen per dag gelucht en doen dan tevens een uur strafpeleton. Inhouding van soldij als

bij de prison simple. Bij onmogelijkheid om deze straf uit te voeren wordt zij ondergaan op de wijze als voor de prison simple bepaald.

7°. Barre de justice (boeien). In het geval van force majeure en om de veiligheid „des hommes et des bâtiments" te verzekeren.

Art. 336. Behandelt stilstand van rechten op soldijverhooging wegens het ondergaan van straffen.

Art. 338. (1) Elk onderofficier, korporaal of matroos *die zich wenscht te beklagen over eene opgelegde straf*, kan zulks doen langs den hierarchischen weg bij den strafoplegger zoodra de straf bepaald (fixée) is.

(2) Betreft de klacht eene onwettige daad waarvan hij het slachtoffer meent te zijn of eene handeling waardoor hij meent bezwaard te zijn, dan kan hij haar inbrengen bij den persoon die de daad of handeling bevolen heeft, echter alleen na te hebben gehoorzaamd indien het een dienstbevel betreft.

(3) Indien het beklag niet wordt aangehoord (acceuillie) door de autoriteit tot welke het op regelmatige wijze werd gericht, kan het langs hiërarchischen weg worden gebracht voor den Vlootvoogd, die het, indien hij het nuttig (utile) oordeelt, overbrengt aan den *Minister*. Als de belanghebbende het verzoekt *moet* den Minister van de zaak kennis worden gegeven.

Echter kan de Vlootvoogd die kennisgave opschorten en zal hij in dat geval den *schrijver* van de klacht daarvan kennis geven (il en informe l'auteur de l'écrit). Als deze na ten hoogste 8 dagen bedenktijd volhardt bij zijn eerste besluit zendt de Vlootvoogd het stuk met zijne beschouwingen aan den Minister door.

(4) Elke ongegronde klacht kan straf of strafverzwaring ten gevolge hebben.

(5) Een militair die in staat van dronkenschap reclameert moet niet worden (aan) gehoord.

(6) Alle *collectieve verzoeken en klachten* zijn *verboden*.

(7) Indien een officiëel geschrift geadresseerd aan den Vlootvoogd of den Minister niet langs hiërarchischen weg, op de wijze bepaald in par. 3 hiervoren, wordt overgebracht, *volgt straf*.

De artt. 339—350 behandelen verlaging, schorsing, schrappen uit het „cadre de maistrance", intrekking van brevetten en certificaten, terugstelling in rang of klasse.

Art. 351 en volgende behandelen de plaatsing bij tucht-compagniën (comp. de discipline) en de *raden van tucht* (conseils de discipline). Omdat daarin naar art. 349 wordt verwezen zij de inhoud van dat artikel eerst vermeld.

Art. 349. (1) Onderofficieren, korporaals en minderen, die feiten hebben gepleegd in strijd met de (militaire) eer (fautes contre l'honneur) of zéér ernstige indisciplinaire daden niet van dien aard dat zij voor den krijgsraad (conseil de guerre ou de justice) moeten worden gebracht en zij, die door hun onverbeterlijk en voortdurend wangedrag oorzaak zijn van onrust (trouble) en slecht voorbeeld onder de bemanningen, kunnen worden teruggesteld :

de premiers-maitres en de maitres tot den rang van matroos der 1e klasse,
de second.-maitres tot dien van matr. 2e kl.,
de quartier-maitres tot dien van matr. 3e kl.,
de matrozen tot leerling (apprenti-marin).

(2) De voorschriften der vorige paragraaf zijn ook toepasselijk op offrs-mariniers en quartiers-maitres waarvan de beroepsonbekwaamheid duidelijk gebleken is.

(3) De terugstelling in rang en klasse wordt door den Minister bevolen na het advies te hebben gehoord van eenen tuchtraad (c. d. d.) die als bijkomende straf kan voorstellen ontneming van brevetten en certificaten of terugstelling in eene lager bezoldigde categorie.

Art. 351 (1). De matrozen en leerlingen die in een der gevallen verkeeren waarin art. 349 (1) voorziet, kunnen naar compagniën van discipline worden gezonden. De opzending zal, behoudens zéér buitengewone omstandigheden, slechts mogen worden gevraagd ten aanzien van den schepeling, die ten minste zes maanden in dienst is en (vooraf) de strengheid van het krijgstuchtelijk gezag in al hare zwaarte heeft gevoeld.

(2) (3) De beslissing berust bij den Minister, eenen raad van tucht gehoord.

Art. 353. (1) De tuchtraden worden als volgt samengesteld:

Een overste (capitain de frégate) voorzitter; twee luitenants ter zee der 1e klasse (lieuts de vaissau) en twee luitenants ter zee der 2e klasse (enseignes d. v.) onder wier onmiddelijke bevelen de beklaagde niet dient.

Voor de ziekenverplegers aan den wal dienstdoende worden (onder gelijk voorbehoud) in plaats van de twee luits. ter zee der 2e klasse twee officieren van gezondheid benoemd.

Aan boord van in dienst zijnde schepen worden de leden gekozen uit het eskader waartoe het schip behoort; verder worden dan de voorzitter en ten minste 2 leden genomen van een ander schip als dat van den beklaagde en de andere leden mogen niet tot de divisie (compagnie) behooren, waarbij hij is geplaatst.

(2) In zee, bij gebreke van officieren van den vereischten rang, kan de raad bestaan uit 3 leden, waarvan de president onder de luits. ter zee der 1e klasse en de 2 anderen onder officieren van dien rang en de luits. ter zee der 2e klasse kunnen worden gekozen.

Art. 354. (1) Om het bijeenkomen van eenen raad van tucht aanhangig te maken richt, aan wal zoowel als aan boord, de compagniescommandant (offic. der div.) waartoe de verdachte behoort langs den hierarchischen weg tot den commandant een rapport, waarin hij duidelijk de overtredingen uiteenzet waaraan de schepeling zich schuldig maakte, de straffen die hem zijn opgelegd en de herhalingen van strafbare feiten, die aan zijn gedrag het karakter van volharden in het kwade verleenen dat gevaarlijk wordt geacht voor de orde en de politie (police) van de afdeeling (dépôt) op het schip waartoe hij behoort.

(2) Een signalement, extract-stamboek en conduite-boekje en verder alle stukken die het rapport kunnen toelichten worden daarbij gevoegd. De commandant *of* de 1ste officier geeft zijn advies over een en ander.

(3) De commandant van het depôt of van het schip doet langs den hierarchischen weg verslag aan den vlootvoogd (Cdt. en Chef of préfet maritime) die, voordat hij machtiging geeft tot het bijeenkomen van den tuchtraad, nagaat of alle repressieve middelen uitgeput zijn.

Art. 355 (1). Als de zaak schepelingen betreft behoorende tot de dépôts van de „équipages de la flotte", tot de verschillende diensten der Marine aan den wal en de schepen in dienst of in reserve, die onder de bevelen van den maritiemen préfect staan, worden de leden van den raad benoemd door den Major-général, die tegelijkertijd, onder de benoemden, een officier aanwijst, die de functie van rapporteur zal vervullen. Die officier is in het bijzonder belast met het ondervragen van den beschuldigde vóórdat deze in den raad verschijnt, met het neerstellen van zijn uitlegging van de zaak, het verzamelen van meerdere gegevens bij de chefs van den beschuldigde

en met het uitbrengen van rapport aan den raad, nadat de belanghebbende kennis genomen heeft van de stukken van het dossier.

(2) Bij een eskader worden de leden van den raad door den eskader-commandant benoemd.

(3) Het bevel tot bijeenkomst van den raad wordt den beschuldigde medegedeeld.

De raad vergadert op door den voorzitter te bepalen dag en uur, nadat hij het rapport van den rapporteur ontvangen heeft. In tegenwoordigheid van den in daagsch tenue gekleeden en ongewapenden beschuldigde worden aan den raad het dossier en het rapport voorgelezen; daarna wordt de compagnies-commandant van den beschuldigde gehoord. Nadat deze officier den raad verlaten heeft wordt de beschuldigde toegelaten en zijne verdediging aangehoord; verschijnt hij niet, dan gaat de zaak ook zonder dat voort (il est passé outre). Nadat de schepeling de vergadering heeft verlaten, beraadslaagt de raad, gaat over tot geheime stemming, stelt zijn advies op, onderteekent het en draagt het in duplo af aan den commandant van het depôt, het schip of den dienst waartoe de geïnculpeerde behoort.

Art. 356 (1), Het advies van den raad van tucht met de bijbehoorende stukken wordt aan den Minister van Marine gezonden door den préfet-maritime of den eskader-commandant, voorzien van de opmerkingen van den hierarchischen chef van den man, wiens gedrag is onderzocht.

(2). De Minister bepaalt welke de gevolgen van het advies zullen zijn; de beslissing van den raad kan slechts ten gunste van den beschuldigde wijziging ondergaan.

Art. 357 (1). Indien, volgens het bepaalde bij art. 354 de commandant van een schip of een dépôt het noodig oordeelt een voorstel te doen om eenen schepeling voor den raad van tucht te doen verschijnen moet hij zich onthouden van strafoplegging ter zake van het strafbare feit dat zijne vraag motiveert en beperkt hij zich er toe om den schuldige, zoo noodig, op te sluiten (mise en prison) tot nader order, in afwachting van de te nemen beslissing.

(2). Als het verzoek tot samenroepen van eenen raad van tucht door den vlootvoogd niet wordt ingewilligd of indien de leden van den raad een voor den beklaagde gunstig advies uitbrengen of indien betreffende den laatste de gunstige beschikking wordt genomen voorzien bij art. 356 par. (2), heeft de vlootvoogd of de commandant het recht om, naar den maatstaf van de begane overtreding en binnen de grenzen van zijn krijgstuchtelijke bevoegdheid, den beschuldigde eene straf op te leggen waarbij rekening moet gehouden worden met de ondergane preventieve vrijheidsberooving.

Om vergelijkende studie aan te moedigen kwam het mij niet ondienstig voor de aandacht van de lezers van dit Tijdschrift op dit decreet te vestigen.

Hoofd-inspecteur van Administratie bij de Zeemacht,

KROL VAN DER HOEK.

Huishoudelijke tuchtmaatregelen bij de Marine.

Naast de strafrechtelijke en krijgstuchtelijke straffen bestaan bij de Marine nog huishoudelijke tuchtmaatregelen; deze zijn toepasselijk op militairen, die in opleiding zijn, tot het muziekkorps behooren, of zich in de Marine-hospitalen te Willemsoord of te Hellevoetsluis, of in het provoosthuis te Willemsoord bevinden; zij kunnen worden opgelegd wegens vergrijpen tegen de bijzondere voorschriften van tucht en orde, welke gelden voor het gebouw of het schip, waarin de opleiding of voor het gebouw, waarin het hospitaal of de proovoost is gevestigd, of zijn vastgesteld voor het muziekkorps; die vergrijpen kunnen echter ook krijgstuchtelijk bestraft worden, met dien verstande, dat verpleegden in de hospitalen, die niet-militair en ook veroordeelden, die niet meer militair zijn, niet krijgstuchtelijk gestraft mogen worden.

Vele huishoudelijke tuchtmaatregelen gelijken bijzonder veel op krijgstuchtelijke straffen; de overeenkomst is zelfs zóó groot dat in de regelingen de huishoudelijke tuchtmaatregelen eenvoudig huishoudelijke straffen worden genoemd; deze op het oog onschuldige naamsverwisseling leidt tot een strijd met de grondwet, daar zij voorschrijft dat voor de vaststelling van *straffen* de medewerking van den wetgever noodig is, terwijl de huishoulijke tuchtmaatregelen zijn vastgesteld bij koninklijke besluiten (zelfs geene algemeene maatregelen van bestuur) en in één geval bij ministeriëele beschikking. Daar nergens is bepaald wie de huishoudelijke *tuchtmaatregelen* moet vaststellen, kan — indien men een verschil met de *straffen* wil behouden — alleen de wenschelijkheid worden uitgesproken dat de vaststelling zal geschieden door de Koningin.

De huishoudelijke tuchtmaatregelen, welke — voor zoover mij bekend — bij de Marine kunnen worden toegepast, zijn in de volgende opgaven vermeld, waarin de hoofdletters achter de maatregelen beteekenen:

A: voor Adelborsten van het Koninklijk Instituut (Kon. besluit van 24 Januari 1906, n°. 62);

A-A: voor Adspirant-Administrateurs (Kon. besluit van 13 Juli 1905, n°. 58);

A-M: voor Adspirant-Machinisten (Kon. besluit van 10 Maart 1906, n°. 44);

J: voor Jongens in opleiding tot matroos (Kon. besluit van 12 Mei 1906, n°. 51), voor Leerlingen-Geweermaker en Leerlingen-Monteur, Korporaals-Geweermaker en Korporaals-Monteur in eerste opleiding (Kon. besluit van 19 Febraari 1904, n°. 32);

M: voor leden van het Stafmuziekkorps der Marine (Kon. besluit van 26 Maart 1004 n°. 19);

H: voor verpleegden in de Marine-hospitalen te Willemsoord en te Hellevoetsluis (Kon. besluit van 11 Augustus 1903, n°. 28);

P-P: voor preventief gearresteerde militairen en

P-V: voor veroordeelden,

beide in het proovoosthuis der Marine te Willemsoord (ministerieele resolutie van 11 Januari 1906, S/B. n°. 66).

1°. De berisping (A., A-A., A-M. en J.); ofschoon niet uitdrukkelijk vermeld wordt de mondelinge berisping bedoeld.

2°. De afzondering gedurende het schaften (J.); de hoogste duur is niet vermeld.

3°. Het arrest binnen het gebouw, verblijflokaal of schip voor ten hoogste 14 dagen (A, A-A en A-M).

4°. Het verbod om de ziekenzalen te verlaten (H).

5°. Het verbod om de krib te verlaten (H).

De hoogste duur der tuchtmaatregelen genoemd onder 4° en 5° is niet vermeld.

6°. De afzondering buiten de lesuren voor ten hoogste 14 dagen, bestaande in afgezonderd verblijf onder toezicht van een schildwacht (J).

7°. De afzondering in eene overigens onbewoonde ziekenzaal (H).

8°. De beperking van het passagieren (passagieren beteekent het gedurende enkele uren van den dag met vergunning verblijven buiten het schip of de militaire inrichting) (J).

9°. Een of meer passagierdagen arrest (J).

10°. De vermindering van het zak- of weekgeld gedurende eenige weken (J).

De hoogste duur der tuchtmaatregelen, genoemd onder 7° tot en met 10° is niet vermeld.

11°. De boeten, die het bedrag van *f* 0.25 in eens niet te boven mogen gaan (M); zij mogen niet van de soldijen en toelagen, vermeld in de „Regeling van het stafmuziekkorps", worden ingehouden.

12°. De afzondering in een daartoe bestemd vertrek (H); de hoogste duur is niet vermeld.

13°. Het kamerarrest voor ten hoogste 14 dagen (A en A-M).

14°. Het arrest in de politiekamer voor ten hoogste 14 dagen (A en A-M).

15°. Het provoostarrest te ondergaan gedurende een gedeelte van den dag of op een bijzonderen dag (J); de hoogste duur is niet vermeld; vermoedelijk bedoeld één dag.

16°. Het arrest tijdens het verlof voor ten hoogste 14 dagen (A, A-A en A-M).

17°. De inhouding van verlof voor een zeker aantal dagen (J).

18°. De intrekking van voorrechten (P-P).

19°. De onthouding van voorrechten, als lezen, arbeid, bezoek ontvangen, schrijven en ontvangen van brieven, het volle gebruik van kooigoederen, enz. (P-V).

De hoogste duur der tuchtmaatregelen genoemd onder 17° tot en met 19° is niet vermeld.

20°. De intrekking der vergunning om gebruik te maken van de amusementszaal voor ten hoogste een maand (A en A-M).

21°. De vermindering van kost om den anderen dag voor ten hoogste 8 dagen, al dan niet in vereeniging met eenen anderen huishoudelijken tuchtmaatregel (J).

22°. De verstrekking van water en brood inplaats van het gewone voedsel (P-V); moet beperkt blijven binnen de grenzen der met dezen tuchtmaatregel overeenkomende krijgstuchtelijke straf.

23°. De ontneming van de als belooning geschonken onderscheidingsteekenen (A, A-A en J. in opleiding te Hellevoetsluis en aan boord van het Instructieschip).

24°. De ontneming van het als belooning geschonken getuigschrift (A-M der 3de Afdeeling); aan het bezit van dit getuigschrift is het genot van eenige meerdere vrijheid, dan aan anderen wordt verleend, verbonden.

25°. De gewone sluiting in de boeien (P.V.); moet beperkt blijven binnen de grenzen der (met dezen tuchtmaatregel overeenkomende) krijgstuchtelijke straf.

De huishoudelijke maatregelen bij de opleiding voor jongens, enz. dienen om hen „te gewennen aan zindelijkheid, orde en tucht", die voor verpleegden in de Marinehospitalen tot „handhaving van orde, zindelijkheid en tucht", voor preventief-gearresteerden in het proovoosthuis kunnen zij worden toegepast wegens „ordeverstoring", voor veroordeelden in het provoosthuis wegens „wanordelijkheden, onwil als anderszins"; allemaal omschrijvingen van gelijke strekking als de hiervoor in het eerste lid gegeven omschrijving van de vergrijpen, waarvan in deze sprake is.

Als merkwaardige bepalingen treft men aan:

a. dat de Commandanten der opleidingen van Adelborsten, Adspirant-Administrateurs, Adspirant-Machinisten, Jongens (in opleiding tot Matroos) Leerlingen-Geweermaker, Korporaals-Geweermaker, Leerlingen-Monteur en Korporaals-Monteur (in eerste opleiding) de bevoegdheid hebben om verschillende kleinere straffen (d. w. z. huishoudelijke tuchtmaatregelen) op te heffen en te vervangen door ééne andere:

b. dat de straffen (d. w. z. huishoudelijke tuchtmaatregelen) voor Adelborsten en Adspirant-Machinisten ook *in naam* van den Commandant van het Koninklijk Instituut of van de Marine-Machinistenschool, doch onder zijne nadere bekrachtiging, kunnen worden opgelegd.

De zinsbouw der dienaangaande gegeven voorschriften laat de opvatting toe, dat deze bijzondere bevoegdheden ook zouden gelden voor krijgstuchtelijke straffen; zulk eene opvatting zou echter in strijd zijn met de wet (het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water).

Nog op andere bijzonderheden kan de aandacht gevestigd worden: op Korporaals-Geweermaker en Korporaals-Monteur in eerste opleiding, dus op onderofficieren, zijn de tuchtmaatregelen voor jongens in opleiding tot matroos toepasselijk, waaronder de vermindering van kost, die als krijgstuchtelijke straf niet aan onderofficieren opgelegd mag worden; de krijgstuchtelijke straffen voor de Landmacht van kamer- en politiekamerarrest, worden plotseling ten tooneele gevoerd als huishoudelijke tuchtmaatregelen voor aanstaande officieren en machinisten der Zeemacht; de geldboete wordt krachtens een bijzonder militair voorschrift aan militairen opgelegd; men laat het provoostarrest korter dan een dag duren; de uitvoering kan gesteld worden op niet achtereenvolgende dagen; men plaatst den jeugdigen militair gedurende enkele uren per dag in afzondering; de sluiting in de boeien wordt opgelegd, niettegenstaande zulks bij krijgstuchtelijke bestraffing met provoostarrest alleen geoorloofd is als de gelegenheid ontbreekt om die straf in eene cel te doen ondergaan; enkele maatregelen kunnen naar goedvinden gedurende onbepaalden tijd werken.

Voor de vergelijking in zwaarte van krijgstuchtelijke straffen en eenige huishoudelijke tuchtmaatregelen is zelfs eene volgorde vastgesteld, nl.:

a. berisping (A-A en A-M),
b. scheepsarrest en arrest binnen het gebouw of schip (A en A-M),
c. arrest binnen het verblijflokaal (A-A),
d. kamerarrest (A en A-M),
e. strafdienst,
f. hutarrest, arrest in de politiekamer (A en A-M),
g. provoostarrest,
h. arrest tijdens het verlof (A-A),
i. ontneming van de als belooning geschonken onderscheidingsteekenen (A en A-A), ontneming van het als belooning geschonken getuigschrift (A-M),
j. vermindering in klasse,

k. degradatie,
l. plaatsing in eene strafklasse.

Overigens bestaat blijkbaar eene volgorde in zwaarte bij de vermelding der huishoudelijke tuchtmaatregelen voor iedere opleiding, voor de hospitalen en het provoosthuis; de minst zware worden het eerst genoemd.

De huishoudelijke tuchtmaatregelen en de krijgstuchtelijke straffen vormen practisch *samen* een strafstelsel, dat voor elke bijzondere militaire inrichting als het meest geschikte wordt geoordeeld om hen, die een vergrijp hebben gepleegd, onaangenaam te kunnen treffen.

Eenige huishoudelijke tuchtmaatregelen zouden ook *aan boord* zeer goed bruikbaar zijn als krijgstuchtelijke straffen voor jeugdige militairen, die niet meer in opleiding zijn, of als straffen voor veroordeelden.

Voor jeugdige militairen b.v. de berisping; de afzondering gedurende het schaften; de afzondering buiten de werktijden; de beperking van het passagieren; het scheepsarrest op een of meer passagierdagen; de vermindering van de uit te betalen soldij (zonder verbeurdverklaring); de geldboete; het provoostarrest te ondergaan gedurende een gedeelte van den dag of op een bijzonderen dag; het scheepsarrest gedurende een geheel of gedeeltelijk tijdvak, waarin aan andere militairen van ongeveer gelijken leeftijd en gelijke militaire betrekking verlof wordt verleend; de inhouding van verlof onder dezelfde omstandigheid.

Voor veroordeelden (militairen of gewezen militairen) b.v. de onthouding van voorrechten; de verstrekking van water en brood; de sluiting in de boeien.

In de nieuwe wet op de krijgstucht zijn de mondelinge of schriftelijke berisping en de beperking van het passagieren (de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne of het kwartier of aan boord terug te zijn en aldaar te verblijven enz.) als straffen opgenomen; de eerstgenoemde terecht voor alle militairen, de tweede — naar mijne bescheiden meening niet terecht — ook voor onderofficieren en oudere militairen zonder rang.

Indien de huishoudelijke tuchtmaatregelen voor de jeugdige militairen, die zich in de militaire inrichtingen der Landmacht bevinden, ook in dit Tijdschrift worden bekend gemaakt, zal meer volledig blijken hoe in Nederland de vergrijpen tegen de tucht gepleegd door jeugdige militairen kunnen worden bestraft; misschien dat dan een deel van de zorg besteed aan de keuze van strafmiddelen voor jeugdige militairen, die nog in opleiding zijn, te zijner tijd ten goede kan komen van de overige jeugdige militairen, die hetzij, zooals b.v. bij de opleiding van Lichtmatrozen en Matrozen der derde klasse nog in opleiding zijn, hetzij de opleidingen hebben verlaten en toch nog niet als volwassen personen beschouwd en behandeld moeten worden.

Willemsoord, den 7den September 1908.

C. J. BLOK,

Inspecteur van Administratie.

CORRESPONDENTIE.

Een competentie quaestie.

De officier van administratie T. MEIJER schrijft ons:

Een niet onaardige casus kwam mij onlangs ter oore, waarvoor misschien wel een plaatsje in het M. R. T. open zal zijn.

Een marinier, dienende aan boord van een te Nieuwediep uit Oost-Indië teruggekeerd oorlogsschip, blijft achter van passagieren. Gedurende zijn afwezigheid, doch vóórdat hij als deserteur uit de rol is afgevoerd, wordt het schip buiten dienst gesteld en wordt de marinier overgeplaatst naar het korps. Na drie weken afwezig te zijn geweest, meldt hij zich vrijwillig terug op Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.

Toevallig schijnt in het bewuste geval, dat zich in werkelijkheid ongeveer zoo voordeed, de man een behoorlijk excuus voor zijne afwezigheid te hebben kunnen leveren, zoodat aan de zaak verder geen gevolg is gegeven. Doch ware dit niet het geval geweest dan zou de vraag rijzen of dit feit stond ter kennisneming van de autoriteiten der zee- of van de landmacht, voor den tuchtrechter dan wel voor den strafrechter.

Het wilde mij voorkomen dat de zaak bestemd zou zijn om door den tuchtrechter der landmacht te worden behandeld, zulks op grond van de strikte uitlegging, door de jurisprudentie aan de woorden van art. 5 C. W. W. „voor zoolang zij zich aan boord bevinden" gegeven en de bepalingen omtrent desertie in tijd van vrede in het C. W. L., die krijgstuchtelijke bestraffing eischen van dengene die voor de eerste maal deserteert en zich binnen vier weken vrijwillig terugmeldt (waarbij ik dan aanneem dat het besproken geval er een was van eerste desertie, en wel zonder verzwarende omstandigheden).

Zijn er misschien lezers van het Tijdschrift die een andere oplossing de aangewezene vinden? Gaarne geef ik mijn meening voor een betere.

Zonder te willen beweren dat de wet op dit punt aan duidelijkheid niets te wenschen laat kunnen wij ons toch moeilijk met de door den geachten inzender gegeven oplossing vereenigen. Hij toch is van meening dat de hier bedoelde marinier niet door de autoriteiten der Zeemacht (hetzij rechterlijke of disciplinaire) maar door die der Landmacht ter verantwoording moet worden geroepen en hij grondt zijn meening op de strikte uitlegging door de jurisprudentie gegeven aan art. 5 C. W. W. waarin is bepaald dat de militaire personen van de *armee te lande* welke aan boord geplaatst zijn om dienst ter zee te doen aan het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water zijn onderworpen „voor zoolang zij zich aan boord bevinden."

Laten we eerst eenige zwarigheden uit den weg ruimen die zich aan den onbevooroordeelden lezer allicht zullen voordoen doch waaromtrent

wij het wel met den geachten inzender eens zullen zijn. Vooreerst dat hoewel naar de letter niet juist, met het voorschrift van art. 5 C. W. W. een competentieregeling is bedoeld en voorts dat de in dat voorbeeld genoemde marinier niet onder een der andere categoriën van personen valt welke in art. 5 worden genoemd. Immers hij behoort niet tot de loodslieden en kan ook moeilijk worden beschouwd als persoon die slechts wordt overgevoerd, zoodat — en hier komt het op aan — de mariniers door den inzender stilzwijgend als tot de Landmacht behoorende worden gerekend; immers anders had deze quaestie door hem niet aan art. 5 C, W. W. maar aan art. 8 C. W. L. getoetst moeten worden.

Wij willen thans niet al te diep op de quaestie ingaan maar wij zijn van de juistheid van het standpunt van den inzender nog niet zoo dadelijk overtuigd. Eigenaardig is het dat Pols zoo weinig woorden aan deze zaak wijdt en dat hij de vraag of een korps dat administratief geheel onder het Departement van Marine behoort toch tot de Landmacht moet worden gerekend, niet behandelt (zie pag. 101 bij art. 8 en noot 2).

De zaak is bij deze competentie-quaestie van gewicht omdat de artt. 5 en 8 (resp. C. W. Z. en C. W. L.) elkaar niet volkomen dekken. Immers voor de Mariniers die aan den wal zelfstandig dienst doen, dus niet gemeenschappelijk met krijgsvolk dat zonder twijfel tot de landmacht behoort, hangt de competentie-quaestie geheel af van de beslissing over de vraag of de Mariniers tot de zee- dan wel tot de landmacht behooren.

Gelukkig zal deze onzekere rechtspositie, waarin echter door de jurisprudentie ten gunste der beslissing dat de Mariniers òf tot de landmacht behooren, òf, aan den wal zijnde, geacht moeten worden steeds gemeenschappelijk met het krijgsvolk te lande dienst te doen, is partij gekozen, spoedig een einde worden gemaakt; naar wij vernemen toch is bij het Departement van Marine in overleg met het Departement van Oorlog een regeling der rechtspositie in bewerking waarbij op duidelijke wijze zal worden uitgemaakt dat de Mariniers niet tot de landmacht maar tot de zeemacht behooren en zij in den regel niet gemeenschappelijk met de landmacht dienst doen, ook al zijn zij aan den wal geplaatst.

De geachte inzender zal ons tegenwerpen: Dit is nu allemaal wel heel mooi maar hoe moet het nu in deze zaak bij het standpunt dat thans door de jurisprudentie wordt ingenomen. Welnu, ook dan nog zouden wij aarzelen om zijn zienswijze te volgen en zouden wij van meening zijn dat de krijgsraad der landmacht zich onbevoegd behoorde te verklaren om van de zaak kennis te nemen. Hetzelfde geldt natuurlijk voor den tuchtrechter; echter springen bij afdoening van de zaak door den krijgsraad de bezwaren aan de door den inzender voorgestane oplossing veel meer in het oog en zal hij het er wel mee eens zijn dat de tuchtrechter ook het voor de krijgsraad geldende standpunt behoort in te nemen.

Nu vragen wij ons echter af: Stel het feit viel, ook volgens de landmacht-wetten in de gewone desertiebepalingen b. v. als hij nog een weekje langer was weggebleven; waaraan zou hij dan moeten worden schuldig verklaard? Aan het langer dan twee dagen van zijn *korps* afwezig blijven? Of zou de man, van die bloote administratieve formaliteit, — welke echter beter achterwege gebleven ware — zoodanig moeten profiteeren dat zijn ongeoorloofde afwezigheid eerst na zijn overplaatsing bij het korps een aanvang zou nemen? Men voelt het, dit zou wel wat al te gek zijn; het wil ons echter voorkomen dat ook bij de tegenwoordige jurisprudentie tegen behandeling van zijn zaak door den zeekrijgsraad (resp. marine-tuchtrechter) geen bezwaren bestaan. Nog eens, wij geven toe, dat alles

niet zoo heel duidelijk blijkt, maar wij nemen vooreerst aan dat de krijgsraad v. d. landmacht zich onbevoegd zou verklaren, wat uit de omschrijving van het feit al moest volgen; waar de competentie regeling geheel met den aard der delikten is saamgeweven zou dan ook in dit geval niet vrijspraak maar onbevoegd-verklaring moeten volgen, en dan schijnt ons de eenige praktische verklaring — en niet tegen de wet strijdende oplossing — dat de zeekrijgsraad deze zaak afdoet. De man heeft zich als een aan de zeekrijgsraden justiciabel persoon aan ongeoorloofde verwijdering, waartegen bij art. 145 C. W. Z. is voorzien, schuldig gemaakt.

Er valt hier echter in deze zaak nog wel te onderscheiden. Hoewel zooals wij hiervoren zeiden de administratieve formaliteit van de overplaatsing naar het korps beter achterwege ware gebleven en door een overplaatsing naar een ander schip b. v. het wachtschip ware te vervangen geweest zouden wij, nu de loop van zaken eenmaal zoo is geweest, willen constateeren dat, indien de twee dagen van art. 145 C. W. Z. al om waren toen het schip buiten dienst werd gesteld, voor ons geen twijfel bestaat of de man moest voor den zeekrijgsraad worden terechtgesteld (resp. marine-tuchtrechter). De inzender vermeldt dat de overplaatsing geschiedde vóórdat de man als deserteur was afgevoerd; deze afvoering geschiedt veertien dagen na de verwijdering. Het is dus zeer goed mogelijk dat de twee dagen al om waren.

Voor ons is twijfel slechts mogelijk ingeval de twee dagen nog niet om waren en is uit het voorgaande gebleken naar welke zijde wij overhellen. Wij kunnen ons echter gevallen denken — waarover thans niet nader behoeft te worden uitgeweid — waarin de feitelijke toedracht der zaak van dien aard is dat de man moet geacht worden zich van zijn korps verwijderd te hebben en niet van zijn schip.

(Red. M. R. T.)

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad
aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord.

Vonnis van 12 Juli 1906.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof den 24sten Juli 1906.

President: P. S. R. WOLTERBEEK, Kap. ter Zee.

Leden: C. P. VAN BORSELEN, Kapitein der Mariniers, de Luitenants ter Zee 1ste klasse F. VAN WAGENINGEN en F. K. WEBER, de Luitenants ter Zee der 2de klasse P. F. POSTEMA, M. J. L. ROSMAN en F. DIEPHUIS.

Fungeerend Fiskaal: C. FLAES, Officier van Administratie 1ste klasse.

Raadsman: J. P. ZUR MÜHLEN, Officier van Administratie 1ste klasse.

Beklaagde heeft, na eerst ontkend te hebben, aan den Inspecteur van Politie, kort na het uitbreken van den brand, bekend een brandende petroleumlamp zóó dicht te hebben geplaatst onder en tegen een op twee stoelen in die kamer gelegen bed, dat het in brand moest geraken, en dat hij den brand heeft gesticht ten einde in het bezit te geraken van de assurantiepenningen (f 1000.—) waarvoor zijn inboedel was verzekerd.

De conclusie van den psychiater door wien beklaagde is onderzocht luidt dat beklaagde is een hystericus en dat, hoewel niet met absolute zekerheid kan worden verklaard dat zich bij het afleggen van die bekentenis een droomtoestand of een toestand van omneveld bewustzijn met verlies van herinnering heeft voorgedaan, de mogelijkheid en waarschijnlijk zeer stellig bestaat.

De buitengerechtelijke bekentenis moet dus als aanwijzing van schuld ter zijde worden gelegd.

De overige aanwijzingen van schuld niet voldoende geoordeeld. Vrijspraak.

Gerechtelijk geneeskundig onderzoek in zake den korporaal-hofmeester M.

De ondergeteekende JAN WILLEM DEKNATEL arts-officier van gezondheid der 1e klasse op non-activiteit, verklaart op requisitoir van H. H. Officieren-commissarissen en na in hunne handen de vereischte belofte als deskundige te hebben afgelegd, te hebben onderzocht den korporaal-hofmeester M. van de Koninklijke Nederlandsche Marine en zulks ter beantwoording van de vraag of het mogelijk is, dat deze in den nacht van 8 op 9 Juni 1906 gehandeld heeft in een toestand van verstandsverbijstering toen hij de bekentenis aflegde opzettelijk brand te hebben gesticht in zijne woning overeenkomstig de overgelegde processtukken.

M. legt in zijne uiteenzetting van het voorgevallene in den nacht van 8 op 9 Juni verklaringen af, gelijkluidend met die welke in de overgelegde processtukken zijn vermeld. Hij zegt ten zeerste geschrokken te zijn al dadelijk door de mededeeling van den Inspecteur van Politie, dat zijn woning was uitgebrand, en onmiddellijk begreep hij, in verband met zijne arrestatie, dat er verdenking bestond als zou hij de brand opzettelijk hebben gesticht. Daarom begon hij te ontkennen den avond te voren in het huis te zijn geweest. Toen het hem door de gestelde vragen hoe langer hoe duidelijker werd, dat de aanwijzingen voor zijn schuld zoo zwaar waren, dat hij daar niet tegen op zou kunnen en de inspecteur zeide, dat als hij bekende, het met een sisser zou afloopen, voelde hij eene omsnoering in de keel en een pijnlijk stekend gevoel door het hoofd. Sinds dien weet hij zich niet te herinneren wat er gebeurd is en heeft alleen een vage herinnering, dat hij eenige malen ja heeft gezegd. Van het stellen zijner handteekening weet hij niets meer.

Omtrent de beschuldiging zelf deelt hij mede, dat er voor hem absoluut geen reden was om den dienst te verlaten; dat hij goed aangeschreven staat, behoorlijke verdiensten heeft en reden had om te verwachten dat hij bevordering zou maken. Wat zijn inboedel betreft deze heeft hij gedeeltelijk op klaarlichten dag naar een buurman gebracht, omdat het huis vochtig was, zoodat dit volkomen bekend was en hij daarvan dus stellig geen assurantiegeld zou hebben gekregen. Hij ontkende ten stelligste brand te hebben gesticht, en zegt de lamp te hebben uitgedaan door de pit omlaag te draaien en het onderstuk van de lamp niet uit den hanger te hebben gehaald.

M. is een flink gebouwd man met een open gelaatsuitdrukking, die zeer sterk stamelt, vooral als hij zenuwachtig wordt, en zonder achterhoudendheid antwoordt op gedane vragen. Zijn persoonlijkheid maakt over het algemeen een gunstigen indruk.

Hij deelt mede van gezonde ouders af te stammen, in wier familie geen ziels of zenuwziekten bekend zijn en zelf nimmer te hebben geleden aan ziekten van beteekenis. Hij erkent spoedig driftig, eenigzins prikkelbaar te zijn, weinig gebruik te maken van sterken drank en verwijst mij voor het overige naar hetgeen omtrent zijn gedrag in het conduiteboekje is vermeld.

De intellectueele ontwikkeling is overeenkomstig zijn stand, laat niets te wenschen over.

Het lichamelijk onderzoek brengt meerdere onbetwistbare hysterische stigmata aan het licht. Er bestaat duidelijke concentrische gezichtsveldbeperking met spoedige vermoeidheid, zoodat het gezichtsveld voortdurend kleiner wordt bij het onderzoek. Een controleproef (plaatsing van den onderzochte op dubbelen afstand van den perimeter) leert dat simulatie uitgesloten is. De gezichtsscherpte is $^5/_5$ voor beide oogen, zonder spoedige vermoeidheid van het centrale zien.

Voorts bestaat er dubbelzijdige in belangrijkheid wisselende afname van de pijngewaarwording op de uiterste extremiteiten en de romp met uitzondering van de huid van de buik. Overal kan een speld meermalen door de huid gestoken worden zonder pijn te veroorzaken. Herhaald onderzoek leert, dat de afname van het pijngevoel wisselend in intensiteit is zoodat nu eens wel dan weer niet kleine reflectorische spierkrampen worden opgewekt. Als objectief teeken, dat die niet gesimuleerd worden geldt de zeer moeilijk op te wekken voetzoolreflex die eerst, en dan nog alleen duidelijk rechts, door herhaald prikken met een speld tot stand komt.

Subjectief bestaat het gevoel van omsnoering van de keel (globus hystericus) en van stekende pijn in den schedel (clavus hystericus).

Drukgevoelige punten in den zin van hysterogene zônen worden niet aangetroffen, wel is de kruin bij druk zeer gevoelig.

Overigens valt onderzoek wat betreft afwijkingen negatief uit.

M. is zonder twijfel een hystericus. Hij kan dit reeds lang zijn geweest, hij kan dit ook zijn geworden door den schrik in den bewusten nacht van den brand.

Deze omstandigheid maakt, dat de gestelde vraag bevestigend moet worden beantwoord. De mogelijkheid, dat een hystericus in een toestand van omneveld bewustzijn anders handelt als in gewonen toestand moet stellig worden toegegeven en evenzeer de mogelijkheid, dat hij zich van het gebeurde in den bewusten nacht niets of bijna niets herinnert. Dergelijke toestanden van zoogenaamde hysterische amnesie komen vrij dikwijls voor en zijn volstrekt niet buitengewoon zeldzaam. Waarschijnlijk wordt dit hier gemaakt doordat M. aangeeft op het vernemen der beschuldiging te hebben gevoeld een omsnoering in de keel en een slag in hoofd. Dit zijn typische subjectieve gevoelens van een hystericus.

Aan de omstandigheid dat M. eerst verklaard heeft niet in het huis te zijn geweest zou ondergeteekende weinig waarde hechten als bewijsmiddel tegen hem. Het is bekend, en aan ondergeteekende ook uit eigen ervaring, dat volkomen onschuldige personen in hun angst om voor hen zelf bezwarende getuigenissen af te leggen, verklaringen geven in strijd met de waarheid. De ondergeteekende woonde eens het onderzoek bij in een vermeend geval van arsenicum vergiftiging, waarbij zware vermoedens rezen tegen eene vrouw, ook omdat zij blijkbaar loog terwijl later bleek zelfmoord te zijn geschied en de beklaagde toegaf gelogen te hebben uit angst om bezwarende verklaringen af te leggen.

De ondergeteekende is niet in staat om uit hetgeen het onderzoek en de processtukken hem hebben geleerd met absolute zekerheid te verklaren dat zich een droomtoestand of een toestand van omneveld bewustzijn met verlies van herinnering heeft voorgedaan. De mogelijkheid daarvan bestaat zeer stellig, de waarschijnlijkheid evenzeer.

Breda, 4 Juli 1906,

(get.) J. W. DEKNATEL.

Memorie van Verdediging.

Als aangewezen raadsman in de zaak van den korporaal-hofmeester M. heb ik de eer den zeekrijgsraad a/b. van H. M. Wachtschip te Willemsoord mede te deelen, dat ik mij volkomen kan vereenigen met de voordracht tot vrijspraak door den fungeerenden Fiskaal ingediend.

Ofschoon in het eerst weinig geneigd zijnde om als verdediger in deze zaak op te treden omdat uit de buitengerechtelijke bekentenis door den beklaagde afgelegd in verband met andere kleine aanwijzingen blijkende uit het Proces-verbaal overgelegd door de Politie te Helder, de schuld van beklaagde m. i. voldoende was bewezen, moet ik nu eerlijk bekennen blijde te zijn, de zaak in handen te hebben genomen. Immers na het duidelijk omschreven rapport van den deskundige officier van gezondheid 1° klasse DEKNATEL, een man die zijne sporen op dit gebied verdiend heeft, begin ik te twijfelen en zullen U allen met mij in twijfel trekken of de be-

kentenis van den beklaagde afgelegd op het Politiebureau te Helder met normaal verstand is geschied. Door den Heer DEKNATEL is verklaard dat hij niet in staat is, uit hetgeen het onderzoek en de processtukken hem hebben geleerd, met absolute zekerheid te verklaren, dat zich een droomtoestand of een toestand van omneveld bewustzijn met verlies van herinnering heeft voorgedaan, maar dat de mogelijkheid zeer stellig bestaat en de waarschijnlijkheid evenzeer. Zelfs werd mij door den beklaagde verklaard, dat hem door Dr. DEKNATEL bij zijn vertrek uit Breda werd medegedeeld dat het wel goed zou afloopen, wel een bewijs dat beklaagde volgens dien deskundige geen schuldige was en een betere geruststelling voor den beklaagde bevatte dan de mededeeling van den Inspecteur van Politie te Helder, die, door te zeggen het wel met een sisser zou afloopen hem trachte tot bekentenis te dwingen.

Door den beklaagde is bij zijn bekentenis op het Politiebureau ook nog verklaard dat hij plan had in dit jaar nog uit den dienst te gaan en daardoor de assurantiepenningen machtig te worden; deze verklaring is volkomen ongerijmd, omdat er voor beklaagde geen enkele kans bestond om uit den zeedienst te worden ontslagen, daar hij tot 1910 moet blijven dienen en hij geen enkel gebrek heeft waarvoor hij zou kunnen worden afgekeurd; daarbij heeft beklaagde geheel in tegenspraak met die bekentenis op het Politiebureau te Helder, zooals uit de hierbij overgelegde missive van den Commandant van H. M. Wachtschip te Amsterdam blijkt, in het begin van dit jaar gevraagd om naar Oost-Indië te worden uitgezonden, weder een bewijs voor de verklaring van Dr. DEKNATEL, dat het ZEd.Gstr. uit eigen ervaring bekend is hoe volkomen onschuldige personen in hun angst voor henzelf bezwarende getuigenisssen afleggen, verklaringen geven in strijd met de waarheid.

De buitengerechtelijke bekentenis van beklaagde is de voornaamste aanwijzing in zijn zaak, waarop het schuldig zou kunnen worden uitgesproken, nu daaraan wordt getwijfeld door Dr. DEKNATEL en vrij positief wordt verklaard dat de zeer stellige mogelijkheid en waarschijnlijkheid bestaat, dat die bekentenis in een droomtoestand is geschied, blijven er niets anders over dan kleine aanwijzigingen, welke zelfs kunnen worden ontzenuwd, maar was dat niet het geval toch nimmer in onderling verband en samenlang beschouwd het bewijs van beklaagdes schuld aan het hem ten laste gelegde feit kunnen opleveren.

De aanwijzingen n°. 5, 6 en 7 vermeld in de voordracht van den fungeerenden Fiskaal zijn voldoende door Z.E.Gstr. ontzenuwd om nog eens besproken te worden; ik wil er echter nog op wijzen dat de pit in de lamp volstrekt niet het aanzien heeft van met vuur in aanraking te zijn geweest, wat toch had moeten gebeuren, aannemende het reservoir van de lamp door de hitte of door het neervallen van het brandende bed zou zijn gesprongen, de olie in brand zou zijn geraakt en natuurlijk ook de door olie gedrenkte pet.

Het is daarom zeer waarschijnlijk dat de lamp door den krachtigen straal uit den hanger is gespoten, vooral omdat getuige H. verklaart, dat hij gedurende het spuiten dingen heeft hooren vallen.

De aanwezigheid in het huis van den beklaagde op den avond van den brand van eene hoeveelheid zeer brandbare artikelen als papier en stroo verpakt in eenige kisten op den zolder is toch te vaag om als aanwijzing te doen gelden, wanneer men daarbij bedenkt, dat beklaagde gedurende dit jaar driemaal werd overgeplaatst en met het vooruitzicht zooals uit bovenvermelden brief van den Commandant van Hr. Ms. Wachtschip te

Amsterdam blijkt, in het laatst van dit jaar weder te moeten verhuizen, omdat zijne vrouw in Hellevoetsluis zou gaan wonen, wanneer hij naar Indië ging, het zeer goed aan te nemen is, dat die noodige ingredienten om te verhuizen worden bewaard, ten einde onkosten over enkele maanden te besparen.

De aanwezigheid van adressen op een gedeelte der goederen die beklaagde uit zijn woning had verwijderd, kan toch zeker niet als aanwijzing gelden, daar toch een ieder, wanneer hij goederen bij een ander in bewaring geeft, ze met adressen zal voorzien en dat het adres van zijn vrouw daarop vermeld stond is een gevolg van het feit dat zij reeds geruimen tijd in Hellevoetsluis vertoefde en plan had om daar te gaan wonen zoodra beklaagde naar Indië vertrok.

Ik wil er nog op wijzen dat de assurantie van *f* 1000.— door den Fungeerenden Fiskaal tamelijk hoog genoemd, volstrekt geen zeldzaamheid is, daar mij bij onderzoek bleek dat van de sergeants, korporaals en minderen door mij ondervraagd, allen hun boeltje hadden verzekerd voor *f* 1000.— à *f* 1500.— en mij mededeelden dat ze voor dat bedrag niet gaarne hun huisboedel zouden willen missen.

Al deze kleine aanwijzingen kunnen nimmer tot schuldigverklaring leiden en hoop ik ook dat de krijgsraad beklaagde zal vrijspreken, in aanmerking nemende dat door denzelfden krijgsraad nog kort geleden een vrijsprekend vonnis is geveld, waarbij eene onder eede afgelegde verklaring met een paar voldoende aanwijzingen meer reden had tot schuldigverklaring.

Door enkele leden van den Zeekrijgsraad heb ik hooren zeggen, dat het hun vreemd voorkwam dat beklaagde in zijn tweede verhoor zich nog wel eenige dingen herinnert welke op het politiebureau zijn besproken en zich opeens niet meer bewust is van zijn toestand gedurende de bekentenis. Ik deel daarom mede dat het besprokene wat beklaagde zich wel herinnert is geschied voordat de Inspecteur van Politie hem vertelde dat zijn geheele inboedel was verbrand en dus voordat de schrik bij beklaagde zijne werking deed gelden.

Wil men de buitenrechterlijke bekentenis tegen het rapport van den deskundige in toch als aanwijzing doen gelden, dan voel ik mij verplicht den Zeekrijgsraad te wijzen op het 2de lid in verband met het 1ste lid van art. 103 Wetboek van Strafvordering en op artikel 50 van de Rechtspleging bij de Zeemacht met aanhangsel van de heeren Huart en Salmon.

Waar het den rechter verboden is strikvragen te doen zijn deze soort vragen toegepast door den Politie Inspecteur te Helder 1° door beklaagde te zeggen dat zijn geheele inboedel was verbrand om daardoor tot de wetenschap te geraken of hij bekennen wilde dat enkele goederen bij anderen waren geborgen en 2° dat zoo hij wilde bekennen het met een sisser zou afloopen, terwijl hem heel goed bekend was, dat beklaagde voor het begaan van een dergelijk feit streng zou gestraft worden. In artikel 50 der Rechtspleging bij de Zeemacht is o.m. vermeld, dat men den beschuldigde nimmer door belofte van vrijstelling en vermindering van straf zal weten te brengen tot confessie en in art. 103 W. van strafvordering, dat vragen waarin een daadzaak door den beklaagde *niet* opgegeven als waarheid wordt aangenomen of verondersteld, als strikvragen zullen worden beschouwd. Het zou daarom niet te verdedigen zijn om van die bekentenis gebruik te maken, waar ze grootendeels verkregen is, door middelen, welke door officieren Commissarissen of leden van den krijgsraad zelf niet mogen worden toegepast.

Er zullen natuurlijk onder de leden zijn die voor zich zelf zullen zeggen,

ik geloof toch wel dat beklaagde het gedaan heeft; o zeker, wanneer men geen studie van zielsziekte heeft gemaakt komt ons een rapport als dat van Dr. DEKNATEL haast ongerijmd voor; toch mogen wij een dergelijk rapport van iemand met zooveel ervaring niet ter zijde leggen; of wij nemen het onvoorwaardelijk aan of wij twijfelen; zoolang die twijfel bestaat mag ook nimmer de buitengerechtelijke bekentenis als aanwijzing gelden en is het wettig en vooral het *overtuigend* bewijs uitgesloten. Ons geheele leven zal die twijfel blijven bestaan en telkens zal men zich dan met eenige gewetenswroeging moeten afvragen, zou die Dr. DEKNATEL gelijk hebben gehad.

Alvorens de krijgsraad tot de discusiën over gaat moet ik hem wel in overweging geven beklaagde onder handtasting uit zijn arrest te ontslaan.

De buitenrechterlijke bekentenis ter zijde stellende en de overige aanwijzingen als onvoldoende beschouwende om tot wettig bewijs te besluiten verzoek ik den Zeekrijgsraad beklaagde van het hem ten laste gelegde vrij te spreken.

Willemsoord 12 Juli 1906.

Overgegeven in den Zeekrijgsraad,

De aangewezen raadsman:

(get.) ZUR MÜHLEN.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN Hr. Ms. WACHTSCHIP TE WILLEMSOORD

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den Fung^{d}. Fiskaal eischer ambtshalve, op en jegens M. korporaal hofmeester, oud naar zijn opgave 24 jaren geboren te Leeuwarden, gerequireerde in persoon.

Gezien de schriftelijke voordracht tot vrijspraak van den Fung^{d}. Fiskaal, mitsgaders de verdere processale stukken door denzelven onder behoorlijken inventaris overgelegd.

Gezien de memorie van verdediging, ingediend door den raadsman van den beklaagde.

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is gebleken:

dat de gerequireerde voor den Zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van het feit: dat hij in den avond van 8 Juni 1906 te Helder in zijne woning in de Middenstraat n°. 75, toebehoorende aan de Oud Roomsch Catholieke gemeente aldaar, welke woning onder één dak gebouwd is met die van zijn buurman J. en die in de onmiddellijke nabijheid van meerdere andere bewoonde huizen die bij brand van die woning medegevaar liepen in brand te geraken en welke woning, evenals die van zijn buurman tot huisvesting en tot berging van goederen diende aan de bewoners, opzettelijk brand heeft gesticht door aldaar eene brandende petroleumlamp, zoo dicht te plaatsen onder en tegen een op twee stoelen in een kamer van die woning rustend stel beddegoed, dat dit beddegoed door de hitte der lamp in brand moest geraken, tengevolge waarvan dat beddegoed in brand is geraakt en voor een gedeelte is verbrand, terwijl een gedeelte dier kamer brandschade heeft bekomen;

dat beklaagde ontkent zich aan het hem ten laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt;

dat ten processe aanwezig is een Proces-Verbaal n°. 19581/347, opge-

maakt door den Inspecteur van Politie te Helder D., tevens onbezoldigd rijksveldwachter d.d. 8—9 Juni 1906 waarin op den ambtseed wordt gerelateerd dat hij in den nacht van 8 op 9 Juni 1906 den beklaagde heeft gehoord en dat deze hem verklaarde dat hij — beklaagde — in den avond van 8 Juni 1906 tusschen 9 en 10 uur zijne woning in de Middenstraat nº. 75 te Helder is binnengegaan, het zolderraampje heeft gesloten, de lamp, die in de voorkamer hing op heeft gestoken, de brandende lamp uit den hanger heeft genomen en die zoo dicht geplaatst heeft onder en tegen een op twee stoelen in die kamer gelegen bed, dat dit in brand moest geraken, waarna hij de woning verliet in de hoop, dat zijn doel om zijn inboedel te doen verbranden, zoude gelukken, dat beklaagde verzekerd was voor *f* 1000.— tegen brandschade; dat hij reeds lang van plan was den dienst uit te gaan en dacht alsdan nogal geld noodig te hebben, wat hem deed besluiten, de assurantiepenningen machtig te worden; zijnde deze verklaring door beklaagde, na voorlezing, onderteekend;

dat genoemde Inspecteur nader als getuige onder eede gehoord, als nog heeft verklaard: dat, toen hij beklaagde in den nacht van 8 op 9 Juni 1906 tusschen 4 en 5 uur hoorde op het politiebureau, deze begonnen is met te ontkennen, dat hij dien avond in zijn huis was geweest, maar dit later bekende, toen getuige er hem opmerkzaam op maakte, dat het zolderraampje bij het ontdekken van den brand dicht was bevonden, terwijl het tevoren open had gestaan; dat op de vraag van getuige waarom hij brand had gesticht en of hij in geldverlegenheid zat, beklaagde antwoordde dat hij in het najaar zich voor den dienst hoopte te laten afkeuren en dan wat geld noodig zou hebben; dat toen getuige aan beklaagde vroeg of de boel al brandde, toen hij zijn woning verliet, deze antwoordde van „neen"; dat toen beklaagde aan het bureau werd gebracht, hij aan getuige normaal voorkwam; dat, toen getuige hem meedeelde dat zijne woning en inboedel was verbrand, hij zich verrast toonde over die mededeeling; dat, toen getuige hem vroeg, wat er alzoo verbrand was in zijn huis, beklaagde vertelde dat o.a. was verbrand datgene wat getuige reeds wist, dat bij den korporaal konstabel B. was opgeborgen en dat beklaagde toen ook zeide, dat hij de naaimachine naar Hellevoetsluis had gezonden; dat toen getuige hem op die leugenachtige verklaring attent maakte, beklaagde hevig ontstelde en vroeg om zich te mogen verwijderen; dat beklaagde later omstreeks 9 uur 's morgens van den 9den Juni 1906 door den Commissaris is gehoord, waarbij getuige tegenwoordig was: dat, toen getuige in den nacht van 8 op 9 Juni omstreeks half één kwart voor eenen, ter plaatse van de brand kwam, deze al was gebluscht, waarop hij het huis is binnengegaan en in de voorkamer overblijfselen vond van wat hij vermoedt dat een bed was geweest, waarbij lag het ten processe aanwezige bovenstuk van een lamp, dat door den agent de G. in beslag is genomen; dat getuige op den zolder vond eene hoeveelheid pakstroo en papier over den vloer verspreid, benevens drie dichtgespijkerde pakkisten, die bij opening niets anders dan pakstroo en papier bleken te bevatten, en verder een groote en een kleine mand leeg en omgekeerd; dat de beide handteekeningen voorkomende in getuige's proces-verbaal en in dat van den — later te noemen — Commissaris van politie, door beklaagde in getuige's tegenwoordigheid zijn gezet, nadat aan beklaagde de verklaringen waar ze onder staan, waren voorgelezen;

dat nog ten processe aanwezig is een proces-verbaal nº. 19581/377, opgemaakt door den Commissaris van politie S. 9 Juni 1906, waarin op den ambtseed wordt gerelateerd, dat hij dien dag den beklaagde heeft

gehoord en dat deze bleef volhouden bij zijne bekentenis, afgelegd voor den Inspecteur van politie; dat beklaagde hem, relatant, meedeelde, dat hij opzettelijk had gehandeld, omdat hij, die tegen December a. s. naar Indië moest, daartegen opzag, voor dien tijd den dienst wilde verlaten en begreep dat hij dan geld noodig had, en dat toen hij het huis uitging en de brandende lamp onder en tegen het bed had geplaatst, nog niets anders dan die lamp brandde; dat beklaagde hem, relatant, nog heeft opgegeven de brand te hebben gesticht om de som van *f* 1000.—, waarvoor zijn roerend goed was verzekerd, machtig te worden; dat beklaagde zijne verklaring na voorlezing heeft onderteekend;

dat verder ten processe aanwezig is een proces-verbaal van persoonlijk onderzoek van Officieren-Commissarissen, Fiskaal en Secretaris, waarin o. m. wordt geconstateerd, dat op 16 Juni 1906 door hen in de gesloten woning van beklaagde in de Middenstraat n°. 75 te Helder is in beslag genomen een linnen of katoenen tafelkleed, gedrenkt met petroleum, en dat door hen op den zolder aanwezig werden bevonden vier opengemaakte houten kisten benevens twee manden, waarvan een deel der inhoud bestaande uit stroo en oud papier, over den zolder verspreid lag;

dat de navolgende onder eede gehoorde getuigen hebben verklaard:

1°. C. S., winkelier te Helder, dat de perceelen 75 en 77 in de Middenstraat te Helder in eigendom behooren aan de Oud Roomsch Katholieke gemeente te Helder; dat hij kerkmeester is van die gemeente en als zoodanig die beide woningen administrateert, dat n°. 75 verhuurd is aan den beklaagde tegen *f* 1.50 per week en n°. 77 aan zekeren M.; dat beide woningen gebouwd zijn onder één dak en gescheiden zijn door een steenen tusschenmuur;

2°. P. M. geb. DE L.: dat zij met haar man J. M. en vier kinderen woont in een huis in de Middenstraat n°. 77 te Helder; dat dit huis onder één dak ligt met perceel n°. 75, dat bewoond is door den beklaagde; dat naast haar huis een steeg is, daarna weer huizen en tegenover haar ook huizen, o. a. de kleine Luthersche kerk; dat zij op den avond van 8 Juni 1906 omstreeks half elf met haar man in de bedstede lag in de voorkamer van haar huis, welke voorkamer grenst aan die van beklaagde; dat zij omstreeks een uur of half elf het behang hoorde kraken en dacht dat er muizen waren, maar dat zij een oogenblik later brandlucht rook in de kamer, waarop zij man en kinderen wekte; dat zij toen ook rook in de kamer zag; dat, toen zij allen eenigszins gekleed waren, zij naar buiten gingen en zij haar kinderen onder dak bracht bij haar vader, waarbij zij buitenkomende, zag dat de brandspuit reeds voor het huis van beklaagde stond; dat haar huis behoort aan de Oud Roomsch Katholieke Gemeente te Helder en beheerd wordt door den winkelier S.; dat haar huis gewoon gemeubileerd was en al hare eigendommen er in waren; dat haar huis aan den kant van de buitenmuur wel vochtig is, maar dat zij anders niets van vocht bemerkt; dat achter de perceelen n°s. 75 en 77 woont de wed. H., wier huis dwars achter die huizen loopt; dat getuige's inboedel is verzekerd voor *f* 800.—;

3°. J. DE G., agent van politie te Helder: dat er in den avond van 8 Juni 1906 omstreeks elf uur brand was in het perceel n°. 75 in de Middenstraat te Helder; dat hij, daar komende, er nog maar weinig menschen vond, maar dat hij de rook uit die woning zag komen, door zolderraam, deur en luiken; dat hij den brandmeester M. liet waarschuwen en dat, toen de spuit even daarna kwam, de deur werd geopend met een sleutel van de buurvrouw M.; dat, toen de deur openging, hij trachtte

binnen te gaan, waarbij hem een massa rook tegensloeg en hij vuur op den grond zag, hetgeen hem voorkwam te zijn op de hoogte van de tafel aan den voorkant, aan de zijde van het raam; dat toen van binnengaan geen sprake was door de rook, en men begon te spuiten door de deur, waarna later is gespoten door de stukgeslagen ruiten, zijnde de luiken inmiddels geopend; dat hij wat later naar binnen is gegaan, voorafgegaan door iemand met een lantaarn, maar dat hij niet weet, wie dat was; dat later, toen getuige de kamer onderzocht, hij in de hoek bij de bedstede vond een omvergeworpen stoel, de overblijfselen van een kapokbed en van stroo, alles nog smeulende, benevens het ten processe aanwezige bovenstuk van een petroleumlamp, welk stuk door hem in beslag is genomen; dat hij, bij opname van de kamer, bevond dat de eene bedsteedeur, benevens de zoldering en het beschotwerk in de hoek bij de bedstede, zwart geblakerd waren, terwijl verder de heele kamer overhoop lag, tengevolge van het spuiten; dat hij bij het binnengaan van de kamer er niet op gelet heeft of er een lamp in de voorkamer hing, maar dat hij wel heeft gezien dat, toen hij later de kamer onderzocht, boven de overblijfselen van de tafel, de ledige hanger van een petroleumlamp hing; dat 's nachts, bij het aanbreken van den dag, het huis door hem is gesloten;

4°. N. J. M.: dat hij in den avond van 8 Juni 1906 behulpzaam is geweest bij den brand in het perceel Middenstraat n°. 75 te Helder; dat hij aan de straalpijp van de brandspuit heeft gestaan en eerst water heeft gegeven door de deur en wat later door het raam; dat bij het opengaan der deur een groote massa rook hem tegemoet kwam, en dat hij eerst later, toen er reeds heel wat water in het huis gespoten was, vuur gezien heeft om het hoekje van de deur bij de bedstee, achter in de kamer; dat hij het eerst van allen naar binnen is gegaan met een brandende lantaarn bij zich; dat voor de bedstee op de vloer kapok en stroo smeulde; dat later, toen de rook was opgetrokken, in de buurt van de bedstee een stuk van een petroleumlamp is gevonden; dat hij toen ook boven de tafel een hanger van een petroleumlamp heeft zien hangen zonder lamp erin; dat hij met de straalpijp gestaan heeft op een afstand van 2 à 3 Meter van de lamp verwijderd en door alle ruiten heen door de geheele kamer heeft gespoten;

5°. H. H.: dat hij op 8 Juni 1906, als assistent-brandmeester 's nachts met de brandspuit gegaan is naar de Middenstraat n°. 75, in welk perceel brand was; dat hij rook uit het zolderraam zag komen en ook aan den voorkant; dat op zijn bevel eerst de deur is opengemaakt, waardoor dadelijk is gespoten, en dat er een massa rook uit de deur kwam; dat hij even daarna de luiken heeft doen openen en de ruiten stukslaan, waarna er door het raam is gespoten; dat hij toen vuur heeft zien flikkeren achter in den hoek van de kamer op de vloer zoowat; dat, zoodra de rook dit toeliet, men is binnengegaan, getuige een der eersten; dat in de kamer alles door elkaar lag en voor de bedstee de overblijfselen van een verbrand bed, naar het hem toescheen; dat, toen de brand was gebluscht, hij een leege hanger van een petroleumlamp heeft zien hangen boven de overblijfselen van de tafel; dat, zoolang het huis gesloten was, er z. i. weinig kans bestond voor brandgevaar voor de andere huizen, omdat de brand kon smoren; maar dat, toen de boel openging, er vlammen voor den dag kwamen, en dat, als toen de spuit niet onmiddellijk water had gegeven, de vlammen zouden zijn uitgeslagen en er natuurlijk brandgevaar zou zijn ontstaan voor de buurt; dat de gebruikte spuit verbazend veel kracht heeft;

6°. S. M. B., korporaal-konstabel: dat hij op 25 Mei j.l. op verzoek

van beklaagde eenig goed van beklaagde heeft opgeborgen op zijn — getuige's — zolder, daar beklaagde voorgaf dat zijne woning zoo vochtig was; dat dit waren drie gesloten kisten, een trapnaaimachine zonder onderstuk, een ruststoel, een overdekte soort van kleerenbak, een hoedendoos en twee parapluies; dat een zwarte kist, een bruine kist, de kleerenbak en de ruststoel alle voorzien zijn van adressen, luidende: „Aan Mejuffrouw M. . . ., Westkade n°. 33 te Hellevoetsluis, franco"; dat hij beklaagde nog had aangeraden het goed dat hij bij hem, getuige, wilde plaatsen, naar zijne vrouw te Hellevoetsluis te zenden, maar dat beklaagde zeide dat dit niet ging, omdat zijne vrouw daar te weinig bergruimte had, terwijl hij ook de onkosten en de kans op beschadiging wilde vermijden; dat op 25 Mei 1906 bij beklaagde in de voorkamer, achter links, op twee stoelen eenig beddegoed stond;

7°. J. P. B. C., agent van politie te Helder: dat in den nacht van 8 op 9 Juni 1906 de korporaal-hofmeester M. door den Inspecteur van Politie D. werd verhoord naar aanleiding van de brand in beklaagdes woning; dat op een zeker oogenblik getuige order kreeg om beklaagde, die het benauwd had, naar het privaat te brengen, hetgeen hij deed; dat getuige tegen hem zeide: „wat heb je het benauwd", waarop getuige hem hoorde stotteren: „O, God, wat ben ik begonnen, wat ben ik begonnen";

8°. A. J. K., brigadier van politie te Helder: dat hij in den morgen van 9 Juni 1906 order had gekregen om flink op den beklaagde te letten, die omstreeks zeven uur in arrest zat in de cel op het politiebureau te Helder, verdacht van brandstichting; dat getuige toen aan beklaagde wat water heeft gegeven, en dat, toen deze het glas teruggaf, hij zeide: „och, ik heb er toch zoo'n berouw van"; dat getuige vroeg: „waarvan heb je zoo'n berouw, bedoel je dien brand van van nacht", waarop beklaagde antwoordde: „ja, wat zou ik daar wel voor krijgen?"; dat getuige hem aanraadde om maar moed te houden, en dat getuige dit gesprek niet heeft uitgelokt, maar beklaagde zelf tegen hem begon te praten.

Overwegende, dat de beklaagde heeft opgegeven, dat hij in den avond van 8 Juni 1906 omstreeks negen uur, half tien in zijne woning is geweest en daar het zolderraam heeft gesloten; dat hij die woning in huur had van den winkelier S.; dat hij de petroleumlamp heeft aangestoken die aan den zolder hing boven de tafel in de voorkamer; dat hij, na rondgekeken te hebben of alles in huis in orde was, de lamp heeft uitgedraaid en is weggegaan, de voordeur achter zich sluitende, terwijl hij misschien 10 minuten thuis is geweest, en toen naar boord is gegaan; dat in de kamer op twee stoelen lagen twee stroomatrassen, een kapokbed met kussen en dekens; dat zijne vrouw te Hellevoet was en hij haar had beloofd, zoo nu en dan eens te kijken in het huis, waarom hij het raam, dat een week had opengestaan, nu weer dicht deed; dat naast hem woont een burger en daarachter ook een burger; dat hij aan den korporaal-konstabel B. een deel van zijne meubels in bewaring had gegeven, omdat zijn huis zoo vochtig was; dat hij verzekerd was voor *f* 1000.— bij een zekeren W. te Amsterdam; dat op zijn zolder eenige kisten waren met stroo en papier onopengemaakt, omdat hij in de negen maanden van zijn huwelijk reeds driemalen is verhuisd en hij die kisten en ook eenige manden gekregen had van den magazijnmeester te Hellevoet; dat de adressen, die op de kisten zaten, welke hij aan B. in bewaring heeft gegeven, daarop waren geplakt, omdat hij eerst van plan was geweest, dat goed aan zijn vrouw op te zenden; dat het katoenen of linnen kleedje — ten processe aanwezig, behoorende bij het proces-verhaal van Officieren-Commissarissen — door

hem wordt herkend als datgene, dat op de tafel lag onder de lamp, in de voorkamer; dat hij zich niet kan herinneren tegen den Inspecteur van Politie D. en den Commissaris van Politie te Helder de bekentenissen te hebben afgelegd, dat hij de brand in zijne woning heeft gesticht evenmin als dat hij weet, die verklaringen te hebben onderteekend; dat hij wel weet bij den Inspecteur te zijn geweest, maar niet bij den Commissaris; dat hij wel weet eerst aan den Inspecteur te hebben ontkend in het huis te zijn geweest, en later dit te hebben bekend, maar dat hij dacht dat als hij dadelijk bekende, hij verdacht zou worden van brandstichting; dat als hij bekend heeft de brand te hebben gesticht, hij dit gedaan heeft in een oogenblik, dat hij niet in het bezit van zijn verstand was, veroorzaakt door de schrik, die de zware beschuldiging van den Inspecteur op hem maakte; dat de Inspecteur hem heeft gevraagd omtrent zijne meubelen en toen of hij geassureerd was en waar zijne vrouw was; dat hij die vragen heeft beantwoord zooals de Inspecteur dat opgeeft, omdat hij er toen niet aan dacht, dat een gedeelte zijner meubelen bij een ander was, dat daarna de Inspecteur hem vroeg of hij den dienst uit wilde, of naar Indië moest en of hij geldgebrek had, en dat toen eindelijk de Inspecteur hem vertelde, dat als hij bekende het nog wel met een sisser zou afloopen; dat hij zich evenwel niet herinnert bekend te hebben en dat hij een glas water kreeg en zich verder niet herinnert wat er met hem gebeurd is; dat hij zich ook niets herinnert van hetgeen de agenten K. en C. beweren, dat hij tegen hen zou hebben gezegd; dat hij het bovenstuk van een petroleumlamp, ten processe aanwezig, herkent als een stuk van de lamp, die op den avond van de brand in zijne woning in de voorkamer hing, ten slotte, dat hij volkomen onschuldig is.

Overwegende, dat mitsdien door de onder eede afgelegde verklaringen van de getuigen S. M., DE G., N. J. M. en H., in hun onderling verband en samenhang beschouwd, en in verband met de bekentenis van beklaagde, wat betreft de aanwezigheid van beddegoed in zijne woning, wettig en overtuigend is aangetoond dat in den avond van 8 Juni 1906 te Helder, in de woning van beklaagde in de Middenstraat no. 75 aldaar, brand is geweest, tengevolge waarvan het in een kamer van die woning aanwezige beddegoed in brand is geraakt en voor een gedeelte is verbrand, terwijl een gedeelte van die kamer brandschade heeft bekomen.

Overwegende, dat eveneens door de verklaringen van de getuigen S., M. en H., in verband met de opgave van beklaagde, voldoende is aangetoond, dat die woning toebehoorde aan de Oud Roomsch Katholieke Gemeente te Helder; dat die woning onder één dak is gebouwd met die van beklaagdes buurman J. M. en gelegen is in de onmiddellijke nabijheid van meerdere bewoonde huizen, die bij brand van de woning van beklaagde gevaar liepen in brand te geraken, terwijl eveneens door de opgave van beklaagde en de verklaring van de getuige S. M., voldoende is waargemaakt dat èn zijne woning èn die van zijn buurman M. diende tot berging van goederen en tot huisvesting;

Overwegende, dat thans dient te worden uitgemaakt of beklaagde, zooals hem ten laste is gelegd, die brand opzettelijk heeft gesticht door een brandende petroleumlamp zoo dicht te plaatsen onder en tegen een op twee stoelen in een kamer van die woning rustend stel beddegoed, dat dit beddegoed door de hitte der lamp in brand moest geraken;

Overwegende, dat wat dit onderdeel van de beschuldiging betreft, niettegenstaande de ontkentenis van den beklaagde, zooals die ontkentenis is

afgelegd voor Officieren-Commissarissen, tegen hem getuigen als zoovele aanwijzingen van zijn schuld:

1°. de buitenrechterlijke bekentenis van den beklaagde dat hij het feit heeft gepleegd, zooals die wordt gerelateerd in het ambtseedig proces-verbaal van den Inspecteur van politie te Helder, tevens onbezoldigd rijks-veldwachter D., en in dat van den Commissaris van politie te Helder C. S.;

2°. de aanwezigheid in het huis van den beklaagde op den avond van den brand van een groote hoeveelheid zeer brandbare artikelen, als papier en stroo, verpakt in eenige kisten op den zolder van het huis van beklaagde, zooals dit blijkt uit de verklaringen van D. en uit het proces-verbaal van Officieren-Commissarissen van 16 Juni 1906;

3°. het door getuige B. geconstateerde feit, dat beklaagde den 25sten Mei 1906, dus eenigen tijd vóór den brand, uit zijne woning heeft verwijderd een groot gedeelte van zijn inboedel;

4° de aanwezigheid van adressen (gericht aan beklaagdes vrouw te Hellevoetsluis) op een gedeelte der goederen die beklaagde uit zijn woning had verwijderd, zooals dit blijkt uit de verklaring van getuige B. in verband met beklaagdes opgave, dat hij die goederen bij B. had gedeponeerd, ter vrijwaring van vocht;

5° de aanwezigheid van het bovengedeelte van de petroleum lamp, die in de woning van den beklaagde behoorde in den hanger in de voorkamer, op de vloer in de nabijheid van de verbrande overblijfselen van het bed, zooals dit blijkt uit de verklaringen van M., de P., en D.;

6° de aanwezigheid van een met petroleum gedrenkt tafelkleedje in de woning van den beklaagde zooals dit blijkt uit meergemeld proces-verbaal van Officieren-Commissarissen:

7° de uitlatingen van den beklaagde tegen de agenten van politie K. en C. op het politie-bureau Molenplein in den nacht en morgen na den brand, als: „ik heb er zoo'n berouw van" en „O God, wat ben ik begonnen";

8° de tamelijk hooge assurantie van *f* 1000.— waarvoor de inboedel van beklaagde was verzekerd;

welke omstandigheden als aanwijzingen gebruikt in onderling verband en samenhang beschouwd, erop wijzen, dat beklaagde opzettelijk brand in zijne woning zou hebben gesticht, om assurantiepremie machtig te worden.

Overwegende evenwel, dat, wat aangaat de sub 1 genoemde aanwijzing, het noodig is gevonden, beklaagde te doen onderzoeken door een psychiater, aanwien, in verband met de opgave van beklaagde, dat hij zich niet herinnert door hem voor den Inspecteur van Politie te Helder D. en den commissaris van politie aldaar S. gedane verklaringen te hebben gedaan en geteekend en dat hij denkt die verklaringen te hebben afgelegd in een stadium van verstandsverbijstering, de opdracht is gegeven om te onderzoeken: „Of het mogelijk is dat de verstandelijke vermogens van den „beklaagde toen hem door den Inspecteur van politie te Helder D. in den „nacht van 8 op 9 Juni 1906 was medegedeeld dat zijn woning en inboedel „was verbrand, door den schrik, welke die mededeeling hem veroorzaakt „kan hebben, plotseling zoodanig kunnen gestoord zijn, dat bedoelde be-„klaagde bekende den brand te hebben gesticht, met opgave van redenen, „welke hem daartoe aanleiding zouden hebben gegeven, en de deswege „opgemaakte verklaring heeft onderteekend van welke bekentenis hij drie „dagen later verklaart zich niets meer te herinneren".

„Zooja, of dusdanige storing der verstandelijke vermogens van beklaagde „zoolang heeft kunnen aanhouden, dat hij ongeveer vier uur na het afleggen „der bovenbedoelde bekentenis, voor den Commissaris van Politie S. die

„bekentenis herhaalt, met nadere bijzonderheden toelicht en wederom „onderteekent."

dat bovenbedoelde beëdigde deskundige Officier van Gezondheid 1e klasse JAN WILLEM DEKNATEL, te Breda in een breedvoerig met redenen van wetenschap omkleed rapport, dd. 4 Juli 1906, ten processe aanwezig-product D.D. verklaart den beklaagde te hebben onderzocht en tot de conclusie te zijn gekomen dat de beklaagde zonder twijfel is een hystericus, en dat de mogelijkheid bestaat dat een hystericus in een toestand van omneveld bewustzijn anders handelt als in gewonen toestand, en evenzeer dat de mogelijkheid stellig bestaat en de waarschijnlijkheid evenzeer dat zich bij beklaagde in den nacht van 8 op 9 Juni 1906 een droomtoestand of een toestand van omneveld bewustzijn met verlies van herinnering heeft voorgedaan, zoodat de hem gestelde vragen toestemmend moeten worden beantwoord;

dat op grond van den inhoud van bovenstaand rapport, waarvan de conclusie door den krijgsraad wordt overgenomen en tot de zijne gemaakt, in verband met de verklaring onder eede van den getuige D. die opgeeft dat beklaagde hevig ontstelde toen hem werd medegedeeld dat zijn huis met inboedel was verbrand, de krijgraad ten zeerste betwijfelt of de buitenrechterlijke bekentenis van den beklaagde genoemd sub 1, hem kan worden toegerekend, en daarom wordt aangenomen, dat die bekentenis door beklaagde is afgelegd in een toestand van omneveld bewustzijn, zoodat die bekentenis van schuld alle waarde als aanwijzing mist:

dat in aansluiting met dien gedachtengang eveneens door den Krijgsraad wordt aangenomen, dat de bijzondere mededeelingen, genoemd in de verklaringen van D., en S., omtrent de wijze hoe en de reden waarom beklaagde opgaf den brand te hebben gesticht, door beklaagde zijn gedaan in een aanval van angst, die op grond van het rapport voornoemd bij een hystericus te verklaren is.

Overwegende, dat dientengevolge de uitlatingen van den beklaagde tegen de agenten van politie K. en C. genoemd sub 7°, en die volgens die getuigen zijn geschied, nadat beklaagde bij den Inspecteur was geweest en vóór dat hij bij den commissaris van politie kwam eveneens als aanwijzing van geen nut kunnen zijn, daar de toestand van omneveld bewustzijn, waarvan in het rapport van den deskundige sprake is, ook betrekking heeft op de verklaring, afgelegd voor den Commissaris van Politie.

Overwegende verder, dat waar niemand der gehoorde getuigen die bij den brand tegenwoordig waren, gezien heeft dat de lamp gebrand heeft op de vloer van de kamer in het huis van den beklaagde, in de nabijheid van het bed, zulks tengevolge van de dikke rook die te voorschijn trad bij het openen van deur en luiken, de aanwezigheid van het bovenstuk van die lamp daar op de vloer, zooals is geconstateerd door de getuigen M. de G., en D. kan worden verklaard, doordat de lamp uit den hanger is gespoten op een afstand van hoogstens 2 à 3 Meter van de lamp, terwijl de gebruikte brandspuit volgens den getuige H. verbazend veel kracht heeft;

dat daarom ook dit geconstateerde feit als aanwijzing voor de schuld van beklaagde aan hetgeen hem is ten laste gelegd, wordt verworpen;

Overwegende, dat vanzelf, tengevolge van vorenstaande overweging, komt te vervallen de waarde als aanwijzing van de aanwezigheid in het huis van beklaagde van een met petroleum gedrenkt tafelkleedje, daar de lamp, zoo die uit den hanger is gespoten gemakkelijk kan zijn gevallen op de onder die lamp staande tafel waardoor de olie uit het brekende glazen reservoir het tafelkleed kan hebben gedrenkt.

Overwegende, dat de beklaagde voor de omstandigheden, genoemd sub

2, 3 en 4, redenen heeft opgegeven die wel aanneembaar zijn, hoewel de waarheid daarvan door niets naders wordt bevestigd, terwijl de assurantiepremie van *f* 1000.— voor zijne inboedel, in verband met de getuigenis onder eede van de getuige M. niet te hoog kan worden geacht.

Overwegende dat echter in ieder geval de waarde van de omstandigheden genoemd sub 2, 3 en 4 niet van dien aard is, dat zij in onderling verband beschouwd het wettig en overtuigend bewijs zouden kunnen opleveren voor de schuld van den beklaagde aan hetgeen hem in de beschuldiging is ten laste gelegd, zoodat hij hiervan moet worden vrijgesproken.

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de zeemacht.

De zeekrijgsraad aan boord van H. M. Wachtschip te Willemsoord.

Rechtdoende in Naam en van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau enz. enz. enz.

Spreekt den beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde feit.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem.

Vonnis van 11 Juli 1906.

President: Majoor P. D. Buijze.

Leden: Kapiteins W. Abresch en B. W. Kraake, Luitenants M. W. Vieweg, H. A. André de la Porte, J. G. de Vries Robbé en W. A. Boswijk.

Auditeur-Militair: Mr. W. C. Scheidius.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 September 1906.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. P. G. H. Dop.

Connexiteit. Diefstal en heling vormen geen gemeenschappelijk commun delikt volgens art. 14 C. W. L. ook al is het laatstgenoemde delikt onmiddellijk op het eerstgenoemde gevolgd en al heeft de van het tweede misdrijf verdachte het plegen van het eerste misdrijf bijgewoond; waar dus de diefstal aan een burger was ten laste gelegd, mag de militair die van de heling werd verdacht niet aan zijn gewonen rechter worden onttrokken.

Qualificatie van het misdrijf van art. 416 Swb.

In casu is niet wettig en overtuigend bewezen dat beklaagde het horloge uit winstbejag *heeft opgeborgen, zoodat de door den Krijgsraad uitgesproken veroordeeling moet worden teniet gedaan. Vrijspraak door het Hof.*

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS ARNHEM;

Overwegende dat de beklaagde A. oud 19 jaren, geboren te Sterkrade (Pruisen), compagnies korporaal-tamboer bij het 8ste Regiment Infanterie, in garnizoen te Geertruidenberg, gerequireerde in persoon, is beschuldigd dat hij in den avond van 21 Januari 1906 in de Langstraat te Arhem opzettelijk een gouden heeren remontoirhorloge met vergulden ketting, wetende dat een en ander door D. K. van L. gestolen was van C. P. van D., van D. K. van L., terstond na het plegen van den diefstal door dezen, heeft overgenomen en uit winstbejag verborgen, door het opzettelijk bij zich te steken en vervolgens in de Menno van Coehoornkazerne in zijn houten kist te verbergen, welk horloge met ketting toebehoorden aan C. P. van D., althans aan een ander dan hem;

Gelezen een brief van den Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te Arnhem van 6 Juni 1906;

Gezien het arrest van het Gerechtshof te Arnhem van 19 April 1906 en de daarbij behoorende processtukken;

Overwegende dat beklaagde met D. K. van L. oud 22 jaar, arbeider geboren te Nijmegen en wonende te Arnhem, op 2 Februari 1906 gedagvaard is tegen de terechtzitting van de Arrondissements-Rechtbank te Arnhem van 13 Februari 1906, ter zake dat zij in den avond van 21 Januari 1906 te Arnhem te zamen en in vereeniging hebben weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een gouden heerenhorloge met ketting toebehoorende aan C. Th. van D., althans aan een ander dan hen, — althans dat zij in den avond van 21 Januari 1906 te Arnhem, handelende te zamen en in vereeniging, wat betreft beklaagde van L., heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening voormeld horloge met ketting, eigendom als voormeld, wat betreft beklaagde A., opzettelijk voormeld horloge met ketting, wetende dat dit door beklaagde van L., als voorschreven gestolen was, van dezen, terstond na het plegen van den diefstal door dezen, heeft overgenomen en uit winstbejag heeft verborgen, door het opzettelijk bij zich te steken en vervolgens in de kazerne in een houten kist te verbergen;

Overwegende dat beklaagden bij vonnis der Rechtbank te Arnhem van 20 Februari 1906 van al het hun te laste gelegde zijn vrijgesprokeu;

Overwegende dat het Gerechtshof te Arnhem in appel dit vonnis heeft vernietigd bij arrest van 19 April 1906, behalve voor zooverre zij van het hun in de eerste plaats te laste gelegde zijn vrijgesproken, zich onbevoegd heeft verklaard om kennis te nemen van het beklaagde A. subsidiair te last gelegde, met verwijzing van de zaak naar den bevoegden rechter en met veroordeeling van beklaagde van L. tot een gevangenisstraf van een jaar ter zake van diefstal;

Overwegende dat deze onbevoegdverklaring hierop berust, dat hier niet sprake is van een met een ander persoon, die terechtstaat voor den burgerlijken rechter, gemeenschappelijk gepleegd, „commun delict", doch van het afzonderlijk misdrijf van heling gepleegd na dat van diefstal ten laste gelegd aan beklaagde van L., terwijl beklaagde A. als korporaaltamboer bij de Infanterie te Arnhem, ingevolge artikel 13 eerste lid van

het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, onderworpen is aan de rechtspraak van den militairen rechter waarop artikel 14 van dit Wetboek in de daar bedoelde gevallen uithoofde van de connexiteit en Art. 13 allinea 2 bij 's Rijks belastingen alleen een uitzondering maken;

Overwegende dat de navolgende getuigen allen wonende te Arnhem onder eede verklaard hebben: 1° P. C. van D., kantoorbediende, dat hij op Zondagavond 21 Januari 1906 te ongeveer 6 uur uit zijn huis is gegaan, in het bezit van het in rechte aanwezig gouden heeren remontoirhorloge met vergulden ketting; dat hij een ouden schoolkennis, getuige G. heeft ontmoet, een en ander gebruikt heeft en beschonken is geworden; dat hij in een tapperij in de Doelenstraat beklaagde, zijn oorspronkelijken medebeklaagde van L. en de getuigen B. en W. van L. ontmoette; dat hij met het geheele gezelschap nog in een of twee tapperijen aan de Kraan is geweest; dat hij 's nachts thuiskomende het horloge met ketting vermiste; dat hij niemand heeft toegestaan een en ander tot zich te nemen;

2°. R. G., hulpstoker aan de Gasfabiek, dat hij dien avond met beklaagde, zijn oorspronkelijken medebeklaagde van L. en de getuigen van D., A. en B. is uitgeweest; dat getuige van D. in den vooravond een horloge met ketting, een soortgelijke als de in rechte aanwezige, voorhad; dat de anderen van het gezelschap op het Roermondsplein en in de Langstraat met van D., die erg beschonken was, gedanst hebben; dat hij vervolgens met van D. overbleef en te ruim 11 uur in het café van B. in de Nieuwstraat bemerkte, dat van D. geen ketting noch horloge meer had;

3°. A. A. arbeider, dat hij dien avond met beklaagde, zijn oorspronkelijken medebeklaagde van L. en de getuigen van D., G. en B., verschillende kroegen heeft bezocht; dat van D, dronken is geworden; dat van D., door van L. begeleid werd, dien getuige op zijn verzoek afloste; dat van L. naast beklaagde ging loopen en deze hem daarna een gouden horloge met ketting toonde, dat hij in de hand had; dat van D. en G,, toen reeds het gezelschap verlaten hadden; dat zij met hun vieren, hij, van L., B. en beklaagde huiswaarts zijn gegaaan; dat van L. sprak van het verzetten van het horloge; dat beklaagde toen getuige mededeelde, dat zij den volgenden avond zouden samenkomen om te beraadslagen wat zij er mede zouden doen;

4°. F. H. B., arbeider, dat hij dien avond in het café van L. in de Doelenstraat beklaagde, zijn oorspronkelijken medebeklaagde van L., en de getuigen van D., G. en A. A. ontmoette; dat van D. een horloge met ketting bij zich had; dat hij den in rechte aanwezigen ketting als den bewusten herkent; dat van D. langzamerhand beschonken werd; dat het geheele gezelschap naar een tapperij aan de Kraan is vertrokken; dat, toen het gezelschap deze tapperij verlaten had hij heeft gezien, dat van L. in de Weerdjesstraat aan van D. het horloge met ketting afnam; dat van D. en G. van het gezelschap zijn afgeraakt; dat de overigen de stad zijn ingeloopen; dat op het Land van de Markt van L., een horloge met ketting, dat hij in de hand had liet zien, zeggende: „Wij zullen er om loten wie het zal „bewaren"; dat beklaagde getuige een oogje gaf en zeide: „Ik zal het wel meenemen en bewaren in de kazerne", en een en ander van van L. overnam; dat van L. beschonken was; dat beklaagde later toen van L. niet meer aanwezig was, maar wel A. A. zeide: „ik heb het expres van „van L. overgenomen, om dien jongen niet in de kast te helpen, maar ik „zal het morgen teruggeven";

5°. en 6°. F. W. G., en W. G., agenten van politie en onbezoldigde rijksveldwachters, ieder voor zich doch gelijkluidend, dat zij ingevolge

opdracht van den Commissaris van Politie te Arnhem een onderzoek hebben ingesteld, naar aanleiding van de aangifte door getuige van D. gedaan; dat zij zich naar de Coehoornkazerne begeven hebben; dat zij het in rechte aanwezige gouden heerenremontoir horloge met ketting in beklaagdes houten kist hebben gevonden en in beslag hebben genomen; dat beklaagde aan hen erkend heeft, den vorigen avond met zijn neef A. A., A. G., en G. M. B., en een persoon die „het Mofke" genoemd werd te zijn geweest in gezelschap van een onbekenden heer; dat zij gezamenlijk een tapperij aan de Nieuwe Kraan verlaten hebben en hij aan den eenen kant en „het Mofke" aan den anderen kant van dien onbekenden heer is gaan loopen; dat hij gezien heeft, dat „het Mofke" het horloge met ketting uit den vestzak van dien heer haalde, waarop „het Mofke" hem een en ander ter hand stelde; dat beklaagde opgaf, dat hij het horloge in bewaring had en dat hij met de anderen dien dag, Maandag, zou samenkomen om te overleggen omtrent den verkoop daarvan;

en 7°. N. B., sergeant-majoor bij het 8ste Regiment Infanterie, dat beklaagde een half jaar voor het gebeurde bij zijn compagnie diende; dat op 22 Januari 1906 twee rechercheurs in de Menno van Coehoornkazerne aangifte kwamen doen van een gepleegden straatroof, waarvan beklaagde verdacht werd; dat deze afwezig was; dat hij bij zijn thuiskomst in bijzijn der rechercheurs bekende, dat hij het ten processe aanwezige horloge met ketting in zijn kist had hetgeen ook het geval bleek te zijn; dat hij het had medegenomen en dat dienzelfden avond zou beslist worden, wat ermede gedaan zou worden; dat toen de rechercheurs hem mededeelden dat hij en zijn vrienden dien avond op het Land van de Markt zouden samenkomen om te beraadslagen omtrent het beleenen van het horloge, beklaagde een en ander niet tegensprak, maar zeide dat als uur van samenkomst was bepaald half vijf;

dat hij beklaagde als een eerlijk man beschouwde; dat hij tot het gebeurde oppasser bij kapitein B. was; dat hij, als hij zijn vrienden uit Duitschland over had, aan den rol ging en voor alles te vinden was;

Overwegende dat beklaagde heeft ontkend zich aan het hem ten laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt, en heeft opgegeven: dat zijn oorspronkelijke medebeklaagde van L., dat zijn neef A. A., B. en G., dien avond met van D. zijn uitgeweest; dat zij bij de haven met van D. dansten en deze toen tusschen van L. en G. liep, terwijl hij beklaagde naast van L. liep; dat hij, beklaagde, zich even verwijderde en bij zijn terugkomst van D. en G. verdwenen waren; dat van L. hem toen het in rechte aanwezige horloge met ketting toonde, dat hij zeide van D. te hebben afgenomen, daar het uit den zak hing en hij bang was dat mijnheer het zou verliezen; dat van L. hem het horloge met ketting in handen gaf; dat zij vieren, voordat zij uit elkaar gingen, zouden raden wie het horloge zou bewaren, doch hij heeft aangeboden het te bewaren, hetgeen met goedvinden der anderen geschied is; dat hij het heeft opgeborgen in zijn kist in de Menno van Coehoornkazerne waar het den volgenden dag door de politie in beslag is genomen; dat hij met de anderen had afgesproken den volgenden middag te $4^1/_2$ uur op het Land van de Markt te zullen komen ten einde te overleggen wat met het horloge zou geschieden; dat hij niet heeft gesproken over verkoop van het horloge, maar integendeel tot zijn neef A. A. voordat hij dien avond van hem afscheid nam, gezegd heeft: „Wat zullen ze nu anders van plan zijn dan het horloge terug te geven?"

Overwegende dat door de beëedigde verklaringen der getuigen en de ambtseedige processen-verbaal wettig en overtuigend bewezen is, dat hij

zich aan het hem ten laste gelegde feit heeft schuldig gemaakt, met dien verstande, dat het horloge met ketting, toebehoorde aan C. P. VAN D., en dat niet bepaaldelijk bewezen is, dat het feit in de Langstraat geschied is; dat ook, trots zijn ontkentenis, rechtens vaststaat dat hij het horloge met ketting uit winstbejag heeft verborgen;

dat dit blijkt uit de omstandigheid, dat hij den volgenden dag met de anderen zou samenkomen om te beraadslagen wat zij met het horloge zouden doen; hetgeen de gedachte buitensluit, dat beklaagde het in ontvangst zou hebben genomen en verborgen te goeder trouw en met de bedoeling het 's anderen daags aan den eigenaar terug te geven;

Gezien de artikelen 416 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 13 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht,

verklaart het aan beklaagde ten laste gelegde feit wettig en overtuigend bewezen;

Kwalificeert het als heling door opzettelijk door misdrijf verkregen voorwerpen uit winstbejag te verbergen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Veroordeelt hem tot een gevangenisstraf van twee maanden, met degradatie;

Brengt hem terug tot den stand van soldaat;

Verwijst hem in de kosten van het rechtsgeding.

In de zaak, aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 31sten Juli 1906 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissment, standplaats Arnhem, den 11den Juli 1906 gewezen in de zaak tegen A., oud 19 jaren, geboren te Kerkrade (in Pruissen), compagnies-korporaal-tamboer bij het 8ste Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 416 van het Wetboek van Strafrecht, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 13 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan heling, door opzettelijk door misdrijf verkregen voorwerpen uit winstbejag te verbergen en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee maanden, met degradatie, mitsdien teruggebracht tot den stand van soldaat, alsmede verwezen in de kosten van het rechtsgeding.

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde in den avond van 21 Januari 1906 te Arnhem, opzettelijk een gouden heeren remontoir-horloge met vergulden ketting, wetende dat een en ander door D. H. VAN L. gestolen was van C. P. VAN D., van genoemden VAN L., terstond nà het plegen van den diefstal door dezen heeft overgenomen en uit winstbejag heeft verborgen, door het opzettelijk

bij zich te steken en vervolgens in de Menno van Coehoornkazerne in zijn houten kist te verbergen, welk horloge met ketting toebehoorden aan een ander dan aan hem, beklaagde;

dat die feiten, zoomede de schuld van den beklaagde daaraan, door de in het vonnis opgenomen bewijsmiddelen naar eisch van rechten zijn bewezen;

dat echter de qualificatie der bewezen strafbare feiten, kortweg en zonder meer, behoort te luiden: „heling";

dat, gelet op de omstandigheden waaronder beklaagde die feiten pleegde, hij met twee maanden gevangenisstraf en degradatie niet voldoende is gestraft;

verzocht en bij Resolutie van den 15den Augustus 1906 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis, voor wat de qualificatie der bewezen strafbare feiten en den duur der aan den gedaagde opgelegde gevangenisstraf betreft en dat de gedaagde alsnog kortweg en zonder meer, zal worden schuldig verklaard aan heling en deswege veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima tevens verweerder à minima,

en

genoemden A, gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is geconcludeerd tot vrijspraak.

HET HOF,

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij in den avond van 21 Januari 1906 in de Langstraat te Arnhem, opzettelijk een gouden heeren remontoir-horloge met vergulden ketting, wetende dat een en ander door D. K. van L. gestolen was van C. P. van D., van D. K. van L. terstond na het plegen van den diefstal door dezen, heeft overgenomen en uit winstbejag verborgen, door het opzettelijk bij zich te steken en vervolgens in de Menno van Coehoornkazerne in zijn houten kist te verbergen, welk horloge met ketting toebehoorden aan C. P. van D., althans aan een ander dan aan hem;

Gelet op hetgeen beklaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien.

Overwegende dat niet overtuigend is bewezen dat beklaagde het horloge met ketting door hem van van L. aangenomen en in zijn kist geborgen, heeft verborgen uit winstbejag, weshalve hij van het hem ten laste gelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht.

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 11den Juli 1906 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, tegen beklaagde gewezen.

En opnieuw recht doende;

Spreekt beklaagde vrij van het hem ten laste gelegde;

De kosten in eersten aanleg en in hooger beroep te dragen door den Staat.

PENSIOENZAKEN.

Art. 7 der Militaire Pensioenwetten.

Het was te verwachten dat de houding van de Regeering en de Tweede Kamer in zake het pensioen van den gewezen sergeant HARMSEN nl. om dien gewezen onderofficier voor de intrekking van het hem in strijd met art. 7 der Militaire pensioenwetten verleende pensioen door een herhaalde gratificatie blijvend schadeloos te stellen, meerdere requesten ten gevolge zou hebben.

Daarom is het niet van belang ontbloot om kennis te nemen van den brief door de Ministers van Oorlog, Justitie en Financien, gericht aan den Voorzittter der Tweede Kamer waarbij inlichtingen worden verstrekt over enkele door gewezen onderofficieren ingediende verzoekschriften en waarbij de Regeering zich verplicht ziet mede te deelen dat zij tot haar leedwezen geen uitvoering kan geven aan de door de Tweede Kamer ten opzichte van HARMSEN genomen conclusie.

De brief luidt in zijn geheel als volgt:

's GRAVENHAGE, 9/17 September 1908.

Ter voldoening aan het verzoek van de Kamer, hun kenbaar gemaakt bij uw schrijven van 11 April dezes jaars, n°. 205, hebben de ondergeteekenden de eer, u Hoogedelgestrenge, bij deze als inlichting op het adres van de gewezen onderofficieren P. VAN DER LINDEN, A. TUINMAN en A. N. M. HEYNEN, het navolgende mede te deelen:

de adressanten, thans allen concierge-bode bij de raden van beroep onderscheidenlijk te 's Gravenhage, Leeuwarden en Breda, verzoeken in het hierbij teruggaand request, met bijlage, eene schadeloosstelling ter zake van het feit, dat zij bij hunnen overgang van militairen in burgelijken dienst niet in het genot zijn getreden van pensioen ter zake van hunne militaire diensten.

Bedoelde personen vroegen en verkregen in het voorjaar van 1903 vervroegd ontslag uit den militairen dienst, waarbij zij als reden opgaven hunne benoeming tot de thans door hen bekleede betrekkingen. Zij hadden op het oogenblik van dienstverlating onderscheidenlijk 27, 20 en 18 jaren dienst als militair en konden dus — indien zij 's Rijks dienst op dat tijdstip verlaten hadden — aanspraak doen gelden op Militair pensioen op grond van art. 2, punt 6°, der „Pensioenwet voor de Landmacht 1902".

Vermits zij evenwel onafgebroken in 's Lands dienst bleven, doch alleen van eene militaire in een burgerlijke betrekking overgingen, hadden zij op grond van art. 7 van bovengenoemde wet geen aanspraken op pensioen. Dit is kennelijk ook zoo door hen begrepen; althans geen van hen heeft een verzoek om te worden gepensionneerd ingediend; daarenboven blijkt uit de bij het Departement van Oorlog aanwezige stukken, dat zij nog

inzonderheid door hunne chefs er op zijn gewezen, dat zij bij overgang in burgerlijken Rijksdienst, niet gelijktijdig pensioen en traktement konden genieten.

Ten aanzien van requestranten is dus geheel volgens hun eigen verzoek, en in overeenstemming met de bestaande wettelijke bepalingen, gehandeld, zoodat er inderdaad voor eenige reclame hunnerzijds geen grond bestaat.

Vermits de adressanten zich intusschen, ter ondersteuning van hun bovenuiteengezet verzoek, beroepen op hetgeen is voorgevallen met den gewezen sergeant J. HARMSEN, thans brievengaarder te Eemnes-buiten, achten de ondergeteekenden het gewenscht, aan het voorafgaande nog de volgende mededeeling toe te voegen.

Zooals de eerstondergeteekende de eer had, in de vergadering van de Tweede Kamer van 2 Juli l.l. mede te deelen, komt men, door te voldoen aan de toezegging van den Minster VAN RAPPARD om HARMSEN ter zake van de intrekking van zijn pensioen schadeloos te stellen, door hem telken jare eene gratificatie te geven tot hetzelfde bedrag als dat ingetrokken pensioen, noodwendig in strijd met de bedoeling van de Burgelijke Pensioenwet. Wordt HARMSEN toch te eeniger tijd als brievengaarder gepensionneerd, dan zullen zijne militaire dienstjaren, nu zij niet met pensioen vergolden worden, mede in berekening worden genomen, maar het behoeft geen betoog, dat zulks niet wel zou aangaan, indien die jaren door het telkens toekennen van eene gratificatie, tot het bedrag van het ingetrokken pensioen, in werkelijkheid wèl waren vergolden.

Omtrent de mogelijkheid om HARMSEN op eenige andere wijze in het genot van pensioen te herstellen, is daarop tusschen de ondergeteekenden nog overleg gehouden, doch zij zijn tot het besluit gekomen, dat daarvoor geen aanleiding bestaat. HARMSEN toch werd gepensionneerd, hoewel hij geen recht op pensioen had, en zulks ten gevolge van eene fout, bij het Departement van Oorlog begaan. Toen daarop die fout aan het licht kwam, werd zijn pensioen ingetrokken, doch inmiddels had HARMSEN pensioen genoten, hetwelk hij, ware die fout niet begaan, niet zou hebben ontvangen.

In verband daarmede ziet de eerstondergeteekende zich tot zijn leedwezen verplicht mede te deelen, dat hij geen uitvoering kan geven aan de conclusie, welke in de vergadering van 9 April l.l. ten aanzien van HARMSEN zonder beraadslaging of hoofdelijke stemming werd aangenomen.

Echter zij hierbij volledigheidshalve nog aangeteekend, dat, vermits HARMSEN blijkens de mededeeling van den heer jhr. mr. VAN ASCH VAN WIJCK, afgevaardigde uit Amersfoort, op 1 Juli l.l. in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gedaan, in moeilijke financieele omstandigheden verkeert, aan hem, *als gewezen militair*, ten laste van het artikel „Gratificatien" der loopende begrooting, een onderstand is verleend; zijnde de eerstondergeteekende bereid, de toekenning van zoodanigen onderstand later opnieuw te bevorderen, indien mocht blijken, dat de levensomstandigheden van HARMSEN dezelfde blijven.

De Minister van Oorlog,
F. H. A. SABRON.

De Minister van Justitie,
NELISSEN.

De Minister van Financiën,
KOLKMAN.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Korps Mariniers.

Bij Koninklijk Besluit van 17 November 1908 n°. 38 is een einde gemaakt aan de tweeslachtige positie van het Korps Mariniers, zooals die tot nog toe bestond, en waardoor de militairen van dat korps bij verblijf aan boord aan de wetten der Zeemacht en bij verblijf aan den wal aan de wetten der Landmacht waren onderworpen. Daartoe zijn in de Verordeningen der Zeemacht eenige wijzigingen aangebracht waarin ondubbelzinnig op den voorgrond is gesteld dat de Mariniers tot de Zeemacht behooren; de verhouding van de aan den wal geplaatste Mariniers tot de Directeuren en Commandanten is tevens gewijzigd en de Instructie voor de commandeerende Officieren van Oorlogsschepen benevens het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord der Oorlogsschepen is voor de Commandanten en Officieren der afdeelingen aan den wal van toepassing verklaard voorzoover dat in de kazernes mogelijk is. Wij wijzen in dit verband ook nog op art. 42 j°. 16 van het Reglement van het korps Mariniers waarin wordt bepaald dat de niet-ingescheepte onderofficieren en manschappen bij de toepassing der Verordeningen voor de Zeemacht als *schepelingen* worden beschouwd, en op het aanhangsel op Hoofdstuk V Deel II V. K. Z. waarin o. a. is bepaald dat, voorzoover in dat aanhangsel niet anders wordt voorgeschreven, *schip*, *oorlogsbodem*, beteekent: *kazerne*, *afdeeling*. Een en ander kan er o. i. toe leiden om bij de toepassing der militaire wetten voor de Zeemacht de afdeelingen (kazernes) te beschouwen als schepen (zie art. 145 C. W. Z. „*bodem* waarop hij dient", art. 157 „elke schepeling die voor de derde maal, *aan boord* eenige dieverij pleegt", enz.).

Uit een militairrechtelijk oogpunt vestigen wij, behalve op de zooeven genoemde bepalingen nog in het bijzonder de aandacht op de navolgende wijzigingen aangebracht in het Reglement van het Korps Mariniers:

Art. 14*a* (1). De bij de afdeelingen geplaatste Mariniers mogen tot het verrichten van garnizoensdiensten en het betrekken van garnizoenswachten slechts gebezigd worden, indien de sterkte van het betrokken garnizoen der Landmacht onvoldoende is, het laatste geheel ter beoordeeling van den Garnizoenscommandant of van den bevelhebber in de Militaire Afdeeling.

(4). Treden de Mariniers op tot het verrichten van garnizoensdiensten en wachten, dan zullen de daartoe aangewezen Officieren, Onderofficieren en manschappen, geheel ter beschikking worden gesteld van de militaire autoriteiten der Landmacht; zij staan, zoolang die toestand duurt, onder de rechtstreeksche bevelen van die autoriteiten.

Art. 14*b* (1). Treden de Mariniers op tot het handhaven van het openbaar gezag dan geschiedt dit *als regel naast*, doch niet gezamenlijk met de Landmacht en blijven zij alsdan onderworpen aan de rechtstreeksche bevelen van de autoriteiten der Marine.

(2). Mocht in bijzondere gevallen zulk een optreden niet mogelijk of niet wenschelijk zijn, ter beoordeeling van de hoofden der Departementen van Marine en Oorlog en derhalve gemeenschappelijk met de Landmacht moeten worden opgetreden dan worden de Afdeelingen Mariniers geheel ter beschikking en onder de bevelen van de militaire autoriteiten der Landmacht gesteld.

De wijzigingen treden in werking 1 Januari 1909.

Wijziging Militiewet.

Het in de vorige aflevering behandelde wetsontwerp tot nadere aanvulling en wijziging van de Militiewet is, na aanneming in de Eerste Kamer met 2 stemmen tegen, als wet van 5 December 1908 in het Staatsblad geplaatst onder n°. 347, en den 15den December 1908 afgekondigd.

Voorts is bij Kon. Besluit van 9 Januari 1909 *Stbl.* n°. 10, opgenomen in de Staatscourant van 15 Januari 1909, het Kon. Besluit van 2 December 1901 *Stbl.* n°. 230, houdende voorschriften betreffende de uitvoering van de Militiewet 1901, zooals dat besluit is aangevuld en gewijzigd bij Kon. Besluit van 17 October 1904 *Stbl.* n°. 234, in overeenstemming gebracht met voornoemde wet van 5 December 1908 en zijn verschillende bij dat besluit behoorende modellen gewijzigd en aangevuld.

Gerechtskosten in strafzaken.

Bij de wet van 7 December 1908 *Staatsblad* n°. 360 is een wijziging gebracht in de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 67) tot vaststelling van een tarief van geregtskosten in strafzaken, waarvan de militaire regter kennis neemt en wel in art. 5 dezer wet hetwelk thans gelezen wordt als volgt:

De verblijfkosten van den advocaat-fiskaal, van de leden en van den griffier van het Hoog Militair Geregtshof, van officieren-commissarissen, van de leden der krijgsraden, van de fiscaals en secretarissen bij de zeekrijgsraden en van de auditeurs-militair worden berekend naar de bepalingen, welke door Ons, ter regeling van de vergoeding van reis- en verblijfkosten, wegens reizen voor 's Rijks dienst, zijn of nader zullen worden vastgesteld, en, voor zoover betreft officieren-commissarissen, de leden der krijgsraden en de fiscaals en secretarissen bij de zeekrijgsraden, volgens hunnen militairen rang.

Militaire Rechtspleging in de Tweede Kamer.

Bij de behandeling der begrooting van Justitie voor het dienstjaar 1909 is het navolgende in het midden gebracht betreffende de wijziging in de militaire rechtspleging.

Voorloopig Verslag Tweede Kamer.

Onder verwijzing naar hetgeen 's Ministers ambtsvoorganger ten vorigen jare mededeelde met betrekking tot de voorgenomen herziening der militaire rechtspleging en van de militaire strafvordering, in verband met de invoering van het Militair Strafwetboek en van de Wet op de Krijgstucht, werd gevraagd wat te dezen opzichte van den tegenwoordigen bewindsman is te wachten. Het verdiende, meende men, geen aanbeveling het nieuwe Militair Strafwetboek ongebruikt te laten liggen totdat het misschien weer als verouderd zou worden beschouwd. Welk is, zoo vroeg men verder, de vrucht geweest van het betreffende dit ontwerp gepleegd overleg met de Ministers van Marine en van Oorlog.

Memorie van antwoord.

Met zijn ambtsvoorganger is de ondergeteekende van meening, dat het verband tusschen het Militair Strafwetboek en de wet op de Krijgstucht met de militaire strafwetgeving in haar geheel medebrengt dat tot invoering dier wetten niet behoort te worden overgegaan, alvorens eene zij het ook binnen enge grenzen beperkte herziening van het militair strafproces haar beslag heeft gekregen. Die herziening was dan ook door den ondergeteekende terstond na zijn optreden in studie genomen, terwijl bij te dier zake met zijn ambtgenooten van Oorlog en Marine in overleg is getreden. Het resultaat daarvan mag bevredigend worden genoemd, hoewel nog niet in allen deele overeenstemming is verkregen.

De ondergeteekende mag daarom met eenigen grond verwachten, dat de in behandeling zijnde wijzigingsvoorstellen binnen betrekkelijk korten tijd de departementen zullen kunnen verlaten.

Mondelinge behandeling Tweede Kamer.

De heer VERHEIJ: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben ietwat verlegen om een punt, dat ik reeds zoo dikwijls in deze Vergadering heb besproken, weer andermaal ter sprake te moeten brengen. Ik bedoel de herziening van de militaire rechtspleging en de invoering van het Militaire Strafwetboek en van de wet op de Krijgstucht. Maar het belang van de zaak noopt mij om, zij het ten zooveelste male, haar niet voorbij te gaan.

Opvolgende regeeringen en speciaal ook de ambtsvoorganger van dezen Minister hebben wel het groote belang van de zaak erkend, maar in den laatsten tijd hebben wij van het werken van de Regeering toch niet veel resultaat gezien.

Van Minister LOEFF hebben wij eindelijk ontvangen een wetsontwerp tot herziening van de militaire rechtspleging. Dat wetsontwerp is in de Kamer, schriftelijk althans, behandeld. Het Voorloopig Verslag is uitgebracht, de Memorie van Antwoord is ingekomen; maar het Eindverslag is nog niet uitgebracht, naar ik meen op verzoek van den vorigen Minister, den heer VAN RAALTE, omdat hij zich niet met het wetsontwerp kon vereenigen. In December 1906 vroeg ik Minister VAN RAALTE eenige inlichtingen omtrent zijn plannen. Hij deelde toen mede dat het niet aan hem zou liggen als niet zeer spoedig het overleg tusschen de Ministers van Oorlog en Marine tot een definitief ontwerp voor de herziening van onze militaire rechtspraak zou leiden. Een jaar verliep en in November 1907, bij de behandeling van de begrooting van Justitie, moest ik andermaal constateeren dat wij in dat jaar, ten minste voor zoover het voor de Kamer waarneembaar was, niet gevorderd waren. Ja, ik meende toen dat er vrees bestond, dat wij eigenlijk achteruit waren gegaan, omdat kort vóór het verschijnen van de begrooting een zeer lijvig Koninklijk Besluit was verschenen, waarin justitieele voorschriften voor de landmacht waren opgenomen, die natuurlijk geheel en al waren gebaseerd op de bestaande rechtspleging. Minister VAN RAALTE antwoordde toen op mijn opmerking, dat reeds een volledig avant-projet was samengesteld tot regeling van de militaire rechtspleging en een volledig avant-projet tot regeling van de militaire strafvordering, waaruit natuurlijk moet worden opgemaakt, dat de Minister van plan was om de stof, die nu bijeen is in onze militaire rechtspleging te verdeelen over twee wetsontwerpen. Minister VAN RAALTE deelde verder ook mede, dat naar zijn meening in de militaire rechtspleging een radicale wijziging

moest worden gebracht; dat de berechting der commune delikten bij den burgerlijken rechter zou worden overgebracht en dat er overleg van den Minister van Justitie had plaats gehad met de Ministers van Oorlog en van Marine; hij verklaarde dat de quaestie nog slechts liep over den preciesen tekst van de wetsontwerpen en dat hij hoopte, dat nog in den loop van het zittingjaar (het afgeloopen zittingjaar) de Kamer een ontwerp tot herziening van de militaire rechtspleging zou bereiken, waarbij dan tegelijkertijd zou worden overgelegd een wetsontwerp tot invoering van het Militaire Strafwetboek en de wet op de Krijgstucht.

Ik kon mij met de denkbeelden, door den Minister VAN RAALTE ontwikkeld, ook wat betreft de scheiding van commune en militaire delikten wel vereenigen, althans voor zoover de Minister daarvan de grondslagen had medegedeeld en ik was dus zeer begeerig de uitwerking daarvan in een wetsontwerp te ontvangen. De Minister VAN RAALTE moest echter aftreden en hij kon zijn woord dus niet gestand doen.

In welk stadium verkeert de zaak op het oogenblik? Hetgeen in de Memorie van Antwoord daaromtrent wordt medegedeeld, stelt mij niet bepaald gerust.

De Minister zegt dat hij, evenals zijn ambtsvoorganger, van meening is, dat het verband tusschen de invoering van het Militair Strafwetboek en de wet op de Krijgstucht met de militaire strafrechtspleging in haar geheel medebrengt, dat tot invoering dier wetten niet behoort te worden overgegaan alvorens een herziening van het militaire strafproces haar beslag heeft gekregen. De Minister voegt er bij: zij het ook een herziening, die binnen enge grenzen is beperkt.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is dus weer geheel iets anders dan verleden jaar door den Minister VAN RAALTE werd voorgesteld en mij dunkt ook iets anders dan door den Minister LOEFF indertijd werd voorgesteld, welke herziening toch niet zoo beperkt was als de Minister nu van zijn herziening aankondigt. In elk geval blijkt, dat opeenvolgende Ministers over deze zaak geheel anders gedacht hebben. Ik vraag mij af of er aan de Departementen van Justitie, Oorlog en Marine dan geen streven bestaat om in een bepaalde richting de zaak tot een goede oplossing te brengen.

Uit het antwoord van den Minister blijkt, dat de herziening weder in studie genomen is en dat weder in overleg is getreden met de Ministers van Oorlog en Marine, waarvan het resultaat bevredigend mag worden genoemd, hoewel nog niet in allen deele overeenstemming is verkregen. De Minister meent, dat met eenigen grond mag worden verwacht „dat de „in behandeling zijnde wijzigingsvoorstellen binnen betrekkelijk korten tijd „de betrokken Departementen zullen kunnen verlaten."

Mijnheer de Voorzitter! Het zal u niet verwonderen en ik hoop, dat de Minister mij het ten goede zal houden, als ik omtrent die toezegging eenigszins sceptisch gestemd ben. Ik acht het althans niet overbodig tot den Minister de bepaalde vraag te richten, hoe het nu eigenlijk met de zaak staat, of er inderdaad een ernstige wil is, haar tot een oplossing te brengen, niet alleen bij den Minister van Justitie, maar ook bij dien van Oorlog en Marine. Ik zou met het oog op hetgeen er gebeurd is en gebeurt, den Minister willen vragen of er geheime krachten werkzaam zijn, die voortdurend remmen, krachten, die maken, dat het werk van opeenvolgende Ministers tot onvruchtbaarheid wordt gedoemd en zoodoende stilstand bewerken.

Ik zou willen vragen of de denkbeelden van den Minister VAN RAALTE nu geheel en al van de baan zijn, of men geheel en al daarvan is terug-

gekomen. De vorige Minister van Justitie zeide, dat hij met zijn ambtgenooten van Marine en Oorlog zoover tot overeenstemming was gekomen, dat het alleen maar ging om den preciesen tekst van het wetsontwerp en in het toenmalige Ministerie zat als Minister van Marine de heer WENTHOLT, die ook thans de portefeuille van Marine heeft. Hij had zich dus. als ik het althans goed begrijp, met de denkbeelden van den heer VAN RAALTE vereenigd en dat de Minister van Marine nu in eens over stag zou gaan en zich bij een geheel ander systeem zon aansluiten, kan ik maar niet zoo aannemen.

De Minister koppelt, evenals zijn ambtsvoorganger deed, de herziening van de militaire rechtspleging vast aan de invoering van het Militaire Strafwetboek en de wet op de Krijgstucht.

Nu is daar op zich zelf zeker niets tegen, als die samenkoppeling maar niet ten gevolge heeft, dat het een onder het ander lijdt en er in het geheel niets gebeurt.

Ik zou willen vragen, wanneer de Minister zou meenen dat de herziening van de militaire rechtspleging, om welke redenen dan ook, niet zoo snel kan klaar komen, of hij er dan niet toe zou kunnen overgaan om toch het Militair Strafwetboek en de wet op de Krijgstucht in te voeren. Bij de invoeringswet kunnen toch al de bepalingen opgenomen worden die noodig zijn geworden, omdat het Militaire Strafwetboek de crimineele wetboeken voor het krijgsvolk te lande en te water zal vervangen.

Mij dunkt, dat daartegen in het geheel geen bezwaar kan zijn. Al de voorschriften die nu in de crimineele wetboeken voorkomen en die ook voortaan niet zouden kunnen worden gemist, kunnen in die invoeringswet een plaats vinden.

In allen gevalle hoop ik, dat de Minister ons bevredigende inlichtingen zal kunnen geven. De zaak is gewichtig genoeg en naar mijn meening — ik heb dat al zoo dikwijls aangetoond — urgent en de volle aandacht van den Minister waardig. Ik hoop ook, dat de Minister reeds nu de verklaring zal kunnen afleggen dat de herziening van de militaire rechtspleging, die hij op het oog heeft, niet binnen zóó enge grenzen beperkt zal zijn, dat zij eigenlijk den naam van herziening niet wel zou kunnen dragen.

De heer VAN SASSE VAN IJSSELT: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde uit Rotterdam, de heer VERHEIJ, heeft bij de behandeling van de begrooting wederom zijn lievelingspaardje bereden, door andermaal aan te dringen op een spoedige invoering van het nieuwe militaire straf- en tuchtrecht. Ook ik zou niets liever wenschen dan dat dit gedeelte van het militaire recht spoedig werd ingevoerd, maar nog noodzakelijker acht ik het, dat er spoedig een herziening van de militaire rechtspleging tot stand komt, want de tegenwoordige militaire rechtspleging is oneindig veel slechter dan het tegenwoordige militaire straf- en tuchtrecht, waarbij nog dit komt in het voordeel van het materieele militaire strafrecht, dat voor militairen ook het thans voor burgers bestaande Wetboek van Strafrecht geldt.

De militaire rechtspleging — ik had reeds meermalen gelegenheid het hier te zeggen — is beslist slecht, zoo slecht, dat voor de militairen de noodige waarborgen ontbreken, dat zij, wanneer zij terecht moeten staan, worden berecht zooals het behoort. Daarom kan ik het wel goedvinden dat de opvolgende Ministers van Justitie in den laatsten tijd de herziening van de militaire rechtspleging gekoppeld hebben aan de invoering van het militaire straf- en tuchtrecht, omdat daardoor de kans en de mogelijkheid vergroot worden, dat de Volksvertegenwoordiging spoedig — wanneer de

Regeering haar daartoe althans in staat stelt — een goede herziening van de militaire rechtspleging ter hand neemt.

Ik vrees niet met den heer VERHEIJ, dat deze Minister te weinig herziening in de militaire rechtspleging wil brengen, wat hij vreest, omdat deze in zijn Memorie van Antwoord spreekt van een herziening „binnen enge grenzen". Ik vermoed, dat die woorden door dezen Minister van Justitie in zijn Memorie van Antwoord zijn gebracht naar aanleiding van de woorden welke zijn onmiddellijke ambtsvoorganger, Minister VAN RAALTE, in deze Kamer gesproken heeft. Deze wilde toch een radicale en algeheele herziening van de militaire rechtspleging.

Van dezen Minister verwacht ik ook niet, dat hij minder zal trachten te herzien in de militaire rechtspleging dan de Minister LOEFF, op wien de heer VERHEIJ ook wees en van welken Minister zeker niet kan gezegd worden, dat hij te veel herziening in de militaire rechtspleging wilde aanbrengen; want de herziening welke door dien Minister was voorgesteld, was zeer beperkt, daar hij toch niet voorstelde uit de militaire rechtspleging te doen vervallen tal van bepalingen welke met de tegenwoordige gestichtenwet in strijd zijn.

Vrees ik dus niet van dezen bewindsman, dat hij, door te spreken van een herziening „binnen enge grenzen", de herziening niet zoodanig wil doen plaats hebben, dat zij waarborgen geeft voor een behoorlijke rechtspraak voor militairen, wel vrees ik met den geachten afgevaardigde uit Rotterdam voor geheime krachten, als waarop deze zooeven doelde. Dat die vrees niet ongegrond is, moge hieruit blijken, dat onder Minister VAN RAALTE, die toch, zooals wij allen overtuigd zijn, bezield was met het ernstige voornemen om de militaire rechtspleging in haar geheel te herzien, tot stand is gekomen een Koninklijk besluit, dat nog wel door hem zelf is mede-onderteekend, waarin bepalingen omtrent de militaire rechtspleging voorkomen, die niet alleen een sterk militaristisch karakter dragen, maar bovendien in strijd zijn met de tegenwoordige bepalingen van de militaire rechtspleging.

Ik hoop daarom, dat het dezen Minister gegund moge zijn om de bezwaren te overwinnen van de geheime krachten waarop de geachte afgevaardigde uit Rotterdam doelde en dat wij alzoo eindelijk eens zullen krijgen een militaire rechtspleging die aan de militairen, speciaal aan de minderen, waarborgen zal geven dat ook zij berecht zullen worden zooals het behoort.

Reeds vele jaren geleden is het, dat een zeer geachte afgevaardigde, prof. LINTELO DE GEER, in deze Kamer er op wees, dat de rechtspositie van den militair niet behoorlijk is gewaarborgd.

Moge het dan dezen bewindsman gegeven zijn eindelijk eens tot stand te doen brengen een wet waardoor de rechtspositie van den militair, in het bijzonder der minderen, gewaarborgd wordt en dat hij alzoo ook moge overwinnen de geheime krachten, waarop de geachte afgevaardigde uit Rotterdam de heer VERHEIJ doelde, en die, naar ik geloof, schuilen onder zijn wapenbroeders.

De heer NELISSEN, Minister van Justitie: . . . . . De militaire rechtspleging, ziedaar ook een onderwerp dat dringend voorziening eischt.

De geachte afgevaardigde uit Rotterdam, de heer VERHEIJ, en de afgevaardigde uit 's Hertogenbosch, de heer VAN SASSE VAN IJSSELT, hebben daaromtrent aan de Regeering met eenigen aandrang inlichtingen gevraagd.

Bij mijn optreden vond ik een geheel nieuw ontworpen regeling van een militaire strafvordering en een militaire rechterlijke organisatie.

Ik vond ook de voorgestelde wijzigingen op de militaire rechtspleging, die reeds in een ver stadium van bewerking waren. De Minister had dus de keus wat hij zou doen, of hij op het nieuwe ontwerp zou voortwerken en een nieuwe militaire rechterlijke organisatie aan het oordeel van de Kamer zou onderwerpen, of wel, dat hij vooralsnog bij wijze van noodmaatregel, ten einde de invoering van het Militaire Strafwetboek te bespoedigen, in de bestaande militaire rechtspleging die veranderingen zou aanbrengen die in de eerste plaats noodzakelijk waren.

Mijn geachte ambtgenooten van Oorlog en van Marine en ook ik waren van meening, dat, hoevele groote gebreken er ook aan de oude militaire rechtspleging kleefden, het toch zaak was te trachten in het bestaande wetboek de hoogst noodzakelijke wijzigingen aan te brengen, en alzoo gewijzigd aan het oordeel van de Kamer te onderwerpen. Die arbeid vereischt veel zorg en tijd, maar ik kan de Kamer wel de belofte doen, gelijk ik ook bij de schriftelijke behandeling heb uiteengezet, dat mijn geachte ambtgenooten van Oorlog en Marine en ik, binnenkort in staat hopen te zijn een Nota van Wijziging op het ontwerp, bij de Tweede Kamer in te dienen.

De heer HUGENHOLTZ: . . . . . Ik wil alleen ten opzichte van één zaak, die de Minister ons heeft medegedeeld, een uitzondering maken. Dat is wat hij ons heeft verteld omtrent den stand van het vraagstuk der militaire rechtspleging. Indertijd hebben wij gekregen een wijzigingsvoorstel-LOEFF op de bestaande militaire rechtspleging. De Commissie van Rapporteurs was van oordeel, dat die rechtspleging zoo verouderd was en dat daarin zoo door elkaar gemengd waren de zaken van strafvordering en van strafrecht, dat ook met den nieuwen lap, die door den Minister LOEFF op het oude kleed werd gezet, niet kon worden volstaan, dat dat wetsontwerp niet kon worden aangenomen naast het nieuw aangenomen wetboek van Militair Strafrecht, en dientengevolge heeft de Commissie van Rapporteurs geweigerd eindverslag uit te brengen en is die zaak onafgedaan blijven liggen, als een wenk aan de Regeering om daar nu verder maar niet mee te komen.

Toen dan het vorige kerkelijke Ministerie aftrad is Minister VAN RAALTE gekomen met de mededeeiing, dat hij zou ontwerpen een geheel nieuwe strafrechtregeling. Hij vertelde ons, dat hij daartoe overleg zou plegen en later dat hij overleg gepleegd had met zijn beide militaire ambtgenooten.

Deze Minister deelde ons nu vandaag mede, dat, toen hij aan het Departement kwam, dat wetsontwerp in vergevorderden staat van voorbereiding verkeerde. Daaruit mag worden afgeleid, dat het den Minister VAN RAALTE gelukt was om overeenstemming te krijgen met die beide militaire ambtgenooten. En van die militaire ambtgenooten was de heer WENTHOLT, die ook thans zitting heeft in het Ministerie, maar de andere, Minister VAN RAPPARD, is verdwenen en is vervangen door Minister SABRON. En waar ik nu niet kan aannemen, dat een jurist als deze Minister van Justitie uit zich zelf zal hebben toegegeven aan drang van militaire zijde, moet ik wel tot de conclusie komen, nu deze Minister ons aankondigt het oude wetsontwerp-LOEFF weer terug te zullen brengen ten tooneele, dat hij gezwicht is voor den militairen drang van Minister SABRON. Mogelijk is ook Minister WENTHOLT weer overstag gegaan, zooals de heer VERHEIJ dat gisteren heeft genoemd, en heeft de Minister van Justitie dus gestaan tegenover zijn beide militaire ambtgenooten. Maar hoe het zij, duidelijk is wel, dat er weer zeer groote pressie van die zijde is geoefend en dat de sabel het heeft gewonnen van de toga. Dat komt mij voor zeer ongelukkig

te zijn en ik hoop dat het met dit nieuwe wetsontwerp gaan zal als met het oude. dat de Commissie van Rapporteurs weer zal weigeren om eindverslag over die zaak uit te brengen, als een nieuwe wenk aan deze Regeering, dat men niet trachten moet op die wijze de zaak in het reine te brengen. Op dien weg kan het niet geschieden. Laat het liever wat langer duren, indien er zooveel tijd noodig is voor het ontwerpen van een nieuwe regeling; dat is beter, dan dat men de oude regeling, die niet meer pasklaar te maken is, toch weer tracht in stand te houden.

De heer VAN SASSE VAN YSSELT: Mijnheer de Voorzitter! Het zij mij veroorloofd, om nu de heer Minister van Binnenlandsche Zaken tot ons leedwezen niet meer is de voorzitter van de Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp tot herziening van de militaire rechtspleging, als lid dier Commissie een kleine korte aanteekening te maken op de belangrijke rede welke zooeven is uitgesproken door den geachten afgevaardigde uit Weststellingwerf. Die geachte afgevaardigde heeft gezegd, dat de Commissie van Rapporteurs voor dat wetsontwerp *geweigerd* heeft en *weigert* om eindverslag uit te brengen over dat ontwerp van wet. Die bewering van den geachten afgevaardigde is onjuist, want de Commissie van Rapporteurs heeft niet geweigerd en weigert ook niet dit Verslag uit te brengen, maar de Commissie van Rapporteurs heeft alleen geen eindverslag uitgebracht, omdat 's Ministers ambtsvoorganger, de heer Minister VAN RAALTE, haar dat had verzocht. De Minister VAN RAALTE was van oordeel, dat het beter zou zijn een geheel nieuw wetsontwerp over de militaire rechtspleging in te dienen en daarom heeft hij ons verzocht geen eindverslag uit te brengen en dit is de *eenige* reden geweest waarom de Commissie in deze geen eindverslag heeft uitgebracht.

Nu ik toch het woord heb, wensch ik, in aansluiting aan hetgeen de heer HUGENHOLTZ in het midden heeft gebracht, wel te zeggen, dat hetgeen de Minister heeft gezegd ten aanzien van de militaire rechtspleging ook mij met bezorgdheid heeft vervuld. De Minister zal toch, zoo sprak hij, slechts een Nota van Wijziging indienen op het wetsontwerp van zijn ambtsvoorganger LOEFF, en nu meen ik, dat het niet mogelijk is om een Nota van Wijziging in te dienen die de meerderheid van de Kamer, zooals die zich uitte in het Voorloopig Verslag, zou bevredigen, want wat was in het ontwerp van den Minister LOEFF door dien Minister met de Ministers van Oorlog en Marine voorgesteld?

Dat de officieren zullen maken, ik wil nu eens bezigen burgerlijke uitdrukkingen, de rechtsingangen, verwijzingen en dagvaardingen en dat de auditeur-militair alzoo niets anders zal worden dan de man, die de door hen gemaakte schrifturen moet verdedigen; met andere woorden: den auditeur-militair zou dan bij de vervolging van misdadigers als het ware de rol worden toebedeeld van niet veel meer dan van oppasser van de heeren officieren.

Wanneer een dergelijk ontwerp tot wet werd verheven, zou het mij zeer verwonderen, of bij het ontstaan van een vacature bij de militaire auditie, een rechtsgeleerde zal worden gevonden, die deze rol op zich wil nemen, zoodat men dan wel niet veel beter zou kunnen krijgen dan den dokter, dien SEQUAH kon krijgen om hem te assisteeren in zijn praktijk.

De heer NELISSEN, Minister van Justitie . . . . . en zoo kom ik tot de rede in tweeden termijn van den geachten afgevaardigde uit Weststellingwerf. Uit de volgorde, die ik bij de repliek gevolgd heb. zal hij bespeuren, dat thans de sabel het niet heeft gewonnen van de toga, want

ik heb eerst alle zaken behandeld die het burgerlijk strafproces regelen en kom thans tot het militaire strafproces.

Ik zeg: het een behoeft het ander niet te beletten, en wanneer ik was ingegaan op de plannen van mijn onmiddellijken ambtsvoorganger en ik had bestudeerd en ontworpen een wetboek van militaire strafvordering, dan wil ik gevraagd hebben: wanneer zou dan dat wetboek wet zijn geworden?

Ik ben niet ervaren in het parlementair leven en ik ben niet ervaren in voorspellingen, en de combinatie van die dubbele onkunde maakt mij ten eenenmale huiverig en onbekwaam om mij aan voorspellingen daaromtrent te wagen. Maar dit durf ik wel zeggen, dat door een omwerking van het ontwerp LOEFF, zoo zal ik het maar noemen, spoedig de gelegenheid zal worden geboden om in de militaire rechtspraak verbeteringen aan te brengen, verbeteringen, die noodzakelijk zijn en waaromtrent vrijwel overeenstemming bestaat,

De heer VERHEIJ: Als het dan wat beteekent.

De heer NELISSEN, Minister van Justitie: Over de beteekenis zal de Kamer later haar oordeel kunnen uitspreken.

Maar het een behoeft het ander niet in den weg te staan en bijaldien eenmaal — en ik geloof toch niet, dat dit ligt in zoo ver verwijderd tijdstip — bijaldien eenmaal de herziening van het burgerlijk strafwezen, van de burgerlijke strafvordering wordt ter hand genomen — dan, dunkt mij, zou het oogenblik gekomen zijn om te overwegen of daarmee niet een omwerking van de militaire strafvordering moet samengaan. Want als wij nu een wetboek van militaire rechtspleging gingen maken, dan zou dit toch na eenige jaren weer moeten worden omgewerkt om het in overeenstemming te brengen met de nieuwe beginselen, die dan in het Wetboek van burgerlijke strafvordering zouden zijn neergelegd.

Ten slotte zij nog vermeld dat in de vergadering der Tweede Kamer van 24 December 1908, toen de Kamer tot 9 Februari is uiteengegaan, de Voorzitter een overzicht gaf van de werkzaamheden die dan waarschijnlijk aan de orde zullen komen, waarbij genoemde Voorzitter omtrent de hierboven bedoelde herziening meedeelde: „dat voornoemde Minister „(de Minister van Justitie) zich vleit, dat wellicht ook in staat van wijzen „zal kunnen worden gebracht het wetsontwerp tot wijziging van de rechts„pleging bij de Landmacht en van die bij de Zeemacht, alsmede van de „provisioneele instructie van het Hoog Militair Gerechtshof.

Rechtspositie van O.-I. militairen hier te lande.

Het is niet gemakkelijk om in onze oude militaire strafwetgeving een onderwerp te vinden dat slechter geregeld is dan de rechtsmacht van den militairen rechter. Noch in het formeel noch in het materieel gedeelte van onze militaire wetten vinden we een stel voorschriften welke als één geheel deze gewichtige materie omvatten, terwijl een wet regelende de rechtsmacht van den militairen rechter niet bestaat. Van hier en daar moeten op deze zaak betrekking hebbende artikelen worden bijeenverzameld, ja zelfs moeten we om de competentie van de krijgsraden te leeren kennen niet alleen de beide wetboeken (Crimineel Wetboek en Rechtspleging) raadplegen maar ook de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof kan voor de bepaling van die competentie niet worden gemist. (Zie art. 54 P. I. over de connexiteit waarin voor krijgsraden der zeemacht niet is voorzien).

En wanneer wij dan ten slotte nog maar uit die verschillende artikelen een regeling konden samenstellen die op volledigheid aanspraak kon maken dan zouden wij voor het bijeenverzamelen dier verspreide voorschriften voldoende worden beloond. Maar het heeft er niet veel van.

Eigenlijk is er geen artikel dat in het algemeen de militairen aan de rechtsmacht der militaire rechtbanken onderwerpt. Dit klinkt vreemd als men bedenkt hoe de wetgeving van 1814 een reactie vormde tegen de meer beperkte rechtsmacht van den militairen rechter, maar toch is het zoo, al moeten wij er dadelijk bijvoegen dat op dit punt de bedoeling van den wetgever zeer duidelijk blijkt, zoodat in hoofdzaak aan onjuiste redactie moet worden gedacht.

Zoo is art. 129 R. Z. dat de rechtsmacht der Zeekrijgsraden bedoelt te omschrijven een tautologie terwijl de artikelen 1—8 C. W. Z. welke blijkbaar als regelen van jurisdictie zijn bedoeld in werkelijkheid geen voorschriften van jurisdictie bevatten doch slechts regelen van materieel strafrecht op de daarin genoemde personen van toepassing verklaren. Het is toch geenszins ondenkbaar dat een andere dan de militaire rechter de materieele militaire wetten op de militairen toepast.

Ongeveer hetzelfde geldt voor de met bovenstaande overeenkomende artikelen 143 R. L. en 1—9 C. W. L., hoewel eerstgenoemd artikel althans nog iets zegt betreffende de relatieve competentie van de krijgsraden der landmacht.

Dat de wetgever de voorschriften van de artikelen 1—8 C. W. Z. en 1—9 C. W. Z. als regelen van rechtsmacht beschouwt blijkt wel duidelijk uit evengenoemd art. 129 C. W. Z. (of 143 C. W. Z.). Hierin toch lezen wij: „de krijsraden in de twee naastvoorgaande hoofdstukken vermeld, oefenen uit de crimineele justitie, ter eerste instantie over alle militaire of andere aan de militaire dienst verbondene personen aan hun rechtsmacht onderworpen met uitzondering van de zoodanige, welken, ter eersten instantie, voor het Hoog Militair Gerechtshof moeten terechtstaan m.a.w. de krijgsraden hebben rechtsmacht over degenen die aan hun rechtsmacht zijn onderworpen. Klaarblijkelijk heeft de wetgever hier het oog op die evengenoemde artikelen der Crimineele wetboeken waarbij is bepaald welke personen het Crimineel wetboek betreft, alsof nu daarin reeds ligt opgesloten dat zij ook door den militairen rechter worden berecht.

Het duidelijkst blijkt de verwarring uit art. 12 C. W. Z. waarbij wordt bepaald dat op de militairen de burgerlijke strafwetten worden toegepast in de gevallen waarin het Crimineel wetboek niet voorziet en waar dan op volgt: de militaire personen zullen echter wegens alle misdaden en overtredingen 's lands lasten, middelen en imposities te water en te land betreffende blijven onderworpen aan den burgerlijken rechter des competent alsof in het eerste gedeelte van het artikel omtrent de competentie iets wordt beslist.

Een gedeelte van de onduidelijkheid welke deze geheele materie beheerscht wordt weggenomen indien in die meerbesproken artikelen der Crimineele wetboeken onder de uitdrukking „dit wetboek" wordt verstaan het Crimineel wetboek en de rechtspleging beide en dit schijnt wel de bedoeling te zijn; daarom spraken wij hierboven van onjuiste redactie. Bij splitsing in de twee wetten heeft men verzuimd de redactie van deze artikelen daarmede in overeenstemming te brengen. Erger is dat de wetgever in 1861 die fout in de wet op de Nationale Militie heeft overgenomen en ook bij de groote herziening in 1901 heeft laten voortduren.

Het blijkt overigens ook uit andere feiten dat men het omtrent de

wijze waarop de regelen van de rechtsmacht van den militairen rechter in de wet zou worden neergelegd, bij de vaststelling der militaire wetgeving zoo nauw niet nam. Over zwarigheden welke reeds vóór de aanneming dier wetten werden geuit heeft men zich niet druk gemaakt. Wij weten allen hoe weinig er over de militaire wetten, welke thans nog van kracht zijn, is te doen geweest, althans hoe weinig woorden daarover zijn gesproken in de vergadering der Staten-Generaal. Merkwaardig echter is voor het onderwerp dat ons thans bezig houdt de bedenking van de gedeputeerden van Justitie in wier handen o.a. ook was gesteld het ontwerp C. W. Z. (VAN DER HOEVEN pag. 64, 65). Het bezwaar van dat college betrof juist het zooevengenoemde artikel 12 waarbij de burgerlijke strafwetten op de militairen van toepassing werden verklaard. Zij oordeelden alleen eenige duidelijkheid gewenscht want zij misten een uitzondering „bij „overtredingen tegens reglementen en verordeningen, als b.v. tegen het „Reglement op de jagt en diergelijken, die meest tot geldboeten zich be„paalden en die eerst door deze reglementen en niet uit zich zelven mis„dadig zijn". Na het noodzakelijke van deze uitzondering te hebben betoogd meenen de Gedeputeerden toch geen hinderpaal tot het aannemen van het ontwerp daarin te vinden omdat: „de woorden Commune Delicten in „zoodanigen zin verstaan moeten worden, en denkelijk ook zoodanig door „den Steller verstaan zijn, dat daaronder niet begreepen zijn overtredingen „tegen reglementen en ordonnantiën die meest in geldboeten bestaan, en „civili modo gevorderd worden".

„Waarop — zoo vermelden de notulen der Staten-Generaal al verder — „gedelibereerd zijnde, is goedgevonden en verstaan zich met hetzelve te „conformeeren".

Men dacht dus: dat komt wel in orde, de krijgsraden zullen niet over allerlei futiliteiten oordeelen. De praktijk heeft intusschen anders geleerd en het door de Gedeputeerden van Justitie opgeworpen bezwaar heeft zich bij de enorme toename van het aantal overtredingen hoe langer hoe drukkender doen gevoelen. Nog steeds komen zeven officieren bij elkaar om uitspraak te doen wanneer een militair een rijwielovertreding heeft gepleegd, wanneer hij zijn dienstbode niet bij de bevolkingsregisters heeft aangegeven enz. enz. En wanneer men dan nog weet met welke formaliteiten en plechtigheden zulk een uitspraak veelal gepaard gaat, dan valt het wel zeer te bejammeren dat aan het bezwaar der gedeputeerden niet is tegemoet gekomen voordat het besluit waarbij de wetboeken werden gearresteerd in het Staatsblad werd opgenomen; want hoe gegrond dit bezwaar ook moge zijn zou het toch met den tekst der wet, zooals die is vastgesteld, niet zijn overeen te brengen om behalve de belastingdelikten nog eenige groepen van strafbare feiten aan de kennisneming van den militairen rechter te onttrekken.

Hoewel nu, zooals wij hierboven hebben gezien, de regeling der rechtsmacht van den militairen rechter allesbehalve voorbeeldig kan worden genoemd en bezwaren tegen die regeling zelve niet uitbleven schijnt, althans wat de hier boven behandelde hoofdzaken betreft, de toepassing in de praktijk niet veel moeilijkheden te hebben opgeleverd. Toch zijn er enkele hoofdzaken waarover in de rechtspraktijk strijd is gevoerd en daartoe behoort in de eerste plaats de rechtspositie van den O.-I. militair die buiten O.-I. een strafbaar feit heeft begaan.

Het vonnis van den krijgsraad te Arnhem van 16 Novemher 1907 (hieronder pag. 384) doet van dien strijd niets vermoeden; wij achtten echter de zaak van voldoende gewicht om onzen lezers te toonen dat de

huidige jurisprudentie niet zonder slag of stoot is tot stand gekomen en al kunnen wij ons met het door die jurisprudentie ingenomen standpunt vereenigen, wij zouden daarmee niet willen beweren dat de daartegen aangevoerde bezwaren niet alleszins de aandacht verdienen.

Wij hebben dan van deze gelegenheid gebruik gemaakt om de twee belangrijke beslissingen van ons hoogste rechtscollege waarbij de rechtspositie van den O.-I. militair is ter sprake gekomen, nl. de sententie van 22 Maart 1878 en van 7 September 1880, in hun geheel af te drukken: in verscheidene leerboeken zijn extracten uit die sententies opgenomen. Beide beslissingen zijn genomen in strijd met het gevoelen van den advocaat-fiskaal, de eerste ook in strijd met de door de verdediging aangevoerde argumenten.

De twee gevallen waarin zich de quaestie heeft voorgedaan, zijn:

1°. Een O.-I. militair die repatrieert ten einde hier te lande definitief uit den dienst te worden ontslagen, pleegt een delikt op de reis naar Nederland.

2°. Een O.-I. militair pleegt een delikt terwijl hij zich hier te lande met verlof bevindt.

Het eerste geval wordt behandeld in de sententie van 1878 (zie pag. 370). Wij zullen de argumenten welke door het Hof, den advocaat-fiskaal en den verdediger in het midden zijn gebracht hier niet behandelen, daar zij kort en duidelijk in de sententie zijn vermeld. Wel willen wij de aandacht vestigen op het volgende: de kern van de quaestie nl. of een Nederlandsche krijgsraad kan rechtspreken over een Oost-Indische militair, is door het Hof vermeden en wel door de eenigszins verrassende uitspraak dat de uit O.-I. met dienstexpiratie repatrieerende militair van het Oost-Indische leger, zoodra hij Indië verlaat, Nederlandsch militair is geworden, ook al is hij nog bij geen enkel korps of afdeeling bij het Nederlandsche leger ingelijfd; bij diezelfde sententie is dan tevens aangenomen dat het koloniaal werfdepôt, waarbij de delinquent bestemd was om te worden opgenomen moet worden beschouwd als een afzonderlijk korps der Nederlandsche landmacht, behoorende wat de jurisdictie betreft tot het derde militaire arrondissement.

Door het beschouwen van den delinquent als Nederlandsch militair behoefde tevens een andere quaestie, welke in het tegenovergestelde geval bij deze zaak een rol had gespeeld, nl. de verhouding tusschen een mindere en een meerdere van het Nederlandsche en van het Ned.-Indische leger geen opzettelijke behandeling.

Maar het duurde niet lang of het Hof zou zich genoodzaakt zien om de bij de eerste sententie ontweken quaestie nader onder de oogen te zien. In 1880 toch deed zich de zaak eenigszins anders voor: daar betrof het een hier te lande delinqueerende O.-I. militair met verlof. En deze kon nu toch moeilijk los worden beschouwd van het Indische leger waarvan hij in werkelijkheid nog deel uitmaakte; thans diende principieel te worden uitgemaakt of zulk een militair voor een Nederlandschen krijgsraad kan terechtstaan. En thans hakte het Hof den knoop door, zoodat de gewrongen voorstelling volgens welke de man reeds tot het koloniaal werfdepôt behoorde vóórdat hij daarbij was ingelijfd niet noodig ware geweest. Want thans zei het Hof: Goed, hij is O.-I. militair maar hij is in ieder geval Nederlandsch militair en behoort tot de „armée" waarvan art. 2 C. W. L. spreekt, dus is de Nederlandsche militaire rechter bevoegd.

In beide gevallen had de advocaat-fiskaal verwijzing naar den burgerlijken rechter gevraagd. Wij gevoelen zeer goed de kracht van de tegen de be-

slissing aangevoerde argumenten en niemand zal wel durven beweren dat de wet zoo duidelijk is op dit punt dat voor geen andere meening dan die van het Hof motieven zijn te vinden. Wij gelooven echter dat de door den advocaat-fiskaal voorgedragen zienswijze tot rechteloosheid zou leiden want wij betwijfelen ten zeerste of de burgerlijke rechter zich bevoegd zou rekenen om de hier besproken gevallen te berechten.

Het Hof zeide: dat de man militair is staat vast dus hij moet door een militairen rechter berecht worden; immers zóóver wilde het Hof niet gaan om een militair van het O.-I. leger, een deel van de weermacht van het Rijk der Nederlanden, als een vreemde militair te beschouwen; want eerst indien de burgerlijke rechter zich op dat standpunt plaatst zou hij naar onze meening tot de behandeling der zaak overgaan.

De door het Hof gegeven oplossing is praktisch en het zal wel door weinigen worden betwijfeld door welken krijgsraad de O.-I. militair die hier te lande een delikt pleegt zou worden berecht indien Indië niet zoo ver van Nederland is verwijderd als in werkelijkheid het geval is, indien de koloniën in plaats van dertig dagreizen eens een dagreis van het moederland was gescheiden.

Dat in de toekomst de jurisprudentie van het Hof een heel wat vasteren grondslag zal krijgen dan thans het geval is, moge blijken uit art. 47 van het nieuwe militaire strafwetboek waarbij is bepaald dat onder militairen mede worden begrepen zij die behooren tot de krijgsmacht in de koloniën of bezittingen van het Rijk buiten Europa, zoolang de genoemde personen zich buiten de koloniën of bezittingen of aan boord van een Nederlandsch oorlogsvaartuig bevinden.

Recidive bij desertie.

De krijgsraad van het derde militaire arrondissement zag zich bij het wijzen van haar vonnis van 14 Maart 1908 (zie hierachter blz. 420) voor een moeilijkheid geplaatst welke zeer zeker de aandacht verdient van allen die zich met militair recht bezighouden.

Het betrof hier de recidive bij desertie en het gold een quaestie die, voor zoover ons bekend, door de schrijvers over deze materie niet is voorzien; dat een oplossing van die quaestie in de leerboeken wel op haar plaats zou zijn geweest blijkt wel in de eerste plaats uit de omstandigheid dat deze krijsraad een andere beslissing heeft gegeven dan door den auditeur-militair was voorgesteld; we zien echter bovendien dat, ook al wordt de door den krijgsraad gegeven oplossing gekozen, toch in de wijze waarop de uitspraak wordt gegeven een groot verschil van opvatting reden van bestaan heeft. In elk geval zij er op gewezen dat de door den krijgsraad gegeven wetsinterpretatie door het Hoog Militair Gerechtshof is gesanctioneerd daar het college het ter herziening opgezonden vonnis heeft goedgekeurd.

Het gaat hier om de toepassing van art. 138 C. W. L. dat straf bedreigt tegen: „Een onderofficier of soldaat, die in tijd van vrede voor de derde „maal deserteert, nadat hij reeds tweemaal in voege voorschreven is „gestraft".

Nu moeten wij even herinneren aan de beperking welke door de jurisprudentie in het algemeen aan de wettelijke recidive bij desertie is gesteld n.l. dat die recidive slechts in aanmerking mag komen bij feiten in hetzelfde dienstverband gepleegd. Dit staat wel niet met zooveel woorden in de wet doch het Hoog Militair Gerechtshof heeft aangenomen dat elk

dienstverband als een op zichzelf staand geheel moet worden beschouwd en wel zóó, dat wat in een vorig dienstverband is geschied bij desertiegevallen voor den rechter niet mag worden in aanmerking genomen.

Wij voor ons hebben ons met deze zienswijze nooit goed kunnen vereenigen en achten de daarbij gegeven voorstelling met de werkelijkheid niet in overeenstnmming. Een militair die *met ingang van den dag waarop zijn dienstverband eindigt* zich verbindt, blijft in werkelijkheid doordienen; er heeft geen dienstinterruptie plaats. Eerst wanneer een militair zich opnieuw in den militairen dienst engageert, terwijl hij burger is, doch vroeger in militairen dienst is geweest, eerst in dat geval zouden wij er voor gevoelen — al zwijgt de wet ook daarvan — om met zijn vorigen dienst geen rekening te houden. Eerst dan toch kan gezegd worden dat hij in militairen zin een nieuw leven begint dat geheel is afgescheiden van zijn vorigen diensttijd. In het eerstgenoemde geval kan dit echter naar onze meening geenszins worden toegegeven. Alle voordeelen van langdurigen dienst blijven immers bij zulk een verbintenis onverkort gelden, ja zijn veelal slechts dan mogelijk, en zou het nu aangaan om in een geval waarin de wet zich niet uitspreekt over de toepassing der desertiebepalingen alle verband tusschen die verschillende diensttijden te ontkennen? Het schijnt ons een wetsuitlegging toe welke is ingegeven door den zeer begrijpelijken drang om aan de strenge strafbepalingen op het herhaalde desertie gesteld zooveel mogelijk te ontkomen, evenals men wel tot andere middelen zijn toevlucht nam in den tijd waarin in de toemeting der straffen nog zeer weinig vrijheid aan den rechter werd gegeven. Wij wijzen slechts op de toepassing van de artikelen betreffende „verzachtende omstandigheden" in gevallen waarin in werkelijkheid geen andere omstandigheid aanwezig was dan dat men de wet te hard vond.

En zoo wagen wij het om te betwijfelen of de huidige jurisprudentie, die, ook al blijft een militair in werkelijkheid doordienen, de verschillende dienstverbanden zonder eenig verband beschouwt, zou zijn ontstaan in een tijd als na 1886 is ingetreden, waarin zelfs voor de zwaarste feiten de rechter tot de geringste straffen kan afdalen. Eerst nu toch zou de rechter het verloop van tijd sedert de vorige desertie in aanmerking kunnen nemen en de verzwarende invloed der recidive na zeer lang tijdsverloop in de straftoemeting kunnen neutraliseeren.

Laten wij ons nu echter stellen op het standpunt der sedert jaren gevestigde jurisprudentie dan dringt zich bij derde desertie de vraag op: heeft de rechter om te beoordeelen of hier werkelijk derde desertie aanwezig is deze vraag voldoende onderzocht indien hem blijkt dat de beklaagde, in hetzelfde dienstverband als waarin hij thans terechtstaat, wegens *tweede desertie* is gestraft of behoort het tot zijn bevoegdheid, dus tot zijn plicht, om te onderzoeken of hij bij het vorige vonnis *terecht* wegens *tweede* desertie is gestraft? En zoo hij, bij aanneming van die bevoegdheid, tot een ontkennende beantwoording van deze vraag mocht geraken, moet hij dan dat vonnis buiten beschouwing laten of moet hij het als een veroordeeling wegens *eerste* desertie in aanmerking nemen of wel kan, ook al wordt thans wegens *tweede* desertie veroordeeld, nog een anderen weg worden gekozen? Ziedaar de vragen die zich in het hierboven genoemde geval hebben voorgedaan.

De beklaagde die de hierhoven aangeduide puzzle in het leven heeft geroepen is 18 Januari 1901 in dienst gekomen en heeft zich op dien datum verbonden voor den tijd van zes jaren; deze waren dus 18 Januari 1907 om op welken datum hij zich voor één jaar heeft gereëngageerd. Volgens de bestaande jurisprudentie zijn hier dus aanwezig twee van elkaar

gescheiden dienstverbanden n.l. van 18 Januari 1901 tot 18 Januari 1907 en verder vanaf 18 Januari 1907.

Bij vonnis van den krijgsraad in het Tweede Militaire arrondissement, van den 3den Mei 1907, geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof den 7den Mei d.a.v. is hij schuldig verklaard aan tweede desertie en veroordeeld tot 6 weken militaire detentie, welke straf hij dan ook heeft ondergaan. Deze veroordeeling kwam ook in de telastlegging voor, hoewel niet uit die telastlegging met zooveel woorden blijkt dat die veroordeeling plaats had in het dienstverband dat tijdens zijn laatste terechtstelling van kracht was; terloops zij aangestipt dat, indien men eenmaal aanneemt dat dit voor een wettige veroordeeling noodig is, het gewenscht schijnt om die omstandigheid uit de telastlegging te doen blijken. Dit is echter thans niet aan de orde. Voor de aangelegenheid die ons hier bezighoudt is het voldoende om te weten dat deze veroordeeling plaats had na 18 Januari 1907 en vóórdat het dienstverband dat toen inging en dat ook nog tijdens zijne laatste terechtstelling van kracht was, was geëindigd; het feit waarvoor hij thans terechtstond was dus voorafgegaan door veroordeeling tot tweede desertie in hetzelfde dienstverband.

Is dit nu voldoende om — waar de overige vereischten voor desertie aanwezig zijn — een veroordeeling wegens derde desertie uit te spreken? Ongetwijfeld ja, indien men a priori aanneemt dat een gewezen vonnis juist is; immers is de veroordeeling wegens tweede desertie terecht geschied, dan moet hij in hetzelfde dienstverband wegens eerste desertie zijn gestraft en kan dus worden aangenomen dat hij „reeds tweemaal in voege voorschreven is gestraft".

Men ziet tot welke moeilijkheden die jurisprudentie over het dienstverband leidt. Geen enkele rechter toch zal het wagen om eens na te gaan of de feiten — nu in materieelen zin genomen — waarvoor bij een vorig vonnis een veroordeeling is uitgesproken wel bewezen waren, of de rechter zich niet in den persoon heeft vergist en zooveel andere zaken meer die alle precies even gewichtig zijn. Hier echter heeft de krijgsraad gezegd: die veroordeeling wegens tweede desertie in dit dienstverband is mij niet voldoende, ik moet weten of die feiten wel tweede desertie daarstelden.

Het kan niet worden ontkend dat de woorden van de wet voor een dergelijke opvatting wel aanleiding geven; immers de wet eischt niet dat eenmaal voor de tweede maal is gestraft maar dat *tweemaal* is gestraft en zoo vond de krijgsraad in hetzelfde dienstverband behalve dat vonnis wegens tweede desertie geen bestraffing wegens eerste desertie. *Hinc lacrimae!*

In het strafregister van beklaagde werd een straf wegens eerste desertie gevonden nl. 4 dagen cachot op ..... 10 Augustus 1905 dus onder zijn vorig dienstverband; dit had dan, volgens meergenoemde jurisprudentie, niet van invloed mogen zijn bij de beoordeeling van zijn desertie in 1907, zoodat de krijgsraad in zijn vonnis overweegt dat het vonnis van 1907 kennelijk op een dwaling berust.

We zien het hellend vlak waarop wij ons bevinden indien in een rechterlijke uitspraak een onherroepelijk vonnis van een krijgsraad een dwaling wordt genoemd, en naar ons gevoelen had de krijgsraad zoo ver niet behoeven te gaan om zijn doel te bereiken. Immers aan den rechter moet blijken dat hij in hetzelfde dienstverband *tweemaal* is gestraft. De bestraffing wegens tweede desertie is er één en wanneer de andere bestraffing niet te vinden is dan had de krijgsraad eenvoudig kunnen overwegen dat slechts van ééne bestraffing is gebleken, zoodat de man thans wegens tweede desertie moet worden gestraft.

Ook ons schijnt het bezwaarlijk om, lettende op de wijze waarop art. 138 is gesteld, hier derde desertie aan te nemen alleen op grond dat de vorige maal wegens tweede desertie is gestraft; maar zooals gezegd behoeft deze gedachtengang niet te leiden tot het bij rechterlijke uitspraak stempelen van een vonnis tot een onwettige uitspraak, tot een dwaling; genoeg is het om te constateeren dat slechts van één bestraffing in dit dienstverband is gebleken en dan behoeft men ook niet in het gedrang te komen met de qualificatie welke thans aan de feiten moet worden gegeven. Hoe heeft de krijgsraad deze moeilijkheid opgelost? De in het vonnis gegeven qualificatie luidt: Tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, *na vroegere bestraffing wegens eerste desertie*, enz. Wij cursiveeren deze laatste woorden en het wil ons voorkomen dat deze minder juiste aanduiding — immers hij is wegens *tweede* desertie en niet wegens *eerste* desertie gestraft — had kunnen worden vermeden indien eenvoudig werd vermeld: na reeds eenmaal wegens desertie te zijn gestraft.

Immers thans wordt de telastelegging als bewezen aangenomen en in die telastelegging wordt gesproken van het ondergaan van een straf wegens tweede desertie terwijl in de qualificatie van bestraffing *wegens* eerste desertie wordt gesproken.

Het is moeilijk om in deze een alleszins bevredigende oplossing te vinden; ongetwijfeld is de telastelegging bewezen, maar als wij vasthouden aan de woorden der wet, nl. *tweemaal* gestraft, dan blijkt hieruit tevens dat de telastelegging wegens „feiten van desertie na bestraffing wegens tweede desertie" niet voldoende is om een veroordeeling tot derde desertie te doen volgen; immers niet is ten laste gelegd dat reeds tweemaal is gestraft.

Executie van vonnissen door krijgsraden gewezen.

Wanneer wij de artikelen nagaan welke in de beide militaire rechtsplegingen over de executie van de vonnissen der krijgsraden handelen, dan moeten wij wel tot de slotsom komen dat de in die artikelen gegeven voorschriften slechts bij de doodstraf en andere lijfstraffen volledige toepassing kunnen vinden. Zoo geschiedt de executie ten overstaan van Officieren-Commissarissen, geadsisteerd met den fungeerenden fiskaal (auditeur-militair), en zal de executie gewoonlijk plaats hebben „daar de krijgsraad zitting houdt" enz. Bij de executie van de reeds in de oorspronkelijke wetgeving van 1814 opgenomen straf van arrest of detentie komt men al eenigszins in het gedrang; toch kan men hier met een beetje goeden wil nog wel van een werkelijke executie spreken omdat die straf in den regel werd ondergaan op de plaats waar die plechtigheid geschiedde, dus voor de Zeemacht aan boord van het schip.

Wat is nu echter de executie van een vonnis na de afschaffing van de lijfstraffen? Het is duidelijk dat men van een werkelijke tenuitvoerlegging van een vonnis waarbij een vrijheidstraf wordt opgelegd eerst kan spreken indien de veroordeelde wordt opgenomen in de inrichting waarin hij die vrijheidstraf moet ondergaan. En nu openbaart zich op dit punt een verschil in praktijk bij de Zeemacht en bij de Landmacht betreffende de toepassing van art. 193 R. Z. en het daarmede overeenkomende art. 215 R. L.

Die artikelen bepalen dat de vonnissen openlijk moeten worden uitgesproken of uitgelezen in den vollen krijgsraad, ter presentie van den beklaagden of gecondemneerden, *en voorts nog op zoodanige andere plaats,*

waar de executie zal geschieden, of het belang der justitie zulks zoude moge vorderen.

Op de gecursiveerde woorden komt het hier aan. Bij de Landmacht heeft men gezegd: nu de lijfstraffen zijn afgeschaft is er, behalve bij de doodstraf, geen executie meer in den zin der wet (vroeger geschiedde dit op de garnizoensparade) terwijl men bij de Zeemacht die voorlezing zelve als de executie is gaan beschouwen, zoodat men dan ook in den regel (hierover later) de opgelegde vrijheidstraf liet ingaan op den dag dier voorlezing aan het dek van het schip, ook al werd de veroordeelde eerst *eenige dagen later* overgebracht naar het gesticht waar hij volgens de wet zijn vrijheidstraf moest ondergaan. Uit de hier gecursiveerde woorden moge blijken dat het hier niet gold de toepassing van den regel om den tijd van het transport naar de strafinrichting bij het ondergaan van zijn straf te laten meetellen.

Men stond echter bij die zoogenaamde executie voor een moeilijkheid wanneer een veroordeeling tot geldboete was uitgesproken, omdat hier zelfs niet de fictie van een werkelijke tenuitvoerlegging kon worden aangenomen, en zoo heeft men, althans voor zoover ons bekend, bij sommige Zeekrijgsraden in die gevallen de hiervoren bedoelde executie achterwege gelaten. Ook bij de straffen welke door de kinderwetten in onze wetgeving zijn opgenomen doen zich in dit opzicht moeilijkheden voor.

Wij ontvingen over deze aangelegenheid de volgende zeer gewaardeerde beschouwingen van den fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis, den Officier van administratie 1ste klasse I. LOMBAARD:

„Volgens art. 193 van de Rechtspleging bij de Zeemacht moeten alle „vonnissen openlijk worden uitgesproken in den vollen krijgsraad en boven„dien nog op zoodanige andere plaats, waar de executie geschieden zal.

„Tot dusverre was het bij de Marine gewoonte om alle vonnissen, ook „die, welke geldboeten oplegden, te doen voorlezen aan het dek van den „bodem waar de krijsraad zitting houdt.

„Is dit nog juist als het geldt veroordeeling tot eene vrijheidstraf, om„dat die straf tegelijkertijd met die voorlezing kan ingaan, dus dan wordt „ten uitvoer gelegd, niet juist en niet noodig schijnt het, als het betreft „een vonnis, dat tot geldboete veroordeelt, om de eenvoudige reden, dat „daarbij voorhands van eene tenuitvoerlegging, — van eene executie — „geen sprake kan zijn, daar de straf van boete daarin van eene andere „hoofdstraf is onderscheiden, dat zij niet rechtstreeks kan worden geëxecu„teerd, dat bij haar geen tenuitvoerlegging te pas komt. Wel zou dit het „geval zijn, als de rechter kon gelasten de boete te innen, b.v. door „inbeslagneming van goederen van den veroordeelde, doch dat heeft onze „wetgever juist niet gewild.

„Als er derhalve van executie geen sprake kan zijn, vervalt daarmede „tevens de verplichting dit vonnis nogmaals aan het dek te doen voorlezen.

„Volledigheidshalve kan nog de vraag behandeld worden, die allicht zou „kunnen rijzen, of de Rechtspleging bij de Zeemacht dit geval niet voor„zien heeft. Het antwoord daarop ligt voor de hand. Zij behoefde dat niet „te voorzien, want toen zij tot stand kwam, kon zich het geval niet „voordoen.

„Evenmin als thans was in 1814, anders dan in vorige eeuwen, in het „militaire recht, de straf van geldboete bekend.

„De oorspronkelijke straffen van het Crimineel Wetboek voor het krijgs„volk te water, waren, volgens art. 22:

Straf des doods met den kogel.

Kielhalen en laarsen.
Van de ra vallen en laarsen.
Als schelm aan den wal zetten.
Cassatie.
Degradatie.
Slagen met handdaggen.
Arrest of detentie.

„Al deze straffen konden onmiddellijk na voorlezing van het vonnis „aan dek, de meeste als het ware onder de oogen van officieren-commis- „sarissen, soms zelfs, zooals de straf van laarsen, ter hunner „discretie" „worden geëxecuteerd. En wat aangaat de geldboete van het *gewone* recht, „ook hiervan kon in 1814 geen sprake zijn. Immers art. 20 van het onge- „wijzigde C. W. W. bepaalde: Militaire regters zullen nimmer geldboete „opleggen, maar in de gevallen, waarin dezelve, naar de voorschriften van „het Crimineel Wetboek of andere in gebruik zijnde wetten, zouden be- „hooren plaats te hebben, dezelve, bij hun vonnis, veranderen in de straf „van arrest of detentie.

„Alzoo destijds eene absolute onmogelijkheid voor een zeekrijgsraad om „tot boete te veroordeelen; derhalve behoefde de R. Z. die uitspraak ook „niet in het oog te vatten.

„Daar in art. 215 R. L. een gelijk voorschrift voorkomt als in art. 193 „R. Z. zijn inlichtingen ingewonnen hoe bij de landmacht het voorschrift „in quaestie wordt toegepast. Op eene daartoe gedane vraag aan den „auditeur-militair te Haarlem antwoordde deze, dat aldaar na het in werking „treden der wet van 14 November 1879 de vonnissen *uitsluitend* in den „krijgsraad worden gepronuntieerd".

Naar aanleiding van bovenstaande beschouwingen drong zich de vraag bij ons op: wat is eigenlijk de beteekenis van de handeling zooals die bij de zeemacht pleegt te geschieden en die wij hierboven reeds een *zoogenaamde* executie noemden nl. die voorlezing van het vonnis aan het dek van een oorlogsschip coram populo? En de beantwoording van deze vraag is van praktisch gewicht; wil men de fictie volhouden dat die plechtigheid is de tenuitvoerlegging van het vonnis, dan leidt dit bij een opgelegde vrijheids- straf tot de consequentie om de straf te doen ingaan op den dag dier voorlezing ook al wordt de veroordeelde op dienzelfden dag nog niet op- genomen in het gesticht dat de wet tot het ondergaan van zijn straf bestemd heeft. Uit de hierboven gegeven beschouwingen van den fiskaal bij den zeekrijgsraad te Hellevoetsluis valt dan ook de bedoeling af te leiden om de vrijheidstraf op dien dag te doen ingaan, zoodat de executie dan kan worden beschouwd als de aanhouding van den veroordeelde uit kracht van het vonnis.

Intusschen gaat dit volgens de Justitieele Voorschriften der Zeemacht niet altijd op. Immers wij lezen daar in art. 77: „Alleen wanneer zij op „den dag der executie, niettegenstaande hunne veroordeeling tot een vrij- „heidstraf, in vrijheid mochten worden gesteld, zal hunne straf ingaan op „den dag dat zij aan het geleide tot vervoer naar de gevangenis zullen „worden overgegeven.

„Die invrijheidstelling zal echter dan alleen mogen plaats hebben, ingeval de opgelegde straf van zoodanigen korten duur is, dat zij bij eene voor- „loopige inbewaringhouding geheel of grootendeels zoude verloopen, alvorens „de veroordeelde in een gevangenis kan worden opgenomen".

Het springt in het oog dat in bovengenoemd geval bij die executie zelfs geen zweem van werkelijke tenuitvoerlegging bestaat; toch heeft de meer-

genoemde plechtigheid plaats en rapporteeren na afloop daarvan de officieren-commissarissen aan den krijgsraad dat het vonnis is geëxecuteerd. En juist naar aanleiding van dit in de Justitieele Voorschriften behandelde geval vroegen wij ons af: waartoe die executie, wanneer zelfs geen fictie van tenuitvoerlegging aanwezig is? En dit bracht ons er toe om de zaak van een meer algemeen standpunt te bezien, waarbij wij tot de slotsom zijn gekomen dat in de overige gevallen van vrijheidstraf n.l. die waarbij de straf ingaat op den dag waarop de voorlezing aan het dek van het schip geschiedt nog zooveel mogelijk getracht wordt om de executie eenigen schijn van tenuitvoerlegging te geven, doch dat ook hier geenszins kan worden gesproken van een executie zooals die in de rechtspleging wordt bedoeld. Met het vervallen dier plechtigheid zou dan ook geen behoefte aan dien schijn bestaan.

Wij zijn dan ook van meening dat geen enkele wetsbepaling er zich tegen verzet dat die z g. executie niet alleen bij veroordeeling tot geldboete maar ook bij veroordeeling tot andere straffen achterwege blijft.

Wij zeggen; geen enkele wetsbepaling, omdat de wet met die executie iets geheel anders bedoelt. Wij beschouwen meergenoemde plechtigheid dan ook uitsluitend als een gebruik door de voorschriften als bestaande aangenomen, echter door de rechtspleging na de afschaffing der lijfstraffen niet meer geboden.

Over het nut dier voorlezing aan het dek kan verschillend worden gedacht; echter zullen hierover het wel allen eens zijn dat zij bij onbeduidende gevallen aan het prestige der militaire rechtspraak meer kwaad dan goed doet. En al ziet men in die voorlezing geen executie meer, dan kan zij immers volgens datzelfde art. 193 R. Z. (215 R. L.) altijd geschieden op zoodanige plaats waar „het belang der justitie zulks zoude mogen vorderen". Of die voorlezing dan in de Verordeningen der Zeemacht nog met den naam van executie wordt aangeduid is van geen overwegend belang, doch wanneer de praktijk bij de krijgsraden zich eenmaal in den hierboven aangegeven zin zal hebben gewijzigd dan zal het niet zoo moeilijk zijn om de voorschriften daarmede in overeenstemming te brengen.

De verandering komt dan hierop neer dat de krijgsraad (of de president van den krijgsraad) beslist of in een bepaald geval de voorlezing aan het dek zal geschieden zooals die nu voor bijna alle en tot voor korten tijd voor alle vonnissen zonder uitzondering geschiedde; wij stellen ons voor dat dit in de eerste plaats afhangt van het gewicht van de zaak doch ook de omgeving, de bemanning van het schip zal hierop invloed kunnen hebben.

Het behoeft nauwelijks vermelding dat de hier besproken meeningen over de executie der vonnissen het „fiat executie", waar dit door de wet wordt vereischt, geheel onaangetast laten. Immers zonder dat fiat executie mag het vonnis niet worden tenuitvoergelegd, dus zonder dat „fiat executie" kan de veroordeelde niet naar de strafinrichting worden overgebracht of zou bij veroordeeling tot geldboete de termijn van art. 23 2de lid Swb. niet beginnen te loopen, kortom, waar dat „fiat executie" door de wet is voorgeschreven (182, 183, 184 R. Z.), heeft zonder die sanctie het vonnis geen kracht en kan geen effect sorteeren.

Wij zijn den geachten fiskaal bij den zeekrijgsraad zeer dankbaar voor de medegedeelde beschouwingen en wij maken van deze gelegenheid gebruik om ons bij voortduring aan te bevelen in de aandacht van de auditeurs-militair, de fungeerende fiskaals en secretarissen bij de zeekrijgsraden teneinde van dergelijke belangrijke aangelegenheden uit de praktijk der militaire justitie te worden op de hoogte gesteld.

Achterzeilen.

Onze lezers zullen in deze aflevering onder de Ingekomen Bijdragen een opstel aantreffen over bovenstaand onderwerp, waarbij de meening, neergelegd in de motieven van het bekende gratiebesluit van 1900 (zie vorigen jaargang van dit tijdschrift pag. 320) wordt ondersteund en waarbij de „bescheiden poging" om de juistheid van eene andere zienswijze in het licht te stellen, opgenomen onder de bijdragen op pag. 27 van dezen jaargang, aan een critiek wordt onderworpen die zeker niet aan overdreven welwillendheid lijdende is.

Over de zaak zelve nog een enkel woord.

Naar wij vernemen wordt in Oost-Indië, het land der achterzeilers, geen rechtsingang meer verleend in al die gevallen waarin vroeger juist het achterzeilen de eenige omstandigheid was, welke het feit van disciplinair vergrijp in de rij der misdrijven deed treden.

De rechter wordt dus daar niet meer in de gelegenheid gesteld om zich over deze zaak uit te spreken, zoodat hiermede de vraag of het achterzeilen mag worden beschouwd als te behooren tot de verzwarende omstandigheden in art. 144 C. W. Z. bedoeld, een groot deel van haar praktisch belang heeft verloren; totdat wellicht door een daartoe bevoegde autoriteit, die er anders over denkt, rechtsingang wordt verleend en de rechter dus wederom in de gelegenheid is om te verklaren of hij met de door ons hoogste rechtscollege gegeven wetsuitlegging kan meegaan.

De rechtszekerheid welke vóór de publicatie van het gratiebesluit van 1900 algemeen bestond en welke in de jurisprudentie door eene unaniem bevestigende beantwoording der zooeven gestelde vraag tot uiting kwam, bestaat dus thans in Oost-Indië, nu geen rechtsingang meer wordt verleend, evenzeer, echter in tegenovergesrelden zin en op andere wijze nl. door noodzakelijke onthouding van den rechter.

Nu doet zich hierbij echter het bedenkelijk verschijnsel voor dat in Indië een andere rechtszekerheid bestaat dan in Holland zoodat de zoozeer gewenschte eenheid van rechtspraak, die lange jaren heeft bestaan, is verbroken. Bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord hebben zich nl. nà de publiceering van meergenoemd gratiebesluit drie gevallen van achterzeilen voorgedaan, *waarbij steeds art. 144 C. W. Z. is toegepast* en in Indië wordt iemand te dier zake niet eens naar den rechter verwezen. Zou de militaire rechter niet geheel vrijwillig de gelegenheid moeten aangrijpen om door het volgen van de door ons hoogste militair rechtscollege uitgesproken meening, de eenheid in de rechtspraak te bewaren, vooral waar het een *zuivere rechtsquaestie* is die hier alles beheerscht? Daarom blijven wij het ten zeerste betreuren dat de rechter in Indië niet meer in de gelegenheid wordt gesteld om die eenheid van rechtspraak te bewaren.

Wat ons bij den loop van zaken, zooals hierboven is omschreven, wel het meest heeft getroffen is het feit, reeds door ons aangeroerd op pag. 430 van den vorigen jaargang van dit tijdschrift, dat de publiceering van het gratiebesluit van 1900 met de daarbij gegolden hebbende motieven, bij velen van hen die met de militaire rechtspraktijk in aanraking komen als 't ware een electrischen schok schijnt te hebben veroorzaakt. Wij weten niet hoe de krijgsraden in Indië zouden beslissen indien het vraagpunt thans evenals vroeger aan hunne beslissing werd onderworpen, maar wel weten wij dat vroeger een *communis opinio* te dezer zake bestond. Zijn dan zij die van meening zijn veranderd te voren nooit tot de conclusie gekomen dat alleen dán het achterzeilen als verzwarende omstandigheid in

den zin van art. 144 C. W. Z. mag worden gerekend indien men aanneemt dat genoemd artikel aan den rechter in de appreciatie van die omstandigheden, behoudens de in de wet genoemde, volledige vrijheid laat? Of hebben zij zich geen rekenschap gegeven waarom zij het achterzeilen als zoodanig mochten beschouwen? Het komt ons een psychologisch raadsel voor te meer waar krijgsraden nu gewoonlijk niet zoo gedwee zijn om recht te spreken naar eene overtuiging die niet de hunne is, ook al geeft ons hoogste rechtscollege in deze duidelijk zijn meening te kennen.

En nu maken wij van deze gelegenheid gebruik om hier een andere opmerking in te lasschen waarop zooeven reeds werd gedoeld. Het cassatieproces is in de militaire rechtspraak onbekend en zoo staat dan ook in al de gevallen waarin het Hof niet bij appèl of approbatie met de zaak in aanraking komt de militaire rechter buiten eenige contrôle. Hoe geheel anders bij de burgerlijke rechtspraak waar alle rechtshandelingen wegens schending of verkeerde toepassing der wet kunnen worden vernietigd. Maar stel nu eens dat de cassatie in de militaire rechtspraak bestond en dat het dus voor de militaire vonnissen en disposities van evenveel gewicht was als bij de burgerlijke om de feitelijke kwesties en de rechtskwesties scherp te onderscheiden; dan zouden wij bij het achterzeilen moeten splitsen. Of nl. het achterzeilen de desertie verzwaart d. i. ernstiger, zwaarder maakt is een feitelijke vraag waarvan de beoordeeling geheel aan den *judex facti* zou blijven, maar of het onder de verzwarende omstandigheden van art. 144 C. W. Z. mag worden gerekend hangt geheel af van deze zuiver *quaestio juris* of de verzwarende omstandigheden van dat artikel tot de in de wet met name genoemde zijn beperkt.

Nu schijnt over de *quaestio facti* geen verschil te bestaan; ook de voorstanders der enge opvatting van art. 144 zeggen m. a w.: wij zouden het achterzeilen zoo graag onder artikel 144 brengen maar het mag niet; de *quaestio juris.* En nu heeft hierover ons hoogste militair rechtscollege zijn meening gezegd. Ligt het nu niet in de rede dat de lagere rechter zich bij die rechtsbeslissing, al was het slechts ter wille van de eenheid in de militaire rechtsbedeeling, neerlegt? Het doet, waar over de wenschelijkheid om het achterzeilen binnen het bereik van art. 144 te doen vallen, een cummunis opinio bestaat er weinig toe of de wijze waarop het Hof zijn meening kenbaar maakte wel de meest gewenschte was nl. zóó dat de lagere rechter bij het inachtnemen dier beslissing zich in de feitelijke waardeering der zaak niet belemmerd gevoelt. Ongetwijfeld had het Hof zijn beslissing meer in den vorm eener zuivere rechtsbeslissing gegoten indien zijne meening in dezen vorm was geformuleerd: het achterzeilen mag onder de verzwarende omstandigheden van art. 144 worden gerekend *omdat de rechter daarin vrij is.* Genoeg zij het dat die laatste zuivere *rechtsbeslissiug* de zaak beheerscht en het wil ons voorkomen dat niet alleen geen enkele lagere rechter zich behoeft te schamen om zich bij zijn uitspraken daarbij neer te leggen, doch dat dit ook in alle opzichten gewenscht is. De meening van het Hof over de *feitelijke* zijde der zaak wordt dan van zelve geaccepteerd omdat ieder het daarover eens is en zoo heeft dan ook het Hof in werkelijkheid de zoozeer gewenschte eenheid bij de berechting door de krijgsraden gedurende lange jaren bewerkstelligd. Wij zijn er nog niet van overtuigd dat de krijgsraden in Indië de door het Hof gegeven *rechtsbeslissing* zouden negeeren.

Daarmede is nu echter geenszins gezegd dat wetenschappelijke critiek uitgesloten moet zijn; integendeel zal deze altijd nuttig kunnen werken. Immers ook de meening van het hoogste rechtscollege is voor wijziging

vatbaar; we zien het in de burgerlijke rechtspraak bij den Hoogen Raad en in onze rechtspraak bij het Hof.

Nu de praktische zijde van de kwestie zooveel minder belangrijk is geworden zullen wij onze meening te dier zake nl. die der ruime opvatting van art. 144 C. W. Z. niet in den breede uiteenzetten; al is het zeker niet alledaagsch dat een tegenovergestelde meening zoo lang latent is gebleven, wij hebben voor de overtuiging van hen die de enge opvatting van dat artikel zijn toegedaan, den eerbied welke op wetenschappelijk gebied voor de meening van andersdenkenken past.

Wat wij hier dan ook slechts willen doen is om voor hen die de zaak van beide kanten hebben bekeken nl. die ontwikkeld in het gratiebesluit en de hierachter gepubliceerde bijdrage en die aangegeven in het opstel op pag. 27 van dezen jaargang, in korte trekken aan te geven waarom het eigenlijk gaat, wat nu eigenlijk het punt is waarop het te dezer zake heerschende meeningsverschil zich concentreert.

Wanneer men, zonder iets af te weten van de kwestie welke ons thans bezighoudt, art. 144 C. W. Z. leest en daaruit ontwaart dat geen vrijwillige terugkomst zal baten „wanneer de desertie met eenige verzwarende omstandigheden is gepaard geweest" dan zal men zich dadelijk afvragen: welke zijn die omstandigheden, beteekent die uitdrukking iets anders dan: omstandigheden die de desertie zwaarder maken?

Het spreekt van zelf dat wij in een moderne strafwet niet lang zouden behoeven te zoeken; wij zouden dan spoedig een limitatieve opsomming van die omstandigheden vinden of liever in het artikel zelf zou natuurlijk zeer duidelijk vermeld staan welke omstandigheden met die uitdrukking worden bedoeld. Zoover zijn wij nu echter niet wanneer wij het ontleedmes zetten in de organen van onzen welhaast honderdjarigen grijsaard. We moeten dus de in een moderne strafwet ondenkbare teksten uitleggen zooals zij daar voor ons liggen.

Laten wij, omdat de regels van wetsuitlegging voor alle strafwetten dezefde behooren te zijn, een voorbeeld nemen uit het gewone strafrecht. We ontmoeten de uitdrukking: zwaar lichamelijk letsel; wanneer de wet niet zegt wat zij onder die uitdrukking verstaat, dan wil dat toch niets anders zeggen dan lichamelijk letsel dat zwaar, ernstig is. En wanneer de wet niet aangeeft welke gevallen daaronder gerekend moeten worden dan is de rechter volmaakt vrij om een letsel al of niet als zwaar te beschouwen; die vrijheid blijft ook bij regeling door den wetgever bestaan indien die regeling niet de materie uitput n.l. voor die gevallen welke niet geregeld zijn. Zoo noemt de wet enkele gevallen welke zij bepaald als zwaar lichamelijk letsel wil beschouwd zien en voor het overige is de rechter weer vrij om elk ander letsel dat naar zijne meening zwaar is, ook als zwaar lichamelijk letsel in den zin der wet te beschouwen.

Hoe staat het nu met de verzwarende omstandigheden bij desertie? De wet noemt enkele omstandigheden op welke als verzwarende omstandigheden moeten worden beschouwd, immers zij spreekt in art. 135 van de desertie „zonder zoodanige verzwarende omstandigheden als hierna in dit hoofdstuk worden *aangewezen*" en zij wijst er dan ook in de volgende artikelen enkele aan, en geeft daarbij bizondere strafposities. Nu komt na een algemeen artikel over den invloed van de vrijwillige terugkomst op de desertie (142) weer een algemeen artikel waarin wordt bepaald dat geen vrijwillige terugkomst zal baten wanneer de desertie met eenige verzwarende omstandigheden is gepaard geweest,

Nu moet het toch, wanneer men het vraagstuk van de ruime of enge

beteekenis van art. 144 C.W.Z. bestudeert, opvallen dat de woorden van art. 135 welke dan hier zouden moeten luiden. „met zoodanige verzwarende omstandigheden *als hiervoren in dit hoofdstuk aangewezen*" in dat artikel ontbreken. En al ziet men hierin geen reden om de ruime opvatting te huldigen, dan moet het er toch toe leiden om de voorstanders der ruime opvatting van de bewijslast te ontslaan. Daarom kan o. i. moeilijk van omkeering van bewijslast worden gesproken indien de voorstanders der ruime opvatting van art. 144 zeggen: dat het artikel 144 zoo ruim mogelijk luidt kan iedereen in dit artikel lezen; zoo dus de beperking van art. 135 die niet in art. 144 is te vinden er toch in moet worden gelezen, dan zullen toch degenen welke deze thesis stellen dit moeten bewijzen of aannemelijk maken. De voorstanders der ruime opvatting kunnen moeilijk iets anders doen dan de argumenten welke door de tegenstanders zijn bijgebracht bestrijden; zij kunnen eerst spreken wanneer zij worden aangevallen. En nu hebben wij volkomen respect voor hen die het logisch verband der desertiebepalingen zóó meenen te zien dat ook de in art. 144 bedoelde omstandigheden geen andere mogen zijn dan die welke door de wet zijn aangewezen, maar het kan niet verwonderen dat er ook zijn die door dit argument niet zijn overtuigd en die in ieder geval tegenspreken dat het uitdrukkelijk bij de wet is bepaald, die het argument van het logisch verband wel wat vaag vinden en die met evenveel recht kunnen beweren dat het logisch verband tusschen die artikelen bij hunne opvatting niet wordt opgeofferd; dat immers slechts in de door de wet aangewezen gevallen de straf wordt verzwaard, terwijl de beteekenis der niet genoemde verzwarende omstandigheden tot die welke in art. 144 zelf wordt uitgedrukt, is beperkt.

Zooals uit de boven aangehaalde opstellen blijkt is ook het grondbeginsel van strafrecht neergelegd in art. 1 van ons Strafwetboek als argument in deze zaak gebezigd. Wij zullen dit punt niet nader ontwikkelen doch willen nog wel een enkele opmerking maken naar aanleiding van de rechtszekerheid die volgens de voorstanders der engere opvatting zou worden prijsgegeven, indien de rechter de ruimere opvatting van art. 144 zou huldigen. Dit toch betreft, voor zoover het verleden betreft, een punt dat zeer gemakkelijk te controleeren is, een punt waaromtrent de praktijk immers reeds uitspraak heeft gedaan.

Wij willen er in dit verband nog eens uitdrukkelijk op wijzen dat waar wij de ruime opvatting van art. 144 C. W. Z. huldigen, dit toch geenszins zeggen wil dat elke omstandigheid die het feit eenigszins ernstig maakt als een verzwarende omstandigheid in den zin van dat artikel *moet* worden beschouwd; dit is dan ook nooit beweerd door hen die de ruime opvatting voorstaan en dit is dan toch ook niets meer dan natuurlijk Immers, ook bij mishandeling heeft men minder of meer ernstige gevallen die onder de eenvoudige mishandeling zullen worden gerekend en het is aan den rechter om uit te maken wanneer het letsel nu zóó ernstig, zóó zwaar is dat het zwaar lichamelijk letsel moet worden genoemd. Zoo ook hier; de rechter beoordeelt, wanneer de omstandigheden waaronder de desertie wordt gepleegd zóó zwaar zijn dat zij tot verzwarende omstandigheden kunnen worden gestempeld. Wij zullen de bepaling uit een wetgevend oogpunt en vooral uit een strafrechterlijk oogpunt geenszins in bescherming nemen, zij is in een moderne strafwet ondenkbaar, en men zal wel eenstemmig oordeelen over de vraag of een dergelijke bepaling tot rechtsonzekerheid en rechterlijke willekeur leiden *kàn*. Zeer zeker kàn dat, maar de praktijk der rechtspraak bij de zeekrijgsraden heeft nu eenmaal onomstootelijk aangetoond dat het niet *behóéft*. Jaren lang toch heeft de jurisprudentie het achterzeilen als een

verzwarende omstandigheid van art. 144 C. W. Z. beschouwd; dit kón alleen geschieden wanneer men van oordeel was dat bij art. 144 aan den rechter, behoudens zijn verplichting om de in de wet zelve aangewezene daaronder te begrijpen, een onbeperkte vrijheid was gelaten; immers, daar het achterzeilen nergens in de wet wordt genoemd kón dit op geen andere wetsuitlegging berusten. En ziet! trots die onbeperkte vrijheid, ja trots de regeling der desertie bij de landmacht waarbij nog enkele verzwarende omstandigheden bij desertie worden genoemd, die ook bij de zeemacht toepassing zoude kunnen vinden, hebben de zeekrijgsraden de eenheid van rechtspraak en de rechtszekerheid weten te bereiken, daarbij geleid door de meening van ons hoogste rechtscollege, door alleen het achterzeilen, behalve de bepaaldelijk in de wet aangewezen omstandigheden, onder de heerschappij van art. 144 C. W. Z. op te nemen. Wij kunnen dit niet helpen, doch wij blijven het toejuichen. De rechtsonzekerheid welke zeer zeker een gevolg der bepaling had kunnen worden, is dit nu eenmaal niet geworden zoolang de jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof werd gevolgd. Wij blijven het toejuichen dat de rechter van die onbeperkte vrijheid om alle omstandigheden welke volgens zijn oordeel daarvoor in aanmerking komen, als verzwarende omstandigheden in den zin van art. 144 C. W. Z. te beschouwen, dezelfde vrijheid die de rechter heeft om elke handeling, welke ook, als schennis der eerbaarheid te beschouwen, enz., enz., dat die rechter van die vrijheid zulk een gebruik heeft gemaakt dat rechtsonzekerheid niet bestond.

Want overal werd het achterzeilen als zoodanig beschouwd en iedereen wist het; daarin is eerst verandering gekomen, tot onze verwondering, door de publicatie van het gratiebesluit in 1900 met de daarbij gegolden hebbende motieven; en thans is zooals wij aan het begin van onze beschouwingen opmerkten, in O. I. de rechtszekerheid in omgekeerden zin bereikt, omdat de beoordeeling der twistvraag aan den rechter is onthouden, en is de eenheid van de rechtspraak op dat punt bij de Zeemacht verbroken.

Tot slot nog een enkel woord over het correspondeerende artikel 158 R. L.; wij staan hier eenigszins anders voor de zaak dan bij de desertie zooals die in de rechtspleging voor de Zeemacht is behandeld. Wat toch is het geval? Of men art. 144 C. W. Z. ruim opvat of eng, in beide gevallen heeft het artikel reden van bestaan. Immers aan art. 144 gaat een algemeene regeling vooraf (art. 142) waarbij wordt bepaald dat vrijwillige terugkomst binnen 14 dagen de desertie tot een krijgstuchtelijk vergrijp maakt. Hier heeft het dus wel degelijk zin om te bepalen dat het, bij de door de wet aangewezen verzwarende omstandigheden niet geldt; nu gaat hare strekking, zooals wij hierboven uiteen hebben gezet naar onze meening wel verder, maar het heeft ten minste zin, ook al is men de meening toegedaan dat art. 144 zich niet verder uitstrekt dan tot de omstandigheden „als hiervoren in dit hoofdstuk aangewezen".

Niet alzoo met art. 158 C. W. L. en wel omdat daar een artikel overeenkomende met art. 142 C. W. Z. ontbreekt; daarom beteekent dat artikel niets; dit is nu, zelfs voor onze overtuiging wel heelemaal niet voldoende, om tot de ruime opvatting te geraken, immers er zijn wel meer artikelen in het C. W. L. die niets beteekenen, maar wij wijzen er slechts op met het oog op het logisch verband in de geheele regeling.

De beteekenis die Pols nog wil geven aan het artikel, dat hij dan zelf als zoodanig ongemotiveerd en afkeurenswaardig noemt, wil er bij ons niet in en is zeker minder geschikt om voor het zoo hooggeroemde logisch verband te pleiten.

Wij behoeven echter voor de uitlegging der desertiebepalingen bij de zeemacht niet lang bij het C. W. voor het Krijgsvolk te Lande stil te staan; hoogstens zou het ons iets kunnen leeren omtrent de bedoeling van den wetgever en het is ongetwijfeld nuttig die te weten; maar de hoofdzaak moet toch in deze altijd blijven: welke wetteksten uit het C. W. Z. liggen voor ons en wat zeggen zij ons?

Ziehier in hoofdtrekken een kort exposé van de punten die bij achterzeilen onze aandacht vragen.

Zou de zetter van dit tijdschrift de kwestie goed onder de oogen hebben gezien toen het drukfoutenduiveltje hem de verzwarende omstandigheden van art. 144 C. W. Z. *„verwarrende"* omstandigheden deed noemen?

Rechtskracht der Justitieele Voorschriften voor de Landmacht. Termijn voor het indienen van een klacht.

Wij vestigen de aandacht op twee belangrijke resoluties van het Hoog Militair Gerechtshof, hierachter afgedrukt, waarbij enkele bepalingen der Justitieele Voorschriften voor de Landmacht, als bevattende een voorschrift van rechtspleging niet vastgesteld door de bevoegde macht, en alzoo in strijd met art. 150 G. W., niet verbindend worden verklaard. Het geldt de regeling van den termijn binnen welken een klacht over een opgelegde straf moet worden ingediend, waaromtrent de rechtspleging zelve niets bepaalt, terwijl in meergenoemde Justitieele Voorschriften die indiening aan een bepaalden termijn wordt gebonden.

Bij het inwerkingtreden der Justitieele Voorschriften is over de rechtskracht dier bepalingen van verschillende zijden het een en ander in het midden gebracht en ook de Redactie van dit tijdschrift heeft daarover duidelijk hare meening gezegd; zij schreef, nadat zij, met het oog op het gezag dat zulke bij Kon. Besluit vastgestelde voorschriften onwillekeurig hebben, een doorloopende bijwerking in verband met de jurisprudentie had aanbevolen: „Voor elkeen zal het thans duidelijk zijn, dat aan de Voor„schriften geen rechtskracht is toe te kennen."

Toch zal de oningewijde zich afvragen waarom dan regelen van rechtspleging werden gegeven indien zij door de rechtsprekende colleges als niet geschreven kunnen worden ter zijde gelegd. Daarom mag een kleine toelichting hier niet ontbreken. Bij de samenstelling der Justitieele Voorschriften werd nl. gemeend dat in de door het Hoog Militair Gerechtshof bij zijne bovenvermelde beslissingen gewraakte bepalingen de jurisprudentie van het Hof was belichaamd. Dit valt met zekerheid uit het volgende af te leiden en zoo beschouwd valt over de zaak een gansch ander licht.

Dezelfde regeling van den klachttermijn welke thans niet verbindend is verklaard en welke dan ook reeds voor de Landmacht door een andere is vervangen, is bij de Zeemacht te vinden in de Justitieele Voorschriften en in het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord der oorlogsschepen; die regeling is in die Voorschriften opgenomen in 1905 naar aanleiding van een resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof waarbij een klacht op 28 Augustns 1904 ingediend wegens de op 22 Augustus te voren opgelegde straf van vermindering in klasse voor den tijd van ééne maand, niet ontvankelijk werd verklaard. Uit die resolutie moge hier het een en ander volgen.

Nadat is overwogen dat de termijn van hooger beroep anologice moet worden toegepast en dat die termijn moet geacht worden te loopen van den dag, waarop de straf is ondergaan, overweegt het Hof:

„dat verzoeker blijkens zijne schriftelijke opgave, in overeenstemming „met de aanteekening in zijn conduiteboekje, met de vermelde straf is „gestraft den 22 Augustus 1904 en dat, blijkens zijne verklaring voor het „Hof, die straf denzelfden dag is aangezegd en tenuitvoergelegd;

„dat hij derhalve op dien dag, door te worden verminderd in klasse, „de hem opgelegde straf had ondergaan, ook al bleef het gevolg dier „straf — het dienen in een lageren rang dan hij vóór het ondergaan dier „straf bekleedde — nog voortduren;

„dat dus bij het indienen der klacht op 28 Augustus 1904 vijf dagen „verloopen waren sedert het ondergaan der straf en, vermits niet is ge„bleken dat gegronde redenen hebben bestaan, welke de indiening der „klacht verhinderden, en klager zijne bezwaren ook niet bij de hoogere „militaire autoriteit heeft ingediend, de klacht, als te laat ingediend, niet „is ontvankelijk".

Hoe luidden nu de voorschriften op dit punt en welke wijziging moest daarin naar aanleiding van deze resolutie worden gebracht? Voor het eerst in 1893 heeft het Hoog Militair Gerechtshof de termijn van 3 dagen voor het indienen der klacht aangenomen zoodat dan ook als gevolg van de toen genomen beslissing in datzelfde jaar in de Justitieele Voorschriften der Zeemacht werd bepaald dat de klacht kan worden ingebracht vóór, gedurende of binnen drie dagen na het ondergaan der straf terwijl, ten einde die termijn niet korter te doen zijn dan driemaal vier en twintig uur tevens werd bepaald dat de dag, volgende op dien, waarop de klager zijne straf heeft ondergaan, moet beschouwd worden als de eerste dag van bovengemelden termijn.

Nu kwam de zooeven aangehaalde Resolutie van 1904 waarbij het Hof uitmaakte dat de straf van vermindering in klasse voor den tijd van één maand op 22 Augustus opgelegd, aangezegd en tenuitvoergelegd op dien dag *was ondergaan*.

De voorschriften waren dus hiermede in overeenstemming, met dien verstande, dat het Hof aan de uitdrukking „ondergaan der straf" een uitlegging gaf die wellicht niet zoo dadelijk door iedereen zal worden gevoeld en die hierop neerkwam dat de straf was ondergaan indien daaraan een begin van uitvoering was gegeven, althans vóórdat de tijd van één maand waarvoor de vermindering in klasse was uitgesproken, was verloopen. En zoo kwam in 1905 de regeling, welke ook in de Justitieele Voorschriften der Landmacht werd opgenomen en waarbij, naar aanleiding van die resolutie van het Hof werd bepaald dat de dag volgende op dien, waarop aan de straf een begin van uitvoering is gegeven als de eerste dag van den termijn van drie dagen moet worden beschouwd. Had het Hof in die resolutie van 1904 aangegeven dat, wat voor vermindering in klasse werd aangenomen, niet geldt voor de overige straffen, b.v. provoostarrest, strafdienst, dan zou zeker de meening van het Hof duidelijker zijn gebleken dan thans is geschied.

Of de blijkens de in 1905 gegeven voorschriften uit de resolutie van 1904 getrokken conclusie gerechtvaardigd was, kan thans in het midden worden gelaten; wij hebben er hier slechts op willen wijzen dat die voorschriften van rechtspleging in de Justitieele Voorschriften werden opgenomen niet als een zelfstandige regeling door dat Kon. besluit gegeven, maar als een stuk jurisprudentie van het Hof.

Bij de thans gegeven resoluties maakt het Hof onderscheid tusschen straffen van blijvenden aard en andere straffen. Nu ware alle twijfel voor den vervolge uitgesloten geweest indien het Hof tevens had bepaald welke straffen als van blijvenden aard moeten worden beschouwd.

Dat de straf van degradatie van blijvenden aard is zal ieder duidelijk zijn, daar bij de straf zelf niet wordt bepaald wanneer de gestrafte wederom bevorderd zal worden; dat de straf van vermindering in klasse ook tot die categorie behoort, al wordt zij voor een bepaalden tijd opgelegd, is ook door het Hof uitgemaakt en wel bij de zooeven aangehaalde resolutie van 1904; ook voor de als van niet-blijvenden aard aard beschouwde straffen van huis- of hutarrest, scheepsarrest, strafdienst en provoostarrest, mag twijfel uitgesloten heeten na de thans genomen beslissingen; een militair met 14 dagen provoostarrest gestraft, heeft na die 14 dagen nog drie dagen tijd om zijn klacht in te dienen.

Moeilijker echter wordt het voor de bij de zeemacht bestaande strafklasse. Is 14 dagen provoostarrest geen en 14 dagen strafklasse wel van blijvenden aard? is drie maanden strafklasse van blijvenden aard? Deze straf wordt steeds opgelegd voor een bepaalden tijd en er is met de „blijvende" straf van vermindering wel een karakteristiek verschil. De matroos eerste klasse die tot tweede klas is verminderd, heeft gedurende een bepaalden tijd een minderen graad maar wordt gedurende dien geheelen tijd niet als gestrafte beschouwd, hij doet gewoon dienst doch als matroos 2de klasse. Dit is bij de strafklasse geheel anders. Een en ander zou er dus toe leiden om te veronderstellen dat het Hof de strafklasse, ook als zij voor den maximum tijd n.l. drie maanden wordt opgelegd, als van niet-blijvenden aard beschouwt. Men voelt echter hoe gewenscht het ware dat de meening van het Hof hierover bekend ware voordat een klager zijn neus stoot, want al valt een specifiek onderscheid tusschen de arreststraffen en de straf van vermindering in klasse niet te ontkennen, wagen wij de veronderstelling dat het verschil in regeling der klachttermijn toch moet gezocht worden in den langen duur waarvoor laatstgenoemde straf kàn worden opgelegd. Hoewel wij voor ons in de strafklasse geen straf van blijvenden aard kunnen zien — er is geen specifiek onderscheid met de arreststraffen — verkeeren wij in het onzekere aangaande de meening van het Hof op dit punt. Wij zouden trouwens aan een regeling zooals die tot nu toe in de Justitieele Voorschriften bestond en die voor alle straffen gelijk werkte, de voorkeur geven.

Ten slotte nog een enkele opmerking over de houding van den krijgsraad welke bij de hier behandelde resoluties van het Hof is ter sprake gekomen. Nu wij aan die resoluties een korte bespreking hebben gewijd dachten wij aan het gezegde: wie zwijgt stemt toe. En hoewel wij de tegenwerping daarvan niet zouden verwachten, kwam ons toch te binnen de door eenvoud uitmuntende rechtsregel van Paulus, welke in verband met het zooeven aangehaalde adagium aldus zou kunnen luiden: *qui tacet non utique consentit sed tamen verum est eum non repugnare.* Welnu, het behoeft nauwelijks gezegd, dat ook wij met de grootste verbazing van het besluit van den krijgsraad kennis namen; wij voegen hieraan echter tevens toe dat dit geval zeker in de militaire rechtspraak een unicum vormt en wij vertrouwen dat het een unicum zal blijven. Aan de treffend juiste wijze waarop de handeling van den krijgsraad in 's Hofs beslissing is gekenschetst hebben wij overigens niets toe te voegen.

Bevordering van een Militair-Eerste-Kamer-Lid.

Wij nemen over dit onderwerp het volgende over uit het Verslag der Algemeene Rekenkamer over het jaar 1907:

Een kolonel der artillerie, sinds 1 Mei 1904 op non-activiteit ter zake

van tijdelijke ongesteldheid (artikel 70 5°, der Bevorderingswet voor de Landmacht 1902, *Staatsblad* n°. 89) werd in 1905 gekozen tot lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Bij koninklijk besluit van 23 November 1905 n°. 46 werd daarop bepaald, dat hij met ingang van den datum van aanvaarding van het lidmaatschap zou geacht worden op non-activiteit te zijn krachtens punt 1°. van dat wetsartikel. Toen nu bij Koninklijk besluit van 26 October 1906 n°. 40 die kolonel werd bevorderd tot generaal-majoor, tengevolge van welke benoeming hij het lidmaatschap verloor (Grondwet, artikel 96, 4de lid), rees de vraag of hij terugtrad in werkelijken dienst met recht op het volle traktement aan zijn nieuwen rang verbonden, dat hem was uitbetaald. Artikel 74, 2de lid der Bevorderingswet toch bepaalt, dat de officieren, ter zake van tijdelijke ongesteldheid op non-activiteit, niet worden herplaatst dan wanneer zij voor den actieven dienst lichamelijk weder geschikt zijn. Was dit in casu niet gebleken, dan trad dus, bij het eindigen van het lidmaatschap, de toestand van non-activiteid wegens tijdelijke ongesteldheid weder in. Artikel 96, 3de lid, der Grondwet was hiertegen geen beletsel, want het slaat alleen op krijgslieden, bij het aanvaarden van het lidmaatschap van een der beide Kamers in werkelijken dienst, en de officier, dien het in deze gold, was toen reeds non-actief.

De Minister van Oorlog gaf toe dat strikt genomen op het tijdstip, waarop de non-activiteit wegens het Kamerlidmaatschap eindigde, een militair geneeskundig onderzoek moest zijn ingesteld, om uit te maken of meerbedoelde officier inderdaad, zooals hij toenmaals verklaarde, lichamelijk weder geschikt was voor den actieven dienst. Het had niet plaats gehad en tengevolge van die onregelmatigheid was de betrokken opperofficier herplaatst in actieven dienst, zonder dat van zijne geschiktheid was gebleken. Mocht de algemeene Rekenkamer van meening zijn, dat het geneeskundig onderzoek alsnog moest geschieden, dan was de Minister bereid daartoe de vereischte stappen te doen.

Het eindigen van het Kamerlidmaatschap had — antwoordde de Algemeene Rekenkamer — alleen ten gevolge, dat belanghebbende zijne non-activiteit krachtens artikel 70, 1° der Bevorderingswet weder verwisselde voor non-activiteit krachtens punt 5.

Voor herstel in activiteit wordt alsdan, volgens art. 74 der Bevorderingswet, geëischt gelegenheid om in eene geschikte betrekking in te vallen en lichamelijke geschiktheid voor den actieven dienst. Dienst in eenigerlei betrekking was door den tot generaal-majoor bevorderden kolonel niet verricht in het tijdvak tusschen den dag waarop hij wegens zijne bevordering het Kamerlidmaatschap verloor en dien, waarop hij na herkiezing wederom op grond van artikel 96, 3de lid, der Grondwet non-actief werd en van lichamelijke geschiktheid was niet gebleken. Een omtrent de toenmalige al of niet geschiktheid nog in te stellen onderzoek zou bezwaarlijk licht kunnen verspreiden. De Kamer achtte zich daarom niet bevoegd aan te nemen, dat de betrokken generaal-majoor in genoemd tijdvak in actieven dienst was geweest en het hem ten volle uitbetaald traktement te verevenen.

Onder mededeeling dat hij zich in zijn eerste schrijven niet geheel op het juiste standpunt had geplaatst, deed de Minister toen opmerken dat artikel 74 der Bevorderingswet niet regelt de herplaatsing in actieven dienst van officieren op non-activiteit krachtens artikel 70, 1°, namelijk op grond van het lidmaatschap van een der Kamers van de Staten-Generaal, en wel omdat dit onderwerp reeds was geregeld bij art. 96, 3de alinea der Grondwet. Er was dus volkomen juist met den betrokken officier gehandeld.

De Algemeene Rekenkamer verwees echter naar haar eerste schrijven, waarin zij een beroep op die grondwettelijke bepaling reeds bij voorbaat had weerlegd.

Onder bepaling dat te dier zake geen bewijsstukken zouden worden overgelegd, werd daarop bij Koninklijk besluit van 31 December 1907, n°. 37, ten behoeve van meerbedoelden generaal-majoor op het eenig artikel van het XIII^{de} hoofdstuk der Staatsbegrooting voor dat jaar aangewezen en beschikbaar gesteld een bedrag van *f* 173.14, zijnde het verschil tusschen activiteitstraktement en nonactiviteitstraktement, ingevolge art. 72, j° punt 5°, van artikel 70 der Bevorderingswet voor de landmacht 1902, over het tijdvak tusschen den dag waarop hij door zijne bevordering het lidmaatschap der Eerste Kamer had verloren en dien, waarop hij, na herkiezing het weder had aanvaard.

Ontheffing van militiedienst wegens vreemde nationaliteit.

Bij Kon. besluit van 31 October 1908 n°. 52 is aan F. J. E. H. N., loteling voor de lichting der nationale militie van 1901 voor de gemeente Venlo met toepassing van de derde zinsnede van art. 113 der Militiewet 1901 ontheffing van den werkelijken dienst bij de militie verleend voor het nog onvervuld gedeelte van zijn diensttijd, op de volgende gronden:

dat F. J. E. H. N., geboren te München-Gladbach op 4 Mei 1881, uit aldaar gevestigd Duitsche ouders, in 1900 voor de lichting van 1901 voor de militie werd ingeschreven te Venlo, op grond dat zijn vader destijds in die gemeente woonplaats had en ingezetene des Rijks was in den zin van art. 15, tweede zinsnede, 1°., der wet van 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) en de zoon, die bij zijn vader inwoonde, opgehouden had Duitsch onderdaan te zijn als gevolg van het verlies van die hoedanigheid door zijn vader wegens langer dan tienjarig verblijf buiten het Duitsche Rijk;

dat adressant, na bij de loting een dienstplichtig nummer te hebben getrokken en bij onherroepelijke uitspraak van den militieraad tot den dienst te zijn aangewezen, in 1901 bij de militie is ingelijfd en thans bij het 2de regiment infanterie nog dienende is;

dat hem, nadat hij in het genot van groot verlof was gesteld en zijne verdere verplichtingen met betrekking tot de militie had vervuld, toestemming is verleend om zich naar het Duitsche Rijk te begeven en zich aldaar op te houden;

dat blijkens langs diplomatieken weg verkregen inlichtingen van de Duitsche Regeering, personen, die, na de Duitsche nationaliteit te hebben verloren, zich in het Duitsche Rijk gevestigd hebben, niet van deelneming aan den verplichten krijgsdienst in dat Rijk zijn vrijgesteld;

dat dan ook, naar luid van eene ambtelijke verklaring van den burgemeester van Goch, dd. 23 September 1908, adressant tot krijgsdienst bij het Duitsche leger verplicht is en tevens de Duitsche nationaliteit bezit;

dat deze omstandigheden grond opleveren om hem niet aan verderen werkelijken dienst bij de militie hier te lande te onderwerpen nu hij, die geen Nederlander is, met de vereischte toestemming zijn verblijf heeft in het Duitsche Rijk, gehuwd is en in dat Rijk zijn middelen van bestaan vindt.

Ongeregeldheden aan boord Hr. Ms. „Zeehond".

Overeenkomstig art. 89*a* van het Reglement van Orde voor de Tweede Kamer heeft de heer Verheij dd. 16 December 1908 de navolgende vragen

ingezonden, waarop door den Minister van Marine is geantwoord als hieronder is vermeld:

1°. Wat is den Minister bekend omtrent het voorval dat, ingevolge de mededeeling van den afgevaardigde van Weststellingwerf, den heer HUGENHOLTZ, in de vergadering van 11 December jl.. zou hebben plaats gehad aan boord Hr. Ms. „Zeehond", en waarop door den Minister toen niet kon worden ingegaan?

2°. Hoe is ten aanzien van de daarbij betrokken officieren en minderen door de marine-autoriteit gehandeld?

ANTWOORD van den heer WENTHOLT, Minister van Marine. (Ingezonden 23 December 1908).

De bij uw schrijven van 16 dezer kenbaar gemaakte vragen gesteld door het lid der Kamer, den heer VERHEIJ, schriftelijk wenschende te beantwoorden, heb ik de eer u hoogedelgestrenge hieronder het antwoord te doen toekomen, hetwelk luidt:

Naar aanleiding van ongeregeldheden, welke aan boord Hr. Ms. schoener „Zeehond" hebben plaats gegrepen, werd door den directeur en commandant der marine te Willemsoord een commissie benoemd van twee geheel buiten de zaak staande hoofdofficieren. Uit het ter zake opgemaakt procesverbaal is het navolgende gebleken:

1°. Aan boord Hr. Ms. Schoener „Zeehond" werden gedurende het verblijf in de Noordzee op order van den eerste-officier onder goedkeuring van den commandant enteroefeningen (1) gehouden, bij wijze van gymnastiek, aangezien op de zeer bewegelijke „Zeehond" de oefeningen aan een gymnastiektoestel niet tot hun recht konden komen.

Deze oefeningen hadden op de reis van 28 October tot 4 November zonder bezwaar plaats gehad. Nadat het schip van af 4 November binnen was geweest, werd den 10 November weer zee gekozen. Op den namiddag van dien dag na den rusttijd werd door den officier van de wacht order gegeven, dat, alvorens aan de scheepswerkzaamheden zou worden begonnen, eerst moest worden geënterd.

Door den bootsman, chef d'équipage, werd het bevel gegeven om klaar te staan tot openteren, doch de vijf matrozen der 1ste klasse en drie matrozen der 2de klasse, die aan de oefening moesten deelnemen, gaven te kennen, dat ze bezwaar hadden om te enteren. Door een drietal matrozen werd daarbij nadrukkelijk aan den bootsman verklaard, dat zij de order om op te enteren niet zouden uitvoeren; de overigen zeiden er eerst over te willen spreken. In kennis gesteld door den bootsman dat de gasten (matrozen der 1ste en 2de klasse) geen lust hadden om te enteren en dat ze waarschijnlijk van plan waren de order niet uit te voeren, begaf de officier van de wacht zich naar het fokkewant en commandeerde „oogenblikkelijk openteren". Aan dit bevel werd niet voldaan. De officier van de wacht gaf daarop man voor man persoonlijk de order om op te enteren, doch allen antwoordden „ik doe het niet". De officier van de wacht bracht

(1) Ter verduidelijking moge dienen, dat bij de Koninklijke marine onder „enteren" wordt verstaan het oploopen in het want; „enteroefeningen" bestaan op schepen met masten zonder ra's gewoonlijk in het oploopen aan de eene zijde van het want en neerkomen aan de andere zijde.

de betrokken schepelingen onder het oog, dat zij bij volharding van hunne weigering zich zouden schuldig maken aan dienstweigering met de daaraan verbonden ernstige gevolgen. Ook dit had geen effect, de order werd niet uitgevoerd.

De officier van de wacht, *die zich met de navigatie had te bemoeien,* liet toen den eerste-officier waarschuwen.

De eerste-officier begaf zich naar het voorschip, waar de weigerachtige matrozen aangetreden stonden, en vroeg of ze niet wilden enteren, waarop geantwoord werd „dat ze daar geen zin in hadden". De eerste officier wees hen er op, dat dit niet de goede manier van handelen was, dat als zij bezwaren hadden, zij bij hem hadden moeten komen, doch dat begonnen moest worden met het uitvoeren van de order. Daarop gaf hij de matrozen achtereenvolgens persoonlijk order om op te enteren, de eerste zes matrozen antwoordden „neen mijnheer", de laatste twee gaven aan het bevel gehoor.

Omtrent het gebeurde rapport ontvangen hebbende, begaf de commandant zich naar het halfdek, waar de 1ste officier inmiddels de weigerachtige schepelingen had doen aantreden. Op de vraag wat er aan de hand was, ontving de commandant van de matrozen ten antwoord, dat ze geen zin hadden om te enteren en dat ze er eerst over wilden spreken. De commandant deelde hun mede, dat eerst de order moest uitgevoerd worden en dat hij daarna voor de matrozen te spreken was. De order werd daarna door de overige matrozen uitgevoerd.

Ten aanzien van de aanleiding tot het plegen der voormelde overtreding werd door eenige matrozen voor de commissie verklaard, dat zij van meening waren, dat met de enteroefening een les in het enteren werd bedoeld en zij zulk een les niet noodig hadden; één matroos beschouwde bovendien de enteroefening als een straf; door andere matrozen werd verklaard, dat de chef der equipage hun wel gezegd had, dat het enteren een gymnastische oefening was, doch dat zij dit niet geloofden en meenden zij, dat het enteren verband hield met het onlangs voorgekomen feit, dat enkele matrozen onvoldoende konden werken in het tuig toen het luchtnet der draadlooze telegraphie moest geklaard worden; door het meerendeel der matrozen werd bovendien verklaard, dat zij grieven hadden tegen den eerste-officier en tegen den aan boord ondergeschikt dienenden bootsman dan wel grieven tegen een dezer. Ten opzichte van eerstgenoemde beklaagden zij zich over hondsche behandeling en snauwen bij het indienen van verzoeken en in andere dienstaangelegenheden, o. a. bij zijn optreden tegen de chef d'équipage; bij genoemden bootsman hinderde hen het geven van orders tegen die van den chef d'équipage in.

Ten aanzien van de vraag of de bevolen enteroefening een les dan wel een gymnastische oefening was, is gebleken, dat de oefening als gymnastiek was goedgekeurd door den commandant op voordracht van den eerste-officier, die daarover een voorstel had ontvangen van den bootsman, chef d'équipage; dat de laatste bij zijn voorstel tevens gewezen had op het nut dat twee matrozen, die getoond hadden in zee niet in het want te durven gaan, daarvan zouden hebben; dat er alzoo wel verband bestond tusschen de enteroefening en het feit van het niet in het tuig durven gaan van een of meer matrozen der 1ste klasse. maar dat dit door den bootsman aangebrachte verband verbroken werd door den door den eerste-officier genomen maatregel *om de onderofficieren mee te doen openteren,* welke maatregel door alle matrozen kon opgemerkt zijn geworden. Bovendien bleek aan de commissie, dat door geen der matrozen op de bekende voorgeschreven wijze zijn bezwaren tegen de order om te enteren zijn

ingebracht en dus allen de gelegenheid hebben verzuimd om zich omtrent de vraag of het enteren al dan niet als een straf moest worden beschouwd, zekerheid te verschaffen.

Ten aanzien van de grieven over hondsche behandeling en snauwen van den eerste officier bij het indienen van verzoeken en in andere dienstaangelegenheden, is gebleken, dat die grieven sterk overdreven zijn, doch van *het standpunt der schepelingen* beschouwd niet als geheel ongegrond kunnen worden aangemerkt; dat de behandeling echter in werkelijkheid niet hondsch *is* geweest en dat niet *is* gesnauwd; dat het niettemin mogelijk is, dat in enkele gevallen op de toegesproken schepelingen de indruk is gemaakt van stuursch optreden door den eigenaardigen oogopslag en bijzondere wijze van spreken van den eerste-officier; dat het echter zeer te betwijfelen valt of het optreden feitelijk van dien aard is geweest als eenige schepelingen hebben willen doen voorkomen, aangezien de eerste-officier in werkelijkheid tevreden was over de schepelingen en omtrent den gemoedstoestand van genoemden officier zeer tegenstrijdige verklaringen zijn afgelegd.

Wat betreft de grieven tegen den ondergeschikten onderofficier is gebleken, dat deze gedeeltelijk gegrond, gedeeltelijk ongegrond waren, doch niet dat aan het geven der tegenorders tegenwerking van den chef der equipage bedoeld was.

Over het geheel genomen is echter ten duidelijkste gebleken, dat de grieven, voor zoover die gegrond zijn bevonden, toch volstrekt niet de roekeloosheid wettigen, waarmede de bij de zaak betrokken matrozen de dienstbelangen en hun groote persoonlijke belangen in gevaar hebben gebracht en waarvan het weigeren om de orders op te volgen getuigde, aangezien aan alle gegronde grieven zonder bezwaar had kunnen worden tegemoet gekomen indien zij behoorlijk langs den hiërarchischen weg ter kennis van den commandant waren gebracht, terwijl dan tevens de ongegrondheid der vermeende grieven zou zijn gebleken.

In antwoord op de tweede gestelde vraag zij medegedeeld:

2°. De directeur en commandant der marine te Willemsoord, aannemende, dat bij de betrokken matrozen niet de *bepaalde* wil heeft bestaan om de orders niet uit te voeren, aangezien zij tot inkeer gekomen zijn toen de commandant hun daartoe op het laatste oogenblik nog de gelegenheid openstelde, heeft alle in de zaak betrokken matrozen schuldig verklaard aan:

„het door een schepeling in vereeniging met anderen niet dadelijk en zonder daartegen te redeneeren, gehoorzamen aan en getrouwelijk volbrengen van de orders hem gegeven door degenen die in den dienst boven hem zijn gesteld",

en rekening houdende met de zwaarte der door elk der betrokkenen begane overtreding, daarbij tevens lettende op hun conduites, ter zake de navolgende straffen opgelegd:

aan drie matrozen der 1ste klasse ieder een vermindering tot matroos der 3de klasse voor den tijd van één jaar;

aan één matroos der 1ste klasse en twee matrozen der 2de klasse ieder een vermindering tot matroos der 3de klasse voor den tijd van negen maanden;

aan één matroos der 1ste klasse een provoost-arrest voor den tijd van veertien dagen;

aan één matroos der 2de klasse een provoost-arrest voor den tijd van acht dagen.

De directeur en commandant der marine heeft zich verder niet kunnen vereenigen met het optreden van den eerste-officier tijdens het gebeurde, aangezien het aangewezen ware geweest om nadat aan de onwilligen de ernstige gevolgen van hun daad onder het oog waren gebracht en man voor man order was gegeven om op te enteren, den eerste die aan dien order niet voldeed arrest op te leggen.

Vermoedelijk zou dit ten gevolge gehad hebben, dat het weigeren zich tot een enkele had bepaald, in elk geval was dan de dienstweigering een voldongen feit geworden en had als zoodanig gestraft kunnen worden. Mede wegens de wijze van optreden in het algemeen tegen den chef d'équipage heeft de directeur en commandant aan den eerste-officier zijn ernstige ontevredenheid kenbaar gemaakt.

Ten slotte acht ondergeteekende het nog gewenscht mede te deelen, dat de vervanging van den commandant en van den eerste-officier van Hr. Ms. Schoener *Zeehond* met het gebeurde op 10 November jl. niet in rechtstreeksch verband staat. De commandant is wegens ongesteldheid tijdelijk in zijn bevel vervangen; de eerste-officier was reeds vóór gemelden datum ter vervanging in aanmerking gebracht in verband met zijn bestemming om in het begin van het jaar 1909 of in het eind van het jaar 1808 naar Oost-Indië te vertrekken.

„Uit den ouden doos."

AFSCHRIFT van een origineel Vonnis van den Krijgsraad van ZWOL van 22 April 1794.

Zyne Hoogheid, gezien en geëxamineerd hebbende onderstaand Vonnis, verklaard hetzelve by deezen te approbeeren; doch niettemin om reedenen Hoogstdezelve daartoe moveerende, gratie voor rigueur van Justitie willende praefereeren, heeft goedgevonden hetzelve zoodanig te mitigeeren, dat de gecondemneerde in plaats van zyn leven lang gedurende alleenlyk voor den tyd van een jaar en zes weeken zal worden geconfineerd ad opera publica.

Gedaan te Boussaes by Landrecies den 30 April 1794.

(*get.*) WILLEM, PRINS VAN ORANJE.

Ter ordonnantie van
Zyne Hoogheid.
(*get.*) P. J. DE LARREY.

Aldus gepronuntieerd
op de parade te Zwoll
den 9e Mey 1794.

Me praesenten.
(*get.*) M. C. J. BRINKMAN.
Aud. Mil.

Alzoo Christejan Lisman, oud na zyn zeggen vyf en twintig jaar, geboren te Brakel in het Paterbornsche en van Roomsche religie, thans gedetineerde by den geweldigen provoost des Guarnisoens van Zwol, vrywillig en buiten pyn of banden heeft geconfesseerd en beleden, en ook van elders gebleken is dat hy gedetineerde, is soldaat in de Compagnie van den Heer Lieutenant Collonel MacLeod by het eerste Bataljon van het Regiment Infanterie van den Heer Generaal Majoor Bentink, geengageerd voor zes jaar.

Dat hy gedetineerde na één maand gedient te hebben, gedurende welke hem de krygsartikelen zyn voorgelezen, van zich heeft kunnen verkrygen op den 9 April des jaars 1794 zonder eenig verlof uit zijn quartier te Zwol weg te gaan en zich alzo aan de verfoeielyke misdaad van desertie schuldig te maken, eene misdaad volgens den articulbrief en placaten van den Lande allezints strafbaar; zo is 't, dat de Wel Edel Gestrenge krygsraad des Guarnizoens van Zwol gezien hebbende den Eysch des Auditeurs met de overgelegde stukken, schynen en bescheiden, en voorts gelettet waarop in deezen te letten stonde; na teneur der wetten Rechtdoende en dus zonder regard te slaan op des gedetineerdens voorgegevene redenen van verschoning, condemneert met eenparigheid van stemmen den gedetineerden Christejan Lisman overwegens zyne begane en geconfesseerde Desertie gedurende zyn leven lang met boeyens aan de beenen vastgesloten te moeten werken aan 's Lands Fortificatien of te aan zodanig ander werk als hem zal worden opgelegd en omme voorts den tyd die hij buiten zulk werk is geconfineert te weezen en geboeit te blyven; allezints conform de publicatie van de Hoog Mogende Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden van den 17 October 1748 en het reglement van Zyne Doorluchtigste Hoogheid Glor. Ged. omtrent deserteurs geëmaneert, met wydere condemnatie van hem gedetineerde in de kosten en misen van Justitie alsmede in die van deze procedure.

Aldus gedaan en gevonnist in en by de Wel Edel Gestrenge Krygsraad des Guarnisoens van Zwol den 22 April 1794.

(*get.*) W. C. VAN COEVERDEN,
President.

Ter ordonnantie,
(*get.*) J. F. VAN DER LEITHEN,
fungerende Auditeur Militair.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Het personeel van den Marine-Stoomvaartdienst en de nieuwe militaire strafwetten.

Wanneer men de Regeling van het personeel van den Marine-Stoomvaartdienst (Kon. besluit van 27 Februari 1904 n°. 72) in verband brengt met de nieuwe militaire strafwetten, doen zich enkele bezwaren voor, welke in deze bijdrage besproken zullen worden.

Er bestaat eene onzekerheid over den rang van hoofdmachinist.

De Regeling vermeldt:

de hoofdmachinisten, in rang gelijkstaande met de onderluitenants van het leger in Nederlandsch-Indië,

de machinisten,

de adjunct-machinisten, in rang gelijkstaande met de hoofdopzichters van fortificatiën bij de landmacht.

Indien de onderluitenant hooger in rang ware dan de hoofdopzichter, zou de rangverhouding ten aanzien van den hoofdmachinist in orde zijn; doch dit is niet het geval, omdat de onderluitenant en de hoofdopzichter in rang gelijk zijn.

Om dit te bewijzen wordt uit de bepalingen, vastgesteld bij de Kon. besluiten van 13 Mei 1908 n°. 59, 13 October 1849 n°. 53 en 16 Augustus 1876 n°. 12, het volgende aangehaald:

1°. de onderluitenant van het leger in Nederlandsch-Indië heeft den rang van onderofficier, doch staat als zoodanig boven alle adjudant-onderofficieren en de met deze geassimileerde militairen;

2°. opzichter van fortificatiën zal zijn een graad beneden den rang van officier en boven den graad van adjudant-onderofficier (graad = rang);

3°. de opzichters van fortificatiën worden verdeeld in hoofdopzichters en opzichters der 1e, 2e en 3e klasse; in het Kon. besluit wordt ook gezegd dat hunne rangen worden bepaald, doch men vindt daaromtrent geen voorschrift; blijkbaar geeft de volgorde der titels de onderlinge rangverhouding aan.

Het is duidelijk dat men in de „Regeling" bedoelt den hoofdmachinist in rang hooger te stellen dan den machinist en deze hooger dan den adjunct-machinist; om dat doel te bereiken en alle onzekerheid weg te nemen, is het noodzakelijk de gelijkstelling in rang van de hoofdmachinisten met de onderluitenants te doen vervallen; dan behoudt men de onderlinge rangverhouding en door de gelijkstelling van den rang van adjunct-machinist

met dien van hoofdopzichter krijgt men eene zuivere rangverhouding ten opzichte van de andere onderofficieren van land- en zeemacht.

Blijft de gelijkstelling in rang van hoofdmachinisten en onderluitenants bestaan, dan doet zich b.v. ingeval van beleediging van een hoofdmachinist of onderluitenant door eenen adjunct-machinist of hoofdopzichter de vraag voor of het misdrijf valt onder beleediging van eenen meerdere in rang; immers volgens de wet bestaat de verhouding van meerdere tot mindere tusschen militairen o. a.: krachtens *hoogeren* militairen rang; zoowel voor eene bevestigende als voor eene ontkennende beantwoording der vraag kan men goede gronden aanvoeren.

De onderluitenants van het leger in Nederlandsch-Indië hebben enkele voorrechten, die niet gelden voor andere onderofficieren boven den rang van adjudant-onderofficier, doch die men blijkbaar ook wil toekennen aan de hoofdmachinisten.

Gelet op den rang der machinisten zouden deze ook in die voorrechten moeten deelen.

Het al dan niet toekennen dezer voorrechten is echter een onderwerp, dat voor het straf- en tuchtrecht niet van belang is.

In de „Regeling" worden onder de militaire betrekkingen genoemd de stokers-majoor, de sergeant-stokers en de korporaal-stokers der 1e, 2e en 3e klasse, zonder dat daarbij de gelijkstelling in rang met den sergeant-majoor, den sergeant en den korporaal is vermeld; in andere dergelijke regelingen treft men die gelijkstelling wèl aan.

Ter vermijding van moeilijkheden bij de vergelijking der rangen van de onderofficieren-stoker met die van andere onderofficieren van Zee- of Landmacht komt mij de vermelding van de gelijkstelling noodig voor.

(De gelijkstelling in rang ontbreekt ook voor de sergeant-stokers en de korporaal-stokers der 1e en der 2e klasse van de Reserve voor den Marine-Stoomvaartdienst).

De nieuwe militaire strafwetten bepalen dat, indien de straf van verlaging wordt opgelegd, de onderofficier wordt verlaagd tot den stand van matroos of soldaat; voorts dat bij de zeemacht de verlaging niet verder mag gaan dan tot in de laagste klasse, waaruit de betrokkene heeft kunnen opklimmen tot den rang dien hij bekleedde, toen hem krachtens de wet de straf werd opgelegd, met dien verstande dat niemand van het machinisten-personeel kan worden verlaagd tot leerling-machinist.

Daar in de genoemde wetten onder onderofficieren worden verstaan de militairen, die eenigen militairen rang bekleeden bij de zeemacht beneden dien van adelborst der eerste klasse en van buitengewoon adelborst der marine-reserve, zijn in de uitdrukking „onderofficieren" ook de machinisten (d. w. z. het machinistenpersoneel) begrepen; bij verlaging moeten de machinisten dus worden verlaagd tot ..... die het weet, zegge het; naar mijne bescheiden meening kunnen zij niet verlaagd worden tot den stand van matroos of soldaat, omdat bij het machinistenpersoneel der Koninklijke Marine de laagste militaire betrekking is die van adspirant-machinist (in werkelijken dienst aan boord) met den rang van sergeant en bij het machinisten-personeel der reserve voor den Marine-Stoomvaartdienst, die van leerling-machinist met den rang van korporaal; wel is waar is bij de Koninklijke Marine de betrokkene opgeklommen tot zijnen rang na in dienst te zijn getreden als adspirant-machinist bij de opleiding met den stand van matroos, maar de wetten verbieden — zooals hiervoor is

vermeld — uitdrukkelijk de verlaging tot adspirant-machinist: men moet namelijk nu in de wetten voor „leerling-machinist" lezen „adspirant-machinist bij den Marine-Stoomvaartdienst of leerling-machinist bij de reserve voor dien dienst."

In de geschiedenis van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt de noodzakelijkheid der verlaging tot den stand van matroos krachtig bepleit en het is niet aan den minsten twijfel onderhevig dat de wetgever die noodzakelijkheid erkende; daarom mag het eene verrassing genoemd worden, dat de wet onmiddellijk op den regel eene uitzondering maakt door de bepaling dat niemand van het machinisten-personeel kan worden verlaagd tot leerling-machinist terwijl *bij de vaststelling der wet* de naast hoogere rang die van adspirant-machinist met den rang van sergeant, of bij de reserve die van leerling-machinist met den rang van korporaal was; de verlaging tot stoker is door de wetten verboden omdat de betrokkene niet van stoker tot machinist kan opklimmen.

Het Regeeringsantwoord (anno 1900) op het Verslag van de Tweede Kamer over artikel (thans) 17 van het Wetboek van Militair Strafrecht dat de hoofdmachinist der 1e of der 2e klasse zal worden verlaagd tot adspirant-machinist was niet in overeenstemming met de wet, daar de adspirant-machinist ook toen den graad (rang) van sergeant had.

Toch kan volgens de nieuwe militaire strafwetten de adspirant-machinist met den rang van sergeant of korporaal, die op de Marine-machinistenschool in opleiding is, worden verlaagd tot adspirant-machinist met den stand van matroos; de wetten verbieden *iemand van het machinisten-personeel* te verlagen tot leerling- (lees adspirant- of leerling-machinist) en de adspirant-machinist, die in opleiding is, behoort blijkens de „Regeling" nog niet tot het machinisten-personeel, hoewel hij bestemd is om daaronder te worden opgenomen.

Hoe nu de moeilijkheid weg te nemen?

De verlaging van „iemand" van het machinisten-personeel kan uitdrukkelijk verboden worden; daarmede zou men ronduit uitkomen voor hetgeen nu onduidelijk in de nieuwe wetten is bepaald; gelet op de plaats, die het machinisten-personeel tegenwoordig bij de Zeemacht inneemt, zou het verbod zelfs aanbevelenswaardig zijn; men zou dan de slotzin in de betrokken artikelen „met dien verstande dat niemand van het machinisten-personeel kan worden verlaagd tot leerling-machinist en niemand van de overige kwaliteiten tot den stand van lichtmatroos of jongen" moeten wijzigen in „met dien verstande dat de verlaging van eenen onderofficier-machinist is verboden en een onderofficier van de overige kwaliteiten niet kan worden verlaagd tot den stand van lichtmatroos of jongen".

Wijzigt men de nieuwe wetten zóó dat de onderofficier-machinist verlaagd kan worden, dan staat men voor de moeilijkheid dat de adspirant-machinist met den stand van matroos nog op de „Marine-machinisten*school* is, niet tot het personeel van den Marine-Stoomvaartdienst behoort en geene soldij geniet; eene verlaging van een onderofficier-machinist in werkelijken dienst tot adspirant-machinist bij de opleiding behoort verboden te *blijven;* voor het machinisten-personeel der reserve voor den Marine-Stoomvaartdienst *blijft* de verlaging onuitvoerbaar vanwege den korporaalsrang der leerlingen-machinist.

Men behoeft zich niet ongerust te maken over eene verzwakking der tuchtmiddelen indien het verbod tot verlaging van den onderofficier-machinist in de wetten wordt opgenomen; de onderofficier-machinist, die onwaardig of ongeschikt wordt geacht om in zijne betrekking te blijven dienen (redenen

volgens welke krachtens de nieuwe militaire wetten de verlaging kan worden opgelegd), kan om diezelfde redenen uit den dienst ontslagen worden; bovendien zou het ontslag voor den verlaagde toch moeten volgen, daar hij in dienst onmogelijk is geworden; in de „Regeling" is voorgeschreven dat de verlaagde voor ontslag moet worden voorgedragen, tenzij zeer bijzondere omstandigheden bestaan om den Minister van Marine voor te stellen den verlaagde niet te ontslaan.

In het Wetboek van Militair Strafrecht (art. 113) wordt de officier van de wacht aan boord van een oorlogsvaartuig of de militair die hem tijdelijk vervangt, de machinist hoofd der wacht aan boord van een oorlogsvaartuig, de bevelhebber van eenige macht, enz., die zijn post eigendunkelijk verlaat, eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomt of zich in een toestand brengt of laat brengen, waarin hij zijn dienst als officier van de wacht als machinist hoofd der wacbt of als bevelhebber van eenige wacht, enz., niet naar behooren kan vervullen, strafbaar gesteld met zware en, indien het feit is gepleegd onder bijzondere in de wet genoemde omstandigheden, zelfs met de zwaarste straffen.

Aan boord van een groot schip der Koninklijke Marine kan een officier-machinist der 2e klasse, op een klein schip een stoker-majoor hoofd der wacht zijn volgens de „Regeling"; indien dezen zich schuldig maken aan het bovenvermelde plichtsverzuim, dan is artikel 113 niet op hen toepasselijk, want zij zijn niet „officier van de wacht, machinist hoofd der wacht of bevelhebber van eenige macht".

Daar artikel 113 ook op den officier-machinist hoofd der wacht, op den stoker-majoor hoofd der wacht en op den militair, die hem tijdelijk in deze betrekking vervangt, toepasselijk behoort te zijn en in dit geval in het bijzonder de wacht in de machinekamer wordt bedoeld, is het noodig in het vierde lid van dit artikel de zin „Met gelijke straffen worden gestraft de officier van de wacht aan boord van een oorlogsvaartuig, of de militair, die hem tijdelijk vervangt, de machinist, hoofd der wacht aan boord van een oorlogsvaartuig" te veranderen in „Met gelijke straffen worden gestraft de officier van de wacht aan boord van een oorlogsvaartuig en het hoofd van de wacht in de machinekamer aan boord van een oorlogsvaartuig of de militair die een dezer tijdelijk vervangt". (Op de noodzakelijke wijziging van „de officier van de wacht" in „het hoofd van de wacht aan dek" mag te dezer plaatse de aandacht gevestigd worden).

Vermoedelijk is het niet vermelden van den officier-machinist en den stoker-majoor veroorzaakt door de omstandigheid, dat op het tijdstip, waarop de ontwerper der wet ingevolge eene opmerking van de sub-Commissie der Zeemacht de strafbaar gestelde personen uitbreidde met den „machinist" hoofd der wacht, alleen de onderofficier-machinist in de toen geldende „Regeling" als hoofd der wacht in de machinekamer werd vermeld.

Indien het artikel niet wordt gewijzigd, zal men bij de toepassing der strafbepaling op een „machinist" indachtig moeten zijn dat het woord „machinist" niet de enge beteekenis heeft die de „Regeling" thans daaraan hecht, maar op het tijdstip van de vaststelling der wet beteekende „onderofficier-machinist" en dus daarmede ook de hoofd-machinist, de adjunct-machinist en van de Reserve de leerling-machinist wordt bedoeld.

Het is mogelijk dat men uit het verbieden van de verlaging van „iemand" van het machinisten-personeel der Marine gevolgtrekkingen maakt ten opzichte van b.v. den fortificatie-opzichter, den machinist van de Landmacht

in Nederland, of den onderluitenant van het leger in Nederlandsch-Indië, of ten opzichte van elken onderofficier hooger in rang of ouder in dienst dan den sergeant, die een jaar dien rang heeft bekleed. In plaats van de straf van verlaging, volgt het ontslag uit den dienst. Doch vermoedelijk zal men ook eene verlaging van den onderofficier met een of meer rangen eene niet geheel verwerpelijke straf achten, daar de verlaging tot matroos of soldaat of het ontslag een harde maatregel is die in het algemeen alleen in hoogst ernstige gevallen behoort toegepast te worden.

Willemsoord, 24 November 1908.

C. J. BLOK,

Inspecteur van Administratie.

Het achterzeilen als verzwarende omstandigheid bij desertie.

Onder bovenstaand opschrift komt in dezen jaargang van dit tijdschrift op bladzijde 27 en vlgg. een artikel voor waarin de officier van Administratie 2de klasse Mr. B. M. Taverne de juisheid tracht aan te toonen van de reeds vroeger door het Hoog Militair Gerechtshof uitgesproken meening: „dat het achterzeilen als een verzwarende omstandigheid in den zin van artikel 144 C. W. Z. kan en behoort te worden beschouwd", zoodat de gunstige invloed welke artikel 142 van dat wetboek aan een vrijwilligen terugkeer binnen den tijd van veertien dagen toekent voor den achterzeiler zou worden opgeheven.

In de overtuiging dat het gratiebesluit van 17 December 1900 N°. 19 voorkomende op bladzijde 320 van den vorigen jaargang van dit tijdschrift op onjuiste gronden is gebaseerd, werd genoemde schrijver tot de publiceering van zijn opstel gebracht door zijn wensch om hen die van oordeel mochten zijn dat sinds de openbaarmaking van genoemd besluit het achterzeilen niet meer als verzwarende omstandigheid in den zin der wet mag in aanmerking komen van hun dwaling terug te brengen.

In hoeverre de schrijver hierin is geslaagd zal de toekomst uitwijzen, doch voor mijzelven sprekende wensch ik te verklaren dat door het betoog van Mr. Taverne mijn meening dat het achterzeilen *niet* mag worden beschouwd als een verzwarende omstandigheid in den zin van artikel 144 eerder is versterkt dan verzwakt. Mijns inziens toch is genoemde schrijver niet alleen niet geslaagd in zijn poging om de onjuistheid der overwegingen waarop bovenbedoeld gratiebesluit steunt aan te toonen, doch is bovendien de totale afwezigheid van krachtige klemmende argumenten welke zijn stellingen zouden kunnen aannemelijk maken ten duidelijkste aan het licht gekomen. Ik zal trachten een en ander nader toe te lichten en moet daartoe het betoog van Mr. Taverne aan een critische beschouwing onderwerpen.

Als voornaamste argument voor de stelling, dat onder de verzwarende omstandigheden in artikel 144 bedoeld niet worden verstaan alle omstandigheden die aan de desertie een ernstig karakter geven maar alleen die welke door de wet als verzwarende omstandigheden zijn genoemd, wordt in het gratiebesluit betoogd dat de wet zelve dit uitdrukkelijk bepaalt omdat er een logisch verband bestaat tusschen artikel 135 waar gesproken wordt van „desertie zonder zoodanige verzwarende omstandigheden als hierna in dit hoofdstuk worden aangewezen", de artikelen 138, 139, 140, 152, waar die verzwarende omstandigheden met name worden genoemd en artikel 144 hetwelk den invloed van de verzwarende omstandigheden bij vrijwilligen terugkeer vaststelt.

Mr. Taverne nu verwerpt de stelling dat de verzwarende omstandigheden van artikel 144 worden beperkt door de redactie van artikel 135 en volgt daartoe de volgende redeneering:

a. Het geeft te denken dat in de artikelen 138, 139, 140 en 152, waarin sprake is van de verzwarende omstandigheden, de wetgever daaraan steeds „angstvallig" toevoegt: „zonder meer verzwarende omstandigheden" of „zonder eenige verzwarende omstandigheid" enz., alsof zij voor het grijpen lagen, terwijl de wet er inderdaad slechts weinige noemt, ergo .... moet de wetgever bij die toevoegingen aan *andere* verzwarende omstandigheden hebben gedacht.

Ik zou hiertegen willen inbrengen dat die „angstvallig" neergeschreven toevoegingen een meer aannemelijke verklaring vinden in den wensch van den wetgever van 1814 om met allen nadruk den rechter er op te wijzen dat de strengere *absoluut* gestelde straf *moest* worden uitgesproken, ook indien de daar genoemde verzwarende omstandigheid *alleen* aanwezig was, zoodat in dat geval die toevoegingen de beteekenis erlangen dat de wetgever den rechter aanmaant om alle misplaatst medelijden op zijde te zetten, hetgeen zeer zeker in overeenstemming is met de zeden en gebruiken van het tijdperk waarin deze wetten ontstonden

b. De wetgever moest in de wet alleen de verzwarende omstandigheden noemen waarbij de strafposities werden verzwaard; in die gevallen was de vermelding alleen noodig. Maar bij artikel 144 dacht hij aan die andere omstandigheden die alleen een ernstiger karakter aan de desertie geven zonder de strafpositie te verzwaren. De achterzeiler wordt dan ook als gewoon deserteur gestraft en daarom kan in de woorden van artikel 135 „zonder zoodanige verzwarende omstandigheden als hierna in dit hoofdstuk worden aangewezen" niet het uitdrukkelijk voorschrift worden gelezen dat de verzwarende omstandigheden van artikel 144 beperkt zijn.

Daar dit betoog als *bewijs* moet dienen van de stelling, dat artikel 135 niet het uitdrukkelijk voorschrift bevat waardoor de verzwarende omstandigheden in artikel 144 worden beperkt, moet ik er met nadruk de aandacht op vestigen, dat de schrijver tot die conclusie komt door als praemisse aan te nemen dat de wetgever in de artikelen 138, 139, 140 en 152 aan *andere* verzwarende omstandigheden heeft gedacht dan die de wet zelve noemt. Toch moet die praemisse juist bewezen worden; daarop komt alles aan. De hier gevolgde redeneering bewijst derhalve niets.

c. In het wetsontwerp van 1810 komen in artikel 135 de meergenoemde woorden: „als hierna in dit hoofdstuk worden aangewezen" niet voor; zij werden daarin eerst in 1814 opgenomen, terwijl men ze niet in artikel 144 opnam.

Zeer terecht wijst de schrijver er op dat dit niets bewijst voor *zijn* standpunt, doch hij meent dat dit historisch argument zeker niet pleit voor de door hem gewraakte leer.

Ik meen hier te moeten opmerken dat de schrijver dit argument beter had kunnen weglaten. Immers, toegegeven dat het niet voor de aangevochten stelling pleit, het bewijst evenmin iets daartegen. De wetgever toch kan het overbodig hebben geacht om die woorden, welke hij in het *eerste* artikel waarin hij over verzwarende omstandigheden sprak inlaschte, in het later artikel op te nemen, meenende dat zijn bedoeling door de toevoeging in artikel 135 duidelijk genoeg bleek.

d. In aansluiting hiermede wil ik nog even wijzen op de eigenaardige interpretatie van artikel 158 C. W. L., waardoor de schrijver zijn opvatting tracht te steunen. Hij beweert namelijk dat dit artikel geen beteekenis heeft tenzij men zijn lezing ten opzichte van de verzwarende omstandigheden aanvaardt.

Ik kan deze zienswijze niet deelen en vermeen dat, ook indien men zijn lezing verwerpt, een zeer plausibele beteekenis van artikel 158 voor de hand ligt. Immers, schrijver zelf zegt dat bij alle casusposities de invloed der vrijwillige terugkomst afzonderlijk wordt geregeld. Eilieve, zou dan artikel 158 niet de bedoeling hebben om eens en vooral vast te stellen dat in alle gevallen waarin de wetgever niet over de vrijwillige terugkomst spreekt deze buiten eenigen invloed moet blijven? De plaats van dit artikel achter de artikelen 148 tot 154 welke alle over desertie onder verzwarende omstandigheden handelen en waarbij in het geheel niet over den vrijwilligen terugkeer gerept wordt geeft m. i. voldoende aanleiding om deze lezing als de juiste te aanvaarden.

Aldus tracht de schrijver zijn stelling aannemelijk te maken dat de beteekenis van de verzwarende omstandigheden in artikel 144 uitsluitend deze is, dat de uitzonderingsbepaling, dat een zich binnen veertien dagen vrijwillig aanmeldend deserteur niet voor den krijgsraad moet terechtstaan, komt te vervallen en tot het normaal geval wordt teruggekeerd indien de desertie met eenige omstandigheid is gepaard geweest die aan het feit moreel een ernstiger karakter geeft.

Gaan wij nu nauwgezet de kracht dezer bijgebrachte argumenten na dan valt het dadelijk op dat het geheele systeem van den schrijver berust op de *veronderstelling* onder *a* uitgesproken, dat de wetgever krachtens de toevoegingen voorkomende in de artikelen 138, 139, 140 en 152 aan nog andere verzwarende omstandigheden moet hebben gedacht. Alle overige argumenten zijn op die veronderstelling gebaseerd.

Heb ik reeds onder *a* aangeteekend dat de vermelding dier toevoegingen op een andere zeer aannemelijke wijze kunnen worden verklaard, thans wensch ik de aandacht te vestigen op de omstandigheid dat de schrijver het logisch verband der artikelen 135 en volgenden geheel wegcijfert en zich in verband daarmede m. i. op een geheel verkeerd standpunt plaatst. Waar het op interpretatie der wet aankomt moet toch het doel van den rechter zijn de beteekenis vast te stellen van het in den tekst der wet uitgedrukte wilsbesluit des wetgevers. Als algemeen erkende waarheid geldt te dien opzichte thans dat niet moet worden vastgesteld wat de wetgever *wenschte* of *bedoelde*, gezocht moet slechts worden naar hetgeen die wetgever *besloot* en *als besluit uitspraak* (VAN HAMEL, 2e druk bladzijde 149). In strijd met deze beginselen tracht de schrijver na te gaan of het niet mogelijk is dat de wetgever iets anders bedoelde dan er werkelijk in de artikelen staat en wil hij daaraan een interpretatie geven die in strijd is met het logisch verband der meergenoemde artikelen.

Blijkt reeds uit de hier genoemde beginselen van wetsinterpretatie dat

het niet geoorloofd is het artikel 144 zoo te lezen dat bedoeld logisch verband wordt opgeofferd, ik durf op grond dier zelfde beginselen beweren dat, zelfs indien zou zijn gebleken dat de wetgever van 1814 had *bedoeld* in artikel 144 de gedachte te leggen welke Mr. TAVERNE daarin leest, men die opvatting die niet in woorden is weergegeven, die de wetgever dan ook niet *uitsprak*, niet als de juiste zou mogen toepassen omdat de *geschreven* wet zich daartegen verzet.

Het bevreemdt mij dat de schrijver dit geheel over het hoofd ziet. Doch er is meer. Waar hij toch in aansluiting hiermede beweert dat de invloed van artikel 135 op artikel 144 zou kunnen worden erkend indien in de wet een algemeen artikel voorkwam, luidende: „de verzwarende omstandigheden waaronder de desertie kan worden begaan zijn de navolgende enz.", is het duidelijk dat de schrijver hier de bewijslast verplaatst. Immers, hij wenscht te zien een uitdrukkelijk wettelijk voorschrift, waaruit zou moeten blijken dat de wetgever het logisch verband, hetwelk reeds in de artikelen 135 tot 144 is gelegen, werkelijk ook bedoeld heeft, terwijl juist hem kan worden voor de voeten geworpen dat een uitdrukkelijk wettelijk voorschrift, waaruit met duidelijke woorden blijkt dat met de verzwarende omstandigheden van artikel 144 andere worden bedoeld dan waarnaar artikel 135 verwijst, ten eenenmale ontbreekt.

De opmerkingen van den schrijver, dat hij in de wet geen bepaling heeft kunnen vinden waaruit de bedoeling des wetgevers zou kunnen spreken om den rechter de vrijheid te onthouden om alle omstandigheden als verzwarende omstandigheden aan te merken en dat hij evenmin een bepaling heeft gevonden waaruit uitdrukkelijk van het niet toekennen dier vrijheid zou blijken, moeten in ditzelfde verband worden beschouwd. Met meer recht toch kan worden volgehouden dat indien de wetgever den rechter die vrijheid had willen *toekennen*, een speciale bepaling daartoe zou zijn vereischt.

Met nadruk wil ik daarom constateeren, dat nu een uitdrukkelijk wettelijk voorschrift ontbreekt waaruit met duidelijke woorden blijkt dat met de verzwarende omstandigheden in artikel 144 andere worden bedoeld dan waarover artikel 135 spreekt, aangenomen moet worden dat in beide artikelen aan dezelfde woorden dezelfde beteekenis moet worden gehecht en zulks te meer waar de wetgever, bij zijn strafbepalingen nooit met moreel verzwarende omstandigheden rekening houdende, niet zou hebben nagelaten om ingeval hij in artikel 144 een uitzondering op dien regel had willen neerleggen een zoodanig voorschrift op te nemen.

Het tweede in het gratiebesluit genoemde argument voor de stelling dat onder de verzwarende omstandigheden in artikel 144 bedoeld alleen worden verstaan die omstandigheden welke de wet zelve aanwijst, nl. dat dit reeds in het algemeen uit den aard eener strafwet volgt, die de zwaardere of minder zware qualificatie en de strafbaarheid der feiten niet aan het oordeel des rechters overlaat, wordt door den schrijver niet beslist tegengesproken, doch geeft hij slechts te kennen dat dit een zeer zwak argument is, omdat daarbij als bewezen wordt aangenomen dat die aard der strafwet door den wetgever bij het stellen dezer bepaling is in het oog gehouden, hetgeen hij meent dat voor den wetgever van 1814 niet zoo grif kan worden toegegeven. In verband hiermede stelt hij de vraag of men nu werkelijk zou meenen dat het met den aard van den wetgever van 1814 zou strijden dat de rechter zelf de verzwarende omstandigheden bepaalt die de uitzonderingsbepaling van artikel 142 C. W. Z. te niet doen, ook al bevat

artikel 1 R. Z. het fundamenteel beginsel dat geen militair in rechten mag worden betrokken dan in de gevallen door de wet aangegeven.

Moet inderdaad worden toegegeven dat het een feit is dat de wetgever van 1814 in zijn wetten wel bepalingen opnam die feitelijk streden met het fundamenteel artikel dat sinds de Fransche revolutie in elke strafwet wordt vooropgesteld en ook door den wetgever van 1814 als basis der militaire wetgeving werd aangenomen, — hetgeen ten duidelijkste blijkt uit de plaatsing als eerste artikel in de R. Z. — zoo moet toch worden opgemerkt dat *als regel* moet worden aangenomen dat de wetgever wel degelijk rekening hield met het genoemde beginsel en mag een beroep op den aard van den wetgever, die wel eens de door hem zelf vastgestelde grondregelen voorbijzag, niet worden toegelaten waar niet *noodwendig* uit de redactie volgt dat de wetgever zich aan zoodanige fout heeft schuldig gemaakt. En nu in het onderhavige geval de redactie in verband met de bewoordingen in de voorafgaande artikelen duidelijk is en uit artikel 144 niet valt af te leiden dat de wetgever hier van de beginselen in artikel 1 R. Z, neergelegd heeft *willen* afwijken komt het mij voor dat de aard van den wetgever van 1814 m. a. w. de mogelijkheid dat deze wetgever in staat zou zijn geweest om zijn eigen beginselen te verloochenen, buiten beschouwing kan blijven.

Ik wensch thans in het betoog van Mr. Taverne nog een leemte aan te wijzen die speciale aandacht verdient.

Ten bewijze toch dat de interpretatie welke het Hoog Militair Gerechtshof aan artikel 144 geeft onjuist moet zijn, wordt in het gratiebesluit aangevoerd dat deze wetsuitlegging niet te rijmen is met het beginsel van artikel 1 W. v. S. R., omdat zij zou tengevolge hebben dat *iedere* omstandigheid die naar het oordeel des rechters aan de desertie een eenigzins ernstiger karakter geeft het feit uit de rij der disciplinaire overtredingen zou doen treden in de rij der misdrijven, m. a. w. de rechtszekerheid die de strafwet moet verschaffen zou plaats maken voor het geheel subjectief oordeel des rechters.

De schrijver tracht niet dit argument te weerleggen, doch bepaalt zich tot de bloote opmerking dat, ofschoon de bepaling uit een crimineel-legislatief oogpunt beschouwd zeer leelijk is, ze gelukkig in de practijk in het geheel niet rechterlijke willekeur, rechtsonzekerheid enz. ten gevolge heeft en wel 1e omdat iedereen bij de marine weet hoe het achterzeilen wordt beschouwd en 2e omdat alleen het achterzeilen de eer geniet van onder die omstandigheden van artikel 144 te worden gerekend.

Het zal den opmerkzamen lezer niet ontgaan dat hier duidelijk blijkt dat de schrijver de consequentien van zijn eigen leer niet aanvaardt. Immers waar hij zich tot nu toe steeds beijverde om aan te toonen dat onder de verzwarende omstandigheden in artikel 144 bedoeld moeten worden verstaan *alle* omstandigheden die aan de desertie moreel een ernstiger karakter geven beantwoordt hij de opmerking dat deze stelling tot rechtsonzekerheid moet leiden met de geruststellende verklaring: „*dat alleen het achterzeilen als zoodanig wordt beschouwd*". Een nader betoog om aan te toonen waarop deze zonderlinge opvatting, die trouwens vierkant in strijd is met de daaraan voorafgaande door hem ontwikkelde leer, steunt wordt niet aangetroffen. Een van beide echter, de verzwarende omstandigheden in artikel 144 zijn beperkt tot de omstandigheden uitdrukkelijk in de wet genoemd zooals het gratiebesluit betoogt of ze zijn ontzaglijk ruim zooals de schrijver ons uitlegt, een tusschenweg bestaat niet. Maar waarop steunt dan de zienswijze dat behalve de verzwarende omstandigheden in de wet

genoemd alleen het achterzeilen daaraan in artikel 144 wordt toegevoegd? De schrijver spreekt daarover niet, vindt het gemakkelijker deze in elk geval onhoudbare stelling met stilzwijgen voorbij te gaan, het „gelukkig" achtende dat men nu eenmaal zoo doet.

Naar aanleiding van het bovenstaande acht ik mij derhalve gerechtigd tot de conclusie dat de door den schrijver gegeven geruststellende verklaringen „dat men zich heusch over die rechtsonzekerheid niet bezorgd behoeft te maken" en „dat het met die willekeur niet zoo erg gesteld is" geen zin hebben indien men zich op het standpunt plaatst, dat Mr. TAVERNE inneemt en dat daarentegen het argument in het gratiebesluit genoemd, dat dit standpunt tot willekeur en rechtsonzekerheid moet leiden en dus in strijd is met de grondbeginselen van ons strafrecht, ongerept is gebleven.

Zeer juist heeft de schrijver de *wenschelijkheid* verdedigd, dat het achterzeilen als verzwarende omstandigheid zou mogen worden beschouwd; verschil van gevoelen daaromtrent bestaat niet en kan derhalve dit bewijs m. i. overbodig worden genoemd. Toch mag dit betoog de aandacht niet ontgaan, omdat het de vraag wettigt of niet uitsluitend in deze wenschelijkheid de oorzaak moet worden gezocht dat het Hoog Militair Gerechtshof de leer verkondigde die hier haar verdediging vond (1) en omdat daardoor tevens het vermoeden wordt gewekt dat ook Mr. TAVERNE niet is geslaagd in zijn poging „om te ontkomen aan den invloed van de verleiding om het wenschelijk geachte hierin te interpretiren"; doch dan moet hier uitdrukkelijk worden in herinnering gebracht, dat zoolang artikel 11 der wet houdende algemeene bepalingen voor het Koningrijk bestaat zoodanige opvatting ongerechtvaardigd en onwettig is en dat het strijdt met alle rechtsbeginselen om uithoofde van utiliteit de strafwet toe te passen op een wijze die met den letter der wet niet in overeenstemming is te brengen en zulks te meer waar zoodanige interpretatie zou worden gegeven ten nadeele van den justitiabele.

Ten slotte nog een antwoord op de vraag van Mr. TAVERNE, waarom thans het gevoelen van het Hoog Militair Gerechtshof moet worden op zijde gezet ofschoon de grondgedachte, waarop de beide beslissingen het gratiebesluit betreffende berusten niet nieuw is en zich in strijd met de daarin gehuldigde leer een vaste jurisprudentie heeft gevormd.

Naar het mij wil voorkomen wordt door hen, die in de publiceering der bedoelde beslissingen niet de minste aanleiding vinden om het door het Hoog Militair Gerechtshof uitgesproken oordeel dat het achterzeilen

---

(1) Met te meer grond kan deze veronderstelling worden uitgesproken omdat het hier behandelde geval niet alleen staat. Immers ook de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 31 Januari 1893 (gepubliceerd in Tijdschrift van Strafrecht deel XI) geeft aanleiding tot hetzelfde vermoeden. Schenkt men namelijk de noodige aandacht aan de omstandigheid dat in 1889 de sub-commissie van de Zeemacht, belast met het onderzoek der door Mr. H. VAN DER HOEVEN samengestelde ontwerpen van het Wetboek van Militair Strafrecht en daarmede verband houdende wetten, de wenschelijkheid betoogde om uitdrukkelijk strafbaar te stellen het feit dat een schepeling, aangewezen zijnde om deel uit te maken van een transport militairen bestemd om per particulier schip naar Oost- of West-Indië te worden overgevoerd, bij het vertrek van dat schip achterblijft, dan valt een heel ander licht op het in 1893 bij bovengenoemde sententie door het Hof uitgesproken oordeel dat bedoeld feit, gevolgd door een vrijwilligen terugkeer binnen den tijd van acht dagen (na verlof) onder artikel 145 C. W. Z. valt en springt het in het oog dat ook hier aan de door de sub-commissie betoogde wenschelijkheid een overwegende invloed moet zijn toegekend bij de interpretatie van de in artikel 145 voorkomende woorden: „den bodem waarop hij dient".

als verzwarende omstandigheid moet worden beschouwd in den zin van artikel 144 C. W. Z. te laten varen, ten eenenmale over het hoofd gezien dat de vaste jurisprudentie die zich te dezen opzichte heeft gevestigd uitsluitend is gebaseerd op het ongemotiveerde oordeel van het Hoog Militair Gerechtshof, hetwelk in 1887 uitgesproken in 1889 herhaald en ten slotte in 1891 in de Justitieele voorschriften werd gepubliceerd.

Ik wensch thans niet in te gaan op de vraag waaraan het moet worden toegeschreven, dat de opname van dat gevoelen in de Justitieele voorschriften reeds korten tijd daarna voldoende bleek om in dien geest de jurisprudentie een vasten vorm te doen aannemen. Het is voldoende het feit te constateeren, dat de op deze wijze gepubliceerde meening van het Hof zoo grooten invloed verkreeg dat de stemmen van hen die op goede gronden aan de wettigheid dier wetsinterpretatie twijfelden en die zich tot staving hunner bewering alleen op professor Pols konden beroepen, die in zijn aanteekening in artikel 158 C. W. L. zijn oordeel echter niet nader motiveerde, in den grooten hoop verloren gingen. Dit vooropgesteld mag het zeer verklaarbaar heeten, dat de krijgsraadleden die in de latere jaren die functie waarnamen en die grootendeels sinds hun intrede in de marine artikel 144 aldus hadden zien interpreteeren, de wet op gelijke wijze bleven toepassen omdat zij, vertrouwen stellende in de meening van het Hof — dat het toch zeker wel weten zou — en gebiologeerd door de vastheid der jurisprudentie, geen reden hadden om aan de juistheid van hun uitspraken te twijfelen.

Die twijfel echter zou worden gewekt door een gebeurtenis die hun vertrouwen in de juistheid van het gevoelen van het Hoog Militair Gerechtshof een geweldigen schok zou toebrengen. Van dit standpunt moet dan ook de publiceering van het gratiebesluit van 1900 worden beschouwd. Terwijl toch in de laatste jaren de belangstelling in rechtszaken beduidend toeneemt worden nu dezen krijgsraadleden, in een tijdschrift dat op last van de Departementen van Marine en Oorlog wordt uitgegeven, eenige beslissingen voorgelegd waarbij klaar en duidelijk wordt betoogd dat het tot dusver steeds geëerbiedigde oordeel van het Hof onjuist is en waarin wordt medegedeeld dat zoowel in 1900 de Minister van Justitie als in 1907 de Ministers van Marine en van Justitie — waarbij laatstgenoemde staatsman zich tevens beroept op het oordeel van den vorigen Advocaat-Fiskaal — een in den geest van het Hoog Militair Gerechtshof gewezen vonnis strijdig met de wet achten en in 1900 het recht van gratie werd aangewend als het eenigste middel om de gevolgen van deze onwettige uitspraak te niet te doen.

Wie voelt niet dat waar zich hier in een uitvoerig gemotiveerd geschrift de autoriteit van drie Ministers en een Advocaat-Fiskaal plaatst tegenover het niet met redenen omkleede gevoelen van het Hoog Militair Gerechtshof, dit op hen die medegewerkt hebben om de bestaande jurisprudentie te handhaven een zoodanig diepen indruk maken moet dat zij als het ware gedwongen werden hun te goeder trouw gevolgde wetsinterpretatie te herzien? en wie kan er dan nog aan twijfelen dat, waar dien krijgsraadleden bij de nadere bestudeering van de quaestie blijkt dat geen enkel klemmend argument voor het gevoelen van het Hoog Militair Gerechtshof valt aan te wijzen, zij, overtuigd geworden dat de zaak niet zoo eenvoudig en duidelijk is als het Hof het in zijn uitgesproken meening scheen te doen voorkomen, tot het besluit komen *voortaan hun eigen* inzicht te zullen volgen zonder zich te laten beïnvloeden door den inhoud van aanvullingsblad 2 der Justitieele Voorschriften en de vroegere vaste jurisprudentie?

Met zekerheid laat zich dan ook voorspellen dat indien wordt voortgegaan met het verleenen van rechtsingang in de hier bedoelde gevallen van achterzeilen een groot aantal delinquenten zal worden vrijgesproken, in spijt van de omstandigheid dat in dit tijdschrift werd bekend gemaakt dat het Hoog Militair Gerechtshof bij zijn gevoelen gebleven is.

In verband hiermede moet ik nog opmerken dat waar Mr. TAVERNE ons verzekert dat *iedereen* bij de Marine weet hoe het achterzeilen wordt beschouwd deze bewering als verouderd moet worden aangemerkt, zoodat ik met meer kans op juistheid meen te mogen neerschrijven dat na de publiceering van het meergenoemd gratiebesluit *niemand* bij de Marine meer weet welke invloed rechtens aan het achterzeilen wordt toegekend.

Hiermede vermeen ik te hebben aangetoond:

1e. dat het door het Hoog Militair Gerechtshof in zijn schrijven aan den Advocaat-Fiskaal dd. 28 October 1887 zonder eenige motiveering uitgesproken oordeel dat het achterzeilen als een verzwarende omstandigheid moet worden beschouwd in den zin van artikel 144 C. W. Z. ongerechtvaardigd en onwettig is;

2e. dat indien de met het verleenen van rechtsingang belaste autoriteiten het sub 1 bedoelde oordeel blijven eerbiedigen de publiceering van het gratiebesluit van 17 December 1900 no. 19 en de daarmede in verband staande beslissingen in 1907 genomen ten gevolge moet hebben dat een hoogst bedenkelijke toestand van rechtsonzekerheid en rechtsongelijkheid ontstaat.

G. H. HAMERSMA,

Officier van Administratie der 2de klasse K. M.

BATAVIA, den 21sten October 1908.

Petit paradoxe sur l'avocat.

Uit een afzonderlijk Kerstmis-nummer van het Journal des Tribunaux is in het Weekblad van het Recht, no. 8781, een artikel opgenomen, waarin door den Franschen advocaat CHARLES DUMERCY met het echte esprit gaulois zijn beroep wordt besproken, in schertsenden trant doch met een kern van ernst, zooals het Weekblad terecht opmerkt.

Het komt mij niet ondienstig voor het stuk ter kennis van de lezers van dit Tijdschrift te brengen.

De titel luidt: „Petit paradoxe sur l'Avocat".

Voorstander, aldus begint de heer DUMERCY, des sacrifices humains, comme un druide armé de la faucille d'or, je voudrais, dans le dédain des amusements frivoles, par un discours ingènu, accessible aux intelligences les plus rebelles, abimer les avocats dans le néant, et les convaincre de leur inutilité.

Als zij de eer hadden ambtenaren te zijn — zoo gaat hij voort — zou zulk eene poging vermetel wezen; nu ze dat niet zijn is zij slechts „vexatoire".

Werkelijk, advocaten, gij zijt nuttig noch voor uwe cliënten, noch voor den rechter, noch voor u zelven.

I.

Beginnende met de betrekkingen tusschen den advocaat en zijn cliënt verwerp ik allereerst de veronderstelling van oneerlijkheid van den een of den ander. Een oneerlijke advocaat kan den eerlijken cliënt slechts benadeelen. Een oneerlijke cliënt kan met een eerlijk advocaat niets bereiken. Als zij beide oneerlijk zijn „il y aura autant de dupes que de fripons."

Het vraagstuk kan slechts gesteld worden tusschen een advocaat en een cliënt, die beide eerlijk zijn, als men de eerlijkheid van eenen advocaat kan vergelijken met die van elk ander wezen.

Waaruit bestaat het beroep van advocaat?

Het heeft een drieledig doel: raadplegen, verzoenen, pleiten.

Wat het plegen van raad, het consulteeren, betreft, dat is altijd iets hersenschimmigs. De mensch is zóó geschapen dat hij slechts dien raad opvolgt, die aan zijne wenschen beantwoordt.

De advocaat speurt niet na wat de wet wil, maar wat zijn cliënt wil. De graad van blindheid van den cliënt, wat de te gebruiken middelen betreft, wordt slechts geëvenaard door diens helderheid waar het er om gaat het te bereiken doel niet uit het oog te verliezen.

„On peut dire qu'il y a des avocats consultants, mais qu'il n'y a pas d'avocats consultés."

Een advies is als eene pil, die men niet slikt als ze bitter smaakt. Zonder nog te spreken van de ongevallen, die zich voordoen als men zich *ver*slikt. Adviseert maar toe, het zal toch nooit iets geven.

Wat het verzoenen, het bijeenbrengen van partijen betreft, dat is een héél aardige zaak voor hem, die ongelijk heeft. Voor de partij, die gelijk heeft, is het juist andersom. Daarom ziet men ook over het algemeen den advocaat zich slechts dan conciliant toonen als hij de zwakke partij vertegenwoordigt (lorsqu'il tient le mauvais bout). Is het ooit bij iemand opgekomen om zich tot eenen advocaat te wenden met het doel om een deel van zijn eischen te laten vallen? Eene slechte transactie, zegt men, is nog altijd te verkiezen boven een goed proces. Men zou evengoed kunnen zeggen dat een goed proces beter is dan eene slechte transactie. Het gaat er altijd om: te weten of de transactie slechter is dan het proces of omgekeerd. Tusschen twee kwaden kiest de cliënt natuurlijk het minst kwade. En in die keuze raadpleegt hij zijn eigen toestand en wenschen en niet die van zijn advocaat. Voor den cliënt is de advocaat altijd te, of niet genoeg verzoeningsgezind. Als, bij uitzondering, advocaat en cliënt accoord gaan, waartoe dient dan de tusschenkomst van den eerste?

Op het punt van pleiten valt er wèl te onderscheiden. Voor den rechter is het altijd nutteloos en soms nadeelig. *Altijd nutteloos*. . . . . want de magistraat vormt zijne overtuiging uit feiten, niet uit woorden; *soms nadeelig* . . . . want als het pleidooi onhandig is bederft het de zaak, terwijl het, als het handig is, de rechters wantrouwen inboezemt. Het pleidooi is slechts dan onschuldig als het onbeduidend is. Als de advocaat een scherp onderzoeker is vinden de rechters er een ondeugend genoegen in hem te toonen, dat hij slecht heeft onderzocht. Vooral de eerlijke middelmatigheden onder de advocaten hebben het oor van den rechter.

Het bij den rechter een gunstig gehoor vinden belet ons onze clienten te benadeelen maar te beweren dat zulks hun voordeel zou brengen, zou onrecht tegenover de justitie zijn.

Tegenover de jury heeft mogelijk de welsprekendheid soms voordeelige gevolgen voor den beschuldigde gehad; maar hoevele malen is zij niet noodlottig voor hem geweest? „Men neemt alleen een goed advocaat als de zaak zelve slecht is". — „Een advocaat behoeft (de harten en geesten) niet te roeren als hij goede argumenten heeft". Zoo denken meestal de juryleden. Wie kan overigens helder zien, duidelijk weten, wat er in die duistere hoofden omgaat (dans ces âmes ténébreuses")? Men kan zich even goed de vraag stellen in welken toonaard men voor dooven zingen moet of welk coloriet men moet aanbrengen voor blinden. „Où il n' y a rien, l'éloquence perd ses droits". Evenals bij het bacarat weet men nooit of (voor de jury) het pleidooi een spel is van behendigheid of van kans. In ieder geval zijn de tranen van den verdachte welsprekender dan de snikken van den verdediger.

II.

De advocaat is ook niet nuttig voor de rechter. Wij denken ons, naief als we zijn, helpers der justitie. Zie de gezichten eens van de rechters als er zich meerdere advocaten vertoonen ten behoeve van ééne partij. Zij zeggen, en met reden, in elke zaak, dat, als er één advocaat is die er belang bij heeft om haar zoo klaar mogelijk voor te stellen, er een andere naast staat om haar zoo duister mogelijk te maken. Men noemt dat rechtskundige compensatie. Eene duistere zaak tot klaarheid te brengen is zéér moeielijk; daarentegen is het uiterst gemakkelijk om eene heldere zaak zoo duister mogelijk te maken. En daar elk resultaat recht — evenredig is aan gemakkelijke krachtsaanwending en omgekeerd — evenredig aan de moeielijke, is de tusschenkomst van den advocaat bij de slot-analyse voor den rechter eene bron van last, van moeielijkheid. De hoffelijkheid belet hem dat te zeggen maar ze verhindert hem niet dat te denken. De advocaat hoort bij den rechter als de bagage bij den reiziger. In een zin, waarin ik te vergeefs poogde de diepzinnigheid van Labiche met de fantasie van Montesquieu te vereenigen, zeide ik eens dat de advocaat de schoonzoon van de rechterlijke macht is. Welk pijnlijk tooneel van de rechtsfamilie! Tusschen die schoonmama en den schoonzoon heerscht dikwijls deferentie, enkele malen hartelijkheid. Van algeheele overgave (abandon) is nimmer sprake . . . . . à moins qu'il ne soit incestueux.

Men zal mij wellicht tegenwerpen dat de rechters uit de balie gerecruteerd worden. Daaruit volgt alleen dat de balie den rechter slechts dient om haar den rug toe te keeren. Zoo zijn ook stroopers nuttige wezens voor de boschwachters, die dikwijls zelf gewezen stroopers zijn.

III.

Ten slotte is de advocaat voor zich zelven niet nuttig. De handboeken over ons beroep verklaren eenstemmig dat in ambtszaken het persoonlijk belang van den advocaat niet in aanmerking mag komen. Op dit punt is mijn bewijs daardoor dus al geleverd.

Toch wil ik het aanvullen.

De voordeelen, die de advocaat in zijn beroep kan nastreven, zijn van geestelijken of van stoffelijken aard.

Van de eerste soort zijn er twee: onafhankelijkheid en prestige.

De onafhankelijkheid is slechts een hoogmoedswaan.

De advocaat is noch onafhankelijk van zijnen client, naar wien hij zich moet voegen zelfs als hij hem zelf niet zoekt, noch van den rechter, dien hij sparen moet in het belang van de zaak, ook als hij overigens in zijn eigen belang zich niet om hem bekommert.

Wat het prestige aangaat, het zou beter zijn daarover maar niet te spreken. Het publiek vreest maar minacht ons. Wij zijn voor hetzelve niets dan verachtelijke kooplieden in phrases. Al zijn er enkelen, die ons hebben leeren kennen en ons eenige achting toedragen, niemand spaart ons zijn grappen en geestigheden. Het prestige van de balie wordt bepaald door het succes van de spotwoorden, waarvan zij het onderwerp is. Wij doen als Figaro en lachen er om, om er niet over te moeten huilen.

En nu de stoffelijke voordeelen! Hoeveel advocaten zijn er niet, die bekrompen moeten leven tegenover de enkelen, die zich in weelde baden? Het leven van de meeste advocaten is een angstverwekkend problema. Zelfs onder de meest begunstigden zijn er weinig, die een fortuin nalaten en hoeveel grooter zou hun fortuin zijn geweest als zij hunne bekwaamheden aan andere bezigheden hadden gewijd!

Men kan uit liefde voor het beroep advocaat worden; laat men het beroep nimmer kiezen uit berekening. Belangeloosheid heet het touw dat dezen gehangene overeind houdt.

Ik beken dat ik advocaat ben gewordeu met het eenige doel om beheerder te worden van eene machtige financieele maatschappij en van een vette huwelijksgemeenschap.

Toen ik mij van mijne ongeschiktheid voor die dubbele taak bewust was geworden, ben ik, verder alle hoop latende varen, advocaat zonder meer gebleven, apostel van en martelaar voor allerlei onmogelijk met elkander overeen te brengen zaken, dat wil zeggen *nutteloos* in de volle beteekenis van het woord.

Et ego ad nihilum redactus sum et nescivi (Ps. LXXII : 22).

GEVOLGTREKKING.

Advocaten zijn tot niets nut. Zij kunnen alle aanvallen trotseeren; zij zullen niet ten onder gaan.

Tot zoover de heer Dumercy in zijn geestige scherts.

Ik wil er slechts dit bijvoegen.

De verdediging van verdachten bij de Zeekrijgsraden door advocaten staat voor de deur. Gelukkig acht ik de Officieren van Administratie, Fiskaals, die met scherpzinnige rechtsgeleerden als den heer D. in het krijt zullen moeten treden. Een debat met hen, 't zij schriftelijk of mondeling moet een waar genot opleveren en tot ernstige voorbereiding en buitengewoon goed werken prikkelen.

Hoofd-Inspecteur van Administratie bij de Zeemacht,

Krol van der Hoek.

CORRESPONDENTIE.

De officier van administratie der tweede klasse A. G. VAN DER LAND die bij vertrek van den officier van administratie der tweede klasse P. A. SNELLEN VAN VOLLENHOVEN met de functie van secretaris van den zeekrijgsraad aan boord H.Ms. wachtschip te Soerabaia werd belast, schrijft ons:

Eenigen tijd geleden deed zich hier het volgende geval voor. H. Ms. Tromp zou als schip van het Nederlandsch Eskader in Oost-Indië alleen te Soerabaia achterblijven; tijdens het aanhangig zijn van een krijgsraadzaak werd de secretaris, een officier van administratie 2e klasse, ziek. Kon nu in dit geval een ander officier (geen officier van administratie) als secretaris worden benoemd?

De moeilijkheden, die zich bij dit geval voordeden zijn uit den weg geruimd door het nog bijtijds aanhouden van een ander schip van het eskader, dat op het punt stond van Soerabaia te vertrekken, maar iets dergelijks zou natuurlijk bij het lang in timmering liggen van deze schepen te Soerabaia meer kunnen voorkomen.

De verschillende adviezen in deze kwestie liepen zeer uiteen en is men tot geen voldoende overeenstemming gekomen.

Art. 16 R. Z. noemt alleen „eerste schrijvers" en geen officieren van andere corpsen der Zeemacht of andere personen. Wel spreekt art. 115 van „de zoodanige, welke de commandeerende officier daartoe zal hebben benoemd" en art. 116 van „een ander" maar slaan deze uitdrukkingen niet op de „eerste schrijvers" van art. 16?

Bij een schip dat zich buitengaats alleen bevindt kunnen de functiën van fiskaal en secretaris door één persoon worden waargenomen „bij gebrek aan een geschikt persoon tot secretaris". Ook kunnen volgens art. 124 en 125 de functiën van fiskaal door „zoodanig ander geschikt persoon" en die van secretaris door „een ander" worden waargenomen. Zijn deze andere personen nu officieren van andere corpsen of desnoods ook andere personen, geen officieren? Nergens worden deze vervangers bij ziekte of andere gewichtige verhindering genoemd.

Art. 44 der Justitieele Voorschriften wijst er op dat de vereeniging van beide functiën in één persoon slechts bij een schip dat zich alleen buitengaats bevindt mogelijk is, en art. 47 J. V. wil die betrekkingen bij ontstentenis van een officier van administratie toegekend zien aan den plaatsvervanger van den officier van administratie, die dan blijkbaar tevens de geschikte persoon voor fiskaal (124 R. Z.) blijkt te zijn.

Volgens het geapprobeerde vonnis van HMs. wachtschip te Willemsoord, voorkomende op pag. 117, 118 en 119 M. R. T. deel I is uit het gecursiveerde op pag. 117 af te leiden dat, indien van de verhindering blijkt, wel een officier van een der andere corpsen benoemd kan worden. Zelfs schijnt hier het voorschrift van art. 47 J. V. (dat overigens ook alleen geldt voor schepen die zich buitengaats alleen bevinden) ook niet als

leidraad te dienen, daar in dat geval dan een adelborst van hetzelfde schip secretaris geweest zou zijn en niet de plaatsvervanger van den officier van administratie van het andere schip.

Volgens het vermelde op pag. 118 2e al. v. o. moet alleen uit de benoeming de verhindering blijken en kan dan een der officieren van een ander corps benoemd worden.

M. i. moet steeds, indien mogelijk, voor fiskaal en secretaris een officier van administratie zitting nemen en niet dan in geval van groote vertraging tot benoeming van een ander geschikt persoon worden overgegaan. In het bovengenoemde geval kon dan ook een ander schip worden aangehouden of kon een overplaatsing bewerkstelligd zijn, waardoor een officier van administratie ter beschikking was geweest.

Thans nog een enkel woord over een andere quaestie. Art. 145 C. W. Z. beschouwt onder zekere omstandigheden iemand als deserteur „ten ware hij de reden van afwezigheid ten genoege des rechters kon bewijzen".

Stel nu het volgende geval: een matroos wordt door de politie aan boord gebracht verdacht van desertie. De commandant benoemt een commissie van voorloopig onderzoek; de matroos vertelt dat hij al den tijd, dien hij aan den wal had doorgebracht, een week of zes, ziek in zijn kampong had gelegen en niet naar boord had kunnen terugkeeren. Uit een verklaring van een geneesheer blijkt, dat de man zich kort na zijn terugkeer aan boord ziek heeft gemeld met koorts. Een en ander staat vermeld in het proces-verbaal der commissie, dat door den commandant wordt ingezonden aan de autoriteit die over het verleenen van rechtsingang moet beslissen.

Kan deze nu een nader onderzoek bevelen naar de waarheid van de bewering van den verdachte aangaande het ziek zijn ten einde daarna te beoordeelen of al dan niet rechtsingang zal worden verleend?

Naar mijne meening is dit minder juist. De feiten noodig tot het verleenen van rechtsingang zijn alle aanwezig. De man is gaan passagieren en had geen vergunning om weg te blijven, bleef weg langer dan twee dagen, keerde niet binnen veertien dagen aan boord terug, maar werd na een week of zes gearresteerd en teruggebracht. Tijdens het onderzoek van officieren-commissarissen of in den krijgsraad zal den man gelegenheid gegeven worden om zijn afwezigheid ten genoege des rechters te bewijzen door het opnoemen van getuigen of het wijzen op omstandigheden, die dan door officieren-commissarissen dienen onderzocht te worden (Art. 145, 162 C. W. W. en art. 108 J. V. Z.

M. i. ligt dit onderzoek echter niet op den weg der commissie van voorloopig onderzoek ook daar dit onderzoek uit den aard der zaak niet afdoende kan zijn, daar de getuigen niet onder eede gehoord kunnen worden en ook eenige last zou kunnen ontstaan door het niet bevoegd zijn der commissie tot het oproepen van getuigen van den wal.

Tot zoover de heer VAN DER LAND. Over de in de tweede plaats besproken aangelegenheid willen wij hier een korte opmerking maken en wel omdat de geachte inzender zich daarbij op een standpunt plaatst, dat naar ons wel eens ter oore is gekomen, ook door andere officieren schijnt te worden ingenomen, doch hetwelk wij niet tot het onze kunnen maken.

Waartoe dient het onderzoek bij art. 5 R. Z. bedoeld, indien het daarvan opgemaakt proces-verbaal naar den vlootvoogd wordt gezonden? Om dezen in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de vraag of al dan niet rechtsingang zal worden verleend. Hij is hierin geheel vrij en wanneer hij

meent dat door de commissie van voorloopig onderzoek nog omstandigheden aan het licht kunnen worden gebracht die hem wellicht aanleiding kunnen geven om de zaak buiten krijgsraad te doen afloopen, dan beveelt hij dat nader onderzoek; dit onderzoek dient tot *zijne* voorlichting; is dit naar *zijne* meening niet voldoende, dan moet ten genoege van den vlootvoogd een nader onderzoek volgen, terwijl het voor de hand ligt, dat die autoriteit bij het verstrekken van den last daartoe aangeeft welk punt hij nog wenscht te doen onderzoeken.

Wij kunnen ons dan ook geenszins vereenigen met de meening van den geachten inzender die hier alle aanleiding tot het verleenen van rechtsingang aanwezig vindt omdat aan de wettelijke termijnen is voldaan. Wij behoeven hier niet te twisten over het legaliteits- of het opportuniteitsprincipe dat aan onze rechtspleging zou ten grondslag liggen. Vooreerst toch is er geen artikel in onze wet als in de burgerlijke wetgeving dat aan eerstgenoemd beginsel zou kunnen doen denken maar ook al zou het legaliteitsprincipe bij ons bestaan ook dan nog zou naar onze meening bij de door onze wet gegeven omschrijving van het hier bedoelde misdrijf een vlootvoogd den rechtsingang kunnen weigeren wanneer naar zijne overtuiging de verdachte zijn redenen van afwezigheid ten genoege des rechters zal kunnen bewijzen.

Het spreekt dus van zelf dat, indien een verdachte zich op een omstandigheid beroept welke wellicht na een weinig omvangrijk onderzoek tot klaarheid is te brengen of althans voldoende inzicht kan geven in de middelen welke den verdachte ten dienste staan om zijne bewering aannemelijk te maken, de vlootvoogd dat onderzoek kan bevelen; immers dat onderzoek moet hem in staat stellen om te beoordeelen of de zaak al of niet buiten krijgsraad kan worden afgedaan.

In het algemeen zal een vlootvoogd geen rechtsingang verleenen indien vrijwel vaststaat dat een vrijspraak zal volgen; hij zal hierbij in den regel niet alleen naar eigen inzicht te rade gaan, hoewel hij wettelijk volmaakt vrij is, doch zal zich in deze, indien dit mogelijk is, richten naar de jurisprudentie. In ieder geval is er naar onze meening niet in het minst iets onregelmatigs in gelegen dat een commandeerend officier zich nader laat voorlichten door een commissie die een zaak onderzoekt om hem in staat te stellen zijn oordeel over de wijze van afdoen der zaak te vestigen. Integendeel kan naar onze meening deze manier van handelen er slechts toe leiden om overbodige gedingen — die veelal bovendien aan de verdachten meer nadeel dan voordeel brengen — achterwege te laten.

Wat betreft het eerste punt hierboven ter sprake gebracht stippen wij slechts aan dat de daarbij behandelde quaestie o. i. in de praktijk alleen zal kunnen voorkomen wanneer een tot een zeker rechtsgebied behoorend schip zich werkelijk buiten tegenwoordigheid van een ander schip bevindt, met name dus niet in Soerabaia. We moeten toch niet vergeten dat wanneer een schip van het Nederlandsch eskader in Soerabaia ligt, dit schip zich in de onmiddellijke nabijheid bevindt van een ander schip der Koninklijke Marine nl. het wachtschip, waarop officieren van administratie dienen die ook tot de eerste schrijvers van art. 16 R. Z. behooren, evenals hun collega's van het eskader. Een enkel telegram toch is voldoende om een van die officieren die niet onder het bevel van den commandant van het Nederlandsch eskader dienen, ter beschikking van den eskadercommandant te stellen tot het waarnemen van de aan hem door die autoriteit op te dragen rechterlijke functie. O. i. toch is dit voldoende en behoeft daartoe geen overplaatsing te geschieden. [Red. M. R. T.].

De Officier van administratie T. MEIJER schrijft ons:

De Redactie deed mij de eer aan, om de door mij opgeworpen competentie-kwestie (zie blz. 292 van aflevering 3) aan eene bespreking te onderwerpen. En wilde ik nog gaarne met een enkel woord dienen van repliek, in de eerste plaats om der Redactie mijn dank te brengen voor de uitvoerige beschouwing, die ze wel aan het geval wilde wijden. Hoe gaarne ik hieraan zou willen toevoegen mijn dank voor het lesje, kan ik dit in de gegeven omstandigheden niet doen, omdat ik de meening der Redactie niet tot de mijne kan maken.

Op het betoog dat het korps Mariniers tot de zeemacht moet worden gerekend te behooren, waar ik het als landmacht beschouwde ('t geen ik heusch niet deed, omdat ik dit zoo'n prachttoestand vindt) behoeft, geloof ik, niet verder te worden ingegaan; immers, eindigt de redactie, erkennende dat ik de opvatting der jurisprudentie huldigde, met zich wel op mijn standpunt te willen plaatsen. Maar ook dan zou zij aarzelen om de landmachtautoriteiten competent te achten. En waarom? Als ik de Redactie goed begrijp, omdat het feit niet zou zijn te qualificeeren volgens het C. W. L., terwijl tegen eene behandeling van de zaak door den Zeekrijgsraad, die het feit wèl zou kunnen qualificeeren, geene bezwaren bestaan. Maar dat kan toch geen reden zijn voor den rechter der landmacht om zich incompetent te verklaren! Hoogstens zou het een reden kunnen zijn. om het beruchte artikel 17 C. W. L. eraan te pas te brengen. En gaat ook dit niet, welnu, dan spreke men vrij en verwijze den man naar den commandeerenden off..... Zoo komen we dan vanzelf tot de oplossing, die ik aan de hand deed.

Dat de oplossing der Redactie niet in strijd is met de wet en ook practisch zou zijn, ik zal het haar niet tegenspreken. Maar ook mijne oplossing strijdt niet met de wet, terwijl ze bovendien de gebruikelijke methode volgt, om zich aan de vaste jurisprudentie te houden. En of ze minder practisch zou zijn? Ik denk, dat de beklaagde hieromtrent wel met de Redactie van meening zal verschillen! Hier geeft de wet aanleiding tot de mogelijkheid van tweeërlei opvatting. Dan moet toch het belang van den beklaagde het zwaarste wegen en kieze men de voór hem gunstigste oplossing. Zoodat het resultaat zal moeten zijn: disciplinaire afdoening der zaak door den bevoegden autoriteit van het korps Mariniers.

Intusschen ligt van de moeilijkheid in dit geval de schuld ook al weer aan de verouderde militaire wetgeving, waarmee we nog steeds moeten voortsukkelen. Laat ik eindigen met de hoop — en dan weet ik wel zeker dat ik tenminste iets zeg, waarin de Redactie het ook met mij eens is — dat het niet te lang meer moge duren, eer de invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht ons tevens zal komen brengen een Wet, regelende de rechtsmacht van den militairen rechter. Dan zullen quaesties als deze ons wel geen hoofdbrekens meer kosten.

Zonder nogmaals op de zaak in te gaan voegen wij hieraan slechts toe, dat tot ons genoegen de geachte inzender niet tot de invoering van het Militair Strafwetboek behoeft te wachten om zich het hoofdbreken over bovenstaande quaestie te zien bespaard, daar de regeling welke wij op pag. 293 van dezen jaargang reeds met een enkel woord aanduidden, bij Kon. Besluit van 17 November 1908 is vastgesteld en 1 Januari 1909 is in werking getreden. Wij verwijzen dienaangaande naar het medegedeelde op pag. 317 in deze aflevering.

(*Red. M. R. T.*).

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 Maart 1878.

President: Mr. J. H. TELDERS.

Leden: Mr. G. J. FABIUS, Mr. G. TURK, Jhr. W. VON WRANGEL AUF LINDENBERG, R. A. JACKSON, J. VOS en G. P. J. MOSSEL.

Advocaat-Fiskaal: Mr. M. S. POLS.

Verdediger: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Competentie van den Nederlandschen militairen rechter ten opzichte van een O.-I. militair wiens diensttijd in Indië is verstreken en die naar Nederland wordt overgevoerd ten einde bij het Koloniaal Werfdepôt definitief uit den dienst te worden ontslagen.

Het Koloniaal Werfdepôt moet worden aangemerkt als een afzonderlijk korps van de Nederlandsche Landmacht; O.-I. militairen, die uit hoofde van geëindigden diensttijd (of om andere redenen) naar Nederland worden overgevoerd, moeten geacht worden tot de formatie van dat Depôt te behooren ook al zijn zij nog niet bij dat Depôt ingeschreven.

Waar ook de beleedigde tot het Nederlandsche leger behoort kan de, trouwens meermalen door het Hof in affirmatieven zin besliste vraag omtrent het al dan niet toepasselijke der militaire strafwet op beleedigingen van den meerdere in rang gepleegd tusschen personen behoorende tot het leger hier te lande en het leger in O.-I., buiten verdere beschouwing blijven.

Afwijkende zienswijze van den Advocaat-Fiskaal.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

A., oud, volgens opgave, 42 jaren, geboren te Kloosterburen, gerepatrieerd soldaat van het Nederlandsch Oost-Indische leger, in hechtenis te Arnhem, welke bij vonnis van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, van den 11den Februari ll, met inroeping der artikelen 99, 100, 18, 20 en 28 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 2 al. 1, 7 al. 1 en 3 der Wet van 17 September 1870 (*Staatsblad* no. 162) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan misdaad tegen de dienst en de subordinatie, door 1°. zijnen meerdere

in rang opzettelijk te slaan, gepleegd in tijd van vrede en 2°. zijnen meerdere in rang te beleedigen met woorden, te dier zake vervallen verklaard van den militairen stand, veroordeeld tot kruiwagenstraf voor den tijd van acht jaren en verwezen in de kosten en misen der Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad; — berustende deze uitspraak op de navolgende in het vonnis vermelde feiten en omstandigheden:

dat de gedetineerde voor den Krijgsraad is gesteld als beschuldigd van den 7den October ll. des morgens omstreeks half tien ure op het stoomschip „Prins Hendrik" in detachement uit Nederlandsch Oost-Indië terugkeerende, ter gelegenheid hij op het dek zat kaart te spelen en de adjudant-onderofficier R., commandant van het detachement, hem verzocht om zich wat beter te gaan kleeden, dezen te hebben toegevoegd: „Ben je bedonderd, voor wie moet ik dat doen!" en, toen genoemde onderofficier hem zulks gelastte, dit te hebben geweigerd, onder het zeggen: „ik heb schijt aan een adjudant, verrek smeerlap", en opgesprongen, met een houten lat naar hem te hebben geslagen en hem op den arm geraakt: en daarna naar beneden in het ruim zijnde gegaan, toen genoemde onderofficier hem wilde doen arresteeren en boeien, dezen een klap in het gezicht te hebben toegebracht en met een mes naar hem te hebben gestoken, onder het zeggen: „Gladdacker, smeerlap, ik ken jou al twintig jaren, ge zijt altijd een smeerlap geweest"; en eindelijk geboeid zijnde, hem te hebben toegevoegd: „ik kom uit de boeien en snij hem den nek af, of gooi hem overboord";

dat de gedetineerde voor Officieren-Commissarissen te Harderwijk heeft beweerd, dat genoemde adjudant hem gelastte zich te gaan kleeden, en toen hij, gedetineerde, zeide geen ander goed te hebben, die adjudant hem dreigend aan het hemd heeft getrokken en hij, gedetineerde, daarop driftig wordende, hem met een stuk hout heeft gedreigd en hem beneden in het schip, toen hij hem aanvatte om hem te boeien, van zich heeft afgeduwd, ontkennende hij echter dien adjudant te hebben geslagen, gescholden of met een mes gedreigd;

dat de gedetineerde voor Officieren-Commissarissen te Arnhem eene gelijkluidende verklaring heeft afgelegd, doch beweerd dat men te Harderwijk zijne opgaven omtrent dat stuk hout verkeerd had opgeschreven, daar hij wel had gezegd, het stuk hout, waarop de aanteekeningen van het spel geschiedden, te hebben weggeworpen, doch niet daarmede te hebben gedreigd en wijders 1°. dat R. niet was militair, wel met een detachement naar Indië was gekomen, doch als gewoon passagier terugkeerde; 2°. dat R. niet was commandant van het detachement repatrieerende militairen, daar deze te Batavia aan boord was gekomen en hij, gedetineerde, te Semarang en hem was gezegd door den generaal S., aan wien zij werden afgepresenteerd, te staan onder bevel van den kapitein van het schip en 3°. dat hij R. nooit in uniform heeft gezien;

zijnde door den Krijgsraad hieromtrent overwogen:

dat M. J. R., blijkens het ten processe overgelegde extract uit het stamboek van het Koloniaal Werfdepôt den 17den Juli 1877 zich heeft verbonden om in den rang van adjudant-onderofficier te worden ingedeeld als medegeleider van een detachement suppletietroepen naar Nederlandsch-Indië en den Staat te dienen gedurende het tijdvak van vertrek uit- tot terugkeer in Nederland, dat hij op 21 Juli daaraanvolgende te Nieuwediep is ingescheept aan boord van het stoomschip „Prins Hendrik', bestemd naar Oost-Indië, en dat hij alzoo den 7den October 1877 aan boord van hetzelfde stoomschip op terugreis naar Nederland zijnde, en dus nog

niet in Nederland teruggekeerd, was militair en wel adjudant-onderofficier.

dat door genoemden R., als getuige onder eede gehoord is opgegeven dat hij ongeveer acht dagen vóór den 7den October 1877 te Batavia aan boord van het stoomschip „Prins Hendrik" is gekomen, een marsch-order hebbende ontvangen om met de aldaar aan boord komende militairen naar Nederland te vertrekken, en hem tevens was ter hand gesteld eene instructie voor detachementscommandanten en eene schaftlijst; dat hij aan boord komende meerdere militairen aantrof, die reeds te Samarang aan boord waren gekomen, onder welke de gedetineerde; dat hij op verzoek van den kapitein van het schip ook de reeds vroeger geëmbarkeerde militairen onder zijne bevelen heeft genomen, ná hun hiervan kennis te hebben gegeven en hunne toestemming te hebben erlangd; dat hij zich dan ook als detachementscommandant ten aanzien van allen heeft gedragen en als zoodanig bevelen gegeven; dat de gedetineerde in den morgen van den 7den October ll. in volle zee zijnde, in eene zeer ongepaste kleeding op het dek zat; dat hij, getuige, gekleed met militaire pet en pantalon, doch met een burgerjas, hem heeft gelast om naar beneden te gaan en zich te kleeden, waarop hij ten antwoord gaf: „voor wien? ik heb schijt aan een adjudant, ik ben passagier"; dat hij het den gedetineerde andermaal heeft gelast, met bedreiging, anders andere maatregelen te zullen nemen, waarop deze toen is opgestaan, een stuk hout nam en daarmede aan hem, getuige, een slag op het hoofd wilde toebrengen, welken hij echter heeft gepareerd; dat hij, getuige, zich daarop heeft verwijderd om de boeien te halen en terugkomende bemerkte dat de gedetineerde naar beneden was gegaan; dat de gedetineerde, toen getuige daar ook kwam, hem een slag in het gezicht toebracht, een mes trok en hem dreigde te steken, waarop hij werd gegrepen en in arrest gebracht, bij welke gelegenheid hij hem, getuige, nog toevoegde: „Glad-„dacker, smeerlap, ik ken jou al twintig jaren, je bent altijd een smeerlap „geweest", en later: „ik kom uit de boeien en snij hem den nek af, of „donder hem over boord";

dat door den sergeant-majoor B. als getuige is opgegeven, dat, toen de adjudant-onderofficier R. den gedetineerde op beleefden toon aansprak en zeide: „we hebben nu Zondag, ga je beter kleeden", deze ten antwoord gaf: „ik heb met jou niets te maken", en dat, toen die adjudant daarop zeide: „nu gelast ik het u, dat ge u onmiddellijk gaat kleeden", hij is opgestaan, een stuk hout opnam, en dien adjudant daarmede een slag aan het hoofd trachtte toe te brengen, welke slag echter door dien adjudant werd gepareerd; dat de adjudant bij het voorgevallene de uniformpet en pantalon droeg en een burgerjasje; dat getuige zich daarna heeft verwijderd en van het verder voorgevallene niets heeft gezien; dat de gedetineerde den 10den October daaraanvolgende in arrest zijnde, heeft gezegd: „de adjudant had in '58 al voor flikkerij weggejaagd moeten worden, en zoo'n smeerlap wil mij nu ongelukkig maken";

dat door den getuige adjudant-onderofficier Z. is opgegeven, dat, toen de adjudant-onderofficier R. op het dek den gedetineerde, die aldaar zat kaart te spelen, verzocht zich voegzamer te gaan kleeden, deze een ongepast antwoord gaf en dat, toen die adjudant het hem gelastte, de gedetineerde bedaard zijne kaarten neerlegde, opstond, een stuk hout greep en daarmede naar dien adjudant sloeg, die den slag met den linkerarm pareerde; dat hij, getuige, van hetgeen er beneden is voorgevallen, niets heeft gezien;

dat door den getuige sergeant v. H. v. B. is opgegeven, dat hij in den bewusten morgen met den adjudant-onderofficier R., die met uniformpantalon en pet, doch met burgerjas gekleed was, op het dek wandelde

en deze den gedetineerde, die in eene zeer onbehoorlijke kleeding zat kaart te spelen, verzocht naar beneden te gaan en zich voegzamer te kleeden, daar het Zondag was en een ieder behoorlijk gekleed was, waarop de gedetineerde antwoordde: „ik heb niets met jou van noode, ik ken je niet"; dat de adjudant het den gedetineerde andermaal heeft verzocht, doch hij, getuige, niet goed heeft verstaan wat hij toen ten antwoord gaf, doch dat hij, toen die adjudant hem toevoegde: „nu gelast ik het je om naar beneden te gaan en je te kleeden", bedaard zijne kaarten neerlegde, opstond, een stuk hout greep en trachtte den adjudant een slag op het hoofd toe te brengen, welke echter door dezen werd gepareerd; dat hij, getuige, zich verwijderd hebbende om de boeien te halen, bij terugkomst, over de balustrade kijkende zag, dat de adjudant met de boeien in het ruim stond en dat de gedetineerde hem een slag in het gezicht gaf; dat hij, getuige, er wel over heeft hooren spreken dat de gedetineerde ook met een mes naar dien adjudant heeft gestoken, doch dat hij dit zelf niet heeft gezien;

dat door den getuige, soldaat M. is opgegeven dat, terwijl hij in den bewusten morgen met den gedetineerde op het dek zat kaart te spelen, de adjudant-onderofficier R. naar hem toekwam en zeide, dat hij zich behoorlijk zou gaan kleeden; dat de gedetineerde daarop ten antwoord gaf: „waarom zoude ik dat doen, het is een smerige schuit, en het geeft toch „niks", en vervolgens, toen die adjudant het hem gelastte, zeide: „ik heb „met jou niks te maken, je bent een smeerlap, een gladdacker, je hebt „zeker de pest aan me gezien, omdat je tweemaal voor officier bent ge„dropen, en ook, omdat je acht dagen provoost voor me gehad hebt, want „we kennen elkaar van vroeger"; dat de gedetineerde daarop opstond, een stuk hout nam, waarop het spel was aangeteekend, en daarmede naar het hoofd van den adjudant sloeg, die echter den slag pareerde; dat hij, getuige, van hetgeen er beneden is voorgevallen, niets heeft gezien;

dat door den getuige, soldaat P., is opgegeven dat de gedetineerde in dien morgen op het dek zat in zijn slaapbroek en overhemd en met naakte beenen, en toen de adjudant-onderofficier R. hem aanmaande om naar beneden te gaan en zich behoorlijk te kleeden, zeide: „dat verdom ik", en toen de adjudant hem zulks gelastte, opstond, een stuk hout nam en daarmede naar het hoofd van dien adjudant sloeg, die den slag met den arm pareerde; dat de adjudant zich toen verwijderde om de boeien te halen en gedetineerde naar beneden ging, alwaar hij hem wel hoorde schelden, doch niet weet tegen wien;

dat door den getuige, artillerist H., is opgegeven, dat hij heeft gezien dat de adjudant-onderofficier R. met de boeien beneden kwam, om den gedetineerde daarin te sluiten en dat de gedetineerde toen tot dien onderofficier zeide „weg" en hem tegelijkertijd een klap aan het hoofd gaf; dat hij, getuige, geene beleedigingen heeft gehoord, doch het ook niet kon hooren, daar er beneden zooveel leven was;

dat door de getuigen, soldaten G. en v. H., is opgegeven: door eerstgenoemde, dat de gedetineerde op het dek met een stuk hout en beneden met de hand den adjudant onderofficier R. een slag heeft toegebracht, en door laatstgenoemde, dat hij gezien heeft, dat de gedetineerde zulks op het dek met een stuk hout heeft gedaan;

zijnde door den Krijgsraad overwogen:

dat uit de verklaringen der voornoemde getuigen, alsmede uit die van de als getuigen onder eede gehoorde gewezen militairen B., H., TEN V., M., VAN DER L,, K. en VAN DER H., allen gerepatrieerd met gemeld

stoomschip, voldoende is gebleken, dat al de aan boord zijnde militairen R. als adjudant-onderofficier kenden;

dat uit de verklaring van den gedetineerde zelven blijkt, dat hij R. reeds lang kende; dat hij wist dat deze als medegeleider van een detachement naar Indië was gekomen en thans repatrieerde en hieruit voldoende blijkt, dat hij wist dat R. was militair en een rang bekleedde, daargelaten of hij al dan niet was detachementscommandant, hoezeer uit de verklaringen der laatstgenoemde getuigen voldoende is gebleken, dat hij aan boord als zoodanig werd beschouwd;

dat door de beëedigde verklaringen der getuigen in onderling verband en samenhang beschouwd en in verband met de opgaven van den gedetineerde zelven, wettig en overtuigend is bewezen, dat hij zich desbewust aan de hem ten laste gelegde feiten tegen eenen meerdere in rang heeft schuldig gemaakt, van welke het slaan van dien meerdere in rang het zwaarste misdrijf uitmaakt;

dan van welk vonnis hij, gedetineerde, zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl gratis en eischer — ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven, dat hij tijdens het plegen der hem ten laste gelegde feiten niet was militair, noch behoorde tot de niet-militaire personen op welke de militaire wet toepasselijk is;

dat hem immers blijkens het extract-stamboek op 18 Juli 1877 bij het Nederlandsch-Indische leger het paspoort naar Nederland is toegestaan, zoodat hij tot de formatie van dat leger niet meer behoorde;

dat hij ook niet, althans nog niet, bij het Nederlandsche leger was ingedeeld, zoodat hij zeer zeker niet in de formatie daarvan was begrepen;

dat de ten laste gelegde feiten ook niet vallen onder de strafbedreiging van art. 4 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, daar de beleedigingen niet gelden een voormalig superieur des appellants, noch uithoofde van vorige dienst gedaan waren;

dat hij dus, als zijnde geen militair, zich niet kon schuldig maken aan misdrijf tegen de dienst en de subordinatie en hij evenmin voor den militairen rechter kon terechtstaan;

dat — ook al wilde men aannemen dat hij op 7 October 1877 alsnog militair was, waarvan echter ten processe geen enkel blijk voorhanden is — hij dan zou behoord hebben en nog behooren tot het Nederlandsch-Indische leger;

dat dientengevolge de adjudant-onderofficier, blijkens het extract-stamboek, behoorende tot het Nederlandsche leger, niet kan worden aangemerkt als de meerdere in rang van den appellant, daar tusschen dezen en den getuige R. niet bestond de betrekking van ondergeschiktheid, die alleen een misdrijf tegen den dienst en de subordinatie mogelijk maakt;

dat immers zoodanige betrekking niet bestaat en ook niet denkbaar is tusschen twee personen die deel uitmaken van twee geheel verschillende legers, verschillend in werkkring en inrichting en in opperbevelhebber (art. 58 der Grondwet, art. 42 der Wet van 2 September 1854 (*St.bl.* n°. 129);

dat mitsdien ook bij deze opvatting van geene overtreding van art. 99 en 100 van het Crimineel Wetboek sprake kan zijn, zoodat slechts subsidiair behoeft te worden opgemerkt, dat de Nederlandsche militaire rechter niet bevoegd is te oordeelen over beweerde misdrijven door een soldaat van het Nederlandsch-Indische leger gepleegd;

dat intusschen deze onbevoegdheid is peremtoir en betreft zoowel den Nederlandschen militairen rechter in het algemeen (art. 290 Rechtspleging

bij de Landmacht) als den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement in het bijzonder (art. 143 Rechtspleging bij de Landmacht) weshalve bij het vonnis a quo de regelen zoo van jurisdictie als die van competentie geheel uit het oog zijn verloren;

dat mitsdien het vonnis a quo in geen opzicht kan worden in stand gehouden en het daarom onnoodig is er op te wijzen, hoe de den appellant opgelegde straf buiten alle verhouding is met de ten processe gebleken feiten;

en geconcludeerd tot vernietiging van het vonnis a quo en dat het Hof, den militairen rechter in Nederland onbevoegd verklarende, de zaak zal verwijzen naar den bevoegden rechter en ten aanzien van den eisch à minima hierna te melden, tevens verweerder à minima,

en

den Advocaat-Fiskaal voor 's Konings Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den Hove van den 19den Februari ll. geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien, voor antwoord in appèl bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat uit de processale stukken voldoende blijkt dat de in het vonnis vermelde feiten hebben plaats gehad geruimen tijd voordat het schip in Nederland was aangekomen;

dat de gedetineerde nog niet weder bij het Koloniaal Werfdepôt was overgegaan en alzoo, voor zoover militair, nog was militair van het Nederlandsch Oost-Indische leger; dat daarentegen voornoemde adjudant-onderofficier zich bij het Koloniaal Werfdepôt had verbonden gedurende het tijdvak van vertrek uit- en terugkeer in Nederland, alzoo onderofficier was bij een korps van het Nederlandsche leger;

dat de gedetineerde na aankomst van het schip in Nederland naar den Krijgsraad te Arnhem is verwezen;

dat die Krijgsraad echter niet bevoegd was van de zaak kennis te nemen;

dat toch de jurisdictie van den Nederlandschen militairen rechter bepaald is tot de personen bij de Wet uitdrukkelijk aan die jurisdictie onderworpen; dat vermits geen der gevallen aanwezig is, waarin die jurisdictie over niet-militairen wordt verleend, de gedetineerde alleen als militair kan zijn verwezen;

dat echter de Nederlandsche militaire rechter geen jurisdictie heeft over militairen van het Nederlandsch-Indische leger, voor zoover deze niet bepaaldelijk bij een der korpsen van het Nederlandsche leger zijn ingedeeld en dus tijdelijk tot de formatie van dat korps in den zin van art. 2 van het Crimineel Wetboek behooren;

dat mitsdien de Nederlandsche militaire rechter onbevoegd behoort verklaard te worden om in deze recht te spreken, met verwijzing naar den bevoegden rechter;

dat, vermits niet kan worden verwezen naar den Indischen rechter, en de feiten ook een burgerlijk misdrijf opleveren en als gepleegd door een Nederlander tegen een Nederlander, hier te lande vervolgbaar zijn, naar den bevoegden burgerlijken rechter behoort te worden verwezen;

en eisch doende à minima, geconcludeerd tot nullité van het gewezen vonnis en dat alsnog bij Sententie van dezen Hove, de Nederlandsche militaire rechter zal worden verklaard onbevoegd van deze zaak kennis te

nemen, met verwijzing van den gedetineerde naar den bevoegden rechter en met compensatie der kosten in appèl, alzoo tevens eischer à minima.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van de pleidooi;

Gezien de stukken, acten en munimenten door partijen onder den Hove gefurneerd en voorts met rijpe deliberatie van rade doorgezien en overwogen hebbende al wat ter materie dienende was en konde of mochte moveeren;

Overwegende in de eerste plaats met betrekking tot de voorgedragen exceptie van onbevoegdheid, dat, blijkens ten processe overgelegd extract uit het stamboek van den impetrant, aan dezen militair, na volbrachten dienst bij het Indische leger, op den 18den Juli 1877 het paspoort naar Nederland is toegestaan;

Overwegende dat uit de verklaringen van de ten processe gehoorde getuigen is gebleken, dat in de maand September daaraanvolgende de impetrant met andere militairen, wier diensttijd in Indië mede was verstreken, na bij de Indische militaire autoriteiten te zijn afgepresenteerd, op transport is gesteld naar Nederland en op het Nederlandsche schip „Prins Hendrik" is ingescheept, ten einde na zijne aankomst bij het Koloniaal Werfdepôt te Harderwijk definitief uit den dienst te worden ontslagen en dat tijdens de hiervoren vermelde gebeurtenissen plaats grepen sedert het vertrek uit Indië, reeds eenige dagen waren verloopen.

Overwegende dat, volgens art. 2 van het Koninklijk besluit van 19 October 1843, no. 64, regelende de formatie van het Koloniaal Werfdepôt, de dienst van dat Korps niet alleen bestaat in de aanwerving, kleeding, uitrusting, wapening en oefening van de manschappen, bestemd tot aanvulling van de landmacht in 's Rijks overzeesche bezittingen, maar ook „in het voorloopig opnemen van de vandaar, zoo wegens geëindigden „diensttijd als uithoofde van andere redenen terugkeerende militairen", terwijl blijkens art. 7 van dat besluit, de uit die gewesten terugkeerende militairen bij dat Korps weder worden ingedeeld in afwachting van bevelen tot hunne definitieve afvoering;

Overwegende dat ingevolge art. 12, 2de gedeelte van het besluit, het Koloniaal Werfdepôt, voor zooverre het personeel, het militair toezicht en de eigenlijke dienstaangelegenheden betreft, uitsluitend aan het Departement van Oorlog is onderworpen en dientengevolge het Koloniaal Werfdepôt moet worden aangemerkt als een afzonderlijk Korps der Nederlandsche landmacht, waaraan een bijzondere taak in betrekking tot 's Rijks legermacht in Oost-Indië is opgedragen;

Overwegende dat dientengevolge de militairen, die krachtens eene engagementsakte voor den Nederlandsch-Indischen dienst in Nederlandsch-Indië zijn aangekomen en aldaar in de stamboeken ingeschreven, zoodra zij uithoofde van geëindigden diensttijd of om andere redenen naar het Koloniaal Werfdepôt zijn teruggezonden, ook tot hun definitief ontslag uit den Indischen dienst (hetwelk in Nederland wordt gegeven) geacht moeten worden te behooren tot de formatie van het Koloniaal Werfdepôt, al mogen zij dan ook nog niet van de stamboeken in Indië zijn afgevoerd en in geen stamboek van het Werfdepôt zijn ingeschreven;

Overwegende, dat mitsdien de militairen, onder deze categorie begrepen, ingevolge art. 2 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande,

aan de bepalingen van dat Wetboek zijn onderworpen en voor den militairen rechter moeten worden terechtgesteld voor de delicten door hen bedreven, tijdens zij bij voorschreven Koloniaal Werfdepôt zijn ingedeeld en wel voor den Krijgsraad waaronder dat Werfdepôt ressorteert, waaruit volgt, dat de Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, in toepassing van art. 143 der Rechtspleging bij de Landmacht, alleszins bevoegd was in deze recht te spreken;

Overwegende, dat wijders ten processe is gebleken, zooals bij het vonnis a quo is betoogd en het ook in appèl niet is betwist, dat de adjudant-onderofficier R. behoorde tot de formatie van bovenbedoeld Koloniaal Werfdepôt en dat de impetrant hem kende als zijnen meerdere in rang;

Overwegende, dat, waar alzoo de beleediger en de beleedigde geacht moeten worden deel te hebben gemaakt van hetzelfde legerkorps, de, trouwens meermalen bij dit Hof in affirmatieven zin besliste vraag, omtrent het *al* dan *niet* toepasselijke der militaire strafwet op beleedigingen van den meerdere in rang, gepleegd tusschen personen behoorende tot het leger hier te lande en dat in Oost-Indië, buiten verdere beschouwing kan blijven;

Overwegende voorts ten opzichte van de zaak, ten principale, dat van het misdrijf, aan den impetrant ten laste gelegd, ten processe voldoende is gebleken, dat het bewezen is, hij zich daaraan heeft schuldig gemaakt en dat hetzelve naar behooren is gequalificeerd, doch dat, daar het door hem gepleegde geweld geen nadeelige gevolgen heeft gehad en aanleiding bestaat om de bij de wet bedreigde kruiwagenstraf tot het minimum te bepalen;

Gezien de bij het vonnis a quo aangehaalde wetsartikelen, benevens art. 254 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in appèl in naam des Konings!

Verwerpt de in deze opgeworpen exeptie van onbevoegdheid van den militairen rechter;

En ten principale recht doende, corrigeert het vonnis in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, van den 11^{den} Februari 1878, gepronunciëerd den daaraanvolgenden 15^{den} Februari, alhier in quaestie, alleen voor zooveel den duur der aan den impetrant en gedetineerde opgelegde kruiwagenstraf betreft, en doende enz.

Bepaalt den duur dier straf op vijf jaren;

Houdt overigens het gewezen vonnis in stand;

Verwijst den impetrant en gedetineerde in de kosten van den processe alhier in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove;

Ontzegt allen anderen eisch en conclusie ten deze gedaan en genomen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 7 September 1880.

President Mr. G. Turk.

Leden: Mr. G. J. Fabius, W. von Wrangel auf Lindenberg, R. A. Jackson, J. Vos, G. P. J. Mossel en Mr. J. H. Beaujon.

Advocaat-Fiskaal: Mr. P. VerLoren van Themaat.

Verdediger: Mr. A. L. van Hengelaar.

Competentie van den Nederlandschen militairen rechter ten opzichte van een O.-I. militair die zich met verlof in Nederland bevindt,

In de militaire wetboeken die evenzeer in het vaderland als in de koloniën gelden, is het stelsel aangenomen dat de militair wegens alle strafbare feiten, behalve die vermeld in het 2de lid van art. 13 en in art. 14 C. W. L. voor den militairen rechter terecht moet staan.

Het zou met dit stelsel in tegenspraak zijn om den zich in Nederland bevindenden kolonialen militair buiten de militaire rechtsmacht te stellen, zoodat als de bedoeling van den wetgever moet worden aangenomen dat zoodanige militair, zich hier te lande aan misdrijf schuldig makende, aan de rechtsmacht van den Nederlandschen militairen rechter onderworpen is.

De woorden der wet zijn met die bedoeling niet in strijd; met de uitdrukking „armée" in art. 2 C. W. L. had de wetgever dan ook niet uitsluitend het Ned. leger op het oog (zie ook art. 178 G. W. 1848), terwijl de scheiding der beide krijgsmachten geenszins van zelve een scheiding van rechtsmacht teweegbrengt.

Afwijkende zienswijze van den Advocaat-Fiskaal.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor 's Konings Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij resolutie van den 1sten Juni ll. geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, van den 18den Mei ll., gewezen in de zaak van A., oud volgens opgave 38 jaren, geboren te Dussen, ridder 4de klasse der Militaire Willemsorde, 1ste luitenant der Infanterie van het Nederlandsch Oost-Indische leger, met verlof in Nederland, gerequireerde in persoon, welke bij gemeld vonnis, met inroeping der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 309 en 463 van het Algemeen Wetboek van Strafrecht, 14 no. 2 der Wet van 29 Juni 1854 (*Staatsblad* no. 102), 1, 2 en 3 der Wet van 28 Juni 1851 (*Staatsblad* no. 68), 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het iemand moedwillig toebrengen van een stoot en een kwetsuur, waaruit beletsel om te werken van meer dan twintig dagen ontstaan is, gepleegd onder verzachtende omstandigheden, te dier zake veroordeeld tot eene cellulaire gevangenisstraf van drie weken en verwezen in de kosten en misen van de Justitie, alsmede in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad.

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de navolgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat de beklaagde in den morgen van den 1sten April 1880, zich bevindende op een portaal in zijne woning te Amsterdam, den boven hem wonenden commissionnair H. A. H. een trap in den rug heeft toegebracht, tengevolge van welke geweldpleging die getuige van den trap gevallen is en op het portaal op zijn rechterschouder is neergekomen, zijnde genoemde commissionnair tengevolge van een door gezegden val bekomen schouderontwrichting gedurende meer dan twintig dagen verhinderd geweest zijne werkzaamheden te verrichten;

dat voorts uit de processale stukken blijkt, dat beklaagde is 1ste luitenant der Infanterie bij het Nederlandsch Indische leger; dat hij zich tijdens het plegen van het bovenomschreven feit met verlof in Nederland bevond en als zoodanig ter zake der bovenomschreven feiten naar den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, is verwezen;

dat die Krijgsraad echter, gelijk naar Vertooners meening terecht door den Auditeur-Militair in den Krijgsraad is beweerd, onbevoegd is van deze zaak kennis te nemen; dat toch blijkens art. 143 der Rechtspleging bij de Landmacht en art. 48 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, de rechtsmacht van den militairen rechter in Nederland zich niet verder uitstrekt dan tot de personen, die uitdrukkelijk en bij de wet aan die rechtsmacht zijn onderworpen;

dat met de Wet, waarnaar art. 48 der Provisioneele Instructie, evenals art. 290 der Rechtspleging bij de Landmacht verwijst, niet anders kan bedoeld zijn dan het Crimineel Wetboek, gelijk dan ook art. 272 der Rechtspleging bij de Landmacht ter bepaling van de rechtsmacht van de Krijgsraden te velde uitdrukkelijk verwijst naar datzelfde Wetboek (art. 4, 5 en 6);

dat derhalve ter beantwoording der vraag of de beklaagde aan de jurisdictie van den Nederlandschen militairen rechter is onderworpen, ingevolge art. 2 van het Crimineel Wetboek behoort te worden onderzocht of beklaagde in den zin van genoemd wetsartikel tot het Krijgsvolk te Lande behoort of daaronder ingevolge dat artikel wordt begrepen;

dat blijkens de bewoordingen van art. 2 tot het Krijgsvolk te Lande, behalve de in de laatste zinsnede van dat artikel opgenoemde personen, uitsluitend moeten gerekend worden te behooren zij, die in de formatie van de onderscheidene korpsen der armée zijn begrepen;

dat onder de uitdrukking *armée* niets anders is te verstaan dan de Nederlandsche armée en deze zeer zeker niet omvat de Nederlandsch-Indische armée, vermits deze laatste niet onder het Nederlandsche Departement van Oorlog of Marine ressorteert, en administratief geheel van de Nederlandsche armée gescheiden zijnde, een geheel op zichzelf staande en zelfstandig georganiseerde legermacht uitmaakt;

dat indien onder de uitdrukking armée in art. 2 van het Crimineel Wetboek ook de Nederlandsch-Indische armée ware te verstaan, ingevolge het bepaalde bij art. 10 van het Crimineel Wetboek in verband met art. 2 van hetzelfde Wetboek en art. 48 der Provisioneele Instructie aan de jurisdictie van het Hoog Militair Gerechtshof der Nederlanden zouden zijn onderworpen *alle* militairen behoorende tot het Nederlandsch-Indische leger. ook *die welke zich in Nederlandsch-Intlië bevinden,* want dat er geen wetsbepaling bestaat die de jurisdictie van den Nederlandschen militairen

rechter over Nederlandsch-Indische militairen beperkt, tot die militairen, welke toevallig met verlof in Nederland zijn;

dat de meening, dat de Nederlandsche en de Nederlandsch-Indische armée, twee geheel van elkander afgescheiden legermachten zijn, door het Hof werd gedeeld bij de sententie van 22 Maart 1878 in de zaak tegen G. v. D. R., daar toch de bevoegdheid van den Nederlandschen militairen rechter om van diens zaak kennis te nemen, bij voormelde sententie niet hierop gegrond was dat de Nederlandsch-Indische armée deel zou uitmaken van de Nederlandsche, maar op de overweging, dat deze beklaagde, toen hij het hem ten laste gelegde feit pleegde, reeds naar Nederland was vertrokken, ten einde na zijne aankomst bij het Koloniaal Werfdepôt definitief uit den dienst te worden ontslagen, terwijl voorts daarbij door het Hof werd overwogen: „dat de dienst van het Werfdepôt onder anderen bestaat in het voorloopig opnemen van de uit 's Rijks overzeesche bezittingen zoo wegens geëindigden diensttijd, als uithoofde van andere redenen, terugkeerende militairen; dat dit Werfdepôt voor zooverre het personeel het militair toezicht en de eigenlijke dienstaangelegenheden betreft, uitsluitend *aan het Departement van Oorlog is onderworpen,* en dientengevolge moet worden aangemerkt als een afzonderlijk korps der *Nederlandsche landmacht,* waaraan een bijzondere taak in betrekking tot *'s Rijks legermacht in Oost- en West-Indië* is opgedragen", uit welk een en ander naar 's Hoves oordeel volgde „dat een Nederlandsch-Indisch militair, zoodra hij uit Nederlandsch-Indië naar het Koloniaal Werfdepôt wordt teruggezonden, geacht moet worden te behooren tot de formatie van dat Werfdepôt en *dientengevolge,* krachtens art. 2 van het Crimineel Wetboek voor den militairen rechter in Nederland behoorde te worden terechtgesteld";

dat aan de stelling dat Nederlandsch-Indische militairen niet aan de rechtsmacht van den Nederlandschen rechter zijn onderworpen, niet in den weg staat de slotbepaling van het Crimineel Wetboek; dat dit Wetboek ook van kracht is in de Oost- en West-Indische bezittingen, vermits die bepaling geen uitbreiding beoogt aan de rechtsmacht van den Nederlandschen militairen rechter, maar alleen dezelfde militaire strafwetgeving aan de Nederlandsche koloniën geeft die in het moederland geldt, waarvan alzoo alleen het gevolg is, dat evenals in Nederland de vraag wie aan de rechtsmacht van den Nederlandschen militairen rechter zijn onderworpen, uit art. 1 en volgende van het Crimineel Wetboek moet worden beantwoord, zoo ook de rechtsmacht van den Nederlandsch-Indischen rechter waar dit niet uitdrukkelijk anders is bepaald, geregeld wordt door dezelfde wetsartikelen;

dat evenmin met het hierboven betoogde in strijd is de bepaling van art. 49 der Provisioneele Instructie van het Hoog Militair Gerechtshof, dat het Hof zijne jurisdictie over de geheele uitgestrektheid van het grondgebied van den Staat uitoefent, daar dit artikel alleen ten doel heeft den omvang van het *rechtsgebied* van het Hoog Militair Gerechtshof te omschrijven, maar niet te bepalen *welke* personen aan de rechtsmacht van dit College zijn onderworpen;

dat mitsdien de Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, behoort te worden onbevoegd verklaard in deze zaak recht te spreken, met verwijzing naar den bevoegden rechter, zijnde de Nederlandsche burgerlijke rechter, bij de wet aangewezen tot berechtiging van alle misdrijven gepleegd door personen niet vallende onder art. 1 tot 8 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en art. 1 tot 7 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;

dat toch hier van eene verwijzing naar den Nederlandsch-Indischen militairen rechter geen sprake kan zijn, vermits met het oog op art. 118 der Grondwet en bij het gemis van eene wettelijke regeling der Staatsrechterlijke verhouding tusschen Nederland en zijne Koloniën, de Nederlandsch-Indische militaire rechter is te beschouwen als een *vreemde* rechter;

verzocht hebbende 's Hoves mandament van appèl en hetzelve bij resolutie van den 15den Juli ll. hebbende verkregen, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het gewezen vonnis en dat alsnog bij Sententie van dezen Hove, de Nederlandsche militaire rechter zal worden verklaard onbevoegd van deze zaak kennis te nemen, met verwijzing van den gedaagde naar den bevoegden burgerlijken rechter en met compensatie der kosten in eersten aanleg en in appèl, alzoo impetrant van mandament van appél en eischer ambtshalve ter eenre

en

gemelden gerequireerde A., gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, voor wien voor antwoord in appèl, bij schrifture, ter rolle is te kennen gegeven:

dat de impetrant r. o. van dat vonnis is gekomen in hooger beroep bij dezen Hove, bewerende dat de Krijgsraad behoort te worden verklaard onbevoegd om in deze zaak recht te spreken, met verwijzing van den gedaagde naar bevoegden rechter op grond dat de gedaagde is officier bij het Nederlandsch Oost-Indische leger en onder de uitdrukking armée in artikel 2 van het Crimineel Wetboek genoemd, niets anders zoude te verstaan zijn dan de Nederlandsche armée en deze niet omvat de Nederlandsch-Indische armée, vermits deze laatste niet onder het Nederlandsch Departement van Oorlog of Marine ressorteert en administratief geheel van de Nederlandsche armée gescheiden zijnde, een geheel op zichzelf staande en zelfstandig georganiseeede legermacht uitmaakt;

dat de gedaagde in het vonnis van den Krijgsraad heeft berust, omdat hij tot herstel zijner gezondheid kalmte noodig heeft, welke aan zijn overprikkeld zenuwgestel, zoolang deze zaak aanhoudt, niet gegund is, maar hoe gewenscht eene spoedige beslissing ook voor hem moge zijn, is hij het niet alleen aan zich zelven, maar ook aan zijne wapenbroeders verplicht, met allen ernst te vorderen, dat hij niet aan zijnen grondwettelijken rechter wordt onttrokken;

dat toch naar zijne bescheiden meening die beperkte uitlegging aan de uitdrukking armée niet kan gegeven worden, daar de legermacht in Indië, ofschoon administratief gescheiden en zelfstandig georganiseerd, evenzeer een Nederlandsche legermacht is, welke onder het opperbestuur staat van den Koning, die de officiereu daarbij evenzeer als bij het Nederlandsche leger aanstelt en ontslaat en welke legermacht door hetzelfde Crimineel Wetboek en dezelfde rechtspleging als die in het moederland wordt beheerd;

dat echter, daargelaten de vraag of artikel 2 van het Crimineel Wetboek in dien beperkten zin kan worden opgevat, de gedaagde krachtens artikel 150 der Grondwet, tegen zijnen wil niet kan worden afgetrokken van den rechter dien de wet hem toekent;

dat, behoudens de uitzonderingen waarvan in deze geen sprake is, alle delicten, begaan door militairen, zoowel van het Nederlandsch-Indische- als van het Nederlandsche leger, door den militairen rechter moeten worden beoordeeld;

dat de gedaagde als officier van het Nederlandsch-Indische leger derhalve recht heeft te vorderen dat het feit, hem ten laste gelegd, door den militairen rechter wordt beoordeeld en de Grondwet hem waarborgt dat hij van dien rechter niet wordt afgetrokken;

dat het toch geen betoog behoeft dat de gedaagde ter zake van het feit in kwestie in Indië voor den Krijgsraad zou zijn gesteld en de omstandigheid dat hij tot herstel zijner gezondheid met verlof in het moederland is, hem zeker het recht niet kan ontnemen om voor den hem toegekenden militairen rechter terecht te staan;

dat dit te meer in het oog springt bij de beoordeeling van misdaden tegen de dienst en de subordinatie daar, indien het kan opgaan dat de Krijgsraden onbevoegd zijn te beoordeelen de delicten van militairen bij het Indische leger, geen superieur van dat leger gevrijwaard is tegen de beleediging, welke zijne onderhoorigen hem hier te lande kunnen aandoen;

dat dan ook art. 4 van het Crimineel Wetboek, hetwelk den ontslagen militair nog een jaar en zes weken aan de bepalingen van het Crimineel Wetboek onderwerpt, voor den ontslagen militair van het Indische leger, die zich in het moederland bevindt, bij die uitlegging als niet geschreven moet geacht worden;

dat het almede mag worden betwijfeld dat de wetgever, indien hij bij de daarstelling van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, aan art. 2 die beperkte uitlegging had willen geven, zonder eenige voorziening dat wetboek ook voor de Oost- en West-Indische bezittingen van kracht zoude hebben verklaard, veelmin dat sedert 1815 daarin niet zoude zijn voorzien;

dat de gedaagde mag vertrouwen dat het Hof hem het recht niet zal ontzeggen om voor den hem toegekenden militairen rechter terecht te staan en ook aan de militairen in Indië de overtuiging niet zal ontnemen dat zij tot het Nederlandsche leger behooren en als zoodanig hun vaderland dienen;

en geconcludeerd dat het den Hove behage den impetrant zijn eisch tot onbevoegdverklaring te ontzeggen met referte omtrent de kosten aan het oordeel van den Hove.

HET HOF,

Gelet op de verklaring door beide partijen ter rolle gedaan dat zij afstand doen van de pleidooi.

Gezien de stukken, acten en munimenten door partijen onder den Hove gefurneerd en voorts met rijpe deliberatie van rade doorgezien en overwogen hebbende al wat ter materie dienende was en konde of mochte moveeren;

Overwegende met betrekking tot de beweerde onbevoegdheid:

dat de wetgever in de militaire wetboeken, die evenzeer in de koloniën als in het moederland van kracht zijn, het stelsel heeft aangenomen, dat de militair wegens alle strafbare feiten, behalve die vermeld in het 2de lid van art. 13 en in art. 14 van het Crimineel Wetboek, voor den militairen rechter terecht moet staan;

dat het met dit stelsel in tegenspraak zou wezen den zich in Nederland bevindenden kolonialen militair buiten de militaire rechtsmacht te stellen;

dat derhalve als de bedoeling van den wetgever moet worden aangenomen, dat zoodanige militair, zich hier te lande aan misdrijf schuldig makende, aan de rechtsmacht van den Nederlandschen militairen rechter onderworpen is;

dat de woorden der wet met deze bedoeling niet in strijd zijn, dat die

steeds zonder nadere omschrijving van de *landmacht, het krijgsvolk, de armée* gewaagt, onder welke benamingen het krijgsvolk voor de dienst in de koloniën niet minder dan dat voor de dienst in het moederland begrepen kan worden;

dat de Grondwet in art. 178 van eene *landmacht* sprekende, *bestemd om in of buiten Europa dienst te doen naar gelang van omstandigheden,* de landmacht in Nederland en in de koloniën als eene *krijgsmacht* beschouwt;

dat art. 2 van het Crimineel Wetboek, als tot het krijgsvolk te lande behoorende, wel opnoemt „allen die in de formatie der onderscheidene korpsen der armée zijn begrepen", maar dat het bij de algemeenheid der beteekenis van het woord *armée* niet aannemelijk is, dat de wetgever daarbij alléén het leger in Nederland, met uitsluiting van het krijgsvolk in de koloniën zoude hebben bedoeld;

dat het niets afdoet dat de koloniale krijgsmacht eene afzonderlijke formatie heeft en administratief van het leger in Nederland gescheiden is, want dat die scheiding geenszins van zelve eene scheiding van rechtsmacht teweeg brengt;

dat integendeel de rechtsmacht van den Nederlandschen militairen rechter over den zich hier te lande bevindenden kolonialen militair volkomen met die scheiding bestaanbaar is, daar toch elk militair, onverschillig of hij tot het Nederlandsche dan wel tot het Nederlandsch Oost-Indische leger of de Nederlandsch West-Indische troepen behoort, Nederlandsch krijgsman is, onderworpen aan het oppergezag van den Koning der Nederlanden;

dat ook tegen de rechtsbevoegdheid van den Nederlandschen militairen rechter wordt aangevoerd dat er bij aanneming daarvan geen reden zou bestaan om die tot het grondgebied van het Rijk binnen Europa te beperken dewijl art. 49 der Provisioneele Instructie aan het Hof jurisdictie toekent over de geheele uitgestrektheid van het grondgebied van den Staat en art. 10 van het Crimineel Wetboek bepaalt, dat het ten aanzien van de misdaden bij dat Wetboek uitgedrukt, geen onderscheid maakt of die binnen of buiten de Nederlanden zijn gepleegd;

dat echter door het woord *Staat* naar de gewone beteekenis, alleen het Rijk in Europa wordt verstaan, gelijk dan ook van de begrootingen, die voor Nederland en voor Nederlandsch-Indië beiden door de wetgevende macht alhier worden vastgesteld, alleen aan de eerste de naam van *Staatsbegrooting* wordt gegeven;

dat bovendien de jurisdictie aan de militaire gerechtshoven in Oost- en West-Indië toegekend door denzelfden wetgever, die de jurisdictie van het Hof in Nederland heeft vastgesteld, de jurisdictie van dit Hof beperkt, ook al mochten onder het woord *Staat* ook de koloniën kunnen worden begrepen;

Overwegende alzoo dat, dewijl de rechtsmacht van den Nederlandschen militairen rechter over de zich hier te lande bevindende Nederlandsche koloniale militairen, geacht moet worden in de bedoeling van den wetgever te hebben gelegen en dewijl de woorden der wet met die bedoeling niet in strijd zijn, de Krijgsraad te Haarlem terecht kennis heeft genomen van het aan den beklaagde ten laste gelegde misdrijf.

Overwegende voorts dat het vonnis van den Krijgsraad, zoo met opzicht tot het bewijs der feiten als ten aanzien der kwalificatie daarvan en de aanneming van verzachtende omstandigheden behoorlijk is gemotiveerd en dat de straf met juistheid is toegepast;

Gezien de bij het vonnis a quo aangehaalde wetsartikelen;

Recht doende in appèl, in naam des Konings!

Ontzegt den eischer r. o. zijnen gedanen eisch;

Bevestigt het vonnis van den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, van den 18den Mei 1880, gewezen in de zaak van den gedaagde en gerequireerde A. en gepronuncieerd den daaraanvolgenden 4den Juni, alhier in quaestie, en

compenseert de kosten van den processe alhier in appèl gevallen, om redenen den Hove daartoe moveerende.

Naar ons werd medegedeeld is het Hoog Militair Gerechtshof dit standpunt steeds blijven innemen, o. a. bij zijne sententie van 12 December 1902 en laatstelijk door approbatie van een vonnis van den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, dd. 23 November 1907. (Red. M. R. T.).

Krijgsraad
in het Derde Militaire Arrondissement.

Vonnis van 16 November 1907.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof 31 December 1907.

President: N. Bosboom, Luitenant-Kolonel.

Leden: de Kapitein K. L. L. H. van Nistelrooij; de Luitenants M. W. Vieweg, J. P. Jelter, D. L. baron van Slingelandt, G. A. W. Massink en J. Meijer.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. van Meurs.

Delikt, gepleegd aan boord van een mailstoomer, door een O.-I. militair die na dienstexpiratie naar Nederland terugkeerde.

Ontsnapping van iemand die krachtens rechterlijke uitspraak van de vrijheid is beroofd, te wijten aan de schuld van den ambtenaar die met de bewaking is belast.

De weinig zorgvuldige wijze waarop de detachementscommandant de hem gegeven voorschriften opvolgde, kan tot de achtelvosheid van beklaagde aanleiding hebben gegeven.

Overwegende dat een op 7 Augustus 1907 repatrieerend korporaal van het Nederlandsch-Oost-Indische leger, oud 24 jaar, geboren te 's Gravenhage, gerequireerde in persoon, voor den Krijgsraad is gesteld als beschuldigd:

dat het aan zijne schuld te wijten is dat, terwijl hij, ambtenaar zijnde, (tot de gewapende macht behoorende) op 7 Augustus 1907 aan boord van het Nederlandsche stoomschip „Gedé" te Marseille als transportcommandant belast was met de overbrenging, de boeiïng en de bewaking van A. R., door den militairen rechter te Batavia veroordeeld tot 5 jaar gevangenisstraf, zich krachtens rechterlijke uitspraak in hechtenis bevindende en tot het ondergaan dier straf aan boord van dat schip overgebracht wordende naar Nederland, deze R. is ontsnapt, door hem, zonder hiertoe last te hebben bekomen, van de boeien te ontdoen, de bewaking op te heffen en

hem zonder toezicht aan dek te laten, terwijl het schip nog tusschen de havenhoofden was, door welk een en ander R. de gelegenheid kreeg zich op het schip van een paar reddingboeien meester te maken, over boord te springen, aan land te komen en te ontvluchten.

Overwegende dat beklaagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt, opgevende dat hem daags voor zijn vertrek naar Nederland op het bureau van den plaatselijken commandant te Batavia door dezen werd bekend gemaakt, dat hij, beklaagde, met twee soldaten belast werd met het overbrengen naar Rotterdam van een gevangene A. R., die gestraft was met 5 jaren tuchthuisstraf; dat zijn dienst op 10 Juli 1907 was geëxpireerd; dat hij, vermeenende niet meer met de overbrenging van den gevangene te kunnen worden belast, op 10 Juli 1907 aan boord van het stoomschip „Gedé" te Tandjong Priok aan den plaatselijken adjudant zijne bezwaren heeft medegedeeld en ten antwoord heeft gekregen, dat op dat oogenblik geen ander kader voor dien dienst was aan te wijzen, doch dat, indien te Padang ander kader aan boord kwam dat geen dienstexpiratie had, de bewaking van den gevangene aan een hunner zoude worden overgegeven; dat zijn detachementscommandant was sergeant v. E.; dat luitenant plaatselijk adjudant hem de instructie voor het overbrengen van gevangenen heeft voorgelezen; dat hierbij was vermeld, dat de gevangene in de provoost moest worden gezet, zoodra bij de nadering van een haven land in zicht kwam en daarin moest blijven tot dat, bij het weer verlaten der haven, geen land meer in zicht was; dat met het oog op de hitte door den plaatselijken adjudant in overleg met den eersten stuurman bepaald werd, dat de gevangene in bovenstaand geval, in stede van in de provoost te worden gesloten, geboeid en onder bewaking van een schildwacht benedendeks zoude mogen verblijven; dat alleen te Tandjong Priok en te Padang bovenstaande order is opgevolgd, maar dat hij in de volgende havenplaatsen, met toestemming van den sergeant v. E., den gevangene met het oog op de groote hitte benedendeks, in stede van benedendeks, op het bovendek heeft laten verblijven, zwaar geboeid en onder toezicht van een schildwacht; dat hij bij het verlaten van alle havenplaatsen vóór Marseille steeds heeft gewacht tot het land uit zicht was, alvorens R. uit de boeien te ontslaan; dat hij het in Marseille niet heeft gedaan; dat hij op verzoek van den gevangene, wetende dat deze niet kon zwemmen, in een oogenblik van onverklaarbare onachtzaamheid, dezen uit de boeien heeft ontsloten, terwijl het schip nog binnen de havenhoofden was; dat hij hiertoe geen last had bekomen van den sergeant; dat hij den bij R. geplaatsten schildwacht liet vertrekken en R. meenam naar het manschappenlogies, waar getuige de sleutels van de boeien had opgeborgen; dat getuige hem daar ontsloten heeft; dat getuige, na R. ontslagen te hebben, naar boven is gegaan; dat R. een oogenblik na hem bovenkwam; dat hij een oogenblik daarna gezien heeft, dat R. buiten boord dreef en hij hem daarna niet weder heeft gezien;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1°. J. v. E., korporaal bij de Koloniale Reserve te Nijmegen: dat hij op 10 Juli 1907 aan boord van het stoomschip „Gedé" was, alwaar dien dag beklaagde met eenige manschappen en den gevangene A. L. mede aan boord kwam; dat de plaatselijke adjudant van Priok hem en beklaagde ter zijde nam en hun eene instructie voorlas hoe te handelen met den gevangene; dat hem toen werd medegedeeld, dat hij als detachementscommandant mede verantwoordelijk was voor de goede overbrenging van den gevangene; dat getuige als detachementscommandant geheel verant-

woordelijk was voor de overbrenging van den gevangene en beklaagde slechts de bevelen had op te volgen, die getuige hem met betrekking tot de overbrenging had gegeven; dat hun te Tandjong Priok de instructie tot het overbrengen van gevangenen is voorgelezen; dat de plaatselijke adjudant te Tandjong Priok in overleg met den eersten stuurman van de „Gedé" met het oog op de hitte bepaalde, dat de gevangene in de havenplaatsen, in stede van in de provoost, geboeid en onder bewaking van een schildwacht, in het logies benedendeks behoorde te verblijven; dat getuige alleen te Tandjong Priok en in de Emmahaven deze order heeft doen opvolgen; dat hij alleen te Tandjong Priok en in de Emmahaven aan beklaagde last heeft gegeven R. uit de boeien te ontslaan toen land uit zicht was, maar het later in de volgende havenplaatsen aan beklaagde zelf heeft overgelaten, daar het gebleken was dat deze zich steeds stipt kweet van zijn taak; dat getuige hem te ± 5½ uur voormiddags, toen het schip Marseille naderde, in de boeien had laten sluiten en onder bewaking van een fuselier had gesteld; dat getuige zich heeft overtuigd, dat deze order gedurende het verblijf in de haven werd gehandhaafd; dat toen het schip te ± 10 uur voormiddags van de aanlegplaats werd gesleept, de gevangene nog geboeid was, zelfs toen zij bijna buiten de pieren waren; dat de gevangene eenige oogenblikken later aan bakboordzijde over boord is gesprongen en in een roeibootje is opgenomen en aan land gebracht;

2°. L. H.: dat hij op 10 Juli 1907 als repatrieerend kanonnier van het Oost-Indische leger door den plaatselijken commandant te Batavia is aangewezen om met beklaagde den gevangene A. R. per stoomschip „Gedé" van Batavia naar Rotterdam over te brengen; dat getuige op den dag dat R. ontvlucht is, toen de „Gedé", na Marseille te hebben aangedaan, die plaats weer verlaten had, bij den gevangene als schildwacht op post heeft gestaan van 9½ tot 10 uur voormiddags; dat hij geen opvolger als schildwacht heeft gehad; dat beklaagde hem te kennen gaf, dat een nieuwe post niet noodig was; dat beklaagde last heeft gegeven de bewaking op te heffen; dat het schip toen nog tusschen de havenhoofden was; dat hij R. aan beklaagde hoorde vragen: „korporaal, zou ik los „mogen?"; dat hij beklaagde en R. samen zag gaan naar het logies der manschappen; dat getuige even daarna R. in het water zag drijven op twee reddingboeien, waarna hij in een bootje is opgenomen; en

3°. S. K. v. d. B., gepasporteerd en gegageerd ziekenverpleger, gediend hebbende bij het Oost-Indische leger: dat hij als zoodanig de reis van Padang naar Rotterdam heeft gemaakt per stoomschip „Gedé"; dat hij aan boord van tijd tot tijd den gevangene R. heeft moeten bewaken; dat, nadat zij den wal te Marseille verlaten hadden en nog in de haven voeren, hij R. en beklaagde nog een oogenblik heeft zien staan bij de deur van het logies der soldaten;

Overwegende dat uit het ten processe aanwezige uittreksel uit het scheepsjournaal van het stoomschip „Gedé", gezagvoerder U. Udema, blijkt, dat op 7 Augustus 1907 te Marseille, nadat de loods van boord was gegaan en de sleepbooten het schip hadden losgelaten, plotseling een plons in het water werd vernomen; dat de gevangene A. R., voorzien van reddinggordels, over boord bleek te zijn gesprongen; dat direct een sloep werd gereed gemaakt ten einde den vluchteling te achtervolgen, maar deze inmiddels door een boot was opgepikt en aan wal gebracht;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de beëedigde verklaringen der getuigen, wettig en overtuigend is bewezen, dat hij zich aan het hem ten laste gelegde heeft schuldig gemaakt; dat

de weinig zorgvuldige wijze waarop de detachementscommandant, sergeant v. E., zich kweet van de hem gegeven voorschriften, betreffende de bewaking van den gevangene, aanleiding kan hebben gegeven tot de door beklaagde begane achteloosheid; dat zijn zeer gunstig gedrag in den dienst mede bij het bepalen van de straf in aanmerking behoort te worden gebracht;

Gezien de artt. 367, al. 2. Wetboek van Strafrecht, art. 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht);

Verklaart het aan beklaagde ten laste gelegde feit wettig en overtuigend bewezen;

Kwalificeert het als: ontsnapping van iemand die krachtens rechterlijke uitspraak van de vrijheid is beroofd, te wijten aan de schuld van beklaagde als ambtenaar belast met de bewaking;

Verklaart hem hieraan schuldig;

Veroordeelt hem tot een hechtenis van acht (1) dagen;

Verwijst hem in de proceskosten.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 24 Februari 1899.

President: Mr. J. H. Beaujon.

Leden: S. Kraijenhoff van de Leur, Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, Mr. G. H. van Bolhuis, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck en R. T. Muschart.

Advocaat-Fiskaal: Mr. P. VerLoren van Themaat.

Verduistering van rijwielen. De krijgsraad oordeelt de bewijzen onvoldoende en spreekt de beklaagden vrij.

Het Hof acht door de geheel tegenstrijdige opgaven der beide beklaagden, hunne bewering, dat de rijwielen zouden zijn weggenomen tijdens zij slapende waren, geheel onaannemelijk.

Veroordeeling door het Hof.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 20sten December 1898 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Hellevoetsluis den 9den December 1898 gewezen in de zaak tegen

1e. A. L. F. oud 24 jaar, geboren te Antwerpen en

---

(1) Deze straf is naar aanleiding van een gratieverzoek bij Kon. besluit veranderd in f 10.— boete. (Red. M. R. T.)

2e. J. H. oud 22 jaar, geboren te Beverwijk, beiden marinier 2e klasse en gerequireerden in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zijn vrijgesproken van het hun ten laste gelegde misdrijf van verduistering, met opheffing van het ontslag uit arrest onder handtasting.

Welke Advocaat-Fiskaal, met betoog:

dat de beklaagden bij voorschreven vonnis zijn vrijgesproken van de beschuldiging als zouden zij in den avond van 5 October of in den loop van 6 October 1898 in vereeniging te Utrecht twee rijwielen, die het eigendom waren van de gebroeders S. te Amsterdam en die zij van dezen op eerstgenoemden datum in huur hadden gekregen, hebben verkocht en zich alzoo wederrechtelijk als eigenaars dier voorwerpen hebben gedragen;

dat Vertooner zich met deze vrijspraak niet kan vereenigen;

dat de beklaagden hebben bekend, dat zij te zamen in den namiddag van 5 October 1898 ieder van iemand in de nabijheid van de Muiderpoort te Amsterdam een rijwiel hebben gehuurd voor den tijd van twee uren tegen 40 cents per uur, welke bekentenis wordt bevestigd door de met eede gestaafde verklaring van getuige B. J. S., met het voornemen daarmede naar Utrecht te rijden en met den trein terug te keeren; dat zij echter aan dit voornemen geen gevolg hebben gegeven, maar onderweg in een hooiberg hebben overnacht, na alvorens de rijwielen in de nabijheid daarvan te hebben neergezet; dat echter bij hun ontwaken de rijwielen verdwenen waren en zij zich daarop te voet naar Utrecht en vervolgens per trein naar Breda hebben begeven, gevende beklaagde F. op, dat hij geen aangifte van het vermissen der rijwielen heeft gedaan omdat hij bang was dat men hem dan zou arresteeren en beklaagde H. dat hij en zijn medebeklaagde daar eerst later aan gedacht hadden toen zij reeds te ver van Utrecht waren en geen centen meer hadden om terug te keeren:

dat hij, aan wien eenig voorwerp tijdelijk ten gebruike is afgestaan, verplicht is dit terug te geven en, wanneer hij wegens verduistering van dit voorwerp terechtstaat, niet kan volstaan met de bewering dat het hem toevertrouwde voorwerp hem is ontstolen, tenzij hij in staat is dit aannemelijk te maken;

dat de beklaagden wel verre van daarin geslaagd te zijn, integendeel door hun geheel met elkander strijdende opgaven de overtuiging hebben gevestigd, dat de door hen omtrent verschillende hunner handelingen op 5 en 6 October 1898 gedane mededeelingen onjuist zijn, en zij er belang bij hebben de waarheid te verzwijgen;

dat toch beklaagde F. opgeeft, dat hij en zijn medebeklaagde tusschen Amsterdam en Utrecht in een hooiberg hebben overnacht, omdat hij onderweg gebreken aan het rijwiel kreeg, zoodat hij niet meer door kon rijden; dat zij, om bij den hooiberg te komen, een gracht hebben moeten overspringen, en dat, toen een van hen beiden dat gedaan had, de ander hem de rijwielen van den overkant heeft overgereikt; dat zij, vóórdat zij in den hooiberg gingen slapen, de rijwielen *tegen dien hooiberg* hebben aangezet; dat zij den volgenden morgen in de ochtendschemering zijn opgestaan en zij daarop in ongeveer drie uur van daar naar Utrecht zijn geloopen, doch onderweg in een herberg langs den weg nog wat hebben gegeten en eerst in den namiddag omstreeks vier uur te Utrecht zijn aangekomen (Prod. K. art. 8, 12 en 13, prod. Y. art. 2 en 3);

terwijl daarentegen door beklaagde H. werd opgegeven, dat F. onderweg over vermoeidheid klaagde en tusschen Hilversum en Utrecht niet verder kon; dat zij, om bij den hiervoren bedoelden hooiberg te komen, een hek

van ijzerdraad zijn overgeklommen en het niet waar is, dat zij daarvoor over een sloot hebben moeten springen; dat zij, vóórdat zij gingen slapen, hun rijwielen *bij het hek* hebben neergezet; dat zij den volgenden morgen omstreeks zes uur zijn opgestaan en 's morgens te omstreeks *acht uur*, zonder onderweg te rusten, te Utrecht zijn aangekomen (prod. L. art. 8. 9, 12 en 13, prod. Z. art. 2, 11 en 12);

dat onder die omstandigheden niet kan gezegd worden dat de beklaagden zelfs eenigermate hun beweren aannemelijk hebben gemaakt, dat zij tengevolge van overmacht niet in staat zijn geweest de door hen gehuurde rijwielen terug te geven, en moet worden aangenomen dat zij die voorwerpen ten eigen bate hebben aangewend;

dat bovendien, wat beklaagde F. betreft, diens schuld, in verband met het voorafgaande, op overtuigende wijze blijkt uit de door hem bij zijn verhoor van 25 October 1898 aan Officieren-Commissarissen gedane opgaaf, dat hij geen aangifte van het vermissen van de rijwielen had gedaan omdat hij bang was dat men hem en zijn medebeklaagde zou pakken (prod. K. art. 25). voor hoedanige vrees alleen dàn grond zoude kunnen bestaan, indien beklaagde F. zich werkelijk aan een strafbaar feit ten opzichte van het door hem gehuurde rijwiel had schuldig gemaakt;

Verzocht en bij Resolutie van den 14den Februari 1899 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat de gedaagden alsnog, met aanhaling van de artikelen 321 van het Wetboek van Strafrecht, 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad nº. 193) en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, zullen worden schuldig verklaard ieder aan verduistering en te dier zake veroordeeld ieder tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden en beiden in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in eersten aanleg en in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemde A. L. F. en J. H., gedaagden in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring vanwege de gedaagden ter rolle gedaan dat zij zich refereeren aan 's Hofs dispositie en afstand doen van pleidooi.

Gelet op de verklaring door den impetrant en eischer ambtshalve, mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi.

Gezien de stukken van den processe aan het Hof overgelegd.

Overwegende dat aan de beklaagden is ten laste gelegd:

dat zij in den avond van 5 October 1898 of in den loop van 6 October 1898 in vereeniging te Utrecht rijwielen, die zij anders dan door misdrijf onder zich hadden, hebben verkocht en alzoo zich wederrechtelijk hebben gedragen als eigenaars van die voorwerpen, zijnde die rijwielen het eigendom van de gebroeders S. te Amsterdam, van wie zij die in huur hadden gekregen.

Overwegende dat de getuige B. J. S., rijwielhandelaar te Amsterdam, onder eede heeft verklaard, dat hij in den namiddag van den 5den October

1898 aan twee als mariniers gekleede personen ieder voor een paar uren een rijwiel heeft verhuurd; dat zij met de rijwielen zijn weggereden en hij sedert dien dag nòch de mariniers nòch de rijwielen heeft teruggezien en daarom bij de politie aangifte heeft gedaan.

Overwegende dat de beklaagden hebben bekend dat zij te zamen in den namiddag van 5 October 1898 ieder van iemand in de nabijheid van de Muiderpoort te Amsterdam een rijwiel hebben gehuurd voor den tijd van twee uren, met het voornemen daarmede naar Utrecht te rijden en met den trein terug te keeren; dat zij echter aan dit voornemen geen gevolg hebben gegeven, maar onderweg in een hooiberg hebben overnacht, na alvorens de rijwielen in de nabijheid daarvan te hebben neergezet; dat echter bij hun ontwaken de rijwielen verdwenen waren en zij zich daarop te voet naar Utrecht en vervolgens per trein naar Breda hebben begeven.

Overwegende dat beklaagde F. heeft opgegeven, dat hij geen aangifte van het vermissen der rijwielen heeft gedaan omdat hij bang was dat men hem dan zou arresteeren, en beklaagde H. dat hij en zijn medebeklaagde er eerst later, toen zij reeds te ver van Utrecht waren en geen centen meer hadden om daarheen terug te keeren, er aan gedacht hebben dat zij van de vermissing aangifte hadden moeten doen;

dat beklaagde F. heeft opgegeven, dat hij en zijn medebeklaagde tusschen Amsterdam en Utrecht in een hooiberg hebben overnacht, omdat hij onderweg gebreken aan het rijwiel kreeg, zoodat hij niet meer door kon rijden; dat zij, om bij den hooiberg te komen, een gracht hebben moeten overspringen en dat, toen een van hen beiden dat gedaan had, de ander hem de rijwielen van den overkant heeft aangereikt; dat zij, vóórdat zij in den hooiberg gingen slapen, de rijwielen tegen dien hooiberg aan hebben gezet; dat zij den volgenden morgen in de ochtendschemering uit den hooiberg zijn opgestaan en zij daarop in ongeveer drie uur vandaar naar Utrecht zijn geloopen, doch onderweg in een herberg langs den weg nog wat hebben gegeten en eerst in den namiddag omstreeks vier uur te Utrecht zijn aangekomen;

dat daarentegen door beklaagde H. is opgegeven: dat F. onderweg over vermoeidheid klaagde en tusschen Hilversum en Utrecht niet verder voort kon; dat zij, om bij den hiervoren bedoelden hooiberg te komen, een hek van ijzerdraad zijn overgeklommen en het niet waar is dat zij daarvoor over een sloot hebben moeten springen; dat zij, vóórdat zij gingen slapen, hun rijwielen bij het hek hebben neergezet; dat zij den volgenden morgen omstreeks zes uur zijn opgestaan en 's morgens omstreeks acht uur, zonder onderweg te rusten, te Utrecht zijn aangekomen.

Overwegende dat uit deze geheel uiteenloopende opgaven van de beklaagden blijkt dat hun beweren, dat de rijwielen weggenomen zijn terwijl zij slapende waren, geheel onaannemelijk is.

Overwegende dat door de bekentenis van de beklaagden, dat zij den 5 October 1898 ieder voor een paar uren een rijwiel van den rijwielhandelaar S. te Amsterdam gehuurd hebben en die rijwielen niet bij genoemden rijwielhandelaar hebben teruggebracht, bevestigd door de beëedigde verklaring van dien rijwielhandelaar, in verband met de aanwijzing voortvloeiend uit hunne geheel tegenstrijdige opgaven omtrent hunne handelingen, wettig en overtuigend wordt bewezen, dat zij over die rijwielen als heer en meester hebben beschikt en zich die alzoo opzettelijk wederrechtelijk hebben toegeëigend.

Overwegende dat dit feit oplevert verduistering.

Gezien de artikelen 321 van het Wetboek van Strafrecht, 12 van het

Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 der Wet van 14 November 1879 (Staatsblad n°. 193) en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht.

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis van den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Hellevoetsluis, den 9den December 1898 gewezen en den 21sten daaraanvolgenden uitgesproken, waarbij de beklaagden A. L. F. en J. H. hiervoren breeder aangeduid, zijn vrijgesproken van de beschuldiging rijwielen, die zij anders dan door misdrijf onder zich hadden, zich wederrechtelijk te hebben toegeëigend.

Verklaart hen schuldig aan verduistering door zich opzettelijk wederrechtelijk de aan gebroeders S. te Amsterdam, althans aan een ander dan aan hen toebehoorende rijwielen, welke zij anders dan door misdrijf onder zich hadden, toe te eigenen.

Veroordeelt hen ter zake daarvan ieder tot eene gevangenisstraf van vier maanden.

Veroordeelt hen wijders in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen.

Ontzegt allen anderen eisch ten deze gedaan.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 2 November 1906.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. J. Hamburger A.Dzn.

Veroordeeling door den Zeekrijgsraad wegens zware mishandeling.

Benoeming van een deskundige door het Hof. Conclusie: neuropathische aanleg met sterke affectieve prikkelbaarheid, zonder dat zulks grond kan opleveren tot ontoerekeningsvatbaarheid.

Het Hof, zich met deze conclusie vereenigende, neemt het opzet tot het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel niet als bewezen aan en vindt in de sarrende houding van de verwonde tegenover den beklaagde aanleiding om een lichte straf op te leggen.

Veroordeeling wegens mishandeling, zwaar lichamelijk letsel tengevolge hebbende, tot een jaar gevangenisstraf.

Rapport van den deskundige.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

J., oud 23 jaar, geboren te Borselen, matroos 2de klasse, thans gedetineerd

te Utrecht, die bij vonnis van den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord, gewezen den 21sten Mei 1906, met aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 193), 10, 27 en 302 1e lid van het Wetboek van Strafrecht en 163 en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, met vrijspraak van het verder hem ten laste gelegde, is schuldig verklaard aan zware mishandeling en veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde sedert 7 April 1906 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dezer straf zal worden in mindering gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklaagde te den Helder in den nacht van 6 op 7 April 1906 omstreeks half twaalf uur, op de Achtergracht Zuidzijde, opzettelijk met het oogmerk haar zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, de vrouw H., genaamd R. S., met een mes zóódanig in den buik heeft gestoken dat ter plaatse, waar hij haar trof, alle lagen der buikwand over eene lengte van ongeveer tien centimeter waren doorgesneden, één der dundarmlissen eene wonde had gekregen van twee à drie millimeter en een gedeelte der darmen uit de buikholte was getreden, tengevolge van welke verwondingen genoemde vrouw gedurende eenige weken in levensgevaar heeft verkeerd;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 5den Juni 1906, geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den fungeerenden Fiskaal bij den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij te den Helder in den nacht van 6 op 7 April 1906 omstreeks half twaalf uur, op de Achtergracht Zuidzijde opzettelijk met het oogmerk haar zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, de vrouw H.. genoemd R. S., met een mes zoodanig in den buik heeft gestoken dat, ter plaatse waar hij haar trof, alle lagen van den buikwand over eene lengte van ongeveer tien centimeter waren doorgesneden, één der dundarmlissen eene wonde had gekregen van twee à drie millimeter en een gedeelte der darmen uit de buikholte was getreden, tengevolge van welke verwondingen genoemde vrouw gedurende eenige weken in levensgevaar heeft verkeerd;

althans: dat hij te den Helder in den nacht van 6 op 7 April 1906 omstreeks half twaalf uur, op de Achtergracht, Zuidzijde, moedwillig met een mes de vrouw H., genoemd R. S., een steek in den buik heeft toegebracht, welke steek ter plaatse, waar hij haar trof, alle lagen van den

buikwand, over eene lengte van ongeveer tien centimeter, heeft doorgesneden, aan eene der dundarmlissen eene wonde van twee à drie millimeter heeft veroorzaakt en waardoor een gedeelte der darmen uit de buikholte is getreden, tengevolge van welke verwonding genoemde vrouw gedurende eenige weken in levensgevaar heeft verkeerd.

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door beklaagdes bekentenis en de overige wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud breedvoerig in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dat beklaagde, op tijd en plaats in de talastelegging vermeld, aan R. S. opzettelijk een steek in den buik heeft toegebracht, welke de gevolgen heeft gehad in de telastelegging omschreven en dat die verwondingen door den Krijgsraad terecht zijn geacht zwaar lichamelijk letsel uit te maken;

dat echter door die bewijsmiddelen niet overtuigend is bewezen dat beklaagde bij het toebrengen van den steek het opzet had aan R. S. zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, vermits zijne handeling is gepleegd in een hevigen aanval van toorn, waarbij hij zich van de gevolgen dier handeling niet zoo nauwkeurig rekenschap heeft gegeven, terwijl de daarbij door hem geuite woorden niet noodwendig doelen op het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel;

Overwegende dat verschillende verschijnselen, na het plegen van de daad en ook vroeger bij beklaagde waargenomen, aanleiding hebben gegeven een onderzoek naar beklaagdes geestvermogens uit te lokken, hetwelk bij Resolutie van 12 Juni 1906 is opgedragen aan Dr. W. H. Cox, arts te Utrecht, welke deskundige, na als zoodanig te zijn beëedigd en na onderzoek van den beklaagde en van de processtukken, een uitvoerig verslag van zijne bevindingen heeft uitgebracht, waarbij hij op de gronden, daarin uiteengezet, als zijn oordeel te kennen geeft: dat beklaagde blijk heeft gegeven een neuropathischen aanleg te bezitten onder den vorm van sterke affectieve prikkelbaarheid en het reageeren met hysteroide aanvallen na aandoeningen; dat deze aanleg eerst tot uiting is gekomen onder den invloed der emotiën tengevolge zijner onbeantwoorde liefde; dat echter van eene ziekelijke storing of eene gebrekkige ontwikkeling, om den geringen graad der afwijking, nauwelijks kan worden gesproken en dat de genoemde prikkelbaarheid een factor is van eenige, hoewel geringe, beteekenis en ook in zijn nadeel, wanneer krachtige emoties zijne zelfbeheersching op de proef, en, zooals in het onderhavige geval, eene zware proef stellen;

Overwegende dat de gronden voor dit oordeel, door den deskundige aangevoerd, alleszins aannemelijk zijn, weshalve, met overneming dier gronden, wordt aangenomen, dat bij beklaagde niet heeft bestaan zoodanige ziekelijke storing of gebrekkige ontwikkeling zijner geestvermogens, waardoor het begane feit hem niet zou kunnen worden toegerekend;

Overwegende echter dat door de verklaringen der getuigen in het vonnis opgenomen blijkt, dat de genoemde R. S., den beklaagde èn vroeger èn even vóór het plegen van het feit herhaaldelijk heeft geplaagd en gesard, zulks ofschoon hij steeds jegens die vrouw sterke genegenheid bleef koesteren, welke zij gedurig weer aanwakkerde om hem dan weder teleur te stellen en te plagen;

dat daarin aanleiding bestaat om aan beklaagde eene niet zware straf op te leggen ook in verband met het hiervoren aangenomene omtrent het ontbreken van opzet om zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, en dat tengevolge daarvan beklaagde van het hem in de eerste plaats ten laste gelegde moet worden vrijgesproken en schuldig verklaard aan het hem

subsidiair ten laste gelegde en de duur der bij het vonnis opgelegde straf moet worden verminderd;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen.

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord den 21sten Mei 1906 tegen beklaagde gewezen voor zooveel betreft de schuldigverklaring aan het in de eerste plaats ten laste gelegde, de vrijspraak van het subsidiair ten laste gelegde, de qualificatie aan het misdrijf gegeven en den duur der opgelegde straf,

En in zooverre opnieuw recht doende:

Verklaart J. schuldig aan mishandeling, zwaar lichamelijk letsel tengevolge hebbende;

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf van een jaar.

Houdt overigens het vonnis in stand voor zooveel daarbij is bepaald dat de tijd, vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgébracht, sedert zeven April 1906 bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht en hij is verwezen in de kosten in eersten aanleg gevallen;

Spreekt hem vrij van het hem in de eerste plaats ten laste gelegde;

De kosten in hooger beroep te dragen door den Staat.

Gerechtelijk geneeskundig onderzoek in zake den matroos 2e klasse J.

Ter requisitie van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht, heeft de ondergeteekende W. H. Cox, m. d. en arts alhier, na den bij de wet gevorderden eed te hebben afgelegd, den gedetineerde J. herhaaldelijk bezocht en geneeskundig onderzocht en in aansluiting daaraan gesproken met zijn vader P. J. en zijn moeder A. J. D., is door hem, ondergeteekende, het volgend rapport opgemaakt.

RAPPORT.

Inleiding. Het delict. J,, matroos 2de klasse aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, geboren op den 29sten April 1883 te Borsele, heeft zich in den nacht van 6 op 7 April 1906, omstreeks half twaalf, op de Achtergracht te Helder schuldig gemaakt aan het toebrengen van een steek in den buik van R. S. (zware mishandeling), welke steek ter plaatse waar hij haar trof alle lagen van den buikwand over een lengte van ongeveer tien centimeter heeft doorgesneden, een der dundarmlissen heeft verwond, terwijl tengevolge van die verwondingen een deel der darmlissen naar buiten trad en de vrouw gedurende eenige weken in levensgevaar heeft verkeerd.

Gedrag van den beklaagde na het plegen van het geïncrimineerd feit. Na het steken is hij terstond weggeloopen; het mes en de schede heeft hij in de zuidstraat op den grond laten vallen (of is in de Zuidstraat op den grond gevallen). Op den 7den April in den vroegen ochtend is de delinkwent gehoord door den inspecteur van politie te Helder. Hij ontkende toen ten stelllgste, dat hij H. S. eenige verwonding had toegebracht, nog minder met een mes in den buik gestoken; zelfs dat hij in den nacht een mes of ander wapen bij zich had gehad. Hij vertelde bovendien, dat hij zich, het bierhuis verlatende, waar hij zich had opgehouden en bemerkende, dat

daarbij in de straat ruzie was, zich onmiddellijk vandaar had verwijderd en naar boord begeven. In den loop van dienzelfden dag volhardde voor Officieren-Commissarissen J. eerst bij zijne ontkenning. Nadat den beklaagde ernstig onder het oog was gebracht dat hij, door bij zijn ontkentenis te blijven, alle recht verloor om zich te verdedigen indien zijn schuld toch zou blijken, zegt hij: „Ja, ik heb het feit wel gepleegd." Hij erkent daarbij, dat hij toevallig een mes bij zich had omdat hij „zeuntje" was, niet om er kwaad mee te doen, en dat hij daarmede in drift H. S. heeft verwond. Het gebeurde spijt hem verschrikkelijk; hij zegt nog van de vrouw te houden. Commissarissen verklaren, dat de beklaagde zeer onder den indruk is en hevig snikt en schreit.

Vonnis van den Zeekrijgsraad. Den 21sten Mei 1906 werd J. schuldig verklaard aan zware mishandeling en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van twee jaren.

Hooger beroep. Tegen dat vonnis werd door den veroordeelde hooger beroep ingesteld.

Het incident. Toen in de zitting van den Zeekrijgsraad naar aanleiding van dat beroep, aan J. het vonnis werd voorgelezen, deed zich het volgende incident voor: „de veroordeelde valt plotseling op dek neer, blijkbaar in een zenuwtoeval, trapt en slaat woedend om zich heen, en poogt zich zelf met de handen te worgen," De veroordeelde is volkomen onhandelbaar.

Resolutie van het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht. Op den 12den Juni 1906 besluit het Hof naar aanleiding van de in appèl aanhangige zaak tegen J. te benoemen Dr. W. H. Cox, ten einde als deskundige een onderzoek in te stellen naar den geestestoestand van beklaagde en daarna zijn oordeel schriftelijk uit te brengen omtrent de volgende vragen:

1°. Is het aannemelijk dat beklaagde, tijdens hij het feit pleegde waarvoor hij terechtstaat, lijdende was aan eenige ziekelijke storing of aan gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens? zoo ja

2°. is het aannemelijk, dat beklaagde het feit, waarvoor hij terechtstaat, heeft gepleegd onder den invloed dier storing of gebrekkige ontwikkeling? of heeft die storing of gebrekkige ontwikkeling in 't geheel geen invloed gehad op het plegen van het feit?

Geschiedenis van den gedetineerde. Zijn afstamming. J. is de zoon van P. J., geboren te Driewegen, een gehucht op een uur afstand van Borssele, en A. J., geboren te Borssele. De vader is altijd grondwerker geweest, de moeder vóór haar huwelijk boerenmeid. Beide ouders leven nog en zijn 53 jaar oud. De vader maakt den indruk van een rustig, niet zeer intelligent man, de moeder lijkt iets meer bij de hand; overigens schijnen beide ouders van den delinkwent 't niet breed te hebben en hun heele leven hard te hebben moeten werken voor een schamel stuk brood.

De moeder had tien kinderen en drie miskramen; zeven kinderen zijn nog in leven. De oudste, die in militairen dienst was, stierf in Indië aan cholera; één stief op den leeftijd van zes weken, één zes maanden oud aan darmaandoening. Over 't geheel waren de kinderen goed gezond en maakte alleen de oudste dochter, die getrouwd is, een pleuritis door. Het jongste kind is nu elf jaar. De vader van dit kinderental en mee van den delinkwent is goed gezond; hij was nooit ziek; het geheel aantal

zijner broeders en zusters is hem onbekend (!); hij heeft twee broeders gekend en één zuster. Een der broeders stierf aan een klap van een paard; een op 16-jarigen leeftijd aan een *hersenziekte,* de zuster werd 24 jaar en stierf aan longtering (*tuberculose*).

De vader van den vader werd 68 jaar oud; hij stierf aan hartverlamming. Zijn geheele leven was hij gezond, maar gedurende 15 maanden werd hij wegens *krankzinnigheid* in het St. Joris-gasthuis (krankzinnigengesticht) te Delft verpleegd.

De moeder van den vader leeft nog, is 77 jaar, goed gezond en niet kindsch. J.'s moeder is een flinke vrouw, zij was nooit ziek. Met zijn negenen waren zij broers en zusters. Allen overleden op haar na en eene zuster. Verscheidene hunner op jeugdigen leeftijd, twee in de kraam, één aan een borstkwaal.

Van de ouders der moeder overleed de vader aan een borstkwaal 67 jaar oud; de moeder tengevolge eener onbekende oorzaak op 73-jarigen leeftijd.

In de geheele familie kennen P. J. noch zijne vrouw, leden die met het gerecht in aanraking kwamen, noch lijders aan epilepsie, idiotisme of alcoholisme en behalve de grootvader van J., leed geen der familieleden aan krankzinnigheid. Suicide komt niet in de familie voor, doofstomheid evenmin; aangeboren lichamelijke of functioneele afwijkingen worden niet aangetroffen. De ouders zijn niet bloedverwant; zij huwden vóór zij kinderen hadden en zijn slechts met elkaar gehuwd geweest.

Zijn levensloop. Moeder en vader waren dertig jaar toen J. werd geboren. Uiterlijk en wat zijn karakter betreft lijkt hij meer op den vader.

Gedurende de zwangerschap was de moeder goed gezond (tot den laatsten dag toe), 't brood was schamel en zij had 't niet breed, ze heeft evenwel geen honger geleden, ondervond geen traumata.

Omtrent den vader is uit dat tijdperk zijns levens niets mede te deelen.

J. werd op tijd geboren, zonder kunsthulp (de eerste drie kinderen kwamen met kunsthulp). Voor hem had de moeder een miskraam en na hem wederom. Hij was een gezond kind en werd evenals de anderen door zijn moeder gezoogd. Dit geschiedde in den regel tot zij ongeveer één jaar oud waren. Geen der kinderen had ooit stuipen. J. liep toen hij 15 maanden oud was; kreeg zijn tanden evenals de anderen op den leeftijd van 7 maanden en sprak op 1½-jarigen leeftijd. De moeder herinnert zich hierin geen afwijking van de overige kinderen. Hij sliep als kind goed en was een gewone jongen. Zoolang hij thuis was tot 13 à 14-jarigen leeftijd, hebben de ouders nooit iets bijzonders of afwijkends aan hem bemerkt. Hij was opgeruimd, niet driftig; van plaagzucht, met vuur spelen, driftbuien, koppigheid, vechtlust, liegen en stelen is nooit iets gemerkt; geen periodiciteit.

Als kind zou hij bang zijn geweest voor onweer.

Op school kon hij goed leeren en de meester was tevreden over hem. Hij was gehoorzaam en er waren geen klachten. Tot het 12de jaar bezocht hij de school, daarna en gedurende dien tijd moest hij op koeien passen om iets er bij te verdienen. Reeds als jongen hield hij veel van muziek, twee zijner broertjes hebben ook muzikalen aanleg en bespelen een instrument.

Hoewel er steeds brood was, was 't wel eens droog en moeilijk om rond te komen, maar de ouders konden 't altijd goed met elkaar vinden. Op 13½-jarigen leeftijd ging J. naar de Zeevaartschool te Leiden. Hij was gewend naar huis te schrijven en hij was altijd een goede jongen, altijd

dezelfde en in een goed humeur. De ouders meenen, dat hij op 't Wachtschip aan typhus zou hebben geleden en hard ziek zijn geweest. Daarna was hij nog wel eens, als hij zich bij hen bevond in Zeeland, onderhevig aan koorts (malaria). Nooit heeft J. als hij thuis was op hen den indruk gemaakt alsof hij abnormaal was of afwijkend; hij was nooit boos noch driftig. Het laatst was hij bij hen twee jaren geleden met kerstmis. Ook zijn brieven waren goed en gewoon. Zij wisten dat hij met een meisje scharrelde, maar van dit meisje wisten zij niets, ook niet, dat zij een gescheiden vrouw was. J. vertelt zelf, dat hij op school te Borssele goed met zijn kameraden overweg kon, dat hij vroolijk was van aard en gezond. Hij waterde niet in bed; als kind zou hij mazelen hebben gehad, op de Wassenaar koorts (typhus?). Als jongen kon hij niet goed zingen, wel mooi fluiten en hij leerde de noten op school. Te Leiden was hij tot het begin van 1897, toen hij op de Wassenaar kwam. Hij is een half jaar geweest op de Nautilus, een half jaar op de Buffel en hij maakte een reis van 4 maanden mede naar de West met de „Zeeland" en van 3 jaar en 4 maanden naar Oost-Indië met het schip „de Brabant". In Indië leed hij vier weken aan geelzucht, twee jaar geleden in Borssele (Zeeland) met verlof zijnde, vier weken aan anderendaagsche koorts; twee maal had hij gonorrhoë; geen syphilis, dit weet hij zeker.

Als matroos werd hij eenige (elf) keeren gestraft om kleinigheden. Hij zegt, dat hij het in den dienst aangenaam vond, te meer daar hij veel hield van muziek en omdat hij daarvoor aanleg hebbende, twee jaar opleiding genoot als muzikant en nu sedert eenige jaren in een orchest piston blaast.

Omtrent zijn verhouding tot H. genaamd R. S., oud 20 jaar, gescheiden huisvrouw van W. D., vertelt J., dat hij deze vrouw het eerst ontmoette nu September ongeveer twee jaar geleden. Hij zag haar in Amsterdam in een café; zij had toen reeds omgang met mannen, voor geld. Sedert dien is hij op deze vrouw verliefd geworden; hij heeft haar dat laten merken en zij wist het. Indien hij haar ontmoette had er meermalen sexueele omgang plaats en was hij op reis of elders, dan correspondeerde zij herhaaldelijk met hem en gaf de vrouw schriftelijk blijk, dat zij wel op J. gesteld was (dit blijkt uit de door J. overgelegde brieven van H. S.); ook nam zij geld van hem aan dat J. haar meermalen stuurde of gaf. In den laatsten tijd scheen de verhouding, nadat R. in den Helder was komen wonen, vooral van haar zijde, veel minder aangenaam; wèl scheen zij, als men haar brieven beschouwt, J. aan 't lijntje te houden, maar als zij daartoe kans zag, liet zij zich in met andere mannen, kwam daarvoor uit ook tegenover J. Zij liet zich evenwel de liefde van J. welgevallen met dien verstande, dat zij hem exploiteerde door kleinigheden voor haar kinderen en zich zelf van hem aan te nemen en hem toe te staan, dat hij allerlei huiswerk voor haar verrichtte. In tegenwoordigheid van andere mannen had zij reeds vroeger zich ten koste van J. vermaakt, zoodat zij mede, omdat zij hem misleidde en haar afspraken niet nakwam, in 't begin van dit jaar zelfs een pak slaag van hem kreeg. Langzamerhand scheen de neiging J. te plagen („te pesten") toe te nemen, vooral indien anderen in hun beider tegenwoordigheid waren. Men wist dat en J. had reeds de gewoonte haar in 't openbaar min of meer te ontloopen. Hij zegt, dat hij haar meed omdat hij verliefd op haar was en zij hem altijd in de maling nam. Op den avond van 6 April was J. naar wal gegaan. Omdat hij „zeuntje" was, had hij, reeds in zijn passagierspakje zijnde, spek moeten snijden en vergeten zijn mes (volgens de voorschriften) af te leggen. Van ongeveer vijf uur af was hij des avonds met kameraden uitgeweest. Hij

had verscheidene borrels jenever gedronken (een zestal denkt hij) maar hij was niet beschonken; hij meent niet goed jenever te kunnen verdragen, dronken maakt zij hem niet, maar 's anderen daags is hij er beroerd van.

Toen kwam hij in de herberg van H. S. Daar trof hij R. S. aan met een barbier, waarmede ze dien avond uit was. Hij dronk in de herberg nog een paar glazen bier en bleef er, omdat zijn kameraden daar waren, hoewel hij 't onaangenaam vond dat R., die min of meer beschonken was, hem weer als doelwit voor scherts gebruikte. Toen nu die vrouw, welke hem steeds gesard had, het huis verliet en hij haar op straat hoorde, terwijl zij ruzie had met hare vriendin, kwam J. ook naar buiten (hij zegt om haar te helpen); hem ziende ving R. de plagerij opnieuw aan. Toen werd hij zoo boos, dat hij zijn mes in haar buik stiet en terstond wegliep. Hij liep in een steeg of poort, klom over een paar schuttingen, sprong op den grond en begaf zich naar boord; daar ging hij in zijn hangmat liggen; hij kon evenwel niet slapen. Zoo had hij ongeveer een uur in zijn hangmat gelegen, toen hij weer naar den wal werd gehaald om over zijn daad te worden gehoord. Voor den inspecteur ontkende hij, en hij zegt (bezoek van 21 Juli) dat hij eerst ontkende omdat hij niet kon gelooven, dat hij zoo iets had gedaan, later bekende hij.

Hij herinnert zich wel (summarisch) dat hij met een mes naar de vrouw stiet (bezoek van 24 Juli), maar hij kan zich niet goed voorstellen, hoe hij zoo boos kwam (boosheid of driftbuien zijn ook vroeger niet bij hem waargenomen). Een andermaal (22 Augustus) zegt hij, dat hij zich niet goed kan voorstellen, hoe hij in dien toestand van opgewondenheid kwam, dat hij wel is waar verklaard heeft, dat hij wist dat hij de vrouw stak, maar dat hij 't zich toch niet goed meer kan herinneren, wat hij dacht en deed. Een gevoel van wraak of verbittering was nooit bij hem opgekomen, en dit was vooral het geval, omdat, als hij alleen bij R. was, zij zich altijd vriendelijk tegen hem betoonde, zoodat hij zelfs een week geleden nog alles in haar huisje had helpen schoonmaken, maar zoo was er een ander bij, of zij liet J. links liggen. Den 7den April werd J. in arrest gebracht en hij bleef gevangen tot heden, sedert zijn overbrenging uit den Helder naar het huis van bewaring te Utrecht.

Toestand van den beklaagde. Lichamelijk. Lengte ongeveer 1.65 M., schedellengte 193, breedte 163, index 84.4, schedelomtrek 58.5, linkeronderarm 46.3, l. middelvinger 12.1, linkervoet 26.4. J. is niet groot, maar krachtig gebouwd; vooral zijn schouders zijn asymmetrisch, linkerschouder hooger dan rechter. De linkeronderarm is getatoueerd, er bevindt zich een vrouwenfiguur op in café-chantant-kostuum en een paar letters.

Hij is sterk gespierd, de willekeurige bewegingen worden behoorlijk verricht. Het loopen evenals het staan geschiedt zoowel voor- als achterwaarts met gesloten als open oogen zonder evenwichtsstoornis. De kniepeesreflexen zijn versterkt, achillesreflex niet. De huid is blank, het hoofdhaar donkerblond. Vasomotorische reactie terstond en duidelijk zichtbaar; de vetlaag is voldoende, er zijn geen excoriacties; zweet secretie sterk onder de oksels. Het tastgevoel is vooral aanwezig; het pijngevoel is gering op armen, borst en gelaat, op welke laatste het rechts sterker is dan links; ook op de buik is het sterker dan op de overige genoemde plaatsen.

Drukpunten worden gevonden (8 Juli) op het doornuitsteeksel van den 3den rugwervel en op enkele lendenwervels. Later (22 Augustus) zijn deze verdwenen. Buik-, cremaster- en voetzoolreflexen zijn duidelijk aan te toonen.

Hartstoonen en longgeruischen zacht maar niet abnormaal; deze organen

bevinden zich op de gewone plaats evenals de lever. Er zijn geen afwijkingen aan anus of genitaliën.

De oogen zijn naar alle zijden bewegelijk; er is geen grove gezichtsveldbeperking. Gezichtsscherpte $^3/_5$ aan beide oogen. De kleuren worden herkend; corneareflex en irisreflexen aanwezig; pupillen van gelijke grootte. De kleur van de iris vertoont lichtbruin pigment op groenen ondergrond. Er zijn aan de oogen geen anatomische afwijkingen. De neusvorm is niet afwijkend. Hij ruikt goed aan beide kanten en identificeert tabaksreuk, terpentijn, anijs, ook koffie. Gehoorscherpte bedraagt 8 meter fluisterstem. De ooren zijn ongelijk in vorm, de labulus is gedeeltelijk vergroeid; er is geen bewegelijkheid. In den mond zijn alle tanden en kiezen aanwezig, een enkele carieus, zij staan regelmatig; het verhemelte is breed, de tong wordt recht uitgestoken, is van normale kleur en er zijn geen lidteekens aan te ontdekken. De verhemeltereflex is weinig duidelijk, de wurgreflex is er niet. Hij proeft goed zuur, zout, zoet en bitter.

Het gelaat staat droevig en hij is vooral in den eersten tijd van zijn verblijf in 't huis van bewaring bleek, terwijl de eigenaardige foetor ex ore op nerveuse stoornissen wijst.

Langzamerhand wordt zijn eetlust beter, de foetor verdwijnt en hij lacht een enkele maal; hij slaapt goed, vooral later zelfs zeer diep.

Geestelijk. J. is altijd volkomen georiënteerd. Hij weet welken dag het is, in welke maand en in welk jaar. Hij weet waar hij is en om welke redenen. Hij herkent mij altijd en herinnert zich het vorige bezoek, óók de onderwerpen, die wij samen bespraken.

Hij klaagt over enkele onaangename gevoelens, die door hem worden waargenomen; moeheid in de beenen, een band om het hoofd, drukking op de oogen, somtijds suizingen. In den aanvang van het onderzoek zegt hij, dat, als hij lang naar een voorwerp kijkt, 't net is of 't draait, als hij op een krukje zit, net of 't wordt weggetrokken.

Overigens zijn er geen abnormale waarnemingen; hij hallucineert niet. Het voedsel smaakt hem gewoon, hij ruikt er niets aan. Vreemde gevoelens in armen, beenen, hoofd noch romp komen voor. Vreemde voorstellingen heeft hij niet. Hij weet wat hij heeft gedaan en hij heeft er berouw over. Zijn oordeel is over 't geheel juist; slechts meent hij, dat zijn straf wel een beetje erg is, omdat hij 't niet zoo bedoeld heeft. Hierin schiet de juiste appreciatie te kort en gelooft hij, weinig reden tot dankbaarheid te hebben voor den betrekkelijk goeden afloop en wel vooral, omdat hij opgesloten moet blijven. Het berouw is minder een gevoel, dat zich paart aan de beoordeeling van de verkeerde daad, dan wel aan de nare gevolgen, die hij persoonlijk er van moet ondervinden. Hij is niet onverschillig, een enkele maal komen er tranen in zijn oogen en ook lacht hij wel eens; voor toespraak is hij zeer ontvankelijk en hij is zeer suggestibel, zooals uit het vervolg zal blijken. Hij wil gaarne arbeiden en verheugt er zich in, dat hij schrijfwerk heeft gekregen; deze soort van arbeid is hem aangenaam; hij hoopt ook muziek te mogen copiëeren. Als hij uit de gevangenis komt, wil hij in dienst blijven en er zich op toeleggen kwartiermeester te worden.

Schoolkennis en intellect. Het alphabet zegt hij goed op, slechts vergist hij zich in de opeenvolging van enkele letters: q r s w v t x ij z. Hij telt goed van 190—200 en terug. De namen van maanden en dagen worden goed in volgorde genoemd, ook in omgekeerde volgorde. Hij zingt en houdt goed wijs. Van de groote rivieren in Nederland noemt hij

alleen de Schelde; alle provinciën van Nederland zijn hem bekend, zoomede de namen van de Koningin, Haar moeder en Haar vader. Vermenigvuldigen, optellen, aftrekken en deelen gaat vrij goed, maar niet zonder fouten; de snelheid der antwoorden is middelmatig. Op verschillende platen, die hem worden getoond, herkent hij spoedig de bedoeling en beteekenis der platen en der onderdeelen.

De toevallen. In de gerechtelijke stukken, den ondergeteekende ter inzage gegeven, vindt men onder het getuigenis door H. (R.) S. afgelegd, het volgende vermeld: „Als ik mij niet vergis, tijdens het binnenkomen van „de Holland" (in het laatst van Februari 1906) is J. 's morgens eens bij mij gekomen en heeft zich voor mijn bed willen worgen met een doek om zijn hals. Hij deed toen erg gek. Hij deed dit, omdat hij niet bij mij mocht liggen. Ik heb zelf die doek van zijn hals losgemaakt. J. erkent, dat dit werkelijk gebeurd is; hij wilde zich van kant maken, omdat zij hem steeds misleidde"; en door W. v. d. M. afgelegd: „Wel herinner ik mij het volgende: op een Zaterdagavond in Februari, de dag, vóórdat „de Holland" binnenkwam, was J. pas uit het hospitaal en had hij me verteld, dat hij met R. zou slapen. Wij zijn toen samen bij R. geweest, maar toen had zij een stoker aan de hand, die zij zat aan te halen, en daar zat ze J. weer mee te pesten. We hebben R. toen weer verlaten en hebben 's nachts op 't logement geslapen. Den volgenden dag, Zondag, is J. aan het drinken gegaan en heb ik hem 's middags ontmoet in het huis van S. v. d. W., die toen woonde naast R. S. en het is daar erg gehoorig. J. was flink dronken en R. S. stond in haar eigen huis te zingen. Het maakte op mij den indruk, dat ze dat deed om J. te pesten, want ze zong van: „mijn liefje, die heeft mij verlaten"; J. lag toen met schuim van woede op zijn mond op den grond te trappen, en riep: „ik haar niet, een ander haar ook niet!" Hij probeerde zich zelf te worgen en heeft mij nog in mijn duim gebeten." Ook dit tooneel herinnert J. zich. Hij was toen zoo in woede, dat hij zich slechts op deze wijze kon uiten. Op de vraag of hij wel eens meer zoo deed, antwoordde hij: „in dien tijd wel."

In deze twee getuigenissen wordt dus voor 't eerst melding gemaakt van hevige affectieve bewegingen en uitingen, die min of meer gelijken op 't geen is waargenomen bij de voorlezing van het vonnis (zie boven) en op de aanvallen, die in het huis van bewaring tijdens zijn verblijf alhier, hebben plaats gehad.

Alvorens tot de beschrijving dier aanvallen over te gaan, vermeld ik eerst, dat ze plaats hadden op 23 Juni, 5 Juli, 16 Juli en 21 Augustus.

16 Juli bezoek ik hem en ik zeg hem, dat 't toch te flauw is, dat hij zich zoo aanstelt en hij moet zorgen dat hij geen toevallen meer krijgt.

De aanvallen blijven nu ook weg tot 22 Augustos. Op dien dag ontvangt hij een bezoek van zijn ouders, die overgekomen zijn om over J. inlichtingen te geven ten dienste van het onderzoek. Des avonds ten $7^3/_4$ uur krijgt J. weer een aanval. Deze verliep als de vorige en daarom zal ik hem hier onder beschrijven.

Er werd gebeld en bewaarder V. verscheen in het vertrek van J. Deze lag in zijn bed te schreien (dit doet hij altijd als hij een aanval krijgt), zijn beenen trilden. De krib werd van den wand verwijderd en aan beide zijden stonden twee personen. J. liet zich uit zijn bed vallen, hij weet dit, want hij had mij te voren verteld dat hij zich uit het bed had laten vallen. Daarna houdt hij zijn handen aan zijn keel.

Op de omgeving maakt dit den indruk alsof hij zich wil worgen; hij

zegt, ik grijp naar mijn hals, omdat het me daar opkropt, hij voelt een opwelling in zijn keel; als hij huilen kan is 't over" Hij laat een brommend snorkend geluid hooren, vervolgens rolt hij over zijn hoofd, slaat met zijn hoofd op den grond ('t lijkt niets op een epileptisch toeval, zegt de bewaarder die herhaaldelijk zulke toevallen heeft gezien), bovendien weet J. wat hij doet; hij haalt diep adem, houdt op, vermoeid door de worsteling tegen hen die hem vasthouden en gaat opnieuw huilen. Hij is nog nooit zoodanig gevallen dat hij zich bezeerde, urine loopt niet af, tongbeet heeft niet plaats; anaesthesie komt na den aanval niet voor, wel hoofdpijn.

Gedurende een der aanvallen verzocht hij of men zijn handen wilde loslaten, bij een ander beet hij in de jas van een der bewaardèrs. Door drukking op de testikels is het niet mogelijk een aanval te verwekken; ook elders zijn hysterogene punten niet te ontdekken.

De eerste aanval in het huis van bewaring had J. terstond bij zijn opneming in het bureau van den directeur.

Recapitulatie.

Erfelijke invloed. J. stamt uit een familie, waarin weinig psycho- of neuropathen voorkomen. Zijn grootvader van vaderszijde werd in een krankzinnigengesticht verpleegd. Zijn oom had een hersenziekte.

Bijzondere congenitale afwijkingen kwamen in de familie niet voor. Hij werd geboren tusschen twee miskramen in.

Degeneratie. De beklaagde heeft een asymmetrische schoudergordel, licht asymmetrisch gelaat en ongelijke ooren. Hij zweet sterk onder de oksels. Hij heeft in vergelijking tot zijn andere geestelijke gaven, een sterk ontwikkelden muzikalen aanleg, en hij reageert met eigenaardigen op hysteroïde aanvallen gelijkende affect-uitingen.

Levensloop. J. is als kind en jongen normaal geweest, heeft zich tenminste in die perioden zijner ontwikkeling, niet van anderen onderscheiden. Hij heeft in Leiden aan de Zeevaartschool en verder als matroos gediend en in zijn gedrag geen redenen gegeven tot bijzondere opmerkingen. Door zijn muzikale gaven werd hij aangewezen om in een orchest te spelen. Zijn verliefdheid voor een vrouw van twijfelachtig moreel karakter wijst op een zeer affectieven aanleg met onvoldoend oordeel. De hysteroïde aanvallen versterken die meening. Onder den invloed van alcohol, in affect gekomen door het sarrend en beleedigend optreden, in presentie zijner kameraden, van de vrouw waarop hij verliefd was en waarvan hij zich niet kon losmaken, maakte J. zich aan zware mishandeling schuldig.

Conclusie.

Het moet worden erkend dat de beklaagde J. blijk heeft gegeven een neuropathischen aanleg — onder den vorm van sterke affectieve prikkelbaarheid en het reageeren met hysteroïde aanvallen na aandoeningen — te bezitten. Deze aanleg is eerst tot uiting gekomen onder den invloed der emoties, tengevolge zijner onbeantwoorde liefde. Van een ziekelijke storing of een gebrekkige ontwikkeling kan, om den geringen graad der afwijking, nauwelijks worden gesproken.

2°. Het is aannemelijk dat de genoemde prikkelbaarheid een factor is: van eenige, hoewel geringe, beteekenis en óók in zijn nadeel, wanneer krachtige emoties zijn zelfbeheersching op de proef, en zooals in het onderhavige geval een zware proef stellen.

(*get.*) W. H. COX.

28 Augustus 1906.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 15 Januari 1907.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ. R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

De bewering van klager dat hij als officier van de wacht door de veranderíng van de order om te ankeren welke door den commandant was gelast, is afgeleid, is ongegrond.

Ook al ware die bewering gegrond dan nog had klager niet op zulk een wijze als thans is geschied zijn commandant mogen tegenspreken, doch had hij later in gepaste bewoordingen zijn bezwaren kunnen inbrengen.

Klacht ongegrond. Straf gehandhaafd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de klacht, onder dagteekening van 12 November 1906, ingediend door een Luitenant ter zee 2° klasse, over de straf van viertien dagen hut-arrest met waarneming van dienst hem den 10den November 1906 opgelegd door den Commandant van Hare Majesteits „Piet Hein", ter zake: „Als officier der wacht zich schuldig heeft gemaakt aan overtreding tegen de krijgstucht of discipline, door den commandant oneerbiedig te „behandelen en zich met woorden onvergenoegd over zijne behandeling te „betoonen, n.l. door, tijdens het ten anker brengen van het schip, te „beweren dat zijn verkeerd manoeuvreeren de schuld was van den com„mandant, die zijne attentie had afgeleid en door dit drifttg te blijven „volhouden, na tegenspraak van den commandant, weshalve deze, hem „wegzendende, de leiding der manoeuvre hem moest ontnemen";

Gelet op de schriftelijke toelichting der klacht en het bericht van den straffer;

Gehoord de getuigen en hetgeen zoowel klager als straffer nader in het midden hebben gebracht;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal strekkende tot vermindering der straf;

Overwegende dat uit het verhoor der getuigen den eersten officier en de matrozen B. en C. is gebleken:

dat op den 9den November 1906 des voormiddags te ruim elf uur klager, als officier van de wacht, zich met den commandant en den eersten officier bevond op de brug van Hare Majestets pantserschip „Piet Hein" en hem was opgedragen het schip ten anker te brengen;

dat de voor dit schip aangewezen ankerplaats was aangeduid bij de

order van den Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord van 17 Maart 1906 als ankerplaats B. zoodat klager het schip daarheen moest brengen, toen hij, terwijl het schip nog was ten westen van den havenmond van het Nieuwediep, van straffer order kreeg om het schip op ankerplaats A ten anker te brengen; dat beide ankerplaatsen zich bevinden ten Oosten van den havenmond en ongeveer 300 Meter van elkaar verwijderd zijn; dat er twee vaartuigen vóór het schip lagen, welke bij het bereiken der ankerplaats moesten worden gemeden;

dat klager, na het vernemen van de order om op A in stede van op B te ankeren, naar stuurboord op de brug ging om de merken op Texel te zien, dat het roer inmiddels bakboord aan boord lag en de Commandant toen tot klager zeide: „denk aan uw schip" en deze woorden later nog eens herhaald heeft en het roer stuurboord heeft doen leggen; dat, op klagers opmerking dat hij de merken op Texel zocht, de commandant zeide: „nu ja ongeveer" en aan klager gevraagd heeft „aan welken kant" hij de voorliggende schepen wilde voorbijgaan; dat het roer nog eens aan bakboord en toen weer aan stuurboord werd gelegd en klager zeide: zal ik volle kracht achteruitslaan?"; dat de commandant toen tot klager gezegd heeft: „wat gaat u nu beginnen?" en klager gezegd heeft tot den commandant: „ja maar u leidt mij af", waarop de commandant zeide: „dat is niet waar" en klager antwoordde: „dat is wel waar," waarop klager nog eenige opmerkingen maakte die door den commandant werden weersproken en hij door dezen van de brug is gezonden en de commandant zelf de manoeuvre in handen heeft genomen;

Overwegende dat klager heeft opgegeven dat hij door de order om op plaats A in stede van op B te ankeren was afgeleid en dat hij, doordat de commandant hem zijn beweren, dat hij hem daardoor had afgeleid, tegensprak, driftig is geworden en toen op driftigen toon heeft gezegd: „dat is wel (waar)";

Overwegende dat niet is gebleken dat straffer, bij het houden van toezicht op de door klager te verrichten manoeuvre van het schip, tegen dezen is opgetreden op eene wijze die hem noodeloos moest prikkelen of zijne drift gaande maken terwijl evenmin is gebleken, dat die manoeuvre bijzondere moeilijkheden opleverde of dat het ten anker brengen op plaats A in stede van op plaats B zoodanige verandering in de te nemen maatregelen moest brengen dat klager daardoor in moeilijkheid moest komen, veelmin dat hij kon beweren, door het brengen van wijziging in het oorspronkelijk plan, te zijn afgeleid;

dat klager na ten onrechte de opmerking te hebben gemaakt dat straffer hem had afgeleid, op de verklaring van dezen, dat zulks niet het geval was, had behooren te zwijgen en te zorgen de hem opgegeven opdracht naar behooren uit te voeren, maar hij in stede daarvan met straffer is gaan redetwisten door nader uit te leggen en de reden aan te voeren, waarom hij beweerde te zijn afgeleid;

dat — indien al die reden even gegrond ware geweest als zij ongegrond was — klager daarover na afloop der manoeuvre, bij straffer in gepaste bewoordingen zijn bezwaren had kunnen inbrengen, maar geen enkele omstandigheid zijn optreden tegen straffer op de wijze als hij deed, rechtvaardigde;

Overwegende dat klager mitsdien te recht ter zake van het gebeurde is gestraft, dat de reden der straf met juistheid is aangegeven en dat geene omstandigheden zijn gebleken, die tot vermindering der straf grond opleveren;

Krachtens de artikelen 9, 12 der Rechtspleging bij de Zeemacht in verband met artikel 50 van 's Hofs Provisioneele-Instructie beschikkende op voormelde klacht:

Verklaart die ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de daarvoor aangegeven reden;

Gelast dat afschrift dezer zal worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den Advocaat Fiskaal.

Zeekrijgsraad
aan boord van Hr. Ms. Pantserdekschip „Koningin Wilhelmina der Nederlanden".

Vonnis van 25 Mei 1907.

Fiat-executie verleend te Ampenan den 31sten Mei 1907 door den kapitein ter zee Commandant van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië J. VAN DEN BOSCH.

President: H. O. W. PLANTEN, kapitein ter zee.

Leden: F. BENNIK, Officier van Gezondheid der 1e klasse; J. M. VAN WICKEVOORT CROMMELIN, Luitenant ter Zee der 1e klasse; de Luitenants ter Zee der 2e klasse J. C. P. EEFTINCK SCHATTENKERK, Jhr. J. C. A. VAN DER WIJCK en A. E. VAN DISHOECK en de Officier-Machinist der 2e klasse D. BEDEAUX.

Fungeerend Fiskaal: J. F. DE HART, Off. v. Adm. 1e klasse.

Waar niet blijkt dat beklaagde's plunjekastje gesloten is geweest en dit gedurende den tijd dat beklaagde provoost-arrest onderging, geheel onbeheerd heeft gestaan is de mogelijkheid niet uitgesloten dat de daarin aangetroffen goederen door een of andere omstandigheid geheel buiten beklaagde's schuld aldaar zijn terechtgekomen.

De „wegneming" is in casu niet bewezen. Vrijspraak.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HR. MS. PANTSERDEKSCHIP „KONINGIN WILHELMINA DER NEDERLANDEN", in Zee

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den Fungd. Fiskaal eischer ambtshalve, op en jegens een matroos 3de klasse, oud naar zijne opgave 16 jaar, geboren te Leiden, gerequireerde aan boord van gemelden bodem;

Gezien de schriftelijke voordracht van den eischer ambtshalve, mitsgaders de verdere processale stukken door dezen, onder behoorlijken inventaris, overgelegd.

Overwegende dat de beklaagde voor den Zeekrijgsraad terecht staat, beschuldigd van de feiten:

dat hij ongeveer half Maart 1907 in het debarkementsgebouw op het

Marine-Etablissement te Soerabaia, dan wel aan boord Hr. Ms. Pantserdekschip „Koningin Wilhelmina der Nederlanden", van den matroos 3de klasse W. F. P. een wit hemd gemerkt 32728 en een zijden doek gemerkt 3, van den Matroos 2de klasse J. F. J. V. een oude werkbroek onleesbaar gemerkt, in de zak waarin zich een kettinkje met vier sleutels bevond en van den Matroos 2de klasse G. W. B. een oud mutslint gemerkt 32206, heeft weggenomen, dan wel op eenige andere wijze onder zijn bezit heeft gebracht, met het oogmerk zich die goederen wederrechtelijk toe te eigenen, althans over die goederen als heer en meester heeft beschikt;

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken is gebleken:

dat de beklaagde, laatst gediend hebbende als matroos 3de klasse aan boord van Hr. Ms. Pantserdekschip „Koningin Wilhelmina der Nederlanden", thans gerequireerde aan boord van dezen bodem, zich den 20sten Februari 1907 vrijwillig voor den tijd van 11 jaren ingaande 13 Juli 1906. in den Zeedienst heeft verbonden, en dat hem de krijgsartikelen zijn voorgelezen;

dat de beklaagde overeenkomstig artikel 147 der Rechtspleging bij de Zeemacht onder handtasting uit zijn arrest is ontslagen;

Overwegende dat door de navolgende onder eede gehoorde getuigen is verklaard:

1°. W. J. van D., matroos 3de klasse, dat ongeveer half Maart j.l. beklaagde hem zeide gaarne naar den wal te willen gaan, doch hierin verhinderd te zijn, omdat hij geen schoon pakje had;

dat getuige hem toen een witte broek en wit hemd ter leen heeft aangeboden, van welk aanbod door beklaagde is gebruik gemaakt, onder belofte die goederen weder terug te geven, wanneer zij schoon waren;

dat beklaagde hiertoe echter in de eerste dagen niet in de gelegenheid was, omdat hij kort daarop de provoost inging;

dat de aan beklaagde geleende goederen van zijn stamboeknummer 32900 zijn voorzien en dat hij het hem door Officieren-Commissarissen vertoonde witte hemd herkent als dat hetwelk door hem aan beklaagde is uitgeleend;

dat de broek weder in zijn bezit is, vermits hij die van den matroos 2de klasse B. heeft terug ontvangen, die, hoorende dat het kastje van beklaagde zou worden nagezien, onmiddellijk de door hem uitgeleende goederen heeft teruggehaald en toen bij vergissing, instede van zijn eigen broek, die van getuige heeft teruggekregen;

dat hij zeker weet, dat in den morgen van 23 Maart j.l. beklaagde hem niet gevraagd heeft, zijn nog in beklaagdes bezit zijnde broek en hemd nog eens te mogen aantrekken;

2°. W. F. G., matroos 3de klasse; dat hij in den middag van den 23sten Maart j.l. even vóór theewater aan zijn bak zittende aan den bak, die vlak bij de zijne is beklaagde zag zitten met een hemd aan, dat op het door hem vermiste geleek;

dat hij daarom de kraag van beklaagdes hemd oplichtte en bij het zien der voering in zijne veronderstelling versterkt werd, dat dit hemd het zijne was;

dat hij toen aan beklaagde vroeg, van wien dat hemd was, waarop deze antwoordde, het van iemand ter leen te hebben gekregen, wiens naam hij zich niet meer herinnerde doch die een paar dagen geleden zeuntje geweest was;

dat hij toen aan beklaagde zeide het nummer van het hemd te laten zien, doch alvorens beklaagde hiertoe gelegenheid te geven de achterslip van het hemd uit diens broek haalde en zijn eigen met zwarte verf gemerkte stamboeknummer 32728 ontwaarde;

dat beklaagde bleef volhouden het hemd van iemand te hebben geleend en veronderstellende dat hij hiermede den matroos 3de klasse VAN D. bedoelde getuige voornemens was te wachten tot die schepeling van den wal zou zijn teruggekeerd, doch op aanraden van anderen van het voorgevallene onmiddellijk heeft gerapporteerd;

dat vermits hij ook een met het cijfer 3 gemerkte zijden doek vermiste, bij hem de gedachte opkwam, dat de doek, die om de kraag van beklaagdes hemd zat, ook wel van hem kon zijn;

dat hij daarom die doek van beklaagdes hals afrukte en zijn vermoeden bewaarheid werd, daar hij in die doek de zijne herkende;

dat zoowel het witte hemd als de zijden doek kort daarop aan den schipper zijn afgedragen;

dat hij de zijden doek en het witte hemd sedert den avond van 12 Maart j.l. vermiste, toen hij die goederen aan de kapstok van het tusschendek heeft opgehangen met het voornemen ze den volgenden morgen op te bergen, waarin hij evenwel verhinderd werd, doordien zij toen verdwenen waren;

dat hij in de hem door Officieren-Commissarissen vertoonde zijden doek en het witte hemd, de goederen herkent, die sedert 13 Maart j.l. door hem vermist worden en op den 23sten Maart d.a.v. aan den lijve van beklaagde zijn bevonden;

3°. J. F. J. V., matroos 3de klasse; dat, toen hij den 14den Maart j.l. zijn werkkiel en werkbroek wilde opbergen, welke hij aan stuurboordzijde in de vulling had gestopt, hij tot de ontdekking kwam, dat die broek, in de zak waarvan zich een kettinkje met 4 sleutels bevond was verdwenen, waarom hij hiervan aan zijn baksmeester heeft gerapporteerd;

dat hij omtrent die broek niets meer vernomen heeft, tot ongeveer 14 dagen na de vermissing, toen een kwartiermeester hem een kettinkje met 4 sleutels liet zien, hetwelk hij dadelijk als het zijne herkende;

dat hem toen bleek, dat dit kettinkje met nog andere goederen in beklaagdes kastje was aangetroffen, waarop hij mededeelde nog een broek te vermissen, die dan ook uit de overige op het halfdek uitgespreide goederen te voorschijn kwam;

dat hij zijn broek beschrijft als te zijn oud en voorzien van zijn stamboeknummer, met een gat in een der knieën en dat de 4 sleutels aan een oude horlogeketting bevestigd waren en een dubbel stel vormden, waarvan het ééne van een gewoon en het andere van een buitengewoon model was;

dat hij in de hem door Officieren-Commissarissen vertoonde goederen, de door hem vermiste werkbroek en het kettinkje met 4 sleutels herkent;

4°. G. W. B., matroos 2de klasse: dat hij ongeveer half Maart j.l., althans vóór den 20sten Maart, op een avond zijn bamboehoed met een half oud lint aan een kapstok in het tusschendek heeft opgehangen en den volgenden morgen bemerkte dat het lint, waarin zijn nummer 32206 was gestempeld, zich niet meer daarom bevond;

dat hij niet het minste vermoeden heeft, hoe dat lint verdwenen kan zijn;

dat hij in het hem door Officieren-Commissarissen vertoonde lint het door hem sedert half Maart j.l. vermiste lint herkent;

Overwegende dat wijders blijkens het ten processe aanwezige procesverbaal dato 27 Maart 1907 onder meer op den 23sten Maart daaraan voorafgaande uit het plunjekastje van den beklaagde zijn te voorschijn gekomen, de navolgende ten processe aanwezige, niet van beklaagdes stamboeknummer voorziene goederen, als:

één wit hemd, gemerkt 52728;

één zijden doek, gemerkt 3;
één witte broek, onleesbaar gemerkt;
één ketting, waaraan vier sleutels;
één zwartzijden mutslint, gemerkt 32206;
één wit hemd, gemerkt 32900;

Overwegende dat door beklaagde ter zake het navolgende wordt medegedeeld:

dat hij, nadat hij den 23sten Maart j.l. des middags ten 12 ure uit de provoost was ontslagen, wegens eene hem op den 14den Maart d. v. a. opgelegde provooststraf van 9 dagen, zich in een passagierspakje wilde kleeden, doch bemerkende dat de waschbaas van den wal zijn goed nog niet had teruggebracht, aan den matroos 3de klasse VAN D. de vergunning vroeg om diens passagierspakje, zijnde een wit hemd en een witte broek, nog eens te mogen aantrekken, waarin deze toestemde;

dat hij daarna VAN D.'s passagierspakje, dat zich nog in zijn kastje bevond, wijl hij het vroeger reeds geleend had, heeft aangetrokken;

dat des namiddags van dienzelfden dag ten ongeveer 5 uur, de matroos P. naar hem toekwam met de vraag, van wien hij het hemd, dat hij aanhad, gekocht had, waarop hij dezen antwoordde het niet gekocht, doch van den matroos VAN D. ter leen ontvangen te hebben;

dat matroos P. hem toen het hemd uit de broek trok en zijn eigen stamboeknummer op de slip ontdekte;

dat hij toen het hemd heeft uitgetrokken en tegen P. gezegd heeft te wachten, totdat matroos VAN D. van den wal zou zijn teruggekeerd;

dat P. mede vermoedde, dat de zijden doek, welke zich om de kraag van het hemd bevond, eveneens hem toebehoorde, welk vermoeden in zooverre juist bleek te zijn, dat het hem, beklaagde, niet toebehoorde, vermits niet beklaagdes nummer, doch het cijfer „3" er op stond;

dat, toen beklaagde na zijn ontslag uit de provoost VAN D.'s hemd, waaraan zich een zijden doek bevond, aantrok, hij zich niet heeft overtuigd of in werkelijkheid het hemd het eigendom van VAN D. was, omdat hij in de vaste overtuiging verkeerde dat het aan niemand anders kon toebehooren;

dat hij ook in het feit, dat rond de kraag van het hemd een zijden doek zat, niets bijzonders vond, daar hijzelf steeds zijn zijden doek om het hemd laat zitten en hij vóór zijn opname in de provoost het van VAN D. geleende hemd op diezelfde manier in zijn kastje had opgevouwen;

dat, in verband met het rapport van P., beklaagde bij den officier van de wacht werd geroepen, in wiens tegenwoordigheid zijn kastje werd uitgepakt, bij welke inspectie nog eenige goederen werden aangetroffen, welke bleken hem niet toe te behooren;

dat bij een, in den ochtend van den volgenden dag voortgezette inspectie alsnog werd aangetroffen een oude werkbroek, waaruit een bosje sleutels viel en waarvan hij, evenmin als van de overige goederen wist, aan wien deze in eigendom toebehoorden en hoe deze in zijn plunjekastje waren gekomen;

dat hij in de hem door Officieren-Commissarissen vertoonde zijden doek gemerkt 3, witte hemd gemerkt 32728 de goederen herkent, welke door hem in den middag van den 23sten Maart j.l. zijn gedragen en waarvan door P. beweerd werd, dat zij hem toebehoorden;

dat hij in de hem vertoonde oude werkbroek, onleesbaar gemerkt, het kettinkje met 4 sleutels en het zijden mutslint gemerkt 32206 de goederen herkent, welke door den Officier van de wacht zijn aangetroffen op den 23sten en 24sten Maart 1907 in zijn plunjekastje;

dat hij omtrent het door Officieren-Commissarissen vertoonde hemd, gemerkt 32900 niet kan opgeven of dit het hemd is, hetwelk destijds door hem van matroos D. is geleend, vermits hij het alleen in den avond van den 13den Maart j. l. heeft gedragen en het den volgenden morgen in zijn kastje heeft opgeborgen, terwijl hij eenige uren daarna in de provoost is opgenomen;

dat hij wijders opgeeft, dat vanaf het oogenblik van embarkement op 12 Maart tot op het tijdstip waarop zijn kastje in tegenwoordigheid van den Officier van de Wacht, zijnde den avond van 23 en den ochtend van 24 Maart j.l. is uitgepakt, zijn kastje van geen sluiting is voorzien geweet;

Overwegende dat naar aanleiding van die bewering door Officieren-Commissarissen op den 2den Mei 1907 een onderzoek is ingesteld naar de inrichting van beklaagdes kastje, waarvan het resultaat is neergelegd in het ten processe aanwezige proces-verbaal en waaruit blijkt dat tevergeefs is getracht personen op te sporen, die beklaagdes bewering zouden kunnen wêerleggen terwijl uit geen enkele omstandigheid zelfs het minste vermoeden is te trekken, dat het kastje inderdaad van een sluiting is voorzien geweest;

Overwegende dat mitsdien door de bekentenis van beklaagde en de onder eede afgelegde verklaring van den getuige P. als wettig en overtuigend bewezen moet worden aangenomen, dat beklaagde in den namiddag van 23sten Maart 1907 in het bezit van een aan dien getuige althans niet aan hem, toebehoorend wit hemd en zijden doek is bevonden;

Overwegende dat evenwel omtrent de wijze, waarop die goederen in beklaagdes bezit zijn gekomen noch door hem noch door eenigen getuige of omstandigheid iets kan worden toegelicht;

Overwegende dat in het feit, dat de goederen aan beklaagdes lijf werden aangetroffen, niets vreemds is gelegen, hij na zijn ontslag uit de provoost op 23 Maart j.l. deze heeft aangetrokken meenende dat zij de door hem op den 13den Maart d. a. v. opgevouwen en in zijn kastje opgeborgen kleêren waren;

Overwegende dat trouwens wanneer in deze de wil tot toeëigening bij beklaagde had voorgezeten, hij zeker voorzorgen zou genomen hebben, de nummers te verwijderen en zich zeker niet in de nabijheid van den eigenaar zou hebben neergezet, aannemende dat een jongen van 16 jaar nog niet zóó brutaal is;

Overwegende dat verder door de bekentenis van beklaagde en de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen V. en B. alsmede door het ter zake op den 27sten Maart 1907 opgemaakt proces-verbaal van summier onderzoek — in hun onderling verband en samenhang beschouwd — wettig en overtuigend is bewezen, dat op den 23sten en 24sten Maart d. a. v. in het plunjekastje van beklaagde zijn aangetroffen een oude werkbroek onleesbaar gemerkt in de zak waaraan zich een kettinkje met vier sleutels bevond, alsmede een halt oud mutslint gemerkt 32206, welke respectievelijk aan de Matrozen 2o klasse J. F. J. V. en P. W. B. geheel toebehoorden;

Overwegende dat ook aan die goederen noch door de verklaringen der getuigen V. en B. noch door eenige aanwijzing kan worden uitgemaakt, op welke wijze en op welk tijdstip deze in beklaagdes kastje zijn terechtgekomen, terwijl ook beklaagde, die bovendien van 14 tot 23 Maart j.l. door zijn provoost-arrest niet in aanraking met zijn kastje is geweest, hieromtrent niets kan mededeelen;

Overwegende dat waar uit niets blijkt, dat beklaagdes kastje 14 tot 24 Maart 1907 is gesloten geweest en dit dus van 14 tet 23 Maart 1907,

gedurende beklaagdes provoost-arrest geheel onbeheerd heeft gestaan, de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat de daarin aangetroffen goederen door een of andere omstandigheid, geheel buiten beklaagdes schuld, aldaar zijn terechtgekomen;

Overwegende dat derhalve aan de bewezen verklaarde feiten het hoofdbestanddeel ontbreekt tot het misdrijf in artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht omschreven vermits noch wettig noch overtuigend is bewezen, dat de bij beklaagde in bezit gevonden goederen door hem zijn *weggenomen*;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht.

De Zeekrijgsraad aan boord van H. M. Pantserdekschip „Koningin Wilhelmina der Nederlanden";

Rechtdoende in naam en vanwege Hare Majesteit de Koningen der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau: enz. enz. enz.;

Spreekt den beklaagde vrij van het hem in den aanhef van dit vonnis ten laste gelegde;

Gelast de opheffing van het ontslag uit zijn arrest onder handtasting;

Zeekrijgsraad
aan boord van Hr. Ms. Pantserschip „de Ruijter".

Vonnis van 20 September 1907

Fiat-executie verleend te Ampenan. den 21sten September 1907, door den Kapitein ter Zee Commandant van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië, F. C. E. L. Koster.

President: P. C. Swaan,

Leden: Dr. E. J. Borgesius, Officier van Gezondheid der 1ste klasse, G. P. W. van der Klugt, Officier-Machinist der 1ste klasse, de Luitenants ter Zee der 2de klasse R. P. C. Spengler, W. C. Bijl de Vroe, R. van Ameijden van Duym en L. Keers.

Fungeerend Fiskaal: K. A. de Josselin de Jong, Off. v. Adm. 1ste klasse.

Een schepeling die op den dag van zijn achterblijven zich vrijwillig aan boord van een oorlogsschip terugmeldt doch niet in de mogelijkheid is om binnen den termijn van twee dagen zijn eigen *schip te bereiken, moet geacht worden langer dan twee dagen van zijn schip afwezig te zijn geweest.*

Hij kan i. c. ook niet een beroep doen op de gunstige bepaling van art. 142 C. W. W. (vrijwillige terugkomst binnen veertien dagen na het plegen der desertie) omdat hij zijn schip heeft achterzeild, welke omstandigheid als een verzwarende omstandigheid in den zin van art. 144 C. W. W. moet worden aangemerkt.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN Hr. Ms. PANTSERSCHIP „DE RUIJTER" TE AMPENAN

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den Fungd. Fiskaal eischer ambtshalve, op en jegens V. mariner 2de klasse, oud naar zijne

opgave 24 jaren, geboren te 's Gravenhage, gedetineerd aan boord van gemelden bodem;

Gezien den eisch en de conclusie van den Eischer ambtshalve, mitsgaders de verdere processale stukken door dezen onder behoorlijken inventaris overgelegd.

Overwegende dat de gedetineerde terecht staat beschuldigd van het feit „dat hij op den 24sten Augustus 1907 des voormiddags om acht uur zonder vergunning te Soerabaia van permissie is achtergebleven van Hr. Ms. Pantserschip „de Ruijter", den bodem waarop hij diende, terwijl aan hem bekend was, dat de „de Ruijter" dien morgen naar zee zou vertrekken, welk vertrek ook werkelijk dien morgen om half tien heeft plaats gehad en dat hij zich dienzelfden dag tegen 5 uur namiddag vrijwillig heeft teruggemeld bij den Korporaal van de wacht van Hr. Ms. Zeeland te Soerabaia, terwijl de mogelijkheid alstoen niet meer bestond om binnen twee dagen na zijne ongeoorloofde afwezigheid op zijn eigen schip terug te zijn";

dat de gedetineerde bekent zich aan het hem ten laste gelegde misdrijf te hebben schuldig gemaakt en opgeeft:

te Soerabaia zijnde met de „de Ruijter" had ik permissie van Vrijdagmorgen 23 Augustus tot Zaterdagmorgen 24 Augustus 8 uur. Dien Zaterdagmorgen was ik dronken en wilde naar boord gaan en om half tien ongeveer ongeveer op de werf komende, zag ik, dat de „de Ruijter" al weg was. Daarop ben ik over de Saberang naar het aanlegvlotje der stoomsloepen gegaan, waar ik van uit de verte een stoomsloep had zien liggen. Deze stoomsloep was bij mijn aankomst reeds vertrokken en zag ik de „de Ruijter" om den Oost wegstoomen. Naar het vlotje gaande, was marinier A. van de „de Ruijter" bij mij; deze is daar gebleven en gaan liggen slapen. Ik had geen idée om mij direct op de „Zeeland" te melden en ben weer naar boven gegaan. Nadat ik uitgeslapen was, heb ik mij tegen 5 uur 's middags gemeld bij den korporaal van de wacht van de „Zeeland". Het was mij bekend, dat de „de Ruijter" om 8 uur Zaterdagsmorgens naar zee zou vertrekken, daar dit aangeplakt was in het tusschendeks. Ik was in het geheel niet van plan om achter te blijven daar ik weet, dat ik voor zoo'n feit voor den krijgsraad kom. Het is gebeurd, doordat ik dronken was, en niet meer van den tijd wist. Afspraak met anderen om achter te blijven, heb ik niet gemaakt;

dat de onder eede gehoorde getuige G. sergeant der Mariniers verklaart den beklaagde te herkennen als te zijn de Marinier 2de klasse V.;

dat de bekentenis van gedetineerde mede bevestigd wordt door de ten processe aanwezige extracten scheepsjournaal van Hr. Ms. „de Ruijter" en Hr. Ms. „Zeeland waaruit blijkt, dat bekend was gemaakt dat de „de Ruijter" Zaterdagmorgen om half tien en ook op dat uur vertrokken is, en marinier V. op 24 Augustus voormiddag om 8 uur van permissie mankeert en dat marinier V. zich op Zaterdag 24 Augustus des namiddags kwart voor vijven vrijwillig aan boord van Hr. Ms. „Zeeland" heeft gemeld.

Overwegende, dat de gedetineerde niet het voornemen heeft gehad den dienst voor goed te verlaten, geen afspraak tot achterblijven heeft gemaakt en zich denzelfden dag van achterblijven vrijwillig heeft gemeld;

dat deze vrijwillige terugkomst binnen 14 dagen echter niet baat, wijl hij door achter te blijven zijn schip heeft achterzeild, welk feit eene verzwarende omstandigheid in den zin der wet oplevert en het op het tijdstip zijner aanmelding hem niet meer mogelijk was om binnen 2

dagen na zijne ongeoorloofde afwezigheid weder op zijn eigen schip terug te zijn;

dat alzoo door de bekentenis van den gedetineerde bevestigd door de hervoren vermelde extracten scheepsjournaal van Hr. Ms. „de Ruijter" en Hr. Ms. „Zeeland", benevens de verklaring van getuige G., wettig en overtuigend bewezen is, het misdrijf aan den beklaagde ten laste gelegd, zoomede zijne schuld daaraan;

Overwegende, dat beklaagde Zaterdagmorgen, poging doet door zijn gang naar de werf om zijn eigen schip nog te bereiken, doch het geheel aan eigen schuld te wijten is, dat hij hierin niet slaagt, wijl hij dien morgen beschonken was en daarom opgeeft daardoor 's morgens niet den tijd te hebben geweten.

Gelet op de beoordeeling in conduitestaat van beklaagde, en het feit; dat hij gedurende het laatste jaar slechts één lichte krijgstuchtelijke straf heeft ondergaan;

Gezien de artikelen 1, 2, 135, 137, 144 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, artikel 20 der wet van 14 November 1879, (*Staatsblad* nº. 193) art. 9 der wet van 15 April 1886 (*Staatsbad* nº. 64,) art. 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en art. 167 der Rechtsp. b.d. Zeemacht.

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Pantserschip de „Ruijter".

Rechtdoende in naam en van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau enz. enz. enz.

Verklaart den gedetineerde schuldig aan „desertie in tijd van vrede, gepaard met eenige verzwarende omstandigheid";

Veroordeelt hem tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling dat de tijd, door den gedetineerde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging der straf van af den 12den September 1907 in vermindering zal worden gebracht;

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten en misen van de justitie en die van den processe, desnoods ter taxtatie en moderatie vau dezen krijgsraad.

Wij vestigen de aandacht op de qualificatie welke in dit vonnis aan de gepleegde feiten is gegeven, waarmede wij ons niet geheel kunnen vereenigen; zonder daarop thans nader in te gaan stippen wij slechts aan dat aan de omschrijving van het feit nl. desertie in tijd van vrede" niet te zien is welk misdrijf men op het oog heeft d. w. z. waar en hoe het strafbaar is gesteld. Ook de vermelding der verzwarende omstandigheid op de wijze als in dit vonnis is geschied, is o.i. niet geheel duidelijk daar de strafbepaling van desertie „zonder eenige verzwarende omstandigheid als hierna in dit hoofdstuk aangewezen" wordt toegepast. Geeft men echter in de qualificatie de omschrijving weer van het feit zooals de wet het noemt en in overeenstemming met 's rechters beslissing betreffende art. 144, so klärt sich alles auf.

(Red. M. R. T.).

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement.

Vonnis van 21 Augustus 1908.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof 31 Augustus 1908.

President: Majoor J. D. GREVINK.

Leden: Kapiteins D. C. GRASWINCKEL en W. J. VAN DER HURK; Luitenants Jhr. K. F. QUARLES VAN UFFORD, J. L. A. KREMER, A. T. DUFOUR en C. LAND.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

De oproeping van beklaagde, milicien-kanonnier, om in werkelijken dienst te komen, is ten onvechte te Leeuwarden geschied zoodat hij niet wettig is opgeroepen en van het te laste gelegde moet worden vrijgesproken.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM.

Gezien de stukken van den processe:

Gehoord de conclusie van eisch van den Auditeur-militair schriftelijk ter tafel overgelegd, strekkende tot vrijspraak:

Overwegende dat B. S.. geboren te Leeuwarden 19 November 1883, milicien-kannonnier bij het 1ste regiment Veld-Artillerie, in garnizoen te Amersfoort, gerequireerde in persoon, voor den Krijsraad is gesteld als beschuldigd:

dat hij te Amersfoort op 29 Juli 1907 ingedeeld als loteling van de lichting 1903 uit de gemeente Leeuwarden, behoorende tot het 1ste regiment Veld-Artillerie en als verlofganger zonder bekende woon- of verblijfplaats in Nederland, bij openbare kennisgeving van den burgemeester van Leeuwarden van 4 Juli 1907 aldaar opgeroepen om op 29 Juli 1907 bij zijn korps te Amersfoort onder de wapenen te komen voor herhalingsoefeningen niet aan die oproeping heeft voldaan, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 15 Juli 1908 te Amersfoort bij zijn korps heeft aangemeld:

Overwegende dat beklaagde blijkens ten processe overgelegd uittreksel uit het stamboek van het 1ste regiment Veld-Artillerie op 5 Maart 1903 is ingedeeld als loteling van de lichting van 1903 uit de gemeente Leeuwarden en op 13 April 1907 is gesteld in het genot van groot verlof:

Overwegende dat Z. Exc. de Minister van Oorlog bij beschikking van 13 Mei 1907 ter uitvoering v/h Koninklijk Besluit van 2 Mei 1907 no. 78 heeft bepaald dat de verlofgangers der Nationale Militie behoorende tot de lichting van 1903 o. a. van het 1ste regiment Veld-Artillerie tot oefening in den wapenhandel behoorden te worden opgeroepen om op 29 Juli 1907 bij hun korps onder de wapenen te komen (Rec. Mil. 1907 blz. 460):

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde openbare kennisgeving van den burgemeester der gemeente Leeuwarden van 4 Juli 1907 met een daarop gestelde verklaring van dien ambtenaar dat die kennisgeving is gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe bij gemeentelijke verordening aangewezen, beklaagde is opgeroepen om op 29 Juli 1907 bij zijn korps het 1ste regiment Veld-Artillerie te Amersfoort onder de wapenen te komen:

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde missive van Z. Exc. den Minister van Oorlog van 20 September 1907 aan den Commandeerende-officier van het 1ste regiment Veld-Artillerie, deze is gemachtigd beklaagde als deserteur af te voeren, indien hij bij ontvangst dier missive nog niet bij het korps mocht zijn aangekomen;

Overwegende dat blijkens het aangehaalde uittreksel uit het stamboek beklaagde op 25 September 1907 als deserteur is afgevoerd wegens niet-voldoen aan een te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst;

Overwegende dat L. v. B., opperwachtmeester bij het 1ste regiment Veld-Artillerie, in garnizoen te Amersfoort, onder eede heeft verklaard: Ik herken den mij in rechte getoonden beklaagde als B. S. Beklaagde had op 29 Juli 1907 onder de wapenen moeten komen voor herhalingsoefeningen. Hij is op dien datum niet bij zijn korps te Amersfoort verschenen, voortdurend in alle diensten en op alle appels gemankeerd en heeft zich op 15 Juli 1908 bij zijn korps te Amersfoort gemeld.

Overwegende dat beklaagde heeft bekend zich aan het hem te laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, opgevende niets van eenige oproeping om onder de wapenen te komen te hebben geweten;

Overwegende dat de vraag rijst of de oproeping van beklaagde terecht in Leeuwarden is geschied;

Overwegende dat uit het Stamboek en het zakboekje klijkt, dat beklaagde, op 30 September 1905 in het genot van groot verlof gesteld zijnde, zich heeft begeven naar Leeuwarden; dat aldaar op 26 October 1905 door den burgemeester dier gemeente zijn verlofpas is afgeteekend voor aankomst van beklaagde in die gemeente en tezelfden dage voor vertrek naar Gendringen; dat de verlofpas op 28 October 1905 is gezien voor aankomst in die gemeente door den burgemeester en op 18 Augustus 1906 voor vertrek uit die gemeente naar Duiven; dat de verlofpas is gezien voor aankomst in die gemeente, ongedagteekend, door den burgemeester van Duiven en nader is gezien door dien burgemeester op 4 Maart 1907, bij beklaagdes vertrek naar zijn korps; dat hij blijkens ten processe overgelegden verlofpas, afgegeven te Amersfoort 13 April 1907 door den Commandeerende-officier van het 1ste regiment Veld-Artillerie, aan beklaagde verlof is verleend tot nadere oproeping; dat beklaagde daarbij verlof heeft bekomen om zich te begeven naar Bergh, maar dat deze verlofpas niet is gezien door den burgemeester van Bergh voor aankomst van beklaagde in die gemeente;

Overwegende dat de burgemeester van Duiven, blijkens ten processe overgelegde missive 1, heeft bericht, dat beklaagde op 18 Augustus 1906 in die gemeente is gekomen en zijn zakboekje op 10 September 1906 aldaar voor gezien heeft laten afteekenen, waarvan op 12 September 1906 is kennisgegeven aan zijn ambtgenoot te Gendringen; dat beklaagde op 4 Maart 1907 in het Register van de verlofgangers der Nationale Militie van Duiven is doorgehaald, daar hij op dien dag wegens het niet-naleven van art. 130 der Militiewet 1901 onder de wapenen moest komen; dat hij op 4 Maart 1907 in Duiven woonachtig was en nog aldaar in het bevolkingsregisters voorkomt;

Overwegende dat beklaagde hieromtrent heeft opgegeven, dat hij zich op 13 April 1907 heeft begeven naar de gemeente 's Heerenberg; dat hij aldaar in den kost was en op 13 Mei 1907 door zijn kostjuffrouw zijn zakboekje op het gemeentehuis te 's Heerenberg heeft doen bezorgen; dat hij daarvan nooit meer iets heeft gehoord en vervolgens voortdurend rondtrekkende is geweest; dat hij, voordat hij op 4 Maart 1907 bij zijn

korps onder de wapenen is geweest, te Duiven was gevestigd; dat hij toen voor 6 weken, tot 13 April 1907, onder de wapenen moest komen en ter secretarie te Duiven heeft gevraagd zijn verhuisbiljet naar 's Heerenberg te zenden; dat de secretaris hem zeide, zijn verhuisbiljet naar den secretaris te 's Heerenberg te zullen zenden, zoodra de 6 weken van zijn diensttijd verstreken waren; dat hij zich niet, bij zijn komst te 's Heerenberg, overtuigd heeft, of het verhuisbiljet aldaar was aangekomen;

Overwegende dat uit al het overwogene volgt, dat beklaagde niet terecht te Leeuwarden is opgeroepen; dat hij op en na 13 April 1907 nog als woonachtig te Duiven moet beschouwd worden, alwaar hij voorkwam en in de bevolkingsregisters en in het register van de Verlofgangers der Nationale Militie; dat weliswaar de burgemeester van Duiven hem in laatstgemeld register heeft doorgehaald, bij het vertrek naar zijn korps op 4 Maart 1907, maar ten onrechte en onbevoegdelijk;

Overwegende dat beklaagde derhalve zal behooren te worden vrijgesproken van de tegen hem ingebaachte beschuldiging van desertie;

Gezien de artt. 117 Militiwet 1901 en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, dat beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan het hem te laste gelegde;

Spreekt hem vrij;

Verwijst den Staat in de proceskosten.

Krijgsraad
in het 3de militaire Arrondissement.

Dispositie van 30 Januari 1908.

President: Majoor B. J. Land.

Leden: Kapiteins Jhr. R. J. Rutgers van Rozenburg, H. Croockewit, N. Abresch, P. C. Hompe, G. W. F. Epkema en J. Suermondt.

Het niet nakomen van wat enkel in den dienst gebruikelijk is en niet voorgeschreven of gelast is kan geen poenale maatregelen na zich slepen. Ook al zou men zich op het standpunt van den strafoplegger plaatsen nl. dat hier een gewoonteplicht is geschonden dan zou i. c. toch een beroep op die gewoonte falen daar het bestaan van die gewoonte geenszins is gebleken.

Het verzuim van den gestrafte valt ook niet onder art. 27 R. K., waarop door den strafoplegger een beroep wordt gedaan, daar klager zich niet on- of minkrijgstuchtelijk heeft gedragen.

Reclame gegrond. Straf geroyeerd.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, HOOFDPLAATS ARNHEM.

Gezien de stukken van den processe

Gehoord het advies van den Auditeur-militair, mondeling uitgebracht.

Overwegende dat N. N., oud 36 jaar, geboren te Fort de Kock, wachtmeester bij het Corps Rijdende Artillerie te Arnhem bij den Krijgs-

raad heeft gereclameerd wegens een straf van 4 dagen kwartierarrest, hem den 9den Januari 1908 opgelegd door den kapitein J. C. A. D. van het 2de Regiment Veld-Artillerie te Arnhem met de strafreden: „Na waarschuwing niet gezorgd dat de opperwachtmeester belast met den kazernedienst in kennis gesteld was met het feit dat een ander onderofficier voor hem op wacht zou komen".

Overwegende dat de reclamant tot beschikking zijner reclame heeft aangevoerd;

dat hij geheel ten onrechte is gestraft; dat hij den 8sten Januari 1908 op wacht moest zijn, dat hij toen door den ordonnans van Arnhem een briefje heeft laten bezorgen bij den adjudant-onderofficier B., om zijn wacht te mogen overdoen; dat rapport van hem is opgemaakt, omdat op de wachtparade de toestemming van den luitenant adjudant niet was ingekomen;

dat het briefje van toestemming niet in zijn bezit was, maar dat hij zich toch overtuigd had, dat de toestemming was verleend, namelijk op het bureau van den adjudant had zien liggen o. a. zijn briefje, hetwelk was geteekend door den luitenant-adjudant en den adjudant B.; dat hij vervolgens S. die de wacht van hem zou overnemen, heeft medegedeeld, dat de toestemming was gegeven; dat aan de wachtmeester nooit een order is gegeven om die briefjes in te leveren, en dat hij de andere keeren, dat hij de wacht heeft overgedaan niet anders heeft gehandeld dan thans; dat de opperwachtmeester R. hem nooit heeft gewaarschuwd, en dat ook in de cantine daarover nooit is gerept; dat het geen order is, dat het briefje door hem die de wacht overdoet of die haar overneemt wordt opgehaald dat het z. i. niet juist is, dat de briefjes gewoonlijk worden ingeleverd;

Overwegende dat door den strafoplegger Kapitein bij het 2de Regiment Veld-Artillerie te Arnhem is verklaard:

dat er geen afzonderlijke bepaling bestaat, dat hij die van wacht ruilt, verplicht is te zorgen, dat de opperwachtmeester, die het appel over de wacht houdt, weet wie er voor hem op wacht komt, noch hieromtrent een order is gegeven; dat er z. i. moet bestaan een niet omschreven gewoonterecht, waar gewoonteplichten het natuurlijk gevolg van zijn; dat zulks hier het geval is; dat het immers gewoonte is, dat een onderofficier of minder militair mag aanvragen om zijn wacht te besteden; dat dit al of niet wordt toegestaan en de eventueele toestemming geteekend door den luitenant-adjudant en den adjudant onderofficier (die den wachtrooster aanhoudt) op het korpsbureel; dat het plicht is van den betrokken onderofficier om zich te overtuigen dat zijn verzoek is toegestaan; dat dit hier niet is geschied, tenzij het tegendeel bewezen worde; dat de reclamant heeft aangenomen, dat het regel is, dat het verzoek wordt toegestaan en zich verder in het geheel niet meer om zijn wachtruiling heeft bekommerd; dat het bewuste briefje den volgenden morgen nog op het korpsbureel lag; dat dit is in strijd met de instandhouding eener goede discipline en niet minder het feit, dat reclamant niet zorg heeft gedragen, dat de opperwachtmeester V., die hem trouwens ook nog gewaarschuwd had dit voortaan te doen, bekend was met de ruiling en met den persoon, die voor reclament op wacht zou komen; dat dit ook de gewoonte is bij het corps; dat hier is gewoonteplicht voortspruitende uit het verkregen gewoonterecht of vergunning; dat reclamant strafschuldig is;

dat het voor de hand ligt, dat een ordelijke gang van zaken medebrengt, dat de opperwachtmeester, die het appel houdt en belast is met het toezicht op den kazernedienst, weet dat er niet ten onrechte een wachtmeester op

wacht is, die niet is gecommandeerd bij korpsorder volgens den wachtrooster; dat nu het korpsbureel de gunst toestaat, en men weet, dat dit niet officieel melding maakt van de ruiling; dat het duidelijk is, dat de eenige persoon, die moet zorgen, dat de opperwachtmeester het feit weet, is hij aan wien de gunst werd verleend; dat hier art. 27 Reglement op de Krijgstucht toepasselijk is.

Overwegende dat S. R., opper-wachtmeester-instructeur bij het Corps Rijdende Artillerie te Arnhem als getuige onder eede heeft verklaard: dat hij omstreeks half September 1907 is belast geworden met de contrôle op den wachtdienst; dat de wacht toen wel normaal ging, maar dat bij overdoen van wachten geen bewijzen werden ingeleverd, dat dit mocht; dat getuige hieraan niet heeft getornd, totdat hij eens een bemerking daarover kreeg van den overste; dat hij sinds dien de briefjes steeds heeft opgeëischt; maar dat hij die order niet algemeen heeft bekend gemaakt; dat reclamant eens niet een briefje heeft ingeleverd: dat getuige toen heeft gedacht, dat zal ik hem toch eens zeggen; dat hij naar aanleiding daarvan aan reclamant kort daarop in de onderofficieren-cantine naar hij meent deze woorden heeft toegevoegd: „v. T., je hebt je wacht besteed gehad, en ik heb geen briefje van je ontvangen"; dat reclamants antwoord aan getuige is ontschoten; dat hij iets zei van: „Het is toegestaan" of „Het briefje was op het bureau en ik wist, dat het was toegestaan" of iets dergelijks; dat getuige toen meer niet heeft gezegd; dat hij een en ander aan reclamant eigenlijk in het voorbijgaan even heeft opgemerkt; dat dit moet beschouwd worden als een zachte waarschuwing tegenover een ouderen wachtmeester; dat den 8en Januari reclamant de wacht weer besteed heeft, waarvan getuige weer niets wist; dat hij toen in de wacht is gekomen en daar S. heeft gevonden, welken hij heeft gezegd: „Ben jij op wacht?" „En waar is het briefje?"; dat getuige meent, dat S. toen heeft gezegd: Ja, heeft VAN T. u dat niet gegeven?"; dat getuige den morgen daarop volgende op het politierapport heeft gemeld, dat de wachtmeester van T. de wacht had uitbesteed zonder hem getuige daarvan schriftelijk te hebben kennis gegeven; dat sommige aanvragers het briefje geregeld aan huis bij getuige brengen, anderen het door hun vervanger op de wachtparade laten geven.

Overwegende dat K. S., wachtmeester bij het Corps Rijdende Artillerie te Arnhem als getuige onder eede heeft verklaard, dat den 8sten Januari 1908 reclamant hem heeft gevraagd, of hij, getuige, zijn wacht wilde overnemen; dat getuige zeide van ja; dat dien middag in de cantine reclamant hem getuige is komen mededeelen, dat zijn verzoek om aan getuige de wacht te mogen overdoen was toegestaan; dat getuige zichzelf niet overtuigd heeft, dat het verzoek was toegestaan; dat er geen order bij Corps is omtrent het kennisgeven van ruiling van wacht; dat getuige niet weet van een gebruik hieromtrent; dat hij nooit zijn wacht heeft overgedaan;

Overwegende dat W. S., wachtmeester bij de Instructiebatterij van het Corps Rijdende Artillerie te Arnhem als getuige onder eede heeft verklaard, dat het bij het Corps niet algemeen bekend is, dat wanneer een ruiling van wacht onder onderofficieren is toegestaan, het betrekkelijke briefje moet worden gegeven aan den opperwachtmeester; dat getuige ± 8 maanden geleden zijn wacht aan V., wachtmeester, heeft overgedaan; dat hij daartoe een briefje heeft ingediend, daarna het verzoek is toegestaan, maar het briefje op het Corpsbureau is gebleven; dat als getuige thans weer de wacht moest overdoen, hij naar aanleiding van deze reclamezaak,

misschien het briefje aan R. zou inleveren; dat was deze zaak niet voorgekomen hij zulks niet zou hebben gedaan, want dat hij niet weet, dat hieromtrent een order bepaald is gegeven;

Overwegende, dat J. H. V., wachtmeester bij de Instructiebatterij van het Corps Rijdende Artillerie te Arnhem als getuige onder eede heeft verklaard, dat het niet algemeen bij het Corps bekend is, dat wanneer een ruiling van wacht onder de onderofficieren is toegestaan, het betrekkelijke briefje moet worden gegeven aan den opperwachtmeester R.; dat door deze zaak v. F. en omdat getuige tweemaal door R. is gewaarschuwd, voortaan door hem het briefje bij overdoen van de wacht, zal worden ingeleverd;

Overwegende dat J. N. P., wachtmeester bij de 2de Batterij van het Corps Rijdende Artillerie te Arnhem als getuige onder eede heeft verklaard, dat het hem niet bekend is noch ooit bekend is geweest, of onder collega's hierover is gesproken, dat wanneer een ruiling van wacht door onderofficieren, is toegestaan, het betrekkelijke briefje moet worden gegeven aan den opperwachtmeester R.; dat getuige dit casu quo dan ook niet zou doen;

Overwegende dat L. H., wachtmeester bij de 1ste Batterij van het Corps Rijdende Artillerie te Arnhem als getuige onder eede eensluidend heeft verklaard als wachtmeester P. opgemeld;

Overwegende dat als vaststaande mag worden aangenomen, dat reclamant bij gelegenheid der ruiling van wacht tusschen hem en den wachtmeester S., niet het briefje, waarbij zijn verzoek om die wacht te mogen overdoen van wege het corpsbureel was toegestaan, aan den opperwachtmeester R. heeft ter hand gesteld of doen stellen; voorts dat niet in eenige wet of reglement of welke andere geschreven militaire rechtsbron dan ook is voorgeschreven noch bij algemeene order aan de wachtmeesters is bekend gemaakt, dat zij tot voornoemde inlevering van toestemmingsbriefjes verplicht zijn;

Overwegende dat niettemin een aan een militair op te leggen straf slechts haar oorzaak mag vinden in de overtreding van een rechtsvoorschrift, met andere woorden in de schending van een recht of het nalaten van een rechtsplicht, behoudens hetgeen hieronder nader omtrent den inhoud van art. 27 Reglement op de Krijgstucht zal worden overwogen;

Overwegende dat de Krijgsraad dus heeft uit te maken, of reclamant uit anderen hoofde als hierboven genoemd, zich heeft schuldig gemaakt aan de niet nakoming van een rechtsvoorschrift;

Overwegende nu, dat de strafoplegger heeft aangevoerd, dat het inleveren van de betreffende briefjes aan den opperwachtmeester zou zijn zulk een vaste gewoonte, dat hier van gewoonterecht, zou mogen worden gesproken, waaruit voor reclamant een gewoonteverplichting voortvloeide;

Overwegende dat — aangenomen al, dat hier inderdaad een tot gewoonte te stempelen gebruik zou heerschen — de Krijgsraad van gevoelen is, dat voor den militair de gewoonte geen recht schept noch daaruit verplichtingen voor hem doet ontstaan, zoodat ook het niet nakomen van wat in den dienst enkel te doen gebruikelijk en niet voorgeschreven of gelast is, geen poenale maatregelen na zich kan slepen; dat reeds een oppervlakkige beschouwing van het uitgebreide en tot in de kleinste onderdeelen van dienst tredende Reglement op den Inwendigen Dienst van den Veld- en Rijdende Artillerie doet vermoeden, dat het niet de bedoeling kan geweest zijn, om naast die tallooze minutieuze voorschriften, alle op straffe rechtens verplichtend, nog andere te erkennen, ongeschreven, die ditzelfde gevolg met zich zouden

meebrengen ; dat dan ook nergens eene bepaling in de wetgeving is te vinden, die inhoudt, dat gewoonte — rechtsverplichtingen uit zich doet voortspruiten; dat daarom moet worden aangenomen, dat gewoonte geen recht schept, tenzij de wet er naar verwijst; dat zulks in casu niet het geval is; dat het aannemen van een gewoonterecht met dezelfde rechtskracht als het geschreven recht een groote rechtsonzekerheid zou teweegbrengen, aangezien het dan immer van subjectieve appreciatie zou afhangen, of iets al dan niet als gewoonte was te beschouwen.

Overwegende, dat al zou men met recht beweren, dat aan de gewoonte bindende kracht moest worden toegekend, dan toch een beroep op die gewoonte in het onderwerpelijk geval geheel zou falen; dat immers uit de verklaringen der getuigen S., S., V., P. en H. ten duidelijkste is gebleken, dat het niet algemeen bekend was dat wachtmeesters hun wacht overdoende de briefjes hadden in te leveren en dat zulks ook altijd door hen placht te geschieden.

Overwegende, dat de strafoplegger er nu wel op heeft gewezen, dat reclamant eenmaal was gewaarschuwd, en uit die waarschuwing voor hem dus duidelijk was, dat een verplichting om zijn briefje in te leveren op hem rustte.

Overwegende hieromtrent, dat — *aangenomen voor een oogenblik*, dat getuige R. reclamant eenmaal heeft gewaarschuwd en reclamant deze waarschuwing ook als zoodanig heeft opgevat althans heeft moeten opvatten — deze waarschuwing niet kon praejudiciëeren op eenige verplichting van reclamant; dat toch een waarschuwing, waar geen verplichting bestaat, tegen welker niet-nakoming men waarschuwt, van geene waarde is te beschouwen, in elk geval een verplichting van elders moet vaststaan, en niet door die waarschuwing kan worden in het leven geroepen.

Overwegende dat thans de Krijgsraad meent, alsnog te moeten beoordeelen, of in de pretens aan den reclamant gegeven waarschuwing niet lag opgesloten een speciale order om in de toekomst zijn briefje in te leveren, in welk geval hij zich aan de niet nakoming van een bijzonderen last zou hebben schuldig gemaakt.

Overwegende dat hiertoe eerst de praealabele vraag moet worden beslist, of reclamant in werkelijkheid door den opperwachtmeester R. is gewaarschuwd, aangezien reclamant dit ontkent.

Overwegende dat de Krijgsraad zich op het standpunt wil plaatsen, dat art. 211 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande hier analogisch mag worden toegepast, waarmede derhalve aan de verklaringen van den opperwachtmeester R. volledige rechtskracht wordt toegekend.

Overwegende evenwel, dat de bewoordingen waarin genoemde opperwachtmeester zijn waarschuwing heeft gedaan, rechtmatigen twijfel opwekken, of die wel als zoodanig kan gelden.

Overwegende, dat een tevredenheidsbetuiging of goedkeuring zoowel als eene bemerking, waarschuwing, berisping, ontevredenheidsbetuiging zich als zoodanig moeten kenmerken, wil men er eenige waarde in rechten aan hechten, te weten door vorm, inhoud, wijze en plaats van toedienen enz., opdat degene aan wien een dier betuigingen wordt gericht met zekerheid wete, welke de bedoeling is van hem, van wien zij uitgaan.

Overwegende, dat de termen waarin de opperwachtmeester zijn *zoogenaamde* waarschuwing tot reclamant heeft gericht, niet van dien aard waren, dat laatstgenoemde daaruit kon opmaken althans met zekerheid moest opmaken 1°. dat het briefje had moeten bezorgd zijn door hem

bij den opperwachtmeester; 2°. dat wanneer zulks een volgende maal weer niet geschiedde, daarvan rapport zou worden opgemaakt.

Overwegende, dat hieruit volgt, dat reclamant door middel van die zoogenaamde waarschuwing geen bijzondere order heeft gekregen om voortaan zijn briefjes in te leveren of te doen inleveren, zoodat hieruit zijne verplichting dan ook onmogelijk kan voortvloeien.

Overwegende tenslotte, dat de strafoplegger nog een beroep heeft gedaan op art. 27 Reglement op de Krijgstucht; dat namelijk reclamant strafschuldig zou zijn, wijl hij een daad heeft verricht welke met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst onbestaanbaar is.

Overwegende, dat de wachten worden gecommandeerd vanwege het corpsbureel, en van daaruit de samenstelling van de wacht aan den opperwachtmeester R. wordt bekend gemaakt.

Overwegende, dat het nu voor de hand ligt, dat indien na het opmaken van den wachtrooster daarin eenige verandering komt, deze ook door het corpsbureel aan den opperwachtmeester R. wordt medegedeeld.

Overwegende althans, dat uit het feit, dat den wachtmeester bekend is, dat het corpsbureel bovengenoemde mededeeling niet verricht, allerminst voor die wachtmeesters eenige redelijke verplichting voortvloeit, dat zij zich dan maar met die taak moeten belasten; dat dusdanige opvatting veel te hooge eischen stelt aan het plichtsgevoel van den militair, en in volle consequentie doorgevoerd eenerzijds zou leiden tot tyrannie, van den anderen kant de rechtsonzekerheid in hooge mate zou in de hand werken.

Overwegende, dat ten allen overvloede de Krijgsraad aanneemt, niet alleen dat het pretens gepleegde verzuim geen storenden invloed op den gang van zaken heeft uitgeoefend, maar ook dat reclamant door zijn — zij het dan wellicht minder formeele — wijze van kennisneming, dat zijn wensch was toegestaan en door dit aan zijn plaatsvervanger te berichten, zich van te voren heeft overtuigd en alles in het werk heeft gesteld, dat de orde van zaken niet zou worden verstoord.

Overwegende, dat derhalve van een on- of minder krijgstuchtelijke gedraging de sprake niet is.

Overwegende dat op voornoemde gronden de Krijgsraad van meening is, dat reclamant ten onrechte is gestraft, en terecht tegen die bestraffing bezwaar heeft gemaakt.

Gezien artt. 15 van Rechtspleging bij de Landmacht.

Verklaart de reclame gegrond.

Gelast de doorhaling van straf met strafreden voormeld op het strafregister van reclamant.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement.

Vonnis van 14 Maart 1908.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof 20 Maart 1908.

President: Majoor J. D. GREVINCK.

Leden: Kapiteins A. A. H. VAN HEUSDEN en H. G. POST; Luitenants G. A. W. MASSINK, Jhr. K. F. QUARLES VAN UFFORD, H. J. KOOLE en G. G. VAN EVERDINGEN.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Aan beklaagde zijn feiten van desertie ten laste gelegd: „na een militaire „detentie van zes weken wegens tweede desertie *krachtens vonnis van den „krijgsraad te 's Hertogenbosch te hebben ondergaan."*

Uit het gehouden onderzoek blijkt dat bij evengenoemd vonnis ten onrechte tweede desertie is aangenomen aangezien de eerste desertie onder een vorig dienstverband plaats had, zoodat dit vonnis als veroordeeling wegens eerste desertie *moet worden beschouwd.*

Veroordeeling wegens tweede desertie

De Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, hoofdplaats Arnhem;

Gezien de stukken van den processe;

Gehoord de conclusie van eisch van den Auditeur-militair schriftelijk ter tafel overgelegd;

Overwegende dat M. G. P., oud 24 jaar, geboren te Zwolle, stukrijder 2de klasse bij het 4de regiment Veld-Artillerie, gedetineerd te Arnhem, voor den Krijgsraad is gesteld als beschuldigd:

dat hij in den nacht van 1 op 2 Januari 1908 omstreeks 12 uur zonder verlof zijn korps het 4de regiment Veld-Artillerie te Ede heeft verlaten voortdurend afwezig is gebleven en zich op 4 Januari 1908 te 's-Hertogenbosch bij de kazernewacht der Artilleriekazerne weder heeft aangemeld, na een militaire detentie van 6 weken wegens tweede desertie krachtens vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch van 3 Mei 1907 te hebben ondergaan;

Overwegende dat de navolgende militairen, die onder 2—4 als getuigen onder eede en dienende bij het 4de regiment Veld-Artillerie, hebben verklaard:

1 beklaagde:

Ik beken mij aan het ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt. Ik ben niet door iets tot die afwezigheid gedwongen geweest. In den nacht van 1 op 2 Januari 1908 ongeveer 12 uur heb ik zonder verlof de Infanteriekazerne I te Ede verlaten. Ik ben naar Arnhem gewandeld en in den morgen van 2 Januari 1908 met den trein naar Osch gegaan. Op 4 Januari 1908 's avonds ongeveer 10 uur heb ik mij vrijwillig te 's Hertogenbosch bij de kazernewacht der Artillerie gemeld. Bij vonnis van den Krijgsraad te 's Hertogenbosch van 3 Mei 1907 ben ik wegens tweede desertie gestraft met 6 weken militaire detentie, welke straf ik heb ondergaan. In het loopende dienstverband ben ik slechts eenmaal, en wel bij dit vonnis, wegens desertie gestraft.

2. J. F. v. d. K., wachtmeester te Ede:

Ik was van 1 op 2 Januari 1908 wachtmeester van de week bij de

4de batterij van het 5de regiment Veld-Artillerie te Ede. Beklaagde die bij die batterij dient, was op het avondappel van 1 Januari 1908 present, maar hij mankeerde op het morgenappel van 2 Januari 1908. Voor zoover mij bekend is hij voor 5 Januari 1908 niet weder bij de batterij geweest.

3. B. D., wachtmeester te Ede:

Ik herken in den in rechte aanwezigen beklaagde den stukrijder M. G. P. Ik ben zijn stukscommandant. Ik heb zijn goederen, die door hem bij zijn desertie in den nacht van 1 op 2 Januari 1908 zijn achtergelaten, op 3 Januari 1908 ingenomen. Ik heb hem tusschen 2 en 5 Januari 1908 niet bij de batterij gezien.

en 4. J. P. R., korporaal te 's Hertogenbosch:

Ik was commandant der kazernewacht in de kazerne der Veldartillerie te 's Hertogenbosch in den avond van 4 Januari 1908. Beklaagde heeft zich te ruim 10 uur als deserteur bij mij gemeld.

Overwegende dat blijkens overgelegd extract-vonnis beklaagde bij vonnis van den Krijgsraad te 's Hertogenbosch van 3 Mei 1907 ter zake van tweede desertie is veroordeeld tot een militaire detentie van zes weken, welke straf hij blijkens op dat vonnis gestelde ambtseedige verklaring van den Auditeur-militair bij dien krijgsraad heeft ondergaan van 29 April 1907 tot 10 Juni 1907;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de beëedigde verklaringen en het overgelegde extract-vonnis met de daarop gestelde ambtseedige verklaring, wettig en overtuigend bewezen is, dat hij zich aan het hem te laste gelegde heeft schuldig gemaakt;

Overwegende dat de Krijgsraad zich niet kan vereenigen met de conclusie van eisch van den Auditeur-militair om beklaagde schuldig te verklaren aan derde desertie; dat beklaagde wel is waar bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement van 3 Mei 1907 is schuldig verklaard aan tweede desertie en te dier zake is veroordeeld tot 6 weken militaire detentie, welke straf hij volgens zijn eigen erkentenis en volgens op dat vonnis gestelde ambtseedige verklaring van den Auditeur-militair in voormeld arrondissement geheel heeft ondergaan, maar dat uit de opgave van beklaagde en de inzage van het uittreksel uit zijn straflijst blijkt, dat hij bevorens in zijn geheelen diensttijd slechts eenmaal wegens desertie is gestraft geweest en wel op 10 Augustus 1905 met 4 dagen cachot wegens eerste desertie; dat hij blijkens het uittreksel uit het stamboek op 18 Januari 1901 vrijwillig is geëngageerd voor zes jaren en op 18 Januari 1907 opnieuw is verbonden voor een jaar; dat dus die bestraffing van 10 Augustus 1905 viel in een vorig dienstverband en niet bij het vonnis van 3 Mei 1907 in aanmerking had mogen zijn genomen; dat dus kennelijk het vonnis van 3 Mei 1907 berust op een dwaling; dat de Krijgsraad nochtans van oordeel is, dat het feit ter zake waarvan beklaagde bij gezegd vonnis veroordeeld is in ieder geval als eerste desertie te beschouwen is naar dien de bestanddeelen van eerste en tweede desertie dezelfde zijn, behoudens dat bij tweede desertie is voorafgegaan bestraffing in hetzelfde dienstverband wegens eerste desertie;

Gezien de artt. 137 en 159 Crimineel Wetboek v/h Krijgsvolkte Lande; 19 en 10 der wet van 14 November 1879 (*Stbl.* nº. 191); 9 der wet van 15 April 1886 (*Stbl.* nº. 64); de wet van 14 Februari 1887 (*Stbl.* nº. 35); 27 en 91 Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart het aan beklaagde te laste gelegde wettig en overtuigend bewezen;

Kwalificeert het als: tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, na vroegere bestraffing wegens eerste desertie, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, opgevolgd door vrijwillige aangifte binnen vier weken;

Verklaart hem hieraan schuldig;

Veroordeelt hem tot een militaire detentie van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd door beklaagde van 5 Januari tot 25 Januari 1908 en sedert 29 Februari 1908 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht.

Verwijst hem in de proceskosten.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Vacantiecommissie uit het Hof.

Resolutie van 14 Juli 1908,

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: R. P. Verspijck en C. J. G. de Booij.

Hoewel bij art. 15 R. L. geen termijn is bepaald binnen welken een gestrafte gebruik kan maken van zijn recht om zich te beklagen, vloeit daaruit niet voort dat hij aan geen enkelen termijn is gebonden, maar moet bij analogie van art. 224 R. L. worden aangenomen dat de gestrafte zulks behoort te doen binnen den termijn van drie dagen, welke termijn moet worden gerekend van den tijd dat hij zijn straf heeft ondergaan, of — indien die straf van blijvenden aard is — van den tijd dat aan die straf uitvoering is gegeven, blijvende het in elk bijzonder geval aan het oordeel des rechters overgelaten of er bijzondere omstandigheden zijn die den gestrafte verhinderd hebben zijn klacht binnen drie dagen in te dienen.

De krijgsraad heeft, waar den 12den Juni is gestraft met vier dagen kamerarrest en den 18den Juni d. a. v. de klacht is ingediend, alzoo ten onrechte die klacht niet-ontvankelijk verklaard wegens niet-tijdige indiening.

Vernietiging der beschikking met last om met inachtneming van de beslissing van het Hof de zaak te onderzoeken en te beschikken overeenkomstig de wet.

Gezien de beschikking van een Krijgsraad den 1sten Juli 1908 genomen op de klacht van Z., sergeant bij een der Regimenten Infanterie, over de straf van vier dagen kamerarrest hem den 12den Juni 1908 opgelegd door zijn compagniescommandant wegens: „op het bureau der compagnie den „sergeant-majoor-administrateur op een ongepaste wijze toegesproken, in „verband met de controleering der waschlijsten zijner sectie",

bij welke beschikking klager niet-ontvankelijk is verklaard in zijne klacht op grond dat die klacht niet tijdig is ingediend;

Overwegende dat uit de stukken blijkt:

dat klager op den 12den Juni 1908 is gestraft als boven vermeld, welke straf mitsdien eindigde met de reveille van den 16den Juni d.a.v.;

dat op den 15den Juni 1908 de luitenant-kolonel-bataillonscommandant, zoo uit eigen beweging als ingevolge opdracht door den regiments-commandant, naar het opleggen dier straf een onderzoek heeft ingesteld in het bijzijn van den straffer, den gestrafte, den rapportmaker en den sergeant R., waarna de bataillonscommandant aan klager heeft medegedeeld dat, indien deze zich over de straf wenschte te beklagen, hij — bataillonscommandant — daarvan schriftelijk, ingevolge de bepalingen, kennis behoorde te krijgen;

dat klager op 16 Juni d.a.v. heeft ingediend een schriftelijk verzoek om zijn bataillonscommandant te mogen spreken, naar aanleiding van een rapport over hem uitgebracht door den sergeant-majoor-administrateur der compagnie, waarop hij den 17den Juni door zijn bataillonscommandant is gehoord en den 18den Juni heeft ingediend de verklaring dat hij zich bij den Krijgsraad wenschte te beklagen op de hem op den 12den Juni te voren opgelegde straf;

Overwegende dat bij artikel 15 der Wet regelende de Rechtspleging bij de Landmacht niet is bepaald een termijn, binnen welken hij, die zich over het arrest of over de hem opgelegde straf bezwaard vindt, gebruik moet maken van het hem bij die wetsbepaling toegekende recht om te verzoeken dat de zaak door een Krijgsraad worde onderzocht;

dat daaruit echter niet volgt dat het uitoefenen dier bevoegdheid in het geheel niet aan eenigen termijn is gebonden maar, naar analogie van het bepaalde bij artikel 224 der rechtspleging, moet worden aangenomen dat de gestrafte zulks behoort te doen binnen den termijn van drie dagen, welke termijn moet worden gerekend van den tijd dat hij zijne straf heeft ondergaan of — indien die straf van blijvenden aard is — van den tijd dat aan die straf uitvoering is gegeven, blijvende het in elk bijzonder geval aan het oordeel des rechters overgelaten of er bijzondere omstandigheden zijn die den gestrafte verhinderd hebben zijne klacht binnen die drie dagen in te dienen;

dat zoodanige omstandigheid onder meer aanwezig is indien de gestrafte zijne klacht bij de hoogere militaire autoriteit heeft ingediend en hij eerst na het vernemen van de beslissing dier autoriteit een onderzoek door den Krijgsraad verzoekt;

dat klager zijn verzoek, om de zaak door een Krijgsraad te doen onderzoeken, heeft ingediend den 18den Juni, dus binnen drie dagen nadat hij zijne straf had ondergaan en ook binnen drie dagen na den 15den Juni, op welken dag hij tegenwoordig was geweest bij het door zijn bataillonscommandant als voormeld nader ingesteld onderzoek, van welk onderzoek hem als resultaat was medegedeeld dat — indien hij zich over de straf wenschte te beklagen — hij zulks schriftelijk behoorde te doen;

dat derhalve ten onrechte door den Krijgsraad is aangenomen dat klager zijn verzoek te laat heeft ingediend en is beslist dat klager in zijn verzoek niet-ontvankelijk is;

Overwegende dat in deze zaak dus niet naar behooren is geprocedeerd;

Gezien artikel 58 van 's Hofs Provisioneele Instructie:

Doet te niet de beschikking van den Krijgsraad hiervoren vermeld;

Stelt de stukken opnieuw in handen van den Krijgsraad met last om, met inachtneming van het bovenstaande, de zaak te onderzoeken en te beschikken overeenkomstig de Wet.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Resolutie van 4 September 1908.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

De bepaling van art. 12—8 der Justitieele Voorschriften voor de Landmacht, vastgesteld bij Kon. besluit van 29 Juni 1907 St.bl. nº. 154, waarbij de bevoegdheid bij art. 15 der Rechtspleging toegekend, wordt gebonden aan een termijn, evenals die van art. 12—9 waarbij is bepaald van welken dag die termijn moet worden berekend, is, als bevattende een voorschrift van rechtspleging niet vastgesteld door de bevoegde macht (art. 150 G. W.), niet verbindend, zoodat de Krijgsraad, door tengevolge van die niet-verbindende bepaling de bij de wet verleende bevoegdheid te beperken, niet naar behooren heeft geprocedeerd. (1)

De Krijgsraad was verplicht om met inachtneming der Resolutie van het Hof waarbij de niet-ontvankelijkheid werd verworpen, de zaak te onderzoeken en daarover te beschikken, daar hij als lagere rechter aan den hoogeren is onderworpen.

In geen enkel opzicht is de beslissing van den Krijgsraad te rechtvaardigen om aan den Minister van Oorlog te vragen of bij wetsuitlegging van de Justitieele Voorschriften mag worden afgeweken, daar alle waarborg voor een goede justitie teloor gaat indien de rechter zijn oordeel en zijne handelingen richt naar de meening van het uitvoerend gezag hetwelk in geen enkel opzicht geroepen is den rechter voor te lichten of op zijn besluit invloed te oefenen.

Vernietiging van 's Krijgsraads beslissing met hernieuwden last om onverwijld gevolg te geven aan 's Hofs Resolutie van 14 Juli 1908.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien een schrijven van een Krijgsraad van den 27sten Juli 1908, waarbij ter kennisneming worden gezonden de notulen zijner vergadering van 25 Juli, waarin ingekomen is de resolutie van het Hof genomen naar aanleiding der beschikking van den Krijgsraad in zake de klacht van den sergeant Z. over eene hem door zijn compagniescommandant opgelegde straf.

In aanmerking genomen:

dat de Krijgsraad den 1sten Juli 1908 heeft genomen eene beschikking op de klacht van Z., sergeant der Infanterie, over de straf van vier dagen kamerarrest hem den 12den Juni 1908 opgelegd door zijn compagniescommandant wegens: „op het bureau der compagnie den sergeant-majoor-„administrateur op eene ongepaste wijze toegesproken in verband met de „controleering der waschlijsten zijner sectie", bij welke beschikking de klager niet-ontvankelijk is verklaard in zijn klacht op grond dat die niet tijdig was ingediend;

dat bij 's Hofs resolutie van 14 Juli 1908 die beschikking des Krijgsraads op grond dat in die zaak niet naar behooren was geprocedeerd, is te niet gedaan en de stukken opnieuw in handen zijn gesteld van den

(1) De Justitieele Voorschriften der Landmacht zijn, in overeenstemming met de beslissing van het Hof, gewijzigd. (Red M. R. T.).

Krijgsraad met last om, met inachtneming van het in de resolutie voorafgaande, de zaak te onderzoeken en te beslissen overeenkomstig de Wet;

dat, blijkens de notulen van 's Krijgsraads Vergadering van 25 Juli 1908, in die vergadering is voorlezing gedaan van 's Hofs voormelde resolutie en is beslist: „de verdere behandeling dezer zaak aan te „houden en inmiddels zich te wenden tot den kolonel-garnizoenscommandant met verzoek wel te willen inwinnen de meening van Zijne Excellentie den Minister van Oorlog over de vraag in hoeverre de Krijgsraad „geacht kan worden bevoegd te zijn bij wetsuitlegging af te wijken van „de bij Koninklijk Besluit vastgestelde Justitieele Voorschriften";

Overwegende dat de bevoegdheid van een militair om zich te beklagen over eene hem opgelegde krijgstuchtelijke straf en te verzoeken dat de zaak door een Krijgsraad worde onderzocht, is toegekend bij artikel 15 der Rechtspleging bij de Landmacht gelijk die is geregeld bij de Wet (abusievelijk genoemd „Besluit") van 20 Juli 1814 (*Staatsblad* n°. 85) en dat die wet niet door eene latere Wet is vervangen;

Overwegende dat bij Koninklijk Besluit van 29 Juni 1907 zijn vastgesteld de „Justitieele Voorschriften voor de Landmacht gelijk die bij dat „Besluit zijn gevoegd", en dat dit Koninklijk Besluit met de daarbij gevoegde voorschriften zijn opgenomen in n°. 154 van het *Staatsblad* van het Koninkrijk der Nederlanden;

dat echter bij artikel 150 der Grondwet is bepaald dat het burgerlijk- en militair strafrecht, de rechtspleging en de inrichting der rechterlijke macht bij de *Wet* worden geregeld, zoodat niet alleen wijziging maar ook aanvulling der bepalingen in de Wet op de Rechtspleging bij de Landmacht niet anders kan tot stand komen dan bij de Wet, hoedanige tot nog toe niet is vastgesteld;

dat derhalve de bepaling van artikel 12—8 der aangehaalde voorschriften, waarbij de bevoegdheid bij artikel 15 der Rechtspleging toegekend, wordt gebonden aan een termijn, evenals die van artikel 12—9, waarbij is bepaald van welken dag die termijn moet worden berekend, als bevattende een voorschrift van rechtspleging, niet vastgesteld door de bevoegde macht voor den rechter niet is verbindend en de Krijgsraad, door ten gevolge van die niet verbindende bepaling de bij de wet verleende bevoegdheid te beperken, niet naar behooren had geprocedeerd.

Overwegende dat toen in dezen zin bij 's Hofs resolutie van 14 Juli 1898 was beslist en, overeenkomstig artikel 58 van 's Hofs Provisioneele Instructie, de zaak weder in handen van den Krijgsraad was gesteld om het niet naar behooren verrichte te verbeteren, de Krijgsraad verplicht was die resolutie op te volgen en niet bevoegd was aan den Minister van Oorlog te vragen gelijk hij besloot te doen;

dat toch de Krijgsraad over de gestelde vraag niet meer had te oordeelen nu die vraag beslist was bij de resolutie van het Hof, zijnde eene uitspraak van den hoogeren rechter, waaraan de lagere rechter is onderworpen en waaraan hij behoort te voldoen ook al wijkt zij af van het aanvankelijk door hem besliste;

dat reeds daardoor de Krijgsraad niet geroepen noch gerechtigd was de vraag, of hij aan 's Hofs resolutie gevolg zou geven, tot een punt van overweging te maken, maar dat in geen opzicht te rechtvaardigen is het besluit van den Krijgsraad om de meening van den Minister van Oorlog in te winnen omtrent de bevoegdheid van den Krijgsraad;

dat toch de rechter — ook de militaire rechter — zelfstandig heeft te oordeelen naar de wet en naar zijn overtuiging en alle waarborg voor

een goede rechtspraak te loor gaat indien de rechter zijn oordeel en zijne handelingen richt naar de meening van het uitvoerend gezag, hetwelk in geen opzicht geroepen is den rechter voor te lichten of op zijn besluit invloed te oefenen;

Overwegende dat derhalve de Krijgsraad, door niet gevolg te geven aan 's Hofs resolutie van 14 Juli voormeld en door te besluiten als hiervoren aangegeven, niet naar behooren heeft geprocedeerd;

Gezien artikel 58 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Doet te niet de aangehaalde beslissing des Krijgsraads, den 25sten Juli 1908 genomen;

Gelast den Krijsraad onverwijld gevolg te geven aan 's Hofs resolutie van 14 Juli voormeld.

PENSIOENZAKEN.

Overgang van een pensioengerechtigd militair in een burgerlijke Rijksbetrekking.

Het veel besproken art. 7 der beide militaire pensioenwetten 1902 heeft reeds tot talrijke moeilijkheden aanleiding gegeven en wat het ergste is, het verschil van meening over dat artikel of wel de verkeerde toepassing daarvan is oorzaak geweest dat aan gegronde verwachtingen van pensioengerechtigde militairen niet kon worden voldaan, ja zelfs dat aan gedane toezeggingen geen gevolg kon worden gegeven. Het komt ons daarom niet overbodig voor om aan de toepassing van dat artikel, zooals die bij de verschillende departementen geschiedt zooveel mogelijk bekendheid te geven en ook de meening van de Algemeene Rekenkamer, die in deze ook een woordje mee te spreken heeft, hier mede te deelen.

De vele geschillen die zich bij de uitlegging der pensioenwetten hebben voorgedaan doen reikhalzend uitzien naar de invoering der administratieve rechtspraak waaraan dan ook in het Voorloopig Verslag over de begrooting van Justitie voor het jaar 1909 door enkele leden werd herinnerd. Nu zien we het gebeuren dat feitelijk die rechtspraak veelal door de Tweede Kamer wordt uitgeoefend en zeer juist werd dan ook door het lid DE SAVORNIN LOHMAN bij de behandeling van een request om herziening van het genoten pensioen opgemerkt dat de Kamer, een vergadering van 100 menschen, wel bij uitstek onbevoegd moet worden geacht om rechtspraak uit te oefenen.

Wij laten hier nu volgen hetgeen in het verslag der Alg. Rekenkamer over 1907 aangaande dit onderwerp is vermeld:

De Minister van Oorlog deelde aan de Algemeene Rekenkamer mede, dat van zijne aanschrijving betreffende artikel 7 van de Pensioenwet voor de Landmacht 1902, de juistheid of wettigheid tijdens de mondelinge beraadslagingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal over de Oorlogsbegrooting voor 1907 door een der leden was in twijfel getrokken en dat hij bij die gelegenheid ook van zijn ambtgenoot van Financiën eene nota had ontvangen waarin voorkwam, dat die aanschrijving minder juist was. Een later schrijven van dien ambtgenoot was ongeveer van den volgenden inhoud: Overgang uit den dienst bij de landmacht in een anderen Rijksdienst, heeft alleen dan plaats — de taalkundige beteekenis van het woord „overgang" stelt dit boven allen twijfel — wanneer eene militaire functie op een tijdstip waarop die nog bekleed wordt, verwisseld wordt voor een andere rijksbetrekking. De beide diensten moeten onmiddellijk aan elkander aansluiten. Gaat het tijdstip van ingang van het ontslag uit het militaire ambt vooraf aan het treden in een anderen tak van staatsdienst, dan is er sprake niet van overgang maar van herplaatsing in een anderen dienst. Het kan dan ook niet de bedoeling van den wetgever zijn geweest, dat aan een militair die in een der in artikel 2 der Pensioenwet voor de Land-

macht 1902 genoemde gevallen verkeert en ontslag heeft bekomen en te wiens opzichte dus wordt voldaan aan de in die wet aan het recht op militaire pensioenen verbonden voorwaarden, zoodanig pensioen zou worden onthouden alleen omdat hij onmiddellijk na het tijdstip van ingang van zijn ontslag als militair in een andere staatsambt in functie treedt. Goede gronden zouden voor eene regeling in dien zin niet zijn aan te voeren. Daarentegen is artikel 7 van genoemde wet volkomen rationeel, wanneer „overgang" in den boven aangegeven zin wordt geinterpreteerd. De twijfel die — ontbrak dat artikel — in gevallen waarin een militair zonder dat zijn ontslag uit den militairen dienst reeds is ingegaan bijvoorbeeld burgerlijk ambtenaar wordt, bij zijn later ontslag uit de burgerlijke betrekking zou kunnen rijzen ten aanzien van de vraag of zijne vroegere militaire diensten alsnog krachtens de militare dan ingevolge de Burgerlijke Pensioenwet met pensioen zouden zijn te vergelden, heeft de wetgever willen afsnijden door, naar juiste beginselen van pensioenrecht pensionneering volgens de militaire pensioenbepalingen uit te sluiten.

Dit betoog kon de Minister van Oorlog niet bevredigen, behoudens het gestelde in de eerste drie zinnen. Indien artikel 7 der Pensioenwet geen andere beteekenis had dan die welke het Departement van Financiën er aan gaf dan zou dat artikel vrijwel overbodig zijn, in verband met het bepaalde bij artikel 9 van de Burgerlijke Pensioenwet. De Minister zou er prijs op stellen het gevoelen van de Kamer te vernemen.

Zij antwoordde, dat die circulaire haars inziens geheel aansloot aan genoemd artikel 7. Dat artikel luidt: „Overgang uit den dienst bij de „landmacht in een anderen rijksdienst heeft ten gevolge, dat de betrokkene „geen recht meer kan doen gelden op toekenning van pensioen ten laste „van het Departement van Oorlog, volgens de wet". De circulaire bepaalt: „dat voortaan geen militair tot het bekomen van pensioen mag „worden voorgedragen, indien het bekend is dat zijn ontslag uit den „militairen dienst gepaard gaat met, of gevolgd wordt door (met andere „woorden ten doel heeft) overgang in een anderen rijksdienst". De circulaire zegt dus met andere woorden niets anders dan dat een militair niet door de autoriteiten van de landmacht aan het Departement van Oorlog tot pensioen mag worden voorgedragen in het door artikel 7 bedoelde geval. Hiertegen kon, naar het voorkwam, op goede gronden geen bedenking worden gemaakt. Dat het niet overbodig was het nog eens in herinnering te brengen, werd afdoende bewezen door de briefwisseling, vermeld in de Kamerverslagen van 1905 en 1906, waaruit bleek, dat in de daar behandelde gevallen de overgang in een anderen rijksdienst bekend was bij het korps, waarbij de belanghebbende diende en zelfs bij onderdeelen van het Departement van Oorlog, maar niet bij de afdeeling waarbij de pensioenen werden behandeld en dat alleen die onbekendheid met de toedracht der zaak de oorzaak was van de niet naleving van artikel 7. De Kamer meende verder dat in het geschil tusschen de beide Departementen misschien tot overeenstemming zou kunnen leiden eene vervanging van de boven aangehaalde woorden uit de circulaire door het navolgende: „dat „voortaan geen militair tot het bekomen van pensioen mag worden voor„gedragen indien hij reeds in een anderen rijksdienst is benoemd en dat, „indien zoodanige benoeming niet is geschied, doch bekend is dat zij „waarschijnlijk zal plaats hebben, van deze omstandigheid moet worden „melding gemaakt bij het doen van de voordracht aan het Departement". Het Departement van Oorlog zou dan op de hoogte zijn van alle omstandigheden en, desnoods in overleg met het Departement van Financiën,

kunnen uitmaken in hoever in het gegeven geval aan „overgang" moet worden gedacht.

Omtrent het verder verloop dezer zaak ontving de Algemeene Rekenkamer geen bericht.

Verhaal van ten onrechte genoten pensioen.

In het verslag der Algemeene Rekenkamer over 1907 vinden we dienaangaande het volgende:

Wanneer een gepensionneerde wegens eene bijkomende belooning ten onrechte pensioen had genoten, was het bij het Departement van Financiën regel het te veel genoten bedrag, voor zoover het niet vrijwillig werd terugbetaald, te verhalen door desnoods het geheele pensioen te doen stilstaan. De Minister was evenwel van oordeel, dat deze regeling, welke er toe leidde, dat de uitbetaling van een pensioen soms jaren lang geheel achterwege moet blijven, voor de belanghebbenden zeer hard was ja zelfs hen in groote ongelegenheid kon brengen. Uit het oog mocht toch niet worden verloren, dat pensioen als uitgesteld traktement is te beschouwen en dient voor levensonderhoud, zoodat door bestendiging van de tot dusver gevolgde wijze van inhouding, het doel, waarmede pensioen wordt verleend, veelal werd verijdeld. Het lag derhalve in het voornemen van Zijne Excellentie, voor gevallen dat ten onrechte genoten pensioen moest worden verhaald, eene mildere regeling in het leven te roepen en die inhouding te stellen op hoogstens 50 % van het pensioen, of zooveel meerder als in verband met de hoegrootheid van het pensioen de omstandigheden welke hadden veroorzaakt, dat de korting niet tijdig was toegepast en de financieele draagkracht van den gepensionneerde, billijk zou worden geoordeeld. Alvorens zulk een regeling in te voeren, verzocht de Minister het gevoelen van de Kamer daarover te mogen vernemen.

De Kamer kon zich niet zonder voorbehoud met dat voorstel vereenigen. In de eerste plaats kon de te hooge uitkeering het gevolg zijn geweest van een onware verklaring door den belanghebbende op zijne pensioenquitantie gesteld. Het kon dan niet onbillijk worden geacht door het doen stilstaan van het geheele pensioen het verhaal te bespoedigen. Ook kon zich het geval voordoen, dat de bijkomende belooning belangrijk genoeg was om het pensioen niet langer als noodig voor levensonderhoud te beschouwen. Eindelijk zou in geval van traktementsverhooging, na aftrek der ter zake daarvan volgens art. 24 der Burgerlijke Pensioenwet toe te stane korting op het pensioen, het verhaal van hoogstens 50 % slechts worden uitgeoefend op het overblijvende gedeelte en dus, bij vermeerdering van inkomsten, tot een minder bedrag. De Kamer meende, dat het op die gronden wellicht de voorkeur zou verdienen geen algemeenen regel te stellen, maar elk geval op zich zelf te beoordeelen.

De Minister verklaarde zich hiertoe bereid.

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

Legaliteits- en Opportuniteitsprincipe.

Hoewel de vraag of bij de vervolging van strafbare feiten het wettigheids- of het nuttigheidsbeginsel moet heerschen voor ons slechts van academisch belang mag heeten, en ook in dat opzicht geenszins op den naam van actueel aanspraak kan maken, is bij onze oostelijke naburen, naar aanleiding van het aanhangige Strafprocessentwurf, over deze quaestie met zooveel vuur en energie gestreden, een strijd waaraan, zooals we zullen zien, ook de komische zijde niet geheel ontbreekt, dat het uit algemeen strafrechterlijk oogpunt beschouwd kan geacht worden „im Öffentlichen Interesse" te liggen om daarvan kennis te nemen.

Vooreerst een korte opmerking over de hierboven besproken tegenstelling; het is nu eenmaal gebruikelijk om te spreken van opportuniteits- en legaliteitsprincipe en men weet gewoonlijk wat daarmede wordt bedoeld; toch is de tegenstelling niet karakteristiek, n.l. niet in *dien* zin, dat bij vervolging volgens het eene principe slechts de *wet* en bij die volgens het andere slechts de *opportuniteit* zou spreken; en eerst bij gelijkwaardige beteekenis der beide criteria zou de tegenstelling door de benaming zuiver worden weergegeven. Veeleer is de meest gebruikelijke *toepassing* deze, dat bij het legaliteitsprincipe, dat dan zou kunnen heeten het *starre legaliteitsprincipe*, buiten de wettigheid geen andere overwegingen te pas komen, terwijl volgens het andere beginsel de mogelijkheid wordt erkend, dat de in het algemeen door de wet gevorderde vervolging (Hij die .... *wordt* gestraft) door opportuniteitsoverwegingen wordt ter zijde gesteld, alzoo het *beperkte legaliteitsprincipe*.

Wij althans stellen ons de zaak aldus voor, dat het in ons land, waar in de praktijk dat z.g. opportuniteitsprincipe wordt gevolgd, die opportuniteit slechts negatief werkt d. w. z. de vervolging heeft niet plaats omdat die in het gegeven geval nuttig wordt geacht (wij zouden dan van een *positief opportuniteitsprincipe* kunnen spreken) maar de vervolging wordt nagelaten omdat het achterwege blijven van de vervolging in het gegeven geval wenschelijk voorkomt, omdat het „Öffentliche Interesse", dat *in het algemeen* voor het vervolgen en straffen van door de wet als strafbaar gequalificeerde handelingen bestaat, in het gegeven geval door andere omstandigheden, die zwaarder wegen, wordt te niet gedaan. Zoo zouden wij dus kunnen zeggen dat bij ons, althans wat den feitelijken toestand betreft, bij de vervolging van strafbare feiten in den regel het *negatieve opportuniteitsprincipe* wordt gehuldigd. Wij zeggen, in den regel, omdat wij hier het oog hebben op de volwassen delinquenten; wat de jeugdige personen betreft, wij gelooven dat daarbij het positieve opportuniteitsprincipe wel de leidende gedachtengang zal zijn.

De hierboven besproken tegenstelling is dus niet zuiver of althans niet ondubbelzinnig, en al zal het wellicht voor de meeste gevallen praktisch op hetzelfde neerkomen of het negatieve of positieve O.P. wordt gevolgd, moet het natuurlijk uit een algemeen strafrechtelijk oogpunt zeer belangrijk worden geacht welk systeem in een wetgeving ligt opgesloten. Hierbij komen wij bij ons niet ver want de wet laat ons vrijwel in het duister. De artikelen die den niet-ingewijde wellicht aanstonds zouden doen concludeeren, dat het legaliteitsprincipe duidelijk in onze wet staat, (artt. 23 en 28 Sv. 4 R. O.) schijnen op historische gronden als zoodanig niet in aanmerking te kunnen komen. Er zijn dan ook wel artikelen in onze wetgeving welke aan een ander beginsel doen denken; zie b.v. art. 31 Sv. „naar omstandigheden", art. 82 Sv. „zoo daartoe termen zijn", maar in elk geval schijnt het vast te staan dat de wetgever bij het scheppen dier bepalingen niet aan eene opzettelijke regeling van deze materie, zooals dat in Duitschland het geval is, heeft gedacht. Het wil ons echter voorkomen dat de litteratuur over deze quaestie niet altijd even duidelijk is; immers er is een groot verschil tusschen de verplichting van het Openbaar Ministerie om aan „alle denuntiatien en klachten gevolg te geven" zooals in een in 1829 aangeboden ontwerp van wet op de Rechterlijke Organisatie was voorgesteld, (zie de Pinto, Strafvordering Tweede druk II pag. 71) en de verplichting van het Openbaar Ministerie om alle strafbare feiten te vervolgen; welke vervolging dan toch alleen zal kunnen plaats hebben indien het O. M. meent, dat werkelijk een strafbaar feit is gepleegd. Vandaar dat de zooeven aangehaalde uitdrukkingen „naar omstandigheden" en „indien daartoe termen zijn" nog niet misplaatst zouden zijn, indien in onze wet duidelijk voor het L. P. was partijgekozen; het L. P. dan natuurlijk opgevat in dien zin dat verplichting tot vervolging bestaat, niet zoodra de eerste de beste beweert dat er een strafbaar feit heeft plaats gehad, maar zoodra aan het O. M. blijkt dat er werkelijk een strafbaar feit is gepleegd en dat de dader zal kunnen worden gestraft. De omstandigheid dan ook dat de vervolging wordt nagelaten indien het aan het O. M. onmogelijk schijnt om het bewijs te leveren, zoodat een proces wordt vermeden dat toch niet tot bestraffing der daders kan leiden, heeft met het L. P. niets uit te staan. Neen, slechts dán wordt van dat principe afgeweken indien niet gestraft wordt (aangezien niet wordt vervolgd), indien met de wet in de hand wel kan worden gestraft.

De Duitsche StrafprocessOrdnung waarin in art. 152 het starre L. P. duidelijk is neergelegd spreekt dan ook niet van de verplichting om op alle klachten en aangiften in te gaan, maar van de verplichting tot vervolging van alle strafbare feiten „sofern zureichende thatsächliche Anhaltspunkte vorliegen".

Het L. P., zóó opgevat, ligt volgens DE PINTO (t. a. p. pag. 72) in onze wet en zou uit art. 4 R. O. en art. 23 Sv. noodwendig volgen; dat spreekt volgens de schrijver vanzelf. Wij lezen daar: „het volgt niet alleen uit den „aard der betrekking (van het O. M.), maar ook uit de duidelijke bepaling „van dit artikel (23 Sw.), in verband met art. 4 R. O. welke beiden aan „het Openbaar Ministerie niet een *regt* geven, waarover het naar willekeur „kan beschikken, maar den *last* van vervolging opdragen".

De praktijk echter is nu eenmaal bij ons anders, al zouden ook wij geneigd zijn om aan te nemen dat al uit de wijze waarop de strafposities zijn gesteld, nog afgescheiden van de voor verschillende uitleggingen vatbare artikelen uit de Strafvordering, de wetgever zich duidelijker dan thans het geval is zou moeten verklaren, indien het zijne bedoeling is, dat de

dader van een strafbaar feit, die volgens de wet kán worden gestraft, niet altijd behóéft te worden gestraft. Intusschen acht diezelfde schrijver (t. a. p. pag. 73) de opvatting der praktijk, volgens welke het O. M. zich niet als slaaf der wet beschouwt in dien zin, dat het verplicht zoude zijn met terzijdestelling van alle overwegingen, aan het maatschappelijk belang, aan menschelijkheid en zedelijkheid ontleend, alle, zelfs de nietigste vergrijpen tegen de strafwet te vervolgen, niet in strijd met de wet. Wij voor ons echter kunnen, waar het geldt de vraag welk systeem onze *wet* huldigt, geen onderscheid zien in het standpunt dat de wet inneemt bij de geringste vergrijpen en bij de zwaarste misdrijven.

Wij willen hierover thans niet verder doorgaan omdat de praktijk, die nu eenmaal in een bepaalde richting bij ons is gevestigd, van meer belang is dan de theorie. Slechts willen wij nog even resumeeren, dat, terwijl het L. P. en het positieve O. P. twee tegenover elkaar gestelde beginselen vertegenwoordigen, dit met het L. P. en het negatieve O. P. niet kan gezegd worden het geval te zijn. Immers bij laatstgenoemd beginsel wordt slechts erkend, dat er gevallen zijn waarin de algemeene regel kan worden terzijdegesteld. Het wil ons dan ook beter voorkomen om, bij de opvatting van het O. P, in de hierboven ontwikkelde beteekenis (het negatieve beginsel), te spreken van een *onbeperkt* (*star*) en een *beperkt L. P.*

Men kan dan in de wijze van beperking nog wel degelijk onderscheiden en wel naarmate de wet zelf de erkenning van uitzonderingen min of meer specialiseert en aldus meer of minder aan het „freies Ermessen" van het Openbaar Ministerie overlaat. De praktijk bij ons te lande vormt de uitvoering van een niet geschreven regel, luidende: „Het O. M. is niet tot „vervolging verplicht, wanneer het hem raadzaam voorkomt dat de ver„volging achterwege blijft." Het mag overbodig heeten hierbij te voegen dat geen partijdigheid, gunst enz. zijn richtsnoer mag zijn, ook omdat de innerlijke motieven toch niet te controleeren zijn.

Uit al het bovenstaande blijkt ten duidelijkste dat de geheele quaestie van legaliteits- of opportuniteitsprincipe eigenlijk geen juridische maar een politieke quaestie is (*Von Lilienthal* Zeitschrift für d. Ges. Strafrechtswiss. Heft I 1909), althans een quaestie, niet van *récht* maar van *beleid.*

Zooals we zeiden zijn bij onze oostelijke naburen de hoofden en pennen der rechtsgeleerden weer in beweging gebracht naar aanleiding van het ontwerp tot een nieuw Wetboek van Strafvordering (Strafprocessentwurf) dat in September 1908 door de Regeering is ingediend. In de hierboven aangehaalde aflevering van het tijdschrift „für die gesamtte Strafrechtswissenschaft" vinden we vooreerst een overzicht van de handelingen van den Karlsruher Juristentag betreffende de vraag: „Bedarf das L. P. im „Strafverfahren einer Einschränkung, bejahendenfalls in welcher Richtung?"

De overzichtschrijver Dr. Philipsborn zegt van hoogerbedoeld ontwerp: „Es wird sich aus der Besprechung im einzelnen ergeben dass er gerade „da energischer Ablehnung begegnet ist, wo er U. E. einen wirklichen „fortschritt bringt und umgekehrt dort principielle Zustimmung gefunden „hat, wo sie weit am wenigsten am Platze war."

Het ontwerp gaat daarvan uit dat in onbeduidende zaken onvoorwaardelijke vervolgingsplicht moet vervallen; voorgesteld wordt het volgende:

§ 153. Die Staatsanwalt kann von der Erhebung der öffentlichen Klage absehen, wenn die Verfolgung des Verdächtigen mit Rücksicht auf die Schwere der Strafe, die er wegen einen anderen Tat zu verbüssen oder noch zu erwarten hat, durch das Öffentliche Interesse nicht geboten erscheint.

§ 154. In Sachen, die vor den Amtsgerichten ohne Schöffen zu ver-

handeln sind (1) kann die Staatsanwalt von jedem Einschreiten absehen, wenn die Verfolgung des Verdächtigen durch das Öffentliche Interesse nicht geboten erscheint.

§ 377. In deze paragraaf wordt de Privatklage tot huisvredebreuk, eenige soorten van mishandeling, bedreiging en zaakbeschadiging uitgebreid.

In § 365 wordt de vervolgingsplicht ten opzichte van jeugdige personen opgeheven, terwijl eindelijk nog in enkele gevallen (§ 155) „Konkursus von inländischer und ausländischer Gerichtsbarkeit" de mogelijkheid wordt gegeven om van de vervolging af te zien.

Nu kwamen de beraadslagingen met een inderdaad verrassend resultaat. De overzichtschrijver beklaagt zich er over dat de discussies niet zuiver waren en dat zij in een verkeerde richting werden geleid, daar de politiek er bij werd gehaald. Nu komt ons deze klacht niet geheel billijk voor, want het is slechts de vraag of de politiek er ten onrechte bij wordt gehaald. En nu zegt zooals wij hierboven reeds aanstipten VON LILIENTHAL o.i. terecht dat die geheele quaestie over het L. P. is „weit mehr politischer als rein juridischer Natur". Indien dus in het algemeen de wenschelijkheid van de op dat punt voorgestelde veranderingen aan het oordeel der vergadering wordt onderworpen mogen toch alle motieven welke men voor zijn oordeel heeft, meegelden; zuiver juridisch zou er van de quaestie niet veel meer overblijven dan de zijde der wetgevingstechniek en practische uitvoerbaarheid. Hoe het ook zij, de politiek kwam er bij en het spook der Kabinetjustiz zweefde den vergaderden voor oogen.

We geven hier den inhoud van de voornaamste voorstellen die gedaan zijn, omdat zij tevens een leerrijke motiveering geven welke in den tekst van het wetsontwerp natuurlijk gemist worden.

Prof. Graf GLEISPACH (Prag) verdedigde het starre Legaliteitsprincipe in de volgende stellingen:

1°. Das L. P. — eine der wichtigsten Garantien einer Gleichmässigen unabhängigen Rechtsanwendung und des Vertrauens des Volkes in der Strafrechtspflege — hat das Verfahren wegen Kriminell strafbarer Handlungen auf den ganzen Gebiet der Öffentlichen Anklage zu beherschen.

2°. Die leichtesten Verletzungen höchstpersönlicher Interessen sind aus dem Gebiet der Öffentlichen Anklage auszuschalten und nur auf Privatklage des Verletzten zu bestrafen.

3°. Es ist ausdrücklich festzustellen, dass auch alle den Strafverfolgungsorganen vorgesetzten Behörden einschlieslich der obersten Justizverwaltung an den Legaliteitsgrundsatz gebunden sind.

4°. Ungerechten und unzweckmässigen Bestrafungen vorzubeugen ist Aufgabe der Reform des materiellen Strafrechtes.

5°. Übertretungen von Polizeivorschriften sind aus dem Gebiete des Kriminellen Strafrechtes auszuscheiden und sowohl materiell als auch bezüglich des Verfahrens besonderen Grundsätzen zu unterstellen.

Daarna kwam de Staatsanwalt FEISENBERGER aan het woord; ook deze verdedigde het L. P. en zeide o.a. dat al moge het waar zijn dat het groote getal der strafprocessen, waardoor de bevolking wordt verontrust, een gevolg is van het L. P., die verontrusting nog veel grooter zou zijn wanneer bij dezelfde delikten nu eens wel en dan weer niet ingegrepen werd. Hij zag in de beperking van het L. P. en het noodzakelijk correlatief, uitbreiding der Privatklage, een gevaar voor overstrooming met „Privatklagen kleinlichster Art". Tegenover de stelling dat het L. P. een

(1) Volgens Novelle G. V G. alle overtredingen en eenige lichte misdrijven.

bewijs van wantrouwen tegen de Staatsanwalt daarstelde, zeide spreker: het L. P. heeft het vertrouwen in de St. A. gevestigd, het is een der hechste steunpilaren van een objectieve strafrechtspleging.

Hoewel zijn eerste stelling luidt: „Das L. P. ist beizubehalten" laat hij eenige beperkingen toe in de gevallen waarin het belang van den privaatpersoon op den voorgrond staat. Hij blijft er echter aan vasthouden voor overtredingen en feiten door jeugdige personen gepleegd. Bij die uitzonderingen dus alleen vervolging bij Privatklage, maar ook dan nog alleen wanneer dit „im Öffentliche Interesse liegt". Dit is een principieel verschil met den vorigen referent en Dr. PHILIPSBORN vindt hierin aanleiding om die tweede spreker trots zijn eerste stelling een opportunist te noemen. Terecht merkt de schrijver op dat de vervolging op Privatklage in het strafrecht niet op haar plaats is als ze niet in het belang der maatschappij wordt gevorderd (het is maar de vraag wie dat beoordeelt: de St.A. of de wet).

De discussie in de vergadering van den Karlsruher Juristentag leed onder de omstandigheid dat de meesten de praeadviezen niet gelezen hadden en dat het regeeringsontwerp eerst kort te voren was verschenen en dus den meesten nog onbekend was. Nu wilde OLSHAUSEN niet alleen in eigen stellingen de in het ontwerp belichaamde beperking van het L. P. verdedigen maar het was ook zijn doel om de goedkeuring van het ontwerp aan de Regeering aan te bieden als een geschenk voor de moeite en zorg die zij daaraan had besteed. Daarom werden zijne stellingen met bizonderen argwaan ontvangen.

De beide hiervoren genoemde referenten hadden hunne stellingen vereenigd waarin het starre L. P. werd gehuldigd; alleen had FEISENBERGER een kleine toevoeging voorgesteld bij een der stellingen. Bij de stemming werden die stellingen aangenomen en het toevoegsel van F. verworpen. Zeer duidelijk had de vergadering zich dus vóór het starre L. P. verklaard.

En nu gebeurde er iets onverwachts. Men verlangde ook stemming over de stellingen van OLSHAUSEN en . . . . . ook die werden aangenomen. „Dies „Ergebnis stiefs aber auf solchen Wiederspruch, dass die nochmalige Bera„tung in pleno beschlossen wurde".

De eerste referent wees er op dat het nu toch al te gek was dat men zoowel het onbeperkte als het beperkte L. P. had aangenomen, terwijl OLSHAUSEN nogmaals zijn standpunt verdedigde. Wederom dook het spook der Kabinetsjustitie op en hier was de onbekendheid met het onderwerp, die nog veel grooter was dan in de afdeeling, een onoverkomelijke hinderpaal voor de aanneming van OLSHAUSEN's eerste stelling, waarbij de in het wetsontwerp opgenomen beperkingen van het L. P. werden goedgekeurd. De stellingen der referenten benevens de tweede stelling van OLSHAUSEN werden aangenomen en het voorstel om de geheele behandeling der vraag uit te stellen tot een afzonderlijken Juristentag ter bespreking van het ontwerp, werd verworpen.

Zoo werd, aldus dr. PHILIPSBORN, het onbeperkte L. P. gebillijkt, dat in geen land ter wereld meer geldende is.

VON LILIENTHAL wijst er in zijne beschouwingen over het ontwerp op, dat, hoewel in verschillende opzichten van het L. P. wordt afgeweken, dit grondbeginsel toch in het algemeen gehandhaafd blijft; trouwens, de gevallen waarin van dit beginsel mag worden afgeweken worden vrij nauwkeurig omschreven al moest dan noodzakelijk een ruimte worden gelaten voor het inzicht van de Staatsanwalt. Zoo wordt dan ook in de Memorie van Toelichting uitdrukkelijk op den voorgrond gesteld: „dass der Verfol-

„gungszwang eine in erheblichen Sachen unentbehrliche Garantie für die „gleichmässige und Unparteiische Handhabung der Staatsanwaltschaft ist".

En dan betoogt v. L. verder: „Es ist unbestritten, dass für die scharfe „Formulierung, ebenso wie für die ganze Regelung der Stellung der „Staatsanwaltschaft die politischen Erfahrungen der preussischen Konfliks-„zeit entscheidend waren. Man wollte die Staatsanwaltschaft zu einen „politisch indifferenten Amtsführung zwingen. Dass das eine durchaus „berechtigte Fordenung ist, wird Niemand bestreiten und ebenso sicher ist „er, dass sie nur erfüllt werden kann, wenn ein Zwang zur Strafverfolgung „ohne alle Opportunitätsrücksichten besteht. Im Grund genommen liegt „dies ach im Interesse der Staatsanwalt selbst. Die Möglichkeit des freien „Ermessens ist für sie ein Danaergeschenk, für das sich übrigens bei den „Verhandlungen des Juristentages Staatsanwälte Selbst, am energischten „der Wiener Oberstaatsanwalt Hoegel, bedankten. Die wirkliche Gefahr „des freien Ermessens besteht gar nicht darin, dass die Behörden bewusst „parteiisch verfahren, das wird gewiss ausserordentlich selten vorkommen „und wenn es vorkäme, von den vorgesetzten Behörden streng gerügt „werden. Die wirkliche Gefahr besteht in den unbewussten Beeinflussung „durch die Erziehung, die Umgebung, in die der Beamte lebt, seine „Standesanschauungen und Vorurteile, die sich auf die Dauer Niemand zu „entziehen vermag, wenn es einen so unbestimmten Begriff seinen Ent-„scheidungen zu Grunde legen soll, wie „das Öffentliche Interesse".

Schrijver wijst nog op het gevoel van den vervolgde nl. dat het niet noodiger was geweest om hem te straffen dan iemand anders die formeel precies hetzelfde gedaan heeft, terwijl elke niet-vervolging „wegens mangelnden Öffentlichen Interesses eine abfallige Kritik des Gesetges ist". Deze laatste bewering gaat o. i. moeilijk op wanneer de wet zelf bevoegdheid tot afwijking geeft — en slecht in die gevallen zou v. L. die bevoegdheid erkennen — en de wet dus zelf toegeeft dat hare in abstracto gegeven regelen niet voor alle zich in werkelijkheid voordoende gevallen genoegzaam zal zijn.

Ook wijst schijver nog in dit verband op het gevoel van rechtsongelijkheid „das gerade in unseren sozialen Verhältnissen ausserordentlich ge-„fahrlich ist, da es den Grundsätzlichen Gegnern unserer Gesellschafts-„ordnung als besonders wirksames Agitationsmittel dient". Ook omdat het in dit opzicht lang niet onverschillig is of de schijn al of niet vermeden wordt, moet dat L. P. met de meeste voorzichtigheid behandeld worden.

Na afzonderlijke bespreking van de ten opzichte van het L. P. in het ontwerp voorgestelde wijzigingen bespreekt v. L. nog de vraag of het L. P. niet kan worden beperkt door uitbreiding der Privatklage. Wat ook in het algemeen tegen uitbreiding der Privatklage kan worden aangevoerd, staat het volgens schrijver vast dat daardoor vele bezwaren tegen de inperking van het L. P. wegvallen. Als leidende gedachtengang komt v. L. tot deze conclusie: „In allen Fällen, in denen ein Öffentliches Interesse „nur unter der Voraussetzung an der Strafverfolgung besteht, dass der „Verletzte sie verlangt, kann die Verfolgung regelmässig dem Verletzten „überlassen werden". Ook hier wel bedenkingen n.l. dat de meer gegoede klasse het meest van dit recht gebruik zal maken, maar die bezwaren kunnen verholpen worden.

We zullen de verdere bezwaren aan de uitbreiding der Privatklage verbonden, zooals het verbod om den Privatkläger onder eede te hooren (dat thans bestaat), de onderhandelingen om schadeloosstelling voor het

achterwege laten der vervolging en het weinig verheffende „Paktieren om deren Höhe", enz. hier niet nader bespreken. Toch mochten wij het bij ons onbekende instituut der Privatklage (1) en het nauwe verband daarvan met ons onderwerp niet onbesproken laten; te meer opvallend is het ontbreken van dat instituut bij ons, als we bedenken dat men het in Duitschland hierover vrij algemeen eens is, dat de inperking van het L. P. in elk geval met uitbreiding der Privatklage gepaard zou moeten gaan; waarmede echter nog niet gezegd is, dat wij voor ons land de invoering van dat nieuwe instituut gewenscht achten.

Ten slotte willen wij nog met een enkel woord wijzen op de bespreking (beter voorbereid dan die in den Karlsruher Juristentag) welke over het Ontwerp St.P.O., dus ook over ons onderwerp, is gehouden in de Internationale Kriminalistische Vereinigung, welke opzettelijk is bijeengeroepen „behufs Stellungnahme zu dem Entwurf St. P. O."

Er waren twee „Generalreferente" nl. dr. Aschrott en Prof. von Liszt. De eerste achtte de voorstellen tot inperking van het L. P. eene verbetering terwijl von Liszt de waarborgen waarmede die inperking gepaard gaat lang niet voldoende oordeelde. Hij verlangde òf L. P. met gerechtelijke contrôle òf O. P. met nog strengere contrôle. Met de wijze waarop het ontwerp van het starre L. P. afwijkt kan hij in het geheel niet meegaan terwijl ook de opheffing van het L. P. ten opzichte van jeugdige personen hem veel te ver gaat.

Ook bij de positie van het Openbaar Ministerie kwam de quaestie ter sprake en op de reeds aangegeven gronden vorderden Harburger, Feisenberger, von Lilienthal en von Liszt, de beide eersten strikt, de beide laatsten in beginsel vasthouden aan het L. P.

Er waren ook onder degenen die inperking van het L. P. verdedigden voorstanders van een algemeene formule; zoo stelde een der sprekers de volgende voor: „Das Einschreiten kann ausnahmsweise unterlassen werden „bei (leichten Fällen und) Mangel des Öffentlichen Interesses."

Laten wij de (door ons) tusschen haakjes geplaatste woorden weg, dan vinden we in die stelling het negatieve O. P. uitgedrukt, zooals dat bij ons, hoewel niet geschreven, in de praktijk teepassing vindt.

Voor de onderscheiding die wij in het begin van dit opstel maakten tusschen het positieve en negatieve O. P. is van belang het voorstel van Rosenberg betreffende de vervolging van jeugdige personen. Het luidt aldus: „Bei Vergehen und Ubertretungen, welche von jugendlichen Per„sonen begangen werden, wird die Öffentliche Klage nur dann erhoben, „wenn dies im Öffentlichen Interesse liegt."

Laten we hier de beperking tot „Vergehen und Ubertretungen" weg en passen wij den regel ook toe op de „Verbrechen" dan vinden we ten opzichte van jeugdige personen in die stelling de uiting van het zuivere positieve O. P.

Op Duitsche wijze werden de besprekingen der Int. Krim. Vereinigung besloten met een „feierliches Schluss-Resümée" waarbij het ontwerp werd aanvaard als een eerste schrede op den goeden weg, doch op verschillende hoofdpunten wijziging werd verlangd; wat ons onderwerp betreft, bij afwijking van het L. P., meer waarborgen dan het ontwerp geeft.

Uit het bovenstaande moge blijken, dat de stemming van de juristen in

---

(1) Niet te verwarren met de vervolging op klachte, waarbij wel het instellen der vervolging van een voorwaarde wordt afhankelijk gesteld, doch het proces zelf volkomen gelijk is aan het proces bij vervolging ambtshalve.

Duitschland voor het verlaten van het starre L. P. nu juist niet bizonder gunstig kan worden genoemd. Von Liszt uitte zelfs zijn bewondering voor den durf waarvan het voorstel betreffende de vervolging van jeugdige personen getuigde en zeide er bij dat wel niemand van de aanwezigen zoo ver zou willen gaan; ook voor de overige voorstellen werden door de meesten de waarborgen te gering geacht.

Het is ongetwijfeld belangrijk om na te gaan hoe het komt dat over een quaestie als de hier behandelde, in Duitschland zoo geheel anders wordt gedacht dan b.v. bij ons. We zullen hier niet trachten om de oorzaken daarvan, welke wellicht voor een niet gering gedeelte in de politieke constellatie, den volksaard, enz. moeten gezocht worden, volledig op te sporen; alleen willen wij in dit verband wijzen op hetgeen in Duitschland bij de hierboven behandelde besprekingen is gezegd over de positie van het Openbaar Ministerie. Terwijl een der sprekers als zijn meening te kennen gaf dat het streng vasthouden aan het L. P. blijk gaf van wantrouwen in het Openbaar Ministerie, verklaarde een ander (zelf Staatsanwalt) dat juist door het handhaven van het strenge L. P. het vertrouwen in de Staatsanwaltschaft was bevestigd; de Staatsanwälte waren dan ook heelemaal niet gesteld op de vrijheid welke de inperking van het L. P. hun zou brengen.

Nu is toch ongetwijfeld de taak van de ambtenaren van het O. M. en van de geheele rechterlijke macht (men denke aan de bij ons bestaande rechterlijke contrôle), wat de vervolging van strafbare feiten betreft, uit een sociaal oogpunt beschouwd, des te gewichtiger en verhevener naarmate door den wetgever meer vrijheid is gelaten bij de beoordeeling van elk concreet geval; even zeker is het echter dat een stelsel, waarbij aan het O. M. groote vrijheid is gelaten, een korps hoogstaande en integere mannen noodzakelijk eischt, een korps dat op het vertrouwen van de natie staat kan maken. En onwillekeurig vragen wij ons af: Durft men het in Duitschland niet aan? Wij dachten daarbij aan hetgeen een der sprekers (Mr. C. W. de Vries) in de vergadering der Nederlandsche Juristenvereeniging is Juli 1908 o. i. zeer juist in het midden heeft gebracht betreffende de invoering van het leekenelement in de rechtspraak. Hij zeide (Handelingen pag. 187): „Het „leekenelement is te veroordeelen maar alleen zoolang en tot op het oogenblik „dat het Nederlandsche volk zijn vertrouwen blijft schenken. Wanneer en „waar het wordt opgezegd moet de rechter-ambtenaar wijken." En tot deze conclusie kwam spreker na een vergelijking van de positie der rechterlijke macht in Duitschland en bij ons; daarbij werden de woorden aangehaald van dr. Adickes, den bekenden opper-burgermeester van Frankfort die van de Duitsche rechterlijke ambtenaren heeft gezegd dat zij zijn „zurückgeblieben bei der National Entwickelung", dat zij het vertrouwen niet meer genieten en dat de rechter onder de ambtenaren lang niet is een primus inter pares, ja zelfs dat zij behooren tot hen, die zooals professor Stein uit Halle zeide, niet meer kunnen krijgen dan de Roode Adelaar 4e klasse; gaat men hierbij na dat een subaltern Nederlandsch officier met een Roode Adelaar 3e klasse wordt begiftigd, dan moge deze vergelijking voor de bekwaamheid en integriteit der Duitsche rechterlijke macht niets beslissen, het zegt ons in elk geval iets over de positie welke de Duitsche rechter in het ambtenarencorps bekleedt; en onder die omstandigheden wil het ons buitengewoon moeilijk voorkomen om zelfs bij de grootste bekwaamheid en integriteit, het voor het verlaten van het L. P. noodzakelijke vertrouwen der natie te veroveren; en zonder dat vertrouwen is het loslaten van het starre L. P. een tot teleurstelling leidende proefneming, hoe scherp de aan Regeering en Rechter op te dragen contrôle ook moge zijn; indien

de door de Duitsche Regeering voorgestelde wijzigingen tot wet worden verheven dan is het te hopen dat de schildering der rechterlijke ambtenaren zooals die door dr. ADICKES werd gegeven, zal blijken te donker van kleur te zijn geweest, en dan moge de Duitsche rechterlijke macht de proef schitterend doorstaan.

De stemming over de straf in den Krijgsraad in verband met de conclusie. (1)

Wij zouden aan dit eenigszins teedere onderwerp geen bespreking wijden, ware ons niet bij de uitoefening der militaire rechtspraktijk gebleken dat een theoretisch meeningsverschil, n.l. betreffende de uitlegging van een wetsartikel, zeer gewichtige praktische gevolgen na zich kan slepen, gevolgen, waarvan de delinquent nu eens de dupe is, en in een ander geval onverdiend voordeel geniet.

De krijgsraden verkeeren bovendien te dezer zake in een bizondere positie. Voor al hare zittingen, dus ook waar wij van den krijgsraad in raadkamer zouden kunnen spreken, geldt de bepaling dat alles wat er in den krijgsraad voorvalt in de notulen wordt opgeteekend; zoo ook de adviezen en stemmen die worden uitgebracht, zooveel mogelijk met bijvoeging der redenen.

Hoe komt men nu tot het resultaat, de opgelegde straf?

Nadat art. 171 R. Z. (203 R. L.) heeft bepaald wanneer de krijgsraad de zaak in overweging zal nemen en tot het wijzen van het vonnis zal overgaan zegt art. 172 (204 R. L.): „De president doet daartoe hoofdelijke „omvrage, beginnende met het jongste lid en brengende zijn gevoelen het „laatst uit" waarna art. 173 (205 R. L.) voorschrijft dat de President de conclusie zal opmaken bij eenparigheid, volstrekte meerderheid of naar hetgene de aard der zaak en de voorschriften van het recht zullen vereischen.

Dit zijn de sobere voorschriften, ongeveer overeenkomende met de regelen voor de burgerlijke rechtspraak in de wet op de Rechterlijke Organisatie gegeven, waarnaar de krijgsraden zich bij hunne deliberatiën hebben te richten. Maar hiermede is het voor den militairen rechter uit. Een opsomming van de punten welke door den rechter behooren te worden onderzocht en waaromtrent in de uitspraak een beslissing moet worden gegeven, treffen wij niet aan. Wel is tot tweemaal toe (artt. 175, 176 R. Z., 207, 208 R. L.) bepaald dat in de vonnissen ten nadeele van beschuldigden gewezen de misdaad moet worden uitgedrukt, maar een leiddraad voor de beraadslaging ontbreekt.

Het is daarom niet te verwonderen dat, teneinde aan het grondwettig voorschrift tot motiveering der vonnissen te voldoen, de militaire justitie het oog heeft gericht op de burgerlijke strafrechtspleging en zoo vindt dan ook in de krijgsraden geregeld de beraadslaging plaats over de punten in art. 211 Sv. genoemd.

Zoo wordt dus nadat een beslissing is genomen over het bewezene der feiten, de qualificatie en de schuld van beklaagde, gestemd over de op te leggen straf en juist aangaande dit punt is ons in de praktijk meermalen gebleken dat er rechters zijn die meenen dat hun in dit opzicht een band

(1) In dit opstel wordt niet behandeld de vraag welk standpunt bij de stemming is in te nemen ten opzichte van de reeds gegeven beslissing ten aanzien van het bewezene der feiten en de schuld; zie hiervoor onder „Correspondentie" op blz. 473.
(Red. M. R. T.).

wordt aangelegd, dien wij niet in de wet kunnen ontdekken en die ook o.i. geenszins bevorderlijk is voor een goede justitie.

En juist omdat wij wel eens hoorden beweren, dat de wijze van stemming zooals die hieronder zal worden verdedigd, door de wet niet wordt toegelaten, wil het ons voorkomen dat een korte bespreking van deze quaestie in dit tijdschrift niet van belang ontbloot is.

Het gaat hier om de volgende vraag: Mag aan de stemming over het straf*quantum* nog een andere stemming, n.l. over de straf*soort* voorafgaan.

Voorzoover uit het voorgaande onze meening niet voldoende mocht zijn gebleken zij hier op de voorgrond gesteld dat die vraag o.i. zonder eenigen twijfel bevestigend beantwoord moet worden. Wij stellen de quaestie dan ook alleen omdat ons in de praktijk van een tegenovergesteld gevoelen is gebleken.

Laten wij het groote gewicht van de zaak door een voorbeeld duidelijk maken. Zooals bekend mag worden verondersteld, zijn de militaire strafwetten zeer kwistig voorzien van alternatieve strafbedreigingen en juist hier schuilt het gevaar voor een onzuivere stemming *met een door de meerderheid niet gewild resultaat.*

Nemen wij b.v. de volgende stemming:

3 leden 6 maanden militaire detentie.
1 lid 1 maand militaire gevangenisstraf.
3 leden 6 maanden militaire gevangenisstraf.
Conclusie: *1 maand militaire gevangenisstraf.*

Of wel deze:

1 lid 6 maanden militaire detentie.
3 leden 1 maand militaire gevangenisstraf.
3 leden 1 maand militaire detentie.
Conclusie: *6 maanden militaire detentie.*

Soortgelijke stemmingen doen zich in de praktijk voor en iedereen zal het wel met ons eens zijn dat zij geen bruikbaar resultaat opleveren. Indien de drie leden die blijkens het eerste voorbeeld militaire detentie hebben gestemd, geweten hadden dat het resultaat zou zijn militaire gevangenisstraf, dan zouden zij in Nederland wellicht 3 à 4 maanden militaire gevangenisstraf en in Indie, waar in de *uitvoering* der beide straffen geen verschil bestaat, 5 à 6 maanden militaire gevangenisstraf hebben gestemd. Een soortgelijke redeneering kunnen wij toepassen op het tweede voorbeeld en we zien dat in het eerste geval de beklaagde tegen de bedoeling der meerderheid in bevoordeeld is terwijl in het tweede geval, wat veel erger is, beklaagde de dupe is geworden van een onzuivere stemming.

Ten overvloede zij nog even aangestipt hoe wij tot dat niet gewilde resultaat komen. In het eerste geval b.v. geldt het volgende: elk quantum militaire gevangenisstraf moet als zwaarder worden beschouwd dan elk quantum militaire detentie; 6 maanden militaire gevangenisstraf kan niet worden opgelegd want er zijn vier leden, de meerderheid, die een lichtere straf willen; 6 maanden militaire detentie kan ook niet worden opgelegd want de meerderheid wil een zwaardere straf, immers 1 maand militaire gevangenisstraf is zwaarder dan 6 maanden militaire detentie. Zoo zullen dus zoowel de drie leden die 6 maanden militaire detentie hebben gevoteerd als de drie leden die voor 6 maanden militaire gevangenisstraf hebben gestemd, volgens de door de wet gegeven vergelijking der straffen geacht moeten worden zich het best te kunnen vereenigen met de door het eene lid gewilde straf van 1 maand militaire gevangenisstraf, omdat die het door hen geuite gevoelen het dichst nadert.

Wij hebben opzettelijk niet overdreven om het verwijt van een casus non dabilis te ontgaan, maar het spreekt van zelf dat, indien het lid dat 1 maand mil. gevangenisstraf wil zien opgelegd, stemt voor 1 dag van die strafsoort, het resultaat zou zijn 1 dag, ook al hebben 6 leden een vrijheidsberooving van 6 maanden gewild.

Hoe nu aan dit bezwaar tegemoet te komen? Het middel is zeer eenvoudig. In ons geval brengt de president eerst in rondvraag welke soort vrijheidstraf zal worden opgelegd, militaire gevangenisstraf of militaire detentie. Is dit eenmaal uitgemaakt dan kan een zuivere stemming plaats hebben.

De bezwaren tegen deze oplossing, voor zoover zij ons ter oore zijn gekomen, zijn de volgende:

1°. het middel zou strijden met art. 172 R. Z. (204 R. L.) waarin is bepaald dat het jongste lid het eerst zijn gevoelen moet uitbrengen.

2°. de leden die voor een andere strafsoort hebben gestemd dan waartoe is besloten zijn niet vrij in het uitbrengen van hun stem.

3°. er bestaat kans dat de minderheid toch bij het stemmen over het strafquantum voor de door hen gewilde strafsoort stemmen.

Het antwoord kan kort zijn.

1°. Wij zien niet in waarom de president de strafvraag niet zou mogen splitsen; hij zal dan bij de rondvraag over elk onderdeel de regel van art. 172 R. Z. (204 R. L.) in acht nemen. Dit artikel, dat behandelt de wijze waarop de rondvraag geschied, doch niet den inhoud der in stemming gebrachte punten, wordt dan ook o.i. in het minst niet geschonden indien de stemming op de door ons aangegeven wijze plaats heeft.

2°. Nu het verlies van die vrijheid een gevolg is van het besluit genomen door het college waarvan zij deel uitmaken wil ons dit bezwaar niet gegrond voorkomen, ook omdat het hier niet geldt een principieele beslissing maar het doen van een keuze uit twee of meer door de wet in geval van veroordeeling gegeven alternatieven. (1)

3°. Wij kunnen ons moeielijk voorstellen dat dit geval zich zal voordoen en een lid willens en wetens zou willen bevorderen dat de stemming zou worden vertroebeld. Maar ook al zouden zij zich niet willen storen aan het genomen besluit, zij weten dan bij de door ons gegeven voorbeelden, althans vooruit dat het *quantum* der straf waarvoor zij stemmen zonder eenigen invloed blijft op het resultaat. B.v. in het eerste voorbeeld, indien de drie leden welke voor militaire detentie stemmen hun gevoelen niet willen uitdrukken in de strafsoort welke de krijgsraad wil en waaromtrent de zekerheid bestaat, dat zij zal worden opgelegd, dan is het resultaat onafhankelijk van het door hen gevorderde quantum. Immers steeds zal dan de geringste militaire gevangenisstraf het resultaat zijn en zoo in het tweede geval steeds het grootste quantum militaire detentie

Wanneer de minderheid minder dan drie leden omvat of die drie leden niet eenstemmig zijn in het weigeren om het besluit van den Krijgsraad in acht te nemen dan wordt de zaak eenigszins anders. Steeds echter weet in geval 1 degene die voor mil. detentie blijft stemmen dat zijn stem in zwaarte, in ieder geval achter het geringste quantum militaire gevangenis-

---

(1) Bij alternatieve strafbedinging met meer dan twee strafsoorten is het mogelijk dat bij een vrije stemming geen enkele strafsoort de meerderheid heeft verkregen. Er kan o.i. dan geen bezwaar tegen bestaan om één strafsoort, te beginnen met de zwaarste in stemming te brengen, totdat een meerderheid is verkregen. Aldus von Kries Lehrbuch § 55 pag. 448.

straf blijft en zoo omgekeerd in het tweede geval. Ons wil het voorkomen dat het sub 3 genoemde bezwaar zich wel niet zal voordoen en mocht het zich voordoen, dan pleit het nog niet tegen de deugdelijkheid der gegeven oplossing.

Het is ons bekend dat, juist naar aanleiding van een stemming met een niet gewild resultaat bij enkele Krijgsraden in den door ons hierboven aangegeven zin wordt gehandeld; het spreekt van zelf dat, ook zonder de praealabele vraag betreffende de strafsoort te beslissen, de stemming veelal zuiver zal zijn omdat in de meeste gevallen de door den eischer voorgedragen strafsoort zal worden gevolgd. In deze kan natuurlijk het best in den boezem van den Krijgsraad worden beseft in hoeverre kans op een onzuivere stemming bestaat. Toch is het een kleine moeite om, ten einde niet onverwachts voor een verrassend resultaat te staan, van te voren over de strafsoort te beslissen. Praktisch zal, indien niet steeds de vraag betreffende de strafsoort wordt gesteld, een onzuivere stemming altijd kunnen worden voorkomen, indien een lid, dat voornemens is voor een andere strafsoort te stemmen dan die welke door den eischer wordt voorgedragen, aan den president een voorafgaande stemming over de strafsoort vraagt.

Het zal geen nader betoog behoeven dat bij berechting van jeugdige personen splitsing van de vraag betreffende de op te leggen straf veelal noodwendig zal moeten plaats hebben.

Appèl van den strafoplegger in reclamezaken.

Zooals uit het op bladz. 447 onder „rectificatie" medegedeelde blijkt is de daar genoemde resolutie een gevolg van het door den strafoplegger tegen de dispositie van den Krijgsraad ingesteld hooger beroep. Nogmaals (1) maken wij van deze gelegenheid gebruik om er op te wijzen dat het Hof hier een klachtrecht van den bestraffer erkent, een recht voor welks bestaan wij tevergeefs eenigen grond hebben gezocht in de wet.

Het is bekend hoe in den loop der tijden het inzicht in het wezen der klachtprocedure is veranderd. Zoo werd vroeger niet alleen de strafoplegger met den naam „beklaagde" aangeduid, doch werd hem ook wel eens een straf opgelegd indien hij ten onrechte had gestraft; zoo ontmoet men in oude stukken de uitdrukkingen: *schuldigverklaring* hunner superieuren", „klacht *tegen* den strafoplegger (dit laatste is nog zoo heel lang niet geleden), enz.

Al die onjuistheden zijn thans uit het klachtproces verdwenen, al zijn naar onze meening nog andere overgebleven (2); echter, waar het Hof blijkbaar van zijn meenig is teruggekomen dat de strafoplegger in de klachtprocedure als „beklaagde" fungeert en dan ook de benaming „beklaagde" voor den strafoplegger eenige jaren geleden heeft laten varen, daar begrijpen wij niet dat de consequentie van deze veranderde zienswijze niet wordt aanvaard en dat nog steeds wordt vastgehouden aan het recht van hooger beroep van den strafoplegger, een recht dat toch, nog daargelaten dat het nergens in de wet uitdrukkelijk wordt toegekend, geen reden van bestaan heeft wanneer men aanneemt dat hij geen partij is in het geding, dat niet „*zijne* zaak" wordt onderzocht maar de zaak van den gestrafte d. w. z. de handelingen die door den gestrafte zijn gepleegd of nagelaten en waarvoor hij is gestraft; wij meenden dat tegenwoordig wel

(1) Zie onze aanteekening op pag. 97 van dezen jaargang.
(2) Zie onze beschouwingen dienaangaande op pag. 6 v.v. van dezen jaargang.

algemeen werd aangenomen dat de gestrafte zich door het indienen van zijn klacht stelt in de positie van beklaagde met dat gevolg, dat zijn zaak opnieuw wordt onderzocht. Nu spreekt het vanzelf dat de Krijgsraad bij het geven van zijn beslissing, de wijze waarop den strafoplegger gemeend heeft de krijgstucht te handhaven, veelal tevens implicite beoordeelt. Daarom, ook al is de strafoplegger geen beklaagde, zien wij er allerminst een bezwaar in, en strookt het veeleer met de begrippen van militaire hierarchie dat de Krijgraad zooveel mogelijk wordt samengesteld uit ranggenooten van den strafoplegger. (1) Maar daarmede is noch de positie van den strafoplegger als beklaagde nog zijn recht van appel goedgepraat. Integendeel, wij vragen, waar is dit recht in de wet te vinden? In art. 55 P. I. waarin is bepaald dat alle gewijsden van de krijgsraden aan hooger beroep zijn onderworpen voorzoover zij daarvan niet zijn uitgezonderd? Daaruit volgt toch niet dat er een soort *actio popularis* tegen die beslissingen bestaat en dat de strafoplegger, wiens zaak niet wordt onderzocht, die het proces niet aan den gang heeft gebracht, die aan den Krijgsraad geen oordeel heeft gevraagd over de wijze waarop hij de krijgstucht heeft gehandhaafd, en die daartoe ook geen recht had, zich tegen de gegeven beslissing kan verzetten, omdat deze hem wellicht onaangenaam treft.

Er is slechts één persoon aan wien een recht van reclame is toegekend en wiens zaak wordt onderzocht. Indien men de strafoplegger het recht geeft zich tegen de uitspraak te verzetten waarom dan ook niet aan dengene die het rapport heeft gemaakt of aan een anderen getuige in het proces? Zij staan juridisch in geen andere verhouding tot de zaak dan de strafoplegger. Het is toch wel vreemd dat de strafoplegger, die bij het geding voor den krijgsraad niets meer is dan een min of meer belangrijke getuige, in appel plotseling van positie veranderd en de bevoegdheid zou hebben om waar hij zich niet met 's Krijgsraads beslissing vereenigt daarvan herziening aan den hoogeren rechter te vorderen.

Wij weten niet of in de praktijk, ook bij een door de hoogere militaire autoriteit gegeven beslissing, aan den strafoplegger een klachtrecht wordt toegekend en zouden natuurlijk evenmin eenigen bestaansgrond voor dat recht aanwezig achten. Wel is ons een beslissing bekend welke door een hoogere militaire autoriteit te dezer zake bij de Zeemacht is genomen. Aan boord van een tot een eskader behoorend schip was een matroos gestraft door den Commandant van dien bodem; de man reclameert en wordt door den eskadercommandant in het gelijk gesteld, zoodat deze gelast de straf te royeeren. De strafoplegger, met deze beslissing niet tevreden, beklaagt zich over die beschikking, welke klacht door den eskadercommandant wordt overgebracht bij den Commandant der Zeemacht in O. I., de boven den eskadercommandant staande autoriteit. Deze heeft toen, o. i. zeer terecht, die klacht niet ontvankelijk verklaard, omdat onze wet geen klacht van den strafoplegger kent.

Het behoeft nauwelijks vermeling dat we voor zulk een geval eenigzins anders staan dan bij een hooger beroep op een dispositie van den Krijgsraad bij het Hof, doch ook hier achten wij, zooals hiervoren is betoogd, in de wet geen aanwijzing voor een klachtrecht van den strafoplegger aanwezig; de klachtzaak is in het leven geroepen door den gestrafte en de strafoplegger is niets meer dan een meer of minder belangrijke getuige,

(1) Vgl. de samenstelling van den Krijgsraad in deze zaak; zie cok M. R. T. pag. 75 Deel III.

in vele gevallen zeker niet de belangrijkste. Dat het Hof of de Krijgsraad den strafoplegger niet beëedigt (in Indië gebeurt het bij de landmacht wel) moge wellicht zijn grond vinden in de vroegere opvatting omtrent de positie van den strafoplegger als beklaagde, evenals de samenstelling van den Krijgsraad, dit neemt niet weg dat ook al is dat standpunt verlaten, uit andere hoofde nog wel iets voor die gewoonte kan te zeggen zijn. In elk geval is de rechter hierin volkomen vrij (de Krijgsraad gedrage zich naar de praktijk van het Hof) omdat er niets over de klachtprocedure is bepaald.

Wat zegt nu de nieuwe wet op de krijgstucht in deze aangelegenheid? Art. 71 1° lid bepaalt dat de militair die zich over eene uitspraak, waarin hij als strafoplegger is betrokken geweest, bezwaard acht, bevoegd is deswege zijn beklag te doen „naar regelen door Ons te stellen".

Dit is geen recht van appel op de gegeven beslissing doch een recht om zich te verantwoorden ter zake van zijn beleid. Verandering van de gevallen uitspraak zal dan ook in geen geval het gevolg van dat klachtrecht kunnen zijn; juist om den schijn alsof de strafoplegger de positie van beklaagde zou innemen te vermijden, is zijn recht niet vermeld in de paragraaf over het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf. Wij stellen ons van dat recht niet veel voor en wij moeten nog afwachten hoe art. 71 in dat opzicht zal worden uitgewerkt, maar dit staat in elk geval vast, dat de beslissing ten opzichte van den gestrafte onaangetast blijft. Het recht van den strafoplegger gaat dus volgens de nieuwe wet lang zoo ver niet als thans het recht dat zonder dat de wet het uitdrukkelijk toekent, door het Hof aan den strafoplegger wordt gegeven: Is onze meening juist dat dit recht een overblijfsel is van een opvatting welke zeer duidelijk door het Hof niet meer wordt gehuldigd, dan hopen wij dat het Hof bereid zal worden bevonden om de consequentie van die veranderde opvatting te aanvaarden en met de toekenning van een recht van appel aan den strafoplegger te breken.

Geheel afgescheiden van wat *rechtens* is, is er voor ons gevoel, in het toekennen van een direct appelrecht aan den strafoplegger, iets dat niet strookt met de hooge waardigheid van den strafoplegger; het stuit ons eenigzins dat een strafoplegger rechtens kán trachten om een door *hem* gestrafte die in het gelijk is gesteld, alsnog voor een straf in aanmerking te doen brengen. Neen, dan is ons een regeling als in de nieuwe wet is opgenomen, al zal hare beteekenis afhangen van de uitvoering van het betreffende wetsartikel, wat hare *strekking* betreft, oneindig sympathieker. Hier verlangt een *strafoplegger* aan het bevoegd gezag een oordeel over zijn beleid, zonder dat door *zijn* handeling den in het gelijk gestelden gestrafte kan worden geschaad.

Oproeping in werkelijken dienst.

Wij vestigen de aandacht op een geval dat zich onlangs bij den Krijgsraad te Arnhem heeft voorgedaan, waarbij o. a. de vraag is ter sprake gekomen of in casu een oproeping in werkelijken dienst had plaats gehad. Het vonnis is te vinden op pag. 524 van deze aflevering, terwijl wij tevens de afwijkende conclusie van den auditeur-militair — afwijkende althans wat de motiveering der vrijspraak betreft — hebben opgenomen.

De feiten zijn zeer eenvoudig. Beklaagde is bij openbare kennisgeving van 3 Juni 1907 opgeroepen om op 24 Juni 1907 voor herhalingsoefeningen onder de wapenen te komen en heeft krachtens machtiging van den Minister

van Oorlog van 15 Juni 1907 vergunning bekomen om in plaats van 24 Juni eerst 30 September 1907 op te komen. Hij is echter niet verschenen en is afwezig gebleven tot 11 December 1900, op welken datum hij zich vrijwillig bij de politie heeft gemeld.

Over de wijze waarop de oproeping van 3 Juni is geschied en de gemeente waarin die behoorde plaats te hebben is hier geen verschil. Beklaagde had echter een krachtig verweermiddel in een beschikking van den Commissaris der Koningin dd. 25 September 1907 waarbij, krachtens machtiging van den Minister van Oorlog aan beklaagde toestemming werd verleend om zich van 25 September 1907 voor den tijd van twaalf achtereenvolgende maanden in het buitenland op te houden, onder verplichting: 1°. om te zorgen dat zijn adres in het buitenland steeds bij den burgemeester zijner woonplaats bekend zij, en 2°. om op de eerste oproeping voor den werkelijken dienst onverwijld hier te lande terug te keeren.

Niettegenstaande deze vergunning werd bij missive van den Minister van Oorlog van 29 October 1907 machtiging verleend om beklaagde, indien hij zich bij ontvangst dier missive nog niet mocht hebben aangemeld, als deserteur af te voeren, welke afvoering dan ook op den 31sten October 1907 heeft plaats gehad.

Wanneer men in het vonnis de toedracht der zaak leest en daarbij ziet dat beklaagde nog voor alle zekerheid aan den veldwachter die hem de goedgunstige beschikking op zijn aanvraag om buitenlandsch verlof overhandigde, informeerde of die oproeping om op 30 September op te komen nu vervallen was, dan zal wel ieder het erover eens zijn, dat, geheel afgescheiden van de juridische constructie der zaak, die man vrij moet uitgaan, dat hem geen straf kan treffen.

Daarom was de eerste vraag die zich bij ons opdrong: „waarom is deze man voor den militairen rechter gebracht?" Kon hij niet, zelfs zonder behulp van art. 214 C. W. L. zonneklaar zijn onschuld aantoonen, en was het nu in dit geval noodig dat de rechter hierbij te pas kwam? Waar, naar onze meening, de gedane oproeping, door de krachtens machtiging van den Minister van Oorlog gegeven vergunning tot verblijf buitenslands, geheel is te niet gedaan, terwijl volgens de auditeur-militair geen oproeping is geschied en de Krijgsraad door het buitenlandsch verlof de handelwijze van beklaagde verontschuldigt, daar kan toch alleen in het feit dat hij als deserteur is afgevoerd, geen reden zijn om hem te vervolgen. Zelfs bij huldiging van het meest strenge legaliteitsprincipe bij de vervolging van strafbare feiten, zou daarvoor o. i. nog geen grond bestaan.

Er is echter vervolgd en er is uitspraak gedaan. Afgescheiden van het overbodige van het proces in zijn geheel, hebben zich daarbij wel interessante juridische quaestiës voorgedaan, voornamelijk wat het karakter van een oproeping betreft. Bij de door den auditeur-militair voorgedragen motiveering voor de vrijspraak speelt het verleende buitenlandsch verlof geen rol. Immers de auditeur-militair komt tot de conclusie dat, afgescheiden van dat buitenlandsch verlof, de oproeping van 3 Juni was vervallen door het verleende uitstel, en dat de vergunning om eerst op 30 September onder de wapenen te komen niet als een oproeping kon gelden.

Wij kunnen ons met deze beschouwing niet geheel vereenigen; volgens onze meening moest, wanneer wij het buitenlandsch verlof buiten rekening laten, beklaagde op 30 September 1907 onder de wapenen komen, op grond van de op 3 Juni gedane oproeping; deze is o. i. niet vervallen indien de opgeroepene van het bevoegd gezag vergunning bekomt om op een lateren datum dan oorspronkelijk in die oproeping was bepaald, op te komen.

De auditeur-militair draagt in zijn conclusie voor dat het ten laste gelegde is bewezen doch het bewezen feit niet strafbaar is en beklaagde derhalve moet worden vrijgesproken. Tevens wordt voorgesteld het feit te qualificeeren als: „eerste desertie in tijd van vrede, door enz." Ook dit wil ons niet geheel juist voorkomen; wanneer de vrijspraak van beklaagde niet plaats heeft wegens niet-strafbaarheid van den *dader*, doch wegens niet-strafbaarheid van het *feit*, dan kan o. i. dat feit niet worden gequalificeerd als een door de wet strafbaar gesteld misdrijf; alleen stráfbare feiten kunnen als zoodanig worden gequalificeerd.

Hoe is nu de beslissing van den Krijgsraad? De rechter heeft zich met de door het Openbaar Ministerie voorgedragen motiveering niet vereenigd; wel worden de telastgelegde feiten als bewezen aangenomen en die feiten gequalificeerd overeenkomstig de conclusie van den auditeur-militair; deze qualificatie welke o. i. in het systeem van het Openbaar Ministerie niet paste, gaat wel op indien men aanneemt dat de oproeping om in werkelijken dienst te komen niet door het verleende uitstel is te niet gedaan; dan immers geven de telastgelegde feiten de omschrijving van een door de wet strafbaar gesteld feit.

Tot zoover kunnen wij dan ook wel met het vonnis meegaan. Nu komt echter de motiveering van de vrijspraak; de Krijgsraad neemt aan dat beklaagde aan de machtiging tot buitenlandsch verlof de bevoegdheid ontleende om zich inderdaad van 25 September 1907 tot 25 September 1908 in het buitenland op te houden; dat hiermede onvereenigbaar is zijn verplichting om op 30 September onder de wapenen te komen; dat beklaagde door de aan het verlof verbonden voorwaarde, moest worden gesterkt in de meening dat hij niet in het land behoefde terug te keeren in verband met de gedane oproeping en dat bekl.'s opgave, te goeder trouw gemeend te hebben, naar het buitenland te kunnen gaan, bevestigd wordt door de verklaring van een der getuigen.

De Krijgsraad acht het echter wel zeer begrijpelijk dat beklaagde meende dat hij niet op 30 September behoefde terug te komen en haalt de gronden aan waarop bekl. in die meening kan zijn versterkt en verder de bewijzen voor zijn goede trouw, maar de Krijgsraad zegt niet dat bekl. zeer terecht in die meening verkeerde, want dat de verplichting om op te komen voor hem niet bestond, immers was opgeheven door het door het bevoegde gezag verleende verlof.

Waarom niet met zooveel woorden uitgemaakt dat de vergunning om van 25 September 1907 tot 25 September 1908 in het buitenland te verblijven onder verplichting om op de eerste oproeping (toch niet op een reeds gedane oproeping) in het land terug te komen, de oproeping om op 30 September onder de wapenen te komen, noodzakelijk moest hebben te niet gedaan?

Thans heeft het den schijn alsof de Krijgsraad van meening is dat hij eigenlijk verplicht was geweest te komen doch dat zijn dwaling verschoonbaar is.

Het slot van het vonnis is niet duidelijk; de Krijgsraad overweegt dat vrijspraak moet volgen daar de schuld niet is bewezen en daarna volgt nog de verklaring dat het aan beklaagde telaste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen is. Tevoren zijn echter die feiten juist wel wettig en overtuigend bewezen verklaard.

Ook naar onze meening behoort beklaagde te worden vrijgesproken omdat zijn schuld niet is bewezen; volgens onze opvatting is echter de strafbaarheid van den dader uitgesloten niet omdat hij te goeder trouw

dwaalde maar omdat het feit is geschied ter uitvoering van een ambtelijk bevel, waarmede het gebruik maken van een uitdrukkelijk toegekende bevoegdheid moet worden gelijkgesteld (1).

Strafbevoegdheid van den eskader- of divisiecommandant.

Zonder thans op deze zaak in te gaan, vestigen wij er de aandacht op dat het Hof bij zijn dispositie van 19 Februari j.l. (zie pag. 528) uitspraak heeft gedaan over een quaestie waaromtrent bij de zeemacht groote onzekerheid heerschte, n.l. de strafbevoegdheid van eskader- of divisiecommandanten (Directeuren en Commandanten).

Het Hof heeft thans uitgemaakt dat de wet aan den Directeur en Commandant *niet* het recht toekent om militairen, welke onder de bevelen van een aan hem ondergeschikte commandanten zijn gesteld, te straffen.

De beslissing is niet in overeenstemming met een vroegere uitspraak van het Hof (dispositie 12 April 1904 Mil. Jur. II nº. 55) waarbij de strafbevoegdheid van den Directeur en Commandant ten aanzien van een stoker 3de kl. van H.M.'s Wachtschip te Willemsoord *implicite* is erkend.

Wel heeft in dat geval de klager geen beroep gedaan op de omstandigheid dat hij door een niet daartoe bevoegde autoriteit zou zijn gestraft, doch dit kan in deze moeilijk een verschil maken, waar het Hof o.i. zeer terecht overweegt, dat de wettigheid van een klacht „voor alles afhangt van de vraag of de straf door de bevoegde autoriteit is opgelegd".

Daarom juichen wij het toe dat het Hof deze quaestie tot een punt van onderzoek heeft gemaakt en aldus de klacht, welke slechts op de onbevoegdheid van den strafoplegger was gericht, ontvankelijk heeft verklaard.

Rectificatie.

Wij publiceerden in de vorige aflevering (pag. 414) een dispositie van den krijgsraad in het derde militaire arrondissement, waarbij een klacht over een opgelegde straf gegrond werd verklaard en de doorhaling van straf en strafreden op het strafregister van den reclamant werd gelast. Het was ons toen niet bekend dat die dispositie in appèl door het Hof is vernietigd noch ook dat door den strafoplegger appèl was aangeteekend.

Tot herstel van misverstand wijzen wij dus hier op die vernietiging en geven uit 's Hofs resolutie de overwegingen weer, die de afwijking van het door den krijgsraad ingenomen standpunt in het licht stellen. (2)

„O. dat deze beslissing (van den krijgsraad) niet is overeen te brengen „met de eischen door een goede krijgstucht aan een onderofficier te stellen;

„dat toch — krachtens art. 1 van het Reglement van Krijgtucht — deze „onder meer „„bestaat in de hoogst mogelijke orde"" en dat het met een „goede orde in den dienst niet is overeen te brengen dat een onderofficier, „die in zijn eigen belang, bij wijze van gunst toestemming verkrijgt om „zijn wacht aan een ander over te doen, niet zorgt dat van die wijziging „in de eenmaal vastgestelden rooster op afdoende wijze wordt kennis ge-

(1) Vgl. de door den H. R. gegeven beslissing betreffende de uitdrukking: „uitvoering van een wettelijk voorschrift" in art. 42 Swb. W. v. h. R. 6730. P. v. J. 1895, 94. (Noyon Wetb. v. Str. pag. 19).

(2) Wellicht zullen onze lezers het niet ondienstig oordeelen om in hun exemplaar van het tijdschrift op pag. 414 aan te teekenen dat de dispositie van den Krijgsraad in appèl is vernietigd. [Red. M. R. T.].

„geven aan den onderofficier die is aangewezen om de wacht te contro-
„leeren;

„dat de verplichting van het korpsbureau om dien controleerenden onder-
„officier in staat te stellen zijne taak te vervullen, zich niet uitstrekt tot
„het aan dezen mededeelen van veranderingen die, na het vaststellen van
„den wachtrooster, in het belang en ten gerieve van de voor de wacht
„aangewezenen, worden toegestaan, maar dat het veeleer van zelf spreekt
„dat hij, die van de gedane aanwijzing op zijn verzoek ontheven wordt en
„te wiens behoeve dus wijziging wordt gebracht in het eenmaal op regel-
„matige wijze vastgestelde, zorgt dat de controleerende onderofficier daar-
„van kennis draagt en weet wien hij, in de plaats van hem, voor het be-
„trekken der wacht aansprakelijk moet houden;

„dat zulks voor den klager nog te meer gold nu hij niet lang te voren
„door R. op deze zijne verplichting was gewezen en het er niet toe doet
„of R. zulks heeft gedaan in den vorm van eene order dan wel door het
„maken van eene opmerking, welke voor iemand van den diensttijd van
„klager voldoende was om zijne aandacht op dit punt te vestigen en hem,
„bij twijfel, naar het verlangen van den opperwachtmeester te doen onder-
„zoeken".

Op deze overwegingen werd de beschikking van den krijgsraad teniet gedaan en de opgelegde straf gehandhaafd.

Suggestieve vragen bij strafrechterlijk onderzoek.

In afl. 3 van dezen jaargang (pag. 277) hadden wij gelegenheid om te wijzen op den grooten invloed van het voorgerechtelijk onderzoek voor de samenstelling van het bewijs in strafzaken; wij wezen op de gevaren verbonden aan het afnemen van verhooren op de politiebureau's door ambtenaren, die niet altijd de noodige waarborgen bieden voor een oordeelkundige leiding van het onderzoek en op het veelal beslissende gewicht van de eenmaal opgeschreven verklaringen van getuigen en beklaagden bij het onderzoek voor den rechter.

Niet zoozeer in ongeoorloofde pressie tot het uitlokken van een bekentenis — wat, naar wij gelooven, wel geen regel zal zijn — maar vooral in het stellen van suggestieve en strik-vragen schuilt het groote gevaar. En te grooter is dat gevaar, omdat het daarbij zeer goed mogelijk is, dat de ondervragende ambtenaar veelal zelf niet inziet, dat de door hem gestelde vragen suggestief werken; een groot deel der ondervragende politieambtenaren zal de daartoe noodige algemeene en psychologische ontwikkeling ten eenenmale missen.

En toch, het is onze vaste overtuiging dat de op het politiebureau aan getuigen en beklaagden gedane vragen van overwegenden — dus van te grooten — invloed zijn op het geheele proces; de fouten in de getuigeverklaringen geslopen door de wijze waarop de gestelde vragen zijn geformuleerd, blijven hardnekkig nawerken, zelfs bij het onderzoek op de openbare terechtzitting, ook al zouden daar de suggestieve vragen met zorg zijn vermeden.

Er zou in dit opzicht al veel zijn gewonnen indien aan den eisch, onlangs in de Internationale Kriminalistische Vereinigung gesteld, nl. om den rechter der Hauptverhandlung te beletten om van het vooronderzoek kennis te nemen, werd toegegeven. Wij zullen hier niet onderzoeken of dit mooie beginsel in de praktijk kan worden doorgevoerd. Ook bij het vasthouden echter aan de gewoonte om het geheele vooronderzoek nauwkeurig —

dikwijls al te nauwkeurig — bij de openbare terechtzitting als leidraad te gebruiken, zou voorzeker al eenig resultaat kunnen worden bereikt, indien in de processen-verbaal der bij het vooronderzoek gehoorde getuigen en verdachten *alle* gestelde vragen werden opgenomen; veelal wordt de verklaring van een getuige geheel of gedeeltelijk weergegeven in een geregeld verhaal van de gebeurtenis waarover het onderzoek loopt; wil men dat de rechter van die vorige verklaringen — voor den politieambtenaar en voor den rechtercommissaris afgelegd — kennis neemt, dan moet ook de gebiedende eisch worden gesteld dat hij weet op welke vragen de gegeven antwoorden zijn gevolgd. Dan kan ten minste worden gecontroleerd of er suggestieve vragen zijn gesteld en is er eenige kans om de aan de verklaring klevende gebreken te herstellen; althans is dan het resultaat bereikt, dat de verklaring, die het niet verdient, niet voor onverdacht wordt gehouden. Hierbij — het zij ten overvloede gezegd — behoeft natuurlijk in het geheel niet aan kwade trouw bij de getuigen te worden gedacht.

Hoe onontwikkelder de getuige is, des te meer kans bestaat er dat zijne verklaring, hetzij door suggereerenden invloed der vragen, hetzij door gemis aan onderscheidingsvermogen betreffende het zelf-waarnemen, en zooveel andere factoren, niet juist is.

Leerzaam is in dat opzicht een strafproces in Oost-Indië. Er heeft b.v. een vechtpartij plaats gehad; de tijd om te observeeren is kort, maar het is merkwaardig hoe de inlandsche getuigen — wij hebben nu alleen het oog op de getuigen die geheel te goeder trouw het verhaal volgens hun beste weten geven — alles precies weten. En dat niet alleen. Wij hebben menig Maleisch proces-verbaal, opgemaakt door een inlandsch politieambtenaar, onder de oogen gehad, maar het viel ons daarbij op, hoe de verklaringen der inlandsche getuigen veelal *woordelijk* gelijkluidend waren. Het is duidelijk hoe de suggestie hier een gewichtige rol speelt; de getuige kent nu meteen zijn lesje voor het gerechtelijk onderzoek.

Laten wij nu echter de Javaansche getuigen voor het oogenblik rusten en keeren wij tot ons land terug. Het gewicht van het voorgerechtelijk onderzoek — het onderzoek op de politiebureau's — cp de waarde der ter terechtzitting afgelegde getuigeverklaringen, is evident. Daarom trof ons in dit opzicht de eisch door Otto Lipmann in „die Wirkung von Suggestivfragen" (Zeitschrift für angewandte Psychologie und psychologische Sammelforschung Band 2 Heft 3) gesteld nl. *„dass der erste Vernehmende „nicht ein Gendarm, sondern ein psychologisch geschulter Jurist sein soll."*

Al is deze eisch voorloopig wellicht niet door te voeren, het buitengewoon groote gewicht der zaak moet er toe leiden om in den persoon van hem, die de eerste verhooren afneemt, zeer hooge eischen te stellen; dit geldt dus de „verhoorende" politieambtenaren; dat ook aan de „getuigende" politiedienaren hoogere eischen moeten worden gesteld dan thans het geval is, daarover zal wel weinig verschil van gevoelen bestaan.

We zullen ons echter thans met de eerste categorie bezighouden en in het algemeen met hen die verklaringen van getuigen of verdachten hebben in te winnen.

Voor alles is noodig een juist inzicht in de werking der suggestieve vragen d. w. z. de ondervragende ambtenaar moet kunnen onderscheiden welke vragen suggestief zijn en welke als zoodanig het gevaarlijkst zijn.

Wij willen daarom de aandacht vestigen op bovengenoemd opstel van Otto Lipmann, waarvan het negende hoofdstuk handelt over de „Praktische Hinweise", nader uitgewerkt in § 52: „Gefahren der Suggestivfragen" en § 53 „Nutzen der Suggestivfragen".

De schrijver wijst er op dat niet in de eerste plaats de „Erwartungsfragen" het gevaarlijkst zijn, al zou de leek geneigd zijn dit aan te nemen, maar veel meer de vragen waarvan het suggestief karakter niet zoo aan de oppervlakte ligt nl. de „falsche Vorauszetzungsfragen" en „unvollständige Disjunktionsfragen"; de ondervrager zij er dus op bedacht om aan een getuige niet naar *eigenschappen* van een voorwerp te vragen voordat hij zich heeft vergewist dat de getuige van het *bestaan* van dat voorwerp kennis had; hij vermijde het wanneer hij „Entweder-Oder-Fragen" stelt den getuige de keus tusschen slechts twee mogelijkheden te laten wanneer objectief meer mogelijkheden voorhanden zijn.

Voorts moet niet worden voorbijgezien dat de werking van suggestieve vragen niet altijd een suggestieve behoeft te zijn. Wanneer de getuige onachtzaam is en vooral wanneer hij door handelingen van autoriteiten of partijen zich niet op zijn gemak bevindt, (veelal wordt de man uit het volk reeds alleen door de aanwezigheid in de gehoorzaal en de plechtigheid van het geding in de war gebracht), dan geeft hij allicht antwoorden zonder zijn verstand te gebruiken, ja zelfs tegen beter weten in. Al mag dit laatste plichtsverzuim der getuigen worden genoemd, moet men aan den anderen kant niet vergeten, dat dit plichtsverzuim kan worden voorkomen.

Men rekene verder op de „Zeugeneitelkeit"; alle vragen, waaruit, door welke omstandigheden ook, kan blijken, op welk antwoord prijs wordt gesteld, moeten worden vermeden als men betrouwbare verklaringen wil ontvangen. Daarom behooren zoo mogelijk ook de gewone „Ja-Neen-Fragen" te worden achterwege gelaten, omdat dan al te licht onwillekeurig of onder den indruk van de autoriteit van den vrager een bepaald antwoord volgt (en wel in het bizonder het antwoord „Ja"); dan kan het antwoord „Ja" volgen waar volgens hetgeen de getuige weet een „nescio", of zelfs het antwoord „neen" zou moeten volgen.

De goede vragen zijn de „Bestimmungsfragen" mits men hierbij, zooals hierboven werd opgemerkt, vermijdt het vragen naar eigenschappen van een objekt als men niet weet of getuige van het bestaan daarvan op de hoogte is.

Wij gaan de interessante opmerkingen van den schrijver betreffende de suggestie bij ondervraging van schoolkinderen door leeraren, patienten door artsen, „Versuchspersonen" door psychologen (men denke aan de zucht om toch vooral een „gute Versuchsperson" te zijn), de vatbaarheid voor suggestie van statistici, voorbij en willen besluiten met een enkel woord over wat de schrijver noemt „Nutzen der Suggestivfragen".

Hier raakt natuurlijk de psychologische zijde van de quaestie op den achtergrond en komt de ethische naar voren. En hier kunnen wij minder goed met den schrijver meegaan; hij zegt dat men zich de werking van de „Erwartungsfragen" (maar ook van de „unvollständige Disjunktionsfragen") b.v. bij het verhooren van een beschuldigde in zooverre ten nutte kan maken, dat men bij den ondervraagde daardoor de meening vestigt dat men als vanzelfsprekend aanneemt dat hij deze of gene bizonderheid eigenlijk weten moet. Wij kunnen deze wijze van vragen niet billijken. Dat Kosog (Wahrheit und Unwahrheit bij Schulkindern) aan den leeraar den raad geeft om in plaats van: „hebt je dat gedaan?" dadelijk te vragen: „waarom hebt je dat gedaan?", zegt ons niets voor het strafrechterlijk onderzoek. Wat paedagogisch wellicht heel goed is, verdient daarom bij het onderzoek van strafzaken voor den rechter nog geen aanbeveling.

De „gewiegte Untersuchungsrichter", zoo besluit de schrijver, maakt

van zulke „Voraussetzungsfragen" bij het hooren van verdachten (niet van getuigen!) natuurlijk reeds lang gebruik. Maar daarmede is o.i. dit misbruik der suggestie, dit uitbuiten van de suggestibiliteit van verdachten ten hunnen detrimente, nog niet verdedigd; de moreele pijnbank welke tegenwoordig met een mooi woord Tatbestandsdiagnostik wordt betiteld moge zich tot taak hebben gesteld om systematisch en zonder pijn de waarheid uit de beschuldigden te trekken, wij blijven het een minder faire en zeer ongelijk werkende manier vinden om de verdachten tot bekentenis te noodzaken. Zeer terecht beschouwt onze wet de „Voraussetzungsfragen" als strikvragen en heeft ze zoowel bij verhoor van getuigen als beklaagden uitdrukkelijk verboden. (Zie art. 103 Sv.; in de militaire rechtsplegingen ontbreekt een dergelijke bepaling vgl. art. 50 R. Z. en 71 R. L.).

Mocht werkelijk het doen van suggestieve vragen in het vooronderzoek zoo algemeen zijn als de schrijver meent, dan is dit zeker een krachtig argument voor de verdediging bij het vooronderzoek. Wij hebben wel eens den indruk gekregen dat sommige schrijvers te ver willen gaan in het toekennen van rechten aan beschuldigden en wij zouden dan ook niet uit het oog willen verliezen dat voorop moet staan het belang der maatschappij om de objectieve waarheid op te sporen en de schuldigen te straffen, maar die waarheid moet opgespoord worden met eerlijke middelen, er moet gestreden worden met open vizier.

Dat het trouwens veelal voor den rechter tot teleurstelling zou leiden om met ervaren booswichten in list en geslepenheid te wedijveren behoeft geen nader betoog. (DE BOSCH KEMPER II p. 130 v.v.).

De geneeskundigen en de Ongevallenwet.

De Fransche Economist bevat een overzicht van een belangrijk rapport betreffende de misbruiken waartoe de toepassing van de Ongevallenwet aanleiding heeft gegeven.

Wij gaan de gegevens betreffende het aantal ongevallen voorbij en deelen slechts mede wat in het rapport wordt vermeld betreffende de vergoedingen aan dokters en apothekers; we zijn hier trouwens aangeland in het broeinest der misbruiken, waarin ook de misbruiken aan de zijde der arbeiders zelf veelal hun oorsprong vinden.

Al mogen ook de meeste geneeskundigen eerlijk en nauwgezet zijn, de ondervinding heeft geleerd, dat er nog een voldoend aantal overblijft „pour créer une honteuse industrie nouvelle". Voornamelijk te Parijs zijn ware „Agences en accidents" ontstaan en het kwaad onder de geneesheeren is zooveel gevaarlijker dan de zucht bij de arbeiders zelf om een futiliteit tot een ongeval op te blazen, omdat juist de geneesheeren aan den arbeider hebben geleerd: „la simulation, l'exagération et l'exploitation de l'accident"; de rekeningen voor visites, verbanden, massage, etc., hebben dan ook ongehoorde proporties aangenomen. Bij sommigen van die geneesheeren, die, meer nog dan van de industrieelen, van hunne eerlijke collega's protesten te hooren krijgen, zijn de declaraties altijd gelijk aan de door den getroffene genoten schadeloosstelling of hooger.

Een afdoende verbetering wordt gezocht in de onthouding van de keus van den geneesheer aan den arbeider; daar een dergelijke bepaling echter geen kans schijnt te hebben om door den Franschen wetgever te worden overgenomen, (een ongezochte gelegenheid tot uitbreiding van het fonctionarisme!) zou het al voldoende zijn „de sévir rigoureusement contre les médecins coupables"; verder betere contrôle en wijziging der medische

tarieven, die niet naar het aantal visites, verbanden, etc., maar naar het ongeval moeten zijn ingericht, met erkenning van uitzonderingsgevallen.

Tot zoover de Economiste français. Hoe staat het elders met die corruptie in de geneeskundige praktijk? De toestand in Parijs schijnt geen uitzondering te zijn. Wij denken aan de berichten die eenigen tijd geleden in de dagbladen te lezen waren uit de overzeesche landen; daar werd bericht van een door doctoren gehouden cursus in het krijgen van ongevallen, n.l. om, zonder blijvend lichamelijk nadeel te ondervinden, een voordeelig ongeval op te loopen. Dus niet alleen „l'exploitation de l'accident" in concreten zin, maar meer in zijn abstracte beteekenis van voordeel aanbrengend wettelijk instituut, alzoo het „causer l'accident" tevens omvattend.

In ons land schijnt het gelukkig zoo erg niet te zijn, al wordt zoo nu en dan wel eens van misbruiken gehoord.

Het laatstverschenen verslag der Rijksverzekeringsbank, n.l. over 1907, vermeldt, dat geen aanleiding tot bizondere opmerkingen bestaat. In het verslag over 1906 wordt er wel iets over gezegd. Na de mededeeling dat de groote meerderheid der medici hare medewerking verleent zonder persoonlijke belangen op den voorgrond te stellen, volgt: „Er blijft intusschen „naar de meening van het Bestuur nog steeds een niet onbelangrijk aantal „van diegenen, die, zonder bepaaldelijk van misbruik te betichten te zijn, „echter hun eigen belang behartigen op eene wijze, die met eene behoorlijke „uitvoering der wet niet wel te vereenigen is. Hiertoe behooren die medici, „die, omdat zij zich financieel niet onafhankelijk gevoelen van hunne volgens „de Ongevallenwet verzekerde patienten, zich laten verleiden aan ongemo„tiveerde wenschen of eischen van getroffenen te gemoet te komen". En verder: „Ofschoon bepaalde misbruiken nog niet zijn uitgesloten, nemen „zij in aantal af, wat naar het ons voorkomt, zeker voor een deel aan de „preventieve werkzaamheid der afdeelingsraden van de Maatschappij tot „Bevordering der Geneeskunst mag worden toegeschreven".

Gelet op het stilzwijgen van het laatste verslag mag dus worden aangenomen dat de toestand nog verder verbeterd is. Voorwaar een ander resultaat dan in Frankrijk.

Toch zijn onze medici niet zonder tekortkomingen. Blijkens de toelichting op de eenigen tijd geleden verschenen wetenschappelijke balans op 31 December 1907, wordt hun iets anders telastegelegd n.l.: traagheid, niet in het verleenen van hulp maar . . . . . in het indienen van hunne rekeningen en wel in die mate, dat eene wettelijke voorziening op dit punt wel niet zal kunnen uitblijven. Wanneer men het staatje raadpleegt, waaruit blijkt hoeveel in 1908 nog voor behandeling van ongevallen in 1903 en volgende jaren is betaald, en dan nog bedenkt dat dit resultaat is verkregen na aanschrijvingen aan die nalatige geneeskundigen, dan moet men wel tot de conclusie komen, dat die „medische kwaal" in ons land vrij groote proporties heeft aangenomen.

Rechtsgeleerde studie bij de landmacht.

Naar wij vernemen is de commissie tot het examineeren van officieren der landmacht bestaande uit de heeren P. P. C. Collette, J. J. C. van Dijk en Mr. J. Wolterbeek Muller (zie M. R. T. II pag. 212) onlangs door den Minister van Oorlog ontbonden.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Enkele beschouwingen
over
luchtscheepvaart, oorlog en neutraliteit.

De proefnemingen van den laatsten tijd hebben het ons op overtuigende wijze getoond: de luchtruimte zal de nieuwe verkeersweg der toekomst worden. En komt het luchtschip zich een plaats opeischen in het nationale en in het internationale recht. Misschien maakt men zich, onder den indruk van dit groote succes der moderne techniek, een wel wat overdreven voorstelling van de vlucht, die de luchtscheepvaart in de naaste toekomst zal nemen. De praktijk zal moeten leeren, in hoeverre het luchtschip zich voorloopig tot gebruik als algemeen vervoermiddel zal leenen.

Het wekt echter mijne bijzondere belangstelling, dat alle groote mogendheden zich haasten om zich van luchtschepen voor militaire doeleinden te voorzien. Voorwaar een feit van groote beteekenis, waaruit volgt de urgentie van volkenrechtelijke regeling van het luchtverkeer. Speciaal voor het oorlogsrecht is dit een zaak voor het allerhoogste belang. Men voelt toch onmiddellijk, welk geweldig strijdmiddel het luchtschip in den modernen oorlog zal *kunnen* zijn. Ik twijfel er zelfs geen oogenblik aan of het luchtschip *zal* ook inderdaad worden de machtigste gevechtseenheid der toekomst. Ik behoef er slechts aan te herinneren, hoe op de 1e Vredesconferentie te Den Haag in 1899, door de contracteerende partijen werd aangenomen eene verklaring, dat verboden zou zijn het werpen van projectielen of ontplofbare stoffen uit ballons of op dergelijke nieuwe wijzen. Dit verbod zou slechts gelden voor den tijd van 5 jaren, omdat men geloofde dat na ommekomst van dien termijn, de ballon (het luchtschip) misschien reeds algemeen als oorlogsmiddel erkend zou moeten worden. Weliswaar wordt nu dit verbod op de 2de Vredesconferentie van 1907, verlengd tot aan den afloop van de, in uitzicht gestelde, 3de Vredesconferentie, maar opvallend is het, dat juist de groote militaire mogendheden zich onthielden van de onderteekening dezer declaratie. Deze omstandigheid, in verband met de aanschaffing van militaire luchtschepen door alle groote mogendheden, wijst er m. i. voldoende op, dat aan het luchtschip een voorname plaats in het oorlogsrecht niet mag worden onthouden. Men zal mij tegenwerpen, dat dit zoo'n haast niet heeft, omdat de kans op een oorlog — en dus op het inwerkingtreden van het oorlogsrecht — vrijwel is uitgesloten door het algemeene streven naar de handhaving van den wereldvrede. Maar in deze zienswijze ligt te veel optimisme.

Men ga slechts na de politieke gebeurtenissen van het jaar 1908, dat achter ons ligt. Niet ééns, maar meermalen, verkeerde in dat jaar de wereldvrede in ernstig levensgevaar. Ik herinner slechts aan de minder gunstige verhouding tusschen Duitschland en Engeland na de publicatie van het berucht geworden keizer-interview; men denke ook aan de hooge spanning, waartoe het tusschen Frankrijk en Duitschland is gekomen, tengevolge van het Casablanca-incident, en last not least, aan den sinds de gebeurtenissen van October 1908, nog steeds zeer zorgwekkenden toestand op het Balkan-Schiereiland! Het mocht den diplomaten tot nog toe gelukken om het groote onheil te voorkomen, maar rechtvaardigt dit succes de meening, dat we voorloopig het oorlogsrecht wel buiten beschouwing kunnen laten „omdat er toch geen oorlog komt"? Ik meen van niet.

Dat ik bij het oorlogsrecht in de eerste plaats aan het neutraliteitsrecht denk, ligt voor de hand. Wij hebben het immers de laatste maanden, zoo in als buiten ons Parlement, weer herhaaldelijk hooren verkondigen: Nederland moet klaar zijn voor eene krachtige handhaving zijner neutraliteit, juist vanwege het groote gevaar, dat in een Europeeschen oorlog die neutraliteit geschonden zal worden. Voornamelijk wordt dan gewezen op het inderdaad groote belang, dat ingeval van een oorlog, onze machtige buren zouden hebben bij eene bezetting van onze havens. Ons, Nederlanders, behoort dus het neutraliteitsrecht wel na aan het hart te liggen. Neutraliteit dan is de rechtsverhouding, die bestaat tusschen de oorlogvoerenden en de niet-aan-den-oorlog-deelnemende partijen. Het grondbeginsel der neutraliteit is: strikte beperking van den oorlog tot de oorlogvoerende partijen. Staten, die niet aan den oorlog deelnemen, zullen dus ook op hun gebied geenerlei handeling toelaten, die met den oorlog in verband staat. Zij zijn volkenrechtelijk verantwoordelijk voor schending der neutraliteit, op hun gebied begaan.

Wat verstaat nu het volkenrecht onder het staatsgebied? Hier staan we al dadelijk voor de groote moeielijkheid, die de luchtscheepvaart ons zal brengen, n.l. de vraag: òf en, zoo ja, in hoeverre, de luchtruimte boven een staat gerekend moet worden tot het gebied van dien staat te behooren? m.a.w. kan een staat verantwoordelijk worden gesteld voor handelingen, in de luchtruimte boven zijn staatsgebied gepleegd? Deze vraag heeft reeds vele pennen in beweging gebracht, en wil het mij niet ondienstig toeschijnen, om eens in het kort na te gaan, welke meeningen daaromtrent al zoo zijn ten beste gegeven.

Uit een oogpunt van nationaal recht vond de zaak ook reeds in vroeger tijden voldoende belangstelling bij de schrijvers. Doch toen bleef het bij privaatrechtelijke beschouwingen, die neerkwamen op eene erkenning der lucht als gemeenschappelijk eigendom (res communis omnium).

Van internationaal standpunt wordt de materie eerst door latere auteurs bezien. Een der eerste volkenrechtsgeleerden, die er zijn aandacht aan wijdde, was Bluntschli in zijn werk: „Das moderne Völkerrecht der civilisierten Staaten" 1868. Hij neemt aan, dat een oorlogvoerende partij de macht heeft, om geene ballons te dulden in de luchtruimte boven het door haar bezette territoir, tot op de hoogte, welke met de vuurwapenen bereikt kan worden.

In denzelfden geest uiten zich François Piétri in zijn: „Étude critique sur la fiction d'exterritorialité", 1895; en A. River in zijn: „Principes du droit des gens" 1896.

Ook Von Holtzendorff's opvatting, in zijn „Handbuch des Völkerrechts

Deel II, 1887, is in deze richting. De heerschappij van den grondstaat over zijne luchtruimte, wil ook hij vaststellen naar analogie met de grens van de kustzee. Echter met deze wijziging, dat hierbij in aanmerking moet komen de draagkracht der handvuurwapenen, omdat men met het geschut niet in verticale richting kan schieten.

In beginsel geheel van deze meeningen afwijkend is de opvatting van PAUL FAUCHILLE in zijn artikel „Le domaine aérien et le régime juridique des aérostats" (Revue de droit international public, Jaargang VIII, 1901).

Deze geleerde, die zeer veel aandacht aan het luchtrecht heeft geschonken en van wiens hand o.a. het licht zag een „Projet de règlement sur le régime juridique des aérostats", huldigt het beginsel van vrijheid der lucht. De staat heeft, volgens hem, niet het eigendom van de lucht boven zijn gebied, heeft er zelfs geene souvereiniteit over. Maar hij neemt aan een beschermingsrecht (droit de conservation) van den staat op die luchtruimte, en wel zoodanig, dat er van zijn hoofdbeginsel — de vrijheid der lucht — weinig overblijft. Zoo zou de luchtscheepvaart aan vreemde luchtschepen verboden zijn op minder dan 1500 meter hoogte boven het grondgebied van een staat; voorwaar eene beperking, die wel wat ver gaat, wanneer men als hoofdbeginsel decreteert: vrijheid der lucht!

Ook ALEXANDER MERIGNHAC — „Les lois et coutumes de la guerre sur terre, d'après le droit international moderne et la codification de la conférence de la Haye", 1903 — spreekt zich uit voor vrijheid van de lucht. Maar ook hij neemt op dit principe zekere reserves aan, waarin hij echter niet zoover gaat als FAUCHILLE. Hij meent dat men, als tot den grondstaat behoorende, moet rekenen de luchtzône tot de uiterste hoogte, die de menschelijke bouwwerken kunnen bereiken, terwijl hij verder een territoriale luchtzône aanneemt, waarin de grondstaat zal kunnen uitoefenen alle macht, voortvloeiende uit zijne souvereiniteit (politietoezicht, veiligheidsmaatregelen, recht van toegang, maatregelen betreffende douane en gezondheid, enz.) Voor de hoogtegrens dezer zône lijkt hem ook het best om maar vast te houden aan de macht van de artillerie, welk beginsel voor zichzelf spreekt.

Een warm voorstander van de vrijheid der lucht, in nagenoeg onbeperkten zin, toont zich de Brusselsche hoogleeraar ERNEST NYS in zijn artikel „Droit et aérostats" in de Revue de droit international, 1902. Hij spreekt zich daarin sterk uit tegen de door FAUCHILLE aangenomen grens van 1500 meters boven den beganen grond, welke grens noodig zou zijn om den grondstaat te beveiligen tegen spionnage. NYS vindt overdrijving in deze vrees voor spionnage; het is eene ziekte, waarvan men zal moeten trachten genezen te raken. Een dergelijk isolement is, volgens hem, in tijd van vrede niet noodig; hoogstens zou men een verboden zône kunnen vaststellen bij bepaalde versterkte plaatsen. FAUCHILLE vergeet, dat de luchtscheepvaart niet alleen zal worden uitgeoefend op eene hoogte van duizenden meters; de luchtschepen zullen juist goede diensten bewijzen, indien ze zich kunnen bewegen op niet te grooten afstand van de aarde. Wij moeten er ons voor wachten, om de vrijheid der lucht tot minimale proporties terug te brengen. Er wordt hier op aarde al zooveel gereglementeerd, en de rechtswetenschap mag niet worden tot vijand der vooruitgang, door met allerlei belemmerende voorschriften de ontwikkeling der luchtscheepvaart tegen te gaan.

In de jaren 1907 en 1908 zien we weer eene nieuwe meening veld winnen.

Prof. FRANZ VON LISZT neemt in de 5de druk van zijn bekende werk „Das Völkerrecht" aan, dat de luchtruimte boven de, door de staats-

grenzen omgeven, land- en wateroppervlakte, behoort tot het gebied van dien staat. Hij meent, dat de beide vorige opvattingen geene rekening houden met de eigenaardige gevaren, die dreigen van uit de, zich boven het staatsgebied bevindende, luchtschepen, b.v. door het naar beneden laten vallen van voorwerpen. De geleerde schrijver stelt zich dus op practisch standpunt, bij het trekken zijner conclusie.

In eenige geschriften, die in den loop van het jaar 1908 het licht zagen, zien we de opvatting van Prof. Von Liszt op theoretische gronden verdedigd:

1e. Van de hand van Dr. Grünwald, Kriegsgerichtsrat te Potsdam: Een werkje „Das Luftschiff in völkerrechtlicher und strafrechtlicher Beziehung" en een artikel in het „Archiv für Öffentliches Recht (Laband en Stoerk) — deel XXIV pag. 190 e.v. — getiteld: „Der Luftraum in rechtlicher Beziehung zu den Teilen der Erde, über denen er sich befindet". Deze schrijver neemt aan een eigendomsrecht van den grondstaat op de luchtruimte boven zijn gebied. Doch niet onbeperkt. Is de lucht eenmaal verkeersweg geworden, dan mogen de diverse staten dezen vooruitgang der moderne techniek niet illusoir maken, door hunne luchtruimte voor het wereldverkeer te sluiten. Afgezien van de bezwaren om zoo'n verbod van toegang te handhaven, zou de grondstaat er niets geen belang bij hebben: de enkele vaart van vreemde luchtschepen door zijn lucht zal hun toch heusch niet binderen. Echter zal een staat zich steeds het recht mogen voorbehouden, om in zijne luchtruimte handelingen te verbieden, die, vanuit luchtschepen ondernomen, gevaar of last voor het staatsgebied en zijne bewoners kunnen veroorzaken.

2e. Het boekje van Dr. F. Meili, hoogleeraar te Zürich: „Das Luftschiff im internen Recht und Völkerrecht." Ook deze erkent dat, theoretisch-juridisch, de grondstaat krachtens zijne souvereiniteit, een onbeperkt recht op de luchtruimte boven zijn territoir heeft. Maar in de praktijk zullen de staten van dit recht geen ruim gebruik mogen maken. Hij beschrijft de verschillende opvattingen, op dit punt verkondigd, en meent dat er slechts één middel is om de moeilijkheden tot eene goede oplossing te brengen: Eene internationale regeling zal moeten worden getroffen, om vast te stellen, op welke wijze de luchtscheepvaart effectief zal kunnen worden uitgeoefend, en wel in dien geest, dat de strijdende belangen der volken ten aanzien van hunne rechten op de luchtruimte boven hun territoir, daardoor verzoend zullen worden. Voor vredestijd zal dit niet zooveel bezwaar opleveren, omdat eene vreedzame uitoefening der luchtscheepvaart op zichzelf, de belangen van geen enkelen staat op zijne luchtruimte zal aantasten.

3e. Een artikel van Mr. W. L. A. Collard te Den Haag, in de 3de Aflevering van Themis, 1908: „Beschouwingen over de rechtsverhouding van de luchtruimte tot den staat, boven welks grondgebied zij zich verheft." In dit artikel wordt het standpunt verdedigd, dat de grondstaat over de luchtruimte, in haar volle uitgestrektheid, boven zijn territoir, de volle souvereiniteit, gelijk aan die over zijn grondgebied uitoefent. Mr. Collard erkent geen enkele beperking op dat recht van iederen souvereinen staat.

Men ziet, de meeningen der verschillende auteurs loopen nogal uiteen; die van den laatsten tijd zijn het er intusschen allen over eens, dat aan den Staat een volledig imperium over zijne luchtruimte moet worden toegekend.

Het wil mij voorkomen dat deze opvatting niet klopt met het thans

geldende recht, 't geen ik met een enkel woord zal trachten aan te toonen.

Men kan gerust zeggen, dat volkenrechtelijke regelen ten aanzien van de verhouding tusschen den grondstaat en zijne luchtruimte, niet bestaan. Immers, het volkenrecht treedt slechts op twee wijzen tot ons, n.l. in tractaten en als gewoonterecht. En in geen dezer beide bronnen is iets te vinden, dat op eene regeling van deze aangelegenheid lijkt. Uit het feit, dat men tegenwoordig nogal eens vreemde ballons, die afgedwaald zijn, ongemoeid over de grenzen laat trekken en laat landen, mag tenminste, naar ik meen, nog niet worden afgeleid, dat hier reeds sprake zou zijn van een' gewoonterechtelijken regel. Daargelaten de veelvuldigheid der feiten, die nog geenszins van dien aard is, dat men reeds van eene gevestigde gewoonte zou kunnen spreken, ontbreekt nog een groote factor, nl. de overtuiging der volken, dat het rechtskundig zoo behoort. Van deze overtuiging is nl. geen sprake; men zou eerder kunnen spreken van eene overtuiging, dat het niet zoo hoort. Want in alle landen, die bezoeken van vreemde ballons plegen te krijgen, gaan in de pers steeds stemmen op, dat dit toch niet in den haak is. Volgens courantenberichten werd door Russische douane-beambten aan de Duitsche grens zelfs met scherpe patronen geschoten op Duitsche ballons, die de grens passeerden en boven Russisch grondgebied kwamen. Wel een bewijs, dat het niet aangaat om reeds van een volkenrechtelijk gewoonterecht te spreken.

Het positieve volkenrecht zwijgt dus. Is de geheele luchtruimte dan vrij en heerscht daar een toestand van rechteloosheid? Ik meen van niet; uit het ontbreken van regelen volgt daarom nog niet, dat er algeheele vrijheid is. Ook over de souvereiniteit van den Staat over zijn grondgebied bestaan geene volkenrechtelijke regelen. Of liever: bestonden, want tegenwoordig zijn de daaromtrent bestaande regelen wel tot gewoonterecht geworden. Maar de Staten bestonden reeds, vóór dat zich tusschen hen het volkenrecht ontwikkelde, en ook toen dacht niemand eraan, om het absolute gezag van een Staat over zijn territoir in twijfel te trekken. De Staat is — en was dit vanaf den beginne — eene bepaalde organisatie met een bepaald gezag op een zeker grondgebied. Dit gezag strekt zich zoover uit, als het direct gehandhaafd kan worden vanaf het grondgebied van den Staat. Ziehier het beginsel, dat ten grondslag lag aan de 3 zeemijlen, door Bijnkershoek aangegeven als uiterste grens der territoriale zee, sinds dien geworden tot volkenrechtelijke gewoonte-regel.

Welnu, zoolang het volkenrecht zwijgt, zal ons dus ook voor de luchtruimte niet anders te doen staan dan vast te houden aan dit beginsel. De macht van den Staat over zijne luchtruimte zal dan gaan tot zoodanige hoogte, als hij daar, vanaf het territoir, zijn gezag direct kan doen gelden. Wat daar boven ligt, is vrije lucht.

Het valt niet te ontkennen, dat bij de ontwikkeling der luchtvaart, hierin een groot gevaar gelegen kan zijn voor de Staten. Maar het gaat toch niet aan, om op grond van dit practische bezwaar, volkenrechtelijke regelen te gaan aannemen, die er niet zijn. En met alle bescheidenheid meen ik dat de schrijvers, die een imperium van den grondstaat over zijne luchtruimte tot onbeperkte hoogte aannemen, zich daaraan schuldig maakten. Zij kwamen ertoe, om het gezag van een Staat te willen doen gaan zoover als zijne belangen dit meebrengen; voorwaar een beginsel van zeer vèrgaande strekking. Maar onaannemelijk, waar de historie ons het door mij aangegeven beginsel leert kennen. De bezwaren, die hieruit voortvloeien, zullen er de Staten toe moeten brengen, om zoo spoedig mogelijk over te gaan tot het scheppen van rechtsregelen, die daaraan tegemoet komen, maar zoolang deze

er niet zijn, zal men zich hebben te houden aan het thans geldende recht.

Mijne zienswijze moge intusschen in theorie verschillen van hen, die een volledig imperium over de luchtruimte voorstaan, practisch zullen beide opvattingen tot hetzelfde resultaat voeren. De groote draagkracht van het moderne geschut zal nl. den grondstaat in de gelegenheid stellen om zijn gezag te handhaven tot op de uiterste hoogte, die door ballons, met menschen bemand, kan worden bereikt.

Deze laatste hoogte toch bedraagt zeker niet meer dan 11 K.M., terwijl de draagkracht van het groote geschut in onzen tijd reeds veel meer bedraagt. De schootstafel der kanonnen van 24 cM. nº. 1, bij onze Zeemacht in gebruik, loopt tot een afstand van 16 K.M., zoodat strict theoretisch, een ballon die vanaf een, van geschut voorziene waarnemingspost op aarde gezien wordt, nimmer absoluut beveiligd is tegen geschutvuur. De opmerking van VON HOLTZENDORFF, die de hoogte der territoriale luchtzone wil vaststellen naar de draagkracht der handvuurwapenen, is mij niet geheel duidelijk. Dat men met het geschut niet in verticale richting kan schieten is, ook heden nog, volkomen waar, al zal de toekomst ons dit misschien ook wel brengen. Maar waarom zou men alleen op een ballon kunnen schieten wanneer ze zich recht boven ons hoofd bevindt?! Met geschut zal een ballon wel degelijk te beschieten zijn, wanneer de horizontale afstand tusschen de opstelling van het geschut en de loodlijn uit de ballon, maar niet te gering is.

Overigens zij opgemerkt, dat naar het oordeel van deskundigen, het beschieten van ballons een zeer moeilijk artillerievraagstuk is. Want in theorie moge de bemande ballon tot op de grootste hoogte, die ermee te bereiken is, te treffen zijn, in de practijk schijnt het schieten op zich door de luchtruimte voortbewegende doelen, zeer vele bezwaren met zich te brengen, zoodat van trefzekerheid slechts sprake kan zijn tot op een vrij geringe hoogte. De meeningen der deskundigen loopen nogal uiteen, maar als gemiddelde schijnt een hoogte van ± 1000 Meters te mogen worden aangenomen; daarboven behoeven de luchtvaarders zich niet al te bezorgd meer te maken over de projectielen van het „aardsche" geschut.

In deze zal echter moeten worden vastgehouden aan de theoretische grens, om vast te stellen tot op welke hoogte de grondstaat zijn gezag kan doen gelden. Toen BIJNKERSHOEK de grens der territoriale zee aangaf als te zijn gelegen op een afstand van 3 zeemijlen van de kust, gerekend vanaf de laagwaterlijn, nam hij daarvoor ook als maatstaf aan de draagkracht van het geschut. Van trefzekerheid kon op dien afstand ook wel geen sprake zijn met dat oude geschut van de 17e eeuw.

Of men dus verdedigt het volledige imperium van den grondstaat over zijne luchtruimte, dan wel een imperium tot zoodanige hoogte, dat de grondstaat dit vanaf zijn territoir kan handhaven, het resultaat is practisch hetzelfde: de grondstaat heeft de souvereiniteit over dat gedeelte van zijne luchtruimte, dat geschikt is om door luchtschepen bevaren — zoo men wil: bevlogen — te worden.

Wat zal er nu, met deze opvatting, van het internationale luchtverkeer worden?

Prof. MEILI, die zich deze vraag blijkbaar heeft gesteld, meent dat die souvereiniteit der grondstaten zich in de practijk weinig zal mogen laten voelen. Met welke verklaring hij dus komt in het schuitje van zijn Brusselschen collega NIJS, die, zonder zich vooraf in theoretische beschouwingen te hebben verdiept, al dadelijk zegt, dat wij er ons voor moeten wachten, om door allerlei beperkingen de vrijheid der lucht tot minime

proporties terug te brengen: „*De rechtswetenschap mag niet worden tot vijand der vooruitgang, door met allerlei belemmerende voorschriften de ontwikkeling der luchtscheepvaart tegen te gaan.*"

Eene opvatting, die zeer zeker practisch is en toch niet behoeft te voeren tot strijd met het beginsel, dat de grondstaat het gezag over zijne luchtruimte heeft. Men denke slechts aan de weinige beperkingen, die aan het internationaal verkeer te land worden in den weg gelegd door de verschillende staten, terwijl toch niemand zal weerspreken, dat iedere staat de volledige souvereiniteit bezit over zijn grondgebied.

Intusschen zullen er ontegenzeggelijk beperkingen moeten worden aangenomen; velerlei toch behoeft noodwendig een regeling. Zoo zal, evenals bij de zeeschepen, onderscheid moeten worden gemaakt tusschen Staats- en private luchtschepen, de eerste te herkennen aan bijzondere onderscheidingsteekenen (vgl. de gespleten wimpel bij oorlogsschepen). De wegen, die de luchtschepen boven een staat zullen hebben te volgen, moeten worden vastgesteld. Absolute vrijheid van beweging toch, is natuurlijk niet mogelijk: het verkeer te land en te water mag niet in gevaar komen, evenmin als de eigendommen van den staat en zijne bewoners. Ook speciale landings- en opstijgplaatsen (luchtschiphavens, aérodromes) zijn gewenscht. En tal van andere zaken meer, waarover ik, kortheidshalve, thans niet verder uit zal wijden. Men vindt hieromtrent trouwens voldoende bij de door mij geciteerde schrijvers. De door Prof. Meili voorgestelde manier, om dit alles op eene internationale conferentie te regelen, ligt inderdaad voor de hand. Het groote succes dat in den lateren tijd is bereikt met de internationale regeling van gemeenschappelijke belangen, wettigt ongetwijfeld het vermoeden, dat eene dergelijke regeling ten aanzien der luchtscheepvaart wel niet al te lang meer op zich zal laten wachten.

Blijkens de berichten in de bladen van onlangs, werd door de Fransche Regeering reeds besloten om een internationaal congres te Parijs te organiseeren, waar de rechtstoestand van luchtschepen en vliegmachienes ter sprake zal worden gebracht.

Reeds in 1902 werd door het Institut de droit international aandacht aan de zaak geschonken. Paul Fauchille, wiens naam ik boven reeds noemde, bracht in de zitting van het Institut te Brussel in 1902, een belangrijk rapport uit, waaraan was toegevoegd een „projet de réglement sur le régime juridique des aérostats" (Zie: „Annuaire de l'Institut de droit international" XIX, 1902, blz. 19-86). Nys, die als 2de rapporteur optrad, zegt omtrent dit ontwerpt: „Le projet du premier rapporteur est si bien conçu et dénote une si profonde connaissance du sujet, que mon rôle aurait pu se borner à une approbation sans réserve et à une adhésion pure et simple", (Nys „Droit et aérostats"), Revue de droit international, 1902, blz. 502). Het „projet" getuigt dan ook wel van de bijzondere zorg, waarmee Fauchille zich in het onderwerp had ingedacht; de door hem voorgestelde regeling gaat tot in de puntjes. In art. 18 toont hij zelfs, gedacht te hebben aan de mogelijkheid van eene geboorte in een luchtschip. Ter conferentie, waar men zich zal bezighouden met de internationale regeling der luchtscheepvaart, zal dan ook ongetwijfeld dit ontwerp-reglement van Fauchille een zeer bruikbaar richtsnoer zijn.

Aannemende nu dat voor vredestijd wel eene internationale regeling tot stand zal komen in den geest, zooals Nys en Meili zich die denken, rijst de vraag, of ook in het oorlogsrecht eene dergelijke groote vrijheid der lucht gehandhaafd zal kunnen worden.

De voorstellen van FAUCHILLE, die de artikelen 21 tot 28 van zijn ontwerp aan den oorlogstoestand wijdt, zijn hier van weinig nut. Want hij is voor vredestijd al zoo weinig vrijgevig, met zijn hoogte-grens van 1500 meter, binnen welke het alleen aan de staatsluchtschepen vrij zal staan om zich te bewegen! De andere schrijvers lieten het oorlogsrecht vrijwel buiten beschouwing, en toch is het, zooals ik in den aanvang van mijn opstel trachtte aan te toonen, noodig om ook dit onder de oogen te zien, in verband met de luchtscheepvaart.

Met de resultaten der 2de Vredesconferentie voor oogen, meen ik, dat het niet zoo moeielijk zal vallen om de zaak ook in het oorlogsrecht tot eene bevredigende oplossing te brengen. Weliswaar zijn die resultaten nog niet gepromoveerd tot positief volkenrecht, schijnt het zelfs aan twijfel onderhevig, of ze het ooit zoo ver zullen brengen. In dien geest laat zich tenminste staatsraad Mr. T. M. C. ASSER uit in zijn artikel „De internationale rechtspraak en het Prijzenhof", in „Onze Eeuw" van December 1908. De geleerde schrijver wijst er op, hoe weinig of een deel der resultaten van de 2de Vredesconferentie in Engeland in den smaak valt; met name is dit het geval met de Conventie betreffende het Prijzenhof, en zal Engeland de bekrachtiging dezer conventie laten afhangen van den uitslag der Internationale zeerechtsconferentie, die thans te Londen gehouden wordt. Maar het lijdt, geloof ik, geen twijfel of de Nederlandsche Regeering zal alle in 1907 te 's Gravenhage gesloten, verdragen wel bekrachtigen. De wetten waarin het gebruikelijk is om de door Art. 59 der Grondwet, vóór de bekrachtiging, geëischte goedkeuring der Staten-Generaal te vervatten, zijn tenminste in staat van wording.

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag omtrent de begrooting van Buitenlandsche Zaken voor 1909, deelde de Minister mede, dat deze wetsontwerpen aan den Raad van State waren aangeboden.

Welke der, in 1907 te 's-Gravenhage tot stand gekomen conventies kunnen hier dan wel in aanmerking komen?

NIJS wijst in het het 1e deel van zijn werk „Le droit international" op het interessante verschijnsel, dat het zeerecht zich heeft gebaseerd en ontwikkeld op de rechtsinstellingen, die te land reeds bestonden. De geschiedenis bewijst dit, zooals hij met eenige voorbeelden aantoont. Evenzoo, zegt hij, zal het luchtrecht zich constitueeren naar analogie met het zeerecht; naar mate de scheepvaart in de lucht zich ontwikkelt, zal men er op gaan toepassen de regelen, die gelden voor de scheepvaart ter zee.

Inderdaad schijnt dit wel de aangewezen methode te zijn, en openbaart zich dit streven naar analogie met het zeerecht dan ook bij alle schrijvers, die hunne beschouwingen omtrent het verkeer in de luchtruimte ten beste gaven.

Alle conventies van 1907, het zee-oorlogsrecht betreffende, zullen dan goede diensten kunnen bewijzen bij eene eventueele regeling van het lucht-oorlogsrecht. Het zou mij echter veel te ver voeren, om deze alle aan eene nadere bespreking te onderwerpen (Men vindt den Franschen tekst bij L. RENAULT: „Les deux conférences de la Paix", 1908). Doch één dier conventies wil ik, in verband met mijne voorliefde voor het neutraliteitsrecht, eens wat nader bezien, daar zij ongetwijfeld voor den rechtstoestand der neutrale staten van het allerhoogste belang kan worden genoemd, nl. de „conventie betreffende de rechten en plichten van onzijdige mogendheden tijdens een zee-oorlog". (RENAULT, t. a. p. blz. 159).

Het wil mij voorkomen, dat het meerendeel der in deze conventie neergelegde ideën zich ook zal laten toepassen op den oorlog in de lucht, in

dien zin, dat de rechtstoestand der luchtruimte boven een staat, (1) in tijd van oorlog, ongeveer zal overeenkomen met dien van de territoriale zee in oorlogstijd. Het is natuurlijk niet mijne bedoeling om, in geval van oorlog, te elimineeren de verschillende beperkingen, die ten aanzien van het luchtverkeer in vredestijd zullen zijn gemaakt (Zie daaromtrent blz. 219). Maar ik bedoel dit, dat, ook in oorlogstijd, de luchtruimte van een staat *practisch* niet kan worden gerekend te behooren tot het gebied van dien staat, zoodat ook voor de oorlogsluchtschepen der oorlogvoerenden, de toegang tot de neutrale luchtruimte niet absoluut gesloten behoeft te worden.

De conferentie, die wij tegemoet zien, zal te staan komen voor de keuze tusschen twee beginselen, n.l. het hier door mij aangegevene, en het beginsel dat in oorlogstijd de luchtruimte der neutrale staten gesloten zal zijn voor oorlogsluchtschepen der belligerenten. Dit laatste zal wel zijn het beginsel, waarvoor de kleinere mogendheden zullen opkomen, terwijl de groote mogendheden, van hun kant, zullen trachten om het beginsel van vrijheid door te voeren en lijkt het mij niet twijfelachtig, dat in deze het zedelijk overwicht der groote mogendheden de overwinning aan hun kant zal doen zijn.

Ik kan mij werkelijk geen andere oplossing denken. Zouden de groote mogendheden, die zich alle hebben voorzien van luchtschepen voor oorlogsdoeleinden, op eene internationale conferentie gaan meewerken tot een besluit, dat het gebruik dier schepen, in oorlogstijd, onmogelijk zou maken? Want dat zou het gevolg zijn van de strikte doorvoering der theorie, dat de luchtruimte deel uitmaakt van het gebied van den grondstaat. Dit beginsel toch, zou meebrengen dat de luchtruimte der neutrale staten gesloten moet worden voor de oorlogsluchtschepen der oorlogvoerenden. Natuurlijk! Evengoed als dat het aan de oorlogvoerenden verboden is, om over het grondgebied van een onzijdigen staat troepen te doen trekken, zijnde het grondgebied van onzijdige staten onschendbaar (zie artt. 1 en 2 der „Conventie betreffende de rechten en plichten van neutrale mogendheden en personen, ingeval van een oorlog te land". (RENAULT, t.a.p. blz. 111). De beweging van de oorlogsluchtschepen der oorlogvoerenden zou dus beperkt zijn tot de luchtruimte boven het gebied dier staten en boven de open zee. Of een oorlogvoerende staat zijn luchtvloot kan benutten, zou dan afhangen van de toevallige omstandigheid of hij de luchtruimte der tegenpartij kan bereiken zonder onzijdig luchtgebied door te trekken!

Men voelt, dat geen enkele mogendheid met een oorlogsluchtvloot, in eene dergelijke regeling zou berusten.

Neen, men zal ter conferentie, die eene regeling in deze materie wil treffen, de theorie eenvoudig moeten laten voor wat ze is, en zich laten leiden door de eischen der practijk. Dat daarmee nog geen geweld behoeft te worden aangedaan aan het gevestigde begrip „neutraliteit", hoop ik aan te toonen, door hier nader uit te werken, het straks door mij geopperde denkbeeld, om de neutraliteitsconventie betreffende den zee-oorlog, analogisch toe te passen op den luchtoorlog.

Art. 1 legt den oorlogvoerenden den plicht op, om zich in onzijdige wateren of op onzijdig territoir, van alle handelingen te onthouden, welke

---

(1) Kortheidshalve spreek ik verder van de luchtruimte boven een Staat, wanneer ik bedoel dat deel der luchtruimte, waar menschelijk leven mogelijk is. Zooals ik aantoonde, strekt het imperium van den grondstaat zich theoretisch nog hooger uit.

van de zijde van staten, die deze zouden toelaten. een tekortkoming op hunne neutraliteit zouden uitmaken. Eene bepaling, waarin dus slechts naast onzijdige wateren of onzijdig territoir, behoeft genoemd te worden het onzijdige luchtgebied.

Art. 2 zegt dat elke oorlogsdaad, verricht door oorlogsschepen van oorlogvoerenden in de neutrale territoriale wateren, uitmaakt eene schending der onzijdigheid en dus strikt verboden is.

Een verbod, dat eveneens zal moeten gelden voor de oorlogsluchtschepen der belligerenten in neutraal luchtgebied.

Art. 3 behelst eene regeling voor het geval, dat een schip is prijsgemaakt in de territoriale wateren van een onzijdigen staat, welke regeling dezelfde kan zijn, wanneer het geldt een luchtschip, buitgemaakt in een onzijdige luchtruimte.

Art. 4 verbiedt het houden van een prijsgericht op onzijdig territoir of op een schip in onzijdige wateren. Al lijkt een luchtschip vooralsnog een minder geschikte plaats tot het instellen van een prijzen-rechtbank, de bepaling kan volledigheidshalve worden uitgebreid tot luchtschepen in neutrale lucht.

Art. 5 verbiedt aan oorlogvoerenden om van de onzijdige havens en wateren een operatiebasis tegen den vijand te maken.

Eene bepaling, die moet worden uitgebreid tot het neutrale luchtgebied. Eenige nadere uitwerking lijkt mij echter gewenscht. Zoo zal b.v. een oorlogsluchtschip van eene oorlogvoerende partij, dat dicht bij de grens van de tegenpartij, in onzijdig luchtgebied blijft zweven, met het doel om te spionneeren, m. i. niet gezegd kunnen worden, van het neutrale luchtgebied eene operatiebasis te maken. Maar toch is het duidelijk, dat door eene dergelijke handelwijze de neutraliteit zou worden aangetast.

Art. 6 inhoudende het verbod voor den onzijdigen staat om oorlogsschepen, munitie of oorlogsmaterieel ter beschikking van eene oorlogvoerende mogendheid te stellen, zal natuurlijk ook luchtschepen voor oorlogsdoeleinden moeten omvatten.

Art. 7 verklaart, dat een onzijdige staat niet gehouden is om te beletten, den uit- of doorvoer, voor rekening van eene oorlogvoerende partij, van al wat ten dienste kan zijn van leger of vloot. Hier moet onder „vloot" mede worden begrepen de oorlogsluchtvloot.

Art. 8 komt vrijwel neer op den inhoud van den 1sten regel van Washington, dien ik als bekend mag veronderstellen. De bepaling moet worden uitgebreid tot de uitrusting of bewapening van luchtschepen, die bestemd zijn om een werkzaam aandeel in den oorlog te nemen.

Art. 9 legt den onzijdigen staat de verplichting op, om beide oorlogspartijen over één kam te scheren bij de toepassing der voorwaarden, beperkingen en verbodsbepalingen, welke hij heeft uitgevaardigd ten aanzien van den toegang tot zijne havens, reeden en territoriale wateren. De 2de alinea erkent echter het recht van den neutralen staat, om den toegang tot zijn gebied te ontzeggen aan elk oorlogvoerend schip, dat gezondigd heeft tegen de uitgevaardigde voorschriften.

Eenzelfde bepaling laat zich denken met betrekking tot oorlogsluchtschepen in de neutrale luchtruimte, waardoor wij dan tevens krijgen de openlijke erkenning van het imperium van den grondstaat over zijn luchtgebied.

Art. 10. De onzijdigheid van een staat wordt niet geschonden door den eenvoudigen doortocht door zijne territoriale wateren van oorlogsschepen en prijzen der oorlogvoerenden.

Eene belangrijke bepaling, waarin uitkomt het groote verschil tusschen grondgebied en territoriale wateren. Zooals ik boven trachtte aan te toonen, zal op dit punt de neutrale luchtruimte moeten worden gelijkgesteld met de neutrale kustzee, wil men niet in vele gevallen aan eene oorlogvoerende mogendheid het gebruik harer luchtvloot geheel onmogelijk maken, althans zeer bemoeielijken.

Het artikel spreekt van „eenvoudige doortocht". Strikt genomen, zou dus het geval waarop ik bij art. 5 doelde, reeds eene overtreding van deze bepaling zijn. Maar verdient het toch wel aanbeveling, om door een duidelijker omschrijving, ontduiking van het voorschrift te voorkomen.

Art. 11. Eene onzijdige mogendheid kan aan de oorlogsschepen van oorlogvoerenden toestaan, om zich van zijne gebreveteerde loodsen te bedienen.

Er kan geen enkel bezwaar zijn om deze bepaling uit te breiden tot het geval dat eene mogendheid zoo zeer met haar tijd is meegegaan, dat zij er officiëele luchtloodsen op na houdt.

Art. 12. Indien de wetgeving eener onzijdige mogendheid geene bijzondere bepalingen daaromtrent behelst, is het aan oorlogvoerende schepen verboden, om langer dan 24 uur in de havens of reeden of in de territoriale wateren van die mogendheid te verblijven, behalve in de gevallen, bij deze conventie voorzien. Een dergelijk voorschrift zal ook noodig zijn ten aanzien van oorlogvoerende luchtschepen, bij hun verblijf in eene onzijdige luchtschiphaven. De termijn van 24 uur — naar ik meen, verband houdende met den duur van het kolenladen en victualieeren — zou waarschijnlijk wel korter kunnen worden gesteld, omdat het innemen van motorbrandstof niet zoo lang zal duren. Het is echter mogelijk dat het eventueele bijvullen der gashouders lang zal ophouden; ik ben niet genoeg deskundige om te kunnen beoordeelen, of dit noodig kan zijn, en zoo ja, of het lang duurt.

Art. 13. Eene mogendheid, die bericht ontvangt van het begin der vijandelijkheden, moet aan een oorlogsschip van een oorlogvoerende parij, dat zich in haar gebied bevindt, te kennen geven, dat het binnen 24 uur heeft te vertrekken.

Zie hiervoor mijne opmerking bij het vorige artikel.

Art. 14. Het verblijf van een oorlogsschip van eene oorlogvoerende partij in een neutrale haven, kan niet boven den vastgestelden termijn worden verlengd, dan ter zake van avery of de gesteldheid der zee. In dat geval zal het schip moeten vertrekken, zoodra de oorzaak der vertraging heeft opgehouden te bestaan.

Eene bepaling, die ook zal kunnen gelden voor oorlogsluchtschepen. In hoeverre de gesteldheid der lucht, dus van het weer, het vertrek van een luchtschip kan beletten, laat ik maar liever ter beoordeeling van deskundigen. Graaf Zeppelin beweert, dat zijne luchtschepen steeds kunnen ageeren, onafhankelijk van weer en wind (zie Dr. Meili, blz. 18 noot 19). Het lijkt mij een stoute bewering, daar dikke mist of sneeuwstorm voor de luchtvaart wel even kwaad zal zijn als voor de zeevaart.

Art. 15. Indien de neutrale mogendheid het maximum oorlogsschepen van een oorlogvoerende, dat zich tegelijk in een harer havens of reeden mag bevinden, niet vooraf heeft vastgesteld, is dit getal bepaald op drie.

Het artikel kan ook nut hebben ten aanzien van oorlogsluchtschepen. Het getal drie is vrij willekeurig gekozen, doch zie ik geen reden om hiervan af te wijken, nu het eenmaal voor zeeschepen zoo is vastgesteld. Het zou overweging verdienen, om hier niet speciaal te letten op de aanwezigheid in havens, maar om in het algemeen vast te stellen een maxi-

mum aantal van vreemde oorlogsschepen, dat zich tegelijkertijd in de neutrale luchtruimte mag bevinden. Zulks in verband met de omstandigheid dat de grondstaat zich vrijwel in de macht bevindt van de oorlogsschepen in zijne luchtruimte. Allicht zullen juist kleinere staten op een dergelijk voorbehoud gesteld zijn.

Art. 16. Regelt de wijze van handelen, wanneer oorlogsschepen van de beide partijen zich gelijktijdig in eene neutrale haven bevinden. Er moet dan minstens 24 uur verloopen tusschen het vertrek van aan elkaar vijandige schepen. Ook mag een oorlogsschip van eene oorlogspartij niet binnen de 24 uur na het vertrek van een koopvaarder der tegenpartij, een neutrale haven verlaten.

In verband met de groote snelheid der luchtschepen zou in deze bepaling de termijn van 24 uur gevoegelijk kunnen worden ingekort, b.v. tot 6 uur

Art. 17. Alleen de hoog noodige herstellingen aan oorlogvoerende schepen mogen in neutrale havens worden verricht; niet meer dan noodig is, om hen in staat te stellen, weer te vertrekken.

Art. 18. Aanvulling van militaire voorraden, bewapening of bemanning is den oorlogvoerenden schepen verboden in neutraal gebied.

Bepalingen, die in gelijken geest op de oorlogsluchtschepen kunnen worden toegepast.

Art. 19 Behelst bijzondere voorschriften omtrent de aanvulling der voorraden victualie en brandstof in neutrale havens.

Een aangelegenheid, die vroeger steeds tot groot verschil van meening heeft geleid. Nu men er eenmaal in is geslaagd, om het er in het zee-oorlogsrecht over eens te worden, ligt het voor de hand, om de bepaling in denzelfden geest toe te passen op het lucht-oorlogsrecht. Het artikel spreekt reeds, in ruimen zin, van brandstof, waaronder dus niet alleen vallen steenkolen, maar ook de benzine, noodig voor het drijven van de motoren der luchtschepen. Uitbreiding der bepaling tot de aanvulling van den gas-voorraad kan gewenscht zijn (vgl. de aanteekening bij art. 12). Indien suppletie van ballast noodig kan zijn, zal men ook deze op één lijn dienen te stellen met brandstof- en gasvoorraad.

Art. 20 zegt, dat oorlogsschepen van oorlogvoerenden, die in een neutrale haven brandstof hebben ingenomen, hun voorraad in diezelfde haven pas na 3 maanden weer kunnen aanvullen.

Onder gelijke opmerking als voren, ten aanzien der gas- en ballastvoorraad, zal ook deze bepaling op oorlogsluchtschepen kunnen worden toegepast. Allicht kan ook hier de termijn van 3 maanden worden bekort, b.v. tot 1 maand, in verband met den zooveel snelleren gang van een luchtschip.

Art. 21 tot en met 23, houden bepalingen in omtrent prijsgemaakte schepen, welke bepalingen zich, mutatis mutandis, ook in het lucht-oorlogsrecht tot toepassing zullen leenen.

Art. 24 regelt de maatregelen, die de *neutrale* staat het recht zal hebben, te nemen, indien een oorlogvoerend oorlogsschip, na bekomen aanzegging, weigert om een neutrale haven te verlaten na ommekomst der bepaalde termijnen. Het schip zal dan kunnen worden vastgehouden.

Deze bepaling zou kunnen worden uitgebreid tot het geval, waarin een oorlogsluchtschip zich schuldig maakt aan het feit van spionnage, vanuit de luchtruimte van een neutralen staat (zie de aanteekening op art. 5).

Art. 25 legt den onzijdigen staat den plicht op om, zooveel als in zijn vermogen ligt, in zijne havens en wateren, elke schending der voorgaande bepalingen te verhinderen.

Eene bepaling, die natuurlijk moet worden uitgebreid tot schending der neutraliteit in de luchtruimte van den neutralen staat.

Artt. 26 t/m 33 behoeven geene nadere bespreking; zij kunnen ongewijzigd worden opgenomen in eene conventie, regelend het neutraliteitsrecht in den luchtoorlog.

Ik hoop er, door deze beschouwing der conventie van 1907, in te zijn geslaagd om duidelijk te maken, hoe ik mij eene regeling der neutraliteit voorstel, wanneer eenmaal de luchtvloten een werkzaam aandeel aan den oorlog zullen gaan nemen. Aannemende, dat wij de conventies der Conferentie van 1907 binnen niet al te langen tijd, onder het geldende volkenrecht zullen mogen rangschikken, ziet men er tevens uit, dat het neutraliteitsrecht dan weinig, en althans geen cardinale, wijziging zal behoeven te ondergaan, om tevens in het geval van een luchtoorlog te voorzien.

Ten slotte nog een kort woord naar aanleiding van enkele artikelen der besproken conventie. Bij de behandeling der artikelen, waarin sprake is van het buitrecht, nam ik stilzwijgend aan, dat in den lucht-oorlog dit recht zal blijven gehandhaafd. Toch meen ik, dat dit geen zin zou hebben, en dat men beter deed om ook daar, evenals in den landoorlog het buitrecht af te schaffen. Want welke is de reden, dat men maar steeds niet is kunnen geraken tot de afschaffing van het buitrecht in den zee-oorlog? De opvatting, dat de oorlog in de eerste plaats moet zijn het middel om zoo snel, en zoo krachtig mogelijk, de tegenpartij te vernietigen; en bestond er voorzeker geen meer afdoend middel om een Staat te fnuiken, dan de vernietiging zijner handelsvloot.

Nu ziet het er niet naar uit, dat het handelsverkeer in de lucht eene zoo groote vlucht zal nemen, dat daardoor gerechtvaardigd zou zijn de handhaving eener barbaarsche maatregel, als het buitrecht ontegenzeggelijk is. Daarom schijnt mij, op dit punt, eene afwijking van het zee-oorlogsrecht gewenscht.

Een tweede punt, waarop ik de aandacht wil vestigen, is deze vraag: *Hoe* zal de neutrale staat hebben op te treden bij schending der conventioneele bepalingen door een oorlogvoerend luchtoorlogsschip? Het geval van art. 24, n.l. de aanhouding van het luchtschip, dat zich in een neutrale luchtschiphaven bevindt, wil mij eenvoudig genoeg toeschijnen. Maar hoe zal het gaan bij schending der onzijdigheid in de neutrale luchtruimte? „De neutrale staat is verplicht daartegen te waken met de middelen, waarover hij beschikt", zegt art. 25 der Conventie. Het aangewezen middel is hier, dunkt mij, om met zijn eigen luchtvloot te ageeren, *zoo hij die tenminste bezit.* Ik cursiveer, omdat op dit oogenblik Nederland, alhoewel aangewezen op eene krachtige handhaving zijner neutraliteit, nog niet in het bezit van militaire luchtschepen is. In de Memorie van Antwoord, behoorende bij de Oorlogsbegrooting voor 1909, erkent de Minister van Oorlog het groote nut, dat Nederland kan hebben van het gebruik van luchtballons bij de landsverdediging. De aanzienlijke uitgaven, geëischt voor meer urgente zaken betreffende de landsverdediging, zijn echter oorzaak dat de Regeering er nog niet toe kon overgaan om een militair luchtvaartpark in te richten, in navolging van tal van Europeesche staten, die reeds in het bezit zijn van een of meer dezer parken. Overleg wordt gepleegd met de Nederlandsche Vereeniging voor luchtvaart, om na te gaan in hoeverre eventueel het materieel dezer Vereeniging dienstbaar kan worden gemaakt aan het belang van 's lands verdediging. In afwachting der resultaten van dit overleg, ging de Minister over tot het brengen op de begrooting van eene subsidie ten behoeve dier Vereeniging. Vooralsnog kan evenwel de Nederl. Vereen. voor Luchtvaart nog niet over eigen motorballons of vliegmachines beschikken, omdat de finantiën daarvoor te

kort schieten en laat de zoo noodige steun der Nederlandsche kapitalisten maar steeds op zich wachten. (1) Dit is wel te betreuren, want blijkens de mededeelingen van den Minister van Oorlog in de zooeven genoemde Memorie van Antwoord, schijnt Nederland het nu in de naaste toekomst ook zonder militaire luchtschepen te moeten stellen. Eene omstandigheid die te denken geeft! Want, ik wees er in den aanvang van mijn opstel reeds op, het gevaar voor een oorlog hangt steeds dreigend boven Europa.

Ik wil niet ontkennen, dat eene regeling van het luchtoorlogsrecht in de door mij aangegeven richting, eigenaardige gevaren met zich brengt, speciaal voor de kleinere staten, die zich in gedachte al overgeleverd zullen zien aan den willekeur der oorlogsluchtschepen van de machtige naburen, die zich boven hun territoir bevinden. Doch wat zal het hun baten, of zij op de internationale conferentie, die te verwachten is, zich uitspreken voor het andere beginsel, nl. dat in oorlogstijd de luchtruimte der neutrale staten gesloten moet blijven voor de oorlogsluchtschepen der belligerenten? Nogeens, de groote mogendheden zullen zich het gebruik hunner luchtvloten in oorlogstijd niet willen laten ontzeggen. En zou het gevolg van het verzet der kleinere mogendheden zijn dat het resultaat der conferentie is .... in het geheel geene regeling. Het behoeft wel geen betoog dat boven een gemis aan eenige regeling, toch verre te verkiezen is de regeling, waarvan ik in dit opstel het beginsel aangaf, al zijn ook daaraan bezwaren verbonden. Trouwens, die bezwaren zijn niet zoo groot, wanneer wij vertrouwen, dat de gestelde regelen ook zullen worden nageleefd. En op dit goed vertrouwen is dan toch het geheele volkenrecht gebaseerd, met zijn vrijwel totale gemis aan eenige sanctie.

Men wachte dus niet te lang met de luchtrechtsconferentie, die ons, naar wij hopen, een conventioneel luchtrecht zal brengen. Met belangstelling zie ik haar tegemoet.

Amsterdam, Januari 1909.

T. MEIJER,

Officier van Administratie der 2de klasse.

---

(1) Zie het orgaan van de Nederlandsche Vereeniging voor Luchtvaart, van 15 December 1908.

Artikel 15 en 108 in verband met Artikel 111 der Rechtspleging bij de Zeemacht.

Eenigen tijd geleden werden kort na elkander door twee Zeekrijgsraden twee *zaken* behandeld, die hoewel onder gelijke omstandigheden *gepleegd*, voor zooveel de toepassing der artt. 15 en 108 in verband met art. 111 R. Z. betreft, verschillend behandeld werden. Aangezien eenheid van behandeling ter bevordering van eene goede rechtsbedeeling noodzakelijk is, komt het mij wenschelijk voor de zich in beide zaken voorgedaan hebbende vraag in dit Tijdschrift te bespreken en te trachten haar te beantwoorden.

De vraag waar het in deze op aankomt is de volgende: Moet de commandant van een schip, dat zich geheel alléén buitengaats bevindt, maar binnen twee maanden een der havens van den Staat zal bereiken en waar aan boord dus behalve voor de in art. 111 R. Z. genoemde gevallen, geen Krijgsraad mag worden gehouden, voor de „mindere kapitale kwestiën" rechtsingang verleenen of moet de zaak blijven rusten tot het schip in eene der havens van den Staat binnenvalt of andere landsoorlogsschepen ontmoet?

Allereerst moge hier in het kort volgen, hoe in de beide door mij bedoelde gevallen gehandeld werd.

Geval A. Aan boord van een schip, dat zich geheel alléén buitengaats bevond, werd, op een tijdstip dat het schip binnen twee maanden een der Nederlandsche havens zou bereiken, een schepeling verdacht zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt. De Commandant van dien bodem verleende tegen den verdachte rechtsingang. Nadat de instructie voor Officieren-Commissarissen was afgeloopen en hiervan aan den Commandant was gerapporteerd, liet deze de zaak verder rusten en gaf bij binnenkomst onder overlegging der processale stukken van een en ander kennis aan den betrokken Directeur en Commandant der Marine. Deze benoemde daarop den Krijgsraad, die de zaak verder afhandelde; het door dien Krijgsraad gewezen vonnis werd door het H. M. G. geapprobeerd.

Geval B. In dit geval verkeerde een schip in vrijwel gelijke omstandigheden. Toen nu een schepeling verdacht werd zich aan een strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt, werd gehandeld als in geval A. Nadat den betrokken Commandant van het eskader het gebeurde gerapporteerd was, benoemde deze evenwel geen Krijgsraad, maar vernietigde op grond van art. 108 R. Z. de door den Commandant van het schip verleende rechtsingang en benoemde bij dezelfde beschikking Officieren-Commissarissen, Fungeerend Fiskaal en Fungeerend Secretaris „tot het opnieuw instellen van een onderzoek" in de zaak, welke daarna op de gewone wijze werd afgehandeld. Approbatie door het H. M. G. had niet plaats aangezien het vonnis werd gewezen buitengaats.

In geval A werd dus aangenomen, dat de Commandant van het schip wel bevoegd was rechtsingang te verleenen, in geval B werd zulks niet gedaan.

Bij beide manieren van behandelen werd in strijd met een artikel der R. Z. gehandeld. In geval A werd het bepaalde in art. 108 R. Z. niet opgevolgd, aangezien de informatiën waren bevolen door den Commandant van het schip, dat zich geheel alleen buitengaats bevond, terwijl de Krijgsraad door den Commandant van het eskader benoemd werd. In geval B

werd door de vernietiging van den verleenden rechtsingang, waardoor dus ook de afgenomen verhooren vernietigd werden, het handelen in strijd met art. 108 R. Z. wel vermeden, maar werd daardoor het bepaalde in art. 15 R. Z. niet opgevolgd.

De wijze toch waarop een zaak bij den Krijgsraad aanhangig gemaakt wordt, is voor alle soorten van krijgsraden op dezelfde manier geregeld en wel bij de artt. 5 t/m 8 en 15 R. Z. Wanneer nu de Commandant van een schip d. z. g. a. b. g. b. oordeelt, dat een zaak niet buiten Krijgsraad kan worden afgedaan, kan hij, waar hij niemand boven zich heeft, natuurlijk niet het bepaalde in art. 8 R. Z. opvolgen, maar moet hij zelf de beslissing, dat iemand voor den Krijgsraad terecht zal staan, nemen en ingevolge art. 15 R. Z. Officieren-Commissarissen benoemen. Onder de uitdrukking een „kommandeerende officier" in dit artikel moet niet alleen worden verstaan de Commandant van een eskader of minder smaldeel maar ook de Commandant van een schip d. z. g. a. b. g. b., anders zou voor een Krijgsraad te houden aan boord van een schip, dat zich in die omstandigheid bevindt, in de gevallen dat art. 111 R. Z. het houden van Krijgsraad toelaat, niet zijn geregeld hoe de zaak bij dien Krijgsraad aanhangig moet worden gemaakt.

In art. 15 R. Z. staat echter volstrekt niet, dat de Commandant zulks alleen mag doen, wanneer ook volgens het bepaalde in art. 111 R. Z. Krijgsraad kan worden gehouden; het artikel maakt geen onderscheid; ik meen integendeel, dat hij verplicht is rechtsingang te verleenen en wel omdat in artikel 15 R. Z. staat: „zal de voornoemde commandant „*dadelijk*, „*nadat hij daarvan kennis zal hebben bekomen* (d. i. van het den verdachte „ten laste gelegde feit) twee officieren uit de onder zijn bevel staande „officieren benoemen tot commissarissen om den gearresteerde of beklaagde, „binnen vier en twintig uren te hooren" en dat hij, door zulks niet te doen en te wachten tot hij in een der havens van den Staat binnenvalt of andere oorlogsschepen ontmoet, in strijd handelt met art. 15 R. Z.

Waar dus bij beide manieren van behandeling in strijd met een artikel der R. Z. wordt gehandeld, zal van beide manieren die moeten worden gekozen, waardoor het belang van den beklaagde en het onderzoek der zaak zoo min mogelijk worden geschaad, tenzij er een wijze van behandeling mogelijk is, waardoor geen enkel artikel der R. Z. wordt overtreden. Ik meen dat zulks mogelijk is, en wel op de volgende manier:

De Commandant van een schip, d. z. g. a. b. g. b., verleent overeenkomstig het bepaalde in art. 15 R. Z. rechtsingang. De hierop volgende behandeling der zaak door Officieren-Commissarissen geeft geen aanleiding tot moeilijkheden. Deze evenwel afgeloopen zijnde, stuiten wij op art. 108 R. Z., het artikel, op grond waarvan in geval B de verleende rechtsingang werd vernietigd. In dit artikel wordt bepaald, dat hij, die de informatiën heeft bevolen, na ontvangen rapport, dat deze zijn afgeloopen, binnen vier en twintig uur een Krijgsraad benoemt. De bepaling van dit artikel opvolgende, moet dus de commandant van het schip, die de rechtsingang verleend heeft, *zelf* den Krijgsraad bijeenroepen, alleen kan hij zulks niet binnen 24 uur na het ontvangen rapport doen, ingevolge het bepaalde in art. 111 R. Z. moet hij daarmede wachten tot de binnenkomst in een der havens van den Staat of tot hij andere landsoorlogsschepen ontmoet. In beide gevallen zal hij dan natuurlijk een Krijgsraad moeten benoemen, bestaande uit zeven leden, overeenkomstig den 2^{den} titel 3de hfdst. R. Z., want een schip dat zich geheel alleen buitengaats bevindt is er niet meer,

er wordt dan Krijgsraad gehouden bij een vloot, eskader of minder smaldeel, hetzij binnen-, hetzij buitengaats.

Hierdoor ontstaat in den regel wel de toestand, dat niet de hoogste autoriteit ter plaatse den Krijgsraad benoemt, maar waar gevallen als deze tot de uitzonderingen blijven behooren, moet dit bezwaar m. i. ter zijde gesteld worden, ook al schrijven art. 27 der Instr. E. D. C. en art. 17 der Instr. D. en C, voor, dat de eskader- of divisiecommandant en de directeur en commandant krijgsraden benoemen; wanneer uit de wet blijkt, dat voor bijzondere gevallen een ander daarvoor is aangewezen, moeten deze koninklijke besluiten natuurlijk voor de wet wijken. Het komt mij evenwel wenschelijk voor, dat, wanneer in een dergelijk geval een commandant, die niet tevens, na binnenkomst of na ontmoeting van andere schepen, de hoogste autoriteit is, een krijgsraad benoemt, hij schriftelijk van een en ander aan de hoogste autoriteit ter plaatse rapporteert en wel omdat deze autoriteit eventuëel het fiat executie zal moeten verleenen of het onderzoek volgens art. 186 R. Z. zal moeten houden; de artt. 182, 185 en 186 R. Z. vereischen niet, dat de in die artikelen voorgeschreven handelingen worden verricht door hem, die den krijgsraad heeft benoemd, maar dragen die op aan den Commandeerenden Officier van de vloot, het eskader of minder smaldeel. Ook komt het rapport mij noodzakelijk voor, omdat het geval zich zou kunnen voordoen, dat de Commandant, die den rechtsingang verleend heeft, geen voldoend aantal Officieren onder zijn direct bevel heeft om den krijgsraad samen te stellen of dat hij geen president van voldoende ancienniteit kan benoemen (b.v. wanneer enkele officieren getuigen in de zaak zijn geweest); hij kan dan te gelijk met het rapport aan de hoogste autoriteit verzoeken enkele officieren te zijner beschikking te stellen, ten einde die als president of als lid van den Krijgsraad te benoemen.

Het doen van een dergelijk verzoek kan m. i. op zich zelf geen bezwaar zijn tegen deze regeling; het is niets nieuws; in art. 27, 2de lid Instr. E. D. C. is van het doen van een dergelijk verzoek sprake.

Met het bovenstaande meen ik te hebben aangetoond dat het mogelijk is, om wanneer het 1ste gedeelte der door mij gestelde vraag bevestigend beantwoord wordt, de zaak verder af te doen zonder in strijd te handelen met een der artikelen van de R. Z.

Kan men zich echter met de door mij aangegeven wijze van behandeling niet vereenigen omdat het niet aangaat, dat de Krijgsraad wordt benoemd door een commandant, die niet tevens de hoogste autoriteit is, dan blijft niet anders over dan een keuze te doen tusschen de beide wijzen van behandeling, waarbij of dadelijk rechtsingang wordt verleend en de Krijgsraad later door den betrokken eskader- of divisiecommandant benoemd wordt òf de geheele zaak blijft rusten tot binnenkomst of ontmoeting met andere schepen. Deze keuze moet m. i. beslist ten voordeele van de eerste manier van behandeling uitvallen. Zoowel het belang van den beklaagde als dat van het onderzoek der zaak brengen mede dat de getuigen zoo spoedig mogelijk worden gehoord. Hoe later dit gebeurt, des te grooter wordt de kans dat zij zich de zaak niet juist meer herinneren. Dit gevaar is volstrekt niet denkbeeldig; ik herinner mij een geval van eenvoudige dienstweigering, waarbij 8 dagen na het gebeurde de verklaringen van den beklaagde en der getuigen (ook onderling) wat betreft de bewoordingen der gegeven orders en de daarop gegeven antwoorden zeer belangrijk verschilden. Een hoofdgetuige kan ook geheel verdwijnen door desertie of overlijden; het gevaar van dit laatste komt vooral uit, als men denkt aan

gevallen van misdrijven tegen het leven, zware mishandeling, insubordinatie door daden en dergelijke; indien in zoodanig geval de persoon, tegen wien het misdrijf gepleegd werd, overlijdt alvorens zijn beëedigde verklaring te hebben afgelegd, zou hierdoor dikwijls de geheele strafvervolging op niets uitloopen. Ook kan er na afloop van het voorloopig onderzoek twijfel bestaan of men met een geval te doen heeft, waarvoor ingevolge het bepaalde van art. 111 R. Z. krijgsraad mag worden gehouden, ook dan is het wenschelijk in ieder geval rechtsingang te verleenen en na afloop der instructie te beslissen of krijgsraad zal worden gehouden. Dit geval zou zich kunnen voordoen in een zaak waarbij het twijfelachtig is of er complot tot desertie heeft bestaan, wanneer eenige schepelingen te gelijk deserteeren.

Al deze redenen pleiten voor het dadelijk verleenen van rechtsingang. Als eenig voordeel voor de andere manier van behandelen staat hier tegenover, dat niet alleen de commandant van het schip, maar bovendien nog de commandant van het eskader, van meening moet zijn, dat de zaak niet buiten krijgsraad kan worden afgedaan, zoodat de zaak van den verdachte, alvorens de beslissing, dat rechtsingang tegen hem zal worden verleend, genomen wordt, tweemaal wordt beoordeeld. Dit voordeel voor den verdachte vind ik evenwel niet groot genoeg om daarvoor de voordeelen aan de andere wijze van behandelen verbonden, prijs te geven. Het feit, dat de eskader-commandant het niet eens is met den commandant van het schip en de verdachte door eerstgenoemde missichien niet naar den krijgsraad zou zijn verwezen, zal zich wel alleen voordoen in twijfelachtige gevallen, waarbij juist een onderzoek door den krijgsraad m. i. zeer gewenscht is. Van nadeel dat een verdachte, die later blijkt onschuldig te zijn, hiervan ondervindt, is eigenlijk geen sprake, het is alleen minder aangenaam voor hem.

Er is evenwel één vraag waarvan de beantwoording bij dadelijke verleening van rechtsingang eenige moeilijkheid oplevert. Deze vraag, die zich ook bij de door mij aangegeven manier van behandeling kan voordoen, is de volgende:

Wat moet er gebeuren wanneer de commandant rechtsingang verleend heeft en de onbevoegdheid van Officieren-Commissarissen wordt beweerd?

Het proces in geval van vermeende onbevoegdheid wordt in een afzonderlijk hoofdstuk der R. Z. behandeld en wordt in dat hoofdstuk in zijn geheel behandeld, hetgeen blijkt uit het feit, dat onderwerpen als de approbatie en het appèl in dit geval afzonderlijk besproken worden en niet zijn ondergebracht bij de artt. 181 vlgg. en 202 vlgg. Het al of niet Krijgsraad houden in dit geval zal dus ook naar de bepalingen van dit hoofdstuk moeten worden beoordeeld. Een verbod om in dusdanig geval Krijgsraad te houden komt in het hoofdstuk niet voor en moet dus òf ingevolge art. 219 R. Z. òf ingevolge art. 226 R. Z. een Krijgsraad benoemd worden. Het bepaalde in art. 111 R. Z. kan hiervoor geen beletsel zijn. De uitdrukking „mindere kapitale kwestiën" moge, letterlijk opgevat, ook de krijgsraden in geval van beweerde onbevoegdheid des rechters omvatten, ik meen dat deze uitdrukking uitsluitend in tegenstelling met de in het artikel met name genoemde strafbare feiten gebruikt wordt. Trouwens de plaatsing van het artikel in het 2de hoofdstuk van den tweeden titel, welk hoofdstuk blijkens het opschrift behandelt: „de bijeenroeping en zamenstelling der Krijgsraden *na* den afloop der informatiën voor Officieren-Commissarissen", sluit de toepasselijkheid op dit geval uit.

Hoe moet nu deze Krijgsraad zijn samengesteld? Uit het slot der artt.

221 en 224 blijkt, dat de Krijgsraad, die over de onbevoegdheid geoordeeld heeft, ook later de zaak zelf moet behandelen, zoodat die raad zal moeten voldoen aan de vereischten voor den gewonen Krijgsraad gesteld. Ingeval beklaagde de onbevoegdheid van Officieren-Commissarissen heeft beweerd, is van een dergelijk voorschrift geen sprake, dit schijnt te zijn vergeten; bij gebreke van eenige bepaling daaromtrent, komt het mij wenschelijk voor dan evenzoo te handelen als in het geval, dat Officieren-Commissarissen of Fungeerend Fiskaal de onbevoegdheid hebben beweerd. De Commandant van het schip, die den rechtsingang heeft verleend, zal dus een krijgsraad moeten benoemen, die later ook de zaak zelf kan behandelen en daarbij dus moeten letten op het feit of die Krijgsraad bij een eskader, vloot of minder smaldeel, hetzij binnen-, hetzij buitengaats, zal worden gehouden of wel aan boord van een schip d. z. g. a. b. g. b. en naar gelang daarvan 7 of 5 leden moeten benoemen.

Voor den Krijgsraad, die over de onbevoegdheid oordeelt, blijven dus eventuëel de voorschriften van het 4de hoofdstuk van den 2den titel R. Z. buiten toepassing. Mocht zich nu het geval voordoen, dat de commandant niet over voldoende officieren beschikt om den krijgsraad samen te stellen, dan zal de behandeling der zaak moeten worden geschorst, totdat hij in staat is den krijgsraad samen te stellen, desnoods weder door te verzoeken enkele offieieren te zijner beschikking te stellen. In dit geval is de behandeling der zaak in den regel wel zeer weinig opgeschoten en had het verleenen van rechtsingang evengoed achterwege kunnen blijven, maar nadeel voor beklaagde of voor de behandeling der zaak vloeit er niet uit voort, zoodat er ook geen argument tegen het verleenen van rechtsingang uitgeput kan worden.

Kan nu wellicht uit het weinige wat van de geschiedenis der R. Z. bekend is eenige aanwijzing geput worden voor de bedoeling van den wetgever? Oorspronkelijk kwam in art. 111 R. Z. geen enkele beperking voor en kon aan boord van een schip geheel alleen, buitengaats zijnde, over alle gevallen krijgsraad worden gehouden. Naar aanleiding van een opmerknig van den Raad van State werd evenwel aan het artikel toegevoegd het geheele laatste gedeelte te beginnen met „wel verstaande dat" enz. De Raad vond n.l. „dat de Krijgsraden aan boord zoo min mogelijk moeten „worden vermenigvuldigd. Over het algemeen, maar bijzonderlijk op kleinere „vaartuigen, is het hoogst moeilijk, ja veelal ondoenlijk de Krijgsraad op „eene redelijke wijze zamen te stellen." (1) Waar nu in de wijze van behandelen van zaken voor den Krijgsraad door het ontwerp 1814 de belangrijke wijziging werd gebracht, dat de benoeming van Officieren-Commissarissen voortaan aan de benoeming van den Krijgsraad zou voorafgaan en deze niet meer werden benoemd door den president van den Krijgsraad (zie art. 588 jo. 554 van het ontwerp 1810) mag niet worden verondersteld dat de Raad van State dit over het hoofd zou hebben gezien en hij meende door het verbod van het houden van Krijgsraad, tevens het verbod van het verleenen van rechtsingang en het houden der instructie voor Officieren-Commassarissen in de wet op te nemen. Al kan nu, bij gebrek aan een positieve uitspraak, niet met zekerheid worden besloten dat het de bedoeling van den Raad geweest is, dat wel rechtsingang zou worden verleend en de instructie wel zou worden gehouden, zoo lijkt mij dit toch zeer waarschijnlijk, het tegendeel volgt uit de gemaakte opmerking in ieder geval nog veel minder, te meer, daar het bezwaar van den Raad

(1) Mr. H. van der Hoeven. Onze militaire strafwetgeving blz. 144.

tegen het houden van krijgsraden aan boord van een schip buitengaats, van geen beteekenis is voor zooveel betreft het houden der instructie door Officieren-Commissarissen.

Resumeerende kom ik tot de volgende conclusie:

1°. dat het eerste gedeelte der door mij gestelde vraag in ieder geval bevestigend moet worden beantwoord;

2°. dat wanneer de Commandant van het schip dadelijk rechtsingang verleent, de zaak kan (en dus moet) worden afgehandeld zonder in strijd met een der artikelen van de R. Z. te handelen.

Aangezien het in geval A gewezen vonnis aan de goedkeuring van het H. M. G. werd onderworpen en dit College het vonnis approbeerde, meen ik te moeten aannemen, dat het Hof ook van meening is, dat de Commandeerende Officier van het schip bevoegd was rechtsingang te verleenen. In de desbetreffende resolutie worden geen gronden voor deze meening aangevoerd; waar evenwel door niemand de bevoegdheid van den Commandant was betwist, bestond er ook geen aanleiding omtrent dit punt in beschouwingen te treden. Voor zoover mij bekend, werd door het Hof omtrent dit punt geen geargumenteerde beslissing gegeven; nu evenwel is gebleken, dat bij de Marine hierover verschil van meening bestaat, komt het mij wenschelijk voor, dat het Hof, wanneer wederom een vonnis, in een dergelijk geval gewezen, ter approbatie wordt gezonden, in de te nemen resolutie eenige beschouwingen aan dit punt weide en een besliste uitspraak geve.

Een uitspraak van het Hof zoude ook kunnen worden uitgelokt, doordien Officieren-Commissarissen of de Krijgsraad zich bij voorkomende gelegenheid onbevoegd verklaarden van de zaak kennis te nemen, hetgeen mij evenwel minder gewenscht voorkomt.

Curaçao, December 1908.

P. A. KEMPEN,

Off. v. Adm. 2de kl. K. M.

CORRESPONDENTIE.

Iets over straftoemeting.

Ruim een maand geleden deed zich in een zitting van den krijgsraad aan boord van een Harer Majesteits schepen van oorlog het navolgende voor.

Nadat de Fiskaal den eisch en de conclusie had ingediend onder overlegging der processtukken, de vergadering verlaten had en de president overgegaan was tot het stellen der voorgeschreven vragen, werd bij de 1e vraag door een der leden geantwoord, dat het ten laste gelegde feit *niet* wettig en overtuigend was bewezen. (1)

Bij het beantwoorden van de laatste vraag, het opleggen van de straf, werd tot mijne bevreemding door het bovengenoemd lid dezelfde straf geëischt als in den eisch door den Fiskaal.

Na afloop van de zitting, werd door verschillende leden hierover gediscussieerd, en zeide de officier van administratie, die fungeerend fiskaal in deze zaak was, zeer apodictisch, dat *de algemeen aangenomen* opvatting was, dat in zoo'n geval door eenig lid, dat het feit niet bewezen achtte, toch een straf moest geëischt worden evenredig aan de zwaarte van het gepleegde feit.

Ondergeteekende daarentegen was van opinie, dat door hem in dit geval het minimum van de op het feit gestelde straf zou geëischt zijn en wel op de navolgende gronden:

„Vóór tot de stemming overgegaan wordt, heeft ieder lid na kennis-
„name der processtukken voor zich zelf een opinie gevormd omtrent de
„zaak, welke meening door hem wordt uitgedrukt in de antwoorden, welke
„hij op de verschillende door de wet gestelde vragen moet geven. Vindt
„hij nu, dat het ten laste gelegde feit niet wettig en overtuigend is be-
„wezen, dan vervalt voor hem voor zijn persoon, als zelfstandig rechter
„op zich zelf beschouwd, ook de strafschuldigheid van den beklaagde,
„ergo kan hij aan den beklaagde geen straf opleggen voor een feit, waar-
„van volgens hem niet wettig en overtuigend is bewezen, dat het gepleegd
„is, laat staan het bewezen is, dat het door beklaagde gepleegd is.

„Hij is evenwel lid van een krijgsraad, waarin elk lid, bij het beant-
„woorden der verschillende vragen door iedereen afzonderlijk, een zekeren
„invloed heeft op de belissing van den krijgsraad in zijn geheel.

„Alhoewel alle leden, dus ook elk lid zich heeft neder te leggen bij de

(1) Eenigzins tot mijne verwondering werd door alle andere leden meegegaan met den eisch, waarbij dit wèl aangenomen was. De bewijsgronden waren toch vrij zwak n.l.: *a.* bekentenis, waarbij de beklaagde belang had, want hij hoopte door het gepleegde feit, het over boord werpen van een zeildoeksche broek en boezeroen, aan het Rijk toebehoorende, welk feit hij zelf gem ld had, uit den dienst verwijderd te worden; *b.* de aanwijzing dat deze kleedingstukken vermist werden en nergens te vinden waren. De mogelijkheid was m. i. niet uitgesloten, dit zeildoeksche pak was weggemoffeld en later b.v. uit den kettingbak zou voor den dag komen, als het vonnis reeds geveld was.

„gezamenlijke beantwoording van elk der vragen, wil dit geenszins zeggen, „dat eenig lid daardoor zijn invloed prijs geeft op de eindbeslissing der „gezamenlijke leden bij het beantwoorden der later volgende vragen.

„Waar nu bij het stellen der laatste vraag, de straftoemeting, door den „krijgsraad beslist zal worden welke straf den beklaagde, nu schuldige „geworden, moet worden opgelegd, zal m. i. door een lid, dat niet aannam, „dat het feit wettig en overtuigend bewezen was, of door een lid, dat de „strafschuldigheid van beklaagde aan het feit niet wettig en overtuigend „bewezen achtte, doch dat zich heeft moeten neerleggen dienaangaande bij „de beslissing van den krijgsraad, waarbij dit wèl aangenomen was, al zijn „invloed aangewend worden, dat de schuldige zoo licht mogelijk gestraft „wordt. Hij zal m. i. dus het minimum van de op het feit gestelde straf „moeten eischen, opdat de door alle leden gezamenlijk op te leggen straf „zoo gering mogelijk zij".

Aangezien de door mij hierboven verdedigde meening geenszins aan het wankelen is gebracht, noch ontzenuwd werd door de opinie van anderen, evenmin als door de zoo sterk beslissend uitgedrukte uitspraak van den fungeerend Fiskaal in deze zaak, zou het mij aangenaam zijn indien de redactie het bovenstaande wilde opnemen en hare meening hieromtrent uitspreken.

Te meer ga ik hiertoe over, doordat ik bemerkt heb, dat bij verschillende rechtskundigen, bij wien ik mijn licht trachtte op te steken, evenmin eenheid van opinie deze quaestie betreffende heerscht, als onder de officieren, waarmede ik later dit geval besprak.

NYLAND,

luit. ter zee.

Ambon, 23 Januari '09.

Met genoegen voldoen wij aan het verzoek van den geachten inzender om onze meening over de bovenbedoelde quaestie uiteen te zetten. En om al dadelijk met de deur in huis te vallen, beginnen wij met te zeggen dat wij het door den inzender ontwikkelde standpunt niet tot het onze kunnen maken. Wij zullen wellicht, blijkens hetgeen hieronder door ons zal worden aangevoerd, minder beslist zijn dan de hierboven bedoelde fiskaal, wat betreft het aangeven van het standpunt dat het „Überstimmte Mitglied" bij de stemming over de straf o.i. behoort in te nemen, wèl echter kunnen wij ons met beslistheid niet vereenigen met de hierboven verdedigde zienswijze, volgens welke dat lid, indien het schuldig bevestigend is beantwoord, voor het strafminimum zou behooren te stemmen.

Het is, bij het stilzwijgen der wet, voor een deel een gevoelsquaestie en zoo stuit het ons al dadelijk dat de uitgebrachte stem niet „waar" is; zij is slechts schijn; in schijn een veroordeeling, in werkelijkheid een verkapte vrijspraak; in schijn een zich voegen bij de meerderheid, in werkelijkheid een pogen om de door het college *verworpen* meening zoo dicht mogelijk te naderen, om de straf, welke noodwendig op de strafbaar verklaarde daad moet volgen (art. 214 Sv.), zooveel mogelijk te drukken. En dit mag volgens onze overtuiging niet de beteekenis der uitgebrachte stem zijn. Immers dan bevat die stem geen zelfstandig oordeel over de zaak, dan wordt door de gekozen strafmaat niet de zwaarte van het feit en de zwaarte van beklaagdes schuld, doch de invloed op de door de

andere leden gestemde strafquantums gemeten. Tegen deze opvatting hebben wij principieele bezwaren.

Nu zijn er bij de hierboven besproken toedracht der zaak o.i. twee standpunten, waaruit in elk concreet geval een keus moet worden gedaan, en die beide hetzij historische, hetzij logische argumenten kunnen doen gelden; de stem van het „Überstimmte Mitglied" is n.l. òf vrijspraak òf een straf beantwoordende aan het gepleegde feit.

Alvorens deze argumenten nader te ontwikkelen een klein stukje geschiedenis. Het voorschrift van art. 173 R. Z. staat in nauw verband met de voor den burgerlijken rechter in art. 27 van de wet op de Rechterlijke Organisatie gegeven regel, luidende: „Wanneer er meer dan twee ver„schillende gevoelens zijn uitgebracht, zal het besluit worden opgemaakt „op de wijze, die het meest overeenkomt met het gevoelen der meerderheid".

Dit artikel, dat zoowel voor den rechter in strafzaken als voor den rechter in burgerlijke zaken geldt en dat zich over het door het „überstimmte" lid in te nemen standpunt niet uitlaat, verving art. 117 van het Wetboek van Burgerl. rechtsvordering dat als volgt luidde: „S'il se forme „plus de deux opinions les juges plus faibles en nombre seront tenus de „se réunir à l'une des deux opinions qui auront été emises par le plus „grand nombre; toutefois ils ne seront tenus de s' y réunir qu' après „que les voix auront été receuillies une seconde fois".

In de toelichting op evengenoemd art. 27 R. O. wordt o.a. gezegd: „Men heeft in eenige sectiën opheldering gevraagd opzigtelijk de strekking „van dit artikel, en in eene sectie de voorkeur gegeven aan de bepalingen „van het Fransche regt op dat stuk.

„De bepaling van hetzelve steunt op de beginselen van het regt en regt„vaardigheid, terwijl die, welke in het Fransche regt gevolgd zijn, tot „onbillijkheden leiden, en de ware uitspraak der meerderheid niet opleveren.

„Volgens het Fransche regt, wanneer zich, in het beoordeelen van een „geschil, meer dan twee gevoelens opdoen, is de minderheid verpligt, om „zich bij één der gevoelens van de meerderheid te voegen.

„Daarvan is het gevolg, dat, wanneer iemand, bijvoorbeeld, bij een „speciaal geregtshof, uit acht leden te zamen gesteld, uit hoofde van moord „wordt teregt gesteld en *drie* leden van het speciaal hof van oordeel zijn, „dat de beklaagde den doodslag *met praemeditatie* heeft begaan, *drie* ver„meenen, dat de doodslag, *zonder geleider lage* is geschied, en *twee* dat „beklaagde ten eenenmale onschuldig is. Alsdan deze laatste uitmakende „de minderheid, *gehouden* zijn om zich bij de *eerste* of *tweede* opinie te „voegen, hetgeen ten gevolge kan hebben (vermits aan de minderheid een „keuze is gegeven), dat deze zich voegen bij degenen, die voor de prae„meditatie hebben gestemd; en alzoo de beklaagde tot de doodstraf moet „worden veroordeeld, niettegenstaande de laatstgenoemde leden *aanvankelijk* „van des beklaagdes onschuld overtuigd waren.

„Men zegge hiertegen niet, dat het onwaarschijnlijk is, dat de minder„heid in de gegeven gevallen zich zal voegen bij degenen die de nadeeligste „opinie hebben geuit, want, zoo zulks niet is te veronderstellen dan wordt „de *keuze* derisoir en overbodig; doch er kunnen gevallen bestaan waarin „die minderheid *door die keuze* zich zoude genoodzaakt vinden om hare „stem ten nadeelde des beklaagden uit te brengen, zooals b.v. indien in „een speciaal hof *drie* leden voor de praemeditatie, *drie* voor de onschuld „en *twee* voor den manslag zonder vooroverleg hebben geopineerd; in „welk geval, wanneer men aan laatstgenoemde de keuze laat, zij zich „natuurlijkerwijze eerder zullen rangschikken bij de leden die voor den

„manslag met praemeditatie dan die voor de onschuld hebben gestemd, „omdat die leden van de schuld des beklaagden overtuigd waren".

Al is dit voorbeeld niet geheel op ons geval van toepassing en al is het blijkbaar gericht tegen de volgens het Fransche recht bestaande *tweede* stemming met de verplichting van de minderheid om zich naar anderen te voegen, zoo moge toch uit de gegeven toelichting blijken dat de *wet* het standpunt, dat het „überstimmte" lid ten opzichte van de meerderheid heeft in te nemen, bij de hier besproken en ook in de militaire rechtspleging bestaande bepaling, niet heeft geregeld; al moge historische argumenten er voor pleiten dat bij de stemming over de straf elk lid nog zijn volkomen vrijheid behoudt om al of niet voor een straf te stemmen, kunnen wij positiefrechterlijk slechts constateeren dat de wet deze materie aan het inzicht van den rechter zelf heeft overgelaten.

Wij zoeken dus licht bij de wetenschap; vooraf de opmerking dat er in ons land zeer weinig over deze materie is geschreven; het geheim der raadkamer en de omstandigheid dat van de wijze waarop de opgelegde straf is ontstaan, uit geen enkel stuk blijkt, is oorzaak van de schaarschte der litteratuur en het geheel ontbreken van jurisprudentie op dit stuk. In Duitschland is dat geheel anders.

Vrij uitvoerig wordt de quaestie echter behandeld bij DE BOSCH KEMPER, Strafvordering II, bl. 552 v.v. Hij beschouwt elk lid van het rechterlijk college bij de stemming over de straf geheel vrij en geeft voorbeelden waarin naar zijne meening de beslissing over vorige punten moet worden teruggenomen naar aanleiding van den uitslag der gehouden stemming over de straf, omdat anders de motiveering van het vonnis in strijd met de uitspraak zou kunnen zijn. Schr. vestigt er daarbij vooral de aandacht op dat het besluit omtrent de straf het eigenlijke vonnis uitmaakt; voor hem schijnt het zelfs buiten quaestie te zijn dat het lid dat de daadzaken of de schuld niet bewezen achtte, bij de stemming over de straf voor vrijspraak stemt.

„Een gevoelen, dat dadelijk, na een beslissing op een punt, dat punt als „onherroepelijk bij de volgende beraadslagingen zoude behooren aangenomen „te worden, strijdt met de regterlijke onafhankelijkheid en zoude kunnen „teweegbrengen, dat, tegen de wet, iemand met twee tegen vier stemmen „veroordeeld werd."

Nu kan niet worden ontkend dat het strikt logische standpunt volgens hetwelk na stemming over een der vier punten van art. 211 Sv., dit punt bij een volgende stemming als vaststaande of althans voor de minderheid bindend moet worden aangenomen, tot onbillijkheden kàn leiden. Nemen wij het volgende eenvoudige voorbeeld: een college van drie rechters; A en B verklaren de feiten bewezen, C. niet. Dus zijn de feiten als bewezen aangenomen; over de qualificatie geen verschil; bij de stemming over de schuld antwoorden B en C bevestigend, terwijl het antwoord van A ontkennend luidt. (Dit geval is geenszins ondenkbaar; C, die de feiten niet bewezen achtte, kan zeer goed van meening zijn nl. indien z. i. het gebrek in het bewijs een geheel objectieve omstandigheid betrof. dat bekl.'s schuld aan de als bewezen aangenomen feiten vaststaat).

Hier zijn dus twee van de drie rechters voor vrijspraak, terwijl indien de minderheid zich telkens neerlegt bij de gezamenlijke beantwoording van elk der vragen, veroordeeling zou volgen. Trouwens art. 214 Sv. zegt uitdrukkelijk dat bij schuldigverklaring de straf wordt opgelegd op het feit gesteld en hier is bij meerderheid het schuldig uitgesproken. Daarom zou hier, bij vrije stemming over de straf, de beslissing over de schuld

noodwemdig moeten worden teruggenomen. In dit geval zou dan ook o.i. daartegen niets in te brengen zijn. Wat het zwaarste is moet het zwaarste wegen: twee van de drie leden wenschen geen straf.

Wij hebben hiermede slechts willen aantoonen dat het zich stellen op het standpunt van de meerderheid, bij de splitsing der vragen *zooals onze wet die voorschrijft*, niet altijd is door te voeren. (1) Immers in het zooeven genoemde voorbeeld zal o. i. vrijspraak moeten volgen. Niet *waarom* geen straf wordt verlangd maar *dat* geen straf wordt verlangd, is de hoofdzaak.

Daarom staan wij anders voor het geval indien eenmaal is uitgemaakt dat de meerderheid een straf wil zien opgelegd; dan is uitgesproken het *schuldig* in den vollen zin des woords, het schuldig in den zin van de Duitsche „Schuldfrage" welke onze drie eerste vragen omvat; en daarom kunnen wij hier geen kracht ontzeggen aan het streng logische argument dat het *college* straf wil zien opgelegd en dat thans bij de strafvraag geen sprake meer is van *straf* of *geen straf*, maar *slechts van de strafmaat*, zoodat bij een ondeelbare straf een stemming overbodig zou zijn.

Bij de Duitschers bestaat over de hier besproken quaestie een rijke litteratuur (2); deze is ook voor ons van belang omdat ook daar de wet zich niet uitlaat over de houding door het „überstimmte Mitglied" bij de stemming in te nemen. Wel bepaalt § 197 G. V. G.: „Kein Richter, Schöffe „oder Geschworene darf die Abstimmung über eine Frage verweigeren, „wiel er bei der Abstimmung in der Minderheit geblieben ist."

In de Mem. v. Toel. werd uitdrukkelijk verklaard dat de wet niets wilde beslissen over de vraag of de „Überstimmte" zich op het standpunt der meerderheid heeft te plaatsen „da dies in den verschiedenen Fällen ver„schieden zu beantworten ist" (waarschijnlijk wordt bedoeld verschil bij splitsing van de schuldvraag of wel de verhouding van de geheele schuldvraag tot de strafvraag).

„Diese Meinung," zegt prof. von Kries (Lehrbuch § 55), „ist irrig; der „Überstimmte hat sich allerdings auf den Standpunkt der Majorität zu „stellen, und darf nicht versuchen, durch Beantwortung der folgenden „Fragen in einen bestimmten Sinn sich demjenigen Resultat möglichst „anzunähen welches er durch die vorangegangene Abstimmung grund„sätzlich zu erreichen strebte."

We kunnen hier bij von Kries' beschouwingen over Abstimming nach Gründen of Totalabstimmung niet stilstaan en verwijzen naar zijn even aangehaald standaardwerk. Wel wijzen wij op de woorden op pag. 448, welke de door den geachten inzender opgeworpen quaestie behandelt. Wij lezen daar: „Wer bei der Schuldfrage für Freisprechung stimmt und „überstimmt ist, hat sich bei der Straffrage auf den Standpunkt der Majorität „zu stellen." En verder: „*Er bedarf ins besondere bei der Strafzumessung „nicht für das Strafminimum stimmen.* „Denn dies würde bewirken dass

---

(1) Bij splitsing van de afzonderlijke vraag over het bewezene der daadzaken zou nog zonderlinger resultaat denkbaar zijn b.v. bij diefstal: A niet bewezen omdat de zaak een *res nullius* is, B niet bewezen omdat de *wegneming* niet bewezen is, C niet bewezen omdat het *oogmerk* niet wordt aangenomen. Brengt de president achtereenvolgens in stemming 1o. of de wegneming is bewezen. 2o. of de zaak aan een ander dan bekl. toebehoort, 3o. het oogmerk, dan worden de feiten bewezen verklaard, hoewel alle rechters, doch op verschillende gronden, ze niet bewezen achtten.

(2) Zie behalve de hieronder aangehaalde schrijvers: Glaser in Bindings Handbuch der Deutschen Rechtswissenschaft, Zacke Die Beschlussfassung in Versammlungen und Collegien, von Bar Zur Lehre von der Abstimmung in den Richtercollegien, Binding: Grundriss, Entscheidungen R. G. II 379, III 797, VIII 218.

„der nur durch Majorität Verurteilte hiermit bereits eine Chance dafür „hätte mit einer geringeren Strafe belegt zu werden."

Ook Löwe heeft in zijn „Strafprocessordnung für das Deutsche Reich" de quaestie uitvoerig behandeld. In zijn aanteekening op de zooeven aangehaalde § 197 G. V. G. zegt hij: „Der § schreibt vor, *dass* auch derjenige „der bei einer Abstimmung in der Minderheit geblieben ist, an den ferneren „Abstimmungen Theil nehmen muss; er giebt aber keine Vorschrift darüber „*wie* der „Überstimmte demnächst zu stimmen habe".

Na betoogd te hebben dat de stemming over de schuldvraag een ongedeelde moet zijn, zoodat hij evenals Geyer tot de conclusie komt, dat bij het voorbeeld: A. diefstal, B. niet schuldig, C. verduistering, vrijspraak moet volgen (anders Binding), is hij echter niet minder beslist in zijn meening, dat wanneer eenmaal de „Schuldfrage" in haar geheel bevestigend is beantwoord, zoodat het college een straf wil zien opgelegd, de minderheid verplicht is om zich bij de stemming over de straf op het standpunt der meerderheid te plaatsen en „*also das von dieser Beschlossene als mass-„gebend anerkennen muss*".

„Er darf sich sonach bei den ferneren Abstimmungen nicht lediglich „von dem Bestreben leiten lassen, eine Entscheidung herbei zuführen, „welche dem von ihm ursprünglich gewollten Resultat am nächsten kommt; „ein derartiges Verhalten des Überstimmten würde mit dem Erforderniss „einer logischen Begründung der Kollegialentscheidung im Widerspruch „stehen. Am deutlichsten zeigt sich dies bei der *Abmessung der Strafe:* „der bei der Entscheidung der Schuldfrage Überstimmte darf nicht ledig-„lich deshalb, weil er den Beschuldigten für nichtschuldig hält, für eine „milde Stafe stimmen; etc."

Het standpunt van de Bosch Kemper n.l. niet-gebondenheid aan de meerderheid, wordt verdedigd door Geyer, Lehrbuch des gemeinen Deutschen Strafprocessrechts pag. 611 v.v. Hij zegt: „Der Richter, welcher „einen Angeklagten für nicht schuldig hält, kann doch unmöglich von der „Hypothese der Schuld ausgehen, muss vielmehr die seiner Meinung nach „ungerechte Verurteilung auf ein Minimum zu reducieren suchen".

Hoewel Geyer de meening van Löwe dat de Überstimmte niet „lediglich deshalb" voor een lichte straf mag stemmen, bestrijdt, is het uit zijn betoog niet duidelijk of hij *vrijspraak* of *strafminimum* voor het „Überstimmte" lid geoorloofd en gewenscht acht; immers, hij bestrijdt ook de meening van Löwe dat het „Überstimmte lid zich op het standpunt der meerderheid heeft te plaatsen; maar dan heeft hij de vorige redeneering heelemaal niet noodig; tegen het stemmen van het strafminimum hebben wij, zooals aan het begin van ons antwoord is gebleken, principieele bezwaren. Of men is gebonden aan de meerderheid en dan moet de straf o.i. naar verhouding zijn van het gepleegde feit, òf men is dat niet en dan kan men zijn oorspronkelijk standpunt handhaven en dus voor vrijspraak stemmen.

Bij het opmaken van de conclusie zal dan die stem voor vrijspraak moeten worden meegeteld in dien zin, dat zij zich bij de geringste straf aansluit; zij zal niet als een onthouding mogen worden gerekend, immers dan zouden niet alle rechters tot het vonnis hebben meegewerkt. Indien b.v. A, B en C stemmen voor 6 maanden, D en E voor 3 maanden en F en G voor vrijspraak; dan is de conclusie 3 maanden en niet 5 maanden. Immers indien na de vrije stemming elk der drie uitgebrachte strafquantums, te beginnen met het zwaarste, in stemming komt dan zal slechts de straf van 3 maanden de meerderheid verwerven.

Wij hopen hiermede den geachten inzender naar genoegen te hebben beantwoord. De wet zegt niets, dus alles is aan het inzicht van den rechter overgelaten. Wij gelooven dat het in de meeste gevallen voor het „Überstimmte" lid zeer goed mogelijk (1) zal zijn om zich bij de oplegging der straf op het standpunt der meerderheid te stellen en achten het voor een juiste conclusie gewenscht; voelt hij zich hiertoe niet in staat, welnu dan zou o.i. vrijspraak verreweg de voorkeur verdienen boven het stemmen voor een strafminimum, dat tot hetzelfde resultaat zal leiden, doch dat geen waar oordeel inhoudt over het gepleegde feit.

Het door den inzender ingenomen standpunt volgens hetwelk de minderheid wèl gebonden is aan het besluit der meerderheid, doch tevens tegen de kennelijke bedoeling van dat besluit handelt, kunnen wij dus geenszins tot het onze maken. En wat de vraag betreft *of* de minderheid aan het besluit der meerderheid gebonden is, weegt o.i. de door Knies geopperde bedenking tegen die niet-gebondenheid zeer zwaar, n.l. dat dan alleen de omstandigheid dat de beschuldigde *slechts door een meerderheid* is veroordeeld, al een kans op een geringen straf geeft; dit is o.i. in strijd met het wezen van een collegiale rechtspraak. En zooals wij hierboven betoogden mag, zonder dat de wet dit veroorlooft, de stem voor vrijspraak, bij het opmaken van de conclusie over de straf niet buiten beschouwing blijven, want dan zouden de beslissingen niet zijn gegeven met medewerking van alle leden. Al achten wij het geval niet ondenkbaar dat het ook ons moeilijk zou vallen de zwaarte van het feit en van de schuld te meten, indien wij oorspronkelijk geen straf wenschten, zal het o.i. in den regel anders zijn.

Mocht te eeniger tijd de wet aan de überstimmte minderheid de bevoegdheid uitdrukkelijk toekennen om hun oorspronkelijk standpunt bij de stemming over de straf te handhaven, dan zou tevens, voor die gevallen, een andere regeling voor het opmaken der conclusie daarmede kunnen samengaan. Thans immers zouden vrijspraken en strafquantums, twee geheel ongelijksoortige grootheden in vergelijking moeten worden gebracht, wat onmogelijk een deugdelijk resultaat kan opleveren.

Het tot het einde toe handhaven van zijn standpunt heeft natuurlijk voor het „Überstimmte" lid uit een zuiver menschelijk oogpunt groote bekoring; hij is dan niet gedwongen om tegen zijn zin een straf te stemmen en *zijne* meeningen over de punten waarover is beraadslaagd vormen dan *op zich zelf* een logisch geheel; intusschen gaat dit dan, zooals wij gezien hebben, ten koste van de logica ten opzichte van de beslissingen van het college; en, indien de stemmen voor *vrijspraak* meetellen bij de straf*maat*, zooals dan toch bij het ontbreken van een voorschrift dienaangaande, zou moeten worden aangenomen, dan voelen wij toch dat er iets aan hapert; hoewel wij het boven alles stellen dat de rechter, bij het uitbrengen van zijn stem, zijn geweten geen geweld behoeft aan te doen, moet toch, in het licht beschouwd van art. 214 Sv., dat eenvoudig bij schuldverklaring de straf wil zien opgelegd, op het feit gesteld, zoodat dan geen sprake meer is van straf of geen straf, de zooeven beschreven stemming vreemd aandoen, ook al is bij evengenoemd artikel niet aan een regeling van de stemming gedacht.

Zoo mogelijk plaatse men zich dus op het standpunt der meerderheid, en dan niet slechts in schijn. (*Red. M. R. T.*).

---

(1) Kan hij het niet omdat hij niet op een schuldigverklaring was voorbereid, hij vrage uitstel.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad
in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch.

Vonnis van 11 Februari 1908.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof 14 Februari 1908.

President: F. J. A. M. HENDRIKSZ, Majoor.

Leden: de kapiteins C. W. J, RINK en J. M. DE HAAS; de luitenants L. J. STERKENBURG, J. W. EGBERTS, M. C. VAN HOUTEN en G. E. MÜHLRADT.

Auditeur-Militair: Mr. E. F. M. HANLO,

Absolutie van de instantie.
Afspraak tot desertie. Daar de bekentenis van den beklaagde door niets wordt bevestigd, doch er gegronde redenen aanwezig zijn om aan te nemen dat over eenigen tijd het bewijs van het aan beklaagde tenlastegelegde zal kunnen worden geleverd, moet beklaagde ab instantia worden geabsolveerd.

DE KRIJGSRAAD IN HET TWEEDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS 's HERTOGENBOSCH.

Overwegende dat de beklaagde, oud 18 jaren, geboren te Arnhem, soldaat bij het 8ste Regiment Infanterie, thans gedetineerd te 's Hertogenbosch, is beschuldigd: dat hij in het begin van de maand Januari 1908, in elk geval vóór den 10den Januari 1908 te Geertruidenberg, met den korporaal A. K,, dienende bij het 8ste Regiment Infanterie, in garnizoen te Geertruidenberg, afspraak heeft gemaakt hunne garnizoensplaats Geertruidenberg zonder verlof te verlaten met het verder oogmerk zich naar België te begeven ten einde daar door arbeid den kost te verdienen en alzoo afspraak heeft gemaakt met voornoemden A. K. tot ongeoorloofde verwijdering van zijn korps met het oogmerk 's lands dienst voor goed te verlaten, zijnde de desertie van beklaagde en K. werkelijk gevolgd;

Overwegende dat de beklaagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, onder opgave, dat hij hekel aan den dienst had gekregen door zijne degradatie en dat, toen hij verzocht kor-

poraal te worden, hem zijne degradatie werd verweten; dat hij dat niet kon verkroppen;

Overwegende dat, waar de bekentenis van den beklaagde, dat hij met K. afspraak tot desertie heeft gemaakt, door niets anders wordt bevestigd het wettig bewijs voor dit gedeelte van de ten laste legging niet is geleverd;

Overwegende dat er echter gegronde redenen aanwezig zijn om aan te nemen, dat over eenigen tijd het wettig bewijs daarvan wel zal kunnen worden geleverd, wanneer de bekentenis van den beklaagde zal worden bevestigd door de beëedigde verklaringen van A. K.;

dat, blijkens ten processe overgelegde missive van den heer Majoor, Garnizoens-Commandant te Geertruidenherg, dd. 5 Februari 1908, nº. 13, het verhoor van den korporaal K. nog eenige weken zal moeten worden uitgesteld, aangezien bedoelde persoon te Geertruidenberg in de ziekenkamer wordt verpleegd als lijdende aan besmettelijke ziekte „typhus";

dat dus het hooren van den korporaal A. K. eerst over eenigen tijd kan plaats hebben en dat door de verklaringen van dien getuige het berekenbaar mogelijk is dat het wettig bewijs van het den beklaagde ten laste gelegde zal kunnen worden geleverd;

Overwegende dat er mitsdien termen aanwezig zijn om den beklaagde ab instantia te absolveeren;

Gezien artikel 177 van het Wetboek op de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Absolveert den beklaagde van de instantie.

Gelast dat hij uit zijn arrest zal worden ontslagen, bijaldien hij om andere redenen daarin niet moet verblijven;

Behoudt voor de kosten en misen van de Justitie, alsmede de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 3 September 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. F. H. Abbing.

Waar beklaagde in de oproeping in werkelijken dienst, gedaan volgens art. 35 der Landweerwet, wordt aangeduid als tot het 48ste Landweerdistrict te behooren terwijl hij in werkelijkheid tot het 47ste behoort, is hij terecht door den Krijgsraad vrijgesproken.

Anders Advocaat-Fiskaal, terwijl ook beklaagde zich niet op deze omstandigheid heeft beroepen.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 17den Juli 1907 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, den 2den Juli 1907 gewezen in de zaak tegen een landweerplichtig soldaat bij het 47ste batailion Landweer-Infanterie, gerequireerde in persoon, oud 31 jaar, geboren te Heerlen, die bij gemeld vonnis, met aanhaling van de artikelen 21 der Landweerwet en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van de beschuldiging dat hij als verlofganger der Landweer niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien, op grond van artikel 35 der Landweerwet, gedane oproeping in werkelijken dienst, bij welke oproeping was bepaald dat hij op 27 Februari 1905 bij het 2de Regiment Infanterie te Maastricht aanwezig moest zijn; de kosten ten laste van den Staat.

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat Vertooner die vrijspraak niet goed kan keuren;

dat wel is waar in de oproeping van beklaagde om onder de wapenen te komen, blijkbaar tengevolge van eene schrijffout, staat dat hij tot het 48ste Landweerdistrict behoort, terwijl hij van het 47ste Landweerdistrict is, doch zulks van niet zooveel gewicht is, om aan die oproeping waarde te ontzeggen;

dat beklaagde niettegenstaande die fout, nog voldoende aangeduid is;

dat beklaagde zelf dan ook zich van die schrijffout, als middel van verweer niet heeft bediend;

dat integendeel beklaagde, toen hij van die oproeping vernam, zich bij zijn korps vrijwillig aangegeven heeft;

verzocht en bij resolutie van den 24sten Juli 1907 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove, heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis, en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling der artikelen 3 der Wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* nº. 159), 21 en 36 der Landweerwet, 17, 134 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* nº. 35), der artikelen 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64), 19 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, als verlofganger van de Landweer, niet te voldoen aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, gevolgd door vrijwillige aanmelding, doch niet binnen vier weken, misdrijf, wat het misdadige betreft, de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, opgevolgd door arrestatie, en deswege veroordeeld tot veertien dagen militaire detentie, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in eersten aanleg en in appèl gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemde beklaagde, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij als verlofganger der Landweer niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien op grond van artikel 35 der Landweerwet gedane oproeping in werkelijken dienst, bij welke oproeping was bepaald, dat hij op den 27sten Februari 1905 bij het 2de Regiment Infanterie te Maastricht aanwezig moest zijn.

Overwegende dat de Krijgsraad te recht heeft aangenomen, dat beklaagde niet heeft voldaan aan de oproeping, bij openbare kennisgeving in de gemeente Heerlen den 10den Februari 1905 gedaan, waarbij den landweerplichtige soldaat-verlofganger van de lichting 1904 ..... (beklaagde), behoorende tot het 48ste Landweerdistrict, wordt gelast zich op den 27sten Februari 1905 naar Maastricht bij het 2de Regiment Infanterie in werkelijken dienst te begeven, en evenzeer terecht heeft beslist dat die oproeping niet kan gelden als tot beklaagde gericht, vermits deze behoort tot het 47ste Landweerdistrict;

Overwegende dat derhalve beklaagde terecht is vrijgesproken van het hem ten laste gelegde;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis den 2den Juli 1907 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, tegen beklaagde gewezen;

Ontzegt allen anderen eisch;

De kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 26 Februari 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Reclame. Hooger beroep van klager van de door den Krijgsraad op zijn klacht genomen beschikking.

Het Hof oordeelt de klacht ongegrond daar klager bij het opmaken van zijn nachtleger niet gehandeld heeft volgens de hem bekende bepalingen, doch vernietigt de dispositie van den Krijgsraad, voor zoover wegens verregaande oneerbiedigheid een straf van acht dagen provoost is opgelegd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de beschikking genomen door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, den 3den Januari 1907 op de klacht van een sergeant bij het Koloniaal Werfdepôt, over de straf van vier dagen kwartierarrest hem den 4den December 1906 opgelegd door zijn waarnemend compagnies-commandant, om reden: „zijn nachtleger niet naar behooren opgemaakt",

bij welke beschikking de klacht is verklaard ongegrond en niet anders toe te schrijven dan aan verregaande oneerbiedigheid en hem deswege de straf is opgelegd van acht dagen provoost,

van welke beschikking klager zich in hooger beroep heeft voorzien;

Gehoord den appellant; gezien zijne memorie van grieven en de mededeelingen van den bestraffer;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal, strekkende tot te niet doen der beschikking, tot gegrond verklaren der klacht, te niet doen der straf en der daarvoor aangegeven reden en gelasten dat die in klagers strafregister zullen worden doorgehaald;

Overwegende dat uit het onderzoek dezer zaak, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gehouden, is gebleken: dat de straf, waarover klager zich heeft beklaagd, is opgelegd naar aanleiding van een rapport door den Tweede Luitenant L. den 4den December 1906 bij den bestraffer ingediend, houdende dat op den morgen van dien dag vier onderofficieren, onder wie de klager, hun nachtleger niet hadden opgemaakt naar behooren, daar zij de lakens en dekens slechts gevouwen op het kussen hadden gelegd en niet, zooals bij het geheele leger gebruikelijk is, met de roode strepen der dekens in bepaalde vouwen tot een omwikkeld geheel gemaakt;

Overwegende dat artikel 76 van den Inwendigen Dienst der Infanterie bepaalt: dat, „na afloop van het eerste of morgenappèl, de lakens en dekens „gevouwen op het kussen moeten worden gelegd", terwijl bij het onderzoek in hooger beroep is gebleken dat bij de compagnie, waarin klager dient, schriftelijke bepalingen bestaan, inhoudende dat 's morgens, vóór het uitrukken, de lakens en dekens vierkant opgemaakt en gevouwen behooren te zijn ter lengte van het hoofdkussen;

Overwegende dat laatstgenoemde bepaling, in verband met het genoemde artikel van den Inwendigen Dienst, aan klager geen vrijheid liet om zijne lakens en dekens alleen te vouwen zooals door hem op den 4den December was gedaan omdat zij daardoor niet vierkant opgemaakt doch alleen in vieren gevouwen waren en dit, zooals klager erkent, in afwijking is van de wijze waarop hij, en het verder personeel der compagnie, zijn nachtleger gewoonlijk opmaakte;

Overwegende dat klager de strekking der laatstgenoemde compagniesbepalingen kennende, zich strafschuldig maakte door die bepalingen niet na te komen en daarom terecht is gestraft met eene niet te zware straf en met eene juiste strafreden;

Overwegende dat mitsdien des klagers klacht terecht is geoordeeld ongegrond maar dat die niet zóó ongegrond en lichtvaardig is dat zij niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven, weshalve er geen grond bestaat om de bijkomende straf te handhaven;

Krachtens artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie beschikkende in hooger beroep:

Bevestigt de beschikking van den Krijgsraad voor zoover daarbij de

klacht is verklaard ongegrond, de straf met de strafreden is gehandhaafd en het voorloopig arrest is opgeheven.

Doet die beschikking te niet voor zoover daarbij aan klager is opgelegd eene straf van acht dagen provoost om reden: „het indienen van een „klacht over een opgelegde krijgstuchtelijke straf, welke klacht is bevonden „ongegrond en wel zóódanig ongegrond en lichtvaardig, dat die niet anders „dan aan eene verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven";

Beveelt dat van deze beschikking afschriften zullen worden uitgereikt aan den Krijgsraad, aan den bestraffer en aan den Advocaat-Fiskaal en een uittreksel aan den klager.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 8 Maart 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. J. Hamburger A.Dzn.

Overtreding van het Algemeen Reglement voor het vervoer op de Spoorwegen.

De door den Krijgsraad gegeven qualificatie is niet volledig, aangezien het „bij het opvragen der plaatsbewijzen door den beambte van den spoorweg „na aankomst van den spoortrein op het terrein van den spoorweg niet in „het bezit zijn van een behoorlijk plaatsbewijs" alleen dan een strafbaar feit is, wanneer na de eerste waarschuwing van den beambte van den spoorweg niet alsnog wordt betaald de vrachtprijs, gerekend van het vorige hoofdstation met een verhooging van drie gulden voor de eerste en tweede klasse en van één gulden en vijftig cents voor de derde klasse.

Verbetering van het vonnis door aanvulling der qualificatie.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een huzaar bij het 2de depôt, oud 24 jaren, geboren te 's Hertogenbosch, gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, gewezen den 23sten Januari 1907, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64), 4 § 1*a*, 2 en 15 punt 8 van het Algemeen Reglement voor het vervoer op de Spoorwegen, vastgesteld bij Koninklijk beslnit van 4 Januari 1901 (*Staatsblad* nº. 20), gewijzigd bij Koninklijk besluit van 28 Januari 1904 (*Staatsblad* nº. 16), 27 en 64 der Wet van 9 April 1874 (*Staatsblad* nº. 67),

laatstelijk gewijzigd bij de Wet van 8 April 1893 (*Staatsblad* nº. 62), 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan bij het opvragen der plaatsbewijzen door den beambte van den spoorweg, na aankomst van den spoortrein op het terrein van den spoorweg, niet in het bezit zijn van een behoorlijk plaatsbewijs en veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden ingeval van wanbetaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden tenuitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van tien dagen, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde op 3 December 1906 te Leiden aan het station bij het opvragen der plaatsbewijzen na aankomst van trein 48 gaande van Rotterdam D. P. naar Amsterdam C. S., des namiddags omstreeks 11 uur 46 minuten, niet in het bezit is bevonden van een behoorlijk plaatsbewijs;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat impetrant nog gaarne wenschte dat de korporaal W. en de huzaar R. beiden te Leiden door het Hof gehoord worden, welke getuigen kunnen verklaren dat hij, impetrant, zonder mantel is uitgegaan;

en is geconcludeerd dat, mocht het Hof niet kunnen besluiten tot het hooren dier getuigen, de impetrant zich alsdan wenscht te refereeren aan de prudentie van den Hove zoowel wat betreft het al of niet bewezene van het ten laste gelegde feit en de qualificatie daaraan te geven als den aard en duur der op te leggen straf;

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 29sten Januari 1907 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan ter zake dat hij op 3 December 1906 te Leiden aan het station bij het opvragen der plaatsbewijzen na aankomst van trein 48, gaande van Rotterdam Delftsche Poort naar Amsterdam Centraalstation, des namiddags omstreeks 11 uur 46 minuten niet in het bezit is bevonden van een behoorlijk plaatsbewijs;

Overwegende dat de beklaagde, zoowel bij den Krijgsraad als in hooger beroep bij het Hof heeft ontkend zich te hebben schuldig gemaakt aan hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende dat de Krijgsraad te recht hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, zijnde er geene reden te twijfelen aan de geloofwaardigheid van den spoorwegbeambte F. P. H. VAN O., die ook in hooger beroep bij het Hof als getuige onder eede heeft verklaard dat de hem vertoonde beklaagde en niet een ander persoon zich heeft schuldig gemaakt aan hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende dat de qualificatie, door den Krijgsraad aan het bewezen verklaarde feit gegeven, niet is volledig, aangezien het „bij het opvragen „der plaatsbewijzen door den beambte van den spoorweg na aankomst „van den spoortrein op het terrein van den spoorweg niet in het bezit „zijn van een behoorlijk plaatsbewijs" alleen dàn een strafbaar feit is wanneer na de eerste waarschuwing van den beambte van den spoorweg niet alsnog wordt betaald de vrachtprijs, gerekend van het vorige hoofdstation, met eene verhooging van drie gulden voor de eerste en tweede klasse en van één gulden en vijftig cents voor de derde klasse;

Overwegende dat de door den Krijgsraad aan den beklaagde opgelegde geldboete van tien gulden ingeval van niet-betaling te vervangen door hechtenis van tien dagen, niet gerekend kan worden eene straf te zijn te zwaar in verhouding tot het feit, waaraan de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt, wanneer men in aanmerking neemt de omstandigheden waaronder het feit is gepleegd.

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met weglating van punt 8 van artikel 15 van het Algemeen Reglement voor het vervoer op de Spoorwegen.

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, door den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, standplaats 's Gravenhage, 23 Januari 1907 in de zaak tegen beklaagde gewezen, alleen wat betreft de qualificatie, door den Krijgsraad aan dat bewezen verklaarde feit gegeven.

Verklaart den beklaagde schuldig aan:

„bij het opvragen der plaatsbewijzen door den beambte van den spoorweg, „na aankomst van den trein op het terrein van den spoorweg, niet in het „bezit zijn van een behoorlijk plaatsbewijs, zonder dat na de eerste waar„schuwing van den beambte van den spoorweg alsnog wordt betaald de „vrachtprijs, gerekend van het vorige hoofdstation, met eene verhooging „van drie gulden voor de eerste en tweede klasse en van één gulden en „vijftig cents voor de derde klasse";

Bevestigt overigens dat vonnis, onder andere wat betreft de veroordeeling van den beklaagde tot eene geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag, waarop de rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van tien dagen.

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep.

Wij veroorloven ons naar aanleiding van deze sententie een korte opmerking. Volgens het Hof levert de door den Krijgsraad aan de feiten gegeven qualificatie niet de omschrijving van een strafbaar feit op, omdat een element van het strafbaar feit dat bedoeld wordt, ontbreekt. Het Hof voegt er in de qualificatie dat element bij en wij mogen dus aannemen dat de door het Hof gegeven omschrijving ook aan de feitelijke toedracht der zaak beantwoordt

m. a. w. wij mogen dus aannemen dat de beklaagde na de eerste waarschuwing van den beambte het door hem verschuldigde niet heeft voldaan, al blijkt dit uit de sententie zelve niet. Maar dan doet zich nog de vraag voor: mag die qualificatie gegeven worden aan feiten die wel zijn bewezen maar in elk geval niet zijn ten laste gelegd? En dan moet het antwoord o. i. beslist ontkennend luiden. In de telastelegging voor den Krijgsraad is niets te vinden dat aan de omschrijving van de door het Hof noodig geachte clausule beantwoordt, in die telastelegging ontbreekt dus een element van het strafbaar feit waaraan beklaagde is schuldig verklaard door het Hof, terwijl van een aanvulling der telastelegging in hooger beroep uit de sententie niet blijkt; waar van zulk een nadere telastelegging voor het Hof steeds in de sententie wordt melding gemaakt, meenen wij gerechtigd te zijn om aan te nemen, dat die ook niet heeft plaats gehad, en kunnen wij ons dus met 's Hofs beslissing moeilijk vereenigen. Het Hof overweegt dat de door den Krijgsraad aan het feit gegeven qualificatie niet volledig is, doch de door het Hof gegeven qualificatie bevat meer *dan staat uitgedrukt in de omschrijving van het feit zooals het is telastegelegd.*

(Red. M. R. T.).

HOOG MILITIAR GERECHTSHOF.

Sententie van 19 Maart 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Verdediger: Mr. P. G. H. Dop.

Diefstal onder de verzwarende omstandigheid van art. 311, 5° Swb. Nadere telastelegging in hooger beroep.

Waar beklaagde het slot heeft geopend en gesloten *met een pennestooter van een schroevendraaier en onder valsche sleutels door de wet worden begrepen alle tot opening van het slot niet bestemde werktuigen, moet het feit worden gequalificeerd als diefstal waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een valschen sleutel en niet — zooals bij vonnis van den Krijgsraad ten onrechte is geschied — door middel van braak.*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 19den Februari 1907 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, den 5den Februari 1907 gewezen in de zaak tegen een soldaat bij het 8ste Regiment Infanterie, oud 20 jaren, geboren te Amsterdam, thans gedetineerd te Utrecht, die bij

gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 10, 11, 27, 55, 310 en 311 5°. van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan diefstal waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van verbreking, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vijf maanden met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaar, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf, van den 31sten Januari 1907, in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Welke Advocaat-Fiskaal, met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde op den 18den Januari 1907, des namiddags te omstreeks 8½ uur, op kamer n°. 34 van de Havenkazerne te Geertruidenberg, uit eene portemonnaie, welke was geborgen in eene zich daar bevindende kist, heeft weggenomen met het oogmerk om zich wederrechtelijk toe te eigenen twee guldenstukken, toebehoorende aan den milicien-soldaat N. P., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, hebbende hij die twee guldenstukken onder zijn bereik gebracht door het zich aan die kist bevindende hangslot, waarmede die kist gesloten was, te verwijderen;

dat Vertooner, met 's Hofs toestemming ter 's Hofs terechtzitting van 1 Maart 1907, aan den beklaagde subsidiair heeft ten laste gelegd: „immers „en in ieder geval: dat hij, in den voormiddag van den 18den Januari 1907, „tusschen half negen en twaalf uur ongeveer, ter gezegde plaatse, nadat „hij zich tot de aldaar staande kist van zijn kameraad N. P. den toegang „had verschaft door het hangslot, waarmede die kist gesloten was, met „den pinnestooter van een schroevedraaier — een tot opening van het slot „niet bestemd werktuig — open te stooten, uit eene beurs in die kist, „twee één guldenstukken, aan genoemden P., althans aan een ander dan „aan hem beklaagde, toebehoorende, heeft weggenomen, met het oogmerk „om dat geld zich wederrechtelijk toe te eigenen", waarna daaromtrent èn beklaagde als zoodanig èn N. P. als getuige onder eede, nog zijn gehoord;

dat nu, door de bewijzen, zoo in eersten aanleg als in appèl bijgebracht, hetgeen den beklaagde in hooger beroep is ten laste gelegd, evenals beklaagdes schuld daaraan, wettig en overtuigend is bewezen;

dat de bewezen strafbare feiten behooren te worden gequalificeerd als: „diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een valschen sleutel";

dat voor dien gequalificeerden diefstal door den beklaagde op drieste wijze ondernomen en volvoerd, de beklaagde eene gevangenisstraf van langeren duur verdient dan de eerste rechter hem oplegde, maar dat die rechter terecht tegen den beklaagde die, wat zijn militair strafregister ook aantoont, onbetrouwbaar is, de ontzeggieg uitgesproken heeft;

verzocht en bij Resolutie van den 5den Maart 1907 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis

en dat de gedaagde alsnog met aanhaling van de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191), 10, 11, 27, 55, 310 en 311 5º. van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een valschen sleutel en deswege veroordeeld tot acht maanden gevangenisstraf, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met bepaling dat de tijd, door den gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier gevangenisstraf van den 31sten Januari 1907 geheel in mindering zal worden gebracht, met vrijspraak van het meerder hem ten laste gelegde, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in eersten aanleg en in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van het Hof of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

genoemden soldaat, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer a minima, voor wien voor antwoord in appèl en eisch a minima, bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat de gedaagde zich wel kan vereenigen met de door den Advocaat-Fiskaal genomen conclusie voor zooveel betreft de qualificatie aan het misdrijf gegeven, doch niet met de opgelegde straf en, op de gronden en motieven nader bij pleidooi te ontwikkelen, zal concludeeren tot correctie van het vonnis voor zooveel betreft de opgelegde straf en dat het den Hove moge behagen aan gedaagde een zoodanig mindere straf op te leggen als het Hof zal vermeenen te behooren.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de beklaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij op 18 Januari 1907, des namiddags omstreeks half negen uur, op kamer nº. 34 van de Havenkazerne te Geertruidenberg uit eene portemonnaie, welke was geborgen in eene zich daar bevindende kist, heeft weggenomen met het oogmerk om zich wederrechtelijk toe te eigenen twee guldenstukken, toebehoorende aan den milicien soldaat N. P., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, hebbende hij die twee guldenstukken onder zijn bereik gebracht door het zich aan die kist bevindende hangslot, waarmede die kist gesloten was, te verwijderen;

welke tenlastelegging in hooger beroep is aangevuld in dier voege, dat hij is beschuldigd:

immers en in ieder geval: dat hij in den voormiddag van den 18den

Januari 1907 tusschen half negen en twaalf uur ongeveer, ter gezegde plaatse, nadat hij zich tot de aldaar staande kist van zijn kameraad N. P. den toegang had verschaft door het hangslot, waarmede die kist gesloten was, met den pinnestooter van een schroevedraaier — een tot opening van het slot niet bestemd werktuig — open te stooten, uit eene beurs in die kist twee éénguldenstukken aan genoemden P., althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorende, heeft weggenomen met het oogmerk om dat geld zich wederrechtelijk toe te eigenen;

Overwegende dat beklaagde zoo in eersten aanleg als in hooger beroep, heeft bekend wat hem ten laste was gelegd en daarbij heeft opgegeven: dat hij, wetende dat er in de kist van P. geld was, het hangslot met den pinnestooter heeft open gestooten en, na het hangslot uit de ringen te hebben verwijderd en de kist te hebben opengemaakt, de twee guldens heeft gehaald uit de portemonnaie van P., welke zich in diens kist bevond; dat hij het ten processe aanwezige slot herkent als dat, hetwelk hij heeft opengestoken en den ten processe aanwezige pinnestooter als dien, welken hij daartoe heeft gebruikt; dat hij, na het geld te hebben weggenomen, het slot weer op de kist gedaan en dit met den pinnestooter gesloten heeft; waarbij hij in hooger beroep nog heeft gevoegd het slot te hebben geopend door met de pin van den ten processe aanwezigen schroevedraaier tegen de veer te stooten, gelijk hij bij zijn verhoor voor het Hof heeft getoond op die wijze het ten processe aanwezig hangslot te kunnen openen en weder sluiten.

Overwegende dat door N. P., milicien-soldaat bij het 8ste Regiment Iufanterie, in garnizoen te Geertruidenberg, onder eede is verklaard:

dat hij den 18den Januari 1907, des morgens te ongeveer half negen, de chambree nº. 34 van de Havenkazerne te Geertruidenberg verliet; dat toen zijn kist — de in hooger beroep ten processe aanwezige — was gesloten door het ten processe aanwezig hangslot 't welk door twee ringen, aan den voorkant en aan den deksel der kist zich bevindende, was gestoken en gesloten en waarvan het koperen plaatje van het sleutelgat zichtbaar was; dat bij zijne terugkomst, ongeveer des middags van denzelfden dag, het slot ook gesloten maar het sleutelgat niet zichtbaar was; dat hem dit dadelijk opviel, en hij, na het openen zijner kist, bemerkte dat van het daarin aanwezig geweest zijnde geld, ten bedrage van ongeveer zes gulden, twee stukken van één gulden verdwenen waren; dat hij, des morgens uitgaande, den sleutel van het hangslot bij zich had en dien bij zich heeft gehouden.

Overwegende dat door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaring van den getuige P., in verband met 's Hofs persoonlijke bezichtiging van het ten processe aanwezige hangslot en van de daarbij gebleken mogelijkheid om dat slot zonder verbreking te openen en te sluiten, wettig en overtuigend is bewezen wat aan den beklaagde in hooger beroep nader is ten laste gelegd alsmede het opzet van beklaagde om zich het weggenomen geld, dat hij wist hem niet toe te behooren, wederrechtelijk toe te eigenen;

dat, vermits onder valsche sleutels door de wet worden begrepen alle tot opening van het slot niet bestemde werktuigen — dit bewezen feit behoort te worden gequalificeerd als diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een valschen sleutel en niet — zooals bij het vonnis ten onrechte is geschied — door middel van braak;

dat bovendien bij het vonnis is aangenomen dat beklaagde het door hem bekende feit heeft gepleegd op de aangegeven uren in den *na*middag van

18 Januari 1907, terwijl uit de klacht en uit de verklaring van getuige P. volgde dat hij zulks in den *vóór*middag van dien dag had gedaan;

dat mitsdien het vonnis moet worden vernietigd;

Overwegende dat beklaagde ter zake van het door hem gepleegde feit ongeschikt is om in den militairen stand te blijven.

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 11, 27, 55, 90, 310 en 311 5°. van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht.

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 5den Februari 1907 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, tegen beklaagde gewezen.

En opnieuw recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan diefstal, waarbij hij het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een valschen sleutel.

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd van vijf maanden.

Bepaalt dat de tijd, door hem sedert een en dertig Januari 1907 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht.

Ontzegt hem het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren.

Spreekt hem vrij van het hem in eersten aanleg ten laste gelegde.

Verwijst hem in de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen.

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 24 Mei 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. F. H. Abbing.

Dienstweigering.

Hoewel het schoonmaken van het eetketeltje van den korporaal K. niet tot den dienst van beklaagde behoorde en dit integendeel door dien korporaal zelf behoorde te geschieden, moet in de gegeven omstandigheden het verrichten van die werkzaamheid, welke aan beklaagde als hulpkok door den korporaal-planton in de keuken werd opgedragen, geacht worden te zijn vereischt voor den goeden gang van zaken in de keuken, derhalve in het belang van den dienst.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een milicien-soldaat bij het 8ste Regiment Infanterie, oud 22 jaar, geboren te Amsterdam, eerst gedetineerd te 's Hertogenbosch, doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 21sten Mei 1907, den 24sten Mei d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, gewezen den 20sten April 1907, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 7 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan het door een minder militair uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene die boven hem gesteld is te gehoorzamen en na te komen, niet in eene affaire tegen den vijand of in eene plaats welke dadelijk belegerd of berend is, en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van zes maanden met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire gevangenisstraf van 15 April 1907 zal worden in mindering gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen, dat beklaagde op den 8sten April 1907, des namiddags omstreeks half een uur, in de soldatenkeuken van de Havenkazerne te Geertruidenberg, in welke keuken hij bijkok was, toen de korporaal H. I. K., van de 3de compagnie 2de bataillon van het 8ste Regiment Infanterie, zijn meerdere in rang, hem gelastte een keteltje te gaan schoonmaken, uitdrukkelijk heeft geweigerd, zeggende: „als je het mij gelast doe ik het heelemaal niet" en opzettelijk heeft nagelaten den hem door voornoemden korporaal K. verstrekten last na te komen;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat bij het vonnis ten onrechte werd aangenomen dat het door impetrant gepleegde feit zoude uitmaken: „het door een minder militair uitdrukkelijk „weigeren en opzettelijk nalaten een order van dengene, die boven hem „gesteld is, te gehoorzamen en na te komen, enz.";

dat toch door geen enkel militair voorschrift aan een bijkok de verplichting wordt opgelegd, om den eetketel van een ander dan van hemzelf te reinigen en in zindelijken staat te houden;

dat deze verrichting evenmin kan geacht worden noodig te zijn voor den militairen dienst of den goeden gang van zaken;

dat een bevel daartoe dus niet kan beschouwd worden als een order in den zin van artikel 95 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande;

dat de omstandigheid, dat impetrant niet allereerst het bevel opgevolgd heeft om eerst daarna zijne bezwaren in te brengen, doch daarentegen op eigen verantwoordelijkheid het bevel, dat hem onrechtmatig voorkwam, niet opvolgde, hoogstens aanleiding zou kunnen geven tot eene krijgstuchtelijke correctie;

dat, zoo het Hof deze beschouwing niet mocht deelen, de omstandigheden, waaronder het feit gepleegd werd in aanmerking genomen, eene straf van zes maanden militaire gevangenisstraf te zwaar moet worden geacht;

en is geconcludeerd dat het den Hove zal behagen, met vernietiging van het vonnis van den Krijgsraad, impetrant vrij te spreken van het hem ten laste gelegde; *subsidiair* hem een lichtere straf op te leggen, waarbij de tijd, door impetrant voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf in mindering zal worden gebracht, — en ten aanzien van den hierna te melden eisch a minima tevens verweerder a minima,

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van 26 April 1907 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat Vertooner zich met het vonnis, in het algemeen, wèl vereenigen kan, doch niet met den duur der daarbij opgelegde militaire gevangenisstraf welke hem, gelet op het misdrijf, dat, en de omstandigheden waaronder het werd gepleegd, te lang voorkomt;

en is geconcludeerd tot correctie van het vonnis alléén voor wat den duur der daarbij opgelegde militaire gevangenisstraf betreft en dat de impetrant en verweerder zal worden veroordeeld tot drie maanden militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan, beschuldigd:

dat hij op den 8sten April 1907, des namiddags omstreeks half een uur, in de soldatenkeuken van de Havenkazerne te Geertruidenberg, in welke keuken hij bijkok was, toen de korporaal H. I. K. van de 3de compagnie 2de bataillon van het 8ste Regiment Infanterie, zijn meerdere in rang, hem gelastte een keteltje te gaan schoonmaken, uitdrukkelijk heeft geweigerd, zeggende: „als je het mij gelast, doe ik het heelemaal niet" en opzettelijk heeft nagelaten den hem door voornoemden korporaal K. verstrekten last na te komen;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de verklaringen der getuigen in het vonnis opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde was tenlaste gelegd;

Overwegende dat de korporaal K. in hooger beroep nader als getuige gehoord, nog heeft verklaard: dat hij op dien 8sten April op wacht was en dat hij te omstreeks half een naar de soldatenkeuken ging om zijn eten te halen voor hem alleen omdat hij alleen met den sergeant op wacht was;

dat hij des morgens het keteltje van een arrestant gebruikt had en daarna aan een burger-corveeër had gegeven met verzoek om het schoon te maken en het door dezen had zien schoonmaken, en het, toen hij om zijn eten kwam, in eene kuip zag liggen waarin vuil water was; dat hij zelf had moeten zorgen voor het schoonmaken van dat keteltje;

Overwegende dat derhalve de order van den korporaal K. op verzoek van den korporaal K. aan beklaagde gegeven om het keteltje voor dezen laatste schoon te maken, betrof eene werkzaamheid door den korporaal-planton in de keuken K. noodig geacht ten einde aan den korporaal K. zijn maal te doen verstrekken in een behoorlijk schoongemaakten eetketel;

dat het schoonmaken van dien eetketel wel behoorde te geschieden door dien korporaal zelven, maar dat deze — zij het door de welwillendheid van een burger-corveeër — daarvoor gezorgd had en gezien dat de ketel behoorlijk was schoongemaakt zoodat, toen later, door welke oorzaak ook, die ketel bevonden werd in een kuip met vuil water, dat voorwerp moest worden schoongemaakt en het verrichten dier werkzaamheid vereischt werd voor den goeden gang van zaken in de keuken, derhalve in het algemeen belang van den dienst;

Overwegende dat mitsdien de Krijgsraad den beklaagde terecht heeft schuldig verklaard aan het misdrijf gelijk het bij het vonnis is gequalificeerd maar dat de deswege opgelegde straf te zwaar is in verband met de omstandigheden waaronder het feit plaats had.

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen.

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, den 20sten April 1907 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, tegen beklaagde gewezen, alleen voor zooveel betreft de daarbij opgelegde straf;

Bepaalt de straf op vijf weken militaire gevangenisstraf;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde sedert vijftien April 1907 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 31 Mei 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. F. A. C. Schröder.

Dronkenschap. Wederspannigheid. Beleediging van ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening.

Waar de kolonel, regimentscommandant, den beklaagde op heeterdaad had betrapt zich schuldig te maken aan het strafbaar feit van zich in kennelijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg, en aan een sergeant, overeenkomstig art. 5 R. L., last had gegeven om beklaagde aan te houden, waren de agent van politie, die beklaagde op verzoek van dien sergeant in een herberg arresteerde en de agenten, wier hulp voor de aanhouding en overbrenging naar het commissariaat van politie nog noodig was, in de rechtmatige uitoefening hunner bediening.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een milicien-kanonnier bij het 3de Regiment Vesting-Artillerie, oud 20 jaren, geboren te 's Hertogenbosch, gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, gewezen den 25sten Maart 1907, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191). 23, 55, 62, 180, 266, 267, 269 en 453 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) en 77 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan: 1º. het zich in kenlijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg; 2º. wederspannigheid, door zich met geweld te verzetten tegen ambtenaren, werkzaam in de rechtmatige uitoefening hunner bediening; 3º. eenvoudige beleediging van ambtenaren gedurende de rechtmatige uitoefening hunner bediening, in hunne tegenwoordigheid mondeling aangedaan, en veroordeeld tot *a.* eene geldboete van drie gulden; *b.* eene gevangenisstraf van vier weken, met bepaling dat die boete, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, zal worden vervangen door drie dagen hechtenis, en dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis, van den 20sten Maart 1907 tot den 21sten Maart 1907 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad,

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde op den 8sten Maart 1907, des namiddags te ongeveer 2 uur, te 's Hertogenbosch:

a. zich op den openbaren weg, de Hinthamerstraat, heeft bevonden in kennelijken staat van dronkenschap;

b. zich door te rukken, te trekken en te trappen met geweld heeft verzet, eerst tegen de agenten van politie J. J. de H. en G. H. M., en daarna tegen deze agenten van politie en den agent van politie C, C. F., toen dezen hem ter zake van dronkenschap wilden overbrengen van de Krullenstraat naar het bureau van politie om hem den Commissaris van politie voor te geleiden;

c. de drie voornoemde agenten van politie, terwijl deze ambtenaren werkzaam waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, heeft beleedigd door dezen, met het opzet om te beleedigen, de woorden „smeerlap, ploert en rotzak" toe te voegen;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo

impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat impetrant, voor drie verschillende feiten veroordeeld, het eerste niet willende aantasten, wat de twee verdere telasteleggingen betreft ten deze meedeelt;

dat de eerste telastelegging is onjuist en in strijd met de feiten, daar de opbrenging niet geschiedde van uit de Krullenstraat, doch van uit een huis in die straat gelegen;

dat in het tweede delict niet is ten laste gelegd, dat de ambtenaren waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, hetgeen impetrant ontkent zoowel betreffende het tweede als derde geïncrimineerde feit;

dat een agent van politie, wil hij binnen de grenzen blijven van eene rechtmatige uitoefening van zijne bediening, alleen maar iemand in een koffiehuis mag aangrijpen, indien deze zich aan een strafbaar feit schuldig maakt en in geval de bewoner de hulp dier beambten inroept om een persoon, die aldaar wederrechtelijk vertoeft, te verwijderen;

dat dit in het onderhavige geval niet geschied is en hunne handtastelijkheid aldus was onrechtmatig;

dat — ingeval aangenomen wordt dat de agenten van politie, door hun binnentreden en aangrijpen van den impetrant, buiten de rechtmatige grenzen hunner bediening gegaan zijn — hieraan de vraag vastgeknoopt behoort te worden of dit aangrijpen de begin-handeling der arrestatie en opbrenging geweest is, dan wel of de agenten van politie slechts de bedoeling hadden den impetrant te verwijderen uit het koffiehuis en hem later door een tweede handeling hebben gearresteerd op grond van openbare dronkenschap en derhalve de arrestatie buiten — al is de verwijdering uit het koffiehuis ook al onrechtmatig gebeurd — wel rechtmatig geschied is;

dat al levert het feit, dat impetrant na het vastgrijpen niet meer alleen geloopen heeft, integendeel, blijkens de verklaring van getuige W. dadelijk buiten in de boeien werd geslagen, reeds voldoenden grond op om de daad der verwijdering te noemen het begin van de arrestatie, hieraan nog kan worden toegevoegd, dat:

1°. voor eene verwijdering geen enkele reden bestond, maar dit alleen zou kunnen gebeuren op verzoek van- of namens den koffiehuishouder, maar niet op verzoek van den buitenstaanden sergeant;

2°. de sergeant V. uitdrukkelijk verklaard heeft, dat hij assistentie verzocht om den impetrant te arresteeren, alsmede de agent J. J. DE H. meedeelt, dat hij assistentie wilde verleenen om impetrant te arresteeren;

dat hieruit derhalve volgt, dat het aangrijpen van den impetrant diens arrestatie ten doel had en de agenten daartoe niet gerechtigd waren;

dat daardoor de impetrant van het hem in de tweede plaats geïncrimineerde zal behooren te worden vrijgesproken;

dat, wat het derde feit aangaat, nu uit het betoogde bewezen is dat de agenten niet in de rechtmatige uitoefening waren, het feit niet gequalificeerd kan worden als een overtreding van art. 267 van het Wetboek van Strafrecht, doch als eene van artikel 266 van dat Wetboek;

dat dit echter niet vervolgbaar is dan op klachte en een klacht niet is ingediend, althans geen bewijs daarvan is geleverd, zoodat de Auditeur-Militair niet tot vervolging bevoegd was, in ieder geval impetrant daarvan behoort te worden vrijgesproken;

en is, op bovenstaande gronden nog nader bij pleidooi uiteen te zetten, geconcludeerd den impetrant schuldig te verklaren aan het feit sub 1°.

ten laste gelegd, met vrijspraak van het overige en met veroordeeling van den Staat in de kosten

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 29sten Maart 1907 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat aan den beklaagde is ten laste gelegd dat hij op 8 Maart 1907, des namiddags te ongeveer 2 uur, te 's Hertogenbosch:

1°. zich op den openbaren weg, de Hinthamerstraat aldaar, heeft bevonden in kenlijken staat van dronkenschap;

2°. zich door te rukken, te trekken en te trapgen met geweld heeft verzet eerst tegen de agenten van politie J. J. DE H. en G. H. M., en daarna tegen beide voornoemde agenten van politie en den agent van politie C. C. F., toen dezen hem ter zake van openbare dronkenschap wilden overbrengen van de Krullenstraat naar het bureau van politie om hem voor den Commissaris van politie te geleiden;

3°. voornoemde agenten van politie DE H., M. en F., terwijl deze ambtenaren werkzaam waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, heeft beleedigd, door dezen, met het opzet te beleedigen, toe te voegen de woorden „smeerlap", „ploert" en „rotzak";

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard de feiten aan den beklaagde ten laste gelegd;

Overwegende toch, wat betreft de aan den beklaagde in de tweede en in de derde plaats ten laste gelegde feiten: de agenten van politie DE H., M. en F., daarbij in de rechtmatige uitoefening hunner bediening werkzaam zijn geweest, DE H. en M., toen zij den beklaagde in de herberg „het Hof van Holland" in de Krullenstraat te 's Hertogenbosch aanhielden en vandaar overbrachten naar het Commissariaat van politie te 's Hertogenbosch, F., toen hij DE H. en M., bij die overbrenging bijstand verleende;

Overwegende immers dat de Kolonel-Commandant van het 2de Regiment Infanterie te 's Hertogenbosch den beklaagde in de Hinthamerstraat aldaar op heeterdaad had betrapt zich schuldig te maken aan het strafbaar feit van zich in kennelijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg aldaar en aan den sergeant van de Infanterie V. had gelast (zulks overeenkomstig artikel 5 van de Rechtspleging bij de Landmacht) den beklaagde deswege aan te houden en voormelde sergeant den agent van politie DE H. verzocht had hem voor die aanhouding in de herberg „het Hof van Holland" in de Krullenstraat, waarin de beklaagde zich had begeven, bijstand te verleenen, terwijl gemelde agent van politie DE H. voor die aanhouding en overbrenging naar het Commissariaat van politie nog den bijstand heeft noodig gehad eerst van den agent van politie M. en daarna van den agent van politie F.;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht den beklaagde ter zake van de feiten, dezen ten laste gelegd, heeft schuldig verklaard aan:

1°. zich in kenlijken staat van dronkenschap bevinden op den openbaren weg;

2°. wederspannigheid;

3°. eenvoudige beleediging aangedaan aan ambtenaren gedurende de rechtmatige uitoefening hunner bediening.

Overwegende dat de straf van geldboete van drie gulden, in geval van niet-betaling te vervangen door eene heehtenis van drie dagen, aan den beklaagde door den Krijgsraad opgelegd ter zake van het in de eerste plaats ten laste gelegde feit, niet kan gerekend worden eene straf te zijn te zwaar in verhouding tot dat feit;

Overwegende dat evenmin de gevangenisstraf voor den tijd van vier weken (met aftrek van den tijd van 20 tot 21 Maart 1907, door den beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht), aan den beklaagde door den Krijgsraad opgelegd ter zake van de in de tweede en in de derde plaats ten laste gelegde feiten, gerekend kan worden eene straf te zijn te zwaar in verhouding tot die feiten.

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen, met bijvoeging van artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht.

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart den beklaagde niet bezwaard door het vonnis, den 25sten Maart 1907 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, tegen hem gewezen;

Bevestigt dat vonnis;

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het hooger beroep.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 7 Juni 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré. R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Reclame. De militair die vermeent dat een in dienst boven hem gestelde zich schuldig maakt aan handelingen die als misbruik van gezag en als een officier onwaardig moeten worden gekenmerkt, en die zich in het algemeen belang geroepen acht die handelingen ter kennis te brengen van de hoogere autoriteit, handelt, door dit laatste te doen, niet in strijd met eenige wettelijke verplichting noch met de eischen eener goede krijgstucht, mits *hij de zekerheid heeft dat die handelingen werkelijk hebben plaats gehad, of althans de omstandigheden van dien aard zijn, dat hij op goede gronden overtuigd is, dat de door hem aangebrachte verkeerdheden in werkelijkheid bestaan.*

Door bij het indienen zijner beschuldigingen den onmiddellijken chef van den beschuldigde i. c. den Inspecteur der Infanterie voorbij te gaan, doch zich direct tot den Minister van Oorlog te wenden heeft klager niet in strijd met eenig voorschrift betreffende den dienst gehandeld, noch ook behoefde

hij den beschuldigde zelf van zijn aanklacht in kennis te stellen, terwijl ook tusschen aanklager en beschuldigde niet een zoodanige betrekking van vriendschap bestond, dat het hem tot grief kan worden gerekend den beschuldigde niet gewaarschuwd te hebben tegen de gelaakte handelingen.

Daar klager bij enkele feiten niet heeft in het oog gehouden wat hij als officier naar de eischen eener goede krijgstucht behoorde te doen, indien hij de overtuiging had dat bij het korps onregelmatigheden voorkwamen, die hij zich geroepen achtte door het inroepen van de tusschenkomst van hooger gezag te doen ophouden, heeft straffer terecht geoordeeld dat hem deswege een krijgstuchtelijke straf behoort te worden opgelegd.

Daar echter een belangrijk deel der geuitte beschuldiging is gebleken waar te zijn en de zonderlinge regeling van die zoogenaamde fondsen als „het broodfonds" en het „fonds voor geriefelijkheden" wel aanleiding kon geven om bij klager verdenking te doen rijzen, is de omschrijving der straf niet juist en de straf te zwaar.

Wijziging van straf en strafreden.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de verklaring van 15 Maart 1907 van een kapitein der Infanterie bij het leger in Nederlandsch Oost-Indië, thans gedetacheerd bij het leger hier te lande en ingedeeld bij het Koloniaal Werfdepôt, dat hij zich bezwaard acht over de straf van dertig dagen kamerarrest zonder accès, hem den 14den Maart 1907 opgelegd door den Luitenant-Generaal Inspecteur der Infanterie, met de strafreden: „Het aan den Minister van Oorlog „toezenden eener tegen zijnen tijdelijken korpscommandant, den kapitein A., „gerichte en diens eer en goeden naam aantastende schriftelijke beschul„diging, met welker indiening en inhoud deze chef door of namens den „aanklager niet was in kennis gesteld, terwijl een op last van den Minister „van Oorlog door den Inspecteur der Infanterie persoonlijk ingesteld „onderzoek aan het licht bracht, dat van de in bedoeld schriftuur opge„somde feiten enkele valsch, andere zeer overdreven of verkeerd voorgesteld „zijn en zelfs enkele betrekking hebben op zaken voorgevallen en onderzocht „en afgehandeld door den vorigen commandant van het Koloniaal Werf„depôt, zijnde dezen bij die afdoening toen reeds gebleken dat daarin niets „bezwarends ten nadeele van meergenoemden kapitein A. was gelegen";

Gelet op de memoriën door klager en door straffer ingediend en op hunne verklaringen en die der getuigen bij het verhoor voor het Hof afgelegd;

Gelet op de verklaring van den straffer bij het eind van het onderzoek gedaan: dat hij blijft bij zijn gevoelen dat klager in deze deloijaal is opgetreden;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal tot verlichting der straf en wijziging der strafreden;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager den 5den Februari 1907 aan den Minister van Oorlog heeft geschreven dat hij, naar aanleiding van onregelmatigheden, welke bij het Koloniaal Werfdepôt voorkwamen, aan Zijne Excellentie eene klacht aanbood tegen den kapitein der Infanterie A., in garnizoen te Harderwijk, met verzoek daarmede te handelen zooals Zijne Excellentie vermeende te behooren;

dat daarbij gevoegd was eene klacht, waarbij klager genoemden kapitein A. beschuldigde: 1°. misbruik te maken van zijn gezag; 2°. handelingen

te plegen in strijd met de waardigheid van officier bij het leger, zulks onder meer naar aanleiding van negen feiten, hieronder nader te vermelden;

dat de Minister van Oorlog den Inspecteur der Infanterie, bij schrijven van 13 Februari 1907, heeft uitgenoodigd persoonlijk te onderzoeken of en in hoeverre de in die klacht uitgebrachte beschuldigingen gegrond waren, waarop deze aan den tijdelijken Commandant van het Koloniaal Werfdepôt een afschrift der klacht heeft doen toekomen en den 20sten Februari persoonlijk te Harderwijk een onderzoek heeft ingesteld, van welk onderzoek hij het schriftelijk verslag aan den Minister van Oorlog heeft medegedeeld, waarop Zijne Excellentie bij schrijven van 9 Maart aan den Inspecteur als haar gevoelen heeft medegedeeld dat, indien geen termen werden gevonden om naar de toerekenbaarheid van den klager een geneeskundig onderzoek te doen instellen, en men hem wel toerekenbaar achtte hij te straffen was, tenzij de kapitein A. termen mocht vinden eene klacht wegens laster tegen hem in te dienen;

dat kapitein A., van een en ander in kennis gesteld, heeft verklaard:

1°. den klager toerekenbaar te achten, hoewel niet buitengesloten kon zijn, dat zijn ziektetoestand eenigszins oorzaak kon zijn van eenige overprikkeling van het zenuwgestel, en

2°. dat hij — kapitein A. — wel termen vond om een klacht wegens laster tegen klager in te dienen maar dat zulks door hem *niet* gedaan zou worden;

dat daarop aan klager de straf is opgelegd, waartegen zijne bezwaren gericht zijn;

Overwegende dat klager, zoo bij zijne memorie als bij zijn verhoor voor het Hof, heeft verklaard de klacht te hebben ingediend uit plichtsbesef, ofschoon hij wist daardoor wellicht in moeilijkheden te zullen komen; dat hij de handelingen van kapitein A. voor een officier, vooral tegenover het kader, dat van alles op de hoogte was, niet vond naar behooren; dat zijn doel alleen was onregelmatigheden te signaleeren die hij voor een commandeerend-officier niet passend vond, en dat hij bij het indienen der klacht niet heeft gehandeld uit persoonlijken wrok maar in het algemeen belang;

Overwegende dat de nader te vermelden handelingen door klager, aan den kapitein A. in de klacht tenlaste gelegd, niet zijn overeen te brengen met de stelling door een officier — en zeker niet met die door een commandeerenden-officier — en het leger ingenomen, en dat derhalve terecht in de reden der straf is aangenomen: dat de door klager ingebrachte beschuldigingen de eer en den goeden naam van kapitein A. aantastten;

Overwegende dat een militair, die vermeent dat een in den dienst boven hem gestelde zich schuldig maakt aan handelingen die als misbruik van gezag en als een officier onwaardig moeten worden gekenmerkt, en die zich in het algemeen belang geroepen acht die handelingen ter kennis te brengen van de hoogere autoriteit, door dit laatste te doen, niet handelt in strijd met eenige wettelijke verplichting noch met de eischen eener goede krijgstucht *mits* hij de zekerheid heeft dat die handelingen werkelijk hebben plaats gehad, of althans de omstandigheden van dien aard zijn, dat hij op goede gronden overtuigd is, dat de door hem aangebrachte verkeerdheden werkelijk bestaan;

dat in deze niet is gebleken dat klager bij het indienen zijner beschuldigingen eenig ander doel had dan handelingen van den kapitein A., die hij afkeurenswaardig achtte, in het algemeen belang ter kennis te brengen

van de bevoegde macht en dat hij, door, met voorbijgang van den onmiddellijk boven den kapitein A. geplaatsten Inspecteur der Infanterie, die beschuldigingen direct aan den Minister van Oorlog in te dienen, niet heeft gehandeld in strijd met eenig voorschrift betreffende den dienst;

dat hij ook niet verplicht was den kapitein A. in kennis te stellen van het indienen zijner beschuldiging of van den inhoud daarvan, terwijl niet gebleken is van zoodanige betrekking van vriendschap tusschen hem en den kapitein A., dat het aan klager tot grief kan worden gerekend dat hij dezen niet gewaarschuwd heeft tegen handelingen die hij verkeerd achtte, weshalve de hoofdvraag in deze blijft: of de feiten, waarvan klager den kapitein A. heeft beschuldigd, waar zijn gebleken;

Overwegende daaromtrent en wel ten aanzien van het punt door klager aangegeven onder:

„1°. dat kapitein A. bij tijdelijke overgave zijner compagnie aan den „1sten luitenant der Infanterie B. in de maand . . . . . eene som van „± *f* 19.— uit eene soort deponeerkast van soldaten mankeerende, dezen „officier als waarnemend korpscommandant opgedragen heeft, deze som van „uit het zoogenaamde „broodfonds" aan te zuiveren";

dat is gebleken door de verklaringen van de getuigen kapitein A. en luitenant B. en luitenant-kolonel H. en door den inhoud van het boekje van het z.g. „broodfonds":

dat in September 1904, wegens een aan den commandant luitenant-kolonel H. verleend verlof, de kapitein A. tijdelijk het commando overnemende en de zaken zijner compagnie overgevende aan den eerste-luitenant B. als tijdelijk compagniescommandant, een tekort bevond in de gelden door hem van manschappen zijner compagnie in bewaring genomen, welk tekort aanvankelijk berekend op *f* 53.— bij nader onderzoek bleek te beloopen ongeveer *f* 19.—; dat luitenant B. op last van kapitein A. dat bedrag heeft aangevuld door het te nemen uit het z.g. „broodfonds" en het in het boekje van dat „broodfonds" op 26 September 1904 te boeken als uitgaaf: „overgedragen in de kas van de gedeponeerde gelden het „voorloopig tekort *f* 19.02";

dat luitenant B. acht dagen later, na terugkomst van den korpscommandant, aan dezen schriftelijk van die aanvulling en boeking heeft kennis gegeven, omdat hij zich anders niet verantwoord achtte daar hij een en ander niet correct vond en zich door die overboeking bezwaard gevoelde;

dat kapitein A. toen van meening was zelf voor het tekort van *f* 19.02 niet aansprakelijk te zijn, waarop de luitenant-kolonel H. hem als zijn gevoelen heeft te kennen gegeven dat hij, klager, het tekort zelf moest bijpassen, waarop zulks door dezen is geschied en voormeld bedrag op 5 November 1904 door hem in het boekje weder in ontvangst is gebracht als: „van het voorloopig tekort terugbetaald";

dat klager een en ander van den luitenant B. later heeft vernomen en hij de handeling van den kapitein A., zelfs diens opvatting, dat hij het tekort in eene door hem beheerde kas niet behoefde aan te vullen, verkeerd achtte;

Overwegende dat dit door klager onder 1°. aan den kapitein A. ten lastegelegde feit, mitsdien is gebleken waar te zijn;

dat, welke bestemming ook aan het z.g. „broodfonds" moge worden gegeven, de baten van dat fonds in geen geval gebezigd mochten worden tot goedmaking van het tekort dat door den compagniescommandant was bevonden in de door hem beheerde gelden, die hij van de manschappen in bewaring nam en waarvoor hij persoonlijk aansprakelijk was, en hij,

door aan den waarnemend compagniescommandant iets te gelasten wat hij zelf als zoodanig niet had mogen doen, misbruik maakte van zijn gezag als korpscommandant.

Overwegende ten aanzien van het punt door klager aangegeven onder „2°. dat hij (kapitein A.) tijdens eene tijdelijke vervanging in den dienst „als korpscommandant in de maand September of October 1905 den op- „zichter der genie heeft gelast op het bureel van zijne onderhebbende „compagnie een gaskachel aan de generale gasleiding aan te sluiten, terwijl „de kachel met bijbehoorende gummieslang uit het broodfonds der com- „pagnie was aangeschaft geworden. (De leiding is later afgesneden en de „som van aanschaffing der kachel uit de bureaukosten gerestitueerd, een „en ander op last van den luitenant-kolonel H.);

dat door de verklaringen van kapitein A. en van luitenant-kolonel H. en door de aanteekeningen in het boekje van het broodfonds der 2de compagnie is gebleken:

dat kapitein A. op 7 October 1905 uit dat broodfonds heeft betaald voor een gaskachel *f* 11.77 en op 19 December d. a. v. voor een gasslang *f* 0.95;

dat hij die kachel op het bureau zijner compagnie heeft doen plaatsen en aansluiten aan de algemeene gasleiding der kazerne ter verwarming van dat bureau, 't welk door de kachel die zich bevond in de aangrenzende kamer waar de sergeant-majoor werkzaam was, niet voldoende verwarmd werd;

dat de korpscommandant van een en ander in kennis gesteld, zulks heeft afgekeurd en er op gewezen dat kapitein A. voor zijn bureel gas gebruikende, daarvoor een afzonderlijken meter moest doen plaatsen, dat deze zulks niet wenschte te doen en de gaskachel toen verwijderd is, waarna op 30 April 1906 door kapitein A. op het boekje van het broodfonds als ontvangst, is gebracht: „terug voor een gaskacheltje *f* 4.—".

Overwegende dat het onder 2°. te last gelegde feit mitsdien is gebleken waar te zijn;

dat, volgens de bestaande bepalingen de compagniescommandanten vergoeding ontvangen voor bureelkosten en daaruit onder meer de kosten voor verwarming van hun bureau moeten voldoen;

dat kapitein A., door de gaskachel aan te schaffen uit de gelden van het broodfonds, door die kachel te doen aansluiten aan de algemeene gasleiding der kazerne en door later, tegenover de uit dat fonds genomen *f* 12.72, slechts een bedrag van *f* 4.— als vergoeding daarin te storten, niet heeft gehandeld zooals hij behoorde te doen, gelijk dan ook zoowel door luitenant-kolonel H. als door straffer zelven bij het verhoor voor het Hof is toegegeven;

Overwegende ten aanzien van het punt door klager aangegeven onder „3°. dat hij (kapitein A.) in de maanden Januari, Februari, Maart en „Mei 1906 oude uitgelezen boeken en eene partij door hem niet te ge- „bruiken glazen aan de cantine alhier (Harderwijk) heeft overgedaan";

dat dit punt bij het gehouden onderzoek niet voldoende is kunnen worden tot klaarheid gebracht; dat kapitein A. opgeeft op eene verkooping eene partij glazen te hebben gekocht voor *f* 1.20 en die voor den door hem besteden prijs aan de cantine te hebben geleverd, uit welker kas die prijs betaald is; dat klager als zijn vermoeden uitspreekt, dat kapitein A. een grooter aantal glazen heeft gekocht dan hij aan de cantine heeft geleverd, maar dat dit vermoeden niet is bevestigd;

dat kapitein A. heeft erkend voor de cantine boeken en tijdschriften te

hebben gekocht van een leesgezelschap maar dat hij zich niet herinnert van klager te hebben teruggenomen een boek dat te erg uit elkaar lag en evenmin dat hij een heel oud vuil boekje, dat nieuw 30 cents kostte, voor dien prijs aan de cantine heeft overgedaan.

Overwegende ten aanzien van het punt door klager aangegeven onder „4°. dat hij (kapitein A.) in de maand Juli 1906 mij (klager) als ge„delegeerd lid der cantine-commissie tot stijving van het „broodfonds", „gelast heeft aan ieder der compagnieën f 25.— uit het cantine-fonds te „verstrekken, terwijl beide compagnies-commandanten na ontvangst dier „som, den last ontvingen hem, tijdelijk korpscommandant f 5.— af te staan „ten behoeve van zijn bureel en in den vervolge maandelijks f 5.— door „het Broodfonds bij te dragen";

dat omtrent dit punt is gebleken door de verklaringen van de getuigen A., kapitein P. en luitenant B.: dat in Juli 1906 uit de gelden der cantine aan elk der compagnieën is verstrekt een bedrag van f 25.— en dat zulks placht te geschieden tot stijving van het z.g. fonds voor geriefelijkheden, waaruit kleine onkosten werden goedgemaakt, die betaald moesten worden maar niet aan het Rijk in rekening konden worden gebracht en ook niet op andere wijze verkregen;

dat kapitein A. aan de compagniescommandanten heeft gezegd dat zij van die f 25.— elk aan hem f 5.— moesten geven, die hij dan kon besteden voor kleine uitgaven ten behoeve van militairen, zonder dat hij zulks aan de compagniescommandanten vooraf behoefde te vragen;

dat kapitein P. over deze uitkeering van f 5.— aan den korpscommandant met klager gesproken heeft en dien maatregel afkeurde uit een administratief oogpunt, maar niet heeft gedacht aan knoeierij van kapitein L.; dat hij er zich echter bij neerlegde met het oog op hunne wederzijdsche verhouding;

dat de luitenant B. met klager ook over die uitkeering van f 5.— heeft gesproken en dat hij de handelwijze van kapitein A. te dien aanzien niet correct vond, zonder dat hij daarom dacht aan persoonlijk voordeel van dezen noch kwade verdenking tegen hem koesterde; dat hij den maatregel afkeurde omdat het geld moest besteed worden ten gerieve der compagnie;

Overwegende dat klager in dit punt minder juist heeft opgegeven dat die f 5.— door elke compagnie moest worden afgestaan ten behoeve van het *bureel* van den tijdelijken korpscommandant den kapitein A., daar die uitdrukking de opvatting wekt als zouden die gelden ten bate van den korpscommandant persoonlijk strekken;

dat klager wel opgeeft van den getuige P. te hebben vernomen dat die gelden waren bestemd voor het bureel van den korpscommandant maar dat zulks, door dien getuige bij zijn verhoor, niet bepaaldelijk is verklaard ofschoon het wel mogelijk is dat hij zijne ontevredenheid over den maatregel in dien zin heeft geuit;

dat echter klagers bezwaar tegen de wijze waarop de korpscommandant, kapitein A., over een gedeelte der gelden van de cantine beschikte, hoezeer vervat in niet juiste bewoordingen, toch in hoofdzaak gegrond was, vermits door die beschikking gelden der cantine werden onttrokken aan de administratie en het toezicht, bij het Reglement op den Inwendigen Dienst daarvoor vastgesteld, en gesteld ter beschikking van den korpscommandant zonder dat bepaald was hoe die gelden verantwoord zouden worden;

Overwegende dat derhalve dit punt der aanklacht niet als *valsch* kan worden gequalificeerd maar dat klager, alvorens zoodanige klacht tegen

zijn chef in te brengen, zich had moeten vergewissen van de algeheele juistheid van hetgeen hij als bezwaar inbracht en — kon hij daaromtrent geen zekerheid verkrijgen — hij zich had moeten bepalen tot het wijzen op de onregelmatigheid;

Overwegende ten aanzien van het punt door klager aangegeven onder „5°. dat de kapitein A., tijdens een aan klager verleend verlof in de „maand October 1906, een gebruikt biljartlaken, bestemd voor het be„kleeden van speeltafeltjes enz., uit de cantine heeft opgeëischt en daar„mede een tot schrijftafel getransformeerde model-onderofficierstafel heeft „doen bekleeden en zulks ten dienste van zijn bureel, nadat van hoogerhand „hem de aanmaak van een schrijftafel was geweigerd";

dat door de verklaringen der getuigen kapitein A., sergeant V. en den opzichter der genie B. is gebleken: dat V. als belast met het toezicht in de cantine twee biljartlakens, die waren afgekeurd omdat er scheuren in waren, in bewaring had en van klager als gedelegeerd lid der cantinecommissie, order had gekregen om die te bewaren; dat kapitein A. hem gevraagd had om een stuk van dat laken en hij dat toen niet heeft afgegeven maar gezegd het aan klager te zullen vragen; dat hij eenige weken later een der lakens heeft afgegeven aan den opzichter B. die, vergezeld van een aannemer der Genie, het van hem opvroeg; dat hij aanvankelijk de afgifte weigerde, maar het afgaf toen de opzichter hem zeide dat de Korpscommandant daartoe order had gegeven; dat klager tijdens die afgifte afwezig was en hij een en ander aan dezen na zijne terugkomst heeft medegedeeld;

dat kapitein A. heeft volgehouden van sergeant V. te hebben vernomen dat deze het laken nergens meer voor noodig had, terwijl deze verklaart zich daarvan niets meer te herinneren;

dat het afgegeven stuk laken door klager is gebruikt om daarmede een onderofficierstafel van eene kamer die niet gebruikt werd, te doen bekleeden en inrichten tot eene schrijftafel voor zijn bureel;

Overwegende dat derhalve dit punt der aanklacht is gebleken waar te zijn en dat — hoewel ook de waarde van het aan de cantine op order van kapitein A. onttrokken laken niet groot moge zijn geweest — de handelwijze van dezen om het, bij afwezigheid van klager aan de cantine te onttrekken, niet is te rechtvaardigen;

Overwegende ten aanzien van het punt door klager aangegeven onder: „6°. dat hij (kapitein A.) bij gelegenheid van het Kerstfeest 1906 aan „de officieren hier (Harderwijk) in garnizoen, krentenbrood (gebakken in „de garnizoensbakkerij) heeft doen verstrekken, tot welk doel de aanschaffing „van krenten, rozijnen enz. uit het cantinefonds plaats had en het meel „òf aan den soldaat òf aan het Rijk werd te kort gedaan", terwijl door klager vóór het uitvaardigen dezer order nog gewezen werd op het ongepaste daarvan;

dat te dien aanzien is gebleken uit de verklaringen der getuigen A., kapitein-kwartiermeester D., luitenant M. en luitenant-kolonel H.: dat het in vroegere jaren bij het Koloniaal Werfdepôt wel de gewoonte was om met Kerstmis uit de gelden der cantine krenten, rozijnen enz. te koopen en die te gebruiken om met het gewone deeg voor de manschappen krentenbrood te bakken en dat de officieren elk een broodje, ter waarde van ongeveer tien centen, ten geschenke ontvingen; dat getuige H. met Kerstmis 1905 de verstrekking van krentenbrood aan de officieren heeft verboden maar dat kapitein A. met Kerstmis 1906 daartoe weder, hetzij order heeft gegeven, hetzij het op voordracht van anderen, heeft goedgevonden.

Overwegende dat dit punt van de door klager ingediende aanklacht dus niet is gebleken onwaar te zijn noch overdreven en dat — al moge dan ook het feit op zich zelf niet van veel beteekenis zijn — de kapitein A. beter zou hebben gehandeld indien hij zich had gehouden aan het door zijn voorganger met Kerstmis 1905 terecht uitgevaardigd verbod;

Overwegende ten aanzien van het punt door klager aangegeven onder:

„7°. dat bij de opheffing der tweede compagnie (van) dit Korps van de „resteerende gelden van het broodfonds ad ± *f* 100.— ongeveer de helft „aan hem (kapitein A.) ten behoeve van zijn bureel moest worden af„gestaan";

waarmede samenhangt het punt door klager aangevoerd onder:

„9°. dat hij (kapitein A.) ultimo Januari jl. wederom ongeveer de helft „der som van verkocht niet genuttigd brood van de compagnie heeft aan„gewend ten behoeve van zijn bureel";

dat is gebleken door de verklaringen van kapitein A. en kapitein G., in verband met de mededeelingen van straffer en de door kapitein A. overgelegde bescheiden:

dat bij de opheffing der 2de compagnie van het Koloniaal Werfdepôt op 1 Januari 1907, de gelden in het z.g. broodfonds dier compagnie per saldo aanwezig, op last van kapitein A. voor de helft zijn uitgekeerd aan den commandant der 1ste compagnie voor het fonds van deze en voor de wederhelft onder kapitein A. zijn verbleven; dat kapitein P. daarover aan klager zijn misnoegen of verwondering heeft te kennen gegeven en dat straffer bij zijn onderzoek in Februari heeft bevonden dat die gelden aanwezig waren, en dat het geheele fonds op 1 Mei door kapitein P. is overgedragen aan de Koloniale Reserve; dat kapitein A. heeft opgegeven dat — ofschoon hij den kapitein P. volkomen vertrouwde — hij het echter niet wenschelijk vond dezen een zoo groot bedrag van het z.g. broodfonds ter beschikking te laten, omdat deze nog al gul met geld omging en hij bevreesd was dat hij te veel zou uitgeven;

Overwegende dat het regelmatiger ware geweest indien kapitein A. bij de opheffing der 2de compagnie van den overgang van het z.g. broodfonds een duidelijk proces-verbaal had opgemaakt waarin op den dag dier opheffing zelven met de compagniescommandanten werd geconstateerd hoeveel er over was en onder wiens beheer dat werd gesteld;

dat nu wel de weinig vormelijke wijze waarop die overdracht heeft plaats gehad, in verband met het feit dat de helft van het saldo onder den korpscommandant verbleef, grond opleverde om te klagen over deze weinig correcte handelwijze, maar dat klager niet daaraan grond kon ontleenen om te beweren dat kapitein A. zich die gelden ten behoeve van zijn bureel had doen afstaan en hij, alvorens zoodanige klacht in te dienen, zich had behooren te vergewissen van de juistheid van het door hem aangevoerde, en — kon hij daaromtrent geen zekerheid verkrijgen — hij zich er toe had moeten bepalen te wijzen of het formeel minder juiste der handelingen van zijn chef;

Overwegende ten aanzien van het punt door klager aangegeven onder:

„8°. dat hij (kapitein A.) op den 24sten Januari j.l. een gerechtelijk „onderzoek heeft doen houden en nadat getuigen onder eede waren gehoord, „deze zaak niet aan den Auditeur ter verdere afhandeling heeft doorgezonden";

dat klager op 23 Januari 1907, met de luitenants E. en B., aangewezen als Officieren-Commissarissen, een beklaagde en onder eede, twee getuigen heeft gehoord maar dat deze zaak — toen aan den Garnizoenscommandant,

kapitein A., uit een brief van den Commissaris van politie te Harderwijk was gebleken, dat het opgemaakte proces-verbaal onjuist was — door dezen is geoordeeld niet verder vervolgd te moeten worden;

dat kapitein A. zulks terecht heeft gedaan daar hij den verdachte nog niet naar den Krijgsraad had verwezen; dat echter het hooren onder eede van getuigen aanleiding is geweest dat bij klager, die niet wist dat bij de Militaire Auditie te Arnhem deze minder vormelijke handelwijze vaak werd gevolgd, het denkbeeld opkwam dat de Garnizoenscommandant in deze zijne bevoegdheid was te buiten gegaan;

Overwegende dat derhaive de punten door klager in de bijlage tot zijn schrijven aan den Minister van Oorlog van 5 Februari 1907 onder 1°., 2°., 5°. en 6°. aangegeven, zijn gebleken overeenkomstig de waarheid te zijn en dat klager in die feiten niet zonder grond heeft gezien een misbruik maken van gezag en handelingen beneden de waardigheid van een officier en zich daarom geroepen heeft gevoeld die ter kennis te brengen van het hooger gezag;

dat het daarbij niet ter zake doet dat enkele der genoemde feiten waren voorgevallen onder den vroegeren korpscommandant, daar zij, vooral die onder 1°. en 2°., wel geschikt waren om bij den klager, ook omtrent latere handelingen van zijn chef, eene minder gunstige opvatting te doen ontstaan;

dat het feit onder 3°. door klager aangegeven, niet is bewezen maar ook niet is gebleken door hem in strijd met de waarheid te zijn medegedeeld;

dat de feiten onder 4°., 7°. en 9°. door klager aangegeven, wel duiden op onregelmatige handelwijzen van den korpscommandant, kapitein A., maar zijn gebleken niet van dien aard te zijn als zij door klager werden voorgesteld;

dat in het feit onder 8°. door klager aangegeven, niets verkeerds ten aanzien van kapitein A. is gelegen maar klager door de niet geheel wettelijke behandeling dier zaak licht de overtuiging kan hebben verkregen dat zijn chef daarin verkeerd had gehandeld;

Overwegende dat klager derhalve, door de punten onder 3°., 4°., 7°. en 9°. als gronden voor eene ernstige klacht over zijn korpscommandant aan den Minister van Oorlog aan te voeren, niet heeft in het oog gehouden wat hij, als officier, naar de eischen eener goede krijgstucht behoorde te doen indien hij de overtuiging had, dat bij het korps onregelmatigheden of verkeerdheden voorkwamen, die hij zich geroepen achtte door het inroepen der tusschenkomst van hooger gezag te doen ophouden, zoodat straffer terecht heeft geoordeeld hem deswege eene krijgstuchtelijke straf te moeten opleggen;

dat echter de opgelegde straf niet in goede verhouding staat tot de bevonden overtreding, deels omdat een belangrijk deel der door klager aangegeven verkeerde handelingen van zijn korpscommandant is gebleken naar waarheid te zijn aangegeven, deels omdat de zonderlinge regeling van die zoogenaamde fondsen, als: „het broodfonds" en „het fonds voor geriefelijkheden" welke sedert vele jaren bij het Korps werden aangehouden zonder dat omtrent die fondsen en hare bestemming en beheer eene behoorlijke regeling bestond, wel in staat was bij klager verdenking te doen rijzen tegen zijn korpscommandant, eene verdenking die steun vond in de andere als waar bevonden feiten;

dat ook de reden der straf na het gehouden onderzoek niet kan worden gehandhaafd;

Krachtens artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie in verband

met de artikelen 15—18 der Rechtspleging bij de Landmacht, beschikkende op de ingediende klacht:

Verklaart die gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de opgelegde straf en de strafreden in vier dagen kamerarrest met accès, wegens: „Bij het aan den Minister van Oorlog indienen eener „klacht over handelingen van zijn korpscommandant, eenige feiten ten laste „van dezen te hebben aangevoerd, zonder voldoende zekerheid te hebben „omtrent de werkelijke toedracht dier feiten en daardoor de handelingen „van dien korpscommandant te dien aanzien in een ongunstig licht te „hebben geplaatst";

Gelast dat deze straf en strafreden in klagers strafregister zullen worden gesteld in de plaats van die op 14 Maart 1907 opgelegd en reeds door hem ondergaan;

Bepaalt dat afschriften dezer zullen worden uitgereikt aan den klager, aan den straffer en aan den Advocaat-Fiskaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 7 Juni 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. F. H. Abbing.

Desertie door achterblijven van verlof.

Beklaagde kan niet worden veroordeeld wegens de verzwarende omstandigheid van art. 140 C. W. L. daar hij, op het oogenblik dat hij de goederen boven de tenue van den dag meenam, met recht — immers met verlof — zijn korps verliet.

Verbetering van het vonnis van den Krijgsraad en vermindering der straf.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 24sten Mei geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, den 13den Mei 1907 gewezen in de zaak tegen een soldaat bij de Koloniale Reserve oud 19 jaren, geboren te Elst (Gelderland), gedetineerd te Arnhem, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 134, 140 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* no 35), der artikelen 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no 191), 9

der Wet van 15 April 1886 *(Staatsblad* nº 64), 27 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof van zijn korps afwezig te blijven zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, met medeneming van monteeringstukken boven de tenue van den dag, opgevolgd door arrestatie, en veroordeeld tot eene militaire detentie van vier maanden, met bepaling dat de tijd, door beklaagde sedert 4 Mei 1907 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de proceskosten.

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde op 31 October 1906 te Nijmegen, met verlof van 14 dagen zijnde vertrokken, met medeneming van een hemd, twee onderbroeken en een paar sokken boven de tenue van den dag, bij het einde daarvan, op 13 November 1906, is achtergebleven, voortdurend afwezig is gebleven en op 18 April 1907 te Nijmegen is gearresteerd door sergeant D. v. d. M.;

dat aan beklaagde ten onrechte te laste gelegd en gevolgelijk, eveneens ten onrechte, hij schuldig verklaard is aan de verzwarende omstandigheid, dat zijne desertie zou zijn gepaard gegaan met medeneming van goederen boven die der dagtenue;

dat beklaagde immers reeds op 31 October 1906, toen hij met verlof, alzoo met recht, zijn korps verliet, die goederen medenam;

dat beklaagde derhalve van die verzwarende omstandigheid zal moeten worden vrijgesproken;

dat zulks echter geen reden behoeft te wezen om de straf van den beklaagde te verminderen, daar, afgescheiden van meerbedoelde verzwarende omstandigheid, hij die straf toch nog verdiend heeft;

verzocht en bij Resolutie van den 31 Mei 1907 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat de qualificatie der bewezen strafbare feiten en de schuldigverklaring van den gedaagde daaraan betreft en dat de gedaagde alsnog met weglating van artikel 140 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en aanhaling van de artikelen 10 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº 191), 19 en 91 van het wetboek van Strafrecht en 184 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: „eerste desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door langer dan acht dagen, na het eindigen van zijn verlof, van zijn korps afwezig te blijven, zonder de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des Rechters te bewijzen, opgevolgd door arrestatie," met vrijspraak van het hem meerder te last gelegde en overigens met instandhouding van het beroepen vonnis, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat, — alzoo impetrant van mandament voor appel en eischer ambtshalve, ter eenre, en ten aanzien van den hierna te melden eisch à maxima tevens verweerder à minima

en

genoemden beklaagde, gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, tevens eischer a minima, voor wien, voor antwoord in appel en eisch à minima bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven;

dat de veroordeeling van gedaagde tot vier maanden militaire detentie door den krijgsraad onder meer berust op de verzwarende omstandigheid van het medenemen van kleine monteeringstukken boven de tenue van den dag;

dat, indien gedaagde, in overeenstemming met den eisch van den Advocaat-Fiskaal, mocht worden vrijgesproken van deze verzwarende omstandigheid, ook de straf, welke daarmede wel rekening hield, te hoog moet worden geacht;

dat toch het achterblijven van verlof op zich zelf reeds beschouwd moet worden als eene der minst zware vormen, waarin, men zich aan desertie kan schuldig maken;

en is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen gedaagde een lichtere straf op te leggen.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat aan den beklaagde is te last gelegd dat hij op 31 October 1906 te Nijmegen met verlof van veertien dagen vertrokken zijnde met medeneming van een hemd twee onderbroeken en een paar sokken boven de tenue van den dag, bij het einde daarvan op 13 November 1906 is achtergebleven, voortdurend afwezig is gebleven en op 18 April 1907 te Nijmegen door sergeant D. v. d. M. is gearresteerd;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard dat de beklaagde, op 31 October 1906 te Nijmegen met verlof van 14 dagen vertrokken zijnde, bij het einde daarvan op 13 November 1906 is achtergebleven, voortdurend afwezig is gebleven en op 18 April 1907 te Nijmegen door sergeant D. v. d. M. is gearresteerd;

Overwegende echter dat de Krijgsraad ten onrechte wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard dat de beklaagde voormelde desertie heeft gepleegd met medeneming van een hemd, twee onderbroeken en een paar sokken boven de tenue van den dag;

Overwegende tôch dat uit voormelde bewijsmiddelen is gebleken dat de beklaagde voornoemde goederen op 31 October 1906 heeft medegenomen toen hij zijn korps te Nijmegen verliet met recht, omdat hij daartoe verlof had gekregen, zoodat de medeneming van die goederen aan den beklaagde niet kan worden toegerekend als eene verzwarende omstandigheid voor de door hem gepleegde desertie;

Gezien de in het vonnis aangehaalde wetsartikelen met weglating van artikel 140 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en aanhaling van artikel 181 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verbetert het vonnis, door den Krijgsraad in het Derde Militaire-Arrondissement-standplaats Arnhem, 13 Mei 1907 in de zaak tegen beklaagde gewezen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen dat de beklaagde de aan hem te last gelegde desertie heeft gepleegd met medenemiug van een hemd, twee onderbroeken en een paar sokken boven de tenue van den dag;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verklaart den beklaagde schuldig aan het misdrijf van eerste desertie

in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof van zijn korps afwezig te blijven, zonder de reden van zijn afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen, opgevolgd door arrestatie;

Veroordeelt den beklaagde deswege tot eene militaire detentie voor den tijd van drie maanden;

Houdt overigens het vonnis in stand, onder andere wat betreft de bepaling dat de tijd, door den beklaagde sedert vier Mei 1907 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde detentie zal worden in mindering gebracht;

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 25 Juni 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten C. J. G. de Booy, en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. L. J. C. Kastelijn.

Hoewel bij de Militiewet niet is bepaald op welke wijze de oproeping tot den werkelijken dienst moet worden ter kennis gebracht van den daartoe verplichten verlofganger, moet — indien die oproeping geschiedt bij openbare kennisgeving — een bekwame termijn worden in acht genomen om met grond te kunnen aannemen dat die oproeping te zijner kennis is gekomen.

Nu bij art. 126 der Militiewet voor de jaarlijks terugkeerende en den verlofganger bekende opkomst ter inspectie een termijn van tien dagen is gesteld, zou het met den geest der wet niet strooken voor een oproeping die hem niet met zekerheid bekend is als te zullen geschieden een korteren termijn aan te nemen, onverminderd des verlofgangers verplichting om in buitengewone gevallen als bij de wet aangegevcn — welke hier echter niet aanwezig waren — onmiddellijk aan de oproeping te voldoen,

Waar de oproeping derhalve niet beantwoordt aan de wettelijke eischen voor zoodanige oproeping gesteld is, beklaagde niet strafbaar en moet hij worden vrijgesproken.

Vernietiging van het veroordeelend vonnis van den Krijgsraad.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal van Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 14^{en} Juni 1907 geautoriseerd aan den

Hove te provoceeren van het vonnis door den krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's-Hertogenbosch, den 7en Juni 1907 gewezen in de zaak tegen een milicien-soldaat-plaatsvervanger bij het 6de Regiment Infanterie, oud 36 jaren, geboren te Rotterdam, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 6, 117, 130, 131 en 133 der Militiewet 1901, der Wet van 5 December 1903 (*Staatsblad* no. 293), der artikelen 17 en 134 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* no. 35), der artikelen 10 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede gepleegd door een soldaat, door als verlofganger der nationale militie niet te voldoen aan eene te zijnen aanzien op grond van artikel 131 der Militiewet 1901 gedane oproeping in werkelijken dienst, opgevolgd van vrijwillige aanmelding doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, opgevolgd van arrestatie, en veroordeeling tot eene militaire detentie van twee weken, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis van 25 Mei 1907 tot 28 Mei d.a.v. voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde militaire detentie in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde, als milicien-verlofganger (plaatsvervanger) der Nationale Militie, lichting 1896, niet heeft voldaan aan eene te zijn aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst, tegen 30 Juli 1904, gegrond op de bepaling van artikel 131 der Militiewet 1901, bij welke oproeping was bepaald dat hij op voormelden datum, des namiddags vóór vier uur bij zijn korps, zijnde het 6de Regiment Infanterie in garnizoen te Breda, tegenwoordig behoorde te zijn;

dat de oproeping van beklaagde van 27 Juli 1904, om den 30en d.a.v. in werkelijken dienst te komen, niet beantwoordt aan de wettelijke eischen voor zoodanige oproeping gesteld;

dat beklaagde dan ook, door daaraan niet te voldoen, geen deserteur werd en hij wegens desertie niet veroordeeld had moeten zijn;

verzocht en bij resolutie van den 21en Juni 1907 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl ten dage in rechten beteekend ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden vrijgesproken van de hem te laste gelegde beschuldiging; de kosten in eersten aanleg en in appèl gevallen te dragen door den Staat, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden beklaagde, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, van wege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken.

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij als milicien-verlofganger (plaatsvervanger) der Nationale Militie lichting 1896, niet heeft voldaan aan eene te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst tegen 30 Juli 1904, gegrond op de bepaling van artikel 131 der Militiewet 1901 bij welke oproeping was bepaald, dat hij op voormelden datum des namiddags vóór vier uur bij zijn korps — zijnde het 6de regiment Infanterie — in garnizoen te Breda, tegenwoordig behoorde te zijn.

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaringen der onder eede gehoorde getuigen, van welk een en ander de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde was te last gelegd;

dat uit de openbare kennisgeving door den burgemeester der gemeente Rotterdam den 27en Juli 1904 gedaan, en, blijkens daarop gestelde verklaring van dien ambtenaar aangeplakt ter plaatse als daartoe in die gemeente gebruikelijk, blijkt dat beklaagde op 27 Juli 1904 is opgeroepen om den dertigsten Juli daaraanvolgende bij zijn korps in werkelijken dienst te komen;

Overwegende dat bij de Militiewet niet is bepaald op welke wijze de oproeping tot den werkelijken dienst moet worden gebracht ter kennis van den daartoe verplichten verlofganger, maar dat — indien die oproeping geschiedt bij openbare kennisgeving — een bekwame termijn moet worden in acht genomen tusschen den dag der kennisgeving en dien der opkomst, om met grond te kunnen aannemen dat die oproeping te zijner kennis is gekomen;

dat, nu bij artikel 126 der Militiewet voor de jaarlijks terugkeerende en den verlofganger bekende opkomst ter inspectie een termijn is gesteld van tien dagen, het met den geest der wet niet zou strooken voor eene oproeping, die hem niet met zekerheid bekend is als te zullen geschieden, een korteren termijn aan te nemen, onverminderd des verlofgangers verplichting om in buitengewone omstandigheden, als bij de wet aangegeven, onmiddellijk aan de oproeping te voldoen.

Overwegende dat zulke buitengewone omstandigheden in dit geval niet hebben bestaan en de oproeping van beklaagde, den 27en Juli 1904 als vermeld gedaan, om 30en Juli daaraanvolgende in werkelijken dienst te komen, derhalve niet beantwoordt aan de wettelijke eischen voor zoodanige oproeping gesteld en hij, door daaraan niet te voldoen, niet strafbaar is geworden als deserteur, zoodat hij van het hem telastgelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 117 der Militiewet 1901 en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep en in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 7en Juni 1907 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire arrondissement, ter hoofdplaats 's-Hertogenbosch tegen beklaagde gewezen.

En opnieuw rechtdoende.
Spreekt beklaagde vrij van het hem telastgelegde.
Bepaalt dat de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen, zullen komen ten laste van den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 20 December 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt,

Verdediger: Mr. P. G. H. Dop.

Tweede desertie. Medeneming van eenige kleine monteeringstukken.
De door den Krijgsraad als bewezen aangenomen feiten zijn niet met juistheid gequalificeerd en de opgelegde straf is niet overeenkomstig de wet, daar beklaagde, die na voor de tweede maal te zijn gedeserteerd, ruim vier maanden afwezig is gebleven, met toepassing van art, 17 C. W. L. had moeten zijn schuldig verklaard aan het misdrijf bij art. 136 C. W. L. strafbaar gesteld, met veroordeeling tot militaire gevangenisstraf, waarmede de bij het vonnis opgelegde bijkomende straf niet kan samengaan.
Dubbele qualificatie bij concursus idealis van twee strafbare feiten.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Hare Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 3en December 1907, geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, den 16en November 1907 gewezen in de zaak tegen een soldaat bij de Koloniale Reserve, oud 24 jaren, geboren te Sliedrecht, gedetineerd te Arnhem, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 136, 140 en 159 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* no. 35), der artikelen 10, 14 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan tweede desertie, gepleegd door een soldaat, in tijd van vrede, met medeneming van een klein monteeringstuk boven de tenue van den dag, door zonder verlof langer dan twee dagen van zijn korps afwezig te zijn, opgevolgd van vrijwillige aangifte na vier weken, na vroegere bestraffing wegens eerste desertie, zonder de reden van afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen en veroor-

deeld tot een militaire detentie van drie maanden, met bepaling dat beklaagde, na zijn ontslag uit de militaire detentie, zal worden geplaatst in eene klasse van militairen aan een gestrengere krijgstucht onderworpen voor den tijd van vier maanden en dat de tijd, door beklaagde voorloopig, sedert 10 October 1907 in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der straf in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de proces-kosten.

Welke Advocaat-Fiskaal, met betoog:

dat dit vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde op 18 Mei 1907, zonder verlof, zijn korps, de Koloniale Reserve te Nijmegen, heeft verlaten met mededeming van een hemd, een onderbroek en drie paar sokken boven de tenue van den dag, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 10 October 1907 bij den Commandant der Marinierskazerne te Rotterdam heeft gemeld, na een militaire detentie van drie maanden, wegens eerste desertie, krachtens vonnis van den Krijgsraad te Arnhem van 1 September 1906, te hebben ondergaan;

dat deze feiten, zoomede de schuld van den beklaagde daaraan, door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend zijn bewezen;

dat echter, in verband met het tijdstip waarop beklaagde zich heeft aangegeven, de in het vonnis aan de bewezen strafbare feiten gegeven qualificatie niet juist is;

dat de qualificatie behoort te luiden:

„tweede desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door na „vroegere veroordeeling wegens eerste desertie in tijd van vrede, zich met „medeneming van goederen zijner uitrusting boven de zoodanige, welke „hij toen, gekleed zijnde, moest of, konde aanhebben, zonder verlof van zijn „korps te verwijderen en daarvan zonder geldige reden, langer dan twee „dagen afwezig te blijven, gevolgd door vrijwillige aangifte doch niet „binnen vier weken, misdrijf, ten aanzien van het misdadige de meeste „overeenkomst hebbende met tweede desertie in tijd van vrede, gevolgd „door aanhouding";

dat, als gevolg van het bovenstaande, aan beklaagde geen militaire detentie had moeten zijn opgelegd en evenmin had moeten zijn bepaald, dat hij, na zijn ontslag uit de detentie, tijdelijk in eene klasse van militairen aan eene gestrengere krijgstucht onderworpen, zal worden geplaatst;

verzocht en bij Resolutie van den 10^{en} December 1907 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appel ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis, alleen voor wat de qualificatie en de opgelegde straffen betreft, en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling tevens van de artikelen 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 7 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), doch met weglating der artikelen 10 en 14 dezer wet, zal worden schuldig verklaard aan: „tweede desertie „in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, na vroegere veroor„deeling wegens eerste desertie in tijd van vrede, zich, met medeneming „van goederen zijner uitrusting boven de zoodanige, welke hij toen, ge„kleed zijnde, moest of konde aanhebben zonder verlof, van zijn korps te „verwijderen en daarvan, zonder geldige reden, langer dan twee dagen af„wezig te blijven, gevolgd door vrijwillige aangifte doch niet binnen vier „weken, misdrijf, ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst „hebbende met tweede desertie in tijd van vrede, gevolgd door aan-

„houding", en deswege veroordeeld tot acht maanden militaire gevangenisstraf met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, en verdere veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden beklaagde gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, voor wien voor antwoord in appèl bij schrifture ter rolle is geconcludeerd dat het den Hove moge behagen den gedaagde te verklaren met 's Krijgsraads vonnis niet te zijn bezwaard.

HET HOF

Gelet op hetgeen de beklaagde bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij op 18 Mei 1907 zonder verlof zijn Korps, de Koloniale Reserve te Nijmegen heeft verlaten met medeneming van een hemd, een onderbroek en drie paar sokken boven de tenue van den dag, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 10 October 1907 bij den Commandant der Mariniers-kazerne te Rotterdam heeft gemeld, na eene militaire detentie van drie maanden wegens eerste desertie krachtens vonnis van den Krijgsraad te Arnhem van 1 September 1906 te hebben ondergaan;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht door de wettige bewijsmiddelen waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard dat beklaagde zich aan het hem ten laste gelegde heeft schuldig gemaakt; dat echter de bewezen verklaarde feiten bij het vonnis niet met juistheid zijn gequalificeerd en de aan beklaagde opgelegde straf niet is overeenkomstig de wet, vermits beklaagde, na voor de tweede maal te zijn gedeserteerd, meer dan 4 maanden van zijn korps afwezig is gebleven en hij derhalve met toepassing van artikel 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande had moeten zijn schuldig verklaard aan het misdrijf bij artikel 136 van dat Wetboek strafbaar gesteld, en zijn gestraft met militaire gevangenisstraf, met welke de bijkomende straf bij het vonnis opgelegd niet kan samengaan;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen met uitzondering van de artikelen 10 en 14 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), en gezien bovendien artikel 7 dier Wet en de artikelen 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 55 van het Wetboek van Strafrecht.

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, den 16^{en} November 1907 tegen beklaagde gewezen voor zooveel betreft de daarbij aan de bewezen verklaarde feiten gegeven qualificatie en de daarbij opgelegde straf;

En in zooverre opnieuw rechtdoende.

Verklaart beklaagde schuldig aan tweede desertie in tijd van vrede gepleegd door een soldaat door, na vroegere veroordeeling wegens eerste desertie in tijd van vrede, zich met medeneming van eenige van zijne kleine monteeringsstukken boven de zoodanige welke hij, gekleed zijnde, moest of kon aanhebben zonder verlof van zijn korps te verwijderen en daarvan zonder geldige reden langer dan twee dagen afwezig te blijven, gevolgd door vrijwillige aangifte doch niet binnen vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met tweede desertie in tijd van vrede gevolgd door arrestatie.

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden.

Houdt overigens het vonnis in stand bepaaldelijk ook wat betreft de toerekening der voorloopige hechtenis sedert tien October 1907.

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep zullen komen ten laste van den Staat.

Ontzegt allen andere eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 3 Maart 1908.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Reclame. Klager had als luitenant-kolonel ervoor te waken dat de in het Receuil-Militair gegeven voorschriften bij zijn escadrons werden opgevolgd en kan er zich niet op beroepen dat hij op een regimentsorder wachtte waarbij de nieuwe voorschriften in herinnering werden gebracht, te meer niet daar hij, na de uitvaardiging dier voorschriften, eenigen tijd met het regimentscommando is belast geweest en hij dus die order, indien hij die noodig oordeelde, zelf had kunnen en moeten geven.

Klager is dus in den dienst nalatig geweest en, nu straffer het noodig heeft geoordeeld een straf op te leggen, kan hij niet gezegd worden onschuldig te zijn gestraft terwijl ook de straf niet te zwaar is.

Klacht ongegrond. Straf gehandhaafd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de klacht, gedagteekend 25 October 1907, door een luitenant-kolonel bij een regiment huzaren ingediend over de straf van acht dagen kamerarrest met accés hem den 23^{en} October 1907 opgelegd door zijn regiments-commandant, ter zake: „Nalatigheid in dienst door niet te „zorgen dat het voorgeschrevene in de Ministerieele Beschikking van 27 „Augustus 1907 (Recueil-Militair van 1907 bladz. 733) door al de hem „onderhoorige escadrons werd opgevolgd";

Gezien de memoriën en stukken door klager tot staving zijner klacht

en door straffer tot rechtvaardiging der door hem opgelegde straf ingediend;

Gelet op de verklaringen der voor den Hove gehoorde getuigen en op hetgeen door klager en door straffer bij hun verhoor nader is in het midden gebracht;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal strekkende tot handhaving der opgelegde straf;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat, ingevolge het Koninklijk Besluit van 31 Juli 1907 nº. 99 en de Koninklijke machtiging, verleend bij Kabinetsrescript van 2 Augustus 1907 nº. 35, wijzigingen zijn gebracht in het boekwerk „Beschrijving van de uniformen van de Landmacht" en dat die wijzigingen, met verstrekking van afzonderlijke exemplaren, zijn ter kennis gebracht als bijlage van eene kennisgeving door den Minister van Oorlog afgekondigd in het Recueil-Militair den 27^{en} Augustus 1907 welke kennisgeving den 18^{en} September d.a.v. bij het regiment, waarbij klager dient, is aangekomen en ook door hem is ontvangen;

dat daarbij onder andere nieuwe bepalingen zijn vastgesteld omtrent het dragen van handschoenen bij de bereden troepen;

dat, na de ontvangst dier kennisgeving, in afwijking van de daarin vervatte bepalingen door de escadrons onder klagers bevel — met uitzondering van één — nog steeds werd uitgerukt met handschoenen, en dat straffer bij nota van 17 October 1907 aan klager heeft verzocht hem de reden daarvan op te geven;

dat klager daarop heeft geantwoord dat die ministerieele kennisgeving aan die escadronscommandanten — en ook aan hem — was ontgaan, doordat zij tevens in de meening verkeerden dat door den regimentscommandant daaromtrent nog nadere orders zouden worden uitgegeven;

dat straffer daarin heeft gezien nalatigheid van klager in het vervullen van zijn plicht en hem te dier zake heeft opgelegd de straf waartegen het beklag is gericht;

Overwegende dat klager zich door die straf bezwaard acht en als grond daarvoor aangeeft:

dat de niet-nakoming van het aangehaalde voorschrift door de escadronscommandanten, hem naar billijkheid niet kan worden toegerekend, daar die escadronscommandanten eene geheel zelfstandige positie innemen, waardoor het hem onmogelijk is de zorg aan te wenden bij artikel 24 van het Reglement op den Inwendigen dienst bij de cavalerie van hem geëischt;

dat toch de regimentscommandant in zijn commando ingrijpt door rechtstreeks en geheel buiten hem om aan de escadronscommandanten orders te geven welke bovendien nog soms met de voorschriften in strijd zijn;

Overwegende dat bij artikel 24 van het Reglement op den Inwendigen dienst bij de Cavalerie aan den luitenans-kolonel is opgedragen het toezicht over alle dienstaangelegenheden bij zijne onderhoorige escadrons en de zorg dat de onderscheidene reglementen, voorschriften en gegeven bevelen nauwgezet worden opgevolgd en dat elke afwijking daarvan onverwijld wordt hersteld;

dat een voorschrift als het vermelde door de escadronscommandanten, die elk een exemplaar ontvingen van het Recueil-Militair, moest worden opgevolgd zoodra zij van dat voorschrift kennis kregen, tenzij dat voorschrift zelf een lateren tijd bepaalde voor de uitvoering of grond gaf om aan te nemen dat voor de uitvoering een nadere order zou worden uitgevaardigd;

dat van zoodanige reden tot opschorting ten deze niet is gebleken en

klager derhalve behoorde na te gaan of aan het voorschrift behoorlijk uitvoering werd gegeven en hij — indien zulks niet het geval was — had te zorgen dat onverwijld daartoe werd overgegaan;

Overwegende dat klager niet beweert te hebben nagegaan of bedoeld voorschrift werd nagekomen, of iets te hebben gedaan om de nakoming daarvan te doen plaats hebben, maar, bij zijn verhoor voor het Hof heeft opgegeven:

dat hij heeft gewacht op de order van den kolonel omdat — ofschoon een voorschrift, in het Recueil-Militair opgenomen, direct moet worden uitgevoerd — het de vaste gewoonte van den kolonel was om voorschriften als de bedoelde „op order te geven", dat wil zeggen: bij regimentsorder ze in herinnering te brengen, er de aandacht op te vestigen of wel, naar aanleiding van zoodanig voorschrift, het een of ander te bevelen, tengevolge waarvan hij, bij het kennisnemen van bedoeld voorschrift, zich niet gerechtigd achtte het uit te voeren, daar hij slechts in naam commandant was der veldescadrons en altijd buiten alles werd gehouden; dat echter het bedoelde voorschrift hem is ontgaan en hij het daarom niet heeft uitgevoerd;

Overwegende dat uit de verklaringen der op verzoek van klager als getuigen gehoorde personen, n.l.: den adjudant-onderofficier Z. en de opperwachtmeesters IJ. en X., wel is gebleken dat bij het regiment meermalen bij regimentsorder de aandacht wordt gevestigd op eenig in het Recueil-Militair afgekondigd voorschrift, maar niet dat zulks een vaste regel is, terwijl een nauwgezet onderzoek van het regiments-orderboek over de eerste negen maanden van het jaar 1907 niet heeft aangetoond het bestaan van eene gewoonte als waarop klager zich beroept, noch daaruit gebleken is dat de kolonel in klagers commando placht in te grijpen en het hem daardoor onmogelijk gemaakt werd de zorg aan te wenden die, volgens de aangehaalde bepaling van het Reglement op den Inwendigen dienst, van hem gevorderd wordt;

dat zulks, ten aanzien van het hier bedoelde voorschrift, bepaaldelijk niet het geval is geweest daar klager van 21—25 September en van 4—15 October 1907, bij afwezigheid van den kolonel, zelf met de waarneming van het regimentscommando was belast en hij, indien hij meende dat voor de uitvoering van dat voorschrift nog een regiments-order vereischt werd, zelf die order had kunnen en moeten uitvaardigen;

Overwegende dat derhalve is gebleken:

dat klager, door niet te zorgen dat het bedoelde voorschrift door de hem onderhoorige escadrons werd opgevolgd, nalatig is geweest in den hem opgedragen dienst en dat, *nu straffer het noodig heeft geacht hem deswege straf op te leggen,* (1) hij niet kan gezegd worden onschuldig te zijn gestraft, terwijl ook de opgelegde straf niet te zwaar is te achten.

Krachtens de artikelen 15—18 der Rechtspleging bij de Landmacht, in verband met artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie, beschikkende op de ingediende klacht:

Verklaart die ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de daarvoor aangegeven reden;

Bepaalt dat afschriften dezes zullen worden uitgereikt aan den klager, aan den straffer en aan den Advocaat-Fiskaal.

(1) Wij verwijzen aangaande de (door ons) gecursiveerde clausule welke zoo nu en dan in klachtbeschikkingen van het Hof wordt aangetroffen, naar ons opstel: „Eenige belangrijke punten betreffende het klachtrecht", op pag. 6 vv. van dezen jaargang. (Red. M. R. T.).

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 3 Maart 1908.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Reclame. Klager was in zijn qualiteit van waarnemend regimentscommandant verplicht alle aan den regimentscommandant gerichte stukken te openen en daarvan kennis te nemen en hij kan zich niet op bescheidenheid beroepen om te rechtvaardigen dat hij van de ingekomen stukken niet of niet voldoende kennis nam.

Door de niet-tijdige inzending der beoordeelingslijsten is klager te kort geschoten in hetgeen hij als hoofdofficier verplicht was tot bevordering van een goeden gang van zaken te verrichten; de omstandigheden waaronder zich het verzuim voordeed leveren echter grond op om aan te nemen dat niet opzettelijk of uit grof plichtsverzuim doch uit nalatigheid is gehandeld, zoodat de strafreden moet worden gewijzigd en in verband daarmede de straf moet worden verminderd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de klacht, gedagteekend 30 November 1907 door een Luitenant-Kolonel bij een Regiment Huzaren, ingediend over de hem den 28sten November 1907 door zijn Regimentscommandant opgelegde straf van veertien dagen kamerarrest met accès ter zake: „Opzettelijk of door grof „plichtverzuim den goeden gang van zaken in den dienst verstoord, door „de beoordeelingslijsten der reserve-officieren, welke hij ter invulling ont-„vangen had, en waarvan hij verplicht was te weten dat zij daarna door „den Regimentscommandant moesten ingevuld worden en uiterlijk op den „15den November 1907 bij den Inspecteur der Cavalerie bezorgd moesten „zijn, tot den 20sten November d. a. v. onder zijn berusting te houden; „bovendien deze lijsten ingevuld op eene wijze geheel en al in strijd met „de bestaande voorschriften";

Gezien de memoriën en stukken door klager tot staving zijner klacht en door straffer tot rechtvaardiging der door hem opgelegde straf ingediend;

Gelet op de verklaring van den als getuige gehoorden ritmeester-adjudant en op hetgeen door klager en straffer bij hun verhoor nader in het midden is gebracht;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal strekkende tot wijziging der voor de straf aangegeven reden en vermindering der opgelegde straf;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager, gedurende de afwezigheid van den Kolonel, is belast geweest met de waarneming van het bevel over het Regiment Huzaren, dat hem dat bevel is overgegeven op den 4den October 1907 des middags te omstreeks 12 uur en dat hij het gevoerd heeft tot den 15den October d. a. v. toen het, bij den aanvang van den dienst, door den Kolonel is overgenomen;

dat op 6 October 1907 op het Regiments-bureau is bezorgd de verzegelde portefeuille bevattende de beoordeelingslijsten der vier bij het Regiment

dienende reserve-officieren, en dat klager dat pakket toen niet heeft geopend;

dat op 11 October 1907 op het Regiments-bureau is ontvangen eene circulaire van den Inspecteur der Cavalerie van 5 October, waarbij werd bericht de toezending van de portefeuille met bedoelde beoordeelingslijsten en verder werd medegedeeld dat met die lijsten moest worden gehandeld als bepaald bij § 8 van het voorschrift voorkomende in het Receuil-Militair van 1906 blz. 901, en verzocht die lijsten vóór 15 November 1907 aan den Inspecteur terug te zenden;

dat klager die circulaire voor „gezien" heeft geparafeerd, waarna daarvan afschrift is genomen en zij aan den Inspecteur is terug gezonden, terwijl het afschrift is geborgen in het geheim archief en de termijn van 15 November niet op de agenda is aangeteekend;

dat klager toen — den 11den October — het pakket met de beoordeelingslijsten heeft geopend en mede naar huis genomen ten einde ze in te vullen, waartoe hij als Luitenant-Kolonel geroepen was;

dat de Kolonel op den 15den October het bevel over het Regiment weder op zich hebbende genomen een paar dagen later de circulaire van 5 October heeft gelezen maar van het voldoen aan den in die circulaire verstrekten last niet verder werk heeft gemaakt;

dat de beoordeelingslijsten boven bedoeld in 1906 waren ingevuld volgens de modellen van 1904 welke destijds nog konden worden gebezigd ofschoon er ten tijde van of even na die invulling een nieuw model was vastgesteld, hetwelk toen nog niet verkrijgkaar was, maar dat in 1907 moest worden gevolgd;

dat klager op den 12den November op de sociëteit den ritmeester-adjudant heeft gesproken over de beoordeelingslijsten en over een daarmede in verband staanden datum, waarna die ritmeester den volgenden dag met verlof is gegaan en er verder niets aan gedaan heeft, maar een paar dagen na zijn terugkeer door klager weder over die lijsten is aangesproken, waarop die ritmeester het geheim archief heeft nagezien, bemerkt dat de dag, waarop lijsten bij den Inspecteur moesten worden bezorgd, reeds verstreken was en daar den Kolonel opmerkzaam op heeft gemaakt, waarna deze den 20sten November aan klager bij nota heeft verzocht hem op te geven, waarom hij de bedoelde lijsten nog niet had gezonden;

dat klager bij zijn antwoord als reden daarvoor heeft opgegeven: dat hij tot dusver te vergeefs had gewacht op de opgave van den door den Kolonel te bepalen datum, waarop die lijsten bij hem moesten inkomen, bewerende dat deze, bij de overneming van het commando, hem had gezegd zulks te zullen doen;

dat klager toen de beoordeelingslijsten aan den Kolonel heeft ingezonden, n.l. de exemplaren die van den Inspecteur waren aangekomen, zijnde het oude model, laatselijk gebezigd in 1906, welke nu door klager waren ingevuld over 1907;

dat de Kolonel hem die terstond heeft teruggezonden en er op gewezen dat zij moesten gemaakt worden volgens het nieuwe model, waarvan hij daarbij vier blanco-exemplaren aan klager toezond;

dat, naar aanleiding van een en ander, de straf is opgelegd waartegen het beklag is gericht;

Overwegende dat klagers bezwaren tegen die straf hierop neerkomen:

dat hem noch opzet noch plichtverzuim in billijkheid kan verweten worden, daar hij tot tweemaal toe den ritmeester-adjudant verzocht heeft den Kolonel te herinneren aan de beoordeelingslijsten der reserve-officieren,

wat betreft den datum van inzending en dat zij, volgens zijne meening, moesten overgemaakt worden; dat de Kolonel zelf vergeten heeft de beoordeelingslijsten te behandelen, daar klager hem bij de overdracht van het commando uitdrukkelijk heeft gezegd, dat hij, van al hetgeen tijdens zijne waarneming van het commando over beoordeelingslijsten was ingekomen, opzettelijk geen inzage had genomen doch alles ter afdoening aan den Kolonel had overgelaten;

dat hij dus niet kende den dag waarop de stukken bij den Kolonel moesten inkomen, maar dat — al had hij dien gekend — de Kolonel toch verplicht was geweest, na zijne terugkomst den dag aan hem op te geven, waarop de lijsten op het Regiments-bureau moesten zijn bezorgd, en dat hij daarom den Kolonel, bij de overdracht van het commando, daarnaar gevraagd heeft; dat hij de lijsten heeft ingevuld op het oude model omdat de Kolonel verzuimd had hem de nieuwe lijsten ter invulling te zenden, niettegenstaande hij den ritmeester-adjudant verzocht had er de aandacht van den Kolonel op te vestigen dat de lijsten het vorige jaar niet naar het voorschrift waren ingevuld;

Overwegende dat straffer beslist heeft ontkend dat klager hem bij de overdracht van het commando zou hebben verklaard, wat deze beweert, en dat ook de als getuige gehoorde ritmeester-adjudant, die bij die overdracht tegenwoordig was, zich niet herinnert den klager zulks te hebben hooren zeggen;

dat evenzeer niet vaststaat of klager bij de ontvangst der circulaire van den Inspecteur van dat stuk behoorlijk kennis genomen heeft, bewerende hij het uit bescheidenheid niet te hebben gelezen, omdat er wel iets over hem zelven in kon staan, terwijl de ritmeester-adjudant onder eede heeft verklaard dat klager dat stuk heeft ingezien en gelezen, zonder dat hij verklaren kan of klager het goed heeft gelezen;

Overwegende echter dat het niet van belang is of omtrent deze punten door het onderzoek zekerheid is verkregen, vermits het vaststaat dat klager, toen hij op den 6^{den} October de beoordeelingslijsten en op den 11^{den} October de circulaire van den Inspecteur ontving, was waarnemend Regimentscommandant en hij daarbij tevens de werkzaamheid, aan den Luitenant-Kolonel opgedragen, moest vervullen;

dat hij in de eerstgenoemde qualiteit verplicht was alle aan den Regimentscommandant gerichte stukken te openen en daarvan kennis te nemen en hij zich niet kon beroepen op bescheidenheid om te rechtvaardigen, dat hij van de ingekomen stukken hetzij niet- hetzij onvoldoende kennis nam, terwijl hij evenmin mocht besluiten alles wat de invulling der beoordeelingslijsten betrof aan den Kolonel over te laten om door dezen na zijn terugkeer te worden afgedaan, daar juist het invullen van de toegezonden lijsten door hem als Luitenant-Kolonel moest geschieden, zoodat klager zonder aannemelijken grond die lijsten van den zesden tot den elfden October heeft laten liggen;

dat hij echter ook na den elfden October, toen hij de lijsten mee naar huis heeft genomen, ruimschoots tijd heeft gehad om die, na behoorlijk onderzoek en overweging in te vullen en aan den Regiments-commandant te bezorgen zóó tijdig dat deze ze uiterlijk op den 15^{den} November bij den Inspecteur kon bezorgen;

dat de bewering van klager als zou de Regimentscommandant verplicht zijn geweest hem een dag te bepalen, waarop de lijsten ingevuld op het Regiments-bureau moesten worden bezorgd en hem de gedrukte formulieren volgens het nieuwe model te zenden, geheel onaannemelijk is, vermits hij,

na op 11 October kennis te hebben genomen van de circulaire van den Inspecteur, daaruit moest weten op welken dag de Kolonel die lijsten bij den Inspecteur moest brengen, en zich dus uit eigen beweging voor de toezending aan den Kolonel een geschikten dag moest vaststellen, terwijl — indien hij daartoe eene tijdsbepaling door den Regimentscommandant noodig achtte — hij als waarnemend Regimentscommandant zulks zelf had kunnen doen en — wetende dat de invulling moest geschieden overeenkomstig het in de circulaire aangeduide model van 1906 — de formulieren van het Regiments-bureau had kunnen nemen, waar zij voorhanden waren;

dat klagers beroep op de in 1906 gedane invulling der lijsten op het oude model hem niet kan verschoonen nu de circulaire nog bepaald aangaf dat het nieuwe model moest worden gevolgd;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt dat klager ten aanzien van de invulling der bedoelde lijsten niet heeft gedaan wat hij als Luitenant-Kolonel verplicht was en dat die nalatigheid niet werd weggenomen of gebeterd door zijn op 12 of 13 November aan den ritmeester-adjudant gedaan verzoek om aan den Kolonel de bepaling van een dag voor de inzending te vragen;

dat echter de omstandigheden, waaronder zich die nalatigheid heeft voorgedaan, geen grond opleveren om aan te nemen dat klager opzettelijk de tijdige invulling heeft achterwege gelaten al moge zulks ook eenigszins schijnen te volgen uit de gronden die hij later voor zijn verzuim heeft opgegeven;

Overwegende dat derhalve in de strafreden minder juist wordt gesteld dat de goede gang van zaken in den dienst is gestoord door opzet of grof plichtverzuim van klager, vermits die stoornis evengoed het gevolg kan zijn geweeet van nalatigheid, waarbij ook nog in aanmerking komt dat de ritmeester-adjudant den datum van inzending der lijsten bij den Inspecteur niet op de agenda heeft geplaatst en dat de Regimentscommandant, na zijn terugkomst op 15 October, wel heeft kennis genomen van de circulaire, maar ook verder niet gedacht heeft aan den daarin bepaalden termijn van inzending op 15 November;

Overwegende dat klager door de niet tijdige inzending der lijsten is te kort geschoten in hetgeen hij als hoofdofficier verplicht was, tot bevordering van een goeden gang van zaken, te verrichten en hij deswege te recht is gestraft;

dat echter om de aangegeven reden de strafreden moet worden gewijzigd en, in verband daarmede, de straf worden verminderd.

Krachtens de artikelen 15—18 der Rechtspleging bij de Landmacht, in verband met artikel 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie, beschikkende op de voormelde klacht:

Verklaart dat klager ter zake van de feiten hierboven weergegeven en in de reden der straf bedoeld, terecht is gestraft;

Wijzigt de straf en de strafreden;

Bepaalt die op acht dagen kamerarrest met accés om reden:

„tot den goeden gang van zaken in den dienst niet medegewerkt zooals „van een hoofdofficier geëischt kan worden, door niet te zorgen dat de „beoordeelingslijsten der reserve-officieren tijdig en behoorlijk ingevuld bij „den Regimentscommandant aanwezig waren".

Gelast dat de aldus gewijzigde straf en strafreden in klagers strafregister zullen worden opgenomen ter vervanging van de bovenvermelde.

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden gezonden aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiskaal.

Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement.

Vonnis van 11 Januari 1909.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof 26 Januari 1909.

President: Luitenant-Kolonel J. D. GREVINCK.

Leden: Kapiteins A. A. H. VAN HEUSDEN en C. W. F. EPKEMA; Luitenants Jhr. K. F. QUARLES VAN UFFORD, C. D. VIEHOFF, J. G. DE VRIES ROBBÉ en Mr. J. S. BARBAS.

Auditeur-Militair: Mr. W. F. VAN MEURS.

Oproeping in werkelijken dienst.

Beklaagde die den 3den Juni 1907 is opgeroepen om op 24 Juni d. a. v. onder de wapenen te komen en krachtens machtiging van den Minister van Oorlog vergunning heeft bekomen om eerst op 30 September 1907 op te komen moet geacht worden behoorlijk te zijn opgeroepen om op laatstgenoemden datum onder de wapenen te komen.

Daar beklaagde van het bevoegde gezag verlof heeft bekomen om zich te rekenen van 25 September 1907 gedurende twaalf achtereenvolgende maanden naar het buitenland te begeven onder verplichting om op de eerste oproeping voor den werkelijken dienst onverwijld terug te keeren, verkeerde hij te goeder trouw in de meening dat hij, zonder nadere oproeping, niet in het land behoefde terug te keeren in verband met de reeds gedane oproeping.

De schuld van bekl. is derhalve niet bewezen zoodat hij behoort te worden vrijgesproken.

Overwegende dat J. v. Z., oud 28 jaar, geboren te IJsselstein, milicien-kanonnier bij het 1ste Regiment Vesting-Artillerie, gerequireerde in persoon, voor den Krijgsraad is gesteld, beschuldigd:

dat hij te Utrecht op 30 September 1907 als loteling van de lichting 1900 uit de gemeente IJsselstein, behoorende tot het 1ste Regiment Vesting-Artillerie en als verlofganger gevestigd in de gemeente IJsselstein bij openbare kennisgeving van den burgemeester dier gemeente van 3 Juni 1907 aldaar opgeroepen om op 24 Juni 1907 voor herhalingsoefeningen bij zijn korps onder de wapenen te komen en vergunning bekomen hebbende van den commandeerenden officier van evengemeld Regiment bij schrijven van 20 Juni 1907 krachtens machtiging van den Minister van Oorlog van 15 Juni 1907 om eerst op 30 September 1907 bij zijn korps onder de wapenen te komen, niet op 30 September 1907 onder de wapenen is gekomen, voortdurend afwezig is gebleven en zich te Heerlen op 11 December 1908 bij de politie vrijwillig en zonder achterhaald te zijn, heeft aangemeld;

Overwegende dat beklaagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt, opgevende dat hem in Juni 1907 door den veldwachter van IJsselstein, namens den burgemeester, een schriftelijk bewijs is uitgereikt, dat op zijn verzoek om den 30sten September 1907 onder de wapenen te komen, goedgunstig was beschikt; dat hij bovendien verlof had aangevraagd om zich in het buitenland te mogen ophouden; dat de veldwachter van IJsselstein hem op 27 September 1907 het ten processe aanwezige stuk, productie O, heeft overhandigd, waarbij

hem het gevraagde verlof werd toegestaan, onder vermelding dat hij twaalf achtereenvolgende maanden verlof naar het buitenland verkreeg, ingaande 25 September 1907, dat hij, toen de veldwachter hem dit stuk bracht, dezen vroeg of hij nu niet den 30sten September 1907 voor herhalingsoefeningen moest opkomen, waarop deze antwoordde: „Neen, je hebt 12 maanden verlof, je kunt wel gaan"; dat hij den volgenden dag naar het buitenland is vertrokken, te goeder trouw meenende dat hem zulks vrij stond op grond van het hem toegestaan buitenlandsch verlof; dat hij zich op 11 December 1908 vrijwillig te Heerlen bij de politie heeft aangemeld;

Overwegende dat beklaagde, blijkens ten processe overgelegd uittreksel uit het stamboek van het 1ste Regiment Vesting-Artillerie op 7 Maart 1900 is ingedeeld als loteling van de lichting 1900 uit de gemeente IJsselstein en laatstelijk op 14 October 1905 is gesteld in het genot van groot verlof;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegden verlofpas, afgegeven te Utrecht 14 October 1905 door den commandeerenden officier van het 1ste Regiment Vesting-Artillerie, aan beklaagde behoorende tot de 6de compagnie, verlof is verleend tot nadere oproeping;

Overwegende dat deze verlofpas op 16 October 1905 is gezien voor aankomst van beklaagde in de gemeente IJsselstein door den burgemeester dier gemeente, op 29 December 1905 is gezien door dien burgemeester voor vertrek van beklaagde uit die gemeente en laatstelijk op 18 April 1906 weder is gezien door dien burgemeester voor aankomst van beklaagde in die gemeente en daarop geen visus voorkomt voor vertrek van beklaagde uit die gemeente;

Overwegende dat alzoo oproepingen van de in die gemeente gevestigde verlofgangers der Nationale Militie na laatstgenoemden dag voor beklaagde verbindend waren;

Overwegende dat Zijne Excellentie de Minister van Oorlog bij beschikking van 13 Mei 1907, ter uitvoering van het Koninklijk Besluit van 8 Mei 1907, no. 78, heeft bepaald dat de verlofgangers der Nationale Militie, behoorende tot de lichting 1900, o. a. van de 5de compagnie 1ste Regiment Vesting-Artillerie, tot oefening in den wapenhandel behoorden te worden opgeroepen om op 24 Juni 1907 bij hun korps onder de wapenen te komen (Rec. Mil. 1907 blz. 460 vgg.);

Overwegende dat bij openbare kennisgeving van den burgemeester der gemeente IJsselstein van 3 Juni 1907, met een daarop gestelde verklaring van dien ambtenaar dat die kennisgeving is gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe bij gemeentelijke verordening is aangewezen, beklaagde is opgeroepen om op 24 Juni 1907 bij zijn korps het 1ste Regiment Vesting-Artillerie te Utrecht onder de wapenen te komen;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde copy-beschikking van Z. Exc. den Minister van Oorlog van 29 October 1907, aan beklaagde, op zijn verzoek, uitstel is verleend tot 30 September 1907;

Overwegende dat blijkens ten processe overgelegde copy-missive van Z.Ex. den Minister van Oorlog van 29 October 1907 aan den Commandeerenden officier van het 1e regiment Vesting-Artillerie, deze is gemachtigd beklaagde als deserteur af te voeren, indien hij bij ontvangst dier missive zich nog niet bij zijn korps mocht hebben aangemeld;

Overwegende dat blijkens het aangehaalde uittreksel uit het stamboek beklaagde op 31 October 1907 als deserteur is afgevoerd, wegens het niet voldoen aan een te zijnen aanzien gedane oproeping in werkelijken dienst;

Overwegende dat de Commissaris der Koningin in de gemeente Utrecht bij beschikking van 25 September 1907, 4e afdeeling no. 5137/8759, ten processe overgelegd, krachtens machtiging van Zijne Excellentie den Minister van Oorlog aan J. v. Z., milicien-verlofganger der lichting van 1900 uit de gemeente IJsselstein behoorende tot het 1e regiment Vesting-Artillerie toestemming verleent om zich te rekenen van 25 September 1907 voor den tijd van twaalf achtereenvolgende maanden in Duitschland op te houden, onder verplichting: 1°. te zorgen, dat zijn adres in het buitenland steeds bij den Burgemeester zijner woonplaats bekend zij, en 2°. op de eerste oproeping voor den werkelijken dienst onverwijld hier te lande terug te keeren;

Overwegende dat de navolgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1. H. J. C., sergeant-majoor-administrateur bij het 1e regiment vesting-artillerie, in garnizoen te Utrecht:

Ik herken in beklaagde J. v. Z. Beklaagde is niet op 30 September 1907 voor herhalingsoefeningen bij zijn korps onder de wapenen gekomen en is tot 12 December 1908 afwezig geweest. Gedurende dien tijd heeft hij in alle diensten en op alle appels gemankeerd.

en 2°. M. J. B., veldwachter wonende te IJsselstein:

Ik heb op 27 September 1907 aan beklaagde zijn toestemming uitgereikt om zich 12 achtereenvolgende maanden naar het buitenland te begeven, ingaande 25 September 1907. Beklaagde vroeg mij toen: „Ik moest 30 September onder de wapenen komen, moet ik dit nu nog? Wat denk je daarvan?" Ik antwoordde: „Mijns inzien niet, wat deze vergunning is gedateerd met ingang van 25 September 1907." Ik heb hem echter ook aangeraden te Utrecht te informeeren voordat hij vertrok. Mijn indruk is, dat beklaagde volkomen te goeder trouw vertrokken is.

Overwegende dat W. M. H. H., inspecteur van politie te Heerlen, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, bij ambtseedig proces-verbaal heeft verklaard, dat zich ten zijnen bureele op 11 December 1908 heeft gemeld als deserteur J. v. Z., milicien bij het 1e regiment vesting-artillerie;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de hierboven opgenomen schriftelijke bescheiden, de beëedigde verklaringen der getuigen en het ambtseedige procesverbaal, het aan beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend is bewezen;

Overwegende dat dit behoort te worden gekwalificeerd als: eerste desertie in tijd van vrede, door het als verlofganger der Nationale Militie niet voldoen aan eene oproeping tot den werkelijken dienst met vrijwillige aangifte na vier weken, misdrijf wat het misdadige betreft, de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, opgevolgd door arrestatie;

Overwegende dat beklaagde ten processe heeft overgelegd eene machtiging van den Commissaris der Koningin te Utrecht van 25 September 1907 (welke machtiging hem volgens de verklaring van getuige B. op 27 September 1907 is uitgereikt), waarbij die autoriteit hem, *krachtens machtiging van den Minister van Oorlog* toestemming verleent om zich te rekenen van 25 September 1907 voor den tijd van 12 achtereenvolgende maanden in Duitschland op te houden, onder verplichting, o.m., op den eersten oproeping voor den werkelijken dienst onverwijld hier te lande terug te keeren; dat de Krijgsraad aanneemt, dat beklaagde aan deze machtiging de bevoegdheid ontleende zich inderdaad van 25 September 1907 tot 25 September 1908 in het buitenland op te houden;

dat onvereenigbaar is, dat beklaagde krachtens machtiging van den

Minister van Oorlog en op 30 September 1907 bij zijn korps onder de wapenen moest komen en toestemming erlangde, om zich met ingang van 25 September 1907 voor den tijd van twaalf achtereenvolgende maanden in het buitenland op te houden; dat de aan laatstgenoemde toestemming verbonden voorwaarde, op de eerste oproeping voor den werkelijken dienst onverwijld hier te lande terug te keeren, beklaagde moest sterken in de meening, dat hij niet in het land behoefde terug te keeren in verband met de reeds gedane oproeping; dat beklaagdes opgave, te goeder trouw gemeend te hebben naar het buitenland te kunnen gaan, bevestigd wordt door de verklaring van getuige B.;

Overwegende dat beklaagde derhalve zal behooren te worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde, naardien zijn schuld niet is bewezen;

Gezien art. 181, 117 der Militiewet 1901 Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart het aan beklaagde ten laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen;

Spreekt hem vrij;

Verwijst den Staat in de proceskosten.

De slotconclusie van den Auditeur-Militair luidt als volgt:

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de hierboven opgenomen schriftelijke bescheiden, de beëedigde verklaringen der getuigen en het ambtseedig proces-verbaal wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde zich aan het hem ten laste gelegde heeft schuldig gemaakt;

Overwegende dat art. 133 Militiewet 1901 bepaalt, dat de verlofganger der militie, die niet voldoet aan eene oproeping voor den werkelijken dienst, als deserteur wordt behandeld, nadat enz.; dat beklaagde wel is waar niet heeft voldaan aan de oproeping van den burgemeester van IJsselstein van 3 Juni 1907 — gedaan ingevolge de beschikking van den Minister van Oorlog van 13 Mei 1907 ingevolge het Koninklijk Besluit van 2 Mei 1907 n°. 78 — maar beklaagde niet deswege terechtstaat; dat mag worden aangenomen de juistheid van beklaagdes opgave, dat de veldwachter van IJsselstein hem in Juni 1907 vanwege den burgemeester van IJsselstein een schriftelijke kennisgeving heeft overhandigd, houdende een goedgunstige beschikking op beklaagdes verzoek om op 30 September 1907, in plaats van op 24 Juni 1907, onder de wapenen te komen: dat zoodanige kennisgeving niet is een oproeping; dat de wet niet bepaalt dat het niet-opkomen in werkelijken dienst na verleend verlof van uitstel van opkomst, is te beschouwen als het niet voldoen aan een oproeping voor den werkelijken dienst;

Overwegende dat derhalve niet kan worden aangenomen, dat beklnagde — door niet op 30 September 1907 onder de wapenen te komen — niet heeft voldaan aan eene oproeping voor den werkelijken dienst; dat het ten laste gelegde en bewezen feit niet strafbaar is en beklaagde derhalve behoort te worden vrijgesproken;

Gezien art. 176 Rechtspleging bij de Landmacht; 133 en 117 Militiewet 1901:

heeft de eer te requireeren en te concludeeren, dat de Krijgsraad het aan beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen verklare, het kwalificeere als: eerste desertie in tijd van vrede, door het als verlofganger der Nationale Militie niet voldoen aan een oproeping tot den werkelijken dienst, met vrijwillige aangifte na vier weken, misdrijf wat het misdadige betreft de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in

tijd van vrede, opgevolgd door arrestatie, hem hieraan schuldig verklare, doch verstaan dat dit feit niet strafbaar is, hem hiervan vrijspreke, met verwijzing van den Staat in de proceskosten.

Arnhem, 11 Januari 1909.

De Auditeur-Militair,

(*w.g.*) W. F. VAN MEURS.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 19 Februari 1909.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY, H. M. ENGELHARD en Mr. H. J. M. TIJSSENS.

Strafbevoegdheid van den eskader- of divisiecommandant (Directeur en Commandant).

De klacht welke uitdrukkelijk is beperkt tot de omstandigheid dat niet door de bevoegde autoriteit is gestraft, moet ontvankelijk worden verklaard. Anders Advocaat-Fiskaal met betoog dat de wet slechts kent een klacht over de zwaarte en de reden der straf.

Het ingrijpen van den Directeur en Commandant bij het beoordeelen en straffen van overtredingen van personen die onder het commando van een aan hem ondergeschikten C. O. zijn gesteld, is niet vereenigbaar met de aan dezen laatste opgelegde verantwoordeljkheid voor de gedragingen zijner onderhoorigen.

De D. en C. had derhalve niet de bevoegdheid tot straffen, zoodat de klacht wettig is.

Straf geroyeerd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gezien de verklaring van een luitenant ter zee 2de klasse, dienende als officier van politie bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord, onder dagteekening van den 24sten October 1908, ingediend aan den Commandeerenden Officier van dat instituut, houdende mededeeling: dat hij zich wenscht te beklagen over het feit dat hem den 23sten October te voren straf werd opgelegd door den Schout bij Nacht, Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord, welke straf bestaat uit tien dagen huisarrest met waarneming van dienst wegens: „gedrag in strijd met de „waardigheid van den officier door op den 4den October 1908 aan boord „van Hr. Ms. „Dolfijn" als gast deel te nemen aan eenen officiersmaaltijd, „waaraan ook eene hem bekende vrouw van verdachte zeden als gast „deelnam en door na te laten tegen de aanwezigheid dier vrouw aan tafel „zijn invloed als ondste in leeftijd en ancienniteit der aanwezige officieren „te doen gelden".

Gelet op de schriftelijke toelichting gegeven door klager tot steun van de door hem beweerde onwettigheid der opgelegde straf en op hetgeen

daartegen door den straffer is in het midden gebracht met de daarbij gevoegde schriftelijke bijlagen;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende tot niet-ontvankelijk verklaren der klacht. omdat die niet is gericht tegen de opgelegde straf noch tegen de daarvoor aangegeven reden maar enkel betreft de omstandigheid dat die straf is opgelegd door den vlootvoogd en niet door klagers Commandant;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat klager, geplaatst als officier van politie bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord, op 4 October 1908 aan boord van Harer Majesteits „Dolfijn", heeft deelgenomen aan den maaltijd der op dien bodem dienende officieren en wel als gast van Dr. L., die tot dezen behoorde, en dat bij dien maaltijd is voorgevallen hetgeen verder in de strafreden vermeld is;

Overwegende dat klagers bezwaar tegen de opgelegde straf uitsluitend gegrond is op de omstandigheid dat die is opgelegd door den Schout bij Nacht, Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord, hetgeen door hem wordt geacht in strijd te zijn met het bepaalde bij artikel 3 van het Reglement op den Inwendigen Dienst aan boord van Harer Majesteits Oorlogsschepen, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 9 Februari 1905 no. 33, in verband met artikel 11 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water en artikel 30 van het Reglement van Krijgstucht voor dat Krijgsvolk, nader toegelicht bij artikel 126 der Justitieele Voorschriften, terwijl straffer heeft betoogd, dat hij in dat geval tot straffen bevoegd was, vermits de bestaande wettelijke bepalingen de bevoegdheid tot straffen niet beperken tot de Commandeerende Officieren van schepen en de omstandigheden ten deze het wenschelijk maakten dat de straffen op te leggen aan de officieren die gezamenlijk hadden deelgenomen aan hetzelfde feit, maar behoorden tot meer dan één schip of instelling, met elkaar verband zouden houden;

Overwegende dat, volgens het bepaalde bij artikel 9 der Rechtspleging bij de Zeemacht een gearresteerde die zich over het arrest of over de opgelegde straf bezwaard vindt, zoodat hij meent ten onrechte gearresteerd of onschuldig of te zwaar gestraft te zijn, zijne klachten daarover kan inbrengen en zelfs zal mogen verzoeken dat de zaak door eene krijgsraad worde onderzocht, die alsdan, na onderzoek der zaak heeft te beslissen of des klagers klacht wettig wordt bevonden;

dat wel de woorden van die bepaling kunnen worden opgevat in dien zin dat de bevoegdheid om zich te beklagen en zelfs een onderzoek als vermeld te verzoeken, is beperkt tot de gevallen dat de klacht betreft de rechtmatigheid van het opgelegd arrest, het bestaan der reden tot straffen of de zwaarte der opgelegde straf, zoodat zij den gestrafte niet zou toekomen indien zij gelijk in deze zaak, enkel beweert dat de straf is opgelegd door een niet daartoe bevoegde, maar dat zoodanige beperkende uitlegging niet is overeen te brengen met de aan den Krijgsraad in artikel 11 gedane opdracht om de zaak te onderzoeken en een oordeel uit te spreken over de wettigheid der klacht welke toch voor alles afhangt van de vraag of de straf door de bevoegde autoriteit is opgelegd;

dat die beperkende uitlegging tengevolge zou hebben dat bij de wet geene autoriteit is aangewezen die over die bevoegdheid heeft te oordeelen zoodat veeleer is aan te nemen dat de woorden: „zoodat hij meent „onschuldig of te zwaar gestraft te zijn" in de wet alleen worden gebezigd om aan te duiden het meest voorkomende geval, zonder daarom het andere uit te sluiten.

Overwegende dat derhalve de klager ontvankelijk is in zijne klacht;

Overwegende ten aanzien van de gegrondheid der ingediende klacht:

dat artikel 30 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water bepaalt dat onder het toeverzicht der Commandeerende Officieren de straffen wegens overtredingen tegen de Krijgstucht begaan, tegen de overtreders door hen worden uitgesproken;

dat daarbij niet wordt aangeduid welke de verschillende Officieren, aan wie het voeren van een commando is opgedragen, hier bedoeld zijn, hetgeen ook in eene algemeene bepaling als die van dit artikel niet mogelijk was, vermits het aan een officier opgedragen commando kan zijn van verschillenden aard en omvang en *daar*door moet worden bepaald hoever de in dit artikel in het algemeen verstrekte opdracht in elk commando reikt;

dat wel in dat artikel 30 aan de Commandeerende Officieren tegelijk wordt opgedragen het „toeverzicht" over de krijgstuchtelijke straffen en het uitspreken dier straffen, maar dat deze tegenstrijdigheid alleen te verklaren is als eene te korte en daardoor minder juiste redactie der bepaling, die wordt opgevat als aangevende dat elke Commandeerende Officier in den kring en binnen de grenzen van het hem opgedragen commando de straffen wegens overtredingen oplegt aan de onder zijn commando gestelden en tevens toezicht houdt op de straffen opgelegd door de onder zijn hooger commando werkzame commandeerende officieren;

dat deze uitlegging van het in voormeld artikel 30 bepaalde steun vindt in de overige bepalingen der Wet en daarmede geheel in overeenstemming is;

dat toch in artikel 7 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water de Commandeerende Officieren van schepen of vaartuigen verantwoordelijk worden gesteld voor de gedragingen hunner onderhoorigen voor zoover zij, door een al te groote toegevendheid of onachtzaamheid, daarvan als medeoorzaken kunnen worden beschouwd, terwijl artikel 7 van de Rechtspleging bij de Zeemacht het bepalen der Krijgstuchtelijke straf bij eene zaak, die buiten krijgsraad kan worden afgedaan, overlaat en opdraagt aan den Commandeerenden Officier, door welke woorden in dat artikel geen ander bedoeld kan zijn dan de commandeerende officier van het schip waartoe de verdachte behoort of zoodanig ander superieure officier onder wien de gearresteerde verstaan moet worden te ressorteeren, gelijk noodzakelijk volgt uit het verband dezer bepaling met die der voorafgaande artikelen 4 en 5, waarin de Commandeerende Officier van het schip of de voornoemde andere superieur bepaaldelijk wordt aangewezen om ten deze op te treden en waarbij die taak alleen aan den Commandeerenden Officier van het schip waartoe de verdachte behoort of zoodanig ander superieur Officier onder wien de gearresteerde verstaan moet worden te ressorteeren, gelijk noodzakelijk volgt uit het verband dezer bepaling met die der voorafgaande artikelen 4 en 5, waarin de Commandeerende Officier van het schip of de voornoemde andere superieur bepaaldelijk wordt aangewezen om ten deze op te treden en waarbij die taak alleen aan den commandeerenden officier van het eskader of minder smaldeel wordt opgedragen ten aanzien van een gearresteerde „die niet bepaaldelijk „op eenig schip bescheiden is";

dat wel in de hier aangehaalde bepalingen van de Rechtspleging bij de Zeemacht sprake is van „gearresteerden", maar dat deze uitdrukking gebezigd naar aanleiding van het in de voorafgaande artikelen 2 en 3 beoogde geval, dat aan den van een aanmerkelijke fout of misdaad verdachte door een meerdere het arrest is aangezegd, zeker niet tengevolge

kan hebben dat de commandeerende officier van het schip of de voornoemde superieuren bij het beoordeelen en straffen van lichtere overtredingen zijner onderhoorigen minder zelfstandig zou zijn dan in gevallen waar deze van zwaardere overtredingen, zelfs van misdaden verdacht worden;

Overwegende dat het ingrijpen van een hooger gestelden Commandeerenden Officier bij het beoordeelen en straffen van overtredingen van minderen, die onder het commando van een aan hem ondergeschikten commandeerenden officier zijn gesteld, niet vereenigbaar zou zijn met de aan dezen laatste opgelegde verantwoordelijkheid voor de gedragingen zijner onderhoorigen, daar ieder Commandeerende Officier van een schip of van een andere inrichting omtrent de wijze, waarop hij door het opleggen van straffen de krijgstucht meent te moeten handhaven om behoorlijk aan zijne verantwoordelijkheid te voldoen naar zijn eigen overtuiging behoort te handelen en deswege ter verantwoording kan worden geroepen door den boven hem gestelde, wien voldoende middelen ten dienste staan om hem tot verandering van gedragslijn te bewegen indien zijne wijze van handhaving der Krijgstucht het gewenschte gevolg niet heeft;

dat het direct ingrijpen van den hooger geplaatsten Commandeerenden Officier ook niet bevorderlijk kan worden geacht aan het gezag van den commandant, terwijl het streven van gelijkmatigheid in het aanwenden van middelen tot handhaving der Krijgstucht, bij de verschillende opvattingen van verschillende Commandeerende Officieren, juist zeer ongelijkmatig zou kunnen werken;

Overwegende, dat bij artikel 2 van het Reglement voor het Koninklijk Instituut voor de Marine (vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 24 Januari 1906, no. 62) als commandant aan het hoofd van die instelling is geplaatst een hoofdofficier uit het korps Zee-officieren, en dat bij artikel 1 der Instructie van Directeuren en Commandanten der Marine (vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 18 April 1905, no. 49) aan den Directeur en Commandant is opgedragen het voeren van het opperbevel over alle takken van dienst en inrichtingen tot de Zeemacht behoorende;

dat wijders bij artikel 9 van het Huishoudelijk Reglement voor het Instituut (vastgesteld bij beschikking van den Minister van Marine van 28 Augustus 1903) is bepaald dat het opleggen van straffen aan het personeel van het Instituut alleen door den Commandant van dat Instituut geschiedt en dat in verband daarmede voor dien Commandant gelden de bepalingen voor den Commandeerenden Officier van een oorlogsbodem vervat in den eersten titel van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

dat derhalve de beoordeeling of de zaak, welke tot het opleggen der straf heeft aanleiding gegeven, buiten krijgsraad kon worden afgedaan, stond aan den Commandeerenden Officier van het Instituut en, bij beslissing in dien zin, die Commandeerende Officier de straf kon en moest bepalen, zoodat de Directeur en Commandant der Marine te Willemsoord niet bevoegd was aan klager ter zake van het aangeduide, een straf op te leggen.

Krachtens de artikelen 9—12 der Rechtspleging bij de Zeemacht in verband met artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie, beschikkende op de ingediende klacht;

Verklaart des klagers klacht wettig;

Gelast de doorhaling der straf;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden gezonden aan den klager, den straffer, den Commandant van het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord en aan den Advocaat-Fiskaal.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK. (1)

Hooge Raad der Nederlanden.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van 25 November 1907.

Voorzitter: Mr. E. W. Gulje.

Raadsheeren: Mrs. A. Telders, A. P. L. Nelissen, A. M. B. Hanlo, J. W. Karsten, S. Gratama en J. H. van Goor.

Art. 285 W. v. Str. bedreiging o. a. met eenig misdrijf tegen het leven gericht strafbaar stellende, vordert niet het in werkelijkheid bestaan van zoodanig voornemen, maar het door woorden of daden al of niet overeenkomstig de werkelijkheid te kennen geven aan iemand, dat men zoodanig voornemen koestert, onder zoodanige omstandigheden, waardoor bij hem de indruk kan worden teweeggebracht, dat daardoor een min of meer ernstige inbreuk kan worden gemaakt op zijn vrijheid, terwijl ook des daders wil op het teweeg brengen van zoodanigen indruk moet zijn gericht.

B. S.. oud 22 jaren, geboren en wonende te 's-Gravenhage, van beroep slager, is requirant van cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof aldaar van 25 April 1907, waarbij in hooger beroep werd bevestigd een vonnis der Arrond.-Rechtbank aldaar van 25 Febr. te voren, bij welk vonnis de requirant werd schuldig verklaard aan 1o. bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht, en 2o. bedreiging met zware mishandeling en, met toepassing der artt. 57 en 285 Strafr., veroordeeld tot gevangenisstraf van 8 dagen.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer Gratama, en het beroep namens den requirant door Mr. S. Franzie Berenstein, advocaat te 's-Gravenhage, was toegelicht, heeft de adv.-gen. Jhr. Rethaan Macaré de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Bij pleidooi zijn in deze twee middelen van cassatie voorgesteld.

Het eerste daarvan luidt: Schending, althans verkeerde toepassing van art. 285 Strafr. door het eerste der bewezen verklaarde feiten te qualificeeren en te straffen als bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht.

Bij het in hooger beroep geheel bevestigde vonnis is bewezen verklaard, dat requirant gelijk hem bij dagvaarding is ten laste gelegd tot J. de V. en G. J. T., nadat zij den requirant te kennen hadden gegeven, dat zij een in zijn slachtplaats aanwezige geslachte pink in beslag wilden nemen,

(1) De in deze rubriek opgenomen uitspraken zijn overgenomen uit het Weekblad van het Recht. (Red. M. R. T.).

op dreigenden toon, de woorden gericht heeft „de eerste, die er aan durft komen, dien sla ik met wat in mijne handen komt de hersens in".

De Rechtbank heeft in deze woorden, — die blijkens de ter terechtzitting door de getuigen afgelegde in het vonnis opgenomen verklaringen tot hen gerichtwerden op het oogenblik, dat zij als ambtenaren bij 's Rijks Belastingen de bedoelde slachtplaats visiteerende, aldaar niet door geldige documenten gedekt onafgehakt rundvleesch aantroffen en in beslag wilden nemen, — eene zoo duidelijke bedreiging met een misdrijf tegen het leven gericht gezien, dat zij het onnoodig geacht heeft, nog nader uiteen te zetten, waarom zij aan deze glasheldere woorden de voor ieder duidelijke beteekenis van eene ernstige bedreiging met een misdrijf tegen het leven heeft gehecht.

Ik kan niet inzien, dat daardoor de wet in eenigerlei opzicht is geschonden; integendeel meen ik, dat art. 285 Strafr. hier met juistheid is toegepast. De bewezen verklaarde feiten wijzen er voldoende op, dat hier allerminst te denken is aan eene losse niet ernstig gemeende bedreiging; daarom kan ik ook het tweede middel niet als juist erkennen, waarbij wordt geklaagd over schending althans verkeerde toepassing van de artt. 211, 221, 223 in verband met art. 247 Strafv. en van art. 285 Strafr. door niet te motiveeren uit welke omstandigheden wordt afgeleid, dat in casu de indruk op de bedreigde werd teweeg gebracht, dat door de bedreigingen een min of meer ernstige inbreuk werd gemaakt op hunne vrijheid en dat des daders wil op het teweegbrengen van dien indruk was gericht.

Mijne conclusie strekt mitsdien tot verwerping van het ingestelde beroep in cassatie.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op de middelen van cassatie, namens den requirant voorgesteld bij pleidooi:

I. Schending, althans verkeerde toepassing, van art. 285 Strafwetboek, door het eerste der bewezen verklaarde feiten te qualificeeren en te straffen als „bedreiging met eenig misdrijf tegen het leven gericht";

II. Schending, althans verkeerde toepassing, van de artikelen 211, 221, 223 jº. artikel 247 Strafv. en van artikel 285 Strafwetb., door niet te motiveeren. uit welke omstandigheden werd afgeleid, dat in casu de indruk op de bedreigden werd teweeg gebracht, dat door de bedreigingen een min of meer ernstige inbreuk werd gemaakt op hunne vrijheid en dat ook des daders wil op het teweegbrengen van dien indruk was gericht;

Overwegende, dat bij het door het bestreden arrest bevestigde vonnis ten laste van den requirant als bewezen is aangenomen, dat hij den 8 Nov. 1906 te 's Gravenhage J. de V. en G. J. T. heeft bedreigd met doodslag en met zware mishandeling, door, nadat genoemde personen hem te kennen hadden gegeven, dat zij een in zijne slachtplaats aanwezige geslachte pink in beslag wilden nemen, op dreigenden toon hun toe te voegen: „de eerste die er aan durft te komen, dien sla ik met wat in mijn handen komt de hersens in", en terwijl hij wees op een aldaar aanwezige hakbijl: „als je er met je handen aan durft komen, dan sla ik ze met die hakbijl middendoor", op grond waarvan hij is schuldig verklaard en veroordeeld als aan het hoofd van dit arrest is vermeld;

O. dat deze bewezen-verklaring steunt op de aanwijzingen voortvloeiende uit de verklaringen der twee genoemde personen als getuigen gehoord, dat zij als ambtenaren bij 's Rijks belastingen de slachtplaats van den requirant visiteerden en toen aldaar aanwezig bevonden een geslachte pink en hem daarop mededeelden dat zij die pink in beslag namen, wegens gemis

van een geldig document tot dekking van dat vleesch, dat beklaagde toen hun op luiden toon de bovenmedegedeelde woorden toevoegde, terwijl die verklaringen tevens inhouden, dat bij het uiten daarvan in die slachtplaats zeker een hakbijl aanwezig was;

O. met betrekking tot de twee namens den requirant voorgestelde en met elkander in verband staande middelen van cassatie, gericht tegen de schuldigverklaring en veroordeeling wegens het eerste feit, dat art. 285 Strafr. bedreiging onder andere met eenig misdrijf tegen het leven gericht en daarmede ook bedreiging met doodslag strafbaar stellende niet vordert het in werkelijkheid bestaan van zoodanig voornemen, maar het door woorden of daden, al of niet overeenkomstig de werkelijkheid, te kennen geven aan iemand, dat men zoodanig voornemen te zijnen aanzien koestert, onder zoodanige omstandigheden, waardoor bij hem de indruk kan worden teweeggebracht, dat daardoor een min of meer ernstige inbreuk wordt gemaakt op zijn vrijheid, terwijl ook des daders wil op het teweegbrengen van zoodanigen indruk moet zijn gericht;

dat de beslissing der vraag, welk voornemen de requirant blijkens zijn uitlatingen aan de genoemde getuigen heeft te kennen gegeven, is van feitelijken aard, evenzeer als de beslissing der Rechtbank omtrent den indruk welke door het te kennen geven van dat voornemen bij die getuigen kon ontstaan; en omtrent het bestaan van den bewusten wil bij den dader;

O. dat dan ook de Rechtbank zonder schending der wet uit het onder de gegeven omstandigheden en ter plaatse als bewezen is verklaard uiten der bovenvermelde woorden kon afleiden, dat de requirant aan de genoemde getuigen het voornemen heeft te kennen gegeven hen van het leven te berooven, terwijl zij juist met het oog op de plaats waar en de omstandigheden waaronder die woorden werden geuit, niet noodzakelijk in een nadere motiveering dier voor de hand liggende gevolgtrekking behoefde te treden;

O. dat mitsdien het beroep in cassatie is ongegrond;

Verwerpt het beroep.

Hooge Raad der Nederlanden.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van 6 April 1908.

Voorzitter: Mr. E. W. Gulje.

Raadsheeren: Mrs. Jhr. S. M. S. de Ranitz, A. Telders, A. M. B. Hanlo, W. J. Karsten, S. Gratama en J. H. van Goor.

Onder „geweld" in art. 141 Wetb. v. Strafr. is ook te verstaan eene gewelddadige krachtsuiting, die zich zonder rechtstreeksche lichamelijke of stoffelijke uitwerking op personen of goederen, toch door waarneembare gewelddadige handelingen openbaart en den indruk moet maken, dat men die handelingen op personen of goederen wil aanwenden.

De Proc.-Gen. bij het Gerechtshof te 's Gravenhage, is requirant van cassatie, doch alleen voor zoover W. v. R., oud 27 jaren, geboren te Groote Lindt, wonende te Zwijndrecht, van beroep telegraafwerker, daarbij is ontslagen van rechtsvervolging, tegen een arrest van gemeld Hof van 2 Jan.

1908, waarbij in hooger beroep werd vernietigd een vonnis door de Arrond.-Rechtbank te Dordrecht op 17 Oct. 1907 uitgesproken, bij hetwelk de gerequireerde werd schuldig verklaard 1°. met een medebeklaagde aan het misdrijf van „wederspannigheid door twee personen met vereenigde krachten gepleegd"; en 2°. met vier medebeklaagden aan het misdrijf van „openlijk met vereenigde krachten geweld plegen tegen personen", en met toepassing der artt. 180, 182, 141, 10 en 57 Strafr. veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, wat betreft de schuldigverklaring aan het tweede feit en de opgelegde straf, en, voor zoover daarvan was geappelleerd, bevestigd voor al het overige; zijnde bij het gemelde arrest de gerequireerde ten aanzien van het tweede feit ontslagen van alle rechtsvervolging, en met toepassing der genoemde artikelen, behalve art. 141 Strafr., veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer GRATAMA, heeft de adv.-gen. ORT de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Bij vonnis der Rechtbank te Dordrecht werd ten aanzien van den thans gerequireerde en vier andere beklaagden bewezen aangenomen dat zij in den avond van 27 Juli 1907 te Dordrecht op de openbare straat de Rietdijk, terwijl aldaar een volksoploop was ontstaan, openlijk met vereenigde krachten geweld gepleegd hebben tegen den aldaar surveilleerenden hoofdagent van politie C. A. van 't Hoff tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, door te zamen optredende met nog meer onbekend gebleven personen, herhaaldelijk in dreigende houding met opgeheven vuisten op dien agent van politie af te komen en naar hem te slaan.

Dit feit werd gequalificeerd als het misdrijf van „openlijk met vereenigde krachten geweld plegen tegen personen", voorzien bij art. 141 Strafr. en de gerequireerde — te wiens aanzien bovendien, *en wel in de eerste plaats*, een misdrijf van art. 182 Strafr. was bewezen verklaard, ter zake van deze beide misdrijven veroordeeld tot eene gevangenisstraf van acht maanden.

Het Hof, in hooger beroep, met de Rechtbank het bewijs, zoowel van de *in de eerste plaats* te laste gelegde wederspannigheid als van het *in de tweede plaats* te laste gelegde door mij vermeld feit en beklaagdes schuld daarvan, bewezen achtende, oordeelde echter dat dit laatste niet viel onder het bereik van art. 141 Strafr. en wel op grond dat het onder de genoemde omstandigheden met vereenigde krachten herhaaldelijk in dreigende houding met opgeheven vuisten op een politiebeambte toeloopen en *naar* dezen slaan, nog geen *daadwerkelijk* geweld opleveren: dat toch — al is voor de toepassing van art. 141 het toebrengen van letsel geen vereischte, wil dit artikel kunnen worden toegepast, eenige krachtsaanwending tegen personen of goederen moet zijn gepleegd.

Dientengevolge werd het vonnis vernietigd voorzoover beklaagde daarbij werd schuldig verklaard aan het misdrijf van openlijk met vereenigde krachten geweld plegen tegen personen en voorzoover hij daarbij werd veroordeeld tot eene gevangenisstraf van acht maanden en werd hij ter zake van *dit* feit ontslagen van alle rechtsvervolging, — met oplegging van eene gevangenisstraf van drie maanden ter zake van het in de eerste plaats te laste gelegde feit en bevestiging van het vonnis, voor zoover daarvan was geappelleerd, voor al het overige.

De heer requirant, die zich tegen dit arrest in cassatie voorzag, doch

alleen voorzoover de beklaagde daarbij was ontslagen van alle rechtsvervolging, stelde bij memorie als middel van cassatie: „Schending van art. 141 Strafr. door verkeerde toepassing van art. 216, 2e lid, in verband met art. 239 vlg. Strafv." — zulks op dezen grond: dat onder geweld, in art. 141, niet enkel is te verstaan een gewelddadige krachtsuiting die door den persoon des daders rechtstreeks, d. i. stoffelijk of lichamelijk op personen of goederen wordt aangewend, maar ook eene krachtsuiting die zich zonder zoodanige rechtstreeksche uitwerking toch door waarneembaar gewelddadige handelingen openbaart en den noodzakelijken indruk moet maken dat men die handelingen op personen of goederen wil aanwenden. Als voorbeeld stellende het geval dat uit een drom kwaadwilligen die in het openbaar zijn samengeschoold om met vereenigde krachten tegen personen of goederen geweld te plegen, op die personen of goederen schoten worden gelost of daarnaar steenen worden geworpen zonder iemand of iets te raken, — een geval dus waarin „verstoring der openbare orde" zich menigmaal in haar meest ernstigen vorm voordoet, en waarop requirant, zulks met een beroep op een arrest van den Hoogen Raad dd. 27 April 1896 W. 6806, art. 141 Strafr. van toepassing acht, moet z.i. ook het onderhavige feit worden aangemerkt als een der vormen van het geweld dat dit artikel op het oog heeft.

Ik kan mij met requirants beschouwingen zeer goed vereenigen.

De aard van het bij art. 141 Strafr. omschreven misdrijf, in verband met de woorden waarin het vervat is, brengt m. i. eene beteekenis mede, overeenstemmende met die daaraan in de memorie van cassatie gehecht. Deze aard wordt gekend èn uit de plaatsing van het artikel in den Vden Titel van het Wetboek „misdrijven tegen de openbare orde", èn uit de memorie van toelichting, waarbij op den voorgrond wordt gesteld dat men bij dit misdrijf, in Duitsche wetboeken „Landsfriedenbruch" geheeten, het oog had op: verzet gepleegd tegen de openbare orde en de veiligheid van personen en eigendommen.

Maar dan is ook van de strekking wèl karakteristiek dat het geweld *openlijk* gepleegd worde, *niet* echter dat het lichamelijk of stoffelijk op personen of goederen worde aangewend. Immers een zoodanig gewelddadig optreden hetwelk onvereenigbaar is met de openbare orde, d. i. de maatschappelijke orde en de openbare rust, en waardoor de personen of de goederen waartegen dit optreden is gericht, niet meer veilig zijn, bevat reeds de bestanddeelen welke naar het doel zijner tot standkoming, het misdrijf vormen.

En de woorden „geweld gepleegd *tegen* personen of goederen" laten deze uitlegging, in overeenstemming met dit doel, toe. Want zij duiden slechts aan dat het geweld moet zijn gericht *tegen* en *niet* dat het moet zijn *aangewend op* of aan personen of goederen.

Zóó blijkt het artikel ook te zijn verstaan door Uwen Raad in het in de memorie aangehaald arrest van 27 April 1896 W. 6806 en evenzoo in het op denzelfden dag gewezen arrest opgenomen in W. 6809 — waarbij het werpen met steenen door een persoon uit een samengeschoolde menigte waarvan hij deel uitmaakte en waarmede hij door zijn optreden gemeene zaak maakte, *naar politiebeambten* die belast waren met het op straat handhaven der openbare orde en rust en het uiteendrijven der zich daar vormende volksverzamelingen — zulks terwijl uit die menigte *naar* de politie met steenen werd geworpen, — is aangemerkt als de geweldpleging bij het onderwerpelijke artikel voorzien.

In die gevallen nu was van het treffen der personen tegen wie de gewelddadigheden was gericht, niet gebleken.

En, ofschoon mij in de jurisprudentie van het Reichsgericht niet van eene beslissing over een geheel gelijk geval als dit, is gebleken, — kan m. i. uit de Urt. van 3 Febr. 1882 en 29 Nov. 1897 (Entsch. V, 377; en XXX, 391) worden afgeleid dat naar het oordeel van dien rechter ook bij het in art. 126 van het Duitsche Strafwetboek omschreven misdrijf „Landsfriedenbruch" (hetwelk een plaats vond in de afdeeling Verbrechen und Vergehen wider die öffentliche Ordnung) de bestraffing van de door de gewelddadigheid ontstane verstoring der openbare orde op den voorgrond staat. „Die Stellung des § 125 im Systeme des Strafgesetzbuches beweist, dass nicht sowohl der Schade, den Privatpersonen erleiden, als vielmehr die Störung der öffentlichen Ordnung in Auge gefasst ist". (XXX, bl. 392). En uit de laatste Entscheidung, waarbij de stelling dat gewelddadigheden in den zin van § 125 *niet* aanwezig zouden zijn bij het lossen van schoten op huizen, zonder dat geraakt wordt, een dwaling wordt genoemd, blijkt m. i. dat het Reichsgericht zich bij de verklaring van het begrip gewelddadigheid in § 125, op een zelfde standpunt plaatst als uw Raad in de straks genoemde arresten, bij de toepassing van art. 141.

Ik wijs ook nog op de Entscheidung van 29 Nov. 1880 (Annalen des Reichsgerichts 3, 7), waarbij als gewelddadigheid bedoeld bij § 125 werd aangemerkt „jede Handlung in deren Vornahme der Wille des Handelnden von seiner körperlichen Kraft gegen Personen oder Sachen Gebrauch zu machen, einen ausserlich erkennbaren Ausdruck gefunden hat".

Men zie ook Olshausen Komm. z. Strafg. I ad § 125 D. Strafg. Noyon II op art. 141 Strafwb.

En ook hier heeft het geweld, volgens de feitelijke beslissing, zich geopenbaard op eene wijze en uiting gevonden in handelingen welke, ofschoon geen stoffelijke aanraking plaats had met den persoon tegen wien het gericht was, naast het karakter van verzet tegen de openbare orde, dreigend gevaar lieten zien en opleverden voor de veiligheid van hem tegen wien het gericht was. De kenmerken van het misdrijf van art. 131 Strafr. waren dus m. i. aanwezig.

Ik houd het middel daarom voor gegrond.

Mijne conclusie strekt tot vernietiging van het bestreden arrest, doch alleen voor zoover daarbij het vonnis der Rechtbank te Dordrecht dd. 17 Oct. 1907 werd vernietigd ten aanzien van de kwalificatie, de toepassing der artikelen 141 en 57 Strafr. en de opgelegde straf, — en dat de Hooge Raad in zoover rechtdoende ten principale krachtens art. 105 R. O., dit vonnis ook ten aanzien hiervan bevestige.

De Hooge Raad enz.;

Gelet op het middel van cassatie, door den requirant voorgesteld bij memorie:

Schending van art. 141 Strafr. door verkeerde toepassing van art. 216, lid 2, in verband met art. 239 en volgende Strafv.;

Overwegende, dat in het bij het bestreden arrest in zooverre bevestigde vonnis der Arron.-Rechtbank te Dordrecht met betrekking tot het tweede den gerequireerde ten laste gelegde feit als bewezen is aangenomen, dat deze met zijne vier medebeklaagden op tijd en plaats als in de dagvaarding nader omschreven, terwijl aldaar een volksoploop was ontstaan, openlijk met vereenigde krachten geweld gepleegd hebben tegen den aldaar surveilleerenden hoofdagent van politie C. A. van 't Hof, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, door te zamen optredende met nog meer onbekend ge-

bleven personen herhaaldelijk in dreigende houding met opgeheven vuisten op dien agent van politie af te komen en naar hem te slaan;

Overwegende dat het Hof zijn voormelde beslissing te dezen aanzien hierop grondt, dat het bewezen verklaarde nog geen daadwerkelijk geweld oplevert, omdat, al is voor de toepassing van art. 141 Strafr. het toebrengen van letsel geen vereischte toch, wil dit artikel kunnen worden toegepast althans eenige krachtsaanwending tegen personen of goederen moet zijn gepleegd, hetgeen in deze niet het geval is, terwijl het bovendien bij geen andere wet of wettelijke verordening is strafbaar gesteld:

Overwegende dat het voorgedragen middel zich tegen deze overweging richt, en wel, gelijk in de memorie wordt betoogd, omdat onder geweld, in art. 141 bedoeld, ook is te verstaan een gewelddadige krachtsuiting, die zich zonder rechtstreeksche-lichamelijke of stoffelijke-uitwerking op personen of goederen toch door waarneembare gewelddadige handelingen openbaart en den noodzakelijken indruk moet maken, dat men die handelingen op personen en goederen wil aanwenden;

Overwegende dat dit betoog juist voorkomt, nu blijkens de plaats van art. 141 in het Wetb. van Strafr. het misdrijf is gericht tegen de openbare orde, derhalve tegen de maatschappelijke rust en veiligheid, welke reeds kunnen zijn aangetast, zonder dat de gewelddadigheden moeten zijn overgegaan in krachtsuiting, waardoor personen of goederen getroffen worden;

Overwegende dat alzoo het voorgestelde middel is gegrond;

Vernietigt het arrest van het Gerechtshof te 's Gravenhage op 2 Jan. 1908 in deze zaak uitgesproken, doch alleen voor zoover het vonnis der Arrond.-Rechtbank te Dordrecht van 17 Oct. 1907 daarbij is vernietigd, de gerequireerde is ontslagen van alle rechtsvervolging wegens het tweede feit en voorts veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie maanden.

En te dien aanzien opnieuw recht doende krachtens art. 105 R. O.:

Bevestigt in zooverre het gemelde vonnis dier Rechtbank in deze zaak gewezen.

Hooge Raad der Nederlanden.

Kamer van Strafzaken.

Zitting van 16 December 1907.

Voorzitter: Mr. E. W. Gulje.

Raadsheeren: Mrs. A. Telders, Jhr. D. G. van Teylingen, A. M. B. Hanlo, W. J. Karsten, S. Gratama en J. H. van Goor.

In de beslissing, dat de beklaagde moest weten en ook heeft geweten, dat de door hem gekochte voorwerpen door misdrijf waren verkregen, ligt opgesloten, dat zij door misdrijf verkregen waren.

De aanwijzingen, op grond waarvan dit als bewezen is aangenomen, staan niet ter beoordeeling van den rechter in cassatie.

Reeds door het te koop aanbieden van de door beklaagde gekochte machinedeelen had degene, die deze onder zich had, daarover als heer en meester beschikt, zoodat bij den daarna tot stand gekomen koop het misdrijf van verduistering was voltooid. (Anders: Noyon, aant. 1 ad art. 321, III bl. 156 en Simons, II bl. 84 en noot 5, vgl. ook Olshausen, aant. 12*c* ad. § 246).

Bij de toepassing van art. 207 Sw. is het onverschillig, of de inhoud der valschelijk afgelegde verklaring al of niet vreemd is aan het misdrijf, waarover het geding loopt.

M. E. de V., oud 30 jaren, koopman, geboren en wonende te Harlingen, is requirant van cassatie voor zoover zijne veroordeeling betreft tegen een arest van het Gerechtshof te Leeuwarden van 13 Juli 1907, waarbij in hooger beroep is bevestigd een ten laste van den requirant op 5 Juni 1907 gewezen vonnis van de Arrond-Rechtbank te Leeuwarden alleen voor zooverre daarbij is bewezen verklaard het feit sub II*b* hem ten laste gelegd en hij deswege is schuldig verklaard aan „het in een geval, waarin een wettelijk voorschrift eene verklaring onder eede vordert, mondeling, persoonlijk, opzettelijk eene valsche verklaring onder eede afleggen" en te dier zake, met toepassing van de artt. 10 en 207 Strafr., is veroordeeld, zoomede wat betreft de beslissing omtrent de teruggave van de stukken van overtuiging — doch genoemd vonnis is verniettigd voor het overige en requirant bij gemeld arrest mede is schuldig verklaard aan het hem sub I ten laste gelegde feit, gequalificeerd als „heling", met vrijspraak van het hem sub II*a* ten laste gelegde en met veroordeeling, terzake van hetgeen, waaraan hij is schuldig verklaard, mede met toepassing van de artt. 416, 207 en 57 Strafr., tot eene gevangenisstraf van zes maanden.

Nadat was gehoord het verslag van den raadsheer VAN GOOR, heeft de adv.-gen. ORT de volgende conclusie genomen:

Edel Hoog Achtbare Heeren!

Bij memorie zijn vier middelen van cassatie voorgesteld, waarvan *drie* zijn gericht tegen requirants veroordeeling ter zake van *„heling"*. Zij luiden:

I. Schending of verkeerde toepassing van de artt. 247, 211 en 221 Strafv. in verband met art. 416 Strafr., doordat het Hof den requirant schuldig heeft verklaard aan heling, zonder dat uit het arrest blijkt, dat de door hem gekochte voorwerpen door misdrijf waren verkregen; *althans* schending of verkeerde toepassing van gezegde artikelen doordien het arrest geene beslissing inhoudt dat de verkooper der voorwerpen deze door eenig misdrijf — laat staan door welke — heeft verkregen;

II. Schending of verkeerde toepassing van art. 416 in verband met de artt. 321, 47 en 48 Strafr., doordien het Hof requirant wegens heling heeft veroordeeld, terwijl toch het misdrijf, dat tot de constitueering van heling vereischt wordt en dus daaraan moet voorafgaan, met het door requirant gepleegde feit samenviel;

III. schending of verkeerde toepassing van art. 416 Strafr., doordien het Hof beslist, dat requirant *opzettelijk* voorwerpen door misdrijf verkregen heeft gekocht, ofschoon niet bewezen is, dat *op het oogenblik van den koop* dit opzet bestond.

Ad I: Aan den beklaagde was te laste gelegd: opzettelijk twee door A. H. v. V. door verduistering, in ieder geval door misdrijf, verkregen koperen machinedeelen van dezen te hebben gekocht.

Het Hof verklaarde het feit in zijn geheel bewezen, zoodat daaronder begrepen is, zoowel dat de bedoelde voorwerpen door misdrijf waren verkregen, als dat dit door den verkooper, v. V., was gedaan.

Dit bewijs putte het Hof uit de verschillende in het arrest opgenoemde bewijsmiddelen, waaronder behoorde de getuigen-verklaring van den ver-

kooper: dat hij de machinedeelen welke toebehoorden aan de maatschappij bij welke hij als machinist in dienst was en die hij als zoodanig onder zich had, ofschoon hij den beklaagde niet had medegedeeld dat hij die voorwerpen niet mocht verkoopen, na ze hem voor *f* 7 te koop te hebben aangeboden, hem die voor dezen prijs heeft verkocht.

Er blijkt dus dat niet alleen is *beslist* over de aanwezigheid van het objectieve element „het door misdrijf verkregen zijn der voorwerpen", — maar ook dat die beslissing is gegeven *na onderzoek over* het bestaan van een en ander, zoodat het middel m. i. in zijne beide deelen is ongegrond.

Ad II. Volgens de toelichting van het middel zou eerst door den verkoop der machinedeelen de verduistering zijn voltooid, zoodat hier niet, hetgeen voor de heling vereischt was, *een reeds door misdrijf verkregen voorwerp*, door requirant is gekocht. Er zou derhalve niet anders dan mededaderschap of medeplichtigheid aan de verduistering bestaan.

Blijkens de getuigenverklaring van den verkooper, v. V.. bood deze de aan de genoemde maatschappij toebehoorende en onder zijne berusting zijnde machinedeelen aan den requirant voor *f* 7 te koop aan en kocht de laatste, na eenig dingen, ze voor dezen prijs. Hieruit volgt dat v. V. *doordat en toen hij de voorwerpen te koop aanbood* daarover reeds beschikte als heer en meester, in strijd met den aard van zijn recht, dat alleen bestond om ze *voor de maatschappij* onder zich te houden. Dientengevolge was het misdrijf van verduistering reeds voltooid toen requirant de voorwerpen „na eenig dingen kocht" (men zie o. a. H. R. 19 Juni 1893, W. 6364, H. R. 16 Oct. 1905, W. 8283). En waar nu het Hof besliste dat requirant de door v. V. door dat misdrijf verkregen voorwerpen kocht, blijkt daaruit dat het middel zijn feitelijken grondslag mist.

Ad III. Het Hof besliste op grond van de daarbij opgenoemde aanwijzingen dat requirant „alstoen" (d. i., blijkens de voorafgaande overweging: bij den koop) heeft geweten dat de voorwerpen door misdrijf waren verkregen. Het middel is dus gericht tegen de bewijskracht der aanwijzingen en kan dus niet tot cassatie leiden.

Ten slotte het IVde middel, gericht tegen requirant's veroordeeling ter zake van „*meineed*" en luidende: „schending of verkeerde toepassing van art, 207 Strafr. in verband met de artikelen 161 en 391 Strafr. door den requirant schuldig te verklaren aan meineed, terwijl zijne verklaring, voor zoover die als valsch werd aangemerkt, geheel vreemd was aan het misdrijf van verduistering waarin door hem getuigenis werd afgelegd".

Art. 207 Strafr. maakt geen onderscheid tusschen de getuigenis die àl en die niet vreemd is, aan het misdrijf bij welks berechting zij wordt afgelegd. Strafbaar wordt gesteld hij die in de gevallen, waarin een wettelijk voorschrift eene verklaring onder eede vordert of daaraan rechtsgevolgen verbindt, opzettelijk eene valsche verklaring onder eede aflegt. Vermits hier was een zoodanig wettelijk voorschrift (in dit geval art. 161 Strafv.) en overigens vaststaat dat de verklaring opzettelijk valsch is afgelegd, waren alle vereischten voor de toepasselijkheid van het artikel aanwezig. (De Hooge Raad vergel. ook zijn arrest van 17 October 1887, W. 5487).

En dat de als valsch aangemerkte verklaring „ik verzocht hen (hiermede bedoelende J. V. en D. K.) *niet* om die stukken (machinedeelen) onder hunne kleeding te verbergen", — niet zoude betreffen eene zintuigelijke waarneming, zooals in de toelichting van het middel wordt aangevoerd, is m.i. onjuist, omdat de verklaring liep over den inhoud van het door den requirant zelf gesprokene.

De in het middel genoemde artikelen zijn dus door requirants schuldigverklaring niet geschonden.

Mijne conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

De Hooge Raad enz.:

Gelet op de middelen van cassatie, door den requirant voorgesteld bij memorie.

1. Schending of verkeerde toepassing van de artt. 247, 211 en 221 Strafv. in verband met art. 416 Strafr., doordat het Hof den requirant schuldig heeft verklaard aan heling, zonder dat uit het arrest blijkt, dat de door hem gekochte voorwerpen door misdrijf waren verkregen; *althans* schending of verkeerde toepassing van gezegde artikelen doordien het arrest geene beslissing inhoudt dat de verkooper der voorwerpen deze door eenig misdrijf — laat staan door welk — heeft verkregen;

II. Schending of verkeerde toepassing van art. 416 in verband met de artt. 321, 47 en 41 Strafr., doordien het Hof requirant wegens heling heeft veroordeeld, terwijl toch het misdrijf, dat tot de constitueering van heling vereischt wordt en dus daaraan moet voorafgaan, met het door requirant gepleegde feit samenviel;

III. Schending of verkeerde toepassing van art. 416 Strafr., doordien het Hof beslist, dat requirant *opzettelijk* voorwerpen door misdrijf verkregen heeft gekocht, ofschoon niet bewezen is, dat *op het oogenblik van den koop* dit opzet bestond.

IV. Schending of verkeerde toepassing van art. 207 Strafr. in verband met de artt. 161 en 391 Strafv., door den requirant schuldig te verklaren aan meineed, terwijl zijne verklaring, voor zoover die als valsch werd aangemerkt, geheel vreemd was aan het misdrijf van verduistering, waarin door hem getuigenis werd afgelegd:

Overwegende, dat aan den requirant bij inleidende dagvaarding is ten laatste gelegd: dat hij

I. den 16den Febr. 1907 te Harlingen opzettelijk twee door A. H. v. V. door verduistering, in ieder geval door misdrijf, verkregen koperen machinedeelen (kruiskopmetalen, z.g. kussenblokken) van dezen heeft gekocht;

II. den 23sten Maart 1907 ter terechtzetting van de Arrond.-Rechtbank te Leeuwarden bij de behandeling als getuige vanwege den Officier van Justitie gedagvaard in de zaak tegen A. H. v. V., beklaagd o.m. van verduistering van twee koperen machinedeelen, mondeling, persoonlijk, opzettelijk onder eede valschelijk heeft verklaard:

a. „ik deed beide stukken (hiermede bedoelende de machinedeelen) onder mijn vest, niet in mijn broek";

b. „ik verzocht hen (hiermede bedoelende J. V. en D. K.) niet om die stukken (hiermede worden de machinedeelen bedoeld) onder hunne kleeding te verbergen";

van welk ten laste gelegde het Hof, met vrijspraak van den requirant van het sub II*a* vermelde, het overige, met diens schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen verklaard heeft en dit heeft gequalificeerd en hem veroordeeld, zooals aan het hoofd van dit arrest vermeld;

Overwegende dat het eerste der tegen het bestreden arrest gerichte middelen bestaat uit twee deelen, waarvan het eerste steunt op de bewering dat uit het arrest niet zoude blijken, dat de door den requirant gekochte voorwerpen door misdrijf waren verkregen;

dat echter de in dat arrest vermelde verklaring van getuige v. V., die volgens de dagvaarding dat misdrijf zouden hebben gepleegd, inhoudt, dat

hij in zijn hut uit een kastje de beide koperen machinedeelen haalde en ze voor f 7 aan beklaagde te koop aanbood, dat de beklaagde daarop ze van hem kocht, dat die machinedeelen behoorden aan de scheepvaart en steenkolenmaatschappij te Rotterdam en dat hij die als machinist onder zich had;

dat in genoemd arrest ook voorkomt, dat het Hof door persoonlijke bezichtiging der terechtzetting heeft waargenomen, dat de in beslag genomen machinedeelen niet zijn oud en versleten (oud koper) maar integendeel nieuw en ongebruikt;

dat uit deze omstandigheden op grond van art. 407, 1°. en 3°. Strafv. de misdadige herkomst der door den requirant gekochte voorwerpen kon worden afgeleid, terwijl de kracht der uit die omstandigheden voortvloeiende aanwijzingen niet ter beoordeeling van den rechter in cassatie staat;

Overwegende dat het tweede deel van het eerste middel zijn feitelijken grondslag mist, omdat het Hof met zoovele woorden als bewezen heeft aangenomen, dat de beklaagde moest weten en ook heeft geweten, dat de voorwerpen door misdrijf waren verkregen, waarin ligt opgesloten dat ze door misdrijf zijn verkregen;

Overwegende, dat het tweede middel daarop gegrond is, dat bij heling, het misdrijf waardoor het geheelde voorwerp verkregen is, moet voorafgaan aan — en dit hier volgens requirant samenvalt met — het feit door hem gepleegd;

dat echter deze bewering afstuit op de in het bestreden arrest opgenomen verklaring van getuige v. V., dat hij eerst uit een kastje van zijn hut de beide machinedeelen te voorschijn haalde en aan beklaagde vroeg, of dat soms iets voor hem was en ze hem voor f 7 te koop aanbood, waarop na eenig dingen beklaagde die kocht, uit welker verklaring volgt dat v. V., door ze te koop aan te bieden, over de machinedeelen beschikt had als heer en meester, vóórdat, nog wel na eenig dingen, de koop tot stand kwam, zoodat het middel zijn feitelijken grondslag mist;

Overwegende, dat het derde middel steunt op de bewering, dat niet bewezen zoude zijn, dat op het oogenblik van den koop het opzet bij den requirant bestond om voorwerpen door misdrijf verkregen te koopen, doch ook hierbij geene rekening gehouden wordt met den inhoud van het bestreden arrest, waarin het „alstoen (d. i. ten tijde van den koop) niet geweten hebben van beklaagde, dat de voorwerpen, door misdrijf verkregen waren, op grond van meerdere aanwijzingen weergelegd wordt, terwijl de kracht dier aanwijzingen stond ter beoordeeling van den rechter die over de feiten had te beslissen;

Overwegende dat het vierde middel hierop steunt, dat de verklaring, voor het afleggen waarvan de requirant wegens meineed veroordeeld is, geheel vreemd zoude zijn aan het misdrijf van verduistering, waarover toen het geding liep;

dat echter artikel 207 Strafr., waarvan schending beweerd wordt, alleen spreekt van het opzettelijk eene valsche verklaring onder eede afleggen, zonder eenige beperking te maken ten opzichte van den inhoud dier verklaring, zoodat het al of niet vreemd zijn daarvan aan het misdrijf, waarover het geding loopt, eene in de wet niet gekende onderscheiding is;

dat eindelijk het bij de toelichting van het middel gedaan beroep daarop, dat de verklaring niet zoude loopen over een feit, waargenomen op een der wijzen in art. 398 Strafv. opgenoemd, onjuist is, waar het betreft eene uiting van den requirant zelf;

O. dat uit het bovenstaande volgt, dat geen der voorgestelde middelen opgaat;

Verwerpt het beroep.

WETGEVING.

Conventie van Genève.

Bij Koninklijke Boodschap van 30 Maart 1909 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden het navolgende Ontwerp van Wet tot verzekering van de naleving der Conventie voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken in de legers te velde, den 6 Juli 1906 te Genève gesloten.

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat wettelijke bepalingen noodig zijn tot verzekering van de naleving der Conventie voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken in de legers te velde, den 6 Juli 1906 te Genève gesloten;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL 1.

In het Wetboek van Strafrecht wordt na artikel 435 een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

„Artikel 435*bis*.

Hij, die zonder daartoe gerechtigd te zijn, gebruik maakt, zij het ook met een geringe afwijking, van een naam of van een onderscheidingsteeken, waarvan het gebruik krachtens wettelijk voorschrift uitsluitend aan eenige vereeniging of aan het personeel van eenige vereeniging of aan het personeel van den geneeskundigen dienst des legers is toegekend, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden."

ARTIKEL 2.

In het eerste lid van artikel 19 der Merkenwet worden na het woord „merk" ingevoegd de woorden: „overeenkomstig artikel 5 gedaan", terwijl

aan het slot van artikel 19 dier wet twee nieuwe leden worden ingevoegd, luidende:

„Bij vernieuwde inschrijving zijn het tweede en het derde lid van artikel 10 en de verdere artikelen dezer wet van toepassing.

Het Bureau voor den industrieelen eigendom kan de vernieuwde inschrijving weigeren indien het merk in strijd is met de bepaling van het voorlaatste lid van artikel 4, in welk geval het Bureau handelt gelijk bij het eerste lid van artikel 9 is voorgeschreven; alsdan zijn het tweede lid van artikel 9, artikel 11 en de verdere artikelen dezer wet van toepassing."

ARTIKEL 3.

Aan artikel 47 van het Wetboek van Militair Strafrecht worden twee nieuwe nommers toegevoegd, luidende: „4. Het personeel van eene erkende Nederlandsche vereeniging tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden, als zoodanig bij eene op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht in dienstbetrekking zijnde, van het oogenblik waarop den leden van dat personeel de in artikel 45, n°. 1*a* omschreven bekendmaking zal zijn gedaan, tot het oogenblik waarop hun dienstverband als zoodanig eindigt.

5. Het personeel eener vereeniging van eenen onzijdigen staat, door de militaire autoriteit toegelaten tot het verleenen van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden, van het oogenblik waarop de leden van dat personeel als zoodanig bij eene op voet van oorlog gebrachte Krijgsmacht zullen zijn gevoegd, tot het oogenblik waarop hunne betrekking tot die krijgsmacht door de militaire autoriteit geëindigd zal zijn verklaard."

ARTIKEL 4.

In het Wetboek van Militair Strafrecht wordt na artikel 132 een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

„Artikel 132*bis*.

Hij, die geweld pleegt tegen een doode, zieke of in den krijg verwonde, behoorende tot de krijgsmacht van een der strijdende partijen, wordt gestraft met den dood, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

Onder hen, die behooren tot de krijgsmacht van een der strijdende partijen, worden voor de toepassing van dit artikel gerekend allen, die bij deze krijgsmacht in dienstbetrekking zijn of haar met toestemming van de militaire overheid vergezellen of volgen."

ARTIKEL 5.

Artikel 137 van het Wetboek van Militair Strafrecht wordt gelezen als volgt:

„Met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren wordt gestraft hij, die diefstal pleegt aan of tegen een doode, zieke of in den krijg verwonde, behoorende tot de krijgsmacht van een der strijdende partijen.

De bepaling van het tweede lid van artikel 132*bis* geldt voor de toepassing van dit artikel."

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en

dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

De Minister van Justitie,

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

De Minister van Marine,

De Minister van Oorlog,

De Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel,

De Minister van Koloniën,

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het VIIIste hoofdstuk der Conventie van Genève, den 6den Juli 1906 gesloten, legt aan de contracteerende Staten de verplichting op tot het nemen van wettelijke maatregelen, noodig ter verzekering van de naleving van eenige voorschriften der overeenkomst, welke in de artt. 27 en 28 der Conventie nader worden aangeduid. Deze zijn: 1. verbod van het gebruik door onbevoegden van het onderscheidingsteeken of den naam „Roode Kruis" of „Kruis van Genève", met name tot een handelsdoel door middel van fabrieks- of handelsmerken (art. 27 der Conventie); 2. het tegengaan, in tijd van oorlog, van plundering en geweldpleging jegens gewonden en zieken in de legers te velde (art. 28, eerste lid, eerste gedeelte, der Conventie); 3. strafbaarstelling van het wederrechtelijk gebruik van de vlag en het armteeken van het Roode Kruis door milltairen of particulieren, niet vallende onder de bescherming van de Conventie (art. 28, eerste lid, tweede gedeelte, der Conventie).

Tevens maken de artt. 10 en 11 der Conventie het noodig te zorgen, dat het personeel van vrijwillige, door de Regeering erkende Nederlandsche vereenigingen tot het verleenen van hulp aan zieken en gewonden in het leger, alsmede het personeel van dergelijke vereenigingen van onzijdige Staten, die tot het verleenen van die hulp zijn toegelaten, zullen onderworpen zijn aan de militaire wetten en reglementen. Voor zoover de Nederlandsche wetgeving niet of niet voldoende de naleving van de aangeduide voorschriften der Conventie verzekert, moeten derhalve nieuwe bepalingen worden voorgesteld of bestaande worden herzien.

Artikelen 1 en 2.

Art. 21 van het Tractaat bepaalt, op welke geneeskundige formaties en inrichtingen uitsluitend de onderscheidingsvlag van het Roode Kruis mag worden geheschen, art. 23 in verband met de artt. 9, 10 en 11 ter bescherming van welke inrichtingen, door welk personeel uitsluitend het in art. 18 beschreven onderscheidingsteeken en de namen van het „Roode Kruis" of van het „Kruis van Genève" mogen worden gevoerd. Gerechtigd tot het gebruik van de namen en van dat onderscheidingsteeken zullen na goedkeuring der Conventie alleen zijn: „les formations et établissements sanitaires, le personnel et le matériel protégés par la Convention", zijnde volgens art. 18 de service sanitaire des armées (de militaire geneeskundige

dienst der legers), volgens art. 10 „le personnel des sociétés de secours volontaires dûment reconnues et autorisées par le Gouvernement" (als het Nederlandsche Roode Kruis krachtens Koninklijk besluit van 6 November 1895, *Staatsblad* nº. 175) en volgens art. 11 de „personnels et formations sanitaires" van een „société reconnue d'un pays neutre avec l'assentiment préalable de son propre Gouvernement et l'autorisation du belligérant lui-même" (dergelijke vereenigingen van een onzijdigen Staat). Nu deze Conventie, bij de wet van 25 Mei 1908 (*Staatsblad* nº. 152) goedgekeurd, is bekrachtigd, bestaat er dus een wettelijk voorschrift, waarbij gebruik van naam en onderscheidingsteeken uitsluitend aan eenige vereeniging of aan het personeel van eenige vereeniging of aan het personeel van den geneeskundigen dienst van het leger is toegestaan.

Ingevolge art. 27 van het Tractaat behoort naleving van dit wettelijk voorschrift door eene verbods- en strafbepaling te worden gewaarborgd.

Een verbod tot het onbevoegd gebruik van het onderscheidingsteeken of den naam „Roode Kruis" of „Kruis van Genève" bestaat tot dusver in onze wetgeving niet. In de Argentijnsche Republiek, België, Denemarken, Duitschland, Oostenrijk-Hongarije, Portugal, Rumenië, Servië en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika werd een dergelijk verbod, van meer of minder verre strekking, reeds vóór korteren of langeren tijd onder poenale sanctie uitgevaardigd, terwijl de Italiaansche Regeering door de wet gemachtigd werd het uitsluitend recht tot het gebruik van den naam en het onderscheidingsteeken toe te kennen aan de Italiaansche Vereeniging het Roode Kruis, en in Rusland de inschrijving van fabrieks- of handelsmerken, bevattende het Roode Kruis, afhankelijk is van de toestemming der Russische vereeniging van dien naam. De verbodsbepalingen in Denemarken en Spanje zijn, evenals in Rusland, beperkt tot het gebruik als fabrieks- of handelsmerk, in eerstgenoemd Rijk met strafbaarstelling van overtreding, terwijl in Spanje alleen het depôt van zoodanig merk verboden is. Bij artikel 148 van het bij Koninklijke Boodschap van den 19 September 1904 ingediend, doch sedert ingetrokken ontwerp van wet tot wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht, werd in navolging van het daaraan voorafgegane ontwerp van dezelfde strekking een nieuw artikel 435*bis* voorgesteld, behelzende de strafbaarstelling o. a. van hem die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, gebruik maakt, zij het ook met eene geringe afwijking, van een door het openbaar gezag vastgesteld of erkend onderscheidingsteeken eener vereeniging. De bedoeling dezer bepaling was met name het Roode Kruis, het teeken van onschendbaarheid, vastgesteld bij de Conventie van Genève van 1864, te beschermen tegen het gebruik door onbevoegden. Deze bepaling heeft tot voorbeeld gestrekt voor het ingevolge artikel 1 van dit wetsontwerp eveneens na artikel 435 in het Strafwetboek in te voegen nieuw artikel.

Van de eene zijde is zij echter eenigszins verduidelijkt, van de andere zijde is zij uitgebreid tot het onbevoegd gebruik van den naam, omdat art. 27 der nieuwe Conventie ook dit wil zien verboden en strafbaar gesteld.

Niet alleen in oorlogstijd en in het leger behoort het hier bedoeld onbevoegd gebruik ingevolge artikel 27 der Conventie strafbaar te zijn, maar te allen tijde en ook door particulieren en andere dan de zooeven genoemde vereenigingen; terwijl dat artikel zelf met name melding maakt van het gebruik met een handelsdoel als fabrieks- of handelsmerk. De algemeene bepaling van het nieuwe artikel 435*bis* Wetboek van Strafrecht zal in dit alles volkomen voorzien, doch in de tegenwoordige Merkenwet zal het een hinderpaal vinden voor zijne volledige toepassing overeenkomstig de

uitgedrukte bedoeling der Conventie. Immers het gebruik van het Roode Kruis of van den naam als merk is tot dusver niet alleen niet verboden, maar ook tot weigering van zoodanig merk is de bevoegdheid van het Bureau voor den Industrieelen Eigendom, ook na het Koninklijk besluit van 6 November 1895 (*Staatsblad* n°. 175), betwistbaar. Hierin zal wel de gewenschte verandering komen door de goedkeuring der Conventie bij de wet en door de nieuwe bepaling in het Wetboek van Strafrecht, omdat het gebruik van een dergelijk merk alsdan onbetwistbaar zal worden in strijd met de openbare orde en de inschrijving op dezen grond zal kunnen worden geweigerd krachtens artikel 9 in verband met het voorlaatste lid van artikel 4 der Merkenwet. Indien echter de vernieuwing van een reeds ingeschreven merk wordt gevraagd — en er zijn er meerdere ingeschreven, vooral vóór de Merkenwet van 1893, welke eene afbeelding van het Roode Kruis bevatten — zal aan dit verzoek steeds moeten worden voldaan; artikel 19 schrijft haar uitdrukkelijk voor zonder artikel 9 van toepassing te verklaren. Tot opheffing van dezen misstand strekt de bij artikel 2 van het ontwerp voorgestelde aanvulling van artikel 19 der Merkenwet. Het laatst voorgestelde nieuwe lid laat de weigering van vernieuwing toe op grond van strijd met de bepaling van meergenoemd voorlaatste lid van artikel 4 en regelt hetgeen in geval van weigering behoort te geschieden in overeenstemming met artikel 9. Beroep op de arrondissements-rechtbank te 's Gravenhage wordt toegelaten, evenals van de thans reeds geoorloofde weigering tot inschrijving.

Door het eerst voorgestelde nieuwe lid wordt mogelijk gemaakt dat de officier van justitie, indien deze eene door het Bureau voor den Industrieelen Eigendom niet geweigerde vernieuwde inschrijving in strijd acht met het voorlaatste lid van art. 4 hare nietigverklaring vordert, gelijk hij zulks thans vermag ten aanzien van eene eerste inschrijving.

Opgemerkt dient te worden, dat de nieuwe bepalingen in de Merkenwet verder gaan dan de Conventie van Genève noodig maakt, en wel door in het algemeen te spreken van „strijd met het voorlaatste lid van art. 4" en zich niet te beperken tot de bij art. 27 der Conventie voorziene gevallen, zelfs niet tot dat van strijd met de openbare orde. Daardoor zal de vernieuwing ook kunnen geweigerd worden van merken, die een wapen van het Rijk enz. bevatten. Het komt gewenscht voor, nu toch aan de onbelemmerde vernieuwing van ingeschreven merken wordt geraakt, ook een einde te maken aan het gedurende onbepaalden tijd voortbestaan van oude depôts van laatstbedoelde merken, welke onder de nieuwe Merkenwet van 1893 niet meer zouden geschied zijn.

De nieuw bij te voegen leden betreffen de nationale en de internationale inschrijvingen beide; daarom wordt niet melding gemaakt van art. 5 of van art. 8, die elk op slechts ééne van deze beide betrekking hebben. Het eerste lid van art. 19 geldt alleen voor de nationale inschrijving (art. 5), gelijk uit den inhoud blijkt. Beter ware het wellicht geweest zulks uitdrukkelijk te doen uitkomen, evenals het zevende lid spreekt van „een overeenkomstig art. 8 (internatinaal) ingeschreven merk".

Om deze reden wordt voorgesteld in het eerste lid van art. 19, nu dit artikel toch wordt herzien, in te voegen de woorden „overeenkomstig art. 5 gedaan".

ARTIKEL 3.

Voor de gelijkstelling van het personeel der vrijwillige vereenigingen met het militaire geneeskundige personeel eischt art. 10 der Conventie,

dat het eerste zal onderworpen zijn aan de militaire wetten en reglementen. De bedoelde personen moeten daarom tot militairen in den zin van het Militaire Strafwetboek worden verklaard; wat tot dusver niet is geschied, omdat zij niet behooren tot eene der categorieën, genoemd in de artt. 45, 47 en 49 van dat Wetboek, waarop de benaming „militairen" toepasselijk is. Er zou alleen sprake kunnen zijn van hunne rangschikking onder nº. 3 van art. 45, onder de zoogenaamde militaire vrijwilligers in werkelijken dienst, maar dezen zijn militairen in den gewonen zin van het woord, behoorende tot het leger en ingedeeld bij den geneeskundigen dienst daarvan, en art. 10 der Conventie heeft niet op dergelijke personen het oog; nog minder kunnen zij, die behooren tot het personeel van vreemde vereenigingen, waarover art. 11 handelt, tot Nederlandsche militairen worden gemaakt. Alleen de gewezen militairen, die deel uitmaken van het personeel van het Roode Kruis, worden krachtens art. 47, nº. 2, terstond na de in art. 45, nº. 1, *a*, voorgeschreven bekendmaking, weder militairen, doch er zijn bij dat personeel ook zeer vele niet gewezen militairen, zelfs zullen bij de vreemde vereenigingen gewezen Nederlandsche militairen wel hooge uitzonderingen zijn.

Op grond van het bovenstaande is eene nieuwe bepaling noodig, toe te voegen aan art. 47 van het Wetboek van Militair Strafrecht, gelijk art. 3 van het ontwerp voorstelt. Voor de vreemde vereenigingen moet de regeling eenigszins anders zijn dan voor de Nederlandsche, omdat aan het personeel van eerstbedoelde niet de in art. 45 voorgeschreven bekendmaking zal worden gedaan. Vandaar de splitsing in twee nummers.

Artikelen 4 en 5.

Art. 28 der Conventie eischt verder het tegengaan, in tijd van oorlog, van plundering en geweldpleging jegens gewonden en zieken in de legers te velde. De vraag rijst, of het Wetboek van Militair Strafrecht reeds bepalingen dienaangaande bevat. Alleen de artt. 137 en 132 kunnen hier in aanmerking komen.

Art. 137 straft diefstal aan een gesneuvelde of tegen een in den krijg verwonde gepleegd, en geweldpleging tegen een verwonde, indien zij geschiedt in verband met den voorgenomen reeds tot een begin van uitvoering gekomen of voltooiden diefstal.

Derhalve ontbreekt de strafbaarstelling van diefstal en van geweldpleging aan zieken (niet-gewonden) gepleegd, en die van geweldpleging buiten verband met diefstal, b.v. enkel uit wreedheid of haat jegens verwonden gepleegd. Tegen aanvulling van art. 137, eerste lid, met strafbaarstelling van diefstal ook jegens zieken, bestaat geen bezwaar, doch de vermelding ook van zieken in het tweede lid van dat artikel zou niet voldoen aan den eisch van art. 28 der Conventie, omdat dit geweldpleging tegen zieken wil gestraft zien onafhankelijk van het al of niet bestaan van eenig verband met diefstal.

Eveneens moet geweldpleging ook buiten zoodanig verband jegens verwonden strafbaar zijn.

In art. 137 kan intusschen niet in een en ander worden voorzien, daar de Titel, waarin dit artikel is geplaatst, alleen op „diefstal, verduistering en heling" betrekking heeft. De plaats daarvoor is in Titel **V**, in of na art. 132.

Het is mitsdien wenschelijk, met weglating van het tweede lid van art. 137, een nieuw art. 132*bis* in te lasschen, handelende over geweldpleging

in het algemeen tegen zieken en in den krijg verwonden. Door de vermelding van zieken is eenige beperking noodig, namelijk tot hen, die behooren tot de krijgsmacht van eene der strijdende partijen; ten aanzien van gesneuvelden en in den krijg verwonden volgt die beperking uit den aard der zaak, doch de uitdrukking „zieken", zonder meer, zou te ver reiken. Van deze wijziging van art. 137 zou tevens kunnen worden gebruik gemaakt om de strafbaarstelling van diefstal jegens gesneuvelden uit te breiden tot dien jegens alle dooden, ook jegens die personen, welke aan zonnesteek, uitputting enz. zijn bezweken, wat in overeenstemming zou zijn met de bepaling van art. 3, eerste lid, der Conventie, die in het algemeen ook de dooden op het slagveld wil beschermd zien tegen plundering. Daar ook tegen geweldpleging tegen dooden op het slagveld door hetzelfde artikel der Convontie maatregelen worden bevolen, verdient het aanbeveling ook in het nieuwe art. 132*bis*, naast zieken en gewonden, dooden te vermelden.

Het tweede lid van art. 132*bis*, ook voor de toepassing van het herziene art. 137 geldend gemaakt, en verklarende wie gerekend worden te behooren tot de krijgsmacht van eene der strijdende partijen, is noodig, omdat art. 49 Wetboek van Militair Strafrecht wel aangeeft wie als *strafschuldigen* c. q. met Nederlandsche militairen worden gelijk gesteld, maar niet bepaalt wie als leden der wederzijdsche krijgsmachten zijn te beschouwen in den zin van art. 132*bis* en van het gewijzigde art. 137, d. w. z. als *lijdende* personen.

De Minister van Justitie,

NELISSEN.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

R. DE MAREES VAN SWINDEREN.

De Minister van Marine,

J. WENTHOLT.

De Minister van Marine,
waarnemend Minister van Oorlog,

J. WENTHOLT.

De Minister van Landbouw,
Nijverheid en Handel,

A. S. TALMA.

De Minisier van Koloniën,

IDENBURG.

Wijziging van enkele wetten in verband met de invoering der Kinderwetten.

Over het op pag. 309, Deel II, van dit tijdschrift gepubliceerd wetsontwerp verscheen het navolgende

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

De indiening van dit wetsontwerp en de daarmede gepaard gaande intrekking van het oorspronkelijke, bij Koninklijke boodschap van 13 November 1905 aangebodene, vindt, blijkens de Memorie van Toelichting, haar voornaamste oorzaak in de omstandigheid, dat de Ministers, wier namen onder genoemd stuk voorkomen, met betrekking tot de vraag, of de strafrechtsbepalingen der Kinderwetten op jeugdige militairen toepasselijk behooren te worden verklaard, op 5 December 1906 een standpunt innamen, principieel geheel tegenovergesteld aan dat, hetwelk aanvankelijk door hen was aanvaard. En in de tweede plaats is gebleken, dat de wet van 6 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. 62) in nog andere wetsbepalingen dan de, in het oorspronkelijk wetsontwerp genoemde, wijzigingen noodzakelijk maakte.

Wat bedoelde ommekeer in overtuiging betreft, de genoemde Ministers verklaren haar met eene verwijzing naar de afwijkende omstandigheden, waaronder men, met betrekking tot genoemd punt, bij de indiening van het oorspronkelijk wetsontwerp en op het tijdstip der indiening van het onderwerpelijke verkeerde. Indertijd scheen „met goede reden" te mogen worden verwacht, dat het oorspronkelijk ingediend wetsontwerp wet zou kunnen worden ongeveer gelijktijdig met de invoering der Kinderwetten. Sedert echter is die verwachting ijdel gebleken, zijn de Kinderwetten in werking getreden, zonder dat eene voorziening ten opzichte van jeugdige militairen tot stand was gekomen en hebben mitsdien de daarin vervatte bepalingen van materieel strafrecht met betrekking tot jeugdige personen, in haren vollen omvang toepassing gevonden op militairen, die andere dan zuiver militaire delicten pleegden. Het werd onraadzaam geacht nu eenmaal de mildere bepalingen der Kinderwetten voor militairen hebben gegolden, weer naar den vroegeren toestand terug te keeren. Ofschoon, wat de zaak zelf betreft, het nieuw ingenomen standpunt bij vele leden instemming vond, werd van meer dan ééne zijde verklaard, dat men vorenstaande motiveering niet zeer krachtig oordeelde.

In het gedeelte der Memorie van Toelichting, dat op voormelde intrekking betrekking heeft, was overigens de aandacht getrokken door de woorden: „het oorspronkelijk ontwerp, dat de tegenwoordige Ministers bij hun optreden zoo goed als gereed vonden en dat destijds reeds eene gansche voorbereidingsgeschiedenis bleek doorloopen te hebben". Men merkte naar aanleiding van die woorden op, dat ieder kabinet onvoorwaardelijk de verantwoordelijkheid behoort te dragen van de ontwerpen, welke het indient.

Er waren voorts ook leden, aan wie het nieuwe stelsel niet vrij van bedenking voorkwam. Zij vreesden met name, dat het er toe zoude kunnen leiden, dat perverse jonge militairen een goed deel der plaatsen in onze, toch reeds zóó zeer bevolkte Rijksopvoedingsgestichten zoude bezetten,

tot schade, door hun omgang, voor de andere opvoedelingen. Deze leden gaven in overweging bedoelde militairen in een opleidingsschip te doen plaatsen.

Onder de leden, die het toejuichten, dat de Ministers, die de Memorie van Toelichting tot dit wetsontwerp onderteekenden, het eerst ingenomen standpunt in zake de toepasselijkheid der Kinderwetten op door militairen gepleegde delicten hebben verlaten, waren er, voor wie het nochtans eene teleurstelling was, dat genoemde bewindslieden die toepasselijkheid slechts ten deele wenschen te aanvaarden. Voor militairen, die zich aan *militaire* misdrijven schuldig maken, zullen immers de mildere bepalingen niet gelden. In de Memorie van Toelichting wordt deze beperking gemotiveerd met de opmerking, dat eene toepasselijkmaking van de bepalingen der strafrechtelijke Kinderwet voor militaire misdrijven zoude moeten bestaan in het aanbrengen van ingrijpende wijzigingen in de Crimineele Wetboeken en in de Rechtsplegingen voor zee- en landmacht, waarvoor meer tijd zou worden gevorderd dan raadzaam is alsnog te doen verloopen vóór de wettelijke aanpassing van de vermelde Kinderwet aan het militair strafrecht, terwijl voorts zulk eene partieele herziening van de Crimineele Wetboeken en de beide Rechtsplegingen gezegd wordt thans bezwaarlijk ter hand te kunnen worden genomen, nu het in werking treden van het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht wordt voorbereid en daarmede, naar het zich laat aanzien, gepaard zal gaan eene eveneens in bewerking zijnde herziening van het formeele strafrecht voor militairen. Bovenbedoelde leden konden het gewicht dezer overwegingen bezwaarlijk toegeven. Zij meenden, dat bij nadere beschouwing bedoelde „ingrijpende wijzigingen" zouden blijken gemakkelijk te kunnen worden geformuleerd, en dat te eerder, nu voor de gemeene delicten eene regeling is ontworpen. Van die regeling zal de voor militaire delicten gevorderde toch wel niet veel behoeven te verschillen. De bepalingen van formeel recht, betreffende de wijze van berechting enz., zouden voor de militaire delicten niet behoeven te worden overgenomen; het materieele is de hoofdzaak. Belangrijke vertraging zou van het opnemen van bedoelde wijzigingen in dit wetsontwerp geenszins het noodzakelijk gevolg moeten zijn; trouwens, nu de invoering der Kinderwetten toch niet op deze wijzigingswet heeft gewacht, is een iets korter of langer uitstel van betrekkelijk weinig belang. Doch het maakt aan den anderen kant een zonderlingen indruk, dat op een bepaald gebied van wetgeving een achterlijke toestand wordt gehandhaafd op grond van zoogenaamde technische bezwaren. En hoe lang gehandhaafd? Het is moeilijk te voorspellen, maar vele leden achtten het allerminst zeker, dat de invoering van het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht, gebonden als die is aan het netelige vraagstuk eener herziening van het formeele strafrecht voor militairen, binnen korten tijd is te verwachten. Zoolang zullen de bepalingen der strafrechtelijke Kinderwet ten opzichte van militaire delicten geene toepassing vinden, terwijl zij met betrekking tot die delicten voor jeugdige militairen van zóó groot belang zouden zijn en die bepalingen, naar haar aard en strekking, zoo goed in het militaire straf- en tuchtrecht passen.

Art. 15. Eenige leden betreurden het, dat het onderwijs op de tuchtscholen aan het gewone toezicht op het lager onderwijs zal worden onttrokken. Daarentegen konden anderen zich vereenigen met de voorgestelde bepaling; te recht worden tuchtscholen in dit opzicht met gevangenissen enz. gelijkgesteld.

Art. 17. Uit de Memorie van toelichting blijkt, dat de Ministers van oordeel zijn. dat de niet-toepasselijkheid, waarvan in het tweede lid sprake is, ook vast zoude staan, indien deze bepaling achterwege bleef en zulks op grond van art. 91 van het Wetboek van Strafrecht. Met het oog op eene sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 30 Januari 1906, waaruit eene opvatting in anderen zin spreekt, achtten zij het echter gewenscht de niet-toepasselijkheid uitdrukkelijk in de wet neer te schrijven. Sommige leden betreurden het, dat de inhoud van bedoelde sententie niet uitvoeriger is medegedeeld. Er wordt verwezen naar het deel van het *Militair Rechtelijk Tijdschrift*, waarin zij is opgenomen, maar voor vele leden zoude het vormen van een oordeel over het twijfelpunt, dat hier voor den dag komt, zeker zeer zijn vergemakkelijkt, indien de Memorie van Toelichting zelve de sententie, althans haar zakelijken inhoud, bevatte. Overigens werd door enkele leden betwijfeld, of het beroep op bedoelde sententie wel juist is.

Voorts rees ten opzichte van het tweede lid dezelfde bedenking, die reeds in het Voorloopig Verslag betreffende het vorige wetsontwerp tot uitdrukking kwam: is de bepaling, dat de wijzigingen, in eene bestaande wet aangebracht, niet gelden ten opzichte van bepaalde misdrijven, in staat die wet in ongewijzigden vorm te doen herleven voor zooveel bedoelde misdrijven betreft? Men meende, dat het in elk geval veiliger was in uitdrukkelijke bewoordingen naar bedoelde wet, in den vorm waarin zij indertijd werd vastgesteld, te verwijzen.

De hierboven bedoelde leden, die de toepasselijkheid der strafrechtelijke Kinderwet ook ten opzichte van zuiver militaire delicten wenschten, hadden uitteraard bezwaar tegen het tweede lid. Zij wenschten die bepaling te doen vervallen, doch met het oog op art. 91 van het Wetboek van Strafrecht, begrepen in den zin, waarin ook de stellers der Memorie van Toelichting het artikel opvatten, zoude daarmede niet kunnen worden volstaan. Eene uitdrukkelijke toepasselijkverklaring van de wet van 6 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. 62) (1) op militaire delicten zoude voor het voorgestelde tweede lid in de plaats moeten treden.

Art. 18. Sommigen leden kwam het voor, dat de beperking van de mogelijkheid om de straf van plaatsing in eene tuchtschool op te leggen, met het oog op schepelingen van 15 jaar niet zonder bedenking is. Voor zulke schepelingen blijft, ingeval voornoemde straf niet kan worden toegepast, geene andere straf over dan boete of berisping.

Daartegenover verwezen anderen naar de in de Memorie van Toelichting gemaakte opmerking, dat schepelingen beneden den leeftijd van 16 jaar aan de grootere reizen onzer oorlogsvaartuigen niet deelnemen en dus te hunnen opzichte de mogelijkheid van oplegging der straf van plaatsing in eene tuchtschool wel nimmer zal zijn beperkt. Bovendien blijft het militair tuchtrecht, waaronder ook opsluiting in de provoost valt, ten aanzien van alle schepelingen onbeperkt bestaan.

Gevraagd werd, of het niet de voorkeur zoude verdienen het tijdvak van twee maanden, in dit artikel genoemd, te laten aanvangen op het tijdstip der uitspraak van het vonnis, in stede van het tijdstip van het plegen van het feit. In den regel zal tusschen het plegen van het feit en de uitspraak van het vonnis weinig tijd verloopen, zoodat voor het meerendeel der gevallen beide regelingen practisch zeer weinig zullen verschillen.

---

(1) Bedoeld zal zijn de wet van 12 F bruari 1901 (*Staatsblad* nº. 63).
(Red. M. R. T.).

Doch het kan voorkomen, dat de uitspraak veel later valt, bijv. wanneer de ontdekking van den dader eerst geruimen tijd na het plegen plaats vindt. Kan dan op het oogenblik der uitspraak verwacht worden, dat het oorlogsschip binnen twee maanden in het Rijk in Europa zal zijn teruggekeerd, dan is er geene reden de straf van plaatsing in eene tuchtschool uit te sluiten. De vraag is, ook blijkens de Memorie van Toelichting, alleen deze, of de straf al dan niet spoedig kan worden geëxecuteerd. Houdt men het oog op die vraag gericht, dan moet het tijdstip van de uitspraak van het vonnis en niet het tijdstip van het plegen van het feit beslissend zijn.

Art. 21. Sommige leden verklaarden zich met dit artikel niet te kunnen vereenigen. Zij konden niet inzien waarom met betrekking tot de mogelijkheid een minderjarige beneden den leeftijd van 16 jaar aan zijne ouders of zijn voogd terug te geven, voor jeugdige militairen ander recht behoort te gelden dan voor niet-militairen. De te ver strekkende gevolgen, welke zulk een regeling volgens de Memorie van Toelichting zoude opleveren, vermochten zij niet te bespeuren. En evenmin konden zij inzien, waarop steunt de bewering in de Memorie van Toelichting: „Wilde men de gelegenheid laten te handelen in den geest van art. 38 Wetboek van Strafrecht, *dan zou in elk geval voor militairen het bevel tot teruggave aan ouders of voogd moeten vervangen worden door de enkele uitspraak, dat geen straf zal worden toegepast.*"

Andere leden vereenigden zich daarentegen geheel met het in de Memorie van Toelichting voorkomend betoog.

Art. 26. Eenige leden meenden, dat het aanbeveling verdiende om, in plaats van de dienstbetrekking van rechtswege te laten vervallen, door de militaire overheid voor elk geval te doen beslissen of de dienstbetrekking al dan niet zal worden te niet gedaan.

Andere leden oordeelden echter, dat zulks bezwaarlijk zoude gaan. Huns inziens moet òf de wet het te niet gaan der dienstbetrekking als rechtsgevolg aan zeker feit verbinden, òf moet aan den rechter worden overgelaten de ontzetting van het recht tot dienen bij de gewapende macht als bijkomende straf uit te spreken.

De opmerking werd nog gemaakt, dat in het tweede lid ten onrechte staat „deze gevolgen" in plaats van „de gevolgen".

Ten slotte werd de vraag gedaan waarom de bepaling, vervat in art. 16 van het oorspronkelijke wetsontwerp, niet in dit ontwerp voorkomt.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 26sten Maart 1909.

VAN STYRUM.

VAN VEEN.

LOEFF.

VAN IDSINGA.

VAN WIJNBERGEN..

MEDEDEELINGEN VAN DE REDACTIE.

De Kinderwetten en jeugdige militairen.

Bij de hieronder volgende bespreking van de Kinderwetten in verband met den rechtstoestand van jeugdige militairen, zullen wij ons beperken tot de penale kinderwetten; dit is een gevolg niet zoo zeer van het voor een goed deel strafrechtelijk karakter van dit tijdschrift als wel van de omstandigheid, dat de civiele kinderwetgeving voor militaire kinderen vrij wel alle praktisch belang mist. Immers de toestand waarin de jeugdige militairen zich bevinden is zoo geheel anders dan die waarin de niet-militaire kinderen verkeeren. Wel wordt door de dienstverbintenis, met medewerking der ouders tot stand gekomen, de ouderlijke macht of voogdij rechtens niet opgeheven, maar van de daadwerkelijke uitoefening dier wettelijke rechten door ouders of voogden, en vooral van de dagelijksche zorg aan de uitoefening dier rechten verbonden, is zoo goed als geen sprake, zoodat ontzetting uit of ontheffing van de ouderlijke macht of voogdij ten aanzien van onder militair gezag staande kinderen wel niet zal voorkomen en in elk geval voor hen, die aan de voortdurende zorg der Regeering zijn toevertrouwd, geen bizondere maatregelen noodig zijn.

Doch ook die penale kinderwetten vallen niet in hun vollen omvang in het kader van onze bespreking; aan een bizondere berechting nl. een gewijzigde procedure voor jeugdige militairen valt hier niet te denken, althans is in dien zin geen enkel voorstel gedaan, en daar wij onder een eigen rechtspleging leven is van aanpassing der in het Wetboek van Strafvordering aangebrachte wijzigingen geen sprake. Blijkbaar vond het Hoog Militair Gerechtshof het dan ook niet eens noodig om het antwoord op het verzoek van een verdediger in een militaire strafzaak om de ouders van een jeugdigen beklaagde ingevolge art. 149*bis* van het Wetboek van Strafvordering op te roepen, in de sententie te vermelden (zie dezen jaargang pag, 39). Daar de praktische mogelijkheid om de denkbeelden door de kinderwetten in onze burgerlijke strafvordering geïntroduceerd bij een wijziging der militaire rechtsplegingen in te voeren, ons zeer gering wil toeschijnen, zullen wij over het al of niet gewenschte daarvan thans niet uitweiden en zullen wij ons dus hier bepalen tot de bij de wet van 12 Februari 1901, *Staatsblad* nº. 63, in het Wetboek van Strafrecht opgenomen wijzigingen en aanvullingen. Deze vormen dan ook wel de hoofdschotel van hetgeen op strafrechterlijk gebied is ondernomen om „de ver„waarloozing en de daaruit voortvloeiende criminaliteit der jeugd tegen te „gaan, althans aanzienlijk te temperen."

Hoe staat nu de militaire rechter tegenover deze bepalingen bij de berechting van feiten door jeugdige militairen begaan?

Wij zullen hierbij onderzoeken:
1°. wat o. i. volgens de thans geldende wetgeving *rechtens* is,
2°. wat de jurisprudentie leert, terwijl wij daarna
3°. eenige beschouwingen zullen geven die slechts met het oog op het *jus constituendum* van belang kunnen zijn.

§ 1. Al bestaan er symptomen te over, die er op wijzen, dat bij het maken en behandelen der kinderwetten, aan jeugdige aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen niet is gedacht, zal het toch geen betoog behoeven, dat de bij de kinderwetten in het Wetboek van Strafrecht aangebrachte aanvullingen en wijzigingen door den militairen rechter moeten worden toegepast bij de berechting van commune delicten. Immers te dien opzichte bepalen de artt. 12 C. W. Z. en 13 C. W. L. dat de militairen wegens alle „zoodanige misdaden en overtredingen" waarop bij de militaire wetboeken geen bijzondere straf is gesteld, enz. zullen worden geoordeeld en gestraft naar „het Crimineel Wetboek dezer Landen bereids „gearresteerd of nog te arresteren" terwijl bij art. 1 der wetten van 14 November 1879 (*Staatsbladen* n°s. 191 en 193) is voorgeschreven, dat de bepalingen van het gemeene recht toepasselijk zijn op alle aan de militaire jurisdictie onderworpen personen zich aan gemeene misdrijven schuldig makende, behoudens de uitzonderingen bij de wet vastgesteld.

Het spreekt van zelf dat de toepasselijkheid rechtens, de moeilijkheden aan die toepassing verbonden, niet uitsluit. Integendeel, de omstandigheid, dat de militaire rechter zich geplaatst ziet voor een wet die gemaakt is zonder met die toepasselijkheid rekening te houden of wellicht met het voornemen die toepasselijkheid bijtijds uit te sluiten, doet bezwaren ontstaan die noodzakelijk voortvloeien uit de bizondere omstandigheden waarin de aan de militaire rechtsmacht onderworpen personen zich veelal bevinden. Het is dan ook niet twijfelachtig hoe het antwoord moet luiden op de vraag of de wetgever er zich wel altijd voldoende van bewust is geweest, dat hij, tengevolge van het bepaalde in de beide zooeven aangehaalde wetsartikelen, door een wijziging in het gemeene strafrecht ook het strafrecht voor militairen wijzigde, dan wel of hij de consequenties daarvan genoegzaam onder de oogen heeft gezien.

Wij noemen slechts enkele voorbeelden; wegens een commun delict kan volgens de thans geldende wetgeving de militaire rechter: een militair aan zijn ouders teruggeven, een schepeling uit Indië naar een tuchtschool zenden, een Javaan, inlandsch schepeling, ter beschikking der Regeering stellen, de straf van berisping opleggen terwijl nergens is te vinden hoe die straf wordt tenuitvoer gelegd, enz.

Gelukkig bestaat er in die Kinderwetten ook nog een bepaling, die wij den hoeksteen der geheele penale kinderwetgeving zouden willen noemen, en die aan den militairen rechter den wel minder verheven doch hoogst nuttigen dienst kan bewijzen om in vele gevallen die absurde gevolgen te vermijden, en dat is de bepaling van art. 39*septies* laatste lid, welke den rechter de bevoegdheid geeft om voor personen tusschen 16 en 18 jaar, — en over deze personen gaat het bijna uitsluitend bij de militaire rechtspraak over jeugdige delinquenten — de Kinderwetten buiten toepassing te laten. Wanneer nu in Indië een jeugdige schepeling tusschen 16 en 18 jaar terechtstaat, dan kan met behulp van art. 39*septies* l.l. worden voorkomen dat het kind voor een maand naar een tuchtschool in Nederland wordt gezonden, ook al zou diezelfde Krijgsraad in Holland de straf van tuchtschool beter oordeelen voor dien jeugdigen beklaagde. Men kan dit in

zekeren zin een misbruik van art. 39*septies* l.l. noemen, maar dan toch een misbruik, dat een hoogst ongewenschte wetstoepassing voorkomt.

Na deze door meergenoemde wetsbepaling aan de militaire rechtspraak te bewijzen diensten te hebben vermeld, willen wij toch een enkel woord wijden aan de hoofdgedachte van dat voorschrift omdat die bepaling o. i. het geheele aspect der penale kinderwetgeving, zooals die oorspronkelijk was voorgesteld, heeft gewijzigd.

In het Regeeringsontwerp kwam het tegenwoordige laatste lid van art. 39*septies* niet voor; wanneer wij echter in het onlangs verschenen hoogst belangrijk „Verslag over de werking der Kinderwetten van December 1905 tot 1 Januari 1908" zien hoe er daarin op wordt gewezen dat jongens „die den boel in elkaar dreigen te trappen" niet in een tuchtschool thuis hooren en jongens van 17 jaar die niet meer op te voeden zijn, niet in een opvoedingsgesticht op hun plaats zijn, dan gelooven wij dat de tegenwoordige Regeering zich over het bestaan van die bepaling zeker niet zal beklagen en zij integendeel van meening is dat genoemd voorschrift in meer gevallen had kunnen worden toegepast dan door den rechter is geschied.

Het mooie van het laatste lid van art. 39*septies* ligt in de omstandigheid dat het nu binnen zekere grenzen niet de wet is maar de rechter, die zal uitmaken of een beklaagde als volwassene of als kind moet worden beschouwd, dat dus binnen die grenzen het zwaartepunt van deze materie wordt verlegd van de slechts abstracte regelen gevende wet naar den elk concreet geval beoordeelenden rechter, en met de individualiteit van den delinquent, bij de keuze tusschen zoozeer uiteenloopende maatregelen of strafstelsels, zooveel mogelijk kan worden rekening gehouden.

De bepaling verheft niet alleen de taak des rechters, maar zij maakt het mogelijk dat geen opvoedingswerk wordt verricht zonder nut voor den veroordeelde en met groote schade voor de anderen.

Thans is het tot zekere hoogte niet de leeftijd alleen welke als criterium voor de toepassing der kinderstraffen en kindermaatregelen is aangenomen en raakt het begrip „jeugdige personen" in het strafrecht gedeeltelijk op den achtergrond om plaats te maken voor het begrip „voor opvoeding vatbare personen". En dat is toch eigenlijk de quintessence van de zaak, het meer diepere beginsel dat achter het begrip „jeugdige personen" verborgen ligt. Volkomen terecht zegt dan ook Hans Gross bij zijn bespreking van het werk van Hugo Hoegel „die Einteilung der Verbrecher in Klassen" en speciaal bij de bespreking van het hoofdstuk over de jeugdige personen: „den Taufschein gibt nur eine Schwankende Ziffer von verschiedener Bedeutung — statt der „Jugendlichen" mussen „Erziehbare" für uns bestehen". Dit, althans gedeeltelijk, in onze wetgeving te hebben verwezenlijkt, is de groote verdienste der voorstellers van meergenoemde bepaling van art. 39*septies* laatste lid.

Wij hebben hier gesproken over de hoofdgedachte van die bepaling; voor de laatste woorden echter kunnen wij niet zulk een groote bewondering koesteren, daar door de toevoeging daarvan de bepaling is gaan hinken op twee gedachten. Oorspronkelijk is bij amendement voorgesteld om aan art. 39*septies* de volgende bepaling toe te voegen: „Ten opzichte van „minderjarigen, die den leeftijd van zestien jaar wel, doch dien van achttien „jaar nog niet hebben bereikt, kan de rechter de voorafgaande bepalingen „van dit artikel buiten toepassing laten en recht doen naar de bepalingen „ten aanzien van personen boven den leeftijd van achttien jaren geldende."

De Minister had tegen die bepaling bezwaar vooral met het oog op de niet in afzondering ondergane hechtenis welke hij voor jeugdige personen

een bizonder ongeschikte straf oordeelde. Ten einde aan dit bezwaar tegemoet te komen werd het amendement aangevuld met de woorden: „met dien verstande dat het opleggen van hechtenis blijft uitgesloten" waarbij later de vervangende hechtenis nog is gekomen.

Deze toevoeging heeft aan het mooie van de in het amendement belichaamde gedachte wel eenigszins afbreuk gedaan. Immers wanneer de rechter van oordeel is dat een bepaalde beklaagde van 17 jaar als *volwassene* moet worden beschouwd en op het feit is alleen hechtenis gesteld dan zal hij tot de *kinder*straffen moeten terugkeeren; de wijze waarop dit wordt bepaald is dan zeker wel eigenaardig; eerst wordt in het algemeen de bevoegdheid gegeven om iemand tusschen 16 en 18 jaar als volwassene te straffen en dan volgt een toevoeging waarbij, niet rechtstreeks, doch door het verbod om een bepaalde straf op te leggen, wordt uitgemaakt dat de rechter dit in sommige gevallen niet mag doen. Nu zijn de feiten waarop alleen hechtenis wordt bedreigd niet zoo veelvuldig; meestal zal de rechter ook boete kunnen opleggen, maar ook hier stuit men weer op de vervangende hechtenis. Deze moet voor personen van 16 tot 18 jaar, ook al is de rechter overtuigd dat de tuchtschool voor hen volmaakt ongeschikt is of liever dat zij ongeschikt zijn voor de tuchtschool en daar den kinderen tot schade kunnen zijn, worden veranderd in vervangende tuchtschool.

Dat deze bepaling speciaal voor de militairen der Zeemacht buitenslands niet te gebruiken is, behoeft geen betoog. Het middel om voor dat geval aan de ongewenschte consequenties der wetstoepassing te ontkomen, gelijk dit hierboven is aangegeven, moet falen indien het een feit betreft waarop alleen hechtenis is gesteld en indien boete wordt opgelegd en die boete niet wordt betaald; immers dan moet de veroordeelde voor ten minste eene week naar de tuchtschool, dus naar Nederland, worden gezonden. Wij willen hier wel dadelijk bijvoegen dat het, voorzoover ons bekend, nog nooit is voorgekomen dat een in O. I. of op een buitenlandsch eskader veroordeelde schepeling naar Nederland is opgezonden om een tuchtschoolstraf te ondergaan, zoodat het geval dat aan een schepeling in het buitenland een boete werd opgelegd die niet werd voldaan, tot op heden zich nog niet schijnt te hebben voorgedaan. Wel is het ons echter bekend, dat voor niet-oplegging van de straf van tuchtschool somtijds het o.i. ondeugdelijk argument is gebezigd, dat de straftijd reeds om zou zijn vóórdat de veroordeelde in Nederland zou zijn aangekomen; immers is ons geen bepaling bekend die het noodzakelijk zou maken om die straf te doen ingaan vóórdat de veroordeelde in een tuchtschool wordt opgenomen, al rijzen hierbij moeilijkheden van anderen aard, welke dan ook dringend voorziening eischen.

Tot zoover dus wat de toepasselijkheid der wet van 12 Februari 1901 (*Stbl.* n°. 63) betreft ten aanzien van commune delicten; wij hebben hier gezwegen van bezwaren welke door een administratieve regeling zijn uit den weg te ruimen en welke voornamelijk het dienstverband van den veroordeelde betreffen, die echter op de toepasselijkheid rechtens, geen invloed kunnen doen gelden.

Gaat nu de toepassing der kindermaatregelen en kinderstraffen door den militairen rechter nog verder? Geldt zij ook ten aanzien dier andere groep van strafbare feiten aan zijne beoordeeling onderworpen met name ten aanzien van de militaire delicten? Wij aarzelen niet om die vraag, volgens de thans geldende wet, beslist ontkennend te beantwoorden, al ontveinzen wij ons geenszins dat sommige onderdeelen van de in het Wetboek van

Strafrecht aangebrachte aanvullingen en wijzigingen naar de letter toepassing zouden kunnen vinden (hierover later).

Naar onze vaste overtuiging gaat het niet aan om wegens een militair delict een burgerlijke straf n.l. tuchtschool, geldboete of berisping op te leggen, wanneer de wet dit niet uitdrukkelijk toestaat; daar dan ook uit art. 9 van het Wetboek van Strafrecht zeer duidelijk blijkt dat de kinderstraffen van tuchtschool, geldboete en berisping in de plaats treden van de bij dat artikel genoemde hoofdstraffen van gevangenisstraf, hechtenis en geldboete, en die straffen niet op militaire delicten zijn gesteld, kan o.i. van toepassing dier kinder*straffen* ten aanzien van die delicten geen sprake zijn. Evenmin als de militaire rechter voor een militair delict gevangenisstraf mag opleggen in plaats van militaire gevangenisstraf, evenmin kan hij een straf opleggen welke voor die gevangenisstraf in de plaats treedt.

Wij zullen over de eigenaardige omstandigheden die zich te dien aanzien kunnen voordoen met name over de dubia welke zich betreffende de toepasselijkheid van sommige kinder*maatregelen* kunnen voordoen, hier thans niet diep ingaan, omdat deze van zelf ter sprake komen in de volgende paragraaf, die over de leer der jurisprudentie handelt. Onze conclusie is dus, dat de straffen voor jeugdige personen, opgenomen in het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht, zijn gegeven voor *gemeene* strafbare feiten en dat de bepalingen waarbij zij zijn vastgesteld geen wijziging kunnen brengen in de bij de militaire wetten bedreigde straffen zoodat zij geen toepassing mogen vinden ten aanzien van militaire delicten.

§ 2. Wat leert de jurisprudentie? Deze wijkt in niet geringe mate van de hierboven verdedigde zienswijze af. Bij meerdere sententies n.l. heeft het Hoog Militair Gerechtshof, aanvankelijk onder verzet van den advocaat-fiskaal, uitgemaakt, dat de aanvullingen en wijzigingen door de kinderwetten in het Wetboek van Strafrecht aangebracht, ook van toepassing zijn ten aanzien van militaire delicten.

Zoo werden van 1 December 1905—1 Januari 1907 door den militairen rechter in het geheel 18 militairen tot plaatsing in een tuchtschool veroordeeld, waarvan 7 wegens een militair delict (desertie); gedurende het jaar 1907 werden 16 militairen naar de tuchtschool gezonden waarvan 9 ter zake van een militair feit (8 desertie, 1 dienstweigering). (1)

Wat art. 39 Swb. betreft, zeker wel de meest ingrijpende afwijking van de straffen voor volwassenen, daarvan werd tot nog toe door den militairen rechter zeer zelden gebruik gemaakt en wel door het Hoog Militair Gerechtshof en de krijgsraden der landmacht geen enkel maal, door den zeekrijgskrijgsraad te Amsterdam 2 maal gedurende het tijdvak 1905—06 en 1 maal in 1907, door den zeekrijgsraad te Hellevoetsluis 1 maal n.l. in 1907, door de krijgsraden buitenlands tot 1 Januari 1908 nog geen enkel maal; de ter beschikking stelling geschiedde in die vier gevallen steeds ter zake van een commen delict.

Dit om een inzicht te geven in den omvang der jurisprudentie over deze materie. (2) Thans moeten de argumenten van de in de rechtspraak neergelegde leer worden onderzocht.

---

(1) Wij verwijzen voor deze en meerdere gegevens naar het hiervoren genoemde Verslag over de werking der kinderwetten.

(2) De gegevens betreffende de Zeemacht over 1908 wijzen op een belangrijke vermeerdering van het aantal gevallen waarin tuchtschoolstraf is opgelegd.

(Red. M. R. T.).

Nadat 1 December 1905 de kinderwetgeving in werking was getreden, vond het Hoog Militair Gerechtshof in de sententie van 30 Januari 1906 gelegenheid om zich over de toepasselijkheid der meergenoemde bepalingen op militaire feiten uit te spreken. Hoewel het Hof door toepassing van art. 39*septies* laatste lid geen kinderstraf doch militaire gevangenisstraf oplegde (de krijgsraad had tuchtschoolstraf opgelegd), vinden wij toch in die sententie de toepasselijkheid in het algemeen voor militaire feiten in den breede gemotiveerd en dit wel als tegenbetoog tegen de redeneering van den advocaat-fiskaal, die o.i. kort en duidelijk had aangetoond, dat, aangezien de militaire wet op een militair delict een *militaire* straf stelt en onder die straffen de plaatsing in een *tuchtschool* niet voorkomt, hier van toepassing dier kinderstraf de rede niet kan zijn.

Wij geven hieronder (pag. 607) een meer recente beslissing van het Hof n.l. de sententie van 18 October 1907, waarin wederom breedvoerig de toepasselijkheid wordt bepleit en nu wij tot een tegenovergestelde conclusie zijn gekomen, zullen wij trachten aan te toonen, dat de door het Hof aangevoerde argumenten niet tot het beoogde doel kunnen leiden en dat de in die sententie neergelegde leer, naar onze overtuiging, salva omni reverentia, juridisch onhoudbaar is. (1)

Vooreerst wordt in de sententie aangevoerd dat de bepalingen van de acht eerste titels van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht ook toepasselijk zijn op feiten, waarop bij andere wetten of verordeningen straf is gesteld, tenzij de wet anders bepaalt.

Daarna volgt: „dat zoodanige bepaling niet in eenige wet is te vinden, „zeker niet in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water waar „het tegen het door beklaagde bedreven feit de straf bedreigt van militaire „gevangenisstraf",

Nu is het naar onze meening in deze vrij onverschillig hoe men die slotwoorden van art. 91 Swb. „tenzij de wet anders bepaalt" uitlegt, en wij kunnen dan ook wel meegaan met de redeneering dat het C. W. Z. niet *anders* bepaalt, dat nl. de artt. 97 en 98 C. W. W., door dienstweigering strafbaar te stellen met militaire gevangenisstraf, geen andere regeling geeft voor het geval dat wij hier op het oog hebben, en dat zij de toepasselijkheid van de door de kinderwetten in die acht eerste titels van het strafwetboek ingevoerde bepalingen evenmin met zooveel woorden uitsluiten, maar wat zegt dit voor ons geval? Uit de afwezigheid van een voorschrift dat *anders* bepaalt of van een uitdrukkelijke uitsluiting der toepasselijkheid kan die toepasselijkheid zelve nog niet volgen. De *stof voor de toepassing moet aanwezig zijn;* dit is wel het eerste vereischte.

We zouden evengoed kunnen zeggen dat de bepalingen omtrent de vervanging van boeten en de regeling betreffende de klacht, enz. zooals die in de acht eerste titels zijn vermeld van toepassing zijn op militaire delicten omdat de wet nergens anders bepaalt. Alleen hebben wij daar niet veel aan omdat nergens in de militaire wetten boete is bedreigd en wij geen militaire klachtdelicten hebben.

Zoo opgevat kan men wel zeggen dat de bepalingen omtrent tuchtschool, enz. toepasselijk zijn op militaire delicten maar deze toepasselijkheid kan niets uitwerken, omdat nu eenmaal bij de militaire wetten de straf van

---

(1) Of het gewenscht is om bij de berechting van feiten door militaire kinderen begaan verschil te maken tusschen commune en militaire delicten is een vraag die wij zonder voorbehoud ontkennend beantwoorden, doch welke in jure constituto niet aan de orde is. (Red. M. R. T.).

tuchtschool niet wordt bedreigd, noch de straf waarvoor die tuchtschool-straf in de plaats treedt, zoodat de bepalingen in werkelijkheid geen toepassing kunnen vinden.

Laten wij nu de bewijsvoering der sententie op den voet volgen; om uit te maken wat volgens de wet rechtens is kan het o. i. niet van belang zijn of „bij de behandeling dier wet (sc. van 12 Februari 1901 *Stbl.* 63) „van geen reden is gebleken waarom de wetgever de bijzondere maat-„regelen die hij, zoo ten behoeve van jeugdige personen als in het belang „der maatschappij, bij strafrechterlijke vervolging van minderjarigen noodig „acht, niet noodig zou achten, indien die personen tot den militairen „stand behooren".

Ware uit het hiervoren in Hoofdstuk I meegedeelde niet voldoende gebleken dat bij de behandeling der kinderwetten aan militairen in het geheel niet is gedacht, dan zou dit argument hoogstens iets kunnen zeggen omtrent de bedoeling van den wetgever, doch toch nooit zooveel dat het de o. i. afdoende reden voor de niet-toepasselijkheid zou kunnen te niet doen; bovendien zou men even goed kunnen zeggen dat van geen reden is gebleken waarom de *wetgever* van oordeel zou zijn dat het geheel bizondere strafstelsel waaronder de militairen ten aanzien van militaire delicten leven, voor militairen beneden de 18 jaar door een ander zou moeten worden vervangen.

Het even aangehaald argument zal dan ook door het Hof slechts als versterking der overtuiging zijn gegeven en als zoodanig is voor het hierboven gegeven tegenargument o. i. evenveel te zeggen, zoo niet meer; beide argumenten zouden echter moeilijk iets kunnen afdoen aan beteekenis van den duidelijk *uitgedrukten* wil des wetgevers. Van dezelfde strekking zijn de beide volgende overwegingen nl. dat bij de behandeling van het in 1903 vastgestelde wetboek van militair strafrecht van den aanvang af is aangenomen „dat er geen reden bestaat om ten aanzien van militaire personen „beneden de zestien jaar af te wijken van het beginsel waarop artikel 39 „(oud) van het Wetboek van Strafrecht berust", als gevolg waarvan het desbetreffende artikel in het ontwerp is gewijzigd in de bepaling van art. 30 van het Wetboek van Mil. Strafrecht gelijk het thans luidt.

Dat voorts in de omstandigheid, dat de wetgever de gevolgen van de toepassing der nieuwe wetsbepalingen op jeugdige militairen ten aanzien van den diensttijd en andere punten van belang nog niet heeft geregeld, geen reden kan gelegen zijn om de toepasselijkheid uit te sluiten, hiermede gaan wij volkomen accoord.

Wij ontveinzen ons ook geenszins dat die nieuwe bepalingen voor een deel in de plaats zijn gekomen voor het wel-toepasselijke art. 39 oud Swb. en dat zij voor een groot gedeelte, door de plaatsing in titel III, zijn gestempeld tot regelen van uitsluiting, vermindering en verhooging der strafbaarheid, doch dit neemt niet weg dat zeer duidelijk blijkt dat, om nu bij de *tuchtschool* te blijven, deze straf niet komt in plaats van militaire doch in plaats van burgerlijke straffen (art. 9 Swb.).

Het spreekt vanzelf dat het Hof dit groote bezwaar tegen de toepasselijkheid van de kinderstraffen ten aanzien van de militaire delicten wel heeft gevoeld want wij zijn er nu nog niet, zelfs al zouden wij met de in de sententie gegeven redeneering geheel meegaan. De kern nl. der geheele redeneering volgt eerst nadat het Hof heeft geconstateerd dat op dienstweigering militaire gevangenisstraf is bedreigd en dat de militaire delicten als misdrijven moeten worden beschouwd, zoodat de beide vereischten van art. 39 septies 1e lid om tuchtschool op te leggen aanwezig zijn.

Deze kern, waarmede de geheele redeneering staat of valt, luidt als volgt: „dat nu wel, volgens art. 1 der wet van 12 Februari 1901 *Staatsblad* 63 de „straf van tuchtschool voor jeugdige personen wordt opgelegd in de plaats van „de bij artikel 9 van het Wetboek van Strafrecht op het feit gestelde „hoofdstraf, en dat onder de in dat artikel 9 sub *a* genoemde hoofd- „straffen niet voorkomt de militaire gevangenisstraf, maar dat bij artikel 9 „der wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* 64) is bepaald dat op de militaire „gevangenisstraf toepasselijk zijn de regelen in het Eerste boek van het „Wetboek van Strafrecht voor de gevangenisstraf geschreven;

„dat derhalve ook op de militaire gevangenisstraf toepasselijk is de regel, „sedert het in werking treden der wet van 12 Februari 1901 (*Stbl.* n°. 63) „voor de gevangenisstraf geschreven, nl. dat zij voor jeugdige personen „wordt vervangen door tuchtschool".

Dus de nieuwe bepaling van art. 9 Swb. een regel voor de gevangenisstraf! (en tegelijk een regel voor hechtenis en geldboete) Het zal den lezer niet zijn ontgaan dat, wanneer wij die bepaling als een regel voor de gevangenisstraf opvatten in den zin van art. 9 der Invoeringswet, wij, om tuchtschool op te leggen voor een militair misdrijf, de argumentatie ex art. 91 Swb., zooals die in de Sententie wordt gegeven, in het geheel niet noodig hebben. Dan zou dit argument op zich zelf geheel voldoende zijn; immers in art. 9 Swb. staat dat naar de onderscheiding van art. 39*septies* die nieuwe straffen voor gevangenisstraf (hechtenis en geldboete) in de plaats treden en dat art. 9 is, naar de redeneering van het Hof, als regel voor de gevangenisstraf geschreven, ingevolge art. 9 der Invoeringswet, ook op de militaire gevangenisstraf van toepassing. Het moet de aandacht trekken dat, waar deze ééne reden voldoende zou zijn, in de sententie nog zooveel andere worden aangevoerd.

Wat het argument zelf betreft kunnen wij niet anders doen dan s. o. r. constateeren dat wij in de bepaling *dát* gevangenisstraf *niet zal worden opgelegd* onmogelijk een *regel voor de gevangenisstraf* kunnen zien. Ook besliste het Hof bij Sententie van 5 October 1906 (M. R. T. I p. 460) dat, indien art. 39*septies* l.l. wordt toegepast, naar analogie van het daar bepaalde over de hechtenis, geen militaire detentie mag worden opgelegd, ook hier op grond van de redeneering, dat een voorschrift waarbij is bepaald *dát* hechtenis *niet mag worden opgelegd* is een *regel voor de hechtenis* geschreven, zooals bedoeld in art. 9 der Invoeringswet.

Waar deze schakel in de bewijsvoering der sententie noodig was, ja zelfs voor dit speciale geval, nl. oplegging van tuchtschoolstraf in plaats van militaire gevangenisstraf, afdoende zou zijn, daar kan naar onze meening van plaatsing in een tuchtschool ter zake van een militair misdrijf geen sprake zijn. Een regel voor de gevangenisstraf is b.v. de bepaling van art. 21 Swb. nl. dat zij wordt aangewezen in dagen, weken, maanden en jaren, terwijl de regel dat gevangenisstraf moet worden vervangen door tuchtschool, is een regel van strafbaarheid, die volgens art. 91 Swb. op militaire delicten zou kunnen worden toegepast, indien op die feiten gevangenisstraf was gesteld.

Wij hebben ons bij de vorenstaande beschouwingen, waar noodig, beperkt tot de vraag of voor een feit waarop mil. gevangenisstraf is gesteld aan jeugdige militairen de straf van tuchtschool mag worden opgelegd. Wij deden dit opzettelijk omdat we bij een beschouwing omtrent eenige andere bepalingen door de kinderwetten in het Wetboek van Strafrecht gebracht, voor raadselen komen te staan waarvoor niet zoo gemakkelijk een oplossing is te vinden, indien men het standpunt in meergenoemde sententie ingenomen, niet deelt.

De aanvullingen en wijzigingen, hierboven bedoeld, betreffen niet uitsluitend het bepalen van andere straffen in plaats van gevangenisstraf, hechtenis of geldboete, doch ook meer algemeene regelen. Wij mogen hierbij art. 91 Swb. natuurlijk niet uit het oog verliezen en dan valt het niet te ontkennen dat sommige dier bepalingen, *geheel op zich zelf beschouwd*, inderdaad voor toepassing vatbaar zijn. En dan doet zich de vraag voor of de nieuwe bepalingen der wet van 12 Februari 1901 (*Stbl.* nº. 63) als één geheel moeten worden beschouwd en men, niet mogende oordeelen „nisi tota lege perspecta", de toepasselijkheid in haar geheel moet uitsluiten, of dat de enkele onderdeelen welke voor toepassing vatbaar zijn, ook werkelijk moeten worden toegepast. En als die laatste meening wordt gevolgd, welke grens moet dan gesteld worden, moet een geheel artikel voor toepassing vatbaar zijn, of één alinea, één zinsnede?

Laten we een voorbeeld geven. Art. 38 Swb., zooals dit bij de kinderwetten is vastgesteld, bepaalt dat bij strafrechterlijke vervolging van een minderjarig persoon wegens een feit, begaan voordat hij den leeftijd van 16 jaar heeft bereikt, de rechter kan bevelen dat de schuldige aan zijne ouders of zijn voogd zal worden teruggegeven zonder toepassing van eenige straf.

Aangezien een militair delict een *feit* is, art. 38 in de acht eerste titels van het Swb. staat, en de militaire wetten niet anders bepalen, immers dienaangaande zwijgen, is dit artikel, op zich zelf genomen, voor toepassing vatbaar en doet het juridisch niet ter zake of hier geen regelingen omtrent het dienstverband en andere administratieve zaken zijn getroffen.

Zoo ook bepaalt art. 39 1e lid dat een persoon die tijdens de uitspraak van het eindvonnis in eersten aanleg den leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, die ter zake van een *misdrijf* wordt vervolgd, ter beschikking der Regeering kan worden gesteld; daar een militair delict als misdrijf moet worden beschouwd, zou dus ook de jeugdige militair ten aanzien van een militair delict ter beschikking der Regeering kunnen worden gesteld, maar nu volgen er aan het slot van genoemd 1e lid nog enkele woorden die moeilijkheden geven; immers luiden die slotwoorden: „behoudens het bepaalde bij art. 39*ter*, eerste lid, en dit artikel handelt nu weer alleen over feiten met de *burgerlijke* straf van gevangenisstraf bedreigd; hierop stuit dus de toepasselijkheid af en kan, indien men de bepaling van art. 39*ter* niet als een regel voor de gevangenisstraf beschouwt, — wat zij o.i. ook niet is — de ter beschikking stelling wegens een militair feit al dadelijk niet worden uitgesproken indien de rechter bovendien nog militaire gevangenisstraf zou willen opleggen, zoodat o.i. de geheele bepaling van art. 39 1e lid niet van toepassing is te achten.

Iets dergelijks doet zich voor bij art. 39*septies*; wanneer wij den aanhef lezen schijnt het of wij een bepaling voor ons hebben die op militaire delicten van toepassing is, immers er wordt eenvoudig gesproken van een schuldige aan een feit, vallende in de bepaling van een misdrijf, aan welk vereischte een militair delict voldoet. Zien we echter het meergenoemde artikel 9 Swb. niet over het hoofd dan blijkt het dat hier slechts van *gemeene* misdrijven nl. van misdrijven waarop gevangenisstraf, hechtenis of geldboete is gesteld, sprake kan zijn.

Wij meenen hierdoor voldoende in het licht te hebben gesteld waarom wij ons met de opvatting van het Hoog Militair Gerechtshof niet kunnen vereenigen.

Met de voorafgaande beschouwingen wordt slechts bedoeld een critiek op juridisch terrein, waarbij de omstandigheid, dat door de interpretatie van het Hof het ook door ons gewenschte doel — nl. gelijkheid in deze materie voor commune en militaire delicten — is bereikt, niet in aan-

merking komt. Wat het standpunt van den lageren rechter ten opzichte van deze rechtsquaestie betreft, zouden wij willen verwijzen naar hetgeen dienaangaande door ons is geschreven op pag. 337 van dezen jaargang.

(*Wordt vervolgd*).

Verjaring bij desertie. Bevoegdheid van den Krijgsraad bij desertie buitenslands.

Den 4den Maart 1909 meldde zich aan boord van het Wachtschip te Amsterdam een man aan, die den 6den Maart 1897, toen hij diende aan boord van Hr. Ms. „Sumatra" te Soerabaia, was achtergebleven van passagieren en, na een paar dagen in Soerabaia te hebben rondgezworven en zijn militaire kleeding te hebben verkocht, zich had laten aanmonsteren voor een reis naar Philadelphia en zoo verder, op verschillende koopvaardijschepen varende, van zijn dienst bij de Zeemacht afwezig bleef. Hij kon echter zijn Heimat niet vergeten en wachtte het oogenblik af waarop hij zich zonder vrees voor straf zou kunnen aanmelden, ook omdat hij anders zijne papieren voor het aangaan van een huwelijk niet in orde kon krijgen. Hij werd echter na zijn aanmelding in arrest gesteld, den 10den Maart 1909 werd rechtsingang tegen hem verleend en bij vonnis van den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam van 9 April 1909 (zie hierachter pag. 641) werd hij veroordeeld tot een maand militaire gevangenisstraf, ingaande 10 Maart (eisch vijf maanden).

Ziehier de feiten welke aanleidiug hebben gegeven tot zeer belangrijke rechtsvragen, waarvoor wij een oogenblik de aandacht vragen. Wat de verjaring betreft verwijzen wij naar de uitvoerige beschouwingen in den eisch, welke mede is opgenomen, terwijl wij dienaangaande slechts enkele punten zullen aanstippen. Iets uitvoeriger zullen wij stilstaan bij een praealabele vraag, welke alleszins de aandacht waard is, en waarvan niet blijkt, althans niet uit de ons ten dienste staande stukken, dat ze is ter sprake gebracht.

Het is wel jammer dat juist in een zaak waarin zich voor den beklaagde zooveel voetangels en klemmen bevonden, geen verdediger is opgetreden om hem bij te staan, zijn zaak te bepleiten en vooral om te trachten een beslissing van den hoogeren rechter uit te lokken.

De beklaagde zal niet hebben ingezien dat juridische hulp in zijne zaak voor hem zeer gewenscht ware geweest, immers hij had deze kunnen krijgen; wij weten dat het bij den Zeekrijgsraad te Amsterdam gedurende de laatste zes jaren een vaste gewoonte is om aan den beklaagde af te vragen of hij bijstand verlangt, in welk geval hem een advocaat of officier wordt toegevoegd.

De vraag welke in deze zaak in de eerste plaats van gewicht is, en waarop wij zooeven het oog hadden, is die betreffende de competentie van den Krijgsraad. Was de Zeekrijgsraad te Amsterdam bevoegd om deze zaak te berechten? Wij zullen hierbij onze opvatting niet uiteenzetten, doch uitsluitend te rade gaan met de jurisprudentie van het Hof, daar slechts deze hier van gewicht is. Geeft deze voor dit geval geen zekerheid, dan had de beklaagde over die al of niet bevoegdheid in elk geval een beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof kunnen uitlokken.

Hoewel de Resolutie van het Hof van 10 Mei 1904 (Mil. Jur. II no. 60) eene door den Zeekrijgsraad te Willemsoord uitgesproken onbevoegdheid verwerpt, komt daarin een overweging voor, welke voor ons geval van waarde is, en waarbij wordt uiteengezet in welk geval het Hof wèl met de onbevoegdheid van den Krijgsraad zou zijn meegegaan.

Het gold daar de zaak van een matroos die 2 Juli 1903 van Hs. Ms. „de Ruyter" te Newport-News was gedeserteerd en zich 28 Maart 1904 vrijwillig aanmeldde aan boord van het Wachtschip te Willemsoord. Vooreerst wordt overwogen: „dat derhalve bij de berechting van mis-„drijven door het krijgsvolk te water gepleegd, van een territoriale indeeling, „waardoor de bevoegdheid van krijgsraden bepaald wordt, geen sprake is „en als regel geldt, dat (buiten de bijzondere omstandigheden in artikel „50 der Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof ver-„meld) alle vervolging van gepleegde misdrijven uitgaat van den Comman-„deerenden Officier van de Vloot, het Eskader of minder Smaldeel na „kennisgeving door den Commandeerenden Officier van het schip, tot welke „bemanning de verdachte behoort tijdens het plegen van het strafbaar feit, „of — indien dat feit eerst ontdekt of de dader eerst gevat wordt nadat „hij tot een ander schip behoort — na kennisgeving door den Comman-„deerenden Officier van het schip, tot welks bemanning de verdachte alsdan „behoort".

Terwijl verschil van opvatting mogelijk is omtrent de vraag of een deserteur die zich vrijwillig aanmeldt en daarna in arrest wordt gesteld, kan geacht worden te zijn gevat terwijl hij behoort tot het schip waarop hij zich meldde, wordt in de volgende overweging de meening van het Hof nader verduidelijkt. Het geval deed zich hier voor dat de „de Ruyter", het schip waarvan de desertie was geschied, op het oogenblik der vrijwillige aanmelding tot de Directie te Willemsoord behoorde, en het is deze omstandigheid, welke het Hof aanleiding gaf de onbevoegdheid te verwerpen. Immers lezen we:

„Overwegende dat, toen de verdachte zich op Hr. Ms. Wachtschip te „Willemsoord gemeld had, er grond zou geweest zijn, om hem, ter zake „van de in Juli 1903 te Newport-News van Hr. Ms. „de Ruyter" gepleegde „desertie, voor het Hoog Militair Gerechtshof, krachtens art. 50 van 's Hofs „Provisioneele Instructie, terecht te stellen, indien die bodem toen niet „behoord had tot eene der Maritieme Commandementen hier te lande".

In deze overweging staat dus duidelijk uitgedrukt dat indien het schip *op het oogenblik der aanmelding* niet tot een maritiem commandement behoort, het Hof wèl, dus de Krijgsraad niet bevoegd is.

De gecursiveerde woorden zijn van gewicht omdat het geval zich kan voordoen dat een schip, waarvan buitenslands een desertie heeft plaats gehad, daarná, doch vóór de terugmelding van den deserteur binnenslands, eenigen tijd tot een marinedirectie heeft behoord, doch op het oogenblik der aanmelding daartoe niet behoorde, hetzij wegens vertrek naar het buitenland, buitendienststelling, verkoop, enz.

Nu heeft zich dit geval hier werkelijk voorgedaan; de „Sumatra" waarvan beklaagde in Indië is gedeserteerd, is naar Holland gekomen en is hier verkocht, heeft dus eenigen tijd tot een Directie behoord, naar wij meenen tot de Directie te Amsterdam. Op het oogenblik der aanmelding behoorde hij echter niet tot eenige Directie en had haar geheele bestaan als oorlogsschip zelfs opgehouden.

Wanneer het Hof dus nog op dit standpunt staat — en ons is geen uitspraak bekend waaruit het tegendeel is gebleken — dan kan hieruit de conclusie worden getrokken dat volgens de opvatting van het Hof de zaak ten onrechte door den krijgsraad te Amsterdam is afgedaan.

De laatste beslissing welke ons in zake de competentie bij berechting van in het buitenland gepleegde desertie bekend is, is die van 26 Februari 1909 welke hierachter op pag. 649 is afgedrukt.

Indien de woorden „behoord had" in de bovenaangehaalde overweging der resolutie van 1904 nog eenigen twijfel mochten overlaten betreffende de beteekenis dier overweging, daar zij *taalkundig* dubbelzinnig zijn, dit kan zeer zeker niet het geval zijn met hetgeen in de sententie van 26 Februari 1909 dienaangaande wordt geleerd. Wij lezen daar:

„Overwegende dat de gedaagde het aan hem te last gelegde feit heeft „gepleegd, terwijl hij diende op een schip dat niet behoorde onder eene „der maritieme directien in Nederland, *welk schip zich thans niet in Nederland „bevindt, weshalve hij ter zake van dat feit in eerste instantie voor het Hof „moet terecht staan*". (1)

Daar de Sumatra waarvan in ons geval de desertie buitenslands had plaats gehad zich, noch op het oogenblik der aanmelding, noch tijdens de berechting der zaak, in Nederland bevond, immers reeds eenige jaren geleden in Nederland was verkocht en als oorlogschip had opgehouden te bestaan, wil het ons voorkomen dat volgens de huidige jurisprudentie de beklaagde in eerste instantie voor het Hof had moeten terecht staan.

De woorden: „welk schip zich *thans* niet in Nederland *bevindt*" laten de uitlegging niet toe dat daarbuiten zou vallen het geval dat het schip vóór dien tijd, doch na de desertie zich in Nederland *bevonden heeft.*

Hoe het Hof zou beslissen indien het schip zich wel „thans in Nederland bevindt" doch buiten dienst is gesteld, doet hier niet ter zake, een schip echter dat verkocht is bestaat als oorlogschip niet meer dus bevindt zich ook niet in Nederland. Het Hof zou dus slechts met afwijking van zijne laatste jurisprudentie de hierbovenbedoelde zaak ter berechting aan den krijgsraad te Amsterdam hebben kunnen overlaten.

Nu is het Hof, tegen uitspraken van den krijgsraad die een zaak berecht welke volgens zijn leer door het Hof zelf moet worden behandeld, volmaakt machteloos. Het vonnis is noch aan hooger beroep, noch aan approbatie onderworpen, zoodat de zaak eerst ter kennis van het Hof komt, indien het vonnis is ten uitvoer gelegd. Zelfs bij eene door den fiskaal of door officieren-commissarissen opgeworpen onbevoegdheid blijft het Hof buiten de zaak indien de krijgsraad zich met die onbevoegdheid niet vereenigt.

Geheel anders is dit echter indien de onbevoegdheid wordt beweerd door den beklaagde en daarom is het zoo jammer dat hier geen raadsman was om den eenigen weg tot een mogelijke berechting door het Hof in te slaan; nu beklaagde daardoor niet van een instantie zou worden beroofd, had de onttrekking aan „den gewonen rechter" voor beklaagde zeer zeker geen bezwaren.

Hij had zelfs die onbevoegdheid nog kunnen beweren na het indienen van den eisch, zoodat de raadsman rustig had kunnen afwachten en bij zijn verdediging had kunnen beoordeelen of het belang van beklaagde meebracht om in zake de competentie van den krijgsraad het initiatief te nemen.

De bewering dat hier rechtskundige bijstand noodig was zal wel geen tegenspraak ontmoeten. Het proces wegens vermeende onbevoegdheid der rechters is het eenige geval waarin zelfs onze oude rechtspleging een verdediger veronderstelt nog tijdens het proces voor den krijgsraad; art. 230 R. Z. nl. bepaalt dat aan beklaagde wordt toegestaan om, in tegenwoordigheid van officieren-commissarissen met den praktizijn of dengenen dien hij daartoe zal hebben opgegeven of verkozen, te spreken over de gronden waarop die onbevoegdheid rust.

En nu zegt art. 233 dat, indien de door den beklaagde voorgestelde

(1) Wij cursiveeren. (Red. M. R. T.).

onbevoegdheid is verworpen, hij recht van appel heeft op het Hoog Militair Gerechtshof, dus juist anders dan in het geval waarin de onbevoegdheid door fiskaal of officieren-commissarissen is beweerd. Zoo had dus in ieder geval de competentie quaestie door het Hof kunnen worden beslist. Hoewel dit op zich zelf reeds van gewicht zou zijn geweest was dit de voor den verdediger aangewezen weg om over de rechtsvragen die de zaak, afgescheiden van die bevoegdheid, opleverde, een beslissing van het Hof te verkrijgen.

En daarom hebben wij hier eenigszins uitvoerig stilgestaan bij de praealabele vraag der competentie; want nu komt de voor beklaagde zoo uiterst gewichtige vraag aan de orde of het recht tot strafvervolging ter zake van het door hem gepleegde feit is verjaard.

Ook hier een kostbaar materiaal voor een raadsman; wat de verjaring ten aanzien van het ten laste gelegde feit betreft stippen wij slechts enkele punten aan, doch ook hier ligt achter de feiten zooals die uit het vonnis blijken een quaestie van anderen aard verborgen, die ten nauwste met de verjaring samenhangt en waarvan uit eisch of vonnis niet blijkt dat zij een punt van onderzoek heeft uitgemaakt. Daarover zoo straks nog een enkel woord.

Vooreerst dus de verjaring. De afloop van het proces werd hier beheerscht door twee omstandigheden: 1°. of de vervolgingsverjaring ter zake van het hier *ten laste gelegde* feit kan beginnen vóórdat de man terug is; 2°. of de in arreststelling van den beklaagde, nadat hij zich vrijwillig had aangemeld, moet worden beschouwd als een daad van vervolging den beklaagde bekend of beteekend, welke volgens art. 72 Swb. de verjaring stuit.

In den eisch wordt betoogd dat het bedoelde misdrijf nl. het twee dagen of langer afwezig zijn, een voordurend misdrijf is, zoodat de verjaringstermijn niet kan beginnen vóórdat de man terug is.

Wij moeten helaas wel tot hetzelfde resultaat komen, daar de wet ongelukkigerwijze geen bepaling bevat als thans is vastgesteld in art. 43 van het nieuwe Wetboek van Militair Strafrecht. Een beschouwing over het hier bedoelde misdrijf als voortdurend delikt zou echter tot eigenaardige consequenties kunnen leiden met het oog op de gedeeltelijke verjaring (v. Hamel pag. 624). Het geldt hier o. i. eenvoudig een strafbepaling waarin — naar de *letter* van het artikel — afwezigheid van elken duur, mits minstens twee dagen, dus ook een afwezigheid van 10, 20 jaar, enz., wordt strafbaar gesteld, zoodat het delikt eerst na ommekomst dier afwezigheid *is gepleegd* en dan ook vóór dien tijd de verjaringstermijn niet kan aanvangen.

Hoe men echter tot het resultaat komt is van ondergeschikt belang; we staan hier voor de toepassing van de wet, die de verjaring van desertie op twaalf jaar vaststelt en die verjaring voor de desertie, welke wij hier op het oog hebben geheel onmogelijk maakt; immers of de verjaring begint te loopen wanneer de man terug is, daar heeft de delinquent al zeer weinig aan, want het eigenaardige van het misdrijf van desertie is juist dat met het ophouden van den verboden toestand de man tevens in handen der justitie is.

Wat het tweede punt betreft, dat in het systeem van den eisch slechts ten overvloede wordt ontwikkeld, terwijl het in het vonnis iets meer naar voren is geschoven, ook hier zouden wij met belangstelling een uitspraak van het Hof hebben te gemoet gezien, vooral, daar het geval dat zich voor den Krijgsraad te 's Hertogenbosch heeft voorgedaan, en waarop in den eisch een beroep wordt gedaan, niet gelijk is aan het onderhavige. Thans

is aangenomen dat het in arrest stellen nadat bekl. zich vrijwillig had aangemeld moet worden beschouwd als een daad van vervolging, welke volgens art. 72 Swb. de verjaring stuit.

Zooals wij zooeven zeiden werd dit punt in den eisch geheel ten overvloede behandeld; immers van verjaring zou toch geen sprake zijn omdat art. 145 C. W. Z. „welk artikel in het onderhavige geval van toepassing is" een voortdurend delict is.

En hier komen we op het punt waarop wij in het bijzonder de aandacht wilden vestigen. Is art. 145 C. W. Z. op zulke gevallen als het onderhavige wel van toepassing? Zooals wij hierboven reeds aanvoerden moet volgens de letterlijke beteekenis van het artikel de vraag beslist toestemmend beantwoord worden, doch naar den geest van het artikel antwoorden wij even volmondig neen. En wij zouden willen aantoonen, waarom in dergelijke gevallen de geest boven de letter moet gaan, ja hoe dit veelal de eenige manier is om de harde consequentie van een verzuim van den wetgever te vermijden.

Zooals bekend is verjaart het recht van vervolging bij desertie in twaalf jaar. Het spreekt van zelf dat hierbij de gedachte heeft voorgezeten dat geen deserteurs worden vervolgd die twaalf jaar afwezig zijn gebleven. De bepaling echter van art. 71 Swb., die de verjaringstermijn doet aanvangen op den dag na dien waarop het feit is gepleegd maakt ten opzichte van het misdrijf van art. 145 C. W. Z. die geheele verjaringsbepaling tot een doode letter. Gelukkig echter is er een middel om aan dat door den wetgever niet gewilde gevolg te ontkomen en dat is de eigenlijke desertie van art. 133*a*. Dit feit wordt gepleegd op het oogenblik der verwijdering zoodat o. i. den dag daaropvolgende de verjaringstermijn kan beginnen.

En nu hebben wij ons afgevraagd: waarom is bij een twaalfjarige afwezigheid niet art. 133*a* toegepast? Ook hier had een raadsman goede diensten kunnen bewijzen. Wij zouden ons kunnen voorstellen hoe een beklaagde, in zijn onkunde, uit vrees voor zware bestraffing, het oogmerk om 's lands dienst voor goed te verlaten, zou ontkennen of zulk een verklaring aflegt dat de aanneming van het oogmerk op het oogenblik der verwijdering moeilijk wordt. Daargelaten nu dat bij een twaalfjarige afwezigheid waarbij beklaagde zeer spoedig na zijn achterblijven zijn militaire kleedingstukken verkoopt en zich laat aanmonsteren voor een reis naar Philadelphia, de ontkentenis van dat oogmerk het bewijs naar alle waarschijnlijkheid niet onmogelijk zou maken, ligt het voor de hand dat hij zonder eenigen schijn tegen zich dat oogmerk als van den aanvang af aanwezig zijnde had kunnen belijden; het oogenblik waarop beklaagde terug had moeten zijn zou dan als het oogenblik der verwijdering kunnen worden aangemerkt; zelfs is de mogelijkheid niet uitgesloten dat dit tijdstip nog vroeger valt. Dit zijn echter bijzaken; hoofdzaak is dat iemand bij twaalfjarige afwezigheid niet wordt veroordeeld voor een afwezigheid van langer dan twee dagen.

Voor zulke langdurige afwezigheden is het artikel niet gemaakt. Uit de toelichting van de voorstellers der wet van '87 blijkt duidelijk dat art. 145 C. W. Z. als een noodhulp voor de eigenlijke desertie moet worden beschouwd nl. indien het oogmerk om 's lands dienst te verlaten òf niet te bewijzen òf niet aanwezig is.

En nu zouden wij tegen deze toepassing van art. 145 naar de letter, geen bezwaar hebben, indien zulk een toepassing voor den beklaagde niet zulke reusachtige, door de wet niet gewilde gevolgen, na zich kon slepen. Duidelijk heeft de wet gezegd dat het vervolgingsrecht bij desertie verjaart

in twaalf jaar en nu kan deze bepaling slechts bij toepassing van art. 133*a* tot haar recht komen, terwijl zij bij toepassing van art. 145 volslagen tot een doode letter wordt gemaakt.

Wellicht zal men ons tegenwerpen, dat de toepassing van art. 133*a* hier den beklaagde toch niet had kunnen baten omdat er volgens het oordeel van den krijgsraad juist eenige dagen aan den termijn van twaalf jaar ontbraken; daartegenover zij aangevoerd dat, afgescheiden van hetgeen in casu betreffende de daad van vervolging zou moeten gelden, onze opmerking in elk geval het gebruik van art. 145 C. W. Z. in het algemeen betreft. Indien het al juist is dat deze man eenige dagen te vroeg kwam, een ander maal komt er een die zonder eenigen twijfel meer dan twaalf jaar weg is geweest vóórdat hij wordt vervolgd, en het is niet in te zien, dat art. 145 niet zou zijn toegepast indien de man in ons geval nog een week gewacht had alvorens zich te melden. Juist daartegen zouden wij willen opkomen omdat zulk een wetstoepassing niet alleen de verjaringsbepaling tot een doode letter zou maken, doch daardoor ook de rechtstoestand van deserteurs, die nog niet zijn teruggekomen hoogst onzeker zou worden.

Wat moet geantwoord worden aan een deserteur die in het buitenland vertoeft, meer dan twaalf jaar is weggebleven en de vraag stelt of hij straffeloos kan terugkeeren? Het behoeft geen vermelding dat het Departement van Marine zich voor de beantwoording van dergelijke langs diplomatieken weg gedane vragen ziet gesteld; en dan zou niet eens een afdoend antwoord kunnen worden gegeven, want als een krijgsraad art. 145 toepast dan valt aan geen verjaring te denken en dan zou de in het algemeen verzachtende omstandigheid, dat het den man niet te doen was om voor goed weg te blijven, zeer tot zijn nadeel kunnen strekken, terwijl zelfs bij aanneming van dit oogmerk, de *letter* van art. 145 zich nòg niet tegen toepassing van dit artikel zou verzetten.

Daarom meenen wij, dat het aangewezen is, om bij langdurige afwezigheid, waarbij men dadelijk denkt aan het oogmerk van art. 133*a*, in het vonnis te motiveeren, waarom dat oogmerk hier niet aanwezig wordt geacht, terwijl dan tevens de billijkheid o.i. volstrekt eischt, dat art. 145 niet wordt toegepast bij meer dan 12-jarige afwezigheid.

De eenige zekere, en daarom o. i. gewenschte, weg om zonder wetswijziging de duidelijk uitgesproken wil des wetgevers, nl. verjaring bij desertie in twaalf jaar, tot zijn recht te doen komen, is natuurlijk om geen rechtsingang te verleenen bij afwezigheid van meer dan twaalf jaren.

Strafbevoegdheid van den eskader- of divisiecommandant.

In de vorige aflevering publiceerden wij de dispositie van het Hoog Militair Gerechtshof van 19 Februari 1909 waarin dit college een breed gemotiveerde beslissing geeft aangaande de vraag, of een Directeur en Commandant in een marine-directie ofwel in het algemeen een eskader- of divisiecommandant het recht heeft om aan militairen, welke onder de bevelen van een aan hem ondergeschikten commandant zijn gesteld, een disciplinaire straf op te leggen.

Die vraag is door het Hof, in afwijking van een vroegere uitspraak, ontkennend beantwoord. Uit de dispositie blijkt dat 's Hofs beslissing niet in dién zin moet worden opgevat, dat alle strafbevoegdheid aan de vlootvoogden moet worden ontzegd; immers kan uit de door het Hof gegeven uitlegging van art. 30 R.K.Z. volgens welke „elke Commandeerende

„Officier in den kring en binnen de grenzen van het hem opgedragen „commando de straffen wegens overtredingen oplegt aan de onder zijn „commando gestelden en tevens toezicht houdt op de straffen opgelegd „door de onder zijn hooger commando werkzame commandeerende officieren" zeker niet worden afgeleid dat naar 's Hofs meening, die autoriteit onbevoegd zoude zijn om de onder zijne bevelen dienende commandanten te straffen. De quaestie is van gewicht omdat bij ontkennende beantwoording ook van die vraag geen autoriteit aanwezig zou zijn om een commandant te corrigeeren die zich aan een disciplinaire overtreding schuldig maakt, daar toch vrij algemeen wordt aangenomen, en o.i. volkomen terecht, dat aan de Ministers, hoofden der militaire Departementen door de wet geen strafbevoegdheid wordt toegekend.

Hoewel voor de Zeemacht een oplossing van die bevoegdheidsvraag ten aanzien van de commandanten der schepen niet urgent schijnt, (bij de landmacht daarentegen is bestraffing van strafbevoegde meerderen geen zeldzaamheid), is de zaak toch van gewicht, en wij zijn dan ook overtuigd dat het Hoog Militair Gerechtshof in dat geval de vlootvoogden niet onbevoegd zou verklaren, ook al kan van den commandant niet worden gezegd dat hij „niet bepaaldelijk op eenig schip bescheiden is".

Er zijn echter nog andere gevallen waarin het niet zoo voor de hand ligt om den door de wet aangewezen strafbevoegden meerdere te vinden b.v. voor het militaire personeel gedetacheerd aan de Departementen; en zeer zeker wordt die vraag een zeer lastige, indien men het met Pols zeer twijfelachtig zou oordeelen, of een latere plaatsing op een schip, n.l. nádat de disciplinaire overtreding is gepleegd, den commandant van dat schip bevoegd doet zijn om de zaak af te doen.

Wij zouden zeer zeker zoo ver niet willen gaan en doet men dit wel dan komt men, zelfs bij het aannemen van een zeer ruime strafbevoegdheid van Directeuren en Commandanten, nog in het gedrang ten aanzien van hen, die tijdens het plegen der disciplinaire overtreding niet alleen tot geen schip of niet tot dat schip waarop zij na die overtreding zijn geplaatst, doch zelfs in het geheel niet tot eenige directie of eenig eskader behoorden, zooals het geval is met bovengenoemd personeel.

De strafbevoegdheid nu van den Directeur en Commandant ten aanzien van de bemanning der tot de directie behoorende schepen wordt uitvoerig verdedigd door Pols in een aan den Directeur en Commandant te Willemsoord gericht advies van 15 April 1876. Het advies is niet jong meer, maar de toen geldende wetsvoorschriften waarom het hier gaat zijn nog precies de zelfde en daarom meenen wij de gelegenheid niet te moeten laten voorbijgaan om de meening van een der uitnemendste kenners van ons militair recht hier te publiceeren, vooral waar deze geheel afwijkt van meergenoemde beslissing van het Hof.

Het advies luidt in zijn geheel als volgt:

Utrecht, den 15en April 1876.

Bij ons mondeling onderhoud van 11 dezer werd door U hoogedelgestrenge onder mededeeling van de hierbij teruggaande stukken mijn advies verzocht over de daarin behandelde vraag betreffende de bevoegdheid der Kommandeerende Officieren van hoogeren rang dan de Kommandanten der schepen tot het opleggen van disciplinaire straffen aan de onder hunne bevelen staande schepelingen.

Na aandachtige overweging dier vraag komt het mij niet twijfelachtig voor dat die Officieren niet onbevoegd kunnen geacht worden.

Gelijke vraag heeft zich bij de Landmagt meermalen voorgedaan, en is steeds in denzelfden zin beantwoord, niettegenstaande de wettelijke bepalingen, met name van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te lande, nog sterker schenen te pleiten voor de meening, dat alleen de Korps- en detachementskommandanten die bevoegdheid hadden.

Daar in beginsel de militaire wetten voor de Zee- en Landmagt overeenstemmen, en met name geen grond bestaat om aan te nemen dat men op dit punt van verschillende beginselen is uitgegaan, zou ook deze beslissing reeds tot eene gelijke beslissing voor de Zeemagt moeten leiden. Maar ook de militaire wetten voor de Zeemagt, op zich zelve beschouwd, laten mijns inziens geene andere beslissing toe.

Artikel 11 van het Crimineel Wetboek en artikel 30 van het reglement van Krijgstucht kennen de bevoegdheid tot het opleggen van disciplinaire straffen in het algemeen toe aan de Kommandeerende Officieren. In de overgelegde nota van den Heer Kommandant van het wachtschip wordt van het denkbeeld uitgegaan, dat dit alleen de Kommandanten van schepen omvat en wordt steeds de uitdrukking van Kommandeerenden Officier aan die van vlootvoogd als het ware tegenovergesteld.

Dit is echter eene blijkbare dwaling. Het woord zelve omvat ongetwijfeld evenzeer de vlootvoogden of andere hoogere Kommandeerende Officieren.

De wet zelve gebruikt het telkens, hetzij in dien uitgebreiden zin, hetzij zelfs uitsluitend voor de vlootvoogden. Men vergelijke de artikelen 4, 5, 8, 15 en volgende der regtspleging en men is niet geregtigd aan die uitdrukking een beperkteren zin te geven, wanneer niet hetzij de nadere omschrijving hetzij het verband met andere wetsbepalingen zoodanige beperking staaft.

Dat dit in deze niet het geval is, wordt trouwens duidelijk, als men overweegt dat ingeval gezegde artikelen 11 en 30 alleen de Kommandanten der schepen bedoelden, deze zelve en alle militairen die niet bepaaldelijk op eenig schip bescheiden zijn (artikel 4 der regtspleging) buiten de krijgstucht zouden geplaatst zijn, en niet gestraft kunnen worden, ingeval zij eene der overtredingen, bij het reglement van krijgstucht vermeld pleegden.

Het komt mij echter voor, dat de bedoeling der nota van den Kommandant van het wachtschip niet is in het algemeen de disciplinaire magt der hoogere Kommandeerende Officieren te bestrijden, al zouden de daarbij aangevoerde argumenten noodzakelijk tot dat resultaat moeten leiden. Ik geloof dat die bedoeling juister wordt geformuleerd door de stelling, dat wel alle Kommandeerende Officieren het regt van disciplinaire bestraffing bezitten, maar dat de bevoegdheid der hoogere wordt uitgesloten door die der lagere met andere woorden, dat in die gevallen waarin de wet de Kommandanten der schepen bevoegd verklaart, de hoogere Kommandeerende Officieren onbevoegd zijn. Tot steun hiervan wordt dan een beroep gedaan op artikel 7 van het reglement van krijgstucht en op de bepalingen van den eersten titel der regtspleging. Hoewel ik niet wil ontkennen dat deze opvatting eenigen steun in de Wet vindt, kan ik toch die opvatting niet deelen. Het beroep op artikel 7 van het reglement van krijgstucht acht ik zonder gewigt. Het bevat slechts een algemeen voorschrift omtrent de verpligting der Kommandanten van de schepen tot het handhaven van eene goede krijgstucht, welke noch eene uitsluitende bevoegdheid geeft, noch de verantwoordelijkheid van anderen uitsluit. Dat de handhaving der krijgstucht in de eerste en voornaamste plaats aan de Kommandanten der

schepen is opgedragen, dat die in den regel geheel aan hen moet worden overgelaten en dat zij dus meer bijzonder daarvoor verantwoordelijk zijn is niet twijfelachtig, en zou evenmin twijfelachtig zijn als artikel 7 niet bestond. Niemand zal dan ook geloof ik, betwijfelen dat ook de andere Kommandeerende Officieren, al noemt artikel 7 ze niet, verantwoordelijk zijn voor de conduites *hunner* onderhoorigen, voor zoover zij door eene al te groote toegevendheid of onachtzaamheid tot verslapping der krijgstucht aanleiding geven. Deze laatste bijvoeging in artikel 7 ontneemt bovendien alle klem aan het argument, dat de inmenging van hoogere Officieren eene onbillijke verantwoordelijkheid op de Kommandanten der schepen zou laden, vermits die inmenging de verantwoordelijkheid van zelve opheft. In artikel 7 heeft echter de wetgever eene fout begaan, die ook elders voorkomt, te weten dat hij te uitsluitend het oog heeft gehad op den regel, zonder acht te slaan op de uitzonderingen en dus in artikel 7 alleen van de Kommandanten der schepen, die ongetwijfeld in den regel tot de handhaving der krijgstucht zijn opgeroepen, spreekt en van de andere Kommandeerende Officieren, die bij uitzondering daartoe zijn geroepen, zwijgt. Dezelfde fout begaat de wetgever in het reglement van krijgstucht voor de landmagt, waarin hij uitsluitend van de Korps-, detachements- en Kompagnieskommandanten spreekt, niettegenstaande hij in enkele gevallen uitdrukkelijk ook aan andere Kommandanten het regt tot oplegging van disciplinaire straffen toekent.

Deze opmerking is daarom van gewigt, omdat zij evenzeer geldt van de bepalingen der regtspleging voor de Zeemagt. Bij artikel 4 wordt duidelijk van het beginsel uitgegaan, dat de Kommandant van het schip in den regel de bevoegde persoon is om over disciplinaire overtredingen te oordeelen, maar even duidelijk erkend, dat er gevallen zijn, waarin andere kommandeerende Officieren de bevoegde personen zijn.

Toch wordt in de volgende artikelen van die gevallen verder gezwegen, wordt alleen bepaald hoe de Kommandant van het schip moet handelen, als hem rapport is gedaan ingevolge artikel 4, en niet hoe andere kommandeerende Officieren moeten handelen.

Evenmin is ergens bepaald hoe moet gehandeld worden ingeval bij voorbeeld een Kommandant van een schip verdacht wordt van zich aan eene aanmerkelijke fout of eenige misdaad te hebben schuldig gemaakt. Ook hier heeft de wetgever alleen het meest gewone geval op het oog gehad, alleen daarin uitdrukkelijk voorzien, zonder dat hieruit mag worden afgeleid, dat alzoo in de andere gevallen niets kan gedaan worden.

Het zou mitsdien onjuist zijn uit de omstandigheid, dat de artikelen 5 en volgende alleen van de Kommandanten der schepen spreken, eene uitsluitende bevoegdheid van deze af te leiden. Integendeel zelfs als de Kommandant van het schip van het feit gesaisisseerd is, blijft als het ware de hoogere beslissing aan den kommandeerenden Officier van het Escader. In artikel 8 der regtspleging is niet bepaald, wie de disciplinaire straf zal opleggen, ingeval de Kommandant van het escader beslist, dat de zaak buiten krijgsraad kan worden afgedaan. Ook hier zal hij het best doen in den regel dit over te laten aan den Kommandant van het schip, maar niets belet hem de straf zelf te bepalen, indien hij zulks wenschelijker acht. In een ander geval zal hij zelfs verpligt zijn te beslissen. Als de gearresteerde of gestrafte vermeent zulks ten onregte te zijn kan hij volgens artikel 9 daarover zijne klagte inbrengen en zelfs zal hij mogen verzoeken dat de zaak door een krijgsraad worde onderzocht. Hij kan alzoo ook bij den hoogeren kommandeerenden Officier zich beklagen, en de toekenning van dit regt

sluit van zelf in zich de bevoegdheid van dien Officier om de beslissing van den Kommandant van het schip te niet te doen, en de opgelegde straf, hetzij op te heffen, hetzij te veranderen. De opvatting in de nota van den heer Kommandant van het wachtschip voorkomende, als zou de Kommandant van het schip wegens te gestrenge uitoefening zijner disciplinaire magt alleen aan den militairen regter rekenschap verschuldigd zijn, is onjuist. Hij is deze evenzeer aan zijne superieuren verschuldigd, als de gestrafte zich bij deze beklaagt.

Uit het bovenstaande volgt alzoo, dat niet alleen de wet de bevoegdheid der hoogere kommandeerende Officieren niet uitsluit, maar ze zelfs uitdrukkelijk in verschillende gevallen erkent. Slechts ééne beperking volgt mijns inziens duidelijk uit de wet, al is zij daarin niet met zoo vele woorden uitgedrukt. De militair moet niet alleen onder de bevelen staan van den kommandeerenden Officier, die de straf oplegt, maar de overtreding moet ook gepleegd zijn onder omstandigheden die de regtstreeksche interventie van den hoogeren Kommandant regtvaardigen. Zooals ik reeds zeide, kan het geen twijfel lijden, dat de commandanten der schepen als de gewone disciplinaire regters zijn te beschouwen en, dat de handhaving der discipline hun in de eerste plaats is toevertrouwd. Eene noodelooze inmenging der hoogere Officieren zou bovendien schadelijk wezen voor het gezag van den Kommandant van het schip. Wanneer echter de omstandigheden het regtvaardigen, is de regtstreeksche uitoefening der disciplinaire regsmagt door de hoogere Officieren niet alleen geoorloofd, maar zelfs dikwijls onmisbaar. Ten bewijze daarvan kan zelfs het onderhavige geval strekken. Zoo ik de feiten mij goed voorstel, behoorde de gestrafte Korporaal tot de rolle van den „Prins Hendrik", toen hij van passagieren achterbleef. De Kommandant van dat schip zou alzoo in de eerste plaats tot het opleggen der disciplinaire straf zijn geroepen geweest, terwijl het mij zeer twijfelachtig voorkomt of eene latere plaatsing op het wachtschip den Kommandant van het wachtschip bevoegd maakte tot het bestraffen van een feit, gepleegd door iemand die niet onder zijn bevel stond tijdens het pleegen van dat feit.

Daar nu de Kommandant van de „Prins Hendrik" niet in staat was die bevoegdheid uit te oefenen wegens zijne afwezigheid, was de Kommandant van het escader, waartoe de „Prins Hendrik" behoord had, de aangewezen autoriteit. In gevallen waar het schepelingen geldt, die tot sedert uitgezeilde schepen behooren en die dus niet door de Kommandanten der bodems, waartoe zij tijdens de overtreding behoorden, kunnen worden gestraft, acht ik zelfs meer overeenkomstig de beginselen onzer wetten, dat de straf worde opgelegd door den hoogeren Kommandant onder wien dat schip ressorteerde, dan door een Kommandant van een schip, waarmede de overtreder bij het begaan der overtreding in geene betrekking stond.

De Advokaat-fiskaal voor 's Konings Zee- en Landmagt.

(*get.*) M. S. POLS.

Surinaamsche Jurisprudentie.

Toen wij in de Septemberaflevering van dezen jaargang, bij het vertrek van den Heer Rollin Couquerque naar Suriname, een woord van afscheid richtten tot den afgetreden redacteur van dit tijdschrift, konden wij niet vermoeden dat hij in zijn nieuwen en veelomvattenden werkkring reeds zoo spoedig gelegenheid zou vinden om ook hier met de hem eigene voort-

varendheid en energie zijn krachten in dienst te stellen van de justitie, door een geregelde uitgave te doen verschijnen van de Jurisprudentie in de kolonie Suriname.

Wij behoeven onze lezers niet te herrinneren aan de wordingsgeschiedenis van ons tijdschrift, dat ook begonnen is als enkele publiceering der militaire jurisprudentie en waarvan de heer ROLLIN COUQUERQUE van de oprichting af zijn beste krachten heeft gewijd.

En zoo liggen dan de drie eerste uitspraken van de Surinaamsche Jurisprudentie voor ons.

Over de tweede een enkel woord. Hierin wordt een beslissing gegeven over een belangrijke verjaringsquaestie, welke thans voor de Nederlandsche jurisprudentie niet meer van praktisch belang is, doch vóór '86 ook bij ons tot de „questions brûlantes" behoorde.

Het gold hier een veroordeeling bij verstek op 20 September 1890 wegens een belastingovertreding tot een boete van *f* 23200. — bij niet-betaling te vervangen door een jaar gevangenisstraf; de veroordeelde, die door vertrek naar elders de tenuitvoerlegging van het vonnis had verhinderd, teekent 9 December 1901 verzet aan, waarop de zaak 14 December d.a.v. ter terechtzitting van het Hof wordt behandeld.

Hoe stond het nu hier met de verjaring? Heeft de veroordeelde door het zoo lang uitblijven van zijn verzet de justitie de gelegenheid ontnomen om het eens gevelde vonnis ten uitvoer te leggen of een nieuw oordeel uit te spreken? Inderdaad zoo is het en zoo was het ook bij ons toen art. 272 oud Sv. bepaalde, dat het verzet het bij verstek gewezen vonnis van rechtswege deed vervallen.

Immers wel werd bij arrest van den Hoogen Raad van 26 Februari 1877 uitgemaakt dat de bij verstek vonnis opgelegde straffen onverjaarbaar zijn, maar tevens dat vermits door het verzet het verstekvonnis vernietigd wordt en dus de toestand bestaat alsof er in het geheel geen vonnis is gewezen, in een geval als het hierboven beschrevene alleszins sprake kan zijn van *verjaring der vervolging*. Zoo werd dan ook door het Hof van Justitie te Suriname bij vonnis van 21 December 1901 uitgemaakt dat het verstekvonnis was vervallen en het vervolgingsrecht was verjaard, omdat het recht tot vervolging ter zake van een begane overtreding verjaart door verloop van twee jaar sedert de laatste gerechtelijke akte, en hier van een verjaring van het recht tot uitvoering der straf geen sprake is.

We behoeven hier zeker niet lang bij het nut van een uitgave der jurisprudentie stil te staan. Een geval als dit pleit voor zich zelve; het ligt in den regel niet op den weg van een rechtscollege, dat de bestaande wet uitlegt om het initiatief tot wetwijziging te nemen; daarom moeten de consequenties waartoe de wetsvoorschriften aanleiding geven onder de oogen komen van allen die in deze iets kunnen doen. Ook hier te lande werd na het arrest van 1877 in verschillende opzichten herziening noodig geoordeeld.

Zoo werd dan ook „wegens de schadelijke gevolgen waartoe deze leer „waarmede de toenmalige Regeering zich echter geheel kon vereenigen, moest leiden (de Pinto Herz. Sv. II p. 397) door den Minister Smidt nog in het zelfde jaar, waarin dit arrest werd gewezen, een wetsontwerp ingediend, strekkende om de straffen bij verstekvonnissen verjaarbaar te maken, welk ontwerp echter door Minister MODDERMAN werd ingetrokken en vervangen door dat van 18 Februari 1880 dat een meer afdoende regeling voorstelde n.l. door de in zijn consequenties onredelijke bepaling van art.

272 oud betreffende het van rechtswege vervallen van het verstekvonnis, te schrappen.

Ook dit ontwerp viel geen gunstiger lot dan intrekking ten deel, doch het daarin belichaamde denkbeeld is overgenomen bij de herziening van het Wetboek van Strafvordering in 1886; dat in Suriname het praktisch gewicht van deze questie bizonder groot is, moge uit het gegeven voorbeeld blijken; door een verwijdering van twee jaren kon de veroordeelde zich aan de uitvoering van een boete van duizende guldens of een jaar gevangenisstraf onttrekken. Of de *vervolgingsverjaring* door een tweejaarlijksche dagvaarding — n.b. nà het velllen van het vonnis — zou kunnen zijn voorkomen, doet tot het eigenaardige van het in de wet belichaamde systeem niet af.

Tot zoover het in den nieuwen bundel gepubliceerde vonnis. Wij besluiten met een woord van hulde aan onzen ouden redacteur, in de overtuiging dat door de uitgave der „Surinaamsche jurisprudentie" ook hier weer door hem is verricht een goed werk dat ruimschoots vruchten zal afwerpen. Wij wenschen ten slotte den jonggeborene een gezond en voorspoedig leven. Onder de bekwame en krachtige leiding van Mr. Rollin Couquerque behoeven wij aan de vervulling van dezen wensch niet te twijfelen.

Goedkeuring van verdragen gesloten ter Tweede Vredesconferentie.

Bij Koninklijke Boodschap van 19 April 1909 zijn aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden twaalf ontwerpen van wet tot goedkeuring van twaalf ter Tweede Vredesconferentie gesloten Verdragen.

In de Memorie van Toelichting wordt een korte geschiedenis gegeven van het ontstaan der tweede Vredesconferentie benevens de vertaling van het program dat vóór het bijeenroepen der Conferentie aan de mogendheden is verzonden, welk program verband hield met de talrijke vragen van internationaal recht die door den Russisch-Japanschen Oorlog op den voorgrond waren getreden.

Wij hebben geen gelegenheid om de zeer beknopte doch duidelijke toelichting uit bovengenoemde memorie hier op te nemen en nog minder om de tekst der Verdragen hier af te drukken. Wij verwijzen dus de belangstellenden in internationaal recht naar de stukken (Handelingen der Staten Generaal Bijlagen 1908—1909 **271** 1—16) en bepalen ons om de onderwerpen te vermelden waarop de twaalf bovengenoemde wetsontwerpen betrekking hebben en waaromtrent, hetzij omdat die verdragen aan het Rijk geldelijke verplichtingen opleggen (blijkens considerans het 3de 4de 5de 9de 11de) hetzij omdat zij bepalingen wettelijke rechten betreffende inhouden (alle), ingevolge het tweede lid van art. 59 der gronwet, door de Staten-Generaal moeten worden goedgekeurd. (1)

Deze zijn in de volgorde der wetsontwerpen:

1. Verdrag van de vreedzame beslechting van internationale geschillen.
2. Verdag nopens de beperking van het gebruik van wapengeweld bij het innen van schulden uit overeenkomst.
3. Verdrag nopens de wetten en gebruiken van den oorlog te land.
4. Verdrag nopens de rechten en verplichtingen der onzijdige Mogendheden en personen in geval van oorlog te land.

---

(1) In het 6 Mei verschenen verslag van de Commissie van Rapporteurs van de Tweede Kamer (271—17) wordt gevraagd welke wettelijke rechten de hier onder 7, 8 en 10 genoemde verdragen betreffen. (Red. M. R. T.).

5. Verdrag nopens den rechtstoestand van vijandelijke handelsvaartuigen bij den aanvang der vijandelijkheden.
6. Verdrag nopens de verandering van handelsvaartuigen in oorlogsschepen.
7. Verdrag nopens het stellen van onderzeesche zelfwerkende contactmijnen.
8. Verdrag nopens het bombardement door eene scheepsmacht in tijd van oorlog.
9. Verdrag voor de toepassing op den zeeoorlog der beginselen van het Verdrag van Genève.
10. Verdrag nopens zekere beperkingen van de uitoefening van het buitrecht in den zeeoorlog.
11. Verdrag nopens de vestiging van een internationaal Prijzenhof.
12. Verdrag nopens de rechten en verplichtingen van onzijdige Mogendheden in geval van zeeoorlog.

Behalve deze twaalf verdragen legt de Regeering bij de Memorie van Toelichting nog over het „Verdrag nopens de opening der vijandelijkheden", welk tractaat niet valt onder art. 59 2de lid G.W. doch waarvan met het oog op het 1e lid van dat grondwetsartikel aan de Staten-Generaal mededeeling wordt gedaan.

Eveneens naar aanleiding van genoemd 1e lid volgt ten slotte nog de „Verklaring nopens het verbod om projectielen en ontplofbare stoffen uit „ballons te werpen", welke verklaring wegens den op de eerste Vredesconferentie bepaalden termijn was vervallen doch welke thans is verlengd tot het einde der derde Vredesconferentie.

Wat eindelijk het sub II genoemde Verdrag betreft, in de Memorie van Toelichting „het merkwaardigste resultaat der Tweede Vredesconferentie" genoemd verwijzen wij naar de zeerecht-declaratie van Londen van 26 Februari 1909, waarbij zeer belangrijke regelen van internationaal recht, als bedoeld in art. 7 2de lid van genoemd Verdrag zijn ontworpen.

Ontheffing van militiedienst.

Bij Kon. Besluit van 20 Maart 1909, no. 73, is aan M. K. M., loteling voor de lichting der nationale militie van 1908 voor de gemeente Rotterdam, ontheffing van den werkelijken dienst bij de militie voor het nog onvervuld gedeelte van zijn diensttijd verleend en wel op de volgende gronden:

dat adressant is de tweede van een gezin van vier zonen, van welke de derde en de vierde den militieplichtigen leeftijd nog niet hebben bereikt en de oudste, A. M. M., als vrijwilliger bij het 4de Regiment Infanterie bij vonnis van den Krijgsraad in het Eerste Militaire Arrondissement, de dato 26 Januari 1904, werd veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf van vier maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van 5 jaren, weshalve hij op 6 Februari 1904 uit de sterkte van zijn korps werd afgevoerd;

dat genoemde A. M. M., als loteling voor de lichting 1904 voor de gemeente Rotterdam, bij onherroepelijke uitspraak van den militieraad tot den dienst werd aangewezen;

dat, in verband met vorenvermelde rechterlijke uitspraak, te zijnen aanzien de oproeping ter aflevering en inlijving overeenkomstig den tweeden volzin der eerste zinsnede van art. 95 der Militiewet 1901 werd uitgesteld tot na afloop van den tijd waarvoor de ontzegging was uitgesproken;

dat hij, tegen 3 Februari 1909 ter aflevering en inlijving opgeroepen,

aan deze oproeping heeft voldaan en op dien datum bij het 4de Regiment is ingelijfd;

dat aan adressant door den militieraad geen vrijstelling op grond van art. 46, jo. art. 48, 1o, van bovenaangehaalde wet kon worden verleend, omdat zijn voornoemde broeder op het tijdstip bedoeld in art. 52 eerste zinsnede dier wet, niet in dienst was;

dat het in het bijzonder geval niet billijk zou zijn, adressant tot werkelijken dienst bij de militie te verplichten, nu zijn broeder in dienst is als loteling voor de lichting van 1904.

Persoonlijke diensten der gemeentewet en rijksambtenaren.

Krachtens de Algemeene Politieverordening van de gemeente Velzen en de artikelen 192 en 193 der gemeentewet was de fortcommandant en waarnemend garnizoenscommandant te IJmuiden, wonende te Velzen, bij de brandweer dier gemeente ingedeeld als reservepomper en bij openbare oproeping en klokgelui opgeroepen om aan een oefening der brandweer deel te nemen; wegens het niet verschijnen bij die oefening had bedoelde kapitein zich voor den krijgsraad te verantwoorden.

Het beroep op wettige verhindering werd door den krijgsraad gegrond geoordeeld zoodat beklaagde met aanhaling van art. 40 Swb. werd vrijgesproken.

Dit vonnis werd bij de hierachter (pag. 652) opgenomen sententie van het Hoog Militair gerechtshof vernietigd en beklaagde werd veroordeeld. Het Hof overwoog, dat waar een verhindering ten tijde der oefening niet was beweerd of gebleken en beklaagde geen vrijstelling had verkregen van het bevoegde gezag, immers geen pogingen daartoe had aangewend, beklaagde verplicht was aan de oefening deel te nemen; dat toch art. 161*b* van bovengenoemde politieverordening bepaalt, dat rijks- en gemeenteambtenaren zijn vrijgesteld voor zoover het vervullen van de hun als zoodanig opgelegde plichten het gelijktijdig verleenen van de gevorderde diensten niet toelaat, *ter beoordeeling van Burgemeester en Wethouders.*

Wij zullen hier niet nagaan welke staatsrechterlijke quaesties achter die gecursiveerde woorden verborgen liggen. Het is echter met het oog op deze zaak niet van belang ontbloot om kennis te nemen van het in de Staatscourant van 14 Januari jl. opgenomen Kon. Besluit van 2 Januari 1909 betreffende evengenoemd art. 161*b* der Algemeene Politieverordening der gemeente Velzen, luidende aldus:

Wij Wilhelmina, etc.

Op voordracht van, enz.

Overwegende dat genoemd art. 161 luidt: „Van den dienst bij de brandspuiten zijn geheel vrijgesteld:

a. enz.

b. de rijks- en gemeente-ambtenaren, voor zoover het vervullen van de hun als zoodanig opgelegde plichten het gelijktijdig verleenen van de gevorderde diensten niet toelaat, ter beoordeeling van Burgemeester en Wethouders.

c. enz.

Overwegende, dat door de woorden „ter beoordeeling van Burgemeester en Wethouders" aan het slot van de bepaling sub *b* geplaatst, het oordeel over de vraag, of de vervulling van ambtelijke plichten doorloopend het verleenen van door het gemeentebestuur gevorderde diensten al dan niet toelaat, wordt onttrokken aan den rechter en gelegd in handen van Burge-

meester en Wethouders, niet slechts ten aanzien van gemeente-ambtenaren, maar ook van rijks-ambtenaren;

Overwegende, dat dit is in strijd met het algemeen belang vermits daardoor het al of niet vervullen door rijksambtenaren van hunne ambtelijke plichten wordt afhankelijk gemaakt van de beslissing der gemeentelijke overheid, aan welke dus de Rijksoverheid te dien aanzien ondergeschikt wordt gemaakt;

Gehoord den Raad van State, advies van 24 November 1908 n°. 31.

Gelet op het nader rapport van onzen genoemden Minister van 29 December 1908 n°. 11837.

Gelet op art. 153 der Gemeentewet.

Hebben goedgevonden en verstaan:

Art. 161*b* der Algemeene Politieverordening van de gemeente Velzen, vastgesteld door den raad dier gemeente in zijn vergadering van 14 Mei 1907, voor zooveel de bij gemelde bepaling gestelde voorwaarde ter beoordeeling van Burgemeester en wethouders wordt gelaten, te vernietigen wegens strijd met het algemeen belang.

Hoog Militair Gerechtshof. Personeel.

De commies ter griffie van het Hoog Militair Gerechtshof Mr. A. MERCIER, is bij Koninklijk Besluit van 17 Mei 1909, n°. 47, benoemd tot griffier bij het Kantongerecht te Zevenbergen.

Bladvulling.

„Das Duell ein Mittel zur Aufrechterhaltung guter Umgangsformen! „Beschämend genug, nur bei den Konflikten der Gebildeten unter Sich „erschien ein Notventil gegen rohe Tätlichkeiten notwendig!" (LIEPMANN, Duell und Ehre. Ein Vertrag. Aangekondigd door TEICHMANN in Zeitschrift für die Vergleichende Rechtswissenschaft Band 22 Heft 1).

„Diese, für die kommende Gesetzgebung, also Kriminalpolitisch wichtige „Schrift, zeigt auf sicherer historischer Grundlage den deutschen Ursprung „des Zweikampfs .....

„Das Buch mögen namentlich jene lesen, die im künftigen Gesetze eine „blutige Bestrafung der Studentenmensur verlangen; sie werden dann „einsehen, dass es ein Unglück wäre, wenn man unserer Jugend den „männlichsten, am meist erziehenden Sport nimmt: um nichts beneidet „uns das Ausland mehr, als um den deutschen Studenten mit dem Schläger „in der Faust." (HANS GROSS in zijn aankondiging van „der Zweikampf van HANS FEHR in Archiv für Krim. Anthrop. und Kriminalistik Band 32 Heft 3 en 4).

„..... gegen die aus den romanischen Ländern in neuer Gestalt herüberdringende Unsitte (sc. den Zweikampf) ..... (VON LISZT § 95).

„Grundirrig ist FEUERBACH's (Lehrbuch § 108) geringschätzige Hintansetzung der Ehre als des angeblich unwichtigsten Rechtsguts (VON RÖDER. Der Gerichtssaal XXVI, Über die Strafrechtliche Zurechnung und Zumessung).

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 17 December 1907.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Verdediger: Mr. L. J. C. KASTELIJN,

De bepaling van art. 139 C. W. L. volgens welke na ten derden male gepleegde desertie geen vrijwillige terugkomst baat, is niet van toepassing op den militair die binnen vier weken na het eindigen van zijn verlof vrijwillig terugkeert, na reeds tweemaal wegens desertie te zijn gestraft.

Immers, nadat de verschillende soorten van desertie in tijd van vrede in de wet zijn omschreven en daarbij voor de verschillende gevallen de invloed der vrijwillige terugkomst is geregeld en nadat *in art. 158 nog in het algemeen is bepaald dat bij verzwarende omstandigheden, behalve in de bij de wet aangegeven gevallen, de vrijwillige terugkomst niet zal baten, wordt in art. 159 het achterblijven van verlof en in art. 160 de invloed der vrijwillige terugkomst daarbij, op andere wijze dan in de artt. 133, 135, 137 en 142 is geschied, geregeld, zoodat, geheel in overeenstemming met art. 17 Regl. Kr. L., hij die in tijd van vrede boven zijn verlof uitblijft doch binnen vier weken na het eindigen van het verlof, vrijwillig terugkomt, slechts krijgstuchtelijk strafbaar is, onverschillig of hij tevoren reeds tweemaal wegens desertie is gestraft.*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 15^{den} November 1907 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement, standplaats Leeuwarden, den 2^{den} November 1907 gewezen in de zaak tegen een huzaar bij het 4de Regiment, oud 28 jaar,

geboren te Steenwijkerwold, eerst gerequireerde in persoon, doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 15den November 1907, den 21sten November d. a. v. gedetineerd te Utrecht, en, naar aanleiding van 's Hofs besluit van den 20sten December 1907, op dezen dag bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 160 en 1 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, is verwezen naar de bevoegde militaire autoriteit ter zake van het hem telaste gelegde feit dat hij, die op 27 September 1907 zijn korps, het 4de eskadron van het 4de Regiment Huzaren te Deventer, met een verlof van drie dagen had verlaten, langer dan acht dagen na het eindigen van bedoeld verlof, moedwillig afwezig is gebleven van gemeld Korps, zijnde hij immers eerst op den avond van 9 October 1907, zonder achterhaald te zijn, teruggekeerd bij zijn voormeld Korps, zulks terwijl hij door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement te Leeuwarden was veroordeeld op 27 April 1906 tot eene militaire detentie van twee maanden wegens eerste desertie, en op 25 Januari 1907 tot een militaire gevangenisstraf van twee maanden wegens tweede desertie met opheffing van het ontslag uit het arrest onder handtasting en met bepaling dat de kosten van het proces zullen worden gedragen door den Staat.

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat de beslissing van den Krijgsraad is onjuist;

dat de beklaagde derde desertie in tijd van vrede heeft gepleegd, door, na veroordeeling wegens tweede desertie in tijd van vrede, langer dan acht dagen na het eindigen van zijn verlof, zonder geldige reden van zijn Korps afwezig te blijven; dat de beklaagde dan ook door den Krijgsraad, in plaats van ter disciplinaire correctie naar zijn Korps-chef te worden verwezen, daaraan had moeten zijn schuldig verklaard en deswege veroordeeld;

verzocht en bij Resolutie van den 22sten November 1907 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling der artikelen 138 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 159 van dat Wetboek, zooals dit is gewijzigd bij de Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* no. 35), 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 10, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: „derde desertie in tijd van vrede, gepleegd door een soldaat, door, na veroordeeling wegens tweede desertie in tijd van vrede, langer dan acht dagen, na het eindigen van zijn verlof, van zijn Korps afwezig te blijven, zonder de reden van zijne afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen", en deswege veroordeeld tot vier maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den gedaagde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs sententie voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier militaire gevangenisstraf, van den 17den November 1907 af in mindering zal worden gebracht; voorts den gedaagde het recht te ontzeggen om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe in eersten aanleg en in appèl gevallen desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden beklaagde, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij, die op 27 September 1907 zijn korps, het 4de escadron van het 4de Regiment Huzaren te Deventer, met een verlof van drie dagen had verlaten, langer dan acht dagen na het eindigen van bedoeld verlof moedwillig afwezig is gebleven van bedoeld korps, zijnde hij immers eerst op den avond van 9 October 1907, zonder achterhaald te zijn, teruggekeerd bij zijn voormeld korps, zulks terwijl hij door den Krijgsraad in het Vijfde Militaire Arrondissement te Leeuwarden was veroordeeld op 27 April 1906 tot eene militaire detentie van twee maanden wegens eerste desertie en op 25 Januari 1907 tot militaire gevangenisstraf van twee maanden wegens tweede desertie;

Overwegende dat de Krijgsraad heeft beslist dat het aan beklaagde telast gelegde, gelijk het èn bij klacht èn bij zijne verwijzing naar den Krijgsraad èn bij zijn verhoor voor Officieren-Commissarissen en het daarop gevolgde recolement in den Krijgsraad is omschreven, niet oplevert een feit bij het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande of bij eenige andere wet als misdrijf of overtreding strafbaar gesteld, en dat ook gedurende de behandeling der zaak niet is gebleken dat door beklaagde is gepleegd een feit hetwelk ter berechting staat van den Krijgsraad, vermits de correctie van dat feit bij artikel 160 van gezegd Wetboek aan de Krijgstucht is overgelaten, weshalve de Krijgsraad den beklaagde ter zake van hetgeen hem is ten laste gelegd heeft verwezen naar de bevoegde militaire autoriteit.

Overwegende dat deze beslissing is juist;

dat immers uit het derde Hoofdstuk van den zesden titel van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande blijkt, dat de wetgever daarin, zonder het begrip van desertie bepaaldelijk te omschrijven, de verschillende omstandigheden, waaronder de eigenlijk gezegde desertie zich kan voordoen, heeft geregeld voor elke van die omstandigheden eene bepaalde straf heeft vastgesteld en voor elke daarvan heeft bepaald welk gevolg ten aanzien van de strafbaarheid moet worden toegekend aan de vrijwillige terugkomst van den deserteur binnen zekeren termijn, of wel, voor bepaalde soorten van desertie en voor desertie onder verzwarende omstandigheden gepleegd, heeft bepaald dat vrijwillige terugkomst den deserteur niet zal baten;

dat, na de opsomming van al de gevallen van onder verschillende omstandigheden gepleegde desertie, de wet in artikel 159 bepaalt dat elk militair, die langer dan acht dagen boven zijn verlof afwezig blijft, voor deserteur gehouden zal worden, waarna in artikel 160 ook voor de desertie onder dezen vorm gepleegd wordt bepaald welk gevolg moet worden toegekend aan de vrijwillige terugkomst binnen een termijn verschillend van die in de artikelen 133, 135, 137 en 142 bepaald en wel in dien zin dat de correctie van die militairen aan de Krijgstucht wordt overgelaten;

dat, in overeenstemming met die regeling, artikel 17 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande geheel algemeen bepaalt, dat zich aan overtreding tegen de Krijgstucht schuldig maakt al wie in tijd van vrede boven zijn verlof uitblijft doch binnen vier weken vrijwillig en, zonder achterhaald te zijn, terugkomt of zich aangeeft;

dat derhalve het in artikel 139 bepaalde, dat na de ten derden male gepleegde desertie geene vrijwillige terugkomst zal baten, niet van toepassing is op den militair die binnen vier weken na het eindigen van zijn verlof vrijwillig terugkeert na reeds tweemaal wegens desertie te zijn gestraft;

Overwegende dat in deze regeling van het gevolg, aan de vrijwillige terugkomst van den van verlof achtergeblevene toegekend, geene verandering is gekomen toen, bij de wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* nº. 35), artikel 159 is gewijzigd in dien zin dat ook hij, die zonder verlof twee dagen of langer van zijn korps, detachement of garnizoen afwezig blijft, als deserteur beschouwd wordt, vermits aan de vrijwillige terugkomst, na de desertie in dezen vorm gepleegd, niet is verbonden het gevolg in artikel 160 alleen voor den van verlof achtergeblevene aangegeven;

Overwegende dat mitsdien het vonnis moet worden bevestigd;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het vonnis waarvan beroep.

Heft op het verband, waaronder beklaagde zich tengevolge van het ontslag bij handtasting bevindt;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep komen ten laste van den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 26 April 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Schulden maken.

Het maken van een groote vertering in een koffiehuis met de wetenschap die niet te kunnen betalen, zoodat dan ook na tweemaal verleend uitstel de schuldeischer zich moest tevreden stellen met eene gedeeltelijke betaling in contanten en overigens met schuldbekentenissen van anderen; het houden van een hevigen woordentwist met den koffiehuishouder over bovenbedoelde schuld in tegenwoordigheid van zijn bataillonscommandant, vormen handelingen en gedragingen, welke niet zijn overeen te brengen met de instandhouding eener goede krijgstucht.

Behoudens een kleine verandering in de strafreden, reclame ongegrond verklaard.

Wegens verregaande oneerbiedigheid nieuwe straf opgelegd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF

Gelezen de klacht dd. 4 Maart 1907 van een sergeant bij het 11de

Regiment Infanterie, in garnizoen te Ede, over de reden der straf van veertien dagen provoost om den anderen dag te water en te brood, hem den 23sten Februari 1907 opgelegd door zijnen bataillonscommandant, den Majoor S., met autorisatie van den Commandeerenden Officier, den Luitenant-Kolonel D., luidende: „Met de wetenschap dat hij die niet zou kunnen „voldoen, een groote vertering gemaakt in een koffiehuis; nadat hem twee-„maal uitstel van betaling was verleend, niet aan zijne verplichtingen „voldaan, en eerst gedeeltelijk betaald, nadat den garnizoenscommandant „om bemiddeling verzocht was, door den koffiehuishouder. Bovendien „hoogst ongepast optreden, door in tegenwoordigheid van den bataillons-„commandant zich niet te ontzien in het lokaal van bedoelden koffiehuis-„houder, met dezen een hevigen woordentwist te voeren, over de betaling „van die schuld".

Gelezen de toelichtingen van klager, het bericht en de mededeelingen van den bestraffer, alsmede de verschillende overgelegde bescheiden.

Gehoord den klager en den bestraffer.

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende om de omschrijving der strafreden te wijzigen doch de klacht ongegrond en lichtvaardig te verklaren.

Overwegende dat de straf werd opgelegd nadat den bestraffer in den voormiddag van den 22sten Februari j.l., door den garnizoenscommandant te Ede tot onderzoek en afdoening was in handen gesteld een brief van den houder van het Park-hôtel, VAN H., aldaar, waarin aan klager werd ten laste gelegd niet-betaling van een schuld op den 1sten te voren gemaakt; dat in den namiddag van denzelfden dag, terwijl de bestraffer in de eetzaal van het genoemde hôtel, waar hij tijdelijk zijn intrek had genomen, zat te eten, klager daar binnenkwam, bij herhaling bier bestelde omdat het eerst bestelde hem opzettelijk niet werd gebracht en een heftig gesprek begon met den hôtelhouder over de bovenbedoelde betaling op een afstand van den bestraffer, voor dezen te groot om het gesprokene geheel in zijn verband te volgen doch niet zóó groot of het heftig en brutaal optreden van klager bleek hem daaruit duidelijk; dat de bestraffer, het onraadzaam achtende zich ter plaatse met de zaak te bemoeien, de eetzaal had verlaten met het voornemen de onwaardige en hoogst brutale handeling van den klager te bestraffen; dat het hem, hoewel eerst kort geleden belast met het bevel over het bataillon, toch reeds bekend was dat klager den schijn aannam ruim over geld te kunnen beschikken en het hem daardoor gelukt was enkele ingezetenen te misleiden en verteringen onbetaald te laten; dat bovendien bij den bovenbedoelden brief aan den garnizoenscommandant zich een schriftelijke verklaring van den houder van het Park-hôtel bevond waaruit bleek dat klager zich aldaar op den 1sten Februari eene vertering aan wijn en eetwaren ten bedrage van ƒ 11.05 had veroorloofd zonder geld te hebben om te betalen en daarvoor een z.g. bon had afgegeven welke eerst den 22sten, nadat de garnizoenscommandant met de zaak in kennis was gesteld en tweemaal uitstel van betaling was gevraagd en verkregen, was ingelost tegen een bedrag van ƒ 4.10 in contanten van klager en twee schuldbekentenissen elk van ƒ 3.50 afkomstig van onderofficieren die van de vertering hadden genoten; dat de erkenning der schuld en der wijze waarop die was gedelgd en het ongepast optreden van klager in het Park-hôtel in tegenwoordigheid van den bestraffer, in verband met klagers strafregister, aanleiding hebben gegeven tot de straf waarover wordt geklaagd;

Overwegende dat schriftelijk en mondeling is medegedeeld,

door den klager:

dat hij erkent de schuld van *f* 11.05 op den 1sten Februari bij den hôtelhouder VAN H., met twee onderofficieren als zijne gasten, te hebben gemaakt toen hij reeds aan den stations-buffethouder K. *f* 25.20 en aan den hotelhouder VAN L. ± *f* 25.— schuld had, doch ontkent dat hij de wetenschap had dat hij die schuld niet zou kunnen voldoen; dat toch de vertering bij VAN H. is gemaakt op een brief van den heer P., fabrikant te Maastricht, waarin hem de zekerheid van een burgerbetrekking met een salaris van *f* 800.— werd gegeven; dat hij daartoe, bij request, om vervroegd ontslag uit den dienst had gevraagd, dit request bij zijnen compagniescommandant had ingediend en dezen tevens tweemaal 24 uren permissie naar Maastricht had gevraagd om alsdan het bewijs, dat behoorde bij de aanvrage om ontslag, mede terug te brengen, bij welke gelegenheid hij dan tevens een voorschot op zijn salaris zou hebben ontvangen; dat hij den brief van den heer P., waarin de zekerheid was uitgedrukt, heeft vernietigd maar zeker een anderen van gelijke beteekenis kon terugkrijgen doch dat hij den heer P. heeft afgeschreven als reden opgevende dat, indien hij vervroegd ontslag kreeg, hij zich voor zes jaren bij de Landweer zou moeten verbinden; dat hem inderdaad tweemaal uitstel van betaling voor de schuld van 1 Februari is verleend doch dat hij daarna op den 22sten Februari 's avonds die schuld niet gedeeltelijk maar in zijn geheel heeft betaald en wel met *f* 4.10 aan contanten en twee schuldbekentenissen elk van *f* 3.50 hem daarvoor gegeven door de twee onderofficieren, die met hem bij VAN H. hadden gegeten; dat laatstgenoemde hem dan ook eene quitantie heeft gegeven voor het geheele bedrag der op 1 Februari gemaakte vertering terwijl deze betaling plaats vond vóór dat hij, klager, wist dat de bemiddeling van den garnizoenscommandant door VAN H. was ingeroepen; dat het ongepast optreden tegenover den koffiehuishouder VAN H. en in diens lokaal, in tegenwoordigheid van den bataillonscommandant, waarvan in de strafreden wordt gewaagd, is geschied van de zijde van eerstgenoemde omdat deze in zeer opgewonden toestand verkeerde terwijl, zoo er sprake is geweest van een woordentwist, deze heeft plaats gehad in de vestibule van het hôtel geenszins in tegenwoordigheid van den bataillonscommandant; dat hij op deze gronden de juistheid der strafredenen, welke aanleiding tot de zware straf gaven, ontkent;

door den bestraffer:

dat hem, bij het opleggen der straf op 23 Februari, bekend was dat klager toen hij de schuld op 1 Februari maakte, nog ongeveer *f* 65.20 aan anderen schuldig was welk bedrag hij, tot dien datum, niet bij machte was geweest te betalen; dat, al zou de bewering van klager omtrent de te verkrijgen burger-betrekking juist zijn, welke bewering ten slotte gebleken is onjuist te zijn, daarin toch voor klager geen reden was gelegen om een nieuwe schuld te maken bij de reeds bestaande, te minder nu die nieuwe schuld werd veroorzaakt door eene vertering aan eetwaren welke waren gereed gemaakt en wijn die besteld was vóórdat men aan den hotelhouder gevraagd had of hij zich tevreden stelde met eene latere betaling omdat men die betaling niet contant kon doen zooals toch gebruikelijk is; dat bovendien het request om vervroegd ontslag, dat den 15den April zou ingaan, wel op den 6den Februari was ingediend doch den 15den Februari was gevolgd door een verzoek om dat request buiten werking te laten; dat klager dus op den 1sten Februari eene groote vertering had gemaakt welke hij niet kon betalen in het vooruitzicht die misschien te kunnen betalen met geld dat hij als voorschot zou kunnen ontvangen op

een salaris dat hem zou worden toegekend als hij vervroegd ontslag had gekregen tengevolge van een request dat hij toen nog niet had ingediend en dat hij later weer heeft ingetrokken; dat de bewering van klager, dat hij niet gedeeltelijk maar geheel betaald heeft omdat hij voor het geheele bedrag quitantie ontving, niet juist is omdat die kwijting slechts het gevolg is geweest van de welwillendheid van den schuldeischer die, om de beide onderofficieren, die van de vertering als gasten genoten hadden, niet in ongelegenheid te brengen, zich tevreden stelde met de betaling van een gedeelte der schuld in contanten door den schuldenaar en twee schuldbekentenissen van personen die niets schuldig waren; dat deze gedeeltelijke afdoening eerst plaats vond na tweemaal uitstel te hebben gekregen en wel in den avond van den 22sten Februari 1907, dat is nadat de Garnizoenscommandant van de zaak kennis had genomen door een brief van den schuldeischer aan hem, bestraffer, ter afdoening gegeven; dat het laatste gedeelte der strafreden gegrond is op het zeer ongepast optreden van klager, in zijne, bestraffers, tegenwoordigheid, tegenover den hotelhouder VAN H., in de eetzaal van diens hôtel waar hij, bestraffer, in den namiddag van den 22sten Februari zat te middagmalen en door den klager bij diens binnentreden was herkend en gegroet, zooals door dezen wordt erkend; dat klager daarna in hetzelfde lokaal aan een tafeltje ging zitten, een sigaar opstak en bij herhaling bier bestelde, dat hem opzettelijk door den hôtelhouder niet werd gebracht; dat hij daarop met dezen, op ± 8 M. afstand van den bestraffer, een twistgesprek begon waarbij klager brutaal optrad tegenover den hôtelhouder die kalm en behoorlijk sprak en welk gesprek eerst eindigde toen deze driftig wegliep en naar de telephoon ging om den veldwachter te waarschuwen, nadat in de vestibule het twistgesprek nog heftig was voortgezet; dat het gesprek in de zaal geloopen heeft over de schuld op den 1sten Februari gemaakt en die, volgens afspraak, op den 22sten Februari had moeten betaald zijn; dat hij, bestraffer, de handelwijze van klager onbeschaamd vond ook omdat hij vermoedde dat deze wist dat bij den garnizoenscommandant een klacht, de schuld betreffende, was ingediend.

Overwegende dat in den brief van den houder van het Park-hôtel VAN H. aan den garnizoenscommandant dd. 22 Februari 1907, waarvan de afdoening aan den bestraffer was opgedragen, wordt medegedeeld dat eerstgenoemde voornemens is klager wegens wanbetaling te doen vervolgen; dat in dien brief wordt melding gemaakt van eene belofte om het bedrag eener op den 1sten Februari gemaakte vertering van *f* 11.05 te zullen betalen op 10 Februari en van een verzoek om uitstel tot 20 Februari; dat op dit toegestaan uitstel geen betaling was gevolgd terwijl de afzender van den brief ten slotte opmerkt dat de gemaakte schuld niet betreft eene levering doch ter plaatse gebruikte consumptie-artikelen welke, blijkens de bijgevoegde copie-rekening, hebben bestaan in sterken drank en likeuren, sigaren, drie diners, bourgogne- en champagnewijn, alsmede koffie; dat bovenbedoelde brief op den 23sten Februari werd gevolgd door eene verklaring van den hôtelhouder hoe zich de zaak der vertering had toegedragen; dat daarin werd gezegd dat, eerst toen het eten op tafel stond, de wijn en de champagne was besteld, klager verklaarde geen geld te hebben en vroeg of het goed was de rekening der vertering „morgen of zoo" te betalen; dat daarin toen werd berust omdat zoo hij hôtelhouder, toen het eten had weggenomen de schade der gereed gemaakte spijzen toch door hem zoude zijn geleden; dat daarop door klager een z.g. bon ad *f* 11,05 was afgegeven te betalen over 10 dagen met de verzekering dat dit alsdan ook zou

geschieden; dat eerst later door hem werd vernomen dat de buffethouder van het station en een andere hôtelhouder ieder ongeveer *f* 25.— van klager te vorderen hadden; dat hij daarom op den 10den Februari aan klager een brief schreef waarin hij hem aan zijn schuld herinnerde en hem een termijn stelde tot den 18den Februari; dat hij op laatstgenoemden datum van klager een verzoek ontving om uitstel van betaling tot den 20sten Februari en dat, toen op dien datum geen bericht kwam, hij besloot de zaak te doen vervolgen en op den 22sten Februari van dit besluit kennis gaf aan den garnizoenscommandant; dat denzelfden avond te half zeven uur klager in de eetzaal van zijn hotel kwam, alwaar de Majoor S. zat te dineeren en hij, hotelhouder, bediende; dat klager daar op hoogen onbeleefden toon een glas bier bestelde dat hem niet werd verstrekt omdat hij, hotelhouder, een z.g. scène voorzag welke hij in tegenwoordigheid van den aan tafel zittenden hoofdofficier wilde vermijden en hoopte dat klager, dit begrijpende, hem naar zijn kantoor zou volgen; dat, toen een tweede bestelling van bier volgde, deze werd geweigerd en aan klager werd verzocht hem, hotelhouder, op zijn kantoor te komen spreken; dat klager daarop verklaarde niet te spreken te zijn zoo hem bier werd geweigerd en daaraan toevoegde dat hij kwam om zijne rekening te betalen maar eerst het bewijs wilde zien dat door hem was geteekend; dat dit bewijs toen werd gehaald waarop klager ruw weg, zonder meer, zeide dat de onderteekening niet zijne handteekening was; dat op deze insinuatie welke hij, hotelhouder, duidelijk aan klagers verstand bracht aan dezen werd verzocht het lokaal te verlaten waaraan klager echter weigerde te voldoen en daarbij zóó onbeschaamd optrad dat de verzoeker hem opmerkte dat hij zich moest schamen om in het bijzijn van zijn bataillonscommandant aldus op te treden, waarop klager antwoordde dat zulks hem alleen aanging en dat zijne meerderen hem in deze niets konden maken; dat hij toen klager dreigde te zullen telephoneeren om den rijksveldwachter en dat, eerst toen hij werkelijk telephoneerde, klager de zaal verliet en hem in zijn kantoor volgde alwaar hij hem, hotelhouder, min of meer zijne verontschuldigingen aanbood voor al het gebeurde; dat hij den klager toen nogmaals het ongepaste zijner handeling ten opzichte van zijnen bataillonscommandant onder het oog bracht; dat klager alstoen zeide te zullen betalen maar op het oogenblik niet voldoende geld bij zich te hebben doch het bedrag onmiddellijk te willen gaan halen; dat iets later klager terugkwam met het verzoek om de klacht, aan den garnizoenscommandant gedaan, te willen intrekken; dat op het antwoord dat dit onmogelijk was de mededeeling volgde dat door die klacht twee onderofficieren zwaar gestraft zouden worden die feitelijk niets hadden bedreven; dat daarop hij, hotelhouder, uit medelijden met die onderofficieren, eerst in overweging nam en eindelijk er in toestemde om zich tevreden te stellen met de betaling van *f* 4.10 in contanten door klager en twee schuldbekentenissen elk van *f* 3.50 van de twee bedoelde onderofficieren, welke schuldbekentenissen dus feitelijk een nieuwe schuld daarstelden; dat klager, na het verkrijgen dezer toestemming, vertrok, verklarende dat hij de contanten en de beide schuldbekentenissen zoude gaan halen; dat later op den avond, terwijl hij, hotelhouder, afwezig was, het bedrag der contanten en de beide schuldbekentenissen bij hem aan huis werden gebracht waarop, den volgenden morgen, de quitantie namens den klager werd afgehaald;

Overwegende dat uit bovenstaande verklaringen in hun onderling verband is gebleken:

1°. dat op den 1sten Februari 1907 door klager in een koffiehuis eene

groote vertering is gemaakt terwijl hij wist die niet te kunnen betalen. Immers, op het oogenblik dat hij een diner voor hem en zijne twee gasten bestelde, had hij geen contanten beschikbaar maar daarentegen andere schulden, terwijl zijne vooruitzichten op een salaris van een burgerbetrekking, dat hem tot die betaling zou in staat stellen, zoo gering waren dat, bij de eerste zwarigheid, het daartoe noodig verzoek, om vervroegd ontslag uit den militairen dienst, werd ingetrokken;

2°. dat door den schuldeischer aan den klager tweemaal uitstel van betaling is moeten worden verleend waarna deze nog niet aan zijne verplichting tot betaling heeft voldaan aangezien die betaling in contanten behoorde te geschieden, zooals bij het gebruik van eet- en drinkwaren in een koffiehuis gebruikelijk is, en de schuldeischer zich in dit geval heeft moeten tevreden stellen met een gedeelte in contanten en twee schuldbekentenissen van anderen, welke eene nieuwe schuld vormden.

3°. dat echter de eenigszins verzwarende omstandigheid in de strafreden uitgedrukt, als zoude de ingeroepen bemiddeling van den garnizoenscommandant hebben medegewerkt om de gedeeltelijke betaling te verkrijgen, uit de strafreden had moeten achterwege blijven, omdat de mogelijkheid bestaat dat, toen klager pogingen deed om den schuldeischer tevreden te stellen met eene gedeeltelijke betaling in contanten, hem, zooals hij beweert, de ingeroepen bemiddeling nog niet bekend was;

4°. dat de klager werkelijk hoogst ongepast is opgetreden toen hij, in tegenwoordigheid van zijnen bataillonscommandant, in het lokaal van den koffiehuishouder, die zijn schuldeischer was, een hevigen twist over de betaling zijner schuld voerde. Immers dat klager in dat lokaal is geweest terwijl zijn bataillonscommandant aldaar zat te eten, wordt door hem erkend en dat hij daar een hevigen woordentwist heeft gevoerd wordt gestaafd zoowel door de verklaringen van dien bataillonscommandant, den bestraffer, als door die van den betrokken koffiehuishouder.

Overwegende dat de onder 1°, 2° en 4° genoemde handelingen en gedragingen niet overeen te brengen zijn met de instandhouding eener goede krijgstucht en derhalve strafbaar zijn terwijl het weglaten der onder 3° bedoelde eenigszins verzwarende omstandigheid aanleiding geeft tot eene verandering der strafreden maar niet tot vermindering der opgelegde straf;

Overwegende dat derhalve terecht is gestraft, met eene straf welke, in verband met het ernstige der overtredingen en het strafregister van klager, niet te zwaar is doch om eene stratreden welke eene geringe wijziging moet ondergaan;

Overwegende dat klager, in plaats van te berusten in deze rechtmatige en niet te strenge straf zich daarover zonder grond en lichtvaardig bij dit Hof heeft beklaagd en zich daardoor aan verregaande oneerbiedigheid heeft schuldig gemaakt;

Gezien de artikelen 15, 16 en 18 der Rechtspleging bij de Landmacht, 27 en 29 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op bovengenoemde klacht;

Verklaart die zóódanig ongegrond en lichtvaardig dat zij niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Legt klager deswege de straf op van vier dagen kamerarrest;

Bepaalt dat de strafreden zal luiden:

„Met de wetenschap dat hij die niet zou kunnen voldoen, eene groote „vertering gemaakt in een koffiehuis; nadat hem tweemaal uitstel van „betaling was verleend, niet aan zijne verplichtingen voldaan en eerst later

„gedeeltelijk betaald. Bovendien hoogst ongepast optreden, door in tegen-„woordigheid van den bataillonscommandant zich niet te ontzien in het „lokaal van bedoelden koffiehuishouder, met dezen een hevigen woordentwist „te voeren over de betaling van die schuld";

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan bestraffer en aan den Advocaat-Fiskaal.

Krijgsraad
in het 3de militaire Arrondissement.

Dispositie van 6 Juli 1904.

Geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof.

President: Luitenant-Kolonel L. W. van Hoek.

Leden: Kapiteins C. E. Baud, G. W. F. Epkema, J. Suermondt, J. A. Beckering Vinckers, B. W. Kraake en W. L. F. C. Ridder van Rappard.

Auditeur-Militair: Mr. Scheidius.

Niet-betaling van een schuld (wegens schade aangericht aan een gehuurd rijwiel).

Van de omstandigheid dat de schuldeischer van klager zich tot diens compagniescommandant heeft gewend, kan aan klager geen grief worden gemaakt; en al ware dit zoo, dan zou dit nog geen krijgstuchtelijke overtreding opleveren.

Reclamant is alzoo ten onrechte gestraft. Klacht gegrond. Straf geroyeerd.

DE KRIJGSRAAD IN HET DERDE MILITAIRE ARRONDISSEMENT, STANDPLAATS ARNHEM.

Gezien de stukken van het onderzoek;

Gehoord het mondeling advies van den Auditeur-Militair, daartoe strekkende dat de Krijgsraad de reclame verklare gegrond, en bevele de royeering der bestraffing, aangezien het eenen militair niet tot een grief kan worden gemaakt dat iemand wegens eene beweerde schuldvordering zich — ten einde langs goedkooperen weg, dan door het instellen eener rechtsvordering, betaling te erlangen — wendt tot den compagniescommandant, en, aangezien, indien ook al daarvan aan den militair een grief kan worden gemaakt, dit in elk geval geene overtreding tegen de Krijgstucht daarstelt.

Overwegende dat de reclamant, door zijnen compagniescommandant op 16 Juni 1904 is gestraft geworden met 8 dagen politiekamer en de reden van straf in het overgelegde extract uit het strafregister luidt: Geweigerd eene door hem aangerichte schade aan een rijwiel te betalen en hierdoor

aanleiding gegeven, dat zijn compagniescommandant door een rijwielhandelaar werd lastig gevallen.

Overwegende dat de reclamant, blijkens den inhoud van het door hem ingediende bezwaarschrift vermeent, dat, ofschoon hij oneenigheid heeft gehad met eenen rijwielhandelaar over de betaling der schade aan een, door hem, reclamant, gehuurd rijwiel, hij niet de oorzaak is geweest van het feit, dat zijn compagniescommandant door dien rijwielhandelaar is lastig gevallen;

Overwegende dat de reclamant bij zijn verhoor in den Krijgsraad heeft verklaard, dat hij oneenigheid heeft gehad met den rijwielhandelaar E. over de betaling van de schade, die aan een door hem gehuurd rijwiel was ontstaan; dat hij, ofschoon niet overtuigd, dat de schade door hem moest betaald worden, niet onwillig is geweest om te betalen, doch dit niet terstond kon betalen, en hem heeft gezegd, dat het wellicht een half jaar kon duren, alvorens het te hebben afbetaald; dat de rijwielhandelaar kwaad is geworden en hem heeft uitgescholden voor schoft en dat deze, tijdens hij, reclamant, van 3 tot 8 Juni j.l. gedetacheerd was in de legerplaats bij Harskamp, naar reclamants compagniescommandant is gegaan, doch hij, reclamant, dit niet helpen kon, en daarom vermeent, daarvoor ten onrechte te zijn gestraft;

Overwegende dat de kapitein bij zijn verhoor in den Krijgsraad heeft verklaard, dat de rijwielhandelaar v. E. op het compagniesbureau is gekomen toen hij aldaar nog niet was, en bij den sergeant-majoor er over heeft geklaagd, dat reclamant niet wilde betalen de schade van een door hem gehuurd rijwiel; dat toen de sergeant-majoor hem dit mededeelde, hij gezegd heeft, daarmede niets te maken te hebben, doch, van den sergeant-majoor vernemende dat v. E. een briefje van reclamant had, heeft gezegd: „O! dat is wat anders," en alstoen v. E. op het bureau heeft laten komen; dat v. E. hem toen een briefje, onderteekend „P." liet zien houdende verklaring het schuldig te zijn en te zullen betalen; dat hij den reclamant na zijn terugkomst uit de legerplaats bij Harskamp, bij zich heeft laten komen en hem over de zaak gesproken; dat reclamant de schuld erkende, doch zeide niet te kunnen betalen en zijn vader er reeds tevergeefs over geschreven had; dat toen hij den reclament er over sprak om telkens van zijn tractement iets te betalen, deze zeide, dit niet te kunnen, daar hij slechts *f* 1.35 in de vijf dagen ontving; dat hij den reclamant heeft aangeraden om nog eens aan zijn vader te schrijven, en 8 dagen later weder bij hem te komen; dat reclamant toen is teruggekomen en zeide, niet te willen betalen; en op zijne vraag: „dus je weigert?" „ja" antwoordde en hij den reclamant alstoen heeft gestraft, omdat hij de aanleidende oorzaak was, dat de rijwielhandelaar hem was komen lastig vallen;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken, dat er tusschen den reclamant en den rijwielhandelaar v. E. oneenigheid bestond over de betaling van schade, ontstaan aan een rijwiel, door reclamant van hem gehuurd, en dat genoemde rijwielhandelaar alstoen zich hierover tot den compagniescommandant van reclamant heeft gewend;

Overwegende dat hiervan geen grief kan worden gemaakt aan den reclamant, en hij zich, indien hem hiervan ook al een grief kan worden gemaakt, nog niet aan eene krijgstuchtelijke overtreding zoude hebben schuldig gemaakt;

Overwegende dat alzoo de reclame tegen zijne bestraffing is gegrond;

Gezien de artikelen 25, 16 en 17 der Rechtspleging bij de Landmacht;

beslist:

dat de reclame van den sergeant C. P. is gegrond, en hij ten onrechte is gestraft;

Beveelt dat de bestraffing in het strafregister zal worden geroyeerd;

Heft op het arrest, waarin zich de reclamant te dezer zake bevindt,

---

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 30 October 1908.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

De begunstigde termijn van art. 135 C. W. L. is ook van toepassing op den landweerplichtige die niet voldoet aan de oproeping in werkelijken dienst.

Bekl. heeft niet voldaan aan de oproeping om op 4 Mei te Utrecht onder de wapenen te komen en heeft zich eerst op 26 Juni d. a. v. aldaar gemeld, doch hij heeft, zooal niet bewezen, dan toch aannemelijk gemaakt zijne opgave, dat hij zich den 30sten Mei of op een der laatste dagen dier maand te Amersfoort, alwaar hij moest worden geoefend, in de infanterie-kazerne heeft gemeld, zoodat hij geacht moet worden zich binnen vier weken te hebben aangegeven en hij alzoo ten onrechte door den Krijgsraad is veroordeeld.

Vrijspraak door het Hof met verwijzing naar den C. O. ter disciplinaire correctie.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

G. S., oud 30 jaar, geboren te Utrecht, landweerplichtig soldaat bij het 19de bataillon Landweer-Infanterie, gerequireerde in persoon, die bij vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, gewezen den 19den Augustus 1908, met aanhaling der artikelen 11 en 36 der Landweerwet, 3 der Wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* no. 159), 9 al. 1 van het Koninklijk Besluit van 11 April 1904 (*Staatsblad* no. 68), 134 en 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* no. 35) en van artikel 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan eerste desertie in tijd van vrede, door als verlofganger der Landweer niet te voldoen aan eene oproeping in werkelijken dienst, met vrijwillige aangifte na vier weken, misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede, opgevolgd door arrestatie, en veroordeeld tot eene militaire detentie van acht dagen, alsmede verwezen in de proceskosten;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat, waar artikel 35 der Landweerwet alleen straf bedreigt tegen den landweerplichtige, die niet aan de oproeping gevolg geeft, reeds hierom een vrijspraak zal behooren te volgen, daar het immers vaststaat dat beklaagde te Utrecht gekomen is met het doel aan de oefeningen deel te nemen, terwijl de Wet in dit artikel geen straf als deserteur bedreigt tegen hem, die te laat aan de oproeping gevolg geeft, doch alleen tegen hem die niet aan de oproeping gevolg geeft;

dat, door de opgave van beklaagde, bevestigd door den geheel belangloozen getuige C. J. B. uit Amersfoort, zonder eenigen twijfel vaststaat, dat beklaagde te Amersfoort is geweest om aan de oefeningen deel te nemen;

dat deze laatste verklaart beklaagde op een bepaald gefixeerd uur te hebben gezien terwijl deze hem verschillende mededeelingen gedaan heeft;

dat deze positieve opgaven niet ontzenuwd worden door de verklaringen der andere getuigen, omdat deze niet positief zijn en evenmin kunnen zijn, kunnende deze immers niet meer of anders verklaren, dan dat zij zich niet „herinneren of niet weten" dat beklaagde daar aanwezig is geweest, terwijl dit hun, gewoon aan dergelijke voorvallen en steeds druk in hun arbeid, dan heel goed ontgaan kan zijn;

dat het Hof moet aannemen, dat beklaagde werkelijk gekomen is om aan zijn landweerplicht te voldoen, en, het ter verkeerde plaatse zich daartoe aanmelden, desertie uitsluit;

dat dit laatste in ieder geval de minst mogelijks straf wettigt, daar elk opzet om niet aan den landweerplicht te voldoen, ontbroken heeft;

en is geconcludeerd dat het Hof het vonnis, waarvan appèl, zal vernietigen en beklaagde alsnog vrij zal spreken, subsidiair, dit zal verbeteren in zooverre het de opgelegde straf betreft en deze zoo gering mogelijk zal bepalen,

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 31sten Augustus 1908 geautoriseerd om dit appèl voor den Auditeur-Militair in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF.

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gelet op hetgeen de appellant, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan, beschuldigd:

dat hij, behoorende tot de lichting der Landweer van 1906 en wel tot de 1ste compagnie, 19de bataillon Landweer-Infanterie in het XIXde Landweerdistrict en als verlofganger gevestigd in de gemeente Utrecht, bij openbare kennisgeving van den burgermeester dier gemeente van 21 Maart 1908 aldaar opgeroepen om op 4 Mei 1908 aldaar onder de wapenen te

komen tot het houden van oefeningen, niet aan die oproeping heeft voldaan, voortdurend afwezig is gebleven en zich op 26 Juni 1908 te Utrecht aan de hoofdwacht heeft gemeld.

Overwegende dat de Krijgsraad, door de bewijsmiddelen waarvan de zakelijke inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat den beklaagde was ten laste gelegd;

dat zulks te recht door den Krijgsraad is aangenomen voor zooveel betreft beklaagdes dienstplichtigheid bij de Landweer, zijne betrekking als verlofganger, de oproeping om den 4den Mei 1908 onder de wapenen te komen en het niet-verschijnen van beklaagde op dien dag om aan die oproeping te voldoen;

dat echter de Krijgsraad ten onrechte als wettig en overtuigend bewezen heeft aangenomen dat beklaagde na dien 4den Mei 1908 voortdurend afwezig is gebleven en zich eerst op den 26sten Juni 1908 te Utrecht heeft gemeld;

dat toch de verklaring van den onder eede gehoorden getuige C. J. B. in het vonnis weergegeven, zooal niet volledig bewijst dan toch aannemelijk maakt beklaagdes opgave: dat hij zich op den 30sten Mei of op een der laatste dagen dier maand te Amersfoort aan den Commandant der kazernewacht in de Infanterie-kazerne heeft gemeld als landweerplichtige, daarbij opgevende dat hij te laat was en niet voldaan had aan de oproeping om onder de wapenen te komen;

dat deze aanmelding ter plaatse waar beklaagde, volgens de openbare kennisgeving, gelegerd en geoefend moest worden, is geschied binnen vier weken nadat hij op den 4den Mei 1908 in gebreke was gebleven om te voldoen aan de oproeping voor den werkelijken dienst en dus, ingevolge het bepaalde bij artikel 36 der Landweerwet, als deserteur moest worden behandeld, weshalve hij, krachtens het bepaalde bij artikel 135 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, ter correctie aan de krijgstucht moet worden overgelaten, zoodat hij ten onrechte bij het vonnis als schuldig aan het misdrijf ten aanzien van het misdadige de meeste overeenkomst hebbende met eerste desertie in tijd van vrede opgevolgd door arrestatie, is veroordeeld tot militaire detentie van acht dagen.

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen behalve artikel 17 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht en gezien bovendien artikel 135 van dat Wetboek en 181 dier Reehtspleging.

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 17den Augustus 1908 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, tegen beklaagde gewezen;

En opnieuw recht doende;

Verklaart niet bewezen wat aan den beklaagde was tenlaste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verwijst hem naar den Commandeerenden Officier ter correctie van de overtreding der krijgstncht door zijn niet-opkomen onder de wapenen op den 4den Mei 1908.

Bepaalt dat de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen zullen komen ten laste van den Staat.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 15 Januari 1909.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy, H. M. Engelhard en Mr. H. J. M. Tijssens.

Reclame. Voor zoover de klacht liep over de door zijn meerdere ondervonden behandeling heeft de Krijgsraad deze terecht niet ontvankelijk verklaard; de Krijgsraad was echter niet geroepen om te bepalen tot welke autoriteit klager zich had te wenden.

Het beklag over een opgelegde straf, zonder beperking tot de zwaarte der straf of tot de strafreden, omvat de straf in haar geheelen omvang met de daarvoor aangegeven reden zoodat de Krijgsraad ten onrechte heeft beslist betreffende dit laatste punt geen onderzoek te kunnen doen omdat klager niet over de strafreden heeft geklaagd.

Klacht ongegrond verklaard. Motiveering van 's Krijgsraads beslissing gewijzigd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Gelezen de verklaring van 2 December 1908 waarbij een wachtmeester van het 1ste Regiment Huzaren, in garnizoen te Amersfoort, wenscht bij dit Hof in hooger beroep te komen van eene beschikking van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, van den 23sten November te voren, waarin zijne klachten *a.* over de straf van zes dagen kamerarrest hem op den 7den November 1908 opgelegd door zijnen escadronscommandant, met de strafreden: „Wederom slechte dienst„vervulling als wachtmeester, door bij het surveilleeren bij het paarden„poetsen niet te zorgen dat de sedert eenige maanden voortdurend herhaalde „last van de mouwen op te stroopen werd uitgevoerd" en *b.* over de daarbij ondervonden behandeling, worden verklaard ongegrond, voor wat betreft de opgelegde straf, en niet-ontvankelijk voor wat de ondervonden behandeling aangaat.

Gehoord den klager en den bestraffer en onder eede den milicien-huzaar E.;

Gelezen de bovenaangehaalde beschikking en de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende tot bevestiging der beschikking van den Krijgsraad, waarvan beroep;

Overwegende dat is opgegeven:

door klager:

dat hij in hooger beroep is gekomen omdat hij, nog drie minuten vóór dat de manschappen inrukten van het appèl dat het poetsen voorafgaat, den last had gegeven aan de manschappen van het geheele peleton, bestaande uit dertien man, om de mouwen op te stroopen; dat er niet altijd voldoende tijd is om te letten op de uitvoering van alle gegeven orders en hij, in dit geval, zich daarvan niet heeft overtuigd omdat hij in den stal vele andere bezigheden had; dat op het tijdstip, in de strafreden

bedoeld, maar één der manschappen van het peleton zijne mouwen niet had opgestroopt; dat hij erkent dat hij zich niet van de uitvoering van den betreffenden last heeft overtuigd doch dat de indeeling der paarden en het bord waarop die indeeling staat, hem bezig hielden;

door den bestraffer:

dat de klager op den bedoelden morgen tijd genoeg heeft gehad. ook in verband met zijne overige bezigheden, om na te gaan of zijn bevel tot het opstroopen der mouwen werd opgevolgd en het indeelen der paarden zeer weinig tijd kost;

Overwegende dat de Krijgsraad terecht den klager niet-ontvankelijk heeft verklaard voor zoover zijne klacht betreft de door hem van zijn escadronscommandant ondervonden behandeling, maar dat de Krijgsraad niet geroepen was om daarbij te bepalen tot welke autoriteit klager zich te dier zake heeft te wenden;

dat echter de Krijgsraad ten onrechte heeft aangenomen dat — nu klager zich niet heeft beklaagd over de reden der hem op 7 November opgelegde straf van zes dagen kamerarrest wegens: „wederom slechte dienstvervulling „als wachtmeester, door bij het surveilleeren bij het paardenpoetsen niet „te zorgen dat de sedert eenige maanden voortdurend herhaalde last van „de mouwen op te stroopen werd uitgevoerd" — de reden door den klager opgegeven, waarom hij bij de komst van den ritmeester in den stal zich niet had overtuigd of de door hem gegeven order omtrent het opslaan der mouwen door alle manschappen werd nagekomen, niet door den Krijgsraad kon worden onderzocht;

dat toch het beklag over eene opgelegde straf, gelijk door klager is gedaan, zonder dat hij dat beklag heeft beperkt tot de zwaarte der straf of tot de daarvoor aangegeven reden, omvat de straf in haar geheelen omvang met de daarvoor aangegeven reden en de klager derhalve bevoegd is alle gronden aan te voeren, waarom hij van meening is dat de straf niet of niet gelijk zij is opgelegd behoort te worden gehandhaafd;

Overwegende dat in hooger beroep nog als getuige gehoord is de milicienhuzaar J. E., die verklaard heeft, dat hij inderdaad op 7 November 1908 tijdens de komst van den straffer in den stal waar hij aan het paardenpoetsen was, de mouwen niet had opgeslagen;

dat verder uit de verklaringen van klager en straffer, in de aangevallen beschikking opgenomen en in hooger beroep nog nader toegelicht, blijkt: dat klager, ook al had hij tijdens het poetsen der paarden andere bezigheden te verrichten — met name het indeelen der paarden voor het uitrukken van het escadron — door die bezigheden niet verhinderd werd om zijn aandacht te wijden aan de wijze, waarop het poetsen der paarden plaats had en zich daarbij te overtuigen of de manschappen de order omtrent het opstroopen der mouwen, nog dien morgen bij den aanvang van het werk gegeven, behoorlijk opvolgden;

Overwegende dat mitsdien de straf terecht is opgelegd en de daarvoor aangegeven reden juist is, terwijl zij, in verband met de straffen door klager in den laatsten tijd, wegens weinig nauwkeurige vervulling van zijn dienst, beloopen, niet te zwaar is;

Beschikkende op het ingestelde hooger beroep;

Bevestigt, met wijziging der motiveering als voormeld, de aangevallen beschikking van den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, van den 23sten November 1908, waarbij klager niet-ontvankelijk is verklaard in zijne klacht voor zoover betreft de door hem volgens zijne bewering, op 7 November 1908 ondervonden behandeling

van zijn escadronscommandant en waarbij overigens de klacht is ongegrond verklaard en de straf gehandhaafd.

Doet die beschikking te niet voor zoover klager daarbij ter zake van het eerste gedeelte der klacht is verwezen naar den Commandeerenden Officier.

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan straffer en aan den Advocaat-Fiskaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 11 October 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. J. Hamburger A.Dzn.

Art. 199 C. W. L. Diefstal van goed aan het Land toebehoorende uit een magazijn gepleegd door een persoon daar geëmployeerd tot het verrichten van eenig werk.

De gepleegde feiten zijn door den Krijgsraad ten onrechte gequalificeerd als diefstal onder de verzwarende omstandigheid van art. 44 Swb.

De opgave van beklaagde betreffende de wijze waarop de vermiste broek in zijn bezit is gekomen is geheel onaannemelijk.

Beklaagde is ongeschikt om in den militairen stand te blijven.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een soldaat bij het 2de Regiment Infanterie, oud 20 jaren, geboren te Zutphen, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis van den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, gewezen den 27sten Augustus 1907, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 9 1°, 10, 11, 27, 44, 84 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2, 4, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, is schuldig verklaard aan diefstal, waarbij de dader gebruik heeft gemaakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf van vier maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van den 19den

Augustus 1907 in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in de kosten van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen: dat beklaagde, tusschen 16 Juli 1907 en 8 Augustus d. a. v. op de deponeerkamer van de 2de compagnie, 3de bataillon van het 2de Regiment Infanterie in de Berewoudkazerne te 's Hertogenbosch, op welke kamer hij gedurende dien tijd geëmployeerd was tot het verrichten van werkzaamheden, opzettelijk heeft weggenomen een aan het Rijk toebehoorende blauw lakensche broek, gemerkt $\frac{2\,T}{6834}$ met het oogmerk om zich die wederrechtelijk toe te eigenen;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven:

dat beklaagde zich onschuldig acht aan hetgeen hem wordt tenlastegelegd;

dat beklaagde heeft drie broeken, *a.* een die hij niet gebruikt, *b.* een die hij draagt en *c.* een die op 't bureau van den kapitein ligt;

dat beklaagde de broek sub *b.* heeft uitgewasschen en op de open plaats achter de kazerne opgehangen; dat, zoolang hij niet zijn eigen werkbroek droeg, hij een broek aanhad van korporaal Z. die deze hem geleend had; dat hij Dinsdagochtend die broek aan korporaal Z. teruggaf en zijn broek haalde van de open plaats; dat hij, op de chambree gekomen, tot korporaal Z. zei: „kijk, wat is die broek mooi geworden"; dat hij Woensdag die broek aandeed en de fourier toen zei dat die broek niet van hem was; dat hij de broek van de open plaats nam waar hij de door hem uitgewasschen broek had opgehangen en meende dat die van hem was;

dat hij de hem vertoonde broek niet als de zijne kan herkennen 1°. omdat de zijne niet gescheurd was, 2°. omdat die helder — immers pas uitgewasschen — was, terwijl de hem vertoonde vuil en gescheurd was;

dat de beklaagde Zaterdag niet op de deponeerkamer is geweest en ook niet Zondag en Maandag, doch Dinsdag wel met andere personen; dat van Dinsdag af die broek in zijn bezit was, zoodat hieruit blijkt dat hij de broek niet van de deponeerkamer heeft weggenomen;

dat hij meent dat voor den Krijgsraad op zijne verdediging niet voldoende is gelet en gaarne zou wenschen zelf voor het Hof te worden gehoord, terwijl de miliciens B. en Z. hem kennen en vermoedelijk 't vorenstaande zullen kunnen bevestigen;

dat hij opmerkt, dat hij van de betrekking welke hij bekleedde geenerlei misbruik heeft gemaakt en mitsdien de verzwarende omstandigheid is aangenomen op grond van feiten, volkomen in strijd met de werkelijkheid;

dat hij geenerlei opzet had om te stelen, doch dat achteraf is gebleken dat zijn broek met een ander is verwisseld, aan welke verwisseling beklaagde zich volkomen onschuldig acht;

en is geconcludeerd dat het den Hove zal behagen hem vrij te spreken van het hem ten laste gelegde, — en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder a minima,

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 30sten Augustus 1907 geautoriseerd

om dit appèl r. o. voor den Auditeur-Militair in het Tweede Militaire Arrondissement, standplaats 's Hertogenbosch, te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorscheven cas ter andere zijde, tevens eischer a minima, door wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat Vertooner zich met het vonnis in het algemeen wel vereenigen kan, doch niet met de in dat vonnis aan de bewezen strafbare feiten gegeven qualificatie, daar die onjuist is;

dat die qualificatie moet luiden: „diefstal van goed uit een magazijn — deponeerkamer — gepleegd door een persoon, dáár geëmployeerd tot het verrichten van eenig werk; en

dat, in verband daarmede, in plaats van gevangenisstraf, militaire gevangenisstraf aan den impetrant dient te worden opgelegd;

en is geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat de aan de bewezen straf bare feiten gegeven qualificatie en de soort der opgelegde straf betreft, en dat alsnog de impetrant en verweerder a minima met weglating der aanhaling van de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 9 1°, 11, 44, 84 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, 1, 2 en 4 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191) en aanhaling der artikelen 199 van gemeld Crimineel Wetboek, 10, 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), zal worden schuldig verklaard aan: „diefstal van goed uit een magazijn — deponeerkamer — gepleegd door een persoon, dáár geëmployeerd tot het verrichten van eenig werk", en deswege veroordeeld tot vier maanden militaire gevangenisstraf, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, ook wat de tegen den impetrant uitgesproken ontzegging en het in mindering brengen der voorloopige hechtenis betreft, alsmede veroordeeld in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, door beide partijen ter rolle gedaan, dat zij afstand doen van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij tusschen 16 Juli en 8 Augustus 1907 op de deponeerkamer van de 2de compagnie, 3de bataillon van het 2de Regiment Infanterie, welke deponeerkamer zich bevindt in de Berewoud-kazerne te 's Hertogenbosch en op welke kamer hij gedurende dien tijd geëmployeerd was tot het verrichten van werkzaamheden, opzettelijk heeft weggenomen met het oogmerk om zich wederrechtelijk toe te eigenen een blauw lakensche broek, gemerkt $\frac{2\,T}{6834}$ en toebehoorende aan het Rijk.

Gelet op de door appellant in hooger beroep nader gedane opgave: „dat hij zijn eigen broek heeft uitgewasschen en op de open plaats achter „de kazerne van het 3de bataillon te 's Hertogenbosch opgehangen; dat „daar geen andere broeken hingen; dat onder de hem ten processe ver„toonde broeken door hem niet herkend wordt degeen die hij gewasschen „en opgehangen heeft maar wel degeen die hij van de plaats achter de „kazerne heeft genomen; dat hij die broek heeft genomen van de open

„plaats, waar hij de door hem uitgewasschen broek had opgehangen en hij „meende dat die van hem was; dat hij die bij vergissing heeft meegenomen; „dat hij van die broek, zonder bepaaldelijk op de cijfers te letten, de „nummers behalve $\frac{2}{8}$ uitgekrabt heeft met een mes, omdat zij door witte „vlekken onduidelijk waren en hij dacht „die broek moet toch overgenummerd „worden"; dat hij het wapennummer niet kon onderscheiden";

Overwegende dat door de beëedigde verklaring van den getuige, sergeant-fourier J., in het vonnis uitvoerig weergegeven, in verband met de opgaven van beklaagde, wettig en overtuigend is bewezen, dat beklaagde op den 8sten Augustus 1907 is bevonden aanhebbend de ten processe voorhanden blauw lakensche broek, gemerkt $\frac{2}{8}$, zijnde een gedeelte van het merk $\frac{2\,T}{4827}$ terwijl de overige cijfers en de letter waren uitgekrabt maar toch nog zichtbaar; dat die broek ontbrak aan het goed dat bij de kleederen, die van dat nummer voorzien op de deponeerkamer aanwezig waren, en dat beklaagde van 16 Juli tot 8 Augustus 1907 op die deponeerkamer was werkzaam geweest;

Overwegende dat beklaagdes beweren, dat hij die broek bij vergissing zou hebben aangetrokken na ze te hebben afgenomen van eene lijn waar hij een zijner broeken, na die te hebben gewasschen, te drogen had gehangen, even onaannemelijk is, als zijne opgave: dat hij de thans niet goed zichtbare cijfers en letter van die broek heeft weggekrabd omdat die onduidelijk waren;

Overwegende dat de Krijgsraad derhalve te recht, op de gronden verder in het vonnis uiteengezet, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde was tenlaste gelegd maar dat de qualificatie bij het vonnis aan dat bewezen verklaarde feit gegeven niet juist is, vermits dat feit valt onder de strafbedreiging van art. 199 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, weshalve het vonnis in zooverre en wat betreft de opgelegde straf behoort te worden gewijzigd; dat het echter niet wenschelijk is den beklaagde in den militairen stand te houden;

Gezien de artikelen 199 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10, 27, 55 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 7, 12 en 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht.

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 27sten Augustus 1907 door den Krijgsraad in het Tweede Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats 's Hertogenbosch, tegen beklaagde gewezen voor zooveel betreft de daarbij aan het bewezen verklaarde feit gegeven qualificatie en de opgelegde straffen;

En in zooverre opnieuw recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan diefsfal van goed aan het Land toebehoorende uit een magazijn — deponeerkamer — gepleegd door een persoon daar geëmployeerd tot het verrichten van eenig werk;

Veroordeelt hem te dier zake tot militaire gevangenisstraf van vier maanden;

Bepaalt dat de tijd, door hem sedert negentien Augustus 1907 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde straf in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt hem het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Verwijst appellant in de kosten van het hooger beroep.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 17 September 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten C. J. G. de Booy, en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. L. J. C. Kastelijn.

Poging tot ontucht gepleegd door een ambtenaar met een persoon aan zijn gezag onderworpen.
Nadere telastelegging in hooger beroep.
Qualificatie van het misdrijf.
De door den Krijgsraad opgelegde straf is eenigermate te zwaar omdat beklaagde het misdrijf tegen de zeden gepleegd heeft terwijl hij niet geheel nuchter was.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een korporaal-bottelier, oud 27 jaren, geboren te Leiden, thans gedetineerd te Utrecht, die bij vonnis van den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis, gewezen den 11den Juni 1907, met aanhaling der artikelen 1, 2 en 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1, 2 en 12 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), 27, 45, 84 3e lid en 249 principis en sub 3o van het Wetboek van Strafrecht en 163 en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, met vrijspraak van hetgeen hem meer is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen, is schuldig verklaard aan poging tot ontucht, gepleegd door een ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend) met een persoon aan zijn gezag onderworpen, waarbij het voornemen des daders zich door een begin van uitvoering heeft geopenbaard en de uitvoering alleen tengevolge van omstandigheden van zijn wil onafhankelijk niet is voltooid, en veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaar, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht van 3 Mei 1907, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

bij welk vonnis, op grond van de daarbij aangevoerde bewijsmiddelen, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde in den nacht van 14 op 15 April 1907, aan boord van Harer Majesteits monitor „Reinier Claeszen", destijds liggende te Dordrecht, op welken bodem hij als korporaal-bottelier diende, den milicien-matroos M. v. d. L., eveneens

aan boord van gemelden bodem dienende, gedurende de Hondenwacht heeft gelokt in de bottelarij en dezen aldaar bij de gulp van de broek heeft gepakt, zijnde deze handeling een begin van uitvoering van het voornemen om de geslachtsdeelen van dien milicien-matroos te betasten, welke uitvoering echter niet is voltooid door den duidelijk gebleken onwil van dien milicien-matroos;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer, ter eenre

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van 25 Juni 1907 geautoriseerd om dit appèl r. o. voor den fungeerenden Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, door wien voor antwoord in appèl bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat de door den Krijgsraad aan de bewezen strafbare feiten gegeven qualificatie is te lang;

dat zij behoort te luiden: „poging tot het plegen van ontucht door een „ambtenaar met een aan zijn gezag onderworpen persoon";

en is geconcludeerd dat de impetrant bij Sententie zal worden verklaard bij het vonnis niet te zijn bezwaard.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat aan den beklaagde bij den Zeekrijgsraad is te laste gelegd:

in den nacht van 14 op 15 April 1907 aan boord van Harer Majesteits monitor „Reinier Claeszen", destijds liggende te Dordrecht:

1°. den milicien-matroos W. C. B., toen deze te $11^1/_2$ à 12 uur bezig was met een kooi uit de verschansing te halen, dezen bij de gulp van de broek te hebben gegrepen;

2°. den milicien-matroos A. A. B., omstreeks middernacht te hebben gevolgd naar het tentdek en dezen aldaar bij de gulp van de broek te hebben gepakt;

3°. den milicien-matroos L. S., omstreeks middernacht te hebben gevolgd op het tentdek en dezen aldaar bij de gulp van de broek te hebben gepakt; en

4°. den milicien-matroos M. v. d. L., daarna gedurende de Hondenwacht te hebben gelokt in de bottelarij en dezen aldaar bij de gulp van de broek te hebben gepakt;

zijnde deze handelingen een begin van uitvoering van de voornemens om de geslachtsdeelen dier miliciens te betasten, welke uitvoeringen alleen ten gevolge van omstandigheden van zijn wil onafhankelijk niet zijn voltooid terwijl de genoemde milicien-matrozen die met hem aan boord van gemelden monitor dienden, aan het gezag van beklaagde in diens hoedanigheid van ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend) onderworpen waren;

Overwegende dat aan den beklaagde in hooger beroep bij het Hof nader is ten laste gelegd:

dat hij in den nacht van 14 op 15 April 1907 aan boord van Harer Majesteits monitor „Reinier Claeszen", destijds liggende te Dordrecht:

1°. den milicien-matroos W. C. B., toen deze te 11½ à 12 uur bezig was met een kooi uit de verschansing te halen, dezen bij de gulp van de broek heeft gegrepen;

2°. den milicien-matroos A. A. B. omstreeks middernacht heeft gevolgd naar het tentdek en dezen aldaar bij de gulp van de broek heeft gepakt;

3°. den milicien-matroos L. S. omstreeks middernacht heeft gevolgd op het tentdek en dezen aldaar bij de gulp van de broek heeft gepakt;

4°. den milicien-matroos M. v. d. L. daarna gedurende de Hondenwacht heeft gelokt in de bottelarij en dezen aldaar bij de gulp van de broek heeft gepakt;

zijnde deze handelingen een begin van uitvoering van de voornemens om de geslachtsdeelen dier miliciens te betasten, welke uitvoeringen alleen tengevolge van omstandigheden, van zijn wil onafhankelijk, doordat die miliciens voorschreven handelingen niet wilden toelaten en zich daartegen verzetten, niet zijn voltooid, terwijl de genoemde milicien-matrozen die met hem aan boord van gemelden monitor dienden, aan het gezag van hem in zijne hoedanigheid van ambtenaar (tot de gewapende macht behoorend) onderworpen waren;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad terecht den beklaagde heeft vrijgesproken van hetgeen dezen onder 1°, onder 2° en onder 3° is tenlaste gelegd, zijnde zulks niet wettig bewezen;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad terecht hetgeen aan den beklaagde onder 4° is tenlaste gelegd wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, terwijl door gemelde bewijsmiddelen ook wettig en overtuigend is bewezen hetgeen onder 4° aan den beklaagde in hooger beroep bij het Hof nader is tenlaste gelegd;

Overwegende dat niet wettig is bewezen hetgeen onder 1°, 2° en 3° aan den beklaagde in hooger beroep bij het Hof nader is tenlaste gelegd;

Overwegende dat de Zeekrijgsraad terecht den beklaagde wegens het door dezen begane feit heeft schuldig verklaard aan het misdrijf van: „poging tot ontucht gepleegd door een ambtenaar (tot de gewapende macht „behoorend) met een persoon, aan zijn gezag onderworpen, waarbij het „voornemen des daders zich door een begin van uitvoering heeft geopen„baard en de uitvoering alleen tengevolge van omstandigheden, van zijn „wil onafhankelijk, niet is voltooid";

Overwegende dat de Zeekrijgsraad terecht aan den beklaagde voor den tijd van vijf jaren het recht heeft ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen zijnde deze ter zake van het door dezen gepleegde feit ongeschikt om in den militairen stand te blijven;

Overwegende echter dat de door den Zeekrijgsraad aan den beklaagde opgelegde gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden (met aftrek sedert 3 Mei 1907 van den tijd, door den beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht) eenigermate is te zwaar, daar gebleken is dat de beklaagde het misdrijf tegen de zeden heeft gepleegd terwijl hij niet geheel nuchter was;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsartikelen;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde in hooger beroep bij het Hof onder 4° nader is ten laste gelegd;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde

in hooger beroep bij het Hof onder 1°, 2° en 3° nader is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verbetert het vonnis, door den Zeekrijgsraad te Hellevoetsluis 11 Juni 1907 in de zaak tegen beklaagde gewezen, alleen wat betreft den duur van de aan den beklaagde opgelegde gevangenisstraf;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Houdt overigens het vonnis in stand, onder andere wat betreft de bepaling dat de tijd, door den beklaagde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, sedert 3 Mei 1907 zal worden in mindering gebracht bij de uitvoering van de aan hem opgelegde gevangenisstraf, en de ontzegging voor den tijd van vijf jaren aan den beklaagde van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen.

Bepaalt dat de kosten van het hooger beroep zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 November 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. E. O. J. M. baron van Hövell tot Westerflier.

Mishandeling. Vrijspraak door den Krijgsraad met verwijzing naar den Commandeerenden Officier.

De telastelegging voor den Krijgsraad moet, als niet behelzende een duidelijke en nauwkeurige omschrijving van de handelingen die als mishandelingen worden gequalificeerd, maar zich bepalende tot een rechtskundig begrip buiten beschouwing blijven, zoodat alleen het bij het Hof subsidiair tenlaste gelegde in aanmerking komt.

Hoewel de gepleegde handelingen zijn uitgelokt was het herhaaldelijk aangrijpen en op den grond werpen en het toebrengen van stompen en slagen niet door noodzakelijke lijfsverdediging geboden.

De omstandigheden waaronder het misdrijf is gepleegd leveren echter grond op tot het opleggen van een lichte straf.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiscaal voor Hare Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 11den October 1907, geautoriseerd aan

den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, standplaats Arnhem, den 30^{en} September 1907 gewezen in de zaak tegen A., oud 19 jaar, geboren te Workum, eertijds korporaal, thans soldaat bij het 9de Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon; bij welk vonnis met aanhaling van artikel 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, wettig en overtuigend bewezen is verklaard dat beklaagde op 15 Augustus 1907, op den Leidschen straatweg te Utrecht, Th. J. van den S. opzettelijk met de handen heeft geslagen, en aan den Commandeerenden Officier van het Korps, waartoe beklaagde behoort, is overgelaten te beoordeelen in hoeverre deze handeling vereenigbaar is met de instandhouding eener goede krijgstucht, met vrijspraak van den beklaagde van het meerdere hem tenlaste gelegde en verwijzing van den Staat in de proceskosten.

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat beklaagde bij voorschreven vonnis is verwezen naar den chef van zijn korps ter disciplinaire correctie ter zake: dat hij in den avond van 15 Augustus 1907, op den Leidschen straatweg te Utrecht, met zijne sabel en met zijne handen opzettelijk Th. J. v. d. S. heeft mishandeld tengevolge waarvan deze op den grond is gevallen en zijn rechterbeen heeft gebroken;

dat Vertooner, van oordeel dat dàt vonnis ten eenenmale onjuist is — de beklaagde heeft niet eene overtreding, doch wel degelijk een misdrijf, dat, vooral om zijn gevolgen, van ernstigen aard is, gepleegd — daarvan bij het Hof in hooger beroep is gekomen;

dat Vertooner voorts in appèl, met 's Hofs toestemming, aan den gerequireerde alsnog tenlaste heeft gelegd: „althans dat hij in den laten avond „van dien 15^{den} Augustus 1907 te Utrecht, in den tunnel van den Leidschen „straatweg, met gebruikmaking tevens van een middel, sabel, hem door „zijn ambt, tot de gewapende macht behoorend persoon, geschonken, bij „herhaling Th. J. v. d. S. moedwillig aangegrepen, geduwd, gestompt, ge„slagen en tegen den vloer gegooid heeft, met het gevolg dat de rechtervoet „van dien v. d. S. ontwrichtte en een zijner beide onderbeensbeenderen, boven „den enkel, brak waaruit, voor v. d. S., voor langen tijd verhindering in de „uitoefening zijner beroepsbezigheden, van stukadoor, ontstond", waarna daaromtrent het Hof A. als beklaagde en de getuigen onder eede heeft gehoord;

dat thans, door de zoo in eersten aanleg als in appèl bijgebrachte en in hun onderling verband en samenhang beschouwde bewijsmiddelen, die nadere tenlastelegging naar eisch van rechten, voldoende is bewezen;

dat de bewezen strafbare feiten opleveren: mishandeling, zwaar lichamelijk letsel tengevolge hebbende, waarbij de dader, een ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon, gebruik heeft gemaakt van een middel, sabel, hem door zijn ambt geschonken;

dat die feiten, niet het minst om de bedenkelijke gevolgen welke zij hebben gehad, eene gestrenge bestraffing verdienen;

en dat, waar beklaagde inmiddels buiten deze zaak om door zijn Regimentscommandant is gedegradeerd, Vertooner beklaagde's degradatie niet meer kan vragen;

verzocht en bij Resolutie van den 5^{den} November 1907 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot nullité van het vonnis en dat de gedaagde alsnog. met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 300, 2e lid, 44, 84 3e lid van het Wetboek

van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan „mishandeling, zwaar lichamelijk letsel tengevolge hebbende, waarbij de dader, een ambtenaar, tot de gewapende macht behoorend persoon, gebruik heeft gemaakt van een middel, hem door zijn ambt geschonken", en deswege veroordeeld tot drie maanden gevangenisstraf, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en in die van den processe, in eersten aanleg en in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden A., gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de beklaagde, bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij in den avond van 15 Augustus 1907 op den Leidschen straatweg te Utrecht, met zijne sabel en met zijne handen opzettelijk Th. J. v. d. S. heeft mishandeld, tengevolge waarvan deze op den grond is gevallen en zijn rechterbeen heeft gebroken;

welke telastelegging in hooger beroep is aangevuld en hem subsidiair is tenlaste gelegd:

dat hij in den laten avond van den 15den Augustus te Utrecht, in den tunnel van den Leidschen straatweg met gebruikmaking van een middel, sabel, hem door zijn ambt, tot de gewapende macht behoorend persoon, geschonken, bij herhaling Th. J. v. d. S. moedwillig aangegrepen, geduwd, gestompt, geslagen en tegen den vloer gegooid heeft, met het gevolg dat de rechtervoet van dien v. d. S. ontwrichtte en een zijner beide onderbeens beenderen boven den enkel brak, waaruit voor v. d. S. voor langen tijd verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden — van stucadoor — ontstond;

Overwegende dat eerstgenoemde telastelegging als niet behelzende eene duidelijke en nauwkeurige omschrijving van de handelingen die als mishandelingen worden gequalificeerd, maar zich bepalende tot een rechtskundig begrip, buiten beschouwing moet blijven en derhalve alleen te onderzoeken valt wat aan den beklaagde in hooger beroep subsidiair is tenlaste gelegd;

Overwegende dat onder eede zoo in eersten aanleg als in hooger beroep is verklaard door:

1°. Th. J. v. d. S., stucadoor, wonende te Utrecht:

dat hij op 15 Augustus 1907 des avonds na half elf, gaande van de Balistraat naar de Grietstraat, liep aan de rechterzijde van den Leidschen straatweg te Utrecht, waar die weg is ingegraven en aan de rechterzijde door een hoogen kant is begrensd; dat hij daar „pardoes" tegen 't lijf werd geloopen door een korporaal, die met een anderen korporaal liep aan zijn linkerzijde en daar wel vier meter ruimte had om uit te wijken

en voor wien hij naar de rechterzijde niet kon uitwijken om den opstaanden kant; dat hij toen tegen dien korporaal is uitgevaren en, naar hij zich herinnert, gezegd heeft: „verdomde aap, kijk uit je oogen"; dat hij niet weet dien korporaal te hebben geslagen daar hij verbazend opgewonden was, en ook niet of de korporaal hem met de sabel heeft geslagen, maar daarvan op zijn lichaam geen spoor heeft bemerkt en er ook niet naar heeft gekeken; dat hij verbazend opgewonden was en 't wel mogelijk is dat hij den beklaagde het eerst een klap heeft gegeven maar zich van verder vechten niets herinnert; dat hij na het voorgevallene acht weken is verhinderd geweest zijn beroepsbezigheden te verrichten tengevolge van het aan zijn been ondervonden letsel en er nog vaak hinder van heeft;

2°. J. G. R., arts te Utrecht, tevens als deskundige:

dat hij in den nacht van 15 op 16 Augustus 1907 omstreeks één uur heeft behandeld den eersten getuige die eene ontwrichting had van den rechtervoet met een breuk aan een der beide onderbeensbeenderen boven den enkel; dat om die lichaamsdeelen een gipsverband is aangelegd in het Ziekenhuis en v. d. S. daarna nog eenige malen aldaar is gekomen; dat de genezing geregeld is verloopen en v. d. S. in de maand September uit de behandeling is ontslagen;

dat het letsel waarschijnlijk is ontstaan niet als onmiddellijk gevolg van de inwerking van ruw geweld maar van het omzwikken of omvallen van den man nadat dit door een duw of stoot had plaats gehad, vermits teekenen van ter plaatse aangebracht ruw geweld niet aanwezig waren;

3°. J. B., korporaal der Infanterie:

dat hij op 15 Augustus 1907 des avonds met beklaagde is uitgeweest en zij in drie bierhuizen telkens een glas bier gedronken hebben; dat zij tegen elf uur naar hunne kazerne te Utrecht gingen en beklaagde, die links van hem liep, in botsing kwam met den burger v. d. S. die aan den rechterkant van den Leidschen Straatweg langs den opstand ter zijde van dien weg liep terwijl hij, getuige, en beklaagde ongeveer vier meter ruimte hadden om rechts uit te wijken; dat hij echter niet weet of beklaagde tegen den burger, dan wel deze tegen beklaagde is aangeloopen;

dat na de botsing de burger tot hem zeide: „apen, kwajongens, ge-„streepte ezels, je moest met je portemonnaie zoo kunnen rammelen als ik", waarna beklaagde van v. d. S. een klap in zijn gezicht kreeg, voorover tuimelde en daardoor de sabel uit zijne scheede viel, waarop hij — getuige — die heeft opgeraapt en aan beklaagde gegeven die haar in de scheede stak; dat beklaagde daarop naar den burger ging, dezen een stomp gaf zoodat hij viel, waarna de burger direct daarna op beklaagde afkwam, die zijn sabel met koppel en zijn kepi afdeed en toen den burger weer een stomp gaf, waarop deze viel en riep: „ik heb mijn been gebroken"; dat beklaagde en de burger elkaar wederkeerig hebben aangegrepen, geduwd gestompt en geslagen; dat beklaagde, toen hij van hem de sabel in ontvangst nam, niet daarmede geslagen heeft, maar dat hij niet weet of beklaagde zulks later heeft gedaan;

4°. Th. N., fourier der Veld-Artillerie:

dat hij op 15 Augustus 1907 des avonds omstreeks elf uur naar de kazerne te Utrecht ging en een volksoploop zag op den Leidschen straatweg, en daarbij van den eersten getuige, die op den grond lag, vernam dat hij op den grond was geworpen en zijn been had gebroken; dat hij daarna de namen van den derden getuige en van beklaagde heeft opgenomen en hen naar hunne kazerne heeft gezonden;

5°. P. N.:

dat hij op 15 Augustus 1907 des avonds omstreeks elf uur met korporaal P. te Utrecht uit de stad kwam gaande naar de buurt „Lombok"; dat hij, op den Leidschen straatweg zijnde ter hoogte van de brug, zag dat er een vechtpartij plaats had, daarbij een sabel zag flikkeren boven het hoofd van den beklaagde maar niet zag dat daarmede geslagen werd; dat hij, ter plaatse gekomen, zag dat er een burger op den grond lag, die zeide dat hij zijn been had gebroken; dat beklaagde, met nog een ander korporaal, door een fourier werd medegenomen naar de kazerne;

6°. A. M. L.:

dat hij in den avond van 15 Augustus 1907 omstreeks elf uur bemerkte dat er op een afstand van ongeveer 30 meter op den Leidschen straatweg bij de Hagelbrug een vechtpartij plaats had; dat hij duidelijk een sabel in de lucht zag schitteren en een vechtenden militair met een sabel in de hand zag, en, na het sluiten van zijn winkel er heen is gegaan, en daar den eersten getuige zag opstaan, die zeide door een militair met de sabel te zijn geslagen en zijn been gebroken te hebben; dat hij duidelijk gezien heeft dat in de lucht gezwaaid werd met een sabel, waarmede iemand blijkbaar een ander sloeg of een ander van zich afweerde maar niet heeft gezien wie dat deed;

7°. J. F. S.:

dat hij op 15 Augustus 1907 's avonds omstreeks elf uur stond op de Hagelbrug en daar een woordentwist hoorde tusschen twee personen die zich op den Leidschen straatweg, waar deze omlaag gaat, bevonden;

dat die twist overging in een vechtpartij waarbij hij zag dat een korporaal een burger eenige malen met een sabel sloeg en dezen twee of drie klappen gaf; dat de korporaal den koppel los in de linkerhand had en met de rechterhand sloeg en dat de klappen op den eersten getuige terecht kwamen; dat beklaagde door zijn kameraad werd meegenomen, na eenige passen terugkeerde, v. d. S. weder heeft aangegrepen en op den grond geworpen, waarna deze riep: „ik heb mijn been gebroken";

8°. J. Th. B.:

dat hij op 15 Augustus 1907 des avonds op de Hagelbrug te Utrecht loopende, een woordenwisseling hoorde tusschen twee korporaals der Infanterie en een burger en onmiddellijk daarna zag dat een sabel glinsterde en een korporaal met zwart uiterlijk daarmede naar den burger sloeg; dat die korporaal den burger daarna op den grond heeft gegooid, waarna deze riep: „mijn been is gebroken", en dat, toen die man gevallen was, de korporaal hem met de vuist op het hoofd en de borst heeft geslagen;

9°. A. J. P., milicien-korporaal der Vesting-Artillerie:

dat hij op tijd en plaats door getuige N. aangegeven met dezen aankwam en een sabel zag schitteren ter hoogte van de heup.

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven:

dat hij op gemelden avond met B. is uitgeweest, drie glazen bier heeft gedronken en tegen elf uur met hem naar de kazerne is gegaan; dat hij met B. in druk gesprek was en nabij de Hagelbrug aanliep tegen een burger, dien hij niet had zien aankomen ofschoon hij wel kon uitwijken, — verklarende hij bij het Hof: dat de burger tegen hem aanliep; — dat v. d. S. begon te schelden en hem, toen hij nabij hem kwam, een slag op den mond gaf; dat hij v. d. S. toen heeft beetgepakt zoodat hij viel; dat daarbij zijne sabel, die een weinig los in de scheede zat, daaruit is gevallen; dat die door B. is opgeraapt en door hem weer in de scheede gestoken; dat de burger toen weer op hem afkwam, waarop hij zijn koppel

met sabel heeft afgedaan en met zijn kepi op den grond geworpen; dat hij toen v. D. S. weer heeft beetgepakt en hem op den grond geworpen, waarop deze uitriep: „ik heb mijn been gebroken"; dat hij bepaald ontkent met de sabel te hebben geslagen;

Overwegende dat door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaringen van de getuigen v. D. S. en B., wettig en overtuigend is bewezen: dat in den avond van 15 Augustus 1907 te Utrecht op den Leidschen straatweg nabij de Hagelbrug ter plaatse waar die weg is ingegraven voor den doorgang onder den spoorweg — in de telastelegging minder juist genoemd: „tunnel" — beklaagde en v. D. S. tegen elkander zijn aangeloopen;

dat v. D. S., uit de plaats waar hij en waar de getuigen liepen, heeft opgemaakt dat zulks door beklaagde moedwillig geschiedde, maar dat de mogelijkheid van het tegendeel niet is uitgesloten, zoodat de moedwil van beklaagde niet is bewezen;

dat daarop v. D. S. tegen beklaagde is uitgevaren en dezen een klap op het gezicht heeft gegeven;

dat door beklaagdes bekentenis, bevestigd door de verklaringen van getuige B., wettig en overtuigend is bewezen:

dat beklaagde daarop v. D. S. bij de schouders heeft gegrepen en hem op den grond gegooid zoodat hij achterover viel; dat deze is opgestaan en weder op beklaagde afgekomen, die hem weer beetpakte en op den grond wierp waarna v. D. S. klaagde dat zijn been gebroken was;

dat door de verklaringen der getuigen B. en B. wettig en overtuigend is bewezen:

dat beklaagde bij die tweede gelegenheid v. D. S. heeft gestompt en geslagen en, zooals getuige B. opgeeft, zelfs toen hij op den grond lag;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde v. D. S. met de sabel heeft geslagen, en evenmin dat de breuk van het been van v. D. S. is veroorzaakt doordat beklaagde dezen op den grond heeft geworpen;

Overwegende dat het herhaaldelijk aangrijpen en op den grond werpen van v. D. S. door beklaagde en het door hem toebrengen van stompen en slagen niet was geboden door de noodzakelijke verdediging van zijn lijf; dat echter die handelingen waren uitgelokt door het optreden van v. D. S. nadat deze — zooals hij vermeende — door beklaagde moedwillig tegen het lijf was geloopen; dat die handelingen zich niet bepaalden tot het afweren van de aanvallen van v. D. S., maar dat beklaagde daarmede ten doel had aan v. D. S. lichamelijk leed toe te brengen ter vergelding van het van dezen ondervonden leed en derhalve opleveren het misdrijf van mishandeling;

dat de omstandigheden, waaronder het misdrijf is gepleegd, grond opleveren tot het opleggen van eene lichte straf;

Overwegende dat derhalve van het tenlaste gelegde wettig en overtuigend is bewezen:

dat beklaagde op den 15^{den} Augustus 1907 des avonds omstreeks elf uur op den Leidschen straatweg te Utrecht Th. J. v. D. S. herhaaldelijk heeft aangegrepen en op den grond geworpen en hem heeft gestompt en geslagen;

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 300, 1^{e} lid en 23 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 181 en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis, den 30sten September 1907 door den Krijgsraad in het Derde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Arnhem, tegen beklaagde gewezen;

En opnieuw recht doende;

Verklaart den beklaagde schuldig aan: „mishandeling";

Veroordeelt hem te dier zake tot geldboete van één gulden, bij niet-betaling binnen twee maanden nadat deze uitspraak kan worden tenuitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van één dag;

Spreekt den beklaagde vrij van het hem meer tenlaste gelegde;

Verwijst hem in een tiende der kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 18 October 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. E. O. J. M. baron van Hövell tot Westerflier.

Ten onrechte heeft de Krijgsraad aangenomen dat op den beklaagde die tijdens de uitspraak van het vonnis den leeftijd van 18 jaar nog niet had bereikt en die wegens een militair delikt wordt veroordeeld, de bepalingen van het Swb., gelijk die bij de Wet van 12 Februari 1901 (Stbl. 63) zijn gewijzigd, niet van toepassing zijn.

Er zijn geen redenen om aan te nemen dat de wetgever de bizondere maatregelen die hij, zoo ten behoeve van jeugdige personen, als in het belang der maatschappij, bij strafrechterlijke vervolging van jeugdige personen noodig acht, niet noodig zou achten indien die personen tot den militairen stand behooren.

*Integendeel moeten die bepalingen volgens art. 91 Swb. ook toepasselijk zijn op militaire delikten zoodat waar die delikten als misdrijven worden beschouwd aan de beide vereischten van art. 39*septies *1e lid Swb. om tuchtschool of geldboete op te leggen, is voldaan.*

Wel komt de mil. gevangenisstraf niet voor onder de straffen in art. 9 sub a Swb. genoemd doch volgens art. 9 der Invoeringswet zijn op die mil. gevangenisstraf de regelen van toepassing welke voor de gevangenisstraf gelden zoodat ook de mil. gevangenisstraf door tuchtschool of geldboete moet worden vervangen in de gevallen waarin dit met de gevangenisstraf behoort te geschieden.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 20sten September 1907 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord den 3den September 1907 gewezen in de zaak tegen een matroos 3de klasse, oud 17 jaren, geboren te Amsterdam, eerst gedetineerd aan boord van gemelden bodem, doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 22sten October 1907 uit zijn arrest ontslagen mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gezegd vonnis, met aanhaling der artikelen 1, 2, 98 jo. 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan het in tijd van vrede en niet voor den vijand opzettelijk nalaten en uitdrukkelijk weigeren een gegeven order van zijn superieur na te komen, en voroordeeld tot drie maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, van 2 September 1907 door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dezer straf in mindering zal worden gebracht, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad.

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde, na op 20 Augustus 1907 door den Commandant van Harer Majesteits „Friesland", gestraft te zijn geworden met acht dagen strafdienst, op den 22sten Augustus 1907 daar aan boord, te ongeveer één uur 's middags, opzettelijk heeft nagelaten en uitdrukkelijk heeft geweigerd de order, hem gegeven door den korporaal der Mariniers C. K., die de strafdienst-exercitie commandeerde, om zijn geweer te nemen en daarmede te exerceeren, na te komen;

dat deze feiten, zoomede de schuld van den beklaagde daaraan, door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend zijn bewezen en naar behooren gequalificeerd;

dat waar, volgens de vaste jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof, de voor jeugdige beklaagden, mildere bepalingen, in het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht voorkomende, eveneens toepasselijk zijn, wanneer zulke beklaagden militair zijn, beklaagde, naar Vertooners meening, niet met militaire gevangenisstraf, doch met plaatsing in eene tuchtschool had moeten zijn gestraft;

verzocht en bij Resolutie van den 27sten September 1907, verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot correctie van het vonnis voor wat de opgelegde straf betreft, en dat de gedaagde alsnog, met weglating van de in voorschreven vonnis aangehaalde wetsartikelen, van artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht en daaraan toevoegende de artikelen 9, 27*bis* en *-ter*, 39*septies* 1e lid van dat Wetboek, alsmede met aanhaling van de Wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* no. 63), zal worden veroordeeld tot plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van zes maanden, met instandhouding overigens van het gewezen

vonnis, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden beklaagde, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring door den impetrant en eischer ambtshalve, mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gelet op hetgeen de gedaagde bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat de beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd:

dat hij, na op 20 Augustus 1907 door den Commandant van Harer Majesteits „Friesland" gestraft te zijn met acht dagen strafdienst, op den 22sten Augustus 1907 daar aan boord te ongeveer één uur 's middags opzettelijk heeft nagelaten en uitdrukkelijk heeft geweigerd de order, hem gegeven door den korporaal der Mariniers C. K., die de strafdienst-exercitie commandeerde, om zijn geweer te nemen en daarmede te exerceeren, na te komen.

Overwegende dat de Krijgsraad te recht door de wettige bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is weergegeven, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard wat aan den beklaagde was tenlaste gelegd;

dat echter bij het vonnis ten onrechte is aangenomen dat op den beklaagde, die is geboren den 25sten Maart 1890 en dus tijdens de uitspraak van het vonnis den leeftijd van achttien jaren niet had bereikt, niet van toepassing zijn de bepalingen van het Wetboek van Strafrecht, gelijk die zijn gewijzigd bij de Wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* n°. 63),

dat toch, krachtens artikel 91 van dat Wetboek, de bepalingen der acht eerste titels van het eerste boek van dat Wetboek toepasselijk zijn op feiten, waarop bij andere wetten of verordeningen straf is gesteld, tenzij de wet anders bepaalt;

dat zoodanige bepaling niet in eenige wet is te vinden zeker niet in het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, waar het tegen het door beklaagde bedreven feit de straf bedreigt van militaire gevangenis;

Overwegende dat bij de toepassing der bepalingen in die acht eerste titels vervat, in de eerste plaats in aanmerking komen de wijzigingen door de wet van 1901 gebracht in de artikelen 38 en 39 (oud) van het Wetboek van Strafrecht vermits daarbij is geregeld wat als grond van uitsluiting of vermindering der strafbaarheid in den persoon des daders kan of moet gelden, terwijl bij de behandeling dier wet van geen reden is gebleken waarom de wetgever de bijzondere maatregelen, die hij, zoo ten behoeve van jeugdige personen als in 't belang der maatschappij, bij strafrechterlijke vervolging van minderjarigen noodig acht, niet noodig zou achten indien die personen tot den militairen stand behooren;

dat ook, bij de behandeling van het in 1903 vastgestelde Wetboek van Militair Strafrecht, van den aanvang af is aangenomen: „dat er geen reden

„bestaat om ten aanzien van militaire personen beneden de zestien jaren „af te wijken van het beginsel waarop artikel 39 (oud) van het Wetboek „van Strafrecht berust" (Memorie van toelichting op artikel 28 van het Ontwerp van 24 April 1897);

dat als gevolg van deze opvatting bij de verdere behandeling — toen in het Wetboek van Strafrecht de bij dat artikel 39 vastgestelde regeling was vervangen door de thans geldende bepalingen der Wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. 63) — ook artikel 28 van het Ontwerp is gewijzigd en vervangen door artikel 30 van het Wetboek van Militair Strafrecht, gelijk het thans luidt;

dat wel de wetgever de gevolgen van de toepassing dier nieuwe wetsbepalingen op jeugdige militairen ten aanzien van den diensttijd en van andere punten van belang, nog niet heeft geregeld, maar dat dit gemis aan regeling de toepasselijkheid dier bepalingen op hen niet kan uitsluiten;

Overwegende dat op het feit, waaraan beklaagde is schuldig bevonden, bij artikel 98 in verband met artikel 97 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, zijn gesteld de straffen van kielhalen, vallen van de raa en laarzen, degradatie, handdaggen of arrest, van welke genoemde straffen de zwaarste bij de artikelen 20 en 7 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* nº. 193) is vervangen door militaire gevangenisstraf van minstens drie en hoogstens vijftien jaren, waarna die duur bij artikel 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) is bepaald op ten minste één dag en ten hoogste tien jaren;

dat bij gezegd artikel 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) is bepaald dat ieder feit, strafbaar volgens de bepalingen van militair strafrecht, voor zoover het niet als disciplinair vergrijp is te beschouwen, wordt beschouwd als misdrijf, zoodat het feit, waaraan beklaagde is schuldig bevonden, krachtens die wetsbepaling valt in de bepaling van een misdrijf;

Overwegende dat derhalve de beide vereischten, bij artikel 39*septies* 1e lid van het Wetboek van Strafrecht gesteld, om aan den schuldig bevondene de straf van tuchtschool of geldboete te kunnen opleggen, hier aanwezig zijn;

dat nu wel, volgens artikel 1 der Wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. 63) de straf van tuchtschool voor jeugdige personen wordt opgelegd in de plaats van de bij artikel 9 van het Wetboek van Strafrecht op het feit gestelde hoofdstraf en dat onder de in dat artikel 9 sub *a* genoemde hoofdstraffen niet voorkomt de militaire gevangenisstraf, maar dat bij artikel 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64) is bepaald dat op de militaire gevangenisstraf toepasselijk zijn de regelen in het Eerste Boek van het Wetboek van Strafrecht voor de gevangenisstraf geschreven;

dat derhalve ook op de militaire gevangenisstraf toepasselijk is de regel, sedert het in werking treden der Wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* nº. 63) voor de gevangenisstraf geschreven, n.l. dat zij voor jeugdige personen wordt vervangen door de straf van tuchtschool;

dat zulks ook geheel is in overeenstemming zoowel met de strekking van artikel 39*septies* van het Wetboek van Strafrecht als bevattende een algemeenen regel van vermindering der strafbaarheid voor jeugdige personen, als met den aard der militaire gevangenisstraf, welke door de Wet is gelijkgesteld met de gevangenisstraf van het Wetboek van Strafrecht en waaromtrent, bij geen der Wetten of algemeene maatregelen van bestuur, betreffende het gevangeniswezen, bijzondere regelen zijn vastgesteld;

Overwegende dat derhalve op beklaagde van toepassing is artikel 39*septies* van het Wetboek van Strafrecht en dat nòch zijn gedrag in den dienst, nòch de indruk door hem bij zijn verhoor voor het Hof gemaakt, grond oplevert om, overeenkomstig het bij het laatste lid van dat artikel bepaalde, de voorafgaande bepalingen daarvan buiten toepassing te laten, weshalve het vonnis, voor zooveel betreft de daarbij opgelegde straf, moet worden vernietigd, terwijl ook de qualificatie, aan het bewezen verklaarde feit gegeven, niet overeenstemt met de wet;

Gezien de bij het vonnis aangehaalde wetsbepalingen met uitzondering van artikel 27 van het Wetboek van Strafrecht, en gezien bovendien de artikelen 9, 26, 27*bis* en *-ter* en 39*septies* 1e lid van dat Wetboek;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 5den September 1907 door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord tegen beklaagde gewezen alleen voor zooveel betreft de qualificatie aan het bewezen verklaarde feit gegeven en voor zooveel hij daarbij is veroordeeld tot drie maanden militaire gevangenisstraf met toerekening der preventieve hechtenis;

En in zooverre opnieuw recht doende;

Verklaart beklaagde schuldig aan: het als mindere schepeling in andere gelegenheid dan in eene affaire tegen den vijand, in de nabijheid van denzelven of in oorlogstijd op de brandwacht, uitdrukkelijk weigeren en opzettelijk nalaten de order van zijn superieur na te komen;

Veroordeelt hem te dier zake tot plaatsing in eene tuchtschool voor den tijd van twee maanden;

Houdt overigens het vonnis in stand;

Bepaalt dat de kosten in hooger beroep gevallen, zullen gedragen worden door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

Zeekrijgsraad
aan boord van Hr. Ms. Pantserdekschip „Koningin Wilhelmina der Nederlanden".

Vonnis van 9 Juni 1908.

Fiat-executie verleend te Ampenan. den 7den Juni 1908, door den Kapitein ter Zee Commandant van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië, F. C. E. L. Koster.

President: H. O. W. Planten, Kapitein ter zee.

Leden: Officier van Gezondheid 1e klasse F. Bennik; Luitenant ter zee der 1e klasse F. L. Rambonnet; de Luitenants ter zee der 2e klasse J. A. Wichers Hoeth, A. H. van der Mersch, A. E. van Dishoeck en de Officier-Machinist der 2e klasse A. den Hamer.

Fungeerend Fiskaal: K. A. de Josselin de Jong, Off. v. Adm. 1ste klasse.

Weigering om op strafdienst te komen; bewoordingen waarin de order is vervat. (1)

(1) Zie onze beschouwingen over dit punt op pag. 104 van dezen jaargang. (Red. M. R, T.).

De beklaagde is wegens het thans door hem gepleegde feit in verband met vroegere straffen en andere omstandigheden waaruit blijkt dat hij in het milit ire leven misplaatst is, ongeschikt om in den militairen dienst te blijven.

*Toepassing van art. 39*septies *laatste lid Swb. Van een langdurige opsluiting kan voor dezen beklaagde geen heil worden verwacht.*

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN HR. MS. PANTSERDEKSCHIP „KONINGIN WILHELMINA DER NEDERLANDEN" TE AMPENAN

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den Fung.-Fiskaal eischer ambtshalve op en jegens een matroos 3de klasse, oud naar zijne opgave 17 jaren, geboren te Leiden, gedetineerd aan boord van gemelden bodem.

Gezien den eisch en de conclusie van den eischer ambtshalve, mitsgaders de verdere processale stukken door dezen onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende, dat zoo uit de bekentenis van den gedetineerde als uit de verdere ten processe overgelegde stukken is bewezen:

dat de gedetineerde terecht gestaan heeft voor den Krijgsraad aan boord van Hr. Ms. „Koningin Wilhelmina der Nederlanden", beschuldigd van diefstal en bij vonnis van den 25sten Mei 1907 vrijgesproken is van het hem tenlaste gelegde;

dat de gedetineerde nu terechtstaat beschuldigd van het feit:

„dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. Pantserdekschip „Koningin „Wilhelmina der Nederlanden", op den 16den Mei 1908 aan boord van dezen „bodem, liggende ter reede Ampenan, des namiddags ongeveer kwart over „één, toen hem door den Officier van de wacht, den Luitenant ter zee „2de klasse D. J. baron VAN L., eenige malen de order werd gegeven: „ „je moet je geweer gaan halen en op strafdienst komen", telkens uit- „drukkelijk geweigerd heeft die order na te komen, zeggende: „ik doe het „niet" en de hem gegeven order ook niet heeft uitgevoerd";

dat de gedetineerde bekent zich aan het hem tenlaste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt en opgeeft: ik was 12 Mei gestraft met acht dagen strafdienst wegens het niet in orde hebben mijner plunjes bij plunje-inspectie en had reeds vier dagen strafdienst uitgediend, toen ik Zaterdag 16 Mei j.l., ongeveer kwart over één, de boodschap kreeg van den tamboer, om weer op strafdienst te komen, waarop ik aan dezen antwoordde, dat hij maar aan den korporaal moest zeggen, dat ik niet van plan was te komen en wel, omdat ik vond, dat ik met die vier dagen strafdienst uit te dienen reeds voldoende straf had ondergaan voor het door mij bedreven feit;

daarop kwam de dienstdoende korporaal van de wacht bij mij en gaf mij order mee te gaan naar den Officier van de wacht, waaraan ik voldeed, omdat ik zelf aan dezen officier wilde zeggen, dat ik niet van plan was de mij gegeven order op te volgen;

de Officier van de wacht, mijnheer VAN L., gaf mij tweemaal op gewonen toon de order: „ik gelast je om je geweer te gaan halen, om op strafdienst „te komen": ik heb geweigerd deze uitdrukkelijke order op te volgen;

toen de officier van de wacht mij op de gevolgen wees en zeide, datik door te weigeren in de gevangenis kon komen, heb ik dat zeer goed begrepen;

de officier van de wacht is eenigen tijd aan den anderen kant van het dek gaan loopen, om mij de gelegenheid te geven mij te bedenken;

mij is ongeveer tien minuten bedenktijd gegeven en stond ik afgezonderd op het halfdek;

ik heb de mij gegeven order niet uitgevoerd en ben in arrest gesteld;

op het oogenblik dat ik weigerde, was ik niet driftig; ik heb het niet gedaan uit tegenzin in den dienst, want ik kan het bij de Marine best velen;

de reden mijner weigering is, dat ik acht dagen strafdienst heb gekregen voor het mankeeren plunjes en dat vond ik te veel in vergelijking met een andere straf aan een schepeling, die zes en twintig uur te laat kwam en twee dagen strafdienst kreeg;

al dadelijk, toen ik gestraft werd, tegelijk met dien schepeling, nam ik mij voor, om niet langer dan vier dagen strafdienst te doen;

ik heb geen berouw over het gebeurde; als ik nog op strafdienst moest komen voor datzelfde feit zou ik weer weigeren;

gedurende mijn plaatsing aan boord van dit schip heeft de bootsman R. geruimen tijd veel moeite voor mij gedaan en getracht mij wat te leeren en ondervond ik, dat hij belang ik mij stelde;

bootsman R. behandelde mij op aangename wijze, doch het gaf hem niets, want wat hij mij wilde leeren, kon ik niet in mijn hoofd krijgen en daarom schee ik er dan ook altijd gauw mee uit;

dat onder eede gehoord zijn:

1°. de Luitenant ter zee 2de klasse D. J. baron VAN L., die verklaart:

Zaterdag den 16den Mei 1908 was ik officier van de wacht; ten ongeveer kwart over één des namiddags aan dek komende, rapporteerde mij de dienstdoende korporaal van de wacht, de marinier 1ste klasse VAN D., dat hij een ordonnance naar beklaagde gestuurd had, om hem voor strafdienst te roepen, doch dat beklaagde hem de boodschap meegaf, dat hij geen zin had;

ik gaf VAN D. order om beklaagde namens mij te gelasten bij mij te komen, waarop zij beiden op het halfdek kwamen;

op gewonen toon gaf ik toen aan beklaagde de order: „je moet je geweer „gaan halen en op strafdienst komen";

hij antwoordde hierop, dat hij dat niet deed, hij had nu al vier dagen gestaan, en deed het niet meer;

ik wees hem op het ernstige van zijn handelingen en op de gevolgen er van, hem zeggende, dat hij hiervoor in de gevangenis kon komen. Daarna gelastte ik hem zijn geweer te gaan halen en op strafdienst te komen. Hij zeide: „ik doe het niet";

ik liet hem daarop afgezonderd op het halfdek staan en de korporaal van de wacht bemoeide zich met zijn strafdienstgasten;

ongeveer tien minuten later liet ik beiden weer bij mij komen en vroeg aan beklaagde, wat hij wilde en of hij redenen had en wees hem wederom op het onverstandige van zijn handeling;

hij antwoordde, dat hij het toch niet doen wilde en dat hij best wist, wat hij deed;

ik gelastte hem wederom zijn geweer te halen en op strafdienst te komen, waarop hij wederom ten antwoord gaf: „ik doe het niet";

beklaagde heeft de order niet uitgevoerd en liet ik hem daarop in arrest stellen;

beklaagde was volkomen kalm en had alleen soms dat halfwijze glimlachje op zijn gelaat, dat degenen, die hem kennen, reeds meermalen opmerkten;

van zijn bevattelijkheid en verstandelijke vermogens heb ik weinig waargenomen; wel merkte ik het vreemde lachje op, dat hij dikwijls heeft;

den laatsten tijd voldeed hij nog al goed volgens rapporten van zijn baksmeester S.;

ik weet, dat bootsman R. den beklaagde al lang kent;

2°. Marinier 1ste klasse VAN D., die verklaart:

Zaterdag 16 Mei, namiddags ongeveer kwart over eén, gaf de officier van de wacht, de heer VAN L., mij order om beklaagde namens hem te gelasten op strafdienst te komen;

ik deed dit en antwoordde beklaagde mij: „zeg maar aan den officier van de wacht, dat ik het niet doe";

ik heb hem daarop meegenomen naar den officier van de wacht en hoorde, dat deze aan hem vroeg, waarom hij niet op strafdienst wilde komen. Het antwoord luidde: „ik heb vier dagen geloopen en dat vind ik lang genoeg";

de Officier van de wacht wees er hem toen op, dat hij zich op die wijze schuldig maakte aan dienstweigering en daarvoor de gevangenis zou kunnen ingaan, maar zelfs na uitdrukkelijke order van den officier van de wacht, om zijn geweer te gaan halen, bleef beklaagde weigeren, waarop de officier van de wacht hem ongeveer een kwartier bedenktijd gaf;

daarna heeft hij hem weder op gewonen toon gelast zijn geweer te gaan halen, na hem nogmaals op de gevolgen van zijn weigering te hebben gewezen;

beklaagde bleef volharden bij zijn weigering met de woorden: „ik doe het niet, ik weet heel goed wat ik doe";

beklaagde heeft de order niet uitgevoerd en is door mij op order in arrest gesteld;

beklaagde was tijdens 't gebeurde heel gewoon en kalm;

3°. A. S., korporaal-konstabel, die verklaart:

in Maart van dit jaar werd ik baksmeester van beklaagde en kreeg hem over als iemand waarmee men nogal last heeft met zijn plunjes; als zeuntje deed hij steeds nog al zijn best;

als hij een enkele keer aanmerking kreeg, verdedigde hij zich wel eens en gaf dan den indruk wel te weten, wat hij deed; hij was nooit brutaal en altijd heel gewillig en vond ik hem heel gewoon; hij maakte op mij den indruk dat hij zeer goed weet wat hij doet en niet suf is;

of hij bevattelijk is, weet ik niet, wijl ik nooit theorie met hem gehad heb; omtrent zijn omgang met zijn kameraden heb ik nooit iets bijzonders opgemerkt;

4°. bootsman A, R., die verklaart:

ik ken beklaagde vanaf, dat hij hier aan boord geplaatst werd in Februari van het vorige jaar;

van af Mei van dat jaar heb ik hem met zijn baksmeester, die sedert overgeplaatst is, onder mijn toezicht genomen en op hem gelet;

hij was er in het afgeloopen jaar niet op vooruit gegaan en niet verbeterd;

ik heb zeer veel last van hem gehad en hierover steeds gerapporteerd en hem er dagelijks over onderhouden;

In Ambon werd hij over betaling van zeven stuks waschgoed onderhouden en weigerde vlak daarop dienst, waarover hij door den officier van de wacht zeer bedaard en kalm is onderhouden; een anderen keer, ontevreden over aanmerkingen, toen ik zijn plunjes inspecteerde, wijl hij goed in bezit had van andere schepelingen, smeet hij plotseling zes stuks over boord en is hiervoor gestraft;

op Ambon leende hij onder andere ook eens geld van een kadraaier en

wilde dit betalen met frokjes die niet zijn eigendom waren, doch dit werd gesnapt;

op Soerabaia heeft hij ook op deze wijze geknoeid;

al die soort streken en nog vele meer deed hij met zijn volle besef; hij werd door mij steeds op gemoedelijken, kalmen toon onderhouden;

hij had aan boord wel neiging tot vuil werk; gooten schoonmaken en dergelijk werk en dan was hij tevreden, wijl hij zich dan niet behoefde te verkleeden;

bij het ontvangen van aanmerkingen gaf hij altijd als antwoord, dat hij wel weggejaagd wilde worden; soms geeft hij wel eens den indruk niet recht snik te zijn door het eigenaardige half-onwijze lachje, dat hij er op nahoudt;

hij wordt herhaaldelijk ontzien en allerlei door de vingers gezien en heeft weinig omgang met zijn kameraden en wordt eigenlijk niet voor vol aangezien;

bij tusschenpoozen past hij korten tijd goed op, maar dan loopt het spoedig weer mis;

meermalen heb ik en ook anderen hem aangeradem om wat te leeren, hetzij splitsen, knoopen, looden of sloepswerkzaamheden en zijn we ook wel eens met hem bezig geweest, doch na eenige oogenblikken geeft hij het op en scheidt er mee uit;

verder heeft hij ook de gewoonte om daags na het ontvangen van orders te ontkennen, dat hij deze gekregen heeft, door te zeggen: „dat lieg je, daar weet ik niets van";

dat alzoo door de bekentenis van gedetineerde, bevestigd door de getuigenissen van D. J. baron v. L. en G. M. v. D., wettig en overtuigend is bewezen het feit aan den beklaagde ten laste gelegd, zoomede zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat strafdienst volgens het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water bestaan kan, onder meer, in strafexercitie met geweer;

dat deze exercitie niet van aard verandert door de omstandigheid, dat zij berust op een uitgesproken straf;

dat het halen van een geweer en op strafdienst komen mitsdien een dienstverrichting is;

Overwegende dat een Luitenant ter zee, de meerdere in rang en de superieur is van een matroos 3de klasse en als officier van de wacht gerechtigd tot het geven der order, hiervoren vermeld;

dat deze order stellig tot beklaagde gericht was en op kalmen toon gegeven en aan beklaagde na herhaalde uitdrukkelijke weigering een bedenktijd is gegeven van ongeveer tien minuten en hij bovendien gewezen is op de ernstige gevolgen van dienstweigeren;

dat beklaagde niettemin stellig en uitdrukkelijk bij zijne weigering heeft volhard en alzoo den bepaalden wil bestond de order niet uit te voeren en dat getuige v. L. na zich hiervan rekenschap gegeven te hebben en wijl beklaagde de order niet uitvoerde, dezen in arrest liet stellen;

Overwegende, dat beklaagde geen geldende reden voor zijn weigering opgeeft, dat die weigering ook niet voortsproot uit tijdelijke ontstemming en beklaagde op dat oogenblik kalm was en alzoo geheel handelde uit moedwil en dat hij ook trouwens al een paar dagen te voren het voornemen had opgevat niet langer op strafdienst te komen;

Overwegende dat beklaagde verklaart zeer goed te hebben begrepen, welke de gevolgen van dienstweigering konden zijn;

dat beklaagde door verschillende getuigen beoordeeld wordt zeer goed het strafbare van handelingen tegen de discipline te beseffen;

dat hij ook tijdens zijn verhoor door zijn houding en antwoorden dien indruk gemaakt heeft en dat mitsdien aangenomen mag worden, dat beklaagde weigerende de hem gegeven order na te komen, handelde met volledig inzicht in het strafbare van dat feit;

Overwegende, dat uit een onderzoek naar beklaagdes doorgaand gedrag, gebleken is, dat er weinig bijzit, dat hij ongevoelig is voor goede wenken en vermaningen en hij blijkbaar misplaatst is in het militaire leven, wijl toch geruimen tijd tevergeefs door zijn superieuren getracht is hem te verbeteren en hem te vormen tot een deugdelijk en bruikbaar militair;

Overwegende dat beklaagde reeds enkele malen disciplinair gestraft is voor kleine dieverijen aan boord gepleegd en op grond daarvan al weinig geschikt is voor de samenleving aan boord en dat hij wegens het thans door hem gepleegde feit in verband met het vorenstaande ongeschikt is om in den militairen stand te blijven;

Overwegende dat beklaagde blijkens het bij de processale stukken gevoegd extract-stamboek over enkele weken den leeftijd van achttien jaar zal hebben bereikt;

dat beklaagde geacht mag worden in ontwikkeling en karakter gelijk te staan met een volwassene en er mitsdien geen aanleiding bestaat om de kinderwetten op hem toe te passen;

Overwegende dat voor dezen beklaagde niet verwacht mag worden, dat een langdurige opsluiting heilzaam zal werken en er, gelet tevens op zijn nog zeer jeugdigen leeftijd mitsdien redenen aanwezig zijn, om hem clement te behandelen;

Gezien de artt. 1, 2, 9, 97 2e gedeelte en 98 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 2, 7, 12 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 39*septies*, laatste lid van het Wetboek van Strafrecht (vastgesteld bij de Wet van 12 Februari 1901 (*Staatsblad* no. 63) en art. 167 der Rechtlpleging bij de Zeemacht;

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. „Koningin Wilhelmina der Nederlanden":

Recht doende in naam en van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau enz. enz. enz., verklaart den gedetineerde schuldig aan: „het uitdrukkelijk weigeren de hem door zijn „superieur gegeven order na te komen";

veroordeelt hem tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van drie weken, ingaande met den datum van rechtsingangverleening, zijnde den 22sten Mei 1908 en met ontzegging van het recht, om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van drie jaar, mitsgaders in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 31 December 1907.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron VAN ITTERSUM, L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C. J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

De waarnemend compagniescommandant die door bemiddeling van een geëmployeerde bij de muziek, die een permissie-aanvrage indiende ten einde in het orkest van een schouwburg te kunnen spelen, vrijkaarten tracht te verkrijgen, pleegt een handeling nadeelig voor gezag en prestige, ook al is van de gegeven toezegging geen gebruik gemaakt.

De verontschuldiging van klager, als zou de vraag schertsend zijn gedaan is niet aan te nemen omdat noch de positie van den soldaat als geëmployeerde bij de muziek noch de verhouding van dezen tot zijn waarnemenden compagniescommandant dien scherts verklaarbaar maken, terwijl bovendien uit andere omstandigheden blijkt dat klager soortgelijke praktijken niet beneden zich achtte.

Klacht ongegrond. Straf gehandhaafd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen de klacht gedateerd 21 November 1907 van een Eerste-Luitenant bij een Regiment Infanterie, over de straf van tien dagen kamerarrest met accès hem den 18den te voren opgelegd door zijn bataillonscommandant, met de strafreden: „als waarnemend compagniescommandant zich tegenover „een soldaat, geëmployeerde bij de muziek, die een permissie-aanvrage „indiende, ten einde in het orkest van een schouwburg te kunnen spelen, „op zoodanige wijze uitgelaten, dat zoowel bij dien soldaat, als bij den „sergeant-majoor-administrateur en bij een officier, die het onderhoud bij- „woonden, de indruk gevestigd werd, dat hij, door bemiddeling van eerst- „genoemde, vrijen toegang tot gezegden schouwburg beoogde te krijgen, „en de naar aanleiding daarvan later hem gegeven toezegging niet afge- „wezen, zij het ook, dat er volgens eigen beweren geen gebruik van gemaakt „is. Handelingen nadeelig voor gezag en prestige."

Gezien de toelichting van klager, het bericht van den bestraffer en de verschillende bescheiden ter zake dienende;

Gehoord den klager en den bestraffer, alsmede onder eede de getuigen bij de zaak betrokken;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, strekkende tot ongegrondverklaring van de klacht met wijziging der strafreden;

Overwegende dat de straf werd opgelegd nadat aan den bestraffer was medegedeeld door een zijner onderhoorige compagniescommandanten dat een van zijne officieren zich bij hem, compagniescommandant, had beklaagd over aan klager toegeschreven handelingen die, als krenkend voor gezag en aanzien, aanstoot gaven, doordat hij aan een soldaat, geëmployeerde bij de muziek, die bij klagers compagnie diende, vrijkaarten gevraagd had voor eene kermisvoorstelling waarbij die muzikant werkzaam zoude zijn; dat

een uitgebreid schriftelijk en mondeling onderzoek naar de gegrondheid van dit beklag de juistheid daarvan had aangetoond nadat door klager de handelingen zelve niet waren ontkend doch de baatzuchtige bedoeling daarvan wel, terwijl die handelingen werden verontschuldigd door de voorstelling dat zij schertsend werden gepleegd;

Overwegende dat door klager schriftelijk en mondeling is opgegeven, dat, bij gelegenheid van de H. . . sche kermis in Augustus j.l. door den soldaat R., geëmployeerde bij de muziek, dienende bij de 1ste compagnie, welke hij — klager — tijdelijk commandeerde, wegens een engagement bij Stoel en Spree, die aldaar voorstellingen gaf, voor eenige dagen achtereen, op het compagnies-bureau, nachtpermissie werd gevraagd om bij die voorstellingen werkzaam te kunnen zijn in het orkest; dat, naar aanleiding van die mondeling toegelichte aanvraag, hij dien muzikant op dat bureau gekscherend heeft gezegd dat, nu deze zooveel nachtpermissie kreeg, hij wel eens voor vrijkaarten mocht zorgen; dat hij echter nooit de bedoeling heeft gehad van die vrijkaarten persoonlijk gebruik te maken; dat die uitdrukking dan ook niet ernstig bedoeld was, hetgeen z. i. bewezen wordt doordat zij gebezigd werd in tegenwoordigheid van derden terwijl hij dit anders, in zijn eigen belang, zou vermeden hebben; dat hij dan ook de stellige verzekering geeft dat hij van R. nooit entréekaarten voor de voorstellingen van Stoel en Spree heeft ontvangen; dat hij niet weet wat R. na de gekscheerend geuite toespeling op de vrijkaarten heeft gedaan maar zich wel herinnert dat, toen deze hem later op het bureau kwam zeggen dat hij — klager — toegang zou krijgen op het toonen van zijn visitekaartje, hij het aldaar met compagnies-bezigheden te druk had om op dat gezegde te letten ook omdat hij aan de geheele vrijkaarten-historie niet meer dacht en daarom kortweg antwoordde: „dank je wel, je kunt gaan"; dat de mededeeling en het daarop gegeven antwoord in een ongekend kort oogenblik plaats vonden; dat hij gewoon is met zijne ondergeschikten prettig en aangenaam om te gaan en hij R. zelfs zeer gaarne mag als soldaat en als mensch, hem meermalen sprak en dan naar zijne muzikale vorderingen informeerde;

dat, wat betreft het vragen naar- en het verkrijgen van vrijkaarten voor een theater aan den onderkapelmeester IJ. welke handelingen de straf, waarover thans geklaagd wordt, voorafgingen, klager erkent aan dien onderkapelmeester die in het orkest van laatstgenoemd theater werkzaam is, gekscherend en langs zijn neus weg te hebben gezegd: „denk er eens om „als je soms een paar vrijkaarten voor me hebt"; dat hij dit lachend gezegd heeft; dat hij zulke kaarten van den onderkapelmeester heeft gekregen als zijnde dit een vaste traditie bij de Officieren van het Regiment met de muziek belast; dat deze usance, welke hij van zijn voorganger overnam, hem was kenbaar gemaakt door den kapelmeester van de muziek; dat hij echter erkent dat, toen hij de vraag aan den onderkapelmeester deed, hij niet meer met de muziek belast was;

Overwegende dat door de volgende getuigen onder eede voor dit Hof is verklaard:

door den sergeant-majoor S.:

dat hij, als sergeant-majoor-administrateur bij de compagnie door klager in Augustus l.l. gecommandeerd, op het bureau der compagnie, in tegenwoordigheid van klager, zat te schrijven toen de soldaat R., geëmployeerde bij de muziek, aldaar binnenkwam en nachtpermissie vroeg voor de geheele week om te kunnen spelen in het orkest van Stoel en Spree te H. . . .; dat klager dit verzoek een oogenblik ter zijde liet en tot den vrager zeide: „je begrijpt, ik kom toch ook eens te H. kijken, zorg voor een vrijkaart"

of mogelijk: „zorg voor een entrée"; dat hij dit gezegde niet als eene gekheid beschouwde en het op hem den indruk van gekheid ook niet maakte;

door den soldaat R.:

dat hij in Augustus l.l. tijdens de H... sche kermis, nachtpermissie heeft gevraagd om aldaar te spelen in het orkest van Stoel en Spree; dat hij daartoe het verzoek deed op het compagnies-bureau waar klager zat en tot hem zeide: „ik kom in H. ook eens kermis vieren, zorg maar voor een paar „mooie plaatsen"; dat hij daarom aan de directie vrijkaarten vroeg maar die niet kon krijgen; dat hij toen aan den bureaulist zeide dat hij graag voor den luitenant een entrée wilde hebben omdat de luitenant hem geholpen had; dat de bureaulist hem toen mededeelde dat de luitenant zou worden toegelaten op vertoon van zijn naamkaartje; dat hij hiervan mededeeling deed aan den luitenant op het compagnies-bureau en deze tot hem zeide: „dat is goed" en niet: „ben je mal, dat heb ik zoo niet gemeend"; dat hij naderhand van den bureaulist vernam dat de luitenant er niet geweest was; dat het gezegde van den luitenant: „zorg maar eens voor een paar mooie plaatsen" hem wel in twijfel bracht maar op hem toch meer den indruk maakte van een grap dan van ernst;

door den onderkapelmeester IJ.:

dat klager hem eenige malen, de laatste maal een week of zes, acht geleden, om vrijkaarten voor een theater heeft gevraagd toen hij aldaar als muzikant in het orkest speelde; dat hij niet altijd geschikte plaatsen voor klager doch wel parterre-plaatsen kon krijgen; dat hij echter, niet dit jaar, maar vroeger, twee stalles-plaatsen aan klager heeft bezorgd; dat de verstrekking van vrijplaatsen aan klager plaats vond zoowel toen de luitenant belast was met de muziek als na dien tijd; dat het onder de officieren van het Regiment niet gebruikelijk is om aan hem — getuige — vrijkaarten te vragen en dat klager de eenige is die dat ooit gedaan heeft; dat de laatste betreffende vraag van klager aan hem werd gedaan met de bewoordingen: „als je soms een vrijkaart voor me hebt" en dat soms bij dat vragen getuige door klager bij zijn voornaam werd genoemd, wat door hem aan jovialiteit werd toegeschreven; dat klager een groot muziekliefhebber is, die met hem dikwerf over muziek sprak; dat de vorige met de muziek belaste luitenant nooit een vrijkaart van hem — getuige — heeft gekregen en dat hij de betreffende vragen van klager als ernst niet als gekheid heeft beschouwd terwijl hem nooit voor de bezorging van vrijkaarten belooning is gegeven;

door den eerste-luitenant H., in verband met diens schriftelijke verklaringen vóór het opleggen der straf, aan den bestraffer gegeven:

dat hij, met den sergeant-majoor S. op het compagnies-bureau aanwezig was toen door klager de soldaat R. aldaar werd gehoord over diens aanvraag om nachtpermissie voor eenige dagen achtereen om, ter gelegenheid van de H... sche kermis, in het orkest van Stoel en Spree aldaar te kunnen spelen; dat, nadat door klager daaromtrent eerst eenige bezwaren waren gemaakt, welke niet getuigden van eene welwillende houding jegens den verzoeker, hij — getuige — hoorde dat klager op een anderen toon den verzoeker vroeg of Stoel en Spree tegenwoordig nog vrijkaarten gaven, welke vraag bevestigend werd beantwoord; dat die woorden op hem den indruk van ernst maakten; dat hij daarop het bureau verliet en eenige oogenblikken daarna daar terugkeerende alleen den sergeant-majoor aantrof aan wien hij, in verband met het gebeurde, vroeg of tegenwoordig nachtpermissie werd verkocht voor vrijkaarten, waarop door den sergeant-majoor

in eenigszins afkeurenden zin werd geantwoord; dat kort daarna op den dag eener schietoefening hij door klager een der aanwezige officieren hoorde uitnoodigen om met hem mede te gaan en hij daaruit opmaakte dat de bedoelde vrijkaarten in het bezit waren gekomen van klager;

dat hij, ongeveer een half jaar geleden, door klager aan den onderkapelmeester IJ. heeft hooren vragen: „zeg, Hubert, heb je nog een paar vrij-„kaarten voor me?" en door dezen heeft hooren antwoorden: „dat komt „terecht, luitenant"; dat hij — getuige — toen aan klager heeft gezegd het vreemd te vinden dat zoo iets door hem aan den onderkapelmeester werd gevraagd, waarop werd geantwoord: „dat gaat nog altijd onder het „motief van luitenant van de muziek"; dat er op dat oogenblik tusschen hem en klager geen scheeve verhouding bestond; dat hij nooit gehoord heeft dat de luitenants van het Regiment, die belast waren met de muziek, vrijkaarten kregen;

Overwegende dat door den bestraffer, zoowel mondeling voor dit Hof als schriftelijk, is opgegeven:

dat toen hem, door een mondeling rapport van een zijner compagnies-commandanten, bekend was geworden dat eenigen der officieren van zijn onderhebbend bataillon zich gegriefd betoonden over de handelingen van klager in zake het vragen en verkrijgen van vrijkaarten voor voorstellingen door bemiddeling van ondergeschikten, hij een omstandig onderzoek heeft ingesteld omtrent de grieven zelve alsmede over de herkomst der klachten waarbij hij aan klager ruimschoots de gelegenheid heeft gegeven om zich schriftelijk en mondeling te verantwoorden; dat dit onderzoek er klager wel toe heeft gebracht het gebeurde met den soldaat R. te erkennen maar dat bij die erkenning tevens werd gezegd dat het geval zich schertsend had toegedragen; dat dit hem, bestraffer, verplicht had om de minderen van klager die bij het gebeurde tegenwoordig waren geweest, te hooren en dat dit verhoor hem de overtuiging had gegeven dat de zaak zich had toegedragen zooals in de reden der straf is opgegeven; dat het hem voor-kwam dat het gebeurde niet ongestraft kon blijven als in strijd met de handhaving eener goede krijgstucht en hij dit aan klager heeft medegedeeld er bijvoegende dat hij hem niet zou bemoeilijken ter zake van het gebeurde met den onderkapelmeester IJ. maar dat deze quaestie hem echter wel degelijk had versterkt in zijne meening omtrent het gebeurde met den soldaat R.; dat klager, toen hij bestraffers beschouwing van het voorgevallene vernam en zich daardoor aan een bestraffing zag blootgesteld, dezen nog mededeelde dat hij daardoor zijne aanstaande bevordering in gevaar zag en zich voor clementie bij de toe te passen correctie aanbeval;

Overwegende dat uit het bovenstaande is gebleken dat klager zich heeft schuldig gemaakt aan de handelingen welke in de strafreden zijn omschreven; dat die handelingen werden gepleegd ten overstaan van een jong en nog kort in dienst zijnd soldaat en bovendien gedeeltelijk plaats vonden in tegenwoordigheid van ondergeschikten van klager waardoor diens gezag heeft moeten lijden; dat de overbrenging van de vraag om vrijen toegang voor een officier tot een kermistooneel, waartoe vrager zich genoopt vond, aan dezen een gering denkbeeld van het gevoel van eigenwaarde van dien officier moet hebben gegeven en dus diens prestige moet hebben geschaad; dat de verontschuldiging van klager als zoude de vraag schertsend zijn gedaan, niet is aan te nemen omdat noch de positie van den soldaat als geëmployeerde bij de muziek, noch de verhouding van dezen tot zijn waarnemenden compagniescommandant, die scherts verklaarbaar maken terwijl bovendien het voorgevallene met den onderkapelmeester van het

muziekkorps, dat aantoont dat klager soortgelijke praktijken niet beneden zich achtte, die voorgewende scherts onaannemelijk maakt;

Overwegende dat de handhaving van een goede krijgstucht niet toelaat dat handelingen, als in de strafreden met juistheid beschreven, ongestraft blijven en er dus terecht is gestraft terwijl de straf in verhouding met het gebeurde, zeker niet te zwaar is:

Gezien de artikelen 15, 16 en 17 der Rechtspleging bij de Landmacht, 27 van het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Lande en 51 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Beschikkende op bovengenoemde klacht;

Verklaart die ongegrond;

Bepaalt dat afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan klager, aan bestraffer en aan den Advocaat-Fiskaal.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Dispositie van 26 November 1907.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: Mr. P. A. L. A. Baron van Ittersum, L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy en H. M. Engelhard.

Ook al heeft klager uitdrukkelijk verklaard zich niet over de strafreden te beklagen, zoo moet deze toch gewijzigd worden indien bij het gehouden onderzoek blijkt dat ze niet juist is.

Waar klager als gegradueerde openlijk het bestaande verbod om handel te drijven of nering te doen heeft overschreden door op een meeting brochures te venten en nog wel toen ter plaatse de hulp der mariniers tot handhaving van orde en gezag was ingeroepen, is door hem een ernstige krijgstuchtelijke overtreding gepleegd, geheel afgezien van den inhoud der te koop aangeboden geschriften.

Nu niet is gebleken dat de door klager gevente brochures de strekking hadden om het militair gezag te ondermijnen is de opgelegde straf van degradatie te zwaar.

Wijziging der strafreden. Vermindering der straf tot veertien dagen provoostarrest.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de verklaring van K., eertijds korporaal bij het korps Mariniers, thans marinier 1e klasse, dienende aan boord van Harer Majesteits „Bellona", over de straf van verlaging tot marinier 1e klasse, hem den 25sten September 1907 door zijnen commandant, den toenmaligen kapitein-luitenant ter zee M. W. L. O., opgelegd, om reden: „Wegens het bij eene meeting „ten gunste van algemeen kiesrecht te Rotterdam in een tijd dat militaire „bijstand was ingeroepen tot handhaving van het gezag, in uniform venten „van verschillende blaadjes en van een brochure van socialistische strek- „king, voorgevende zulks voor een kameraad te doen", bij welke klacht,

ingediend den 25sten September 1907, hij verklaart zich „te beklagen over de zwaarte der hem opgelegde straf, doch niet over de mutatie derzelve";

Gelet op de verklaringen door klager schriftelijk en bij zijn verhoor voor het Hof gedaan, alsmede op de verklaringen van den sergeant-majoor der mariniers B. en van diens echtgenoote M.;

Gelet op de schriftelijke mededeelingen van den straffer;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal strekkende tot handhaving der straf en wijziging der strafreden;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken:

dat op Zondag 15 September 1907 te Rotterdam op het exercitie-terrein te Crooswijk is gehouden eene zoogenaamde „meeting", d. i.: eene voor ieder toegankelijke vergadering, waar klager, destijds korporaal, in uniform aanwezig was en aldaar een kameraad (burger) ontmoette die bezig was brochures te venten; dat hij dien kameraad, die aan alle aanvragen niet spoedig genoeg kon voldoen, heeft geholpen door de brochures van hem aan te nemen en aan de koopers uit te reiken;

dat zulks geschiedde tijdens te Rotterdam, wegens de moeilijkheden onder de havenarbeiders, de bijstand van het militair gezag was ingeroepen;

Overwegende dat klager opgeeft de hem opgelegde straf te zwaar te achten en als reden daarvoor aangeeft dat één der ten processe aanwezige gedrukte stukken, tot opschrift dragende: „waarom ik niet medestem!", niet door hem is verkocht en dat de straffer, overtuigd dat klager dat stukje wel heeft verkocht, hem juist daarom zoo zwaar heeft gestraft, terwijl straffer opgeeft de straf aldus te hebben bepaald om het hoogst ernstige van het feit dat een korporaal in uniform blaadjes en de brochure „Gelukkig Holland" verkocht in een tijd dat de mariniers waren aangewezen om bijstand te verleenen aan het burgerlijk gezag;

Overwegende dat, bij artikel 468 van het Reglement op den Inwendigen Dienst van Hr. Ms. Oorlogsschepen, aan de schepelingen is verboden o.a. het drijven van handel en het doen van nering;

dat klager dit verbod heeft overtreden en dat die overtreding door den straffer terecht is aangemerkt als een ernstig vergrijp tegen de krijgstucht omdat zij is gepleegd te Rotterdam in een tijd dat aldaar woelingen onder de havenarbeiders waren voorgevallen of te duchten en ter handhaving van de orde de bijstand van militairen, onder wie mariniers, was ingeroepen;

dat zulks het geval is, geheel afgezien van den inhoud der door klager verkochte geschriften vermits van een gegradueerde vóór anderen kan en mag verwacht worden te zorgen dat hij niet door zijne medewerking bij openbare bijeenkomsten in tijden en op plaatsen waar de openbare orde licht gevaar loopt verstoord te worden, openlijk het hem door zijne overheid opgelegde verbod overschrijdt;

dat het in die omstandigheden niet van belang kan worden geacht, welke staatkundige strekking de geschriften hebben, welke door hem verkocht werden en — nu uit de ten processe voorhanden geschriften niet blijkt van eene strekking om het militair gezag te ondermijnen — de opgelegde straf niet in juiste verhouding staat tot de zwaarte der overtreding en de reden der straf niet geheel juist aangeeft waarom zij is opgelegd, weshalve de straf moet worden verminderd en uit de strafreden, ook al is tegen deze laatste het beklag niet gericht, moeten vervallen de woorden: „en „van eene brochure van socialistische strekking";

Krachtens de artikelen 9, 12 der Rechtspleging bij de Zeemacht in verband met artikel 50 van 's Hofs Provisioneele Instructie, beschikkende op voormelde klacht:

Verklaart dat klager terecht is gestraft;
Doet te niet de opgelegde straf van verlaging tot marinier der eerste klasse;
Bepaalt de straf op veertien dagen provoost;
Bepaalt dat de woorden: „en van eene brochure van socialistische „strekking" uit de reden der straf zullen vervallen;
Houdt het overige gedeelte der strafreden in stand;
Bepaalt dat van deze beschikking aan klager een uittreksel zal worden uitgereikt en aan den straffer en aan den Advocaat-Fiskaal een afschrift.

HOOG MILITIAR GERECHTSHOF.

Sententie van 1 December 1908.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W C. A. Scholten, C. J. G. de Booy, H. M. Engelhard en Mr. H. J. M. Tijssens.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. L. J. C. Kastelijn.

Artt. 225, 226, 217 Swb.

Ten onrechte is door den Krijgsraad aangenomen dat beklaagde, die in een monsterrol een verklaring teekent met een naam welke niet de zijne is, die monsterrol heeft vervalscht, zoodat bekl. noch aan valschheid in geschrifte (Krijgsraad) noch aan valschheid in een authentieke akte (Adv.-Fiskaal) kan worden schuldig verklaard.

Daar het doen opnemen van een valsche opgave in de authentieke akte i. c. de monsterrol niet is tenlaste gelegd, kan daarnaar geen onderzoek worden ingesteld. Vrijspraak.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 25sten September 1908 geautoriseerd voor zooveel betreft de schuldig verklaring aan en de veroordeeling wegens valschheid in geschrifte — aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord den 4den September 1908 gewezen in de zaak tegen een marinier 3de klasse, oud 27 jaren, geboren te Amsterdam, eerst gedetineerd te Utrecht, doch, ingevolge 's Hofs Resolutie van den 1sten December 1908, den 4den December 1908 bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 1, 2, 137 jo., 135 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 1, 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), der Wet

van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), der artikelen 27, 10, 91, 58 en 225 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht is schuldig verklaard aan: 1°. desertie in tijd van vrede door zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn gebleven van den bodem waarop hij dient, zonder de reden der afwezigheid ten genoegen des rechters te kunnen bewijzen; 2°. valschheid in geschrift, en veroordeeld ter zake van het misdrijf genoemd sub 1°. tot twee maanden en twee weken militaire gevangenisstraf, en ter zake van het misdrijf genoemd sub 2°. tot twee maanden gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging der rechterlijke uitspraak voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straffen zal worden in mindering gebracht van den 30sten Juli 1908, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en die van den procosse, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

zijnde dit vonnis op den 28sten September 1908 geëxecuteerd voor zoover betreft de veroordeeling wegens desertie;

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat voorschreven vonnis berust op de volgende daarbij aangenomen feiten en omstandigheden:

dat beklaagde te Amsterdam op den 22sten Juli 1908 de monsterrol van het Nederlandsche stoomschip „Farmsum" opgemaakt ten overstaan van den Waterschout aldaar, welk stuk tot bewijs diende, dat hij zich op de voorwaarden, daarin genoemd, aan den schipper van dat schip verhuurde als tremmer voor eene reis naar Archangel en terug naar Nederland, heeft vervalscht met het oogmerk om die monsterrol als echt en onvervalscht te gebruiken, althans door anderen te doen gebruiken en uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan, door dat stuk opzettelijk valschelijk te onderteekenen met den naam van D. Rarimaker of Karimaker;

dat dit feit, zoomede de schuld van den beklaagde daaraan, door de bewijsmiddelen, waarvan de inhoud in het vonnis is opgenomen, wettig en overtuigend is bewezen;

dat dan ook, ten deze, het misdrijf van valschheid in geschrift, is voltooid;

dat de monsterrol echter is eene authentieke akte;

dat gevolgelijk beklaagde niet slechts aan valschheid in geschrift, doch met aanhaling en toepassing van artikel 226 1e lid van het Wetboek van Strafrecht, aan valschheid in geschrift, gepleegd in een authentieke akte, had moeten zijn schuldig verklaard en deswege veroordeeld;

dat, niettegenstaande deze zwaardere qualificatie, toch nog de straf van twee maanden gevangenis er wel mee door kan;

verzocht en bij resolutie van den 13den October 1908 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot verbetering van het vonnis voor wat de qualificatie betreft en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling en toepassing tevens van artikel 226, 1e lid, van het Wetboek van Strafrecht, zal worden schuldig verklaard aan: „valschheid in geschrift, gepleegd in een authentieke akte, met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van 's Hofs uitspraak van den 12den October 1908 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, de kosten van het hooger beroep te dragen door den Staat, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve ter eenre en ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

genoemden beklaagde, gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, tevens eischer à minima, voor wien voor antwoord in appèl en eisch à minima bij schrifture ter rolle is geconcludeerd, op de gronden nader bij pleidooi te ontwikkelen, dat het den Hove moge behagen, het vonnis van den Krijgsraad te vernietigen, den Advocaat-Fiskaal diens eisch te ontzeggen en den gedaagde vrij te spreken van de hem tenlaste gelegde feiten.

HET HOF

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, ter zake:

1°. dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. „Zeehond", liggende te Willemsoord, den 1sten December 1907 is achtergebleven van passagieren, zonder verlof afwezig is gebleven en den 22sten Juli 1908 te Amsterdam door de politie is gearresteerd;

2°. dat hij te Amsterdam op den 22sten Juli 1908 de monsterrol van het Nederlandsche stoomschip „Farmsum" opgemaakt ten overstaan van den Waterschout aldaar, welk stuk tot bewijs diende dat hij zich op de voorwaarden, daarin genoemd, aan den schipper van dat schip verhuurde als tremmer voor eene reis van Archangel en terug naar Nederland, heeft vervalscht met het oogmerk om die monsterrol als echt en onvervalscht te gebruiken, althans door anderen te doen gebruiken, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan, door dat stuk opzettelijk valschelijk te onderteekenen met den naam van D. Rarimaker of Karimaker;

Overwegende dat voor zooveel bij dat vonnis beklaagde aan het onder 1°. tenlaste gelegde is schuldig verklaard en deswege is veroordeeld tot twee maanden en twee weken militaire gevangenisstraf met bepaling dat de tijd, door den veroordeelde voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering ook van die straf in mindering zal worden gebracht sedert den 30sten Juli 1908, hooger beroep bij het Hof niet is toegelaten en ook niet is ingesteld, zoodat alleen is te beoordeelen de schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem in de tweede plaats ten laste gelegde en zijne veroordeeling deswege tot gevangenisstraf van twee maanden;

Overwegende dat door de ten processe aanwezige monsterrol den 22sten Juli 1908 ten overstaan van den Waterschout te Amsterdam opgemaakt voor eene reis van het Nederlandsche stoomschip „Farmsum" naar de Oostzee, in verband met de door beklaagde afgelegde bekentenis en de verklaring van den getuige A. W. is gebleken, dat beklaagde op den 22sten Juli zich heeft doen aanmonsteren als tremmer voor *f* 33.— per maand voor de reis van gezegd stoomschip, onder den naam van Dirk Karemaker, en onder overlegging van de ten processe aanwezige verklaring van den Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Holland, gedagteekend 22 Juni 1908, houdende dat aan Dirk Karemaker bij de loting voor de lichting der nationale militie van het jaar 1904 voor de gemeente Amsterdam is ten deel gevallen n°. 4052 dat, buiten oproeping gebleven zijnde, hem tot geen dienst heeft verplicht;

dat hij die monsterrol heeft geteekend met den naam van Rarimaker en, op te dier zake gemaakte aanmerking van den getuige W., dien naam heeft

verbeterd door de R te vervangen door een K, waarop hij, toen bleek dat hij niet was de persoon van K., in hechtenis is genomen;

Overwegende dat ten onrechte door den Zeekrijgsraad als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen dat beklaagde door die gebleken behandeling de bedoelde monsterrol heeft vervalscht, vermits die akte verleden in den wettelijken vorm ten overstaan van den ter plaatse daartoe bevoegden openbaren ambtenaar en voldoende aan alle vereischten bij de Wet gesteld, bevat datgene wat die ambtenaar door zijne onderteekening verklaart te zijnen overstaan te zijn geschied, en beklaagde, nadat de akte was verleden, daaraan niets heeft veranderd of toegevoegd;

Overwegende dat bedoelde monsterrol is een authentieke akte welke, in haar geheel opgemaakt ten overstaan van den openbaren ambtenaar daartoe bevoegd, niet kan gezegd worden op het oogenblik dat beklaagde die had geteekend met een naam welke niet de zijne was, en voordat die door den ambtenaar geteekend werd, te zijn geweest een door beklaagde valschelijk opgemaakt geschrift;

Overwegende dat mitsdien beklaagde ten onrechte bij het vonnis is schuldig verklaard aan valschheid in geschrift en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf van twee maanden;

Overwegende dat, al zou kunnen worden aangenomen dat beklaagde in de bedoelde monsterrol heeft doen opnemen de valsche opgave dat D. Karemaker zich als tremmer verhuurd had, hem dit niet is tenlaste gelegd evenmin als dat hij daarbij het oogmerk heeft gehad om de akte te gebruiken of te doen gebruiken als ware die opgave in overeenstemming met de waarheid, weshalve een onderzoek naar een en ander niet kan worden ingesteld;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 4den September 1908 door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord tegen beklaagde gewezen, voor zooveel hij daarbij is schuldig verklaard aan valschheid in geschrift en veroordeeld tot gevangenisstraf van twee maanden;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklaagde onder 2°. is tenlaste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Heft op het verband waaronder beklaagde zich bevindt ter zake van zijn ontslag bij handtasting;

Bepaalt dat de kosten, voor zooveel zij zijn veroorzaakt door de procedure ter zake van vervalsching, zullen worden gedragen door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 15 December 1908.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy, H. M. Engelhard en Mr. H. J. M. Tijssens.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. H. Westerman te Amsterdam.

Art. 207 Swb. Meineed.

Het vonnis van den Krijgsraad moet als gewezen op onwettige bewijsmiddelen worden vernietigd omdat het bewijs wordt geleverd door de verklaringen van twee getuigen afgelegd in een ander geding.

Ook na verhoor dier beide getuigen voor het Hof is het bewijs niet geleverd daar hunne verklaringen niet loopen over hetzelfde feit zoodat elke getuigenis afzonderlijk en op zichzelf staat tegenover de ontkentenis van beklaagde.

De aanvulling der telastelegging in hooger beroep is niet voor onderzoek vatbaar daar het een wijziging bevat van de vraag zooals die blijkens het proces-verbaal van verhoor aan den beklaagde, toen getuige, is gesteld.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

een marinier 2de klasse, oud 25 jaren, geboren te Tiel, eerst gedetineerd aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam, doch, ingevolge 's Hofs resolutie van 13 November 1908, den 14den November d. a. v. bij handtasting uit zijn arrest ontslagen, mitsdien thans gerequireerde in persoon, die bij vonnis van den Zeekrijgsraad aan boord van gemelden bodem, gewezen den 4den November 1908, met aanhaling der artikelen 12 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, 207 en 27 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht, is schuldig verklaard aan meineed en veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden met in mindering brenging van den tijd door den beklaagde voor de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht van den 23sten October 1908, zijnde den datum van rechtsingang, alsmede verwezen in de kosten en misen van de Justitie en in die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

van welk vonnis beklaagde zich beroepen heeft op het Hof, alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ter eenre, voor wien bij schrifture ter rolle is te kennen gegeven, dat de impetrant met verwijzing naar zijne memorie van verdediging ingediend bij den Zeekrijgsraad in deze zaak, op de gronden en middelen nader bij pleidooi aan te voeren, concludeert dat het den Hove moge behagen het vonnis van den Zeekrijgsraad te vernietigen en appellant vrij te spreken van de hem tenlaste gelegde feiten en hem te dier zake te ontslaan van alle verdere strafvervolging,

en, ten aanzien van den hierna te melden eisch à minima, tevens verweerder à minima

en

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij 's Hofs Resolutie van den 13den November 1908, geautoriseerd om dit appèl voor den fungeerend Fiskaal bij den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam te vervolgen, mitsdien gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde, tevens eischer à minima, door wien, voor antwoord in appèl en eisch à minima, bij schrifture ter rolle is betoogd:

dat Vertooner zich met de schuldigverklaring van den impetrant aan meineed zeer wèl vereenigen kan;

dat Vertooner echter, impetrant, voor het plegen van zoo'n ernstig misdrijf, met drie maanden gevangenisstraf niet voldoende vindt gestraft en, met den eischer ambtshalve in eersten aanleg, den duur dier straf op tien maanden wenscht te zien bepaald;

en is geconcludeerd tot verbetering van het vonnis alléén wat betreft den duur der aan impetrant opgelegde gevangenisstraf, en dat alsnog de impetrant en verweerder à minima zal worden veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van tien maanden, met instandhouding overigens van het beroepen vonnis, alsmede verwezen in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove.

HET HOF,

Gehoord de pleidooien;

Gelet op hetgeen de appellant bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat appellant voor den Krijgsraad heeft terecht gestaan, beschuldigd:

dat hij, dienende aan boord van Harer Majesteits monitor „Heiligerlee", krachtens de artikelen 66 en 85 der Rechtspleging bij de Zeemacht, voor Officieren-Commissarissen, belast met het houden der informatiën in de strafzaak tegen den matroos 3de klasse J. O., verschenen om beëedigde getuigenis der waarheid af te leggen, in zijn verhoor op 21 October 1908 te Amsterdam mondeling en persoonlijk, opzettelijk in strijd met de waarheid onder eede op de hem gestelde vraag:

„hebt gij dan niet o. a. tegen den korporaal gezegd: „je weet niet eens wie je dat koopje heeft laten snappen?"

heeft geantwoord:

„neen!"

waarna hem, bij zijn verhoor voor het Hof door den Advocaat-Fiskaal nader zijn tenlaste gelegd de woorden:

„althans dat koopje heeft geleverd";

Overwegende dat bij het vonnis, waarvan beroep, het feit dat beklaagde de woorden, in de tenlaste legging weergegeven, tot den korporaal P. heeft gebezigd, als wettig en overtuigend bewezen is aangenomen door de verklaringen van dien korporaal en van den marinier J. afgelegd in een ander geding dan het tegen den beklaagde aanhangig zijnde, welke verklaringen in deze zaak niet als bewijsmiddel tegen hem konden worden aangewend,

weshalve het vonnis, als gewezen op onwettige bewijsmiddelen, moet worden vernietigd;

Overwegende dat beklaagde, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep, heeft ontkend dat hij, bij het verhoor voor Officieren-Commissarissen, onwaarheid heeft gesproken en dat hij de gemelde woorden tot den korporaal heeft geuit, terwijl hij ook heeft ontkend de woorden in hooger beroep, vermeld als door hem tot den korporaal gebezigd, te hebben gezegd;

Overwegende dat ten processe voorhanden is:

a. een door den fungeerend secretaris B. voor gelijkluidend geteekend afschrift van het proces-verbaal van verhoor, den 21sten October 1908 gehouden aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam door Officieren-Commissarissen in de zaak van den matroos 3de klasse J. O., waaruit blijkt:

dat beklaagde op dien dag als getuige is gehoord over het in den nacht van 19 op 20 September voorgevallene op den Zeedijk te Amsterdam, waarbij de korporaal der mariniers P. betrokken was geweest; dat beklaagde toen op de vraag: „of hij naar aanleiding van het gebeurde in „dien nacht daarover later nog met den korporaal gesproken had", heeft geantwoord: „er is daarna aan den bak op de „Heiligerlee" nog wel over „gesproken en ik heb ook nog een paar woorden meegepraat, maar wat er „gezegd is en door wien, dat weet ik niet meer"; dat hem na het beantwoorden dier vraag door Officieren-Commissarissen is gesteld de vraag in de tenlastelegging woordelijk weergegeven en dat hij daarop heeft geantwoord: „neen"; dat hij toen, na voorlezing der vraagartikelen met de daarop gegeven antwoorden, heeft verklaard daarbij te volharden, niet te verkiezen dat daarbij iets zou worden gevoegd of daarvan afgenomen, ten blijke daarvan zijne verklaring onderteekend en daarna de waarheid zijner verklaring overeenkomstig de wijze zijner godsdienstige gezindte, beëedigd heeft;

b. een afzonderlijk proces-verbaal op den 21sten October 1908 door Officieren-Commissarissen voormeld, bijgestaan door den Secretaris en door den fungeerend Fiskaal mede onderteekend, waarin wordt vermeld dat aan beklaagde, in de voormelde zaak als getuige gehoord wordende, is gesteld de in de tenlastelegging vermelde vraag en dat hij daarop heeft geantwoord „neen" en die verklaring met eede heeft bevestigd, welke verklaring, in dat proces-verbaal opgenomen, beklaagde nogmaals onderteekend heeft;

Overwegende dat daardoor wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde bij gezegd verhoor op de vraag in de tenlastelegging vermeld, heeft geantwoord „neen";

Overwegende, ten aanzien der vraag of dat antwoord van beklaagde is gegeven in strijd met de waarheid, dat in hooger beroep onder eede is verklaard door de getuigen:

1°. H. P., korporaal der mariniers:

dat hij in den nacht tusschen 19 en 20 September 1908 uit passagieren is geweest te Amsterdam en in den morgen van 20 September 1908 omstreeks half vier aan boord is gekomen van Harer Majesteits „Heiligerlee" en op dien 20sten September 1908 over dag den beklaagde heeft aangesproken over hetgeen hem in den afgeloopen nacht op den Zeedijk was wedervaren; dat beklaagde toen, onder meer, tot hem gezegd heeft: „je zult mij niet „uithooren, je weet niet eens wie je dat koopje heeft laten snappen"; dat deze woorden door beklaagde tot hem gericht zijn aan den bak aan boord van de „Heiligerlee" des namiddags te ongeveer half vijf onder theewater;

2°. P. J., marinier 1ste klasse:

dat hij zich herinnert na het voorgevallene tusschen den eersten getuige en den matroos O., des morgens ongeveer zes uur, aan den bak aan boord van de „Heiligerlee" den eersten getuige met den beklaagde te hebben hooren spreken over eene vechtpartij in een café te Amsterdam; dat hij toen den beklaagde heeft hooren zeggen: „korporaal, je weet niet wie je „dat koopje heeft laten snappen"; dat hij niet weet dat er 's middags aan den bak nog over gesproken is;

Overwegende dat bij het verhoor van 21 October 1908 in de voormelde vraag niet is aangegeven waar en wanneer het gezegde, waarover de vraag liep, door den beklaagde tot den korporaal P. zou zijn geuit, maar dat uit het verband dier vraag met de daaraan voorafgegane vraag hierboven weergegeven, volgt dat zulks zou hebben plaats gehad later, d. i. na het voorval met den matroos O. in den nacht van 19 op 20 September 1908;

dat echter in die vraag slechts sprake is geweest van het eenmaal bezigen dier woorden door beklaagde, zoodat, nu de verklaringen der beide gehoorde getuigen loopen over het door elk van hen waargenomene op twee geheel verschillende, ongeveer elf uren van elkaar verwijderd liggende tijdstippen, elk dier getuigenissen afzonderlijk en op zich zelve staat, en zij niet kunnen strekken tot staving van het feit dat beklaagde werkelijk de woorden in de telastelegging vermeld, tot den korporaal P. heeft gebezigd, zoodat, tegenover de besliste ontkenning daarvan door beklaagde, het wettig bewijs daarvan niet is geleverd en hij van het hem tenlaste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat een onderzoek naar het in hooger beroep nader aan beklaagde tenlaste gelegde niet tot eenig gevolg kan leiden en dus achterwege behoort te blijven, vermits dat nader tenlaste gelegde niet loopt over datgene wat door beklaagde zou zijn geantwoord op eene hem bij het verhoor van 21 October 1908 gedane vraag, maar het bevat eene wijziging der bij dat verhoor aan hem gestelde vraag, welke hem in dien gewijzigden vorm niet is gedaan en waarop hij niet heeft geantwoord;

Gezien artikel 163 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet te niet het vonnis den 4den November 1908 door den Zeekrijgsraad aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam tegen beklaagde gewezen;

Spreekt hem vrij van het hem tenlaste gelegde;

Heft op het verband waaronder hij zich tengevolge van het ontslag bij handtasting bevindt;

Bepaalt dat de kosten, zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen, zullen gedragen worden door den Staat;

Ontzegt allen anderen eisch.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 5 Februari 1909.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy, H. M. Engelhard en Mr. H. J. M. Tijssens.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van IJsselt.

Verdediger: Mr. P. G. H. Dop.

Art. 37 Swb.

De verkeerde neiging die bij beklaagde bestond (het werpen van inkt op vrouwenkleeren) is niet te beschouwen als een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens noch als een gevolg daarvan; bij bekl. was niet opgeheven het vermogen om de feitelijke strekking en het ongeoorloofde van zijn handeling te beseffen of te dien aanzien zijn wil te bepalen, zoodat ten hoogste kan worden aangenomen dat door die verkeerde neiging dat vermogen bij bekl. wordt beperkt.

De Krijgsraad heeft bekl. ten onrechte niet strafbaar verklaard. Oplegging van een korte vrijheidstraf.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve en als bij Resolutie van den 18den September 1908, geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem, den 1sten September 1908 gewezen in de zaak tegen A., oud 20 jaar, geboren te Amsterdam, milicien-soldaat bij het 7de Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 37 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64) en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, niet strafbaar is verklaard en derhalve is vrijgesproken van de beschuldiging als zoude hij te Amsterdam, op 29 Mei 1908 loopende door de Hondhorststraat en door het Vondelpark tot de Roemer Visscherstraat, opzettelijk en wederrechtelijk uit een fleschje met inkt geworpen hebben op het licht bruine (oud rose) mantelcostuum van de mede door die straat en door genoemd park loopende winkeljuffrouw J. van der K., door welk inktwerpen het aan genoemde juffrouw toebehoorende licht bruine (oud rose) mantelcostuum belangrijk is beschadigd, op grond dat dit feit den beklaagde tenlaste gelegd en waarvan wettig is bewezen dat het door hem is gepleegd, den beklaagde wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens niet kan worden toegerekend, met last tot opheffing van het ontslag onder handtasting en met veroordeeling van den Staat in de kosten.

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat Vertooner die vrijspraak niet kan goedkeuren;

dat hij, door het verslag van den beëedigde deskundige, professor Dr. K. HEILBRONNER, goed gedocumenteerd als het is, overtuigd, zich met de door dien hoogleeraar gemaakte gevolgtrekkingen vereenigt en gevolgelijk ook van oordeel is, dat de strafbaarheid van A. wegens de aan dezen tenlaste gelegde en door dezen begane feiten, niet uitgesloten, doch wel beperkt is;

Verzocht en bij Resolutie van den 8sten Januari 1909 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat beklaagde alsnog, met aanhaling der artikelen 117 der Militiewet 1901, 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 10 en 350 1e lid van het Wetboek van Strafrecht, 1 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan het opzettelijk en wederrechtelijk beschadigen van eenig goed, dat aan een ander toebehoort, en deswege veroordeeld tot drie weken gevangenisstraf en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in eersten aanleg en in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren, — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre

en

genoemden A., gedaagde in voorschreven cas ter andere zijde, voor wien bij schrifture ter rolle, op de gronden en middelen nader bij pleidooi te ontwikkelen, is geconcludeerd tot vrijspraak, subsidiair tot het opleggen eener geldboete.

HET HOF,

Gelet op hetgeen de beklaagde bij zijn verhoor voor het Hof, heeft in 't midden gebracht;

Gehoord de pleidooien;

Gezien de processtukken, daaronder het schriftelijk verslag van den door het Hof benoemden deskundige Dr. K. HEILBRONNER, hoogleeraar in de psychiatrie aan de universiteit te Utrecht, en het ambtseedig proces-verbaal van de onbezoldigde rijksveldwachters te Amsterdam, rechercheurs van politie A. VAN L. en A. P.;

Overwegende dat beklaagde voor den Krijgsraad heeft terechtgestaan, beschuldigd: dat hij te Amsterdam op 29 Mei 1908, loopende door de Hondhorststraat en door het Vondelpark tot de Roemer Visscherstraat, opzettelijk en wederrechtelijk uit een fleschje met inkt geworpen heeft op het licht bruine (oud rose) mantelcostuum van de, mede door die straat en door genoemd park loopende winkeljuffrouw J. VAN DER K., door welk inktwerpen het aan genoemde juffrouw toebehoorende licht bruine (oud rose) mantelcostuum belangrijk is beschadigd;

Overwegende dat de Krijgsraad het aan beklaagde tenlaste gelegde wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard door zijne bekentenis, bevestigd door de beëedigde verklaringen van de getuigen;

Overwegende dat de door Officieren-Commissarissen benoemde deskundigen,

op de in hun rapport vermelde gronden, zijn gekomen tot de volgende conclusiën:

dat men bij beklaagde te doen heeft met een ziekelijken toestand van het zenuwleven, speciaal van de sexueele sfeer, een psychisch degeneratieven toestand met ziekelijk verhoogden onweerstaanbaren drang;

dat beklaagde behoort tot de groote groep van Sadisten en wel tot de onderafdeeling dier groep bekend als de Pollutionisten;

dat beklaagde intellectueel geborneerd is en daarbij lijdt aan neurasthenie (zenuwzwakte), blijkende lichamelijk uit sterk verhoogde peesreflexen, reflexprikkelbaarheid der huid naast bestaande dermographie, gevoel van matheid, het niet stil kunnen staan in het gelid, en psychisch uit vaak onrustigen slaap, spoedig optredende psychische vermoeidheid, driftaanvallen, een onbestemd gevoel van angst, zoowel in droomenden als in wakenden toestand en — niet voor het minst — zijn sexueele dwanghandelingen;

dat men derhalve in beklaagde heeft te zien een intellectueel minderwaardige die verder allerlei nerveuse en psychische afwijkingen aanbiedt, welke aantoonen, dat hij is een neurasthenicus;

dat verder bij hem is waargenomen de aanwezigheid van dwangvoorstellingen waaraan hij, ingevolge zijn minderwaardig intellect en labiel zenuwgestel, geen weerstand weet te bieden, zoodat hij komt tot dwanghandelingen (het inktwerpen);

dat de ziekelijke stoornis zijner geestvermogens, waaraan beklaagde is lijdende bevonden, is een aangeboren pathologische toestand, die zich tijdens of zelfs eenigen tijd vóór de puberteit heeft geopenbaard en dat deze toestand oorzaak is van de perverse handelingen, waaraan beklaagde zich schuldig maakte;

dat beklaagde daardoor is een sexueel blinde, welk defect is ongeneeslijk en door geen straf weg te nemen;

Overwegende dat de Krijgsraad zich op de door de deskundigen aangevoerde gronden met hunne conclusiën heeft vereenigd en die tot de zijne heeft gemaakt en heeft verklaard, dat het tenlaste gelegde feit, waarvan wettig bewezen is dat het door hem is gepleegd den beklaagde, wegens ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens, niet kan worden toegerekend, den beklaagde niet strafbaar heeft verklaard en hem heeft vrijgesproken van de aanklacht, den Staat veroordeelende in de kosten;

Overwegende dat beklaagde in eersten aanleg en in hooger beroep heeft opgegeven dat hij op 29 Mei 1908 te Amsterdam heeft geloopen door de Hondhorststraat en door het Vondelpark tot de Roemer Visscherstraat en dat hij toen een jonge vrouw heeft achtervolgd en op zeker oogenblik uit een met inkt gevuld fleschje inkt op haar kleeding geworpen heeft; dat hij in het hem op het bureau van politie vertoond oud rose mantelcostuum heeft herkend het costuum op hetwelk hij, op tijd en plaats voormeld, inkt heeft geworpen;

Overwegende dat onder eede is verklaard door J. v. D. K., winkeljuffrouw, wonende te Amsterdam, als getuige gehoord, dat zij op 29 Mei 1908 te Amsterdam geloopen heeft door de Hondhorststraat en door het Vondelpark, dat een soldaat der infanterie in grootte en postuur geheel overeenkomende met den den haar vertoonden beklaagde, zeer dicht achter haar geloopen heeft; dat zij te huis komende ontdekt heeft, dat haar costuum van oud rose kleur met inkt bemorst was; dat het costuum door die inktvlekken bedorven was en door de politie bij haar in beslag genomen is;

Overwegende dat het proces-verbaal van den rechercheur van politie,

onbezoldigd rijksveldwachter te Amsterdam A. VAN L., dd. 31 Mei 1908, o. m. inhoudt dat relatant verklaart dat hij dien dag te Amsterdam ten huize van J. v. D. K. heeft in beslag genomen een met inkt bevlekt bruin mantelcostuum en in het Vondelpark een soldaat heeft aangehouden die later op het politiebureau opgaf te zijn B., kantoorbediende, wonende te Amsterdam, milicien-soldaat der Infanterie;

Overwegende dat door de aanwijzingen voortvloeiende uit deze opgaven van beklaagde en uit de verklaringen der getuige en voormelden inhoud van het proces-verbaal wettig en overtuigend bewezen is hetgeen beklaagde is tenlaste gelegd en zijn schuld daaraan;

Overwegende dat bij de behandeling der zaak in eersten aanleg is gebleken, dat bij beklaagde bestond de neiging om sexueele bevrediging te zoeken — en hij die werkelijk verkreeg — door de kleederen van vrouwen met inkt te bemorsen en dat deze neiging beklaagde leidde tot het door hem gepleegde feit;

Overwegende dat het Hof deze neiging als verkeerd d. w. z. als in strijd met de normale, aannemende, een nader deskundig onderzoek heeft noodig geacht omtrent de volgende vragen:

1°. Is de verkeerde neiging, die den beklaagde er toe leidde om de kleederen van vrouwen met inkt te bemorsen, te beschouwen als eene gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens of althans als gevolg van een van beide,

Zoo ja

2°. Is het aannemelijk, dat die verkeerde neiging zóódanig op beklaagdes denk- en wilsvermogen heeft gewerkt, dat daardoor werd opgeheven of beperkt zijn vermogen om zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde van die handelingen te beseffen en om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen,

Zoo neen

3°. Zijn er verschijnselen bij beklaagde waargenomen of waar te nemen, die het aannemelijk maken, dat beklaagde tijdens het plegen van het feit, waarvoor hij terecht staat, leed aan eenige ziekelijke storing der verstandelijke vermogens, — zoo ja, aan welke

zoo ja

4°. Heeft de storing opheffend of beperkend gewerkt op zijne geschiktheid, om zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde van het begane feit te beseffen, alsmede om ten aanzien daarvan zijn wil te bepalen,

of

5°. Kan worden aangenomen dat het feit, waarvoor hij terecht staat, niet staat onder den invloed van die storing;

6°. Ingeval bovenstaande vragen worden beantwoord in den zin van niet-toerekenbaarheid, welke gevolgen zijn dan te verwachten van beklaagdes opneming in een gesticht tot verpleging van krankzinnigen?

en dat onderzoek heeft opgedragen aan den hoogleeraar in de psychiatrie Dr. K. HEILBRONNER te Utrecht, en dat deze, nadat op zijn verzoek — ten einde de door hem gewenschte kennis van beklaagdes verleden te verkrijgen — een aantal getuigen waren gehoord, onder dagteekening van 13 December 1908, een schriftelijk verslag heeft nitgebracht.

Overwegende dat de deskundige in dit verslag voorop stellende:

dat de wijze, waarop beklaagde bevrediging van zijn geslachtsdrift trachtte te bereiken en veelal ook heeft bereikt, zoover afstaat van alles wat — ook bij zeer ruime toepassing van het begrip „normaal" — als de normale wijze kan beschouwd worden, dat het onnoodig is het abnormale en

verkeerde van zijne neigingen aan te toonen en men zonder twijfel het recht zou hebben om deze wijze van bevrediging als ziekelijk te verklaren indien men n.l. alle onder abnormale voorwaarden zich voordoende levensverschijnselen als ziekelijk aanneemt;

dat deze zeer ruime omschrijving van het begrip „ziekelijk" echter niet, zonder meer, mag leiden tot toepassing van de betrekkelijke bepalingen van het Wetboek van Strafrecht;

dat hij (deskundige) eene neiging zooals die welke bij beklaagde bestaat niet erkent als een aangeboren sexueele anomalie qua talis, maar veeleer aanneemt dat de bijzondere richting, waarin die verkeerde neiging zich beweegt, steeds door, in zekeren zin toevallige gebeurtenissen wordt bepaald en dat alleen is aangeboren een bijzondere geestesgesteldheid, die het mogelijk maakt dat *toevallige* invloeden van zoo *grooten* invloed kunnen zijn;

dat het toch met alles, wat over erfelijkheid en aangehoren eigenschappen bekend is, in strijd zou zijn, aan te nemen, dat qua talis een aangeboren neiging zoude bestaan om sexueele bevrediging te zoeken door het werpen met inkt op lichte kleederen van vrouwelijke personen, een neiging die, zonder meer, dan in de jaren der puberteit zoude te voorschijn treden, en bevrediging eischen;

dat, naar deze laatste opvatting, de feiten voortkomende uit de verkeerde neigingen niet anders zijn te beschouwen dan andere feiten voortkomende uit den drang naar voldoening aan de psysiologische sexueele begeerten, zoodat in de verkeerde neigingen niet meer mag worden gezien dan een aanwijzing, om met bijzondere nauwgezetheid te onderzoeken op welken bodem deze zich hebben ontwikkeld en onder welke, misschien bijzondere, omstandigheden de feiten zijn bedreven en of daaruit misschien aanleiding kan gevonden worden de toerekenbaarheid uit te sluiten;

dat bij deze soort van neigingen toerekenbaarheid in vele gevallen wordt aangenomen.

Opgeeft

A. Wat den geestestoestand van beklaagde betreft, in het algemeen:

dat hem (deskundige) niet gebleken is, dat bij beklaagde aanwezig is een intellectueele geborneerdheid, integendeel, dat — al moge van het op school geleerde betrekkelijk weinig bij beklaagde zijn bijgebleven, — in verschillende opzichten bij beklaagde bestaat een zekere vlugheid in het begrijpen van hem gedane vragen en in zijn antwoorden; dat hij nieuwe indrukken (b.v. de toestanden in het militair hospitaal) met belangstelling en correct weet op te vatten; dat hij sommige definities en verschillen, hoewel misschien niet volgens alle eischen, toch niet onaardig weet uiteen te zetten, o. a. blijkende uit zijn begrippen omtrent een kantoor van assurantie, makelaars, bankiers, cheques, interestberekening, het ontslag onder handtasting en andere onderwerpen, zijn niet vergeten om teekeningen mede te brengen, nadat hem dit eenigen tijd te voren zeer ter loops was opgedragen, zijn herinnering van vroegere gesprekken enz.;

dat hij, deskundige, op grond van een en ander, beklaagde beschouwt als een weinig wetend, maar niet dom of bekrompen (geborneerd) jongmensch;

dat dit nog nader bevestigd wordt door het juiste begrip, dat beklaagde toonde te hebben van de eischen van den militairen dienst en door de omstandigheid, dat beklaagde veel grooter vorderingen toonde in die vakken welke hij niet vervelend vond, zooals teekenea, waarvoor hij grooten aanleg toonde te bezitten;

dat hij, deskundige, als gevolg van zijn onderzoek en herhaalde persoonlijke ondervraging, aannemende, dat beklaagde eenzijdig artistiek aangelegd is en tevens aan eischen van intellect buiten de school — in casu het militaire leven — heeft kunnen voldoen, in verband met het hem bij herhaald onderzoek gebleken oordeelsvermogen van beklaagde meent, dat men bij beklaagde niet van bekrompenheid mag spreken, maar er aanleiding bestaat een ongelijkmatigheid in aanleg te constateeren, zooals deze herhaaldelijk bij „nerveuse" personen wordt aangetroffen;

dat, als tweede blijvende afwijking bij den beklaagde, in het rapport der in eersten aanleg gehoorde deskundigen is aangenomen het bestaan van neurasthenie, als bewijs waarvoor, onder meer, door hen wordt gewezen op de sexueele dwanghandelingen maar dat daarbij ten onrechte die sexueele dwanghandelingen eerst als een der bewijzen voor die neurasthenie zijn gebezigd en daarna het aldus bewezen labiel zenuwgestel als medeoorzaak wordt beschouwd van het niet kunnen weerstand bieden aan den aandrang;

dat immers op deze wijze het eene wederkeerig als bewijs voor het andere wordt gebezigd ook al valt niet tegen te spreken dat een dergelijke wisselwerking kan bestaan;

dat ditzelfde geldt voor het in eersten aanleg geconstateerde onbestemde gevoel van angst, matheid enz.;

dat de gebleken verhoogde peesreflexen en reflexprikkelbaarheid der huid herhaaldelijk ook bij niet „nerveusen" worden waargenomen en dus daaruit, zonder meer, evenmin tot „neurasthenie" mag worden geconcludeerd;

dat voor de beoordeeling van den geestestoestand van beklaagde het meest in aanmerking zou komen de spoedig optredende vermoeidheid, die door de deskundigen in eersten aanleg, volgens hun rapport, is waargenomen;

dat hem, deskundige, van deze vermoeidheid niets is gebleken, evenmin als van labiliteit der hartswerking en hij de mogelijkheid aanneemt, dat intusschen eene verandering in den toestand is gekomen en dit te meer, nu beklaagde zelf zegt thans van zijn abnormalen drang vrij te zijn, in tegenstelling van den tijd van het eerste onderzoek toen die, volgens beklaagde zelf, hem wèl drukte;

dat de militaire getuigen in tegenwoordigheid van hem, deskundige, voor het Hof gehoord, uitdrukkelijk hebben verklaard nooit iets van spoedige vermoeidheid of van onbeholpenheid bij het beantwoorden van vragen bij beklaagde te hebben bemerkt, juist in den tijd toen hij het feit pleegde, terwijl de onderwijzer hem verklaart voor een zenuwachtig individu en zijn chef op het kantoor hem noemt suf en onbeholpen:

dat uit deze tegenstrijdige getuigenissen blijkt, dat er geen sprake mag zijn van eenigszins belangrijke habitueele zenuwachtigheid;

dat een prikkelbaarheid, gelijk beklaagde die vertoont, ook bij geestelijk volkomen gezonde menschen voorkomt en van een zoodanig verhoogde prikkelbaarheid, die per se als pathologisch of maar verdacht zou te beschouwen zijn, niets is gebleken;

dat de bij beklaagde gebleken afwijkingen in het algemeen minder zijn dan bij sexueel-perversen als regel voorkomt en dus, in zijn habitueelen toestand alléén, zelfs bij zeer kritische beschouwing, geen aanleiding kan gevonden worden om beklaagde ontoerekenbaar of verminderd toerekenbaar te verklaren;

B. Wat den geestestoestand van beklaagde betreft op het oogenblik waarop hij het feit pleegde, waarvoor hij terechtstaat en de soortgelijke, die hij erkent vroeger te hebben gepleegd;

dat beklaagde thans (December 1908) is 20 jaar; dat hij de feiten dus pleegde, althans begon te plegen op een leeftijd, die tot de puberteitsperiode mag worden gerekend; dat deze leeftijd aanleiding geeft tot belangrijke afwijkingen ook op psychisch gebied; dat een niet onaanzienlijk aantal psychosen op dien leeftijd begint en juist op dien leeftijd het ontwakende en onbevredigde sexueele verlangen soms tot eigenaardige uitingen komt;

dat bij de beoordeeling van de feiten met den onrijpen toestand van den dader dient rekening gehouden te worden en dat zijn leeftijd voor de beoordeeling van den aard van het feit, tenminste van evenveel belang is als de boven behandelde verschijnselen op intellectueel en nerveus gebied;

dat alcoholinvloed — volgens de uitdrukkelijke verklaring van beklaagde — is uitgesloten;

dat voor epilepsie en de daardoor mogelijk veroorzaakte tijdelijke geestesstoornis, volgens hem, deskundige, geen enkele aanwijzing bestaat;

dat dus de vraag rijst of men, in het geheel van verschijnselen van het opkomen van den aandrang af tot aan het inktwerpen met begeleidende zaad-uitstorting toe, heeft te zien een voorbijgaanden toestand van psychose;

dat — gelijk reeds gezegd — hij, deskundige, zich niet plaatst op het standpunt, dat de verkeerde neiging als zoodanig, aangeboren zou zijn;

dat het nu op zich zelf nog niet als een bewijs van het bestaan van een dwangtoestand geldt, dat — gelijk het rapport in eersten aanleg constateert — „beklaagde voelt het afwijkende (van zijn toestand), dat hij er „tegen vecht, zich tracht te beheerschen, bidt dat het anders moge worden";

dat toch ditzelfde herhaaldelijk beweerd wordt door volgers van andere slechte gewoonten;

dat het bestaan van een dwangtoestand (obsessie) evenmin mag worden afgeleid hieruit, dat de beklaagde door de ernstige waarschuwing van het eerste onderzoek zich niet van herhaling heeft laten weerhouden;

dat op deze wijze toch nooit een pathologisch sterke drang mag worden bewezen, maar dat bovendien in deze eenige zeer gewichtige verschillen met dwangtoestand aanwezig zijn;

dat, niettegenstaande ontwijfelbare dwangtoestanden geenszins zeldzame verschijnselen zijn en de inhoud der dwanggedachten vrij dikwijls van alles behalve onschuldigen en vaak van voor anderen bedenkelijken aard is (anderen met een mes te snijden, te slaan, kinderen uit het raam te laten vallen enz.) het opmerkelijk is, dat gevallen, waar echte dwangtoestanden tot strafbare handelingen hebben aanleiding gegeven, in de forens-psychiatrische litteratuur tot de grootste uitzonderingen behooren;

dat hiermede overeenkomt de dagelijksche ondervinding van lijders aan dwangtoestanden; zij geven aan den dwang toe, waar geen ernstige gevolgen zijn te duchten, zij treffen soms zeer merkwaardige voorzieningen om zich te verdedigen en kunnen op die wijs aan zich zelf en anderen veel onaangenaamheden veroorzaken, maar zij kunnen aan de crimineele impulsen zelve weerstand bieden; een lijder aan dwangtoestanden, die zooals beklaagde, in veelvuldige herhaling, haast iederen keer, dat een crimineele drang opkomt, daaraan toegeeft, zou reeds zeer ongewoon zijn en nog minder zou het met de dagelijksche ondervindingen overeenstemmen, dat hij een heel arsenaal van materiaal er op nahoudt, waarmede hij aan zijn aandrang zou kunnen voldoen; het is juist kenschetsend voor den lijder aan dwangtoestanden, hoe hij er alle zorgen aan besteedt, om de gelegenheid om bij ongeluk aan zijn aandrang te kunnen toegeven, te verminderen;

dat echter belangrijker nog dan deze beschouwingen, die — aangezien uitzonderingen, hoe zeldzaam ook, als mogelijk moeten beschouwd worden —

alleen een beperkte waarde hebben, is de overweging, dat de psychologische samenhang hier belangrijk anders is dan bij de echte dwangtoestanden; bij deze immers is de dwanggedachte of in andere gevallen de dwangimpuls, primair, de verlichting wordt gevonden in het toegeven aan den drang qua talis; bij beklaagde echter zijn de beweerde dwangtoestanden gericht op een bepaald doel — het bevredigen van geslachtslust — zooals immers ook uitdrukkelijk het eerste rapport heeft aangenomen, waar het spreekt van „het feit als zoodanig met als einddoel het bereiken van een gevoel van „orgasmus"" hoewel op ongewone manier; de ontspanning die bij hem volgt na het plegen van het feit is dezelfde als die welke volgt zoowel op de gewone geslachtsverrichting, als in andere gevallen op de verrichting van onanistischen aard, welke laatste dan later bij den dader plaats maakt voor een gevoel van spijt over wat hij bedreven heeft;

dat op deze gronden onhoudbaar blijkt de veronderstelling dat beklaagde bij het plegen van het feit heeft verkeerd in een dwangtoestand in den engeren zin;

dat de mogelijkheid in aanmerking kan komen, dat men hier te doen zou hebben met een onweerstaanbaren „aandrang'' (die veelal ook met den naam van „dwangtoestand'' wordt bestempeld) of dat beklaagde misschien door een zóó geweldigen sexueelen aandrang werd aangegrepen, dat geen tegenvoorstellingen daar meer tegen konden opkomen;

dat de beantwoording van deze vraag voor den deskundige zeer moeilijk is, daar beklaagde in dezen toestand nooit door een deskundige is geobserveerd en de moderne psychiatrie met het aannemen van deze toestanden, die vroeger als monomaniën een niet onbelangrijke rol hebben gespeeld, hoe langer hoe huiveriger is geworden;

dat echter te dezen opzichte eenig licht wordt verspreid door het volgende: beklaagde zelf heeft aan den deskundige medegedeeld, dat hij nog circa twee maanden in het militair hospitaal te Haarlem onder zijn aandrang heeft te lijden gehad; gesteld nu, dat men hier met zulk een onweerstaanbaren drang te doen had, dan was te verwachten, dat tenminste iets abnormaals — onrust, agitatie — ware geobserveerd geworden terwijl hij door de omstandigheden was verhinderd aan zijn aandrang te voldoen; volgens die inlichtingen echter van den chef van het hospitaal is niets voorgevallen, en dit valt te meer op nu beklaagde juist ter observatie van zijn psychischen toestand was opgenomen;

dat hierbij komt hetgeen bekend is omtrent beklaagdes gedrag terwijl hij de feiten pleegde of voorbereidde, n.l. dat — terwijl hij — volgens eigen erkentenis, langen tijd de inktwerperij heeft kunnen bedrijven en heeft bedreven zonder gevat te worden, zelfs nadat de algemeene aandacht op die feiten gevestigd was, mag worden aangenomen — en voor een gedeelte wordt dit door beklaagde zelf erkend — dat hij zekere voorzichtigheid niet naliet;

dat — al moge in de wetenschap overbekend zijn, dat het plegen van feiten met overleg en voorzichtigheid een ziekelijken toestand zelfs van ernstigen aard niet uitsluit — het weinig overeenstemt met de ervaring van psychiaters, dat iemand staande onder een plotseling opkomenden onweerstaanbaren ziekelijken aandrang en onder diens invloed gerakende in een toestand zooals door het eerste rapport wordt verondersteld toch in staat zou geweest zijn voorzichtig tegen het ontdekt worden te waken;

dat hiermede volkomen overeenstemt wat aangaande zijn gedrag bij het eenige geobserveerde — hoewel niet voltooide feit van 31 Mei 1908 in het proces-verbaal van den rechercheur VAN L. wordt vermeld:

dat hij n.l. zenuwachtig staat te trekken, zooals bij iemand, die sexueel sterk is geprikkeld zich laat begrijpen; door toevallige omstandigheden — het wegloopen der dame — wordt hij verhinderd met inkt te werpen, hij achtervolgt haar korten tijd, wordt echter vóór dat hij geworpen of sperma geloosd had aangehouden — dus vóór dat hij aan den veronderstelden onweerstaanbaren aandrang had kunnen voldoen; hij gaat met de rechercheurs mede; in een niet al te druk laantje tracht hij te ontvluchten en werpt — gelijk hij zelf zegt, (in tegenstelling met de recherchenrs, die van „laten vallen" spreken) — het inktfleschje in het gras;

dat dit gedrag geen recht geeft om daaruit te besluiten dat beklaagde destijds was een individu, dat onder den invloed van een onweerstaanbaren aandrang aan zijn verlangens machinaal moest toegeven, maar veeleer doet denken aan het gedrag van iemand, die eenvoudig tracht zich te ontdoen van het eenige wat als bewijs tegen hem kan dienen;

dat het eenige wat men dus ten slotte zou moeten aannemen zou zijn, dat het feit, dat beklaagde met inktwerpen doorging zelfs na eene ernstige waarschuwing, per se een ernstigen aandrang bewijst, maar dat dit om de bovenstaande redenen onaannemelijk is;

B. Betreffeude de geneeselijkheid van beklaagde:

dat hetgeen ten deze gebleken is geenszins recht geeft om beklaagde als sexueel blinde zelfs als ongeneeslijk sexueel blinde te beschouwen;

dat immers beklaagde zelf erkent dat hij sedert de schooljaren niet onafgebroken zijn aandrang heeft gevoeld, veeleer, na een tusschenruimte van 1 à $1^1{}_2$ jaar vóór dat hij gevat werd dezen aandrang weder heeft gevoeld;

dat hij nu zegt sedert maanden niets van zijn aandrang te hebben bespeurd, zoo zelfs, dat de geheele toedracht hem „hoe langer hoe meer onbegrijpelijk" voorkomt;

dat herhaaldelijk bij sexueel verkeerde neigingen voorkomt, dat zij tijdelijk beheerscht kunnen worden of zich niet voordoen; dat het zelfs zeer gewoon is, dat verandering van omstandigheden — daaronder vooral inhechtenisneming of opneming ter observatie in eene inrichting — de verkeerde neigingen doet verdwijnen, hetgeen op de strafrechterlijke beschouwing van de feiten niet zonder invloed kan zijn;

dat nauwelijks kan worden aangenomen, dat in een aangeboren — per se ongeneeslijke — verkeerde neiging op deze wijze verandering kan gebracht worden, zóó dat de lijder niet alleen aan een voortbestaanden aandrang niet meer toegeeft, maar deze aandrang zelf verdwijnt;

dat de ten aanzien van beklaagde genomen maatregelen van gevangenneming en in observatie-stelling blijkbaar reeds dezen invloed ten goede hebben uitgeoefend;

dat het nu wel niet is uit te maken of de verkeerde neiging niet meer eens zal opkomen, maar, dat het een heel andere vraag is of beklaagde ook in de toekomst aan een mogelijk opkomende neiging weer zal toegeven;

dat nu de vraag of beklaagde gestraft zal (kunnen) worden — wanneer het feit zelf als bewezen en srrafbaar wordt beschouwd — alleen hiervan afhangt, of hij als toerekenbaar was te beschouwen, toen hij het feit pleegde, ook al stond te vreezen, dat de straf hem niet zal weerhouden dezelfde feiten ook later te plegen;

dat hij, deskundige, dat intusschen niet waarschijnlijk acht en op de aangevoerde gronden van oordeel is, dat de wetenschap, dat hij zich aan straf blootstelt door aan zijn verkeerde neiging toe te geven, zal tengevolge

hebben dat beklaagde, bij mogelijk in de toekomst weder opkomen dier neigingen er niet zoo licht toe komen zal om daaraan toe te geven, terwijl, integendeel een ontoerekenbaarverklaring in hem — ook al is om zijn persoonlijkheid niet te vermoeden, dat hij daarvan met opzet zal gebruik maken om ongestraft nieuwe strafbare feiten te plegen — de overtuiging zal vestigen dat hij tegen zijn verkeerde neigingen „toch niets kan doen" en zoo de kans op recidive des te grooter zou maken;

dat dit te meer geldt, omdat — ook al werd hij ontoerekenbaar verklaard — het niet mogelijk zal zijn hem in een gesticht voor krankzinnigen te plaatsen — al zou dit voor hem met een bestraffing gelijk staan — omdat op het oogenblik waarop de observatie werd gesloten, sedert maanden van de verkeerde neigingen niets meer was gebleken;

Overwegende dat de deskundige HEILBRONNER op deze - en andere — in zijn vermeld rapport breeder omschreven gronden de gestelde vragen beantwoordt als volgt:

1°. De verkeerde neiging, die den beklaagde er toe leidde om de kleederen van vrouwen met inkt te bemorsen is niet te beschouwen als eene gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens noch als het gevolg daarvan; of men deze neiging als eene ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens, respectievelijk als het gevolg er van, wil beschouwen, zal afhangen van de definitie welke met aan „de ziekelijke storing" der verstandelijke vermogens wenscht te geven. Het antwoord zal bevestigend zijn, indien men daarmede *ieder* onder abnorme voorwaarden zich voordoend psychisch verschijnsel begrijpt, ontkennend indien men daaronder alleen de krankzinnigheid sensu strictiore begrijpt;

2°. Het is niet aannemelijk dat deze verkeerde neiging zóódanig op beklaagdes denkvermogen heeft gewerkt, dat daardoor werd opgeheven zijn vermogen om zoowel de feitelijke strekking als het ongeoorloofde van die handelingen te beseffen. Het is niet aannemelijk, dat de verkeerde neiging zoodanig op zijn wilsvermogen heeft gewerkt, dat daardoor zijn vermogen werd *opgeheven* om ten aanzien van die handelingen zijn wil te bepalen; wel echter is aannemelijk, dat de verkeerde neiging zóódanig op zijn wilsvermogen heeft gewerkt, dat dit vermogen werd *beperkt*;

3°. Er zijn bij beklaagde geen verschijnselen waar te nemen geweest (of tijdens het onderzoek waar te nemen) die het aannemelijk maken, dat beklaagde, tijdens het plegen van het feit, waarvoor hij terechtstaat, leed aan eene ziekelijke storing der verstandelijke vermogens behalve de verkeerde neiging, over wier beteekenis in sub 1°. is gesproken.

Overwegende dat op de bovenstaande gronden, door den deskundige in den breede uiteengezet, de verkeerde neiging, die bij beklaagde is gebleken te hebben bestaan niet is te beschouwen als een gebrekkige ontwikkeling zijner verstandelijke vermogens, noch als een gevolg daarvan;

dat zij evenmin kan worden geacht te zijn een ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens noch een gevolg daarvan, nu bij beklaagde niet waar te nemen zijn geweest, noch tijdens het onderzoek zijn waargenomen verschijnselen, die het aannemelijk maken dat beklaagde tijdens het plegen van het bewezen verklaarde feit — buiten de meervermelde verkeerde neiging — leed aan eenige ziekelijke storing zijner verstandelijke vermogens;

dat nog te minder grond bestaat in die verkeerde neiging eene ziekelijke storing van beklaagdes verstandelijke vermogens te zien, nu uit het onderzoek is gebleken dat daardoor niet werd opgeheven zijn vermogen om de feitelijke strekking en het ongeoorloofde van zijne handeling te beseffen

of te dien aanzien zijn wil te bepalen, zoodat ten hoogste kan worden aangenomen, dat door die verkeerde neiging dat vermogen bij beklaagde werd beperkt;

dat daarin wel grond is te vinden om beklaagde voor het feit waaraan hij schuldig bevonden is, een gevangenisstraf van niet langen duur op te leggen;

Overwegende dat de Krijgsraad derhalve ten onrechte het feit niet strafbaar heeft geoordeeld en daarom het vonnis moet worden vernietigd;

Recht doende volgens artikel 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie in naam der Koningin, in hooger beroep!

Vernietigt het vonnis den 1sten September 1908 gewezen door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, standplaats Haarlem;

Gezien de artikelen 117 der Militiewet 1901, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* nº. 64), 10, 91 en 350 van het Wetboek van Strafrecht en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen gedaagde is tenlaste gelegd met zijne schuld daaraan;

Qualificeert het als het opzettelijk en wederrechtelijk beschadigen van eenig goed dat geheel aan een ander toebehoort, en

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf van acht dagen;

Verwijst hem in de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen;

Ontzegt allen anderen eisch.

Zeekrijgsraad
aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam.

Vonnis van 7 April 1909.

Fiat-executie verleend te Amsterdam den 8sten April 1909 door den Vice-Admiraal, adjudant in buitengewonen dienst van Hare Majesteit de Koningin, Directeur en Commandant der Marine, J. H. L. J. baron Sweerts de Landas Wijborgh.

President: G. L. Goedhart, Kapitein ter zee.

Leden: P. S. Groen, Kapitein der Mariniers, J. Koopman, Officier-machinist 1ste klasse, C. Mathol, Officier van Administratie 1ste klasse, R. H. Haentjens, Luitenant ter zee 2de klasse, B. van Erp Taalman Kip, Officier van Administratie 2de klasse en F. L. Kruijs, Luitenant ter zee 2de klasse.

Fungeerend Fiskaal: E. G. de Wijs, Offic. van Adm. 1ste klasse.

Art. 19 Wet 14 November 1879 (Stbl. 193); art. 72 Wetb. v. Strafr. Desertie. Verjaring. Daad van vervolging.

Het in arrest stellen na vrijwillige aanmelding van desertie is een daad van vervolging in den zin van art. 72 Swb., zoodat, ook indien men aanneemt

dat het misdrijf van art. 145 C. W. W. geen voortdurend, dus een voor verjaring vatbaar, misdrijf is, in casu toch de verjaring is gestuit 5 dagen voordat de termijn van twaalf jaar, genoemd in art. 19 der wet van 14 November 1879 (Staatsblad 193) is verstreken.

Eisch en conclusie, den Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam overgegeven door den Fiskaal, eischer ambtshalve, ter eenre op en jegens A., gedaagde en gedetineerde ter andere zijde.

De eischer ambtshalve draagt voor:

dat de beklaagde volgens zijne opgave is oud 40 jaren, geboren te Stekene, in België, zich in September 1883 vrijwillig als jongen voor den tijd van tien jaren in 's Rijks zeedienst heeft verbonden, terwijl blijkens zijn extract-Stamboek, door den beklaagde als juist erkend, bij zijne verwijdering in 1897, zijne toenmalige diensttijd zou geëindigd zijn den 30sten November 1902;

dat de krijgsartikelen hem zijn voorgelezen, hij laatstelijk heeft gediend als matroos 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Sumatra" en thans, blijkens de benoeming van den Zeekrijgsraad, terechtstaat ter zake:

dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. pantserdekkorvet „Sumatra", destijds liggende te Soerabaia, op 6 Maart 1897 is achtergebleven van passagieren, daarna steeds zonder verlof is afwezig geweest en zich op 4 Maart 1909 weder vrijwillig heeft aangemeld op Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam;

dat de beklaagde bekent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en daarbij opgeeft:

dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. „Sumatra" omstreeks 1897 te Soerabaia van dat schip is gaan passagieren en den volgenden morgen aan boord moest terug zijn;

dat hij echter niet is teruggekeerd, maar, na eerst drie dagen te Soerabaia rondgezworven en zijn uniformgoed voor burgerkleeding te hebben geruild, zich heeft begeven naar een ter reede liggend Engelsch zeilschip en daarmede een dag later van Soerabaia is vertrokken naar Philadelphia;

dat hij na dien tijd steeds heeft gevaren op verschillende vreemde koopvaardijschepen en zich eindelijk in den namiddag van 4 Maart 1909 weder heeft aangemeld op het Wachtschip te Amsterdam om vrij te zijn en papieren te kunnen krijgen in verband met een voorgenomen huwelijk, denkende dat hij zich, met het oog op verjaring, nu wel zonder gevaar kon aanmelden;

dat niemand hem vergunning had gegeven om achter te blijven en hij geen reden had waardoor hij verhinderd was om op tijd van passagieren aan boord terug te keeren;

Overwegende dat deze bekentenis bevestigd wordt:

1°. door een op 29 Maart 1909 voor authentiek gewaarmerkt extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. pantserdekkorvet „Sumatra", waarin vermeld is:

dat in den morgen van Zaterdag 6 Maart 1897 de passagiers aan boord terugkwamen, maar daarbij ontbrak de matroos 2de klasse A.;

dat op 20 Maart daaraanvolgende is afgevoerd als deserteur de matroos 2de klasse A.

2°. door een behoorlijk — in dato 12 Maart 1909 — gewaarmerkt extract uit het scheepsjournaal, gehouden aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, waaruit blijkt:

dat zich op Donderdag 4 Maart 1909, des namiddags ten 4 uur 45, vrijwillig aan boord heeft gemeld A.;

Overwegende dat door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit evengenoemde extracten scheepsjournaal in onderling verband beschouwd wettig en overtuigend is bewezen het feit aan den beklaagde tenlaste gelegd;

dat zijne schuld door diezelfde bewijsmiddelen is bewezen, terwijl hij geene omstandigheden heeft aangevoerd waaruit de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters zou kunnen blijken;

Overwegende dat het aldus als bewezen aangenomen feit moet worden gequalificeerd als: „desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minderen schepeling door in tijd van vrede zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn geweest van den bodem waarop hij diende, opgevolgd door vrijwillige terugkomst nadat de tijd van veertien dagen sedert den aanvang zijner ongeoorloofde afwezigheid was verloopen";

dat intusschen de vraag zou kunnen rijzen of het recht tot strafvordering wegens dat misdrijf niet is vervallen door verjaring, nu tegen dezen beklaagde, op 6 Maart 1897 achtergebleven van passagieren, eerst meer dan twaalf jaren later, n.l. op 10 Maart 1909, rechtsingang is verleend als verdacht van desertie;

dat eischer om twee redenen die vraag ontkennend meent te moeten beantwoorden en om het belang der zaak — vrijspraak of veroordeeling — de motieven die hem daartoe leidden eenigszins in den breede aan het oordeel van den Krijgsraad zal onderwerpen;

Eerst bij de wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), werd door wijziging van art. 19 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193), het instituut der verjaring in het militair recht geïntroduceerd; wel kwamen in het ontwerp — 1814 — van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water in Titel XII, ten opschrift voerende: „Van het ophouden der straffen", daarop betrekking hebbende voorschriften voor (1), maar zij werden geschrapt als gevolg eener opmerking van den Raad van State, luidende: „Twijfelachtig is het ook, of niet de geheele titel, betreffende „het ophouden der straffen zou dienen weg te vallen. Het is wel waar, „dat de verjaring van militaire delicten niet altijd dezelfde behoeft te zijn „als gewone, — maar het systhema dient in verband te zijn. Het schijnt „dus ook veiliger te dezer aanzien nog te wachten, tot het algemeen systhema „omtrent de verjaring der misdaden zal gevestigd zijn".

Dat „algemeen systhema" werd in 1838 gevestigd (Artt. 457—464 Wetb. van Strafvordering) maar toen dacht men niet meer aan de militaire wetgeving. Eerst bijna een halve eeuw later, in 1886, werd ook hierin de verjaring opgenomen, nadat een zwakke poging daartoe uit den boezem der Tweede Kamer bij de totstandkoming der wetten van 1879 was mislukt.

De Memorie van Toelichting op art. 9 der invoeringswet van 15 April 1886 lichtte het nieuwe voorschrift zeer eenvoudig toe met deze woorden: „het nieuwe artikel 19 strekt om eindelijk ook op militaire misdrijven de „verjaring te kunnen toepassen. Er is geen enkele rechtsgrond denkbaar „waarom militaire delicten en deze alleen, onverjaarbaar zijn zouden".

Krachtens art. 182 van het ontwerp 1814 zou „geenerlei verjaring immer „te stade komen aan deserteurs", zelfs was ook het recht tot strafvordering van andere misdrijven „tijdelijk bij de desertie gepleegd" niet verjaarbaar.

---

(1) Mr. H. VAN DER HOEVEN „Onze Militaire Strafwetgeving" bladz. 129.

De wetgever van 1886 dacht er anders over: art. 19 veronderstelt dat de desertie aan verjaring onderworpen is en bepaalt in nº. 3 uitdrukkelijk den termijn daarop op twaalf jaren.

Nu moet men, om een verjaringstermijn te kunnen toepassen, allereerst twee dingen weten en wel: den duur van den termijn — wat hier geen bezwaar geeft — en het oogenblik waarop die termijn begint te loopen. Wanneer is dat laatste nu bij desertie het geval?

Vóór 1886 was men vrij algemeen (1) van opvatting dat desertie was een *voortdurend* misdrijf, waaruit dan weer zou voortvloeien dat dit misdrijf niet kan verjaren, zoolang de deserteur niet terug is. Maar ná dat jaar is men, blijkbaar beïnvloed door art. 19, van meening veranderd, ofschoon art. 19 voor *die* vraag niet de minste beteekenis heeft.

In dit verband verdient opmerking dat in het ontwerp invoeringswet, zooals dat is ingediend aan den Raad van State, eene bepaling voorkwam krachtens welke de termijn van verjaring voor het misdrijf van desertie zou aanvangen op den dag na den terugkeer binnen het Rijk in Europa (2).

De Raad van State had daarop tal van aanmerkingen en gaf als slotsom van zijne beschouwingen in overweging „den tijd van aanvang van den „verjaringstermijn ter beoordeeling te laten naar het gemeene recht." De Regeering heeft zich blijkbaar daarmede vereenigd, want in het wetsontwerp, zooals het bij de Tweede Kamer aanhangig is gemaakt, wordt over den aanvangstijd van de verjaring niet meer gesproken. Dat gemeene recht is nu vervat in art. 71 van het Wetboek van Strafrecht, volgens hetwelk de termijn van verjaring aanvangt op den dag waarop het feit *is* gepleegd. Maar bij voortdurende misdrijven — er werd reeds op gewezen — is dat naar *algemeene* opvatting eerst het geval als de verboden toestand is opgehouden (3); zoolang die toestand voortduurt blijft het misdrijf gepleegd worden en kan de verjaringstermijn niet aanvangen.

De allesbeheerschende vraag is dus deze: of desertie al of niet een voortdurend delict is.

Een voortdurend delict is een zoodanig dat *tengevolge van de daarvan in de wet gegeven omschrijving* bestaat in het doen ontstaan of in het laten voortduren van een door de wet niet gewilden toestand. De *woorden der wet* zijn alzoo beslissend. *In abstracto* kan men niet zeggen of een misdrijf een voortdurend delict is. Bijv. men zou oppervlakkig geneigd zijn dubbel huwelijk een type van een voortdurend misdrijf te noemen; toch is het dat niet, omdat art. 237 van het Wetboek van Strafrecht strafbaar stelt hem, die opzettelijk een dubbel huwelijk *aangaat*. Dit woord „aangaan" wijst niet op een toestand, men doet dat op het oogenblik dat men voor den ambtenaar van den burgerlijken stand verklaart dat men elkander als echtgenoot aanneemt en daarmede is het misdrijf compleet en uit. Had de wetgever nu echter straf bedreigt bijv. tegen hem die in dubbel huwelijk *leeft* dan was bigamie door die wettelijke omschrijving een voortdurend misdrijf want het woord „leven" wijst op een toestand die voortduurt tot het huwelijk ontbonden is.

---

(1) Zie o.a. VAN DEINSE, De Algemeene beginselen van Strafrecht blz. 393.
VAN DER HOEVEN, Mil. Straf- en tuchtrecht, Deel I blz. 451 vlgg.
WINCKEL, Handleiding bij de uitoefening der Rechtspl. Zeemacht, § 180.
Sententies H. M. G. 1 Februari 1855 en 29 October 1864.
Mil. Rechtelijk Tijdschrift II blz. 228.

(2) SMIDT, Wetb. van Strafrecht V, 294 2e druk 137.

(3) VAN HAMEL, Inleiding blz. 624; SIMONS, Leerboek I 234; NOYON, Wetb. v. Strafr. aant. 1 ad. art. 71.

Toetst men nu de verschillende misdrijven van desertie en de daarmede gelijkgestelde delicten aan de boven gegeven omschrijving dan stuit men vooreerst op het in tal van artikelen in den zesden titel van het Crimineel Wetboek voorkomende woord „deserteeren". Taalkundig opgevat denkt men daarbij niet aan een toestand maar aan eene handeling n.l. van zich verwijderen, wegloopen — met het voornemen om niet meer terug te keeren —. Hierop wijst bijv. de uitdrukking „deserteeren *naar* den vijand" en in dien zin is ook de omschrijving in het bij de wet van 1887 voor tijd van vrede ingevoegde art. 133*a*. Met de eerste pas welke tot die verwijdering leidt of in vredestijd — om art. 143 — met den eersten stap waardoor de afstand van één uur wordt overschreden, is het misdrijf voltooid en zal mitsdien de verjaring den volgenden dag een aanvang nemen. Door die verwijdering ontstaat wel is waar een illegalen toestand maar die is het *gevolg* van de handeling, niet het misdrijf *zelf*. Zoo bestaat diefstal in wegneming, die tevens tot gevolg heeft den toestand dat het gestolen goed verkeert in handen van den dief.

Geheel anders staat het echter met die, wat de strafbaarheid betreft aan desertie gelijkgestelde of daarmede overeenkomende misdrijven waarin we de omschrijving aantreffen „afwezig blijven" (artt. 129, 130, 145) of „afwezig zijn", art. 145, welk artikel in het onderhavige geval toepasselijk is. Het lijdt geen twijfel dat die uitdrukkingen een toestand aanwijzen, waardoor de aldus geredigeerde misdrijven tot voortdurende worden gestempeld en de verjaringstermijn eerst kan aanvangen nadat die toestand van afwezigheid heeft opgehouden.

Deze onderscheiding, het valt niet te ontkennen, is niet gerechtvaardigd, ze is zelfs onbillijk, maar dat is de schuld van de wet, het mag voor den wetsuitlegger, den rechter, geen reden zijn om den wetgever in strijd met den door hem vastgestelden tekst te corrigeeren.

Maar zelfs al was de bovengevolgde redeneering onjuist, dan zou er in casu nog om een andere reden geen sprake kunnen zijn van verjaard misdrijf. Volgens art. 72 van het Wetboek van Strafrecht wordt immers de verjaring gestuit door „elke daad van vervolging".

Deze beklaagde is 6 Maart 1897 achtergebleven van passagieren. Neemt men nu aan dat zijn afwezig zijn geen voortdurend misdrijf is, dan zou krachtens art. 145 van het Crimineel Wetboek, twee dagen later, op 8 Maart, het delict voltooid en afgeloopen zijn en de verjaringstermijn op 9 Maart 1897 een aanvang hebben genomen, ergo het recht tot strafvordering op 9 Maart 1909 vervallen zijn. Echter had beklaagde zich op 4 Maart 1909 aangemeld en werd hij als verdacht van desertie ingevolge de bepalingen van de Rechtspleging bij de Zeemacht (artt. 3 en volg.) op last van den Commandant van Hr. Ms. Wachtschip alhier *in arrest gesteld*.

Dat was derhalve de eerste daad van vervolging waardoor de verjaring werd gestuit, juist vijf dagen voordat de termijn van twaalf jaren was verstreken. (In dien zin ook uitdrukkelijk een door het Hoog Militair Gerechtshof geapprobeerd vonnis van den Krijgsraad te 's Hertogenbosch van 8 December 1903; Mil. Jurisprudentie n°. 37).

Overwegende dat alzoo — hoe men de zaak ook beschouwt — het recht tot strafvordering in het onderhavige geval niet is verjaard;

Overwegende ten slotte betreffende de op te leggen straf:

dat beklaagdes gedrag, bij gebreke van het nog in Oost-Indië berustende conduiteboekje, niet geheel kan worden beoordeeld maar daarin naar eischers meening geen voldoende grond is gelegen om de beslissing van deze zaak uit te stellen tot na ontvangst van een extract uit dat boekje;

dat blijkens het extract strafregister deze beklaagde vroeger reeds eenmaal wegens desertie door den Zeekrijgsraad is veroordeeld;

dat hij als reden voor zijne tweede desertie nu opgeeft dat hij zich na acht jaren afwezigheid niet goed meer in dienst kon schikken en ook geen kans zag om het ooit verder te brengen dan matroos 2de klasse;

dat hij bij zijn laatste achterblijven nog ruim $5^1/_2$ jaar had te dienen en mitsdien dezen tijd wederrechtelijk aan den staatsdienst heeft onttrokken;

dat het eischer in elk geval wenschelijk voorkomt dezen veertigjarigen beklaagde uit den zeedienst te ontslaan;

Vermits uit al het vorenstaande blijkt dat de beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan het hiervoren gequalificeerde misdrijf, zoo concludeert de eischer ambtshalve dat de beklaagde met toepassing van artt. 134, 137, 144 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, artt. 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 193), art. 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64), artt. 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en art. 167 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, daaraan zal worden schuldig verklaard en veroordeeld tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van vijf maanden, gepaard met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geemployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren en met in mindering brenging van den tijd door den beklaagde voor de tenuitvoerlegging van het vonnis voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht van af den datum der rechtsingang, zijnde 10 Maart 1909, mitsgaders in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad, of te worden veroordeeld tot zoodanige andere straf als de Krijgsraad in goede justitie zal verstaan te behooren.

In den Krijgsraad overgegeven
te Amsterdam den 6den April 1909.

De Fiskaal:

(*get.*) DE WIJS.

DE ZEEKRIJGSRAAD AAN BOORD VAN Hr. Ms. WACHTSCHIP TE AMSTERDAM:

heeft gewezen het navolgende vonnis in de zaak van den Fungeerenden Fiskaal eischer ambtshalve op en jegens A., oud naar zijne opgave 40 jaar, geboren te Stekene in België, laatst gediend als matroos 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Sumatra", thans gedetineerd aan boord van gemelden bodem.

Gezien den eisch en conclusie van den eischer ambtshalve mitsgaders de verdere processale stukken door dezen onder behoorlijken inventaris overgelegd;

Overwegende dat de beklaagde blijkens de benoeming van den Zeekrijgsraad, terechtstaat ter zake:

dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. pantserdekkorvet „Sumatra", destijds liggende te Soerabaia, op 6 Maart 1897 is achtergebleven van passagieren, daarna steeds zonder verlof is afwezig geweest en zich op 4 Maart 1909 weder vrijwillig heeft aangemeld op Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam;

dat de beklaagde bekent zich aan het hem tenlaste gelegde te hebben schuldig gemaakt en daarbij opgeeft:

dat hij, dienende aan boord van Hr. Ms. „Sumatra", omstreeks Maart 1897 te Soerabaia van dat schip is gaan passagieren en den volgenden morgen aan boord terug moest zijn;

dat hij echter niet is teruggekeerd, maar, na eerst drie dagen te Soerabaia rondgezworven en zijn uniformgoed voor burgerkleeding te hebben geruild, zich heeft begeven naar een ter reede liggend Engelsch zeilschip en daarmede een dag later van Soerabaia is vertrokken naar Philadelphia;

dat hij na dien tijd steeds heeft gevaren op verschillende vreemde koopvaardijschepen en zich eindelijk in den namiddag van 4 Maart 1909 weder heeft aangemeld op het Wachtschip te Amsterdam om vrij te zijn en papieren te kunnen krijgen in verband met een voorgenomen huwelijk, denkende dat hij zich, met het oog op verjaring, nu wel zonder gevaar kon aanmelden;

dat niemand hem vergunning had gegeven om achter te blijven en hij geen reden had waardoor hij verhinderd was om op tijd aan boord terug te keeren;

Overwegende, dat deze bekentenis bevestigd wordt:

1°. door een op 29 Maart 1909 voor authentiek gewaarmerkt extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. pantserdekkorvet „Sumatra", waarin vermeld is:

dat in den morgen van Zaterdag 6 Maart 1897 de passagiers aan boord terugkwamen, maar daarbij ontbrak de matroos 2de klasse A.;

dat op 20 Maart daaraanvolgende is afgevoerd als deserteur de matroos 2de klasse A.;

2°. door een behoorlijk — in dato 12 Maart 1909 — gewaarmerkt extract uit het scheepsjournaal, gehouden aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam, waaruit blijkt:

dat zich op Donderdag 4 Maart 1909, des namiddags ten 4 uur 45 min. vrijwillig aan boord heeft gemeld A.;

Overwegende dat door de bekentenis van beklaagde, bevestigd door de aanwijzingen voortvloeiende uit evengenoemde extracten scheepsjournaal in onderling verband beschouwd wettig en overtuigend is bewezen het feit aan den beklaagde tenlaste gelegd;

dat zijne schuld door diezelfde bewijsmiddelen is bewezen, terwijl hij geene omstandigheden heeft aangevoerd, waaruit de reden zijner afwezigheid ten genoege des Raads zou kunnen blijken;

Overwegende aangaande de vraag of het recht tot strafvordering wegens dat feit niet zou zijn vervallen door verjaring;

dat beklaagde op 6 Maart 1897 is achtergebleven van passagieren en dat op 10 Maart 1909 rechtsingang tegen hem is verleend als verdacht van desertie;

dat hij echter, toen hij zich op 4 Maart 1909 aanmeldde, als verdacht van desertie ingevolge de bepalingen van artt. 3 en volgg. R. Z. op last van den Commandant van Hr. Ms. Wachtschip dienzelfden dag in arrest werd gesteld;

dat deze handeling van in arrest stellen aangemerkt moet worden als eene, in casu de eerste daad van vervolging, welke de verjaring stuit in den zin van art. 72 Sr.;

dat, zelfs al wordt aangenomen, dat het den beklaagde tenlaste gelegde afwezig zijn niet een voortdurend misdrijf is, toch in dit geval van geen verval van het recht tot strafvordering sprake kan zijn, daar dan krachtens

art. 145 C. W. W. het delict twee dagen later, dus op 8 Maart, voltooid zou zijn en het recht tot strafvordering op 9 Maart 1909 zou zijn vervallen terwijl de stuiting der verjaring reeds plaats had op 4 Maart 1909;

Overwegende ten slotte betreffende de op te leggen straf:

dat beklaagdes gedrag, bij gebreke van het nog in Oost-Indië berustend conduite-boekje, niet geheel kan worden beoordeeld, maar daarin geen grond ligt, de beslissing van deze zaak uit te stellen tot na ontvangst van een extract uit dat boekje;

dat blijkens het extract-strafregister deze beklaagde vroeger reeds eenmaal wegens desertie door den Zeekrijgsraad is veroordeeld;

dat hij als reden voor zijne tweede desertie nu opgeeft: zich na acht jaren afwezigheid niet goed meer in dienst te kunnen schikken en dat hij geenszins kans zag het ooit verder te brengen dan matroos 2de klasse;

dat hij bij zijn laatste achterblijven nog ruim $5^1/_2$ jaar had te dienen en mitsdien dezen tijd wederrechtelijk aan den staatsdienst heeft onttrokken;

dat het in elk geval wenschelijk voorkomt dezen veertigjarigen beklaagde uit den zeedienst te ontslaan; benevens om den tijd, door beklaagde vóór de tenuitvoerlegging van zijn vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, in mindering te brengen van zijn straf en wel vanaf den datum van 't verleenen van rechtsingang;

Gezien de artikelen 134, 137, 144 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, artt. 7 en 20 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 193), art. 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), artt. 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en art. 167 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

De Zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam;

Recht doende in naam en van wege Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Verklaart den gedetineerde A. schuldig aan: „desertie in tijd van vrede, gepleegd door een minder schepeling, door in tijd van vrede zonder verlof langer dan twee dagen afwezig te zijn geweest van den bodem waarop hij diende, opgevolgd door vrijwillige terugkomst, nadat de tijd van veertien dagen sedert den aanvang zijner ongeoorloofde afwezigheid was verloopen";

Veroordeelt hem tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van een maand met ontzegging van het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren;

Bepaald dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van zijn vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, vanaf den datum van 't verleenen van rechtsingang, zijnde 10 Maart 1909, in mindering zal worden gebracht van zijn straftijd;

Veroordeelt hem eindelijk in de kosten en misen van de Justitie en die van den processe, desnoods ter taxatie en moderatie van den Krijgsraad;

Ontzegt den eischer ambtshalve allen verderen of anderen eisch ten dezen gedaan of genomen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 26 Februari 1909.

President: Mr. G. H. van Bolhuis.

Leden: L. A. Walaardt Sacré, R. P. Verspijck, Mr. W. C. A. Scholten, C. J. G. de Booy, H. M. Engelhard en Mr. H. J. M. Tijssens.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. van Sasse van Ysselt.

Verdediger: Mr. L. J. C. Kastelijn.

Art. 50 P. I. voor het H. M. G.

Desertie. Aangezien de beklaagde het telastegelegde feit heeft gepleegd terwijl hij diende op een schip dat niet behoorde onder eene der maritieme directiën in Nederland, welk schip zich thans niet in Nederland bevindt, moet hij ter zake van dat feit in eerste instantie voor het Hof terechtstaan.

In de zaak in eersten aanleg aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht, ambtshalve eischer

en

A., oud 24 jaar, geboren te Amsterdam, laatst gediend hebbende als matroos 3de klasse aan boord van Hr. Ms. pantserschip „Koningin Regentes", thans gedetineerd in het Huis van Bewaring te Utrecht, gedaagde, ingevolge artikel 50 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in eersten aanleg voor het Hof terechtstaande.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de conclusie door den eischer ambtshalve genomen, daartoe strekkende dat de gedaagde zal worden schuldig verklaard aan: „desertie in tijd van vrede, door een minderen schepeling gepleegd, door, zonder verlof en zonder geldige reden, langer dan twee dagen van den bodem, waarop hij diende, afwezig te zijn, gevolgd door vrijwillige terugkomst, zonder achterhaald te zijn, doch niet binnen veertien dagen sedert de wederrechtelijke afwezigheid en, te dier zake zal worden veroordeeld tot acht maanden militaire gevangenisstraf, met bepaling dat de tijd, door den beklaagde, na den 31sten December 1908 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de uitvoering dier straf in mindering zal worden gebracht; voorts aan den beklaagde het recht zal worden ontzegd om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen voor den tijd van vijf jaren, alles met veroordeeling van den beklaagde in de kosten en misen der Justitie en van den processe, desnoods ter taxatie of moderatie

van den Hove of tot zulke andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren.

Gezien de stukken van het proces, door den eischer onder inventaris overgelegd, en, voorzooveel daarvan gebruik wordt gemaakt, aan den gedaagde voorgehouden en medegedeeld.

Overwegende dat uit de ten processe overgelegde stukken blijkt dat de gedaagde, geboren te Amsterdam 9 December 1884, te Amsterdam 25 October 1900 is aangenomen als jongen voor de rol van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam voor den tijd van 12 jaren, ingaande 9 December 1900;

Overwegende dat de gedaagde terechtstaat ter zake dat hij zich aan desertie in tijd van vrede heeft schuldig gemaakt, door, terwijl hij als matroos 3de klasse diende aan boord van Harer Majesteits pantserschip „Koningin Regentes", op 27 Juli 1908 of daaromtrent, toen dit schip te Singapore lag, zich zonder verlof of zonder geldige reden van boord te hebben verwijderd en van dezen bodem afwezig te zijn gebleven tot op 31 December 1908, toen hij zich vrijwillig en zonder achterhaald te zijn in de marinierskazerne te Rotterdam als deserteur heeft aangegeven;

Overwegende dat de gedaagde heeft bekend zich aan het hem tenlaste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt, opgevende dat hij op een dag in Juli 1908 te Singapore is weggeloopen van boord van Harer Majesteits „Koningin Regentes", waarop hij als matroos 3de klasse diende, zulks terwijl hij was krijgsraad-arrestant ter zake van desertie, waaraan hij zich in of omstreeks Februari 1908 te Singapore had schuldig gemaakt; dat hij, na een paar dagen te Singapore te hebben doorgebracht, zich heeft laten aanmonsteren als kwartiermeester op het Engelsch koopvaardijschip „Titan"; dat hij op dat schip in gezelschap is geweest van den marinier K., die, evenals hij, was gedeserteerd van de „Koningin Regentes" en die zich ook op dat Engelsche koopvaardijschip had laten aanmonsteren; dat hij met dat schip is gevaren naar Japan, waar hij is overgegaan op een Duitsch schip, waarmede hij te Rotterdam is aangekomen; dat hij aldaar eenigen tijd als bootwerker heeft gewerkt totdat hij, geen werk meer hebbende, zich 31 December 1908 in den namiddag als deserteur heeft aangemeld aan de marinierskazerne aldaar; dat hij tot de desertie is gekomen uit baloorigheid omdat zijn verzoek om stoker te mogen worden aan boord van Harer Majesteits „Koningin Regentes" was afgewezen;

Overwegende dat de bekentenis van den gedaagde dat hij zich aan het hem tenlaste gelegde feit heeft schuldig gemaakt, wordt bevestigd:

1°. door de verklaring van J. Ph. R., matroos 2de klasse aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Amsterdam;

dat hij in den gedaagde herkent den matroos A., met wien hij in het jaar 1907 heeft gediend aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord, welke verklaring door voormelden J. Ph. R. als getuige onder eede is gedaan;

2°. door de verklaring van J. den B., sergeant bij de mariniers te Rotterdam, dat de gedaagde in burgerkleeding op 31 December 1908 in den namiddag omstreeks te half vier uur zich bij hem als wachtcommandant in de marinierskazerne te Rotterdam als deserteur heeft aangemeld, welke verklaring door voormelden J. den B. als getuige onder eede is gedaan;

3°. door het den gedaagde betreffende extract uit het stamboek, voor extract conform geteekend door den officier van administratie der 2de klasse aan boord van Harer Majesteits Wachtschip te Willemsoord D. K., waarin is vermeld dat de gedaagde 27 Juli 1908 te Singapore is weggeloopen

van boord van Harer Majesteits „Koningin Regentes" terwijl hij was krijgsraad-arrestant wegens desertie;

Overwegende dat door de bekentenis van den gedaagde, bevestigd door de onder 1°, 2° en 3° genoemde bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan den gedaagde is tenlaste gelegd;

Overwegende dat de gedaagde het aan hem tenlaste gelegde feit heeft gepleegd terwijl hij diende op een schip, dat niet behoorde onder eene der maritieme directiën in Nederland, welk schip zich thans niet in Nederland bevindt, weshalve hij ter zake van dat feit in eerste instantie voor het Hof moet terechtstaan;

Gezien de artikelen 50 van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, 134, 137 en 145 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water, der Wet van 14 Februari 1887 (*Staatsblad* n°. 35), der artikelen 7, 12 en 20 der Wet van 14 Februari 1879 (*Staatsblad* n°. 193), 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64), 27 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en 167 der Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in eerste instantie in naam der Koningin!

Verklaart den gedaagde schuldig aan het misdrijf van „desertie in tijd „van vrede, gepleegd door een minderen schepeling, door zonder verlof „langer dan twee dagen van den bodem waarop hij diende afwezig te zijn, „zonder de reden zijner afwezigheid ten genoegen des rechters te bewijzen";

Veroordeelt hem te dier zake tot eene militaire gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling dat de tijd, door den gedaagde sedert een Januari 1909 voorloopig in verzekerde bewaring doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging der hem opgelegde militaire gevangenis in mindering zal worden gebracht;

Ontzegt aan den gedaagde voor den tijd van vijf jaren het recht om bij de gewapende macht of als militair geëmployeerde te dienen;

Verwijst den veroordeelde in de kosten van het proces;

Ontzegt allen anderen eisch;

Het trekt de aandacht dat het Hof de eerste desertie van bekl. waarvoor 6 Juli 1908 op het Ned. Eskader in O.-I. rechtsingang werd verleend, doch waaromtrent geen uitspraak volgde omdat bekl. vóór den afloop der zaak n.l. op 27 Juli, wederom deserteerde, niet heeft berecht. De datums van achterblijven en terugkomst zullen zeer zeker uit een extract stamboek hebben kunnen blijken. Vermoedelijk hebben overwegende redenen het Hof gemoveerd om deze onafgedane zaak te laten rusten.

(Red. M. R. T.).

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 22 Mei 1908.

President: Mr. G. H. VAN BOLHUIS.

Leden: L. A. WALAARDT SACRÉ, R. P. VERSPIJCK, Mr. W. C. A. SCHOLTEN, C J. G. DE BOOY en H. M. ENGELHARD.

Advocaat-Fiskaal: Jhr. Mr. C. A. J. VAN SASSE VAN YSSELT.

Bij art. 192 en 193 der Gemeentewet is onder zekere voorwaarden aan de plaatselijke besturen de bevoegdheid toegekend om de inwoners der gemeente tijdelijk tot het doen van persoonlijke diensten op te roepen; waar aan de bij die artikelen gestelde voorwaarden bij de Algemeene Politieverordening van de gemeente Velzen is voldaan, is terecht bij de artt. 153 en 154 dier verordening bepaald dat de daarbij aangeduide personen kunnen worden opgeroepen tot het doen van persoonlijke diensten ter voorkoming en blussching van brand en oefening met de brandbluschmiddelen.

Bekl. was verplicht om, toen hij bij klokgelui tot het verrichten van dien dienst werd opgeroepen, zijn diensten als brandweerplichtige (reservepomper) te verleenen; de omstandigheid dat bekl. fortcommandant en waarnemend garnizoenscommandant was, brengen hierin geen wijziging, waar hij geen beslissing van het gezag, bevoegd om vrijstelling te verleenen, heeft uitgelokt.

De verplichtingen van bekl. uit hoofde van zijn instructie als fortcommandant en waarnemend garnizoenscommandant kunnen slechts dan een grond van verschooning opleveren indien door hem ware aannemelijk gemaakt dat hij ten tijde van die oefening door de vervulling van de eischen aan zijn dienst als militair verbonden, verhinderd was aan die oefening deel te nemen.

Beklaagde is alzoo ten onrechte door den Krijgsraad vrijgesproken. Veroordeeling door het Hof.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof

tusschen

den Advocaat-Fiskaal voor Harer Majesteits Zee- en Landmacht ambtshalve en als bij Resolutie van den 8^{en} Mei 1908 geautoriseerd aan den Hove te provoceeren van het vonnis door den krijgsraad in het vierde Militaire Arrondissement standplaats Haarlem, den 22^{en} April 1908 gewezen in de zaak tegen een kapitein commandant van de 2de compagnie pantserfort-artillerie, gerequireerde in persoon, die bij gemeld vonnis, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 154, 155 en 161 van de Algemeene Politieverordening voor de gemeente Velzen, vastgesteld door den Raad dier gemeente op 14 Mei 1907 en afgekondigd op 17 Juni 1907, 40 van het Wetboek van Strafrecht en 181 der Rechtspleging bij de Landmacht, is vrijgesproken van de beschuldiging als zoude hij te Velzen op 17 September 1907, hoewel daartoe opgeroepen bij publicatie van den Burgemeester dier gemeente, namens Burgemeester en Wethouders dier gemeente gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe bij de gemeentelijke verordening aangewezen en alge-

meen gebruikelijk is en bij klokgelui mede gedaan namens Burgemeester en Wethouders dier gemeente, niet is verschenen bij eene oefening van het eerste korps der brandweer, waarbij hij als brandweerplichtige-reservepomper is ingedeeld, zonder wettige redenen voor zijne afwezigheid, zonder een plaatsvervanger te hebben gesteld en zonder zijn dienst te hebben afgekocht, met last tot opheffing van het ontslag onder handtasting en met verwijzing van den Staat in de kosten.

Welke Advocaat-Fiskaal met betoog:

dat hij zich met voorschreven vrijspraak niet kan vereenigen;

dat toch, nu de gedaagde van deelneming aan eene oefening der brandweer te Velsen niet was vrijgesteld, hij dien persoonlijken van hem gevorderden dienst, waartoe hij ook behoorlijk was opgeroepen, had moeten verrichten;

verzocht en bij Resolutie van den 15^{en} Mei 1908 verkregen hebbende 's Hofs mandament van appèl, ten dage in rechten beteekend, ter rolle van den Hove heeft eisch gedaan en geconcludeerd tot tenietdoening van het vonnis en dat de gedaagde alsnog, met aanhaling der artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* n°. 191), 153, 154, 155 en 161 der Algemeene Politieverordening der gemeente Velzen van 14 Mei 1907, afgekondigd den 17^{den} Juni d.a.v., 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* n°. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht, zal worden schuldig verklaard aan: „Te Velzen „als brandweerplichtige, en zonder van die verplichting te zijn vrijgesteld, „niet tegenwoordig zijn bij eene oefening der brandweer, waartoe hij „namens Burgemeester en Wethouders dier gemeente behoorlijk was op„geroepen", en deswege veroordeeld tot eene geldboete van vijftig centen, bij gebreke van betaling binnen twee maanden na den dag waarop deze rechterlijke uitspraak kan worden ten uitvoergelegd, te vervangen door één dag hechtenis, en verder veroordeeling van den gedaagde in de kosten en misen der Justitie en die van den processe in eersten aanleg en in appèl gevallen, desnoods ter taxatie en moderatie van den Hove, of tot zoodanige andere straf als het Hof in goede Justitie verstaan zal te behooren — alzoo impetrant van mandament van appèl en eischer ambtshalve, ter eenre,

en

genoemden kapitein, gedaagde in voorschreven cas, ter andere zijde.

HET HOF,

Gelet op de verklaring, vanwege den gedaagde ter rolle gedaan, dat hij zich refereert aan 's Hofs dispositie en afstand doet van pleidooi;

Gelet op de verklaring, door den impetrant en eischer ambtshalve mede ter rolle gedaan, dat hij insgelijks afstand doet van pleidooi;

Gezien de processtukken;

Overwegende dat gedaagde voor den krijgsraad heeft terechtgestaan beschuldigd:

dat hij te Velsen op 17 September 1907 hoewel daartoe opgeroepen bij publicatie van den Burgemeester dier gemeente, namens Burgemeester en Wethouders dier gemeente, gedaan bij aanplakking ter plaatse als daartoe bij gemeentelijke verordening aangewezen en algemeen gebruikelijk is, en bij klokgelui gedaan namens Burgemeester en Wethouders dier gemeente,

niet is verschenen bij eene oefening van het eerste korps der brandweer, waarbij hij als brandweerplichtige-reservepomper is ingedeeld, zonder wettige redenen voor zijne afwezigheid, zonder eenen plaatsvervanger te hebben gesteld en zonder zijn dienst te hebben afgekocht;

Overwegende dat beklaagde heeft opgegeven: dat hij 48 jaar oud is, te Velzen woont en enkele weken vóór 17 September 1907 van het gemeentebestuur eene schriftelijke kennisgeving, inhoudende, dat hij als brandweerplichtige is ingedeeld bij spuit één, heeft ontvangen — heeft bekend de hem telastgelegde overtreding te hebben gepleegd, echter met dien verstande, dat hij van oordeel is wettig verhinderd te zijn geweest;

Overwegende dat, blijkens ten processe aanwezige verklaring van Burgemeester en Wethouders der gemeente Velsen, geteekend op 11 October 1907, beklaagde, geboren te Woudsend, op 13 November 1859, blijkens het bevolkingsregister der gemeente Velsen sedert 14 October 1901 in de gemeente woont;

Overwegende dat onder eede is verklaard:

1°. door J. C. A. W., burgemeester der gemeente Velzen en wonende aldaar:

dat hij een paar weken vóór 17 September 1907 aan zijne wethouders, hetzij schriftelijk, hetzij mondeling, gevraagd heeft of zij goed vonden, dat op genoemden dag een oefening met brandspuit I gehouden zou worden 's namiddags 5 uur; dat hij, toen geen der wethouders bezwaar had, zich gemachtigd heeft gerekend tot de oproeping over te gaan, welke oproeping hij heeft gedaan bij publicatie en bij klokgelui; dat hij den opperbrandmeester persoonlijk gelast heeft de klok te doen luiden een kwartier voor het uur der oefening; dat hem later door den opperbrandmeester is gerapporteerd, dat o.a. de beklaagde niet aan de oefening heeft deelgenomen, waarvan hij getuige, op 11 October 1907 heeft opgemaakt het ten processe aanwezig procesverbaal;

2°. door A. van Z., schildersbaas en opperbrandmeester bij spuit I van de gemeente Velzen, wonende te Velzen:

dat eenige dagen vóór 17 September 1907 de burgemeester hem heeft aangezegd dat er op genoemden datum een oefening met de spuit I moest plaats hebben en dat hij onder meer voor het luiden der klok moest zorgen; dat hij de beide klokluiders gelast heeft vóór de oefening de klok te luiden, aan welken last is voldaan; dat hij getuige, de klok vóór de oefening heeft hooren luiden; dat beklaagde aan bedoelde oefening niet heeft deelgenomen; dat het ten processe aanwezig procesverbaal eerst op 11 October 1907 is opgemaakt, omdat een der gemeenteveldwachters eerst gaat onderzoeken of de afwezig gebleven brandweerplichtigen, wellicht eene wettige verontschuldiging kunnen aanvoeren;

Overwegende dat derhalve door de bekentenis van den beklaagde, bevestigd door de voormelde bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen dat beklaagde, als brandweerplichtige bij spuit I der gemeente Velsen, op 17 September 1907 niet is verschenen bij de oefening met genoemde spuit, hoewel hij daartoe, namens Burgemeester en Wethouders dier gemeente, bij klokgelui was opgeroepen;

Overwegende dat bij de artikelen 192 en 193 der Wet van 29 Juni 1851 (*Staatsblad* no. 85) aan de plaatselijke besturen de bevoegdheid is toegekend om de inwoners der gemeente tijdelijk tot het doen van persoonlijke diensten op te roepen, mits bij plaatselijke verordening worden geregeld de aard en de duur dezer diensten, alsmede de gevallen, waarin zij kunnen worden gevorderd en zooveel mogelijk elk inwoner worde vrij-

gelaten de diensten, waartoe hij wordt opgeroepen, door een plaatsvervanger te doen waarnemen of voor geld, in de gemeentekas te storten, af te koopen;

dat dienovereenkomstig bij de artikelen 153 en 154 van de Algemeene Politieverordening der gemeente Velzen, vastgesteld door den Raad dier gemeente den 14en Mei 1907 en, na in afschrift aan Gedeputeerde Staten van Noord-Holland te zijn medegedeeld, afgekondigd den 12en Juni 1907, is bepaald dat de ingezetenen kunnen worden opgeroepen tot het doen van persoonlijke diensten ter voorkoming en blussching van brand en oefening met de brandbluschmiddelen, en dat tot vervulling dier diensten verplicht is iedere mannelijk ingezetene en ook hij die meer dan zes maanden in de gemeente verblijf heeft gehad en tusschen de achtien en vijftig jaren oud is, terwijl bij artikel 155 de bevoegdheid tot plaatsvervanging en tot afkoop is geregeld en bij artikel 161 dier verordening zijn vrijgesteld onder andere: de rijks- en gemeenteambtenaren, voor zoover het vervullen van de hun als zoodanig opgelegde plichten tot gelijktijdig verleenen van de gevorderde diensten niet toelaat, ter beoordeeling van Burgemeester en Wethouders;

Overwegende dat gedaagde heeft opgegeven dat hij eenige weken vóór 17 September 1907 van het gemeentebestuur eene schriftelijke kennisgeving heeft ontvangen dat hij brandweerplichtige was bij Spuit 1, dorp Velsen, waar hij woont; dat hij toen ter Secretarie mondeling zijn bezwaar is gaan mededeelen ook eventueel tot de indeeling bij de brandweer van de militairen van zijn detachement, en dat hem daarop geantwoord is: dat men geen uitzondering kende voor militairen in actieven dienst wonende in de gemeente Velzen:

Overwegende dat daaruit volgt dat gedaagde voor den dienst bij de brandspuit no. I in het dorp Velsen overeenkomstig de ten deze geldende verordening was aangewezen en dat hij niet heeft uitgelokt eene beslissing van Burgemeester en Wethouders dier gemeente der vraag: of zijne verplichtingen als fortcommandant en waarnemend garnizoenscommandant te IJmuiden hem beletten, met die verplichtingen gelijktijdig te verleenen de diensten bij de brandweer van hem gevorderd, weshalve hij van het verleenen daarvan niet is vrijgesteld door de macht, die bij de verordening is aangewezen om over het bestaan der gronden van vrijstelling te oordeelen;

dat ook niet is gebleken dat gedaagde een plaatsvervanger heeft gesteld of de verplichting tot den bedoelden dienst door het storten der bij de verordening bepaalde bijdrage in de gemeentekas, heeft afgekocht;

dat gedaagde mitsdien verplicht was op 17 September 1907 te verschijnen bij en deel te nemen aan de oefening van het eerste korps der brandweerafdeeling Velsen (dorp) welke tegen vijf uur des namiddags overeenkomstig de deswege geldende bepalingen was bepaald en op de wijze bij de verordening aangewezen te zijner kennis gebracht, tenzij hij zich, op grond van eene der redenen, in artikel 154, 2e lid der aangehaalde verordening opgenoemd, van het verleenen van dien dienst kan verschoonen;

Overwegende dat bij die bepaling der verordening als redenen van verschooning worden genoemd behoorlijk bewezen ziekte, hinderende lichaamsgebreken en wettige redenen van afwezigheid;

dat gedaagde, als wettige reden van zijne afwezigheid heeft opgegeven dat de juiste naleving zijner instructies als fortcommandant van IJmuiden en waarnemend Garnizoens-Commandant aldaar eischt dat hij ten allen

tijde — behoudens ingrijpen van zijne militaire chefs — volkomen meester zij van en de vrije beschikking hebbe over zijn eigen persoon en voor alle actief dienende en onder de wapenen zijnde personen van zijn militair detachement;

Overwegende dat de verplichtingen uit dien hoofde voor gedaagde voortvloeiende uit het Koninklijk Besluit van 2 Februari 1893 (*Staatsblad* nº. 46) en uit zijn instructie, vastgesteld door de Ministers van Oorlog en van Marine den $\frac{28 \text{ Juni}}{3 \text{ Juli}}$ 1893, slechts dan een grond voor verschooning van gedaagde zouden kunnen opleveren indien door hem ware aangevoerd en aannemelijk gemaakt, dat hij ten tijde van die oefening door de vervulling van de eischen van zijn dienst als militair verhinderd was aan die oefening deel te nemen;

dat zulks echter door gedaagde niet is beweerd en het deelnemen aan eene oefening als voormeld in dat gedeelte der gemeente waar gedaagde woonde, op zichzelf niet belette dat hij voor de vervulling zijner verplichtingen als fortcommandant beschikbaar was, blijvende hij, ingeval zijne diensten in die betrekking onverwacht vervulling vereischten daartoe even goed bereikbaar en beschikbaar als indien hij in zijn woonplaats vertoefde zonder aan de oefening deel te nemen.

Overwegende dat gedaagde derhalve, door bij de bevolen oefening niet te verschijnen, heeft overtreden de bepalingen der artikelen 154 en 155 der aangehaalde verordening en dat het vonnis, waarbij is aangenomen dat zulks het geval niet is geweest, moet worden vernietigd.

Gezien de artikelen 13 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, 1 en 3 der Wet van 14 November 1879 (*Staatsblad* no. 191), 153, 154 en 155 der algemeene politieverordening der gemeente Velzen van 14 Mei 1907 afgekondigd den 12^{en} Juni 1907, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 9 der Wet van 15 April 1886 (*Staatsblad* no. 64) en 185 der Rechtspleging bij de Landmacht;

Rechtdoende in hooger beroep in naam der Koningin!

Doet teniet het vonnis van den 22^{en} April 1908 door den Krijgsraad in het Vierde Militaire Arrondissement, ter hoofdplaats Haarlem tegen beklaagde gewezen.

En opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklaagde schuldig aan: het niet verrichten van den persoonlijken dienst, waartoe hij, als brandweerplichtige in de gemeente Velsen namens Burgemeester en Wethouders dier gemeente bij klokgelui was opgeroepen;

Veroordeelt hem te dier zake tot betaling eener geldboete van vijftig cents, bij niet betaling binnen twee maanden nadat deze uitspraak kan worden ten uitvoer gelegd, te vervangen door hechtenis van één dag.

Verwijst den gedaagde in de kosten zoo in eersten aanleg als in hooger beroep gevallen.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Hooge Raad der Nederlanden.

Burgerlijke Kamer.

Zitting van 19 Juni 1908.

Waarn. Voorzitter: Mr. A. P. Th, Eyssell.

Raadsheeren: Mrs. Jhr. S. M. S. de Ranitz, Jhr. S. Laman Trip, Jhr. D. G. van Teylingen, W. J. Karsten, S. Gratama en J. H. van Goor.

MILITAIRE WILLEMSORDE.

Nu de vordering strekte tot inning van een geldelijk bedrag, was aanwezig een geschil over een schuldvordering, van welke geschillen de kennisneming en beslissing bij uitsluiting wordt opgedragen aan de rechterlijke macht, zonder onderscheid of de schuld oorsprong neemt uit een publiekrechtelijk of uit een burgerrechtelijke rechtsbetrekking.

De beoordeeling door den burgerlijken rechter of zekere publiekrechtelijke daad van de Regeering het ophouden van de verplichting van den Staat om te betalen kon ten gevolge hebben, was alleen van invloed op de gevolgen dier daad voor zoover die de vermogensrechten van den eischer tegen den Staat betroffen.

Het vervallen door verjaring van voorbedoeld recht tot vorderen moet mitsdien naar de bepalingen van het B. W. worden beoordeeld.

Zie het arrest à quo in W. 8636, het daarbij vernietigd vonnis in W. 8327. (1)

K. A. Meester, bode aan het Departement van Oorlog te 's-Gravenhage, eischer, incidenteel verweerder, advocaat Mr. J. Wolterbeek Muller,

tegen

Den Staat der Nederlanden, verweerder, incidenteel eischer, advocaat Mr. J. H. Telders, gepleit door Mr. W. Thorbecke.

De adv.-gen. Jhr Rethaan Macaré heeft in deze zaak de volgende conclusie genomen:

Edele Hoog Achtbare Heeren!

Door den eischer ten principale is één, door den eischer ten incidenteele zijn twee middelen van cassatie voorgesteld.

Het middel ten principale en het eerste middel ten incidenteele zijn

(1) Beide beslissingen zijn opgenomen in M. R. T. Deel III pag. 290. Het arrest van den H. R. is overgenomen uit het W. v. h. R. No. 8722.

beide gebouwd op de stelling, dat aan dit geding eene publiekrechtelijke vordering ten grondslag ligt, daaruit leidt de eischer ten principale af, dat het Hof de wet geschonden heeft door op die vordering de korte verjaring van art. 2012 B. W. toe te passen, terwijl de eischer ten incidenteele daaraan het gevolg verbindt, dat het Hof de wet geschonden heeft door zich geroepen te achten uitspraak te doen over de rechtmatigheid van eene regeeringsdaad.

Het zal daarom, naar ik meen, zoowel de bondigheid als de duidelijkheid bevorderen, indien ik, alvorens de middelen ieder in het bijzonder te bespreken, uwe aandacht allereerst bepaal tot de vraag, welk karakter aan de ingestelde vordering behoort toegekend te worden?

Bij de wet van 30 April 1815, *Stbl.* 33*, is buiten eenigen twijfel uit overwegingen ontleend aan het publiek belang de Militaire Willemsorde ingesteld en bepaald, dat waar die orde verleend wordt aan militairen te water en te land, die geen officiersrang hebben, daaraan een geldelijk voordeel voor de geridderden verbonden zal zijn, een voordeel, dat thans krachtens de wet van 22 April 1864, *Stbl.* 33, voor een soldaat dienstdoende bij de Landmacht in de Overzeesche bezittingen f 65 per jaar bedraagt.

Deze riddersoldij gaat krachtens de wet in met den dag der benoeming.

De wet verbindt dus hier aan het feit der benoeming, welke benoeming eene regeeringsdaad is, die een zuiver publiekrechtelijk karakter draagt, een rechtsgevolg.

Van het oogenblik der benoeming is de Staat *gebonden*, om uit de ter zijner beschikking staande middelen de door de wet vastgestelde soldij aan den ridder te betalen en heeft anderzijds de ridder het recht de betaling van die soldij te vorderen.

Dat vorderingsrecht maakt van de benoeming af een op geld waardeerbaar bestanddeel van het privaatvermogen van den ridder uit.

Welk karakter heeft nu dit vorderingsrecht, dat de eischer in dit geding tot gelding tracht te brengen.

Een publiekrechtelijk of een privaatrechtelijk?

Mij dunkt een privaatrechtelijk.

Dat de wet een privaatrechtelijk gevolg rechtstreeks aan een feit verbindt is in het burgerlijk recht geen onbekende zaak.

Ik herinner aan de Romeinschrechtelijke obligationes quasi ex contractu.

Reeds Gajus zegt: „obligationes aut ex contractu nascuntur, aut ex meleficio, aut proprio quodam jure ex variis causarum figuris". — zie 1 Dig. de obligationibus, Lib. XLIV Tit. VII.

Ik wijs op artikel 1370 van den Code Civil en op de artikelen 1269, 1388, 1389 en volgende van ons B. W.

Ik wijs ook op de artikelen 522 en 1176 B. W. omdat deze in zooverre analoog zijn aan het thans voorliggende geval, dat ook daarbij als belooning een vorderingsrecht wordt toegekend. Doch ik wijs bovenal op de artikelen regelende de voogdij en de curateele.

Waar de rechter uit kracht van het hem door de wet gedelegeerde gezag een voogd of curator benoemt pleegt hij eene handeling, waarvan het publiekrechtelijk karakter wel aan niemand zal ontgaan.

Aan die benoeming verbindt de wet echter uitgebreide rechtsgevolgen. De voogd en de curator ontleenen daaraan macht en gezag, terwijl daaruit tevens voor beiden tal van rechten en verplichtingen voortvloeien, die hun verhouding tot den minderjarige of den onder curateele gestelde regelen.

Rechtsgevolgen dus, voortvloeiende uit een door den rechter uit kracht der wet gepleegde regeeringsdaad, die niettemin ten allen tijde zijn be-

schouwd als van privaatrechtelijken aard. Waarom zou dan het rechtsgevolg door de wet verbonden aan de publiekrechtelijke daad van toekenning der Militaire Willemsorde niet ook van civielrechtelijken aard zijn.

Men lette er daarbij wel op, dat het toekennen der riddersoldij niet is een regeeringsdaad. De Regeering heeft slechts de vraag te beantwoorden, of er termen zijn, om de orde toe te kennen, beantwoordt zij die vraag bevestigend, dan volgt de soldij uit kracht der wet als een door haar gewild onafscheidelijk gevolg der regeeringsdaad, evenals het niet de rechter is, die de macht van den voogd bepaalt, maar de wet, die aan die benoeming rechtgevolgen verbindt.

Gelijke regeling wordt bij de wet van 29 September 1815, *Stbl.* 47, gegeven voor de broeders in de orde van den Nederlandschen Leeuw; ook deze treden door het feit hunner benoeming eo ipso uit kracht der wet in het genot eener jaarlijksche toelage van tweehonderd gulden.

Zoodra zij benoemd zijn, is ook de titel geschapen, waaraan zij krachtens de wet hun aanspraak op die toelage ontleenen.

Van dat oogenblik af is 's Rijks schatkist hun schuldenaar en zijn zij schuldeischers en waar de titel onbetwist is, kan ik niet inzien, waarom deze verhouding een andere zou zijn dan de gewone burgerrechtelijke.

Voor uitoefening van eenig hoogheidsrecht in hoedanigheid van regeerder is hier voor den Staat, die alleen tot betalen verplicht is, geen plaats meer.

Bij die uitbetaling is geen publiek belang meer betrokken en waar de gebenificieerde de naleving dier verplichting tot betaling vordert, komt hij op voor een deel van zijn vermogen d. i. voor een zuiver *privaat belang*.

Daarom acht ik dat dit vorderingsrecht alleen een privaatrechtelijk karakter heeft.

Dwaal ik niet in die opvatting, dan is daarmede ook het lot beslist, zoowel van het door den eischer ten principale voorgestelde middel als van het eerste der door den eischer ten incidenteele gestelde middelen.

Bij het middel ten principale wordt geklaagd over: „Schending en verkeerde toepassing van de artikelen 1991 en 2912 B. W., 1 en 8 der Wet van 30 April 1815, *Stbl.* 33*, zooals die is gewijzigd bij de Wet van 22 April 1864, *Stbl.* 33, omdat het Hof ten onrechte heeft beslist, dat eene vordering van een ridder der Militaire Willemsorde tot uitbetaling der riddersoldij onderworpen is aan de 5-jarige verjaring, bedoeld bij genoemd artikel 2012, hoewel op deze vordering de bepalingen van het burgerlijk recht niet van toepassing zijn".

Uit het zoo straks geleverde betoog volgt dat ik van juist tegenovergestelde meening ben en de bepalingen van het burgerlijk recht wel degelijk van toepassing acht op de ingestelde vordering, als zijnde van privaatrechtelijken aard.

Dat is ook het in Frankrijk aangenomen gevoelen ten aanzien van de traitements des membres de la légion d'honneur ou des Titulaires de la médaille militaire. Zie de adviezen van den Conseil d'Etat van 24 Decembre 1808 en 8 Avril 1809 en het decreet van 31 Mei 1862, — portant réglement général sur la comptabilité publique, art. 141. Zie ook Baudry-Lacantinerie en A. Tissier, Traité de Droit Civil 2de édition 1899, Tome XXV p. 520 no. 788. Aubry et Rau, cours de Droit civil de édition 1878. Tome VIII p. 433.

Kan dus m. i. het ten principale voorgestelde middel niet tot cassatie leiden, ook het eerste der ten incidenteele voorgestelde middelen kan dit niet.

Dit middel luidt:

„Schending of verkeerde toepassing van de artikelen 2 R. O., 153 Grondwet in verband met art. 146 der Grondwet van 1848 en art. 165 der Grondwet

van 1815 en van de artikelen 1, 10 en 12 der Wet van 30 April 1815, *Stbl.* 33*. gelijk die wet gewijzigd is bij de wet van 22 April 1864, *Stbl.* 33, omdat het Hof den rechter in deze tot beslissing geroepen acht, hoewel de vraag of de ontneming der Militaire Willemsorde aan den incidenteelen verweerder was een bevoegdelijk door den Gouverneur-Generaal verrichte daad, omdat de Koning bevoegd was het Koninklijk Besluit van 9 September 1818 te nemen, betreft een publiekrechtelijk geschil en 's Hofs opmerking, dat hier alleen de vraag geldt of de bedoelde regeeringsdaad valt binnen de grenzen van het terrein der administratie, is of eene „petitio principii" of niet afdoet, daar eene onbevoegdelijk verrichte regeeringsdaad niet ophoudt regeeringsdaad te zijn".

Het komt mij voor, dat bij dit middel de aard der ingestelde actie miskend is. Bij de actie wordt niet als fundamentum petendi gesteld, dat de Gouverneur-Generaal een onrechtmatige daad heeft gepleegd en deswege schadevergoeding gevraagd, doch bij de actie wordt gesteld dat de eischer recht heeft van den Staat de uitbetaling te vorderen van hem krachtens de wet toekomende soldij, die hem ten onrechte is onthouden.

Uw raad is altijd van oordeel geweest, dat de rechterlijke macht krachtens art. 2 R. O. en de daarmede verband houdende artikelen der Grondwet bevoegd en geroepen is over dergelijke vorderingen te oordeelen, ook al wortelden ze in publiekrechtelijke verhoudingen.

Ik kan ten deze volstaan met eene verwijzing naar uw arrest van 20 Dec. 1907 W. 8641 en naar de daaraan voorafgaande conclusie van den tegenwoordigen Procureur-Generaal, waarin de jurisprudentie der laatste jaren volledig is aangehaald.

Is bovendien mijn betoog omtrent het privaatrechtelijk karakter der thans voorliggende actie juist, dan kan de bevoegdheid van de rechterlijke macht, om daarvan kennis te nemen, kwalijk meer betwijfeld worden en volgt uit de competentie van de rechterlijke macht, ook haar bevoegdheid en plicht om waar bij de berechting van zoodanige actie vragen van publiekrechtelijken aard opdoemen, die te onderzoeken en daaromtrent, voor zooveel het hangende geding betreft, te beslissen.

Ook dit is meermalen bij 's Hoogen Raads arresten aangenomen.

Ik herinner aan uw arrest van 10 Mei 1901 in de zaak Boels tegen Rotterdam W. 7606 aan uw arrest van 11 Dec. 1896 W. 6899 en aan het straks reeds aangehaalde arrest van 20 Dec. 1907 W. 8641.

Ik meen op dezen grond. dat het Hof geen der bij het middel aangehaalde artikelen heeft geschonden, door. waar hij de berechting der ter compententie van de rechterlijke macht staande actie de vraag rees, of de Staat bevoegd en gerechtigd is, de hem door de wet opgelegde betalingsplicht tijdelijk te schorsen, die vraag tot een voorwerp van onderzoek te maken en daaromtrent een beslissing te geven.

Bij het tweede der ten incidenteele voorgedragen middelen wordt ook de juistheid der aldus door het Hof gegeven beslissing aangevallen en gesteld, „dat ten deze geschonden of verkeerd toegepast zijn de artikelen 10 en 12 der wet van 30 April 1815, Stbl. 33*, gelijk die wet gewijzigd is bij de wet van 22 April 1864, Stbl. 33, artikel 40 van het Koninklijk Besluit van 25 Juni 1815 no. 10 tot vaststelling van een reglement van administratie en discipline voor de Militaire Willemsorde, het Koninklijk Besluit van 9 September 1818 en de artikelen 9 en 13 der wet van 14 November 1879, Stbl. 191, door te beslissen alleen op grond van artikel 10 voormeld, dat bij artikel 12 de bevoegdheid niet gegeven kan zijn om het verlies der orde ook langs disciplinairen weg te bepalen, hoewel elke bepaling

eener wet door de andere bepalingen dier wet behoort uitgelegd te worden en dan artikel 10 betreft het verlies van de orde door een onteerend vonnis en artikel 12 betreft de discipline en dus ook het verlies der orde langs disciplinairen weg".

Ik acht ook dit middel voor U niet aannemelijk.

Een door de wet gegeven vorderingsrecht kan alleen krachtens eene mede in de wet geschreven bepaling worden ontnomen.

Zoodanige bepaling kan ik niet vinden in artikel 12 der wet van 30 April 1815, Stbl. 33*, waarbij aan den Koning de opdracht wordt gegeven, om de discipline in de orde, d. i. de inwendige tucht onder de leden der orde te regelen; uit niets blijkt, dat het daarbij in de bedoeling zou hebben gelegen, om den Koning de bevoegdheid te geven, om aan artikel 10, dat uitdrukkelijk bepaalt, dat de orde slechts op ééne wijze kan verloren worden, alle kracht en beteekenis te ontnemen, door dat verlies nog in tal van andere gevallen langs disciplinairen weg te doen plaats hebben.

Evenals de wet van 29 September 1815, Stbl. 47, houdende instelling van de orde van den Nederlandschen Leeuw, en evenals de wet van 4 April 1892, Stbl. 55, houdende instelling van de orde van Oranje-Nassau, kent de wet van 30 April 1815, Stbl. 33*, slechts één geval waarin het lidmaatschap der orde en het daaraan verbonden versiersel kan worden verloren.

Dat geval is hier niet aanwezig.

Ware het aanwezig dan zou trouwens een herstel tot ridder gelijk in casu schijnt te hebben plaats gehad, niet wel mogelijk zijn. Ook van eene tijdelijke ontneming of schorsing van de door de wet aan de benoeming tot ridder verbonden soldij, gewaagt de wet niet.

Ik acht het arrest dus ook in dit opzicht juist gewezen en concludeer mitsdien tot verwerping, zoowel van de voorziening ten principale als van die ten incidenteele met veroordeeling van den eischer in de kosten gevallen op de voorziening ten principale en van den verweerder, eischer ten incidenteele, in de kosten op de incidenteele voorziening gevallen.

De Hooge Raad enz.;

Overwegende, dat, blijkens het tusschen partijen gewezen arrest (van het Hof te 's Gravenhage van 16 December 1907) en het in eersten aanleg gewezen vonnis van de Arrondissements Rechtbank te 's Gravenhage van 9 Januari 1906, waaraan het arrest zich, wat de daadzaken en het gevoerde geding aangaat, gedraagt, de eischer heeft gevorderd betaling van ridder-soldij voor het tijdperk van 22 Augustus 1880 tot 1 April 1896, tot een gezamenlijk bedrag van f 1016.50 hem onwettig onthouden, op grond dat hem krachtens besluit van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië van 10 Aug. 1880 zijn decoratie der Militaire Willemsorde is ontnomen wegens degradatie, terwijl voormeld besluit bij K. B. van 18 Maart 1896 met ingang van 1 April d. a. v., buiten werking is gesteld;

Overwegende dat de Rechtbank den eischer in deze vordering ontvankelijk verklarende hem, met verwerping van het door den gedaagde gedaan beroep op de verjaring van 5 jaren, den eisch heeft toegewezen, doch dat het Hof, de bevoegdheid van den burgerlijken rechter om over dit geschil te oordeelen aannemende en beslissende dat de Gouverneur-Generaal niet bevoegd was den eischer op grond van degradatie de orde te ontnemen, het vonnis des eersten rechters heeft vernietigd en den eischer in zijne vordering niet-ontvankelijk heeft verklaard op grond dat zijne vordering is verjaard;

Overwegende dat tegen dit een en ander het principale middel en de beide incidenteele middelen zijn gericht, luidende:

Het principale middel:

Schending of verkeerde toepassing van de artt. 1991, 2012 B. W., 1, 8 der wet van 30 April 1815 (*Stbl.* nº. 33*), houdende instelling van de Militaire Willemsorde, laatstgenoemd artikel zooals het gewijzigd is bij de wet van 22 April 1864 (*Stbl.* nº. 33), omdat het Hof ten onrechte heeft beslist, dat eene vordering van een ridder der Militaire Willemsorde, tot uitbetaling van riddersoldij, onderworpen is aan de vijfjarige verjaring, bedoeld bij genoemd art. 2012, hoewel op deze vordering de bepalingen van het burgerlijk recht niet van toepassing zijn;

De incidenteele middelen:

I. Schending of verkeerde toepassing van de artt. 2 der Wet op de R. O., 153 der Grondwet in verband met art. 148 der Grondwet van 1848 en art. 165 der Grondwet van 1815, 1, 10, 12 der wet van 30 April 1815 (*Stbl.* nº. 33*), gelijk zij gewijzigd is bij de wet van 22 April 1864 (*Stbl.* nº. 33), omdat het Hof den rechter in deze tot beslissing geroepen acht, hoewel de vraag of de ontneming der Militaire Willemsorde aan den incidenteel verweerder was eene bevoegdelijk door den Gouverneur-Generaal verrichte daad, omdat de Koning bevoegd was het K. B. van 9 Sept. 1818 te nemen, betreft een publiekrechtelijk geschil; en 's Hofs opmerking, dat het hier alleen de vraag geldt of de bedoelde regeeringsdaad valt binnen de grenzen van het terrein der administratie, is òf een petitio principii òf niet afdoet, daar eene onbevoegdelijk verrichte regeeringsdaad niet ophoudt regeeringsdaad te zijn;

II. Schending of verkeerde toepassing van de artt. 10, 12 der wet van 30 April 1815 (*Stbl.* nº. 33*) gelijk ze gewijzigd is bij de wet van 22 April 1864 (*Stbl.* nº. 33), 50 K. B. van 25 Juni 1815 nº. 10, tot vaststelling van een reglement van administratie en discipline voor de Militaire Willemsorde, het K. B. van 9 Sept. 1818, 9 en 13 der wet van 14 Nov. 1879 (*Stbl.* nº. 191), door te beslissen alleen op grond van art. 10 voormeld, dat bij art. 12 de bevoegdheid niet gegeven kan zijn om het verlies der orde ook langs disciplinairen weg te bepalen, hoewel elke bepaling eener wet door de andere bepalingen dier wet behoort uitgelegd te worden, en dan art. 10 betreft het verlies van de orde door een onteerend vonnis en art. 12 betreft de discipline en dus ook het verlies der orde langs disciplinairen weg;

Overwegende dat het eerste incidenteele middel, als betreffende de bevoegdheid van de rechterlijke macht, om in deze te oordeelen, het eerst moet worden onderzocht.

dat het Hof te dien aanzien terecht heeft overwogen, dat, nu de ingestelde vordering strekte tot inning van een aan den eischer verschuldigd geldelijk bedrag, hier aanwezig was een geschil over eene schuldvordering, van welke geschillen de kennisneming en beslissing bij uitsluiting wordt opgedragen aan de rechterlijke macht, zonder onderscheid of de schuld oorsprong neemt uit een publiekrechtelijke of uit eene burgerrechtelijke rechtsbetrekking, en dat deze beslissing is in overeenstemming met het, onder de werking der Grondwet van 1815 en in aansluiting aan haar art. 165 tot stand gebrachte, art. 2 der Wet op de R. O.;

dat de burgerlijke rechter, geroepen om te beslissen over de vraag of de Staat de gevorderde riddersoldij schuldig was en derhalve of de onthouding daarvan al of niet te recht was geschied, alsnu te beoordeelen had of het besluit van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië tot ont-

neming der decoratie het ophouden van de verplichting van den Staat, om aan den eischer te betalen datgene wat dezen als een deel van zijn vermogen toekwam, kon ten gevolge hebben;

dat deze beoordeeling, de publiekrechtelijke daad van de Regeering voor het overige onaangetast latende, alleen van invloed was op de gevolgen dier daad voorzoover die de vermogensrechten van den eischer tegenover den Staat betroffen;

dat het eerste incidenteele middel mitsdien is ongegrond;

Overwegende dat met dit middel het principale middel in nauw verband staat;

dat, immers, wanneer, zooals boven is overwogen, de rechtsvordering door den eischer tegen den Staat ingesteld tot betaling van zekere geldsom is eene schuldvordering, zoodat de kennisneming van het geschil daarover behoort tot de bevoegdheid van den burgerlijken rechter, als daarmede samenhangende moet worden aangenomen, dat het vervallen door verjaring van het recht tot vorderen naar de bepalingen van het B. W. moet worden beoordeeld, nu daaromtrent ten aanzien van de ingestelde vordering bij geene andere wet. bijzondere bepalingen zijn gemaakt; dat, vermits de bedoelde riddersoldij is een jaarsoldij, en dus betaalbaar is bij het jaar of bij kortere termijnen, de verjaring na verloop van 5 jaren, ingevolge het bepaalde bij art. 2012 in verband met art. 1991 B. W., te recht is toegepast en het principale middel mitsdien is ongegrond;

Overwegende dat, nu het principale middel ongegrond is verklaard, het onderzoek naar de gegrondheid van het tweede incidenteele middel kan achterwege blijven;

Verwerpt zoowel het principaal als het incidenteel ingesteld beroep in cassatie;

Compenseert de kosten op de cassatie gevallen, in dier voege, dat ieder der partijen hare eigen kosten drage.

Zooals uit het bovenstaande blijkt kon de eisch niet worden toegewezen omdat de Staat zich op de verjaring heeft beroepen.

De heer MEESTER *heeft zich thans met een request tot de Tweede Kamer gewend welk request met een zeer gunstig advies van de commissie voor de verzoekschriften, in wier handen het adres was gesteld, aan den Minister van Koloniën is verzonden met verzoek om inlichtingen. Wij stellen ons voor den uitslag van deze belangrijke zaak in dit tijdschrift mede te deelen.*

(Red. M. R. T.).

INHOUD. (1)

Blz.

Aanhouding ingevolge art. 5 R. L. in verband met de rechtmatige uitoefening der bediening van politieagenten. S. H. M. G. 31—5—07. 495
Aanvulling instructie voor Officieren-Commissarissn 117
Zie ook **Correspondentie.**
— der telastlegging ingevolge art. 56 R. Z. Zie **Correspondentie.**
— Bevel tot — van het voorloopig onderzoek. 367
— van de door den Krijgsraad gegeven qualificatie door het Hof. Zie **Qualificatie.**
Absolutie van de instantie. V. Kr. 's Bosch 11—2—08 (appr.) . . 480
Achterzeilen. Het — als verzwarende omstandigheid bij desertie. 27, 336, 355
— Alsvoren. V. Kr. Tromp 22—6—07 (f. e.) 161
— id. V. Kr. de Ruyter 20—9—07 (f. e.) 409
Advies advocaat-fiskaal betreffende weigering om een geneeskundige behandeling te ondergaan 175
— betreffende de strafbevoegdheid van eskader- of divisiecommandant (Dir. en Command.) 568
Afspraak tot desertie. V. Kr. 's Bosch 11—2—08 (appr.) 480
Algemeen Reglement vervoer Spoorwegen. Zie **Spoorwegen.**
Ambtenaren. Statistiek van Fransche —. 110
— in de rechtmatige uitoefening hunner bediening. S. H. M. G. 31—5—07 495
— persoonlijke diensten der gemeentewet en rijksambtenaren . . . 576
Alsvoren. Zie ook **gemeentewet.**
Amerikaansch. Een maatregel van preventie 16
Appèl van den strafoplegger in reclamezaken 442
Alvoren. D. H. M. G. 13—1—06 95
Arrest. Zie **Aanhouding.**
Asbeck. W. D. baron van —. Blok's opmerkingen over straffen in de nieuwe militaire wetten 33
Authentieke akte. Monsterrol. Zie **Valschheid in geschrifte**

Bediening. Rechtmatige uitoefening der —. Zie **ambtenaren.**

(1) Verkortingen: H. R. = Arrest van den Hoogen Raad; S. H. M. G. = Sententie Hoog Militair Gerechtshof; D. H. M. G. = Dispositie Hoog Militair Gerechtshof; V. Kr. = Vonnis Krijgsraad; appr = geapprobeerd door het Hoog Militair Gerechtshof; f e. = fiat excecutie verleend door den vlootvoogd.

Blz.

Bedreiging met woorden en met gebaren als één voortgezette handeling beschouwd. V. Kr. Arnhem 13—6—08 (appr.) 188
— met een misdrijf tegen het leven; het voornemen behoeft niet in werkelijkheid te bestaan. H. R. 25—11—07 532
Bekentenis. Uitlokken van een — 271
Beklag. Zie **Reclame.**
Belasting. Bemoeienis van de Officieren van Administr. der Zeemacht met de inning van belasting in Ned.-Indië 25
Beleediging van ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening. S. H. M. G. 31—5—07 495
Beroep. Hooger — Zie **Appel.**
Beschuldiging. Zelfbeschuldiging van verdachten 271
— van meerderen in rang door ondergeschikten. D. H. M. G. 7—6—07. 499
Bestelen van een kameraad in het slaapkwartier. Zie **Diefstal.**
Bevoegdheid. Zie **Competentie** en **Strafbevoegdheid.**
Bevordering van een Militair Eerste-Kamer-Lid 343
Bewijs. Is het opzettelijke van een handeling vatbaar voor rechtstreeksch bewijs door getuigen? 15
— Getuigenis van een meerdere in rang als volledig bewijs aangenomen volgens art. 211 C. W. L. V. Kr. Arnh. 13—6—08 (appr.). 188
— Vonnis van den krijgsraad vernietigd omdat recht is gedaan op onwettige bewijsmiddelen. S. H. M. G. 15—12—08 627
Bladvulling. (Duel en eer) 577
Blok C. J. De beste maatregel 116
— Huishoudelijke tuchtmaatregelen bij de Marine 288
— Het Personeel van den Marine-stoomvaartdienst en de nieuwe militaire strafwetten 349
Braak. Zie **Diefstal.**
Brandstichting. Assurantiepenningen. Beklaagde (een hystericus) niet aansprakelijk gesteld voor zijn buitengerechtelijke bekentenis. V. Zeekr. Willemsoord 12—7—06 (appr.) 295
Brandweer. Oefening met de brandspuit. Persoonlijke diensten. Zie **Gemeentewet.**
Breuken. Liesbreuken in verband met pensioenaanspraken . . . 201
Buitenlandsch verlof. Zie **Verlof.**

Compagniesgoederen. Zie **Goederen.**
Competentie van den Ned. militairen rechter ten aanzien van O.-I. militairen op de terugreis naar Nederland. S. H. M. G. 22—3—78. 370
V. Kr. Arnh. 16—11—07 (appr.) 384
— ten aanzien van O.-I. militairen met verlof hier te lande. S. H. M. G. 7—9—80 378
— van den Krijgsraad binnenslands bij desertie in het buitenland . 563
— Alsvoren. Zie ook **desertie.**
— van de rechterlijke macht ten aanzien van een vordering van riddersoldij (Mil. W. O.) H. R. 19—6—08 657
Conclusie. Zie **stemming.**
Concursus idealis. Dubbele qualificatie. S. H. M. G. 20—11—07. . 514
Connexiteit. Diefstal en heling in verband met art. 14 C. W. L. S. H. M. G. 11—9—06 308
Conventie van Genève. Ontwerp van wet tot verzekering van de naleving der — en Memorie van Toelichting 543

Blz.

Correspondentie. Aanvulling der instructie voor Officieren-Commissarissen. Fiskaal tevens secretaris. Toepassing van art. 56 R. Z. 22
— Een competentiequaestie 293, 369
— over de benoeming van een officier niet tot de „eerste schrijvers" behoorende tot secretaris. Bevel van den vlootvoogd tot nader voorloopig onderzoek 366
— Iets over straftoemeting 473

Daad van vervolging. Zie **verjaring.**
Desertie met de verzwarende omstandigheid van achterzeilen; toepassing van art. 144 C. W. Z. V. Zeekr. Tromp 22—6—07 (f. e.). 161
— Alsvoren V. Zeekr. de Ruyter 20—8—07 (f. e.) 409
— Alsvoren. Zie ook **achterzeilen.**
— met medeneming van goederen boven de tenue van den dag gepaard met vrijwillige terugkomst binnen vier weken; art 142 j°. 17 C. W. L. (*niet* art. 140 j°. 158) S. H. M. G. 31—12—06. 169
— begunstigde termijn van art. 135 C. W. L. ook van toepassing op landweerplichtige die niet voldoet aan een oproeping in werkelijken dienst. S. H. M. G. 21—4—08 181
— Alsvoren. S. H. M. G. 30—10—08 589
— Recidive bij desertie 329
— Alsvoren. Tweede of derde desertie? V. Kr. Arnh. 14—3—08 (appr.) 420
— Alsvoren in verband met achterblijven van verlof. S. H. M. G. 17—12—07 578
— Een desertie-vonnis van het jaar 1794 349
— Beklaagde is ten onrechte te Leeuwarden, dus onwettig opgeroepen. Vrijspraak V. Kr. Arnhem 21—8—08 (appr.) 412
— Afspraak tot —. De bekentenis wordt door niets gestaafd doch het is berekenbaar mogelijk dat later het bewijs wordt geleverd. Absolutie van de instantie. V. Kr. 's Bosch 11—2—08 480
— Daar in de oproeping staat 48ste Landweerdistrict terwijl hij in werkelijkheid tot het 47ste behoort is bekl. terecht vrijgesproken (anders adv.-fisk.). S. H. M. G. 3—9—07 481
— Achterblijven van verlof. De krijgsraad heeft ten onrechte de verzw. omst. van art. 140 C. W. L. toegepast. S. H. M. G. 7—6—07 508
— Termijn in acht te nemen bij de oproeping in werkelijken dienst; art. 126 Militiewet; vernietiging van het veroordeelend vonnis. S. H. M. G. 25—6—07 511
— Tweede desertie; medeneming van eenige kleine monteeringstukken. De qualificatie van den krijgsraad is niet juist. Toepassing van art. 136 j° 17 C. W. L. Dubbele qualificatie bij concursus idealis. S. H. M. G. 20—11—07 514
—. Oproeping in verband met uitstel en buitenlandsch verlof. Schuld van bekl. niet bewezen. Vrijspraak. V. Kr. Arnh. 11—1—09 (appr.). 524
— Art. 139 C. W. L. is niet van toepassing bij achterblijven van verlof. S. H. M. G. 17—12—07 578
— buitenslands niet vrijwillige terugkomst in Nederland. Verjaring. Daad van vervolging. V. Zeekr. Amst. 7—4—09 (f. e.) 641
— Alsvoren. Toepassing van art. 50 P. I. Berechting in eerste instantie door het Hof. S. H. M. G. 26—2—09. 649
— Alsvoren. Zie ook **verjaring** en **competentie.**
Deskundige. Rapporten van deskundigen. . . 120, 188, 293, 391, 631
Diefstal van een kistje met sigaren door een 17-jarig huzaar.

Blz.

Plaatsing in een tuchtschool door het Hof. (anders krijgsraad) S. H. M. G. 16—11—06 39
— Bestelen van een kameraad in het slaapkwartier. S. H. M. G. 18—1—07 56
— Alsvoren door een korporaal, escouadecommandant van den bestolene. V. Kr. Arnh. 1—7—08 (appr.) 183
— en heling, geen gemeenschappelijk commun delikt volgens art. 14 C. W. L. V. Kr. Arnh. 10—7—06; S. H. M. G. 11—9—06 . . . 308
— Wegneming niet bewezen daar de mogelijkheid niet is uitgesloten dat de goederen door anderen in bekl.'s kastje zijn gelegd. Vrijspraak. V. Zeekr. Kon. Wilh. d. Ned. 25—5—07 (f. e.) 404
— onder de verzwarende omstandigheid van art. 311, 5° Swb. Ten onrechte door den krijgsraad diefstal met braak aangenomen; de pennestooter waarmede het slot kon worden geopend en gesloten is een valsche sleutel. S. H. M. G. 19—3—07 488
— van goed aan het Land toebehoorende uit een magazijn; art. 199 C. W. L.; door Krijgsraad ten onrechte als diefstal met verzw. omstand. van art. 44 Swb. gequalificeerd. S. H. M. G. 11—10—07. 594
Dienst. Krijgsman in werkelijken dienst 108
— Oproeping in werkelijken —. Zie **oproeping.**
— Persoonlijke diensten der gemeentewet en rijksambtenaren. Zie **gemeentewet.**
— **Dienstweigering.** Qualificatie van het misdrijf van art. 95 C. W. L.; straf verminderd omdat bekl. meende dat de dienst door een ander moest worden verricht. S. H. M. G. 4—1—07 54
— Weigering om op strafdienst te komen. Bewoordingen waarin de order is vervat 101
— Alsvoren. V. Zeekr. Amst. 4—5—08 (appr.) 146
— Alsvoren. S. H. M. G. 18—10—07 607
— Alsvoren. Zeekr. Kon. Wilh. d. Ned. 8—6—08 (f. e.) 611
— Weigering om zakken te schrobben als strafdienstgast. Zeekr. Tromp 27—7—07 (f. e.) 158
— om een geneeskundige behandeling te ondergaan. Klacht over een deswege opgelegde straf ongegrond verklaard. D. Kr. 's Gravenh. 23—11—07 173
— Schoonmaken van een eetketeltje. Hoewel dit niet tot den dienst van bekl. behoorde moest hij in de gegeven omstandigheden toch de order opvolgen. S. H. M. G. 24—5—07 492
Directeur en Commandant. Straf bevoegdheid. Zie **eskader- of divisiecommandant.**
Dreigen. Zie **bedreiging.**
Dronkenschap in verband met het herinneringsvermogen van bekl. ten aanzien zijner opgaven over de verdwenen gelden. V. Zeekr. Amst. 4—7—04. S. H. M. G. 6—9—04 66
— Arrestatie; rechtmatige uitoefening der bediening. S. H. M. G. 31—5—07 495
Dwang. Zie **wederspannigheid.**

Eerste Kamer. Bevordering van een Militair-Eerste-Kamer-Lid . . 343
Eskader- of divisiecommandant. Straf bevoegdheid 447, 568
— Alsvoren. D. H. M. G. 19—2—09 528
Executie van vonnissen door krijgsraden gewezen 332

Blz.

Fiskaal tevens secretaris. Zie **Correspondentie.**
— Advies advocaat-fiskaal. Zie **advies.**
Fransche Zeemacht. Tuchtmaatregelen bij de —. 281

Gemeenschappelijk commun delikt. Zie **Connexiteit.**
Gemeentewet. Persoonlijke diensten der — en rijksambtenaren . . 576
— Alsvoren. Bekl. is ten onrechte door den Krijgsraad vrijgesproken en had aan de oefening der brandweer moeten deelnemen. S. H. M. G. 22—5—08 652
Geneeskundigen. De — en de ongevallenwet . . , ... 451
Genève. Conventie van —. Zie **conventie.**
Gerechtshof. Zie **Hoog Militair Gerechtshof.**
Gerechtskosten in strafzaken 318
Getuigen. Rechtstreeksch bewijs door —. Zie **bewijs.**
Geweld. Voor geweld in art. 141 Swb. is niet noodig rechtstreeksche stoffelijke uitwerking op personen of goederen. H. R. 6—4—08 . 534
Gezondheidstoestand manoeuvreerende troepen . . , . . . 278
Goederen boven de tenue van den dag. S. H. M. G. 31—12—06 , 169
— Alsvoren. S. H. M. G. 7—6—07 508
— Alsvoren. S. H. M. G. 20—12—07 514
—. Openlijk geweld plegen tegen personen of —. Zie **Geweld.**
—. Ontvreemding van — uit een magazijn. Zie **diefstal.**

Hamersma G. H. Het achterzeilen als verzwarende omstandigheid bij desertie 355
Heling. Connexiteit met diefstal in verband met art. 14 C. W. L. Veroordeeling door den krijgsraad. Vrijspraak door het Hof. Het horloge is niet uit *winstbejag* opgeborgen. Qualificatie. V. Kr. Arnh. 11—7—06. S, H. M. G. 11—9—06 308
— In de beslissing dat bekl. moest weten en ook geweten heeft dat de door hem gekochte voorwerpen door misdrijf waren verkregen, ligt opgesloten, dat zij door misdrijf waren verkregen. H. R. 16—12—07. 538
Hermaphrodisie en Uranisme 273
Hooger beroep. Zie **Appèl.**
Hoog Militair Gerechtshof. Benoeming Mr. TIJSSENS 110
— Installatie Mr. TIJSSENS 265
— Personeel 577
Huisvredebreuk. Wederrechtelijk binnendringen door meer dan twee vereenigde personen. Wat te verstaan onder rechthebbende. S. H. M. G. 25—1—07 58

Inktwerpen. Beschadiging van goederen (het werpen van inkt op vrouwenkleeren). Zie **toerekenbaarheid.**
Instantie. Absolutie van de —. Zie **absolutie.**
Instructie. Zie **onderzoek.**
Invrijheidstelling. De — moest niet bij het vonnis gelast worden. S. H. M. G. 18—1—07 . . . . . , ... , 56

Jeugdige Militairen. Zie **kinderwetten**
Jurisprudentie. Surinaamsche — 572
Justitieele Voorschriften. Rechtskracht der — voor de Landmacht. 341
— Alsvoren. D. H. M. G. 4—9—08 424

Blz.

Kempen P. A. Artikel 15 en 108 in verband met art. 111 der Rechtspleging bij de Zeemacht 467
Kinderwetten. Toepassing van art. 39septies ll. door den krijgsraad; plaatsing in een tuchtschool door het Hof. S. 16—11—06 . . 39
— Voorloopig verslag der Tweede Kamer op het wetsontwerp tot wijziging van enkele wetteu in verband met de — 550
— en jeugdige militairen 554
— Ten onrechte heeft de krijgsraad aangenomen dat de bepalingen van het Swb., gelijk die bij de wet van 12 Februari 1901 (*Stbl.* 63) zijn vastgesteld, niet van toepassing zijn ten aanzien van militaire delicten. S. H. M. G. 18—10—07 607
Klacht, Klachtrecht. Zie **Reclame.**
Koloniaal Werfdepôt. Het — moet worden beschouwd als een afzonderlijk korps van de Nederlandsche Landmacht. S. H. M. G. 22—3—78. 370
Koop. Het te — aanbieden is als heer en meester beschikken. H. R. 16—12—07 538
Kosten. Zie **Gerechtskosten.**
Krijgsman in werkelijken dienst 108
Krijgsraad op een schip alleen buitengaats 467
Krol van der Hoek D. G. Tuchtmaatregelen bij de Fransche Zeemacht 281
— Petit paradoxe sur l'avocat 362

Land A. G. van der. Correspondentie 366
Landweerplichtige Desertie. Begunstigde termijn van art. 135 C. W. L. is ook van toepassing op den — die niet voldoet aan een oproeping in werkelijken dienst. S. H. M. G. 21—4—08 181
— Alsvoren S. H. M. G. 30—10—08. 589
— Zie ook **Desertie** en **Oproeping.**
Legaliteits- en opportuniteitsprincipe 431
Leven. Bedreiging met een misdrijf tegen het —. Zie **Bedreiging.**
Luchtscheepvaart, oorlog en neutraliteit. 453
Luchtschip. Het — 114

Machinisten. Zie **Stoomvaartdienst.**
Manoeuvres. Gezondheidstoestand manoeuvreerende troepen . . . 278
Mariniers. Wijziging rechtspositie Korps —. 317
Meineed. Voor de toepassing van art. 207 S.w.b. is het onverschillig, of de inhoud der valschelijk afgelegde verklaring al of niet vreemd is aan het misdrijf waarover het geding loopt. H. R. 16—12—07 538
— Het vonnis van den Krijgsraad vernietigd omdat het bewijs wordt geleverd door verklaringen van twee getuigen afgelegd in een ander geding. Bovendien loopen die beide getuigenissen over op zichzelf staande feiten zoodat ook bij verhoor door het Hof het bewijs niet is geleverd. S. H. M. G. 15—12—08 627
Meijer T. Aanvulling van het onderzoek voor officieren-commissarissen 117
— Correspondentie; een competentie quaestie 292, 369
— Enkele beschouwingen over luchtscheepvaart, oorlog en neutraliteit 453
Militairen. Rechtspositie O.-I. — hier te lande. Zie **Rechtspositie.**
Militaire rechtspleging. Zie **rechtspleging.**
— pensioenwetten. Zie **pensioenwetten.**
— **strafwetten.** Nieuwe — en het personeel van den Marinestoomvaartdienst 349
— **Willemsorde.** Daar de vordering van riddersoldij strekt tot inning

Blz.

van een geldelijk bedrag is de rechterlijke macht bevoegd; het vervallen van het vorderingsrecht door verjaring moet worden beoordeeld naar de voorschriften van het B.W. H.R. 19—6—08 . 657
Militair-Eerste Kamer Lid. Bevordering 343
Militie. Ontheffing van — dienst wegens dubbele inschrijving . . . 14
— Alsvoren in plaats van vrijstelling wegens broederdienst 14, 279, 575
— Alsvoren wegens vreemde nationaliteit 345
Militiewet 1901. Wijziging der —. Nieuwe en oude tekst der artikelen waarvan wijziging is voorgesteld. Memorie van Toelichting. Voorloopig verslag. Memorie v. Antwoord 203
— Wijziging — 318
Minderheid. Standpunt der — bij de stemming over de straf. 439, 473
Ministerspensioenen 199
Misdrijf. Bedreiging met een — tegen het leven. Zie **bedreiging.**
— Door — verkregen. Zie **Heling.**
Mishandeling den dood ten gevolge hebbende. Veroordeeling door den krijgsraad in strijd met het rapport der deskundigen. Nieuwe deskundigen door het Hof benoemd; vonnis van den krijgsraad bevestigd S. H. M. G. 24—5—07 120
—. Krijgsraad: zware —. Hof — zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebbende. Rapport deskundige. S. H. M. G. 2—11—06 391
— De telastelegging bij den krijgsraad bepaalt zich tot een rechtskundig begrip en moet buiten beschouwing blijven. Geen noodzakelijke lijfsverdediging. Vrijspraak door den krijgsraad. Veroordeeling door het Hof. S. H. M. G. 26—11—07. 601
Monteeringstukken. Zie **goederen.**
Monsterrol. Zie **Valschheid in geschrifte.**
Nalaten. Opzettelijk — Zie **dienstweigering.**
Neutraliteit. Luchtscheepvaart, oorlog en —. 453
Nijland J. F. Correspondentie (Iets over straftoemeting). 473

Omstandigheid. Verzwarende — bij desertie. Zie **desertie** en **achterzeilen.**
— Verzwarende — bij diefstal. Zie **diefstal.**
Onbevoegdheid. Zie **competentie.**
Onderzoek. Aanvulling van het onderzoek voor officieren-commissarissen. 22, 117
— Bevel tot nader voorloopig —. 367
— Suggestieve vragen bij strafrechterlijk —. 448
— op een schip alleen buitengaats 467
Ongevallenwet. De geneeskundigen en de — 451
Ongeregeldheden aan boord H. M. „Zeehond". 345
Ontheffing van militiedienst. Zie **Militie.**
Ontoerekenbaarheid, ontoerekeningsvatbaarheid. Zie **toerekenbaarheid.**
Ontsnapping, te wijten aan schuld van den met de bewaking belasten ambtenaar; art. 367 S.w.b. V. Kr. Arnh. 16—11—07 (appr.) . . 384
Ontucht. Poging tot — door een ambtenaar met een aan zijn gezag onderworpen persoon. Qualificatie. De door den krijgsraad opgelegde straf is te zwaar omdat bekl. niet geheel nuchter was. S. H. M. G. 17—9—07 598
Ontvreemding. Zie **diefstal.**
Oorlog. Luchtscheepvaart, — en neutraliteit. 453

Blz.

Oost-Indië. Rechtspositie O. I. militairen hier te lande. Zie **Rechtspositie.**
Openlijk geweld plegen. Zie **geweld.**
Opportuniteitsprincipe. Legaliteits- en — 431
Oproeping in werkelijken dienst. 444
— De — is ten onrechte te Leeuwarden geschied. Vrijspraak V. Kr. Arnh. 21—8—08 (appr.)
— in verband met uitstel en buitenlandsch verlof. V. Kr. Arnh. 11—1—09 (appr.)
—. In de — staat 48ste in plaats van 47ste Landweerdistrict. Vrijspraak (anders adv. fisk) S. H. M. G. 3—9—07 481
— Termijn bij de oproeping in acht te nemen. S. H. M, G. 25—6—07 511
Opruiïng. Veroordeeling door den krijgsraad. Vrijspraak door het Hof. De gebezigde woorden bevatten niet de aansporing tot het plegen van een strafbaar feit. S. H. M. G. 31—12—06 166
Opvoedingswezen. Zie **Statistiek.**
Opzet. Bewijs van het — Zie **Bewijs.**
Overgang van een pensioengerechtigd militair in een burgelijke Rijksbetrekking 315 427

Parijs. Verklaring van — van 16 April 1856 279
Patentbelasting. Zie **Belasting.**
Pensioen. Löscher. Pensionneering van een intendant en kwartiermeester van het Korps Mariniers 199
— Ministerpensioenen 199
— aanspraken bij liesbreuken 201
— Verhaal van den onrechte genoten pensioen 429
Pensioenwetten. Militaire — Memorie van Antwoord, nota van wijziging en gewijzigd ontwerp van wet 192
— Art. 7 der militaire 315 427
Personen.. Openlijk geweld plegen tegen — of goederen. Zie **geweld**
Persoonlijke dienstbetrekking. Zie verduistering.
Persoonlijke diensten. Zie **gemeentewet.**
Poging. tot ontucht. Qualificatie. Zie **ontucht**

Qualificatie. Aanvulling der door den krijgsraad gegeven — door het Hof; telastlegging. (Spoorwegovertreding) S. H. M. G. 8—3—07 485
— Dubbele — bij concursus idealis S. H. M. G. 20—12—07 . . 514
— van strafbare poging. Zie **ontucht.**

Rapport deskundige(n) 120, 188, 293, 391, 631
Rechthebbende. Zie **huisvredebreuk.**
Rechtmatige uitoefening der bediening S. H. M. G. 31—5—07 . . 495
Rechtsbijstand voor den krijgsraad 4 268
Rechtsgeleerde studie bij de Landmacht 4, 268 452
Rechtsingang op een schip alleen buitengaats 467
Rechtskennis bij Marineofficieren 1
Rechtspleging. Militaire — in West-Indië 12
— Militaire — in de Tweede Kamer 318
Rechtspositie van O. I. militairen hier te lande 325
— Alsvoren. S. H. M. G. 22—3—78 370
— Alsvoren S. H. M. G. 7—9—80 378

Blz.

Recidive bij desertie 329
— Alsvoren. V. Kr. Arnh. 14—3—08 (appr.) 420
— Alsvoren. S. H. M. G. 17—12—07 578
Reclame. Eenige belangrijke punten betreffende het klachtrecht . . 6
— Termijn voor het indienen van een klacht 341
— Appel van den strafoplegger in reclame zaken 442
— over de strafreden. Klacht wettig verklaard doch straf gehandhaafd omdat ook volgens de nieuwe omschrijving de straf juist is. D. H. M. G. 25—9—06 35
— gegrond verklaard omdat de strafreden niet duidelijk en de straf te zwaar is. Het Hof bepaalt de straf en de strafreden zooals die door den eersten strafoplegger waren gegeven. D. H. M. G. 25—9—06 36
— over „valschelijk" ingebrachte beschuldiging; wegens verregaande oneerbiedigheid straf opgelegd. Aanvulling strafreden. D. H. M. G. 30—11—06 43
— over een straf voor ongegrond klagen over onaangename bejegening. Klacht ongegrond. Wegens verregaande oneerbiedigheid straf opgelegd. D. H. M. G. 18—12—06 45
— van een compagniescommandant over straf wegens verzuim in het uitoefenen van toezicht op de compagnie; ontdekking bijna een jaar nadat het gebeurde heeft plaats gehad. Klacht ongegrond. D. H. M G. 4—12—06 86
— over twee straffen. Ook de klacht over de eerste straf welke door de mil. autoriteit niet ontvankelijk was verklaard, door het Hof behandeld. Een straf verminderd, de andere geroyeerd. Beteekenis van „de zaak" in art. 9 R. Z. Klacht over het „rapport" D. H. M. G. 7—2—08 92
— Straf van degradatie door den krijgsraad gehandhaafd. Appel van *gestrafte* en *strafoplegger*. Handhaving der straf door het Hof met wijziging der strafreden. D. H. M. G. 13—1—06 95
— Weigering om een geneeskundige behandeling te ondergaan. Klacht ongegrond verklaard. Advies Advocaat-Fiskaal. D. Kr. 's-Grav. 23—11—07 173
— klager meende te goeder trouw in de voorgeschreven tenue te zijn gekleed, heeft echter driemaal geweigerd en een ongepaste houding aangenomen. Wegens verregaande oneerbiedigheid straf opgelegd. D. Kr. Arnh. 18—2—08 177
— Inmenging hoogere militaire autoriteit bij een reclame voor den krijgsraad D. Kr. Arnh. 8—2—08 177
— Termijn voor het indienen van een klacht D. H. M. G. 14—7—08. 422
— Alsvoren. D. H. M. G. 4—9—08 424
— De bewering dat klager door den commandant is afgeleid, is ongegrond; ook al ware zij gegrond dan moet het optreden van klager toch ongepast worden genoemd. Klacht ongegrond. Straf gehandhaafd. D. H. M. G. 15—1—07 402
— Het nalaten van hetgeen in den dienst gebruikelijk is; klager heeft zich aan geen overtreding der krijgstucht schuldig gemaakt. Reclame gegrond verklaard door den krijgsraad. Straf geroyeerd. D. Kr. Arnhem 30—1—08 (in appèl vernietigd) 414
Deze beschikking vernietigd door het Hof. Straf gehandhaafd . 447
— Hooger beroep van klager op de dispositie van den krijgsraad. Het Hof oordeelt eveneens de klacht ongegrond doch vernietigt de

Blz.

disp. voorzoover daarbij wegens verregaande oneerbiedigheid straf is opgelegd (opmaken van het nachtleger) D. H. M. G. 26—2—07. 483
— Laakbare handelingen van zijn meerdere in rang ter kennis brengen van de autoriteiten. Daar een belangrijk deel der beschuldigingen waar blijkt te zijn is de omschrijving der strafreden niet juist en de straf te zwaar. D. H. M. G, 7—6—07 499
— Klager had als luitenant-kolonel er voor te waken dat de in het Receuil-Militair gegeven voorschriften bij zijn escadrons werden opgevolgd. Klacht ongrgrond. D. H. M. G. 3—3—08 517
— Klager is als hoofdofficier te kort geschoten in hetgeen hij verplicht was tot bevordering van den goeden gang van zaken te verrichten; opzet of grof plichtverzuim echter niet aanwezig geacht. Wijziging der strafreden en vermindering der straf. D. H. M. G. 3—3—08. 520
— wegens onbevoegdheid van den strafoplegger ontvankelijk verklaard. Een Directeur en Commandant heeft niet het recht om de ondergeschikten van de onder zijn bevel staande commandanten te straffen. Straf geroyeerd. D. H. M. G. 19—2—09 528
— Schulden maken; het maken van een groote vertering in een koffiehuis met de wetenschap die niet te kunnen betalen is strijdig met de krijgstucht. Wegens verregaande oneerbiedigheid straf opgelegd. D. H. M. G 26—4—07 581
— Niet-betaling van een schuld wegens veroorzaakte schade aan een gehuurd rijwiel. Klacht gegrond. Straf geroyeerd; dat de schuldeischer zich tot den compagniescommandant heeft gewend, daarvan kan aan klager geen grief worden gemaakt. D. Kr. Arnh. 6—7—04 (appr.) 587
— over ondervonden behandeling terecht door den krijgsraad niet-ontvankelijk verklaard; de klacht over de straf zonder uitdrukkelijke beperking omvat *straf* en *strafreden* beide. Klacht ongegrond. D. H. M. G. 15—1—09 592
— Een waarnemend compagniescommandant die door middel van een geëmployeerde bij de muziek vrijkaarten tracht te krijgen handelt in strijd met gezag en prestige. Klacht ongegrond. Straf gehandhaafd. D. H. M. G. 31—11—07 617
— ook al heeft klager uitdrukkelijk verklaard zich *niet over de strafreden* te beklagen, moet deze toch gewijzigd worden als ze niet juist is; nu niet is gebleken dat de gevente brochures de strekking hadden om de krijgstucht te ondermijnen is de straf van degradatie te zwaar. D. H. M. G. 26—11—07 621

Rectificatie 447

Redactie Militair Rechtelijk Tijdschrift. Benoeming tot tijdelijk redacteur van Mr. B. M. Taverne 115

Reglement. Overtreding Alg. Regl. Spoorwegen. Zie **spoorwegen**.

Riddersoldij. Zie **Militaire Willemsorde**.

Rollin Couquerque. Mr. L. M. 99, 572

Samenloop. Zie **concursus**.

Schulden maken; schulden niet betalen. Zie **reclame**.

Schuldvordering. Geschil over —. Zie **Militaire Willemsorde**.

Secretaris. Fiskaal tevens —. Zie **correspondentie**.

Sleutel. Valsche —. Zie **diefstal**.

Snellen van Vollenhoven P. A. Correspondentie. 22

Soldij. Ridder —. Zie **Militaire Willemsorde**.

Spoorwegen. Overtreding Alg. Regl.; Bekl. was bij het opvragen

Blz.

niet in het bezit van een behoorlijk plaatsbewijs. Aanvulling der qualificatie door het Hof (cf de telastelegging). S. H. M. G. 8—3—07 485
Statistiek. Militair-rechtelijke statistiek 17
— Rijkstucht- en opvoedingswezen 104
— van Fransche ambtenaren 110
Stemming over de straf in den krijgsraad. 439, 473
Stoomvaartdienst. Het personeel der Marinestoomvaartdienst en de nieuwe militaire strafwetten 351
Straf. Stemming over de — Zie **stemming**.
— De straffen en de nieuwe militaire wetten 33
Strafbevoegdheid van den eskader- of divisiecommandant . 447, 568
— Alsvoren D. H. M. G. 19—2—09 528
Strafdienst Zie **dienstweigering**.
Strafoplegger. Appel van den — in reclame zaken 442
— Alsvoren D. H. M. G. 13—1—06 95
Strafreden. Zie **reclame**.
Straftoemeting Iets over — 473
Strafzaken. Gerechtskosten in — 318
Stuiting der verjaring. Zie **verjaring** en **desertie**
Suggestieve vragen bij strafrechterlijk onderzoek 448
Surinaamsche jurisprudentie 572

Taverne. Mr. B. M. Het achterzeilen als verzwarende omstandigheid bij desertie 27
Tenue van den dag. Goederen boven de — Zie **desertie**
Termijn van art. 135 C. W. L. Zie **desertie**.
— voor het indienen van een klacht. Zie **reclame**.
— van twee dagen van art. 145 C. W. Z.; V. Kr. de Ruyter 20—9—07 (f. e.) 409
— bij oproeping van miliciens. S. H. M. G. 25—6—07 . . . 511
Toerekenbaarheid. Deskundigen bij den krijgsraad contra deskundigen bij het Hof. S. H. M. G. 25—5—07 120
— De bewezen verklaarde feiten (bedreiging meerdere in rang) niet toegerekend wegens ziekelijke stòring der verstandelijke vermogens. V. Kr. Arnh. 13—6—08 (appr.) 188
— De buitengerechtelijke bekentenis als niet gedaan beschouwd omdat zij hoogstwaarschijnlijk in een droomtoestand is afgelegd. V. Zeekr. w/oord 12—7—06 (appr) 295
— Bekl. heeft een neuropathischen aanleg met sterke affectieve prikkelbaarheid zonder dat zulks grond kan opleveren tot ontoerekeningsvatbaarheid. S. H. M. G. 2—11—06 391
— De verkeerde neiging van bekl. (het werpen van inkt op vrouwenkleeren) is geen gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der verstandelijke vermogens, noch een gevolg daarvan S. H. M. G. 5—2—09 631
Tractaten. Zie **Verdragen**.
Tucht en Opvoedingswezen. Zie Statistiek.
Tuchtmaatregelen bij de Fransche Zeemacht 281
— Huishoudelijke — bij de Marine. 288

Uitlokken van een bekentenis 271
Uitstel. Zie **Oproeping**.

Blz.

Uitvoerende macht. Verhouding tot den rechter. D. H. M. G. 4—9—08 424
Uranisme. Hermaphrodisie en — 273

Valsche sleutel. Zie **diefstal.**
Valschheid in geschrifte. Ten onrechte heeft de krijgsraad het doen opnemen van een onware verklaring in een monsterrol en het teekenen dier verklaring — genoemd. Ook valschheid auth. akte (adv. fisk) niet aanwezig. Het doen opnemen is niet ten laste gelegd. Vrijspraak S. H. M. G. 1—12—08 623
Verdediging. Zie **rechtsbijstand.**
Verdragen der tweede Vredesconferentie 574
Verduistering. Persoonlijke dienstbetrekking (bediende). Veroordeeling door den krijgsraad. Vrijspraak door het Hof. V. Zeekr. Amst. 4—7—04. S. H. M. G. 6—9—04. 66
— Persoonlijke dienstbetrekking (dienstdoend hofmeester) V. Zeekr. Tromp 22—6—07 (f.e.) 161
— Medeneming van een kepi, welke later is verkocht (opzet tot wederr. toeeig. bij de wegneming niet bewezen). Toepassing art. 321 Swb. (niet 194 C. W. L. of 310 Swb.) S. H. M. G. 31—11—06 169
— van rijwielen. Vrijspraak door den krijgsraad. Veroordeeling door het Hof. De geheel tegenstrijdige opgaven van beide beklaagden zijn onaannemelijk. S. H. M. G. 24—2—'99 387
— Reeds door het te koop aanbieden werd als heer en meester over het goed beschikt; bij den koop was de verduistering voltooid. H. R. 16—12—07. 538
Verjaring bij desertie 563
— Alsvoren. Zie **desertie.**
— bij vordering van riddersoldij. Zie **Militaire Willemsorde.**
— bij verstekvonnissen. Zie **Surinaamsche jurisprudentie.**
Verklaring van Parijs van 16 April 1856 279
Verlof. Buitenlandsch verlof in verband met een gedane oproeping in werkel. dienst. Zie **Oproeping.**
— achterblijven van verlof en derde desertie. Zie **desertie.**
Vervolging. Daad van vervolging. V. Zeekr. Amst. 7—4—09 (f. e.). 641
Verzwarende omstandigheden. Zie **omstandigheid.**
Vlootvoogd. Straf bevoegdheid. Zie **eskader- of divislecommandant.**
Vonnis uit den ouden doos. — Kr. Zwol 22 April 1794 . . . 349
Voortdurend misdrijf. Verjaring bij desertie. V. Zeekr. Amst. 7—4—09 (f.e.) 641
Voorschriften. Zie **Justitieele —**
Vragen Suggestieve — bij strafrechterlijk onderzoek 448
Vragenbus. Officieren van administratie en de patentbelasting . . 25
Vredesconferentie. Tractaten der Tweede —. 574
Vrijheid. Zie **Invrijheidstelling.**
Vrijwillige terugkeer bij derde desertie. Zie **desertie.**
— bij achterzeilen. Zie **achterzeilen** en **desertie.**

Wederspannigheid. Trekken en rukken van een arrestant gequalificeerd als — en niet als het door geweld een ambtenaar dwingen, enz. S. H. M. G. 25—1—07. 58
— Verzet met geweld tegen ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening. Bekl. was terecht aangehouden daar hij

Blz.

zich in kennelijken staat van dronkenschap op den openbaren weg bevond. S. H. M. G. 31—5—07 . . . . . .
Weigering. Zie **dienstweigering.**
Werfdepôt. Zie **Koloniaal Werfdepôt.**
Werkelijke dienst zie **krijgsman, oproeping, desertie.**
West Indië. Militaire rechtspleging in — 12
— Surinaamsche jurisprudentie 572

Zaak Beteekenis van **„de zaak"** in art. 9 R. Z.; D. H. M. G. 7—2—08 92
Zaakbeschadiging (inkt werpen) Zie **toerekenbaarheid.**
Zeehond ongeregeldheden a/b H. Ms. Zeehond 345
Zelfbeschuldiging van verdachten 271